

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

AX 7206.5

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

⊙

JUS GRAECO-ROMANUM.

PARS III.

NOVELLAE CONSTITUTIONES.

EDIDIT

at Edward
C. E. ZACHARIAE A LINGENTHAL,

1771
D. J. U. DOMINUS IN GROSSKMEHLEN.

LIPSIÆ,

T. O. WEIGEL.

MDCCCLVII.

147
24

NOVELLAE CONSTITUTIONES

IMPERATORUM

POST JUSTINIANUM

QUAE SUPERSUNT

COLLATAE ET ORDINE CHRONOLOGICO DIGESTAE.

EDIDIT

C. E. ZACHARIAE A LINGENTHAL,

D. J. U. DOMINUS IN GROSSKMEHLEN.

LIPSIAE,

T. O. W E I G E L.

MDCCCLVII.

~~24 1/2.80~~ AH 120610

1858, Nov. 1.

Bought.

APR 28 1911

PROLEGOMENA.

Quicumque ad Novellas Constitutiones Imperatorum Graecorum post Justinianum adverterunt animum, probe norunt, quam difficilis aditus ad eas vel post doctissimas vicorum clarissimorum Wittii, Mortrelii aliorumque lucubrationes¹ hactenus fuerit. Pars mæou scripta tantum in archivis et bibliothecis Europæ latebat: pars typis quidem edita erat, sed in variis iisque rarissimis libris²: chronologia earum plurimis et gravissimis passim dubitationibus obnoxia erat: denique textus critica arte fere indigebat. Quis igitur me reprehendat, quod ampliorem et emendatiorem tentaverim collectionem?

Ratio hujus instituti hæc fuit:

Novellas Constitutiones Imperatorum Graecorum a Justino II usque ad excidium Constantiinopoleos (566—1453), tam generales quam etiam locales et personales, quotquot a me conquiri potuerunt, ordine chronologico disposui. Sicubi ipsarum constitutionum textus interisset, sed argumenti et temporis indicia superessent, certiora quidem in textu collectionis, incertiora vero in notis communicavi. Præterea in notis fontes — i. e. Codices MSS., libros aut diplomata, unde vel ego vel alii ante me editores hauserunt —

¹ Scilicet tractatum Wittii Ueber die Novellen der Byzantinischen Kaiser in Zeitschr. f. gesch. RW. VIII S. 153, cum supplemento Bieneri ibid. p. 263, — et Mortrelii in libro Histoire du droit Byzantin to. I—III. ² Collectio Novellarum, quam Enimundus Bonafidius a. 1573 in Juris Orientalis lib. I tentavit, imperfectissima est, et meliora longe Leunclavius in Jure Graeco-Romano et Labbaeus in calce Observationum ad Synopsin praestiterunt. Unde vituperandi sunt editores qui Bonafidii farraginem in appendicem Corporis Juris receperunt, praestantiora autem neglexerunt.

et editiones³ indicavi, de tempore legum disputavi, variantes lectiones ex Codicibus MSS: et editis libris adnotavi et meas de textu constituendo qualescunque conjecturas proposui⁴.

Constitutiones a me collectas secundum periodos in historia imperii Graeci et praesertim in historia juris Graeco-Romani faciendas in quinque collationes digessi.

Collatio prima Novellas Justinii et successorum ejus usque ad Basilium Macedonem (566—866) continet. Quum Iconomachorum imperatorum acta et gesta (— τὰς παρὰ τῶν ἰσαύρων φληναγίας ἐκτεθείσας, ut ait Epanagoge in prooemio —) posteritas rejecerit, ita ut cum volumine illo, quo leges antiquiores a Basilio abrogatae continerentur⁵, omnino interierint, Novellae hujus temporis perpaucae tantum supersunt. Et hae quidem nobis servatae sunt

1. in collectionibus Novellarum Justiniani earumque appendicibus⁶. Notissima est collectio illa 168 Novellarum, quam praestant Codices Marcianus 179 et Laurentianus LXXX, 4. quamque ex Laurentiani apographo, quod in Cod. Bonon. B, IV, 67 exstat, Haoloander anno 1531, et e Marciani apographo, quod Romae in Cod. Pal. 387 habetur, Scrimgerus a. 1558 primi ediderunt. Ea sub numeris 140. 144. 148. 149. 161. 163. 164 Justinii Tiberiique Novellas Justiniani Novellis interspersas habet; et appendix, quae quidem in Marciano accedit, Justinii, Tiberii, Mauricii, Leonis et Constantini, Irenaeque constitutiones vel etiamnum praestat, vel antequam ultimorum foliorum jactura fieret, indice teste praestitit. Etiam illa Novellarum Justiniani collectio, ad quam Athanasius⁷ commentarium suum composuit, Justinii quasdam Novellas amplexa est, easdem scilicet, quae in collectione 168 Novellarum numeris 140. 144 et 148 habentur. Denique Juliani Epitomae Novellarum in Codicibus passim appendices accedunt, quibus aliquot Justinii Tiberiique constitutiones insertae reperiuntur.

³ Indicia vel testimonia Novellarum, qualia Bonifidius ex scriptoribus historiae Byzantinae compilavit, in notis allegavi, et ipse quoque nonnulla ejusmodi a me excepta addidi: quamquam dicere non ausim, hunc fontem a me exhaustum esse. — Inter editores Meursium, qui in Opp. Constantini Porphyrogeniti (Lugd. Bat. 1617. 8.) p. 175 et p. 253 sqq. hujus Imperatoris Novellas ex Leunclavio et Labbaeo recudi curavit, allegare supervacaneum duxi. ⁴ Graeca latina versione illustrare nolui, ne liber in nimiam molem excresceret. Antiquiores editores fere latinam versionem praestant: eos adeat, qui ejusmodi subsidio indiget. ⁵ Cf. *Ὁ πρόχριστος νόμος* p. 10 not. 29. ⁶ Cf. *Delincatio hist. JGR.* §. 7. 9. ⁷ Cf. *Delin.* §. 19.

2. Collectio constitutionum ecclesiasticarum, quam vocant, in Voelli et Justelli bibliotheca juris canonici primum edita⁸, in sine quatuor Novellas Heraclii adjectas habet.

3. Novellas quasdam ad haec tempora pertinentes earumve fragmenta sive in textum recepta sive per appendices dispersa Codices nonnulli enchiridiorum juris praestant, quos suo quosque loco in notis indicabo.

Haec vero, quae in primam collationem congressi, ab Haloandro, Scrimgero, Miraeo, Leunclavio aliisque dudum edita sunt, ut uno loco excepto (Coll. I Nov. 30) inediti nihil insit, sed nostra opera in colligendo, disponendo et castigando tota consistat.

Collatio secunda Novellas Imperatoris Leonis Sapientis s. Philosophi continet. Collectionem earum, quae praefationem imperatoriam et 113 constitutiones complectitur, servavit nobis Codex Marcianus 179 modo laudatus, et Codices nonnulli ex eo descripti, veluti Palat. 387, Zuichemus, Meermanianus, Montispeulanus⁹. Singulas quasdam constitutiones ex eadem collectione desumtas varii Codices juridici praestant, quos suo loco referam. Ex Palatino Codice collectio ista primum graece edita est a Scrimgero supra laudato (accedentibus H. Stephani castigationibus), et mox ab Agylaeo a. 1560 latine reddita. Ita transit in appendices editionum Corporis juris; editores tamen, praeter Spangenbergium¹⁰, ad emendationem textus non ita multum contulerunt. — Extat etiam Ecloga collectionis 113 Novellarum Leonis, capitibus LVI constans, ab auctore Synopseos Basilicorum confecta et huic operi adjecta. Hac e Codicibus Synopseos Parisiensibus¹¹ descripta non sine fructu ad textum castigandum usus sum. — Alias quasdam Leonis constitutiones extra collectionem 113 Novellarum superstites continuata numerorum serie subdidi. Earum tamen pars ab aliis pars a me ipso pridem fuerat edita, ut secunda quoque collatio ἀνέχδοξα non praestet, nisi quae passim in notis, veluti p. 225, a me relata sint¹².

⁸ Cf. Delin. §. 22. ⁹ Cf. Delin. §. 31. ¹⁰ Is potissimum in eo operam suam collocavit, ut Zuichemi et Meermaniani Codicis lectiones diligenter adnotaret.

¹¹ Cf. Delin. §. 39. ¹² De indole, historia et auctoritate collectionis 113 Novellarum Leonis disserere ab hoc loco alienum puto. Fusc de his rebus disputaverunt C. A. Beck de Novellis Leonis ed. C. F. Zepernick (Halae 1779) et Mortreuil hist. du droit Byz. II p. 290 sqq. Mortreuil tamen in tempore, quo collectio illa publicata sit, definiendo Novellae XC rationem non habuit, ex qua tamen colligi potest, Leonem tum temporis secundas nondum contraxisse nuptias. Idem Mor-

Collatio tertia complectitur Novellas Constantini Porphyrogeniti et insequentium imperatorum usque ad Constantinum Monomachum (911—1057), quae quidem paene omnes¹³ in appendicibus, quales in tribus classibus Codicum MSS.¹⁴ Synopsi Basilicorum accedunt, nobis servatae sunt. Appendices Synopseos antiquiores quidem fere epitomas tantum Novellarum istarum exhibent, recentiores vero textum plenum ac genuinum. Epitomas et textum ediderunt Leunclavius, Labbaeus, Wittius¹⁵: ego vero sufficere existimavi, si textum genuinum repraesentarem, et epitomarum ubi opus in notis mentionem facerem. Praeter illas epitomas etiam aliae breviores passim in libris Graecorum juridicis reperiuntur: has quoque in notis allegavi, et sicubi ineditae essent, integras edidi. Denique p. 234 not. 1 commentatiunculam de jure προτιμήσεως ex Codice Paris. 1355 edidi, quippe qua Nov. II insigniter illustraretur. De caetero nihil huic collationi inest, quod non vel antea lucem viderit: textum autem e plurimorum Codicum MSS. collatione emendatiorem dedi, et chronologiam, quae circa has Novellas vel maxime dubitationibus obnoxia esset, definire et firmare studui.

Collatio quarta Novellas annorum 1057—1204 i. e. ab Isaacio Comneno usque ad captam a Latinis Constantinopolin continet. Quae quidem vario modo ad nostram notitiam pervenerunt. Nonnullas scilicet appendix Synopseos Basilicorum tertiae classis, quasdam appendix Codicis Novellarum Bononiensis¹⁶, alias alii Codices MSS. servarunt: plurimas Theodorus Balsamon in commentariis suis¹⁷ aut argumento tenus aut epitomatas aut verbo tenus laudavit, ut hinc nobis innotuerint: quae Venetos spectarent, in Librum album et Libros pactorum¹⁸ descriptae extant: quarundam

treui in quaestione de auctoritate earum Novellarum nec locos, quibus ab Ictis Graecis laudantur, omnes collegit (— quare equidem accurate eos in notis ad singulas Novellas recensui —), nec ad scholia Zuicemi et Meermaniani Codicis animum advertit, neque vero etiam locum Tipuciti ab Heimbachio in edit. Basil. II p. VIII communicatum ob oculos habuit. ¹³ Nov. XXII, quam ex Leunclavii JGR. repraesentavi, unde ille sumserit, nondum invenire potui. ¹⁴ Delin. §. 39. Quae sit varietas appendicum primae, secundae et tertiae classis, Witte not. 1 laudatus optime exposuit. ¹⁵ Leunclavius quidem in calce Synopseos et in Jure Graeco-Romano, Labbaeus post Obs. in Synopsin, Wittius in calce *Ἀνεκδότων* Heimbachianorum. ¹⁶ Is quidem Codex (B, IV, 67), ut supra observavi, ex Laurentiano LXXX, 4 olim descriptus est. Laurentianus vero modo compluribus foliis in sine mutilus est, ut appendice illa nunc careat. ¹⁷ Cf. Delin. §. 51. ¹⁸ Ita appellatae sunt collectiones documentorum ad rempublicam Venetam spectantium, quas Dux Andreas Dandulus (1342—1354) conscribi curavit. Videatur: Der Doge Andreas

denique ipsa authentica chrysobulla in variis archivis supersunt¹⁹. Ex his fontibus constitutiones, quas haec quarta collatio praestat, praeter unam omnes editae fuerunt a Leunclavio, Labbaeo, Montefalconio, Cotelerio, Flaminio, Maio, Saulio, Rhalli et Potli, Wittio, Rossio, Tafelio et Thoma, aliis, quos suo loco quemque nominabo: quae vero inedita hactenus fuit Nov. XXXV B, ex Codice Bonon. B, IV, 67 nunc primum in lucem protracta est.

Collatio quinta constitutiones continet inter 1204 et 1453 datas ab Imperatoribus tam iis, qui Nicaeae regnarunt, quam iis, qui recuperata a Latinis Constantinopoli, donec urbs a Turcis expugnaretur, imperium tenuerunt. Pleraque chrysobulla sunt localia vel personalia: nonnullae tamen, quas sensu strictiori Novellas constitutiones vocaveris. Servatae nobis sunt in diplomataris monasteriorum, actis Patriarchatus Constantinopolitani, aliisque Codicibus, inter quos Liber albus et Libri pactorum nominandi sunt: denique etiam authentica chrysobulla passim extant. Praeter septem constitutiones, quas ex Codicibus Vindobonensibus nunc primum edo, paene omnes vel dudum a Leunclavio, Ducangio aliisque, vel nuper ab Oecono, Rhalli et Potli, Millero, Tafelio et Thoma editae sunt, quod accurate in notis significabo. Nonnullas autem, quas hoc tempore non nisi digito indicare potui, Tafelius et Thomas²⁰ ex Libro albo et Libris pactorum propediem edituri sunt, ita ut defectus collectionis meae mox possit suppleri.

His, quae in universum praefari visum est, corollarii loco observationes nonnullas addam.

A.

Catalogi veteres bibliothecarum Constantinopolitanarum, quarum memoriam nuper restauravi in Schneider Krit. Jahrb. 1847 p. 94, quarumque etiam Lambecius in commentariis de bibliotheca Vindobonensi ad Cod. hist. gr. 49 mentionem fecit, Codices Novellarum duos recensent, alterum „*de legibus Imperatoris Leonis Sapientis, Tyberii Romani Senioris Lacapeni et aliorum multorum Impera-*

Dandolo und die von demselben angelegten Urkundensammlungen zur Staats- und Handelsgeschichte Venedigs. Von Dr. G. L. F. Tafel und Dr. G. M. Thomas. Aus d. Abhh. der k. bayer. Akad. d. W. III. Cl. VIII. Bd. 1. Abth. München 1855. 4.
¹⁹ Novv. tamen XXII et XXVII nescio ex quo fonte Leunclavius hausserit. ²⁰ In libro: Fontes rerum Austriacarum. XII. Band. Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig. II. Theil.

torum“, alterum sic: „*Novellae omnium Imperatorum*“²¹. Similiter Montfaucon in *Bibl. I* p. 502 „*Novellas Imperatorum*“ Mediolani in bibliotheca Ambrosiana extare refert. In *Catalogo MSS. Angliae et Hiberniae to. II* p. 106 laudatur Codex sub nro. 4068. 4., qui inter caetera „*Basili Imp. leges aliquot, et Novellas Leonis Imp. Porphyrog.*“, et alius p. 218 sub nro. 7102. 99, qui „*Supplementa juris Orient. Enim. Bonofidii ex Cod. Amerbachiano*“ contineat. In Museo Britannico inter Egertonii MSS. nro. 265 habentur „*Constitutiones variae imperatoriae, graece. Cod. chart. saec. XV.*“ Ducañgius in *Glossario s. v. καπιτάνος* haec habet: „*Καπιτανίκιον τοῦ κάστρου*, in Chrysobullo ex *Cod. Reg. 1598 f. 1*“. Denique Miller in *Catalogo Codicum Scorialensium*²¹ p. 430 in *Codice Scorialensi Ψ — II — 20 fol. 97—99* constitutiones ecclesiasticas Imp. Constantini et Romani legi auctor est. De his Codicibus omnibus accuratior notitia desideratur, et num quid inediti et incogniti contineant dijudicare non ausim.

B.

Χρυσόβουλλα, προστάξεις et δρισμοὺς Imperatorum Graecorum, locales scilicet et personales constitutiones, in diplomatiis monasterii Macrinitissae et ad montem Lembo, e quibus nonnullas exempli gratia editi, complures etiam alias extare, ad *Coll. V Nov. 2 et 11* notavi. Similiter in Joannis Comneni libro²², cui titulus: *Προσκνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ ἄθωνος*, aureae bullae Manuelis Comneni aliorumque Imperatorum in monasteriis montis Atho servatae laudantur, et in bibliotheca monasterii τῶν ἰβήρων²³ Codex chart. saec. XVII servatur, qui continet chrysobulla Imp. Alexii et Andronici, quibus constitutio et privilegia τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους illustrantur. Denique L. Rossius²⁴ in monasterio insulae Patmi plus quam XL chrysobulla servari narrat. Has antiquitatis reliquias ut alii in lucem protrahant, magnopere opto. Nec dubito fore, quin Graeci literarum amantes, si curiose in monasteriorum σκευοφυλάκια inquirant, acervum chrysobullorum ad ea monasteria spectantium cumulaturi, indeque cho-

²¹ Ex eodem catalogo ad *Coll. III Nov. 6* (infra p. 253 not. 1 et 5) quaeso notes, Novellam *περὶ πείρας καὶ ἀπορίας κτλ.* tanquam Romani Senioris in *Cod. Scorial. R — I — 15 fol. 117* legi. ²² Primum Bukurestii a. 1701 editus est: repetitus deinde in Montfaucon *Palaeogr. gr.* p. 441 sqq.

²³ Cf. *Ἀνέκδοτα mea* p. XIV. ²⁴ *Reisen auf die griechl. Inseln II* p. 135. Cf. infra p. 370 not. 1.

rographiae imperii et historiae imprimis juris Graeco-Romani novam et inexpectatam lucem allaturi sint.

C.

Imperium Graecum post captam a Latinis Constantinopolim in varios principatus tam Latinorum quam Graecorum laceratum est. *Οἱ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες τῶν ῥωμαίων*, qui Nicaeae regnarunt, pro veris successoribus Imperatorum Constantinopolitanorum habiti sunt, et post quinquaginta et quod excedit annos Constantinopolim recuperaverunt. Ideo illorum quidem constitutiones in Collatione V receptae sunt, aliorum vero principum Graecorum *ἀρχυρόβουλλα, σιγίλλια, προστάγματα* et id genus alla a collectione mea aliena esse putavi. Ut tamē intelligas, quaenam ejusmodi acta supersint, en tibi catalogum eorum saltem, quae typis edita sunt:

1. *Πρόσταγμα* despotae Michaelis Ducae datum mense Junio ind. IX (a. 1206) in gratiam Ragusanorum. Ediderunt Tafel et Thomas in Sitzungsber. d. kais. Akad. d. Wiss. VI (Wien 1851) p. 526.

2. Juramentum fidelitatis Venetiarum Duci praestitum a Michaelē Comnēno, despota Artae (a. 1210). Ediderunt iidem in libro not. 20 laudato II p. 119.

3. Promissio ejusdem Michaelis facta Venetiarum Duci (a. 1210). Ediderunt iidem l. l. p. 120.

4. Confirmatio privilegiorum ecclesiae Corcyrensis per imperatorem Thessalonicensem Theodorum Comnenum facta a. 1228. Edidit Clemens Biagi Monumenta Graeco-Latina p. 209²⁵.

5. *Πρόσταγμα* despotae Manuelis Ducae in gratiam Ragusanorum datum mense Martio ind. VII (a. 1234?). Ediderunt Tafel et Thomas in Sitzungsberichte l. l. p. 524.

6. *Όρισμός* despotae Michaelis Ducae pro Ragusanis de mense Octobri ind. XI (a. 1238?), editus ab iisdem l. l. p. 528.

7. *Σιγίλλιον* imperatoris Trapezuntini Joannis Alexii Comneni mense Martio ind. II anni 1364 Venetis concessum, in quo laudatur antiquius *χρυσόβουλλον* Alexii Magni Comneni de mense Julio ind. II anni 1319²⁶. Ex Cod. Taurinensi 117 edidit Pasini Catal. I p. 222.

²⁵ Cf. Buchon Nouv. recherches hist. sur la princip. franc. de Morée I p. 404.

²⁶ De conventionibus inter Trapezuntinos Imperatores et Venetos videatur Jos. Müllerus in Sitzungsber. d. kais. Akad. d. Wiss. VII (1851) p. 334 sqq.

8. Aurea bulla imperatoris Trapezuntini Alexii III de monasterio Sumela data anno 1365, et

9. Aurea bulla ejusdem de monasterio S. Dionysii data a. 1375, utraque a Fallmerayero edita in Abhh. d. k. bayer. Akad. d. Wiss. Hist. Cl. III p. 41 sqq.²⁷

10. Ἀργυρόβουλλον despotae Demetrii Palaeologi in gratiam Monembasiae datum mense Februario ind. III a. 1440. Ex Cod. Scorial. Σ — I — 12 edidit Miller Catal. p. 60.

11. Ἀργυρόβουλλον despotae Thomae Palaeologi pro Ragusanis de mense Julio ind. XIV a. 1451. Ediderunt Tafel et Thomas in Sitzungsberichte cit. p. 532.

12. Ἀργυρόβουλλον despotae Demetrii Palaeologi pro Ragusanis de mense Augustio ind. XIV a. 1451. Ediderunt idem l. l. p. 533.

13. Codex Taurinensis 237 inter caetera documenta argyrobolla et γραφὰς variorum despotarum, Joannis Comneni Palaeologi, Michaelis Ducae, Nicephori aliorumque continet. Ex his nonnulla edidit Pasini Catal. I p. 341 sqq.

14. In libro Cornelii Flavini, cui titulus „Catharus Dalmatiae civitas“, quem mihi inspicere non licuit, p. 117 sqq. constitutionem editam esse legi, quam huc referendam esse crediderim.

D.

Instrumenta emtionum, locationum, solutionum, traditionum aliorumque negotiorum civilium alienissima quidem ab hac collectione sunt, sed quum historiam imperii Graeci et juris in eo statum insigniter illustrent, quid eorum ad notitiam meam pervenerit hoc loco indicare haud inutile erit²⁸.

²⁷ Imperatoris Trapezuntini (Ἰωάννου τοῦ μεγάλου κομνηνοῦ) fortassis etiam ea sunt, quae Coll. IV Nov. 50 et 51 ex Cod. Paris. 1368 edidi. Idem Codex fol. 265 verso haec praestat: Νεαρὰ ἀλεξίου καὶ μανουὴλ τῶν κομνηνῶν. Τὰ πιπρασκόμενα κτήματα τῶν ἐκκλησιῶν ἔσονται ἄκπρα, οἷα ἂν καὶ πρόσωπά εἰσιν οἱ ταῦτα λαμβάνοντες. ὁ δὲ τολμῆσων τοῦτο ποιεῖν, ὑστερηθεῖη πρῶτον τὸ τῆς ἁγίας τριάδος φέγγος, ἐκπέση τῆς τῶν χριστιανῶν μερίδος, πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν ἄρὰν ἐπισπάσεται τῶν ἀπ' αἰῶνος πεκοιμημένων πρωτοκόων δικαίων καὶ ὁ ταῦτα λαβῶν. Etiam haec, nisi spuria sint, ad Trapezuntinos imperatores forte referenda sunt.

²⁸ Notarii Graeci libros habuisse videntur, qui formulas actorum et instrumentorum conficiendorum exhiberent. Ejusmodi liber fuit, cujus fragmenta edidi in Zeitschr. f. gesch. RW. XI p. 239 „Papyrusfragmente“. Ad eandem classem referenda est recentior illa Ars notaria, quam Ducangius post Glossar. in Indice Auctor. p. 34 in Codice Paris.

In ecclesiis et monasteriis Graecis plurima ejus generis instrumenta hodie servantur, vel saltem apographa eorum in *κωδικοῖς*, quae vocant, habentur. Ita v. c. in bibliotheca monasterii τοῦ σταυρονικήτου in monte Athone Codex est chartaceus saec. XVI²⁹, qui apographa continet ultimarum voluntatum Jeremiae patriarchae, quibus hoc monasterium fundatum vel restauratum est. *Κωδίκια* ejusmodi nonnulla in occidentales bibliothecas perlata sunt, veluti diplomataria monasteriorum Macrinitissae et ad montem Lembo in Cod. Taurin. 237 et Vind. hist. gr. 68. Quae vero typis expressa sint, tria tantum novi haec:

1. Instrumentum securitatis sive apochoa, anno IV imperii Heraclii,

2. Instrumentum locationis operarum, anno III imperii Phocae, — utrumque in papyro scriptum, ex Aegypto in bibliothecam Berolinensem translato, editumque a W. A. Schmidt *Forschungen auf dem Gebiete des Alterthums. Th. I. Berlin 1842.*

3. Instrumentum emphyteuseos, Thessalonicae a. 1217 confectum, quod ipse edidi in Supplemento editionis Basilicorum Heimbachianae (Lips. 1846) p. IV sq.

Duo illa instrumenta, quae in ephemeridibus *Ἑλληνομνημῶν ἢ συμμικτὰ ἑλληνικά* (Athenis 1843—1847) Mustoxydes edidisse dicitur, an huc pertineant, non compertum habeo. Diplomata autem graeca, quae Montfaucon *Palaeogr. gr. p. 391* et Giulio Minervini (*In IV graeca diplomata nunc primum edita annotationes. Neapoli 1840*) ediderunt, ad Graecos in Normannorum regno Neapolitano et Siciliae viventes spectant.

Caeterum hac occasione data subjiciam ex Cod. Paris. 1788 fol. 256 exemplum pactorum dotalium duplex: alterum dotem aestimatam habet, alterum (de quo in notis) non aestimatam. Illud sic audit:

Reg., qui tum temporis numero 1904 insignitus fuit, sub titulo *Τύπος τέχνης τῆς τῶν γραμματέων* extare narrat. In ipso Glossario s. vv. *ἀερικόν, ἀκρόστιχον, βλησίδι, κατεπάνω, μισός, μουστος, πάκτον, συστατικάί, ταγαί, ὑπέρηυρον, ἑποβολοθεώρητρον, φάκτον, χαριστικάριον, ψυχάριον*, foliis 161—169 ejus Codicis has formulas indicari auctor est: formulam pactorum dotalium, *ἄκτος ἐκδόσεως ἀμπέλου ἐφ' ἡμισαρκόν, ἄκτος πακτιωτικὸν εἰς κῆπον, ἄκτος ἐλευθερίας ψυχαρίου, ἔνταγμα πρακτικόν, συστατικὸν ἱερέως ὃ ποιεῖ ἐπίσκοπος*. Caeterum quem numerum is Codex hodie prae se ferat, ignoratur: cf. Mortreuil III p. 348. Numerus fortasse ex eo extricari poterit, quod eidem Codici Heronis Geodæsiem inesse Ducangius refert. ²⁹ Cf. *Ἀνάκτοτα* mea p. XVII.

Θεόδωρος καὶ μαρία οἱ ἑμόζυγες τὸ παρὸν γράμμα ποιούμεν πρὸς ὑμᾶς τὸν δημήτριον καὶ τὴν καλὴν τοὺς ἑμόζυγας, δι' οὗ καὶ συμφωνοῦμεν ἀγαθέσθαι τὸν γνήσιον υἱὸν ὑμῶν κωνσταντῖνον γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἡμῶν τῇ εἰρηῇ, καὶ ὑπισχνόμεθα παρασχεῖν αὐτῇ εἰς προῖκα πράγματα ποσότητι ὑπερπύρων ρ', ἃ καὶ διειρημήθησαν παρὰ τῶν προσκληθέντων ἐπὶ τοῦτο παρ' ἡμῶν ἀρχόντων τοῦ δεινός καὶ τοῦ δεινός, τότε καὶ τότε παρεδόθησαν³⁰. ὑφείλουσι τὰ συμφωνηθέντα μεταξὺ ἡμῶν διατηρεῖσθαι³¹ ἀκατάλυτα, ὥστε καὶ τοὺς παῖδας ἡμῶν συνδεθῆναι ἀλλήλοις ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ διὰ τῆς ὠρισμένης ἐκ³² τοῦ νόμου μνηστείας, ἕως ἂν καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ γάμου³³ ἱεροτελεστία σὺν Θεῷ γένηται. ὥστε δὲ ταῦτα οὕτω συντηρηθῆναι, προστιμώμεθα καὶ τὸ πρὸς ἀνατροπὴν χωρῆσον μέρος παρασχεῖν τῷ στέργοντι μέρει ὑπέρπυρα³⁴ τόσα χωρὶς λόγου τινός καὶ προφάσεως. ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ τὸ παρὸν πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαμεν γράμμα, ἐνώπιον τοῦ δεινός καὶ τοῦ δεινός.

E.

Quaerenti mihi, an Russiae archiva vel bibliothecae chrysobulla aliave documenta graeca continerent, nuper vir clarissimus Kunik, Academiae Petropolitanae socius, in haec verba respondit: „Wir haben in unsern Archiven keine byzantinischen Urkunden, und die griechischen Documente, welche wir aus der zweiten Hälfte des XV. und aus den folgenden Jahrhunderten besitzen, haben für Sie kein näheres Interesse Eine Sammlung von Copien von Busbeck'schen Urkunden, die sich sämmtlich auf das heutige Russland beziehen und worunter auch einige wenige Chrysobullen sein sollen, hoffe ich nächstens ... zu erwerben. Der grösste Theil jener Busbecker Sammlung ist kirchlicher Art. Ferner besitzt der Archimandrit Porphyrius (mit dem Familiennamen Uspenski) eine nicht unbeträchtliche Anzahl von Chrysobullen, die er auf

³⁰ Pro his πράγματα — παρεδόθησαν alterum exemplar habet: ἀδιατίμητον καὶ κατ' εἶδος πράγματα ταῦτα· τότε καὶ τότε. διδάμεν δὲ τὴν τοιαύτην προῖκα ἀδιατίμητον καὶ κατ' εἶδος, ὡς δεδήλωται, ἵνα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀντιστροφῆς τὰ περιωζόμενα ἐξ αὐτῆς μόνᾳ λάβωμεν κατὰ τοὺς νόμους καὶ πλέον οὐδέν. ³¹ Alterum exemplar: διατηρηθῆναι. ³² Idem: ὠρισμένης προθεσμίας τῆς ἐκ. ³³ Idem addit: αὐτῶν. ³⁴ Idem: ὑπέρπυρα ρ'. ἐνώπιον τοῦ δεινός καὶ τοῦ δεινός. μνηὶ περίση. ἐπιμεμήσεως ἐφέτω.

seinen Reisen im Orient³⁵ gesammelt hat. Beim Ausbruch des Krieges musste er sie dem Oesterreichischen Consul in Jerusalem zur Verwahrung übergeben, von dem er sie erst künftiges Jahr, wo er wieder nach dem Orient sich begeben wird, in Empfang zu nehmen gedenkt. Es ist derselbe Uspenski, der vor zehn Jahren ein Verzeichniss von Athosurkunden drucken liess³⁶.

Hunc recensum Josephus Müllerus in tractatu „Historische Denkmäler in den Klöstern des Athos“³⁷ in vernaculum sermonem transtulit, chronologico ordine documenta disposuit, et ex libello, quem Abraamovic de monte Athone Belgradii 1848 edidit, nonnulla ab Uspenskiō neglecta adjecit. Catalogus iste quum documenta tam Graeca quam Slavica saeculorum IX—XIX enumeret, ad nostram rem ea tantum faciunt, quae Graeca sunt et ante excidium Constantinopoleos confecta. Haec autem hoc loco inserere necessarium duxi, quippe quae ad ea, quae supra exposui, insigne supplementum sint. En igitur breviarium ejus catalogi³⁸:

- I. II. 9. Jahrhundert. Zwei alte Urkunden thessalonischer Richter über die Grenzen der den Mönchen des Athos und den Einwohnern von Hierissus gehörigen Besitzungen.
- III. Vor 885. *Σιγίλλιον* des Kaisers Basilius Makedo, welches allen Weltlichen verbietet, die Athoseinsiedler zu beunruhigen. Inc. *Τοὺς τὸν ἐρημικὸν βίον ἐλομένους* etc.
- IV. Vor 911. *Σιγίλλιον* des K. Leo des Philosophen, welches die Abhängigkeit der Athoseinsiedler von dem grossen Kloster des Johannes Kolovus aufhebt. Inc. *Πάσης παρενοχλήσεως* etc.
- V. VI³⁹. 924. Zwei Chrysobullen des K. Romanus Lekapenus über die Wiederherstellung des Kl. Xeropotamus und Schenkung von Reliquien an dasselbe.
- VII. 934⁴⁰. Chrysob. der K. Romanus Lekapenus und Constantin, welches die älteren *Σιγίλλια* bestätigt. Inc. *Τὸ ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἐπακολουθεῖν* etc.
- VIII. 946. Chrysob. des K. Constantin VI., gegeben dem Kl. „*τοῦ ἁγίου προδρόμου*“ in Thessalonich.
- IX. 958. Chrysob. des K. Constantin VI. über die Besitzungen des Klosters Iviron.
- X. 960. Chrysob. des K. Romanus II. des Jüngeren, gegeben dem Athoskloster des Johannes Kolovus über 40 Paröken.
- XI. XII. 969. *Διατύπωσις* des h. Athanasius des Athoniten. Zwei Urkunden.

³⁵ Anno 1845 sqq. ³⁶ In Journal des russ. Minister. der Volksaufklärung 1847 to. 55 p. 36—74. 169—200. ³⁷ Legitur in Fr. Miklosich Slavische Bibliothek Bd. I (Wien 1851) p. 123 sqq. ³⁸ Müllerus ad singula documenta notat, in quo monasterio sint servata et quo loco ab Uspenskiō vel Abraamovicio laudata. Has ego notas omittendas putavi, atque etiam dispositionem Mülleri aliquot locis interpolavi. ³⁹ Alterum ex his vide sub F editum. ⁴⁰ Uspenskiō auctore datum est August. ind. 7. Itaque annus 919. 934 vel 949 indicatur.

- Die erste beginnt: *Πατέρες καὶ ἀδελφοὶ . . . ἐπειδὴ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς* etc. die zweite: *Τυπικὸν ἤτοι κανονικὸν* etc.
- XIII. Fragmat eines Chrysob. des K. Nikephorus Phokas über die erste Würde im Lavrakloster, in dem Testamente des h. Athanasius befindlich. Inc. *Λεσπόζεσθαι μεθ' ἡμᾶς τὴν τοιαύτην λαύραν*.
- XIV. 970⁴¹. Mai ind. 13. Chrysob. des K. Nikephorus Phokas, durch welches er dem Kloster Lavra zwei Reliquien schenkt, nämlich ein Stück des Kreuzes Christi und das Haupt des h. Basilius. Inc. *Εἰς τὸν περὶ τὰς τοῦ ἀμπελώνος ἀρχὰς* etc.
- XV. 972. *Τυπικὸν*, entworfen von den Mönchen des Athos und bestätigt vom K. Johannes Tzimiskes. Inc. *Χρῆναι τοιγαροῦν ὑπελήφραμεν, ὡς εἶγε ἄρα τε συμβαίη δεόμενον ἐπιδιορθώσεως* etc.
- XVI. 990. Chrysob. des K. Basilius II. Porphyrogenitus über die Vereinigung der Bewohner des Kl. Leontias in Thessalonich, des Kl. des Johannes Kolovus in Hierissus und des Kl. des h. Clemens auf dem Athos im Kl. Iviron.
- XVII. 982. Juni ind. 10. Vergleich zwischen Johannes dem Iverer, dem Gründer des Kl. Iviron, und den Bewohnern von Hierissus über ein dem Kl. gehöriges Grundstück, bestätigt von Nikolaus, *λιβελλίσσιος* von Thessalonich.
- XVIII. 984. December ind. 13. *Δωρεὰ* des h. Athanasius Athonites. Er schenkt seinem Freunde Johannes dem Iverer ein Chrysob. des K. Basilius, welches von dem Rechte, ein Schiff zu haben, handelt. Inc. *Ἀθανάσιος ὁ εὐτελής μοναχὸς καὶ ἡγούμενος* etc.
- XIX. 995. December. *Ἐπόμνημα* des thessalonischen Richters und Protospatharius Nikolaus über eine Besitzung des Kl. des Johannes Kolovus.
- XX. 997. Ind. 10. *Πιττάκιον* des K. Basilius II. an den Protospatharius und Richter von Thessalonich, Nikolaus, in Folge einer Klage Johannes des Iverers über einen Grundbesitz des Kl. Iviron in Polygiro. Inc. *Ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἰωάννης ὁ ἱβηρ* etc.
- XXI. 997. *Ἐποσημείωσις* des thessalonischen Richters und Protospatharius Nikolaus über ein dem Kl. Iviron gehöriges Grundstück bei Polygiro auf dem Wege nach dem Athos. Inc. *Ὁ εὐλαβέστατος . . . πιττάκιον τοῦ κρατυιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βοσιλέως*.
- XXII. XXIII. 997. *Δύο ἀριμερωτικὰ πρακτικὰ*, durch welche noch bei Lebzeiten des h. Athanasius dem Kl. Lavra die Kl. Moroxilita und Plati geschenkt werden.
- XXIV. 1002. 22. Mai ind. 15. Eidliches Zeugniß einiger Personen über ein dem Archidiakon Konstantin Vsezhejev gehöriges Feld. Inc. *Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς . . . ἡμεῖς οἱ προαναφερόμενοι, ὅτε παῦλος ποπλαβίτζης καὶ ἰωάννης παπιπᾶς ὁ σφεισδίτζης* etc.
- XXV. 1011. *Ἀπλὴ δωρεά*. Eustratius, der Hegumenos der Lavra, schenkt dem Kl. Vuuntvir auf dem Athos ein „*μονύδριον*“ auf der Insel Skyros Inc. *Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς . . . εὐστράτιος ἐλέει θεοῦ ταπεινὸς μοναχὸς* etc.
- XXVI. 1030. Februar ind. 13. *Ἀσφάλεια*. Der Mönch Georgius übergibt einem andern Mönche das „*μονύδριον*“ Pithira auf dem Athos. Inc. *Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς . . . γεώργιος μοναχὸς* etc.
- XXVII. 1034. December ind. 3. *Διάπρασις*. Die Mönche Germanus und Petrus

⁴¹ Nicephorum anno 969 obiisse vulgo tradunt.

- verkaufen dem Kl. Esphigmenu ein Grundstück um 20 Helioselinen. Inc. Ἐν ὀνόματι πατρὸς . . . γερμανὸς μοναχὸς καὶ ἡγούμενος etc.
- XXVIII. 1037. September ind. 6. Ὑπόμνημα des Spatharius Konstantin Candidatus über ein Grundstück des Kl. Dochiariu in der Nähe des Ortes Perigardiki. Inc. Τὸ μηδεμίαν ὄχλησω etc.
- XXIX. Vor 1041. Chrysob. des K. Michael Paphlago, gegeben „τῇ μονῇ τοῦ ἁθῶ ἤτοι τῶν ἱβήρων“ über verschiedene Besitzungen dieses Klosters.
- XXX. 1045. September ind. 14. Τυπικὸν des heiligen Berges, welches von K. Konstantin Monomachus bestätigt ist. Inc. Αὐτοκρατορικῆς τῷ ὄντι καὶ θείας καὶ βασιλικωτάτης φρενὸς etc.
- XXXI. 1046. April ind. 15. Χρυσόβουλλον σιγίλλιον, welches das Testament des Mönches Athanasius, durch das er sein in Kalamadia bei Thessalonich gelegenes Kl. dem Kl. Lavra auf dem Athos schenkt, bestätigt. Inc. Εἰ θε στρατιώτης ὄπλοις περιφραζάμενος ἑαυτὸν etc.
- XXXII. 1046. Das Kl. Philotheus verkauft dem Kl. Lavra das „μονὴν τοῦ ἁγίου ἰωάννου“.
- XXXIII. 1046. Chrysob. des K. Konstantin Monomachus, welches das zweite τυπικὸν des heiligen Berges bestätigt. Der Anfang der Urkunde fehlt. . . εἰς τὸ αὐτὸ στασιάζοντος καὶ τὴν φίλην εἰρήνην etc.
- XXXIV. . . . Chrysob. des K. Konstantin Monomachus, welches bestimmt, dass der Athos „heiliger Berg“ genannt werden solle.
- XXXV. 1052. Juni ind. 5. Χρυσόβουλλον σιγίλλιον des K. Konstantin Monomachus, welches einen kaiserlichen Beamten „πραιπόσιτον ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου“ zum Curator des Kl. Lavra ernennt. Inc. Καὶ . . . εὐλαβεστάτων μοναχῶν etc.
- XXXVI. 1057. Jänner ind. 10. Chrysob. des K. Michael VI. Stratiotikus über die Geldmittel des Kl. Lavra. Inc. Οἱ τὸν ψυχικὸν στασιοδρομοῦντες ἀγῶνα etc.
- XXXVII. 1060. Juli. Chrysob. des K. Konstantin X. Dukas, welches das Kl. Lavra von allen Steuern und Abgaben befreit. Inc. Καλὸν μὲν καὶ τὸ τὴν ῥίζαν φρυεῦσαι τοῦ ἀγαθοῦ etc.
- XXXVIII. 1063. Febr. ind. 1. Urkunde, ausgestellt von Theodor, πρόεδρος von Thessalonich, Serres etc. über das dem Kl. Ivron gehörige Metochion Melissurgion. Inc. Εἶχε μὲν ἡ μονὴ τῶν ἱβήρων etc.
- XXXIX. 1069. Urkunde, ausgestellt von dem k. Notar Johannes Asykritis über die Grenzen des Ortes St. Demeter Fuskulis auf Kassandra. Inc. Ἰωάννης ἀσυκρίτης (sic) βασιλικὸς νοτάριος καὶ ἀναγκαφεὺς φαληροῦ (sic) στρέμονος etc.
- XL. Vor 1071. Σιγίλλιον des K. Romanus IV. Diogenes für das Kl. Karakallu. Fragm.
- XLI. 1071. August ind. 9. Urkunde über die Abgrenzung der dem Kl. Ivron gehörigen Besitzung Melinzian, bestätigt durch Stephan, den Metropolitan von Serres.
- XLII. 1078. Juli ind. 1. Chrysob. des K. Nikephorus Botaniates über die Besitzungen des Kl. Ivron. Der Anfang der Urkunde fehlt. . . φροντιστήριον ἱερὸν κατὰ τὸ μέγα δρος etc.
- XLIII. 1081. März ind. 4. Χρυσόβουλλος γραφὴ desselben Kaisers. Er entscheidet zu Gunsten des Kl. Lavra in einem Streite mit Theodor Aichmalotus

„περί των ἐπιμάχων“. Inc. . . τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ δουκικὴν διεῖπεν ἀρχὴν etc.

- XLIV. 1081—1118. *Πιττάκιον* des K. Alexius Komnenus an den Patriarchen Nikolaus über die Unabhängigkeit des heiligen Berges von der Macht des Patriarchen. Inc. *Πάτερ ἄγιε καὶ οἰκουμενικὴ πατριάρχα. οἶδας ὅτι ἐντολήν ἔδωκεν ὁ θεὸς etc.*
- XLV. *Πιττάκιον* desselben Kaisers, welches den heiligen Berg für unabhängig und frei von allen Abgaben an die geistliche und weltliche Macht erklärt. Inc. *Θεσπίζομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς, εἶναι τὸ ἅγιον ὄρος ἐλεύθερον. etc.*
- XLVI. *Πιττάκιον* desselben Kaisers an den Patriarchen Nikolaus in Betreff der Zurechtweisung einiger Mönche, welche die Athosklöster aufzuwiegeln versuchten. Inc. *Σκοπὸς ἐτέθη τῇ οἰκουμένῃ etc.*
- XLVII. *Πιττάκιον* desselben Kaisers an den Protos des h. Berges, Hilarion, welches bestimmt, dass ohne sein Vorwissen die Athosmönche nicht nach Konstantinopel gehen sollen. Inc. *Χωρὶς εἰδήσεώς σου etc.*
- XLVIII. *Πιττάκιον* desselben Kaisers über die geistliche Bedeutung des heiligen Berges. Inc. *Πατέρες ἄγιοι . . οἴδατε, ὅτι καθάπερ ἡ κωνσταντινούπολις καὶ βασιλίσα τῶν πόλεων etc.*
- XLIX. *Πιττάκιον* desselben Kaisers an den Protos des heiligen Berges, Gabriel, darüber, dass zur Weihe der Hieromonachen und Hierodiakonen auf dem Athos die Bischöfe der Umgegend zugezogen werden sollen. Inc. *Ἀναγκαῖόν ἐστι, ἵνα ἡ ἐλευθερία τοῦ ὄρους etc.*
- L. *Πιττάκιον* des Patriarchen Nikolaus an den K. Alexius Komnenus darüber, dass konstantinopolitanische Mönche unfähig seien, auf dem heiligen Berge zu leben. Inc. *Γνωστὸν ἔστω σοι, δέσποτα, ὅτι οἱ καλόγηροι τῆς πόλεως etc.*
- LI. *Πιττάκιον* desselben Patriarchen an die Bewohner des Berges Athos. Inc. *Σχίσματα καὶ παρασυναγωγὰς ἠκούσαμεν γενέσθαι etc.*
- LII. *Πιττάκιον* desselben Patriarchen an den K. Alexius Komnenus über die Bewohner des Berges Athos. Inc. *Καλῶς εἶπας, δέσποτά μου ἄγιε, ὅτι σὺ ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν etc.*
- LIII. *Συγίλλιον* des Sevastokrator Nikephorus Komnenus über die Besitzungen des Kl. Xeropotamus in der Nähe von Hierissus.
- LIV. 1083. Juli ind. 6. Urkunde über die Wiederherstellung des Kl. Xenophu durch Stephan, den Grossdrungarius des Nikephorus Botoniates. Inc. *Πρόσεστι τοῖς ἐν εὐσιβεῖς βασιλεῦσι etc.*
- LV. 1087. April ind. 10. Chrysob. des K. Alexius Komnenus, gegeben dem Magister Leo Kephalias über den Besitz von Mesolimni nahe bei Thessalonich. Inc. *Ἐφθασεν ἡ βασιλεία μου etc.*
- LVI. 1087. August ind. 10. *Χαρτῶν ὑπόμνημα* des Protos des heiligen Berges, Sava, und der Hegumenen der Klöster über die Skete Chalda. Inc. *Εἶχον μὲν οἱ ὅλως τῇ θεῷ οἰκειώθεντες etc.*
- LVII. 1090. August ind. 13. *Χρυσόβουλλος γραφὴ* des K. Alexius Komnenus über die Besitzungen des Kl. Lavra. Inc. *Τῆς ἐπὶ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων ἱερᾶς προμηθείας etc.*
- LVIII. 1092. *Διάταξις* des Neophyt, Hegumenos des Kl. Dochiariu. Inc. *Ὅνιον τι χρῆμα ὁ θάνατος καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις πρὸς τὰ κρείττω etc.*
- LIX. 1095. August ind. 3. Urkunde, ausgestellt von Euphemius, Protokuropalates

- von Thessalonich, „*κριτοῦ τοῦ βήλου πραιτωρίων καὶ ἀναγραφίως*“ über das dem Kl. Esphigmenu gehörige „*προάστιον*“ Portarsi. Fragm.
- LX. 1098. November ind. 7. Testament der *καλόγρια* Maria, bestätigt von Niketas Kenphilinos. (Ein für die Kenntniss des Zustandes der Industrie interessantes Actenstück.) Inc. *Δίκαιόν ἐστι καὶ λίαν ἀρμόδιον* etc.
- LXI. 1102. Ind. 10. *Οἰκειοφελὲς γράμμα* des Hegumenos Damian über die Uebergabe seines Kl. Kalafuta an das Kl. Lavra. Inc. *Ἐν ὀνόματι . . . θαμιανὸς μοναχὸς* etc.
- LXII. Vor 1104. August. *Πρακτικὸν* des Andronikus (?) über die Besitzungen des Kl. Ivron. Fragm.
- LXIII. 1104. Jänner. Copie eines *πρακτικὸν* des Joh. Sevastos Komnenus über die Besitzungen des Kl. Ivron, mit dem Original verglichen durch den „*ἕπατος τῶν φιλοσόφων*“. Fragm.
- LXIV. Vor 1105. März ind. 12. *Συγλλιῶδες γράμμα* des . . . und Orphanotrophos über ein Grundstück des Kl. Dochiariu. Inc. *Ἐν τῷ ποιεῖν με τὴν ἀπογραφοικὴν ἐξίσωσι* etc.
- LXV. LXVI. Vor 1105. April ind. 12. Copien zweier *πιττάκια* dem Kl. Dochiariu gegeben von Kenphilinos, dem Richter des Volerischen Bezirks. Inc. *Ἰσα τῶν τιμῶν καὶ προσκυνητῶν πιττακίων* etc.
- LXVII. Vor 1105. April ind. 12. *Ἐγγραφον* eines Richters (dessen Name unleserlich), in welchem die Chrysob. vom J. 946, 958, 960, 980 und das Chrysob. des K. Michael Paphlago erwähnt werden. Inc. *Ἦρχουν τῇ εὐαγιστάτῃ μονῇ τῶν ἱβήρων* etc.
- LXVIII. Vor 1107. Jänner ind. 14. *Πρακτικὸν* des Sevastos Tryphon Kedrenus, des Orphanotrophos, über die Besitzungen desselben Klosters.
Ausserdem noch einige andere „*πρακτικά*“ über die Besitzungen dieses Klosters aus verschiedenen Zeiten, ausgestellt von Leo Kalognomos, Protosevastos Pergaminus etc.
- LXIX. LXX. Zwei Chrysob. des K. Alexius Komnenus und seines Sohnes Johannes über das lateinische Kl. Amalfi (*τῶν μορφινῶν*) auf dem Athos.
- LXXI. Vor 1108. August ind. 15. Urkunde der Regierung des heiligen Berges, durch welche das verlassene lateinische Kloster „*τῶν μορφινῶν*“ dem Kloster Lavra übergeben wird. Inc. *Ἐπὶ ἡ τῶν μορφινῶν μονῇ καταμεληθεῖσα* etc.
- LXXII. 1112. Februar. Urkunde über den Verkauf einer Besizung. Inc. *Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς . . . εὐδοκία ἡ γνησία θυγάτηρ* etc.
- LXXIII. Vor 1114. April ind. 7. *Πρακτικὸν* des *πρωτοκονηγὸς* Johannes Vatzatzes über die Besitzungen des Kl. Ivron.
- LXXIV. 1117. December ind. 10. *Ἀνταλλαγῆ*. Das Kl. Dochiariu vertauscht seine Buden in Thessalonich gegen ein Grundstück, „*Russon*“ genannt, auf Wunsch des Besitzers dieses Grundstückes, Magister Varzov. Fragm.
- LXXV. LXXVI. 1118. Februar und 25. März ind. 11. Zwei kaiserliche *πιττάκια* an den thessalonischen Richter Xiphilinos über die Besitzungen des Kl. Dochiariu. Das erste beginnt: *Εἰ καὶ ἐπικινδύνεον οἱ μοναχοὶ* etc. Das zweite: *Πρώην μὲν πρόσταξιν δεξάμενοι* etc.
- LXXVII. Vor 1118. Februar ind. 11. *Συμφωνίας γράμμα* des Gregor Anatavlas mit dem Kl. Esphigmenu über ein Grundstück im Dorfe Portarea. Inc. *Γεώργιος ὁ Ἀναταυλᾶς τὸ παρὸν τῆς συμφωνίας γράμμα*.

- LXXVIII. LXXIX. Zwei Praktika des Pergaminus und Phariscus über die Besitzungen des Kl. Zographu.
- LXXX. LXXXI. Zwei andere Praktika aus der Zeit des K. Alexius Komnenus über die Besitzungen des Kl. Iviron.
- LXXXII—LXXXVII. Fragment eines Praktikon des Konstantin sevastos Pergaminus und Fragmente fünf anderer Praktika im Kl. Esphigmenu.
- LXXXVIII. 1143. 14. December ind. 7. *Γράμμα* über die Xilurgus genannte Besitzung des Kl. Russiko. Inc. *Ἐπιδημήσαντες ἐν τῇ μονῇ τῆς ὑπεραγίας* etc.
- LXXXIX. 1169. August ind. 2. Urkunde über die Uebergabe des Klosters „*τοῦ Παντελεήμονος*“ in Thessalonich an die russischen Mönche. Inc. *Οἱ τοὺς ἐν τοῖς βιωτικοῖς πράγμασι σπουδαιότερους* etc.
- XC. *Λύσις* des Patriarchen Chariton darüber, dass die Mönche des heiligen Berges dem Protos desselben gehorchen sollen. Inc. *Ἡ μετριότης ἡμῶν τῆς σῆς ὑπομνήσεως ἐπακούσατο* etc.
- XCI. 1193. Ind. 11. Urkunde über den Kauf zweier Kellien in Karyās durch den h. Sava. Fragn.
- XCII. 1259. Jänner ind. 2. Chrysob. des K. Michael VIII. Dukas Angelus Komnenus Paläologus über die Besitzungen des Kl. Lavra. Inc. *Καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν πᾶσι* etc.
- XCIII. 12. 1. Chrysob. des Michael Dukas Angelus Komnenus, gegeben dem Demetrius Murinus über die Dörfer Ermylia, Kravnata, Antigonion etc. in der Nähe von Thessalonich.
- XCIV. Chrysob. des K. Michael Dukas Angelus Komnenus über die Besitzungen des Kl. Esphigmenu. Inc. *Καλὴ μὲν καὶ στρατιωτικὴ φάλαγξ* etc.
- XCv. 1265. Urkunde über die Uebergabe des Metochion des h. Klemens in Thessalonich an Nikolaus Kamudiv durch Neophyt, den Hegumenos des Kl. Iviron.
- XCVI. 1267. September ind. 11. *Γράμμα* des Sakellarius der Diocese Thessalonich, Diakon Nikolaus Mallia und des *πυχέρου*s Alexius Dukas Neostongou über die dem Kl. Zographu gehörigen Felder in der Nähe von Hierissus.
- XCvII. 1275. December ind. 4. Chrysob. des K. Michael VIII. Paläologus über die Besitzungen des Kl. Xeropotamus. Der Anfang der Urkunde fehlt. . . . *καλλώνων τεσσαράχοντα αὐτῷ πως ἐπωκεκλημένη* etc.
- XCvIII. 1283. Juni ind. 11. Chrysob. des K. Andronikus II. des Aelteren über die Besitzungen des Kl. Iviron. Inc. *Τὸ μετόχιον τὸ μελισσοουργεῖον* etc.
- XCIX. 1284. Juli ind. 12. Chrysob. desselben Kaisers. Er schenkt dem Kloster Philotheus die rechte Hand des h. Johannes Chrysostomus. Inc. *Παῖδες Ἐλλήνων ἀσεβεῖς*.
- C. 1287. April ind. 15. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Philotheus auf der Insel Thasus. Inc. *Πᾶς μὲν ὅστις καὶ προσάγειν θελήσει τοῦ θεοῦ καὶ λόγου* etc.
- CI. 1287. April ind. 15. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Klosters der h. Jungfrau Maria „*περὶ τὰ στηλάρια*“.
- CII. 1289. August ind. 2. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Zographu. Fragn. Inc. *Ἐπειδὴ καὶ νῦν οἱ ἐν τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος* etc.
- CIII. 1295. *Πρακτικὸν* über die Besitzungen des Kl. Iviron. Fragn.
- CIV. 1298. Juli. Chrysob. des K. Andronikus II. des Aelteren über die Besitzungen des Kl. Lavra. Inc. *Ἐδεῖ μὲν τοὺς κόσμους τε καὶ ἐν τῷ κόσμῳ χωρίσαντας* etc.

- CV. 1300. März ind. 13. *Παραδοτήριον γράμμα* des thessalonischen Richters sevastos .. über die Besitzungen des Kl. Xenophu. Inc. *Εἰ δὲ καὶ χρόνου πλήθος τῶν ἐπὶ αὐτοῦ γεγονότων* etc.
- CVI. 1300. *Πρακτικὸν* des sevastos ... über die Besitzungen des Kl. Xenophu.
- CVII. 1301. März ind. 14. *Πράσις*. Urkunde über den Kauf des Hauses des Hieromonachus Isaak Kadona in Serres.
- CVIII. 1301. Juli ind. 14. *Διάπρασις*. Ein gewisser Manuel verkauft dem Kl. Espbigmenu ein Feld von 25 Modien.
- CIX. 1302. Juli ind. 15. Chrysob. des K. Andronikus II. des Aelteren über die Besitzungen des Kl. Vatopedi. Inc. *Καὶ τοῖς μὲν τὰ πρῶτα βῆθρα πηξάμενοις* etc.
- CX. 1302. August ind. 15. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Xeropotamus. Inc. *Τῶν ὅσα τῇ τοῦ κρείττονος* etc.
- CXI. 1309. December. *Ἀφιερωτήριον γράμμα*. Georgius Kondostephanos und seine Ehefrau Irene vermachen dem Kloster Ivron einen Theil ihrer Besitzung in der Nähe von Melenik. Inc. *Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς .. κατὰ γεωργίως* etc.
- CXII. 1310. August ind. 8. Chrysob. des Michael Komnenus Paläologus (?) über die Besitzungen des Kl. Ivron. Inc. *Καὶ βασιλεῖ δὲ ἄρα* etc.
- CXIII. 1311. September. Chrysob. des K. Andronikus II. des Aelteren, über die Besitzungen des Kl. Russiko. Inc. *Οἱ ἐν τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος διακειμένη σεβασμίῃ τῶν ῥώσων μονῇ* etc.
- CXIV. 1312. November ind. 11. Chrysob. desselben Kaisers bestimmt das Verhältniß des Protos des heiligen Berges zu dem Patriarchen von Konstantinopel. Inc. *Πᾶση μὲν νοητῇ κτίσει καὶ αἰσθητῇ* etc.
- CXV. 1313. *Σιγίλλιον* des Patriarchen Niphon darüber, dass der jedesmalige Protos des heiligen Berges seine Macht vom Patriarchen erhalte. Inc. *Μὴ κλίνειν εἰς δεξιὰ καὶ εἰς ἀριστερὰ μὴ ἐκκλίνειν* etc.
- CXVI. 1316. Mai ind. 14. *Ἀνταλλαγὴ τῆς βανίτζας μὲ τὸν πλησίον βατοπεδίου ἄγρον*. Inc. *Εἶχε μὲν ἐξ ἀμνημονεύτων τῶν χρόνων* etc.
- CXVII. 1321. *Ἀφιερωτικόν*. Peter Cerni vermacht dem Kl. Zographu die von ihm erbaute Kirche „*τοῦ ἀρχαγγέλου*“.
- CXVIII. 1322. Februar ind. 5. Chrysob. des K. Andronikus II. des Aelteren, über die Besitzungen des Kl. Alypius auf dem Athos.
- CXIX. 1324. Februar ind. 7. Urkunde über die Uebergabe des Kellion Exipolita an das Kl. Kurakallu. Inc. *Ἡ τοῦ καρακάλλου σεβασμία μονῆ* etc.
- CXX. 1324. Ind. 7. Chrysob. des K. Andronikus II. des Aelteren über die Unabhängigkeit des Kl. „*τοῦ ἁγίου προδρομοῦ*“ in der Stadt Berrhoea, welches von dem sevastos Theodor Sarandinus erbaut und mit jenen Besitzungen dotirt wurde, welche derselbe als Belohnung für geleistete Dienste vom Kaiser erhalten. Inc. *Τὸ προσφητικὸν ἐκείνο λόγιον* etc.
- CXXI. 1325. Juni ind. 8. Chrysob. Andronikus III. Palaeologus des Jüngern über eine Besitzung des Kl. Zographu am Strymon, genannt Pravista. Inc. *Ἐπεὶ ὁ ὑψηλότατος βασιλεὺς τῶν βουλγάρων .. μιχαὴλ ὁ ἀσάνης* etc.
- CXXII. 1325. September ind. 9. Chrysob. desselben Kaisers über die Metochien des Kl. Zographu. Inc. *Ὁ ὑψηλότατος βασιλεὺς τῶν βουλγάρων ... μιχαὴλ ὁ ἀσάνης* etc.
- CXXIII. 1326. October ind. 10. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzun-

- gen des Kl. Philotheus. Inc. *Ἐπεὶ ὁ περιπόθητος ἀνεψιὸς τῆς βασιλείας μου* etc.
- CXXIV. 1327. März ind. 10. *Διάπρασις*. Die drei Brüder Kalomari verkaufen dem Kl. Zographu ihr Haus in Thessalonich um 250 Hyperpyren. Fragm.
- CXXV. 1327. September ind. 11. Chrysob. des K. Andronikus III Paläologus des Jüngeren über die Besitzungen des Kl. Zographu. Inc. *Ὁ βασιλεὺς τῶν βουλγάρων μιχαὴλ ὁ ἀσάνης* etc.
- CXXVI. 1328. März ind. 11. Chrysob. desselben Kaisers über verschiedene Besitzungen des Kl. Zographu. Fragm.
- CXXVII. 1329. Jänner ind. 12. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Lavra. Inc. *Οἱ τοὺς φθαρτοὺς καὶ οὐδενὸς ἀξίους* etc.
- CXXVIII. 1329. Mai ind. 12. Chrysob. desselben Kaisers über verschiedene Besitzungen des Kl. Vatopedi. Inc. *Εἰ δ' ἄρα τῶν μὲν ἄλλων δὴ ξυμπάντων* etc.
- CXXIX. 1330. *Πρᾶσις*. Die „*μοναχὴ*“ Xenia Indanina Sarandina und ihre Schwester, die „*μοναχὴ*“ Sophrosyne Sarandina verkaufen dem Kl. Zographu ein Grundstück am Strymon um 500 νομίσματα.
- CXXX. 1334. Juli ind. 2. Urkunde über die Uebergabe des Kl. Philadelphus an das Kl. Kutlumusi. Inc. *Ἡ σεβασμία τοῦ κουτλουμούση μονῆ* etc.
- CXXXI. Copie eines Chrysob. des K. Andronikus III. über die Besitzungen des Kl. Karakallu. Fragm.
- CXXXII. Chrysob. des K. Andronikus des Jüngeren über die Besitzungen des Kl. Xenophu. Inc. *Παντὶ τῷ αἰτοῦντι δίδόναι* etc.
- CXXXIII. Februar ind. 13. *Πρόσταγμα* über die Besitzung Amariana, welche der Grossdomestikus Demetrius Paläologus dem Kl. Dochiariu um 600 Hyperpyren verkauft hat. Inc. *Ἐπεὶ ἀνηνέχθη τῇ βασιλείᾳ μου* etc.
- CXXXIV. 1342. Jänner ind. 10. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus über das Dorf Chandake. Inc. *Ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγου ἐξητήσατο* etc.
- CXXXV. 1342. Jänner ind. 10. Chrysob. desselben Kaisers über alle Besitzungen des Kl. Zographu. Fragm.
- CXXXVI. 1342. December ind. 11. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Lavra. Inc. *Πολλοὶ γέγονασι τῶν τοῦ σωτήρος ἐντολῶν πληρωσται* etc.
- CXXXVII. 1343. Mai ind. 11. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Dochiariu. Inc. *Ἐπειδὴ οἱ μοναχοὶ τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ ἔθω* etc.
- CXXXVIII. 1344. August ind. 12. Chrysob. desselben Kaisers über das dem Kl. Vatopedi gehörige Metochion Prosporion. Inc. *Ἐπεὶ οἱ μοναχοὶ τῆς κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος* etc.
- CXXXIX. 1344. October ind. 13. Chrysob. des K. Johannes Paläologus über das Dorf Marmarina am Strymon, welches Stratimir „*ὁ πικέρρης τοῦ βασιλέως τῶν βουλγάρων*“ dem Kl. Zographu geschenkt hatte. Inc. *Ἐπεὶ ὁ πικέρρης τοῦ ὑψηλοτάτου βασιλέως τῶν βουλγάρων* etc.
- CXL. 1344. November. Chrysob. desselben Kaisers, durch welches er seinen treuen Stratopedarchen Johannes Chumnus und dessen Erben das Dorf Zichnae schenkt.
- CXLI. 1345. Juni ind. 13. Urkunde über den Loskauf von vier Athosmönchen aus den Händen der Seeräuber um 500 Moneten.

- CXLII. 1346. August ind. 14. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus über die Besitzungen des Kl. Lavra. Inc. *Ἐπεὶ οἱ μοναχοὶ* etc.
- CXLIII. 1349. October ind. 3. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus, mittelst welches er die Einkünfte des Dorfes Ermylia dem Demeter Devlizin schenkt. Inc. *Ἐπεὶ ἐδωρήσατο ἡ βασιλεία μου* etc.
- CXLIV. 1350. *Σιγίλλιον* des Patriarchen Kallistus, welches dem Kl. Alypius auf dem Athos „*σταυροπηγιακὰ δίκαια*“ verleiht.
- CXLV. 1351. Jänner. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus, mittelst welches er dem *μέγας ἀδνουμιαστῆς* Kazara ein Grundstück von 2400 Modien, „Patrikon“ genannt, schenkt.
- CXLVI. 1351. Juni ind. 4. Chrysob. des K. Johannes Kantakuzenus
- CXLVII. 1351. Juli ind. 4. Chrysob. des K. Johannes Kantakuzenus über verschiedene Besitzungen des Kl. Iviron. Inc. *Ἐπεὶ οἱ ἐν τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ ἁθω* etc.
- CXLVIII. 1353. April ind. 6. Urkunde der Regierung des heiligen Berges über die Uebergabe eines Kellion in der Skete Glossia an das Kl. Lavra. Inc. *Ἡμεῖς διὰ τὴν συμβᾶσαν τῶν ἀθέων τούρκων ἐπίθεω* etc.
- CXLIX. 1354. Copie eines Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus über die Besitzungen des Kl. Russiko. Inc. *Ἡ ἐκ θεοῦ βασιλεία μου* etc.
- CL. 1355. Mai ind. 8. Chrysob. desselben Kaisers über eine Besitzung des Kl. Philotheus auf Lemnus. Inc. *Βασιλικῆς ἄρα καὶ σπουδῆς ἐπαινουμένης καὶ καλῶς ἐχούσης σκέψεως* etc.
- CLI. 1355. September ind. 9. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus über die Besitzungen des Kl. Dochariu. Inc. *Οὐδὲν οὕτως ἴδιον πέφυκε εἶναι*.
- CLII. CLIII. 1356. Zwei Chrysob. desselben Kaisers über das Kl. Kalligraphus auf dem Athos.
- CLIV. 1356. Copie eines Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Karakallu.
- CLV. 1356. 8. September ind. 10. *Χρυσόβουλλος ὄρισμὸς* desselben Kaisers, welcher dem Kl. Vatopedi das Recht erteilt, ein Schiff von 700 Modien zu haben. Inc. *Ἡ βασιλεία μου τὸν παρόντα χρυσόβουλλον ὄρισμὸν αὐτῆς ἀπολύει* etc.
- CLVI. 1356. 8. September ind. 10. Chrysob. desselben Kaisers über verschiedene Besitzungen des Kl. Vatopedi. Fragm.
- CLVII. 1357. April ind. 10. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus für das Kloster „*τῶν ῥαβδούχων*“ auf dem Athos.
- CLVIII. 1357. August ind. 10. Chrysob. desselben Kaisers über eine Besitzung des Kl. Esphigmenu auf Longos. Inc. *Ἐπεὶ οἱ ἐνασκούμενοι ἐν τῇ κατὰ τὸν ἁθω* etc.
- CLIX. 1357. 25. August ind. 10. Chrysob. desselben Kaisers über die Besitzungen des Kl. Iviron.
- CLX. 1358. *Ἀφιρωτικόν*. Die „*πιγκέρνισσα*“ Anna Tornikina vermacht die Hälfte ihrer Besitzung im Dorfe Velzista in der Nähe des Athos dem Kloster „*τοῦ σωτήρος χριστοῦ*“. Fragm.
- CLXI. 1358. Februar ind. 11. *Γράμμα* des Bischofs Matthäus von Stephaniakus an das Kl. Esphigmenu über das Metochion des h. Georg am Strymon. Inc. *Μέγα ἀγαθὸν ἀγάπη* etc.
- CLXII. 1359. December ind. 13. *Γράμμα* des Metropolitens von Serres, Jakob,

- an das Kl. Esphigmenu über dasselbe Metochion. Inc. *Ἐπεὶ ὁ τιμιώτατος καθηγούμενος* etc.
- CLXIII. Bitte des Patriarchen Kallistos an den Kaiser, dass der Eteriarch Trachaniotes dem Kl. Dochiariu die Besetzung in Ermylia, die dasselbe von der Sirmurina gekauft, nicht wegnehmen solle. Inc. *Κράτιστε, θεόσεπτε, θεοδοξότατε, θεοπρόβλητε* etc.
- CLXIV. 1363. Testament des Jakob Prikari, Hegumenos der Lavra.
- CLXV. 1363. Testament des „*μέγας προμμικῆριος*“ Johannes, Gründers des Kl. Pantokratoros. Inc. *Ὁ μὲν παρῶν καιρὸς ἐργασίας ἐστὶν* etc.
- CLXVI. 1363. April ind. 1. Urkunde über die Uebergabe des Kl. Kazari an das Kl. Russiko. Inc. *Ἐπειδὴ διὰ τὴν γενομένην φθορὰν καὶ ἀπώλειαν* etc.
- CLXVII. 1364. December ind. 3. *Σιγίλλιον* des K. Alexius Komnenus III. von Trapezunt, gegeben dem Kloster der heiligen Jungfrau Maria auf dem Berge Sumelas bei Trapezunt. Inc. *Πᾶσιν, οἷς τὸ παρὸν ἡμῶν εἰσεβὲς ἐπιδικνύται σιγίλλιον*⁴².
- CLXVIII. 1365. August ind. 3. *Δικαιωτήριον γράμμα* des Metropolitens von Serres über ein Metochion des Kl. Esphigmenu im Dorfe Zinzi. Fragm. Inc. *Προκαθεζομένου τοῦ παναγιωτάτου δεσπότητος ἡμῶν*.
- CLXIX. 1366. August ind. 4. Chrysob. des K. Johannes I. Paläologus, gegeben dem Kloster „*τοῦ Προδρόμου*“ heigenannt „*νέα Πέτρα*“ auf dem Athos über Besitzungen auf der Insel Lemnus.
- CLXX. 1367. Februar ind. 5. *Σιγίλλιον* des Patriarchen Philotheus. Er übergibt dem Kl. Lavra das Metochion „*τῆς ζωοποιοῦ πηγῆς*“ in Konstantinopel. Inc. *Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν ἁγίοις* etc.
- CLXXI. 1367. December ind. 6. *Σιγίλλιωδες γράμμα* des „*μέγας χαρτολάριος*“ über ein Grundstück des Grossdomestikus Alexius Laskaris Metochita in der Nähe von Thessalonich. Inc. *Ἐπεὶ ἰδωρήσατο ὁ κραταῖος* etc.
- CLXXII. 1369. Juni ind. 7. *Ἀφιερωτικὸν γράμμα*. Der Grossdomestikus Alexius Laskaris Metochita vermacht sein Grundstück in der Nähe von Thessalonich dem Kl. Vatopedi. Inc. *Καὶ τῇ παλαιᾷ ἐκείνῃ* etc.
- CLXXIII. 1373. August ind. 11. *Ἀπλὴ πράσις*. Urkunde über den Verkauf der Besetzung Marianna an das Kl. Dochiariu. Inc. *Μεγάλῃ δομεστικίσσῃσαντακουζηνῇ* etc.
- CLXXIV. 1375. *Ἀφιερωτικόν*. Alexius Paläologus überlässt das ihm gehörige Dorf Anzista dem Kl. Russiko. Inc. *Ἐπειδὴ ἀπελύθη θεῖος καὶ βασιλικὸς ὄρισμός* etc.
- CLXXV. 1375. September ind. 13. Chrysob. des K. Alexius Komnenus III. von Trapezunt über die Gründung des Kl. St. Dionys. Inc. *Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ* etc.⁴³
- CLXXVI. 1376. December ind. 15. *Ἀφιερωτικὸν γράμμα*. Theodora Palaeologina vermacht dem Kl. Philotheus das in der Nähe von Serres gelegene Dorf St. Georg mit den Teichen und Viehweiden.
- CLXXVII. 1378. November ind. 2. Chrysob. des Andronikus Paläologus, durch welches er dem Radoslav und dessen Kindern die zwei in der Nähe von Thessalonich gelegenen Dörfer Avramita und Neochori schenkt. Inc. *Ἐπεὶ σάμπλας δ' ἑσδόσαβος ἀνέφερεν* etc.

⁴² Edidit Fallmerayerus sub C, 8 laud.

⁴³ Edidit Fallmerayerus sub C, 9 laud.

- CLXXVIII. 1381. 27. October ind. 5. *Ἀφιερωτικόν*. Der Mönch Symeōn vermacht sein Haus in Thessalonich dem Kl. Dochiariu.
- CLXXIX. 1386. October ind. 10. *Σιγίλλιον* des Patriarchen Nilus über die Besitzungen des Kl. Kutlumusi. Fragm.
- CLXXX. 1387. Mai ind. 10. *Δικαιωτήριον γράμμα* des Logotheten von Serres, Xenophon, über das Metochion St. Georg am Strymon.
- CLXXXI. 1393. Februar. *Κρίσεως γράμμα* des Metropolitēn von Serres, Matthäus, über das Dorf Achiara am Strymon. Fragm.
- CLXXXII. 1394. Jänner ind. 2. Chrysob. des K. Manuel Paläologus über verschiedene Besitzungen des Kl. Pantokratoros. Fragm. Inc. *Οἱ ἐν τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος*.
- CLXXXIII. 1394. Mai ind. 2. *Τυπικόν*, welches das Verhältniss der einzelnen Klöster des heiligen Berges zu dem Protos festsetzt, entworfen von einer Synode, welche unter Vorsitz des Metropolitēn von Thessalonich, Gabriel, auf dem Athos abgehalten wurde. Bestätigt ist diese Urkunde von dem Patriarchen Antonius. Inc. *Τιμωμένοι πατέρες, οἱ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν διάγοντες* etc.
- CLXXXIV. 1395. Juni ind. 3. *Σιγίλλιον* des Patriarchen Antonius. Er verleiht dem Kl. Kutlumusi „*σταυροπηγιακὰ δίκαια*“.
- CLXXXV. 1396. Jänner ind. 4. Chrysob. des K. Manuel Paläologus über eine Besitzung des Kl. Pantokratoros auf Lemnus. Inc. *Ἐπειδὴ ὁ μοναχοί*.
- CLXXXVI. 1396. Februar ind. 4. Copie eines *Σιγίλλιον* des Patriarchen Antonius über die Besitzungen des Kl. Pantokratoros. Inc. *Καὶ ναῶν μὲν κατασκευαῖα* etc.
- CLXXXVII. 1399. Mai. *Εὐνάξεως γράμμα* über das Kl. Livadogeni auf dem Athos. Fragm.
- CLXXXVIII. 1403. September ind. 12. *Σιγίλλιον* des Patriarchen Matthäus über die Abgrenzung der Besitzungen von St. Paul und St. Dionys. Inc. *Φθάνουσι πρὸ τῶν ἡδὴ χρόνων*.
- CLXXXIX. 1404. August ind. 12. Chrysob. des K. Johannes Paläologus II. des Jüngern. Als seine Gemahlin das Kl. Lavra besucht, befreit er einige Besitzungen dieses Klosters von der Entrichtung des Zehents. Inc. *Ἐπεὶ μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἐτήρει τοῦ υἱοῦ τὴν ἐντολὴν ἀνθρώπος*.
- CXC. 1405. 1. Juni ind. 13. *Ἀφιερωτικόν*. Radoslav Sabia vermacht dem Kl. St. Paul die Hälfte der Einkünfte seiner Dörfer Avramita und Neochori.
- CXCI. 1405. Juni ind. 13. Chrysob. des K. Johannes Paläologus II. des Jüngern über die von Radoslav dem Kloster St. Paul geschenkten Dörfer Avramita und Neochori.
- CXCII. 1406. Juni ind. 14. *Τυπικόν*, welches K. Manuel den Athosmönchen gab. Inc. *Καὶ ἱατροὶ δὲ ἄρα λοιμοῦ τοῖς σώμασιν ἐπισκήψαντες* etc.
- CXCIII. 1407. Chrysob. des K. Manuel Paläologus über das Kl. Skamandrina auf dem Athos⁴⁴.
- CXCIV. 1407. *Πρόσταγμα* des Despoten Andronikus (?) über ein Grundstück des Kl. Russiko auf der Insel Lemnus. Inc. *Οἱ κύριοι τῆς βασιλείας μου* etc.
- CXCV. 1407. Februar ind. 15. Chrysob. des K. Johannes II. Paläologus. Er ertheilt den fünf Klöstern: Pantokratoros in Konstantinopel, Lavra, Vatopedi,

⁴⁴ Aliud ejusdem Imp. chrysobullum de restaurando monasterio Castamonitu laudatur apud Monifaucon Palaeogr. gr. p. 498.

- Xeropotamus und St. Paul das Recht, den Zehent von den kaiserlichen Besitzungen auf Kassandra zu erheben. Inc. Ὁ τῆς μεγάλης πόλεως ἄρχων ὄλων ἀγαθῶς ὦν, ἐδημιούργησεν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον etc. In vier Exemplaren in den genannten Klöstern.
- CXCVI. 1407. Juni ind. 15. Chrysob. desselben Kaisers über die dem Kloster St. Paul gehörige Besitzung Paläochori auf Kassandra. Inc. Ἐπειδὴ πρὸ καιροῦ τῶς ἐδωρήσατο ἡ βασιλεία μου etc.
- CXCVII. 1407. Juni ind. 15. Urkunde über die Abgrenzung eines dem Kl. Russiko gehörigen Grundstückes auf Lemnus, vorgenommen von Georg Janupi und Anton Kalolbetus.
- CXCVIII. 1408. August ind. 1. Chrysob. des K. Johannes II. Paläologus über ein Metochion des Kl. St. Dionys. Inc. Ἐπεὶ οἱ εἰς τὸ μονῆριον τοῦ κυρίου διωνυσίου etc.
- CXCIX. 1409. Βασιλικὸν πρόσταγμα über eine auf Kassandra gelegene Besitzung des Klosters St. Paul. Inc. Οἱ ἐνασκούμενοι τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος etc.
- CC. 1409. Mai ind. 2. Πρακτικὸν des Paul . . . und Georg . . . über die Besitzungen des Kl. Dochiariu.
- CCI. 1414. August ind. 7. Chrysob. des K. Manuel Paläologus über die dem Kl. Vatopedi gehörige Besitzung Chavili auf der Insel Lemnus. Inc. Ὁ τιμιώτατος ἐν μοναχοῖς κύρ ἀθανάσιος.
- CCII. 1414. December ind. 8. Πρόσταγμα über die dem Kl. Dochiariu gehörige Besitzung Amariana. Inc. Οἱ ἐνασκούμενοι τῇ σεβασμίᾳ μονῆ τοῦ δοχειαρίου etc.
- CCIII. 1418. December ind. 12. Γράμμα des Stephan Dukas Rendinus und Johannes Rendinus über ein dem Kl. Dochiariu gehöriges Metochion in Perigardiki. Inc. Οἱ ἐν τῇ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ ἄθω etc.
- CCIV. 1419. Mai ind. 12. Grenzbestimmungsurkunde über ein dem Kl. Russiko gehöriges Grundstück auf Kassandra, bestätigt von Stephan Dukas Rendinus.
- CCV. 1419. September ind. 13. Πρόσταγμα des Despoten Johannes über die dem Kl. St. Paul gehörigen Besitzungen Avramita und Neochori.
- CCVI. 1419. December ind. 13. Ἀφιρωτικὸν γράμμα. Theodora, die Ehefrau des Comes Bartholomäus, vermacht dem Kl. Dochiariu ein Feld bei dem Dorfe Ermylia. Inc. Ἡ σύζυγος τῆ περιόντι ἄρχοντι etc.
- CCVII. 1422. Urkunde des Stephan Dukas Sarandinus und Konstantin Paläologus über die Abgrenzung eines dem Kl. St. Dionys gehörigen Grundstückes auf Kassandra. Inc. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος etc.
- CCVIII. 1428. Mai. Σιγίλλιον des Patriarchen Joseph über die Vereinigung des Kl. Alypius mit dem Kl. Kutlumusi. Fragm.
- CCIX. 1436. September ind. 15. Chrysob. des K. Johannes II. Paläologus über die Besitzungen des Kl. St. Paul auf der Insel Lemnus. Inc. Αἱ κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος σεβασμίαι μοναῖ etc.
- CCX. Mai ind. 8. Γράμμα des Johannes Dukas „τοῦ μεγάλου διοικητοῦ“ über die Uebergabe des Dorfes Atulva in der Nähe von Revenikia an das Kl. Dochiariu. Inc. Ἐπειδὴ ἐδεξάμην θεῖον καὶ προσκυνητὸν πρόσταγμα etc.
- CCXI. Mai ind. 6. Σιγίλλωδες γράμμα über die dem Kl. Dochiariou gehörigen Dörfer Diavolokampus und Russeon. Inc. Ἐπειδὴ ἐδεξάμην θεῖον καὶ προσκυνητὸν πρόσταγμα.

- CCXII. September ind. 13. Γραφή des Protovestiaris ... über eine Besitzung des Kl. Dochiariu. Inc. Ἐφθασεν ὁ Χαρευγῆς ἐν τῷ ποιεῖν etc.
- CCXIII. September ind. 12. Πρόσταγμα über ein dem Kl. Esphigmenu gehöriges Grundstück von 2000 Modien in der Nähe von Rendina. Inc. Ἐπειδὴ οἱ μοναχοὶ τῆς κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος διακεκμημένης σεβασμίας μονῆς.
- CCXIV. Σεκρετικὴ ἔγγραφος διάγνωσις καὶ ἀπόφασις des Metropolitens von Apro, Joseph, über ein dem Kl. Esphigmenu gehöriges Grundstück in der Nähe von Rendina.

F.

Josephus Muellerus ad calcem tractatus supra laudati tum ex Codicibus Vindobonensibus tum ex descriptione itineris ad montem Athonem a Gregorovicio Barskio a. 1744 suscepto, quam MS. Gregorovicus professor Kasanensis possidet, documenta nonnulla historiam montis Athonis illustrantia edidit, inter quae primum est chrysobullum Imp. Romani Lacapeni ex apographo Barskii. Hoc, quum Muelleri tractatū absolute demum opere in manus meas pervenerit, in ipsa Novellarum collectione repraesentari non potuit. Itaque in fine prolegomenon illud edere visum est, una cum aurea bulla Imp. Alexii Comneni, in lib. III Alexiados⁴⁵ servata, quae vel ipsa collectioni meae inserenda fuisset.

I.

Imp. Romani senioris

aurea bulla pro monasterio Xeropotami in monte Athone.

(A. 924.)

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
Ῥωμανὸς πιστὸς βασιλεὺς καὶ αυτοκράτωρ Ῥωμαίων.

Ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν παρασχεὺς καὶ τῆς ὄρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως τεχνουργὸς κατ' ἀρχὰς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον· αὐτὸς γὰρ ὁ τούτῳ σκοπὸς, ἵν' οὗτος, σύνθετος ὢν, ἐν ὁμοίῳ τῶν ἀπλοστεῶν ἀγγέλων εὐρίσκηται καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην, οὐχ ὅτι δόξης ὁ πλάστης ἐδεῖτο παρὰ τοῦ πλάσματος, ἀνευθεῖς γὰρ, ἀλλ' ἵνα τὸ πλάσμα δόξαν ὀφειλομένην ἐπιτρέπον τῷ πλάστῃ δικαίας πληρωθῇ δόξης καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὅμοιον γένηται. ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς οὐρανοῦ ἀντυγος ἐπεπτώκει ὁ πρώτως δημιουργηθεὶς, ὁ τέως τῇ ἀπλότῃ χαίρων, οὐκ ἀνέσχετο βλέπειν τῇ αὐτῇ ἀπλότῃ σεμνύνεσθαι τὸν ἄνθρωπον καὶ πλασάμενος ἀντιστρόφους αἰτίας ὑποψιθυρίσας

⁴⁵ Edit. Paris. p. 83. Anna Comnena verba chrysobulli refert „τὰς τοῦ γραφῆως μόνον κομψείας περιελούσα“.

αὐτὸν γενέσθαι θεὸν διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ὑποσκελίσας ἐβόησεν εἰς γῆν. καὶ ὁ πεσὼν ἐλεινὸν ἔκειτο πτώμα καὶ λύπης ἄξιον οὐ σμικρᾶς, ὡς τούτῳ μήτε δύναμις ἦν ἐπανορθώσεώς ποτε. τριῶν γὰρ ἰδεῖτο μέσῳ ἐλθεῖν εἰς τὸ πρῶτον ἄξιωμα, ταπεινώσεως μὲν ἀντὶ προτεραιᾶς ἀλαζονείας, ὑπακοῆς δὲ πάλιν ἀντὶ προτεραιᾶς παρακοῆς, καὶ τελευταῖον τοῦ θανεῖν ἐτοίμως ὑπὲρ τοῦ γένους, καθ' οὗ πρότερον αὐτὸς ἀπατηθεὶς ἔπραξεν· ὁ δὲ δρᾶν οὐ μόνον⁴⁶ αὐτὰ, ἀλλ' οὐδ' ἀποστῆναι τῆς ἁμαρτίας ἠδύνατο. δι' ὅπερ ὁ κατ' ἀρχὰς αὐτὸν πλάσας θεὸς τρισυπόστατος πάλιν αὐτοῦ ἐς ὕστερον ἐμνημόνευσε καὶ κατελθὼν αὐτὸς ὁ τοῦ θεοῦ μονογενῆς υἱὸς ἐκ τῶν πατρικῶν ἀπεριγράπτων κόλπων ὑπὲρ ἀνθρώπων ἄνθρωπος γίνεται. ᾧ καὶ παντὶ τῷ εὐσεβοῦντι χρέος ἐστὶν ἀπαραίτητον τὴν λατρευτικὴν ἀπονέμειν προσκύνησιν καὶ παντοίαις ἀμείβεσθαι δωρεαῖς κατὰ δυνάμιν στόματι καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ· στόματι μὲν ὀσημέραι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ ὑμνεῖν, εὐλογεῖν καὶ δοξάζειν τὴν πρὸς τὸ ἀνθρώπειον φῦλον μακροθυμίαν τε καὶ κηδεμονίαν, ψυχῇ δὲ τοῦτον ἀδιαλείπτως ὡς θεὸν λατρεύειν, καὶ καρδίᾳ τὸ κάλλιστον ὧν ἔχει καὶ τιμιώτατον αὐτῷ αὐτοπροαιρέτως προσάγειν, ὡς τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων μόνῳ αἰτίῳ καὶ χορηγῷ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς τοῦ πάλαι Ἰσραὴλ ἔλεγε νομοθέτης· „ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ταῖς χερσὶ σου“ καὶ πάλιν „ὡς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός“⁴⁷, δηλῶν ὡς διὰ τούτων ἀνάγκη τὸν θεὸν δοξάζεσθαι, ἐπεὶ καὶ τούτων αὐτὸς μόνος ἀλάθητος ἔξεταστής. τοιγαροῦν εἴπερ τουτὶ χρέος εὐσεβείῃσιν ἅπασιν ἀπαραίτητον, πολλῷ μᾶλλον τοῖς δι' αὐτοῦ βεβασιλευκόσι, καὶ ταῦτα δυοῖν ἕνεκα, τῷ μὲν ὡς πολυπλασίους ὀφείλουσι χάριτας τῷ τῶν ἀπάντων δεσπότῃ, ἅτε καὶ τῶν ἄλλων εἰς πλάτος παρ' αὐτοῦ τιμωμένοις⁴⁸, τῷ δὲ καὶ ὡς τῶν ἄλλων ἰσομένοις ἀρετῆς κανόνες καὶ εὐσεβείας ὑπογραμμοί. τοῖς αὐτοῖς δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ ὑπεράγνον μητέρα καὶ παρθένον τὴν θεοτόκον μαρτίαν τιμᾶσθαι χρεῶν, ὡς πάντων οὖσαν πρόξενον σωτηρίας· ἀλλὰ δὴ καὶ μετ' αὐτὴν τὸ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ πανσεβάσμιον ξύλον τιμητέον τε καὶ προσκυνητέον· περὶ τούτου καὶ γὰρ φησὶν ὁ προφητάναξ δαυὶδ „ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιόν ἐστιν“⁴⁹.

⁴⁶ Videtur addendum esse οὐκ. ⁴⁷ Exod. XXIII, 15. XXXIV, 20. ⁴⁸ Müller: τιμωμένοις. ⁴⁹ Psalms. CXVIII, 5.

α. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡ εὐσεβὴς βασιλεία μου, κηδομένη τοῦ ὑπηκόου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἀπάντων ποιουμένη πρόνοιαν, ἐπεὶ νόμος Ἕλλησι καὶ βαρβάρῳ παντὶ μέχρις αἵματος ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων ἀγωνίζεσθαι, νόμος δὲ Θεοῦ πάλιν τούτου Θεοειδέστερος καὶ λαμπρότερος ἕκαστον ἑαυτὸν παρακελευόμενος ὑπὲρ ἑτέρου διδόναι· ἠὲ δόκησεν ἡ βασιλεία μου ὑπὲρ τῶν ἀξιωτάτων τῆς περὶ τῷ ἁθῶ σεβασμίας μονῆς τῆς αἰοιδίμου βασιλίδος πουλχερίας τῆς παρθένου ἀνανεώσασθαι τὰ τεύχη· καὶ γὰρ εὖρον αὐτὴν τοσοῦτον κατηδαφισμένην καὶ πάντῃ διαλελυμένην, ὡς τὰ ἐν ὕδασι τεύχη φαινόμενα· τοιαύτη τε ἦν καὶ ἡ τῶν Θεοσέπτων ἀθλητῶν ἀγίων μου τεσσαράκοντα σεβασμία μονή, ἡ ἔκπαλαι μὲν τοῦ χειμάρρου, νῦν δὲ ξηροποτάμου ἐπικαλουμένη, ὥστε μηδὲ ὁμοίωμα τεύχους φαίνεσθαι πρὸς τῆς παλαιναίας χειρὸς Ἰσμαηλίτιδος. ἀλείπτῃ δὲ καὶ συνεργῶ εἰς τοῦτο χρησαμένη ἡ ἐμὴ βασιλεία τῷ ὑπάτῳ τῶν φιλοσόφων πάλῳ τῷ ὀσιωτάτῳ ἐπιλεγομένῳ ξηροποταμηνῶ, Θεοῦ συνάρσει καὶ χάριτι ὑποδόμησα ναὸν παμμεγέθη τὸ καὶ περικαλλῆ, καὶ ἐνδύτας χρυσοῦφάντους καὶ πολλὰ χρυσόπαστα ἀμφία καὶ ἱερὰ καλύμματα καὶ ἐκ χρυσοῦ ἅγια δισκοπότηρα ἐν αὐτῷ ἀπεχαρισάμην· καὶ περὶ αὐτὸν οἴκους εὐμεγέθεις, ξανῶνας δηλαδὴ καὶ κραββατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους, ἔτι δὲ καὶ τεύχη ὑψηπετῆ καὶ πύργους καὶ προμαχῶνας πολλοὺς, οὐκ ἐν ὁμοίῳ τῶν πάλαι, ἀλλὰ πολὺ βελτίονα καὶ θυμασιώτερα, ὥστε εἶναι μοναχοῖς καὶ εὐσεβέσιν ἀνδράσιν ἀσφάλεια· μεγαλοπρεπῆ μὲν τῇ θέᾳ, τῇ δὲ ἀκοῇ ἀτεχνῶς χαριέστατα διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς εὐδοκιμοῦσαν ἀρετὴν. μάνδρα καὶ γὰρ χρυσοῦ ἐστίν, ἣς οἱ αἰσθητοὶ καὶ νοητοὶ λύκοι ἀδυνατοῦσι σπαράξαι τὰ ἐν αὐτῇ πρόβατα, ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος ὀσιωτάτου πάλου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου εὐσεβῶς ποιμαινόμενα, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ χρυσοῦ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως ἀυλιζόμενα εἰς τὸν ἱερὸν καθ' ἑτέραν ἐπιβολὴν μελιττῶνα τοῦτον περιβομβεῖν ἐμμελέστατα, τὸν τῆς ἀρετῆς ἐργαζόμενα καρπὸν ὑπὲρ μέλι γλυκάζοντα, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ὑπερουσίου Θεότητος κρίματα ἐξεγειρόμενα καὶ ὀσίας χεῖρας ἐν ταῖς νυξὶ ἐπαίροντα, χωρὶς ἐνθυμήσεων πονηρῶν καὶ ματαίων διαλογισμῶν „τὸν χοῦν κενοῦντα, τὸν νοῦν πτεροῦντα, τῷ πνεύματι ζέοντα, τῷ κυρίῳ δουλεύοντα, τῇ ἐλπίδι χαίροντα, τῇ θλίψει ὑπομένοντα, τῇ προσευχῇ προσκατεροῦντα, ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντα, τὴν φιλοξενίαν διώκοντα“ κατὰ τὰ ἱερὰ λόγια⁵⁰.

⁵⁰ Ep. ad Rom. XII, 12.

ἔτι δὲ γηροτροφεῖά τε καὶ νοσοκομεῖα μετὰ καὶ δύο καὶ δέκα παρεκκλησιῶν συνέστησα, καὶ ἀναθήμασι πολλοῖς ὡς εἰκὸς τὴν ῥηθείσαν μονὴν τῆς βασιλείας μου κατεπλούτησα. ἀλλὰ καὶ μετὰ πατριαρχικῆς παρουσίας⁵¹ τὸν ἔγκαινιασμόν αὐτῆς ἐδόξασα.

β. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸν ἔγκαινιασμόν καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἁγίου ναοῦ καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Θεοφυλάκτου, ποθεινοτάτου υἱοῦ τῆς βασιλείας μου καὶ τοῦ πνευματικοῦ μου πατρὸς, τὸ κατὰ θυμὸν ἐκπληρῶσαι εὐλόγως διενόηθην, ἐπειδὴ ταῖς τούτου Θεοπειθέσιν εὐχαῖς πρότριτα ὑγιάσθην καὶ κληήρης ὧν ἀνέλαβον ἑμαυτὸν, ὃ πρὸ μικροῦ τὸν οὐδὸν, ἐπιβὰς τοῦ ἄθου διεκρίνατο⁵² ποιητέον, εἰσηλθὼν μετὰ τινῶν τῆς συγκλήτου ἐν τῷ Θησαυροφυλακίῳ τῆς κραταιᾶς μου βασιλείας καὶ τῶν τιμιῶν ξύλων τοῦ ζωοποιοῦ σταθροῦ τὸ μέγιστον πάντων καὶ θαύματος ἄξιον εὐρῶν (φέρει καὶ γὰρ εἰσέτι ἐν ἑαυτῷ τὰ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους μνημόσυνα, μίαν τῶν ἡλῶν ὀπήν, ἀφ' ὧν ἡ τεθειμένη σὰρξ τοῦ κυρίου μου περιεπάρη καὶ τὸ καθάρσιον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐδωρήσατο⁵³ ἦτοι ἡ λιβὰς τοῦ παναγίου κατεκενώθη αἵματος), ὕψος ἔχον μετὰ τῶν ἔγκαρσιῶν καὶ τοῦ ἰσοῦ ὡσεὶ ἐνὸς πήχεως καὶ μιᾶς παλαιστῆς, πλάτος δὲ ὡσεὶ δύο δακτύλων καὶ βάθος ὡσεὶ ἐνὸς δακτύλου, ὅλην δὲ τὸ πᾶν αὐτοῦ ὡσεὶ δραχμὰς ἑκατόν· καὶ ἀνά χειρᾶς λαβῶν τοῦτον τὸν ἅγιον Θησαυρὸν, τὴν φορικτὴν σημαίαν τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως, τὸ ἐν οὐρανῷ φανησόμενον σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μέλλοντος ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· τοῦτο δὴ (τὸ) θειότατον ὄργανον τῆς σωτηρίας ἡμῶν εὐλαβῶς ἐπέθηκα ταῖς τοῦ ὀσιωτάτου παύλου τοῦ ξηροποταμηνοῦ ἁγλαῖς χερσίν, ὅπως εἴη ἕως ἀνέλθῃ κύριος ἀναφαίρετον ἀνάθημα τῇ ῥηθείσῃ σεβασμιωτάτῃ μονῇ τῆς βασιλείας μου, ἐροδιάσαντες αὐτὸ μετὰ ἐκκλησιαστικῆς καὶ στρατιωτικῆς προπομπῆς, ἵνα ἀποθέσῃσι τοῦτο ἐν τῷ τῆς μονῆς ἁγίῳ βήματι πρὸς ἁγιασμόν καὶ στηριγμὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν μονῆς. ἀλλ' ἐπειδὴ τούτου χάριν ἱκανῶς ἢ τε σύγκλητος καὶ ἅπαν τὸ δημόσιον ἐδέετο ταύτης μὴ ἀποτυχεῖν τῆς χάριτος τῆς οὐρανοῦ, ἐδιόρισεν ἡ βασιλεῖα μου, ἵνα κατὰ πᾶσαν τριετίαν ἀποστέλλωνται παρὰ μὲν τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν ῥωμαίων δύο σεκρετάριοι⁵⁴ μυστικοὶ μετὰ καὶ ἐνὸς ἑκατοντάρχου,

⁵¹ Müller: παρθουσίας. ⁵² Legendum videtur διέκρινα. ⁵³ Forte: ἐδωρήθη. ⁵⁴ In apographo Grigorovicci erat: σεκρετοίριοι, quod emendavit Müller.

παρὰ δὲ τῆς συνόδου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου δύο κληρικοί· καὶ δημοσίως αὐτὸ μεταστέλλεσθαι μετὰ στρατιωτικῆς δορυφορίας καὶ προπομπῆς συγκλητικῶν ἀρχόντων κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀυγούστου μηνός, καὶ μεταπέμπεσθαι τοῦτο μετὰ καὶ τῶν ἐγκρίτων μοναχῶν τῆς ἡμετέρας σεβασμίας μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου, χάριν τῆς αὐτοῦ προσκυνήσεως καὶ παγκοσμίου ὑψώσεως, εἶθ' οὕτω συστέλλεσθαι καὶ μετακομίζεσθαι πρὸς τὴν ἠθελσαν μονὴν μετὰ τῆς προσηκούσης προπομπῆς καὶ εὐλαβείας. τούτου χάριν κελεύει τὸ κράτος τῆς βασιλείας μου, δίδοσθαι ἐτήσιον σολέμνιον τοῖς Ξηροποταμηνοῖς πατράσι ὑπὲρ ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας διὰ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἐπ' ἀρετῇ διαβεβοημένων μοναχῶν δαπάνην τῶν ἀναγκαίων, τῶν πατέρων ἐκ τούτων ἀποζώντων· εἰ γὰρ τοὺς ἐν τῷ ὀλύμπῳ καὶ τῷ κυμινᾷ καὶ τῷ τοῦ λάτρου⁵⁵ μοναστὰς διὰ χρυσοβούλλων ἢ ἐμὴ ἐλέησε βασιλεία, πολλῷ μᾶλλον χρεωστικῶς τῶν οἰκείων εὐχετῶν εἰς αἰὲν τὴν κηδεμονίαν ποιήσει.

γ'. Ὅθεν καὶ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ἐπιχορηγῆ καὶ ἐπιβραβεύει τῇ ἠθελση μονῇ, δι' οὗ εὐδοκεῖ καὶ θεσπίζει, ἵνα τῇ τούτου ἐμφανείᾳ οἱ τῆς μονῆς ταύτης μοναχοὶ τοῦ ὁσιωτάτου παύλου τοῦ Ξηροποταμηνοῦ διὰ τὸ προνόμιον τοῦ ζωοποιοῦ τιμίου ξύλου λαμβάνωσιν ἐκ τοῦ ταμείου τῆς κραταιᾶς τῶν ῥωμαίων βασιλείας κατὰ πᾶν ἔτος ἀνὰ χιλίους ὀκτακοσίους χρυσοῦς τῆς ἐμῆς χαραγῆς, διὰ τε τοὺς ἠθθέντας ξενῶνας καὶ τὰ νοσοκομεῖα, καὶ διὰ τὸ ἐορτάζειν πανηγυρικῶς μετὰ φιλοτιμίας καὶ παννύχου στάσεως τρεῖς ἐτησίους ἐορτάς· τὰ τῆς θεοτόκου ἐν ναῷ τῷ νομικῷ ἅγια εἰσόδια, κληῆρος καὶ γὰρ αὐτῇ ἄνωθεν ἐδόθη τὸ ἀγιώνυμον ὄρος· τὴν τῆς παγκοσμίου ὑψώσεως τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ παναγίου σταυροῦ, ὅτι παρὰ τοῦ κράτους τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας ταύτην πεπλούτικε χάριτα· καὶ τὸ μαρτύριον τῶν ἁγίων θεοσέπτων μεγάλων μαρτύρων μου τεσσαράκοντα, ὅτι πάντα τὰ τῶν ἁγίων τούτων σεβάσματα λειψανα ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ διὰ χρυσοβούλλου τεθησάρισται παρὰ τῆς πρώτης κτητορίας ἐκείνης τῆς ἀοιδίμου βασιλίσσης πολυχερείας τῆς παρθένου, καθ' ὃν χρόνον αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ βασιλίδι κατ' ὄναρ οἱ μεγαλομάρτυρες χριστοῦ ἅγιοι τεσσαράκοντα ἐνεφανίσθησαν. πρὸς τούτοις δὲ προσεκληρώθησαν καὶ ἀφιερώθησαν ὡς ἀδιάσπαστα μετόχια καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων εὐαγεῖς τρεῖς οἴκοι, ὅ τε ἐν τῷ νεωρῶν ἐκ βάρων

⁵⁵ Monasteria in Asia minori sita.

ἀνεγερθεὶς ἅγιος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου παρὰ τῆς βασιλείας μου, καὶ τὸ συγκείμενον αὐτῷ παλάτιόν μου τὸ πατρικὸν μετὰ τῶν πέριξ ἐργαστηρίων καὶ τῆς λοιπῆς περιοχῆς, ἦτοι τὸ μυρέλαιον, καὶ ὁ ἐν κωνσταντινιαναῖς περιώνυμος ναὸς τῶν ἁγίων μου τεσσαράκοντα μετὰ καὶ τῶν ἐνοικειῶν⁵⁶ αὐτοῦ ὀσπητίων καὶ ἐργαστηρίων, ἵνα δεσπόζωνται καὶ κυριεύωνται παρὰ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς βασιλείας μου, ἕως ὃ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐφαρῶ· οὗτος καὶ γὰρ ἔκπαλαι μητρικὸν κτῆμα ἦν τοῦ ὀσιωτάτου παύλου τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας μου, νιοῦ χρηματίσαντος ἐκείνης τῆς ἀοιδίμου ἀγούστης προκοπίας, θυγατρὸς νικηφόρου καὶ συζύγου μιχαήλ τῶν ἀειμνήστων καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων τῶν πρὸ ἡμῶν. ὁ τοίνυν πειραθησόμενος ἀνατρέψαι τὴν ἐν τῷ παρόντι μου πρᾶξιν καὶ ἀποστερῆσαι τοῦ ρηθέντος σολεμνίου τὴν ἐμὴν μονήν, ἢ καταδηλώσαι ἢ ὑποτάξαι αὐτὴν τινὶ ἀξίωματικῷ προσώπῳ, ἢ καὶ ἀποξενῶσαι τῆς ῥηθείσης μονῆς τῆς βασιλείας μου τὸ προσκυνητὸν καὶ πανάγιον ξύλον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τὸ τοῦ οὐρανίου βασιλέως ἅγιον ὑποπόδιον, εἰς ὃ παρεγγυᾶ ἡμῶν ὁ προφητὰναξ δαυὶδ προσκυνεῖν λέγων „εἰσέλθωμεν εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὐ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ“⁵⁷. ὁ τοιοῦτος ὡς ἱερόσυλος εὐπορήσαιο τῆς ἀσθενείας τοῦ καίην καὶ τῆς γεζῆ λέπρας καὶ τῆς τοῦ λούδα ἀγχόνης, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τῶν σταυρωσάντων τὸν κύριον τῆς δόξης. τῇ γοῦν ἰσχύει καὶ ἐμφανεῖα τοῦ παρόντος χρυσόβουλλου λόγου τῆς βασιλείας μου ὀφείλει λαμβάνειν ἀκωλύτως ἢ δηλωθεῖσα σεβασμία μεγίστη μονὴ τῆς βασιλείας μου ἢ ἐπικεκλημένη ξηροποτάμου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ρηθὲν σολεμνιον παρὰ τοῦ ταμείου τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν ὤωμαίων, ἵνα ποιῇ λειτουργίαν κατὰ πᾶν σάββατον ὑπὲρ τῆς μακαρίας ψυχῆς τῆς ἐρασμιωτάτης μοι ἀοιδίμου ἀγούστης βασιλίσσης Θεοδώρας, ἔχῃ δὲ καὶ τὴν δεσποτείαν, ἐπιχαρτίαν τε καὶ πᾶν εἰσόδημα τῶν ρηθέντων τριῶν ἁγίων περιωνύμων ναῶν ὡς ἴδια αὐτῆς κτήματα καὶ μετόχια, διατηρουμένη καθάπαξ ἐκ παντὸς βασιλικῷ τε καὶ πατριαρχικῷ ἢ καὶ κοσμικῷ ἀξιώματος ἀτελής τε καὶ ἀνεπηρέαστος.

Εἰς γοῦν μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν τούτου ἐγένετο καὶ ὁ παρῶν χρυσόβουλλος λόγος τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα φευρουάριον τῆς ἐνισταμένης

⁵⁶ Malim : ἐνοικειῶν.

⁵⁷ Psalm. CXXXI, 7.

[αβ'] Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους ςυλβ', ἐν ᾗ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσχημῆνατο κράτος.

Ῥωμανὸς ἐν χριστιῶ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων.

II.

Imp. Alexii Comneni

aurea bulla, qua matri plenam imperii administrandi potestatem tribuit. (A. 1081.)

Τὰ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ γεγονότος περὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως.

Οὐδὲν ἰσοστάσιον μητρὸς συμπαθοῦς καὶ φιλόπαιδος, οὔτε ταύτης ἰσχυρώτερον φυλακτήριον, κἂν κίνδυνος προορᾶται κἂν ἄλλο τι τῶν ἀπευκταίων ἐλπίζοιτο¹⁰. εἰ γὰρ βουλευσεται αὕτη, πάγιον ἔσται τὸ βούλευμα· εἰ ἐπεύξεται, στήριγμα ἔσονται αἱ εὐχαὶ καὶ φύλακες ἀκαταγώνιστοι· τοιαύτη γοῦν καὶ τῇ βασιλείᾳ μου ἐφάνη ἐξ αὐτῆς τῆς ἀτελοῦς ἡλικίας πρακτικῶς ἢ ἡγιασμένη μήτηρ αὐτῆς καὶ δέσποινα, τὰ πάντα μοι γεγонуῖα καὶ τροφὸς καὶ ἀναγωγός. καὶ γὰρ τῷ συγκλητικῷ καταλόγῳ αὐτῆς συνουσίας μητρὸς πόθος προέδραμε καὶ υἱοῦ πίστις ἀκεραία συντηρήθη· μία ψυχὴ ἐν διηρημένοις σώμασι διεγνώσθη, καὶ χάριτι χριστοῦ καλῶς διετηρήθη μέχρι τοῦ νῦν, οὐ τὸ ἐμὸν ἢ τὸ σὸν (τὸ ψυχρὸν τοῦτο ῥῆμα) ἐβήθη. καὶ τὸ δὴ μείζον, ὅτι αἱ αὐτῆς εὐχαὶ τὸν πάντα χρόνον πληθυνόμεναι εἰς τὰ ὦτα κυρίου εἰσέδυσαν καὶ εἰς τόδε τὸ ἔτος τῆς βασιλείας ἡμᾶς ἀνήγαγον. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ μετὰ τὸ ἐπιλαβέσθαι τῶν τῆς βασιλείας σκηπτρῶν οὐκ ἔφερε μὴ συμπονούμενη ἐπίσης τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτῇ ἀντεχομένη καὶ τοῦ κοινού· ἐτοιμαζομένη δὲ ἤδη ἡ βασιλεία μου σὺν θεῷ πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ῥωμανίας ἐξέλευσιν διὰ φροντίδος μὲν πολλῆς ποιεῖται καὶ τὴν τοῦ στρατιωτικοῦ συλλογὴν τε καὶ διευθέτησιν, οὐκ ἐλάχιστον δὲ ταύτη νεόμισται καὶ ἡ περὶ τῆς τῶν σεκρετικῶν τε καὶ πολιτικῶν πραγμάτων διοικήσεως φροντίς· εὗρε γοῦν οἶον ἀριστοκρατίας ἀνεπιβούλετον ὀχύρωμα, ὡς ἂν τῇ ἡγιασμένη καὶ πανεντιμοτάτῃ μητρὶ αὐτῆς ἀνατεθῇ ἢ τῶν ἀπάντων διοικήσις.

α'. Διορίζεται γοῦν ἡ βασιλεία μου καθαρῶς διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου, ἵνα δὲ ἦν ἔχει πολυπειρίαν περὶ τὰ βιωτικά πράγματα, εἰ καὶ τέλεον τούτων καταπεφρόνηκεν, ἄπερ ἂν

¹⁰ Al. λογίζοιτο.

ἔγγραφως διορίσθαι, κἄν παρὰ τοῦ προεσιῶτος τῶν σεκρέτων ἀναφέρωνται ἢ τῶν ὑπ' αὐτὸν σεκρετικῶν ἢ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν αἱ ὑπομνήσεις ἢ αἰτήσεις ἢ κρίσεις ἐτοιμασθήσονται ἐπὶ συμπαθείαις δημοσιακαῖς ὀφλημάτων, τὸ κῦρος ἔξουσι μόνιμον ὡς παρὰ τοῦ γαληνίου κράτους τῆς βασιλείας μου οικονομούμενα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος αὐτῆς τὰ γραφέντα ἀποστοματιζόμενα. οἶαι γὰρ ἂν λύσεις παρ' αὐτῆς ἀποφανθήσονται ἢ καὶ προστάξεις ἔγγραφοι ἢ ἄγραφοι, κἄν εὐλογοὶ κἄν ἀνεύλογοι, σφραγίδα φέρουσαι αὐτῆς τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν κοίμησιν, ὡς αὐτῆς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται· τὸ^{οο} δὲ „μηνί“ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν διοικοῦντος τὰ σέκρετα. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ προβολῶν καὶ διαδοχῶν τῶν σεκρέτων καὶ τῶν θεμάτων καὶ ἐπὶ τοῖς ἀξιώμασι καὶ ὀφφικίοις καὶ διωρεαῖς ἀκινήτων βασιλικῶν ἢ ἁγία μήτηρ αὐτῆς ἔξει ἄδειαν ὃ δόξει ταύτη ποιεῖν. ἀλλὰ καὶ εἴ τινες προβληθήσονται εἰς τὰ σέκρετα ἢ καὶ εἰς θέματα καὶ διαδεχθήσονται, τιμηθήσονται δὲ καὶ ἐν μεγίστοις ἀξιώμασι καὶ μέσοις καὶ ἐλαχίστοις, ἔσονται εἰς τὸ ἐξῆς ἀμετακλήητοι καὶ ἀμετάπτωτοι. ἀλλὰ καὶ αὐξήσεις ῥογῶν καὶ προσθήκας δόσεων, καὶ συμπαθείας τῶν λεγομένων συνηθειῶν, καὶ σχιδευμοὺς καὶ ἀποσχιδευμοὺς προστάξει αὕτη ἀνευδοιάστως. καὶ περιεκτικῶς εἰπεῖν οὐδὲν ἀσυντελὲς λογισθήσεται, ὅπερ αὕτη κελεύσει ἔγγραφως τε καὶ ἄγράφως· τὰ γὰρ ῥήματα ταύτης καὶ τὰ προστάγματα ὡς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται, καὶ οὐδὲν τούτων ἀθετηθήσεται, ἀλλὰ καὶ κύρια καὶ μόνιμα ἔσονται εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους. καὶ οὔτε εὐθύνην οὔτε ἠντιναοῦν ἀνάκρισιν ὑποπτεύσει νῦν ἢ εἰς τὸ μετέπειτα παρ' οὔτινοσοῦν τῶν ἀπάντων οὔτε τις τῶν ἐξυπηρετιδόμενων αὐτῆ ἢ αὐτὸς ὃ κατὰ τὴν ἡμέραν λογοθέτης τῶν σεκρέτων, κἄν εὐλογοὶ κἄν παράλογα τὰ πραχθησόμενα δόξη· τὸ γὰρ παντελῶς ἀλογοπράγητον ἔξουσιν ἔσαι, ὅποια ἂν καὶ εἴη, τῷ παρόντι χρυσοβούλλῃ λόγῳ στηριζόμενα.

^{οο} Vulgo: τῷ.

NOVELLAE CONSTITUTIONES

IMPERATORUM

POST JUSTINIANUM

QUAE SUPERSUNT

COLLATAE ET ORDINE CHRONOLOGICO DIGESTAE.

COLLATIO PRIMA.

Novellae constitutiones annorum 566—866.

NOV. I.

Imp. Justini

de remissione reliquorum publicorum. (A. 566.)¹

Περὶ συγχωρήσεως λοιπάδων δημοσίων.

Ὅσην περὶ τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων εὐθὺς ἐκ προοιμιῶν τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐποιησάμεθα πρόνοιάν τε καὶ σπουδὴν τῆς παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ θεοῦ πολιτείας κηθόμενοι, ἐξ ὧν ἤδη πεπράχαμεν φανερόν κατεστήσαμεν ἅπασιν. τὸ γὰρ δημόσιον χρέεσι πολλοῖς καταπεφορτισμένον εὐρόντες καὶ πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν ἐλάσαν², εἰς ἑαυτοὺς ἡμεῖς ἀνεδεξάμεθα τὸ ὄφλημα, βάρους τε καὶ δυσχερείας πολλῆς ἀπαλλάξαντες τοῦτο. καὶ τὸ στρατιωτικὸν δὲ παραρῶν ἤδη τῇ τῶν ἀναγκαίων ἀπορίᾳ, ὡς τὸ πολίτευμα ταῖς τῶν βαρβάρων ἐφόδοις τε καὶ ἐπιδρομαῖς ἀμέτροις καταβλάπτεσθαι, καθ' ὅσον γέγονεν ἡμῖν δυνατόν τῆς δεούσης ἐπανορθώσεως ἠξιούμεν*. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἄχρι τούτων καὶ μόνων δεῖν ψήθημεν τὴν περὶ τοὺς ὑπηκόους στήναι βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ τινος ἄλλης μεταδοῦναι φιλανθρώπου γνώμης τοῖς ὑποτελεσί νενομίκαμεν χρῆναι, ἐλευθέρους αὐτοὺς τῶν παρ' αὐτῶν ἐλλειμμάτων ὀφειλομένων τῷ δημοσίῳ ποιήσαντες.

¹ Haec Novella in collectione Novellarum Justini in Codice Marciano prima est, sed etiam in Collectione 168 Novellarum tanquam Nov. 148 habetur. Hinc eam primi ediderunt Haloander et Scrimgerus, quorum ille Bononiensi hic Palatino codice usus est. Epitomen praestant Athanasius et Theodorus in suis Novellarum commentariis. — Inscriptio Novellae apud Athanasium haec est: *Ἰουστίνος Ἀγούστος. Ἐδικτοῦν.* — Interpretationi hujus Novellae subserviunt Nov. Justiniani 147, et infra Nov. XI. ² Hal. *ἐλασθέν.* * Vulgo *ἀξιούμεν.*

α'. Κοινήν τοίνυν καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν εὐεργεσίαν εἰς ἅπαντας ἐπεκτείνοντες συγχωροῦμεν τοῦ προλαβόντος χρόνου μέχρι τῆς οὐκ ἀνασας ἐπινεμήσεως καὶ αὐτῆς τοῦ ἐνεσιῶτος κύκλου³ τὰ ὀφειλόμενα παρὰ τῶν ὑποτελῶν ἑλλείμματα τῷ δημοσίῳ, καὶ θεσιζόμεν, μηδεμίαν εἰσπραξίν γενέσθαι τῶν ἐν λοιπάσιν ὀφειλομένων ἄχρι τῆς εἰρημένης ἐπινεμήσεως, εἴτε τὴν γενικήν, εἴτε τὴν ἰδικὴν τράπεζαν τῆς σῆς ἐνδοξότητος ταῦτα ὄρα, ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν παρὰ ἰλλυρίοις ἱερῶν πραιτωρίων, ἢ τοῦ ἐνδοξοτάτου Ιουστινιανοῦ⁴ ἐπάρχον τῶν ἐπὶ μουσίας καὶ σκυθίας στρατιωτικῶν καταλόγων, ἢ καὶ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν, ἢ τοῦ ἱερωτάτου ἡμῶν ταμιείου, ἢ τοῦ θείου πατριμωνίου, ἢ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κουράτωρος τῶν οἰκιῶν⁵. ἀλλὰ πᾶν, ὅσον ἐν τε χρυσίῳ καὶ ἀργύρῳ καὶ ἑτέροις εἶδεσι κεχρεωστημένοι εἶη, τοῦτο πᾶσι τοῖς ὀφείλουσι συγχωρεῖσθαι, ὥστε οὐδὲ γεωργοί, οὐδὲ μισθωταί, οὐδὲ ἐμφυτευταί, οὔτε μὴν οἱ κεκτημένοι εἰσπραχθήσονται τὰ ὀφειλόμενα τῷ δημοσίῳ ἑλλείμματα τῶν ἄχρι τῆς εἰρημένης ἐπινεμήσεως καὶ αὐτῆς χρόνων.

β'. Ἐξαιροῦμεν δὲ ταύτης ἡμῶν τῆς φιλοτιμίας τὰς τε στρατιωτικὰς καὶ φοιδεραιτικὰς δισκουσίνας. ταύτας γὰρ τῶν ὑποτελῶν οὐδὲ ὅλως καθάπτεσθαι συμβαίνει, ἢ⁶ ἐκείνων καὶ μόνων τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου χρήματα χορηγηθέντων, εἰς κέρδος τε οἰκείον ἀπενεγκαμένων τὰ τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασιν ἢ φοιδεραιτικοῖς ἐπιδοθέντα παρὰ τοῦ δημοσίου. ἔπειτα καὶ εἴ τινα⁷ παρὰ τοῖς λεγομένοις ὑποδέκταις ἢ ἀπαιτηταῖς ἢ ἐκλήπτορσιν ἢ ἐν χρυσίῳ ἢ ἐν ἀργύρῳ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν εἴδει τελουμένων εὐρεθεῖεν παρὰ τῶν ὑποτελῶν καταβληθέντα, εἰσπραχθήσονται καὶ αὐτὰ καὶ καταβληθήσονται οἷς προσήκει τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀρχόντων. τὸν ὅμοιον τε τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς λαβόντας τῶν ἡμετέρων συντελῶν χρυσίων ἢ ἑτερόν τι ἐκ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐπινεμήσεων, καὶ τοῦτο μὴ καταθέντας εἰς τὸ δημοσίον, εἰ καταθεῖναι προσῆχον ἦν, ἔξαι-

³ i. e. usque ad Kalendas Septembr. anni 560.

⁴ Biener et Moret-reuil de Justiniano imperatore cogitaverunt. Propius ad veritatem accesserunt Schneider et Osenbrüggen (cf. edit. C. J. Kriegel III. p. VI). Scilicet intelligitur „Justinianus quaestor exercitus," de quo cf. Athanas. IV, 12. ⁵ Hal. οἰκείων. Athanas. Epit. Nov. ed. Heimb. p. 177: οἰκιῶν. ⁶ Hombergk πλὴν ἐκείνων, Osenbrüggen εἰ μὴ ἐκ legi vult. ⁷ Hal. εἰ δὲ τινα. Scrimg. εἰρημένα καὶ εἴ τινα. Hinc ego conjeci: ἔπειτα καὶ, ut mox τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον. Sed forte legendum: ἔξαιροῦμεν καὶ εἴ τινα. Osenbrüggen conjecturam proposuit: εἶγε μὴν καὶ τινα.

ροῦμεν τῆς παρούσης ἡμῶν δωρεᾶς, ὥστε τοῦτο⁸ ἐπὶ τὸ δημόσιον ἢ καὶ οἷς ἂν ἀρμόζῃ τὰ τοιαῦτα καταβαλεῖν. τοὺς γὰρ ὑποτελεῖς ἐλιούντες τῆς παρούσης ἠξιώσαμεν φιλανθρωπίας, οὐ μὴν τοὺς παρ' αὐτῶν τὰ δημόσια προλαβόντας χρήματα, ἀποστερεῖν τε τὸ δημόσιον βουλομένους ἤγε ἐκείνους, ὅπου ἂν ἐκτεταγμένοι τύχοιεν ὄντες. πρόδηλον δὲ, ὡς εἶτινες ταύτης ἡμῶν προαισθόμενοι τῆς φιλοτιμίας ὑπὲρ τῶν συγχωρουμένων ἔλλειμμάτων κατὰ τινα περινοίαν ἐκ τῶν ὑποτελῶν ὁμολογίας ἢ ἀντιφωνήσεις εὐλήφασιν, ἢ καὶ εἰς ἰδιωτικὰ μετατεθείκασι χρέα, ἢ ἄλλο τι πρὸς περιγραφήν τοιοῦτό τι μελετήσαντες ἢ πράξαντες φανελεν, οὐδὲν ἐξ αἰτῶν ὄφελος ἔξουσιν, ἀναδώσουσι δὲ τὰς ὁμολογίας παρ' ὧν ἐκομίσαντο ταύτας. ἅπαντες δὲ χάριτας Θεῷ τε καὶ ἡμῖν ὁμολογήσουσιν, οἱ μὲν ὀφείλοντες τὰ ἔλλειμματα τῆς τούτων συγχωρήσεώς τε καὶ φιλανθρωπίας ἀξιωθέντες, οἱ δὲ οὐδὲν ὑπὲρ ἔλλειμμάτων ὀφείλοντες ἀπηλλαγμένοι φροντίδος τῆς τῶν ἀποδεξαμένων ἕνεκα παραφυλακῆς, ὡς μὴ τούτους⁹, οἷα¹⁰ παρεμπίπτει πολλάκις, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι χρόνων· πάλιν δὲ ζυγοκλεπτήσαντες¹¹ παρίτωσαν ἄχρι τῆς ὀγδόης ἐπινημέσεως ἔχοντες τὸ ἀμέριμον, ὡς εἰς πάντας εἰκότως τὴν παροῦσαν ἡμῶν διανομὴν¹² δωρεάν.

Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πραγματικοῦ¹³ νόμου δηλούμενα ἢ σὴ ἐνδοξότης γράμμασι χωμένη κατὰ τήνδε τὴν βασιλίδα πόλιν ἅπασι φανερὰ καταστήσει¹⁴.

⁸ Legerim τούτους. ⁹ Legerim τούτοις, hoc sensu: ut sibi caveant a perceptoribus, ne ab his super iisdem temporibus inquietentur. ¹⁰ Sic lego. Scrimg. οἷς. Haloander longe aliter: ὡς μὴ τούτους παρεμπίπτειν καὶ ἐπὶ κτλ. ¹¹ Fortasse a ζυγόν et κλέπτω (licet ζυγοκλοπήσαντες rectius inde effingeretur) hoc sensu: rursus autem jugum furati i. e. metu liberati usque ad VIII indictionem securitatem habentes degant. ¹² Scrimg. διανέμειν. Forte διαμένειν. ¹³ Deest apud Hal. ¹⁴ Biener Gesch. der Novv. p. 528 hanc Novellam ind. XIV vel XV i. e. anno 566 vel 567 tribuit. (Quae Bienerus l. i. p. 96 protulit, non quadrant, sicuti recte monuit Osenbrüggen in praef. p. VI ad P. III. Corp. Jur. Kriegel.) Apud Athanasium nulla subscriptio est. Theodorus: ἐξεφωνήθη ἐν τοῖς χρόνοις βασιλείας Ιουστινιανοῦ. Equidem illam anno 566 (sive anno I imperii Justinī) vindicaverim, tum quod regia-hujusmodi donatio initio imperii apprime convenit, tum quod collectio Novellarum Justinī in Codice Marciano, quae ordinem chronologicum sequitur, hanc nostram primo loco posuit Novellam.

NOV. II.

Imp. Justinī

ut consensu matrimonium solvi possit. (A. 566.)¹

Ἵστε δύνασθαι κατὰ συναίνεσιν λύειν τὸν γάμον.

Γάμον² σεμνότερον ἀνθρώποις οὐδέν ἐστιν, ἐξ οὗ παῖδες καὶ τῶν ἐφεξῆς γενῶν διαδοχαί, χωρίων τε καὶ πόλεων οἰκήσεις, καὶ πολιτείας ἀρίστης σύστασις. διὸ τοὺς γάμους εὐτυχεῖς εἶναι τοῖς συμβάλλουσιν οὕτως εὐχόμεθα, ὡς μὴ ποτε σκαιοῦ δαίμονος ἔργον τούτους γενέσθαι, μηδὲ τοὺς γήμαντας ἀπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι δικαίαν τῆς τοῦ γάμου λύσεως οὐκ ἔχοντας πρόφασιν. ἀλλ' ἐπειδήπερ δύσκολον εἰς πάντας ἀνθρώπους τοῦτο φυλάττεσθαι (ἐν γὰρ πλήθει τοσοῦτη μὴ καὶ τινὰς παρεμπίπτειν ἀλόγους δυσμενεῖας τῶν ἀμυχάνων καθέστηκε), προσήκειν ἐνομίσασμεν τούτου ἐξευρεῖν τινα θεραπείαν, καὶ μάλιστα ἐνθα τὰ τῆς μικροψυχίας εἰς τοσοῦτον ἀρθεῖη, ὡς καὶ μῖσος ἀδιάλλακτον ἐγγενέσθαι τοῖς συνοικοῦσι. τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ἐξῆν ἀκινδύνως τοὺς τοιοῦτους ἀπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι, κατὰ κοινὴν γνώμην τε καὶ συναίνεσιν τοῦτο πράττοντας, ὥστε καὶ νόμους κείσθαι πολλοὺς τοῦτο λέγοντάς τε καὶ διορίζοντας, καὶ bona gratia τὴν οὕτω προϊούσαν λύσιν τῶν γάμων τῇ πατρὶφι καλοῦντας φωνῆ. ὕστερον δὲ τῇ τῆς θείας λήξεως γενομένῃ ἡμῶν πατρὶ, εὐσεβείᾳ τε καὶ σωφροσύνῃ τοὺς πῶποτε βεβασιλευκότας ἅπαντας ὑπερβαλομένῃ, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρηστήν τε καὶ βεβαίαν ἀποβλέψαντι προαίρεσιν, οὐ μὲν τῆς τῶν ἄλλων ταλαιπύρου τε καὶ μικροψύχου γνώμης στοχασαμένῃ, γέγραπται νόμος³, εἴργων κατὰ συναίνεσιν λύεσθαι τοὺς γάμους, ὃν ἡβουλόμεθα καὶ ἡμεῖς σφόδρα κρατεῖν καὶ μένειν ἐφ' ἑαυτοῦ. πολλοὶ δὲ προσῆλθον ἡμῖν τὸν πρὸς ἄλ-

¹ Ex collectione Novellarum Justinī primus edidit Scrimgerus. Sed et in Collectione 168 Novellarum No. 140 recepta erat, eamque tractaverunt Athanasius in Epitome et Theodorus in Breviario Novellarum. Particulam ejus refert Scholiasta ad Synopsin in edit. Leunclaji p. 303. Versionem antiquam ex Codice, qui nunc est Paris. 4568, L. Miraeus in editione Juliani p. 190 adjecit. Caeterum conferas ad hanc Justinī Novellam infra Nov. XXX. Abrogavit eam Basilīus: cf. Prochiron XI, 4. Epan. XXI, 4 schol. f. Proinde in Basilica non est recepta. Videsis Schol. ad Syn. l. I. Basil. XXVIII, 7, 8 schol. 2. Bals. ad Photii Nom. XIII, 4. ² In versione antiqua praecedit inscriptio: Imp. Caesar Fl. Justinus Alamannicus Gothicus Francicus Alanicus Vandalicus Africanus pius felix gloriosus victor ac triumphator semper colendus Augustus Juliano Pf. U. Constantinopolitanae. Apud Athanasium est: ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστίνος Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πόλεως. ³ Nov. Justiniani 117.

λήλους γάμον μισοῦντές τε καὶ ἀποστρεφόμενοι, πολέμους τε καὶ μάχας οἴκοι διὰ τοῦτο γενομένους αἰτιώμενοι (τοῦτο ὅπερ λίαν ἐπίουδνον καὶ ἄλλως ἀνιαρὸν καθέστηκε), διαλύειν τε τοῦτον δεόμενοι, κἄν αἰτίας οὐκ εἶχον λέγειν, ἐξ ὧν ἀδεῶς ὁ νόμος ἐδίδου τοῦτο ποιεῖν αὐτοῖς. τὴν δὲ περὶ ταῦτα τούτων ἐπιθυμίαν τε καὶ σπουδὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἀνεβαλλόμεθα, ποτὲ μὲν παραινοῦντες ποτὲ δὲ καὶ ἀπειλοῦντες παύσασθαι τοῦ κατ' ἀλλήλων ἀλόγου μίσους, πρὸς ὁμόνοιαν τε χωρεῖν καὶ τῆς καλλίονος γίνεσθαι γνώμης. ἐπράττομεν δὲ πλέον οὐδὲν, ἐπεὶ δύσκολον διαλλάξαι τοὺς ἀπαξ ἀλογιστῶν πάθει τε καὶ μίσει κεκρατημένους. ἐνίους γὰρ τούτων συμβέβηκε καὶ πρὸς ἐπιβουλάς χωρῆσαι κατ' ἀλλήλων, δηλητηρίοις τε καὶ τισιν ἄλλοις εἰς θάνατον ἄγουσι χρήσασθαι, ὥστε μηδὲ παῖδας αὐτοῖς γενομένους πολλακίς ἰσχύειν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τούτους γνώμην συνάπτειν.

α'. Ταῦτα τοίνυν ἀλλότρια τῶν ἡμετέρων εἶναι κρίναντες χρόνων ἐπὶ τὸν παρόντα θεῖον εἶδομεν νόμον, δι' οὗ θεσπιζομεν, ἐξεῖναι κατὰ τὸ παλαιὸν τὰς ἐκ συναιρέσεως διαλύσεις ἐπὶ τῶν γάμων ποιεῖσθαι, κρατεῖν δὲ μηκέτι τὰς τεταγμένας ποινὰς τῇ διατάξει⁴ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς ἐπὶ τῶν κατὰ συναίνεσιν τοὺς γάμους διαλυόντων. εἰ γὰρ ἀμοιβαδὸν ἢ διάθεσις τοὺς γάμους συνίστησιν, εὐκότως ἐναντία γνώμη τούτους κατὰ συναίνεσιν διαλύει τῶν ταύτην δηλούντων στελλομένων διαζυγίων⁵. πρόδηλον δὲ, ὡς τὰ ἄλλα πάντα, ὅποσα τοῖς νόμοις καὶ διαφερόντως ταῖς θελαῖς ἡμῶν* διατάξῃσι τοῦ ἡμετέρου πατρὸς διηγόρευται περὶ τε τῶν γάμων καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν αἰτιῶν, ἐξ ὧν ἐπιτέτραπται διαλύειν τὸν γάμον, ἢ καὶ λόγου χωρὶς, οὐ κατὰ κοινήν μέντοι γνώμην καθάπερ ὁ παρῶν ἡμῶν διατάττει θεσμὸς τοῦτο πραττόντων, καὶ τῶν διωρισμένων αὐταῖς ποινῶν κρατῆσει καὶ ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου καὶ διὰ πάντων ἔξει τὴν ἰδίαν ἰσχύν.

Τὰ τοίνυν παρασιάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος θείου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐπὶ συνήθει τρόπῳ φανερά πᾶσι γενέσθαι προσταξάτω κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν. Dat. XVIII. Kal. Octob. Chalcedone Imp. DN. Justinī PP. Aug. ann. I. indict. XV.⁶

⁴ Pro τῇ διατ. scholiasta Synopseos διὰ legit. Sed versio antiqua: „in constitutione nostri patris.“ * Deleverim. ⁵ Idem: τῶν ταύτην δηλούντων στελλομένων διαζυγίων, quam lectionem comprobat Leunclav. Notat. in Otto thesaur. III. p. 1560.

⁶ Ita est subscriptio in versione antiqua. Scrip. g.: „Dat. XVII—CP — anno I.“

NOV. III.

Imp. Justinī

de iis qui in Mesopotamia et Osroëne et Euphratensi illicitas nuptias contraxerunt. (A. 566.)¹

Περὶ τῶν ἐν ὄσροηνῇ καὶ μεσοποταμίᾳ γάμους ἀθεμίτους συναλλαξάντων.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πέτρῳ κόμητι τοῦ θείου ταμεῖου.

Τῇ τῶν νόμων ἀκριβείᾳ καὶ βασιλικῇ ἐγκαταμίξαι φιλανθρωπίαν ἔστιν ὅτε τῶν προσηκόντων καθέστηκε, καὶ μάλιστα ἠνίκα τοὺς ὑπηκόους πολλῆς ζημίας τε καὶ βλάβης ἐξαιρεῖται τοῦτο πραττόμενον, ὅποιον κατὰ τὸ παρὸν τῷ ἡμετέρῳ ποιεῖν ἔδοξε κράτει. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ πατρὶ, μετὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ σωφροσύνης ἀντεχομένη πολλῆς, νόμος² γέγραπται, τοὺς ἀθεμίτοις ὀμιλοῦντας γάμοις κολάζων τε καὶ ζημιῶν, καὶ πρὸς τὸ δέον ἐπανάγων ὡς μὴ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐπιθυμεῖν ὑπερόρια. καὶ καλὸς ὁ νόμος καὶ σφόδρα ἡμῖν ἀρέσκων, ὥστε καὶ κύριον ἡγούμεθα τοῦτον καὶ κρατεῖν κελεύομεν πάντως. ἀλλὰ προσῆλθον ἡμῖν πολλοὶ ἐκ μεσοποταμίας τε καὶ ὄσροηνης καὶ εὐφρατησίας τῶν ἐπαρχιῶν (οὐ πολὺ δὲ τοὺς* περσῶν ταύτας διεστάναι) διδάσκοντες, τινὰς μὲν ἀγνοῖα τοῦ νόμου, τινὰς δὲ νικηθέντας τῷ πάθει τῆς ἐπιθυμίας τῇ τῶν περσῶν ἐπιμιξεί καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς σαρακηνῶν παρανόμοις συναφθῆναι γάμοις, ὥστε τούτων ἐνόησεν παῖδάς τε καὶ ἐγγόνους γενέσθαι. ταύτην τε πρόφασιν τινὰς μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πλεονεξίας λαβόντας, βραχὺ τι καταβάλλειν καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπὶ τὴν τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἀρχὴν καὶ προστάξεις κομιζέσθαι ἀναζητεῖν τὰ τοιαῦτα καὶ ἐκδικεῖν βουλομένας· τοὺς δὲ ἐπιτετραμμένους ταῦτα ποιεῖν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα συκοφανταῖς τοῖς πολλοῖς ἀδικεῖν, ἐπηρεάζειν καὶ πράγματα τοῖς ἀνευθύνοις παρέχειν. καὶ τελευτησάντων πολλάκις τῶν ἀθεμίτως συναφθέντων ἀλλήλοις τοὺς ἐκείνων παῖδάς τε καὶ ἐγγόνους καὶ ἐπεγγόνους οὐδὲν ἡμαρτηκότας εἰσπράττειν δίκας, ὑπερ ὧν οἱ τούτων γονεῖς καὶ πρόγονοι συνῆλθον εἰς γάμον ἀλλήλοις. καὶ ταῦτα λέγοντες τῆς τοῦ ἡμετέρου κράτους ἡξίουν φιλανθρωπίας τυχεῖν.

Athanas.: *Sac.* XVIII Ὀκτωβρίων ἐν Χαλκηδόνι βασιλείας καὶ ὑπατείας Ἰουστίνου Αὐγούστου εἰς ια' (Heimb. legi vult τὸ α'). Theodor.: ἐξεφωνήθη ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους Ἰουστινιανοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου.

¹ In collectione Novellarum Justinī est Nov. III: inde primus edidit Scrimgerus.

² Nov. Justiniani 154. * Malim τῶν.

α'. Ἡμεῖς τοίνυν τὰς τούτων δεήσεις προσιέμενοι θεσπίζομεν, μηδένα καθάπαξ ἐν ταῖς τρισὶν ἐπαρχίαις τῶν ἀθεμιτογαμίαις περιπεσόντων ἄχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ θεὸς τῶν ῥωμαίων ἡμῖν ἐχαρίσατο βασιλείαν, πολυπραγμονεῖσθαι, ἢ διὰ τοῦτο δυσκολίας τε καὶ ζημίας ὑπάγεσθαι. τὸ γὰρ παρελθὸν ἄχρι τότε συγχωροῦμεν ex speciali beneficio, κἄν τὸ ἱερώτατον ἡμῶν ταμεῖον ζημιούται καὶ στερεῖται³ τῶν ἐκ τοῦ νόμου κατὰ ταύτην αὐτῷ διδομένων τὴν πρόφασιν. τοῦτο δὲ πράττομεν, οὐχ ὡς ἀμελοῦντες τῆς σωφροσύνης ἢ τοῦ περὶ ταύτης τεθέντος νόμου, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ μικροῖς ἐκλαμβάνουσιν ἐκ τοῦ φέσκον τὰ τοιαῦτα, βίους τε καὶ οὐσίας πολλῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχίαις διασειοῦσι καὶ κοινὰς ἀπαρξαζόμενοις συμφορὰς πᾶσαν πλεονεξίας ἀναιροῦντες πρόφασιν. ὅθεν τὸν νόμον κρατεῖν κελούμεν καὶ τὰ διωρισμένα τούτῃ κατὰ τῶν ἀθεμιτογαμούντων ἐπιτίμια πανταχόσε τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ἐν τε ταῖς μικρῇ πρόσθεν εἰρημέναις ἐπαρχίαις ἐξ ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας βασιλείας. φιλανθρωπίας γὰρ ἅμα καὶ συγγνώμης ὑπὲρ τοῦ φθάσαντος ἐκείναις μεταδεδώκαμεν, ὡς τῶν ἐν αὐταῖς οἰκούντων πέρσαις πλησιαζόντων καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς τελοῦσι βαρβάροις σαρακηνοῖς, καὶ τι καὶ παθόντων ἀνθρώπινον, καὶ μιμησαμένων ἐκείνους, καὶ τῶν τῆς φύσεως πρατῆσαι παθῶν οὐ δυνηθέντων.

Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικοῦ δηλούμενα τύπου ἢ σὴ ἐνδοξότης καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τῆς αὐτῆς ἡγησόμενος ἀρχῆς ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι καὶ παραφυλάξαι σπενσάτω. Dat. Kal. Jan. Constant., Imp. DN. Justinii PP. Aug. anno I.

NOV. IV.

Sacra Justinii Imperatoris

pro privilegiis concilii Vizaceni et ut nullus episcoporum audeat navigare sine consensu primatis. (A. 568.)¹

Imperator Justinus Augustus, spes in Deum, viro beato archiepiscopo Vizacenaе provinciae.

Quum et privatis hominibus donata privilegia pietas nostra observare curavit, hoc ipsum multo magis et in sanctis ecclesiis

³ Scrimg. στερεῖται.

¹ Haec ex bibliotheca P. Pithoei prodiit in editione Juliani. Basil. 1576. p. 240.

custodiri necessarium esse putamus. Petivit igitur tua beatitudo per Evasium reverendissimum diaconum, divinas regulas atque privilegia data sancto concilio tuo vel ecclesiae tuae inviolata custodiri: ut si quando contra clericos accusatio processerit, quae pertineat² ad divinas regulas, non aput iudices civiles aut militares causae examinatio procedat, sed ad tuam beatitudinem, sicut et pater noster³ per divinos apices constituit.

1. Quapropter sancimus secundum divinarum regularum tenorem atque dispositionem patris nostri, episcopos sive omnes clericos subiectos tuae beatitudini, si accusantur ab aliquo, sub tua audientia satisfacere in his quae ad regularem ordinem pertinent: quia nostra pietas haec ipsa⁴ atque privilegia data sancto concilio tuo praevидit confirmare.

2. Super haec petisti, ut quando opus fuerit ad nostram pietatem tuos responsales dirigere, nullus eos prohibeat navigare: quod et nobis placuit, ut nihil necessariorum lateat nostras aures. Unde licentiam tuae beatitudini damus, ut quando opus fuerit aut ecclesiae tuae aut communi provinciae ad serenitatem nostram aliquem transmittere docturum causas necessarias, sine aliquo impedimento dirigere⁵ eum, ut veritatem audientes quicquid oportet fieri statuamus. Alios vero episcopos illius provinciae si necessariae causae emerserint ad nos dirigere aut ad nostram venire pietatem, cum voluntate primatis hoc faciant.

Haec ergo tua beatitudo effectui tradere observareque procuret. *Legi. Dat. Kal. Majas Constantinop. imperii Domini Iustini PP. Aug. Ann. III. [post] Cons. ejusdem II.*

NOV. V.

Imp. Iustini

ut gratis fiant provinciarum praesides. (A. 569.)¹

Περὶ τοῦ προῖκα τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας γίνεσθαι ἐκ δεήσεως τῶν τε θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ κτη-

² Editus liber legit: *pertinent*. ³ Cf. duae illae jussiones Justiniani Imp. pro privilegio concilii Vizaceni. ⁴ Forte: *hunc ipsum sc. ordinem*. ⁵ Oratio ἀνακόλουθος. Fortasse paulo ante *si quando* pro *ut quando* legendum.

¹ Est in collectione Novellarum Iustini quarta, unde Scrimgerus edidit. In collectione 168 Novellarum Nov. 149 locum obtinet. Athanasio incognita fuit, a Theodoro autem epitomata est.

τόρων καὶ οἰκητόρων τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς τὸν εἰσεβε-
 στατον βασιλέα, ἐφ' ᾧ τὸν ὀνομαζόμενον τὸ δημόσιον
 ἀσφαλίζεσθαι. εἰ δὲ ὑπέρθωνται τοῦτο πράξαι, μηδενὶ
 προσιέναι κατὰ τοῦ ἄρχοντος ὅτιοῦν πρᾶττοντος προ-
 φάσει τῶν δημοσίων.

Τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένης ἡμῖν πολιτείας κηδόμενοι
 καὶ ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους σπουδαζόντες
 ὑπήκοους, ἕνα σκοπὸν ἐξ ἀρχῆς τοῦτον ἐθέμεθα, ἅπαν εἴ τι
 πρῶν ἀτελὲς ἦν καὶ συγκεχυμένον ὑπῆρχε, τοῦτο καὶ ἐπανορ-
 θῶσαι καὶ τέλειον ἀποφῆναι. μερμινήσαντες τοίνυν, ὅπως τό
 τε δημόσιον τό τε ὑπήκοον ἀβλαβές τε καὶ ἀζήμιον διατελοίη,
 διενσήθημεν ὅτι δὴ τοῦτο ῥαδίως ἔξομεν, εἰ τοὺς ἡγουμένους
 τῶν ἐπαρχιῶν προῖκα τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνοντας καὶ τὸ δη-
 μόσιον ἀσφαλίζομένους ὁρθῶς τε καὶ νομίμως ἅπασι χρῆσθαι
 παρασκευάζομεν, παντὸς ἀπεχομένους³ τοῦτο μὲν ἀδικήματος
 τοῦτο δὲ καὶ λήμματος αἰσχροῦ τε καὶ ἄλλως ἀπηγορευμένου.

α'. Ἵνα τοίνυν μὴ ξένοι τινὲς ἐπεισηδῶντες ταῖς ἐπαρ-
 χίαις ἀδικοῖεν αὐτάς, ἡμεῖς τε συγκατὰς ταῖς κατ' αὐτῶν ἐνοχλοί-
 μεθα προσελεύσει, προτρέπομεν τοὺς ἐκάστης ἐπαρχίας ὀσιω-
 τάτους ἐπισκόπους, κλητόρων τε καὶ οἰκητόρων τοὺς ἄγοντας
 τὰ πρωτεῖα, διὰ κοινῆς δεήσεως ἀναφέρειν ἐπὶ τὸ ἡμέτερον
 κράτος τοὺς αὐτοῖς ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτῶν
 ἐπαρχίας νομιζομένους. τούτοις γὰρ τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς
 δόσεως χωρὶς παρεξόμεν ἀσφαλίζομένοις³ τὸν δημόσιον εἰσάγειν
 κανόνα, παρεγγυῶντες αὐτοῖς τῶν νόμων ἐναντίον μηδὲν δια-
 πράτεσθαι, ἢ μηδέ τινα βιάζεσθαι παρὰ τῶν ὑποτελῶν, ἀρ-
 κούμενοι⁴ σιτήσεσιν ἐπαγρυπνεῖν τῇ τῶν δημοσίων φόρων εἰσ-
 πράξει, καὶ τοῖς μὲν περὶ τὰς εὐσεβεῖς εἰσφορὰς εὐγνωμονοῦσι
 πρῶς τε ἅμα καὶ πατρικῶς προσφέρεσθαι, τοὺς δὲ ἀγνωμο-
 νοῦντας εἰσπράττειν σφοδρότερον, μηδὲν ὑπὲρ τούτου κέρδος
 οἰκεῖον παντάπασιν ἀποφερομένους. δεήσει δὲ αὐτοὺς οὐδὲν
 ἧτιον καὶ τοῖς δικαζομένοις ἅπασι τὸν⁵ ἴσον τε καὶ δίκαιον
 νέμειν, σὺν τάχει τε τούτους ἀπαλλάττειν βλέποντας πρὸς

² Scrimg. ἀπεχόμενοι, quod emendavit Agylaeus. ³ Scrimg. ἀσφαλίζομένης.
 Correxit Hombergk. ⁴ Hombergk παρὰ delendum et ἀρκούμενους legendum
 censet, ut nulla lacuna sit. Osenbrüggen vult legi: διαπρ. μηδέ τινα βιάζεσθαι
 παρὰ τῶν ὑποτελῶν, ἀλλ' ἀρκούμενους. Forte τινὰ βιάζεσθαι παρὰ τ. ὑ.
 significat „aliqua extorquere a tributariis“, et ita sufficiet ἀρκούμενους scribere
 ut oratio procedat. ⁵ Malim τό.

τοὺς νόμους, ὡς μὴ καὶ δαπάναις καὶ χρόνοις μακροῖς αὐτοὺς ἐπιτρέβεσθαι· ἐπεξιέναι δὲ καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ πρὸς τὸν νόμον ἐπάγειν τὰς τιμωρίας αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνύσθαι δικαιοσύνην.

β. Οὐ μόνον δὲ αὐτοῖς ταῦτα προαγορεύομεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχῆς ἐκάστης παρέδροις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηρετουμένοις αὐταῖς. εἰ γάρ τις αὐτῶν ἢ περὶ τὴν τῶν δημοσίων εἰσπραξίν ῥαθυμία χρήσεται, ἢ ζημίαις ἢ ἐπηρεαῖς περιβάλοι τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, τῆς τε οὐσίας ἐκπεσεῖται καὶ μεγίσταις ὑπαχθήσεται τιμωρίας. ἡμῖν γὰρ ἡγουμένου Θεοῦ μία τίς ἐστὶν αὕτη σπουδὴ, τὰς ἐπαρχίας εὐνομεῖσθαι τε καὶ ἀσφαλῶς οἰκίσθαι, καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαύειν δικαιοσύνης, τοὺς τε δημοσίους ἀμέμπτως εἰσάγεσθαι φόρους. οὐ γὰρ ἄλλως ἔνεστι τὸ πολίτευμα διασώζεσθαι μὴ τῶν εὐσεβῶν εἰσαγομένων τελεσμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν στρατιωτικὸν τὰ τεταγμένα τούτῃ κομιζόμενον τοῖς τε πολεμοῖς ἀντικαθίσταται καὶ ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς τε καὶ κακίας ἐξαιρεῖται τοὺς ὑποτελεῖς, φρουρεῖ δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς πόλεις ἐκ τῆς τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἄλλως ἄτακτον βίον ἐπανηρημένων ἐπηρεας τε καὶ ἐφόδου, ἀπολαύει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ταγμάτων τῶν αὐτοῖς ἀπονεμηθέντων, τείχη τε καὶ πόλεις ἐπανορθοῦνται, δημοσίων τε βαλανεῶν ἐκπυρώσεις προΐασι, θεάτρων τε ἐπιμέλεια καὶ τῶν ἄλλων, ὅποσα πρὸς θεραπείαν τῶν ὑπηκόων ἐξεύρηται· ὥστε τὰ παρ' αὐτῶν συντελούμενα τὰ μὲν εἰς αὐτούς, τὰ δὲ καὶ δι' αὐτοὺς δαπανᾶσθαι τε καὶ ἐπιδίδουσθαι, ἡμῖν δὲ καθάπαξ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἢ τὰς ὑπὲρ τούτων ἔχειν συμβαίνει φροντίδας, πλὴν ἄλλ' οὐδὲ ταύτας ἀμίσθους, τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῷ μεγέθει τῆς αὐτοῦ φιλάνθρωπίας πολλοῖς ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀγαθοῖς ἀμειβομένον.

γ. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἅπαντα προκηρύττοντες, καὶ ταύτη δεικνύντες, ὅση τις ἡμῖν ἐστὶ περὶ τοὺς ὑπηκόους φιλάνθρωπία, ἴλεώ τε καὶ εὐμενῇ τὸν Θεὸν μᾶλλον ἔξομεν τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείας τοσαύτην τιθέμενοι πρόνοιαν. εἰ δὲ ταύτης ἡμῶν τῆς καλοκάγαθίας ἐπιτυχόντες ὑπὲρ τὴν τῶν ἀρχόντων αἴρεσιν διαμάρτοιεν, οὐδένα παντελῶς ἢ σφᾶς αὐτοὺς αἰτιάσονται. εἰ δὲ καὶ ἀναβάλλοιεν τούτους ἐπιλέγεσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναφέρειν, οὐκ ἔτι⁶ δικαίως τοὺς

⁶ Omnino legendum οὐκ εἰ.

ἐντεῦθεν ἐκπεμπομένους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τὴν τῶν δημοσίων συλλογὴν ἅπαντα πράττειν προαιρουμένους ἐπιμέμψοιντο, τοῦ λοιποῦ ἀνεξόμεθα προσιόντων αὐτῶν καὶ τούτους αἰτιωμένων. οἱ γὰρ τὴν ἐξουσίαν παρ' ἡμῶν λαβόντες τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπιλογῆς, ἵνα τὰς ἀρχὰς προῖκα λαμβάνοντες τοὺς δημοσίους εἰσάγοιεν φόρους, αὐτοὶ τε παρ' αὐτῶν μηδαμῶς ἀδικοῖντο, ἔραθυμοῦντες οὗτοι περὶ τὴν τούτων ἐπιλογὴν ἀνεκτοὶ καθάπαξ οὐκ ἔσονται μεμφόμενοι τούτοις καὶ ταῖς κατ' αὐτῶν προσελεύσειν ἡμῖν ἐνοχλοῦντες. ἀναβολῇ δὲ χρήσεται καθάπαξ αὐθεὶς πρὸς τὴν ἐπικειμένων αὐτῇ δημοσίων φόρων καταβολὴν, οὐ θεῖος οἶκος, οὐχὶ ἀγνωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, οὐκ εὐαγὲς πτωχεῖον ἢ μοναστήριον, ἀλλ' οὐδὲ μείζον ἢ ἕλαττον πρόσωπον. οὔτε δὲ πολιτευομένους οὐδὲ τοὺς λεγομένους ἐκλήπτους, οὔτε μὴν τοῖς ἄλλοις οἷς ἐπικεῖται ἢ τῶν δημοσίων φόρων φροντίς, ἔξαιροῦμεν τοῦ ἐντεῦθεν κινδύνου. τὰ γὰρ κοινῇ πᾶσι λυσιτελοῦντα προκρίνομεν τῆς ἀδίκου προαιρέσεως τῶν εἰς τὸ δημόσιον ἀγνωμονεῖν ἐθελούντων.

Ἵστε δὲ τὰ καλῶς ἡμῖν παραστάντα φανερὰ πᾶσι γενέσθαι, κελείομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν κατὰ τε τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ μὴν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὸ παρὸν θεῖον ἔδικτον προθεῖναι εἰς τοὺς περιφανεῖς ἐκάστης πόλεως τόπους, ὥστε μηδένα διαλαθεῖν τὴν ἐξηυρημένην πρόνοιαν τοῖς γαληνοτάτοις ἡμῖν¹ ὑπὲρ τε τοῦ δημοσίου καὶ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείας.
Dat. XV. Kal. Febr. Constantinop. Imp. DN. Justinī PP. Aug. ann. IV°, post cons. ejusdem ann. III.

NOV. VI.

Imp. Justinī

de filiis adscriptitiorum et liberarum. (A. 570.)¹

Imp. Caesar Flavius Justinus, fidelis in Christo, mansuetus, maximus benefactor, Alamannicus, Gotthicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, inclytus, victor ac triumphator, semper Augustus, Theodoro.

Die noctuque pro utilitate reipublicae subtiliter cogitantes, illa

¹ Ἄν τῆς γαληνότητος sive τῆ γαληνότητι ἡμῶν? * Scrimg. ann. VIII.

Theodoros: Ἐξεφωνήθη μηνὶ φεβρουαρίῳ ἔτει δ' τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (l. Ἰουστίνου) μετὰ τὴν ἵπατείαν αὐτοῦ τὸ β'.

¹ Hanc Novellam e Codice Ranconeti, qui nunc est Paris. 4568, primus edidit

properamus renovare, quanta in locis opportunis sunt necessaria, et maxime pro tributis atque redditibus, sine quibus impossibile est aliquid agere prosperum. Suggestit autem tua magnitudo, maximam partem possessorum Africanae provinciae precibus suis intimare desolatos agros remansisse, quum divina lex² promulgata fuisset, constituens creatos ex libera matre et adscriptio marito liberos esse (quod contrarium est legibus antiquis, quum illae manifeste decreverunt, talem sobolem adscriptitiam esse): ex hac enim licentia filii * adscriptitiorum praedia, in quibus nati sunt, dimittentes, et in aliis habitantes locis, tam fiscum quam dominos praediorum minuere. Et haec dicentes supplicaverunt corrigere hoc capitulum apud illam provinciam, sicut et pater noster praedictae legis lator in Illyricianam provinciam fecit, constituens³ filios, qui nascuntur ex libera matre atque adscriptio patre, liberos esse cum suis rebus, sed tamen colonos, ut non liceat terrulas, ubi nati sunt, relinquere et alienas colere.

I. His igitur nostrae serenitati suggestionem tua relatis, necessarium esse perspeximus possessores subjectos nostros atque functiones publicas adjuvare. Unde sancimus, in Africana provincia filios ex libera matre et adscriptio patre productos liberos quidem esse et res proprias habere, in ordine tamen colonorum esse, et non posse eos dimittere praedia, in quibus nati sunt, et excolere aliena, sed vicos ipsos, in quibus orti sunt, cum libertate colere; sic etenim nec fiscus, nec possessor laeditur, neque praedicti minuuntur, terras, ubi nati sunt, excolentes.

Theodore parens carissime atque amantissime. Quae igitur per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra sanxit aeternitas⁴, tam tua magnitudo, quam qui post te eandem administrationem adepti fuerint, una cum officio suo effectui mancipare observareque procurent. *Dat. Kal. Mart. Constant. imp. DN. PP. Aug. Justiniano anno V. Indict. III. Et subscriptio imperialis: Vale Theodore parens carissime atque amantissime. Et: Quaestor legi. Dat. Kal. Mart. Const. imp. DN. Justiniano PP. Aug. anno V. post cons. eiusdem DN. anno IV⁵.*

Cujacius *Observ.* IV, 28, deinde plenior Miraeus in calce Juliani. — Caeterum respicit ad hanc Novellam quae infra est Nov. XIII. ² Sc. l. 24 C. *de agricolis et censitis*. * Forte: *filios*. ³ Videsis constitutionem Justiniani de his, qui ex adscriptio patre et libera matre procreantur, ad Illyriorum praefectum datam, quam Miraeus primus edidit et editiones Corporis Juris fere sub finem Novellarum praestant. ⁴ Lege: *serenitas*. ⁵ Alii II.

NOV. VII.

Imp. Justinī
de Samaritanis. (A. 572.)¹

Περὶ σαμαρειτῶν.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς διομήδῃ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων².

Τὴν ἀσεβῆ τῶν σαμαρειτῶν αἵρεσιν καὶ τὴν παράλογον τοῦτων μανίαν πολλάκις ὁ τε τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἡμῶν πατήρ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ σπουδῆς ἐθέμεθα πρὸς τὸ κάλλιον μεταγαγεῖν, καὶ τὰς αὐτῶν ἐλευθερῶσαι ψυχὰς τῆς ἐπικρατούσης αὐτὰς νόσου. ἀλλ' οὐκ ἰσχύσαμεν ἐπὶ τοῖς πολλοῖς τοῦτων τὸ ἐσπονδασμένον ἡμῖν καὶ τοῖς πάλαι³ πράξασθαι. κηρωήκασι γὰρ εἰς τοσοῦτόν τινες αὐτῶν μανίας, ὥστε δὴ καὶ τοῦ σωτηριώδους τυχόντες βαπτίσματος πάλιν ἐπανήλθον ὅθεν ἐξήλθον κακοῦ, [καὶ]⁴ ταῦτα σαμαρεῖταις τιμῶντές τε καὶ λυτῶντες διηλέγχθησαν. ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν ὀρθῶς ἔχειν τὸν πάλαι καὶ πρότερον κατ' αὐτῶν τεθέντα παρὰ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς νόμον⁵ ἀνανεώσασθαι.

α'. Καὶ διὰ τοῦτο θεσπίζομεν μὴ κληρονομεῖν αὐτοὺς ἐκ διαθηκῶν ἢ τούτων χωρὶς, μηδὲ πρεσβεῖα λαμβάνειν, ἢ κατὰ δωρεᾶς τρόπον κομιζέσθαι⁶ πράγμα, ἀλλὰ μηδὲ κατὰ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλησὶν διαδόχους ἔχειν σάμαρείτας ἢ ὅλως αἵρετικούς, μηδὲ σχηματιζομένους μὲν τὴν ὀρθὴν τῶν χριστιανῶν προσδέχεσθαι πίστιν ταῖς δὲ ἀληθείαις οὐκ οὕτω φρονούντας ἢ πράττοντας τὰ ταύτη⁷ συμβαίνοντα, μηδὲ μὴν διαθήκας αὐτοῦς⁸ γράφειν ἢ ληγάτα καταλιμπάνειν ἢ δωρεῖσθαι, πλὴν εἰ μὴ ὀρθόδοξοι εἴεν καὶ πίστει καὶ ἔργοις οἱ ταῦτα⁹ ληψόμενοι. εἰ γὰρ μηδεὶς τούτων ἦ, τῷ ἱερωτάτῳ ταμιεῖω τὰς τούτων περιουσίας μετὰ τελευτῆν προσήκειν κελεύομεν. ὥστε καὶ ὁ πρόφην φιλοτιμηθεὶς τούτοις παρὰ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς θελος

¹ Haec Novella tum in collectione 168 Novellarum tamquam Nov. 144, tum in collectione Novellarum Justinī servata est, et inde a Haloandro et Scrimgero edita. Eandem commentati sunt Athanasius et Theodorus: Athanasii epitome transiit in Collectionem constitutionum ecclesiasticarum. Denique in Basilicis posita est lib. I. tit. 1. cap. 56 ed. Heimbach. I p. 31. ² Athanasius: *Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς* (l. Ἰουστίνος) *Διομήδῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.* ³ Hal. κατὰ τοῦτο πάλαι. Scrimg. καὶ τὸν τὸ πάλαι. Emendavit Hombergk. ⁴ Ex conjectura addo. ⁵ Sc. Nov. 129 Justiniani. ⁶ Sic Hal. et Basil. Scrimg. *ἐποιεῖσθαι.* ⁷ Sic Hal. Basil. τὰ αὐτῆς. Scrimg. ταῦτα. ⁸ Omnes εἰς αὐτοὺς, sed Hal. praepositionem delendam esse vidit. ⁹ Verba οἱ ταῦτα Scrimg. non habet.

τύπος¹⁰, νόμοι τάξιν ἐπέχουσιν, διδοὺς αὐτοῖς κληρονομεῖν τε καὶ κληρονομεῖσθαι, καὶ τιμᾶσθαι λιγύτοις. ἢ καταλιμπάνειν πρεσβεία, σχολιάσει τὸ λοιπὸν καὶ καθάπαξ¹¹ ἰσχὴν οὐδεμίαν ἔξει. τῆς γὰρ ἐκ τούτου φιλανθρωπίας ἀταξίους ἑαυτοὺς ἀποδείξαντες εἶναι οἱ τὰ σαμαρειτῶν μαινώμενοι, οὐχ ἕτερον ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπιμύθουσιν, ἄλλοτριούμενοι μὲν τῆς ἐκ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ φιλανθρωπίας, ἐκλίπτοντες δὲ καὶ τῶν προτέρων αὐτοῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας δοθεισῶν βασιλείας ἡλιουσιμῶν πρὸς τὸ τῆς ἀμείνονος γενέσθαι γνώμης, οὐ μὴν ἵνα μέχρι παντὸς ἐπὶ τῆς οἰκείας διαμείνοιν κακοδοξίας.

β. Ἐξαιρούμεν δὲ τοῦ παρόντος νόμου τοὺς τὰ σαμαρειτῶν πρεσβεύοντας γεωργούς, οὐκ αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν παρ' αὐτῶν γεωργομένων χωρίων σύστασιν, καὶ διὰ τοὺς ἐξεῖθεν εἰσαγομένους¹² φόρους τε καὶ προσόδους, ἐξ ἀγροικίας τε πλανωμένους. τούτοις γὰρ γράφειν ἐρίμεν κληρονόμους τε καὶ λιγαταρίους τοὺς αὐτῶν ἀνιόντας τε καὶ κατιόντας, καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου αὐτῶν συγγενεῖς, κἄν εἰ σαμαρειτικῆ πλάνῃ κρατοῖντο¹³, γεωργοῦντας μέντοι τὰ γῆδια, ὡς τῆς ἐντεῦθεν ἐμπορίας εἰς τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους φερομένης καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὸ δημόσιον. καὶ διαθηκῶν δὲ χωρὶς οἱ προεβήθητες ἐπὶ τὸν ἀλλήλων ἕξουσι κληρὸν διὰ τὴν αὐτῆν πρόφασιν. ἐπεὶ καὶ μηδενὸς τούτων εὐρισχομένον, τὸν κέριον τοῦ χωρίου ἐν ᾧ γεωργὸς ἦν ὁ τελευτήσας τὰ παρ' ἐκείνου καταλειφθέντα λαμβάνειν βουλόμεθα, καὶ τὴν τοῦ ταμείου τάξιν ἔχειν αὐτόν, οἷα δη καὶ τοὺς δημοσίους φόρους ὑπὲρ ἐκείνου πληροῦντα. σαμαρείτην δὲ στρατεύεσθαι παντελῶς οὐ συγχωροῦμεν, ἀλλ' οὐδὲ πολιτικὸν μετιένει φρόντισμα, οὐδὲ μὴν συνηγορεῖν ἢ συνεδρεύειν ἢ τοῖς λογιωτάτοις συνίστασθαι ῥήτορσιν ὅπως ἢ νέους παιδεύειν. εἰ δὲ καὶ τινες ἐκ τούτων τυχόντες τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος φανεῖται ἐπὶ τὴν προτέραν πλάνην ἐπανελθόντες, τὰ σάββατα παραφυλατιτόμενοι ἢ ἄλλα τινὰ¹⁴ πράττοντες τὰ διελέγχοντα αὐτοὺς ὑποκρίσει τὸ ἅγιον παραλαβεῖν βάπτισμα, δημεύεσθαι τούτους κελεύομεν καὶ πρὸς ἔξοριαν διηνεκῆ παραδίδοσθαι. ταῖς δὲ αὐταῖς ὑπάγομεν ποιναῖς καὶ τοὺς ἀσεβῆ προστασίαν κατὰ τῆς ὁρθῆς τῶν χριστιανῶν πίστεως τοῖς τοιοῦτοις ἀπονέμοντας. καλῶς δὲ ἔχειν δοκεῖ τὸ μηδὲ προχειρῶς

¹⁰ Nov. 129 laudata. addit τῶ δημοσίῳ.

¹¹ Scriung. σχολιάσει τὸ λοιπὸν καθάπαξ. ¹² Hal. Idem: κἄν ἢ σαμαρειτικῆ πλάνῃ κρατῆ, τοὺς γ.

¹³ Sic Basil. Scriung. ἢ καὶ πρ. Hal. ἢ τὰ ἄλλα τινὰ πρ.

αὐτοὺς εἰσδέχεσθαι τῷ ἀχράντῳ προστρέχοντας βαπτίσματι, ἀλλὰ μετὰ τινος παραφυλακῆς καὶ κατηχήσεως ἐν ἀρχοῦντι χρόνῳ γινομένης. φημὲν δὴ τοὺς μὲν μετὰ χρηστῆς διδασκαλίας ὅλως αἰσθανομένους ἐπὶ ἐνιαυτοὺς δύο κατηχεῖσθαι, μανθάνειν τε τὰς γραφὰς κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ τότε προσφέρεσθαι τῷ τῆς ἀπολυτρώσεως βαπτίσματι¹⁵, τῇ μετανοίᾳ τοῦ τοσοῦτου χρόνου καρπουμένους τὴν ὡς ἀληθῶς ἀπολύτρωσιν. τοὺς δὲ νέους σφόδρα καὶ διδασκαλίας οὐ συνιέντας ἐφίμεν καὶ τῆς παρατηρήσεως ταύτης χωρὶς ἀξιῶσθαι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. σαμαρείτης δὲ οὐδεὶς οἰκέτην χριστιανὸν ἔξει, ἀλλ' ἅμα τῷ κτήσασθαι τοῦτον εὐθὺς εἰς ἐλευθερίαν ἀρπάζεσθαι. εἰ δὲ καὶ τῆς ὁμοίας αὐτῶν κακοδοξίας ὁ οἰκέτης ἐστίν, ἐξέστω αὐτῷ τὴν τῶν χριστιανῶν ἀσπαζομένῳ δόξαν εὐθὺς καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀπολαύειν ἐλευθερίας.

Τὰ τοίνυν παραστάγια ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προτιθεῖσα κατὰ τοὺς συνήθεις τόπους ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοθῆναι προσταξάτω. *Dai. XV. Kal. Iun. Imp. Iustini ann. VII. post cons. eiusdem ann. VI.*¹⁶

NOV. VIII.¹

Imp. Tiberii

de heredibus. (A. 574.)²Περὶ κληρονομῶν³.

Θεοῦ τε καὶ δικαιοσύνης μεῖζόν ἐστιν οὐδέν. τούτων γὰρ χωρὶς οὐκ ἂν τι τῶν θεόντων πραχθεῖη ποτὲ καὶ διαφερόντως ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματι. ἐντεῦθεν καὶ βασιλεύειν ἐστὶν ὀρθῶς καὶ τοὺς ὑπηκόους εἰς εὐνοϊάν τε καὶ πᾶσαν εὐγνωμοσύνην ἐφέλκεσθαι. διὸ καὶ ἡμεῖς ἐκ Θεοῦ τε καὶ δικαιοσύνης

¹⁵ Basil. τῷ τῆς ἀπολυτρώσεως ἁγίῳ βαπτ., et mox rursus ἀπολυτρώσιν. Non male. ¹⁶ Scring. anno III. Theodorus: ἐξεφωνήθη ἐπὶ τοῦ ζ' ἔτους βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (I. Ἰουστίνου). Cf. Biener Gesch. d. Novv. p. 527.

¹ Possis hoc loco intercalare auream bullam Justini, cujus mentio fit in Coll. II. Nov. 117. ² Est in Collectione 168 Novellarum Nov. 164, quo loco a Theodoro tractata est atque primum edita ab Haloandro. In collectione Novellarum Tiberii, cujus memoriam servavit Cod. Marcianus, secundo loco posita erat. Particula ejus recepta est in Basil. XLV, 3, 9, et exinde repetita apud Michaelem Attalensem in Leuncl. JGR. II. p. 37. ³ Theod. Περὶ κληρονομῶν Ἰουστίνου καὶ τιβερίου.

τὰ σκῆπτρα παραλαβόντες, εἰ καὶ πολλὰς περιελόμεθα ταῖς φροντίσιν, ὅπως ῥωμαῖοι μὲν ταῖς ἀρεταῖς ἀξήθειεν, βάρβαροι δὲ νικηθέντες ἐφυποκλιθεῖεν, ὅμως οὐκ ἔξω φροντίδος γεγόναμεν, ὡς ἂν καὶ περὶ τῶν ἰδίᾳ λυσιτελούντων τοῖς ὑπηκόοις ἡ δέουσα γένηται πρόνοια. πολλὰ μὲν οὖν τῶν πρῶην συγκεχυμένων διορθώσαντες, προσήκειν ἡγησάμεθα καὶ τὸ περὶ τῶν διαδόχων ἡμελημένον ἐκ πλείστου πρὸς τὴν ἀρέσκουσαν θεῶν πρᾶξιν ἐπαναγαγεῖν. ἔγνωμεν γάρ, ὡς τινες περινοστοῦντες τὰς τῶν τελευταίωντων περιουσίας διαταράττουσιν, ἀλλ' οὔτε διαθήκας ἔωσι κρατεῖν οὔτε μὴν τὰς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὰς χώραν λαμβάνειν, τοῖς μὲν κινητοῖς πράγμασι σφραγίδας ἐπιβάλλοντες, τοῖς δὲ ἀκινήτοις σανίδας ἐπιτιθέντες, ὡς ταύτη τῆς ἐκείνων διαδοχῆς ἐπαύξειν τε καὶ τὴν πρέπουσαν λαβεῖν τάξιν. ἐπειδὴ δὲ οὐχ οἶόν τε τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις συμβαινόντων ἐν πλήθει τοσοῦτωι μανθάνειν ἀκριβῶς, γενικῶ ταῦτα διατυπῶσαι νόμῳ καλῶς ἔδοξεν ἡμῖν ἔχειν.

α'. Διὸ θεσπίζομεν, ἅπαντας ἀφθόνως τῶν οἰκείων ἀπολαύειν πραγμάτων τε καὶ δικαίων καὶ ταῦτα παραπέμπειν ἐπὶ τοὺς σφῶν κληρονόμους, ἐπιέναι δὲ τῶν πάντων μηδένα καθάπαξ ταῖς ἐκείνων περιουσίαις ἢ τοὺς τούτων διαδόχους ζημίαις περιβάλλειν ἢ τίτλους ἢ σφραγίδας ἐπιτιθέναι τοῖς πράγμασι παρὰ τὸ τοῖς ἡμετέροις νόμοις δοκοῦν. καὶ τὰς ἐξ ἀδιαθέτου γὰρ κλήσεις ἐπὶ ταῖς τούτων διαδοχαῖς βεβαιοῦμεν, καὶ τὰς τελευταίας τούτων βουλήσεις νομίμως προϊούσας⁴ οὐκ ἀναιροῦμεν. εἰ γὰρ ἀγρυπνοῦμεν αἰεὶ καὶ μεριμνῶμεν διὰ τὴν τῶν ὑποτελῶν εὐνομίαν τε καὶ τῆς αὐτῶν θεραπείας πολλή τις τῶν ἡμετέρῳ κράτει καθέστηκε φροντίς, πῶς οὐκ ἂν καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος προνοήσαιμεν αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας προθύμως μεταδοίημεν εὐεργεσίας; ταῦτα γὰρ θεῶν ἀρέσκειν πεπεσμεθα, καὶ ταύτην δικαιοσύνην εἶναι φαμεν, καὶ τὴν βασιλείαν ἡμῖν ἐκ τούτων ἀσφαλῆ τε καὶ ἀτάραχον ἔσεσθαι πεπιστεύκαμεν⁵. συναριθμείσθω τοίνυν καὶ οὗτος ἡμῶν ὁ νόμος τοῖς ἄλλοις ἡμῶν κατορθώμασι, καὶ τὸ ὑπήκοον τῶν πρῶην λυπηρῶν ἀπηλλαγμένον καὶ τσοσάντης ἡξιωμένον παρὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους προνοίας θεῶν τε καὶ μετ' ἐκείνων ἡμῖν χάριτας ὁμολογοίη⁶, τὸ θεῖον εὐχαῖς ἐξιλεούμενον, ἵνα καὶ τῶν πολεμίων κρατήσαντες πολλῆς αὐτῶν ἄλλης μεταδοίημεν ἀσφαλείας.

Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ νόμου

⁴ Sic Basil. Hal. περιούσας. ⁵ Hal. πεπεσμεθα. ⁶ Attal. ὁμολογείτω.

δηλούμενα φυλαξάτωσαν οἱ τε ἐνδοξότατοι κουράτωρες τῶν
 θείων οἴκων, οἱ τε τὰς μεγίστας ἢ καὶ ἐλάττους ἀρχὰς ἰθύνειν
 ἐπιτετραμμένοι κατὰ τε τὴν εὐδαίμονα πόλιν ταύτην καὶ μὴν
 καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, δήμευσίν τε καὶ κεφαλικὴν ὑφορῶμενοι
 τιμωρίαν εἰ παραβαίεν τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα. ἢ σὴ τοίνυν
 ἐνδοξότης τὸν παρόντα θεῖον ἡμῶν νόμον ἐν τοῖς ἐπισήμοις
 τόποις τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως προθήσει, στελεῖ δὲ
 καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ταῖς συνήθεισι χρωμένῃ περὶ τούτου
 προσταξέσει¹.

NOV. IX.

Imp. Tiberii
 de praesidibus. (A. 574.)¹

Περὶ τῶν ἀρχόντων.

Ὅτ' τὸ νομοθετεῖν τὰ πρέποντα μόνον ἔστιν ἀγαθὸν μέγι-
 στον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ θεσπισθέντα φυλάττειν ἀκριβῶς καὶ πρὸς
 ἔργον ἄγειν, καὶ τοὺς παραβαίοντας ταῖς ἀρμοδίαις ὑποβάλλειν
 ποιναῖς. τί γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν νόμων, εἰ μέχρι γραμμάτων
 εἶεν οὔτοι, καὶ μὴ τὸ χρησίμον διὰ τῶν πραγμάτων αἰτῶν καὶ
 τῶν ἔργων τοῖς ἀρχομένοις παρέχοιεν; ἴσμεν τοίνυν τὴν βασι-
 λείαν σφόδρα τῶν ὑποτελῶν κηδομένην προῖκα τὰς ἀρχὰς τοὺς
 τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους λαμβάνειν πολλὰκις διορίσασαν², ἵνα
 καὶ αὐτοὶ καθαρωῶς χρωόμενοι ταύταις τοῖς ἀρχομένοις τὸ δίκαιόν
 τε καὶ ἴσον νέμοιεν, τὸ δὲ δημόσιον εὐποροίῃ τῇ τῶν ὑποτελῶν
 ἀβλαβείᾳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ μικρὸν εἰς λήθην ἤλθε, τῇ
 πλεονεξίᾳ τῶν τὰς ἀρχὰς πριαμένων μᾶλλον ἢ παρεληφροτων
 νικηθέντα.

α'. Ἡμεῖς δὲ τοὺς περὶ τούτων ἀνανεούμενοι νόμους θεσπί-
 ζομεν ἄρχειν μὲν ἐκείνους τοὺς ἐξ ἀγαθῆς γνωριζομένους δόξης
 καὶ πλειστην τοῦ δικαίου φροντίδα τιθεμένους, δώρων τε³ καὶ
 πάσης δόσεως χωρὶς παραλαμβάνειν τὰς ἀρχὰς. καὶ τοὺς μὲν

¹ Apud Theodorum subscriptio est: ἐξεφωνήθη μηνὶ δεκεμβρίῳ ἰνδ. κ' ἐπὶ
 τῆς βασιλείας ἰουστίνου τιβερίου καίσαρος, i. e. anno 574

² In collectione 168 Novellarum est Nov. 161, ibique primum edita ab Ha-
 landro, et epitomata a Theodoro: in collectione Novellarum Tiberii tertia erat.
 In Basilicis posita est lib. VI. tit. 3. cap. 9. 12. 46. 47. ³ Videsis e. g. Nov. V
 Iustini paulo ante positum. Cf. etiam Novellas Justiniani 8. 17. 128. ³ Sic
 Bas. Hal. δώρων.

ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς τε καὶ ἀζημίους διαφυλάττειν, τοὺς δὲ δημοσίους ἐπιμελῶς διανύειν φόρους, μήτε δὲ⁴ αὐτοὺς ἢ τοὺς αὐτῶν παρέδρους ἢ καγγελλαρίους ἢ δομειστικὸς ἢ τινα τῶν αὐτοῖς προσηκόντων λαμβάνειν τί παρὰ τῶν ἀρχομένων, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ τετραπλάσιον (ὡς οἱ νόμοι φασί) τὸ παρ' αὐτῶν ληφθὲν ἐκτίσαι βούλονται⁵; ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ νόμου διωρισμένοις. παισομένους τῆς ἀρχῆς τὰς νενομισμένας πεντήκοντα προσεδρεύειν αὐτοὺς ἡμέρας δημοσιεύοντας, καὶ τοῖς ἐνάγειν βουλομένοις ἀπολογεῖσθαι· μὴ περαιωθείσης⁶. δὲ τῆς δίκης εἴσω τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν, χρηματικῆς μὲν οὐσης, διδότην προκουράτωρα, ἐγκληματικῆς δὲ, μέχρι πέρατος μενέντω τῆς ὑποθέσεως, τῶν δικαζόντων, εἴτε ἀρχοντές εἰσιν εἴτε παρὰ τῶν ὑπάρχων ἐδόθησαν, εἰ μὴ ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσι τοῦ ἀρχθῆναι τὴν δίκην ταύτην περαιώσουσι, δέκα χρυσίου λιτρῶν προστιμωμένων, τῆς δίκης κατὰ τὰ προειρημένα προϋούσης. εἰ γὰρ τινες τούτων κακῶ τῷ συνειδότη βαλλόμενοι⁷ λαθόντες φύγοιεν ἢ καὶ ἱεροῖς προσδράμοιεν⁸ οἴκοις, τῆς οὐσίας ἐκπεσοῦνται, τοῖς ἡδικομένοις πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ τῶν ἀδικημάτων μέτρον ταύτης διαιρεθησομένης. καὶ καθάπερ ἂν ἢ περὶ τούτου προϋοῦσα πρᾶξις⁹ καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας κατὰ τὸ πρῶτον νενομοθετημένον παραστήσειε¹⁰, τὰ εἰσαχθέντα ὑπὲρ τῶν ὑποτελῶν διαμενέντω βέβαια, μενόντων δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων βεβαίων, ὅσα πρὸς τὴν τῶν ὑποτελῶν λυσιτέλειαν περὶ τῶν ἀρχόντων καλῶς παρὰ τῆς βασιλείας νενομοθέτηται. ὥσπερ δὲ τοὺς ταῦτα πλημμυλοῦντας κολάζομεν, οὕτω καὶ τοὺς κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν λαμβάνοντάς τι τῶν κεκωλυμένων παρ' αὐτῶν τῆ¹¹ τοῦ τετραπλάσιου καθυποβάλλομεν ἀποδόσει.

β. Καὶ ταῦτα νομοθετεῖν ἐπῆλθεν¹² ἡμῖν τὴν τῶν ὑπηκόων εὐπορίαν τε καὶ θεραπείαν περὶ πολλοῦ ποιουμένοις, οὐ μὴν τῶν ἐντεῦθεν εἰσαγομένων τῆ βασιλείᾳ πόρων. συναιροῦμεν¹³ γὰρ ταῖς τῶν ἀρχόντων δόσεσι καὶ τὰ παρ' αὐτῶν προσαγομένα τῷ βασιλικῷ λόγῳ σουφρηράγια, εἰς πλείστον ὄγκον ἀναφερόμενα χρημάτων, ἵνα καὶ ταύτῃ πως τὸ δημόσιον εὐροίαν ἔχοι, καὶ πρὸς εὐπορωτέραν τάξιν ἐπανέλθοι ἀπηλλαγμένον

⁴ Idem δὲ, quod similiter e Basil. emendavi. ⁵ Basil. addunt: τουτέστι τὸ μὲν διπλοῦν τῷ δημοσίῳ, τοῖς δὲ ζημιωθείσι τὸ ἕτερον. ⁶ Bas. περατωθ. ⁷ Bas. βαλλόμενοι πρὸ τοῦ πληρῶσαι τὰς ν' ἡμέρας λαθ. ⁸ Bas. προσφύγοιεν. ⁹ Sic Bas. Höl. διάταξις. ¹⁰ Bas. κατὰ τὰ προειρημένα παραστήσει. ¹¹ Hal. τῆ non habet. ¹² Basil. ἐπῆλθεν. ¹³ Bas. συναίρεται, ubi Heimbach conjicit συναιροῦται. Forte συναιροῦμεν.

τῶν ἐπινενοημένων τισὶν ἀπὸ χρόνου τινὸς πρὸς βλάβην τούτου τελῶν. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ κράτει μία τίς ἐστὶν αὕτη σπουδὴ, τὰς ἐπαρχίας εὐνομεῖσθαι τε καὶ ἀσφαλῶς οἰκεῖσθαι καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαύειν δικαιοσύνης, τοὺς τε δημοσίους ἀμέμπτως εἰσάγεσθαι φόρους. οὐ γὰρ ἄλλως ἔνεστι τὸ πολίτευμα διασώζεσθαι, μὴ τῶν εὐσεβῶν εἰσαγομένων τελεσμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν στρατιωτικὸν τρεφόμενον τοῖς πολεμίοις ἀνδίσταται¹⁴, φρουρεῖ δὲ τοὺς τε ἀγροὺς καὶ τὰς πόλεις, ἀπολαύει δὲ τὰ λοιπὰ τάγματα τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτοῖς, τείχη τε καὶ πόλεις ἐπανορθοῦνται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρόεισιν, ὅσα βλέπει πρὸς τὸ κοινῇ συνοῖσον τοῖς ὑπηκόοις.

Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ἐνδοξότης κατὰ τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἐν τοῖς εἰωθόσι τόποις προθήσει, σιτελεῖ δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τοῖς συνήθεσι χρωμένῃ προστάγμασιν, ἵνα πάντες ἴδοιεν, ὅση τίς ἡμῖν ἐστι τοῦ τε δημοσίου τῆς τε τῶν ὑπηκόων ἡμῶν ἀβλαβείας φροντίς¹⁵.

NOV. X.

Imp. Tiberii

de primitiis praedae.

Περὶ τῶν ἀχρολείων¹.

Non extat.

NOV. XI.

Imp. Tiberii

de relevatione publicorum. (A. 575.)¹

Περὶ κουφισμῶν δημοσίων.

Μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἀγαθὰ δικαιοσύνη τε καὶ φιλανθρωπία, ἣ μὲν τὸ ἴσον ἐκάστω νέμουσα καὶ τῶν ἀλ-

¹⁴ Bas. ἀντικαθίσταται. ¹⁵ Theodorus subscriptionem habet: ἐξεφωνήθη μὲν δεκεμβρίῳ ἰνδ. ἡ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τιβερίου, h. e. anno 574.

¹ Haec quartae Novellae Tiberii rubrica est in indice collectionis Novellarum Tiberii, quem Marcianus Novellarum Codex hodie dum praestat. Ibi tamen ἀχρολείων scribitur, quod inauditum est. Emendavi περὶ ἀχρολείων i. e. de primitiis praedae. Fortassis hac Novella determinatum erat, quanta pars praedae fisco reservanda sit. Videatur Ecloga tit. XVIII.

¹ Est Nov. 163 in Coll. 168 Novellarum, quinta in Coll. Novellarum Tiberii. Primum edita est ab Haloandro: epitomen ejus continet Theodori Breviarium.

λοτριῶν οὐκ ἐφριεμένη, ἣ δὲ πρὸς ἔλεον τρέχουσα καὶ χρεῶν τοὺς δεομένους ἐλευθεροῦσα δυσκόλων. ταῦτα τὴν βασιλείαν οἶδε κοσμεῖν καὶ ἀσφαλεῖν, καὶ τὸ πολίτευμα διασώζειν, καὶ τὸν ἀνθρώπινον καλῶς διακυβεργᾶν βλον. ὄθεν καὶ ἡμῖν ἐκ Θεοῦ τὰ σκηπτρα λαβοῦσι γίνεται περισπούδαστον ἐκ τούτων δὴ τῶν ἀγαθῶν διαφαίνεσθαι πράξεων, ἵνα τὸ χρήσιμον τοῖς ὑπηκόοις παρέχοντες τὴν ἐξ ἀρετῆς τε καὶ δόξης ἔχοιμεν ἀμοιβήν. ἴσμεν τοίνυν τὰς ἐπαλλήλους τε καὶ πολυτρόπους τῶν ἀνθρώπων φθορὰς εἰς τοσοῦτον τὰς κτήσεις καταγαγεῖν ἀπορίας, ὡς μηδὲ προσόδους εἰσάγειν δύνασθαι τοῖς κεκτημένοις, μηδὲ μὴν τοὺς τῶν δημοσίων αὐταρχῶς εἰσχομίζειν φόρους, καὶ ταῦτα στρατιωτικῆς τε καὶ τῆς ἄλλης κατὰ τὸ ἀναγκαῖον προοιούσης ἐπιχειμένης δαπάνης, καὶ σφόδρα συνωθούσης ἡμᾶς πολλοῖς περιζήρομένους πολέμοις συχνὰς ποιεῖσθαι χρημάτων τὰς ἐπιδόσεις. ἐμεριμνήσαμεν οὖν ἱκανῶς, πῶς ἂν γένοιτο καὶ τὴν χρεῖαν πληρῶσαι καὶ τῶν ὑπηκόων τὴν ἔνδειαν θεραπεῦσαι, πρὸς πολλὰ τε μεριζομένης ἡμῖν τῆς περὶ ταῦτα γνώμης, ἐκράτησεν ἡμῶς τὸ μᾶλλον πρὸς φιλανθρωπίαν ἰδεῖν, καὶ τῆς ἀρεσκούσης Θεῷ μεταδοῦναι τοῖς ὑποτελεσι βοηθείας, τὸ δὲ λοιπὸν² τοῖς κοινοῖς δαπανήμασιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀντεισαγαγεῖν θησαυρῶν.

α'. Ἀναθέντες τοιγαροῦν καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν φροντίδα τῷ δεσπότη χριστῷ, καὶ πρέποντα πράττοντες ταῖς παρούσαις τῆς μεγάλης ἑορτῆς ἡμέραις τοῦ σωτηριώδους πάθους καὶ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἀναστάσεως, προσάγομεν ὑπὲρ πολιτεύματος εἰκότως αὐτῷ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος δωρεὰν, δι' ἧς concedimus γεωργοῖς τε καὶ συντελεσταῖς ἅπασι (ταῦτὸν δὲ ἐστὶν εἰπεῖν τοῖς τῶν χωρίων κυρτοῖς) *integrum unum canonem τῶν δημοσίων φόρων*, αὐτῆς εἰς *quadriennium* διαιρουμένης, τούτῃ ἐστι τῆς μὲν εἰσελευσομένης ἐννάτης ἐπινεμῆσεως τετάρτην τούτου μοῖραν, τῆς δὲ μετὰ ταύτην δεκάτης τοσοῦτον ἕτερον μέρος, ὁμοίως καὶ τῆς ἐνδεκάτης³ ἐπινεμῆσεως ἀνὰ τετάρτην μοῖραν, συναπομειοῦντες καὶ τὰς ὅπως οὖν ὑπὲρ τούτων παρεχομένης τισὶ συνηθείας.

β'. Ἀφίεμεν δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐλλείμματα τοῦ φθάσαντος χρόνου μέχρι πέρατος τῆς ἄρτι περιελθούσης* *quintiae* ἐπινεμῆσεως, καὶ θεοπίζομεν μηδεμίαν εἰσπραξιν γενέσθαι τῶν παρ' ἡμῶν φιλοτιμηθέντων εὐσεβῶν τελεσμάτων, εἴτε τὴν μεγίστην

² Malim λέγον. ³ Adde καὶ δωδεκάτης, suadente Theodoro. * Lege παρελθ.

ἀρχὴν ὁρᾷ ταῦτα τῶν ἀνατολικῶν ἰερῶν πραιτωρίων, εἴτε τὴν παρ' ἰλλυρίοις ἐπαρχότητα, ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν νήσων καὶ τῶν ἐπὶ σκυθίας τε καὶ μυσίας στρατιωτικῶν ταγμάτων, ἢ τὰς θείας ἡμῶν λαργιτίονας, ἢ καὶ ἄλλην ἀρχὴν ἀπαγορεύοντες βουλευταῖς τε καὶ ἐκλήπτορσι, σκρινιαρίοις τε καὶ ταξιώταις, παλατινοῖς τε καὶ ἀνυταῖς, ἔτι γε μὴν καὶ ὑποδέκταις, καὶ παντὶ δημοσίων ἀπαίτησιν τε καὶ ὑποδοχὴν ποιησαμένῳ τε καὶ ποιουμένῳ περινοίαις χρῆσθαι κατὰ τῶν γεωργῶν τε καὶ ὑποτελῶν, ἢ καὶ τοὺς τῶν χωρίων δεσπότας, ὡς διαφόρους¹ ἐκ τῶν συγκεχωρημένων ἑλλειμμάτων προβάλλουσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἢ καὶ ἀντιφωνήσεις ἢ ἑγγύας καὶ ὁμολογίας λαβοῦσι δολερωῶς. ἀκυροῦμεν γὰρ πᾶσαν κατὰ τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας γενομένην ἢ καὶ γενησομένην περιγραφήν, ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς εἴ τι φθάσαντές τινες τῆς ἡμετέρας δωρεᾶς εἰσέπραξαν ἐκ τῶν μέχρι τῆς πέμπτης ἐπινεμήσεως ἑλλειμμάτων καὶ τοῦτο μὴ καταθέντες φανείησαν, τοῖς δημοσίοις αὐτὸ τρόποις ἅπασιν εἰσχομιοῦσι λογισμοῖς. τοὺς γὰρ ὑποτελεῖς εὐεργετοῦντες τῆς παρουσίας αὐτοῖς μεταδεδώκαμεν φιλανθρωπίας, οὐ μὴν καὶ τοῖς τὰ δημόσια τέλη λαβοῦσιν εἰς κέρδος οἰκεῖον ἀπενέγκασθαι βουλομένοις τήνδε τοῦ ἐφθέντος ἐγκαίρου κανόνος συγχώρησιν ἐποιήσαμεθα· τῆς ἐτησίας ἐμβολῆς κατ' οὐδένα τρόπον ἐλαττουμένης. δεῖ γὰρ τὸ μέτρον ἅπαν τοῦ τε σίτου καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν καὶ συντελεσθῆναι καὶ εἰσχομισθῆναι κατὰ τὸ εἰωθός τε καὶ νενομισμένον, τῶν τιμημάτων τῆς συγκεχωρημένης παρ' ἡμῶν καθ' ἕκαστον ἔτος τετάρτης μοίρας ἐπὶ τὸν τετραέτη χρόνον κατὰ τὴν δημοσίαν τράπεζαν λογιζομένων τοῖς ὑποτελέσι τοῖς ἄλλοις τοῖς παρ' αὐτῶν ἐν χρυσίῳ συντελουμένοις ἴτοι καταβαλλομένοις ἐκ τοῦ δημοσίου. ταῦτ' οὖν δὲ τοῦτο ἐν ὄσρονη καὶ τῇ μέσῃ τῶν ποταμῶν προαχθήσεται χάριν τῶν ἐν εἶδει συντελουμένων ὑπὲρ τε τῶν ἀποθέτων καὶ τῆς στρατιωτικῆς δαπάνης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τῶν εἰδῶν πλωῖμοις, γινομένοις ἐπὶ τε τῆς λαζῶν χώρας καὶ βοσπόρου καὶ χερσοννήσου². λήψονται γὰρ τὰ τούτων ἐκ τοῦ δημοσίου τιμήματα κατὰ τὸ τεταγμένον ἐπὶ ταῖς τραπέζαις τῶν ὑπάρχων ὅθεν εἰσάγεται ταῦτα, ὥστε καὶ αὐτοὺς τῆς ἡμετέρας ἀπολαύειν κατὰ τοῦτο φιλανθρωπίας. τὴν γὰρ τῶν αὐτῶν εἰδῶν εἰσχομιδὴν ῥαθυμείσθαι παντελῶς

¹ Nisi quid desit, quod Haloandro et Hombergio visum est, legendum: ἢ καὶ τοῖς τῶν χωρίων δεσπόταις, ὡς ἄρα φόρους — προκαταβάλλουσιν. Cf. supra Nov. V. c. 2. ² Hal. πλωῖμοις — βόσπορον καὶ χερσονήσον.

οὐκ ἔστιν ἀσφαλές, τῆς δαπάνης ἀπαραιτήτου καθεσθηκείας καὶ τὰ κοινὰ συνιστώσης ὡς εἰπεῖν πράγματα. πιστευόμεθα δὲ καὶ ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς δωρεᾶς μεγάλας ἔσεσθαι τῇ πολιτείᾳ προσθήκας, τοῦ Θεοῦ πάντα αἴσια ἡμῖν διὰ τῶν τοιούτων παρεχομένου πράξεων. τῶν παραβαίνειν τολμώντων τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων ὑφελείας διατυπωθέντα περὶ τε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτὴν κινδυνεόντων.

Τὰ τοίνυν παρασιάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ παρόντος δηλούμενα Θείου νόμου ἢ σὴ ἐνδοξότης προγράμμασι χρωμένη κατὰ τε τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ μὴν καὶ τὰς ὑπ' αὐτῆς ἐπαρχίας φανερὰ πᾶσι ποιήσεται, ὡς μηδένα τῆς ἡμετέρας διαλαθεῖν φιλοτιμίας⁶.

NOV. XII.

Imp. Tiberii

de divinis domibus. (Inter 578—582.)¹

Περὶ τῶν Θείων οἰκιῶν.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλάβιος τιβέριος κωνσταντῖνος πιστὸς ἐν χριστῷ ἡμερώτατος μέγιστος εὐεργέτης εἰρηνικὸς ἀλαμανικὸς γοτθικὸς φραγγικὸς γερμανικὸς ἀλανικὸς οὐανδαλικὸς ἀφρικὸς εὐσεβὴς εὐτυχὴς ἐνδοξὸς νικητὴς τροπαιούχος ἀεισέβαστος αὐγουστος τῇ ἱερωτάτῃ συγκλήτῃ.

Βασιλείας γνώρισμα Θεῷ τε πρόπον ἀνθρώποις τε συγγενές² ἡγούμενοι τοὺς δεομένους εὖ ποιεῖν, τὰς ἀδικίας τε ἐκκόπτειν, ὅσα τε τοῖς ὑπηκόοις χρήσιμα βουλευέσθαι τε καὶ πράττειν, ἡμέρας ὡς εἰπεῖν ἀπάσης καὶ νυκτὸς οὐδὲν ἔμπροσθεν τῆς περὶ ταῦτα πεποιήμεθα σπουδῆς, ἐξ οὗ τῆς πολιτείας ἡμῖν τὸ κράτος δέδωκεν ὁ Θεός. ἐνθεν τοι πολλῶν ἡμῖν

⁶ Apud Theod. subscriptio est: ἔξεφωνήθη μηνὶ ἀπριλίῳ ἰνδ. η' ἐπὶ τῆς βασιλείας τιβερίου, i. e. anno 575.

¹ Haec Novella in Coll. Novellarum Tiberii primo loco posita est, sed inscriptione teste eo demum tempore edita, quo Tiberius, Justino defuncto, solus imperaret. Scrimgerus primus eam edidit. Fabrotus et Bienerus in Basil. VII, 11, 1 Novellae nostrae vestigium reperire sibi visi sunt. ² Osenbrüggen conjecit εὐγενές.

διαφόρως προσεληλυθόντων, τῶν τε ἐπὶ τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως οἰκούντων, τῶν τε ἐξ ἀπασῶν σχεδὸν τῶν ὑπηκόων ἐπαρχιῶν, κτήσεις τινὰς ἢ οἰκίσεις βασιλικὰς περὶ τῶν οὐσας³ ἔχοντων, πράγμασι τε ἑτέροις καὶ δίκαις περιβεβλημένων, ποικίλων ἀδικημάτων προσαγγελόντων τρόπους παρὰ τε προνοητῶν καὶ χαρτουλαρίων καὶ μισθωτῶν καὶ τῶν ἄλλως προσηκόντων ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις κατ' αὐτῶν ἀμαρτάνεσθαι· τῶν φέρεσθαι δυναμένων πραγμάτων, ἔστι δὲ ὅπη κτήσεως καὶ γηδίων καὶ γεωργῶν ἀραιρέσεις ὀδυρομένων· τῷ* δὲ ἐνεργολαβεῖσθαι παρ' αὐτῶν προστασίαν ἄλογον τοῖς ἀλλοτρίοις χωριοῖς τε καὶ ἀγροῖς ἀπονεμόντων, σανίδας τε βασιλικὰς ἢ σήμαντρα ἐπιτιθέντων, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὰ μὴ προσήκοντα οἰκειουμένων· τὰς τε πρὸς ἑτέρους ἀμφισβητήσεις παραλόγους⁴ ἀναδεχομένων, καὶ τοὺς τε ἀνάγειν⁵ βουλομένους μὴδὲ τῶν οἰκείων ὀφλημάτων ἀπολαύειν συγχωρούντων, τοῖς τε ἐναγομένοις δίκης χωρὶς καὶ σὺν βία τὰς ἀπαιτήσεις ἐπαγόντων ἀκρίτως· τινὰς δὲ καὶ χρεῶν συγγραφὰς εἰς τὰς αὐτὰς θείας οἰκίας συνθεῖναι στρεβλουμένους παρασκευαζόντων, συμβολαίους τε ἀλλοτρίοις ὠνῶν ἢ δωρεῶν εἰ τύχοι παρεμβαλλόντων εἰς τὴν τῶν ἑτέροις ὀφειλομένων περιγραφὴν· τὰ μὲν, ὅσα εἰς ἡμετέρας ἦλθεν ἀκοὰς, εὖ διατεθείκαμεν, τοῖς μὲν ἀποδοθῆναι τὰ ἀφηρημένα κελεύσαντες, τὰς τε ἀλόγους προστασίας εἰρξάντες, τοῖς δὲ τὰς εὐθύνας ἀφέντες, καὶ τὰ γραμματεῖα τῶν χρεῶν ἄκρυα καταστήσαντες, τὰς τε ἐπὶ τοῖς συναλλάγμασι γενομένας περινοίας κεκωλυκότες, τοῖς νόμοις καὶ τῷ δικαίῳ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας σκοπῷ καὶ τοὺς τῶν βασιλικῶν οἰκῶν προνοητὰς ἀκολουθῆσαι προσταταχότες. ἐπειδὴ δὲ οὐχ οἶόν τε ἦν καὶ τοὺς ἔξω καὶ πόρρωθεν ἅπαντας εἰς ταῦτόν ἐνθάδε συνελθεῖν, ἡμῖν τε ἕκαστα ἀπανταχοῦ κατὰ τοῦτον πεπραγμένα τὸν τρόπον φανερὰ καταστῆσαι, νόμῳ σαφεῖ τὰ περὶ τούτων διορίσαι συνελδομέν, ὡς μὴ μόνον τοῖς ἐφ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐς ὕστερον ἀνθρώποις τὰ τῆς ἡμετέρας δικαιοσύνης γενέσθαι κατάδηλα, καὶ ὡς οὐδὲ τῶν βασιλικῶν ἡμῶν οἰκῶν ἢ τῶν τούτοις ἐφεστῶτων εἰ τί περ ἀδικοῦεν φειδόμεθα, εὐπορίαν τε καὶ εὐδαιμονίαν ἡμετέραν ἡγούμεθα τὴν τῶν ὑπηκόων εὐπάθειαν,

³ Agylaeus legit: περὶ κτήσεις — βασιλικὰς τὰς ἑαυτῶν οὐσίας ἔχοντων, qui prope possessiones — imperatorias praedia et bona sua habent. Mibi vero pro his περὶ τῶν οὐσας legendum videtur περὶ αὐτῶν οὐσας, qui praedia vel domus imperatorias circumjacentes s. vicinas habent: c. l in fine indicio est, quemadmodum hic locus intelligendus sit. * Editi τῶν. ⁴ Malim παραλόγως. ⁵ Omnino legendum ἀνάγειν.

οὐδέν τε τὰς αὐτῶν περιουσίας, ὅσα γε εἰς πρόνοιαν, τῶν βασιλικῶν διεστάναι, ἐπεὶ μηδὲ τὰ τῶν θείων οἰκῶν πράγματα μόνοις ἡμῖν, κοινὰ δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματος ἐννοεῖσθαι προσήκει.

α'. Θεσπίζομεν τοίνυν, μηδένα τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ μεγαλοπρεπεστάτων κουρατώρων τῶν θείων ἡμῶν ἢ τῆς εὐσεβεστάτης βασιλίδος⁶ οἰκῶν, οἷς συναριθμητέον τὴν τε πατριμωναλικὴν τὴν τε τῶν νέων ἐκκλησιῶν προεστῶσαν βασιλικὴν οἰκίαν, ἢ χαρτουλαρίων αὐτῶν ἢ προνοητῶν ἢ μισθωτῶν ἢ ἄλλων τῶν ταῖς θείαις αὐταῖς προσηκόντων οἰκίαις θαρξέειν τοῦ λοιποῦ σανίδας τὴν ἡμετέραν προσηγορίαν φερούσας ἢ εἰκόνας ἢ χαρακτηριστικὰ βασιλικοῦς ἀλλοτριῶς οἰκοῖς ἢ χωρίοις ἐπιτιθέναι ἢ σήμαντρα κινητοῖς πράγμασι τελευτώντων ἢ περιόντων, ἢ γεωργοὺς ἐτέρων ὑποδέχσθαι, ἢ καταθέσεις τινὰς παρασκευάζειν ποιεῖσθαι εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκίαν αὐτοῦς ἢ καὶ τὰς αὐτῶν προσόδους μεταφερούσας, μηδὲ εἰ μοιρᾶν τινα συμβαίῃ τῶν αὐτῶν οἰκίσεων ἢ χωρίων ἢ πραγμάτων ἢ γεωργῶν τοῖς τῶν θείων οἰκῶν προσήκειν δικαίως, ὡς ἂν μὴ ταύτην ἔχοιεν τῆς κατὰ τῶν συγκεκμημένων ἐπιηρείας τὴν πρόφασιν.

β'. Ἀλλὰ καὶ εἰ τινὰς γεωργοὺς ὑπὸ τὴν ἐτέρων τυγχάνοντας νομῆν νῦν ἔχοντες φανεῖεν ἢ καταθέσεις οἷας ἔφαμεν εἰληφότες, καὶ αὐτοὺς ἀποδοθῆναι τοὺς γεωργοὺς καὶ τὰς καταθέσεις αὐτῶν ἀκύρους καταστῆναι κελεύομεν. εἰ δὲ περὶ τούτων ἢ καὶ τινῶν συμβολαίων πρὸς ἐτέρους ἐναγωγὴν ἔχειν λέγοιεν, μηδαμῶς τὸν ἐναγόμενον παρ' αὐτοῖς ἔλκειν δικαστὰς τε τῶν οἰκείων ὑποθέσεων καθεδεῖσθαι (τοῦτο ὕπερ τῶν ἀτοπωτάτων τε καὶ παρανομωτάτων ἡγούμεθα), ἐξῆ ἢ δὲ αὐτοῖς ὑπὸ τῆ προσφόρι δικαστῆ, ὑφ' ὃν ἂν οἱ τὰς εὐθύνας ὑφιστάμενοι τελοῖεν, τὴν δίκην κινεῖν καὶ τῶν δικαίων τυγχάνειν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ μεγαλοπρεπεστάτους κουρατώρας ὀνόματι τῶν παρ' αὐτῶν προνοουμένων θείων οἰκῶν ὑφ' ἐτέρων ἐνάγεσθαι συμβαίῃ, εἰ μὲν ἐνθάδε τὰ τῆς ἐναγωγῆς κινεῖτο, κοινῇ γνώμῃ τοῦ τε ἐγκαλοῦντος καὶ τοῦ τῆς θείας οἰκίας κουρατώρος ἕνα τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἐπιλεγῆναι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασιν τε καὶ κρίσιν, καὶ ἀμφισβητήσεως οἷα εἰκόσ εἰς τοῦτο γινομένης τῆς βασιλείας δεῖσθαι καὶ τὸν ἐκεῖθεν διδόμενον προσδέχσθαι δικαστῆν· εἰ δὲ ἐπὶ χώρας, τὸν ταύτης ἡγούμενον τὴν τῆς ὑποθέσεως παραλαμβάνειν ἀκρό-

⁶ Malim βασιλίσσης.

ασιν. εἰ δέ γε τῆ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων προφάσει τῶν χαρτουλαρίων τις ἢ ἐμφυτευτῶν ἢ μισθωτῶν ἢ καὶ γεωργὸς ἐνάγοιτο, ἄδειαν ἔχειν τὸν ἐγκαλοῦντα εἰ γε βούλοιο ὑπ' αὐτῷ τῷ τῆς θείας οἰκίας κουράτωρι, ἢ εἴπερ ὑπόπτως ἔχει πρὸς αὐτὸν, ἐν γοῦν ἐτέρῳ δικαστηρίῳ τῷ κοινῇ δοκοῦντι, ἢ καὶ τῷ θεῷ κελεύσει αὐτῶν κἀνταῦθα κρατούντων⁷. εἴπερ ἐν ἐπαρχίαις τὰ τῶν ἀμφισβητήσεων τούτων κινεῖτο, τῆς κατὰ χώραν ἀρχῆς τὴν ἀπόρασιν παραλαμβανούσης. τῶν ἤδη⁸ πεπορισμένων ταῖς αὐταῖς θείαις οἰκίαις προνομίαν οὐκ ἐπὶ τούτοις, ἐπὶ δέ γε τοῖς τῶν δικῶν δαπανήμασι φυλαττομένων, ὑπὲρ τε τῶν λεγομένων ἰνδουκέντων ἀναγνωσίμων τε ἐκδοσίμων καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὰς δίκας δαπανημάτων, ὡς μηδένα θαρσύνειν τὸ τεταγμένον τούτων ὑπερβαίνειν μέτρον, ἀρκεῖσθαι δὲ τούτῳ τοὺς τῶν δικαστηρίων ὑπηρέτας. ἀδείας οὐσης καὶ τοῖς τὰς δίκας πρὸς τὰς αὐτὰς θείας οἰκίας ἢ τοὺς αὐτῶν κουράτωρας ἢ προνοητὰς ἢ μισθωτὰς ἢ χαρτουλαρίους ἢ γεωργοὺς λέγουσι ταῖς αὐταῖς προνομίαις χρῆσθαι, ὡς μηδὲ εἰς τοῦτο γοῦν πλεονεκετούμενοι φαίνονται, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ τοῖς ἡμετέροις διωρισμένον νόμοις.

γ'. Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν καὶ τινὰς ἀποστερεῖν τῶν οἰκείων ὀφλημάτων βουλομένους πραγμάτων οἰκείων τοῖς χρεώσταις ὑποκειμένων ὠνάς ἢ δωρεὰς ἢ ἕτερα συμβόλαια πρὸς ἐνίας τῶν ἡμετέρων οἰκιῶν ποιητέμους, καὶ διὰ μέσων αὐτῶν εἰς ἑτέρους τῶν συγγενῶν ἢ συνήθων παρασκευάζοντας κατὰ τινὰ συναλλάγματος μεταφέρεσθαι τρόπον, ὡς ταύτη τὰς ὑποθήκας ἐλευθέρως τοῖς τὰ οἰκεία προἰεμένοις χρήματα σχεδὸν ἀναιρεῖσθαι, μηδὲ τοῦ προσσιώτους τῆς θείας οἰκίας δι' οὗ ταῦτα πεπερᾶσθαι λέγεται διὰ τὴν οὕσαν αὐτῷ δύναμιν τὴν ὑπὲρ τούτων ἐναγωγὴν ὑποδεχομένου, καὶ τοῦ τὸ πρᾶγμα εἰληφότος τὸ πρὸς θεῖαν οἰκίαν συνάλλαγμα προτεινομένου καὶ κατὰ τὴν δεδομένην αὐτῇ προνομίαν ἐγκαλεῖσθαι παρ' οὐδενὸς ἀξιοῦντος· τινὰς δὲ οἴκους ἢ τόπους ἢ καὶ ἐργαστήρια μιᾶς τῶν θείων οἰκιῶν ἐπὶ μείζονι ἢ καὶ τῷ τυχόντι μισθῷ παραλαμβάνοντας, τῇ ἐκεῖθεν τε ἰσχύϊ χρωμένους τοῖς χρησταῖς⁹ ἢ καὶ τοῖς τὰς εὐθύναις αὐτοῖς ἐπάγουσιν ἐπηρεάζειν· εἴργοντες¹⁰ καὶ ταύτη κελεύομεν, μηδένα τοῦ λοιποῦ τῇ κατὰ τῶν οἰκείων δανεισιῶν περινοίᾳ χρῆσθαι

⁷ Videtur hic integra linea excidisse. Ut enim oratio procedat, sic puta legendum: ἢ καὶ τῷ θεῷ κελεύσει διδομένῳ δικαστῇ τὴν ἐναγωγὴν κινεῖν· τούτων ἐνταῦθα κρατούντων, εἰ δὲ ἐν ἐπαρχίαις κτλ. ⁸ Vide tit. C. de privileg. domus Aug. ⁹ Usitatus: χρεώσταις foret. ¹⁰ Scrimg. εἴργοντας.

τολμῶν καὶ διὰ μέσης θείας οἰκίας πρὸς ἕτερον δωρεὰν ἢ συνάλλαγμα πράττειν, ὡς οὐδὲν τῆς οἰκείας πονηρίας ὠφελήθησόμενον, τοῦ πράγματος ἔνθα ἂν τύχοι καθεστῶτος εἴτε παρὰ τῆς θείας οἰκίας εἴτε παρ' ἑτέρῳ τινὶ οὐδὲν ἦττον ἐκδικουμένον, πάντων τε ἐπ' ἀκεραίῳ τῆς τὰς εὐθύνας ἢ καὶ ὑποθήκας ἔχοντι φυλαττομένων ὡς οὐδενὸς ἐπ' αὐτῷ μεταξὺ προεληλυθότος· πρὸς τῆς καὶ εἴ τι ταύτης ἕνεκα τῆς περιουσίας τῆς αὐτῆς θείας οἰκίας ἢ τῆς ταύτης προνοοῦντι θεραπείας τρόπῳ δεδῶσθαι συμβαίη, ἐκπεσεῖν τούτου τὸν δόγμα καὶ τῆς παρανομίας ταύτην εἰ καὶ τῆς ἀξίας ἦττονα λαβεῖν ἀμοιβήν.

δ. Ἄλλ' οὐδ' ἐνοίκους τῶν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις προσηκόντων οἰκημάτων, οὐδὲ γεωργούς ἀλλοτριούς ἢ ἕτερόν τινα τῶν πάντων ἐνεργολαβεῖν τοὺς τῶν θείων οἰκῶν προεστῶτας καὶ προστασίαν αὐτοῖς ἀπονέμειν, ἢ τὸ λεγόμενον πατρωνίχιον¹¹ ἀπὸ χωρίων τινῶν ἐλευθερικῶν ἢ ἑξακτωρικῶν ἢ βουλευτικῶν ἢ ἑτέροις ὅλως προσηκόντων λαμβάνειν, ἀποστῆναι δὲ τούτων ἀπάντων. καὶ εἴ τινες ἤδη σανίδες ἢ χαρακτηῆρες βασιλικοὶ τοιοῦτοις ἐπιτέθεινται χωρίοις ἢ οἴκοις ἢ ἐργαστηρίοις ἢ τόποις, ταῦτα καθελεῖν ἢ καὶ ὑφ' ἑτέρων καθαιρουμένων μηδαμῶς ἀντιλέγειν, ὡς καθ' ἡμέτεραν τούτου κέλευσιν γινομένου. τὰς δὲ ἡσυχίας ἄγειν, καὶ συγχωρεῖν τὰς κατὰ τῶν ἐνοίκων τῶν τε ὀπισθοῦν ὑπευθύνων ἐναγωγὰς ἐν τοῖς προσφόροις κινεῖσθαι δικαστηρίοις, μηδεμίαν τε πάροδον ἔχειν πρὸς τὰς ἀλλοτρίας δίκας ἢ πράγματα ἢ δίκαια ἢ χωρία ἢ τοὺς τούτων γεωργούς, μηδὲ ἐκχωρεῖσθαι κατὰ τινῶν ἀγωγὰς, ταύτας τε οἰκειοῦσθαι καὶ ἐγκαλεῖν ἑτέροις ὡς δὴ ὑπευθύνους ταῖς τοιαύταις ἀγωγαῖς καθεστῶσι. καὶ τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον τῆς ἀδικίας παντοίως ἀναιρεθῆναι κελεύομεν, εἰ καὶ δωρεᾶς τρόπῳ τὰς τοιαύτας ἀγωγὰς ὁ τούτων κύριος εἰς ἡμᾶς καὶ τὰς θείας ἡμῶν οἰκίας ποιούμενος φαινοίτο, δίκαιά τε νενομισμένα ὀφλήματα ἔχειν λέγοιτο, ὡς ἂν μὴ τῆς σκῆψαι ταύτη καὶ τι παρανομίας ἐχόμενον καθ' ἑτέρων ἀπαντήσῃ. ἡμῖν γὰρ οὐδὲ δωρεῶν τοιούτων μέλει, οὔτε συκοφαντίας δόξαν ἀποφέρεισθαι τοὺς τῶν θείων ἡμῶν οἰκῶν προνοητὰς βουλόμεθα, οἳ γε καὶ τὰ ἡμέτερα τοῖς ὑποτελέσει δωρούμενοι ἡμέρας ὡς εἰπεῖν ἐκάστης, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων πολλῶν πραγμάτων, χρημάτων τε πλήθος σχεδὸν ἅπασι φιλοτιμούμενοι. ἀδείας οὔσης τῆς βουλομένης ἅς ἔχειν

¹¹ Patrocinii mercedem intelligi recte putat Agylaeus. Itaque legendum πατρωνίχιον.

φρσὶν ἀγωγὰς τοῖς ὑπευθύνοις κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ κρατοῦσαν ἀκόλουθον κινεῖν τάξιν, μηθενὸς τῶν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις ἐφεστῶτων παρεμβάλλοντος, ἥνλικα δὲ τὰ οἰκεία κατὰ τὸν νόμον ἀπολάβοι, ταῦτα καὶ ὃν ἂν ἐθέλοι διατιθέσθαι τρόπον. αὐτὰς γὰρ τὰς τῶν ἀγωγῶν ἐκχωρήσεις περινοίας τε καὶ συκοφαντίας αἰτίαν ἔχουσας μισοῦμέν τε ἅμα καὶ ἀποστρεφόμεθα, ὥστε καὶ εἴ τινες τοιαῦται εἰς τοὺς αὐτοὺς θείους οἴκους ἤδη συγγεγράφονται, ταύτας ἀκύρους καθιστῶμεν, οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἔχειν αὐτὰς συγχωροῦντες, ἐλευθεροῦντές τε τῶν ἐντεῦθεν ἀγωγῶν τοὺς καὶ οὓς γεγόνασι, ποινὴν τε ταύτην ἐπιτιθέντες τοῖς τὰς ἐκχωρήσεις ταύτας πεποιηκέναι τεθαρόρηκόσιν.

ε'. Εἰ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν οἴκων οἱ προεστῶτες ἢ χαρτουλᾶριοι ἢ ἐμφυτευταὶ ἢ μισθωταὶ ἢ διοικηταὶ ἢ ἄλλως αὐτοῖς διαφέροντες ὑπὲρ πραγμάτων ἰδίᾳ προσηκόντων αὐτοῖς ὑπὸ τινῶν ἐγκαλοῦντο τοῖς προσφάροις ἄρχουσιν, αὐτοῖς ἐτοιμῶς ὑπακούειν κελεύομεν, τὰς τε εὐθύνας παρ' αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι κατὰ τὴν τοῦ νόμου προϊούσαν τάξιν καὶ τοῖς ἐκείθεν ἐκβίβασμοῖς εἶκειν ὡς οὐδὲν ταῖς θελαῖς οἰκίαις προσήκοντας, ὡς μὴ τῇ δυνάμει ταύτῃ τοῖς κατ' αὐτῶν ἔχουσι τὰς ἐναγωγὰς ἐπηρεάζειν δοκοῖεν, ἀποστερεῖν τε τὰ παρ' αὐτῶν ὀφειλόμενα. οὕτω δὲ ἄρα τῶν τοιούτων ἀδικημάτων τὰς θείας ἡμῶν οἰκίας ἀλλοτριῶσαι συνορῶμεν, ὅτι οὐδὲ τὰς ἤδη παρὰ τοῖς τούτων μεγαλοπρεπεστάτοις ἢ ἐνδοξοτάτοις κουράτωρσι κεκινημένας ὑποθέσεις εἴτε ἐν γράμμασιν εἴτε καὶ γραμμῶν χωρὶς ἔτι ποθέωτέρω¹² προβαίνειν συγχωροῦμεν, εἰ μὴ μέρος ἐκάτερον ἔχοι τούτου πράττειν ἔλοιτο. θατέρον δὲ μὴ βουλομένου, ἕνα τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἐφ' ᾧπερ ἂν τὰ μέρη συμβαίεν ἢ καὶ ὃν ἂν ἡμεῖς ἀπονεύωμεν κατὰ τοῦτο δὴ τὸ παρ' ἡμῶν ἀρτίως¹³ διατεταγμένον, τὴν παρ' ᾧτινιοῦν τούτων ἐξεταζομένην ὑπόθεσιν παραλαβεῖν, τὰ τε οἷα εἰκὸς ἐπ' αὐτῇ πεπραγμένα, τῶν ἐφεξῆς τε ἀκροᾶσθαι καὶ τὰ νενομισμένα τυπῶσαι.

ς'. Κάκεινό γε μὴν διορίσαι συνειδόμεν τὸ τῶν συνωνῶν τε καὶ μετᾶτων καὶ ἀγγαρειῶν καὶ ὁδοστρωσιῶν καὶ γεφυρῶν καὶ διαγραφῶν καὶ ἐπιβολῶν, ὡς ἂν μὴ καὶ ταῦτα ἀδιάκριτα μείνοι, ἀκόλουθος δὲ τις τῷ ἡμέτερῳ δικαιοτάτῳ σκοπῇ καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατύπωσις προέλθοι. τῶν γὰρ προνομίων τῶν ἐκ παλαιοῦ ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις πεπορισμένων τούτων αὐτὰς ἐξαιρουμένων, ὀρθῶς ἡμῖν παρέστη χρειώδη τε καὶ ἀναγκαίαν ἐπι-

¹² Ita recte Agylaeus. Scrimg. ποθέωτάτω. ¹³ Sc. supra c. 2.

Θεῖναι τῇ πράγματι τάξιν. εἰ μὲν γὰρ βασιλέως στρατευμάτων τῶν ἐπὶ βαρβάρους ἐκπεμπομένων πάροδον, ἢ καὶ καδ' ἡμετέραν κέλευσιν εὐετηρίας ἕνεκα τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως ἢ καὶ ἑτέρων προφάσεων χάριν συννοήν τινα εἰδῶν γενέσθαι συμβαίη, τοῦτοις ἅπασιν οὐ μόνον τοὺς ἄλλους ὑποτελεῖς, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ τὰς τῶν βασιλικῶν οἰκων κτήσεις καὶ οἰκήσεις ὑποκεῖσθαι βουλόμεθα. τῶν δὲ αἰτιῶν τούτων χωρὶς οὐδὲ τὰς Θείας οἰκίας οὐδὲ ἕτερόν τινα τῶν ὑποτελῶν ἐνοχλεῖσθαι κελεύομεν, οὐδὲ σὺν ἀνάγκῃ τοιοῦτό τι γενέσθαι συγχωροῦμεν.

NOV. XIII.

Imp. Tiberii

de filiis adscriptiorum et liberarum. (A. 582.)¹

In nomine domini Jesu Christi Imperator Caesar Flavius Tiberius Constantinus in Christo mansuetus maximus benefactor et Flavius Nob. Tiberius Mauritius felicissimus Cuesar Alemannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandulicus Africanus pius felix inclytus victor ac triumphator semper Aug. Theodoro.

Consuetum et peculiare nostrae mansuetudinis remedium necessitatibus subiectorum nostrorum imponere cupientes, suggestionem viri beatissimi Publani, antistitis Carthaginensium civitatis et possessorum eiusdem Africanæ proconsularis provinciae libenter suscepimus, per quas pragmaticam sanctionem Justini divae memoriae patris nostri² pro conditione sobolis ab adscriptio patre et ingenua matre ad Theodorum tunc praefecturam tuam agentem ante tempus emissam firmam illibatamque nostris etiam affatibus constitui supplicaverunt, ut cultura terrarum permaneat, nulla lege vel machinatione et ab ea separari³ valitura.

Consulentes itaque collatoribus Africani tractus sancimus, eandem pragmaticam sanctionem et ejus dispositionem omnibus modis ex quo data est suas vires habere, et insertam⁴ ei auctoritatem universis dominiis terrarum opitulari, ut liberi procreati a matre ingenua et patre adscriptio vel colono rusticitatem paternam cognoscant, et operibus suis consuetos redditus his, quibus suppositi sunt,

¹ Hanc e Cod. Ranconetii primus edidit Miraëus. Cf. Nov. IV not. I. supra Nov. VI.

² Omissa particula et videtur legendum ab ea separare.

³ Ita edo ex conj. Osenbrüggen. Vulgo incertam.

⁴ Cf. Ita edo ex conj. Osenbrüggen. Vulgo incertam.

subministrent, deterioris quidem conditionis alieni, ipsius autem cespitis, ubi nati sunt, recedere et in aliis quibuscunque locis degere non permissuri.

Theodore parens carissime atque amantissime. Illustris igitur et magna auctoritas tua hanc pragmaticam sanctionem in aeternum valituram edictis propositis omnibus habitatoribus Africanarum partium innotescat, ut omnibus pateat, qualem pro utilitate eorum providentiam gerimus. *Et subscriptio Imperialis. Divinitas te servet per multos annos parens carissime atque amantissime. Quaestor legi. Dat. III. Id. Aug. Constant., imp. DN. Tiberii Constantini PP. Aug. anno VIII., et post cons. ejus anno III.⁵, et Nob. Fl. Tiberii Mauritiū, felicissimi Caesaris, anno I.*

NOV. XIV.

Imp. Tiberii,
ut videtur, de adjectione¹.

Θεῖος τύπος περὶ ἐπιβολῆς².

Non extat.

NOV. XV.

Imp. Tiberii,
ut videtur, de militibus¹.

Περὶ στρατιωτῶν.

Non extat.

NOV. XVI.

Imp. Tiberii,
ut videtur, de militibus altera¹.

Περὶ στρατιωτῶν.

Non extat.

⁵ Mortreuil legendum censet: anno V. Male.

¹ Hæc rubricæ in indice generali Cod. Marciani 179 post rubricas Novellarum Tiberii enumerantur sub inscriptione: *Εἰσὶν ἕτεραι διατάξεις πάντων μεταγενέστεραι.* Quum tamen subjiciantur rubricæ aliarum Novellarum, inprimis Mauricii, recentissimæ Tiberii Novellæ indicari videntur. Cf. Biener Gesch. d. Novv. p. 619. Nonnulla ex Maieri schedis in his rubricis emendavi. ² Vide Delinca. hist. JGR. a me editam p. 10. not. 10.

NOV. XVII.

Imp. Tiberii,
ut videtur¹.

*Περὶ παρασποριτῶν*².
Non extat.

NOV. XVIII.

Imp. Tiberii,
ut videtur, quod praesidatibus, non autem praesidibus imperator
rescribit¹.

*Ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ἀλλ' οὐ τοῖς ἄρχουσιν ἀντιγράφει ὁ
βασιλεύς.*
Non extat.

NOV. XIX.

Imp. Mauricii,
ut metatoricae domus tollantur¹.

*Ἐδίκτιον μαυριζίου τιβερίου προτεθὲν τοῖς κωνσταντινου-
πολίταις παρακελευόμενον ἀναιρεῖσθαι τὰς μετατορικὰς
οἰκίσεις.*
Non extat.

NOV. XX.

Imp. Mauricii
de his, qui lapidibus aliquem obruunt¹.

Μαυριζίου περὶ τῶν λιθοβολούντων.
Non extat.

¹ Cf. Nov. XIV not. 1. ² Heimbach. in Richter's Jahrb. VI p. 964 legi vult
περὶ παρασποριῶν, quod ex Labbaei Glossis p. 5 interpretatur „de rebus ca-
strensibus s. in castris acquisitis“. Sed lectio *παρασποριτῶν*, quam ex Maieri
schedis protuli, vel ipsa dubia est. Blumius legit: *περὶ παρα. . ηρωων*.

¹ Cf. Nov. XIV not. 1.

¹ Etiam has deperditarum Novellarum rubricas Marcianus Codex servavit. Cf.
Biener l. l.

¹ Cf. Nov. XIV not. 1.

NOV. XXI.

Imp. Mauricii

rescriptum de eo, qui ex fluctibus salvatum interfecerat¹.*Μαυρικίου βασιλέως.*

Εἰ τὸ φονεῦειν ἀγαπᾷς καὶ τοῖς αἵμασιν ἔχαιρες, πῶς τοὺς πολεμίους ἐλάνθανες, ὅπου καὶ τὸ φονεῦειν ἀκίνδυνον καὶ τὸ ἀποτολμᾶν ἐπαινέστατον; ἀλλὰ τὸν διασωθέντα τῆς ζαλῆς τῶν κινδύνων τοῦτον ἀπέκτεινας; ὧ δυσσεβέστατε· εἰ τὴν κεφαλὴν σου ἀποτέμωμεν, οὐδὲν ἀντάξιον. τοιγαροῦν σὲ πὸν ζῶντα προστάττομαι τῷ νεκρῷ συνταρῆναι, ἵνα κάκεῖ σὺν αὐτῷ εὐρεθῆς.

NOV. XXII.

Imp. Heraclii

de numero clericorum magnae ecclesiae. (A. 612.)¹

Περὶ τοῦ ὠρισμένον εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἀγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις τιμωμένης, ἔτι μῆν καὶ τῶν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἐξυπηρευομένων τῇ τε ἐλεημένη μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ².

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτοκράτορ καῖσαρ φλάβιος ἠράκλειος πι-

¹ Hoc rescriptum passim reperitur in appendicibus manualium juris, v. c. in Paris. 1384, Marc. 172, Pal. 55. Primus edidi in calce Historiae JGR. delineationis.

² Quae sequuntur quatuor Heraclii Novellae Collectioni constitutionum ecclesiasticarum, quam vocant, in Codd. Mss. fere appendicis loco accedunt. De quibus Codicibus videatur Mortreuil I p. 235 not. 6. Hinc primum editae sunt in Leunclavii JGR. I p. 73—86, deinde in Voelli et Justelli Bibl. p. 1361—1376, nuperime autem in Coll. canonum a Rhalli et Potli Athenis edita to. V p. 225—240. — Ordo, quo quatuor istae Novellae in appendice Collectionis constit. eccles. dispositae sunt, alius est atque chronologicus ille, quem nos sequimur; ibi prima est, quae nobis XXV: secunda, tertia, quarta, quae nobis XXII, XXIII, XXIV. — Caeterum Bonafidius Juris Orient. lib. I p. 1. 2 locos Zonarae et Cedreni affert, ubi sermo est de edictis, quae proposuerit Heraclius tam de fide quam de eo, ne Hebraeis intra tertium miliare Hierosolyma accedere liceret. ² Cf. de hac Novella Photii Nomoc. I, 30 ibique comm. Balsamonis (ed. Rhalli I p. 69) et Zonaras ad syn. Trull. c. 16 (ed. Rhalli II p. 341).

NOV. XVII.

Imp. Tiberii,
ut videtur¹.

*Περὶ παρασποριτῶν*².

Non extat.

NOV. XVIII.

Imp. Tiberii,
ut videtur, quod praesidatibus, non autem praesidibus imperator
rescribit¹.

*Ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ἀλλ' οὐ τοῖς ἄρχουσιν ἀντιγράφει ὁ
βασιλεύς.*

Non extat.

NOV. XIX.

Imp. Mauricii,
ut metatoricae domus tollantur¹.

*Ἐδίκτιον μαυριζίου τιβερίου προτεθὲν τοῖς κωνσταντινου-
πολίταις παρακελευόμενον ἀναιρεῖσθαι τὸς μετατορικὰς
οἰκίσεις.*

Non extat.

NOV. XX.

Imp. Mauricii
de his, qui lapidibus aliquem obruunt¹.

Μαυριζίου περὶ τῶν λιθοβολούντων.

Non extat.

¹ Cf. Nov. XIV not. 1. ² Heimbach. in Richter's Jahrb. VI p. 964 legi vult
περὶ παρασπορίων, quod ex Labbaei Glossis p. 5 interpretatur „de rebus ca-
strensibus s. in castris acquisitis“. Sed lectio *παρασποριτῶν*, quam ex Maieri
schedis protuli, vel ipsa dubia est. Blumius legit: *περὶ παρα . . ηρωων*.

¹ Cf. Nov. XIV not. 1.

¹ Etiam has deperditarum Novellarum rubricas Marcianus Codex servavit. Cf.
Biener l. l.

¹ Cf. Nov. XIV not. 1.

NOV. XXI.

Imp. Mauricii

rescriptum de eo, qui ex fluctibus salvatum interfecerat¹.*Μαυρικίου βασιλέως.*

Εἰ τὸ φονεῦν ἀγαπᾷς καὶ τοῖς αἵμασιν ἔχαιρες, πῶς τοὺς πολεμίους ἐλάνθανες, ὅπου καὶ τὸ φονεῦν ἀκίνδυνον καὶ τὸ ἀποτολμᾶν ἐπαινεύσαστον; ἀλλὰ τὸν διασωθέντα τῆς ζαλῆς τῶν κυμάτων τοῦτον ἀπέκτεινας; ὦ δυσσεβέστατε· εἰ τὴν κεφαλὴν σου ἀποτέμωμεν, οὐδὲν ἀντάξιον. τοιγαροῦν σὲ πὸν ζῶντα προστάττομαι τῷ νεκρῷ συνταρῆναι, ἵνα κάκεῖ σὺν αὐτῷ εὐρεθῆς.

NOV. XXII.

Imp. Heraclii

de numero clericorum magnae ecclesiae. (A. 612.)¹

Περὶ τοῦ ὠρισμένον εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἀγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις τιμωμένης, ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν τοῖς ὁμηγικαῖς ἐξυπηρετουμένων τῇ τε ἐλεημένη μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ².

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλάβιος ἠράκλειος πι-

¹ Hoc rescriptum passim reperitur in appendicibus manualium juris, v. c. in Paris. 1384, Marc. 172, Pal. 55. Primus edidi in calce Historiae JGR. delineationis.

² Quae sequuntur quatuor Heraclii Novellae Collectioni constitutionum ecclesiasticarum, quam vocant, in Codd. Mss. fere appendicis loco accedunt. De quibus Codicibus videatur Mortreuil I p. 235 not. 6. Hinc primum editae sunt in Leunclavii JGR. I p. 73—86, deinde in Voelli et Justelli Bibl. p. 1361—1376, nuperime autem in Coll. canonum a Rhalli et Potli Athenis edita to. V p. 225—240. — Ordo, quo quatuor istae Novellae in appendice Collectionis constit. eccles. dispositae sunt, alius est atque chronologicus ille, quem nos sequimur; ibi prima est, quae nobis XXV: secunda, tertia, quarta, quae nobis XXII, XXIII, XXIV. — Caeterum Bonafidius Juris Orient. lib. I p. 1. 2 locos Zonarae et Cedreni affert, ubi sermo est de edictis, quae proposuerit Heraclius tam de fide quam de eo, ne Hebraeis intra tertium miliare Hierosolyma accedere liceret. ² Cf. de hac Novella Photii Nomoc. I, 30 ibique comm. Balsamonis (ed. Rhalli I p. 69) et Zonaras. ad syn. Trull. c. 16 (ed. Rhalli II p. 341).

στὸς ἐν χριστῷ ἡμερότατος μέγιστος εὐεργέτης εἰρηνικὸς ἀλαμανικὸς γοτθικὸς φραγγικὸς γερμανικὸς ἀντικὸς ἀλανικὸς οὐανδαλικὸς ἀφρικανὸς ἐρουλικὸς γηπεδικὸς εὐσεβῆς εὐτυχῆς ἔνδοξος νικητὴς τροπαιοῦχος ἀεισέβαστος αὐγουστος σεργίω τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ οἰκουμενικῇ πατριάρχει.

Καὶ τοῖς ἄλλοις κατάλληλον καὶ ἄρμοδιον ἐπάγεσθαι τάξιν χρήσιμόν τι καὶ ἐπαινούμενον, οἷα τῆς ἀμετρίας ἐπιθολούσης ἀεὶ καὶ τὰ καλῶς εἶναι τε καὶ κρατεῖν ὀφείλοντα ταραττούσης τε καὶ διαλυούσης, εἰς ἀπρεπῆ τε φερούσης σύγχυσιν, καὶ διαφερόντως τὴν ἱερὰν κατάστασιν, ἣν ἐπὶ σεμνότητι καὶ εὐταξίᾳ συνεσιῶσάν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκ θείας ἐξευρημένην προνοίας ἕξω τοῦ καθεστῶτος εἶναι οὐκ ἀσύμφορον μόνον ἀλλὰ καὶ σφόδρα παράλογον. οὐκοῦν εἰκότως καὶ τὰ νῦν δοκιμασθέντα παρὰ τῆς σῆς μακαριότητος, ὁρθῶς τῆς τε ἀκολούθου τάξεως ἔστοχασμένης καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ σχεδὸν πού πρὸς τὸ περιφανές τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἡμῶν φερομένης, οὐκ ἀπὸ τρόπου προσιέμεθα, ἐπεὶ καὶ ὁ πάντα σοφῶς καὶ καλὰ λίαν καταστήσας μέτρῳ τινὶ τὰ ὄντα παραγαγεῖν εὐδόκησεν, ὡς μηδὲν ἐν ἐνδεῖν τι τούτοις³ μηδὲ προσθήκη ἐτέραν ἐπιδέχεσθαι. ἀνήγαγε γὰρ ἡμῖν, τοὺς ἐν τῷ κλήρῳ τῆς κατ' αὐτὸν ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἀναφερομένους, ὁρῶντας εἰς πολλὴν ἐξελθεῖν ἀμετρίαν τὸν τῶν εὐλαβῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν διαφόροις βαθμοῖς θεοφιλῶν κληρικῶν ἀριθμὸν, ὥστε τῶν μὲν πρεσβυτέρων τὰς συνθρόνους στενοχωρεῖσθαι καθέδρας, ὥστε πολλάκις τινὰς καὶ πλείστους τῶν ἱερατεύειν ἐθελήσαντων ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν ἐξωθουμένους ἐρυθρῶντας ἀπλεῖναι· καὶ τὴν στάσιν δὲ τῶν εὐλαβῶν διακόνων ὁμοίως τοῖς πλείοσιν οὐκ ἀρκεῖν· εἶτα δὲ καὶ λογιζομένους τὰ πράγματα τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐπιδόσειν ὑπερβαλλούσαις πεφορτισμένα, μυρρίαις μὲν διὰ τὴν ὥρας ἐκάστης γινομένην εὐσεβῆ χορηγίαν, ἐτέραις δὲ πάλιν ἐξ ἀπαραιτήτων συνθηκῶν καὶ διαθηκῶν ἄλλων τε καὶ διαφορῶν αἰτιῶν προϊούσαις· ἐν γράμμασιν αὐτοὺς καὶ γραμμάτων χωρὶς δεηθῆναι τῆς σῆς μακαριότητος, ταύτην περιστεῖλαι τὴν ἄδειαν· αὐτὴν τε τοῖς πράγμασι τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐρροῦσαν οὐ μετρίαν τοῦτο συνεισάγειν βοήθειαν, εὐκοσμίαν τε μείζονα καὶ εὐταξίαν τῷ κλήρῳ προσγίνεσθαι, τὴν

³ Apud Voell. ὡς μηδὲν δεῖν τούτοις.

καλῶς ἔχειν αὐτῇ δόξασαν διατύπωσιν ποιήσασθαι, οὔτε τὸν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς⁴ λήξεως νόμον ἐκ χρόνων τινῶν διὰ τῆς ἐναντίας τῶν πραγμάτων σχολάσαντα χρήσεως, οὔτε τὸ ποσὸν τῶν νῦν ὄντων Θεοφιλῶν [κληρικῶν]⁵ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον μεταδιώκουσαν. τέως μὲν γὰρ διατυπῶσαι, τοὺς ἐν ἐκάστω τάγματι τελούντας κατὰ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν, ὁπόσους αὐτοὺς εἶναι συμβέβηκε, μένειν ἐφ' ἧς ὑπάρχωσι νῦν τῶν προσώπων ποσότητος, μηδενὸς αὐτοῖς ὡς ἔτυχεν ἑτέρου προστιθεμένου, ἕως ἂν προκόπτοντος τοῦ χρόνου τὸν μὲν κατάλογον τῶν Θεοφιλῶν πρεσβυτέρων εἰς π', τῶν δὲ διακόνων ἀρρένων μὲν εἰς ρν', θηλειῶν δὲ διακονισσῶν εἰς μ', καὶ τῶν ὑποδιακόνων εἰς σ', καὶ τῶν ἀναγνωστῶν εἰς ρξ', ψαλτῶν δὲ εἰς κέ', καὶ πυλωρῶν εἰς οε' ἕξ οἴασουν περιστῆναι συμβαίη προφάσεως· μηδενὸς ἑτέρου πλὴν τῶν ἐν ἐκάστω τάγματι λεγομένων πριμικηρίων τῶν μετὰ τὴν τεταγμένην τριετίαν τοῦ μείζονος ἀξιουμένων τούτοις ἐγκαταλεγόμενου⁶, πρὶν ἂν τὸ ῥηθὲν ἑλλείψοι μέτρον καθάπερ εἰκὸς ἐστὶν ἑλαττούμενον. τῆνικαῦτα γὰρ ἀκωλύτως αὐτοῖς ἀντείσάγεσθαι τοσοῦτον, ὅσον τὸ μνημονευθὲν μέτρον ἀναπληροῖ προστιθεμένου, καὶ τούτου πλέον οὐδέν· οὐδενὸς καὶ οἰονδήποτε τρόπον προστιθεμένου, εἰ μὴ που τις δι' ὑπερβάλλουσαν αὐξῆσιν τοῖς πράγμασι περιγενομένην τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας δι' ἧν αὐτῇ προσέμει πραγμάτων ἐν δωρεαῖς ἢ διαθήκαις μετὰ τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων παρατηρήσεώς τινι τῶν προδηλουμένων συναριθμηθῆ ταγμάτων ἢ ἐφ' ἑτέρῳ προσώπῳ τοῦτο γίνεσθαι παρασκευάσει. τούτου γὰρ προϊόντος, διὰ τε τὴν εὐσεβῆ πρόθεσιν καὶ τὸ τῆς ὠφελείας μέγεθος ἐφικτὸν εἶναι τὸ τεταγμένον πλεονάζεσθαι μέτρον· καὶ τούτου δὲ οὔτως ἔχοντος, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων ἔτι πλεονάζοντος, εἴ τις τοιαύτη γένηται πρόφασις, τὴν προσθήκην ἐπισχεῖν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγήσασθαι. καὶ τῶν λεγομένων δὲ ἐπιταγμάτων οὐκ εἰς εὐθετον χωρησάντων τὸ⁷ πλῆθος, δεῖν ἡγήσασθαι καὶ τοῦτο μηδαμῶς καταλιπεῖν ἀδιόρθωτον, τὴν κοινήν τῶν εὐλαβῶν κληρικῶν γνώμην οὐκ ἴτιον τῆς σῆς μακαριότητος εἰς τοῦτο συντρέχουσαν ἐπισταμένης⁸. ὅθεν καὶ τῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτάγμασι προσώπων ἐφ' οὔπερ εἰσὶν ἀριθμοῦ μενόντων, ἕτερον μὲν αὐτοῖς ἕξ οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς

⁴ Leuncl. εὐλαβοῦς. — Intelligitur Nov. Justiniani 3.

⁵ Voell. non habet.

Apud Leuncl. lacunae signam est.

⁶ Leuncl. ἐγκαταλεγόμενον.

⁷ Deest apud

Voell. ⁸ Voell. ἐπισταμένην.

ἢ ἐπινοίας προσγίνεσθαι διατυπῶσαι· τοῦ χρόνου δὲ προϊ-
όντος ἐπειδὴν συμβαίη τοὺς ἐν ἐκάστη τάξει τὴν εὖ ἔχουσαν
ἀπολαβεῖν⁹ συμμεριάν, — ταῦτόν δὲ φάναι, τοὺς μὲν Θεο-
φιλεῖς συγκέλλους εἰς δύο τὸν ἀριθμὸν περιστῆναι¹⁰, καρχελα-
ρίους δὲ εἰς ιβ', ἐκδικούς δὲ εἰς ι', ῥεφερενδαρίους δὲ εἰς ιβ',
νοταρίους δὲ εἰς μ', σκευοφύλακας δὲ, πρεσβυτέρους μὲν δ',
διακόνους δὲ ζ', ἀναγνώστας δὲ δύο, — τρόποις ἅπασιν ἐπὶ τῆς
αὐτῆς ποσότητος διατελεῖν, μηδενὸς αὐτοῖς καθ' οἰονδήποτε
προστιθεμένου τρόπον· πρόδηλον ὄν, ὡς τούτου κατὰ τὸ εἶκος
ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐπιτάγμασιν¹¹ ἐνδέοντος τοῦ μέτρου, τὰ πρὸς
μόνην ἐκάστου τούτων ἀναπλήρωσιν ἀκωλύτως ἀντεισαχθήσεται
πρόσωπα. καὶ περὶ τοῦ ἐν βλαχέρναις δὲ σεβασμίῳ οἴκου τῆς
ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας
ὁμοίως συνιδεῖν καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰ παραπλήσια διατυπῶσαι·
ὥστε τοῖς νῦν οὖσι κατὰ τὸν εἰρημένον ἐνδοξον οἶκον τῶν κλη-
ρικῶν τάγμασι μηδεμίαν ἐπείσασθαι προσθήκην· τῶν δὲ
πρεσβυτέρων εἰς ιβ', καὶ διακόνων ἀρρένων μὲν εἰς ιη', θηλειῶν
δὲ διακονισῶν εἰς ζ', ὑποδιακόνων εἰς η', ἀναγνωστῶν εἰς κ',
ψαλτῶν εἰς δ', πυλωρῶν εἰς ζ' τῷ χρόνῳ συντελουμένων, ἐν
ἐκείνῳ λοιπὸν τῷ μέτρῳ μένειν τε καὶ διατελεῖν. ἐνδέοντος δὲ
τούτου καθ' οἰονδήποτε πρόφασιν, (μόνης κακείνοις ἐπιτετραμ-
μένης διὰ τὸ μείζον ὄφελος τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας
ἐκλαυξήσεως,) τηλικαῦτα τὴν προσθήκην γίνεσθαι. ἤτησέ τε
ἡμᾶς ἢ σὴ μακαριότης, θείῳ πραγματικῷ τύπῳ τὰ οὕτω καλῶς
τε καὶ Θεοφιλῶς δοκιμασθέντα παρ' αὐτῆς βέβαια καταστῆναι.

α'. Ἐπειδὴ τοίνυν πρόδηλόν ἐστιν, ὡς οἱ τὰ τοιαῦτα θη-
ρώμενοι οὐ ζήλῳ θείῳ, τοῦ δὲ πλειόνος ὀρεγόμενοι ἐπειση-
δῶσι¹², καὶ πλειόνων εὐκτηρίων ὄντων κατὰ ταύτην τὴν βασι-
λίδα πόλιν, τὰ ἱερὰ καταπράττειν ἀξιοῦντες μόνου κέρδους
ἀφορμὴν καὶ πρόφασιν τὴν εἰς τὸ θεῖον λειτουργίαν καὶ ὑπηρε-
σίαν ποιεῖσθαι σπουδάζουσι· Θεοπίζομεν, τὰ καλῶς τε καὶ
ἐπωφελῶς πρὸς τε τὸ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως περιφανὲς καὶ
τὴν εὐχοσμίαν τῆς κατὰ τὴν μακαριότητα τὴν σὴν ἀγιωτάτης
μεγάλης ἐκκλησίας δοκιμασθέντα τε καὶ ψηφισθέντα τὸ βέβαιον
καὶ ἀρράγες ἐπὶ πάντας τοὺς ἐφεξῆς χρόνους καὶ ἐκ τῶν
παρουσιῶν θείων ἡμῶν συλλαβῶν ἔχειν· καὶ πρὶν ἂν τοὺς μὲν
πρεσβυτέρους εἰς π', διακόνους δὲ εἰς ρν', θηλείας δὲ διακονίς-

⁹ Sic omnino legendum. Leuncl. et Voell. ἀποβαλεῖν. ¹⁰ Leuncl. περι-
σιάντας. ¹¹ Voell. ἐν τοῖς τοιοῦτοις τάγμασιν. ¹² Leuncl. ἐπιτηδ.

σας εἰς μ', ὑποδιακόνους εἰς ο', ἀναγνώστας εἰς ρξ', ψάλτας εἰς κέ', πυλωροὺς εἰς οε' περιστῆναι τὸν ἀριθμὸν, πλὴν μόνων τῶν κατὰ καιρὸν προμικηρίων μηδένα τοῖτοις μηδαμῶς μηδὲ ἐντάττεσθαι μηδὲ χειροτονίαν γίνεσθαι, χωρὶς μεγάλης τινὸς ἀντεισαγωγῆς ἐκ διαθηκῶν ἢ δωρεῶν τοῦτο καταναγκαζούσης προελθεῖν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο πρὸς τὸ χρήσιμον τῆς αὐτῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας ὄρε'. τοὺς δὲ γε ἐν διαφόροις ὀφρικίοις ἢ τοῖς λεγομένοις ἐπιτάγμασι τελοῦντας θεσπιζόμεν πρὸς τὰ παρὰ τῆς σῆς τυπωθέντα μακαριότητος τέως ἐφ' οὗ νῦν¹³ εἰσι μένειν ἀριθμοῦ· ἐπειδὰν δὲ συμβαίῃ περιστῆναι τοὺς μὲν συγκέλλους εἰς δύο, καγκελαρίους δὲ εἰς ιβ', νοταρίους εἰς μ', σκευοφύλακας εἰς μὲν πρεσβυτέρους δ', εἰς δὲ διακόνους ἐξ, ἀναγνώστας β', ἐπὶ τούτου διαμένειν τοῦ μέτρου, μηδεὶν αὐτοῖς προστιθεμένου καθάπαξ πρὶν ἂν καὶ τοῦτο καθάπερ εἰκὸς ἔλλειψει τὸ μέτρον καὶ τῆς ἀναπληρούσης δεηθῆῖ προσθήκης· τῆνικαῦτα γὰρ ἔξειναι τὸ ἔλλιπές ἀντεισάγεσθαι.

β. Ὡσπερ οὖν καὶ τοὺς ἐν τῇ σεπτῷ ναῖ τῆς ἁγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας ἐν βλαχέρναις¹⁴ τὴν θείαν πληροῦντας λειτουργίαν κατὰ τὰ παρὰ τῆς σῆς καλῶς ὀρισθέντα μακαριότητος δεήσει μένειν μὲν ἐφ' ἧς καθεστᾶσι ποσότητος, μηδένα δὲ ταύτῃ παντελῶς ἐπεισάγεσθαι, πρὶν τοὺς μὲν πρεσβυτέρους εἰς ιβ', καὶ διακόνους ἄρξενας μὲν εἰς ιη', θηλείας δὲ διακονίσσας εἰς ζ', ὑποδιακόνους εἰς η', ἀναγνώστας εἰς κ', ψάλτας εἰς δ', πυλωροὺς δὲ εἰς ζ'. περιενεχθῆναι συμβαίῃ. ἐφ' ἐκάστῃ δὲ τάγματι τούτου καθάπερ εἰκὸς ἐστὶν ἔλλιποντος τοῦ μέτρου, μόνον δεῖ¹⁵ προστίθεσθαι τὸ ἐνδέον. τούτων γὰρ οὕτως πραττομένων τε καὶ φυλαττομένων, οὐδὲ παρεγγράπτους ἢ τοὺς τυχόντας μόνου κέρδους ἔνεκεν ὀρεγομένους ὡς εἴρηται συμβήσεται τοῖς ἱεροῖς ἐπιτηδᾶν καὶ τὰ πρὸς εὐσέβειαν ἀπονεμηθέντα μάτην οὕτως καὶ χύδην ἑαυτοῖς περιποιεῖν, οὐδὲ ἐλάττωσις τις εἰς τὴν θείαν ὑπουργίαν γενήσεται ἀπάντων πρὸς τὴν εὖ ἔχουσαν ἀποκαθισταμένων τάξιν, τῆς τε ἀγιοτάτης ἐκκλησίας τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἢ προσήκουσα κατάστασις ἀποδοθήσεται.

Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα τύπου ἢ σῆ μακαριότης καὶ οἱ μετὰ σὲ τοῦ αὐτοῦ ἱερατικοῦ θρόνου προστησόμενοι ὅ τε εὐαγῆς σου κλῆρος

¹³ Leuncl. non habet.
Voell. decst.

¹⁴ Voell. τοῦ (ex conj. τῷ) ἐν βλαχ.

¹⁵ Apud

ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι καὶ παραφυλάξαι σπευσάτωσαν.
 Divinitas te servet per multos annos¹⁶ sancte ac beatissime pater.
 Dat. καλάνθαις μαΐταις ἐν κωνσταντινουπόλει ἐπινεμήσεως¹⁷ ιε΄.

NOV. XXIII.

Imp. Heraclii

de numero clericorum magnae ecclesiae. (A. 619.)

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς σεργίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακα-
 ριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ
 οἰκουμενικῷ πατριάρχη.

Καὶ τὰ καλῶς τοῖς ἀνθρώποις πολλὰκις ἐπινεοῖσθαι δο-
 κοῦντα περιστάσεις τινὲς ἴσως ἐπιγιγνόμεναι πρὸς ἄλλοιοτέραν
 μεταγίνεσθαι παρασκευάζουσι τάξιν. ὁποῖον δὴ καὶ νῦν συμβὰν
 ἐπὶ τὴν παροῦσαν ἡμᾶς ἰδεῖν προέτρεψε κέλευσιν. τῶν γὰρ ἐν
 τῷ κλήρῳ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας τῆς¹ ἐν ταύτῃ
 τῇ βασιλίδι πόλει τελούντων ἑωρακότων οὐ μετρίως τὰ αὐτῆς
 βαρεῖσθαι πράγματα, πολλῶν παρενοχλούντων τῇ ὑμῶν ἁγιω-
 σύνη, ὥστε διάφορα πρόσωπα κατατάττειν ἐν αὐτῷ τῷ κλήρῳ
 καὶ ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις τῆς παναγίας μητρὸς τοῦ δεσπότητος
 καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ θεοῦ τῷ ἐν βλαχέρναις
 καὶ τοῖς οὐρβικίου προσαγορευομένοις, ὡς ἐντεῦθεν εἰς πληθὸς
 ἔκταθῆναι τὴν ἐπιδιδομένην αὐτοῖς τῶν διαρῶν ποσότητα, εἶτα
 αἰτούντων καὶ τινὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὄφρικίων ἑτέρους ἐγχει-
 ρίεσθαι, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγη τοῖς τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας
 πράγμασιν ὠφέλεια προσεγένετο, καὶ τοῦτο πραττόμενον ἀξιο-
 σάντων διορθώσεως τυχεῖν· ἔγνωμεν ἀρέσαι τῇ τε ὑμετέρῃ
 ἁγιωσύνη καὶ τοῖς ὑπὸ τὸν εἰρημένον κληρον τελούσιν, ὥστε
 δητῶν προσώπων ἀριθμῷ περιστῆσαι τῶν λεχθέντων² εὐαγῶν
 οἴκων τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς λει-
 τουργίας ὄφρικά μετερχομένους, ἑτέρου μηδενοῦς δυναμένου ἐν³
 τοῖς εἰρημένοις κατατάττεσθαι κληρικοῖς ἢ διὰ⁴ τῶν ἐκκλησια-

¹⁶ Voell. in multis annis. Mox graece addit: τὸ θεῖόν σε φυλάξει ἐπὶ πολ-
 λούς χρόνους ἁγιώτατε καὶ μακαριώτατε πάτερ. ¹⁷ Voell. ιθ', h. e. Ἰνδικ-
 τιῶνος. — Ind. XV, dum solus imperaret Heraclius, semel tantum, et quidem
 anno 612 incidit.

¹ Voell. τῶν. ² Voell. ῥηθέντων. ³ Voell. μήτε ἐν τοῖς. ⁴ Apud
 Leuncl. deest.

στικῶν παρεῖναι φροντισμάτων, πρὶν ἂν ἐνίων τῶν ἐν αὐτοῖς τεταγμένων διαπιπτόντων εἰς τὸν συνδόξαντα πᾶσιν ὑμῖν⁵ ἀριθμὸν ἢ οἱ κληρικοὶ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἰκῶν ἢ τὰ τῆς ἐκκλησίας φροντισματα περιστώσι. τῶν οὕτω τοίνυν δοξάντων ὑμῖν εἰς τὰς ἡμετέρας ἐλθόντων ἀκοάς, καὶ αἰτήσεως προσ-
αχθείσης ἡμῖν, ὥστε δι' ἡμετέρου πραγματικοῦ τύπου τὰ καλῶς παρ' ὑμῶν δοκιμασθέντα βεβαιωθῆναι, εἰκότως ἡμεῖς τὰ λυσι-
τελοῦντα τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ μερι-
μνῶντες ἄει καὶ διανοούμενοι, τὴν ὑμετέραν ἔργῳ παραδεδώκαμεν αἰτήσιν τὸν εἰρημένον πραγματικὸν τύπον* τῇ καδ' ὑμῶς⁶ ἀγιω-
τάτῃ ἐκκλησίᾳ φιλοτιμησάμενοι, ἄδειαν ὑμῖν δι' αὐτοῦ δεδω-
κότες, ὥστε τὸν ὠφελείας προφανεῖς τοῖς τῆς ἐκκλησίας περι-
ποιούντα πράγμασιν, ἢ διὰ δωρεᾶς ἢ διὰ συνθήκης ἢ διὰ τε-
λευταίας βουλήs ἢ ἐτέρας ἐπινοίας, τὴν διδομένην αὐτῷ χάριν ὑπερβαίνουσας, καὶ πρὶν τοὺς εἰρημένους κληρικούς εἰς τὸν συνδόξαντα ἀριθμὸν περιστῆναι ἢ τοὺς τῶν⁷ ἐκκλησιαστικῶν ὀφφικίων διοικητᾶς, ἀκωλύτως τοῦ ἰδίου ἐντὸς γίνεσθαι σκο-
ποῦ, τῆς τῶν ἱερῶν δηλονότι κανόνων φυλαττομένης τάξεως, εἴτε αὐτὸς ὁ τοῦτο πράττων βουληθεῖη ἢ⁸ ἐν ἐνὶ τῶν προλε-
γομένων κληρικῶν⁹ ταῖσιν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ὀφφικίον πιστευ-
θῆναι, εἴτε ἐτέρῳ συνίδοι ταύτην προσώπῳ περιποιῆσαι τὴν τάξιν. ταῦτα τοίνυν τοῦ λεχθέντος πραγματικοῦ περιέχοντος τύπου, ἀνήγαγεν ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ ὑμῶν ἀγιωσύνη, διά-
φορα μὲν βουληθῆναι πρόσωπα τῶν εἰρημένων ἀξιωθῆναι κλή-
ρων ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ὀφφικίου ἐπιλαβέσθαι ἢ καὶ ἐτέρῳ τινὶ τοιοῦτό τι περιποιῆσαι, δεδιέναι δὲ, μήπως ὕστερον πραγμάτων τινὲς αὐτῶν πειρασθῶσιν, ἐπιζητούμενοι, τί πράξαντες ἐπὶ τῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὠφελείᾳ τὸν οἰκεῖον σκοπὸν ἀνεπλήρωσαν, δυσχεροῦς οὖσης αὐτοῖς μετὰ χρόνου παραδρομὴν τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως· ἄλλους δὲ μὴ⁹ θέλειν γινώσκεισθαι τὰ πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας πραττόμενα· ὡς ἐντεῦθεν ἀναστέλλεσθαι τινὰς ἐκεῖνα πράττειν, ἅπερ εἰς λυσι-
τέλειαν τῶν αὐτῆς πραγμάτων ὄρεᾷ.

α'. Ὡστε οὖν μὴ διὰ τὴν πρόφασιν ταύτην τὸ πρόην¹⁰ εἰς ὠφέλειαν αὐτῆς, ἐπινοηθὲν βλάβης αἴτιον αὐτῇ καταστῆναι, γινώσκοντες ἡμεῖς πάντων πλέον τὴν ἀγιωσύνην τὴν σὴν τὰ τῇ

⁵ Leuncl. ἡμῖν. * Supra Nov. XXII. ⁶ Leuncl. ἡμᾶς. ⁷ Deest apud Leuncl. ⁸ Leuncl. κληρῶν. Certe κλήρων scribendum erat. ⁹ Negatio abest a Voelli editione. ¹⁰ Voell. τὴν πρώτην.

ἀγνωτάτη ἐκκλησίᾳ λυσιτελοῦντα μερμιναῖν τε καὶ πράττειν, fiduciam ei praestamus, τὸν εἰρημένον μηδαμῶς τύπον εὐλαβουμένη¹¹ καὶ χωρὶς τῆς δι' αὐτοῦ δηλουμένης παρατηρήσεως, τὰ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις δύο κεφαλαίοις διοικεῖν, ἀποβλεπούση (καθὰ σύνηθές ἐστιν αὐτῇ) πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν, τὸν πάντων μὲν τῶν εὐαγῶν οἴκων ἔφορον, κατεξαίρετον δὲ τῆς ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει ἀγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἐξ ἧς ἀνένδοτοι καὶ τηλικαῦται τὸ μέγεθος περὶ τὰς εὐσεβεῖς πράξεις προΐασι χορηγίαι. Θαρρόομεν γὰρ, ὅτι καὶ μόνῃ καδ' ἑαυτὴν ἢ ὑμῶν¹² ἀγνωσύνη τῶν ἀναφερομένων αὐτῇ κεφαλαίων ἕκαστον βασανίζουσα ἐκεῖνα ἔχει καὶ περὶ τὴν προκειμένην¹³ ὑπόθεσιν βουλευσασθαι τε καὶ πράττειν, ὅσα δύναται τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι προσάγειν ὠφέλειαν, εἴτε προφανῆ εἴτε καὶ¹⁴ λανθάνειν ὀφείλουσαν τοὺς πολλούς.

Legi. Dat. VIII Kalend. Maias CP. dominorum nostrorum piissimorum perp. Augg. Heraclii anno VIII, et Heraclii novi Constantini filii ipsius anno VII¹⁵.

NOV. XXIV.

Imp. Heraclii

de clericis Constantinopolin venientibus sine jussu Patriarchae non recipiendis. (Inter 620—629.)

Περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι τινα σχῆμα περιβεβλημένον ἱερατικὸν οἰουδήποτε βαθμοῦ ἢ τάγματος ὄντα ἐξ ἐτέρας πόλεως ἢ κώμης ἢ ἐτέρου τὸ σύνολον τύπου τῇ βασιλίδι ταύτῃ παραγινόμενον πόλει ἔν τινι τῶν αὐτῆς ἐκκλησιῶν ἢ τῆς ἐνορίας αὐτῆς χωρὶς δοκιμασίας καὶ ἐπιτάγματος¹ τοῦ τὸν ἀποστολικὸν ταύτης διέποντος θρόνον οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καταπέμπεσθαι ἢ διαρίων ἀξιοῦσθαι²

¹¹ Leuncl. εὐλαβούμενοι. ¹² Leuncl. ἡμῶν. ¹³ Voell. ὑποκειμ. ¹⁴ Deest apud Leuncl.

¹⁵ Voell. subscriptionem graece exhibet sic: ἐδόθη τῇ ὀγδόῃ καλανδῶν μαΐων ἐν κωνσταντινουπόλει βασιλείᾳ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ αἰωνίων ἀγούστων ἡρακλείου ἔτους θ' καὶ μετὰ τὴν ἑπατεῖαν αὐτοῦ ἔτους η', καὶ ἡρακλείου τοῦ νέου κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔτους ιζ' ἰνδ. ζ'. (Similiter Leuncl. in margine.) In versione latina Fabroti in Voelli bibl. paulo aliter est: ... Heraclii anno XIX et Heraclii novi Constantini filii ipsius anno XVII.

¹ Voell. notat: Ms. Justelli ἐπιστάλαμος. ² Verba ἢ — ἀξιοῦσθαι Voell. non habet.

εἴτε ἐκ τῶν θείων οἴκων εἴτε ἐκ τοῦ εὐαγοῦς ὄρφανο-
τροφείου ἢ ξενόνων ἢ μοναστηρίων ἢ ἐτέρου τινὸς
τοιούτου οἴκου· μήτε μὴν ἐν δύο ἐκκλησίαις κληρικὸν
καθ' οἶονδ' ἴποιε τάττεσθαι³ τρόπον.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ θεοῦ
ἡμῶν αὐτοκράτορες καίσαρες φλάβιοι ἡράκλειος καὶ
ἡράκλειος νέος κωνσταντῖνος πιστοὶ ἐν χριστῷ αὐ-
γουστοὶ σεργίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ οἴ-
κουμενικῷ πατριάρχῃ οἰκείῳ πατρὶ.

Τὴν κοινὴν ἅπασιν εὐκοσμίαν τε καὶ κατάστασιν τῆς εὐ-
δαίμονος ἡμῶν πολιτείας ἀξίως τοῦ ταύτης μεγέθους τηρεῖσθαι
τε καὶ διασῶζεσθαι διὰ σπουδῆς ποιούμενοι, διαφερόντως δὲ
καὶ τὴν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως
καὶ τῶν ἐν αὐταῖς τὴν θείαν ἐκπληρούντων λειτουργίαν ἄμμε-
πτον εἶναι πανταχόθεν προσήκειν ἡγούμενοι, μηδενὶ τε τὰ θεῖα
καὶ ἱερὰ παίζειν ἐγχειρεῖν ἐξεῖναι καὶ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν γίνεσθαι
τὰ πάντων σεμνότερα ἢ τὴν θείαν ὑπηρεσίαν ὑβρίζεσθαι, πολλῶν
(οἷα εἰκὸς) ἐκ πάσης τῆς ὑφ' ἡλίον⁴ κατ' αὐτὴν γινομένων ὡς
εἰς κοινὴν ἀπάντων πατρίδα τὴν βασιλίδα πόλιν, ἐν ἣ' τοσοῦτων
ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τε καὶ εὐκτηρίων οἴκων καὶ πρὸς γε εὐαγῶν
μοναστηρίων ἐστὶ πλήθος, ὧν ἡ σὴ προέστηκε μακαριότης· οὐκ
ἀνεκτὸν ἡγούμεθα περιῦδειν βασιλικῆς τε καὶ ἡμετέρας καὶ τοῦτο
προνοίας ἀξιῶσαι, εἰδότες καὶ τοὺς ἄλλους ἡμῶν προγόνους καὶ
Ἰουστινιανὸν⁵ τὸν τῆς θείας λήξεως μάλιστα ταῖς περὶ τῆς
ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως κατησφαλισμένον νομοθεσίαις, οὐ
παρέργως τε καὶ πλέον τῶν ἄλλων ὡς εἰπεῖν τὰ περὶ τούτων
πολυπραγμονήσαντα καὶ προσηκόντως ἐπανορθώσαμενον. ἐπεὶ
τοίνυν μεμαθήκαμεν, πολλοὺς ἐκ διαφορῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ
κωμῶν ἢ ἐμπορίων ἡγνοημένους μὲν καθάπαξ, εὐλαβῆς δὲ σχῆμα
περιβεβλημένους καὶ μηδὲ (ὡς εἰκὸς) κληρικούς ὄντας ὅλως μηδὲ
μὴν χειροτονίας ἀπὸ τινος ἱερέως οἷς ἔξεστι τετυχηκότας, ἐνίους
δὲ τυχόντας μὲν⁶, ἀλλ' ἐπὶ τισὶ κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ἐκδιω-
χθέντας ἐκ τῶν τόπων ἐν οἷς εἰσὶν ἢ καὶ τῆς λεγομένης ἀπο-
λυτικῆς μὴ τυχόντας εἶτα ἐνταῦθα⁷ φοιτῶντας, συμπλαττομένους
ἐξ οἰουδ' ἴποτε τάγματος ἱερατικοῦ ἢ βαθμοῦ εἶναι καὶ χρήμασιν
ἢ προστασίαις ἢ τισὶν ἐτέραις περιδρομαῖς ὑφαρπάζειν παρὰ

³ Voell. κατατάττεσθαι.⁴ Voell. ὑφ' ἡλίω.⁵ Leucl. τὸν ἰουστ.⁶ Τὸ μὲν apud Leucl. deest.⁷ Leucl. καὶ ἐντ.

τοὺς νόμους καὶ τοὺς θείους κανόνας κληρον ἢ τάγμα ἢ βαθμον ἢ ὑπουργίαν ἢ ἄλλο τι τῶν οὐ προσηκόντων αὐτοῖς· καὶ καταπέμπεσθαι⁹ ἐν οἰαδήποτε ἐκκλησίᾳ ἢ εὐκτηρίῳ ταύτης τῆς ἐνδόξου πόλεως ἢ τῆς ἐνορίας αὐτῆς γνώμης χωρὶς καὶ ἐπιτροπῆς τῆς σῆς μακαριότητος· καὶ τὸ δὴ χεῖριστον, καὶ τὰς λεγομένας τῶν διαρῶν κομιζέσθαι ῥόγας εἴτε διανομὰς, εἴτε ἐκ τοῦ εὐαγοῦς ὄρφανοτροφείου ἢ τῶν¹⁰ εὐαγῶν ξενῶνων, ἢ εὐαγοῦς μοναστηρίου ἢ ἐκ τῶν¹¹ θείων ἡμῶν οἰκῶν ἢ ἐτέρου προσώπου¹⁰ οἰουδήτινος ἢ ἄλλης οἰασοῦν διοικήσεως, ὅπερ οὐ μόνον εἰς ὕβριν καὶ καταφρόνησιν τῆς θείας φέρεται λειτουργίας καὶ μυσταγωγίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς σῆς μακαριότητος, ὑφ' ὃν τελοῦσι πάντες οἱ εὐαγεῖς τόποι τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ τῆς ταύτης ἐνορίας· καὶ τούτων δὲ χωρὶς, ὅπερ παντελῶς ἔξω τῶν ἱερῶν ἐστι κανόνων, πειρᾶσθαι τινὰς ἐν ἐκκλησίαις διαφόροις ἑαυτοὺς εἰσποεῖν, ἢ καὶ πολλάκις ὑπὸ τὸν ἐν χαλκηδόνι ὄσιώτατον πρόεδρον¹¹, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις ἐν αἷς ἢ σὴ μακαριότητος τῆν τῶν διαρῶν ἐπίδοσιν ποιεῖται, καὶ ἐν ἐτέραις ἢ ὑπὸ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν θείων οἰκῶν κουράτωρας ἢ τινὰς ἐτέρους βασιλικούς ἢ εὐαγεῖς οἴκους τετάχθαι ἐπὶ δύο καὶ τριῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ πρᾶγμα συγχύσεως εἶναι μεστόν· εἶτα πολλάκις μετατίθεσθαι ἔξ οὐπερ ἔξαρχῆς ἀπεκληρώθησαν τόπου, δέον αὐτοὺς ἐν ἧπερ ἔτυχεν ἕκαστος ἱερωμένος ἐκκλησίᾳ προσκαρτερεῖν κάκεισε τὴν θείαν ἐκπληροῦν λειτουργίαν.

α'. Ὡς μὴ ταῦτα ἐπὶ πολὺ λανθάνοντα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνατρέπει¹² κατάστασιν, δεῖν ἡγούμενοι τῆς προσηκούσης ἀξιωθῆναι προνοίας εἰς τιμὴν μάλιστα φερόμενα¹³ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν θεοῦ, οὗ τινος ἐπίωνμος ἢ εὐδαίμων ἡμῶν ἐστι πολιτεία, ὃν ἡγούμεθα πάντως τῆς τοιαύτης μᾶλλον πρὸς τὸ βέλτιστον ἀναγομένης τάξεως εὐμενεστερον ἡμῖν ἔσεσθαι καὶ μείζονα τὴν οἰκείαν ἐφαπλώσαι¹⁴ συναρσίν τε καὶ βοήθειαν τοῖς πράγμασι τῆς εὐδαίμονος ἡμῶν πολιτείας, θεσπίζομεν, μηδένα ἔξ ἐτέρας πόλεως ἢ κόμης ἢ ἐμπορίου ἢ ἐτέρου τόπου ἐπιδημοῦντα κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν ἱερατικὸν περιβεβλημένον¹⁵ σχῆμα, οἰουδήποτε βαθμοῦ ἢ τάγματος ἐπιθρῦλλοῦντα τυγχάνειν ἐν οἰαδήποτε ἐκ-

⁹ Voell. καταπέμπεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐν.

⁹ Articulum omittit Leuncl.

¹⁰ Apud Voell. τόπου legendum esse dicitur.

¹¹ Voell. ὑπὸ τῶν ἐν χαλκ.

ὄσιωτάτων προέδρων. ¹² Leuncl. ἀνατρέπειν.

¹³ Quid si φερόμενοι legamus?

¹⁴ Leuncl. ἐφαπλώσειν legi vult.

¹⁵ Voell. προβεβλ.

κλησίᾳ ἢ εὐκτηρίῳ, τοῦ λοιποῦ χωρὶς γνώμης τε καὶ ἐπιστάλματος τοῦ κατὰ καιρὸν προεστῶτος τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως πατριαρχικοῦ θρόνου ἐν οἰωδῆποτε εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἢ ἐκκλησίᾳ τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως ἢ τῆς αὐτῆς ἐνορίας¹⁶ κατατάττεσθαι, ἢ διαρίων ἀξιούσθαι εἴτε ἐκ τῶν θείων οἴκων εἴτε ἐκ τοῦ εὐαγοῦς ὀρφανοτροφείου ἢ τῶν εὐαγῶν ξενῶνων ἢ εὐαγοῦς μοναστηρίου ἢ ἐξ ἑτέρου οἰουδήτινος προσώπου¹⁷ ἢ ἄλλης τοιαύτης διοικήσεως· ἀλλὰ γίνεσθαι τὸν τοιοῦτον ἢ παρὰ τῇ σῇ μακαριότητι ἢ παρὰ τῷ κατὰ καιρὸν μακαριωτάτῳ πατριάρχει, ἐκεῖνον δὲ ἐξετάζειν τὰ περὶ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου, καὶ οὕτως εἰ συνείδοι κατατάττεσθαι αὐτόν. μήτε δὲ κληρικόν τινα πρὸς τούτοις ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως ἢ τῆς ἐνορίας αὐτῆς οἰουδήποτε τάγματος ὄντα ἢ βαθμοῦ εἰς ἐκκλησίαν ἢ εὐκτήριον τόπον ἕτερον ἀπὸ τοῦ παρόντος μεταφέρεισθαι ἢ μετατάττεσθαι ἐπιστάλματος¹⁸ χωρὶς τῆς σῆς μακαριότητος· οὐδὲ μὴν ἐν δύο ἐκκλησίαις ἢ εὐκτηρίοις οἴκοις καθ' οἰοδῆποτε τρόπον τετάχθαι. τὸν δὲ ἀνασχόμενον δέξασθαι ἢ κατατάττειν ἢ μεταφέρειν ἢ καταπέμπειν ἄνευ γνώμης καὶ ἐπιτροπῆς τῆς σῆς μακαριότητος, ἢ καὶ ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν μεταφέρειν, ἢ καὶ ἐν δύο ἐκκλησίαις τὸν αὐτὸν κατατάττειν, πέντε χρυσίου λιτρῶν ποινῇ ὑποκεῖσθαι, πρὸς τῷ καὶ ἄκυρον εἶναι καὶ πάντῃ¹⁹ ἀνίσχυρον τὸ παρ' αὐτοῦ γεγονός. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἐγχειροῦντα δεχθῆναι ἢ καταταγῆναι ἢ ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν μετατεθῆναι ἢ ἐν δύο ἐκκλησίαις τετάχθαι μὴ μόνον ἐκπίπτειν τῆς οἰκείας ἐγχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῆς ἔξω καθίστασθαι ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς καὶ τῶν εἰθισμένων διδοσθαι παρὰ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας διαρίων, καὶ πρὸς γε κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποβαλλόμενον, δοκιμαζούσης ταῦτα τῆς σῆς μακαριότητος. καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς συλλειτουργεῖν αἰρουμένους ἢ δέξασθαι τὸν παρὰ γνώμην τῆς σῆς μακαριότητος καταπεμπόμενον ἐπιτιμίοις ὁμοίως ὑποβάλλεσθαι, οἷς²⁰ ἂν ἡ σῇ δοκιμάσῃ μακαριότης.

Παραφυλαττόντων διηγεῶς τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα πραγματικοῦ τύπου τῆς σῆς μακαριότητος καὶ τῶν μετ' αὐτὴν τὸν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως πατριαρχικὸν παραλαμβανόντων θρόνον, καὶ τῶν προεστῶτων

¹⁶ Verba τῆς ἐνδόξου — ἐνορίας apud Voell. hoc loco desiderantur, et minus apte paulo ante post εὐκτηρίῳ posita sunt. ¹⁷ Verbum προσώπου Voell. non habet. Cf. supra not. 10.

¹⁸ Voell. ἐπιτάγματος.

¹⁹ Voell. παντοίως.

²⁰ Voell. ὡς.

τῶν θείων ἡμῶν οἰκῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν, τοῦ τε κατὰ καιρὸν προεστῶτος τοῦ κατὰ τὴν ἐνδοξὸν πόλιν κατὰ ζωτικὸν εὐαγοῦς ὀρφανοτροφείου καὶ τοῦ κατὰ σαμψῶν εὐαγοῦς ξενῶνος καὶ τῶν ἄλλων τῶν τὰς τοιαύτας προβολὰς ποιουμένων· φανερὰ τούτοις τὰ παρ' ἡμῶν ἐπ' εὐταξίᾳ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν θεοπισθέντα καθιστώσης τῆς σῆς μακαριότητος²¹.

NOV. XXV.

Imp. Heraclii

de clericis conveniendis. (A. 629.)¹

Νόμος βεβαιῶν τοῖς ὀσιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ τοῖς θεοφιλεσιτάτοις κληρικοῖς καὶ μονάζουσι τὰ παρὰ τῶν προβεβασιλευκῶτων αὐτοῖς δεδωρημένα προνόμια περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἐνάγεσθαι² χρηματικῶς τε καὶ ἐγκληματικῶς· προστιθεὶς ἐκ καινῆς, ὥστε μηδεμίαν ἀροδοὺν κατ' αὐτῶν ἔχειν πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν ἄρχοντα.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότη τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἱράκλειος καὶ ἱράκλειος νέος κωνσταντῖνος πιστοὶ ἐν χριστῷ βασιλεῖς σεργίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Οὐχ ἀλουργὶς οὐκ αὐτεξούσια σκηπτρα τὸ τῆς βασιλείας κοσμεῖν τοσοῦτον ἐπίστανται κράτος, ὡς πρᾶξις εὐσεβῆς τὸν ἔπαινον οἰκοθεν ἔχουσα. ἐκεῖνα μὲν γὰρ τοῖς κρατοῦσι προστιθέμενα τιμιωτέρους μόνους αὐτοὺς ἀποφαίνουσιν· αὕτη δὲ τοῖς οἰκείοις ἀγαθοῖς κοινὴν ἀπεργάζεται τὴν ὠφέλειαν. ἐνθεν ὀρμηθέντες πρὸς τιμὴν τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱερέων ἢ ἄλλως πως εὐλαβῆς περιβεβλημένων³ σχῆμα πρὸς τὸν παρόντα συνεωράκαμεν ἤδη νόμον, βαλβίδα τε καὶ ὡς ἂν τις φαίη θεμέλιόν τινα τῆς ἡμετέρας εὐσεβοῦς τοῦτον νομο-

²¹ Subscriptio deest; videtur autem haec Novella promulgata esse inter Nov. XXIII et XXV, i. e. inter 620 et 629.

¹ Hanc Heraclii Novellam excitat Balsamon ad Photii Nomoc. IX, 1 (ed. Rhalli I p. 165. 171) et Maith. Blastares Δ, 7 (ed. Bevereg. II p. 98). Ex Balsamone habet Bonafid. JO. p. 2. ² Leuncl. in margine: περὶ τοῦ μὴ ἀνάγεσθαι. Voell. π. τοῦ ἐνάγεσθαι. ³ Voell. περικειμένων.

Θεσίας ποιίσασθαι καὶ δικὴν ἀπαρχῆς προσαγαγεῖν τῷ δεσπότῃ καὶ σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ. πλεῖστοι γὰρ τῶν ἐν τῷ Θεοφιλεῖ κλήρῳ ταύτης ἡμῶν τῆς Θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως καὶ τῶν ἐν τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις τὴν ἄσκησιν ποιουμένων, ἔτι δὲ καὶ διαφόρων πόλεων ὀσιώτατοι πρόεδροι, εὐλαβεῖς τε κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ κατ' αὐτὴν ἐνδημοῦντες, προσελθόντες ἐδίδαξαν ἡμᾶς, τινὰς τῶν ἡμετέρων εὐσεβῶν κατολιγωρήσαντας νόμων, ἢ πρὸς αὐτὴν⁴ ὑπευθύνους αὐτοὺς ἔχοντας τὴν ἀλήθειαν ἢ παραλόγως ἐργολαβεῖν πειρωμένους, πολιτικοῖς προχειρῶς ἢ καὶ στρατιωτικοῖς παραβάλλειν δικαστηρίοις, παρασκευάζειν τε μετ' ὄσων ἀγομένους τῶν ὕβρεων φρουραῖς ἀποτίθεσθαι καὶ τὰς αὐτοῖς δοκούσας ἴσως ὑπέχειν ποινάς· ἢ ὅτε φιλανθρωπότερα περὶ αὐτοὺς διανοεῖσθαι δοκιμάσοιεν, προσεδρείας ἱκανοδοσίαν εἰσπράττοντας καὶ πλείσταις ζημίαις αὐτοὺς περιβάλλοντας· τῶν παρ' οἷς ἐν εὐθύναις καθίστανται, κέρδους χάριν ἢ προσπαθείας τῶν ἐγχειρούντων αὐτοῖς ἐπηρεάζειν, προἰεμένον τὸ δίκαιον. καὶ ταῦτα διδάσκοντες ἐδέοντο τὰ κατ' αὐτῶν οὕτω πλημμυελουμένων τῆς προσηκούσης καὶ παρισταμένης ἡμῖν τυχεῖν διορθώσεως.

α'. Ἡμεῖς τοίνυν τὸ πρόπον κὰν τοῦτω τῇ σῇ μακαριότητι γέρας ἀπονέμοντες, λογισάμενοι τε τὴν ὑπὸ πάντων ἐκείνοις⁵ δικαίως ὀφειλομένην αἰδῶ, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς πάλαι νενομοθετημένων τὰ μὲν ἐπὶ τοῦτου καταλιπόντες, τὰ δὲ πρὸς τὸ καλλίως⁶ ἔχειν ἡμῖν δεδοκίμασμένα μεταρρυθμίσαντες, θεσπιζομεν, τοὺς μὲν ἐν κλήρῳ καταλεγόμενους τῆς Θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος ἡμῶν πόλεως καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τὸν μονήρη βίον ἀναδεδεγμένους, ἤττον δὲ οὐδὲν καὶ τοὺς κατ' αὐτὴν ἐνδημοῦντας ὀσιωτάτους προέδρους, ἔτι γε μὴν εὐλαβεῖς κληρικοὺς τε καὶ μοναχοὺς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων, ὧν αἱ διοικήσεις ὑπὸ τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς σῆς μακαριότητος θρόνον τελοῦσι, χρηματικὰς παρ' οὐτινοσοῦν τῶν πάντων ὑφισταμένους κινήσεις παρὰ μόνῃ τῇ σῇ μακαριότητι καὶ τοῖς ἐπὶ τοῦτω⁷ παρ' αὐτῆς ὀριζόμενοις τὰς ἀπολογίας ποιεῖσθαι, κατ' ὧν ἔκκλητος παρακολουθοῦσα πρὸς τὴν σὴν ἀναδραμεῖται μακαριότητα· μήτε τῶν ὑπευθύνους αὐτοὺς ἔχειν οἰομένων τολμώντων αὐτοὺς εἰς πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν δικαστήριον ἔλκειν, μήτε μὴν τῶν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς ἐφεστώτων, εἴ τινὰς τοιαύτας τίχοιεν προσαγγελίας⁸

⁴ Voell. μὴ πρὸς αὐτὴν ἢ ὑπ.⁵ Voell. ἐκείνων.⁶ Voell. καλῶς.⁷ Voell. τοῦτω.⁸ Leuncl. in margine: παραγγέλλας.

δεχόμενοι, θαρσύνωντων αὐτοὺς τούτου χάριν πρὸς ἑαυτοὺς ἀγαγεῖν· τῶν τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν νόμοις διωρισμένων ἐπὶ τε ταῖς δικαστικαῖς ἀσφαλείαις, ἐπὶ τε τῷ μέτρῳ τῶν σπορτούλων αὐτοῖς φυλαττομένων ἀτρώτων.

β. Εἰ δὲ τινες ἐτέρας διοικήσεως ὀσιώτατοι πρόεδροι ἢ εὐλαβεῖς κληρικοὶ ἢ μοναχικὸν⁹ μεταδιώκοντες βλον, κατὰ τὴν ἡμῶν ἀφιγμένοι πανευδαίμονα πόλιν, παρ' οὐτινοσοῦν τῶν πάντων χρηματικὰς ὑποσταῖεν ἐναγωγὰς, θεσπίζομεν καὶ τούτους εἰ γε βούλοιντο παρὰ μόνῃ τῇ σῆ μακαριότητι τὸν ὅμοιον ἀποκρίεσθαι τρόπον, καὶ μηκέτι τὸ λοιπὸν¹⁰ (τοῦτο γὰρ τῆς προτέρας ἐπανορθούμεθα νομοθεσίας) παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἄκοντας ἀπολογεῖσθαι τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων ὑπάρχουσιν. εἰ δὲ ὡς εἶκός πρὸς τὴν τῆς σῆς μακαριότητος ἀκρόασιν ἤκιστα καταφύγοιεν, τηρικαῦτα κατὰ τοῦτο δὴ τὸ πάλαι νενομοθετημένον παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων ὑπάρχουσιν ἢ παρ' ᾧ δ' ἂν ἐτέρῳ κελεύσωμεν ὑπαντᾶν καὶ τὰς ἀπολογίας τοῖς ἐγκαλοῦσι ποιεῖσθαι· φυλαττομένων δηλαδὴ καὶ τούτοις τῶν ἄπερ ἐπὶ τε ταῖς τῶν δικῶν¹¹ ἀσφαλείαις, ἐπὶ τε τῇ συμμετρῇ τῶν σπορτούλων οἱ παλαιοὶ διορίζουσι νόμοι. τοῖς μέντοι διακονουμένοις ἐκκλησιαστικαῖς ἀποκρίσεις καὶ τοῖς πρὸς πρεσβείαν ἐκκλησίας ἢ πόλεως ἢ προέδρου χειροτονίαν κατὰ ταύτην ἡμῶν ἀφιγμένοις τὴν θεοφύλακτον πόλιν, ἀκαινοτόμητα τὰ πάλαι περὶ αὐτῶν νενομοθετημένα φυλάττομεν. ἐφ' ὧν δὲ θεμάτων ἐναγωγὰς ὑφίστασθαι τοὺς τοιοῦτους οἱ ἡμέτεροι διαρίζουσι νόμοι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς¹² τὴν εὐεργεσίαν τοῦ παρόντος ἐκτείνομεν νόμον.

γ. Οἱ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ὀσιώτατοι πρόεδροι, πρὸς δὲ γε καὶ οἱ κατ' αὐτὰς ἐν κλήρῳ καταλεγόμενοι καὶ οἱ τὴν ἄσκησιν ἐν αὐταῖς μετιόντες κάκεισε διάγοντες, παρ' ἐκείνοις ὧν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν καθεστᾶσι τὰς εὐθύνας ἐπὶ ταῖς χρηματικαῖς ὑφέξουσιν δικαίαις, τῆς ὁμοίας καὶ ἐπ' αὐτοῖς φυλαττομένης παρατηρήσεως ἐπὶ τε τῇ τῶν σπορτούλων ποσότητι, ἐπὶ τε τῷ τρόπῳ τῶν δικαστικῶν ἀσφαλειῶν· τῆς κατὰ τῶν κριθησομένων ἐφέσεως, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ὁ ψηφισάμενος εἴη, παρὰ τῷ τὸν μητροπολιτικὸν ἐκεῖνης τῆς ἐπαρχίας ἐπέχοντι θρόνον γυμναζομένης· εἰ δὲ μητροπολίτης ὁ δικάσας ἔσοιτο, παρὰ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχει τῆς αὐτοῦ διοικήσεως· πλὴν εἰ μὴ καθ' ἡμε-

⁹ Leuncl. in marg. et Voell. μοναδικὸν.

¹⁰ Voell. articulum non habet.

¹¹ Leuncl. δικαίων et in marg. δικαστηρίων.

¹² Leuncl. αὐτῶν.

είραν κέλευσιν εἰς¹³ τὴν τῆς ὑποθέσεως παρειληφῶς ἀκρόασιν τύχει. τοιοῦτον γάρ τινος παρεμπύπτοντος, τοὺς ἐπὶ τοῦτο κειμένους κρατεῖν βουλόμεθα νόμους.

δ. Ἄρχοντα δὲ ὅλως πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν ἐπισκόπων¹⁴ δίκην παραπέμπειν ἢ τὴν αὐτοῦ κρίσιν ἀναψηλαφῶν ἢ ἐκβιβασμῶν ταύτην παραδιδόναι, οὐδὲ κατὰ ταύτην ἡμῶν τὴν πανευδαίμονα πόλιν οὐδὲ καθ' ἕτερόν τινα τόπον τῆς ἄνωθεν παραδεδομένης ἡμῖν πολιτείας βουλόμεθα ἀπρεπὲς τοῦτο ἡγησάμενοι, καὶ τὸν παλαιὸν καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐπανορθούμεθα νόμον· τῶν¹⁵ κρινομένων ἐκβιβασμῶν, εἰ μὲν τὰ μέρη τοῖς διατιπτομένοις ἐψηφίσασιν, προνοία τοῦ κρινόντος ἐπαγομένων· εἰ δὲ τις ἔφρασις παρακολουθήσει, φροντίδι τοῦ τὴν δευτέραν ἐκφέροντος ψῆφον· προδήλως τῶν τοῖς ἡμετέροις διηγορευμένων νόμοις ἐπὶ τοῖς ἐναγωγὰς παρὰ κληρικῶν ὑφισταμένοις λαϊκοῖς τὴν ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύον· τὸ δὲ γε ἔστι τὸ χρῆναι τὸν ἄκτορα τὸν τοῦ ἔθου μεταδιώκειν φόρον.

ε. Εἰ δὲ πρὸς ἐγκλήματα φέροιτο τὰ ἐνταῦθα ἐπαγόμενά τινα τῶν ἱερωμένων προσώπων, καὶ τῆς σῆς καὶ ἑτέρας εἶψαν διοικήσεως, παρὰ τῆ σῆ μακαριότητι καὶ μόνῃ καὶ τοῖς παρ' αὐτῆς ὀριζομένοις τὴν τούτων ἐξέτασιν προϊέναι θεσπίζομεν, καὶ τῆς κατὰ τῶν τοιούτων προτιθεμένης κατηγορίας φανερᾶς γινομένης, ἢ συνομολογούντων πολλάκις ἐκείνων τὰ ἐφ' οἷς κατηγοροῦνται ἢ νομίμως διελεγχόμενων, τὴν καλῶς ἔχειν φαινομένην τῆ σῆ μακαριότητι τοῖς ἡμαρτήσθαι δεικνυμένοις κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας ἐπάγειν τομὴν. εἰ δὲ γε νομίσοι σφοδρότερας ἐπεξελεύσεως ἄξιον καθεστᾶναι τὸν κρινόμενον, τῆσιν αὐτὰ τὸν τοιοῦτον παρὰ τῆς σῆς μακαριότητος τοῦ περικειμένου κελύομεν γυμνοῦσθαι σχήματος καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἄρχουσι παραδίδοσθαι τὰς τοῖς ἡμετέροις διωρισμένας νόμοις τιμωρίας ὑποστησόμενον. τῶν ὁμοίων καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπὶ ταῖς ἐγκληματικαῖς φυλαττομένων ζητήσεσιν, ὥστε τῶν προδηλουμένων ἕκαστον ὑπὸ κατηγορίαν γινόμενον παρ' ἐκείνῳ τὰς εὐθύνas ἐπέχειν, ὑφ' ὃν αὐτὸν τετάχθαι συμβάλει, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς αὐτῷ πεπλημμελῆσθαι φαινομένοις ἐπεξέλευσιν κατὰ τὸν προαναφερόμενον¹⁶ ὑφίστασθαι τρόπον. τῶν ὑποθέσεων τῶν ἤδη ὡς εἰκὸς προοίμιον ἐν πολιτικοῖς ἢ στρατιωτικοῖς δικαστηρίοις ἐν γράμμασι δεξαμένων ἐνταῦθά τε καὶ κατὰ χώραν, κατὰ ὁσίω-

¹³ Voell. εἰς.¹⁴ Leuncl. ἐπίσκοπον et in marg. ἐπισκόπου.¹⁵ Voell.

τούτων — ἐκβιβασμῶν.

¹⁶ Leuncl. παραναφ.

τάτων προέδρων ἢ Θεοφιλῶν κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν ἢ ἄλλως πως ἱερωμένων προσώπων, ἐκέισε πρὸς πέρας ἀγομένων· δηλαδὴ τῆς ἐκ τῆς ἐφέσεως τοῖς οἰομένοις ἠδρακῆσθαι διὰ τῶν ἐκέισε¹⁷ ψηφισθησομένων οὐκ ἀναιρουμένης βοηθείας.

ς'. Τὸν γὰρ παρόντα Θεῖον ἡμῶν νόμον ex Kalendis Aprilis τῆς ἐνεστώσης secundae¹⁸ ἐπινεμήσεως καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα καὶ διηγεκῆ χρόνον κελεύομεν κρατεῖν, τῶν ἐτέρως¹⁹ πεφιλοτιμημένων προνομίων τῇ τε καθ' ἡμῶν ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς καὶ τοῖς ὀσιωτάτοις αὐτῶν προέδροις κληρικῶς τε καὶ μοναχοῖς καὶ ἐτέρως πως ἱερωμένοις προσώποις τὴν ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύν.

Τὰ τοίνυν παρασιάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου ἡμῶν γενικοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ μακαριότης καὶ οἱ μετ' αὐτὴν τοῦ κατ' αὐτὴν προστησόμενοι Θρόνου, καὶ οἱ τῶν πόλεων ὀσιώτατοι πρόεδροι, καὶ οἱ ταῖς πολιτικαῖς καὶ στρατιωτικαῖς ἐφεσιῶτες²⁰ ἀρχαῖς, καὶ οἱ τούτοις ὄπωσοῦν καθυπουργεῖν τεταγμένοι, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι καὶ παραφυλάξαι σπενσάτωσαν· τοῦ τὰ παρ' ἡμῶν νενομοθετημένα παραβαίνοντος²¹ ἢ παραβαθῆναι συγχωροῦντος, εἰ μὲν τῶν ἱερέων τις εἴη, κίνησιν ἡμῶν ὑφοριωμένου δικαίαν· εἰ δὲ πολιτικὴν ἢ στρατιωτικὴν αὐτὸν ἀρχὴν διανύειν συμβαίνει, πρὸς τῇ τῆς ἀρχῆς ἐκπτώσει καὶ ποινὴν viginti librarum auri ὑποστησομένον· εἰ δὲ τῶν τὴν ὑπουργίαν νεμόντων καθεστήκει, τὰς εἰς σῶμα ὑπομένοντος ποινας. Divinitas te servet per multos annos sanctissime ac beatissime pater²². Ἐγράφη καλάνδαις ἀπριλλίαις ιβ', βασιλείας ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου ἔτους ιθ', καὶ ἡρακλείου τοῦ νέου κωνσταντίνου ἔτους ιζ'.

¹⁷ Voell. ἐκεῖθεν. ¹⁸ Leuncl. δευτέρας. ¹⁹ Leuncl. ἐτέρων. ²⁰ Voell. ὑφιστ. ²¹ Voell. παραβαίνειν. ²² Voell., ut et Leuncl. in margine graecae addunt. Τὸ Θεῖόν σε φυλάξῃ ἐπὶ πολλοὺς χρόνους ἀγιώτατε καὶ μακαριώτατε πάτερ.

NOV. XXVI.¹

Imp. Leonis et Constantini

de his qui filios suos ex sacro baptismate suscipiunt, et aliis capitulis.
(Inter a. 776—780.)²

Νομοθεσία νεορὰ λέοντος βασιλέως κατὰ τὸν βάρδα.

Πᾶσαν σπουδὴν ἔχοντες αἰεὶ, ὥστε τὴν παρὰ τῆς ἄνω ῥοπῆς ἐγχειρισθεῖσαν ἡμῖν ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ὀρθοφρόνως τῇ ὑπερθέῳ καὶ μακαρίᾳ τριάδι λατρεύουσαν καὶ κατὰ τὰς θεουργοὺς αὐτῆς ἐντολὰς ἀναστρεφομένην ἐν εὐνομίᾳ ζῆν³ εἰρηναίαν καὶ ἀστασίαστον, πάσῃ τῇ τοῦ βίου ῥαστώνῃ⁴ χαίρειν εἰπόντες ἐμ-

¹ Bonifidius JO. p. 3 et 4 quatuor locos ex Cedreni Historia recepit, quasi indicia Novellarum deperditarum Leonis Iconomachi et Constantini Copronymi. Ad Leonem Iconomachum pertinent haec: α'. Τῷ ε' ἔτει ἠνάγκαζεν ὁ βασιλεὺς τοὺς ἰβραίους καὶ τοὺς μοντανοὺς βαπτίζεσθαι. — β'. Ἐκμανεῖς ἐπὶ τούτῳ πλὴον ὁ θεομάχος, φόρους κεφαλικῶς ἐφ' τρίτῃ μέρει σικελίας καὶ καλαβρίας τοῦ λαοῦ ἐπέθηκε. τὰ δὲ λεγόμενα πατριμῶνια τῶν ἐν ῥώμῃ νεῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων ἔκπαλαι τελούμενα τάλαντα τρία ἤμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελείσθαι προσέταξεν· ἐποπτεύειν τε καὶ ἀναγράφεσθαι τὰ τιμώμενα βρέφη πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸν λεγόμενον κεφαλητίωνα. — γ'. Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διελάλησε λέγων, ὅτι ὑμεῖς οἱ τῆς πόλεως ἀδυνατεῖτε τὰ τεῖχη κτίζειν· ἀλλὰ προσετίξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρσίον ἔν, καὶ λαμβάνειν αὐτὰ τὰ βασιλεία καὶ κτίζειν αὐτά. κἀντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια παρῆγειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς· κέρατα δὲ αἱ ἰβ' φόλεις ὠνομίσθησαν ἤτοι νοῦμμοι. — Constantini Copronymi hoc est: Ὅργανον ἐπιτέθειον τοῦ ἀντιχρίστου γέγονεν· ὡς καὶ θεομὸν καθολικὸν ἐκθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινα τὸ παράπαν ἅγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπύεσθαι καὶ μηδὲ προσβείαν αὐτῶν ἕξαιτείν. οὐδὲν γὰρ (ἔλεγεν) ἰσχύουσι· προσθεῖς ὁ παμμύαρος, μηδὲ τὴν τῆς μαρίας ἐπικαλείσθω τις προσβείαν· οὐ γὰρ δύναται τε. ἀλλὰ μηδὲ θεοτόχον αὐτὴν ὀνομάζεσθαι.

² Hujus Novellae rubrica extat in Indice generali Codicis Marciani 179 sic: Νομοθεσία λέοντος καὶ κωνσταντίνου μεγάλων βασιλέων ῥωμαίων καὶ αυτοκρατόρων περὶ τῶν τὰ ἴδια τέκνα δεχομένων ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος καὶ ἀμφοτέρων κεφαλαίων. Praeedit nota: αὐτῇ προγενεστέρα ἐστὶν εἰρήνης τῆς βασιλείσης. Quae nota satis aperte indicat, hanc Novellam ab Imp. Leone et Constantino, qui ab anno 776 ad annum 780 regnarunt, publicatam esse. Caeterum quum in Marciano Codice ipsa Novella exciderit, forte fortuna factum est, ut in Cod. jurid. gr. 7 ἀπενδίκι libri juridici inserta sit. Hinc eam edidi primus in Delineat. historiae JGR. p. 108, jamque repeto emendatiorem. Ediderunt etiam nuper Rhallis et Pollis in Coll. canonum Athenis edita to. V p. 241.

³ Cod. ζῶν. Rhallis emendat: ζῶν διάγειν.

⁴ Cod. in margine: ῥασθυμία, ἀνάπανσις, ἀργία.

μελῶς ταῖς φροντίσιν ἐπαγρυπνεῖν καὶ πάντα τὸν πόνον ἀναδεχθῆναι⁵ νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν προεθυμήθημεν, πεπειθότες ἐν τούτῳ μάλιστα κατευθύνεσθαι τὴν τῆς σωτηρίας ὁδὸν καὶ τὸν στέφος ἡμῖν δωρησάμενον μεγαλοκράτορα βασιλέα τὰ μέγιστα θεραπεύειν καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ ἀπολαύειν φιλανθρωποῦ κηδεμονίας. ἀμέλει⁶ τοίνυν καὶ νῦν τῆς συνήθους ἐχόμενοι φιλαγρύπνου ἐπιμελείας, πρᾶγμα τι σκαιὸν καὶ πάσης ἀναμέτρητον παρανομίας, ὡσπερ τὶ φθοροποιὸν⁷ καὶ λοιμῶδες νόσημα παρεισπεσόν, ἔξαφανίσει καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας πορρωτάτῳ ἀπελάσαι διανοήθημεν. ἀνόσιοι γὰρ τινες καὶ παρανομία συζῶντες, οὐκ ἄνδρες μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, τῆς θείας ἀλογήσαντες ἐντολῆς, ἀλλήλους ἀποστιγνοῦντες τὰ συνοικέσια λύειν διανοήθησαν, οἱ μὲν ὑπὸ τε γυναιῶν ἀσέμνων καὶ τῆς τῶν ἡδονῶν οἰστρηλατούσης ἀκολασίας συνελανόμενοι, αἱ δὲ σκήψεις τινὰς οὐκ ἀπρεπεῖς κατὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν προβαλλόμενοι κοίτην ὡς δῆθεν εἰς τὴν ἑαυτῶν εὐνὴν ἔξυβρισάντων⁸, ἐπίνοιαν τινα ὡς δεινὴν καὶ κακώτροπον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σοφιστοῦ τῆς κακίας ἐμηχανήσαντο. τὰ σφέτερα γὰρ τέκνα ἐκ τοῦ τῆς⁹ παλιγγενεσίας λουτροῦ, τοῦ ἁγίου φαιμέν καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος, ἀνεδέξαντο, κακ' αὐτοῦ πρὸς θέμιτον ἦλθον διάζευξιν, τὴν ἐξ ἄμφοῦν ἰεῖα χάριτι μιαν σάρκα γεγεννημένην τολμηρῶς ἀποτεμόντες καὶ τὴν ἐπαινετὴν ἔνωσιν ἀτοπιωτάτῃ λύσαντες διαιρέσει, καὶ ἀπιωλείας μὲν αἴτιοι τῆς ἑαυτῶν φαντασθέντες, ἀπευκτόν δὲ τῇ πολιτείᾳ γενόμενοι ἄκουσμα. ταύτην τοιγαροῦν τὴν παρανομίαν ἐνδίκως ἀνελεῖν βουληθέντες καὶ τὴν προσήκουσαν τῷ σφάλματι διορθώσιν ἐπιτίθεσθαι σπεύσαντες, συμβούλῃ ἀγαθῇ τοῖς τοῦ Θεοῦ χρησάμενοι δικαιώμασιν, — καὶ γὰρ μὴ χρῆναι ἄνδρα γυναικὸς διαζεύγνυσθαι παρεκτὸς λόγου πορνείας ἢ τῶν ἱερωτάτων λογίων κυριόλεκτος διαρρήθῃ¹⁰ ἐκδιδάσκει φωνή —, ἐπὶ τήνδε ἔλθειν τὴν εὐσεβῆ νομοθεσίαν τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐκρίναμεν ποιεῖν, ὠρισμένην ἐντάξαι ταύτην δίκαιον ἡγησάμενοι, ὡς ἂν τὴν λοιμὴν¹¹ τοῦ ἀρρώστῆματος στήσαιμεν μὴ πορρωτέρω¹² προβῆναι. εἰ γὰρ μηδεμίαν μὲν τῇ ἀρετῇ παρέψεται¹³ τιμὴ τε καὶ εὐκλεία, ἀκόλαστα δὲ τὰ τῆς¹⁴ κακίας ἀφεθεῖη καὶ

⁵ Cod. ἀναδειχθῆναι. ⁶ Cod. ad marginem: τοιγαροῦν. ⁷ Cod. ad marginem: πονηρὸν καὶ μωρὸν καὶ ἀβούλητον. ⁸ Cod. corrupte sic: σκήψεις δὲ τινὰς — κατὰ τῶν ἀνδρῶν — ἐξυβρίσαντας. ⁹ Deest in Cod. articulus. ¹⁰ Cod. in marg.: φανερώς. ¹¹ Idem ibidem: βλάβην. ¹² Vel περαιτέρω. Cod. παρ' ἑτέρω. ¹³ Cod. corrupte: ἢ γὰρ μὴ δὲ μὴ ἄμενος τῇ ἀρετῇ παρέψεται. ¹⁴ Articulus Cod. non habet.

ἀδιόρθωτα, υπάκιος μὲν ἢ τῆς καλοκάγαθίας κτῆσις τοῖς ἀνδρώποισι γενήσεται, εὐζήλωτον δὲ τῆς μοχθηρίας ἢ ἑξαπάτη γανήσεται.

α'. Θεσπιζομεν τοίνυν διὰ τοῦδε ἡμῶν τοῦ δικαιοτάτου καὶ πανευσεβοῦς τύπου, ὡς εἴ τις ἀπὸ τῆς δεῦρο τοιοῦτόν τι διαπράξαι τολμήσειεν καὶ τῷ ῥηθέντι κακίστῳ φωραθεῖη ἐγκλήματι, ἀνὴρ μὲν ὢν τὴν τε προῖκα, ἣν προσεδέξατο, καὶ ἣν ἐπέσχετο προγαμιαίαν δωρεὰν εἰς ὀλόκληρον παρὰ τῆς γυναικὸς μεθοδεύσεται¹⁵, τό τε λείπον¹⁶ μεταποιηθήσεται τοῦτον τὸν τρόπον, ὥστε τὰς μὲν ὀκτὼ οὐγγίας ἦτοι τὸ ἥμισυ ἔκτον κομίσασθαι τὸ τέκνον ἢ τὰ τέκνα ὅσαπερ ἂν εἴεν· καὶ εἰ μὲν ἢ τούτων μήτηρ σεμνὸν καὶ ἐνθέον αἵρουμένη βίον εὐλαβηθεῖη δευτέροις ὀμιλῆσαι γάμοις, τῆς τε θείας εὐμενείας παραπολαύσει¹⁷, καὶ τὴν χρῆσιν ἔξει τῆς τοιαύτης ὑπάρξεως τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνον, μετὰ δὲ τὴν αὐτῆς ἐκ τοῦδε τοῦ βίου ἄφιξιν ταύτης οἱ παῖδες μεριοῦνται ὡς πατρῷαν ἐξ ἰσότητος· εἰ δὲ παραφυλαττούσης αὐτῆς τὸν πένθιμον καιρὸν ἦτοι τὸν δωδεκαμηνιαῖον χρόνον δεήσει πρὸς δεῦτερον ταύτην ἐλθεῖν συνοικέσιον, — ἄδειαν γὰρ αὐτῇ ὁ παρὼν δίδωσιν νόμος ὡς ἡδικομένη περὶ τὴν εὐνήν —, τὴν μὲν προῖκα τὴν ἑαυτῆς καὶ τὴν προγάμου λήψεται δωρεὰν καὶ πρὸς τὸν δεῦτερον ἀπελεύσεται ἄνδρα, ἢ δὲ λοιπὴ ποσότης τῆς τοῦ προτέρου ἀνδρὸς περιουσίας, ἃς προέφημεν ὀκτὼ οὐγγίας, παρενθὺ τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου συνοικεσίου παισὶν ἀπονεμηθήσεται. καὶ εἰ μὲν ὑπείσιν οὗτοι, ταύτης ἀπολανέτωσαν, εἰ τεθνήξονται δὲ, ἢ τούτων κληρονομία εἰς τὴν μητέρα¹⁸ ἐπαναδραμεῖται, καὶ οὐδὲν τὸ παράπαν ἐξ αὐτῆς ὁ ἀθέσμως¹⁹ τὸν γάμον διαλύσας λήψεται πατῆρ. εἰ δὲ γε προτελευτήσῃ ἢ μήτηρ, ἀλλήλοις παραπεμπέτωσαν τὴν κληρονομίαν οἱ παῖδες· εἰ δὲ γε πάντες αὐτῶν τελευτήσωσιν καὶ ἔτι περιεστὶν ὁ πατῆρ, ἢ τούτων κληρονομία εἰς τοὺς μητρῴους αὐτῶν συγγενεῖς περιερχέσθω κατὰ τὴν ἐννομον τῶν βαθμῶν οἰκειότητα, καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῆς μήτε ὁ πατῆρ μήτε οἱ τούτου συγγενεῖς κομιζέσθωσαν. εἰ δὲ καὶ πρὸ τῶν ἑαυτοῦ παιδῶν ἐτελευτήσεν ὁ πατῆρ, προαποικομένης²⁰ ὡς ἔρη-

¹⁵ Cod. μεταδοδεύθησεται. ¹⁶ Cod. τουτέστι, quasi verbum μεταποιηθήσεται praecedentis verbi explicatio sit. Sed omnino aliquid deest, quod indicet jam de reliqua viri substantia (— ἢ λοιπὴ ποσότης mox vocatur —) sermonem esse.

¹⁷ Cod. παραπολαύσαι. ¹⁸ Pater et mater ab intestato succedentes preferuntur fratribus sororibusve defuncti secundum Eclogam VI, 2.

¹⁹ Cod. ad marginem: ἀδίκως, παρανόμως. ²⁰ Idem ibid.: προαπελθούσης.

μεν δηλαδὴ τῆς αὐτῶν μητρὸς, καὶ κατόπιν²¹ τελευτήσωσιν ἅπαντες οἱ παῖδες, τῆνικαῦτα αἱ τούτων ὑπάρξεις εἰς τοὺς ἑκατέρου μέρους συγγενεῖς παραπεμφθήσονται, τουτέστιν εἰς τοὺς πρὸς μητρὸς καὶ πρὸς πατρὸς κατὰ τὴν τῶν βαθμῶν ἑγγύτητα, ὡς προλέλεκται. τὸ μέντοι ὑπολειμμένον τετραοὔγκιον ἦτοι τὸ τρίτον μέρος τῆς ὑποστάσεως τοῦ τὸν γάμον διαλύσαντος ἀφεθήσεται αὐτῷ πρὸς χρῆσιν ψιλῆν, τῆς δεσποτείας προδήλως τοῖς ἕξ αὐτοῦ φυλαττομένης παισίν, μὴ δυναμένον αὐτοῦ μηδὲ τὸ προλεχθὲν τρίτον μέρος, μήτε ἄπερ εἰς τὸ μέλλον προσκήσεται, ἑτέροις καταλιμπάνειν κληρονόμοις καὶ οἰονδήποτε λόγον τῶν ἑαυτοῦ περιόντων τέκνων, εἰ μήποτε εἰς ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν συντεινούσας ἀφορμὰς παραπέμψαι βουληθεῖη. εἰ γὰρ προετελεύτησαν οἱ τούτου παῖδες, ἄδειαν ἔχτω τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν αὐτῷ τοιαύτην ὑπαρξιν ὡς ἂν ἐθέλειε διοικεῖν, καὶ οὐδὲν ἕξ ἀδιαθέτου κωλυθήσονται τοῦτον κληρονομεῖν οἱ ἐγγίζοντες αὐτῷ κατὰ συγγένειαν. εἰ μὲν οὖν παῖδες ὑπάρχουσι, τοῦτον πρῦτανεύεσθω²² τὸν τρόπον ἢ αὐτοῦ περιουσία. εἰ δέ γε ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ πρὶν ἢ τὸ τῆς ὑποθέσεως παρὰ κριταῖς ζητηθῆναι καὶ τὴν προσήκουσαν ἔκβασιν δέξασθαι τετύχηκεν τελευτῆσαι τὸ τέκνον ἢ τὰ τέκνα καὶ ἄπαιδες τυγχάνουσιν, τότε πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει τῆς προικὸς καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ τὸ ἕξ ἀπαιδίας κάσσον²³ δοθήσεται τῇ γυναικί, ὅπερ ἀπὸ τελευτῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ ἐπωφείλετο, καὶ εἴθ' οὕτως διαιρεῖσθω ἢ λοιπὴ αὐτοῦ ὑπαρξίς κατὰ τὸν προϋφηγηθέντα σκοπόν, καὶ τὸ μὲν τρίτον μέρος λήψεται ὡς προέφημεν, τὸ δέ γε ἕτερον ἡμῖς ἔκτον τοῖς πενέσι διαδοθήσεται. πρὸς τούτοις δὲ τοῖς ἐγκεκριμένοις²⁴ παραχρῆμα ἀπελασθήσεται ἑπταεεῖ ὑποβαλλόμενος ἕξορία, κωλυθήσεται δὲ εἰς δευτέρους ἀρκεῖσθαι γάμους μέχρις ἂν τὸ τοῦ θανάτου πέρασ εἰσδέξεται τὸν ἐκ τοῦ παρόντος νόμου ἐπηρεμένον αὐτῷ ὑφορῶμενος κίνδυνον· εἰ γὰρ φανεῖη τοῦτο τετολμηκῶς, αὐτὸς μὲν διηνεκεῖ παραπεμπέσθω ἕξορία, παράνομος δὲ ὁ γάμος καὶ οὐδὲ γάμος ἔστω, ἀπρόσδεκτα δὲ τὰ ἕξ αὐτοῦ τυχόν προβήσασθαι μέλλοντα τέκνα, μηδεμιᾶς ἀπολαύοντα προνομίας ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας. καὶ ταῦτα μὲν, εἴπερ ἀνὴρ πέφυκεν ὁ τὴν ἀσχήμονα ταύτην μελετήσας τοῦ γάμου διάλυσιν. εἰ δὲ γυνή

²¹ Idem ibid.: ὀπισθεν.

προνοεῖσθαι, διοικεῖσθαι.

²² Cod. in margine: κάσσος λέγεται μοῖρα νόμιμος μερο.. θυ..

²³ Cod. ἐνεγκριμένοις habere videbatur. Forte ἐγκεκρίμένοις.

τυγχάνει, τὰς αὐτὰς κατὰ πάντα τῷ ἀνδρὶ ποιναὶς ὑποστήσεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴπερ εὐποροὶ εἶεν οἱ τὸ συνοικέσιον λύοντες τεθεσπίκαμεν· εἰ γὰρ ἄπορόν ἐστι τὸ πρόσωπον, ὃ τὴν ἀκοσμον ταύτην καινοτομίαν εἰργάσατο, ἀντὶ μὲν τῆς προκειμένης ζημίας σφοδρῶς αἰκισθῆναι κελεύομεν²⁵, καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς, ὡς ὁ²⁶ παρῶν διαγορεύει νόμος, κατακριθήσεται.

β. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν περὶ τῶν ἐκ τοῦ παναγίου βαπτίσματος τὰ ἑαυτῶν παρὰ νόμους δεξαμένων τέκνα νενομοθέτηται. ἐπειδὴ δὲ τινες ἑτέροις διαφόροις τρόποις τὰ ἑαυτῶν διαλύσαντες συνοικέσια ἑτέροις αὖθις συνεχρότησαν γάμοις, ἀναγκαῖον ἡμῖν κατεφαίνετο, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν σπουδαίως ποιήσασθαι ἐπιμέλειαν. οἱ μὲν γὰρ ἀπεχθῶς πρὸς ἀλλήλους διατεθέντες, καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου τοῦ μίσους αὐξηθέντος, μηδεμιᾶς εὐλόγου παρεμπεισούσης²⁷ προφάσεως καθ' ἣν ἄνδρα ἀπὸ γυναικὸς χωρίζεσθαι οἱ εὐσεβεῖς διαγορεύουσι νόμοι, κακῆ συμφωνίᾳ τὸν ἑαυτῶν διέλυσαν γάμον, οὐ σωφροσύνης ἐρῶντες οὐδὲ καθαριότητι βίον χαίροντες, ἀλλὰ ἀκράτητον ἀκαθέκτοις ἐπιθυμίαις ἑαυτοὺς ἐφιέντες, καὶ τούτων ἔλεγχος ἀψευδὲς· ἡ μετὰ τὴν διάζευξιν αὐτῶν ἀναστροφή· οἱ δὲ σκοπῶ εὐσεβείας κινηθέντες πρὸς τοῦτο ἀφίκοντο. καὶ εἰ μὲν ἄμφω μετὰ τὴν διαίρεσιν ἐν ἀγγελᾷ²⁸ βιοῦντες διέλυσαν, οὐδὲν ἂν σχολιῶν²⁹ οὐδὲ ἀχαρὲς· ἐκ τῆς τοιαύτης διαλύσεως συμβαίνειν ἔμελλεν, ἀλλὰ ἐπαινετοὶ εἶεν τῆς καλῆς τε καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως, τῶν φθαρτῶν τὰ ἀφθάρτα καὶ τῶν ἐπικέρων τὰ μόνιμα καὶ διαρκῆ προελόμενοι· εἰ δὲ οὐχ οὕτως διετέθησαν, — ὁ μὲν γὰρ τυχὸν τῷ μοναστηρίῳ προσέδραμεν, ἡ δὲ μὴ τηρήσασα τὴν κοίτην ἄθικτον τῷ ἀνδρὶ ἑτέρῳ ἑαυτὴν κατηγγύησεν, ἣ ἐκείνη μὲν θεῶ καθιέρωται, ὁ δὲ αἰσχιστον διεξάγει βίον, — δικαιοῦν³⁰ ἀρέσκον θεῶ ἡγησάμεθα, διὰ τοῦδε ἡμῶν τοῦ πανευσεβοῦς νόμου καὶ τὴν τούτου τυπῶσαι διόρθωσιν. ὀρίζομεν τοίνυν, ὥστε ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδένα τῶν πρὸς γάμου συνάφειαν ἀφιγμένων καὶ τοῦτον συνέσει³¹ καθ' οἷονδῆποτε λόγον διαλυσάντων, εἴτε ἀνὴρ ἐστὶν εἴτε γυνή, ἀποπειρασθῆναι αὖθις εἰς ἕτερον ἔλθειν συνοικέσιον. ἀνόσιον γὰρ τοῦτο καὶ τοῦ χριστιανικωτάτου θεσμοῦ ἀλλότριον. „δέδεσαι γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικὸς, μὴ ζῆτει γυναῖκα“, καὶ αὖθις γυναῖκα

²⁵ Cod. κίνδυνον. Rhalli legit: κίνδυνον ὑποστήσεται. ²⁶ Articulus deest in Cod.

²⁷ Cod. παραπεισούσης. ²⁸ Cod. ἀγγολᾷ. Rectum vidit etiam Rhalli.

²⁹ Ad marginem Codex: σκληρὸν, λυπηρὸν. ³⁰ Legendum olim conjeci δίκαιον καὶ. ³¹ Rhalli emendat συναινέσει.

ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, „ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῆ, μενέτω ἄγαμος“, ἡ ἀποστολικὴ παρεγγυᾶ γραφή. οὗ χάριν πᾶσι τρόποις ἀπειργομεν τοὺς τοιοῦτους πρὸς ἑτέρους φοιτῆσαι γάμους, καὶ οἱ γε τοῦτον τολμηρῶς παραβαίνοντες τὸν³² νόμον καὶ μετὰ τὴν ἀλλήλων διάζευξιν ἕτερον ἀρμόσαι ἐπιχειροῦντες συνοικέσιον ταῖς πρεπούσαις ὑποβληθήσονται ποιναῖς. ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος παράνομος διαλυθήσεται γάμος καὶ ἀθέμιτα τὰ ἐξ αὐτοῦ προβάντα τέκνα λογισθήσονται, αὐτοὶ δὲ τῇ ἑπταετείᾳ ἐξορία παραπεμφθήσονται, τὴν γ' μοῖραν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας ἐν χρήσει μόνον κομιζόμενοι, τὴν δὲ κυριότητα τοῖς ἐκ νομίμων γάμων αὐτοῖς συντηροῦντες παισίν· εἰ γὰρ παῖδας οὐκ ἔξουσιν, ἢ εἶχον μὲν, ἐτελεύτησαν δὲ, ἄδειαν ἐχέτωσαν εἰς ἃ ἂν βουληθῶσι πρόσωπα ταύτην παραπέμπειν, εἰ μήπω τις ἕτερος νόμος ὁ κωλύων φανεῖη· ὑφεξηρημένων δηλαδὴ τῆς τοιαύτης φιλοτιμίας τῶν ἀθέσμως³³ αὐτοῖς ἐνωθέντων πρὸς γάμον καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν παρανόμων τέκνων, ὡς προέφημεν. αἱ δὲ³⁴ λοιπαὶ ἢ οὐγγίαι ἦτοι τὸ δῆμιον μέρος, εἰ μὲν γνησίους ἔχουσι παῖδας, τῶτοις παρανεμηθήσονται· οἵτινες ζῶντες μὲν τῆς τοιαύτης ἀπολαύετωσαν περιουσίας, τελευτῶντες δὲ εἰς τὸν ἀμemptον γονέα³⁵ ταύτην παραπεμπέτωσαν, εἴπερ ἄρα ζῆ· εἰ δὲ γε ἐτελεύτησεν, ἀλλήλων διαδεχέσθωσαν τὴν κληρονομίαν οἱ παῖδες, μηδὲν ἐξ αὐτῆς κερδαίνοντος τοῦ τῷ πταίσματι περιπεπτωκότος γονέως. μετὰ δὲ τὴν πάντων αὐτῶν ἀποβίωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀμemptου μέρους ἡ κληρονομία ἐλεύσεται. εἰ δὲ καὶ πρὸ τῶν παίδων τέθνηκεν ὁ τῷ σφάλματι περιπεπτωκὸς γονεὺς, τότε τὴν αὐτὴν περιουσίαν οἱ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν γένους νόμιμοι κληρονόμοι μεριοῦνται. εἰ μὲν οὖν ἐκ θεμιτῶν γάμων παῖδας ἔχοιεν³⁶, τοῦτον τετυπῶσθαι τὸν τρόπον. εἰ δὲ ἀπαιδες ὄντες τυγχάνουσι, πιπρασκομένης τῆς τοιαύτης ὑπάρξεως εἰς πτωχικὴν χωρῆσαι διάδοσιν. εἰ δὲ μετὰ τὴν τῆς ἑπταετοῦς³⁷ ἐξορίας συμπλήρωσιν μὴ σωφρογούντες αὐθις καθάπερ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐμετὸν ἐπανελάθωσιν ὥστε ἑτέρους συγκροτῆσαι γάμους, διηνεκῶς ἐξοριζέσθωσαν. καὶ περὶ μὲν τῶν κατὰ συναίρεσιν³⁸ διαλυσάντων καὶ φανερῶς εἰς δευτέρα συνελθόντων συνοικέσια ταῦτα ἡμῖν τεθέσπισται. εἰ δὲ γε μὴ φανερῶς καὶ ἀναισχύντως πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐρχόμενοι, αἰσχρῶς δὲ καὶ

³² Articulus in Cod. deest. addo. ³³ Cf. not. 18 supra.

³⁴ Cod. in marg. ἀνόμως.

³⁵ Ex conjectura

³⁶ Cod. ἔχειν.

³⁷ Cod. τὴν ἑπταετίαν τῆς.

³⁸ Forte συναίρεσιν.

ἀθέσμως φωραθῶσι βιοῦντες, πρὸς τὸ σφοδρῶς αὐτοὺς τυφθῆναι³⁹ καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐξοριζέσθωσαν. εἰ δὲ μετὰ ταῦτα μὴ σωφρονισθῶσιν, ἀλλ' αὐθις ἀκολασίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδότους ποιήσωσιν, διαιρείσθω ἢ τοιούτων περιουσία καθόντερ εἰρήκαμεν τρόπον, καὶ τὴν μὲν τρίτην μοῖραν κομιζόμενοι διηνεκεῖ παραπεμπέσθωσαν ἐξορία, ἢ δὲ γε ἕτερα τοῦ διμοίρου ποσότης τοῖς γνησίοις αὐτῶν παισὶ δοθήσεται, καὶ κατὰ τὸν προηγηθέντα σκοπὸν ἢ τούτων κληρονομία οἰκονομηθήσεται· εἰ δὲ ἄπαιδες ὦσιν, ἐνδεῶν καὶ πενήτων γενήσεται⁴⁰ παρανάλωμα.

γ'. Τοῖς⁴¹ παλαιοῖς δὲ νόμοις ἐξακολουθοῦντες ὀρίζομεν καὶ τοῦτο, ἵνα ἀπὸ τοῦ παρόντος κεκωλυμένοι εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐνωθέντες⁴² ἀλλήλους λαμβάνειν, τουτέστιν ὁ ἀνάδοχος τὴν ἑαυτοῦ πνευματικὴν θυγατέρα καὶ τὴν ταύτης μητέρα, ὡσαύτως καὶ ὁ αὐτοῦ υἱὸς τε καὶ ἀδελφὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἢ καὶ ἀδελφοῦ πνευματικὴν θυγατέρα καὶ τὴν αὐτῆς μητέρα⁴³.

Λοιπὸν, ὡς προλέλεκται, παρεγγυόμεθα περὶ τούτου πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα οἱ γονεῖς ἀπέχωνται τοῦ δέχεσθαι ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὰ ἑαυτῶν ἔγγονα. οὐ γὰρ λείπουσιν ἕτεροι ἴδιοι συγγενεῖς ἢ καὶ φίλοι οἱ μὴ κωλυόμενοι τὰ αὐτῶν ἀναδέχεσθαι τέκνα, ὡς εἴρηται, ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος.

NOV. XXVII.

Imp. Irenae

de testium juramento et aliis capitulis¹. (Inter 797—802.)

Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰρήνη πιστὸς βασιλεύς.

Ἄγαθῶν ἀπάντων χορηγὸν καὶ δοτήρα καὶ αἴτιον τὸν ποιητὴν καὶ δεσπότην τῶν ὅλων θεὸν ἐπιστάμενοι, καὶ πιστεύοντες

³⁹ Cod. τυπηθῆναι. ⁴⁰ Cod. γέγονται. ⁴¹ In marg. Cod. περὶ βαπτίσματος. ⁴² Cod. post βαπτίσματος habet τὸ. Sed hoc sensu caret, et aperte desideratur aliquid, veluti ἐνωθέντες vel συναπτόμενοι. ⁴³ Cod. hic intercalat notam aliquam a textu Novellae procul dubio alienam. Est autem haec: Εὐρίσκονται σήμερον πολλοὶ πάπποι τὰ ἑαυτῶν ἔγγονα ἐκ τοῦ ἁγίου δεχόμενοι βαπτίσματος καὶ ἐπὶ τῆς τοιαύτης μεμφόμενοι νομοθεσίας· ὁ μὲν γαμβρὸς τῶν ἰδίων συντέκνων καὶ πενθερῶν φαίνεται ἔχων τὴν θυγατέρα, ἢ δὲ νύμφη τῶν οἰκείων ὡς εἴρηται πενθερῶν καὶ συντέκνων ὁμοίως ἔχουσα τὸν υἱόν.

¹ In indice generali Codicis Marciani 179 haec Novella sic indicitur: Θέσπισμα ἡγουν νομοθεσία εἰρήνης μεγάλου βασιλέως ῥωμαίων καὶ αυτοκρά-

ἐν τῇ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν ἐκπληρώσει εὐδοκοῦσθαι τὴν βασιλείαν ἡμῶν, καὶ ἐν ἀγαθοῖς προκόπτειν τὸν ἐμπιστευθέντα ἡμῖν χριστεπώνυμον λαόν, αὐτὸν τε ἐπικαλούμενοι συλλήπτορα καὶ βοηθὸν γενέσθαι ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἡμῖν ἐγχειρισθεῖσι πράγμασι, τοῦνεκα περὶ τῆς τῶν ὄρκων ἐκκοπῆς κεφάλαιον ἀπάρξασθαι δεῖν ᾤθημεν. πᾶσι τοίνυν τοῖς οὐκ ἀνεπιστήμοσι τῶν θείων γραφῶν ἀρίδηνλον πέφυκεν, ὅτι σκιὰν ἔχων τῶν μελλόντων ἀγαθῶν οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων ὁ διὰ μωσέως ἐδόθη νόμος, διὰ τὸ ἀτελὲς καὶ νηπιῶδες τῶν δεξαμένων. οὐ γὰρ οἱοί τε ἦσαν αὐτὴν τὴν ἀληθεῖαν ἄρτι ἀκουσθῆναι οἱ τῇ παροιμίᾳ τοῦ αἰῶνος τοῦδε προστετηκότες. ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἡμῶν παραγένονεν εἰς τὸ σῶσαι τὸ γένος ἡμῶν. πληρώσας οὖν τὸν δοθέντα πάλαι διὰ μωσέως νόμον καὶ φωτίσας πάντα τὰ ἔθνη τῇ ἐπιγνώσει τῆς αὐτοῦ ἀληθείας, δέδωκεν ἡμῖν ὡς τελείως κατεπίγνωσιν τῶν τελείων αὐτοῦ νόμων τῆς αὐτοῦ χάριτος. ἐν ὑποδελγματι δὲ ἐκ μέρους τὸ ὅλον ὑποφαίνοντες εὐαγγελικῶς φραμεν. ἐρῆρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φρονεῦσεις ἡμῖν δὲ καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀμαρτημάτων ἐκκόπτειν παρακελευόμενος ὁ κύριός

τορος περὶ τοῦ μὴ ὀμνῆναι τινὰ παραγόμενον εἰς μαρτυρίαν, καὶ ἀμποτέρων κεφαλαίων. Ipsa Novella extat: 1) in Cod. Paris. gr. 1384 fol. 180: Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. εἰρήνη τοῖς βασιλεῦσιν. Ἀγαθῶν ἀπάντων χορηγὸν κτλ. — 2) in Cod. Paris. gr. 1391 circa fol. 200, quamquam initio in brevius contracta. Sic enim est: Περὶ ὄρκου ἀποχῆς. Ἀγαθὸς ἀπάντων χορηγὸς καὶ δοτὴρ ὁ τῶν ὄλων δεσπότης Θεὸς ἐν τῇ ἀγαθῇ αὐτοῦ ἐντολῇ ἔδωκεν βοήθειαν γενέσθαι ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἡμῖν ἐγχειρισθεῖσι πράγμασιν. τοῦνεκεν περὶ τῆς τῶν ὄρκων ἐκκοπῆς κεφάλαιον ἀπάρξασθαι νοήσωμεν. πᾶσι τοίνυν τοῖς οὐκ ἀνεπιστήμοσι τῶν θείων γραφῶν κτλ. Expl. ποιῶντες δὲ ἀσφαλῆ τὰ ἔγγραφα ὡς προείρηται. — 3) in Cod. Vindob. jurid. gr. 7 fol. 38. Ibi inscriptio est: Περὶ τοῦ μὴ ὀμνῆναι ἐπ' ἀδικίᾳ καὶ ἐπὶ ψεύδει, καὶ περὶ ὄρκου γινόμενον ἐγγράφου, καὶ ἐπὶ ποίῳν καὶ πόσῳν μαρτύρων ὀφείλει γίνεσθαι. — 4) in Cod. Marciano 172 (et Palat. 55 ex eo descripto) fol. 231. Ex eo sumta est inscriptio, quam Novellae praeposui. — 5) in Epitome ad Prochiron mutata (Bodlej. 3399 et Marc. 579) tit. XXVII c. 83 finis hujus Novellae occurrit. — 6) in Prochiro aucto (cf. Delin. histor. JGR. §. 45) tit. XXVII c. 300 eadem extat, sed prooemio omissa. Ex Prochiro aucto, Lipsiensis Codicis auctoritatem sequutus, variantes quasdam lectiones enotabo. — Edita est a Leunclavio JGR. II p. 135—138, qui tamen inscribit: Βασίλειος κωνσταντίνος λέων πιστοὶ εἰρηνοποιοὶ αἰγυπιοὶ, in margine variantem lectionem notans: εἰρηνοποιὸς βασιλεύς. Leunclavius igitur aliis Codicibus usus esse videtur, quam quos mihi reperire licuit. — Nuper ediderunt Rhallis et Pollis in Coll. canonum to. V p. 248.

φῆσι, μήτε ὀργισθῆναι εἰκῆ· ἐκείνοις, οὐ μοιχεύσεις· ἡμῖν καὶ μήτε γυναικὶ ἐμβλέψαι πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι· ἐκείνοις, οὐκ ἐπι-
 ορκήσεις· ἡμῖν δὲ, οὐδὲ τὸ ὁμόσαι² ὅλως. περὶ οὗ ἡμῖν ἡ
 παροῦσα πραγματεία πεπόνηται, διὰ³ τοῦ ὄρκου τίκτεσθαι τὴν
 ἐπιορκίαν, ἣτις ἐστὶ θεοῦ ἄρνησις. συνήθεια δὲ τις οὐ καλὴ
 καὶ ἀρεστὴ κυρίῳ, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον ὡς τὰ πολλὰ ἐβραϊκῆ ἕως
 τοῦ νῦν κεκράτηκε, τὰς στραγγαλιὰς τῶν φιλονεικῶν δι' ὄρκου
 λύεσθαι. τοῦ γὰρ σωτήρος καὶ θεοῦ ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ
 καὶ τὰ πάλαι νομοθετήσαντος, διαβῆδη φάσκοντος, ὡς εἴρη-
 ται, μὴ ὁμόσαι ὅλως· ἐπομένως δὲ βοῶντος τοῦ θείου ἀπο-
 στόλου ἰακώβου, πρὸ πάντων ἀδελφοί μου μὴ ὀμνύετε· ὡσαύ-
 τως δὲ καὶ τῶν ἐνδόξων καὶ μακαρίων ἡμῶν πατέρων ἀκολου-
 θῶς καὶ συμφώνως παραδεδωκότων παντὸς ὄρκου ἀπέχεσθαι·
 ταύτη τῇ θείᾳ νομοθεσίᾳ τὸν αὐχένα τοῦ κράτους ἡμῶν ὑπο-
 κώπτομεν, καὶ τὴν παρὰ ταύτην κρατήσασαν παράνομον συνή-
 θειαν ἀποπεμπόμεθα, οὐκ εὐλογον οἰόμενοι μέσον τοῦ ἐμπι-
 στευθέντος ἡμῖν χριστιανικωτάτου ποιμνίου τὸ τοῦ ὄρκου ἄγος
 ἐμπολιτεύεσθαι. εἰ γὰρ ὁ μεγαλοφωνότατος προφήτης βοᾷ,
 ἔξολεθρευθήσονται οἱ ποιοῦντες τὸν λαόν μου ἐν λόγοις ἁμαρτά-
 νειν· πόσω γε μᾶλλον ἐν ὄρκῳ; ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ μωσῆς τοῖς
 ἀκριβῶς τὰς θείας ἐθέλουσι γραφὰς ἔρευνᾶν ἀναφανδὸν βοᾷ,
 ἀποτρέπων τὸν ὄρκον· οὐκ ὀμνεῖσθε, γάρ φησι, τὸ ὄνομα κυ-
 ρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ ματαίῳ. αἱ οὖν κόσμον τούτου στρο-
 φαὶ καὶ τῶν πραγμάτων συμπλοκαὶ ἐπ' ἀδίκῳ πάντως καὶ
 ματαίῳ εἰσὶ, κατὰ τὸν εἰπόντα σοφὸν σολομῶντα· τὰ πάντα
 ματαιότης. ἡμῖν δὲ, οἷς ἔπαθλα πρόκειται εὐαγγελικῶς πωλι-
 τευομένοις ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεῖα καὶ ἡ μετ' ἀγγέλων δια-
 γωγῇ, ὑψηλαὶ εἰκότως καὶ αἱ νομοθεσίαι.

α'. Δι' ὃ θεοπίζομεν, πᾶσαν δίκην καὶ συμπλοκὴν διὰ
 μαρτύρων λυομένην ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως, περατοῦσθαι
 ὡς ὑποτέτακται· ἐπὶ μὲν τῆς βασιλίδος ἡμῶν πόλεως μνηστείας,
 προικῶν, ἐμφυτευτικῶν, ἐμπερίγραφα παντοῖα, ἀναγραφὰς ὀρ-
 φανικῶν πραγμάτων, σύμφωνα ἐφ' ἑκάστῳ πράγματι, διαλύσεις⁴,
 δωρεὰς, πράξεις, ἀγορασίας, δάνεια, παραθήκας, διαθήκας τε
 καὶ ἐλευθερίας, καὶ εἴ τι ἄλλο παρατυγχάνει τούτοις εἰκὸς
 κεφάλαιον, προσκληθέντων ἑπτὰ ἢ πέντε (ἐπὶ δὲ διαθηκῶν καὶ
 ἐλευθεριῶν καὶ μόνων καὶ ἕως τῶν τριῶν) μαρτύρων ἀξιο-

² Leucl. ὁμῶσαι scribit.
 in Lips. Cod. deest.

³ Legerim: διὰ τὸ ὄρκῳ.

⁴ Verbum διαλ.

πίστιν, ἱερέων, ἀρχόντων, στρατευομένων, πολιτευομένων⁵, εὐπορίαν ἢ ἐπιτήδευμα ἔχόντων, εὐσεβῶς δηλονότι καὶ ἐν⁶ εὐλαβείᾳ βιούντων, ἐπὶ αὐτῶν τὰ τε συναλλάγματα⁷ καὶ σύμφωνα παντοῖα καὶ τὰ ἔγγραφα προέρχεσθαι⁸. καὶ εἰ μὲν δύναται ὁ τὸ ἔγγραφον ποιῶν δι' ἑαυτοῦ γράψαι, γραφέτω τὸ πᾶν, ὑπογράφοντων καὶ τῶν μαρτύρων· ἄνευ μέντοι τῶν προικιῶν καὶ ἔμπεριγράφων παντοίων· ἐν ἐκείνοις γὰρ οἳ τε ταβουλάριοι καὶ οἱ νομικοὶ καὶ οἱ μάρτυρες κατὰ τὸ ἔθος γραφέτωσαν, τοιούτων ὑπογραφόντων μαρτύρων, οἷων προέφημεν. τούτων δὲ οὕτως πραττομένων, δσάκις ἂν φιλονεικία γένηται ἐξ οἰουδήποτε μέρους, προσάγεσθαι⁹ τοὺς μάρτυρας καὶ τὰ ἔγγραφα, καὶ ἔρωτᾶσθαι αὐτοὺς περὶ τῶν ἔγγράφων, εἰ ἀληθινὰ εἰσι¹⁰. καὶ ἔὰν συμφωνήσωσι, μάρτυρα¹¹ τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι, καὶ λέγοντες ἀληθινὰ εἶναι τὰ προκομισθέντα ἔγγραφα, ἀποπαύεσθαι¹² τὴν δίκην, καὶ τὸ ἐγκείμενον τῇ προκομισθέντι ἔγγραφῳ πρόστιμον ζημιοῦσθαι τὸν τὴν ἀγωγὴν ποιησάμενον παρὰ τοῦ δικαστοῦ, καὶ παρέχεσθαι τῇ διαδίκῃ αὐτοῦ. εἰ δὲ μετὰ τελευτὴν τῶν ἐν τῇ προκομιζομένῳ¹³ χάρτῃ μαρτύρων ἢ ἀγωγῇ τῆς δίκης γένηται, καὶ οὕτως ἀποπαύεσθαι τὴν δίκην ἄνευ ζητήσεως. εἰ δὲ ὁ τὸ ἔγγραφον ποιῆσαι ἀπαιτούμενος ἐν τοῖς προνομιασθεῖσι κεφαλαίοις, ἀγράμματος ὑπάρχει ἢ ἐκ πάθους ἀδυνάτως ἔχει τοῦ γράφειν, προτάσσειν αὐτὸν τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὰ λοιπὰ γράφεσθαι διὰ ταβουλαρίου ἢ νομικῶν¹⁴ ἢ ἐτέρων χειροχρήστων. καὶ εἰ μὲν ἔστιν ἀναγκαῖον τὸ ὑπογράψαι τοὺς μάρτυρας, γενέσθω οὕτως· εἰ δὲ μήγε, διὰ τῆς σημειώσεως τῶν ὀνομάτων αὐτῶν φανεροῦσθαι αὐτούς.

β'. Καὶ¹⁵ τὰ μὲν ἔγγράφως πραττόμενα, γίνεσθαι οὕτως, προσκληθέντων (ὡς εἴρηται) ζ' ἢ ε' μαρτύρων ἀξιοπίστων (ἐπὶ δὲ διαθηκῶν καὶ ἐλευθεριῶν καὶ μόνων καὶ ἕως τῶν τριῶν) ἐπὶ αὐτῶν τὰς τε συναλλαγὰς καὶ σύμφωνα παντοῖα περατοῦσθαι. καὶ ὅταν συμβῇ φιλονεικίαν γενέσθαι παρ' οἰουδήποτε μέρους, ἐπιζητεῖσθαι τοὺς εὔρεθέντας μάρτυρας· καὶ ἔὰν μὲν συμφωνήσωσι τῷ ἐνάγοντι, ἀνακρινόμενοι δις καὶ τρις¹⁶ παρὰ

⁵ Lips. addit, apud Leuncl. deest.

⁶ Praepositionem Lips. non habet.

⁷ Lips. τὰς συναλλαγὰς. ⁸ Leuncl. προσέρχ. Sequor Lipsiensem. ⁹ Lips. προάγεσθαι. ¹⁰ Lips. ἔστι. ¹¹ Lips. οἱ μάρτυρες. ¹² Lips. ἀπολύεσθαι, hic et mox infra. ¹³ Lips. τῶν προκειμένων τῷ χ. ¹⁴ Verba ἢ νομ. Lips. non agnoscit. ¹⁵ Lips. Τὰ δὲ ἀγράφως πραττόμενα γενέσθω οὕτω. Rectius sane, nisi forte juncta Leuncl. et Lips. lectione scribendum sit: Καὶ τὰ μὲν ἔγγράφως πραττόμενα οὕτως· τὰ δὲ ἀγράφως κτλ. ¹⁶ Verba δις καὶ τρις

τῶν δικαστῶν, ποιείτωσαν ἔγγραφα ἐξ ἰδιοχείρου, καὶ τιθέντων αὐτὰ ἐπ' ἐκκλησίας. εἰ δὲ ἀγράμματοι εἴσι, ποιείτωσαν¹⁷ τοὺς τιμίους σταυροὺς, καὶ τὰ λοιπὰ γραφέτωσαν διὰ χειροχρήστων, περιέχοντα ἐπὶ λέξεως οὕτως· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἢ¹⁸ ἀξιώματα. μάρτυς κύριος ὁ θεός, καὶ ὁ ἱερός τόπος¹⁹, ἐν ᾧ ἐστήκαμεν καὶ τὰ ἔγγραφα προσάγομεν²⁰. ἀλήθειαν ἐμαρτυρήσαμεν καὶ οὐκ ἐψευσάμεθα ἐν τινι· καὶ μετὰ ταύτης ἡμῶν τῆς μαρτυρίας παρασησόμεθα τῷ φοβερισθῆναι βήματι χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ἀποδοθῆναι²¹ ἡμῖν τε καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι²² ἢ ἀντάμειψις κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν. ἐὰν δὲ ποτε ἐν²³ καιρῷ ἢ χρόνῳ ἀποδειχθῶμεν ψευδομάρτυρες, τὴν διὰ τῆς μαρτυρίας ἡμῶν γενομένην ζημίαν ἀποκαθιστᾶν ἡμᾶς τῷ ζημιωθέντι, καὶ εἰδ' οὕτως ὑποκεῖσθαι ἡμᾶς τῇ τῶν ψευδομαρτύρων ποινῇ, κατὰ τὸ παροιμιακῶς γεγραμμένον· μάρτυς ἄδικος²⁴ οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται κακῶν.“ ἐὰν δὲ διαφωνήσωσιν οἱ μάρτυρες, ἢ καὶ τὰ ἑκάτερα μέρη προσάγωσι μάρτυρας, γενέσθω ἐκλογὴ τῶν μαρτύρων παρὰ τῷ δικάζοντι²⁵. καὶ οἷ²⁶ τινες εἰσὶ πλείονες καὶ ἀξιοπιστότεροι, ποιείτωσαν (ὡς εἴρηται) ἰδιόχειρα, καὶ περατούσθω ἡ δίκη.

γ'. Ταῦτα κρατεῖτωσαν καὶ ἐν ταῖς ἕξω πόλεσι καὶ ἐπαρχίαις· ἄνευ μέντοι τῶν ὁροθεσιῶν. ταύτας γὰρ τὰς²⁷ φιλονεικίας θεσπίζομεν λύεσθαι βασταζομένων τῶν ἀγίων εὐαγγελίων ἢ καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ παρὰ τῶν διοριζόντων μαρτύρων, καθὼς καὶ ἕως τοῦ νῦν ἐκράτησεν ἡ συνήθεια²⁸, προδήλως μὴ ἡμνούντων αὐτῶν, ποιούντων δὲ ἀσφαλῶς²⁹ ἔγγραφα, ὡς προείρηται.

Lips. omittit. ¹⁷ Leuncl. in marg. προατιτέτωσαν. ¹⁸ Lips. καὶ. ¹⁹ Lips. τόπος οὕτος. Non male. ²⁰ Lips. προάγ. ²¹ Ita Lips. Leuncl. ἀποθῆναι. ²² Ita Lips. Leuncl. verba καὶ ... καὶ ἐν τῷ μέλλοντι non habet. ²³ Lips. πῶποτε. ²⁴ Lips. ψευδής. ²⁵ Lips. τῶν δικαζόντων. Rectius. ²⁶ Bodl. 3399 et Lips. εἰ τινες. ²⁷ Ita ex Lips. edo. Leuncl. τῶν ὁροθεσιῶν φιλονεικίας, ἣν edidit ei in margine conjecit φιλονεικιῶν, ἄς. Rhalli autem emendavit τῆς τῶν ὁρ. ²⁸ In Bodl. 3399 verba: ἄνευ μέντοι τῶν ὁροθ. φιλ. ἢν θεσπίξ. λύεσθαι et καθὼς — ἢ συνήθεια desunt. Verbo συνήθεια Prochiron auctum explicit. ²⁹ Rhalli ἀσφαλείας.

NOV. XXVIII.

Imp. Irenae

de quartis nuptiis et de ancillarum connubio. (Inter 797—802.)¹

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς περὶ τῶν ἀθεμίτως συναπτομένων ἀπὸ τρίτου γάμου καὶ ἐπέκεινα, καὶ περὶ τῶν συναπτομένων ταῖς ἰδίαις² δούλαις.

Εἴρηται τῷ Θεόπτη μωυσιῇ περὶ τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ Θείᾳ γραφῇ· ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. τὰ οὖν προειρημένα ἐν τῷ β' τίτλῳ³ ὡς ἐπόμενα τῷ Θεῷ ἀποστόλῳ παύλῳ περὶ τῶν γαμικῶς ἐν-θέσιως⁴ συναπτομένων, ἕως γὰρ δευτέρου συνοικεσίου μνήμην πεποίηται⁵ καὶ περαιτέρου⁶ οὐδαμῶς ὡς παρανόμου⁷ καὶ κτηνώδους, ἥδη⁸ τὴν κύρωσιν ἔλαβεν. διὸ ὀρίζομεν⁹ παντὶ τρίτον συνοικέσιον καὶ ἐπέκεινα μὴ γίνεσθαι, ὡς ἀλλότρια τῆς Θεῆς ἀποστολικῆς διατάξεως καὶ ξένα τῆς χριστιανικῆς ἀγχιστείας¹⁰. μήτε μὴν τὰς οἰκετικὴν τύχην λαχούσας κόρας ἀποικίζεσθαι εἰς γαμικὴν γνησιότητα, ἢ καὶ ὀνομάζεσθαι αὐτὰς συζύγους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἀξίᾳ ὄντας. ἐὰν γὰρ πλημμελήσῃ τις ἀπὸ τοῦ παρόντος, παράνομον εἶναι τὸ συνοικέσιον, καὶ τοὺς τικτομένους ἐκ τῶν τοιούτων γάμων παῖδας νόθους τυγχάνειν.

NOV. XXIX.

Imp. Nicephori Generalis

aurea bulla de archiepiscopatu Patrensi¹.*Non extat.*

¹ Hujus Novellae rubricam servavit ὁ πίναξ Codicis Marciani 179. Ipsa extat in Codd. Paris. 1384. 1391. Vindob. 7. Marc. 172 (et Pal. 55) praecedenti Novellae subjecta. Praeterea habetur in Codicibus Eclogae ad Prochiron mutatae (cf. Delin. hist. JGR. p. 69) tit. XXVIII cap. 17. Primus edidi ad calcem Delineationis laud. ex Cod. Paris. 1720. Inde repetita est in Coll. canon. a Rhalli et Potli edita Athenis to. V p. 252. ² Marc. 179: οἰκείαις δουλείαις. Paris. 1391: τοῖς δούλοις. ³ Sc. Eclogae. Ut capitularia ad leges barbarorum, quas vocant, ita forte Irenae constitutiones Eclogae adjectae sunt sive ab ipsa imperatrice sive a librariis. ⁴ Sic Paris. 1384. Paris. 1720: ἐν θεσμίῳ. ⁵ Paris. 1384: περιποιεῖται. ⁶ Paris. 1720: περ' ἐτέρῳ. ⁷ Idem παρανομία. ⁸ Paris. 1384: ἦτοι. ⁹ Idem: διορίζομεν. Mox aut πάντη legendum aut τρόπῳ addendum. ¹⁰ Paris. 1384 reliqua non habet.

¹ Laudatur in Leuncl. JGR. I p. 278 sq. — Praeterea Bonifidius JO. p. 5—7 de

NOV. XXX.

Incerti Imperatoris

ut consensu matrimonium solvi possit¹.

Ἐπειδὴ πολλοὺς τῶν ἐν τῷ βίῳ γάμῳ νομίμῳ συνεζευγμένων καὶ διαθέσει ἀγαθῇ ἐπὶ κοινωνίᾳ φύσειώσ τε καὶ ζωῆς

Nicephori (802—803) legibus quaedam ex Cedreno affert. Sunt autem haec: α'. Σκεψόμενος δὲ ταπεινώσαι τὰ στρατεύματα ποίον θεῶν κατὰ χριστιανῶν οὐκ ἐπειρόσει; προσέταξε γὰρ τοὺς χριστιανοὺς ἐκ παντὸς θέματος ἐπὶ τὰς σθλαβινίας μετοικίσεσθαι, τὰς δὲ τούτων στάσεις πιπράσκεισθαι (καὶ ἦν αἰχμαλωσίας οὐκ ἔλατιον τὸ πρᾶγμα) ἐν ἀμικανίᾳ τοὺς πάντας γεγονότας. δευτέρῃ σὺν ταύτῃ κάκωσιν προσέταξε, στρατεύεσθαι πτωχοὺς καὶ ἐξοπλίσεσθαι ἀπὸ τοῦ παρὰ τῶν ὁμοχώρων, παρέχόντων ἀνὰ ἡ' νομίσματα καὶ πρὸς τὸ δημόσιον ἀλληλεγγύως τὰ δημόσια αὐτῶν. τρίτῃ κακόνοια· ἰσοπευτέσθαι πάντας καὶ ἀναβιβάζεσθαι τὰ τούτων δημόσια τέλη, παρέχοντας καὶ χαρτιατικοῦ ἕνεκα ἀνὰ κεράτια δύο. τετάρτῃ πληγῇ· τοὺς κούφισμοὺς πάντας ἀναβιβάζεσθαι προσέταξε. πέμπτῃ συμφορᾷ· τοὺς τῶν εὐγαῶν οἴκων παροίκους, τοῦ τε ὄρφανοτροφείου, ξενῶνων, γηροκομείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, βασιλικῶν, τὰ καπνικὰ ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς αὐτοῦ τυραννίδος· τὰ δὲ κρείττονα τῶν κτημάτων εἰς τὴν βασιλικὴν κουρατωρίαν αἰρεσθαι. τὰ μέντοι τέλη αὐτῶν ἐπιτεῖσθαι τοῖς ἐναπομείνανσι εἰς τοὺς αὐτοὺς εὐγαεῖς οἴκους, ὡς διπλοῦσθαι πολλῶν τὰ τέλη, τῶν οἰκήσεων στενομένων, καὶ τῶν χωρίων, καὶ ἐξοικεῖν. ἕκτῃ τυραννίς· σκοπεῖσθαι παρὰ τῶν στρατηγούτων τοὺς ἀθρόους ἐκ τῆς πτωχείας ἀνακτισθέντας, καὶ ἀπαιτεῖσθαι χρήματα ὡς εὐρεῖας θησαυρῶν. ἑβδόμῃ κάκωσιν· τοὺς πρὸ κ' χρόνων εὐρηκτότας καὶ μέχρι τῆς δεῦρο πίθον ἢ σκευὸς ὄτιοῦν, καὶ αὐτοὺς ἐξαργυρίζεσθαι. ὀγδόῃ ἀδικίᾳ· τοὺς ἐκ ἀπάτων ἢ προπάπτων κληρονομίσαντας, διαιρεθέντας ἐκ τῶν αὐτῶν κ' χρόνων, ἐξαναδιδόναι τῷ δημοσίῳ· καὶ τοὺς ὠνησαμένους ἐξω τῆς ἀβύθου σώματι οἰκετικῶν, ἀνὰ δύο νομίσματα τελέσαι προσέταξε, μάλιστα τοὺς κατὰ τὴν δωδεκάνησον. ἐννάτῃ παράνοια· τοὺς τὰς παραθαλασσίους οἰκοῦντας, μάλιστα τῆς μικρᾶς Ἰσουλίας, ναυκλήρους, μηδέποτε γηπονικῶς ζήσαντας, ἄκοντας ὠνεῖσθαι ἐκ τῶν καθαρπαγέντων παρ' αὐτοῦ κτημάτων, ὡς ἂν ἐπιμηθῶσι παρ' αὐτῶν. δεκάτῃ ἀδείᾳ· τοὺς ἐν κωνσταντινουπόλει ἐπισήμους ναυκλήρους συναγαγόντων, δέδωκεν ἐπὶ τόκῳ τετραπεράτου τὸ νόμισμα, ἀνὰ χρυσοῦ λίτρας δώδεκα, τελοῦντας καὶ τὰ συνήθη κομμέρκια. — β'. Τοκισμοὺς ἐν πλοίοις, ὁ πᾶσι νομοθετῶν τὸ μὴ τοκίζειν, καὶ ἄλλας μυρίας κακῶν ἐπινοίας ἐπέτεινεν. — γ'. Τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχοντας δουλικῶς χρᾶσθαι τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς ἐκέλευε, καταγομένους ἀσθεντικῶς ἐν τοῖς ἐπισκοπεῖσι καὶ μοναστηρίοις, καὶ καταχρᾶσθαι τὰ αὐτῶν. τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ θεῷ χρυσᾷ ἢ ἀργυρᾷ σκεύῃ ἔψευγε, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερά κωνοῦσθαι ἄξιον ἰδογματίεζε.

¹ Constitutio, quam hoc loco posuimus, primum a nobis edita est in Wiener Jahrb. d. Literatur LXXXVI p. 208 ex Cod. Paris. 1384 fol. 176 et Bodlej. 3399 fol. 48. In brevius contracta habetur Epanagoges tit. XXI c. 4, ibique scholiasta notat: ὁ μὲν παρῶν νόμος οὕτως τοιαῦτα λέγει· ἡ δὲ νεαρά (sc. Justiniani)

NOV. XXVIII.

Imp. Irenae

de quartis nuptiis et de ancillarum connubio. (Inter 797—802.)¹

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς περὶ τῶν ἀθεμίτως συναπτομένων ἀπὸ τρίτου γάμου καὶ ἐπέκεινα, καὶ περὶ τῶν συναπτομένων ταῖς ἰδίαις² δούλαις.

Εἴρηται τῇ Θεόπτη μωυσιῇ περὶ τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ· ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. τὰ οὖν προειρημένα ἐν τῇ β' τίτλι³ ὡς ἐπόμενα τῇ θείῳ ἀποστόλῳ παύλῳ περὶ τῶν γαμικῶς ἐν-θέσιμω⁴ συναπτομένων, ἕως γὰρ δευτέρου συνοικεσίου μνήμην πεποιήνται⁵ καὶ περαιτέρου⁶ οὐδαμῶς ὡς παρανόμου⁷ καὶ κτηνώδους, ἥδη⁸ τὴν κύρωσιν ἔλαβεν. διὸ δορίζομεν⁹ παντὶ τρίτον συνοικεσίον καὶ ἐπέκεινα μὴ γίνεσθαι, ὡς ἀλλότρια τῆς θείας ἀποστολικῆς διατάξεως καὶ ξένα τῆς χριστιανικῆς ἀγχιστείας¹⁰. μήτε μὴν τὰς οἰκετικὴν τύχην λαχούσας κόρας ἀποικίζεσθαι εἰς γαμικὴν γνησιότητα, ἢ καὶ ὀνομάζεσθαι αὐτὰς συζύγους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἀξίᾳ ὄντας. ἐὰν γὰρ πλημμελήσῃ τις ἀπὸ τοῦ παρόντος, παράνομον εἶναι τὸ συνοικεσίον, καὶ τοὺς τικτομένους ἐκ τῶν τοιούτων γάμων παῖδας νόθους τυγ-χάνειν.

NOV. XXIX.

Imp. Nicephori Genēralis

aurea bulla de archiepiscopatu Patrensi¹.*Non extat.*

¹ Hujus Novellae rubricam servavit ὁ πίναξ Codicis Marciani 179. Ipsa extat in Codd. Paris. 1384. 1391. Vindob. 7. Marc. 172 (et Pal. 55) praecedenti Novellae subjecta. Praeterea habetur in Codicibus Eclogae ad Prochiron mutatae (cf. Delin. hist. JGR. p. 69) tit. XXVIII cap. 17. Primus edidi ad calcem Delineationis laud. ex Cod. Paris. 1720. Inde repetita est in Coll. canon. a Rhalli et Potli edita Athenis to. V p. 252. ² Marc. 179: οἰκείαις δουλείαις. Paris. 1391: τοῖς δούλαις. ³ Sc. Eclogae. Ut capitularia ad leges barbarorum, quas vocant, ita forte Irenae constitutiones Eclogae adjectae sunt sive ab ipsa imperatrice sive a librariis. ⁴ Sic Paris. 1384. Paris. 1720: ἐν θεισμῶ. ⁵ Paris. 1384: περιποιεῖται. ⁶ Paris. 1720: περ' ἑτέρω. ⁷ Idem παρανομία. ⁸ Paris. 1384: ἦτοι. ⁹ Idem: διορίζομεν. Mox aut πάντη legendum aut τρόπῳ addendum. ¹⁰ Paris. 1384 reliqua non habet.

¹ Laudatur in Leuncl. JGR. I p. 278 sq. — Praeterea Bonifidius JO. p. 5—7 de

NOV. XXX.

Incerti Imperatoris

ut consensu matrimonium solvi possit¹.

Ἐπειδὴ πολλοὺς τῶν ἐν τῷ βίῳ γάμῳ νομίμῳ συνεζευγμένων καὶ διαθέσει ἀγαθῇ ἐπὶ κοινωνίᾳ φύσεώς τε καὶ ζωῆς

Nicephori (802—803) legibus quaedam ex Cedreno affert. Sunt autem haec: α'. Σκεπόμενος δὲ ταπεινώσαι τὰ στρατεύματα ποῖον δεινὸν κατὰ χριστιανῶν οὐκ ἐπενόησε; προσέταξε γὰρ τοὺς χριστιανούς ἐκ παντὸς θέματος ἐπὶ τὰς σθλαβινίας μετακίχζεσθαι, τὰς δὲ τούτων στάσεις πιπράσκεισθαι (καὶ ἦν ἀίχμαλωσίας οὐκ ἔλαττον τὸ πρᾶγμα) ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς πάντας γεγονότας. δευτέρῳ ἀντὶ τῆς αὐτῆς κίχωσης προσέταξε, στρατεύεσθαι πτωχοὺς καὶ ἐξοπλίζεσθαι αὐτοὺς παρὰ τῶν ὁμοχώρων, παρεχόντων ἀνά ἡ νόμισματα καὶ πρὸς τὸ δημόσιον ἀλληλεγγύως τὰ δημόσια αὐτῶν. τρίτῃ κακόνιοι· ἐποπτεῦσθαι πάντας καὶ ἀναβιβάζεσθαι τὰ τούτων δημόσια τέλη, παρέχοντας καὶ χαρτιατικοῦ ἕνεκα ἀνά κεράτιι δύο. τετάρτῃ πληγῇ· τοὺς κουφισμοὺς πάντας ἀναβιβάζεσθαι προσέταξε. πέμπτῃ συμφορᾷ· τοὺς τῶν εὐαγῶν οἴκων παροίκους, τοῦ τε ὀρφανοτροφείου, ξενῶνων, γηροκομείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, βασιλικῶν, τὰ καπνικὰ ἰπαιτεῖσθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς αὐτοῦ τυραννίδος· τὰ δὲ κρείττονα τῶν κτημάτων εἰς τὴν βασιλικὴν κορατωρείαν αἶρεσθαι. τὰ μέντοι τέλη αὐτῶν ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἐναπομείνανσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς εὐαγῆς οἴκους, ὡς διπλοῦσθαι πολλῶν τὰ τέλη, τῶν οὐκ ἔσσαν στενομένων, καὶ τῶν χωρίων, καὶ ἑξοικεῖν. ἕκτῃ τυραννίς· σκοπεῖσθαι παρὰ τῶν στρατηγούτων τοὺς ἀθρόως ἐκ τῆς πτωχείας ἀνακτισθέντας, καὶ ἰπαιτεῖσθαι χρήματα ὡς εὐρετῆς θησαυρῶν. ἑβδόμῃ κίχωσις· τοὺς πρὸ κ' χρόνων εὐρηκτότας καὶ μέχρι τῆς δεῦρο πίδαον ἢ σκεῦος δειοῦν, καὶ αὐτοὺς ἐξαργυρίζεσθαι. ὀγδόῃ ἀδικίᾳ· τοὺς ἐκ πίπτων ἢ προπάπτων κληρονομήσαντας, διαιρεθέντας ἐκ τῶν αὐτῶν κ' χρόνων, ἑξαναδιδόναι τῷ δημοσίῳ· καὶ τοὺς ὠνησαμένους ἔξω τῆς ἀβύθου σώματι οἰκεικᾶ, ἀνά δύο νομίσματα τελέσαι προσέταξε, μάλιστα τοὺς κατὰ τὴν δωδεκάνησον. ἐννάτῃ παράνοια· τοὺς τὰς παραθαλασσίους οἰκοῦντας, μάλιστα τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ναυκλήρους, μηδέποτε γηπονικῶς ζήσαντας, ἄκοντας ὠνεῖσθαι ἐκ τῶν καθαρπαγέντων παρ' αὐτοῦ κτημάτων, ὡς ἂν ἐκτιμηθῶσι παρ' αὐτῶν. δεκάτῃ ἀθεΐᾳ· τοὺς ἐν πονσηντινοῦπὸλαί ἐπισήμους ναυκλήρους συναγαγῶν, δέδωκεν ἐπὶ τόκῳ τετρακράτῳ τὸ νόμισμα, ἀνά χρυσίον λίτρας δώδεκα, τελοῦντας καὶ τὰ συνήθη κομμηρία. — β'. Τοκισμοὺς ἐν πλοίοις, ὁ πᾶσι νομοθετῶν τὸ μὴ τοκίζειν, καὶ ἄλλας μυρίας κακῶν ἐπινοίας ἐπέτειεν. — γ'. Τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχοντας δουλικῶς χρᾶσθαι τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς ἐκέλευε, καταγομένους ἀθροτικῶς ἐν τοῖς ἐπισκοπεῖσι καὶ μοναστηρίοις, καὶ καταχρᾶσθαι τὰ αὐτῶν. τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκευὴ ἔψεγε, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι ἄξιον ἰδογματίζει.

¹ Constitutio, quam hoc loco posuimus, primum a nobis edita est in Wiener Jahrb. d. Literatur LXXXVI p. 208 ex Cod. Paris. 1384 fol. 176 et Bodlej. 3399 fol. 48. In brevius contracta habetur Epanagoges tit. XXI c. 4, ibique scholiasta notat: ὁ μὲν παρῶν νόμος οὕτως τοιαῦτα λέγει· ἡ δὲ νεαρά (sc. Justiniani)

συνεληλυθότων και πολὺν χρόνον ἤ και ὀλίγον σὺν ἀλλήλοις ἐν μιᾷ γνώμῃ ὑπαρχόντων και εἰς παιδοποιεῖαν και ἄλλην βίου προόδον προκοψάντων και πλατυνθέντων, ὕστερον δὲ ὑπὸ τινος στυγερῆς πονηρᾶς ἢ οἴκοθεν ἢ ἕξωθεν ἐπιγενομένης εἰς μῖσος και ἔχθρας χωρήσαντας [εἶδομεν]², και, ὡς ὑπὸ τινος σπινθηρος σμικροῦ πολλὴν φλόγα τοῦ μισανθρώπου δαίμονος ἐν αὐτοῖς ἀνάψαντος, [ἐπὶ τοσοῦτον τὴν πρὸς ἀλλήλους κραταιωθείσαν ἀπέχθειαν]³ ὡς, εἰ μὴ θᾶπτον διαλυθεῖεν, και πολυτρόπους ἑαυτοὺς κατεργάζονται⁴, θεσπίζομεν, ἐκ συναινέσεως τούτους διαλύεσθαι, και μηκέτι κατὰ τῶν οὕτω διαλυομένων μηδὲ ἀπειλὴν τινα ποινῆς ἢ ἐπαγγελίαν κακοῦ και τιμωρίαν ὑφίστασθαι, ὡς ἐπ' ἀγαθῷ και ἐπὶ συμφέροντι αὐτοῖς τε ἐκείνοις και τῇ πολιτείᾳ ταύτης τῆς προφάσεως εἰρεθείσης. οὐδὲ γὰρ ἂν ποτε τὴν κατὰ συζυγίαν ζωὴν μετὰ τσαύτης δουλείας και τῆς εἰρηναίας ζωῆς ἀφρημένης τῆς ἀπλῶς ζωῆς τῶν εὐφρονοῦντων τίς προτιμῆσαιτο.

NOV. XXXI.

Fragmenta incerta¹.

1. Καὶ ταῦτα μὴ μόνον ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ παρόντος γαμικοῖς συναλλάγμασιν γινόμενον εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον συντηρεῖσθω, ἀλλὰ και ἐπὶ τοῖς πρότερον προελθοῦσιν ἐγγράφως τὸν παρόντα ἡμῶν εὐσεβῆ νόμον κρατεῖν και ἰσχύειν παρακελευόμεθα. σπεύδοντες γὰρ τῇ σινεργείᾳ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ἡμῶν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας διαλύεσθαι, τὴν παροῦσαν σύντομον νομοθεσίαν τοῖς γαμικοῖς δρῖσασθαι συνειδομεν συναλ-

και ἢ τοῦ ἡμετέρου εὐσεβοῦς βασιλέως (sc. Basilii Macedonis) ψῆφος ἀντιφέρεται. — Caeterum ex hac forte constitutione sumtum est, quod legitur in Ecloga privata aucta (cf. Delin. hist. JGR. p. 69) tit. II cap. 7: *Λέγεται γάμος ἐγγράφως και ἀγράφως, ὅτε οἱ συνοικοῦντες ἐξ ἰδίας ἀρεσκείας ἐπὶ τούτῳ συμφωνήσουσιν· και γὰρ τῷ προσφῶρῳ ταβουλαρίῳ ἀβιάστως τὴν ἰδίαν φανεροποιοῦντες γνώμην και πρόφασιν, διὰ τῆς τοῦ δεπουθίου ποιήσεως ἀζήμιον τὸν πρὸς ἑαυτοὺς διαλύουσι γάμον.* ² Ex Epanag. supplevi. ³ Etiam haec ex Epanag. addidi. ⁴ Paris. 1384 inter κατεργάζονται et θεσπίζομεν interpositum habet *σχόλιον*. *ὅτι ὁ ἀνὴρ και ἡ γυνὴ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἀγαπητικῶς κτλ.*

¹ Haec fragmenta et incertae originis et dubiae fidei sunt. Primum est ex Ecloga privata aucta, quae in Cod. Paris. 1384 extat, tit. I c. 17, hactenus ineditum: reliqua ex eodem Cod. Paris. gr. 1384 fol. 175 sq. dudum edidi in libro *Ἀνέκδοτα* p. 195. Caeterum videsis quae de iis iudicaverim in libro: *Innere Gesch. des GR. Rechts* I p. 22 not. 92 et p. 48 not. 179.

λάγμασι διὰ τὸ συμπλοκάς ἐκ τῶν τέκνων τοῖς γονεῦσι προσ-
γίνεσθαι χάριν πατρῶν καὶ μητρῶν αὐτῶν πραγμάτων, κάν-
τεῦθεν γονεῖς πρὸς τέκνα κινεῖσθαι καὶ τέκνα κατὰ γονέων
καθίστασθαι καὶ μάχας καὶ ἐρεσχέλιας, δίκας καὶ συντριβάς
μέσον αὐτῶν ἀναφύεσθαι· ἀντὶ γὰρ τῆς προσηκούσης καὶ ἐπο-
φειλομένης ὡς λέλεκται τοῖς γονεῦσι παρὰ τῶν παιδῶν αἰδοῦς
τε καὶ τιμῆς μεγάλαι μᾶλλον φιλονεικίαι καὶ θλίψεις παρὰ τῶν
παιδῶν αὐτοῖς προσεγένοντο, ὡς ἐντεῦθεν παραβάτας αὐτοῖς
τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀποδείκνυσθαι.

II. Περὶ ἐκλογῆς τῶν δευτερογαμούντων. Τὴν
δευτέραν διάταξιν, ἣν ἐν τῇ νεαρᾷ ἐξέθετο ὁ μακάριος Ιου-
στινιανὸς περὶ ἐκλογῆς τῶν δευτερογαμουσῶν, ὡς καινοπρεπῆ
τινα περιέχουσαν καὶ τῆς ἐπισταμένης συνηθείας ἀλλότρια πε-
ριφέρουσαν, ἢ ἡμετέρα εὐσεβῆς βασιλεία καὶ φιλόχριστος τῇ τε
διατάξει τῇ τε συνηθείᾳ ὅσον κατὰ τὸ εἶδος συνεβάλετο, τῆς
μὲν διατάξεως τὸ αὐστηρὸν γλυκάνασα, τῆς δὲ συνηθείας τὸ
ἀπρεπὲς καὶ συγκεχυμένον διασαφίσασα. οὕτως γὰρ τοὺς νό-
μους κοσμεῖσθαι γινώσκομεν, διὰ μὲν τῆς σαφηνείας τὸ εὐπαρά-
δεκτον ἔχοντες, διὰ δὲ τῆς συμμετρίας τὸ ὑπήκοον θεραπεύοντες.

Ἡ δευτερογαμοῦσα γυνὴ λαμβανέτω ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν ἡμί-
σειαν μοῖραν τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου αὐτῆς κατὰ τὴν
δεσποτείαν, τὴν δ' ἑτέραν ἡμίσειαν καταλιμπανέτω τοῖς ἐκ τοῦ
πρώτου ἀνδρὸς τεχθεῖσιν αὐτῇ παισίν. εἰ δὲ καὶ συμβῆ τινα
τελευτῆσαι τῶν ἐκ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς παιδῶν, Θεσπιζομεν καὶ
αὐτὴν ὑπεισέρχεσθαι ἀδελφὴν μετὰ τῶν αὐτῆς παιδῶν εἰς τὴν
τοῦ τελευτήσαντος περιουσίαν. εἰ δὲ καὶ κατὰ τάξιν τινὰ τε-
λευτήσωσιν οἱ τοῦ ἀνδρὸς τεχθέντες παῖδες, περιέλθῃ δὲ ἡ
τούτων περιουσία εἰς ἓνα τῶν ἀδελφῶν, τύχη δὲ τοῦτον τελευ-
τῆσαι ἄπαιδα καὶ ἀδιάθετον, κληρονομέτω καὶ τούτων καὶ
αὐτὴ ἡ μήτηρ. εἰ δὲ γε τύχη τὴν μητέρα προτελευτῆσαι τῶν
παιδῶν, μὴ ἔχειν ἄδειαν αὐτὴν προτελευτῶσαν καὶ διατιθεμένην
κατώτερον τοῦ φαλκιδίου τούτους ἐκ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς τεχθέν-
τας παῖδας καταδικάζειν. εἰ δὲ γε βούλοιο ὑπεράνω τοῦ φαλ-
κιδίου παρέχειν αὐτοῖς, ἄδειαν αὐτῇ δίδωσιν ὁ νόμος τοῦτο ποιῆσαι.

Τοῦ αὐτοῦ. ὅτι ἀνὴρ δευτερογαμῶν μηκέτι κατὰ τὸν
πρότερον νόμον τῆς χρήσεως ἀπολαύει τῆς τε προικὸς καὶ τῆς
πρὸ γάμου δωρεᾶς, ἀλλὰ παρεθὺ τῆς μὲν χρήσεως καὶ τῆς
δεσποτείας ἐκπιπτέτω, τὸ δὲ τρίτον τῆς προγάμου δωρεᾶς οὐ
μετὰ χρόνον ἀλλὰ παρεθὺ κερδανέτω. καὶ τοῦτο ὁ ἡμέτερος
ἐφιλανθρωπέυσαστο νόμος τοῦ μὴ παντελῶς τοὺς πατέρας τῶν

γαμικῶν κερδῶν ἐκπίπτειν, καὶ τὰ δευτέρα τῶν μητέρων ἐν τοῖς ἰδίοις τέκνοις ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ὑπεισέρχονται οἱ ἐκ τοῦ πρώτου συνοικεσίου τεχθέντες παῖδες σὺν τοῖς ἐκ δευτέρου συνοικεσίου τεχθεῖσι παισὶν εἰς τὴν ἅπασαν αὐτοῦ περιουσίαν ἀδελφικῶς. μὴ ἔχοντος ἄδειαν τοῦ πατρὸς περαιτέρω τοῦ φαλκιδίου καταδικάζειν τοὺς ἐκ τοῦ πρώτου συνοικεσίου παῖδας αὐτοῦ· εἰ δὲ γε βούλοιο τούτους φιλοτιμῆσθαι, ἄδειαν ἔχέτω.

Ὅτι πάντων τῶν παιδῶν προτελευτησάντων τῆς δευτερογαμίας μητρὸς, ἀναγραφὴ γίνεται ἢ τούτων περιουσία. καὶ εἰ μὲν τύχῃσι τῶν ἀνιόντων τινὲς, τουτέστι πάππων ἢ προπάππων, τοῦ ἐναντίου λέγω μέρους, καὶ μάλιστα ἀναθρεψάμενος, συμμεριζέσθω μετὰ τῆς μητρὸς τῶν παιδῶν ἐξ ἴσης καὶ ἐπ' ἴσης μοίρας τῇ τῶν προτελευτησάντων παιδῶν μητρὶ. εἰ δὲ γε τῶν ἐκ πλαγίου τύχῃ ἀναθρεψάμενος, τουτέστιν ἀδελφὸς καὶ ἀνεψιὸς, θεῖος καὶ ἐξάδελφος, λαμβανέτω τὸ τρίτον μέρος τῆς περιουσίας τοῦ τελευτήσαντος οὗτος, τὸ δὲ καταλιμπανόμενον ἢ μήτηρ κληρονομεῖτω· τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅταν οὐκ ὦσι παῖδες τῶν παιδῶν καὶ μὴ διάθῃται ὁ παῖς ὁ τελευτήσας. εἰ δὲ τῆς ἐντελοῦς τύχῃσι ἡλικίας οἱ παῖδες καὶ βούλωνται διαθεῖσθαι, μὴ κωλύεσθωσαν διαθήκας ποιεῖν, καθὼς καὶ αὐτοῖς δίδωσιν ἄδειαν ὁ νόμος.

Ὁ αὐτὸς εὐσεβῆς λέων βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θεῶν ὀφφικίων περὶ τῶν ἐπιγαμικῶν συμφωνιῶν. εἴτις τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν ἀποβάλλῃ, παρακρατεῖτω τὰ ἑαυτοῦ, ἦτοι τὴν πρὸ γάμου δωρεάν. καὶ εἰ μὲν παῖδας ἔχει ἐξ αὐτοῦ τοῦ συνοικεσίου, ἔχέτω κατὰ δεσποτείαν ἐκ τῆς προικὸς κατὰ ἀναλογίαν ἐνὸς παιδὸς εἰς κλῆρον δηλονότι μὴ προδευτερογαμίας ὁ τούτων γονεὺς.

Ἡ δευτέρα γυνὴ ἢ τὰ γεγραμμένα αὐτῇ λαμβάνει, ἢ μοῖραν ἐνὸς παιδὸς τῶν προγόνων αὐτῆς· τὸ δὲ χρέος πρῶτον ἀποδίδεται, καὶ οὕτως λαμβάνει ἢ γυνὴ ἢ τὰ γεγραμμένα ἢ καθὰς ἔλαβον οἱ παῖδες καὶ τὸ βρῶμα αὐτῆς ἕως ἐνιαυτοῦ².

² Bonafidius JO. p. 7 - 12 hic ex Cedreno locos quosdam congescit, in quibus tum Leonis Armenii iudicium de adultero et praefecto negligente, tum Theophili saevitia in imagines et monachos memoratur, connubium Persis cum Romanis ab eo concessum esse narratur, edictum de capillorum tonsura ab eo propositum refertur, denique sententia ab ipso in ducem injustum lata exponitur. Quae omnia ita parum Novellarum collectioni conveniunt, ut ea ne in notas quidem transscribere voluerim.

COLLATIO SECUNDA.

Imp. Leonis Novellae constitutiones inter 886—910 editae¹.

Λέοντος

ἐν χριστιῶ τῷ ἀθανάτῳ πάντων βασιλεῖ εὐσεβοῦς βασιλέως ῥωμαίων αἱ τῶν νόμων ἐπανορθωτικαὶ ἀνακαθάρσεις².

Προοίμιον.

Τὸ ποικίλον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τὸ πολύτροπον τῆς τοῦ βίου καταστάσεως πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς νόμοις

¹ Circumferuntur in libris tam Mss. quam editis, veluti Leunclavii JGR. I p. 86 sq. et II p. 134 sq. (quo tamen loco quae sub no. VI posita est, non Basilii Macedonis, sed Basilii Bulgaroctoni est) Novellae Basilii Macedonis, quas hoc loco intercalandas fuisse fortasse aliquis dixerit. Sed quae hujus generis fragmenta occurrunt, proprie non sunt Novellae constitutiones, sed capita Prochiri a Basilio promulgati, inque illo primum νεαρῶς sancita; cf. Prochiron a me editum p. 352. Caeterum Minoides Minas in Wolowski Revue 1946 Août p. 469 de his capitibus haec habet: „J'en ai vu un autre (sc. Codicem Ms. Prochiri) plus ancien encore, copié en parchemin sur l'original authentique, où toutes les ordonnances de l'empereur Basile étaient écrites avec du cinabre: le copiste avait eu le soin de les noter à la marge avec les mots *διὰ κινναβάρως*.“ — Denique Bonafidius JO. I p. 12 sq. de Basilii legislatione haec ex Cedreno affert: α'. *Εἰθ' οὕτως δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο καὶ ἰσονομίαν ἐμπολιτεύεσθαι τοῖς ἀρχομένοις καὶ τὸ μὴ καταδυναστεύεσθαι ὑπὸ τῶν πλουσίων τοὺς πενεστέρους ἐπραγματεύσατο. παντάχῳ δὲ διατάγματα ἐξετίθει τέλειον ἐξαρθῆναι τὴν ἀδικίαν ὀρίζοντα· δικαστὰς τε ἔταξε, σιτηρεσίους καὶ φιλοτιμίαις παντοδαπαῖς αὐτοὺς μεγαλύνας, καὶ τάξας διημερεύειν καὶ τὰς διενέξεις διαλύειν τῶν φιλονεικούντων· τόπους ἀγορῆς αὐτοῖς ἐπιτηθείους, τὴν τε μαγναύραν καὶ τὸν καλούμενον ἱππόδρομον, καὶ τὴν λεγομένην χαλκὴν χροῶν μογήσασαν καὶ ὅσον οὐδέπω πεσεῖν κινδυνεύουσαν ἐπισκευάσας καὶ καινοουργήσας. ἔταξε δὲ καὶ τροφὴν τοῖς πενεστέροις τῶν τὰς δίκας ἐχόντων, ἵνα μὴ ὑπὸ ἐνθελίας πιεζόμενοι ταῖς δίκαις ἀπαγορεύοιεν.* — β'. Ὅρων δὲ ὅτι ἐστὶ τοῖς πονηροῖς εἰς

παρέσχε λαβεῖν γένεσιν, οἱ τῷ πλήθει τοῖς πράγμασι συνεπεκτεινόμενοι, τῇ πρὸς ἑαυτοὺς παραθέσει πᾶν ὃ τί τε καλῶς ἔχει καὶ ὃ μὴ³, διακρίνουσιν. Εἰσὶ τοιγαροῦν ὡσπερ τινὲς φύλακες τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ ἱατροὶ, ἃ μὲν κωλύοντες παντελῶς εἰς τὸν βίον ἔλθεῖν τῶν κακῶν, ὧν δὲ λαθόντων καὶ παρεισδεδυκότων τὴν βλάβην ἐπανορθούμενοι, καὶ οἶον ριζοτομοῦντες τὴν κακίαν καὶ οὐκ ἐῶντες ταύτην κρατύνεσθαι. ἀλλὰ γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φορὰ καὶ παλιρροία ἄνω τε καὶ κάτω πάντα στρέφουσα τε καὶ μεταφέρουσα, καὶ πολλὰ μὲν εὖ κείμενα κακῶς μετατιθεῖσα, πολλῶν δὲ λήθην κατασκευάζουσα, ὥστε εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ὠφθησαν λαχόντα γένεσιν καὶ ἀνεπίγνωστα⁴ εἶναι, οὐ μικρὰ τούτους ἐλυμήνατο, οὓς μὲν σιγῇ κρύψασα βαθεῖα, οὓς δὲ ἀλλήλοις ἀντιφθέγγεσθαι παρασκευάσασα, τοῦτο μὲν αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἐκτεθεικότων αὐτοὺς οὐ μεινάντων ἐπὶ ταῖς πρότερον διανοαῖς ἀλλὰ σφίσι αὐτοῖς ἀντειπόντων, τοῦτο δὲ καὶ τῶν μεταγενεστέρων ὅπου μὲν ἔθει ὅπου δὲ δόγματι τούτοις ἐναντιωθέντων, ὥστε⁵ καὶ ἐντεῦθεν συμβῆναι μὲν πολλὴν τοῖς νόμοις τὴν σύγχυσιν, οὐκ ὀλίγον δὲ βλάβος τοῖς πράγμασιν, ἄλλων πρὸς ἄλλας⁶ μετατιθέντων καὶ κατὰ κύβους πεττευόντων. τοιγαροῦν οὐκ ἄξιον παριδεῖν κρίναντες ἐν τῷ αὐτῷ συγχύσει καὶ ταραχῇ φέρεσθαι ὧν ἡ γαλήνη καὶ ἀταραξία τῆς πολιτείας ἐξήρηται, ἐπισκέψεώς τε ὡς ἐνὶ μάλιστα ἐπιμελεστάτης τοὺς νόμους ἠξιώσαμεν, καὶ ὧν λυσιτελεῖς ὑπάρχειν τὸ κράτος κατενόησαμεν, τούτων ἐκλογὴν ποιησάμενοι δόγματι ἐγγράφῳ τῆς βασιλείας ἡμῶν τὴν εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῖς παρδρησίαν ἐβεβαίωσαμεν καὶ τοῖς πράγμασι διαιτῶν ἐπειψηφισάμεθα· οὓς δὲ ἔγνωμεν ἀσυμφόρους, τούτων δὲ ἄρα ἐλίους μὲν καὶ αὐτοὶ δόγματι τῆς τῶν νόμων τιμῆς καὶ τάξεως ἐξωστρακίσασιν εἰς σιγὴν διηνεκῆ συνελάσαντες, ὧν δὲ οὐδ' εἰς μνήμην

τὸ ἀδικεῖν ἀφορμὴ διὰ τὸ σύντομον ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς μορίων, τοῦ ἡμίσειός φημι καὶ ἕκτου καὶ δωδεκάτου καὶ τῶν τοιούτων, χρωμένων τοῖς παλαιοῖς σημείοις τῶν γραφῶν, ἠθέλησε καὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἀδικεῖν ἐλομένῳ περιελεῖν ἀφορμὴν, καὶ διωρίσατο γράμμασι λιτοῖς, ἃ καὶ τοῖς ἀγροῖκοις ἀναγνώσκεσθαι ἔφθιον, τὰ τοιαῦτα γράφεσθαι σημεία· οἰκοδὴν καταβαλῶν καὶ τὴν τῶν χαρτίων δαπάνην καὶ τὴν γραμμάτων καὶ τὴν τῶν γραφῶν.² Hanc inscriptionem praestant Zuich. et Meerm. — Scrimg. *Ἄτοκράτορος λέοντος ἀγούστου νεαράι διατάξεις ἡ αἰ τῶν νόμων ἐπανορθωτικαὶ καθάρσεις.* ³ Zuich. et Meerm. ὃ μὴ ὄν. ⁴ Codd. *ἐπίγνωστα.* Sed legendum *ἀνεπίγνωστα*, hoc sensu: „ut vel incognita essent, si nec initio, quum ortum caperent, visa fuissent.“ ⁵ Deest in Codd. Supplevit H. Stephanus. ⁶ Agy-laeus ἄλλους legi vult, Osenbrüggen rectius ἄλλα.

ὅλως κατέστημεν, διὰ τῆς ἀμνηστίας καὶ αὐτοὺς παραπλησίως ἐκείνοις συνεξωστρακίσσαμεν. ἔπει δὲ καὶ ἐν ταῖς κρατούσαις συνηθείαις ἐφάνησάν τινες οὐ παράλογοι, οὐδὲ τοιαῦται οἶας ἂν νοῦς συνετὸς ἀτιμάσειε, καὶ ταύτας νόμον προνομίῳ τετιμηκότες, ἀντὶ δὲ συνηθείας ἀλόγου εἰς νόμον πρόσταξιν καὶ τιμὴν ἀνηγάγομεν.

Τούτων ἡμῖν οὕτως διηρημένων, ἴστω πᾶς τις, ὡς ὅσοι μὲν διὰ τοῦ ἐγγράφου τῆς βασιλείας ἡμῶν δόγματος ἔλαβον κῆρος νόμοι ἢ τετιμηταὶ ἀξιώματι νόμον συνηθείαι, οὗτοι καὶ πολιτεύονται καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἀνηρημένα τὰ πράγματα ἔξουσιν, ὅσοι δὲ πρὸς ἐναντίωσιν αὐτοῖς ἀποφερόμενοι ἢ μνήμης τὴν ἀφρονίαν αὐτοῖς αἰδίδιον ἐπιβαλούσης ἤξιωνται, ἢ καὶ χωρὶς ταύτης ὡς ὁμότιμοι τῶν ἡτιμωμένων συνητίμωνται, οὗτοι δὲ καὶ ἀπόβλητοι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ τοῦ πολιτεύματος εἰσὶν ὑπερόριοι.

NOV. I.

Quod unumquemque, qui judicandi praerogativam acceperit, quemadmodum promulgatus a nobis legalium capitulorum delectus stauerit, dirimere controversias oporteat, quae vero in reprobatorum locum rejecta sunt, ut ex iis nulla dijudicetur litis ambiguitas¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ α'.

Ὅτι χρὴ πάντα τὸν κρίνειν λαβόντα προνόμιον καθὼς ἢ ἐγχεκριμένη τῶν νομίμων κεφαλαίων ὑφ' ἡμῶν ἐκλογὴ διατέτακται διαλύειν τὰ ἀμφίβολα, ἃ δὲ τῆς ἀποκρίτου τάξεως ἤξιῳται, κατὰ ταῦτα μηδεμίαν διοικεῖσθαι δίκης ἀμφιβολίαν².

Ἐν ὀνόματι τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις νομοθετήσαντος τὰ σωτήρια χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλάβιος λέων εὐσεβῆς εὐτυχῆς ἔνδοξος νικητῆς τροπαιοῦχος ἀεισέβαστος αὐγουστος πιστὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῶ περιφανεστάτῳ μαγιστρῶ τῶν θείων ὀφφικίων ἡμῶν.

Ὅ μὲν δὲ περιώνυμος ἐν βασιλεῦσιν ἰουστινιανὸς, ἀρίστης καὶ λυσιτελεστάτης τῇ πολιτείᾳ γνώμης γενόμενος, ὥσπερ τινὰ

¹ In Ecloga Nov. Leonis est Nov. 1.

² Hanc summam constitutionis Zuich. et Meerm. inscriptioni postponunt.

ἕλην λαβὼν τὰς ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρις ἐκείνου κατὰ διαφόρους χρόνους τῇ ῥωμαϊκῇ ἐπικρατείᾳ διατάξεις τεθεσπισμένας, οἰκειαίς φροντίσιν καὶ πόνοις ἔργον ἀξιοθαύμαστον τὴν τῶν νόμων ὅλην σωματοποιῆσαι εἰς εὐεργεσίαν τῶν ὑπηκόων ἐφιλοτιμήσατο κατασκευάσασθαι, καὶ εἴ τι μὲν ὑπεναντίον καὶ ἀνάρμοστον διεφαίνετο ἀνακαθάρας, δι' ὧν δὲ τὴν εὐαρμοσίαν ἐμπολιτευομένην ἔγνω ταῦτα εἰς ἓν συνυφηνάμενος καὶ στοιχειώσας καὶ ὡσπερ εἰς στάθμην δίκης μίαν καταστησάμενος, ὑφ' ἧς τό τε δίκαιον καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον ὄν διεκρίνετο. ἀλλὰ γὰρ ὡς ἔοικε πανταχοῦ κάλλιστον τὸ μηδὲν ἄγαν. καὶ γὰρ οὕτω καλῶς εἰς ἓν σῶμά τε ποιησάμενος³ τὴν καταμεμερισμένην τῶν νόμων ὑπόστασιν, καὶ τὰ ἐξ ὧν τὸ ἑναρμόνιον τῆς νομικῆς οἰκονομίας πολλάκις παρεκχεῖτο ἐξισωσάμενος, καὶ πρὸς μίαν συμφωνίαν ἐκ τοῦ πρὸς ἑκάστην μόνον τὴν πάντων ἀπευθύνεσθαι ψῆφον τοὺς δικάζοντας καταστήσας, καὶ ἀμάχως κρίνειν συμβιβάσας τῇ εἰρηναίᾳ καὶ ἀμάχῳ τῶν νομίμων κεφαλαίων καταστάσει, οὐ στέρξας ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ ἄμεινόν τι διανοηθεὶς τῇ πολιτείᾳ μετὰ ταῦτα χαρίζεσθαι, ἔλαθεν οἷς ὕστερον ἐνομοθέτησε καὶ τῷ πρώτῳ λυμηνάμενος ἔργῳ καὶ τὸ δεύτερον οὐκ ἐργασάμενος ἄμεμπτον, ἀντιλογίας καὶ ἔριδος ἐκ τῆς ὕστερον αὐτῷ πεπραγμένης ὑποθέσεως οὐκ ὀλίγης πρὸς τὴν προτέραν ἀνακεκμημένης. τῷ μὲν οὖν οἰκείῳ καμιάτῳ οὕτως δι' ἑαυτοῦ ὁ λουστίνιανος ἐλωβήσατο. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἄρτι μὲν ὑπὸ νεωτέρων θεσπισμάτων ἄρτι δὲ ὑπὸ σινηθεῶν ἀθεσπίστων καὶ μόνην προβαλλομένων ἰσχὺν τὴν τῶν ὄχλων ἀρέσκειαν πολλῆς ἐπιγενομένης καινοτομίας, μικροῦ τὰ τῶν νόμων συγκέχυται, καὶ ἄνω καὶ κάτω πεττενόμενα τὰ πράγματα φέρεται. διὰ τοῦτο, εἶπερ τι ἄλλο, καὶ τούτου ἡμῖν τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς τὸ προνοίας ἀντιλαμβανούσης τυχεῖν ἀξίου [φανέντος, τὴν τῶν νόμων]⁴ πραγματείας, ἔτι δὲ καὶ τὰς εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν παρελθούσας σινηθείας ἐπισκεψάμενοι, τῶν μὲν νόμων τὴν ἀντιλογίαν ἀπεσκευασάμεθα, πᾶν ἀντίπαλον καὶ πρὸς τὴν φέρουσαν ἀγωγὴν τῶν πραγμάτων ἀθέμιτον τῆς νομικῆς ἀξίας ἀποχειροτονήσαντες, τὰς δ' ὅσαι σινηθεῖαι οὐ φαύλως ἐδόκουν οὐδ' ἐπιβλαβῶς θυθιμίξειν τὰ πράγματα, ταύτας μηκέτι σινηθείας ἀλόγους εἶναι καταλιπόντες, ἀλλ' εἰς ἐξουσίαν θεσπίσματος καταστήσαντες, ἐστὶ δ' ὅπου

³ H. Stephanus et Agylaeus: σωματοποιησάμενος.
 jectura addo.

⁴ Inclusa ex con-

καὶ πρὸς τὸ ἀπληγὲς καὶ ἀποτομώτερον δρῶντα τὸν νόμον καὶ ὥσπερ ἐξιστάμενον τῆς δικῆς εἰς τὸ οἰκεῖον καὶ πρέπον συστέλλαντες σχῆμα, καὶ τῇ ὀφειλομένῃ τοῖς νόμοις δικαιοσύνη⁵.

Τούτων οὖν ἡμῖν οὕτω διωκόμενων, ἀπὸ⁶ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ἅπαντα χρόνον ἅπασιν εἰς οὓς ἀνήρτηται τὰ τῆς δικῆς ζυγὰ, ἄρχουσι καὶ δικασταῖς, ἐπιτελλόμεθα, τοὺς μὲν ὅσοι νόμοι παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν τοῦ νομίμου ἐδάφους τὴν ἀπαλλοτριώσειν κατεψηφίσθησαν, τούτους ἀχρήστους ἡγουμένους ἕαν ἐξῆρθεαι, κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγγράφους τοὺς τε ἀρχαίους⁷ καὶ τοὺς μικρῶ μὲν πρόσθεν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν, νῦν δὲ παρ' ἡμῶν ἐγκεκριμένους ἢ τεθεσπισμένους ταῖς δίκαις βραβεύειν τὰς διαλύσεις, οὐδενὸς συγχωρουμένου ἔτι πρὸς τινα τῶν ὑπερορίων τῆς νομικῆς ἀξίας κεφαλαίων ἀπονεύειν, ἀλλ' οὐδ' εἰς συνήθειαν ἀποτρέχειν⁸, ἥτις οὐχὶ παρὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους λαβοῦσα τὸ ἔκκριτον⁹ ἀντὶ τοῦ συνήθεια εἶναι καὶ λέγεσθαι πρὸς νόμου δόξαν καὶ τιμὴν ἀνηνέχθη.

NOV. II.

Ut secundum sacros divinosque canones, quem episcopali dignitate dignum testatur de caetero vitae integritas, is ab honore non prohibeatur ob liberos ex legitimo connubio susceptos¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ β'.

Περὶ τοῦ κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τὸν ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος μαρτυρούμενον ἄξιον τῇ ἄλλῃ τοῦ βίου ἀρετῇ μηδὲν εἰς τὴν τιμὴν ἐμποδίζεσθαι ἕνεκα τῶν ἐκ νομίμου² παίδων συναφείας, εἰ παῖδες πάρευσιν αὐτῷ³.

Ὁ ἀπὸ τοῦ βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχει.

Τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων, τῶν τε ἄλλων καὶ ὅσοι περὶ τε ἱερωσύνης καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων ἐθέσπισαν, εἰς

⁵ Hic omnino aliquid deest, puta ἔκοσμήσαμεν.

⁶ Hinc incipit Ecl. Nov. I.

⁷ Scrimg. τοὺς ἀρχαίους.

⁸ Ecl. προστρέχειν.

⁹ Nonnulli Eclogae Codices:

ἔκριτον.

¹ Hanc Nov. laudat Bals. ad syn. Trull. c. 48. ed. Rhalli II p. 422 ² Scrimg. addit γάμον. Idem notat: Ἄλλη ἐπιγραφὴ συντομωτέρα καὶ αὐτῇ ἐν τῷ παλαιῷ γεγραμμένη ἀντιγράφῳ· περὶ τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι τὸν ἄξιον ἀρχιερωσύνης εἰ παῖδες νόμιμοι αὐτῷ πάρευσιν. ³ Haec verba „εἰ παῖδες πάρευσιν

τὸ ἄριστόν τε καὶ ἀκριβέστατον ἐκπεφωρημένων, (πῶς δ' οὐκ ἔμελλον ἀκριβῶς ἐκπεφωρηθῆσαι θείας ἐπιτιμίας ἐν τοῖς φθεγομένοις ἐνεργοῦσης;) θανατῶσαι ἐπεισὶ μοι, πῶς οὐκ εὐλαβήθησάν τινες ὡσπερ ἐνδεῶς ἐκείνων ἐχόντων τολμᾶν ἐτέρων ἐκθέσει νόμων τοὺς ἱερούς καὶ θείους ἀθετεῖν νόμους. καὶ γὰρ ἐν οἷς τὰ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων διατάττουσι τῶν ἱερῶν θρονοῦ καὶ κανόνων τὸν ὃς ἐκ νομίμου γάμου παῖδας ἔχει, εἴ γε ἡ ἄλλη τοῦ βίου ἀρετὴ ἐμποδῶν οὐχ ἴσεται, εἰς ἀρχιερωσύνην προάγεσθαι, οὗτοι ἀντιθεσπίζοντες φασί, μὴ εἶναι πρὸς ἐπισκόπου ἀξίωμα τοῖς ἔχουσι παῖδας, κἂν δῶρον ὡς γάμου νομίμου, ἀναβαίνειν ἀκώλυτον, ἴσως μὲν (τί γὰρ ἂν τις ἄλλο εἴποι;) ἐκεῖνο ἐπὶ νοῦν λαβόντες, ὡς τῇ πρὸς τέκνα διαθέσει ταῖς ἱεραῖς ὑπάρξει λυμανεῖται ὁ χειροτονοῦμενος. πλὴν οὐκ ἔχει καλῶς ἡ αἰτία. οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἀδελφῶν ἢ συγγενῶν ἐτέρων προσόντων οὐχ ἔξει τις χώραν πρὸς ἐπισκόπου χειροτονίαν· ἡ γὰρ συγγενῆς⁴ διάθεσις καὶ πρὸς τούτους ὁρᾷ. ἀλλὰ προειδότες τοῦτο οἱ θεῖοι κανόνες ἔδωκαν τοῖς ἐπισκόποις ἰξουσίαν, εἰ συγγενεῖς εἴεν ἄποροι, ἐκ τῆς ἱεραῖς ὑπάρξεως τούτων παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπορίαν.

Ἡ οὖν ἐκ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο ἀρμοδιώτερον κατανοοῦσα τοῖς θείοις ἐπεσθαι ἐντάλασι, σύμφωνον ἐκείνοις ἐκφέρει νόμον, ὡσπερ⁵ αὐτοῖς δοκεῖ τὸ πρὸς ἀρχιερωσύνην ἀναγεσθαι τὸν ἄξιον τῆς τιμῆς κἂν ὡς γοναὶ νόμῳ τετιμημένοι, οὕτως ὁρίζουσα τὸν ἀντιφθέγγεσθαι θρασυθέντα νόμον⁶ δίκην τῆς θρασυτήτος τὴν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διηνεκὴ ἀφωρίαν εἰσπράττεσθαι.

NOV. III.

Ut secundum ecclesiae statutum qui sacerdotes creentur aut vitam caelibem acturos se polliceantur, aut si matrimonio jungi velint, prius copulentur et sic ad ordinationem accedant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ γ'.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμοῦ τοὺς μέλλοντας παραγγέλλειν εἰς ἱερέας ἢ διὰ βίου τὴν ἀγαμίαν ἐπαγ-

αὐτῶν⁴ abundant. Fortasse ex altera illa ἐπιγραφῇ, de qua not. 2, perperam huc translata sunt. ⁴ Malim συγγενική. ⁵ Bals. καὶ ὡσπερ. ⁶ Sc. Nov. Justiniani 123 c. 1.

¹ Laudatur a Bals. ad syn. Ancyr. c. 10 (ed. Rhalli III p. 41) et in Respons. 39

γείλασθαι, ἢ εἰ βούλοιντο γάμῳ προσομιλεῖν, πρότερον ἀρμόζεσθαι καὶ οὕτω τῇ χειροθεσίᾳ προσέρχεσθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμένικῷ πατριάρχῃ.

Καλῶς ἐξ ἀρχῆς τὰ περὶ τῶν ἱεραῶσαι ἀξιωθέντων³ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ὀρισσαμένης, οὐκ ὀρθῶς κατὰ γε ἐμὲ τῇ νῦν κρατούσῃ ἐπόμενοι συνηθεῖα ἐνίοτε κατολιγωροῦσι τοῦ ἱερατικοῦ παραγγέλματος. καὶ γὰρ ἐκείνου προστάσσοντος τοῖς μέλλουσι παραγγέλλειν εἰς⁴ ἱερέας, εἴτε διὰ βίου παντὸς, εἰ τεθαβήκησιν τὴν ἐπαγγελίαν μὴ ψεύσασθαι, ἀγαμίαν ἐπαγγελλασθαι, ἢ εἰ μὴ τοῦτο δυνατόν αὐτοῖς φαίνεται, νομίμοις γάμοις ἀρμόζεσθαι καὶ οὕτω τῆς θείας λειτουργίας ἀντιλαμβάνεσθαι· ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος κρατοῦσα συνήθεια τοῖς πρὸς γάμον συνάπτεσθαι λογισμὸν ἔχουσι δίδωσιν εἰς ἱερέας πρὸ τῆς μνηστείας τελεῖν, εἴτα μέχρις ἐτῶν δύο τῷ βουλομένῳ γήμασθαι περαινέειν ὀρίζει τὸ βούλημα.

Τοῦτο τοίνυν ἐπεὶ μὴ πρότερον ὀρωμεν, κελύομεν κατὰ τὸ ἄνωθεν καὶ ἀρχαῖον τῆς ἐκκλησίας διάταγμα τὰς χειροτονίας προβαίνειν. οὐδὲ γὰρ ἄξιον, μετὰ⁵ τὸ ἀνυψωθῆναι τῆς σωματικῆς ταπεινώσεως ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀναβάσεως τούτους πάλιν ἐπὶ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα καταπίπτειν, τούναντιον δὲ μᾶλλον χρεὶ ὡς εἰς ἀνάβασιν ὑψηλὴν τὴν θείαν λειτουργίαν ἐκ τῆς σωματικῆς ταπεινότητος ἀναβαίνειν.

NOV. IV.

Ut non modo catholicae ecclesiae sacerdotes, verum etiam qui ad quamcunque aedem pertinent, si vocentur, sine fraude sacras mystagogias et ritus domi celebrare possint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ Δ'.

Περὶ τοῦ δεῖν μὴ μόνον τοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἐκάστη οἰκίᾳ διαφέροντας προσ-

(ed. Rhalli IV p. 477), nec non a Blastare Γ, 2 (ed. Bevereg. II p. 61). ² Scrimg. ἄλλη ἐπιγραφὴ βραχυτέρα· περὶ τοῦ ὀφείλειν γαμεῖν πρὶν τῆς ἱερωσύνης. ³ Scrimg. ἀξίων θεῶ. Zuich. Θεοῦ. ⁴ Praepositio in Codd. deest. ⁵ Sic Bals. Codd. τοὺς μετὰ.

¹ Laudatur a Bals. ad syn. Trull. c. 31 et 59 (ed. Rhalli II p. 372 et 440) et ad syn. Laodic. c. 58 (ed. Rhalli III p. 224) et in Resp. 14 (ed. Rhalli IV p. 458).

καλουμένους; ἀδελῶς τὰς ἱεράς μυσταγωγίας καὶ λατρείας οἴκοι ἐπιτελεῖν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ.

Τοῖς μὲν ἀρχαιοτέροις ἔδοξε τὰς κατ' οἴκους ἱερατείας καὶ συνάξεις ὑπὸ μόνων ἐκτελεῖσθαι τῶν ταῖς καθολικαῖς ἐκκλησίαις διαφερόντων ἱερέων, ὑφ' ἑτέρων δὲ, οἳ τῷ οἴκῳ προσανάκεινται καὶ ἰδιαζούσης τυγχάνουσι βίου καταστάσεως, μήτε λειτουργίαν μήτε τινὰ ἱερατεῖαν ἐπιτελεῖσθαι. τοῦτο δ' ἔοικεν ἕνεκά γε τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀσφαλείας εἰς ἐνθύμιον αὐτοῖς ἐπελθεῖν ἀποθεσπίσαι, ὡς ἂν μὴ ὡς εἰκὸς τινῶν ἐπικρυπτόντων ἀποστασίας ὄλεθρον ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης σχήματι, συμβαίνοι ἀντὶ τοῦ ἀγιάζεσθαι μᾶλλον πλεῖον βεβηλοῦσθαι τοὺς τῆς ἐκείνου μετέχοντας ἀνιέρου τελετῆς. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῶν ἐπὶ νοῦν βαλομένων τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν ἐπαινούμενός τε καὶ ἀποδοχῆς ἄξιός κατα τοῦτο ὅτι τὸ ἀσφαλὲς τῆς εὐσεβοῦς προϋνόησαν πίστεως, πλὴν οὐ³ καθ' ὅσον ἐνόμισαν παρασχεῖν τὴν ἀσφάλειαν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τοῦ νόμου περιγυνομένην αὐτὴν καὶ ἐκτεινομένην. τοῦναντίον δὲ ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς εὐσεβέσι καὶ περὶ τὰς θείας λειτουργίας σπουδὴν κεκτημένοις ἐναντιούμενος ὁ νόμος ὁρᾶται. τὸ μὲν γὰρ τὸν ἀνιέρου ἱερέα μὴ γνώριμον καθιστάμενον μεταδοῦναι τινὶ ποτε τῆς ἑαυτοῦ ἀνιέρου βεβηλώσεως, εἰκὸς συμβαίνειν ἂν ἴσως, πλὴν οὐχ οὕτως ὥστε τρόπῳ παντὶ τὴν τοιαύτην γίνεσθαι σύμβασιν. τίς γὰρ οὕτως εὐκόλος τὴν γνώμην καὶ ἀδιάφορος, ὡς ἱεῖσθαι προσκαλεῖν ὃν οὐκ οἶδεν ἱερέα, καὶ οὗ τοῦ σεβάσματος καὶ τῆς πολιτείας καθέστηκεν ἀμαθής; πάλιν δὲ καὶ οἳ τὴν ἀποστασίαν θάλλοντες καὶ ἀνιέρως ἱερατεύοντες οὐκ ἂν μὴ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς δυσσεβείας βουλήσονται συνελθεῖν· ὥστε ὁ μὲν ἀσφαλίζεσθαι ὁ νόμος δοκεῖ, οὐ καθὼς ἔδοξεν ἀσφαλίζεσθαι. ἄλλως δὲ τοῖς εὐσεβέσι πολλῆς ὠφελείας εὐρίσκεται γινομένης⁴ ἐμποδῶν. θεία γὰρ χάριτι μικροῦ κατὰ πάντα οἶκον, οὐ μόνον τῶν περιφρανεστέρων ἀλλὰ καὶ τῶν εὐτελεστέρων, εὐκτηρίων οἴκων

Excitatur etiam in Ecloga lib. I—X Basilicorum lib. V tit. 3: ἡ δ' νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ λέοντος τοῦ φιλοσόφου διορίζεται μὴ μόνον τοὺς ἐκάστης καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους ἐκάστης οἰκίας ἱερεῖς ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱεροῦσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν οὓς ἂν ὁ τῆς οἰκίας δεσπόζων προσκαλέσθαι. ² Cf. infra Nov. XV. ³ Codd. πλὴν τοῦ. Emendavit H. Stephanus. ⁴ Malim γνώμενος.

ἀνεγγηγεμένων θεῶν, τῆς δὲ περὶ τοὺς ἱερεῖς χορηγίας καὶ θεραπείας οὐχ ὁμοίως παρὰ πάντων οἷας τε οὔσης γίνεσθαι, συμβαίνει διὰ τὸν νόμον τοὺς ὡσπερ εἶπον ἀπορωτέρους πρὸς ἰδιάζουσιν ἱερέων ἀνάληψιν ἀμετόχους μὲν αὐτοὺς πλειστάκις διαμένειν τῶν θελῶν μυστηρίων, ἀποστερεῖσθαι δὲ καὶ τὰ ἱερὰ τεμενίσματα τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀφειλόντων ἀγιασμῶν ἐπιτελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὸς καὶ μνείας ἐφισταμένης ἐνίοτε κεκοιμημένων ἀπορία ἱερέως τὴν παρουσίαν τῆς μνήμης παραδραμεῖν ἀνιέραιον, ὡς ἐκ τούτου οὐ μικρὰν τοῖς τε βιοῦσιν ἐνταῦθα καὶ τοῖς οὖς ὁ ἐκεῖθεν ἔχει βίος συμβαίνειν ζημίαν.

Ὅριζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκάστης καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους τῶν ἱερέων¹ ἐκάστης οἰκίας ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖν αἰροῖτο ὁ ἐκάστης δεσπότης οἰκίας καὶ διδόναι τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐκτηρίοις πάροdon καὶ ἱερατεῖαν.

NOV. V.

Ut hi, quibus post susceptum monasticum statum facultates suppetunt, non in totum de iis testari prohibeantur, sed si quidem aliquid antea visi fuerint intulisse monasterio tum quum id ingrederentur, de postea acquisitis facultatem habeant quemadmodum voverint cuncta disponendi; sin prius nihil intulerint, ipsis quidem de besse statuendi licentia sit, monasterium vero reliquam partem sive trientem capiat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ε'.

Περὶ τοῦ τοὺς μετὰ τὸ ὑπελθεῖν τὴν μοναδικὴν πολιτείαν πραγμάτων εὐπορήσαντας μὴ καθόλου ἀπειργασθαι περὶ αὐτῶν διατίθεσθαι, ἀλλ' εἰ μὲν ὥφθησάν τι προκαταβεβλημένοι τῷ μοναστηρίῳ κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τούτῳ προσήρχοντο, εἶναι αὐτοὺς περὶ τῶν ὕστερον προσκεκτημένων² κυρίου καθὼς προαιροῦντο πάντα

¹ Bals. τοὺς ἱερεῖς.

¹ Est in Ecl. Nov. 2. Mich. Attal. in App. (Leuncl. JGR. II p. 79). Harm. V, 4, 3. Extat quoque in Cod. Vindob. histor. gr. 48 fol. 10 sq. Ibi rubrica inscriptioni postponitur. — Scrimgerus notat: φέρεται καὶ αὕτη ἐπιγραφὴ· περὶ τοῦ διατίθεσθαι τὸν μονάσαντα εἰς τὰ ἐπικτηθέντα. Sic est in Ecl. ² Codd. προσεκτημ.

καλουμένους ἀδελῶς τὰς ἱεράς μυσταγωγίας καὶ λατρείας
οἴκοι ἐπιτελεῖν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιοκίτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινου-
πόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ.

Τοῖς μὲν ἀρχαιότεροις ἔδοξε τὰς κατ' οἴκους ἱερατείας καὶ
συνάξεις ὑπὸ μόνων ἐκτελεῖσθαι τῶν ταῖς καθολικαῖς ἐκκλη-
σίαις διαφερόντων ἱερέων, ὑφ' ἑτέρων δὲ, οἳ τῷ οἴκῳ προσ-
ανάκεινται καὶ ἰδιαζούσης τυγχάνουσι βίου καταστάσεως, μῆτε
λειτουργίαν μῆτε τινὰ ἱερατεῖαν ἐπιτελεῖσθαι. τοῦτο δ' ἔοικεν
ἐνεκά γε τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀσφαλείας εἰς ἐνθύμιον αὐτοῖς
ἐπελθεῖν ἀποθεσπίσαι, ὡς ἂν μὴ ὡς εἰκὸς τινῶν ἐπικρυπτόν-
των ἀποστασίας ὄλεθρον ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης σχήματι, συμ-
βαῖνοι ἀντὶ τοῦ ἀγιάζεσθαι μᾶλλον πλεῖον βεβηλοῦσθαι τοὺς
τῆς ἐκείνου μετέχοντας ἀνιέρου τελετῆς. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῶν
ἐπὶ νοῦν βαλομένων τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν ἐπαινούμενός τε
καὶ ἀποδοχῆς ἄξιος κατὰ τοῦτο ὅτι τὸ ἀσφαλὲς τῆς εὐσεβοῦς
προϋνόησαν πίστεως, πλὴν οὐ³ καθ' ὅσον ἐνόμισαν παρασεῖν
τὴν ἀσφάλειαν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τοῦ νόμου περι-
γινομένην αὐτὴν καὶ ἐκτεινομένην. τούναντιον δὲ ἔστιν ὅτε καὶ
τοῖς εὐσεβέσι καὶ περὶ τὰς θείας λειτουργίας σπουδὴν κεκτη-
μένοις ἐναντιούμενος ὁ νόμος ὁρᾶται. τὸ μὲν γὰρ τὸν ἀνιέρον
ἱερέα μὴ γνῶριμον καθιστάμενον μεταδοῦναι τινὶ ποτε τῆς ἐαυ-
τοῦ ἀνιέρου βεβηλώσεως, εἰκὸς συμβαίνειν ἂν ἴσως, πλὴν οὐχ
οὕτως ὥστε τρόπῳ παντὶ τὴν τοιαύτην γίνεσθαι σύμβασιν. τίς
γὰρ οὕτως εὐκόλος τὴν γνώμην καὶ ἀδιάφορος, ὡς ἱεῖσθαι
προσκαλεῖν ὃν οὐκ οἶδεν ἱερέα, καὶ οὐ τοῦ σεβάσματος καὶ τῆς
πολιτείας καθέστηκεν ἀμαθής; πάλιν δὲ καὶ οἳ τὴν ἀποστασίαν
θάλποντες καὶ ἀνιέρως ἱερατεύοντες οὐκ ἂν μὴ πρὸς τοὺς οἰ-
κειοὺς τῆς δυσσεβείας βουλήσονται συνελθεῖν· ὥστε ὁ μὲν ἀσφα-
λίχεσθαι ὁ νόμος δοκεῖ, οὐ καθὼς ἔδοξεν ἀσφαλίχεται. ἄλλως
δὲ τοῖς εὐσεβέσι πολλῆς ὠφελείας εὐρίσκεται γινομένης⁴ ἐμπο-
δῶν. Θεία γὰρ χάριτι μικροῦ κατὰ πάντα οἶκον, οὐ μόνον τῶν
περιφανεστέρων ἀλλὰ καὶ τῶν εὐτελεστέρων, εὐκτηρίων οἴκων

Excitatur etiam in Ecloga lib. I—X Basilicorum lib. V tit. 3: ἡ δ' νεαρὰ τοῦ
βασιλέως κυροῦ λέοντος τοῦ φιλοσόφου διορίζεται μὴ μόνον τοὺς ἐκάστης
καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκίους ἐκάστης οἰκίας ἱερεῖς ἄδειαν
ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερούσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν οἷς ἂν ὁ τῆς
οἰκίας δεσπίζων προσκαλέσῃται. ² Cf. infra Nov. XV. ³ Codd. πλὴν τοῦ.

Emendavit H. Stephanus. ⁴ Malim γινόμενος.

ἀνεγγεγραμμένων θεῶν, τῆς δὲ περὶ τοὺς ἱερεῖς χορηγίας καὶ θεραπειίας οὐχ ὁμοίως παρὰ πάντων οἷας τε οὔσης γίνεσθαι, συμβαίνει διὰ τὸν νόμον τοὺς ὡσπερ εἶπον ἀπορωτέρους πρὸς ἰδιάζουσαν ἱερέων ἀνάληψιν ἀμετόχους μὲν αὐτοὺς πλειστάκις διαμένειν τῶν θεῶν μυστηρίων, ἀποστερεῖσθαι δὲ καὶ τὰ ἱερὰ τεμενίσματα τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀφειλόντων ἀγιασμῶν ἐπιτελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὸς καὶ μνείας ἐφισταμένης ἐνίοτε κεκοιμημένων ἀπορίας ἱερέως τὴν παρουσίαν τῆς μνήμης παραδραμεῖν ἀνιέραιον, ὡς ἐκ τούτου οὐ μικρὰν τοῖς τε βιοῦσιν ἐνταῦθα καὶ τοῖς οὖς ὁ ἐκεῖθεν ἔχει βίος συμβαίνειν ζημίαν.

Ἵσχυρίζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκάστης καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους τῶν ἱερέων⁵ ἐκάστης οἰκίας ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖν αἰροῖτο ὁ ἐκάστης δεσπότης οἰκίας καὶ διδόναι τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐκπηρῶσις πάροδον καὶ ἱερατείαν.

NOV. V.

Ut hi, quibus post susceptum monasticum statum facultates suppetunt, non in totum de iis testari prohibeantur, sed si quidem aliquid antea visi fuerint intulisse monasterio tum quum id ingrederentur, de postea acquisitis facultatem habeant quemadmodum voverint cuncta disponendi; sin prius nihil intulerint, ipsis quidem de besse statuendi licentia sit, monasterium vero reliquam partem sive trientem capiat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ε'.

Περὶ τοῦ τοὺς μετὰ τὸ ὑπελθεῖν τὴν μοναδικὴν πολιτείαν πραγμάτων εὐπορήσαντας μὴ καθόλου ἀπείργεσθαι περὶ αὐτῶν διατίθεσθαι, ἀλλ' εἰ μὲν ὠφθησάν τι προκαταβεβλημένοι τῷ μοναστηρίῳ κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τοῦτ' ἄρα προσήρχοντο, εἶναι αὐτοὺς περὶ τῶν ὑστερον προσκεπημένων² κυρίου καθὼς προαιροῦντο πάντα

⁵ Bals. τοὺς ἱερεῖς.

¹ Est in Ecl. Nov. 2. Mich. Attal. in App. (Leuncl. JGR. II p. 79). Harm. V, 4, 3. Extat quoque in Cod. Vindob. histor. gr. 48 fol. 10 sq. Ibi rubrica inscriptioni postponitur. — Scrimgerus notat: φέρεται καὶ αὕτη ἐπιγραφὴ· περὶ τοῦ διατίθεσθαι τὸν μονάσαντα εἰς τὰ ἐκπηρῶσις. Sic est in Ecl. ² Codd. προσεκτημ.

διοικεῖν, εἰ δ' οὐδὲν προκατεβάλλοντο, αὐτοὺς μὲν περὶ τοῦ διμοίρου ἔχειν ὀρίζειν ἄδειαν, τὸ μοναστήριον δὲ τὸ ἄλλο μέρος ἦτοι τὸ τρίτον ἀναλαμβάνεσθαι.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχει.

Ἐπειδὴ περὶ μοναζόντων ὑπάρξεως, οἱ μετὰ τὸν μονάδα βίον περιουσίαν ἠθροίσαντο, πολλάκις ἡμῖν σὺν τοῖς ὑπὸ σε θεοφιλεστάτοις ἀρχιερεῦσιν, ᾧ θεῖον φῶς καὶ καταπυρσεύειν τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ πρώτου φωτὸς ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας στερεώματι τεθειμένον, ἀπορεῖν ἔφησ, οἷα δὴ νέφους τῆς ἐκείθεν ἀμφιβολίας ὑποτρεχούσης τὴν ἀκτίνα τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ τρανὴν ἐκφῆσαι διάκρισιν, εἴτε δεήσοι τῆς τοιαύτης περιουσίας κυρίως εἶναι τοὺς μοναστὰς ποιεῖσθαι διάταξιν, εἴτε κωλύειν ἄξιον αὐτοὺς τῆς ἐπ' αὐτῇ κυριότητος· ἐπεὶ οὖν περὶ τοῦτο³ ἀμφιβάλλοντες διαφόροις ἡμᾶς ἐξαιτήσεσι πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν συναντιλαμβάνειν προὔτρεψασθε, τιμῶντες ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις οὕτω κἀνταῦθα τὴν ὑμῶν ἱερότητα πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν καθιστάμεθα τοῦ αἰτήματος. ἐκεῖνα δὲ πρῶτον εἰρήσθω ἡμῖν, ὅσα γε τοῖς πάλαι διώρισται⁴ περὶ τῶν ἄρτι βουληθέντων πρὸς τὴν μονήρῃ μετατάξασθαι πολιτείαν, — (φημι δὴ περὶ τοῦ πρότερον αὐτοὺς τὰ οἰκεία πράγματα διατίθεσθαι, οὕτω τε πρὸς τὴν ἐπιθυμουμένην προσιέναι πολιτείαν, ἀλλὰ μὴ προλαμβάνειν τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου τὴν περὶ τῶν πραγμάτων διάταξιν, ὡς εἴ γε τοῦτο οὕτω συμβαῖνον ὀφθείη, οὐκέτι ἀποκειραμένοις αὐτοῖς ἐπιτραπήσεται ἡ διάταξις, ἀλλὰ χωρήσει πᾶσα ἡ ὑπαρξίς εἰς τὴν ἐν ἧ ἀπεκείραντο ἐκκλησίαν) — ταῦτα δὴ τὰ περὶ τῶν ἄρτι προσιόντων τῷ μοναδικῷ βίῳ διωρισμένα (εἰ μὴ παῖδες πάρεσι τὴν κληρονομίαν καλοῦντες) ἄριστά τε καὶ ὡς οὐκ ἂν τις φατὴ ἄμεινον διατέτακται, καὶ οὔτε τι προσθῆναι τούτοις οὐτ' ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῶν ἐστίν. καὶ γὰρ ὁ πρὸ τοῦ διαμεῖψαι τὴν πολιτείαν ἐν τῇ ἐκείνου γνώμῃ κειμένην ἔχων τὴν τῶν ὑπαρχόντων διοίκησιν τοῦτο μὴ βουληθεὶς διαπράξασθαι, εἰκότως μετὰ ταῦτα ἀπειργεταί τῆς ἐπιτροπῆς, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο καταστήσας· δι' ὧν γὰρ οὐκ ἐβουλήθη ἐξὸν αὐτῷ προδιωρηκέναι τὰ πράγματα, τὴν μετὰ ταῦτα τῆς ἐξουσίας ἀφάιρσιν δι' ἑαυτοῦ καταψηφιζομένην εὐλόγως φέρει. ἄλλως τε δὲ καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον, τὸν ἀποταξάμενον ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν

³ Scring. τούτου.

⁴ Videatur Nov. Justiniani 123 c. 38.

ἔτι τὸ τῶν φροντίδων φέρειν φορτίον καὶ τῷ ἐκεῖθεν βάρει πιέζεσθαι; ἄπαιδος μὲν οὖν, ὡσπερ ἔφην, ὄντος τοῦ πρὸς μοναχοῦς μεταταξαμένου, αὕτη ἢ ψῆφος οὐκ ἂν ὑπεκσταίῃ ψήφῳ ἑτέρῳ· εἰ δὲ πάρεισι παῖδες (τότε γὰρ οὐχ ὄσιον ζημιοῦν ἐκείνους διὰ τὴν τοῦ γονέως σιγὴν), οὐ κωλύσει παντελῶς τὴν διάταξιν τὸ μοναδικὸν σχῆμα, ἀλλὰ δῆλον, ὡς διατάσσεται μὲν περὶ τῶν μερῶν, ἃ τοῖς παισὶν ἴση καὶ νομίμῳ διανομῇ ὑποκληρωθήσεται, τοῦ δὲ μέρους τοῦ πρὸς ἐκείνον ὀρέωντος ἀποστήσεται ἢ διάταξις, ὡς ὀλοκλήρως αὐτοῦ τῷ μοναστηρίῳ ἀνήκοντος. ἀλλὰ καὶ εἰ θάνατος (οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα) σύντομος ἐπιστὰς τὴν τῶν πραγμάτων μεσαλαβήσει διανομὴν, οὐδ' οὕτως παντελῶς ἀπαρῆρσιαστος ἢ τῶν πραγμάτων τοῖς παισὶ βοηθοῦσα διοίκησις, ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὰ τούτοις προσήκοντα νομίμῳ δικαίῳ ἀφορισθήσεται, τὸ δ' ἐπίλοιπον τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἢ μονῇ. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα περὶ τῆς πρὸ τοῦ μονάδος βίου τῷ ἀνθρώπῳ προσοῦσης περιουσίας. ἐφ' ᾧ δὲ ἡ ὑμῶν πατρικὴ μακαριότης ἠξίωσε τὸ θέσπισμα προελθεῖν (φημί δὴ ἐπὶ τοῖς ὕστερον τοῦ μονάδος βίου προσγινομένοις πράγμασι), τοῦτο θεσπίζομεν, τὸ ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ καθ' ὃν εἴλετο τὴν μονήρην πολιτείαν προοιούσης τῆς διασκέψεως γίνεσθαι περὶ τῶν μετὰ ταῦτα προσκτηθέντων αὐτῷ τὴν διακρίσιν. οὐ γὰρ διότι ἐκ τῆς λαϊκῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν μοναδικὴν μεθιστάμενος, εἰ μὴ πρότερον διατίθειτο, τὴν τοῦ μετὰ ταῦτα διατίθεσθαι ἀφαιρεῖται ἄδειαν, διὰ τοῦτο καὶ περὶ τῶν ὕστερον γεγονότων ὀρίζειν καθόλου κωλυθείη. ἐκεῖ μὲν γὰρ εὐλόγως ἀφηρηεῖτο τὴν ἐξουσίαν, ἐπεὶ ἐν αὐτῷ ὃν βουλευσασθαι ἔτι χρηματίζοντι λαϊκῷ, τῷ μὴ τοῦτο πράξαι αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο περιῖστησιν· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἔστιν ὅμοιον, ὥστε αὐτὸν τινα ὑφ' ἑαυτοῦ ἢ ὑφ' ἑτέρου ἀπειργεσθαι. εἰ δὲ τις λέγοι, ὅτι διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι μονάζων ἔστιν, ἅπαντα λήψεται ἢ μονῇ, οὐκ οἶδα εἰ πρόποντα μονασταῖς ὁ τοιοῦτος νομοθετεῖ· πρῶτον μὲν, εἰ οὕτω δεῖ κτημάτων ἀντέχεσθαι ἀνθρώπους οἱ τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν ἐπηγγείλαντο· ἔπειτα δὲ καὶ συγγενεῖς τινες πένητες ἢ ἄλλως γνώριμοι τυγχάνουσι τῷ ἀνθρώπῳ χηρῶντες παραμυθουμένης χειρὸς, πῶς οὐκ ἀπάνθρωπον, μηδεμιᾶς ἐκείνους ἐκ τῶν τοῦ συγγενοῦς πραγμάτων ἀξιοῦσθαι παραμυθίας, ὡσπερ οὐχὶ ξενηλασίαν ἀλλὰ συγγενικῶν καὶ φίλων ἐλασίαν δέον ποιεῖν τοὺς μονάζοντας καὶ πάντα πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκειν, καθάπερ τοὺς πολυφάγους ἔστιν ὄραν οὐ βουλομένους ἀπόμοιράν τινα τῶν παρακειμένων τοῖς ἄλλοις καταλιμπάνειν. οὕτως γὰρ δοῦλος ἐλευ-

Φερούται δουλείας δεσμῶν, οὐ πένης οἴκτου μεταλαγχάνει, οὐκ ἄλλος τις ἀνάγκαις πιεζόμενος παραμυθίας εὐρίσκει ἀπόλαυσιν, πάσης τῆς τοῦ μονάζοντος περιουσίας τῷ μοναστηρίῳ διδομένης.

Διὰ τοῦτο δὴ θεσπίζομεν, εἰ^β μὲν ὥφθη κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τὸν μοναστὴν εἴλετο βλον ὁ ἄνθρωπος ἀφιερωσάμενός τι τῇ ἐκκλησίᾳ, εἶναι αὐτῷ περὶ τῶν ὕστερον προσκεκτημένων^ο ἀβίαστον καὶ κῦρίαν τὴν γνώμην καθὼς ἂν προαιροῖτο πάντα διοικεῖν· εἰ δὲ μηδὲν ὅλως κατ' ἀρχὰς τῷ μοναστηρίῳ προεισηγήνηται¹, τότε διχῆ τὴν ὑπαρξιν τέμνεσθαι, τῶν μερίδων τῆς μὲν διμοιρία συγκεφαλαιουμένης, τῆς δὲ τρίτῃ μέρει^β, καὶ διατιθεσθαι μὲν ὡς ἂν ποτε δόξειεν αὐτῷ περὶ τοῦ διμοίρου τμήματος τὸν μονάζοντα, τὸ τρίτον δὲ ἀποκληροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ ὧν ἐζητήσατε τὸ ἡμέτερον ἀπεθέσπισε κράτος. δεήσει δὲ τὴν ὑμετέραν μακαριότητα τοῖς ὑπ' αὐτὴν ἅπασι θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις ἐκδηλα καταστήσαι τὰ τεθεσπισμένα, αὐτοὺς τε παραπλησίως τοῖς ὑπ' ἐκείνους ἐπισκόποις ἐμφανίσει, ἀκείνους ταῖς ὡν ἔλαχον τὴν ἐπιτροπὴν ἐκκλησιαίς, ὥστε καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα καὶ διαγινώσκεισθαι πᾶσι καὶ οὕτως πράττεσθαι.

NOV. VI.

Ut in his, qui monachi fieri volunt, utrumque servetur tempus, tum quod sancta sexta synodus statuit, tum quod sanctus Basilius decrevit, bonorum vero ejus, qui tempore a synodo statuto monachus fit, dispositio secundum formam a nobis propositam procedat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ζ΄.

Περὶ τοῦ φυλάττεσθαι ἐκάτερον τὸν καιρὸν ἐπὶ τῶν μονάζειν ἐγνωκότων, ὅν τε ἡ ἁγία ἕκτη σύνοδος ἐξεφώνησε, καὶ ὅν ὁ Θεῖος ἀποθεσπίζει βασιλείος, τὴν δὲ τῶν ὑπαρχόντων διοίκησιν τοῦ κατὰ τὸν χρόνον μονά-

¹ Incipit Ecl. Nov. 2.

^ο Codd. προσεκρ. Cf. not. 2.

^β Ecl. προσεν.

^ο Sic ex Ecl. reposui. Scrimg. Zuich. et Meerm. τῆς μὲν διμοιρίας συγκ. τῆς δὲ τρίτης μέτροφ.

¹ Est in Ecl. Nov. 3. Eadem in Prochiro aucto tit. 40 in fine posita est. Denique laudatur a Bals. ad syn. Trull. c. 40 (ed. Rhalli II p. 400) et Blastare M, 15 (ed. Bevereg. II p. 195).

σαντος, ὃν ἡ σύνοδος ἐπέκρισε, κατὰ τὸν ὑφ' ἡμῶν
ἐπιτεθειμένον τύπον προέρχεσθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινου-
πόλεως καὶ οἰκουμινικῷ πατριάρχῃ.

Ὁ καιρὸς, καθ' ὃν δεῖ τοὺς τῷ μονάζοντι βίῳ προσιέναι
ἐφιειμένους τυγχάνειν τῆς ἐπιθυμίας, οὐχ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς, ἀλλ'
ἕτερος καὶ ἕτερος τοῖς θείοις ἡμῶν πατράσι διωρισμένος, εἰς
τὸ καὶ τούτῳ διαιτηῆσαι τῷ μέρει καὶ συμβιβάσαι τὴν δοκοῦσαν
ἐναντιότητα καταστήναι παρεσκευάσατο.

Τοιγαροῦν³ σὺν τε τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ τοῖς θεο-
φιλεστάτοις μητροπολίταις ἃ τε ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς ἀπο-
θεσπίζει βασιλεῖος⁴ (φημι δὴ κατὰ τὸ ἐκκαιδέκατον τῆς ἡλικίας
ἔτος ἢ τὸ ἐπτακαιδέκατον ἀξιούσθαι τοῦ μονήρους σχήματος
τοὺς ἀσπαζομένους αὐτὸ), καὶ ἄπερ ἡ ἀγία ἔκτη ἐντέλλεται
σύνοδος⁵ δεκάτῳ ἔτει προτρεπομένη τὴν εἰς τὸν τοιοῦτον βίον
τῶν προσιόντων παραδοχὴν, ταῦτα διασκοπήσαντες, οὐδετέρου
τῶν ἱερῶν νόμων συνείδομεν κατολιγωρεῖν, ἀλλ' ἀξιούσθαι μὲν
τοῦ σεβασμίου προστάσσομεν σχήματος καθ' ἑκάτερον τὸν χρόνον
τοὺς βουλομένους αὐτὸ ἐπανηρῆσθαι.

Ἐνεκα δὲ τῆς τῶν ὑπαρχόντων διοικήσεως γνώμην ἰδίαν ἀπο-
φαινόμεθα, τῷ μὲν ἐκκαιδεκάτῳ ἢ ἐπτακαιδεκάτῳ ἀποκείρασθαι
τινα βουληθέντα⁶ περὶ τῶν οἰκείων ὡς ἂν βούληται διατίθεσθαι
(οἶμαι γὰρ διὰ τοῦτο καὶ τὸν μέγαν βασιλεῖον τοῦτον ἀποδοῦναι
τὸν χρόνον τῇ τοιαύτῃ πράξει, ὡς κατ' ἐκείνον τῆς νομίμου ἡλικίας
μηδὲν ἐμποδῶν οὔσης εἰς τὸ περὶ τῶν οἰκείων βανυεύσασθαι)⁷,
τῷ δέ γε τῷ δεκάτῳ ἔτει πρὸς τὸ σεμνὸν τῆς μοναδικῆς πολι-
τείας μετατάξασθαι διανοηθέντι μηδὲ τούτῳ κωλύμην ἀπαντᾶν
τοῦ σωτηρίου ἐπιχειρήματος (τοῦτο γὰρ ἔοικε⁸ συνιδούσα καὶ
ἡ ἱερὰ σύνοδος συστῆλαι τὸν χρόνον τῆς εἰς τὸν μονάζοντα
βίον προσαγωγῆς), μὴ μέντοι καὶ⁹ λαμβάνειν αὐτὸν ὡσπερ τὴν
εἰς τὸν τοιοῦτον βίον εἴσοδον, οὕτω καὶ τὴν ἔξουσίαν τοῦ περι¹⁰

² Codd. praeterea praestant rubricam in brevis contractam hanc: περὶ τοῦ
μονάζειν δεκαετῆ παιδα. (Sic Ecloga, nisi quod ὄντα παιδα habeat.) ³ Ecl.
hinc initium facit.

⁴ Basilij c. 18. ⁵ Syn. sextae c. 40. ⁶ Ecl. τινε βου-
ληθέντι. ⁷ Blastares haec sic laudat: οἶμαι γὰρ, φησι, διὰ τοῦτο καὶ τὸν
μέγαν βασιλεῖον τουτονὶ τὸν χρόνον ὄρσαι ἐν τῇ ἀσκητικῇ αὐτοῦ βίβλῳ ὡς
μηδὲν ἐμποδῶν οὔσης τηνικαῦτα τῆς ἡλικίας εἰς τὸ περὶ τῶν οἰκείων βου-
λεύσασθαι.

⁸ Codd. ὡς ἔοικε. Particulam ὡς Ecloga non habet, eamque de-
lendam esse jam vidit H. Stephanus. ⁹ Ecl. μέντοιγε pro μέντοι καί. ¹⁰ Zurich.
cī Meerm. ἔξουσίαν περὶ τοῦ τῶν οἰκ.

τῶν οἰκείων διατίθεσθαι, ἀλλ' ἐπέχεσθαι τοῦ τὰ ὑπάρχοντα διοικεῖν, μέχρις ἂν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ἐπιστῇ καθ' ὃν τὴν νομίμην συμπλήρωσιν ἢ ἡλικία λαμβάνει τοῦ διατίθεσθαι. εἰ δὲ (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐξ ἀνθρώπων ἄπιοι, οἰκέται μὲν αὐτοῦ πάντες ἀφείσθωσαν τῆς δουλείας, ἢ δὲ λοιπὴ διχῆ διαιρέσθω περιουσία, διμοιρία τε καὶ τρίτῳ μέρει, καὶ τὴν μὲν ἢ μονὴ κομιζέσθω, τὸ δὲ τρίτον τοῖς συγγενέσι διδόνθω τοῦ τελευτήσαντος. εἰ δ' οὗτοι μὴ πάρεσι, ἀπερχέσθω καὶ τοῦτο ἔνθα τὸ διμοιρον προεχώρησεν¹¹.

NOV. VII.

Ut quotiescunque aliquis ex clericali statu ad laicum transire malo consilio tentaverit, is etiam invitus in illum rursus restituatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ Ζ'.

Περὶ τοῦ ὁσάκις ἂν τις ἐκ τοῦ κληρικοῦ σχήματος πρὸς τὸ λαϊκὸν ἀπονοηθεῖ μεταβαλεῖν, τοῦτον καὶ ἄκοντα πρὸς αὐτὸ πάλιν ἀποκαθίστασθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχει.

Ὅσπερ ἡμῖν ἔμπροσθεν σκοπουμένοις τὴν ἀσφαλεστέραν τῶν πραγμάτων κατάστασιν ἐπέπερ ἐφαίνετο τῆς πολιτείας ὁ νόμος μᾶλλον τοῦ ἱεροῦ νόμου τὸ ἀσφαλὲς τοῖς πράγμασι παρεχόμενος, ἐκείνῳ παρέσχομεν τὴν προτίμησιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἱερὸν δρῶντες διάταγμα λυσιτελέστερον τῇ εὐταξίᾳ τῶν πραγμάτων ὑπάρχον τοῦ πολιτικοῦ διατάγματος, προστιθέμενοι αὐτῷ σύμφωνον γνώμην διδομεν.

Καὶ θεσπίζομεν³, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμόν τὸν, ὅστις

¹¹ Ecl. προσεχώρησεν. Non male: quomquam etiam Bals. προχωρεῖν habet.

¹ Est in Ecl. Nov. 4. Laudatur a Bals. ad syn. Chalced. c. 7 et ad syn. Trull. c. 21 (ed. Rhalli II p. 233. 353): a Blast. K, 32 (ed. Bev. II p. 167): denique a scholiasta ad Harin. Epit. can. in JGR. I p. 33.

² Codd. alteram rubricam adscribunt: περὶ τοῦ κληρικοῦ μὴ γίνεσθαι αὐθις λαϊκόν. (Ecl. similiter κ. κληρικοῦ τοῦ μὴ γίν. αὐθ. λ.) Zuich. et Meerm. addunt: αὕτη ἀνήρηται διάτ. νβ' τοῦ γ' τί τοῦ α' βι. τοῦ κώθ. καὶ κεφ. ζ' τῆς ε' (lege ε') νεαρᾶς, κεφ. λ' (nobis ιε') τῆς ρηγ' νεαρᾶς. ἰστέον ὅτι τὸ λδ' (Heimbachio κη') κεφ. τοῦ γ' βι. τῶν βασιλ. τί. α' σύμφωνον τῇ παρουσίᾳ νεαρᾶ ὡς μᾶλλον ποιήσει ἐτίθην (an ἐτίθη?) ³ Hinc incipit Ecloga.

τοῦ κληρικῶς σχήματος ἀπονεόηται τὸ λαϊκὸν διαμειψασθαι, τοῦτον ὁσάκις ἂν πρὸς τοιαύτην¹ ἐξενεχθῆι ἀπόνοιαν, καὶ ἄκοντα πάλιν εἰς τὸ κληρικὸν ἀποκαθίστασθαι, κἄν μὴ καὶ τοῦ βαθμοῦ τὴν τάξιν δίκαιός ἐστιν ἀπολαμβάνειν, διὰ τὸ αὐτὸν² ἑαυτὸν ἐξ ὧν ἔδρασεν ἀνάξιον τῆς τοιαύτης τάξεως καταστῆσαι.

NOV. VIII.

Ut qui rejicere malo consilio voluerit venerandum monasticae vitae habitum ac pro illo laicum susceperit, quotiescunque hoc facere ausus fuerit, etiam invitus in illum restituatur, et ex quo monasterio improbe aufugerit, eidem reddatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ η'.

Περὶ τοῦ τὸν ἀθετεῖν ἀπονοηθέντα τὸ σεβάσμιον τῆς μονήρους πολιτείας σχῆμα καὶ ἀντ' ἐκείνου τὸ λαϊκὸν ὑποδύμενον, ὁσάκις ἂν τοῦτο θρασυνθῆι πράττειν, καὶ ἄκοντα αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο ἀποκαθίστασθαι καὶ ἧς κακῶς ἀπέδρα μονῆς ἐν αὐτῇ παραδίδοσθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ.

Τῶν ἀτάκτως ζῆν προελομένων καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βίου τὸν φαῦλον μετερχομένων, ὁσάκις ἂν πονηρῶς πράξεως ἐργάται φωραθῶσι, τῆς κακίστης γνώμης πολυτρόπως ἀνακοπτομένων³ καὶ τῆς μοχθηρῶς καὶ ἐξαγίστου βουλήσεως καὶ ὀρμῆς οὐ συγχωρομένης ἀνεπιτιμήτου, θαναμάζω, πῶς νόμος ἀρχαῖος τοῦς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐμβεβηκότας, εἶτα λειποτακῆσαντας καὶ κατὰ τὸ λόγιον ὡσπερ κύνας πρὸς τὸν ἴδιον

¹ Ecl. τὴν τοιαύτην. ² Ecl. αὐτὸς. Non male.

³ Excitatur a Bals. ad syn. Chalced. c. 7. et Aristeno ad eundem (ed. Rhalli II p. 233 sq.) et Blast. K, 32 (ed. Bev. II p. 167). ² Scrimg. ad oram: Ἄλλη ἐπιγράφη βραχυτέρα· περὶ τοῦ συνταξαμένου καὶ ἀθετήσαντος τὸν μονήρη βίον. — Zuich. autem et Meerm. addunt: αὕτη ἀνήρηται διάτ. ιβ' (l. νβ') τοῦ γ' τί. τοῦ α' βι. τοῦ κωδ. καὶ κερ. ξδ' τῆς ργ' (recte Spangenberg: κερ. μβ' τῆς ρκγ') νεαρῶς. ἡ μὲν τοῦ κωδίκου διάτ. οὐκ ἐστὶν εἰς τὰ βασιλικὰ, ἡ δὲ ρκγ' νεαρὰ κείται βι. δ' τί. α' κερ. δ'. ἰστέον ὅτι τοῦ ια' κερ. θε. γ' τοῦ δ' βι. τῶν βασιλ. (nobis Basil. IV, 1, 14) συμφωνεῖ τῇ παρούσῃ νεαρῶ· εἰ δὲ τις τὸ αὐτὸ ἀμαρτήσῃ τις, τῇ τάξει αὐτὸν παραδίδωσι. ¹ Forte ἀνακοπτομένης.

τῶν οἰκείων διατίθεσθαι, ἀλλ' ἐπέχεσθαι τοῦ τὰ ὑπάρχοντα διοικεῖν, μέχρις ἂν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ἐπιστῇ καθ' ὃν τὴν νομίμην συμπλήρωσιν ἢ ἡλικία λαμβάνει τοῦ διατίθεσθαι. εἰ δὲ (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐκεῖνου τοῦ χρόνου ἐξ ἀνθρώπων ἄπιοι, οἰκέται μὲν αὐτοῦ πάντες ἀφείσθωσαν τῆς δουλείας, ἢ δὲ λοιπὴ διχῆ διαιρείσθω περιουσία, διμοιρία τε καὶ τρίτῃ μέρει, καὶ τὴν μὲν ἢ μονὴ κομιζέσθω, τὸ δὲ τρίτον τοῖς συγγενέσι διδόνθω τοῦ τελευτήσαντος. εἰ δ' οὔτοι μὴ πάρεσι, ἀπερχέσθω καὶ τοῦτο ἔνθα τὸ δίμορον προεχώρησεν¹¹.

NOV. VII.

Ut quotiescunque aliquis ex clericali statu ad laicum transire malo consilio tentaverit, is etiam iavitus in illum rursus restituatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ Ζ'.

Περὶ τοῦ ὁσάκις ἂν τις ἐκ τοῦ κληρικοῦ σχήματος πρὸς τὸ λαϊκὸν ἀπονοηθεῖ μεταβαλεῖν, τοῦτον καὶ ἄκοντα πρὸς αὐτὸ πάλιν ἀποκαθίστασθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῳ.

Ὅσπερ ἡμῖν ἔμπροσθεν σκοπουμένοις τὴν ἀσφαλεστέραν τῶν πραγμάτων κατάστασιν ἐπέπερ ἐφαίνετο τῆς πολιτείας ὁ νόμος μᾶλλον τοῦ ἱεροῦ νόμου τὸ ἀσφαλὲς τοῖς πράγμασι παρεχόμενος, ἐκείνῳ παρέσχομεν τὴν προτίμησιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἱερὸν ὁρῶντες διάταγμα λυσιτελέστερον τῆ εὐταξία τῶν πραγμάτων ὑπάρχον τοῦ πολιτικοῦ διατάγματος, προστιθέμενοι αὐτῷ σύμφωνον γνώμην δίδομεν.

Καὶ θεσπίζομεν³, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμόν τὸν, ὅστις

¹¹ Ecl. προεχώρησεν. Non male: quamquam etiam Bals. προχωρεῖν habet.

¹ Est in Ecl. Nov. 4. Laudatur a Bals. ad syn. Chalced. c. 7 et ad syn. Trull. c. 21 (ed. Rhalli II p. 233. 353): a Blast. K, 32 (ed. Bev. II p. 167): denique a scholiasta ad Harin. Epit. can. in JGR. I p. 33. ² Codd. alteram rubricam ad-

scribunt: *περὶ τοῦ κληρικοῦ μὴ γίνεσθαι αὐθις λαϊκόν.* (Ecl. similiter κ. κληρικοῦ τοῦ μὴ γίν. αὐθ. λ.) Zuich. et Meerm. addunt: *αὕτη ἀνήρηται διάτ. νβ' τοῦ γ' τί. τοῦ α' βι. τοῦ κώδ. καὶ κεφ. ζ' τῆς ε' (lege ε') νεαρᾶς, κεφ. λ' (nobis ιε') τῆς ρχ' νεαρᾶς. ἰστέον ὅτι τὸ λδ' (Heimbachio κη') κεφ. τοῦ γ' βι. τῶν βασιλ. τί. α' σύμφωνον τῇ παροῦσῃ νεαρᾶ ὡς μᾶλλον ποιήσει ἐτίθην (an ἐτίθην?)* ³ Hinc incipit Ecloga.

τοῦ κληρικῶς σχήματος ἀπονενοήται τὸ λαϊκὸν διαμείψασθαι, τοῦτον ὁσάκις ἂν πρὸς τοιαύτην⁴ ἐξενεχθείη ἀπόνειαν, καὶ ἄγοντα πάλιν εἰς τὸ κληρικὸν ἀποκαθίστασθαι, κἄν μὴ καὶ τοῦ βαθμοῦ τὴν τάξιν δίκαιός ἐστιν ἀπολαμβάνειν, διὰ τὸ αὐτὸν⁵ ἑαυτὸν ἐξ ὧν ἔδρασεν ἀνάξιον τῆς τοιαύτης τάξεως καταστῆσαι.

NOV. VIII.

Ut qui rejicere malo consilio voluerit venerandum monasticae vitae habitum ac pro illo laicum susceperit, quotiescunque hoc facere ausus fuerit, etiam invitus in illum restituatur, et ex quo monasterio improbe aufugerit, eidem reddatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ η'.

Περὶ τοῦ τὸν ἀθετεῖν ἀπονοηθέντα τὸ σεβάσμιον τῆς μονήρους πολιτείας σχῆμα καὶ ἀντ' ἐκείνου τὸ λαϊκὸν ἐποδύμενον, ὁσάκις ἂν τοῦτο θρασυνθείη πράττειν, καὶ ἄγοντα αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο ἀποκαθίστασθαι καὶ ἥς κακῶς ἀπέδρα μονῆς ἐν αὐτῇ παραδίδοσθαι².

Ο αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμένῳ πατριάρχη.

Τῶν ἀτάκτως ζῆν προελομένων καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βλου τὸν φαῦλον μετερχομένων, ὁσάκις ἂν πονηρᾶς πράξεως ἐργάται φωραθῶσι, τῆς κακίστης γνώμης πολυτρόπως ἀνακοπτομένων³ καὶ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἐξαγίστου βουλήσεως καὶ ὀργῆς οὐ συγχωρουμένης ἀνεπιτιμήτου, θαναμάζω, πῶς νόμος ἀρχαῖος τοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐμβεβηκότας, εἶτα λειποτακτήσαντας καὶ κατὰ τὸ λόγιον ὡσπερ κύνας πρὸς τὸν ἴδιον

⁴ Ecl. τὴν τοιαύτην. ⁵ Ecl. αὐτὸς. Non male.

¹ Excitatur a Bals. ad syn. Chalced. c. 7. et Aristeno ad eundem (ed. Rhalli II p. 233 sq.) et Blast. K, 32 (ed. Bev. II p. 167). ² Scrimg. ad oram: Ἄλλη ἐπιγραφή βραχυτέρα· περὶ τοῦ συνταξαμένου καὶ ἀθετήσαντος τὸν μονήρη βίον. — Zuich. autem et Meerm. addunt: αὕτη ἀνήρηται διάτ. ιβ' (l. νβ') τοῦ γ' τί. τοῦ α' βι. τοῦ κώδ. καὶ κεφ. ξδ' τῆς ργ' (recte Spangenberg: κεφ. μβ' τῆς ργ') νεαρᾶς. ἡ μὲν τοῦ κώδικος διάτ. οὐκ ἐστὶν εἰς τὰ βασιλικὰ, ἡ δὲ ργ' νεαρὰ κείται βι. δ' τί. α' κεφ. δ'. ἰστέον ὅτι τοῦ ια' κεφ. θέ. γ' τοῦ δ' βι. τῶν βασιλ. (nobis Basil. IV, 1, 14) συμφωνεῖ τῇ παρούσῃ νεαρᾷ· εἰ δὲ δις τὸ αὐτὸ ἀμαρτήσῃ τις, τῇ τάξει αὐτὸν παραδίδωσι. ³ Forte ἀνακοπτομένης.

ἔμετον ἢ σύας πρὸς τὸν τοῦ προτέρου βίου βόρβορον ἐπιστραφέντας καὶ πρὸς τὸ λαϊκὸν καὶ σχῆμα καὶ τάγμα ἐντάξαντας ἑαυτούς, ἀφῆκεν εἰς τέλος τὸ ἀνόσιον ἐπιχείρημα ἄγειν. προστάττει γὰρ αὐτούς ἅπαξ μὲν τὴν μονήρη πολιτείαν λιπόντας ὄθεν κακίως ἐξῆλθον ἀνθυποστρέφεσθαι, πάλιν δὲ τοῦτο τολμήσαντας ἀντὶ μοναχῶν εἰς στρατιώτας ἐξ ἐκείνου καιροῦ ἐπαρχικῆς τάξεως παραγγέλλειν. καίτοι εἰ τοῦτο καλὸν αὐτῷ διορίζειν ἐφάνη τὸ πρὸς λαϊκὸν μεταμφιέννυσθαι σχῆμα τὸν λειποτάκην, τί μὴ ἀπ' ἀρχῆς αὐτὸν οὕτως ἀμφιεννύει, ἀλλ' ὀρίζει τὸν ἅπαξ ἀθετήσαντα τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα μοναστὴν καὶ ἄκοντα πρὸς ἐκεῖνο συνωθεῖσθαι; εἰ δ' ὡς οὕτως πρέπον ἐκέλευσε, τί μὴ φυλάττει τὴν ψῆφον, ἀλλ' ὡσπερ ἐκ μεταμελείας εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἄγει βίον τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον μοναστὴν;

Οὐδαμῶς οὖν ἡμῖν τοῦτο θεμιτὸν καταφαίνεται, οὐδὲ τὸν ἐπανηρημένον τῆς θείας στρατολογίας τὴν τάξιν εἰς κοσμικὰς στρατολογίας ἀρέσκει τετάχθαι, ἀλλ' ὅπερ ἡ ἐκκλησιαστικὴ φυλάττειν οἶδε κατάστασις οὐ συγχωροῦσα λαϊκὸν ἀναλαμβάνειν σχῆμα, κἂν πολλάκις ἀλήθῃ τις τὸν μονήρη βίον ἀθετῶν, τοῦτο καὶ ἡμεῖς νόμῳ κελεύομεν. εἰ γὰρ ὁ τὸν μονάδα βίον ἀποδύομενος οἷστρω κοσμικῆς ἡδονῆς ἀνακινούμενος τοῦτο πράττει, πῶς, κἂν ἅπαξ ἐπισχεθῇ τῆς ὀρμῆς, εἰδὼς ὅτι πάλιν ἐπὶ τοῦτο ὀρμήσας τὸ ἄτοπον βούλημα εἰς πέρασ ἔξει¹ προαγόμενον τῆς λαϊκῆς αὐτὸν ὑποσχομένης καταστάσεως, οὐχὶ παντὶ τρόπῳ καὶ πάλιν τὰ τῶν λαϊκῶν ἀντὶ τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἀλλάξεται;

NOV. IX.

De servo, qui clericus factus est ignorante domino¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ Θ'.

Περὶ δούλου γεγονότος κληρικοῦ ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς σιεφάνῳ τῷ ἀγιοτάτῳ καὶ οἰκουμένικῷ ἀρχιεπισκόπῳ
κωνσταντινουπόλεως.

Τῇ αὐτῇ περὶ³ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εὐταξίας

⁴ Zuich. et Meerm. ἄξει.

¹ Est in Ecl. Nov. 5. Laudatur a Bals. ad Photii Nomoc. I, 36 et XI, 3 (ed. Rhalli I p. 77. 256), et Joanne Citri in Responsis (ed. Rhalli V p. 416), Blastare Δ, 11 (ed. Bever. II p. 107), Harmenop. I, 14, 19. Excitatur etiam in Ecloga lib. I—X Basil. lib. III tit. 1: ἡ δὲ Θ' νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ λέοντος τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπίσκοπον γενόμενον τὸν δούλον διορίζεται ἀποθίδεσθαι τῷ δεσπότῃ. ² Eandem rubricam Ecloga habet. ³ Malim περὶ τῆς τῶν.

προνοία ἐπόμενοι, ἃ τοῖς ἱεροῖς ἔδοξε κανόσι καὶ ἡμεῖς συνεπιψηφιζόμενοι τοὺς ἀντιλέγοντας πολιτικούς νόμους δίκην τῆς ἀτιλογίας τὴν ἐκ τῶν νομίμων διατάξεων ὑπεξαγωγὴν αὐτῶν εἰσπραττόμεθα.

Τὸν⁴ γὰρ δουλικῆς μὲν ὄντα τύχης, οὐ συνειδότος δὲ τοῦ δεσπότη τοῦ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα περιβαλλόμενον κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας καὶ ἡμεῖς διοριζόμεθα πάλιν εἰς τὴν προτέραν τῆς δουλείας ἀποκαθίστασθαι τάξιν ἀπογυμνωθέντα τῆς ἐκείθεν σεμνότητος, καὶ τὸν ἀπολλύοντα νόμον⁵ δουλείας τὸν εἰς ἱερέας παραγγελλαντα δοῦλον οὐ συνεγνωκότος⁶ τοῦ δεσπόζοντος ἀνερέργητόν τε καθιστώμεν καὶ ἀπαρξήσιαστον.

NOV. X.

De servo, qui monachus factus est ignorante domino¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ι'.

Περὶ δούλου μονάσαντος ἀγνοία τοῦ δεσπότη².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχει.

Ὅσον³ τίμιον τὸ τοῦ μονάδου βίου ἐπάγγελμα καὶ οἱ τὸν χρηστὸν ἐκείνον καὶ μακάριον ζυγὸν ἀναλαμβάνοντες ὁποίας εἰσὶν αἰδοῦς ἄξιοι καὶ τιμῆς, ἴσμεν καὶ αὐτοί· οὐκ οὐδ' ἐπ' ἀθετήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀθετήσεως ἐξαιρούμενοι ταῦτα διαθεσπίζειν διέγνωμεν καὶ ἀποφαινόμεθα. ὅσον γὰρ θαυμαστὸν καὶ θεῖον, τοσοῦτον δεῖ τούτου μετὰ θαυμαστῆς ὄσης εὐλαβείας ἐφάπτεσθαι, ἀλλὰ μὴ κακογνωμοσύνης πρόφρασιν τὸ τῆς μοναδικῆς πολιτείας ποιεῖσθαι σεβάσιμον. πῶς γὰρ οὐκ ἐστὶ κακογνωμοσύνης, δρασμῶ τοῦ οἰκείου δεσπότη πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν ἐρχεσθαι τὸν οἰκέτην; ἐπεὶ οὖν τοῖς πρότερον νενομοθέτηται⁴ περὶ δούλων ἀποδιδρασκόντων καὶ οὕτω πρὸς τὸν μονήρη βίον ἐρχομένων, μέχρι μὲν τρίτου χρόνου δήλου γεγονότος τοῦ φυγάδος ἐξουσίαν ἔχειν τὸν δεσπότην τοῦ σχήματος

⁴ Incipit Ecl. ⁵ Justiniani Nov. 123 c. 17. ⁶ Ecl. συνεγνωκότος.

¹ Est in Ecl. Nov. 6. Laudatur a Bals. locis Nov. IX not. 1 allegatis et Harm. I, 14, 19.

² Ita etiam est in Ecl. In Cod. Paris. 1385 A, in quo haec Novella integra reperitur, rubrica est: περὶ τοῦ οἰκέτην ἀποδράντα τοῦ οἰκείου δεσπότη καὶ τὸν μονήρη βίον ὑποδεκτότα. ³ Cod. Paris. laud. Ὅσφ. Forte Ὅσον legendum.

⁴ Justiniani Nov. 123 c. 35. Vide de hoc loco Bals. ad Phot. I, 36.

ἀπογυμνώσαντα ἀναλαμβάνειν αὐτὸν, τρίτον δὲ παρελάσαντος χρόνου ἐν τῷ ἀφανεί διάγοντος, εἰ μετὰ ταῦτα πρὸς ἐμφάνειαν κατασταίῃ, κρείττω αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας καὶ παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην χρηματίζειν ἐλεύθερον· ἐπεὶ οὖν ἐκ τούτου πολλοῖς ὀρωμένῃ ἀφορμῇ ἐγγινομένην εἰς τὸ τῶν οἰκείων δεσποτῶν ἀποδιδράσκειν, καὶ πράγματι σεμνῷ (τῷ μοναδικῷ ἐπαγγέλματι) εἰς πρόφασιν ἀποχρῶνται κακουργίας (ῥᾶδιον γὰρ παντὶ βουλομένῳ οἰκέτῃ μέχρι τριετίας κρύπτειν ἑαυτὸν, εἶτα τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιεῖσθαι)·

Κελεύομεν⁵, ὅσον ἂν καὶ διαλάθοι ὁ γνώμῃ τοιαύτῃ μονάσας οἰκέτης, ἐὰν ὁ δεσπότης ἐν οἰψόδηποτε καιρῷ τοῦτον ἀνεύροι, ὅπερ κακούργῳ προαιρέσει περιβεβλήται ἀποδύεσθαι σχῆμα καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν πάλιν αὐτὸν κατατάττεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς εὐλαβεῖ διαθέσει τοῦτο περιεβάλετο, καὶ τοῦτο λέγειν αὐτὸς πλάττειτο. ἂν τε γὰρ εὐνοίας δεσποτικῆς ἀπολαύων ἀντὶ τοῦ στέργειν μῖσος ἀναλαβῶν φεύγειν ἔγνω, ἐσχάτης κακίας ἀπόδειξις, ἂν τε (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) λυπηρῶν τινων εἰς πείραν καταστάς οὐκ ἤνεγκεν ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὸν δεσπότην ἀπέλιπε, πῶς ἐκείνην τιμήσει τὴν πολιτείαν, ἥ⁶ τοὺς πολίτας διὰ παντὸς ἀφορᾷ πρὸς τὸν τοῦ χριστοῦ σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον βούλεται⁷;

NOV. XI.

De servo, qui episcopus factus est ignorante domino¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ια'.

Περὶ δούλου γεγονότος ἐπισκόπου ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ὅπερ ἐπὶ τοῦ κλέψαντος οἰκέτου τὸ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν εἰς ἀρχιερατικὴν δοξάντων ἀναβε-

⁵ Ecl. hinc inchoatur. ⁶ Scrimg. ἦς. ⁷ In Zuich. et Meerm. additur scholium: αὕτη ἀνήρηται κεφ. λθ' (nobis λέ') τῆς ρχ' νεαράς. κείται ἐν βι. γ' τῶν βασιλ. τί. α' κεφ. μ'. ἰστέον ὅτι οὐ περὶ δούλου ἀρχιερέως γνωμένου ἐκείνῳ φησι τὸ κεφ., ἀλλὰ εἰς κληρὸν τινα καταλεγέντος. Nempe Scholiastes ad Basil. III, 1, 32 in edit. Heimb. respexit, quamquam Nov. 123 c. 35 posita sit lib. IV tit. 1 cap. 3.

¹ Est in Ecl. Nov. 7. Laudatur a Bals. et Harm. locis not. 1 ad Nov. X allegatis.

² Eadem rubrica est in Ecl.

βηκέναι τιμὴν οἰκειῶν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ οἰκείου δεσπότητος ὀρίζομεν, τὸ κατὰ τὸ βούλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως ἀποχειροτονεῖσθαι μὲν τοὺτους τῆς ἐν ἧ κατέστησαν λάθρα τιμῆς, πρὸς δὲ τὸ οἰκεῖον καὶ δοῦλον σχῆμα ὑπάγεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τοὺς μὲν ἄλλως ὑφειλομένους τὶ κλοπῇ καὶ ἀπάτῃ οὐ μόνον οὐ συγχωρήσομεν ἃ ὑφείλοντο ἔχειν ἀναφαίρετα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὡς κακούργους τιμωρησόμεθα, τοὺς δὲ τολμῶντας οὕτω μεγάλων πραγμάτων κλοπὰς τοὺτους ἐάσομεν σεμνῶς ἐκ τοῦ κλέψαι διάγειν καὶ ἐνὸς ἄθλου κακίστου τῆς ἀπάτης δύο κερδαίνειν τὰ τιμιώτατα, ἐλευθερίαν καὶ ἱερωσύνης προνόμιον.

Τοιγαροῦν καὶ εἰ³ τις δοῦλος ὢν ἀγνοία τοῦ οἰκείου δεσπότητος ἐπίσκοπος χειροτόνηται, καὶ οὗτος⁴ μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης βοηθεῖσθω χειροτονίας εἰς ἀποφυγὴν τῆς δουλείας.

NOV. XII.

De officinarum magnae ecclesiae usu¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ιβ'.

Περὶ τῆς τῶν ἐργαστηρίων χρείας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμένῳ πατριάρχῳ.

Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος τῇ τοῦ χριστοῦ κλήσει τὸ στέφος τῆς βασιλείας βασιλικώτερον ἀποφύνας, τῶν ἄλλων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ τῆς βασιλικῆς προνοίας ἐπάξιον καὶ τοῦτο προενενημένος τὸ περὶ τῆς τῶν ἀποικομένων ταφῆς, οὗς ἡ ἀπορία μέχρι καὶ τούτου συνέχει, ἐργαστήρια τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐπέταξεν ἐκκλησίᾳ, ὧν ἐκ τοῦ τέλους διώκησε τὴν χρείαν τῆς ταφῆς χορηγεῖσθαι. ταύτην δὲ ἄρα τὴν πρόνοιαν ὑστερον εὐσεβοῦντων ἀνδρῶν φιλοτιμία διαδεξαμένη, αὐτὴ τε τοῖς ἀπόροις εἰς ταφὴν ἐπαρκοῦσα, τὴν εἰς ταύτην τὴν χρείαν χορηγίαν ἀνέτειλεν, καὶ νῦν τὸ παράπαν οὐδὲν ἐκεῖθεν ὀρᾶται καθ' ἣν

¹ Hoc verbo initium facit Ecl. ⁴ Ita Ecl. Zuich. οὕτω. Meerm. εἰς τὸ.

¹ Particulam quandam hujus Novellae recentior manus ad calcem Codicis Bienenriani Prochiri adscripsit. ² Rubricam Scring. ex indice sumsisse videtur. Zuich. et Meerm. non habent. Idem scholium addunt: αὕτη ἐκαίνισεν τὴν μγ' νεαράν. κέεται ἡ μγ' νεαρά ἐν βι. τῶν βασιλ. νθ' τί. θ'. οὐκ ἀνεῖλεν οὐν αὐτὴν, ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς τῶν ἐργαστηρίων χρείας ἐκαίνισεν. Cf. etiam Justiniani Nov. 59.

ἐξ ἀρχῆς ἔθετο φροντίδα ὁ τρισμακάριστος βασιλεὺς οἰκονομούμενον.

Ἀλλὰ γὰρ εἰδότες ἡμεῖς, ὡς ἅπαξ ἡ ἐκκλησία τὰ τῶν ἐργαστηρίων οἰκειουμένη τέλη, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἣν ἐξ ἀρχῆς ὠρίσθη θεραπείαν τοῦ θείου αὐτὰ καταβάλλεται διὰ τὸ μὴ τὴν χρεῖαν ἐπιζητεῖν, ἀλλὰ γε πρὸς ἑτέραν τινὰ πάντως λειτουργίαν καὶ αὐτὴν θεραπεύουσαν τὸ κρεῖττον ταῦτα οἰκονομεῖ, ὀρίζομεν, τὴν ἀνεκάθεν περὶ τούτων διατάξιν³ ἀκίνητον διαμένειν. ἔστι δ' ἅμα πάντων τῶν εἰς ταύτην ἀποτεταγμένων τὴν λειτουργίαν ἐργαστηρίων ἕκατὸν ἐπὶ χιλίοις ἢ ἀπαρίθμησις.

NOV. XIII.

De perpetuis emphyteusibus¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ιγ'.

Περὶ τῶν διηνεκῶν ἐμφυτεύσεων².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχει.

Πρᾶγμα πλεονεκτικόν τε καὶ ἄθεσμον καὶ ὑπὸ τῶν προῖτασθαι λαχόντων τῶν ἀνατεθειμένων οἴκων θεῶ (φημί δὴ ἐκκλησιῶν καὶ ξενοκομείων καὶ χηροτροφείων³ καὶ ὄρφανοτροφείων) ταῖς ἡμετέραις ἀκοαῖς ἀννήχθη τολμᾶσθαι. τῶν γὰρ ἐκδιδομένων ἔφασαν οἰκημάτων, ἥδη τοῦ συμπεφωνημένου χρόνου ἐκμετρηθέντος καὶ περιόδου ἐνστάσης ἀρχῆς καὶ ἀνανεώσεως τῆς τούτων διακατοχῆς, οὐ γίνεσθαι τὴν καταβολὴν ὠρισμένην τινὰ, ἣν καὶ ἰδίως εἰσδεκτικὸν καλοῦσιν, ἀλλ' ὡς ἂν παραστῆ τῇ πλεονεξίᾳ τῶν λαχόντων τὴν προστασίαν, οὕτω βαρύνεσθαι ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσι τοὺς τῶν οἰκημάτων διακατόχους.

Τοῦτο γοῦν καὶ ἄλλως μὲν χαλεπὸν ἅπασιν ὑπάρχον συνορῶντες, μάλιστα δὲ γινόμενον χαλεπώτερον ἐν τοῖς ἀπορωτέροις

³ Spangenbergius Nov. 43 Justiniani hic confirmari auctor est. Verum enim vero confirmatur potius dispositio, quae ecclesiae de dictis redivibus post Justinianum placuit.

¹ Est in Ecl. Nov. 8. Excitatur in Epit. VII, 42. ² In Ecl. rubrica audit περὶ ἀνακάμψεως. Zuich. et Meern. rubricam non habent. Iidem scholium adjiciunt: αὕτη ἐξεφωνήθη διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐνταῦθα νόμον ἢ κανόνα ἐπὶ τῶν διηνεκῶν ἐμφυτεύσεων· καὶ αὕτη φυλακτέα ἐστίν. ³ Zuich. et Meern. χειροτρ. Beck: γηροτρ.

δι' ὧν αὐτοῖς βαρντέρα ἢ τῆς ἀπορίας ἀνάγκη καθίσταται, οὐκ ἔτι οὕτω γίνεσθαι νόμον⁴ τιθέμεθα, ἀλλ' ὠρισημένη ποσότητι περιορίζεσθαι τὴν καταβολὴν πρὸς τὸ διπλάσιον ἀριθμουμένην τοῦ τέλους τῆς ἐμφυτεύσεως, προσγραφομένης δηλονότι τῆς εἰσφορᾶς ἀπάσης ἐν τοῖς τῆς ἐκδόσεως χάρταις καὶ τῷ οἴκῳ ἀκαινοτομήτου προσαγομένης, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἴδιον πορισμὸν τῶν εἰς τὴν προστασίαν καθισταμένων σφετεριζομένης, ὑπόθεσιν ἀνοσίου κέρδους καὶ οὐχὶ τῆς τῶν οἴκων ὠφελείας τὸ πρᾶγμα ποιουμένων αὐτῶν.

NOV. XIV.

De his, qui monasterium imperfectum relinquunt¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ιδ'.

Περὶ τῶν καταλιπόντων ἀτελὲς μοναστήριον².

[Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς]³ τῷ αὐτῷ.

Τὸ τῆς γνώμης προπετὲς καὶ φιλόνεικον πρὸς ἔνστασιν τὴν ἰσχὺν καταπαλαιούσαν ὁμοίως νεμεσητόν τε καὶ ἀναπόδεκτον, ἂν τε δῆλην ἔχη τὴν κακίαν ἢ ἐπιχειρήσεις ἂν τε σχῆμα ἐπιεικὲς προβαλλομένη προσέρχηται. τοῦτο καὶ ὁ τὰς παραβολὰς καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς προβλήματα φθεγγόμενος ὁ κύριος ἡμῶν καὶ σωτὴρ ἐν εὐαγγελίοις βούλεται, ἐν οἷς πόλεως οἰκοδομὴν καὶ ἀπάρτισιν καὶ τὰ ὅμοια διαλέγεται. εἰκότως ἄρα οἱ τε ἱεροὶ θεσμοὶ καὶ ἡ πολιτικὴ ψῆφος σύμφωνα ἀφιδᾶσι παρακελεύσματα, τοὺς ὅσοι μὴ πρὸς ἀπάρτισμὸν τοῦ ἔργου ἱκανοὶ ὄντες μοναστηρίου κατασκευῆς ἐφάπτονται, ἀπειργεῖν⁴ τῆς ἐπιχειρήσεως. δεῖ γὰρ τὰ πράγματα, ὅποιά ποτ' ἂν ᾖ, πρὸς τελείωσιν ἤχοντα οὕτω τὴν προσήκουσαν ἐφαρμοζέσθαι κλησιν, ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἔξαρχεῖ τὸ ὄνομα τῆ τῶν πραγμάτων ἀτελείᾳ

⁴ Ecl. incipit: Διὰ τοῦτο νόμον τιθεῖμεθα.

¹ Est in Ecl. Nov. 9. Laudatur ab Harm. V, 8, 94. ² In Codd. scholium adjicitur hocce: διαλαμβάνει περὶ τούτων ἡ ἐξ' νεαρά, ἥτις οὐκ ἐστὶν εἰς τὰ βασιλικά, καὶ τῶν βασιλ. β. ε' τί. γ' κεφ. δ' καὶ τοῦ νομοκάνονος τί. γ' κεφ. ιδ' καὶ τί. ια' κεφ. α'. ζῆτει καὶ β. ε' τί. α' κεφ. ζ'. Cf. etiam Nov. Justiniani 131 c. 7. ³ Beck inscriptioni hæc addidit. ⁴ Zuicb. et Meerm. ἀπειργον, ut fortassis in verbo ἀφιδᾶσι corruptela lateat.

παρέχειν τὴν σύστασιν. ὅπερ οὖν εἴρηται, καλῶς ἀπαγορεύει τό τε ἱερὸν, τό τε⁵ πολιτικὸν θέσμιον, ἐπιχειρεῖν οἰκοδομεῖν μοναστήριον τοὺς οὐκ ὄντας αὐτάρχεις πρὸς τὴν τοῦ πράγματος τελείωσιν. ἐπεὶ μέντοιγε ἄδηλον ἐκεῖνο, τὸ μέχρι τίνος ὁ ἰκανὸς ἀπαρτισμὸς εἰς μοναστηρίου κατασκευὴν (οὐ γὰρ διώριστα ἔφητῶς παρ' αὐτοῖς ὁ τοιοῦτος ἀπαρτισμὸς), ἔδοξε δῆλον περὶ τούτου ἐκφῆσαι δόγμα.

Φαμὲν οὖν, ὡς ἐπεὶ τὸ θεῖον ἐπέιπε⁶ στόμα, ὅπου εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν, χρῆναι τὸ ἐλάχιστον τρισὶν ἐπαρκεῖν τὸ μοναστηρίου κλησιν ὑποδιδόμενον ἔργον, ὃ δηλονότι καὶ δοξολογίαν ὀρᾷ συνυπαρχούσης τῆς εὐπορίας. τῷ μὲν οὖν πρὸς ἀνιέρωσιν μοναστηρίου ἀκώλυτον ἔξοντι τὴν ἐπιχείρησιν εἰς τοσοῦτον δεῖσει τὸ ἐλάχιστον τὸ ἀφιέρωμα συντελεῖν. ὅτι δὲ πλείστοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες ἐνίοτε ὀπίσω βουλῆς ἀπολείπονται προλαμβάνοντος τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις αὐτοὺς συναναστροφῆς ἐξαφανίζοντος, ἐκεῖνο⁷ ἡμῖν θεσπίζεται, ὡς διατυπώσεως προελθούσης τὰ ἐν ταύτῃ διορισθέντα ἔσται τῆς ἐκκλησίας, εἰ δ' (ὅποια πολλὰ φέρει τὸ ἄδηλον) πρὸ τῆς τῶν οἰκειῶν ἀναρπασθείη διατυπώσεως, παίδων μὲν ὑπόντων ἄχρι τριῶν, τέταρτον μέρος τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἢ μονῇ, ἐπέκεινα δὲ τοῦ τρίτου ἀριθμοῦ προϊόντος τοῦ τῆς γονῆς πλήθους, συγκαταλέξεται τὸ μοναστήριον τοῖς παισὶ, καὶ τὰ ἴσα ἐνὶ τούτων ἐκάστῳ λήψεται ἐκ πάσης περιουσίας τῆς οὐχ ἄπτεται χρέα τοῦ τεθνηκότος. ἄπαιδος δὲ ὑπάρχοντος τοῦ τὸν βίον λιπόντος, ἐπὶ γονεῦσι δὲ λιπόντος, διχῆ τῶν προσόντων διαιρουμένων ἢ μὲν τοῖς γονεῦσιν, ἢ δ' ἑτέρα μοῖρα τῷ μοναστηρίῳ παρασχεθήσεται. εἰ δ' ἔρημος εἶη κληρονόμων ἀνιόντων καὶ κατιόντων, τοὺς ἐκ πλαγίου δὲ εἰσιόντας ὁ κληρὸς προσέεται, αὐτοὶ μὲν ὅσοι ἂν καὶ ὡς τὸ τρίτον μέρος διανεμήσονται⁸, τὸ δὲ μῖνον δὲ προχωρήσει⁹ τῇ ἐκκλησίᾳ. εἰ μέντοιγε τῆ δὲ ἄνοιαν ἢ δὲ ἑτέραν τινὰ αἰτίαν εἰς ἐναντίαν γνώμην τὰ διατετυπωμένα ἀποκρίνηται τῆς νομίμου προαιρέσεως, θεσπιζομεν, τὸν κατὰ τὸν τόπον θεοφιλέστατον ἀρχιερέα ὅσα μὲν ἀποχρῶντα¹⁰ εἰς διοίκησιν ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μελλόντων

⁵ Alterum τό τε, quod in Codd. abest, supplavit H. Stephanus. ⁶ Zuich. et Meerm. ἐπέιπε, quod Osenbrüggen praefert. ⁷ Hic demum Ecl. incipit.

⁸ Unus e Codd. Eclogae: διανεμηθήσονται. ⁹ Ecl. προχωρήσει. ¹⁰ Ecl. in nonnullis exemplaribus ἀποχρῶνται.

παρεδρεύειν ἀντιλαμβάνεσθαι¹¹, τοῖς δὲ λοιποῖς τὴν τῶν νόμων βουλὴν καὶ διάταξιν¹² διαιτᾶν.

NOV. XV.

Ut liceat salutarem baptismum in quocunque sacro oratorio peragere¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ιε'.

Περὶ τοῦ ἐξεῖναι τὸ σωτήριον βάπτισμα ἐν παντὶ εὐσεβεῖ ἐκκλησίᾳ τελεῖν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Καὶ οὗτος ὁ τῆς σεβασμίας ἕκτης συνόδου κανὼν³ ἱερὸς, ὃς τὸ θεῖον τῆς ἀναγεννήσεως λουτρὸν ἐν τοῖς κατ' οἶκον ἐκκλησίαις τελεῖσθαι ἰδίᾳ οὐ βούλεται, ἀλλὰ ἐν μόνοις τοῖς πρὸς τὸ κοινὸν ἀνιερωμένοις ναοῖς, ἀδελφὰ παρακαλενόμενος τοῖς οὐ τὰς ἱερὰς θυσίας καὶ τελετὰς κατ' οἴκους ἀποτρέποντες γίνεσθαι ἔτυχον παρ' ἡμῶν ἐπισκέψεως ἔμπροσθεν⁴, ὁμοίως καὶ ἀδελφῆς⁵ ἐκείνων ἐπανορθώσεως τεύξεται.

Ὅριζομεν οὖν καθὼς περὶ θυσιῶν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ⁶ σωτηρίου βαπτίσματος, τὸ ἐξεῖναι αὐτὸ ἐν παντὶ εὐσεβῶν⁷ ἐκκλησίᾳ τοῖς βουλομένοις τελεῖν. τὴν γὰρ τοιαύτην ἀκριβείαν δοκεῖ μοι πεποιῆσθαι τὸ ἱερὸν τῆς συνόδου διάταγμα διὰ τοὺς ἐν ἱερέων ὀνόματι ἀνιέρους καὶ βεβήλους τοὺς ὑπ' αὐτῶν προσαγομένους τῷ λουτρῷ ποιοῦντας, οἳ ὡς εἰκὸς ἐν τοῖς τῶν ὁμοδόξων οἴκοις ὑποδνόμενοι οὐ τελοῦσιν, ἀλλὰ συντελοῦσι τοῖς αὐτοῖς προερχομένοις⁸. αὕτη δὲ εἰ καὶ θεία καὶ πολὺ τὸ σωτήριον ἔχουσα διαδεικνύται πρόνοια, ὅμως οὐκ ἔξαρκεῖ τοὺς τῆς ἀσεβείας ἀναπεπλημένους τῆς ἐαυτῶν κακίας ἀναχαιτίζειν. καὶ γὰρ τολμηρὸν ἢ κακία, καὶ παντὶ γε τρόπῳ χώραν οἰκίαν εὐσεβεῖ.

¹¹ Ecl. τοῦ — θεοφιλεστάτου ἀρχιερέως — ἀναλαμπ. ¹² Ita est in Ecl.

— Codd. corrupte διὰ διαιατᾶν, unde Scrimg. διάθισιν effecit.

¹ Meminit ejus Mich. Attal. in App. (Leuncl. JGR. II p. 78), Bals. ad syn. Trull. c. 31 et 59 (ed. Rhalli II p. 372. 440) et ad syn. Carthag. c. 70 (ed. Rhalli III p. 484) et in Respons. 14 (ed. Rhalli IV p. 459), denique Schol. ad Armenop. Epit. can. (Leuncl. JGR. I p. 29).

² Meerm. ad marginem: αὕτη κρατεῖ.

³ Syn. Trull. c. 59. ⁴ Supra Nov. 4. ⁵ Ita Meerm. Zuich. ἀδελφοῖς. Scrimg. ἀδελφῶς. ⁶ Addo ex Bals. ⁷ Sic Zuich. et Meerm. cum Bals. Scrimg. εὐσεβεῖ.

⁸ Spangenberg scribi vult προσερχ.

ρήσει καὶ τῶν εὐκτηρίων ἀποκεκλεισμένων εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς οἰκειας προαιρέσεως. πλὴν ἀλλὰ γε νῦν θεία χάριτι πάσης κακοδοξίας ἀπεσκορακισμένης, οὐδὲν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὁρῶ μοι τὸ δόγμα προβαλλόμενον ἀναγκαῖον εἰς τὸ κωλύειν ἐν τοῖς κατ' οἶκον εὐκτηρίοις τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως.

NOV. XVI.

Ut subdiaconus creetur non tantum XXV, sed et XX annorum¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ις'.

Περὶ τοῦ μὴ χειροτονεῖσθαι ὑποδιάκονον κ' ἐτῶν,
ἀλλὰ κε' ².

[Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς]¹ τῷ αὐτῷ.

Ὁ παλαιὸς λόγος, ὃς παρεγγῦται τῇ περὶ τῶν οἰκείων λέγοντι ἀναπεταννύειν τὴν ἀκοήν, καλῶς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχων ἐνταῦθα πολὺ διαδείκνυται καλλίων. τί οὖν ἐστίν, ὃ φημι; πολιτικὸς θεσπίζει νόμος¹, τὸν ἐλάττω πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι εἰς λειτουργίαν ὑποδιάκονον, ἱερὸν ἀντι-θεσπίζει δόγμα², τὸν πρὸς τὴν τοιαύτην διακονίαν προσιόντα τὸν εἰκοστὸν χρόνον εἰσάγειν εἰς τὴν χειροθεσίαν.

Ἄξιον οὖν ἡμῶν ἢ βασιλεῖα ἡγήσαμένη τοῦ ἱεροῦ ἀκούειν νόμου ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει, τούτῳ καὶ συμψηφίζε-ται καὶ ὀρίζει, τὸν πρὸς εἰκοστὸν ἔτος ἐλάσαντα, μὴ τῆς ἄλλης διαγωγῆς τοῦ βίου ἐμποδῶν ἰσταμένης, ὅσα γε ἐκ τῆς ἡλικίας μηδὲν εἰς τὴν τοῦ ὑποδιακόνου προχείρισιν ἐμποδίζεσθαι.

¹ Allegatur a Bals. ad syn. Trull. c. 15 (ed. Rhalli II p. 338); et in Ecloga lib. I—X Basil. lib. III tit. I (ad Basil. III, 1, 28): ἢ ις' νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ λέοντος τοῦ φιλοσόφου τὸν κανόνα τῆς θείας ε' συνόδου εὐροῦσα λέγοντα τὸν καταστάντα εἰς κ' ἔτος χειροτονεῖσθαι ὑποδιάκονον, καὶ τὴν παροῦσαν διάταξιν ἀντιφθεγγομένην, διωρίσατο τὸν κανόνα μᾶλλον ἐνεργεῖν ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει, καὶ τὸν πρὸς τὸ κ' ἔτος ἐλάσαντα μὴ τῆς ἄλλης διαγωγῆς τοῦ βίου ἐμποδῶν ἰσταμένης ὅσα γε ἐκ τῆς ἡλικίας μηδὲν εἰς τὴν τοῦ ὑποδιακόνου χειροτονίαν ἐμποδίζεσθαι.

² Hanc rubricam (in qua Osenbrüggen legi vult κ' ἐτῶν ἀλλὰ κ') Scrimg. habet, forte ἐκ τοῦ πίνακος desumptam. Zuich. et Meerm. non agnoscunt. Ibidem notatum habent: τῶν βασιλ. β. γ' τί. α' κεφ. κη' (Heimbachio 25), τῆς ε' συνόδου κανὼν ις'. νῦν δὲ καὶ οἱ ἡγετονες τῶν κ' χειροτονοῦνται ἐτῶν, ὥστε καὶ αὕτη ἐκρατήθει (an ἡπρά-πησε?). τὸ αὐτὸ δὲ φησω καὶ οὐ νεαρὰ, sc. Leonis, quae infra habetur.

³ Supplevit Beck.

⁴ Justiniani Nov. 123 c. 13.

⁵ Syn. Trull. c. 15.

NOV. XVII.

De puerperis quando divinatorum mysteriorum participes fiant, et ut infantes baptizentur post XL dies, extra quam si necessitas urgeat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΙΖ΄.

Περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν πότε λαμβάνει τῶν θείων μυστηρίων, καὶ πότε τὰ βρέφη βαπτίζονται ἄχρι τῶν μ' ἡμερῶν χωρὶς ἀνάγκης².

[Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς]³ τῷ αὐτῷ.

Ἡ μὲν ἀξιωσις τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ὑψ' ὑμῶν μᾶλλον δικαία προέρχεσθαι ἦν, ἢ παρ' ἡμῶν τὴν γένεσιν λαβεῖν· ἔδει γὰρ τῆς ὑμῶν ἱερότητος θέσπισμα εἶναι ὑπόθεσιν ἱεράν. ἔπει δέ φατε ὡς οὐ θεὸν ἐφ' ἐνὶ κεφαλαίῳ συνοδικὴν γενέσθαι διάσκεψιν, συνόδου δ' ἂν εἴη ἔργον προάγειν ψήφους, ἡμέτερον δὲ καὶ δίχα συνόδου ἐκτίθεσθαι δόγμα, δεχόμενοι τὴν προτροπὴν ὧν ἀξιούτε διάταξιν ἐκρέρομεν. τοῦ κυρίου τοίνυν καὶ σωτήρος ἡμῶν ὥστε τῷ φωτισμῷ τῆς αὐτοῦ δόξης ἐπιλαμφθῆναι τοὺς ἐν σκότει διαπορευομένους σαρκὸς ἡμῶν καὶ αἵματος παραπλησίως κεκοινωνηκότος, λίαν ἔμοιγε δοκοῦσι φρονεῖν ὑπεναντία τῇ ἐκείνου σωτηριώδει προνοίᾳ, ὅσοι⁴ μὴ τοῦ φωτισμοῦ ἀξίαν ὑπολαμβάνουσι τὴν ἄρτι μὲν τετοκυῖαν καὶ ἐπιλλοχον, καταλαμβανομένην δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου παρὰ πόδας ἐσιῶτος καὶ τὴν προθεσμίαν ἣν αὐτοὶ ἀναμένειν οἴονται (φημί δὴ τὴν μετὰ τὴν λύσιν τῶν ὠδίνων τεσσαρακοστὴν ἡμέραν) οὐκ ἀναμένοντος ἀλλὰ θᾶπτον προαρπάζοντος, καὶ διὰ τὴν σωματικὴν ἀκαθαρσίαν ἀκάθαρτον ὡς ἀληθῶς ἐξ ἀνθρώπων ἀπιέναι καταπρατόμενοι ταύτην, ἀμυσταγώγητον οὖσαν καὶ τῆς διὰ τοῦ θείου λουτροῦ καθάρσεως καὶ ἀναγεννήσεως ἀμέτοχον· οὐδ' ἐννοοῦσι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ζημίας, ἣν τῆς αὐτῶν εὐλαβείας τὸ ἀνευλαβὲς καὶ σφαλερὸν προξενεῖ. καίτοιγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν οὐδὲ λόγον δέλται ἡ τοιαύτη ἀτοπία. πῶς γὰρ θεμιτὸν ἢ πῶς οὐ λυπηρὸν θεῷ, ὃς διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως

¹ Laudat Bals. ad c. 2 Dionys. Alex. (ed. Rhalli IV p. 9) et Blast. A, 16 (ed. Bev. II p. 34).

² Rubrica (in qua emendaverim: πότε μεταλαμβάνουσι τῶν θ. μ. καὶ ὅτι τὰ βρ.) apud Scrimg. est, in Zuich. et Meerm. non item. In iis scholium legitur: αὕτη ἐξεφωνήθη ὑπὲρ οὗ νόμος οὐκ ἦν οὐδὲ κανὼν· καὶ αὕτη ἢ νεαρὰ φυλακτέα.

³ Haec verba Beck praeposuit. ⁴ Agylaeus: „Notantur Theophilus et Dionysius, episcopi Alexandrini.“ Imo Timotheus can. 6. 7 et Dionys. c. 2.

καὶ τῆς ἐν τῷ ὕδατι καὶ πνεύματι ἀναγεννήσεως δωρεῖται τὴν σωτηρίαν, ἄπιστον καὶ τῆς ἀναπλάσεως ἐρήμην τὴν⁵ ἄνθρωπον ἀπελθεῖν, καὶ ἀντὶ τοῦ μετὰ τῶν σεσωσμένων τετάχθαι εἰς τὴν τῶν ἀπολωλότων ἐρῆφθαι χώραν ἕνεκά γε τῆς τοιαύτης προφάσεως;

Τὴν οὖν τοιαύτην ματαιοφροσύνην ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐκποδῶν ποιούμενοι, δρίζομεν περὶ τεκουσῶν γυναικῶν καὶ περὶ τῶν⁶ ὅσοι τῇ φυσικῇ καθάρσει καταλαμβάνονται, ἀνενοχλήτου μὲν ἐξ ἑτέρας τινὸς διαθέσεως νοσερᾶς τῆς ζωῆς αὐτῶν διατελούσης⁷, ἀμετόχους εἶναι τὰς μὲν ἀτελέτους⁸ τοῦ φωτισμοῦ τὰς δὲ μεμυσταγωγημένας τῶν ἀχράντων μυστηρίων τῆς μεταλήψεως μέχρι τῆς τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν προθεσμίας· νοσήματος δὲ τινος καταλαβόντος καὶ⁹ κατασχόντος καὶ τὴν διακοπὴν τῆς ζωῆς ἀπειλοῦντος, παντὶ τρόπῳ μεταλαγχάνειν¹⁰ αὐτὰς τοῦ ἀγιάσματος. εἰ γὰρ ἐκεῖνοις, ὅσοι δι' ὑπερβολὰς ἀνοσιουρηγημάτων ἀπείργονται μακροῖς ἔτεσι τῆς ζωοποιου κοινωνίας, ὁ θάνατος ἐπιστὰς τὸ ἐμπρόθεσμον διακόπτει καὶ οὐδεὶς ἀνέχεται τούτους κωλύειν τῆς τῶν ἀγίων μετοχῆς, ἤπου γε αὐταὶ κωλυθήσονται διὰ ῥυπάσματα σαρκὸς φυσικά; καὶ ἄπερ οἶμαι καὶ τῷ παλαιῷ κεκωλύσθαι νόμῳ καὶ τὴν χάριν διαδέξασθαι τὴν παράδοσιν οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τὴν γυναικείαν ταύτην ἀκαθαρσίαν, ὅσον δι' ἑτέρας αἰτίας ἐν τῷ βάθει κρυπτομένας τοῦ νομοθετήματος. λογίζομαι γὰρ τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόλαστον τῶν ἀκρατῶς ἐχόντων κολάζον τὸ θέσπισμα τοῦτο διατάξαι, ὡσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ δι' ἑτέρων οἰκονομεῖται προσταγμάτων, ὡς ἂν διὰ τούτων τὸ πρὸς τὸ θῆλυ ἐνίων τῆς ὀρμῆς ἀκατάσχετον χαλινοῦμενον ἀνακόπτοιο. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ προνοίας ἐστὶ τὰ τικτόμενα λώβης καθαρῆς οἰκονομοῦσης τὸ θέσπισμα. ἐπεὶ γὰρ ἅπαν τὸ τῇ φύσει περιττὸν φθοροποιόν τε καὶ ἄχρηστον, περιττὰ δὲ καὶ ταῦτα ὑπάρχει τὰ αἵματα, τὰς φερούσας αὐτὰ ἐν ἀκαθαρσίᾳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν διάγειν ὁ νόμος ἐντέλλεται, ὅπως¹¹ καὶ ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ ῥήματος εἰς τὸ ἀκρατὲς συστελλομένης τῆς ἀκόλαστου ἐπιθυμίας, μὴ

⁵ Codd. τόν. ⁶ Restitui ex Zuich. Meerm. et Bals., quum a Scrimg. abessent. ⁷ Bals. ἀνενοχλήτους μὲν ἐξ ἄλλης τινὸς — συντελούσης. ⁸ Meerm. et Bals. ἀτελέτους. ⁹ Verba catal. καὶ Bals. omittit. ¹⁰ Bals. μεταλαμβάνειν. ¹¹ Hic locus corruptela laborare videtur. Codd. scribunt ὅπερ et Zuich. mox συστελλομένου. H. Stephanus et Agylaeus ὅπως pro ὅπερ legunt. Vertunt autem verba εἰς τὸ ἀκρατὲς συστελλομένης quasi εἰς τὸ ἐγκρατὲς συστ. scriptum sit. Fortasse post ἐπιθυμίας excidit ἀπείργει vel simile quid.

ἐξ ἀχρήστου καὶ διεφθαρμένης ὕλης λαμβάνη τὸ ζῶον τὴν σύστασιν.

Καὶ περὶ τῶν βρεφῶν δὲ ὁμότροπα διορίζομεν, εἰ μὲν ἀνε-
όχλητα εἶη καὶ τῶν τῆ φύσει πολεμίων συμπτωμάτων περι-
εσιν, πρὸς φωτισμὸν τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἐκδέχεσθαι·
ἀκόλουθον γὰρ, ὡσπερ ἐν ὄλαις ἡμέραις τεσσαράκοντα τὸ πλήρες
ἀπολαμβάνει τῆς μορφώσεως ἐν τῷ τῆς φύσεως καὶ μητρικῷ
οἴκῳ, οὕτως ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ ἡμερῶν εἰς τὸν οἶκον τῆς θείας
δόξης καὶ αἰδίου πάντων πατρὸς τὰ τιχτόμενα προσιέναι. εἰ
δὲ καὶ τῆ ἀπὸ τῶν ὠδίνων ὀγδόῃ βούλοιτό τις βαπτίζειν, οὐδὲ
τοῦτο ἄτοπον. ὁ γὰρ δεσπότης ἡμῶν χριστὸς ἐν ταύτῃ περι-
τηθεὶς καὶ τὴν λῆξιν τῆ περιτομῆ ἐπιθεὶς παρέσχεν ἀντὶ ταύ-
της τῷ ζωοποιῷ τελεῖσθαι βαπτίσματι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, εἰ
μηδεμία παρέστηκεν ἀνάγκη τὸν θάνατον ἀπειλοῦσα, εἰ δέ τι
δεινὸν ἐπιστὰν βιάζεται τὴν ζωὴν, πάσῃ σπονδῇ καὶ δυνάμει
καὶ τῆς ὀγδόης ἐντὸς δεήσει καταπράξασθαι μὴ ἀφώτιστον
ἀπελθεῖν μηδὲ τοῦ θείου λουτροῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀμέτοχον
τὸ τεχθέν¹².

NOV. XVIII.

Ut poenae sponsalitiaie exigantur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ιη'.

Περὶ τοῦ ἀπαιτεῖσθαι τὸ γαμικὸν πρόστιμον².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ ὑπερφυσίῳ μεγίστῳ τῶν θείων
ὁφφικίων.

Τὴν τοῦ κρείττονος ἐκλογὴν ἐν πᾶσι καὶ πράγμασι καὶ λό-
γοις ποιεῖσθαι οὐ νεμεσητὸν, καὶ τότε μὴ πρὸς τοὺς πραγμα-
τευομένους ἢ λέγοντας, πρὸς δὲ τὴν τῶν πραττομένων καὶ λε-
γομένων κατάστασιν ἢ ἔπεσθαι ἢ τὴν ἔγκλισιν προστιμᾶν. διὰ
τοῦτο καὶ ἂ τῆ συνηθείᾳ ἤρρεσεν ἐν ταῖς τῶν μνηστειῶν ἀδε-

¹² Zuich. et Meerm. τεθέν.

¹ Est in Ecl. Nov. 10. Laudatur in scholiis Basil. ed. Heimb. III p. 156, et
ab Harm. IV, 1, 24.

² In Zuich. et Meerm. scholia adscripta sunt haec: καὶ
αὕτη ἡ νεαρά φυλακτέα. — αὕτη ἀνήρηται τὴν γ' διατ. τοῦ α' τί. τοῦ ε'
βι. τοῦ κἀδ., τῶν βασιλ. βι. κα' τί. ε' κεφ. α'.

τήσεσιν ἐπικεῖσθαι προστιμήματα τοῖς ὁρμῶσι πρὸς τὴν ἀθέτησιν, καὶ ταῦτα εἰς νόμου καθιστῶμεν τιμὴν. οἶμαι γὰρ τοῦ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις πράξεσι κειμένου νόμου μὴ χεῖρον ἔχειν τὸ δεδογμένον τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἄμεινον ἀναφέρειν τὰ πράγματα. τοῦ γὰρ νόμου ἐν μόνῃ τῇ τοῦ ἀρῥαβῶνος ἀπώλειᾳ ἢ διπλῇ ἀποδόσει κολάζοντος τὴν προπέτειαν, αὕτη ῥητὴν τινα καὶ συμπεφωνημένην βούλεται γίνεσθαι τὴν ἐπὶ τῇ ἀναρμοστίᾳ τῆς μνηστείας ζημίαν, καὶ δοκεῖ μοι, ὥσπερ εἶπον, τοῦτο πλεῖον ἔχειν ἰσχὺν εἰς τὸ μὴ ὡς ἔτυχε πεπτεῦσθαι τὰ μνηστεύματα. ἢ μὲν γὰρ τοῦ ἀρῥαβῶνος ἀπώλεια, ὥσπερ ἐπὶ τῷ δόντι εἶτα μὴ στέργοντι τὴν μνηστείαν ὠρίσται, καὶ ἡ διπλῆ δὲ ἀπότισις, ἣν ὁ τὸν ἀρῥαβῶνα λαβὼν εἶτα μὴ ἐπιμένων οἷς ὁμολόγησεν ὑπέχει ζημίαν, τάχα διὰ τὸ κουφότερον προπετέστερον δίδωσι τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν ἀθέτησιν ὁρμᾶν τῶν ὁμολογιῶν, ὑπὸ δὲ τῆς συμφωνίας ῥητῆς εἰσπράξεως βαρύτεραν ἀπαντῶσαν αὐτῷ τὴν ζημίαν ὁρῶν ὁ ἀβέβαιος, πάντως ὀκνηρότερος πρὸς τὸ διασπάσαι τὴν μνηστείαν γενήσεται.

Ὅπερ³ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες τοῖς γαμηλοῖς συναλλάγμασι μᾶλλον συμφέρειν, εἰς νομίμην διάταξιν τὸ ἀπὸ συνηθείας πρατόμενον καθιστῶμεν. ἐκ μὲν γὰρ τῆς τοῦ ἀρῥαβῶνος ἀπωλείας ῥαθίας⁴ ὁρῶ τῶν μνηστειῶν τὰς ἀνατροπὰς, ἐκ δὲ τῆς τοῦ προστίμου καταβολῆς οὐκέτι. τὸ γὰρ βαρύτερον τῆς ζημίας (βαρύτερον δὲ πάντως τοῦ ἀρῥαβῶνος τὸ πρόστιμον) καὶ ἄκον⁵ ἐπέχον τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον⁶ στέργειν ἀναγκάσει τὰ περὶ τῶν μνηστευσάντων⁷ προδεδογμένα. οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κελεύσματος νόμου τὸ ἀπὸ⁸ τῆς συνηθείας βεβαιωθὲν καὶ κρατεῖτω καὶ διαιτάτω, καθάπερ ἄχρι⁹ τοῦ παρόντος, καὶ προστίμου εἰσπράξει ὁ τὴν μνηστείαν ἀνατρέπων ζημιούσθω.

³ Ecl. hinc incipit.⁴ Ecl. ῥαθίους.⁵ Sic Ecl. — Codd. ἄκοντα.⁶ Zuich. et Meerm. παλίμβουλον.⁷ Ecl. μνηστευσαμένων.⁸ Ecl. ὑπὸ.Non male. ⁹ Basil. ἄχρι τοῦ νῦν.

NOV. XIX.

De pacto paterno, ut filius ex aequo succedat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΙΘ'.

Περὶ συμφώνου πατρῷου τοῦ ἐπ' ἰσης κληρονομεῖν τὸν παῖδα².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ ἱεραρχεστάτῳ μεγίστῳ τῶν θείων ὁφθαλμίων.

Ὅπερ καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρηται, οὐ φραυλίξειν ἑτέρους προαιρούμενοι εἰς ἐπανάρθωσιν τῶν νόμων κατέστημεν, οὐδ' ἵνα δόξαν ἑαυτοῖς περιποιησώμεθα, ἀλλ' ἵνα τὸ ἀσύμφορον ἐκ τοῦ τῶν ὑποχωρῶν³ ἐφ' ὅσον δυνατὸν ἀποσχευασώμεθα βίου, ἐκεῖνο εἰδότες, ὡς πάντων προτιμότερον εἰς κατάστασιν τῆς πολιτείας ἢ τῶν νόμων κατάστασις. ὀφθαλμοὺς γὰρ τις εἰπὼν πολιτείας τοὺς νόμους, οὐκ ἂν οἴμαι καλοῖη ἔξω τοῦ πρέποντος φάμενος· ὥσπερ γὰρ ζῶν ἀναγκαιότατόν ἐστι μάλιστα ὀφθαλμὸς οὐ σφαλλόμενος, οὕτω καὶ πολιτεία νόμων εὐθύτης. διο τῆς τούτων εὐθύτητος ποιούμενοι πρόνοιαν, ἐπέπερ ἔγνωμεν ἐν τῇ τοῦ κώδικος ἐκλογῇ κείμενον νόμον, ὃς διὰ τὸ προφανές τῆς ἀτοπίας οὐδαμῶς εὔρε⁴ ἀποδοχῆς χώραν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων προαιρέσει, οὐκὼν οὐδὲ τὸ ἐνεργὸν καὶ ἔμπρακτον ἔχει (βούλεται μὲν ἐναντία τῆς φυσικῆς παρὰ γονέων τέκνοις ὀφειλομένης ἰσονομίας, ἀδικίας δὲ θύραν ἀνοίγει⁵ κατὰ τοῦ παιδὸς τῷ πατρὶ, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκεῖνο⁶ ὑπαχθέντα πεισθῆναι γονέα ψεύδους καὶ ἀπάτης ἐνοχῆ περιβάλλει)· ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ τοιοῦτόν τινα κατενοήσαμεν, εἰ καὶ πρὸ τοῦ ἡμετέρου θεσπίσματος ἀπέκλεισεν⁷ αὐτῷ τὴν παραδοχὴν καὶ αὐτῇ τῶν ἀνθρώπων ἢ προαιρέσεις, ὅμως καὶ ἡμεῖς δόγματι εἰς παντελεῆ αὐτὸν ἀπραξίαν περιιστῶμεν. τί γὰρ φησί; καὶν συμφωνήση πατὴρ ἐκδιδοὺς πρὸς γάμον παῖδα, ὥστε μετὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀναχώρησιν ἰσομοιρία μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τὴν

¹ Ecl. Nov. 11. Excitatur in schol. Basil. ed. Heimb. l. p. 658. ² Zuich. et Meerm. scholium adjiciunt: αὐτὴ ἀνήρηται διάτ. ιε' τοῦ γ' τί. τοῦ β' βι. τοῦ κώδ., τῶν βασιλ. βι. ια' τί. α' κεφ. ος'. ζήτει δὲ καὶ βι. β' τί. γ' κεφ. ογ'. φησί γὰρ „οὐδεὶς συμφωνῶν ἢ ἐπερωτῶν ἀσφάλειαν εἰέρω περιποιεῖ“. ὥστε τὸ γινόμενον τοιοῦτον συμφωνῶν αὐτὸν ἐκείνον τὸν παῖδα, περὶ οὗ ἐκτίθεται, ὠφελεῖ, καὶ οὐχὶ ἕτερον. ³ Sic Codd. Stephanus et Agylaeus ὑποχειρίων legendum censent. ⁴ Ita Agyl. Codd. εὔρε. ⁵ Sic Steph. Codd. ἐνάγει. ⁶ Scil. τῷ νόμῳ. ⁷ Ita Steph. Codd. ἀπέλεισεν. Forte ἀπένευσεν.

πατρικὴν διακληροῦσθαι περιουσίαν, κύριός ἐστι βουληθεὶς τὸ τοιοῦτον σύμφωνον ἀτιμάζειν, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν παιδῶν νεῖμαι τὸ πλεόν, ἐκείνῳ δὲ ᾧ τὸ ἴσον κληροῦσθαι ἐδίδου⁸ τὸ σύμφωνον ἐλάττω ποιῆσαι τὴν μοῖραν. τούτων μὲν οὖν ὥσπερ ἔφημεν καὶ ἄλλως οὐ πολιτενομένων, καὶ ἡμετέρῳ ἔξοστρακίζοντες⁹ δόγματι παντάπασιν αὐτῷ τὴν εἰς τὴν πολιτείαν κωλύομεν παράδοτον.

Θεσπίζομεν¹⁰ δὲ μηδένα τῶν γονέων ἐπιχειρεῖν τὰ δίκαια τῶν παιδῶν καινοτομεῖν, ὅσοις ἂν ἐν τοῖς γαμηλλίοις καθωμολόγησαν¹¹ συμβολαίοις τὸ ἴσον διατηρηθῆναι τοῦ κλήρου πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν παιδῶν· ὡς εἴ τις ὀφθεῖη τῶν ἰδίων συνθηκῶν ἀλογήσας, καὶ παρασπῶν πρὸς τὸ ἔλαττον ἐκείνου τὴν μερίδα, ᾧ καθωμολόγησεν εἰς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις τὸν ἀδελφόν¹² ἔξειν, ἴστω, ὡς ἄκυρος αὐτῷ¹³ καὶ ματαία ἢ ἐκ μεταμελείας βούλησις· ἐν ἴσῳ γὰρ ὁ παῖς τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς κατὰ τὸ προλαβὸν σύμφωνον τὴν περιουσίαν διακληρώσεται. οὐ γὰρ δὴ¹⁴ προτιμότερον τῆς ἀληθείας ποιεῖσθαι εὐλογον τὸ ψεῦδος, οὐδ' ἔννομον οὐδ' ἀρεμόζον λογικῶ ζῶν τὰς ἰδίας τῶν λόγων ὁμολογίας δι' ἀφαιτήσεως κιβδηλεύειν· ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο τοῦτο πρέπον ἀνθρώπῳ φυλάττειν λόγου ἀλήθειαν, εἴ γε μὴ μέλλοι ἐν τῷ διαφείρειν¹⁵ ψεύδει τὸ ἀληθὲς ἔρημος λόγου γινόμενος ἀπὸ¹⁶ λογικῆς ἐκπεσεῖν τάξεως. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο εἰκὸς τὸ περὶ τοὺς ἴσως ἐκφύοντας μὴ ἴσῃν τοὺς γονέας δεικνυσθαι¹⁷ πρόνοιαν μηδὲ περὶ τῆς ἐκείνων ζωῆς ὁμοίως φροντίζειν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐθέλειν εὐπορώτερον ἔχειν βίον, τῶν δὲ μὴ φειδεσθαι¹⁸ μηδ' οἰκτελεῖν, εἰ ἀπορώτερον διακείμενοι μέλλοιεν ἐν τάλαιπῳρά¹⁹ βιώσειν. ἀλλὰ δίκαιον, ὥσπερ πᾶσι τοῖς παισὶν ἐπίσης²⁰ μετέδοσαν βίου, οὕτω καὶ τῆς πρὸς τὸν βίον²¹ εὐπορίας μεταδιδόναι, καὶ μὴ ὥσπερ ἀνίσῳ τῆς γνώμης τὴν τῶν προσόντων ποιεῖσθαι διανομήν.

⁸ Zuich. et Meerm. ἐκδίδου. ⁹ Ibidem: ἔξοστρακίζον τῷ δόγμ. Forte: Τοῦτον (sc. τὸν νόμον) — πολιτενομένων καὶ ἡμ. ἔξοστρακίζοντες. ¹⁰ Hic Ecl. incipit. ¹¹ Ibidem καθωμολόγησεν. ¹² Steph. emendat τῶν ἀδελφῶν. In Basilicorum scholio corrupte legitur: τῶν ἰδίων συνθηκῶν ἀλογήσας κατὰ πασῶν — τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς διδούς. ¹³ Basil. αὐτοῦ. ¹⁴ Ecl. δεῖ. ¹⁵ Ecl. μέλλει τις διαφείρειν, alii διαφεύγειν. ¹⁶ Ecl. τῆς omissa praepositione. ¹⁷ Ecl. ἐπιδείκν. ¹⁸ Zuich. et Meerm. φειδόμενος. Emendarem φειδομένους, nisi in Ecl. φείδεται esset. ¹⁹ Ecl. τάλαιπῳρος. ²⁰ Deest in Ecloga. ²¹ Ita Ecl. In editis abest.

NOV. XX.

Ut ne vir quemadmodum uxor lucretur, sive de hypobolo, altera
 ultra parte praemoriente¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κ'.

Περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν τὸν ἄνδρα ὡσπερ τὴν γυναῖκα
 εἰς τὰ παρὰ τοῦ ὑποβόλου ἐκ προτελευτήης θανάτου
 μέρους².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ ὑπερφρεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων
 ὀφφικίων.

Τοῖς πάλαι περὶ συμφώνων γαμηλιῶν διορίζουσι νόμοις
 τὸ ἴσον ἀνδρὶ τε καὶ γυναικὶ ἔν τε τῇ ἐξ ἀρχῆς τοῦ γάμου
 συστάσει δεδογμένον³ ἀπονέμειν καὶ ἐν τῇ διαλύσει ἢ θάνα-
 τος ἐπαγόμενος⁴ ἐνὶ τῶν προσώπων ποιεῖ, οὐκ οἶδα τί παθόν-
 τες οἱ μετὰ ταῦτα νομοθετεῖν προηρημένοι ἀνίστοις διατάξουσι
 τούτους ὑπέβαλον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαιότεροι νόμοι⁵ αὐτίκα καὶ
 ἐν τῇ τοῦ γάμου συστάσει ἴσας⁶ εἶναι τὰς συνεισφορὰς τὴν τε
 γυναικείαν καὶ τὴν ἀνδρῶν διέταξαν, καὶ θανάτῳ τὸν βίον
 λιπόντος ἐνὸς ἐξ αὐτῶν⁷ ἀτεκνίας μεσιτευούσης καὶ συμφώνων

¹ Ecl. Nov. 12. Allegatur in schol. Basil. ed. Heimb. III p. 462; in Πείρα XVII, 14; apud Harm. IV, 13, 5; denique a Blast. Y, 5 (ed. Bev. II p. 251).
² In Zuich. et Meerin. adscriptum est: αὐτῇ ἀνηρέθῃ κερ. α' τῆς ζ' νιαρᾶς, καὶ οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν ἐτέθη τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον. — Caeterum rubrica aperte corrupta est. Forte illa εἰς τὰ παρὰ mutanda sunt in ἤτοι περὶ. Ecloga rubricam praestat hanc: περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν τὸν ἄνδρα ὡσπερ τὴν γυναῖκα ὑπόβολον, — in alio: περὶ τοῦ μὴ διδόναι τὸν ἄνδρα ὑπόβολον τῆς γυναικὸς θανούσης ἄπαιδος. — Novella nostra inserta reperitur Epitomae ad Prochiron mutatae tit. VI c. 40, ubi sic est: Ὁ αὐτὸς εὐσεβῆς βασιλεὺς λέων στυλιανῷ τῷ ὑπερφρεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων. — Περὶ ἐπιγαμικῶν συμφώνων. — Τὸ μὲν ὑπόβολον ἔλαττον ἔχει τῆς προικὸς, ἐπεὶπερ τούτου ἀπόσπαστος ἡ συνήθεια. θανάτῳ δὲ τοῦ γάμου διαβραχέντος εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ ἄτεκνος προαίτιοι καὶ συμφωνόν τι μὴ παρῆ ἕτερόν τι βουλόμενον, τὴν γυναῖκα τὴν τε ἴδιαν προίκα κομίζεσθαι καὶ τὸ ὑπόβολον καὶ πλεον οὐδέν. εἰ δὲ ἡ γυνὴ προαποθάνοι, τὸν ἄνδρα μῆτε κερδαίνειν μῆτε ζημιουῖσθαι, ἀλλ' ἔχειν τὰ ἴδια ἤτοι τὸ ὑπόβολον. Post hoc summarium sequitur ipsa Novella integra: variantes lectiones litera B enotabimus. Caeterum eadem Novella cum rubrica περὶ ὑποβόλων et praeposito summario modo edito integra extat in Cod. Paris. gr. 1384 fol. 168. ³ Scrimg. δεδογμένον. ⁴ Ita B. Reliqui ἐπάγων. ⁵ Nov. 97 c. 1. ⁶ Reliqui praeter B ἴσους. ⁷ Ita B. Reliqui verba ἐνὸς ἐξ αὐτῶν non habent, ut proinde Agylaeus verbum θανάτῳ in θάτερόν mutandum esse putaverit.

μη παρόντος ἐν ᾧ τι περὶ κέρδους ὑποσημαίνεται⁸, ἐπίσης ἐκάστῳ ἀναστρέφασθαι τὰ οἰκεία, συμφώνου δὲ προελθόντος, ὥστε ὁποτέρου μέρους ἐξ ἀνθρώπων ἀπίοντος τὸ ὑπολειφθὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἰδίων ἀνακομίσει καὶ ἕτερόν τι κερδαίνειν, ὁμοίως ἐπ' ἀμφοῖν τηρεῖσθαι τοῦ κέρδους τὸ ἴσον· καὶ ἀνδρὸς μὲν προαποφθαρέντος ἀνεκομίζετο ἢ γυνὴ τὴν προῖκα καὶ τοῦ καλουμένου ὑποβόλου εἴτε τι μέρος εἴτε ὅλον⁹ εἰ οὕτω συμπεφώνητο, γυναικὸς δὲ τῷ θανάτῳ προσυναντώσης τῷ ἀνδρὶ τὸ ὑπόβολον συνετηρεῖτο, καὶ κέρδος ἐπ'¹⁰ αὐτῷ ἠκολούθει εἴθ' ὅλη ἢ προῖξ εἴτε μέρος αὐτῆς, ὡς τὰ συμφωνηθέντα αὐτοῖς¹¹ ἐβούλετο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις δόξαντα τοῖς μεταγενεστέροις ἀπήρσεν. τοιγαροῦν καὶ ἀντινομοθετοῦσιν¹² οὐκ ὀρθῶς ποιοῦντες, καὶ ἀντίκα καὶ ἐν τῇ τοῦ γάμου συνόδῳ ἀνίσους ὀρίζουσι προέρχεσθαι τὰς συνεισφορὰς καὶ εἶναι μὲν ἐπὶ πλέον τὴν προῖκα, ἐπ' ἔλαττον¹³ δὲ τὸ ὑπόβολον, καὶ τούτου κυρίαν καθίστασθαι τὴν γαμετὴν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἣ συνήρμησε τὸν γάμον, κἂν ὡς εἰκὸς γυνὴ δευτέραν ὁμιλίαν ἀνδρὸς. καὶ τοῦ γάμου δὲ θανάτῳ διασπασθέντος ἀνίσως¹⁴ διαιτῶντες τῇ μὲν τῷ κέρδει παραμυθοῦνται τὸ ἄλλος, τῷ δὲ ἐπὶ τῇ ἀποβολῇ τῆς γυναικὸς τῇ ζημίᾳ τῶν ἰδίων¹⁵ πραγμάτων τὸ ἄλλος ἐπαύξουσι. κελύουσι γὰρ τὴν γυναῖκα ἐπιβιοῦσαν μετὰ τῆς ἰδίας προικὸς καὶ τὸ σύμπαν ὑπόβολον κομίζεσθαι, καὶ πρὸς ταῦτοις ἐκ τῆς λοιπῆς τοῦ ἀνδρὸς ὑποστάσεως κληρονομεῖν τοσοῦτον, ὅσον τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου εἰς ἓν¹⁶ συγκεφαλαιουμένων ἀριθμεῖται τὸ τέταρτον· προφθανούσης δὲ τελευτῆ¹⁷ τὸν γαμέτην τῆς γυναικὸς, τοὺς ἐκείνης κληρονόμους κερδαίνειν σὺν τῇ προικὶ τὸ ὑπόβολον, τὸν δὲ ἄνδρα μηδὲν ἔχειν ἕτερον ἀλλ' ἢ ὅσον τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου το τεταρτημόριον, καὶ προβαίνειν οὕτω τὸ πρᾶγμα, ἂν τε παρῆ συμφωνον ἂν τε μηδὲν ὥσι τοιοῦτον συντεθεικότες¹⁸. ταῦτα μὲν πῶς οὐκ ἄδικα; πῶς δ' ἀντὶ τοῦ νόμος εἶναι οὐκ ἐσχάτη παρανομία ἐστίν; ἃ μὲν γὰρ προαποφθαρέντος τοῦ ἀνδρὸς ἢ γυνὴ λαμβάνει, ἴσως ἔχει τινὰ λόγον· ἃ δὲ ταύτης προκαταλυούσης τὸν βίον εἰς τοὺς κληρονόμους ἔρχεται, πῶς οὐ παντελῶς

⁸ B ἐν ᾧ τι κέρδους σημαίν.

⁹ Reliqui praeter B εἴτε τι ὅλον, quod Steph. in τὸ ὅλον mutandum esse censuit. ¹⁰ Codd. praeter B: ἐπ'.

¹¹ B τούτοις. ¹² B simpliciter νομοθετ. — Intelligitur Ecloga Leonis et Constantini tit. II.

¹³ B ἐπ' ἔλαττον. ¹⁴ Meerin. et B ἀδίκως. ¹⁵ B οἰκείων, quod fortasse praestat.

¹⁶ Reliqui Codices praeter B ἓν non habent. ¹⁷ Sic recte B. Reliqui τελευτῆ omittunt. ¹⁸ B συντεθειμένοι.

ἄδικά¹⁹ τε καὶ ἄθεσμα; διὰ τοῦτο²⁰ λίαν πρεπόντως καὶ σοφῶς συνιδῶν ὁ ἐν βασιλεῦσιν, ἀείμνηστος καὶ ὁ μετ' ἐκείνων²¹ τῆς οἰκείας ἀναβλαστήσας ὁσφύος ἐδικαίωσε τοῖς μὲν ἀρχαίοις²² νόμοις τὴν τιμὴν ἀνασώσασθαι, τοὺς δὲ φανύως ἀντιθεσπίζοντας ἐξοστρακισθῆναι τοῦ πολιτεύματος. ἀλλὰ γὰρ φιλόνηκον²³ ἢ συνήθεια καὶ πολλάκις τῇ μακρᾷ ὀμιλίᾳ ὡς πῆξιν λαβὼν ἐν ταῖς ἀθρώπων γνώμαις ἄτοπον δόγμα, καὶ μάλιστα ὅσοις μὴ ὀρθῶ κριτηρίῳ ἐπιμέλεια τόδε²⁴ συνορᾶν, οὐκ ἐθέλει ἑρδῶς ἐκμοχλεύεσθαι, τὴν φθάσασαν πρόληψιν κἂν ἄτοπος ἢ ἀγαπώντων καὶ μὴ βουλομένων ἀκολουθεῖν τοῖς ἀμείνοισιν· ὡς καὶ νῦν ἢ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν διατάξεις εἰς²⁵ τοὺς πάλαι νόμους τῶν γαμικῶν συμφώνων τὴν κατάστασιν ἀναφέρουσα οὐκ ἔπεισε τῆς ἀτόπου μεθεῖναι διατάξεως, ἀλλ' ὡς κατεψηφίσαιτο ἐξοστρακισμὸν, τούτοις ἔτι καὶ νῦν πολιτεύονται.

Τί²⁶ οὖν ἡμεῖς φαμεν; ἐπειδήπερ ἅπαξ κρατεῖν ἔδοξε μὴ ἐξ ἴσου τὰς ἐν τῇ συστάσει τῶν γάμων γίνεσθαι συντελείας, ἀλλ' εἶναι τοῦ ὑποβόλου ἐπιπλέον τὴν προῖκα, τοῦτο ἔστω πολιτευόμενον. Θανάτου²⁷ δὲ φέροντος λύσιν τῷ γάμῳ, εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ ἄτεκνος ἀπλοῖ καὶ σύμφωνον μὴ παρῆ²⁸, ἀνακομιζέτω ἢ γυνὴ τὴν τε προῖκα καὶ τὸ ὑπόβολον, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον· εἰ δὲ τὴν γυναῖκα ὁ θάνατος διασπάσει²⁹, τῆς μὲν οἱ κληρονόμοι τὴν προῖκα λαμβανέτωσαν, τῷ ἀνδρὶ δὲ μὴ γινέσθω τῶν ἰδίων ἢ στέρησις, μηδὲ τὰ ἐκείνου ἕτεροι ἀλλ' αὐτὸς ἐχέτω. πῶς γὰρ οὐκ ἄδικον, τοὺς μὲν ἀλλοτρίους ἐκ τῶν ἐκείνου πραγμάτων κερδαίνειν, αὐτὸν δὲ πρὸς τῇ ἀποστερηήσει τῆς συζύγου καὶ τῶν οἰκείων ἦτοι τοῦ ὑποβόλου ἀποστερεῖσθαι;

¹⁹ Ita B. Reliqui ἔδικά. ²⁰ B addit δῆ, mox autem καὶ σοφῶς omittit.

²¹ B καὶ ἡμᾶς τῆς οἰκ., quamquam idem ad marginem notet: μαρκιανὸν λέγει! Caeterum illud ἡμᾶς τῆς οἰκ. ἀναβλ. ὁσφύος multum placet: similiter inferius ὁ ἀείμνηστος πατὴρ ἡμῶν. Certe si de Basilio et Constantino cogitare malueris, μετ' ἐκείνων scribendum erit. Conferas quae in libro: Innere Gesch. d. Byz. Rechts p. 49 dixi. ²² B ἀρχαιοτέροις. ²³ Reliqui praeter B φιλόνηκον.

²⁴ B τόδε et mox ἑρδῶς omittit. ²⁵ Ita B. Reliqui ὡς. ²⁶ Ab his demum verbis Ecl. incipit. ²⁷ Ita B et Ecl. Reliqui τοῦ θαν. ²⁸ Sic ex B et Ecl. Reliqui παρείη. ²⁹ Scrimg. διασπάση.

NOV. XXI.

Ut observetur promissio dotis aut ex paternis aut ex maternis bonis facta¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κα'.

Περὶ τοῦ φυλάττεσθαι τὴν ἐπαγγελίαν τῆς προικὸς ἢ ἐκ πατρῴας ἢ μητρῴας περιουσίας².

Ὁ ἀπὸ τὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ ὑπερφυστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὁφικίων.

Ὡσπερ ἐπὶ τῶν πλαστίγγων ὀρῶμεν, ὅταν οὐδὲ κατὰ βραχὺ τυγχάνωσιν ἑτεροῶρεπείς, τότε πρὸς τὴν τῶν σταθμωμένων διάκρισιν ἐπιτηδεῖουσ οὔσας παραλαμβάνεσθαι, οὕτω καὶ νόμον ὅτε μηδὲ βραχὺ παρατρέπει τὸ δίκαιον, τότε πρὸς διαίτησιν τῶν πραγμάτων ὄντα προέρχεσθαι ἄξιον· αἱ μὲν γὰρ τὸ ἴσον, ὃ δὲ τὸ δίκαιον ἀῤῥεπές ὀφείλουσι διασῶζειν. τί τοῦτο ἔφη; ἐν τοῖς κώδιξι διατάξεις ἀναγέγραπται, ἢ τοὺς πρὸς γάμον συναπτοντας τέκνα γονέας τὰς ὑποσχέσεις, ὅσαι προίκας ἢ πρὸ γάμου δωρεὰς ἐκτελοῦσιν, ἀπαιτοῦσα³ οὐκ οἶδ' ὄν τινα τρόπον φέρει τὸ δίκαιον. βούλεται γὰρ καθυπεσχημένον παιδίῳ⁴ προίκα ἢ πρὸ γάμου δωρεὰν τὸν πατέρα, ἀδιορίστως μὲν ταύτην πεποιημένον, πᾶσαν ἐκ τῶν οἰκείων πληροῦν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ μόνης περιουσίας ὅλην αὐτὴν καταβάλλεσθαι· διορισάμενον δὲ καὶ οὕτως εἰπόντα ὡς ἐκ τε τῶν ἐμῶν καὶ τῶν τοῦ παιδὸς τὰ ὑποσχεθέντα παρέξω, ἀπορίας μὲν αὐτὸν κατεχούσης μηδὲν ἐκείνον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν συντελεῖν, τοῦ δὲ παιδὸς μόνην τὴν ὑπαρξιν ἐκπληροῦν ἢ ὑπέσχετο κοινῇ συμπληρώσειν ὁ γονεὺς, εὐπόρου [δὲ]⁵ τοῦ πατρὸς ὄντος τὸ ἀνάπαλιν γίνεσθαι, μόνου αὐτοῦ ἐκ τῶν οἰκείων ἢ ὑπέσχετο πληροῦντος καὶ τοῦ παιδὸς οὐ κοινωνοῦντος· κἂν μὴ μόνος ἀλλὰ σὺν τῷ παιδί τὴν ὑπόσχεσιν ἐκπληρώσειν ἐπηγγέλματο, οὐκ ἄξιον οἶεται τὸν πατέρα παρέχειν διὰ τὸ μὴ καὶ αὐτὸν ὑποσχεσθαι. τοῦτο

¹ Ecl. Nov. 13. Harm. IV, 10, 30.

² In Meerm. et Zuich. scholium adjectum est: αὕτη ἀνήρηται διάτ. ζ' τοῦ ια' τί. τοῦ ε' βι. τοῦ κώδ., τῶν βασιλ. βι. κθ' τί. α' κεφ. πα' (in edit. Heimb. c. 87). Zuich. deinde addit: αὕτη κρατεῖ.

³ Scrimg. ὅσαι προικὸς ἢ πρὸ γάμου δωρεῶς ἐκτελεῖν οὔσιν ἀπαιτοῦσαι (Zuich. et Meerm. ἀπαιτοῦσα). Steph. emendavit ἐκτελεῖς εἰσὶν ἀπαιτοῦσα.

⁴ Codd. κατεσχημένον παιδίον. Steph. ὑπεσχημένον. Agyl. ὑπεσχ. ὑπὲρ παιδίων.

⁵ Ex conjectura addere visum est.

ον ἡμῖν παρατροπή⁶ τις εἶναι τοῦ δικαίου νενόμισται. οὔτε γὰρ, ὅποια ἂν καὶ περισχεθῇ ὁ γονεὺς ἀπορία, μόνον τὸν παῖδα καταβάλλειν τὰ ὑπεσχημένα ἐκ τῶν οἰκειῶν δικαιοσύνη νόμου, οὔτε πάλιν οὔσης εὐπορίας ἔξω δεῖ τὸν παῖδα παντελῶς εἶναι τῆς συνεισφορᾶς, χορηγουμένης ἐκ τῶν τοῦ γονέως τῆς ὅλης ὑποσχέσεως.

Διὸ καὶ θεσπίζομεν⁷, κατὰ τοὺς τοῦ γονέως λόγους οὕτω προβαίνειν καὶ τὴν τῶν λόγων ἐκπλήρωσιν, καὶ μόνον μὲν ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἐπειδὴν μόνος ὑπόσχηται παρασχεῖν, σὺν τῷ παιδί δὲ, ἐπειδὴν σὺν ἐκείνῳ, εἴτε δι' ἴσου τῶν μερῶν λαμβανομένων ὅτε μὴ καὶ ταῦτα προσδιορισθῇ, εἴτε ἀνίσως ὅτε μὴ ἀπροσδιόριστα ἢ ἂ τὴν ὑπόσχεσιν μέρη ἀποπληροῖ. τοῦτο γὰρ οὔτε δικαίου παρατροπή, καὶ πρὸς γε τοῖς παισὶ τὸ⁸ συμφέρον ὀρεῖ, ὑπερ ἢ ἐν τοῖς κώδικιν ἐκτεθειμένη διάταξις οὐ ποιεῖται⁹ περὶ πολλοῦ. πῶς; πολλάκις¹⁰ τὴν ζημίαν ὑφορώμενος ὁ γονεὺς καὶ μένων ἐκείνον τὸν χρόνον εἰς τὸ¹¹ τὰ γαμίλια συναλλάγματα προσελθεῖν, ὃς τὸν παῖδα κύριον τοῦ ὑποσχέσθαι ποιεῖ, ἀπόλλυσι τῷ παιδί τὸ λυσιτελές. ἔν¹² οὖν πρὸς ἀμφοτέρω¹² δεξιῶς τὸ γινόμενον ἔχη, καὶ μήτε τὸ δίκαιον παρακρίνοιτο μήτε τὸ συμφέρον τοῖς παισὶ¹³ παραβλάπτοιτο, τὸ μὲν τοῦ κώδικος ἀργεῖτω δόγμα, τοῦτο δὲ πολιτευέσθω, ὡς¹⁴ καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γνωριζόμενον (ἤδη γὰρ προτετίμηται τῆς ἐν τοῖς κώδικιν ὑπ' αὐτῆς¹⁵ διατάξεως) καὶ πρὸ δόγματος νόμον πολιτευόμενον.

⁶ Zuich. et Meeim. περιτρ. ⁷ Ecl. a verbo θεσπίζ. initium facit. ⁸ Ecl. εἰς τό. Non male. ⁹ Reliqui praeter Ecl. ποιεῖ τι. ¹⁰ Ecl. ὅτι πολλ. quod placet. ¹¹ Ecl. articulum τὸ non habet, id quod defendi potest. ¹² Scrimg. ἀμφοτέρους. Male. ¹³ Ecl. τῷ παιδί. ¹⁴ Ex Ecl. adjeci. ¹⁵ Sc. τῆς συνηθείας. Ita Ecl. Reliqui ὑπ' αὐτοῦ, quod Agyl. delendum esse judicaverat.

NOV. XXII.

Ut mulier secundo non nubens filii portionem proprietatis jure capiat, similiter etiam pater¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κβ'.

Περὶ τοῦ μὴ δευτερογαμήσασαν γυναῖκα λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν, ὁμοίως καὶ πατέρα².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ ὑπερφανεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὁφικίων.

Ὡσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων πλείστων οὐδενὸς ἀτόπου συμβαινοντος οὐδὲ τοῖς πράγμασι βλάβης γινομένης³ εἴξαμεν τῇ συνηθείᾳ, μᾶλλον δὲ προνόμιον αὐτῇ νόμου παρέσχομεν ἤδη τοῦ πληθους οἰκείως πρὸς αὐτὴν ἔχοντος καὶ ταύτης ἀποσπᾶσθαι οὐκ ἀνεχομένον, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς δωρεᾶς, ἣν παίδων οὕσα μήτηρ γυνὴ λαμβάνει, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις ἀναγομένη τὴν νυμφικὴν συμφύρει κοίτην, ποιεῖν ἐγνώκαμεν. ἀρχαιοτέρου γὰρ νόμου τὴν τοιαύτην δωρεὰν ὀριζομένον, ὡς δωθέντος τοῦ ὑποβόλου εἰς χρῆσιν τῇ γυναικί, μοῖραν παιδὸς ἐνὸς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποβόλου κατὰ δεσποτείαν ἰδίαν μετὰ τῆς ἄλλης χρήσεως τὴν γυναῖκα λαμβάνειν· εἶτα δὴ μεταγενεστέρου νόμου⁴ πάλιν ταύτην δὴ τὴν ἐνὸς παιδὸς μοῖραν οὐκ ἐκ τοῦ ὑποβόλου τῆς γυναικὸς τὸ κέρδος⁵, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀνδρῶν περιουσίαν ταύτην χωρεῖν· τούτων γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων διατεταγμένων, ἡ συνηθεία μηδενὶ τῶν νόμων ὀρθῶς ἐπομένη, ἀλλ' ἐν μέρει μὲν τούτῳ ἐν μέρει δὲ ἐκείνῳ, οὔτε ἐκ μόνου τοῦ ὑποβόλου τὴν παιδικὴν μοῖραν ἀξιοῖ διδόναι τῇ γυναικί οὔτε τῆς ἕξω κειμένης τοῦ ὑποβόλου ἄλλης⁶ ὑπάρξεως τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὁμοῦ

¹ Est in Ecl. Nov. 14 et apud Harm. IV, 13, 6. Epnag. aucta tit. XVI c. 45: Νεα ρὰ λέοντος. Αἱ ἀποροὶ καὶ ἀπροικαὶ γυναῖκες τὸ ἐπιλαχάνον αὐταῖς μετὰ θάνατον τῶν συνοικούντων τέταρτον μέρος παίδων ὄντων καὶ μὴ δευτερογαμοῦσαι ἐκ τοῦ παρόντος νόμου κατὰ δεσποτείαν κερδαίνειν κελεύονται τοῖς παισὶ τὸν φαλκίδιον παραφυλάττουσαι. ² Zuich. et Meerm. scholium adscribunt: ἀνήρηται κεφ. γ' τῆς ρκζ' νεαρᾶς, τῶν δὲ βασιλ. βι. κη' τί. ιβ' κεφ. β'. - Caeterum habetur haec Novella etiam in Cod. Paris. 1385 A; rubrica ibi haec est: περὶ τοῦ μὴ δευτέροις γάμοις ὀμιλήσασαν γυναῖκα εἰ μήτηρ γέγονε παίδων ἐκ πάσης τῆς τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας παιδὸς ἐνὸς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν ἰδίαν κομίζεσθαι. ὁμοίως καὶ ὁ ἀνήρ. ³ Ex Zuich. et Meerm. addo. ⁴ Indicatur Ecloga Leonis et Constantini tit. II cap. 9. ⁵ Ex superioribus subintellige ὀριζομένον, nisi corruptela his verbis insit. ⁶ Codd. ἄλλως. Emendavit Osenbrüggen.

πάσης αὐτοῦ τῆς περιουσίας ἐκείνην ἀναλεξαμένη⁷ τὴν μοῖραν χαρίζεται.

Ταύτην οὖν τὴν συνήθειαν, ἐπέπερ οὐ λυπηρὰν δοῶμεν τοῖς πράγμασιν, ὡσπερ εἶπ' ἄλλων ἐδικαιώσαμεν, νόμου τιμῶμεν ἀξιώματι, καὶ ἔστω γε ἀπὸ τοῦ νῦν νόμου ἰσχύον ἀλλ' οὐ συνηθείας κεκτημένη. εἰ μέντοιγε μόνω⁸ τῇ ὑποβόλῃ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀριθμεῖται ὑπόστασις πᾶσα⁹, μετὰ τῶν παίδων τούτου συνδιαχειριμένη ἢ μήτηρ τὴν μὲν διαφέρουσαν αὐτῇ μοῖραν εἰς ὀλόκληρον ἀπολήψεται δεσποτεῖαν, τοῦ δ' ἄλλου τὴν χρῆσιν ἔξει. εἰ δὲ μὴ ἔξαρκεῖ πρὸς σύστασιν τοῦ ὑποβόλου ἢ περιουσία, τὴν μοῖραν ἢ γυνὴ λήψεται οὐ κατὰ τὴν εὐρισχομένην τοῦ μειωθέντος ὑποβόλου ποσότητα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔχουσα¹⁰, ὅσον ἂν ἔσχεν, εἰ μὴδὲν ἡλαττωμένον ἀλλὰ πλήρες ὂν τὸ ὑπόβολον ἐγνωρίζετο. τοιαύτης οὖν διδομένης τῇ γυναικὶ μερίδος, τὰ περιλειπούμενα ἔστω τῶν παίδων, εἰ δὲ μὴδὲν ὑπολείπειτο, ὡς κληρον τὴν ἀκληρίαν ἀποίονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ γυναικός. ὁ ἀνὴρ δὲ ἅπαις μὲν ὦν (καθάπερ ἐν ἄλλοις¹¹ διώρθωται καὶ διατέτακται) οὐδὲν οὔτε λήψεται οὔτε ζημιωθήσεται, παίδων δὲ πατὴρ γεγωνὸς καὶ μὴ δευτέροις γάμοις τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα πόθον μαράνας καὶ αὐτὸς λήψεται μοῖραν παιδός, τεκνοτροφίας τε ἕνεκα καὶ τῆς διασεσωμένης αὐτῷ πρὸς τὸν πρῶτον γάμον καὶ αἰδοῦς καὶ τιμῆς.

NOV. XXIII.

Ne propria sponsalia praesides in locis, quibus praesunt, contrahant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κγ'.

Περὶ τοῦ μὴ μνηστειᾶς ποιεῖν ἰδίας τοὺς κατὰ τὸν τόπον ἄρχοντας².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ στυλιανῷ.

Ἦν μὲν οὖν ἄξιον καὶ ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ἀρχικῆς ἀρετῆς, τοὺς εἰς ἀρχὴν προβαλλομένους, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ πολλοὺς

⁷ Scrimg. ἀνταλλαξ. ⁸ Ecl. ἐν μόνω. ⁹ Ecl. πάντως μετὰ τῶν παίδων τούτου συναπολήψεται δεσποτεῖαν, intermediis omissis. ¹⁰ Sic Ecl. Reliqui ἔχουσαν, quod propter sequens ἔσχεν ferri non potest. ¹¹ Spangenh. notat: „Supra const. 20.“

¹ Ecl. Nov. 15. Meminit ejus Epit. XXIII, 21. Harm. IV, 2, 10. ² Zuich. et Meerm. notant: αὐτὴ ἀνήρηται δίγ. λζ' ἐν τέλει τοῦ β' τί. τοῦ κγ' βι. τῶν δίγ., τῶν βασιλ. βι. κη' τί. δ' κεφ. ιθ' (apud Heimh. c. 20).

τοὺς ἄλλους δόξης ἀπέλαυσαν καὶ τιμῆς, εὐλαβεῖς εἶναι περὶ τὴν συντήρησιν καὶ φυλακὴν τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, καὶ προνοητικῶς περιέπειν τὸ ὑποχείριον, ἀλλὰ μὴ συνθλίβειν αὐτοὺς χειρὶ βαρεῖα. ἐπεὶ δ' ἐστὶν, οὓς ἢ βίαιος καὶ ἄδικος γνώμη τῆς εὐθείας ἐκφέρουσα τρίβου τῶν ἐντολῶν ἄγει εἰς τὴν διεστραμμένην καὶ τυρηνικὴν πλεονεξίαν, καὶ ἀντὶ προνοίας ἀρχικῆς ἐπιδεικνυσθαι παρασκευάζει τὴν βιαιάν προαίρεσιν, ὡσπερ ἀναχατιζῶν παλαιὸς ἐθέσπιζε νόμος, τοὺς ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ ἡγεμονεύοντας μὴ ἔχειν ἄδειαν συναλλάγματα καὶ μνηστείας ποιεῖν, καὶ τὴν ἀκρίβειαν ταύτην ἐπὶ υἱῶν καὶ ἐγγόνων καὶ τῶν ἄλλων ὀρισάμενος ἀρρένων συγγενῶν, θυγατέρων ἔκδοσιν οὐκ ἐκώλυσε.

Τοῦτο οὖν ὡς ἐλλείπον τῇ ἀρίστῃ νομοθεσίᾳ προστιθέντες ἡμεῖς θεσπίζομεν³, ὡσπερ τοὺς υἱοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἀρρένας συγγενεῖς καὶ οἰκείους, οὕτω καὶ θυγατέρας καὶ τὰ ἄλλα τοῦ θήλεος μέρους πρόσωπα τῶν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ διαλαχόντων ἀρχεῖν εἰς μνηστειάν διδόναι κωλύεσθαι. διὰ τί γὰρ υἱὸς μὲν καὶ εἴ τις ἕτερος τῶν ἀρρένων προσώπων ὑποκείμεται τῷ ψηφίσματι, θυγάτηρ δὲ τοῦ νόμου κρείττων διαμενεῖ; καίτοι πολλάκις τοῦ ἀρρένου μέρους πολλοῖς καὶ τρόποις καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἑαυτῷ τε καὶ τῇ μεμνηστευμένη καὶ τοῖς ἄλλοις⁴ οὓς ἡ κηδεῖα συνῆψε δυναμένου χρησίμου γενέσθαι. τάχα γὰρ ἢ ἀξιώματος ἐπιβατεύσας ἢ ἐμπορίαν τινὰ μετιῶν ἢ ἄλλως τοῦ οἰκείου βίου ἐπιμέλειαν ἀναλαβὼν, ὡσπερ ἔφη, οὐδ' ἑαυτῷ οὔτε τοῖς ἄλλοις οἰκείοις ἀχρήσιμὸς ἐστίν, ὧν οὐδὲν τὸ θῆλυ μετέρχεσθαι γένος ὡς τὰ πολλὰ ἐπιτηδείως ἔχει⁵.

³ Ab hoc verbo Ecl. incipit.

forte elegantior est.

⁴ Verbum ἄλλοις in Ecl. abest: quae lectio

⁵ Ratio legis, quam hic exponit, vix ac ne vix quidem apta dici potest.

NOV. XXIV.

Ne matrimonium contrahant naturales liberi cum adoptivis¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κδ'.

Περὶ τοῦ μὴ γαμεῖν τὰ τέκνα τὰ φυσικὰ τὰ θετά².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῆ αὐτῆ στυλιανῆ.

Πολλοὶ τὸν πρεσβύτερον χρόνον ἀποσεμνύνοντες βούλονται πρεσβεῖα νέμειν αὐτῷ τῆς τῶν πραγμάτων τάξεώς τε καὶ καταστάσεως· ἐγὼ δὲ οἶδα μὲν αὐτὸν τοῦ νεωτέρου χρόνου κρατεῖν ἐν πλείστοις, οὐ μὴν ἀλλὰ ἐλαττούμενον ἐν τισι καθορῶ. ὄντων δὲ οὐκ ὀλίγων ἐν οἷς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου παρευδοκιμεῖται χρόνου, μάλιστα ἐν τῷ μέρει τῶν νόθεσιῶν τοῦτο πάσῃ ὀρᾷται, ἄς παντάπασι μὴ κατὰ πρόβοντα κόσμον ποιεῖ, ἄνευ τελετῆς θείας καὶ ἱερῶν ῥηθῶν³ ταύτας ποιούμενος, ἀλλ' ἀπλῶς τοῖς βουλομένοις νόθευεῖσθαι μόνον διδόντος τοῦ νόμου. ἐξ οὗ συμβαίνει πολλάκις⁴ τὴν ἀδελφὴν κλησιν εἰς γαμικὸν μεταπίπτειν σχῆμα, καὶ ἡ τέως ἐν' ἑυγατρὸς οὕσα κόρη εἰς τὴν νυμφικὴν μετετίθεται, ἢ υἱὸς ἀντὶ τοῦ εἶναι τοῦτο⁵ γαμβρὸς ἐγνωρίζεται, γαμικαῖς ὁμιλίαις ἀρμοζομένων τοῦ τε φύσει παῖδος καὶ ὃν ἡ νόθεσία εἰς τὴν τῶν παίδων ἴστη τάξιν, οὐδὲν ὑπολογιζομένης τῆς πράξεως διὰ τὸ μὴ τελετῆς ἱερᾶς μεσολαβούσης ἐκεῖθεν τινὰ κώλυσιν ἀπαντᾶν πρὸς τὸ γαμικὸν συνοικέσιον.

Ἀλλὰ⁶ πάλαι μὲν κατὰ λόγον μὴ⁷ νόθευομένων προσήκοντα εἰ καὶ ὁ γάμος ἔχει πως⁸ τὸ ἄδοξον, ὅμως οὐκ καὶ παρανομίας ἀνέχεται, νῦν δὲ κατὰ θεσμὰ γινομένης καὶ πρόβοντα καὶ δίκαια τῆς νόθευσεως, καὶ διὰ τελετῆς ἱερᾶς τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων τῶν δὲ εἰς τὴν⁹ τῶν παίδων, οὐκέτι περιλείπεται λόγος εἰς γάμον συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῦ νόμοιοποιησαμένου¹⁰ παισὶ τοὺς εἰσποιητοὺς παῖδας. τοιγαροῦν καὶ θεσπίζομεν, μηδαμῶς ἐξεῖναι τοὺς οὕτως ὑποβεβη-

¹ Hanc laudat Bals. ad syn. Trull. c. 53 (ed. Rhalli II p. 429) et Blast. B, 8 (ed. Bev. II p. 52). ² Zuich. et Meerm. scholium habent adscriptum: αὐτῆ ἀνήσεται δίγ. κζ' (lege ιζ') τοῦ β' τί. τοῦ κγ' βι. τῶν διγ. τοῦτο οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν ἐδέχθη.

³ Codd. ῥηθῶν. Rectum vidit Stephanus. ⁴ Scil. κλήσει. Scrimg. ἐκ. ⁵ Scrimg. τοῦ. ⁶ Sequentia exhibet Bals. ⁷ Bals. μὴ κατὰ λόγον. Rectius, ut opinor.

⁸ Ita Bals. Codd. ἔχει ἢ τὸ ἄδ. Agy. ἔχει τὸ ἄδ. ⁹ Scrimg. τά. ¹⁰ Ita Bals. Reliqui τοῖς νόμοιοποιησαμένοις.

κότας τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα πρὸς τὸ τῆς συζυγίας ἀντὶ τῆς¹¹ ἀδελφότητος μεταρμύζεσθαι.

NOV. XXV.

De emancipatione et dotis restitutione¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κέ'.

Περὶ λύσεως ὑπεξουσιότητος καὶ ἀναδόσεως προικός².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ στυλιανῷ.

Ἐπιτοίχῃ τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν αὐτοκρατόρων περὶ λύσεως ὑπεξουσιότητος³ νενομοθέτηται, καλὰ γε ὄντα καὶ ἄξια καινοτομίας ἀνώτερα συντηρεῖσθαι, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ ἔτυχε τῆς προσηκούσης αἰδοῦς, ἀλλ' ὁρᾶται εἰ καὶ μὴ παντὶ μέρει ἀλλ' οὖν ἀτιμαζόμενα οὐκ ὀρθῶς. δούλοις μὲν γὰρ ἐλευθερίας ἠξιωμένοις μὴ καθάπαξ ὀριζόντων⁴ ἀναφαιρετον εἶναι τὸ δώρημα, ἀλλ' εἰ⁵ γνώμη πονηρίας ἀλοτῆ τις μιᾶ τῶν ἀπηγορευμένων αἰτιῶν ἢ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἄξιωμα ἰσχὴν ἔχει πρὸς σχῆμα δουλείας μεταποιεῖν, πάλιν εἰς τῶν δούλων τὴν χώραν ἄγεσθαι, ἀκούουσι εὐλαβῶς καὶ τιμῶσι τὸ νομοθέτημα, παῖδας δὲ ἅπαξ τῆς γονέως⁶ ἀπολελυμένους ἐξουσίας ἐπιτροπέων τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς γνώμης διὰ παντὸς ἀποχρῆσθαι, οὐχ ὁμοίως ἔδοξεν ἀκούειν οὐδ' ὡς ἀφειθήσεως κρείττω θεσπιζόντων στέργειν τὸ δόγμα, ἀλλ' ὁρᾶται σήμερον οὐδενὶ λόγῳ (οὐδὲ γὰρ νόμῳ κεκαινοποιημένῳ ἠθέτηται) τὸ κῆρος ἀφηρημένον. ἔδοξε γὰρ τις⁷ τῶν κρινεῖν λαχόντων (καὶ θαναμάζω πῶς ἔδοξε), μὴ τοὺς καταστάνας αὐτεξουσίους τῶν παιδῶν ἀπλῶς ἔχειν ἢ ἔλαβον ἐξουσίαν, ἀλλ' εἰ μὴ παιδῶν ὀφθεῖν πατέρες, ἀποχειροτονεῖσθαι τὸ αὐτεξουσίον καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν τοῦ γονέως ἐπιτροπὴν καθίστασθαι· οὐ τοσοῦτον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κἂν σποράς ἕαντοῦ ἀνθήσασάν τις ἴδοι γονῆν, θάνατος δ' αὐτὴν ἐπειδε⁸ δορμειὶ ὀφθαλμῷ

¹¹ Bals. ἀντὶ τοῦ τῆς.

¹ Ecl. Nov. 16. Cf. Harm. I, 17, 8. ² Zuich. et Meerm. αὕτη ἀνήρηται συνήθειαν ἄλογον. ³ Vulgo ὑπεξουσιῶν, qua ipsa scriptura abbreviatio indicatur. ⁴ Ad ὀριζόντων, sicuti infra ad ἐπιτροπέων et θεσπιζόντων ex superioribus supplendum τῶν αὐτοκρατόρων. ⁵ Codd. ἢ γνώμη. Emendavit Steph. ⁶ Scrimg. τοῖς γονεῖς. Zuich. et Meerm. τῆς γονῆς: Emendavit Steph. et Osenbrüggen. ⁷ Malim τινί. ⁸ Zuich. et Meerm. ὑπέιδε.

καὶ εἰς ἀπαιδίαν περιέστησεν, ἀποβάλλειν μετὰ τῶν παίδων καὶ τῆς γνώμης τὸ αὐτεξούσιον, καὶ μήτε γράφειν διαθήκας μήτε διοικεῖν ὡς ἂν δοκῇ τὰ παρὰ τῶν γονέων δεδωρημένα συγκεχωρηθῆσαι. τοῦτό τισιν εἰς δόξαν ἔλθον καὶ ῥαδίως παραδεχθὲν τοῖς ὕστερον μέχρι τοῦ νῦν ὄραται πολιτευόμενον τῆς παλαιᾶς ἀτιμαζομένης νομοθεσίας. ἀνανεούμενοι οὖν τὴν πάλαι περὶ τούτου κυριότητα τῶν νόμων, οὐδένα θεσπίζομεν τῶν περὶ προικὸς ἀναδόσεως διαλαμβανόντων ἀφαιτούμενον ἄπρακτον εἶναι. τί οὖν ἐκεῖνοί φασιν; ἀπαιδίας περιστοιχιζούσης τὸν παῖδα τὴν μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἤκουσαν αὐτῷ δωρεὰν ἀναστρέφασθαι πρὸς τὸν δεδωκότα, μηκέτι δὲ κἀκείνην, ἢ τῷ παιδί πρόσεστιν ἢ παρὰ τῆς μητρὸς δεδομένη ἢ παρὰ τινος τῶν ἔξω, εἰ μὴ ἄρα οὕτω παρὰ τῶν διδόντων συμπεφώνηται ὥστε αὐτὴν ἀναστρέφασθαι. ἀλλὰ καὶ ἂ τοῖς παισὶν οἱ πατέρες διδάσασιν ἅμα τῷ ἀρεῖσθαι τῆς ἐξουσίας, καὶ ταῦτα τοῖς λαβοῦσιν ἀναφαίρετα μένειν παρακελεύονται, καὶ συνίστασθαι ἐπ' αὐτοῖς διαθήκας, εἰ μὴ συμφώνου κώλυμα παρῆ ἔν τῷ δωρεῖσθαι τὸν πατέρα γεγεννημένον.

Τούτοις οὖν καὶ ἡμεῖς ὁμογνωμονοῦντες εἰδέναι⁹ πάντας παρεγγνώμεθα, ὡς εἰ παῖς πρὸς αὐτεξουσιότητα ἀφαιμένος ἄτεχνος ὢν διάθεται, ἐκεῖνα μόνα λήψονται οἱ γονεῖς, ἃ παρὰ τὸν νόμον δηλαδὴ τὸν φαλκίδιον¹⁰ εἰς αὐτοὺς ἔρχεται, ἄνπερ μὴ σύμφωνον φθάσῃ προγεγονὸς ὡσπερ ἔμπροσθεν εἴρηται, οἱ δὲ λοιποὶ συγγενεῖς οὐδὲν παντελῶς, εἰ καὶ ἀδιαθέτως¹¹ καλοῖντο, ὡς τὰ περὶ τῆς ἀναδόσεως καταπεφρονηκότες. καὶ τοῦτο δὲ ἄξιον ἐπισημῆσθαι, ὡς μόνῳ ἄρῶνι προσώπῳ ὑπεξούσιος χρηματίζει ὁ παῖς. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τρόποις καὶ οὗτος ἐδείκνυ τὸν παῖδα αὐτεξούσιον, εἴ γε καὶ¹² ὁ τὴν ἐπιτροπὴν ἐγκεχειρισμένος (εἴτε πατὴρ εἴη¹³ εἴτε προπάτωρ) τὸ ἀπόλυτον αὐτῷ οἰκίῳ στόματι ἐδωρεῖτο, ἡμεῖς καὶ τοῦτο προσεπισυνάπτομεν, ὡς εἰ πρὸς διαγωγὴν ἰδιογνωμονοῦσαν¹⁴ ὀφθαίη μόνον ὁ παῖς καταστάς (ἂν τε γλώσση τοῦτο ὠμολόγηται οὐ ὑπ' ἐξουσίαν ἐτέλει, ἄντε¹⁵ γλώσσα μὲν οὐ παρέσχε τοῦτο, ἄλλως δὲ¹⁶ γνώμη σιωπῶσα καὶ ἰδίως ῥυθμιζομένη τῷ παιδί οὐκ

⁹ Inc. Ecloga. ¹⁰ Ecl. παρὰ τῶν νόμων, omissis δηλαδὴ τὸν φαλκίδιον, quae sane glossam sapiunt. ¹¹ Sic Ecl. Reliqui ἀδιαθέτους. ¹² Deest in Ecl.

¹³ In Ecl. εἴη deest. ¹⁴ Ecl. ὁμογνωμονοῦσαν. ¹⁵ Sic Zuich. et Ecl. Scrimg. εἴτε. ¹⁶ Ita ex Ecl. reposui. Reliqui γὰρ, quod varie editores tentarunt.

ἐναντιομένην ἀλλὰ παραχωρήσασα καθ' ἑαυτὸν διάγειν), κἄν ἡ γαμικῆς ὀμίλλας ἔξω, εἶναι αὐτῷ κεκυρωμένον τὸ αὐτεξούσιον. εἰ γὰρ δοῦλοι ἅπαξ ἀφειμένοι ζυγοῦ μὴ πονηροὶ ὀφθέντες οὐχὶ πάλιν ἔλκειν αὐτὸν ἀναγκάζονται, πῶς οὐκ ἄτοπον, ἀπολελυμένους τοὺς παῖδας πάλιν ἄγειν ὑπὸ ζυγόν, καὶ μὴ μετεῖναι αὐτοῖς αἰδίου ἐλευθερίας, ἧς ὡσπερ ἔφην καὶ δοῦλοι ἀπολαύουσιν;

NOV. XXVI.

Ut adoptare possint eunuchi¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κς'.

Περὶ τοῦ υἰοποιεῖσθαι εὐνούχους καὶ γυναῖκας².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ ὑπερφυσιάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

Μέγα καὶ τίμιον ἀνθρώποις παρὰ τοῦ πλάσαντος Θεοῦ δῶρον ὁ γάμος· οὐ γὰρ μόνον δαπανωμένη θανάτῳ βοηθεῖ τῇ φύσει, καὶ τὴν διαμονὴν³ τῷ γένει χαρίζεται οὐκ ἔων ὑπ' ἐκεῖνον κατανεμόμενον παντελῶς διαρῆναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλως διὰ τῆς παιδοποιίας μεγάλα τῷ ἀνθρωπίνῳ χαριζόμενος βίῳ. τί γὰρ ἡδύτερον εἰς θυμηδίαν ἀνθρώπων τῆς ἐκ παιδῶν εὐφροσύνης; τί δ' ὠφελιμώτερον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι τοῖς τε ἄλλοις καὶ ἂ πρὸς γῆρας ἡμῖν συναντᾷ; τῇ γὰρ τῶν παιδῶν ἐπικουρίᾳ κουφότερον τὸ βαρύνον τοῦ γήρως ὀρᾶται. ἀλλὰ γὰρ ταύτης τῆς ὠφελείας ἐπεὶ μὴ πᾶσιν ἐστὶ μεταλαχεῖν διὰ τῆς τοῦ γάμου ὀμίλλας, ἐβουλήθη νόμος, καὶ καλῶς ἐβουλήθη, οἰκεία φιλανθρωπία τοὺς μὴ παρὰ τῆς φύσεως λαβόντας τὸ δῶρον εὐεργετῆσαι. πλὴν οὐκ εἰς πάντας ἐφύλαξε τὴν προαίρεσιν ἀνελλιπῆ τὴν εὐεργεσίαν πεποιημένος. τοῖς μὲν γὰρ παρέσχεν ἔξουσίαν καὶ δίχα γάμου ποιεῖσθαι παῖδας, τοὺς δὲ

¹ Ecl. Nov. 17. Laudatur in Epit. V, 29; Tipucito (Basil. et Heinb. III p. 532); Bals. ad syn. Trull. c. 53 (ed. Rballi II p. 430); Blast. B, 8 (ed. Bev. II p. 52); denique Harm. II, 8, 4. ² Verba καὶ γυναῖκας (quas rubrica in Ecl. similiter praestat) abundant, quippe de mulierum adoptionibus hac Novella non agitur. Caeterum notantur in Zuich. et Meerm. haec: αὕτη ἀνήρηται τί. ια' (adde τῆς α') ἰνσιτουότιανος, τῶν βασιλ. βι. λγ' τί. α' κεφ. μζ' θε. σ' ὄλον (in edit. Heimbach. est c. 51). ³ Codd. διανομήν. Emendavit Agy-laeus.

ἀμετόχους⁴ τῆς χάριτος εἶασε, καίτοιγε τὸν ἅπαξ εἰς τοῦτο καταστάναντα νόμον ἐφ' ᾧ λῦσαι τὴν ἀπαιδίαν τοῖς στερουμένοις, δι' ἑαυτοῦ δεικνύντα πατέρας οἷς ἐκ τοῦ γάμου τοῦτο εἶναι οὐ γέγονεν, εἰς πάντας ἐχρῆν διαβιβάσαι τὴν φιλοτιμίαν. ἀλλ' οὐχ οὕτω βούλεται, ἀποπέμπεται δὲ τούτους, οἳ τὰ καιριώτατα ἐζημιώνται καὶ οὖς ἦν εἰκὸς ἡδικομημένους καὶ τῆς παιδοποιῶ ἀφηρημένους δυνάμεως οἰκτεῖρειν. καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀποπέμψεως, ὅτι φησὶν οὖς ἡ φύσις οὐκ οἶδε γονῆς κληρονόμους, τούτοις οὐδ' ὁ νόμος τοιαύτης μεταδώσει κληρονομίας. τοὺς δὲ ἄρα οὐχὶ ἡ φύσις, ἀλλὰ ἀνθρώπων ἀδικία τὴν κληρονομίαν ἀφείλετο.

Οὖς ἡ βασιλεία ἡμῶν εὖ ἔχειν ὑπολαμβάνουσα μὴ πρὸς τῇ ζημίᾳ ἦν ἐξ ἀνθρώπων ὑπέστησαν δευτέραν ὑπέχειν⁵ διὰ τοῦ νόμου ζημίαν, θεσπίζει⁶ βουλομένους υἰοποιεῖσθαι ἀκώλυτον ἔχειν τὴν βούλησιν. οἴμαι γὰρ ἐκεῖ μᾶλλον ἀναγκαίαν ὄρασθαι τὴν⁷ εὐεργεσίαν, οὗ τὸ ἐξ αὐτῆς ὠφέλιμον χρειωδέστερον πέφυκεν. εὐνούχοις δὲ μάλιστα ἢ ἐκ τοῦ νόμου παιδοποιεῖται τοσοῦτον χρειωδεστάτη, ὅσον καὶ μόνον τούτῳ λαμβάνουσι τῷ τρόπῳ τὸ εἶναι πατέρες· καὶ τῆς παρὰ νιῶν θεραπείας οὕτως αὐτοῖς ἀπολαύσειν ὑπάρξει⁸, ἧς οὐκ ἔστι φιλάνθρωπον ὅτι τῶν γονίμων ἀπεστέρηται μορίων συναποστερεῖσθαι. ἀλλ' ὡσπερ ὁ φωνῆς ἀποτετιμημένος οὐ κεκώλυται τὰ τῆς γλώττης ἀναπληροῦν διὰ τῆς χειρὸς, οὐδ' ὅς⁹ ἀπορεῖ λόγον διὰ χειλέων ἐρεύξασθαι, τοῦτον διὰ τῆς γραφῆς εἰς τὴν περὶ τῶν οἰκείων διάταξιν προάγειν ἀποτρέπεται, οὕτω προσῆκε¹⁰ καὶ τοὺς ἀφαιρέσει τῶν παιδοποιῶν μελῶν τε καὶ μορίων¹¹ γονῆς ἀποροῦντας μὴ κωλύειν ἑτέρῳ τρόπῳ παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπορίαν.

⁴ Codd. μετόχους. Correxit Stephanus. ⁵ Zuich. et Meerm. ἐπέχειν.
⁶ Inc. Ecl. ⁷ Ibidem ὅ. Ecl. πᾶσαν. ⁸ Ecl. ὑπάρξειν. ⁹ Codd. οὐδ' ὅ.
Ecl. οὐδ' ἂν ἀπορῆ. ¹⁰ Sic Ecl. — Codd. τὸ προσήκειν vel προσήκει, unde Steph. dudum coniecerat οὕτω προσήκει. ¹¹ Verba τε καὶ μορίων Ecl. non habet.

NOV. XXVII.

Ut pariter omnes adoptare possint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κζ̄.

Περὶ τοῦ ἐπίσης πάντας υἰοθετεῖσθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Καὶ καλῶς³ πρέπον ὑπάρχει τὴν ὠφέλειαν ἐν κοινῷ κατα-
 τίθεσθαι τοὺς ὄφελός τι ἐξευρεῖν τῷ βίῳ σπουδαῖς οἰκείαις
 προθυμηθέντας, ἣ τὸ βούλεσθαι μέχρις ἐνίων προσώπων πε-
 ριορῖζειν τοὺς δ' ἄλλους ἀμετόχους ταύτης ἕαν, πολὺ δὲ πλέον
 προσῆκε τὴν ἐκ τῶν νόμων εὐεργεσίαν εἶναι κοινήν. ὡσπερ γὰρ
 ἐπὶ ἄρχοντος ἀρετῆς οὕτω καὶ ἐπὶ νόμων ὀφείλομεν κοινῇ τοῦ
 ἐκεῖθεν ἀπολαύειν καλοῦ ἅπαν τὸ ἀρχόμενόν τε καὶ ὑποκείμε-
 νον. τί τοῦτο λέγει τὸ προοίμιον; ὅτι τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀπαιδίαν
 λυεῖν βουλόμενος τὸ δυστύχημα νόμος ἐν τῷ υἰοθετεῖσθαι προσ-
 τάσσειν καὶ γνώμη ἐκεῖνο κτᾶσθαι ὃ μὴ εὐπορον⁴ λαβεῖν παρὰ
 τῆς φύσεως, οὐ πρὸς πάντας ὁμοίως διέσωσε τὴν προαίρεσιν,
 ἀλλ' ἀνδράσι μὲν καὶ γυναιξίν, ἃς ἐγνώρισε μὲν ἢ φύσις μητέ-
 ρας, εἰς ἀπαιδίαν δὲ ἀφαιρέσει τῆς γονῆς περιέστησε⁵, τὸ υἰο-
 θέτημα ἐδωρήσατο, εὐνούχους δὲ καὶ γυναῖκα, ὧν οὐπω τῶν
 κόλπων ὁ τοῦ γένους ἦνθησε στάχυς, οὐκ ἀξίους ἔκρινε τοῦ εὐ-
 εργετήματος, οὐχ ὀρῶ τινὰ τρόπον οὕτω μικρολογούμενος. οὐ
 γὰρ ὅτι ἐξημίωνται τὸ εἶναι φύσει πατέρες εὐνούχοι, διὰ τοῦτο
 νόμῳ τὴν ζημίαν ἐπιτείνειν χρῆ, ἀλλὰ τὸναντίον μᾶλλον τὸ
 ἐκεῖθεν ἐνδεὲς ἐτέρῳ τρόπῳ μὴ κωλύειν πορῖζεσθαι, καθὼς ἐν
 ταῖς ἄλλαις κολοβώσεσι τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, οἷον ἐπὶ χει-
 ρῶν καὶ ποδῶν καὶ εἴ τι ἄλλο ἀπεστέρηται ἄνθρωποι, οὐ κω-
 λύονται τὸν δυνατὸν τρόπον παραμυθεῖσθαι τὴν κολόβωσιν.
 καὶ μὴν οὐδὲ γυναῖκας, διότι μὴ ὠφθησαν μητέρες, εὐλογόν
 ἐστὶν ἀποτρέπειν υἰοθετεῖσθαι. τίς γὰρ ὁ λόγος τοῦ τὰς μὲν,
 ὅτι ἀρρηθέησαν τῶν παιδῶν, φιλοτιμεῖσθαι πάλιν κτήσει τῶν
 παιδῶν, τὰς δὲ, ὅτι παντελῶς ἄποροι τοιοῦτου γεγόνασιν κτή-

¹ Ecl. Nov. 18. Excitatur in Epit. V, 29 et 31, a Tipucito, Balsamone, Blast. et Harm. locis supra p. 106 not. 1 laudatis.

² Zuich. et Meerm. adscribunt: αὕτη ἀνήρηται διγ. λή' τοῦ ζ' τί. τοῦ α' βι. τῶν διγ. καὶ τῆς α' ἰσοτιτουίωτος τί. ε' (lege ια'), τῶν βασιλ. βι. λγ' τί. α' κεφ. μα' (Heimb. c. 52), καὶ νεαρά μζ' θέμ. τελευταίφ.

³ Steph. legi vult ἄλλως, Agyt. μᾶλλον. ⁴ Malim εὐποροῦσι. ⁵ Scring. παρέστησε.

ματος, διὰ βίου ταύτη τῇ ἀπορίᾳ βούλεσθαι ταύτας συζῆν; εἰ γὰρ τοῦτο μάλιστα τὸ ἀπὸ τῶν παίδων χρησιμον, λέγω δὴ γηροτροφία, πῶς οὐχὶ καὶ ταύταις κάκειναις ἐξ ἴσου μετέχειν τῆς εὐεργεσίας ἔπρεπε παρασχεῖν; οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὅσαις ὁ βίος πένης καὶ ἀπορος, κουφοτέρα ὑπῆρξεν ἢ πενία τοῖς παισὶ βοηθουμέναις, καὶ ὅσαι τὸν βίον ἐν ἀφθονίᾳ καὶ πλούτῳ φερόμενον ἔχουσι, καὶ ταύταις υἰοθεσία συμφέρουσα· ὁ γὰρ εἰς τάξιν υἱοῦ προφερόμενος εἰς ἐκεῖνα καὶ ὑπηρετούμενος τῇ μητρὶ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς σπουδάζων ἄπερ ἐστὶν εἰκὸς παῖδα φρονεῖν, τὴν τε περιουσίαν εἰς τὸ ἀκαινοτόμητον οἰκονομήσει καὶ τὸ βάρος τῶν φροντίδων συμμεριζόμενος τῇ μητρὶ εὐθυμότερον αὐτὴν βιωῖναι παρασκευάσει.

Τοιγαροῦν⁶ ἢ ἡμετέρα βασιλεῖα τοὺς μὴ ἐπιτρέποντας νόμους υἰοθετεῖσθαι ἄπερ ἔφημεν πρόσωπα τῆς ἐπιτροπῆς ἀποχειροτονοῦσα, πᾶσιν ἐκτίθεται νόμον τοῖς βουλομένοις υἰοποιεῖσθαι, ἂν τέ τις τὰ ἀρρήτων ἀφήρηται ἂν τέ τινα οὐπω ἥλιος εἶδε μητέρα, ἄδειαν παρεχόμενον, οὐ μόνον δὲ ἄπερ εἶπον καλὰ ἐκ τῆς υἰοθεσίας γινόμενα, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῆς παρθενίας σεμνὸν καὶ ἐκ τούτου τιμώμενον καθορῶ. αἱ γὰρ⁷ ὅσαι μᾶλλον γαμικῆς ὀμιλίας τιμῶσι⁸ μὲν τὴν παρθενίαν, προτιμῶσαι δὲ ὅμως παίδων ἔρωτι νύττονται, τοῦτο καὶ γαμικῆς ὀμιλίας ἐκτὸς προσγινόμενον αὐταῖς ὀρῶσαι τὸ σεμνὸν τῆς παρθενίας οὐ περιόψονται. οὐ γὰρ δὴ ἄξιον, διότι θῆλυ πρόσωπον ὑπεξουσίους ἔχειν παῖδας οὐκ ἐφείται, διὰ τοῦτο μὴ ἐξεῖναι υἰοθετεῖσθαι. πρῶτον μὲν ὅτι εἴ τις τοῦτο συγχωρήσοι, οὐ μόνον τὰς ἀτόκους τῶν γυναικῶν τῆς υἰοθεσίας ἀπειργεῖ⁹, ἀλλὰ καὶ τὰς ὀφθείσας μητέρας· θῆλυ γὰρ ὡς φησι πρόσωπον ὑπεξουσίους οὐ δύναται ἔχειν παῖδας. ἔπειτα δὲ ὁ τοῦτο θεσπίζων νόμος περὶ ἐκείνων λέγει, ὅσοι προκρίνουσι τῶν μητέρων διαστάντες ἰδίως θυθμιζόμενον ἔχειν βίον, ἀλλ' οὐ περὶ τοιούτων, ὅσοι τὴν μητρικὴν ἔξουσίαν ἠδέως φέρουσι καὶ διὰ βίου τὴν ὑποταγὴν αὐταῖς σώζειν ἐγνώκασιν. οὐκ οὖν ὁ νόμος τὴν ἀπὸ γνώμης ὑποταγὴν καὶ οἰκείωσιν, ὅπερ καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει, οὐκ ἀπαγορεύει, ἀλλ' ἐκεῖ τὸ θῆλυ πρόσωπον ἀφαιρεῖται τὴν ἔξουσίαν, οὗ γνώμης ἐκουσιότης¹⁰ εἰς ὑποταγὴν οὐ συνέρχεται. ἐπεὶ εἰ τοῦτο, πῶς πολλαὶ τῶν μητέρων κεχηρωμένα παῖδας

⁶ Hinc Ecl. incipit. ⁷ Steph. καὶ γὰρ vult legi. Non opus. ⁸ Ecl. προτιμῶσαι. ⁹ Ecl. ἀπειργεῖ. ¹⁰ Ita ex Ecl. edo. Codd. et editi: ὅπερ καὶ καθὰ συμβαίνει ἀπαγορεύει, ἀλλ' ἐκεῖ, οὗ γνώμη πλησιότης.

τε συμβιοῦντας καὶ ὑποταττομένους μέχρι τῆς ἐσχάτης ἔχουσι ἡμέρας, καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν τὴν ζωὴν καταλύουσαι τῆς τε μητρικῆς εὐλογίας καὶ τῶν προσόντων καταλιμπάνουσι κληρονόμους;

Καὶ τοῦτο δὲ¹¹ ἡ βασιλεία ἡμῶν τὸ ὑποχείριον φιλοτιμεῖται, ὥστε μὴ μόνον παρὰ βασιλέως (καθὼς οἱ πρόσθεν ἐπέτρεπον νόμοι) τὸν νύθετεῖσθαι βουλόμενον, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καθ' ἑκάστην χώραν τὸ ἄρχειν καὶ διέπειν λαχόντος τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν.

NOV. XXVIII.

Quo tempore et a quibus rerum suarum administratio adultis concedi debeat.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κη'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῇ τῷ ἐπερφρονησάτῳ μαγίστρω τῶν θείων ὁφφικίων.

Ἐπειδὴ καὶ τοῦτο καλῶς τοῖς νομοθέταις ἔδοξε τὸ παισὶν ὠρφανισμένοις ἐγκαθιστᾶν ἐπιτρόπους, δι' ὧν ἡ τῶν πατέρων ἀναπληρουμένη αὐτοῖς πρόνοια δι' ἐπιμελείας μὲν τὸ τῆς ἡλικίας ποιεῖται ἀπαλὸν, τὰ ὑπάρχοντα δὲ ταῖς δεούσαις φροντίσιν ἀβλαβῆ συντηρεῖ, τῷ καλῶς διαχειμένῳ τῆς νομοθεσίας συνειδόμεν ὃ λείπει παρ' ἑαυτῶν προσθεῖναι. τί οὖν τὸ ἐλλεῖπον ἦν; τὸ βούλεσθαι παρὰ μόνου βασιλέως κελεύοντος ἐξίστασθαι τοὺς κουράτωρας τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως, ἐγχειρίζεσθαι δὲ τοὺς παῖδας αὐτὴν ἀπολαβόντας τῆς ἡλικίας τὸ μέτρον, ὃ τοῖς μὲν ἄρξεσιν ὃ εἰκοστὸς ἀπονέμει χρόνος ταῖς δὲ θηλείαις ὃ ὄγδοος καὶ δέκατος, [καὶ]² ὡς εἰς ὥραν ἐλθόντας φρονήσεως καὶ τοῦ τὰ οἰκεία δύνασθαι καλῶς καὶ συμφερόντως οἰκονομεῖν ἐπὶ τῆς δεσποτείας καθίστασθαι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ὁμοίως πᾶσι τὸ φρονεῖν παραγίνεται, ἔδει³ μὴ ἀπλῶς οὕτω φεσπίζειν, μηδὲ

¹¹ Ecl. μὲν. Steph. τούτῳ, Agyt. τῷ ὑποχειρίῳ legendum censuit, quo minime opus est.

¹ Zurich. et Meerm. notant: αὕτη διωρθώσατο διάτ. β' τοῦ μδ' τί. τοῦ β' βι. τοῦ κωδ., τῶν βασιλ. βι. ε' τί. κζ'. διωρθώσατο δὲ κατὰ μόνον τὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων αἰτεῖσθαι τὴν τῆς ἡλικίας συγγνώμην. ² Con-

junctio omnino videtur esse supplenda: — ἐγχειρίζεσθαι — καὶ — καθίστασθαι. ³ Codd. εἶδει. Emendavit Steph.

πάντας ὁμοῦ ὑπὸ μόνου τοῦ καιροῦ εἰς τὴν τῶν οἰκείων ἐξουσίαν προάγεσθαι, ἀλλὰ καθ' ὃν ἀπαιτεῖται καιρὸν τῶν τὴν⁴ δεσποτείαν προχειριζομένων κατάστασις. τί γάρ; ὁ μὲν εἰς⁵ ὑπερελάσας τὸν χρόνον οὐπω εἰς τὸ φρονεῖν ἀφίκετο, τοῦ δεσπόζειν κριθεῖη ἄξιος, ὁ δὲ εἰ τοῦ καιροῦ ἔλαττον ἔχων οὐκ ἔλαττοῦται φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρθῶς τὰ πράγματα μεταχειρίζεσθαι, ἀπειχθήσεται τῆς διοικήσεως; ἐπεὶ οὖν οὐχ ἦττον κατὰ νοῦν ἢ τὸ σῶμα διαφέρουσιν ἄνθρωποι, καὶ οἱ μὲν εὐσταθέστεροι τὸν λογισμὸν καὶ πρὸ τοῦ νενομισμένου καιροῦ, οἱ δὲ καὶ ὑπερβάλλοντες αὐτὸν ἐν εὐσταθεῖ τὴν διάνοιαν οὐ πεπήγασι, τῇ δὴ ταῦτα βούλεσθαι ἑλλιπῶς ἔχειν τὴν νομοθεσίαν ἐποίει, καὶ ἄλλως δὲ πως πρῶτον μὲν⁶, ὅτι μὴ ῥάδιον μᾶλλον δὲ παντελῶς ἀδύνατον πρὸς πάντας διαβαίνειν τοῦ νομοθέτου τὸ βούλημα. πῶς γὰρ οἱ γῆς καὶ θαλάσσης μακροῖς διειργόμενοι διαστήμασιν, ἵνα τὰ ἄλλα δυσχερῆ τοῦ βίου ἴασω, νόσους καὶ φόβους ἐξ ἐπιβουλῆς ἐχθρῶν καὶ μελῶν πηρυσίεις (ὃ πολλάκις οὐδ' ἐπὶ χώρας δίδωσι προΐεναί, μὴ ὅτι γε ὑπερορίους στέλλεσθαι πορείας), πῶς οὐ κωλυόμενοι τούτοις καὶ μυρίοις ἑτέροις, ἃ τὴν ἀνθρωπίνην συνέχει ζωὴν, παρὰ μόνης τῆς βασιλικῆς κατανεύσεως τῶν οἰκείων πραγμάτων ἀξιοθήσονται τῆς ἐπιτροπῆς;

Ὅπερ οὖν καθὼς ἔμπροσθεν ἔφημεν ἐνέδει τῇ νομοθεσίᾳ, προσαναπληροῦντες τοῦτο κελεύομεν, τοῖς ἤδη διαβεβηκόσι τῶν παιδῶν τὸν ἀτελῆ τῆς ἡλικίας καιρὸν (τουτέστι τοῖς μὲν ἀνδράσι τὸν εἰκοστὸν, ταῖς θηλείαις δὲ τὸν ὀκτωκαιδέκατον), καὶ γνώμης κατασιάσει ἑυθμιζομένοις καὶ φρόνησιν συλλεξαμένοις, ὑφ' ἧς τὸ δεσπόζον ἡμιοχούμενον οὐ λυμανεῖται τοῖς πράγμασιν οὐδ' ἐπιβλαβῶς αὐτοῖς τὸ δεσπόζειν ὀφθεῖη παρασχεθὲν, τὴν τῶν οἰκείων ἐπιτροπὴν δίδοσθαι· τοίνυν οὗτοι καὶ λαβέτωσαν, καὶ δεσποζέτωσαν. οἱ δ' ἔτι λογισμοῦ τοῦ κυβερνήσαντος ἐνδεεῖς καὶ διὰ τοῦτο μέλλοντες ἀντὶ τοῦ δεσπόζειν (αὐτοὶ ὑπὸ ἀνοίας δεσποζόμενοι) ἐπιζημίωι ἑαυτοῖς ὑπάρξειν, κἄν πέρα τοῦ καιροῦ ἦγοντες ὀρῶνται, οὐ λήψονται· εἰ γὰρ ὅπερ ἦν σκοπὸς, τὸ τὰ προσήκοντα καλῶς οἰκονομεῖσθαι, τοῦτο ἔτι οὐκ ἔστιν ἐπίδημον, πῶς κἄν ἐπίδημος ἡ ἡλικία, ἐπισφαλῶς αὐτοῖς ἐμπιστευθεῖη ἢ τῇ ἐκείνης ἐπιστάσι καὶ οὐ καλῶς διοικηθήσεται;

⁴ Malim ἐπὶ τὴν. ⁵ Codd. εἰ ὁ μὲν, Steph. εἰ ὅς μὲν καὶ ἕπ. — ὅς δέ.

⁶ Hic locus omnino corruptus est: desideratur enim δεύτερον, quod ad πρῶτον illud respondeat. Forte παροπτομένην vel ejusmodi quid.

οὕτω δὲ ἄρα καὶ δυνατοὶ ὄντες πράγμασιν ἐπιστατεῖν, κἄν μὴ πρὸς τὸν καιρὸν ἐφθασαν τῆς ἐπιστασίας, οὐ κωλυθήσονται· ἐν γὰρ τὸ ζητούμενον, τὸ μὴ λυμῆνασθαι τοῖς ὑπάρχουσιν, οὗ παραστάντος περιττόν ἐστι τὸν¹ καιρὸν ἀναμένειν.

Καὶ μὴ μόνον δὲ βασιλείαν² τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων ἐπιτροπὴν καὶ διοίκησιν ἐγχειρίζειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἐκάστῳ ἄρχειν λαχόντας τόπῳ καὶ κρίνειν τὸ ἀκώλυτον ἔχοντας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου πρόνοια πάντας ὀνήσει τοὺς χρηζόντας, καὶ ὁ νόμος μᾶλλον τὸ οἰκεῖον ἐνεργήσει.

NOV. XXIX.

Ut ancillam partus apud alium editus ad ipsius dominum sequatur.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ κθ' ¹.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στολιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ ἀληθῆ καὶ ὀρθὸν λόγον ἴσμεν τὸν ψεύδους διαστροφὴν οὐκ ἐμφαίνοντα, οὕτω καὶ ἀληθῆ νόμον, ὃς μὴ ἐλέγχεται τῷ ἀδίκῳ παρατρεπόμενος· ὡς εἴ γέ τις τοῦτο οὐ διασώζει, οὐκ ἂν εἴη νόμος, κἄν τῆς τοιαύτης προσηγορίας ἤξιωται. εἰ γὰρ τοῦτο νόμου τὸ νέμειν ὅπερ ἐκάστῳ ἀρμόδιον, πῶς ὁ μὴ τοῦτο ποιῶν νόμος ἐστίν; πεφώρανται μὲν δὴ καὶ ἕτεροι καλούμενοι νόμοι τοῦτο παθόντες, οὐκ ἦττον δὲ κακῆτος² ὁ τὴν γοῆν τῆς μὴ παρὰ τῷ οἰκείῳ δεσπότη ἀλλὰ παρ' ἑτέρῳ ἢ συλήσεως τρόπῳ ἢ ἑτέρῳ τινὶ τὰς ὠδίννας ἀπολυσσαμένης θεραπείης, ἐπειδὴν τὸ κακούργημα εἰς γνῶσιν ἔλθῃ, παρακελευόμενος μὴ σὺν τῇ μητρὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἀπέρχεσθαι, ἀλλὰ παρακατέχεσθαι ὑπὸ τούτου, ὃς ἄλλοτρίου κτήματος ὠφρθη δεσπότης.

Τοῦτο οὖν ἐπεὶ μὴ καλῶς ἔχειν δοκεῖ, τῆς προσηκούσης θεραπείας ἀξιοῦντες ἡμεῖς παρακελευόμεθα τῇ τεκούσῃ τὸν ἴδιον τόκον ἀκολουθεῖν. οὐ γὰρ ὅτι ὁ κλέπτης ὑπέχει ἅ διορίζει ὁ νόμος αὐτὸν καταβάλλειν τῷ δεσπότη, διὰ τοῦτο ἀποστερήσεται μὲν αὐτὸς τὸν τόκον τῆς οἰκείας θεραπείης, κερδήσει

¹ Codd. et editi τό. ² Zuich. et Meerm. βασιλέα. Scrimg. βασιλεύειν.

¹ In Zuich. et Meerm. scholium est: αὕτη ἀνήρηται θέ. β' τοῦ ια' διγ. τοῦ β' τί. τοῦ ε' βε τῶν διγ. τῶν βασιλ. βε. ιε τί. β' κεφ. ια'. ² Ita Zuich. et Meerm. Scrimg.: δ' ἐκείνος.

δὲ τοῦτον ἄλλος· ἀρκεῖ γὰρ τούτῳ πρὸς κέρδος, ὅσα εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆ ἀπεχρήσατο. ναί³, φησὶν, ἀλλ' εἰ τιμὴν ὑπὲρ αὐτῆς κατατιθέμενος οὕτως ἐκτήσατο, δεῖ τι καὶ τοῦτον κερδαίνειν ἐκ τοῦ τιμήματος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ τεχθὲν οὐκ ἄτοπον παρ' αὐτῷ διαμένειν. ἀλλ' εἰ τοῦτό τις εὐλογον εἶναι νομίζει εἰς κατάσχεσιν τοῦ κῆματος, πῶς οὐκ εὐλογώτερον εἰς τὸ ἐπεσθαι ἢ τοῦ πρῶην δεσπότου τοῦ τιμήματος προλαβοῦσα καταβολή; πῶς δ' οὐκ ἐστὶν ἀρμοδιώτερον τὸν ὑποστάντα τὴν ἀπώλειαν καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἀλγηδόσι βεβλημένον τὴν καρδίαν τῷ κέρδει θεραπεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἐκείνον τοῦτο ἔχειν, ὃς πρὸς τῷ μηδὲν ἀπολωλεκέναι (ἔξῃστι γὰρ αὐτῷ ἀναλαμβάνειν τὸ τιμήμα παρ' οὗ κλαπέισα ἢ⁴ θεράπαινα ἀπημπόληται) καὶ τὰ ὅσα ὑπηρετήσατο κερδήσας ὁρᾶται; οὐδαμῶς οὖν ἐν κατοχῇ ἔσται καθὼς ἔφημεν τὸ τεχθὲν, ἀλλ' ὡσπερ τὴν μητέρα, οὕτω καὶ τὸ τέκνον ὁ πρότερος ἔξει δεσπότης. ἂν τε γὰρ ὁ τὴν κλοπὴν ἐργασάμενος τῶν εὐπόρων ἦ, ἀποδιδόντος αὐτοῦ⁵ ἦν περ κακῶς ἔλαβε τιμὴν, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονεῖν ὀφείλει, ἂν τε θανόν, ἢ ζῶν μὲν ἀπορῶν δὲ εἰς ἔκτισιν ἅ τοὺς κλέπτοντας ὁ νόμος εἰσπράττεται, καὶ οὕτως δικαιοτέρον τὸν ἀπολωλεκότα τὴν θεράπαιναν τῇ τοῦ παιδὸς σὺν τῇ μητρὶ ἀναλήψει παραμυθήσασθαι τὴν ἀπώλειαν.

NOV. XXX.

De novis nuptiis vivo priore marito tentatis.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λ'.

Περὶ γάμου ζῶντος τοῦ προτέρου ἀνδρός¹.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ τῶν πεφωραμένων νόμων μὴ λυσιτελῶς ἔχειν τῇ πολιτείᾳ ἀναγκαίαν ἐποίει τὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον μετασκευὴν ἢ

³ Ex conjectura Stephani. Codd. καί.⁴ Malim ἢ κλαπέισα θερ.⁵ Scrimg. αὐτῷ.

¹ In Zuich. et Meerm. additur scholium: αὐτὴ ἀνήρηται τῆς ριζ' νεαρᾶς τὸ παραλύειν γάμον (lege περὶ λύσεως γάμων), καὶ ἐβεβαίωσε τῆς κβ' νεαρᾶς τὸ ιβ' (nobis ις') κεφ. ἢ μὲν ριζ'. νεαρὰ κειμένη ἐν βι. τῶν βασιλ. κη' τί. ζ' οὐδὲ μέμνηται ὅλως, μὴ ὅτιγε ἀναρῆι τὸ περὶ τῆς διαλαλούσης ἐτέρω περὶ γάμου ζῶντος τοῦ προτέρου ἀνδρός· τὸ δὲ ιβ' (l. ις') κεφ. τῆς κβ' νεαρᾶς οὐκ ἐστὶν εἰς τὰ βασιλικά. Cf. Epanag. XXI, 5 in fine.

δικαία τῆς πολιτείας πρόνοια, οὕτω καὶ τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας τῶν νόμων καὶ μηδὲν τοὺς πειθόμενους παραλυποῦντας τῶν μὴ οὕτως ἔχόντων μηδ' εἰς τὸ ἄλυπον τοὺς ὑπηκόους περιιστάντων τῆς αὐτῆς ἂν εἴη προνοίας ἔργον ἐκλέγεσθαι καὶ προκρίνειν, ἐπειδὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δύο ἀλλήλοις μαχόμενοι ὀρίζουσι νόμοι. πῶς γὰρ ἂν εἴη λόγον ἔχον, στρατηγούς μὲν καὶ ἄρχοντας τῶν χειρόνων ἐκλέγεσθαι τοὺς ἀμείνους, καὶ προκρίνειν τούτους, ὧν ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ συμφέρον διαθήσει τὸν βίον τῶν ἀρχομένων (καίτοιγε οὐκ ἀεὶ μέλλουσι ἀρχειν), νόμων δὲ, οἷς μέχρις ἂν ἡ πολιτεία συνίσταται τὸ ἀρχειν δίδονται, μὴ τοὺς βελτίστους ἀξιούσιν εἰσάγειν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τοὺς τῆς χειρόνος μοίρας καὶ οὐς καλὸν ἦν μηδὲ τὸ πρῶτον εἰς γνώσιν ἔλθειν;

Τί δήποτε ταῦθ' ἡμῖν εἴρηται; λουσιινιανὸς ἐκεῖνος, οὗ μετὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἡ περὶ τὸ ὑπήκοον φροντίς ἐσέμνυε τὸ διάδημα, πρότερον περὶ διαλύσεως γάμων θέσπισμα θέμενος, ὡς εἶπερ γυνὴ ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ἐν ζῶσιν ὄντος περὶ γάμων αὐτῆς ἐτέρῳ διαλεγομένη ὀφθείη, μηκέτι ἐξεῖναι αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ συνηρμόσθαι ὡς οἰκεῖον μέλος ἀλλ' ὡς ἐπίβουλον διαβόηγνυσθαι, ὕστερον αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγων οὐκ ἐπιτρέπει διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν διασπᾶν τὸν γάμον. ἡμεῖς οὖν μᾶλλον τὴν πρότεραν τοῦ ἀνδρὸς γνώμην λυσιτελοῦσαν ὀρῶντες τῷ βίῳ, ὡς δι' ὧν παρακελεύεται ἀσφαλιζομένην καὶ προανακόπτουσαν τὰς κατὰ τῶν γάμων ἐπιβουλάς, ταύτην δὲ ἄρα πολιτεύεσθαι νόμον ἐκφέροντες, ἦν² ἐπιτηρεῖσθαι³ φέρουσαν παλινοῦσαν ὁ ἀνὴρ ἦσεν εἰς τὸ τῆς πολιτείας ἡμῶν θέατρον χώραν εὐρίσκειν οὐκ ἐπιτρέπομεν. εἴ τις οὖν ἔτι τοῦ ἀνδρὸς περιόντος⁴ πρὸς γάμους ἐτέρῳ κοινολογουμένη ὀφθείη, οἷα δὴ αὐτὴ ἑαυτὴν μιαιφρονήματι ἀποβόηγνῦσα καὶ τῇ τοῦ γάμου διαλύσει τούτου ἀποβόηγνῦσεται, καὶ δὴ καὶ χρηματικῆς ὑποβληθήσεται ποινᾶς, αἷς ἐνέχονται αἱ διὰ τοὺς ἄλλους τρόπους τῶν ἀνδρῶν διασπώμεναι. ἡ γὰρ διὰ τῆς γαμικῆς ἀρμονίας εἰς μίαν μὲν σάρκα τῷ ἀνδρὶ χρηματίσασα, οὐ στέργουσα δὲ, ἀλλ' ὁμοῦ μὲν ἐν τῷ πρὸς ἕτερον βλέπειν τὸν συναρμόσαντα πλάστην ὑβρίζουσα, ὁμοῦ δὲ καὶ τῷ συζύγῳ ἐχθρὸν φρόνημα φέρουσα, πῶς οὐ δικαίως αὐτὴ ἑαυτὴν προαποτεμοῦσα παντελῶς τῆς ἐνώσεως ἀποκοπήσεται; τί γὰρ ἂν ἔτι ὀφθείη ἐχέγγυον τοῦ ἐχθρὰ φρονεῖν τῷ ἀνδρὶ τὴν

² Conjectura Stephani. Codd. ὄν. παρόντος.

³ Codd. ἐπιτηρεῖται.

⁴ Scrimg.

γυναῖκα, ὅποτε ἀσελγεί φρονήματι τοῦ οἰκείου μέλους τὸν ὀφθαλμὸν ἀποστρέφουσα ἀλλοτρίῳ ἐνατενίζειν ἔρωτᾶ φέρει;

NOV. XXXI.

Ut quæ mulier mariti odio abortat, repudiari ab illo possit¹.

ΑΙΛΤΑΞΙΣ λα' 2.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ὁ πλάσας ἄνθρωπον ἀπὸ γῆς ἐξ οἰκείων μελῶν βοηθὸν αὐτῷ συνάπτει τὴν πλευρὰν εἰς γυναῖκα διαπλάσας, ἵνα τὴν ἑαυτῆς ἐπισταμένη τῆς πλάσεως αἰτίαν καὶ ἐντεῦθεν παιδεύηται οἷόν τινι νόμῳ τὸ πρὸς τὸν ὁμόζυγον εὖνον, καὶ σώζῃ αὐτῷ τὸ φίλτρον ἀνόθευτον. ἡ μὲν οὖν οὕτω φρονοῦσα καὶ γνώμην οἰκείαν τῷ ἀνδρὶ τηροῦσα, βοηθὸς τέ ἐστιν ἀληθῶς καὶ τὴν τοῦ πλάσαντος οὐ ψευδομένη ὑπόσχεσιν, ἡ δ' ἐναντίον φρόνημα κτησαμένη οὐκέτι οὔτε τοῦτο γνωρίζεται οὔτε σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς ἢ μέλος ἐκείνου καθίσταται, κἂν ἡ συνάφεια πρὸς ἐν ἀγαγεῖν ἔσπευσε.

Διὰ τοῦτο περὶ γυναικὸς δύο κειμένων νόμων, ἡ δὲ ἀπέχθειαν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα τῷ ἐκείνου τῆς σπορᾶς καρπῷ λυμάνεται ἀμβλώσκουσα καὶ πρὸς βίου φῶς οὐκ ἄγουσα τὴν γονὴν ἐκοῦσα, καὶ τοῦ μὲν χωρίζεσθαι τὸν ἀδικούμενον κελεύοντος, τοῦ δὲ οὐκ ἐπιτρέποντος, ἡμεῖς ὡς λυσιτελεστέρω κατὰ πολὺ προστιθέμενοι τῷ χωρίζοντι ἐκείνῳ τὸ κῶρος προσνέμεν. ἄτοπον γὰρ μοι φαίνεται καὶ παντελῶς ἄδικον, τὴν οὕτω προφανῶς τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα δυσμένειαν ἐπανηρημένην δι' ὧν τῷ ἐκείνου λωβᾶται σπέρματι (ἀφίημι γὰρ, ὅτι καὶ τῆς κοινῆς ἐπίβουλος φύσεως) συγκατοικίζειν αὐτῷ. εἰ γὰρ τοὺς εἰς τι ἕτερον ἔργον βλάβην ποιουμένους ὡς ἐχθροὺς ἀποτρεπόμεθα, πῶς ἂν τὴν εἰς τὸ πάντων ἀναγκαιότατον καὶ τιμιώτατον τῆς παιδοποιΐας ἔργον ἀνυστήν³ ζημίαν φέρουσαν ὡς οἰκείαν ἔξει

¹ Excitatur a Bals. ad syn. Trull. c. 91 (ed. Rhalli II p. 520), Blast. Γ, 28 (ed. Bev. II p. 87), et Harm. IV, 15, 6 ² In Zurich. et Meerm. haec notata sunt: αὕτη ἀνήρηται τῆς ριζῆς νεαρᾶς περὶ λύσεως γάμων, καὶ ἐβεβαίωσε τῆς

κβῆς νεαρᾶς τὸ ιβῆ (in nostris ιςῆ) κεφ. ἡ μὲν γὰρ ριζῆς νεαρᾶς κειμένη ἐν βε. τῶν βασιλ. κη' τί. ζ' [οὐ] μέμνηται καὶ περὶ ἀμβλώσεως· τὸ δὲ ιβῆ (l. ιςῆ) κεφ. τῆς κβῆς νεαρᾶς οὐκ ἐστὶν εἰς τὰ βασιλικά. Cf. Epanag. XXI, 5 in fine.

³ Codd. ἂν οὐ τὴν. Steph. ἀκροτάτην, Spang. ἀνδρὶ τὴν conjecerunt.

ὁ ζημιούμενος παρ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐκ ἀποπέμψεται ὡς ἐπιβουλον καὶ πολεμίαν; τί γὰρ ἂν ἐναργέστερον σημεῖον ἐπιζητήσῃ ἔτι, ὥστε ἰδεῖν ὅτι δύσνους ἢ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ; πῶς δ' οὐχὶ φανερόν, ὅτι ἐν τῷ κατ' ἐκείνου φρονεῖν τῆς πρὸς τὸ ζῆν παρόδου ἀποστερεῖ τὴν γονὴν; ὡσπερ οὖν εἴρηται, ὁ δίστιων αὐτοὺς κρατεῖτω νόμος καὶ ἄδειαν ὃ γαμέτης ἐχέτω χωρίζεσθαι τῆς ἐπι τοιοῦτω τολμήματι πεφωραμένης γυναικός. εἰ γὰρ καὶ μόνον ἔξω μείναςαν τῆς οἰκίας, ἢ συμπασίῳ μετασχοῦσαν προσώποις οἷς οὐ νερόμισται, τῆς γαμικῆς συναφείας ὁ νόμος αὐτὴν δίστιᾷ (καίτοιγε ἐνταῦθα οὐχ οὕτω περιφανὲς ὁρᾶται μαρτύριον τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα δυσμενείας, συνενεχθῆναι⁴ τοῦτο αὐτῇ τοιοῦτον εἰκὸς καὶ μηδενὸς ἀδικήματος τῷ γάμῳ συμβαινόντος), τίνα λόγον ἔξει, τὴν εἰς τοσοῦτον μὲν ἐλάσασαν μίσους, οὕτω δὲ ἄδικον καὶ περὶ τὸν ἄνδρα καὶ περὶ τὴν φύσιν μὴ διαζευγνύειν, εἰ τοῦτο δοκεῖ τῷ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἐπιτρέπειν σύνοικον ἔχειν, ἢ ἐφεδρεύει τῇ ἐκείνου ζωῇ;

NOV. XXXII.

De manifesto deprehenso adultero adulterave¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λβ'.

Περὶ τοῦ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀλόγιος μοιχοῦ ἢ μοιχαλίδος².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Τὸ τῆς μοιχείας ἄγος εἶπερ τί ἄλλο τῶν ἀνοσιουργημάτων βρεῖται καὶ φοβεράν ἀπαιτεῖ τὴν ποινὴν καὶ οἶμαι μὴ ἀνδρο-

¹ Steph. ἐπεὶ συνεν. vel συνεν. γὰρ, Agyt. καὶ συνεν. Non opus: verbum συνενεχθῆναι ab εἰκὸς pendet.

² Ecl. Nov. 19. Allegatur in Basil. ed. Heimh. I p. 705, Balsam. ad Phot. Nomoc. XIII, 5 (ed. Rhalli I p. 302) et ad syn. Trull. c. 87 (ed. Rhalli I p. 508) et ad c. 37 Basilii (ed. Rhalli IV p. 182), Blastar. M, 14 (ed. Bevereg. II p. 185), denique Harm. VI, 2, 14. Epanag. aucta tit. LII cap. 109: Ἐκ τῆς νεαρᾶς λέοντος βασιλέως. ἢ μοιχευθεῖσα γυνὴ ῥιῶν ἐκτομῇ κωδωνεύει, ἄλλως τε καὶ ὁ συμφανείς μοιχὸς τῇ ὁμοίᾳ ποιῶν ὑποκείσθω. ὁ δὲ ἀδικηθεὶς ἀνὴρ τὴν περιουσίαν τῆς μοιχαλίδος κερδαινέτω ἅμα τοῖς παισὶ καὶ τῇ μονῇ ἐν ἣ βάλλεται· εἰ δὲ μὴ παῖδες εἰσιν, οἱ γονεῖς ἀντ' αὐτῶν καλοῦνται· εἰ δὲ καὶ γονέων ἀπορῆ, οἱ λοιποὶ συγγενεῖς. ³ Zuich. et Meerm. adnotatum habent: αὕτη ἀνήρηται τὸ β' (lege ἦ') κεφ. τῆς ριζ' νεαρᾶς τὸ περὶ λύσεως γάμων καὶ τῆς ρλδ' νεαρᾶς τὸ ιβ' κεφ. καὶ τὸ μὲν τῆς ριζ' νεαρᾶς οὐκ ἐστὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς· τὸ δὲ τῆς ρλδ' κεῖται ἐν βι. τῶν βασιλ. κη' τί. ζ' κεφ. β'.

φονίας ἐλαττουμένην· ὁ μὲν γὰρ τῆς μαιφονίας ἐργάτης ἐνός τινος πολλάκις τῇ μαιφόνῃ χειρὶ ἀνατρέπει τὸν βίον, ὁ δὲ μαιρὸς τῆς μοιχείας ἐργάτης πλείστων ὄσων ἀνέτρεψε βίους, ἀνδρὸς, παιδῶν, συγγενῶν ἄλλων, μιᾷ πληγῇ πάντα τῇ τῶν γάμων ἀνατρέπων διασπαράξει³. πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ πάλαι φόνῃ τιμωμένης⁴ τῆς ἀνοσιουργίας ἔδοξε τοῖς μετὰ ταῦτα φιλανθρωποτέραν ἐκφέρειν ψῆφον, αἰεὶ δὲ πως ἡμᾶς ἢ φιλανθρωποτέρα ἐφέλκεται γνώμη, ἣν ἐκεῖνοι ὠρίσαν⁵ τιμωρίαν (φημί δὲ τῆς⁶ θινὸς ἐκτομῇ ἀμφοτέρους τοὺς ἐναγεῖς ὑποβάλλεσθαι), τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν. ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀνοσιουργήματος ἔστω τοῦτο ποιηή.

Ἐπεὶ⁷ δὲ καὶ τὸν ἄνδρα χρὴ ἀντὶ τῆς τοσαύτης ἀδικίας μὴ ἀπαραμύθητον⁸ ἔχειν, ἐχέτω παραμύθιον ἐκ τοῦ τὴν προῖκα λαμβάνειν τῆς ὀφθείσης ἀδίκου περὶ τὰ γαμικὰ δίκαια γυναικός. αὐτὴν δὲ μηδαμῶς ἀφίεσθαι τῶν γάμων κατορχεῖσθαι, μηδ' ὡσπερ ἄθλον λαμβάνειν⁹ ἐν τῇ τῶν θινῶν ἐκτομῇ ἀδεῶς τὸ λοιπὸν τοῖς ἀκολάστοις συμπλέκεσθαι, ἀλλ' ἐν μοναστηρίῳ περιορίζεσθαι ὑπὲρ ἧς παρανομίας τετόλμηκεν, ἐν συντριβῇ τῆς ψυχῆς εὐμενεστέραν ἑαυτῇ τὴν ἐκεῖθεν καθιστώσα δίκην καὶ πρὸς ἔρωτα μὲν τοῦ μονήρους βίου καταστάσης αὐτῆς καὶ τοῦτον ἐπανελομένης, τὴν περιουσίαν ὅση κεχώρισται τῆς προικὸς τοὺς τε παῖδας καὶ τὸ μοναστήριον συνδιανείμασθαι, εἰ δὲ μὴ παῖδες παρεῖεν, ἀντ' ἐκεῖνων εἰς τὴν διανομὴν ἐσάγεσθαι¹⁰ τοὺς γονέας, εἰ δὲ καὶ τούτων ἔρημος εἴη, τοὺς ἄλλους τῶν συγγενῶν· ἐν λαϊκῷ δὲ¹¹ τῷ σχήματι ἀφανισθείσης τοῦ βίου, πάντως κυρίας οὕσης διατίθεσθαι¹², κατὰ¹³ τὴν ἐκεῖνης διάταξιν τὰ προσόντα οἰκονομηθήσεται¹⁴.

³ Ecl. διαπράξει.

⁴ Inter Eclogae Codices unus τιμωρουμένης scribit.

⁵ Ecl. ὠρίσαντο.

⁶ Ecl. φημί δὲ τῆ.

⁷ Scrimg. ἐπειδῆ.

⁸ Ecl. ἀπαραμυθήτως.

⁹ Agyl. vult λαμβάνουσαν. Sed ἄθλον λαμβάνειν τὸ συμπλέκεσθαι recte habet: τὸ enim non ad λοιπὸν sed ad verbum συμπλ. pertinet.

¹⁰ Ecl. εἰς τὴν νομὴν εἰσάγεσθαι.

¹¹ Ecl. addit τυχόν. Non male.

¹² Ecl.

παντὸς κυρ. οὕσ. διατίθεσθαι.

¹³ Codd. καὶ κατὰ, quod ex Ecl. emendavi.

¹⁴ Ibidem addunt: ἤτοι τὰ ἐξώπροικα, quae absunt ab Ecl. et glossam sapiunt.

NOV. XXXIII.

Captivorum uxoribus aliis nubere non licere¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λγ'.

Περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι τὰς τῶν αἰχμαλώτων γαιμετὰς
εἰτέροις συνάπτεσθαι².

Ἅ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῆ τῷ αὐτῷ.

Εἰ μὲν τοὺς πάλαι περὶ νόμων διαλαβόντας τοῦτο φρονεῖν ὑπελάμβανον, μηδαμῶς βούλεσθαι τὰ οἰκεῖα ἐπανορθοῦσθαι, κἄν τι ἐν αὐτοῖς τοιοῦτον οἶον προσδεῖσθαι διορθώσεως, ἴσως οὐκ ἂν ἐπὶ ταύτην ἤλθον τὴν γνώμην, φημί δὴ τοῦ πειρᾶσθαι τοὺς μὴ τῶν νόμων ὑγιῶς ἔχοντας ἐπανορθοῦν· εἰ γὰρ καὶ οὕτως ἢ περὶ τὸ ὑπήκοον ἀναγκαῖα φροντίς, τοῦτο πῶς³ ἀν εὔ πολιτεύοιτο, ἀναγκαίως ἐπέτρεπε τὴν διορθωσιν, ἀλλ' οὐν ἵνα μὴ δόξωμεν τοὺς ἐξ ἀρχῆς νομοθέτας λυπεῖν, καὶ⁴ ἐπέχωμεν τὴν ἐπὶ τούτῳ ὁρμὴν. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις εἶπερ ἔτι ἐν ἀνθρώποις ἰστρέφοντο οὐκ ἂν οἶμαι τὴν προαίρεσιν ἀπαρέσκειν τῶν διορθοῦν ἐπιχειρούντων, ἀλλὰ καὶ χάριν ὁμολογῆσαι τοῖς οὕτω διεγνωκόσιν (οὐ γὰρ φιλοτιμίας ἔνεκεν, τὸ δὲ συμφέρον τῇ πολιτείᾳ προνοοῦμενοι τὴν τῶν νόμων ἔκθεσιν ἐποιήσαντο), φέρε δὴ καὶ τῇ πολιτείᾳ συμφέροντα καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς πάλαι νομοθέταις οὐκ ἄπο γνώμης ποιοῦντες, καθάπερ τινὶ παιωνίῳ φαρμάκιῳ τῇ ἀκριβεστερᾷ διασκέψει τὴν τῶν⁵ νόμων ἀρρώστιαν ἐν θεῷ ἐξιώμεθα. ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς περὶ τῶν αἰχμαλώτων νενομοθετήκασι, κάκεινο τὸ μέρος, ἐν ᾧ περὶ τῆς γάμων διαλύσεως ὠρίσαντο, πάνν δοκεῖ ἀτόπως ἔχειν. φασὶ δὲ οὕτως ἐπ' αὐτοῖς ῥήμασι⁶. „εἴτε ἀνδρὶ συμβαίῃ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀτύχημα, τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ μενούσης, εἴτε αὐθις γυνὴ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἄπιοι, μένοι δὲ

¹ Ecl. Nov. 20. Cf. Bals. ad syn. Trull. c. 93 (ed. Rhalli II p. 526) et ad c. 1 Gregor. Neocaes. (ed. Rhalli IV p. 49); Blast. Γ, 5 (ed. Bev. II p. 66) et Harm. IV, 15, 4. ² Rubricam Zuich. et Meerm. non habent: in Ecl. tamen eadem est. — Illi scholium adscriptum habent: αὕτη ἀνήρηται τῆς κβ' νεαρᾶς τὸ ε' κεφ. τὸ περὶ λύσεως γάμων καὶ τῆς ριζ' νεαρᾶς κεφ. ε' θέ. ι'. καὶ τὸ μὲν τῆς ριζ' οὐκ ἔστιν εἰς τὸ βασιλικόν· τὸ δὲ τῆς κβ' κεῖται ἐν βι. τῶν βασιλ. κη' τί. ζ' κεφ. η' θέ. γ'.

³ H. Stephanus legendum esse suspicatur: τοῦ ὅπως, Osenbrüggen τοῦτο ὅπως. ⁴ Zuich. et Meerm. κἄν. ⁵ Steph. περὶ τῶν legi vult. Mox ego malim σὺν θεῷ. ⁶ Videsis Justiniani Nov. 22 c. 7 pr.

ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὁ μὲν ἀκριβῆς καὶ λεπτὸς λόγος· δι-
 λύει τὸν γάμον· δουλείας γὰρ ἅπαξ ἐπιγενομένης θαιέρῳ, ἢ
 τῆς τύχης ἀνισότης τὴν ἐκ τῶν γάμων ἰσότητ᾽ μένειν οὐ
 συγχωρεῖ. ἢ πλὴν ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὰ τοιαῦτα θεωροῦν-
 τες, ἕως μὲν ἔστι φανερὸν ἢ τὸν ἄνδρα περιεῖναι ἢ τὴν γα-
 μετήν, μένειν ἅλτα τὰ συνοικέσια συγχωροῦμεν, καὶ οὐκ ἐλεύ-
 σονται πρὸς δευτέρους γάμους οὔτε γυναῖκες οὔτε ἄνδρες, εἰ
 μὴ βούλοιντο δοκεῖν κατὰ προπέτειαν τοῦτο πράττειν, καὶ ὑπο-
 πεσεῖν ταῖς ποιναῖς, ὁ μὲν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς τῇ ἐκτίσει,
 ἢ δὲ τῆς προικός.“ Οἱ μὲν οὖν προφθάσαντες τοιαύτην περὶ
 τοῦ γάμου τῶν αἰχμαλώτων ἐξέφηναν γνώμη. ἡμῖν δὲ οὐδ' ἢ
 αἰτία εὐλόγος, ἣν ὁ ἀκριβῆς ὡς αὐτοὶ φρασι καὶ λεπτὸς λόγος
 δίδωσιν, οὔτε ἢ φιλανθρωπία ἔστι καθαρά, ἢ ἄδειαν λελύσθαι
 παρεχομένη τὸν γάμον ἐν τῷ ὑποβαλεῖν αὐτοὺς τῇ ζημίᾳ. εἰ
 γὰρ, ὡς περ λέγουσι, τῆς τύχης ἢ ἀνισότης οὐ συγχωρεῖ μένειν
 τὸν γάμον, πῶς εἰ πρὸς ἐλευθερίαν ἐπανακληθεῖται ὁ αἰχμαλώ-
 τος, μετὰ τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν πρὸς τὸ ἴσον ἐπανελθούσης
 τῆς τύχης καὶ ἀμφοτέρων ἐλευθερίως βιοίντων, οὐκ εἰς τὸ ἴσον
 ὁ γάμος πάλιν ἐπανελεύσεται; ποῦ δὲ τὸ φιλάνθρωπον κα-
 θαρὸν, ζημιοῦν μὲν τῇ τῶν οἰκειοτάτων μελῶν ἀφαιρέσει, πει-
 ρᾶσθαι δὲ τὴν ζημίαν παραμυθεῖσθαι ἀντεισαγωγῇ τῶν ἄλλων
 κτημάτων; πῶς δὲ μέχρι καὶ τῶν φανλοτάτων αὐτῆς περιου-
 σίας τῶν αἰχμαλώτων λογίζεται⁸ φυλαττομένων αὐτοῖς τῶν
 δικαίων, οὐχὶ πάνδεινον⁹ τῷ μείζονι μέρει (φημι δὲ τῇ τοῦ
 οἰκείου μέλους συντηρήσει) κινδυνεύειν αὐτοὺς μὴ¹⁰ ὁμοίως
 ἀξιοῦσθαι τῶν δικαίων, ἀλλ' εἶναι ἀνεπίσχετον τὴν ζημίαν, εἰ
 τοῦτο ἐπὶ γνώμη ἦκοι θαιέρῳ μέρει ἀλογῆσαι τοῦ οἰκείου
 μέλους; τί οὖν φημι ἐγώ; ἐάν περ τοῦ ἐνὸς μέρους ἐν αἰχμα-
 λωσίᾳ ὄντος τὸ ἀπείρατον διαμεμενηκὸς τῆς αἰχμαλωσίας ἕτερον
 πρὸς συνάφειαν ἴδοι, ἐπανέλθοι δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ ἐν ταύτῃ
 κατεσχημένον, ἄδειαν εἶναι αὐτῷ¹¹ τὸ οἰκεῖον εἰ βούλοιο ἐπ-
 αναλαμβάνειν μέλος, καὶ μηδαμῶς διότι ἕτερω συνήφθη τοὺς ἐξ
 ἀρχῆς καινοτομεῖσθαι γάμους. εἰ γὰρ ἢ γενομένη πρὸς ἕτερον
 ὕστερον συνάφεια δόξει τισὶν ἀδιάλυτος ἂν διαμεῖναι, πῶς οὐ
 δικαιοτέρον ἢ ἀρχῆθεν τῶν γάμων συνάφεια πρὸς τὴν οἰκείαν

⁷ Codd. τὴν ἐκ τοῦ γάμου ἀνισότητα. Ἰσότητα jam Steph. reposuit. ⁸ Lo-
 cus omnino corruptus. Stephanus, quocum Agylaeus facit: πῶς δὲ εἰ μέχρι καὶ
 τῶν φανλ. αὐτῆς ἢ περιουσία. Equidem conjecerim: πῶς δ' εἰ μέχρι καὶ
 τῶν φανλοτάτων αὐτῶν περιουσία κτλ. ⁹ Agyl. legit πάνδηλον. Male.
¹⁰ Legerim καὶ μὴ ὄμ. ¹¹ Scriimg. αὐτῆ.

κατάστασιν ἐπανελεύσεται; καὶ εἰ, διότι ἄλλοτρίῳ μέρει συν-
ῆπται, οὐκ ἐπιτρέπει τις διασπᾶν, πῶς οὐκ εὐλογον, διότι τοῦ
οἴκειου ἀπερῆγάγη μέρους¹², τοῦτο πρὸς τὴν ἰδίαν οἰκειότητα
συναρμόζειν; καὶ¹³ φησὶν, ἀλλὰ κέρδος γίνεται τῶν αἰχμαλώτων
ἐκ τῆς κατὰ προπέτειαν τῶν δευτέρων γάμων ὀμιλίας ἢ ἀντ-
εισαγωγή τῆς ἐκτίσεως. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος ἄμεινον¹⁴ ἢ μὴ ὅτι
γε χειλῶν προελθεῖν, ἀλλὰ μὴδ' ἐπὶ διάνοιαν τῶν ταῦτα πε-
φρονηκότων ἀναβεβηκέναι. πῶς γὰρ οὐκ ἐσχάτως εἰς φρένα
δυστυχῆς καὶ ἄπορος, ὃς τοῦ οἴκειου μέλους ἀλλάττεται χρήματα;

Θεσπίζομεν¹⁵ οὖν, μηδαμῶς ἔτι πρὸς συνάφειαν ἕτερον τὸν
ἀπείρατον μεμενηκότα τῆς αἰχμαλωσίας ἔρχεσθαι, ἀλλ' ὅσοις
ἂν δῆποτε χρόνοις ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἦ¹⁶ τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον,
περιμένειν τὸ ἕτερον, κἂν μῆτε ἔγγραφος δῆλωσις μῆτε ἄγρα-
φος ἐκεῖθεν καταλαμβάνη. εἰ δὲ παρὰ τόνδε τὸν νόμον βου-
ληθεῖεν τινες τῇ πρὸς δευτέρους γάμους ὀμιλία τῶν προτέρων
διαρρήγνυσθαι καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν παρατήρησιν τὴν ἐν τῇ ριζ'
νεαρχῇ¹⁷ περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἐξπεδίτοις ὄντων κειμένην,
ἴστωσαν ὡς ταῖς ποιναις ὑποκείσονται ταῖς ἐν τῇ εἰρημένῃ δια-
τάξει τεταγμέναις, δηλονότι ἀδείας οὐσης, ὡς ἔφαμεν, εἰ ἀναρ-
θρῶσθαι τῆς αἰχμαλωσίας τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον, τὸ οἴκειον
εἰ βούλοιοτο ἐπαναλαμβάνειν μέλος.

NOV. XXXIV.

De tutore, qui pupillam vitiat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λδ'.

Περὶ ἐπιτρόπου φθείροντος² τὴν ἐπιτροπευομένην παῖδα³.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Δεινὸν μὲν τοὺς ὄσοι χρηστοὶ προσδοκηθέντες ἔσσειν ὑπὸ
τῶν προσδοκησάντων πίστεως ἡξιωμένοι τινὸς ἀντὶ τοῦ ἀγα-

¹² Malim μέλους. ¹³ Steph. vult καὶ pro καὶ. ¹⁴ Steph. emendat ἄμεινον.
¹⁵ Ab hoc verbo initium facit Ecl. ¹⁶ Ita Ecl., quod et Stephano et Agylaeo
placuerat. Codd. ἦν. ¹⁷ Justiniani Nov. 117 c. 11. — Zuich. et Meerm. addunt
scholium: αὕτη κείται ἐν βι. τῶν βασιλ. κη' τί. ζ' κεφ. ζ' καὶ ἀνάγνωθι
αὐτήν.

¹ Ecl. Nov. 21. Excitatur in Basil. ed. Heimb. V p. 898; Prochiro aucto I,
14; Harm. V, 12, 54. ² Ecl. φθείραντος. ³ In Zuich. et Meerm. hoc scholium
legitur: αὕτη μετεῤῥόθμισε τὴν α' διατ. τοῦ ε' τί. τοῦ θ' βι. τοῦ κώδ. τῶν
βασιλ. βι. ε' τί. νζ'.

θούς καὶ πιστοὺς ὀφθῆναι ἐχθροὺς ἀποφανθῆναι καὶ ἀπίστους. τοσοῦτον δὲ ὑπέρδεινον τὸ κακὸν ἐπὶ τῶν λαχόντων ὀρφανικῶν παίδων ἐπιτροπήν, εἶτα⁴ ἀντὶ τοῦ σωτήριον πρόνοιαν τῶν ἐπιτροπευομένων σχεῖν αὐτοὺς ὀφθῆναι τούτων λυμαντικούς, ὅσῳ⁵ καὶ μελζονος ἠξιώθησαν πίστεως παρὰ τῶν εἰς τοῦτο καταστησάντων αὐτούς. δῆλον γὰρ, ὡς πεπεισμένος ὁ γονεὺς οὖς καταλείπει παῖδας ὀρφανικούς πατρικῆς ἀπολαύσειν προστασίας παρὰ τοῦ τῆν ἐπιτροπήν ἐγχειριζομένου, δίδωσι ταύτην αὐτῷ. καλῶς οὖν οἱ πρὸ ἡμῶν τιμωρούμενοι τὸν ἀντὶ πατρός, ἀντὶ σωτήρος παιδὸς ὀρφανικῆς δεδειγμένον φθορέα (ἐξορία γὰρ τοῦτον ὑποβάλλουσι, καὶ τῶν προσόντων ζημιούσι τῇ ἀφαιρέσει), οὐκ ἐφύλαξαν⁶ ἐπὶ καλοῦ σχήματος τὸ καλόν, οὐδ' ἦν τινα περὶ τοῦ ὑβρισμένου καὶ δεινὰ παθόντος γυναιῶν ὑπὲρ τοῦ βοηθεῖν⁷ τῇ ταύτης δυστυχία λαμβάνοντες ὀρῶνται πρόνοιαν, ἐν τῷ διορίζεσθαι τὴν τοῦ φθορέως ὑπαρξιν πρὸς τὸ δημόσιον ἄγεσθαι, οὐ συνιδόντες⁸, ὡς ἐκ τούτου γίνεται αὐτοῖς νομίζειν ἀδικίαν ἀμύνασθαι, μὴ μέντοι σώζειν τὸ βούλημα. ποῦ γὰρ ἀδικίας ἀμυνα, μὴ τοῦ ἀδικηθέντος ἀπολαμβάνοντος τὸ ἀδίκημα μηδὲ τὴν κατασχούσαν αὐτὸν συμφορὰν διὰ τῆς τοῦ νόμου ἐπικουρίας ἀποφυγόντος; ποῖα δ' ἀποφυγὴ τῷ γυναιῶ τῆς συμφορᾶς, ὅτε οὐ μόνον οὐ⁹ παραμύδιον εὐρίσκει τῆς δυστυχίας, ἀλλὰ καὶ ποριζόμενον ἑτέρῳ¹⁰ κέρδος ὀρᾷ ἐκ τῆς ἰδίας ὑβρεως καὶ¹¹ αἰσχύνης;

Ἴνα οὖν ὥσπερ κηλῖδα μῶμόν¹² τινα τῷ νόμῳ προστριβομένην καθάρωμεν, τὸ προσφέρεσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν ὑπαρξιν τοῦ φθορέως ἀποθεσπίζομεν, κελεύομεν δὲ ἐκεῖ ταύτην ἀπιέναι, οὗ τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ δυστύχημα ὁ τῆς ὑπάρξεως κύριος κατεβάλετο.

⁴ Apud Scrimg. εἶτα deest. ⁵ Ecl. ὅσον. ⁶ Scrimg. ἐφύλ. δέ. ⁷ Codd. μὴ βοηθεῖν, Ecl. autem negationem non habet, eamque tam Steph. quam Agyl. delendam esse suserunt. ⁸ Ecl. συνειδότες. ⁹ Negatio abest ab omnibus, sed necessario supplenda erat. ¹⁰ Codd. ὕστερον ἔτεσιν. Ecl. ἕτερον. ¹¹ Particula καὶ deest in Codd., sed habetur in Ecl. ¹² Ita Ecl. Codd. μῶμῳ τινά. Forte μωμητήν.

NOV. XXXV.

De raptu mulieris¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λε'.

Περὶ ἀρπαγῆς καὶ βίας γυναικός².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῇ αὐτῷ.

Οὔτε πρὸς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀπαυθαδιαζόμενοι νόμον³, οὔτε τὸν τῆς πολιτείας ἀπλῶς συγκροτοῦντες τὴν περὶ τοῦ κορικοῦ ἀρπαγῆς γνώμην ἐκφέρομεν, ἀλλ' οἷον ὁδὸν τινα τοῦ βίου τοῖς πράγμασι τὴν συμφέρουσαν κατανοήσαντες, ἐπέλιπερ εἶδομεν τῇ τοῦ ἱεροῦ συμπαθείᾳ νόμου ὡσπερ ἀναιδευόμενον τὸ κακὸν, τῇ δὲ τοῦ πολιτικοῦ νόμου αὐστηρίᾳ κατασπελλόμενον, διὰ τοῦτο τῆς μᾶλλον ἐπαμνυούσης τῇ κατὰστάσει τῶν πραγμάτων ἐγενόμεθα προνοίας. βούλεται μὲν γὰρ ὁ πολιτικὸς νόμος οὐ μόνον τὸν δι' ἀρπαγῆς καὶ βίας φθορέα γεγονότα κόρης θανάτῳ ὑπαγορευθῆναι⁴, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τῇ τοῦ θανάτου δίκῃ καὶ τὴν ὑπαρξιν ἀφαιρεῖσθαι, ὅταν εὐγενεῖς ὧσιν αἱ φθειρόμεναι, ἀλλὰ κακείνους, οἱ συναντιλήπτορες ὥφθησαν τοῦ ἀνοσιουργήματος, τὴν αὐτὴν ὑφίστασθαι ποινὴν καὶ ζημίαν, καὶ τοῦτο γίνεσθαι⁵ οὕτως, κἂν ἑαυτὴν ἐκοῦσα ἢ γυνὴ τῷ ἀρπαγῆ ἐνεχείρισεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ταύτης πατέρα ἐν συνειδήσει καταστάντα τῆς πράξεως ὑπερορῆα κολάζει· καὶ οὐ τοσοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ παρὰ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἢ ἀρπαγὴ τετόλμηται, συνειδῶς⁶ ἐλέγχεται, ὅμως δὲ ὀλιγορῆα διδοὺς τὴν τοῦ θυγατρίου διαφθορὰν καὶ ἀριεῖς τῆς δίκης τὸν ἔνοχον, ἢ τὸν τοιοῦτον γάμον ἀποδεχόμενος, ποινὴν ὑπέχει τῆς ὀλιγορῆας φυγῆν ὑπερόριον. ταῦτα μὲν ἐδόκει τοῖς πάλαι.

Ὁ δ' αἰμὴνηστος ἡμῶν πατήρ οὐκ εἰς μόνην τὴν ἀρπαγὴν τοῦ γυναικίου ἀποσκοπήσας ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρακολουθήματα, πρὸς ἐκεῖνα τὴν ψῆφον ἐναρμόζεται, καὶ θεσπίζει⁷, μετὰ μὲν ὀπλων ἤτοι ξιφῶν ἢ ἄλλων τινῶν ἀνευ ξίφους ἀναι-

¹ Ecl. Nov. 22. Laudatur in Basil. ed. Heimb. V p. 899, a Psello v. 841—850, Bals. ad Phot. IX, 29 et ad syn. Trull. c. 92 (ed. Rhalli I p. 214 et II p. 522).

² Rubricam ex Ecl. supplevi. — In Zuich. et Meerm. notatum est: αὐτὴ ἀνήρηται τὴν διατ. τοῦ γ' τί. τοῦ δ' βι. τοῦ κωδ. ἤτις κεῖται βι. τῶν βασιλ. ξ' τί. νη', ἐναλλαγισῶν δηλονότι τῶν ποιῶν κατὰ τὴν δέναμιν τῆς παρούσης νεαρῆς.

³ Syn. Trull. c. 92. ⁴ Zuich. et Meerm. ὑπάγεσθαι. ⁵ Ita iudem. Scring. γενέσθαι. ⁶ Codd. συνειδῶτος, quod Spang. defendit. ⁷ Prochir. XXXIX, 40.

ρετικῶν τῆς ἀρπαγῆς γεγενημένης, ξίφει τιμωρεῖσθαι τὸν βιασάμενον, ὡς δὲ ὦν μεθ' ὄπλων ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἐχώρησεν οὐκ ὄντος αὐτοῦ καὶ μαιφονίας ἀθῶου· τοὺς δὲ συνεπειλημμένους ἢ συνειδότας ἢ συνεισάγοντας⁹ σπουδῆν ῥιγὸς ἐκτομῆ καὶ μάστιξι καὶ κουρεῖα τῇ ἐν χρῆ⁹ τιμωρεῖσθαι· ὄπλων δὲ μὴ συμπαρόντων τῇ βίᾳ, μὴ⁹ μέχρι φόνου τὴν δίκην ὁρᾶν ὡς οὐδὲ τῆς μαιφονίας χώραν ἐχούσης, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀνθέντην τῆς ἀρπαγῆς εἰς χειρὸς κινδυνεύειν ἀποκοπῆν, τοὺς δὲ συνυπουργησαμένους ἢ κοινωνήσαντας ἄλλως μάστιξι καὶ κουρεῖα καὶ ὑπερορεῖα τὴν δίκην εἰσπράττεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς εἰς τὸ σῶμα ζημίας οὗτος ὅρος· ἃ δ' εἰς χρήματα ἀφορᾷ, ταῦτα τὸ ἀμεταποίητον καὶ ἐνεργὸν συγκεχώρηται φέρειν τῆς ἀοχῆθεν νομοθεσίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ ἡμέτερος ἀποθεσπίζει πατήρ· οἷς σύμψηφον γνώμην καὶ ἡμεῖς ἀναδεχόμενοι τὴν τε ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τῷ ἔπειτα¹⁰ τιμῆν τε καὶ ἐνέργειαν τῇ νομοθεσίᾳ ἐπισφραγιζόμεθα.

NOV. XXXVI.

Ut succedat captivi filius¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λς'.

Περὶ τοῦ κληρονομεῖν τὸν τοῦ αἰχμαλώτου παῖδα².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῆ τῷ αὐτῷ.

Εἰ τῆς πολιτείας ἐρείσματα καὶ κρηπίδες οἱ νόμοι, εἴ γε μέλλοι αὐτῇ³ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ εἶναι, τοὺς νόμους χρῆ τὸ ὑγιὲς διασώζειν. νόμον δὲ ὑγίαν τί ἂν τις ἄλλο ἢ τὸ δίκαιον φραῖη; περὶ τούτου⁴ οὖν, ὥστε δικαίως διακεῖσθαι τοὺς οἱ τὴν ἡμετέραν ἄγουσι πολιτείαν νόμους, ἀεὶ στρέφοντες τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν νόμον ἐκείνον, ὃς βούλεται τὸν ἐκ δύο αἰχμαλώτων⁵ μηδὲ κληρονομεῖν τῶν διαφερόντων τοῦ ἐν τοῖς πολεμίοις μεμενηκότος, τοῦτον οὖν κατανοήσαντες κινδυνεύοντα τῆς τῶν νόμων ὑγείας (ἢπερ⁶ ἐστὶ τὸ δίκαιον) ἀποστερεῖσθαι, μετα-

⁹ Ita Ecl. Codd. συνεισάγοντας ἀγαγόντας. Codd. τῷ εἰς ἔπειτα.

⁹ Ecl. μηδὲ.

¹⁰ Ita Ecl.

¹ Ecl. Nov. 23. ² In Zuich. et Meerm. adscriptum est: αὕτη ἀνήρηται τὴν ἀ' διάτ. τοῦ ν' τί. τοῦ ἡ' βι. τοῦ κωδ. ὁ μὲν ν' τί. τοῦ ἡ' βι. τοῦ κωδ. ἐστὶν ἐν βι. τῶν βασιλ. λδ' τί. β'. ἢ δὲ ἀ' διάτ. οὐκ ἐδέχθη. ³ Zuich. et Meerm. αὕτη. Non male. ⁴ Steph. et Agy]. emendant τοῦτο. ⁵ Codd. αἰχμαλωσίαν. ⁶ Zuich. et Meerm. εἴπερ. Haud inepte.

σκενάζειν αὐτὸν πρὸς τὸ ὑγιὲς προεθνημήθημεν. ὅτι γὰρ οὐκ ἐνδίκως ταῦτα ὀρίζει, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν. τίνα γὰρ ἰσχὺν ἢ τῶν τόπων ιδιότης ἔχει ὀρίζειν τῷ παιδί τὴν κληρονομίαν; οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνό τις ἀνθυποφέρει, ὡς δούλου χρηματίζοντος τοῦ γονέως διὰ τὸ δουλικὸν σχῆμα ὃ παῖς ἀπόκληρος ἔσται. πῶς γὰρ ὁ νόμος τῆς πολιτείας, ὃς εἰ τῷ αἰχμαλώτῳ λύσις ἐγεγόνει τῆς αἰχμαλωσίας, ἐλευθέρου τοῦτον ἐγνώριζεν, οὐ συγχωρήσει τῷ ἔξ, ἐκείνου φόντι ἐλευθέρῳ κληρονομεῖν, ἀλλὰ τῇ ἐν τοῖς πολέμοις⁷ δουλείᾳ τὴν περὶ τούτου⁸ ἐπιτροπήν δώσει; τίμη δὲ καὶ διαφέρειν οἴσεται τις τὰ τοῦ αἰχμαλώτου; τοῖς συγγενέσι; καὶ πῶς οὐκ ἀπαντῶσα ἢ δουλεία τούτοις εἰς τὴν κληρονομίαν τὴν εἴσοδον ἀποκλείει; ἢ πῶς οὐ πολὺ πρότερον ἔξεσται κληρονομεῖν συγκεχώρηται⁹, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ δοθήσεται; καὶ πῶς οὐ περιφανὲς τὸ ἀδίκημα; εἰ γὰρ ἐκ τοῦ δημοσίου εὐλόγον ἔστι τοὺς αἰχμαλώτων ἐκφύνας βοηθείας τυγχάνειν, πῶς οὐχὶ περιφανῆς ἀδικία, τὸν τοῦ αἰχμαλώτου μὲν παῖδα τῆς περιουσίας ἀποστερεῖν, προσνέμειν δὲ ταύτην τῷ δημοσίῳ; εἰ δὲ καὶ πολλάκις ἐνίων γονέων πονηρῶ¹⁰ ἀποχρησαμένων συνειδότε, καὶ διὰ τοῦτο τιμωρίαις ὑποβεβλημένων καὶ πικρῶς ἔξ ἀνθρώπων ἠφραρισμένων, οἱ παῖδες οὐ κωλύονται νόμῳ κύριοι τῆς περιουσίας καθίστασθαι, τίνα λόγον ἔχει, διότι προαίρεσις εὐσεβῆς σεμνύνει τοὺς γονέας (πολλάκις δὲ καὶ μαρτυροῦ αἷμα τὸ λαμπρὸν τοῦ φρονήματος αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς θανμαστωθῆναι τοῖς ἀσεβέσι πεποίηκε), μὴ συγχωρεῖν τοῖς ἔξ ἐκείνων φυεῖσι κυρίους¹¹ εἶναι τῶν ὑπαρχόντων; οὐδαμῶς οὖν τῷ ἡμετέρῳ κράτει ὑγιῶς ἔχουσα ἢ διάταξις φαίνεται.

Διὰ¹² τοῦτο θεσπίζομεν ἀπὸ τοῦ νῦν, ἂν τε τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ζόφου περιεχυμένου τοῖς γονεῦσι πρὸς ἀνάγκη ἡλίου ἦλθεν ὁ παῖς ἂν τε ὑπὸ φωτὶ ἐλευθερίας τὰς ὠδύνας ἀπέλυσε¹³, τὰ τῶν γονέων κληρονομεῖτω, κἂν τε ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσι τῶν τῆς αἰχμαλωσίας δεσμῶν ἢ λύσις περιέσται ἢ μὴ, κἂν τε ἐνὸς τετυχηκότος¹⁴ τῆς λύσεως θάτερος ἐν τοῖς δεσμοῖς τῆς συμφορᾶς καταστρέψει τὸν βίον κἂν τε ἀμφοτέροι οἱ γονεῖς ἐν

⁷ Emendant πολέμοις. Non opus. ⁸ Scrimg. τούτων. Sed de tutela liberorum nequaquam sermo est. ⁹ Locus corruptus. Steph. et Agyl. οἷς συγκεχώρηται legendum conjiiciunt: Beck οἷς πολὺ πρότ. legit. Neutrum placet. Fortasse ἐξωτικῶ pro ἔξεσται legendum. Osenbrüggen plura excidisse opinatur, quum filiorum expressam mentionem desideret. ¹⁰ Scrimg. πονηρῶς. ¹¹ Forte κυρίους. ¹² Inc. Ecl. ¹³ Steph. et Agyl. supplet ἢ μήτηρ, quod nec Ecl. agnoscit. ¹⁴ Ecl. εὐτυχηκότος.

τῆ ἀιχμαλωσίᾳ τελευτήσωσιν· εἰ μὴ ἄρα γε τὴν τελευτὴν προφθάσῃ διαθέμενος· τότε γὰρ ἐκεῖνα κληρονομήσει, ἃ ἐν τῇ βουλῇ τοῦ διαθεμένου γονέως κέεται, φυλαττομένης τῷ παιδί τῆς ἐκ τοῦ νόμου τετραουγκίου βοηθείας.

NOV. XXXVII.

Ut domini testamento manumissus, si illum decessisse aditamque ejus hereditatem esse ignoret, testari possit.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λζ΄.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ¹.

Καὶ τῷ παρόντι νόμῳ ἠλλείποντι πρὸς τελείαν κατάστασιν ὅπερ ἐνδεῖ τούτου τῆ προσθήκῃ τὸ πρέπον αὐτῷ ἀποδιδόαμεν σχῆμα. φησὶ τοίνυν περὶ οἰκέτου ἐν δεσποτικῇ αὐτοῦ διατυπώσει ὀρισθέντος ἐλευθερίας ἀξιοθῆναι, ἀγνοῦντος δὲ τὸ διάταγμα καὶ διὰ τοῦτο λογισμοῖς ἀμφιβόλοις ἐλευθερίας ἀντεχομένου, τέως μὲν μηδαμῶς αὐτὸν διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς ἐλευθερίας ἀποστερεῖσθαι, ἀλλὰ διάγειν αὐτὸν ἐλευθέρως, διατίθεσθαι δὲ αὐτὸν ὡς ἐλεύθερον ἐπ’ ἀδείας μὴ ἔχειν· οἷον μεταγνοὺς μέχρι τέλους ἢν δίδωσιν ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεῖναι. μὴ γὰρ οὔσης ἔξουσίας ὡς ἐλευθέρῳ διατίθεσθαι τὰ οἰκεία, πῶς οὐχὶ πάλιν πρὸς τὴν προτέραν ἐπανήξει δουλείαν;

Ἡμεῖς οὖν φαιμέν, ἐπειδήπερ τάξιν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέρων παρέσχεν ὁ νόμος, καὶ τὰ ἄλλα παρέξειν ἃ τῇ ἐλευθερίᾳ συνέπεται. εἰ γὰρ κωλύειν αὐτὸν ἔδει τὰ τῶν ἐλευθέρων πράττειν, τί τὴν ἐλευθερίαν² οὐκ ἐκώλυσεν; ἀλλὰ τούτων ἄξιον κρίνων³, πῶς οὐχὶ κἀκείνων ἀξιώσει τῶν πραγμάτων, ἃ ποιεῖν κυρίως⁴ ἔχει τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα; ἔστω τοιγαροῦν ὁ ἡλευθερωμένος ἀληθῶς ἐλεύθερος, καὶ διατιθέσθω περὶ τῶν οἰκειῶν, ὅσα δεσποτικῇ γνώμῃ ἔδωκεν αὐτῷ ἀναφαίρετα, ὡς ἂν βούλοιο διατίθεσθαι. οὐ γὰρ πρέπον ἐν τῷ φανερῷ τιμὴν τῆς ἐλευθερίας λαβόντα δι’ ὑπόληψιν ἀθλον ἀτιμάζεσθαι καὶ τοῦ διατιθέσθαι ἀπειργεσθαι.

¹ Zuich. et Meerm. scholium habent: αὕτη ἀνήρηται διγ. ιδ’ τοῦ α’ τί. τοῦ κη’ βι. τῶν διγ. τῶν βασιλ. βι. λέ’ τί. α’ κεφ. ιζ’. ² Verba τί τὴν ἐλευθ. apud Scrimg. exciderunt. ³ Codd. κρίνειν. Beck: κρίνων, quod recepi. Alii κρίνει vel ἔκρινε. ⁴ Zuich. et Meerm. κίρος. Non male.

NOV. XXXVIII.

Ut imperatoris servi de rebus suis quomodo velint statuere possint.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λη'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ¹.

Ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοῦτο πλεονεξία τις εἶναι, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα σχῆμα εὐπρόσωπον ὑποδύεται τὴν ἐκ τοῦ νόμου διάταξιν, λέγω δὴ τὸ μὴ τοῖς οἰκέταις παραχωρεῖν περὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων διατίθεσθαι, ἀλλὰ τῶν καμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ὡς εἰκὸς πολυπόνων μόχθων τὴν κτῆσιν τὴν ἐκάστου δεσποτικὴν χεῖρα συλλέγειν· καὶ θαυμάζω τὸν ἐξ ἀρχῆς θέμενον τὸν νόμον, πῶς οὐδέν τι μέτριον καὶ ἐπιεικὲς τούτῳ προσέειπε. πλὴν ἀλλ' οἳ τε πατέρες τοῦ τοιούτου νόμου καὶ ὁ νόμος ἐχέτωσαν παρὰ τοῖς ἄλλοις τὸ ἀποδεκτὸν, ὡς ἡ ἐκάστου φέρεῖ γνώμη, ἐγὼ δὲ τούτοις οὐδαμῶς ἀπονέμω χώραν ἀποδοχῆς οὐδ' ἐπὶ τοῖς ἑμοῖς οἰκέταις συγχωρήσω κείσθαι τὸ δόγμα πᾶσαν ἄδειαν περὶ τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως τούτοις παρεχόμενος².

Τοιγαροῦν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ πρὸς τὸν μετέπειτα βίον ἔστωσαν οἱ βασιλέως οἰκέται τὰ οἰκεία πράγματα ἀληθῶς οἰκεία κεκτημένοι ἐν τῷ μὴ τὴν ἐξουσίαν ἀφαιρεῖσθαι ὡς ἂν βούλωνται περὶ αὐτῶν ὀρίζεσθαι, ἂν τε πρὸς ἡλίον ἀγὰς περιστρέφονται ἂν τε τὸν βίον ὡς καταλύοντες, μηδ' ἕνεκα τῆς δουλείας ὧν ὑπῆρχον κύριοι πραγμάτων ἐξωθούμενοι τῆς κυριότητος. περὶ μὲν οὖν βασιλέως οἰκειῶν οὗτος κεκαινίσθω καὶ κρατεῖτω νόμος, τοῖς δ' ἄρχουσι καὶ τῷ ἄλλῳ τῆς πολιτείας πληρώματι, εἰ γε μὴ βούλοιντο πρὸς τὴν ἡμετέραν γνώμην ἀφορᾶν, ἐξέσται πρὸς τὸν ἀρχαῖον περὶ τῶν δουλικῶν πραγμάτων νόμον ὄραν.

NOV. XXXIX.

Ut prodigus quae ex re ipsius sint facere possit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ λθ'.

Περὶ τοῦ τὸν ἄσωτον τὰ συμψέροντα διοικεῖν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις οὕτως εἰς ἄκρον κατήντησε τελειότητος, ὡς μηδέποτε ἀσύμφορόν τι ἑαυτῷ πραγματεύεσθαι, καὶ

¹ Ibidem notant: αὕτη ἐξεφωνήθη ὑπὲρ οὗ νόμου οὐκ ἦν. ² Sic edo ex conj. Stephani. Codd. ἄδειαν παρεχόμενον περὶ τῆς — τούτοις παρέχομαι.

¹ Ecl. Nov. 24. ² Zurich. et Meerm. addunt scholium: αὕτη ἀνήρηται τὸ

οὔδεις οὔτως οἶμαι δυστυχῆς ἄκρως εἰς φρένας, ὡς μὴ πολ-
λάκις ἑαυτῷ χρήσιμος γενέσθαι. οὔτε γὰρ τὸν πάντη τῇ ἑαυτοῦ
συνέσει θαρρόντα πάντα πράττειν ἀνεμεσήτως ἔα τὸ θεῖον,
οὔτε τὸν ἐνδεᾶ συνέσεως πλάστης ὢν καὶ τοῦ ἰδίου πλάσματος
κηδεμῶν διὰ παντὸς ἀφήσει τῇ ἀσυνεσίᾳ σφάλλῃσθαι. τοῦτο
ἐπροοιμασάμην δι' ἐκείνον τὸν νόμον, ὃς παντάπασιν ἀποκω-
λύει τὸν ἄσωτον περὶ τῶν οἰκειῶν ἢ βούλεσθαι τι ἢ διατίθε-
σθαι. καίτοιγε ἐχρῆν ἐνορῶντα εἰς τὰ οἰκονομούμενα πρὸς τὴν
ἐκείνων θεσπιζειν κατάστασιν ἄλλὰ μὴ οὔτως ἀπλῶς, καὶ εἰ
μὲν³ ἀσύμφορόν τι διωκονόμετο, μὴ δέχεσθαι, εἰ δὲ λυσιτελές,
καταδέχεσθαι· νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον διορίζει, ἀλλὰ καθάπαξ
ἀποκλείει τῷ ἄσώτῳ τὴν περὶ τῶν οἰκειῶν βουλήν.

Τοῦτο ἡμεῖς ὁρθῇ ψήφῳ μὴ προσήκειν ὑπολαμβάνοντες
διαστείλαμενοι θεσπιζομεν⁴, ἃ μὲν κρίσις ἐσφαλμένη καὶ τὸν
ἄσωτον χαρακτηρίζουσα λέγει, μήτε ἀποδοχῆς μήτε κυρώσεως
ἀξιούσθωσαν, ἃ δὲ πρὸς τὸ λυσιτελές ὁρθᾶ, μηδαμῶς ἀναπό-
δεκτα τυγχάνειν μηδ' ἀθετεῖσθαι⁵. τί γὰρ, εἰ ὁ ἄσωτος κληρὸν
τοῖς οἰκειοῖς ἐβουλήθη καταλιπεῖν, ἢ πένησι τὰ ἑαυτοῦ δια-
νεῖμαι, ἢ οἰκειῶν τὸν βαρὺν τῆς δουλείας ἀπαυχεῖσθαι κλοῖον,
ἄρ' ὅτι ἄσωτος, διὰ τοῦτο μὴ ἐξεῖναι⁶ αὐτῷ τοιαῦτα βούλε-
σθαι⁷; τί δὲ, εἰ χωρὶον ἔχων ἑαυτῷ ἐπιζήμιον, ἄλλος δέ τις
τῶν δυναμένων θεραπεῦσαι τὴν ζημίαν βουληθεὶς αὐτοῦ ἐν
κτῆσει γενέσθαι πλέον ἢ ὅσον ἄξιον τὸ χωρὶον ἀντιδιδούς
ἐκείνῳ τὴν ζημίαν κουφίζει, ἄρ' ἡ ἄσωτεία τὴν ἐκείνῳ συμφέ-
ρουσαν καὶ βουλήν καὶ πραγματείαν κωλύει; ἀλλ' οὐχ ὁρῶ τὸν
τρόπον. ὅπερ οὖν ἔφη, τῶν πραγμάτων τηρεῖσθωσαν αἱ κα-
ταστάσεις· καὶ μὲν ἐκεῖνοι οὐδὲν τι τοῦ ἄσώτου τρόπου ὁρθεύει-
σαν ἔχουσαι, εἶναι βεβαίους τὰς διατάξεις, εἰ δ' ἁμαρτάνουσαι
τοῦ σώφρονος λογισμοῦ φαίνονται, μήτ' ἀποδοχῆς μήτε βεβαιώ-
σεως ἀξιούσθωσαν.

ἡ' διγ. τοῦ α' τί. τοῦ κγ' βι. τῶν διγ., τῶν βασιλ. βι. λέ' τί. α' κεφ. κ'.

³ Codd. καὶ μὴ. Emendavit Steph. ⁴ Hoc verbo incipit Ecl. ⁵ Ecl. ἀπαι-
τεῖσθαι. ⁶ Steph. ἐξῆν, Spang. ἐξέσται vult legi, Agyl. λεπτέον supplet. Non
opus. ⁷ Ecl. βουλεύεσθαι. Non male.

NOV. XI.

Ut captivi testamenti factionem habeant et ne servi eorum, qui intestati et sine herede decedunt, fisco inferantur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μ'.

Περὶ τοῦ τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ διατίθεσθαι καὶ περὶ τοῦ μὴ εἰσχομίζεσθαι τοὺς οἰκέτας τῶν ἀδιαθέτων καὶ ἀκληρονομήτων τελευτώντων².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Οἱ πάλαι τῆς τῶν νόμων ἐκθέσεως πεποιημένοι τὴν πρόνοιαν πολλὰ τῶν τοῦ βίου πρὸς κατάστασιν ἀγαθόντες, καὶ μαρτύριον ἱκανὸν τῆς αὐτῶν φιλανθρωποῦ γνώμης τοὺς νόμους καθ' οὓς ἡ πολιτεία διευθετεῖται καταλελοιπότες, οὐκ οἶδα ὅπως τὸ περὶ τῶν αἰχμαλώτων μέρος, οἷς οὐ διδόασι κυριότητα περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων διατίθεσθαι, οὐχ ὁμοίως τῇ ἄλλῃ τούτων ὁμολογεῖν πεποιήκασι φιλανθρωπία. ἃ μὲν γὰρ περὶ διαθηκῶν αὐτοῖς ἡ νομοθεσία³ περιέχει, λίαν φιλανθρωπῶς νενομοθέτηται. τὸ γὰρ ἐνίοτε μαρτύρων καταλαμβανούσης ἀπορίας ὄρῃσαι καὶ ἀριθμῷ ἐλάττονι μαρτύρων ἐπισφραγίζεσθαι τὰ διατετυπωμένα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀμαρτύρους πολλὰκις οὔσας κυροῦσθαι τὰς διατάξεις (ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἐν παρατάξει πιπτόντων ὠρίσαστο), μεγάλη τῆς φιλανθρωπίας ἀπόδειξις· ἡ δὲ περὶ τῶν αἰχμαλώτων νομοθεσία οὐκέτι ἀδελφῆ οὔσα τῶν εἰρημένων ὁρᾶται οὐδὲ τῆς αὐτῆς ἀποκηθεῖσα φιλανθρωπίας. οἷς⁴ γὰρ οὐ παραχωροῦσιν αὐτοῖς περὶ τῶν οἰκείων διατάττεσθαι, οὐ μόνον οὐχὶ φιλανθρωπὸν τι περὶ αὐτῶν ἐγνώκασιν, ἀλλὰ καὶ τρόπον ἕτερον τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπιτείνουσι. πῶς γὰρ οὐχὶ τούτους πάλιν αἰχμαλωτίζουσιν; ἢ πῶς οὐκ αὔξεται τὸ δεινὸν καὶ ἄλγος ἀπαραμύθητον, καὶ τοῦ θανάτου κέντρον ἐπωδυνότερον κατὰ τῆς καρδίας αἰχμάλωτος φέρων ἄπεισι τῶν ἀνθρωπίνων, ὅταν οὐ μόνον ἐν αἰχμαλωσίᾳ καταστρέφῃ τὸν βίον,

¹ Ecl. Nov. 25. 26. Cf. Harm. V, 1, 19.

² Ecloga, quae ex hac Novella

vicesimam quintam et vicesimam sextam effecit, illi rubricam: περὶ τοῦ τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ διατίθεσθαι, huic vero: περὶ τοῦ μὴ εἰσχομίζεσθαι κτλ. praemittit. Scrimg. posteriorem tantum habet eamque corruptam, dum scribit: τῶν κληρονομησάντων τελευτώντων. — Zuich. et Meerm. notant: αὕτη ἀνήρηται τὸ ἡ δίγ. τοῦ α' τί. τοῦ κη' βι. καὶ τὸ δ' καὶ ε' θε'. τοῦ α' δίγ. τοῦ γ' τί. τοῦ αὐτοῦ κη' βι. [τῶν δίγ.], τῶν βασιλ. βι. λέ' τί. α' κεφ. ι' καὶ βι. λέ' τί. β'. — Codex autem Eclogae Paris. 1355 in margine notat: ἄδεκτος. ³ Cf. Proch. XXI, 16. ⁴ Fortasse εἰ vel ἐν οἷς legendum.

ἀλλὰ καὶ εἴ τινα ἐν τοῖς ὁμοφύλοις οἶδεν ἑαυτῷ προσοῦσαν ὑπαρξιν, περὶ ταύτης οὐκ ἔστι βουλευέσθαι κύριος, ἀλλ' ἐξωθεῖται τῶν οἰκείων ὡς ἄλλοτρίων, καὶ τῶν πόνοις οἰκείοις κτηθέντων τῆς οἰκονομίας ἐκβάλλεται, ὧν ἐκεῖνος προκινδυνεύων εἰς τὰ τῶν δορυλήπτων κατέστη δεινά; πῶς δὲ, εἴ τινές εἰσι τῷ αἰχμαλώτῳ κατὰ γένος διαφέροντες ἢ τέκνα ἢ γυνὴ ἢ ἀδελφὴ ἢ ἕτεροι οὓς ἐπικλήρους οἶδεν ὁ νόμος, οὐχὶ πάντες ὁμοίως πρὸς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου ἐρχομένην αὐτοῖς κληρονομίαν ἀποβλέψαντες τῇ ταύτης ἐλπίδι τὴν περὶ τοῦ συγγενοῦς αἰχμαλώτου τῆς ἐλευθερίας παρήσουσιν ἐπιμέλειαν; ἴσμεν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς εὐαρίθμητοι λίαν φίλιτρον ἀληθινὸν διασώζουσι καὶ τούτου μόνον ἕνεκα πρὸς βοήθειαν τῶν ἀλγεινοῖς περιστοιχιζομένων ἢ γνώμη αὐτοῖς ἐπεγείρεται, οἱ πλείστοι δὲ προσδοκίᾳ τοῦ τυχεῖν τινος χάριτος ἐπὶ βοήθειαν χωροῦσι τῶν χρηζόντων τῆς βοηθείας. πόθεν οὖν ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων ἢ τῶν συγγενῶν τις ἢ ἕτερος⁵ ἀναλάβοι φροντίδα; εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπ' ἀδείας αὐτοῖς περὶ τῶν οἰκείων βουλευέσασθαι, ἔμελλον τινες ἀναλογιζόμενοι ὡς οὐκ ἀκερδῆς αὐτοῖς ἔσται ὁ πόνος, μὴ ἠραθύμως αὐτὸν ἀναδέχεσθαι· ἐνενόουν γὰρ ὡς εἰκός, ὡς ἢ τῆς σπουδῆς αὐτῶν εἰς πέρας διεξελθούσης καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερίας τυχόντων⁶ ἔξουσί τινα χάριν ὑπὲρ ὧν διεσπούδασαν, ἢ καὶ τὴν ἐκείνων σπουδὴν ὁ θάνατος προφθάσας ἐν δεσμοῖς ὄντα λάβοι τὸν ἀνθρώπον, ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει ἔσται τινὸς πλείονος ἀξιών μερίδος τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πεφροντικότα τῶν ἄλλως⁷ ἡμεληκότων· οὐ γὰρ ἀμνημονήσειν αὐτὸν καὶ παρὰ φαῦλον τοὺς πόρους ποιήσεσθαι ὑπελάμβανον. τοῖτοις οὖν ὥσπερ ἔφην τοῖς λογισμοῖς ἔμελλον τινες οὐ ἠραθύμως εἰς τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν αἰχμαλώτων σπουδὴν διανίστασθαι· νῦν δὲ, τῶν μὲν κωλυομένων διατάττεσθαι, τῶν δὲ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐμβαινόντων, οὐκ οἶδα εἴ τις εὐρεθεῖη τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀναρρύσεως πόρους ἀναδεξόμενος. ἢ τε γὰρ ἐλπὶς τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας, καὶ ἢ ἐνθύμησις τοῦ μὴ ποτε διὰ κενῆς κάμοι, τὰς ἑαυτοῦ⁸ σπουδὰς τοῦ θανάτου προλαβόντος καὶ τὸν αἰχμάλωτον ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσαντος, ὀκνηρότερον (ἵνα μὴ λέγω παντελῶς ἀπρόθυμον) ποιεῖ πρὸς τὴν ἐπιχειρησιν, ὅπερ οὐκέτι ὁμοίως συνέβαιεν, εἰ μὴ ἄκυρον αὐτοῖς ἢ νομοθεσία εἰργάζετο τὴν διάταξιν. εἰ δὲ γὰρ λύτρον ψυχῆς

⁵ Steph. vult ἑταῖρος.
⁷ Malim ἄλλων.

⁶ Zuich. et Meerm. τοῦ αἰχμαλώτου ἢ. τυχόντος.
⁸ Codd. εἰς ἑαυτοῦ. Emendarunt Steph. et Agyl.

ἡ ἰδία κτῆσις, πῶς οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦτο ἀδικίαν ἀκροτάτην ὑπομένουσιν οἱ αἰχμαλώτοι, οὐκ ἔώμενοι παρὰ τοῦ νόμου περὶ τῶν προσόντων ὀρίζειν, ἂν τοῦτο βούλωνται, ὑπὲρ ψυχῆς αὐτῶν τινα διανενημῆσθαι τῶν πραγμάτων; ἔτι γε μὴν καὶ τὰ περὶ ἔλευθερίας ἀτόπως ἐκ τούτου διακείμενα, καὶ τὸ μᾶλλον ἀτοπώτατον, ὅτι μὴ διδομένης ἀδείας τοῖς αἰχμαλώτοις διαθέσθαι ἀνακύπτουσι πολλακίς τῆς ὑπάρξεως κτήτορες, οὓς ἡ τῶν ἐχθίστων εἶχε μοῖρα καὶ οὐδ' ἐνορᾶν αὐτοὺς ἐν ζῶσιν ὄντες ἠνείχοντο, οὐ τί ἂν εἶη φανλότερον; τοῦτο οὖν οὕτως ἔχον οὐκ ἔδοξε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν δίκαιον παριδεῖν, ἀλλ' ὡσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις κατὰ δύναμιν τὴν παρὰ τοῦ κρείττονος διδομένην ὥστε τὴν ἡμετέραν πολιτείαν εὖ διοικονομεῖσθαι πεφροντίκαμεν, οὕτω πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ τὰ περὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐπανορθοῦν διεγνώκαμεν.

Θεσπίζομεν⁹ τοίνυν, ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδαμῶς τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ τῇ ἀπέργοντι αὐτοὺς διατίθεσθαι νόμῳ ὡσπερ καὶ τὸ πρότερον ὑποκεῖσθαι, ἀλλ' ἐξείναι τούτοις, εἰ μὲν οἷόν τε παρουσίᾳ πέντε μαρτύρων, εἰ δὲ μὴ τριῶν, εἴτε γραφῇ παραδοῦναι τὴν βούλησιν εἴτε ἀγράφῳ διατάξει ἐκτιθεσθαι, δηλονότι ὄρκῳ βεβαιούντων τῶν εἰς τὴν μαρτυρίαν παραληφθέντων τὸ ἀπαραπολιητόν τῇ τοῦ τελευτήσαντος διατυπίωσει, ἄντε παίδων ὄντων ἐκείνους καταλείποιο¹⁰ τῆς περιουσίας κυρίους, ἄντε μὴ παῖδας ἔχων ἑτέρους εἰς τὸν κλῆρον εἰσάγη. οὐ γὰρ δίκαιον ἡγοῦμεθα, τοὺς ἐπίσης¹¹ μετέχοντας τοῦ κοινοῦ τῆς πολιτείας ὀνόματος μὴ ἴση μοῖρα τῶν τοῦ νόμου δικαίων τιμᾶσθαι, καθ' οὓς τὸ δμόφυλον πολιτεύεται, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀπειράτους αἰχμαλωσίας ἔχειν ἐξουσίαν ὡς αὐτοῖς δοκεῖ περὶ τῶν ἰδίων βουλευέσθαι, τοὺς δὲ μὴ, ὡσπερ ἔγκλημα ἔχοντας ὅτι προπολεμοῦντες τῶν δμοφύλων εἰς πείραν ἀλώσεως ἦλθον. εἰ μὲντοιγέ τις τῶν δορυαλώτων ἢ ἐθελοντῆς ἢ ὑφ' ὧν κατέχεται¹² βίαν ὑπομένων ἐπὶ ταύτην ἔλθοι τὴν γνώμην, ὥστε τὰ αὐτοῦ πράγματα εἰς τοὺς πολεμίους χωρεῖν διατυπῶσαι, τότε οὐδαμῶς τὰ δεδογμένα βέβαια ἔσται¹³, ἀλλ' ὡς μὴ κατὰ τὸ πρότερον τῇ χριστιανῶν¹⁴ πολιτεύματι γεγεννημένη ἐκπεσεῖται ἢ διάταξις¹⁵.

Ταῦτα μὲν διωρίσθω περὶ τῶν διαθήκῃ τὸ τῆς ζωῆς τέλος κροφθάσαι¹⁶ διανοηθέντων. εἰ δ' ἡ τέλειος ἐπιστάσα τοῦ βίου

⁹ Incipit Ecl. Nov. XXV.

¹⁰ Ecl. καταλίποι.

¹¹ Zuich. et Meerm. ἐπίσως.

¹² Ecl. addit πολεμίῳν.

¹³ Scrimg. ἐστίν.

¹⁴ Sic Ecl. Codd.: κατὰ τὸν πρό-

ποντι χριστιανῶν.

¹⁵ Scrimg. διάταξις.

¹⁶ Ita edo ex Ecl. Scrimg.: περὶ

ἡμέρα ἐξ ἀνθρώπων ἀδιάθετον ἀφανίσει τὸν ἄνθρωπον, παρόντων μὲν τινῶν οἷς ὁ κληρὸς διαφέρει ἀνιόντων ἢ κατιόντων, πρὸς αὐτοὺς ἢ περιουσία πορεύεται, μὴ ὄντων δὲ τινῶν προσώπων, πρὸς οὓς ἢ κληρονομία ὄρα τῶν τοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντος αἰχμαλώτου πραγμάτων (φημι δὴ μήτε οὓς ἀνιόντας μήτε οὓς κατιόντας οἰκειοῦται τὸ τοῦ τεθνηκότος γένος), πρότερον σκοπεῖν μὲν¹⁷ κελεύομεν, εἴ τισιν ὑπόχρεως ἦν, καὶ τῶν χρεῶν ὑπεξαιρουμένων τὰ περιλειπόμενα πράγματα διχῆ διαιρεῖσθαι, εἰς τε τρίτον καὶ δίμοιρον, καὶ τὸ μὲν τρίτον εἰς τὴν ὑπὲρ ψυχῆς διανομὴν ἀφορίζειν¹⁸, τοῦ δὲ ἑτέρου μέρους ἐν τοῖς βασιλείοις ταμείοις γίνεσθαι τὴν ἀνάληψιν, ἄνευ μέντοιγε τῶν οἰκετῶν. ταῦτα γὰρ, εἰ μὴ τῶν χρεῶν ἢ ἐκπλήρωσις ἐκποδῶν σιταῖη, πάντα ἔλευθερῆ τετιμῆσθαι βουλόμεθα. τὸν¹⁹ αὐτὸν δὲ τύπον τηρεῖσθαι τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως καὶ ἐφ' ὧν οὐ πάρεισι χρέα, ὅταν ὡς εἴρηται κληρονόμων ἄπορος ἀπίοι τοῦ βίου ὁ τῆς αἰχμαλωσίας κάτοχος.

Ἡ μὲν οὖν εἰς ἐπίνοιαν ἡμῶν ἤκουσα περὶ τῆς νομοθεσίας ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλύπει²⁰ διόρθωσις, διὰ τοῦδε τοῦ θείου ἡμῶν νόμον ἐκτέθειται, ἢ δὲ σὴ μεγαλοπρέπεια τὸ θέσπισμα²¹ τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἔγνωσμένον καταστησάτω, ὡς ἂν δήλου πᾶσι γεγονότος, ἅπαντες περὶ τῶν οἰκειῶν, καὶ οὓς ἢ αἰχμαλωσία ἔχει, ὡς ἂν ἐθέλωσι διορίζωνται.

NOV. XLI.

Ut in civitatibus quinque, in itineribus vero et agris tres testes ad testamentorum fidem sufficiant.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ¹.

Ἐν πᾶσι μὲν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν, ὅσα τὴν διὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖ πίστιν, ὀφειλόμενόν ἐστι προσεῖναι τὴν διὰ τούτων² βεβαίωσιν, μάλιστα δὲ χρήζουσι διατάξεις³, αἱ γίνονται

τὴν διαθήκην προφθάσει, quae corrigenda esse etiam Steph. et Agyl. videntur. ¹⁷ Ecl. πρῶτον μὲν σκοπεῖν. ¹⁸ Ecl. ἀφορίζεισθαι. ¹⁹ Inc. Ecl. Nov. XXVI. ²⁰ Sic Ecl. Codd.: ἐλύσει. ²¹ Verba τὸ θέσπ. Ecloga non habet

¹ Zuich. et Meerm. notant: αὕτη ἀνήρηται τὴν λα' διατ. τοῦ κη' τί. τοῦ ε' βι. τοῦ κωδ., τῶν βασιλ. βι. λέ' τί. β' κεφ. τελευταῖον. ² Scrimg. τοῦτο.

³ Codd. διατάξεων, quod Agyl. emendavit in ἐκείναι τῶν διατάξεων. Vulgatam defendit Spangenberg.

πρὸς τὴν τελείαν ἡμῶν τῆς ζωῆς ἡμέραν ἀποβλεπόντων, τῆς τοιαύτης βεβαιώσεως. οὐ γὰρ ἔστι περιλειπόμενος τρόπος, ὃς ὀρθῶς αὐταῖς διαιτήσῃ, εἰ μὴ τὸ ἐκ τῶν μαρτύρων πρόσσεστι ἀσφαλές. ἔδει οὖν, ὅσον ἀναγκαῖον τυγχάνει βεβαίας εἶναι τὰς ὑπὸ⁴ τῶν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπίόντων ἀνθρώπων πραγματευομένης⁵ διατυπώσεις, τοσοῦτον αὐτὰς ἀσφαλισσάσθαι διὰ τῆς μαρτυρίας. ἀλλ' ἐπεὶ ὀρῶμεν πολλάκις ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῆς ἢ ἐπιζητεῖ ἀκριβείας τὰ πράγματα πρὸς τὴν ἐνδεχομένην κατάστασιν μὴ⁶ καθιστάμενα (μὴ γὰρ παρόντος χρῆσθαι τῇ ἀκριβείᾳ, ἀνάγκη χρῆσθαι καθὼς ἂν τις εὐπορος ᾗ), οὐκ ἔξω προνοίας ἡμῖν ἐφάνη καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ταῖς διαθήκαις ὀφειλόντων μαρτύρων παρεῖναι διορίσασθαι. τοῦτο μὲν οὖν εἰς νοῦν ἤλθε καὶ τῷ ἀειμνήστῳ ἡμῶν πατρὶ διαιτῆσαι, πλὴν ἔοικεν οὐ πάνυ τι ἀκριβῶς ἔχειν τὸ διορισθέν⁷. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ νομοθετῶν οὗ μὲν ἑπτὰ παραλαμβάνεσθαι μάρτυρας οὗ δὲ πέντε γνώμην ἐξηγηνοχότων (ἑπτὰ μὲν ἐν πόλεσιν ὡς εἰκὸς πολυανδρουμένας μὴ ἀπορίαν ἔχειν⁸, πέντε δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ὄδοιπορίαις διὰ τὴν πολλάκις φθάνουσαν τῶν εἰς πίστιν ἀξίων περιτυγχανόντων ὀλιγότητα), τούτων οὕτως ἐπ'⁹ ἐκείνων διακριθέντων, καὶ ὁ ἡμέτερος πατὴρ τὸν ὑπερέχοντα ἀριθμὸν παριδῶν ἐν τε πόλεσιν ὁμοίως καὶ ἀγροῖς καὶ ὄδοιπορίαις ἀπένευμε τὴν διὰ πέντε μαρτύρων ταῖς διαθήκαις βεβαίωσιν, πρὸς τὴν νῦν κατασχούσαν τὸν βίον ἐνδειαν τῆς ἀρετῆς¹⁰ ὡς ἐμοί γε δοκεῖ ἀπιδῶν. ὅμως, ὕπερ εἴρηται, οὐ πάνυ τις ἀκρίβεια τῷ δόγματι πρόσσεστι. τάχα γὰρ τις ἔρεῖ, ὡς οὐκ ἴσον ἐχρῆν ἀπονεῖμαι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' εἰς τὸ βραχύτερον συστεῖλαι τὴν ἐν ἀγροῖς καὶ ὄδοιπορίαις γενομένην μαρτυρίαν.

Ὁ οὖν ἐκείνος παρεῖδεν, τοῦτο ἡμεῖς οὐ παριδόντες, θεσπίζομεν, ἐν μὲν ταῖς πόλεσι τὴν διὰ πέντε μαρτύρων χορηγομένην ταῖς διατάξεσι κύρωσιν τυγχάνειν ἀποδοχῆς, ἐν ὄδοιπορίαις δὲ καὶ ἀγροῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ὀλιγανδρούσαις χώραις εὐαπόδεκτον εἶναι καὶ τὴν διὰ τριῶν.

⁴ Scrimg. ἀπό. ⁵ Codd. πραγματευομένην, quod defendit Spang. Agyl. delendum esse censuit. ⁶ Negatio, quae ab omnibus abest, necessario supplenda erat. ⁷ Cf. Proch. XXI, 15. ⁸ Codd. ἀποχωρεῖν, quod ferri non potest Spang. conjecit ἀπορεῖν vel ἀπορήσειν. ⁹ Malim ἐπ'. ¹⁰ Hoc non satis aptum est: forte ἀσφαλείας (sc. διὰ μαρτύρων) scribendum.

NOV. XLII.

De testamento non scripto vel in scripturam redacto¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μβ.

Περὶ ἀγράφου διατυλώσεως ἢ τῆς ἡδὴ γραφείσης².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἔοικεν ἡ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις ἐπικαθημένη ἀσάφεια δεινὴ τις εἶναι σφάλλιν τὰ πράγματα, ὥσπερ τις ἀχλὺς ἐρηπλωμένη καὶ τὸ νοερὸν συμμέρουσα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ὁρθῆς τῶν πραγμάτων παραστρέφουσα διοικήσεως. ταύτην οὖν τὴν τῆς ἀσαφείας ἀχλὺν ἐπεὶ κατακεχυμένην ἐγνώκαμεν τῶν διατάξεων ἐκείνων, αἱ τὰ περὶ διαθηκῶν ὀρίζουσι, καὶ βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν τοῖς πράγμασι φέρουσι³, καλῶς ἔχειν ὑπελάβομεν τοῦτο ἀνακαθᾶραι, καὶ ὅπως δεῖ κυροῦσθαι διαθήκας ἢ μὴ, ἀναμφισβητῆτα διορίσαι νόμῳ καὶ μὴ ἀντιλαβὰς ἐκατέρωθεν ἔχοντι. ἡδὴ γὰρ οἱ πρὸ ἡμῶν περὶ διαθηκῶν⁴ διαλαβόντες διχῆ τὰ περὶ τούτων διεῖλον, καὶ ἄς μὲν ἐγγράφως γίνεσθαι ἄς δὲ ἀγράφως ὠρίσαντο, καὶ τρόπον ὑποθέμενοι, δι' οὗ ἂν ἐκάστη κυρωθῆι τῶν διαθηκῶν⁵, ἢ τε ἐγγραφὸς φημι καὶ ἡ ἀγραφος· καὶ ἡ μὲν τῆς ἐγγράφου κύρωσις ἐν τῷ τὴν διατύπωσιν ἀπαρτισθῆναι καὶ ταῖς μαρτύρων ὑπογραφαῖς καὶ τοῖς σφραγίσμασιν ἔτι παρόντος ἐν ἀνθρώποις τοῦ διαθεμένου, ἡ δὲ τῆς ἀγράφου ἐν τῷ πέντε⁶ μάρτυρας εἰς ἀξιοπιστίαν οὐκ ἀμφιβόλους συνομολογήσαι λαβεῖν ἀκοαῖς τὰ διατεταγμένα αὐτὰ ἐκείνου τῇ τοῦ διατιθεμένου γλώσση. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων προστάττουσι τὴν ἐγγραφὸν διαθήκην, εἰ μὴ πάντα ὁμοῦ συνέλθοι εἰς τελείωσιν⁶ τῆς γραφῆς ἢ μηνύει τὴν βούλησιν τοῦ διαθεμένου, καὶ μαρτύρων ὑπογραφαὶ ταύτῃ μαρτυροῦσαι τὸ γνήσιον καὶ σφραγίδες ἀξιοπιστίαν παρεχόμεναι ταῖς ὑπογραφαῖς, εἰ μὴ ταῦτα πάντα ὁμοῦ συνδράμη πρὶν ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι τὸν οὗ ἢ διαθήκη, ἀκυροῦσθαι αὐτὴν καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως. ἐκ τούτου δὴ τοῦ προσδιορισμοῦ⁷ πάνυ

¹ Eccl. Nov. 27. Cf. Harm. V, 1, 6.² Zuich. et Meerm. adscribunt scho-

lum: αὕτη ἀνήρηται τὴν ἰβ' διατ. τοῦ κγ' τί. τοῦ ε' βι. τοῦ κωδ., τῶν βασιλ. βι. λέ' τί. β' κεφ. ιζ'.

³ Spang. mallet φέρουσαν.⁴ Scring. διαθε-

τακῶν.

⁵ Agyl. legendum censet ἐπί. Corruptela sane inesse videtur: fortasse

ζ' ἢ ε'. Cf. Nov. praecedentem.

⁶ Zuich. et Meerm.: εἰ μὴ πάντα ὁμοῦ συν-

έλθοι, τελείωσις τῆς γραφῆς κτλ., quod Spang. praestare putat.

⁷ Scring

προδιωρισμένον. Deinde Spang. vult legi μὴ πάνυ ἀπλῶς, quo minime opus est

ἀπλῶς (ἵνα μὴ λέγω κακῶς) ἔχοντος σύγχυσις ἔχει καὶ ἀπορία τὰ περὶ διαθηκῶν πράγματα. οἷς μὲν γὰρ δοκεῖ παντελῶς ὡσπερ τὰ νόθα τῶν σπερμάτων ἐκρίπτειν τὴν διαθήκην, καὶ ἄλλοις μὲν ἐκ τῆς περιουσίας ἐπιτρέπειν ὠφελῆσθαι, τῷ θανόντι δὲ οὐδὲ τὸ βραχυτάτον ὠφελείας ἐκ τῶν οἰκειῶν μετεῖναι (εἶπερ τις θαναῶσιν ὠφέλεια γίνεται· γίνεται δὲ ἀναζώντων ἐνίων εὐεργεσίας ἔλέει ἐκ τῆς ἐκείνου ἀποβιώσεως). ἀλλὰ γὰρ, ὡσπερ εἶπον, οἱ μὲν οὕτως ἀξιούσι παντελῶς εἶργειν τὸν ἀνθρωπὸν τῆς τῶν οἰκειῶν ὠφελείας, οἱ δὲ φιλανθρωπότερον διακείμενοι νέμονται τῇ μὴ λαβούσῃ διαθήκῃ τὸ τέλειον διὰ τῶν σφραγίδων, εἰ καὶ μὴ ἔγγραιον, ἀλλ' ὅποιαν ἂν ἡ ἀγράφως κυρουμένη διαθήκη λαμβάνοι βεβαίωσιν. οὕτως οὖν τὴν ἀμφισβήτησιν ταύτην πρὸς βλάβην οὐσαν ὄρωντες τοῖς πράγμασι, τῆς φιλανθρωποτέρας τῶν δικαστῶν μερίδος γινόμεθα, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου τὸ ἀχλυνῶδες καὶ ἀμφίδοξον εἰς ἀπλήν καὶ τρανὴν μεταβάλλομεν εἶδησιν.

Τοιγαροῦν⁸ θεσπίζομεν, τὴν κατὰ τὰ ὀφείλοντα ταῖς ἐγγράφοις διαθήκαις παρακολουθεῖν ἀτελεῖ διαθήκην, εἰ διὰ μαρτυρίας ἀγράφου πίστεως οὐκ ἀπορεῖ, βεβαίαν εἶναι κατὰ τὴν τῶν ἀγράφων διαθηκῶν κύρωσιν· εἰ δ' ἀπορεῖ τῆς διὰ μαρτύρων πίστεως, τότε ὡς μηδὲν ἔχουσαν ἀληθείας ἐχέγγυον ἀνυροῦσθαι. τίς γὰρ ἀκολουθία, μᾶλλον δὲ πῶς οὐ παντάπασιν ἄλογον καὶ ἀνόητον, νῦν μὲν τοὺς μάρτυρας τοιαύτης ἀξιούσθαι ἀποδοχῆς, ὡς καὶ τὰ μηδ' ὄλως γραφῇ δοθέντα κυροῦν, νῦν δ' αὐτοὺς παρὰ φαῦλον τίθεσθαι, ὡς μὴ ὄντας ἀξίους τὰ διὰ⁹ γραφῆς δηλούμενα βεβαίωσιν; καίτοι¹⁰ τρόπον τινὰ ἐνταῦθα ἰσχυροτέρα γίνεται ἢ πίστις. πῶς δὲ οὐχὶ μετὰ τοῦ παραλόγου¹¹ καὶ ἀναιδῆ τοῦ δικαίου προδοσίαν ἔχει; τί γὰρ, εἰ τῆς διατάξεως ἀρχὴν μὲν λαβούσης γραφῇ δίδοσθαι καὶ τὰ διατεταγμένα ἀκοῆς ἐνηχῆθησαν οἱ τούτοις τὴν ἀξιοπιστίαν χαρίζομενοι μάρτυρες, εἶτα ἢ τὸν γραφέα νόσος κατέσχεν ἢ καὶ θάνατος αὐτὸν προανήρπασε, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν διαθέμενον (οἷα πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀπροόρατα συμπτώματα ἐρχεται), διὰ τοῦτο ἄδικα πείσονται στερούμενοι τῆς ἐν τῇ βουλῇ τοῦ θανόντος κειμένης εὐεργεσίας οἱ ταύτης ἀπολαύειν παρ' αὐτοῦ ἠξιωμένοι¹²; καὶ τὸ σχετικώτατον, οὐ μέχρι τῶν ζώντων ἔστηκε

⁸ Ecl. incipit. ⁹ Praepositionem omittunt Zuich. et Meerm. Scrimg. παρὰ, pro quo ex Ecl. διὰ posui. ¹⁰ Ecl. καίτοιγε. ¹¹ Sic Ecl. Zuich. et Meerm. μετὰ ταῦτα παραλόγον. Scrimg. μ. ταῦτα παράλογον. ¹² Zuich. et Meerm. ἀξιώμενοι.

τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν θανόντα διώκει, καὶ ἀποστερεῖ τοῦτον (ὅσον ἦκεν εἰς γνώμην τῶν ἀκυρούντων τὴν διαθήκην) τῆς παρὰ τοῦ οὐκίτιμονος Θεοῦ συμπαθείας, ἧς μεθέξειν αὐτὸν ἐλλῆς ἐκ τοῦ εὖ ἐτέροις γενέσθαι ἐκείνου τῶν ἀνθρωπίνων ἀπογενομένου. διὰ τοῦτο ταῦτα συνεγνωκὸς τὸ ἡμέτερον κράτος σαφῆ καὶ ἀναμριβόλον ἐθέσπισε τύπον, ὡς, εἴτερ μόνον οἱ μαρτυροῦντες φαίεν οἰκείαν τοῦ ἀνθρώπου τὴν διαθήκην, μὴ ἀθετεῖσθαι αὐτὴν ἀλλὰ βεβαίαν εἶναι, κἂν μὴ μόνον¹³ αἱ σφραγίδες ἐνεδέθησαν ἐπικεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν μαρτύρων ὑπογραφαὶ μετὰ σφραγισμάτων¹⁴ ἐλλείπουσιν.

NOV. XLIII.

Ut isographis testamenta firmentur, et de eo, si vel tres testes fuerint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μγ'.

Περὶ τοῦ κυροῦσθαι διὰ ἰσογράφων τὰς διαθήκας, καὶ περὶ τοῦ εἰ καὶ τρεῖς τυγχάνοιεν μάρτυρες².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῆ τῇ αὐτῇ.

Οὐχ ὑπὲρ ὧν οἱ προλαβόντες ἡμᾶς τὴν ἀσφάλειαν τοῖς πράγμασιν εἰσηγήκαντο μέμφεσθαι τούτους ἔχοντες νόμον εἰσάγομεν, ἀλλὰ κἀκείνους ἐν ἀποδοχῇ ποιούμεθα τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ πράγματα, ὅτι μὴ οἶόν τε πρὸς τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀκριβὲς ἔπεσθαι³, ἐφ' ὅσον ἐγγωρεῖ μὴ ἐκπίπτειν τῆς ὀφειλομένης ὀρίζομεν καταστάσεως. τί οὖν ἐστιν, ὃ φημι; ἐκρίθη τοῖς πάλαι περὶ διαθηκῶν ἐπισκεψαμένοις ὑφ' ἐπιτὰ μάρτυσι, πέντε δὲ τὸ ἔλαττον, ταῖς ἀποβιωσίμοις διατάξεσι προσεῖναι τὸ κῆρος, καὶ οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς, ἀλλ' ὑπάρχειν καὶ γραμμάτων μὴ ἀμαθεῖς τοὺς τὴν μαρτυρίαν κατατιθεμένους, εἰ⁴ ἐν πόλεσιν εἴησαν αἱ διατάξεις πεποιημένοι, ἐν αἷς οὐκ ἐστιν ἀπορία

¹³ Ecl. καὶ μὴ μόνον¹³ εἶ. Non male. ¹⁴ Nonnulli Eclogae Codd. μετὰ τῶν ἰσφραγισμένων.

¹ Ecl. Nov. 28. Laudat Blast. A, 3 (ed. Bev. II p. 92). ² Plurimi Eclogae Codd. in fine rubricae addunt verbum μαρτυρεῖν. — In Zuich. et Meerm. notatum est: αὐτὴ ἀνήρηται τὴν λά' διατ. τοῦ κγ' τί. τοῦ ε' β. τοῦ κώδ., τῶν βασιλ. β. λέ' τί. β' κεφ. τελευταῖον. ³ Scrimg. ἔσεσθαι. ⁴ Idem καὶ pro εἰ, quod Zuich. et Meerun. suppeditant.

γραμμάτων· ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ χώραις, οὐ μὴ πάνυ τὰ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως ἐπιχωριάζει, ἐκεῖ τὰ τῶν μαρτύρων μὴ ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ μόνους ἐκείνους ἐπιζητεῖν, οἱ διὰ παιδείας ἤχθησαν, ἀλλ' εἶναι πρὸς τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον καὶ γραμμάτων ἀνημιμονεῦτοις. τοῦτο μὲν οὖν, ὅπερ ὁ νόμος διώριζε μόναις⁵ γίνεσθαι χώραις, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν εὐθηνία γραμμάτων, ἢ συνήθεια πανταχοῦ λαβοῦσιν ἔδωκεν πράττεσθαι καὶ τόποις καὶ πόλεσιν, κἂν διὰ μαθήσεως πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ὡσιν εὐποροί. ὁ καὶ τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἀρέσκον ὥφθη καὶ νόμον ἀξιοῦσθαι τῆς βεβαιώσεως.

Θεσπίζομεν⁶ τοίνυν, ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλει καὶ ὑπ' ἀμαθῶν κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, εἰ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τὸ ἀξιόπιστον οἱ μάρτυρες ἀποιρέρονται. καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν πέντε περιορίζομεν, ἀλλ' ἐν τόποις, ἐν οἷς ὡς εἰκὸς συμβαίνει⁷ σπάνιν ἀνδρῶν εἰς μαρτυρίαν ἀξίων εἰσιέναι, καὶ μέχρι τριῶν φθάνοντα τὸ εὐαπόδεκτον ἔχειν, καὶ εἶναι ἀθετήσεως κρείττω τὴν μαρτυρίαν.

NOV. XLIV.

A quibus obsignari testamenta oporteat.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μδ' ¹.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Καὶ πάντα μὲν ἄλλα ὅσα γραφῇ πραγματεύονται ἄνθρωποι, ἀναγκαιῶς ἐπιζητεῖ τὴν ἀκριβῆ τῆς μαρτυρίας παράστασιν, μάλιστα δὲ ἐκεῖνα, ὅσα τῆς ἀνθρωπίνης πλάσεως εἰς διάλυσιν ὁρώσης καὶ τῆς ἐκ τοῦ σαρκίου παρισταμένης ἐκδημίας γραμμῆμασιν ἐκτιθέντες, τούτοις τοὺς ἑαυτῶν λογισμοὺς ἀναχωροῦντες τῶν ἀνθρωπίνων καταπιστεύουσιν. ἃ μὲν γὰρ ἔτι περιόντων ἐν βίῳ ἐγράφη, κἂν ἡ² ἐσφραγισμένα, τούτων φρωῶται τὰ σφάλματα ἐκ τῆς τῶν λόγων συνεξετάσεως αὐτοῦ τε τοῦ γράψαντος καὶ τῶν, περὶ ὧν τὴν γραφὴν ἐποιήσατο³. ἃ δὲ τῆς

⁵ Steph. vult ἐν μόναις. ⁶ Inc. Ecloga. ⁷ Ecl. et Blast. συμβαίνειν.

¹ Schollum in Zuich. et Meerm. accedit hoc: αὕτη ἀνήρηται τὴν ἡ' καὶ χγ' διατ. τοῦ χγ' τί. τοῦ ε' βι. τοῦ κώδ. κεῖται μὲν ὁ χγ' τί. τοῦ ε' βι. τοῦ κώδ. ἐν βι. τῶν βασιλ. λέ' τί β'. αὐται δὲ αἱ δύο διατάξεις οὐκ ἐδέχθησαν.

² Malim κἂν μὴ ἡ. ³ Spang. ex Zuich. et Meerm. ἐποιήσαντο praefert.

ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπιόντων διατυποῦται, ταῦτα οὐκ ἂν ἦ φά-
λως ἔχοντα καταμαθεῖν, εἰ μὴ παρῆ ἢ ἐκ τῶν μαρτύρων ἀσφα-
λῆς ψῆφος. ἀλλὰ γὰρ ἄριστον⁴ καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆ νομο-
θέτη διατέταται, ἐν οἷς βουλόμενος μὴ εἰς ἀνάγκην ὄρκων⁵
πολλάκις καθίστασθαι τοὺς μαρτυροῦντας ταῖς διαθήκαις, τὸ
βέβαιον αὐτὰς κελεύει σφραγίδι πορῖζεσθαι τοῦ λαχόντος τὴν
τῶν κήσων ἐπιστάσιαν, ὃς νῦν τὴν τοῦ γενικοῦ προσηγορίαν
ἀποφέρειται. καὶ γὰρ τὸ⁶ μὴ ὡσπερ ἡμαλὴν καὶ ἔτοιμον ἐν τοῖς
ὄρκοις παρέχειν τὴν εἴσοδον, ἀλλ' ἐπισήμῳ σφραγίδι ταῖς⁷ δια-
θήκαις δόντα τὸ βέβαιον τὴν τῶν ὄρκων ἐπίσχεσιν προνοηθῆ-
ναι ποιήσασθαι, εὐβουλότατόν τε καὶ ἄριστον. ταῦτα μὲν ἐπὶ
τῶν πρόσθεν· ἢ δὲ συνήθεια μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῖς μάρτυσι τὴν
σφραγίδα τῆ διαθήκη προσμαρτυρεῖν μετήγαγεν ἐκείνου, ὃς δὴ
πρὸς τὸ τοῦ κοιαιστωρος ἀναβεβηκῶς ὁρᾶται ἀξίωμα. οὕτω μὲν
καὶ τοιαύτη τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀρίστη ἀσφάλεια ἔδοξεν.

Οἷς ἐπόμενοι καὶ ἡμεῖς, ἵνα μᾶλλον ἀμείνων ἦ, κελεύομεν
τῆ μὲν σφραγίδι τοῦ ἐπὶ τῶν κήσων καθεστηκότος ἀνδρός, ὅτι
μηδὲ μέτεστιν αὐτῷ νῦν τῆς τῶν νόμων ἐπιμελείας καὶ διοική-
σεως, μηδὲν τι πρὸς τὴν ἐπισήμανσιν τῶν διαθηκῶν μετεῖναι
(ὡσπερ οὐδὲ ἐπισημαίνονται γε ταύτη)⁸, τὴν δὲ νῦν ἀντ' ἐκε-
νης ἐπισημαινομένην αὐτῆ⁹ τοῦ κοιαιστωρος σφραγίδα μηδὲ
ταύτην μόνον ἐπισφραγίζειν τὰ διατετυπωμένα, ἀλλὰ καὶ τοὺς
μεγαλοπρεπεστάτους ἡμῶν μαγίστρος καὶ πατρικίους καὶ τὸν
τῆς πόλεως ἑπαρχον καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ ἐπὶ τῶν κρίσεων καθ-
εστήκασιν, τοῖς ἑαυτῶν σφραγίσμασι τὰς διατυπώσεις τῆ ἀξιο-
πιστίᾳ σεμνύνειν. ἀλλ' ἐν μὲν τῆ προκαθημένη τῶν πόλεων οὗ-
τοι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις χώραις καὶ πόλεσιν οἳ τε στρατηγοὶ καὶ
οἳ καθ' ἐκάστην ἑπαρχίαν κριταὶ τοῦτο ἴστωσαν καὶ ποιεί-
τωσαν.

⁴ Steph. et Agyl. ἄριστα scribi volunt.

⁵ Zuich. et Meerm. ὄρκου.

⁶ Codd. τὴν, quod emendavit Agyl.

⁷ Serimg. διτταῖς.

⁸ Serimg. ταύτην.

⁹ Serimg. ἐπισημαινομένης αὐτός. Et αὐτός quidem etiam Zuich. et Meerm. habent. Ego Spangenbergii conjecturam recepi. Osenbrüggen vel αὐτοῦ vel αὐτὰς legendum censuit.

NOV. XLV.

Ut sententiam iudices in litteras referant suaque manu obsignent¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ με'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Τῆς ἀσφαλείας τῶν ἤδη φθασάντων κεκρίσθαι πραγμάτων καὶ ὥστε μὴ τινα ὑποψίαν καὶ ἀμφισβήτησιν ταῖς κρίσεσι παρακολουθεῖν προμηθευμένοις ἡμῖν, καὶ τοῦτο παρέστηκε διορισασθαι, τὸ ἕκαστον, οἷ κρίνειν καὶ διαλύειν δίκας ἔλαχον, περὶ ὧν ἂν ἕξενέγκοι κρίσιν, ἔγγραφον ἀπολύειν τὴν ψῆφον οἰκεία αὐτοῦ διασημανθεῖσαν χειρὶ, ὥστε μήτε ἐκεῖνον ἕξαρνόν ποτε τοιαύτης καταλαμβανούσης περιπετείας δύνασθαι γεγονέναι, μήθ' ἑτέρῳ τινὶ ἕξειναι ὑποβολιμαίαν καὶ νόθον διαπλασάμενον κρίσεως γραφὴν εἰς τινα τῶν κρινόντων ἀναφέρειν αὐτήν.

Ἰᾶς τοίνυν δικαστικῷ τετιμημένος ἀξιώματι οὕτως ἐκ' τοῦ παρόντος ποιείτω καιροῦ, ἔγγραφα² ἀπολύων ἃ ἐδίκασε καὶ διασημασμένα ὑπὸ τῆς οἰκείας χειρός.

NOV. XLVI.

Abrogatio quarundam de curiis et decurionibus latarum legum.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μς'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ¹.

Ὡσπερ τῶν² ἄλλων ἀπάντων τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων ἕκαστον τὴν μεταχειρίσιν ἢ χρεῖα παρέχεται, καὶ ἃ μὲν φέρει τινὰ εὐχρηστίαν, ταῦτα ἐν λόγῳ ποιούμεθα, ἃ δὲ μηδὲν

¹ Haec Novella integra habetur in Paris. gr. 1395 A. Ibi rubrica est: περὶ τοῦ ἕκαστον δικάζειν λαχόντα τῶν παρ' αὐτοῦ κεκριμένων ἔγγραφον ἀπολύειν τὴν ψῆφον οἰκεία χειρὶ ὑποσημανομένην. — Eadem Novella laudatur in Πείρσ I. I, 19. ² Codd. ἄγραφα. Emendavit Agyl. Mox Zuich. et Meerm. notant: καὶ αὕτη κρατεῖ καὶ πράττεται.

¹ In Zuich. et Meerm. notatum est: αὕτη ἀνήρηται τὸ γ' δίγ. τοῦ β' τὸ κς' τί. θε. τοῦ νβ' τῶν δίγ. καὶ διάτ. ζ', ιβ', ιδ', ιθ', κγ' (κη'), κθ', λς' τοῦ λβ' τί. καὶ διάτ. α' τοῦ νε' λη' πθ' ρα'. οὐκ ἐδέχθη[σαν] διὰ τούτων [τούτο?] οὐδ' ἐν τοῖς βασιλικαῖς. Haec Spang. ad Nov. praecedentem traxit, ideoque extricare non valuit. Laudantur autem loci ex libro L tit. 2 Dig., et ex lib. X tit. 32 et 35 Cod., denique Nov. Justiniani 38 et 89 de curialibus tractantes. ² Articulum Scrimg. non habet.

συντελεῖ, ἐν τῷ μηδενί τιθέμεθα, οὕτω πάντως καὶ πρὸς τὴν σύνταξιν τῶν νομίμων κεφαλαίων δεήσει ἀρμόζεσθαι· ὧν μὲν οὖν ἐστὶ τις χρῆσις δεξιόν τι φέρουσα τῇ πολιτείᾳ, τούτων ἀναγκαίως καὶ κειμένων καὶ τιμωμένων, ὧν δὲ ἢ οὐδαμῶς ἢ φαύλη ἢ μεταχειρίσις, τούτων οὐ μόνον ἄξιουμένων λόγον τινός, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν νόμων θέσεως διακρινομένων τε καὶ ἀποβλήτων γινομένων.

Ταῦτά φραμεν, ἐπεὶ τοῖς πάλαι νόμοις τινὲς ἐκτεθειμένοι³ περὶ τε βουλευτῶν καὶ βουλευτηρίων τοῖς μὲν βαρείας τινὰς καὶ δυσυποίστους ἐπέτρεπον λειτουργίας, προνόμιον δὲ τοῖς βουλευτηρίοις παρείχον ἀρχῶν τινῶν προβολῆς καὶ διοικήσεως αὐτεξουσίου τῶν πόλεων. οἱ νῦν, ὅτι πρὸς ἑτέραν κατάστασιν τὰ πολιτικὰ μεταπεποιήται πράγματα καὶ πρὸς μόνην τὴν βασιλείον πρόνοιάν τε καὶ διοίκησιν ἀνήρτηται πάντα, ὡς μάτην περιπλανώμενοι τῷ νομίμῳ ἐδάφει ἐκείθεν τῷ ἡμετέρῳ ὑπεξάγονται δόγματι⁴.

NOV. XLVII.

Abrogatio legis, quae senatui praetores, decurionibus vero praefectos constituere concedebat.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μζ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ¹.

Πάλαι μὲν ἄλλην ἐχούσης τῆς πολιτείας κατάστασιν ἄλλως καὶ τῶν πραγμάτων ἢ τάξις ἐτάττετο. μὴ γὰρ πάντων ὑπὸ τῆς βασιλικῆς διασκοπούμενων προνοίας, ἀλλ' ὄντων τινῶν, ἃ τῆς συγκλήτου ἔργον ἦν διασκέψασθαι καὶ χειροτονεῖσθαι, ὑπ' ἐκείνης καὶ τὴν προβολὴν ἐλάμβανον². πρᾶιτωρες γοῦν ἐν τῇ προκαθημένῃ τῶν πόλεων τρεῖς ὑπὸ ταύτης εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καθίσταντο, καὶ ἡ τάξις αὕτη νόμου προῆει θεσπισματι. ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον ἐν τῇ φερούσῃ πόλει τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὑπὸ τῶν οὕτω καλομένων βου-

³ Codd. ἐκτεθειμένοις. ⁴ Codd. ὑπεξάγοντι δόγματα.

¹ Zuich. et Meerm. adscriptum habent: αὕτη ἀνήρτηται τὴν β' διάτ. τοῦ λδ' τί. τοῦ α' βι. τοῦ κωδ., ἥτις κείται ἐν βι. τῶν βασιλ. ε' τί. ζ' κεφ. ε'. (Heimb. c. 7) ἀνάγν. τοῦ ε' βι. τί. γ' (εγ') κεφ. δ' (α'), δ' περὶ προβολῆς ἀρχῶν ἐπιτρέπει. ² Steph. excidisse aliquid suspicatur, veluti ἀρχαί τινας ἐλάμβανον. Malim ὄντων τῶν, οὓς τῆς συγκλ. κτλ.

λευτῶν στρατηγοί τινες (οὐχ οἴους ἢ νῦν οἶδε στρατηγικὴ ἀρχή), καὶ τιμιώτεροι δὲ τινες καὶ ἄλλην ἐγκεχειρισμένοι φροντίδα³ προβέβληντο.

Τότε μὲν οὖν ἄλλως τῶν πραγμάτων διακειμένων ἢ χρεῖα τὸν νόμον ἐξίτηι· νῦν δὲ τῆς βασιλικῆς φροντίδος πάντων ἐξηρητημένων καὶ σὺν θεῶ τῇ ταύτης προνοίᾳ καὶ σκοπουμένων καὶ δαιτωμένων, καὶ χρεῖαν οὐδεμίαν ἐκείνου τοῦ νόμου παρεχομένου, μετὰ τῶν ἄλλων, οἱ τῆς πολιτείας ἐκβέβληνται, καὶ τοῦτον συνεκβεβλήσθαι ὀρίζομεν. ὥσπερ γὰρ οὐκ οὔσι τοῖς νόμοις ἢ τῶν πραγμάτων χρεῖα παρέχει προελθεῖν τὴν ἀρχὴν, οὕτως οὐ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῖς πράγμασι δόγματος κειμένου, ἀκόλουθον ἐξαλείφειν αὐτό.

NOV. XLVIII.

Ne mulieres in contractibus testimonium praebeant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μὴ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς σιυλιανῶ τῇ αὐτῇ²:

Οὐκ οἶδ' ὅπως μὴ σκεψάμενοι γνώμην ἀκριβῆ³ ταῖς γυναιξίν ἔδοσαν ἄδειαν εἰς τὸ μαρτυρεῖν προῖέναι οἱ παλαιοὶ, οὐδὲ τὸ πρόχειρον εἰς ἐνθύμησιν ἐνθυμηθέντες, ὅτι γυναικὶ ἀκοσμίαν φέρει ἢ ἀφειδῆς πρὸς τὰς ἀρρένων ὕψεις ἀπάντησις, σώφρονας δὲ καὶ κοσμίους ἢ ἐκείθεν καθίστησιν ἀποφυγῆ. πῶς οὖν ἐπέτρεψαν εἰς μαρτυρίαν παραλαμβάνεσθαι, ἐξ ἧς συμβαίνει πολλάκις ἐν δήμοις πολυανθρώποις αὐτὰς ἀναστρέφεσθαι καὶ χρῆσθαι τῇ γλώσσει ἀνευλαβέστερον ἢ κατὰ γυναικὸς λαλιὰν, τοῦτο ὥσπερ εἶπον ἐπῆλθέ μοι ἀπορεῖν. τί γὰρ ἢ γυναικῶν μαρτυρία τούτοις ἐνομίσθη προῖέναι εἰς πράγματα, αἷς⁴ ὁμοίως τοῖς ἀνδράσι μαρτυρεῖν συγκεχωρήκασι, καθάπερ τὰς σκυθικὰς γυναῖκας ἀκούομεν ὁμοῦ τοῖς γαμέταις συνεξοπλίζεσθαι; καὶ τοῦτο δὴ πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδόξου καὶ πολλῆν

³ Zuich. et Meerm. φροτίδα.

¹ Excitatur in Basil. ed. Heimb. II p. 399, a Bals. ad syn. Trull. c. 70 (ed. Rhalli II p. 469) et Blast. I, 8 (ed. Bev. II p. 104). ² Zuich. et Meerm. notant: αὕτη ἀνήρηται τὸ γ' καὶ ἡ' δίγ. τοῦ ε' τί. τοῦ κβ' βι. τῶν δίγ., τῶν βασιλ. βι. κα' τί. α' κερ. γ' θέ. ἡ' καὶ κερ. ιε'. ³ Zuich. et Meerm. γνώμη ἀκριβεῖ. ⁴ Forte οἷς, ut ad πράγματα referatur.

σύγχυσιν καὶ ἀνατροπὴν ἔχει τῶν ὁρίων⁵ τῆς φύσεως, οἷς τὸ τῶν Θηλειῶν καὶ ἀρρένων γένος διεστέλλεται; πῶς δ' οὐ προδίδωσι τὴν γυναιξὶν ὀφειλομένην αἰδῶ τε καὶ κοσμιότητα; ὧν καὶ τὴν οἴκοι ἐντυχίαν δεῖ τετηρημένην εἶναι, καὶ μὴ παντελῶς ἀφειμένην καὶ ἄνετον. ἡ γὰρ εἰς τὴν μαρτυρίαν εἴσοδος ἀνοίγουσα χώραν τῇ μὴ⁶ προσηκούσῃ γυναιξὶ παρῆρησία, δι' ὧν ἐν πολυανθρώποις δήμοις ἐγκαταμίγνυνται καὶ τοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐνστρέφονται πράγμασι, τὴν κειμένην ἐν τῇ γυναικείᾳ φύσει ὑποστολήν τε καὶ αἰδῶ ὑφαιρεῖται, καὶ προκόπτειν αὐτὰς ἐπασκεῖ πρὸς ἀναίδειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἕβριν τρόπον τινὰ τοῖς ἀνδράσι φέρει τὸ γινόμενον· τί γὰρ ἂν ἕτερον τοῦτο ἢ ἕβρις (καὶ ἕβρις ἢ βαρυτάτη) ἔσται, εἰς ἑκάτερα τὰ πράγματα ὧν κυριωτάτη ἀνδράσιν ἢ μεταχείρισις τὸ παριέναι τὸ θῆλυ γένος;

Διὸ μᾶλλον τῇ συνηθείᾳ, ἢ⁷ τὸ πταῖσμα τοῦ νόμου διορθουμένη ἀπέκλεισεν αὐταῖς τὴν ἐπὶ τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον, καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν προστιθεμένη, ψῆφρον οἰκείαν ποιεῖται τὸ ταύτης δόγμα, καὶ ἀπαγορεύει νόμῳ ὅλως γυναικας ἐπὶ τὰ τῶν συμφώνων μαρτύρια ἔρχεσθαι. ἐν πράγμασι δὲ γυναιξὶν ἰδιόζουσι, οὐ μὴ θεμιτὸν ἐντυγχάνειν ἀνδράσιν (φημι δὴ ἐπὶ τε ὠδίνων, καὶ εἴ τι ἕτερον ὃ μόνη θῆλυς ὄψις ὀρεῖ), τὰ οἰκεία καὶ ἀρρένων ὀφθαλμοῖς ἀθέατα μαρτυρεῖτωσαν.

NOV. XLIX.

Ne servi ad dicendum testimonium admittantur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μθ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ².

Ἡ μαρτυρία μέγα τί καὶ ἀναγκαῖον ὄν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων τοῦ βίου ἀσφάλειαν, οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων προσ-

⁵ Zuich. et Meerm. ὁρίων.

⁶ Codd. negationem omittunt, Steph. supplevit.

⁷ Codd. τὴν συνηθειαν ἢ. Quae ego mutavi, quum conjectura Agylaei (infra legentis προτιθεμένη τε) non sufficere videretur.

¹ Allegatur in Basil. ed. Heinb. II p. 424.

² In Zuich. et Meerm. notatum est: τὸ μὲν δίγ. (Dig. XXVÍII, 1, 20 §. 7) ἐστὶν ἐν βι. τῶν βασιλ. λέ' τί. α' κεφ. κβ' (κ') θε'. ζ'. ὃ δὲ ε' τί. τῆς β' ἰνσιτι. οὐκ ἐστιν εἰς τὰ βασιλικά. ὃ δὲ κγ' τί. τοῦ ε' βι. τοῦ κώδ ἐστὶν ἐν βι. τῶν βασιλ. λέ' τί. β'. πλὴν ἢ α' διάτ. παρελέφθη.

λευτῶν στρατηγοὶ τινες (οὐχ οἷους ἢ νῦν οἶδε στρατηγικὴ ἀρχή), καὶ τιμιώτεροι δὲ τινες καὶ ἄλλην ἐγκεχειρισμένοι φροντίδα³ προβέβληντο.

Τότε μὲν οὖν ἄλλως τῶν πραγμάτων διακειμένων ἢ χρεῖα τὸν νόμον ἐξήτει· νῦν δὲ τῆς βασιλικῆς φροντίδος πάντων ἐξηρητημένων καὶ σὺν θεῷ τῇ ταύτης προνοίᾳ καὶ σκοπούμενων καὶ δαιτωμένων, καὶ χρεῖαν οὐδεμίαν ἐκείνου τοῦ νόμου παρεχομένου, μετὰ τῶν ἄλλων, οἱ τῆς πολιτείας ἐβέβληνται, καὶ τοῦτον συνεχεβέβλησθαι ὀρίζομεν. ὥσπερ γὰρ οὐκ οὔσι τοῖς νόμοις ἢ τῶν πραγμάτων χρεῖα παρέχει προελθεῖν τὴν ἀρχὴν, οὕτως οὐ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῖς πράγμασι δόγματος κειμένου, ἀκόλουθον ἐξαλείφειν αὐτό.

NOV. XLVIII.

Ne mulieres in contractibus testimonium praebeant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μὴ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς σιυλιανῷ τῷ αὐτῷ²

Οὐκ οἶδ' ὅπως μὴ σκεψάμενοι γνώμην ἀκριβῆ³ ταῖς γυναιξίν ἔδοσαν ἄδειαν εἰς τὸ μαρτυρεῖν προΐεσαι οἱ παλαιοὶ, οὐδὲ τὸ πρόχειρον εἰς ἐνθύμησιν ἐνθυμηθέντες, ὅτι γυναικὶ ἀκοσμίαν φέρει ἢ ἀφειδῆς πρὸς τὰς ἀρρένων ὄψεις ἀπάντησις, σώφρονας δὲ καὶ κοσμίους ἢ ἐκείθεν καθίστησιν ἀποφυγῆ. πῶς οὖν ἐπέτρεψαν εἰς μαρτυρίαν παραλαμβάνεσθαι, ἐξ ἧς συμβαίνει πολλάκις ἐν δήμοις πολυανθρώποις αὐτὰς ἀναστρέφεσθαι καὶ χρῆσθαι τῇ γλώσσει ἀνευλαβέστερον ἢ κατὰ γυναικὸς λαλιὰν, τοῦτο ὥσπερ εἶπον ἐπὶ ληθῆ μοι ἀπορεῖν. τί γὰρ ἢ γυναικῶν μαρτυρία τούτοις ἐνομίσθη προΐεσαι εἰς πράγματα, αἷς⁴ ὁμοίως τοῖς ἀνδράσι μαρτυρεῖν συγκεχωρήκασιν, καθάπερ τὰς σκυθικὰς γυναῖκας ἀκούομεν ὁμοῦ τοῖς γαμέταις συνεξοπλίζεσθαι; καὶ τοῦτο δὴ πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδόξου καὶ πολλήν

³ Zuich. et Meerm. φροτίδα.

¹ Excitatur in Basil. ed. Heimb. II p. 399, a Bals. ad syn. Trull. c. 70 (ed. Rhalli II p. 469) et Blast. J, 8 (ed. Bev. II p. 104). ² Zuich. et Meerm. notant: αὕτη ἀνήρηται τὸ γ' καὶ ἡ' δίγ. τοῦ ε' τί. τοῦ κβ' βι. τῶν διγ., τῶν βασιλ. βι. κ' τί. α' κεφ. γ' θέ. ἡ' καὶ κεφ. ιε'. ³ Zuich. et Meerm. γνώμη ἀκριβεῖ. ⁴ Forte οἷς, ut ad πράγματα referatur.

σύγχυσιν καὶ ἀνατροπὴν ἔχει τῶν ὁρίων⁵ τῆς φύσεως, οἷς τὸ τῶν θηλειῶν καὶ ἀρρένων γένος διεστελλατο; πῶς δ' οὐ προδίδωσι τὴν γυναιξὶν ὀφειλομένην αἰδῶ τε καὶ κοσμιότητα; ὦν καὶ τὴν οἴκοι ἐντυχίαν δεῖ τετηρημένην εἶναι, καὶ μὴ παντελῶς ἀφαιμένην καὶ ἄνετον. ἡ γὰρ εἰς τὴν μαρτυρίαν εἴσοδος ἀνοίγουσα χώραν τῇ μὴ⁶ προσηκούσῃ γυναιξὶ παρῶρησι, δι' ὧν ἐν πολυανθρώποις δήμοις ἐγκαταμίνγνυται καὶ τοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐνστρέφονται πράγμασι, τὴν κειμένην ἐν τῇ γυναικείᾳ φύσει ὑποστολήν τε καὶ αἰδῶ ὑφαιρεῖται, καὶ προκόπτειν αὐτὰς ἐπασκεῖ πρὸς ἀναίδειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἕβριν τρόπον τινὰ τοῖς ἀνδράσι φέρει τὸ γινόμενον· τί γὰρ ἂν ἕτερον τοῦτο ἢ ἕβρις (καὶ ἕβρις ἢ βαρυτάτη) ἔσται, εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὧν κυριωτάτη ἀνδράσιν ἢ μεταχείρισις τὸ παριέναι τὸ θῆλυ γένος;

Διὸ μᾶλλον τῇ συνηθείᾳ, ἢ⁷ τὸ πταῖσμα τοῦ νόμου διορθομένη ἀπέκλεισεν αὐταῖς τὴν ἐπὶ τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον, καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν προστιθεμένη, ψῆφον οἰκείαν ποιεῖται τὸ ταύτης δόγμα, καὶ ἀπαγορεύει νόμῳ ὅλως γυναικας ἐπὶ τὰ τῶν συμφώνων μαρτύρια ἔρχεσθαι. ἐν πράγμασι δὲ γυναιξὶν ἰδιάζουσιν, οὗ μὴ θεμιτὸν ἐντυγχάνειν ἀνδράσιν (φημὶ δὴ ἐπὶ τε ὠδίνων, καὶ εἴ τι ἕτερον ὃ μόνῃ θῆλυς ὕψις ὀρεῖ), τὰ οἰκεία καὶ ἀρρένων ὀφθαλμοῖς ἀθέατα μαρτυρεῖτωσαν.

NOV. XLIX.

Ne servi ad dicendum testimonium admittantur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ μθ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ².

Ἡ μαρτυρία μέγα τι καὶ ἀναγκαῖον ὄν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων τοῦ βίου ἀσφάλειαν, οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων προσ-

⁵ Zuich. et Meerm. ὁρέων.

⁶ Codd. negationem omittunt, Steph. supplevit.

⁷ Codd. τὴν συνηθειαν ἢ. Quae ego mutavi, quum conjectura Agylaei (infra legentis προτιθεμένη τε) non sufficere videretur.

¹ Allegatur in Basil. ed. Heimb. II p. 424.

² In Zuich. et Meerm. notatum est: τὸ μὲν δίγ. (Dig. XXVIII, 1, 20 §. 7) ἔστιν ἐν β. τῶν βασιλ. λέ' τί. α' κεφ. κβ' (κ') θε'. ζ'. ὃ δὲ ε' τί. τῆς β' ἰνστιτ. οὐκ ἔστιν εἰς τὰ βασιλικά. ὃ δὲ γγ' τί. τοῦ ζ' β. τοῦ κώδ' ἔστιν ἐν β. τῶν βασιλ. λέ' τί. β'. πλὴν ἡ α' διατ. παρεῖλε φθῆ.

ώπων ἀλλ' ὧν οὐκ ἄτιμος ἢ πολιτεία δικαία ἐστὶ συνίστασθαι. καλῶς οὖν ἀκριβολογεῖται περὶ τούτου τοῖς νόμοις, καὶ οὐκ ἀπλῶς παντὶ διδῶσι πάροδον πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς μαρτυρίας. πλὴν ἀλλ' ἐπέπερ τοῖς ὑπὸ δουλικὴν τελούσι τύχην ἐνιοι τῶν νόμων ἔδοσαν εἰς μαρτυρίαν ἐν τισι τῶν πραγμάτων εἰσιέναι³, ὁρθῶς ἡμῖν ἔχον ἐφάνη καὶ τὰ περὶ τούτου παρασημήνασθαι.

Ὡστε καθόλου τοὺς μὴ μετασχόντας πολιτείας ἐλευθέρου εἰς τὸ μαρτυρεῖν ἀπροσδέκτους καθίστασθαι, καὶ τὸν⁴ ἐν τῇ νεαρχῇ νομοθεσίᾳ⁵ κρατεῖν καὶ περὶ πάσης ἀπλῶς μαρτυρίας ὀρίζειν καὶ ἐν παντὶ πράγματι, ἂν τε διαθῆκαι ὧσιν ἂν τε τις ἕτερον τοῦ βίου πραγματεία παραλαμβανομένη⁶. εἰ γὰρ οὐκ ἔξεστι μαρτυρεῖν ἐκείνοις, ὅσοι καίτοι πολιτείας ἐλευθέρου ὄντες μὴ τὸν βίον ἐλευθερίως καὶ ἀξίως ἥς ἔλαχον ἐλευθερίας διαζῶσιν, οὐδ' ἐφ' ὅσον δυνατόν ἀδούλωτον τοῦ νοῦ συντηροῦσι τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρὸς δουλείαν ἴδν οὐ δεῖ πράξεων ὑπάγονται, οὐδὲ τούτοις παρασχεθήσεται μαρτυρεῖν, ὅσοις ὁ βίος ἐλεύθερος οὐ γνωρίζεται. εἰ γὰρ καὶ ἕτερος ἐνταῦθα τρόπος δουλείας, ἀλλ' ὅμως δουλεία, ἣν μετέχειν οὐκ ἄξιον τοῦ τῆς ἐλευθερίας ἀξιώματος.

NOV. L.

Ut donationes ultra D solidos in scripturam redigantur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ν'.

Περὶ τοῦ τὰς δωρεὰς τὰς μέχρι φ' νομισμάτων οὔσας ἐγγράφως γίνεσθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐστὶν ὅτε μὲν χάριτας ἀμειβόμενοι ὅτε δὲ μόνη χρηστῇ προαιρέσει κινούμενοι δωρεαῖς ἐνίους δεξιοῦνται, καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους διαστείλασθαι ἔδοξεν, οἷας τε χρῆ ἀνατρέπτους³, καὶ οἷας ἀκύρους εἶναι. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ περὶ τούτου διασκοποῦντες γνώμην ἐξέφηραν, ἐκείνην τὴν δωρεὰν

³ Cf. Dig. XXII, 5, 7. ⁴ Malim τὸ. ⁵ Nov. Justiniani 90 c. 6. ⁶ Scrimg. ἂν τε τὴν ἕτερον τοῦ βίου πραγματείαν παραλαμβανομένη.

¹ Ecl. Nov. 29. Laudatur in Πείρῃ LIII, 2 et Harm. III, 1, 17. ² Zuich. et Meerm. hocce scholium habent: αὕτη ἀνήρηται τῆς ρξθ' (l. ρξβ') νεαρχῆς κεφ. α' καὶ τοῦ κγ' τί. τοῦ ἡ' βι. τοῦ κώδ. διάτ. λθ' τῶν βασιλ. βι. μζ' τί. α κεφ. οδ' καὶ κεφ. ξδ'. ³ Malim ἀτρέπτους.

ἐκπίπτειν τοῦ βεβαίου¹, ἢ χρυσίων πεντακοσίων ὑπερτείνει τιμῆς, εἰ μὴ πρᾶξις δημόσιος ἐμφανὲς τὸ δῶρον ποιήσει, κἄν ἰδιαζούσῃ καὶ μυστικώτερον γραφῇ τοῦ δωρησαμένου ὁ λαβῶν ἀποφέρεται τῆς προαιρέσεως τὴν ἀσφάλειαν· οὐκ οἶδα τί βουλόμενοι ταύτῃ τῇ περιττῇ ἀκριβολογήσει. ἐγγράφως γὰρ πεπραγματευμένης τῆς δωρεᾶς καὶ μαρτυρίας οὐ δεχομένης παρ-αίτησιν² ταύτῃ συναπτομένης, τί πλέον ἀκριβολογεῖσθαι ἔδει;

Ἡμῖν³ τοίνυν τὴν περιεργον⁴ ταύτην ἀκριβολογίαν (ἣν οὐδὲ τηρηθεῖσαν⁵ ἐπὶ δωρεᾶς ὅλως ἴσμεν) δοκεῖ καὶ θεσπίσματος καταπαύσασιν ἐκείνο ἐκθεῖναι, ἵνα δωρεὰ ἢ χρυσίων ὑπερέχουσα πεντακοσίων ἐγγραφὸς μὲν οὐσα ἀναθέητος διαμένη, ἐγγράφου δὲ συστάσεως ἐρήμη γνωριζομένη ἀβέβαιος ἢ⁶ κατὰ τὸ ὑπερβαῖνον μέτρον τῶν πεντακοσίων νομισμάτων, κἄν ὑπὸ μάρτυσιν ὁ τῆς δωρεᾶς ἀντιποιούμενος ταύτης ἀντιποιῆται. καὶ γὰρ ἢ μέχρι τῶν πεντακοσίων τιμωμένη, εἰ καὶ ἄγραφος εἴη, τρισὶ μάρτυσι κυρουμένη φέρει τὸ βέβαιον· καὶ δέον τούτῳ τῷ τύπῳ ἐξεταζόμενας λαχύνειν ἢ ἀκυροῦσθαι τὰς δωρεάς.

NOV. LI.

De invento thesauro, cuius esse debeat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νᾶ΄.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἦν μὲν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον τοῖς θεοῖς ἡμᾶς καὶ σωτη-
ροῖς πείθεσθαι νόμοις· οὕτω γὰρ πολιτευόμενοι ἦκιστα νόμων
ἀνθρωπίνων προσεδέθημεν, καὶ τῷ ἐκείθεν φωτὶ ἀσφαλῶς

¹ Scrimg. βεβαίαν, cui Agyl. cum Steph. addi vult εἶναι. Βεβαίου habent Zuich. et Meerm.

² Scrimg. οὐ δεχομένης παρ' αὐτῆς, pro quo cum Steph. ἐνδεχομένης παρ' αὐτῆς editores fere dederunt. Equidem, licet Zuich. ἐνδεχ. habeat, tamen οὐ δεχ. retinui, et mox παρατίσω scripsi auctoribus Zuich. et Meerm.

³ Inc. Ecloga. ⁴ Ecl. ἀπερίεργον. Fortasse rectius. ⁵ Codd. τὴν ἐρηθ. Ecl. vero τηρηθεῖσαν.

¹ Haec Novella inserta reperitur Codici Marc. 172 fol. 211 (et Pal. 55 ex eo descripto) et Vatic. 1187 fol. 305. In illo sic est: Λέοντος εὐσεβοῦς βασιλέως ῥωμαίων κεφάλαια κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ νομοθεσίας. στυλιανῷ τῷ ὑπερφουεστάτῳ μαγίστρω τῶν θεῶν ὀφθαλμῶν. περὶ τοῦ ἐξεῖναι παντὶ τῷ θησαυρὸν ἀνευρόντι τῶν οἰκείων πόρων κερδαίνειν κατὰ τὸν ἐν τῇ θειοτάτῃ ἡμῶν διατάξει ἐκτεθειμένον προσδιορισμόν. — περὶ εὐρέσεως θησαυροῦ. — ἦν μὲν ἀγαθὸν — κυριότητα. Hinc rubrica Novellae duplex suppleri poterit. — Caeterum Zuich. et Meerm. adscriptum habent scholium: αἴτῃ ἐκαίνισε

ὁδηγούμενοι οὐκ ἂν τῆς ἐκ νόμων βοηθείας ἀνθρωπίνης εἰς χρεῖαν² κατέστημεν. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς ἰλύος χαλεπὸν ὑπεράνω πάντα γενέσθαι καὶ τοῖς πρὸς οὐρανὸν ἐπαίρουσι θείοις ἐντάλασιν ἐπαρθῆναι, ἐφεῦρε καὶ ἡ ἀνθρωπίνη πρόνοια διὰ δογμαίων οἰκειῶν σωτηρίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. διὰ τοῦτο καὶ νῦν, τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν οἰκτιρμονας εἶναι παρεγγνωμένον, καὶ τῶν ἀλιτοῦρα πιεζομένων τοὺς, ὅσοι τῶν ἐκείνου δωρεῶν ἀπολαύοντες ἐν εὐπορίᾳ διαβιοῦσι, παραμυθεῖσθαι τὴν στενοχωρίαν, ἐπέπερ τινὲς ἀχάριστοι μὲν περὶ τὸν δεσπότην ὄντες, ἀσυμπαθεῖς δὲ περὶ τὸ συγγενές, οὐ μόνον οὐκ ὀρέγουσι χεῖρα ἑλέου τοῖς χηρῶσιν, ἀλλ' ὡσπερ φθονοῦντες καὶ ἀγαῖς ἡλίου τοὺς ἑαυτῶν σκυθρωποὺς ὄραν θησαυροὺς, γῆ τούτους κατορύττουσιν, ἐδέησε καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀπανθρώπου ἐπινοίας νόμον εἰς βίον ἔλθεῖν. ὅς πάλαι μὲν ἐκτεθειμένος, πλεονεκτῆθεις δὲ παρ' ἧς πολλὰ τῶν καλῶν διαλυμαίνεται πλεονεξίας καὶ ἐπ' αὐτῆς τὸ οἰκεῖον κράτος ἀφρημένος, νῦν παρὰ τῆς ἡμετέρας βασιλείας τοῦτο πάλιν ἀνακομίζεται. ἐκέλευε γὰρ ὁ νόμος τὸν τῷ κατορωρυμένῳ περιτυχόντα θησαυρῶ³, εἰ μὲν βασιλικὸν εἴη τὸ χωρίον ἢ δημόσιον ἄλλως, διακληροῦσθαι τὸν εὐρόντα καὶ τὸ δημόσιον ἐπίσης τὸ εὐρημα· εἰ δ' ὁ τόπος, ὅς τὸν θησαυρὸν εἰς φῶς ἤνεγκεν, οὔτε βασιλῆιος οὔτε δημόσιος ἀλλ' ἑτέρου τινὸς προσώπου, ἀμφοτέροις ὁμοίως τῷ τε περιτυχόντι καὶ τῷ τοῦ χωρίου δεσπότη τοῦτο⁴ ἐπίσης διανεμέσθαι· εἰ δὲ τοῦ εὐρόντος τὸ χωρίον, αὐτοῦ καὶ τὸ πᾶν εὐρημα εἶναι. ταῦθ' ὁ νόμος ἐθέσπισεν. ἀλλ' ἡ φράση πλεονεξία οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτον παραλογοισαμένη, κέρδος ἀδικῶν τῷ δημοσίῳ χαριζομένη ἐκείνῳ μέχρι τοῦ νῦν τὸν εὐρισκόμενον δίδωσι θησαυρὸν εἰς ἀπραξίαν τὸν νόμον περιστήσασα. τί οὖν ἐκ τούτου συμβαίνει; γινῶσιν ἔχοντες θησαυρῶν κατορωρυγμένων, ἐννοοῦντες, ὅτι τοῖς αὐτῶν πόνοις ἡσθήσονται ἕτεροι, αὐτοὶ δὲ μάτην ὑποστήσονται τὸν κάματον, οὐ μόνον δὲ ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πικραῖς ἐξετάσεσιν ὑποβεβλήσονται, παρὰ φραῦλον ποιοῦνται τὴν ἔρευναν καὶ λαμβάνει οὕτως αἰώνιος ἀπόκρυψις καὶ ἀπώλεια, ὣν ἡ φανέρωσις ὠφέλειαν ἀνθρώποις ἐμιελλεπραγματεύεσθαι.

τί. α' τῆς β' ἴστυ. ἐκ συνηθείας πάλαι σιωπηθέντα· οὗτος ὁ τίτλος τῆς β' ἴστυ. οὐκ ἐδέχθη εἰς τὰ βασιλικά, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ βι. μα' τῶν διγ. τί. α' ἐν βι. τῶν βασιλ. ν' τί. α'. ζῆται οὖν τοῦ τοιοῦτου ν' βι. τί. α' κεφ. λ' καὶ κεφ. ξ'. ² Zuich. et Meerm. ἐν χρεῖα. ³ Scring. τὸν κατορωρυγμένον — θησαυρόν. Zuich. et Meerm. τῷ κτλ. ⁴ Malim τοῦτον.

Κελεύομεν τοίνυν, κατὰ τὴν δικαιοσύνην τοῦ ἀρχαίου νόμου καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος γίνεσθαι, καὶ θησαυροῦ εὐρεθέντος, εἰ μὲν ὁ τοῦτον ἔξαγαγὼν τόπος τῶν δημοσίων ἢ τῶν βασιλείων εἶη χωρίων, μετὰ τοῦ δημοσίου τὸν εὐρίσκοντα μερίζεσθαι, εἰ δ' ἕτερον τινὸς προσώπου, παραπλησίῳ τρόπῳ αὐτὸν τε τὸν εὐρίσκοντα¹ καὶ τὸν κύριον τοῦ τὸν θησαυρὸν ἀναδόντος χωρίου τὴν διανομὴν ποιῆσθαι. εἰ μὲντοιγε πρὸς ἀγνωμοσύνην ἴδοι ὁ τοῦτον εὐρῶν καὶ μὴ πᾶν τὸ εὐρηθὲν ἀνομολογήσαι βουλήσεται, ἀλλὰ παρακατάσχοι δόλῳ καὶ ψεύδει ἐκ τοῦ εὐρήματος, τότε κενούς αὐτῷ γίνεσθαι τοὺς πόνους, καὶ μηδὲν ὕλως αὐτὸν λαμβάνειν ὡς κακοῦργον καὶ τῶν ἀλλοτρίων κλέπτῃ, ἀλλ' εἶναι μόνου ἑκείνου τὴν εὐεργεσίαν, ὅς ἔχει τοῦ χωρίου τὴν κυριότητα.

NOV. LII.

Ut tam veterum principum quam recentiorum numi, modo justī ponderis probaeque materiae sint, valeant.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νβ'.

¹ Ο αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῇ αὐτῇ¹.

Εἰ νεῦρα τῶν πραγμάτων² αἱ τούτων εὐποροὶ ἀφορμαί, εὐστάθεια δὲ πολιτείας ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων δυνάμεως, καλῶς ἄρα οἱ παλαιοὶ τὴν ἔνδειαν ὡς νόσον καὶ φθορὰν κἀντεῦθεν ἐδίωκον, ἐκ τοῦ βούλεσθαι πᾶσαν ιδεάν νομίσματος, κἂν εἰς τοὺς πάλαι καὶ πρόπαλαι ἀναφέροίτο βεβασιλευκότας, ὁμοίως ἐμπολιτεύεσθαι. ἀλλὰ τούτῳ τῇ καλῇ οὐκ οἶδα τί παθόντες οἱ πρὸς τὰ σκῆπτρα ὕστερον καταστάντες οὐκ ἔδοσαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μείναι σχήματος, ἀλλ' ὡσπερ τῇ εὐπορίᾳ τῶν ὑπηκόων διαβασκήναντες, τὸ ἀπολίτευτον μὲν τοῖς φέρουσι τῶν πρὸ αὐτῶν ἀρξάντων νομίμασι τὴν μορφήν κατεψηφίσαντο, μόνους δὲ τοῖς ἐαυτῶν ἀπένεμαν πολιτεύεσθαι, οὐ βουλευθέντες συνιδεῖν τὴν ἐκ τούτου περισταμένην καινοτομίαν τὰ πράγματα, οὐδὲ τὴν βλάβην, ὅση χωρεῖ μὲν διὰ πάντων, μάλιστα δὲ κατὰ τῶν ἀπορωτέρων καὶ χρηζόντων μείζονος βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως. καὶ γὰρ τὸ τῶν ἐμπόρων πληθῆθος καὶ τοὺς ἄλλως ἐκ

¹ Zuich. et Meerm. ἐεργότα.

² Zuich. et Meerm. adscribunt: αὕτη ἐκαίνισε τὴν α' καὶ γ' διατ. τοῦ ια' τί. τοῦ ια' βι. τοῦ κωδ. παραλόγως σιωπηθείσας· τῶν βασιλ. βι. νδ' τί. ιη'.

³ Aegl. χρημάτων legi vult.

χειρῶν βιοῦντας καὶ ὅλως τὸ γεωργικὸν γένος εἰς μεγάλην ἀπορίας ἀνάγκην συναλείνει, οὐκ ἐχόντων ἐτέρωθεν ἐραυλίζεσθαι τὴν τῶν πραγμάτων εὐπορίαν, ἐκείνης καταλυθείσης τῆς ἀφορμῆς³, ἣ τέως αὐτοῖς συναντελαμβάνετο.

Διὰ τοῦτο ἡμεῖς τῶν νεωτέρων τὴν καινοτομίαν οὐκ ἀγαπῶντες, τῇ δὲ προνοίᾳ τῶν ἀρχαίων ἐπόμενοι θεσπίζομεν, κατὰ τὴν ἐκείνων φιλάνθρωπον καὶ πολιτικωτάτην γνώμην πᾶν εἶδος νομίσματος, ἀπαραποίητον τὴν μορφήν ἔχον καὶ τὴν ὕλην ἀκίβδηλον καὶ τὴν ὁλὴν τέλειον, ἃν τέ τις ἢ τῶν προγενεστέρων ἂν τε τῶν ὀψιγόνων, δι' ἴσου καὶ τιμᾶσθαι καὶ πολιτεύεσθαι. δίκη δὲ τοῖς καταφρονεῖν ἀπονοηθεῖσαι τοῦ ὀρίσματος αἰ εἰς τὸ σῶμα διὰ μαστίγων πληγαὶ καὶ τριχῶν κουρεία ἐν χρῶ, καὶ προσέει χρυσίου τριῶν λιτρῶν ἢ ἀπότισις.

NOV. LIII.

Ut cuique tam intra civitates quam extra mortuos sepelire liceat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νγ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐμοὶ φαίνεται μὴ μόνον ὅσα τῷ βίῳ συμφέροι τῶν πολιτενομένων ταῦτα πρέπον ὀρίζειν τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἤδη καταλυσάντων τὸν βίον τὰ πρέποντα ἀνθρωπίνῃ σκέπτεσθαι συμπαθεία, καὶ μὴ δι' ὧν ἀτιμία μὲν καὶ ὕβρει τῶν μεθισταμένων τὰ σώματα παραδίδοται, αἰσχύνῃ δὲ τῇ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει περιγίνεται², ταῦτα νομοθετεῖν. πῶς γὰρ οὐκ ἐστὶ τὴν ἀνθρωπίνῃ φύσιν αἰσχύνειν, ὅταν μὴ βούληται ὁ νόμος³ γῆ κρύπτεσθαι, εἰ μὴ ἔξω πόλεων φέροίτο τὸ βληθὲν ὑπὸ τοῦ θανάτου σῶμα; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο διορίζων περὶ ἐκείνων ἔλεγε τῆς ταφῆς, οἷς εὐπορον τὴν ἐκφορὰν ἐποίει ἢ ἔτι ἐν βίῳ περιόντων αὐτῶν εὐπορία, ἴσως ἂν εἶχέ τινα πρόφασιν παρακελεύόμενος, καίτοιγε καὶ τότε ἐχρῆν πρὸς συμπάθειαν ὀρᾶν φίλων, συγγενῶν, οἰκείων τοῦ τεθνηκότος, οἷς μέγα εἰς παραμύθιον τοῦ ἄλγους καὶ τῆς ἀποστερη-

³ Malim μορφῆς.

¹ Laudatur in Basil. ed. Heimb. I. p. 640 et V p. 648. ² Scrimg. παραγίνεται. ³ Dig. XLVII, 12, 5 et Cod. III, 44, 12, qui loci in Basilica non sunt recepti.

σεως τοῦ ποθομένου τάφου περιπτύξεις καὶ ἐπ' αὐτῷ χεόμενα δάκρυα ἔξω κειμένου τῆς πόλεως οὐκ εὐχερῶς ἐπιτελεῖσθαι πέφυκεν⁴. ἀλλ' ὅμως εἰ ἐκείνοις⁵ τὴν ταφὴν ἐκδημον ἐπολεῖ τῆς πόλεως, οἷς οὐκ ἄπορον αὐθημερὸν γίνεσθαι, ἣν τις ἀφορμὴ τοῦ δόγματος τῷ ἀσυμπαθεῖ. νῦν δὲ κατὰ πάντων ὁμοίως φερομένης τῆς ἀσυμπαθείας, πῶς οὐ πρόδηλον τὸ ἄτοπον καὶ ἢ κατὰ τῆς φύσεως νομοθεσία καὶ αἰσχύνῃ; ὧν γὰρ ἔτι ζώντων ἄπορος ἦν ὁ βίος καὶ ἔρημος, πῶς θανόντες αὐθημερινῆς ταφῆς εὐπορήσουσι; πῶς δὲ τῆς ταφῆς ἀπόρου τυγχανούσης, οὐχὲν ἐπὶ συγκαῖς ἡμέραις οὕτω διαμένοντες ἐλεεινὸν ὁμοῦ καὶ φρικτὸν κείσονται θέαμα καὶ τὴν ταπεινὴν ἀνθρώπων φύσιν αἰσχύνοντες; χωρὶς δὲ τούτων πῶς οὐκ ἐστὶ δίκης ὑπεύθυνον, ἐνίοτε τῶν ὁμιλησάντων τῷ θανάτῳ θεραπεύοντων θεοῦ χρηματιζόντων καὶ ὑπὸ τῆς ἄνω δόξης περιεπομένων ἐξέρχεται αὐτῶν ἄταφον τὸ σῶμα;

Οὐδαμῶς οὖν νόμοις τῆς ἡμῶν πολιτείας συγκαταλέγεσθαι τοῦτον τὸν νόμον θεσπίζομεν, ἀλλ' ὡσπερ ὑπὸ τῆς συνηθείας καλῶς ὠφθῆ καταφρονούμενος, οὕτω καὶ ὑπὸ δόγματος ἡμετέρου ἔστω παντελῶς ἀθετούμενος, καὶ πᾶς, ὃς ἂν βούληται εἴτε τειχῶν ἔξωθεν εἴτε τῆς πόλεως ἐντὸς τοὺς τελευταῖους τιμᾶν τῇ ταφῇ, ἄθδιαν ἐχέτω περαίνειν τὸ βούλημα.

NOV. LIV.

Ut dominicis diebus omnes ab operibus vacent¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νδ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἀρίστη μὲν ἢ σπουδὴ τῶν πρὸς ἔκθεσιν ἐπιδεδωκότων ἑαυτοὺς τῶν ὅσα τῷ βίῳ συμφέρει ἐντάλματα, καὶ ἄξιον αὐτοὺς, ἐν οἷς ὀρῶνται πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῶν ὑποχειρίων ὄλην τὴν φροντίδα συντείνοντες, ἀποδέχεσθαι τῆς φιλοστοργίας καὶ

⁴ Scrimg. τοῦ ἔξω κειμ. Caeterum huic periodo vitium inesse plerique censuerunt. Emendarunt Steph. et Agyl. ἃ ἐπὶ τοῦ ἔξω κειμένου, Spangenberg. οἷς μέγα εἰσὶ παραμ. et ἃ ἔξω κειμένου. Non opus, si cum Zuich. et Meerm. articulum τοῦ ante ἔξω deleveris. ⁵ Scrimg. ἐκείνοις. Emendavit Steph.

¹ Laudatur a Balsamone ad syn. Trull. c. 62 (ed. Rhalli II p. 462) et ad syn. Laodic. c. 29 (ed. Rhalli III p. 197) et in Resp. 53 (ed. Rhalli IV p. 486), nec non a Blast. K. 37 (ed. Bevereg. II p. 169) et Harm. I, 4, 6.

τὰ τεθέντα τηρεῖν εὐλαβῶς. ἄξιον δὲ πολὺ πλεόν ἐκείνοις μᾶλλον τὴν τοιαύτην ἀπονέμειν εὐλάβειαν, οἱ πλεόν ὠφθησαν καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας οἷα² πάσης τῆς γῆς νομοθέται ἀναδεξάμενοι μέριμναν, καὶ οὓς ἔθεντο νόμους τούτους ἐπίπροσθεν ἄγειν τῶν ἄλλων νόμων· οὐ μόνον δὲ δι' ὅπερ εἶπον, ὅτι πλεόν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ ἀσύγκριτον ἀνεδέξαντο καὶ εἰσενέγκαντο πρόνοιαν, ἀλλ' ὅτι καὶ θείῳ ἐχάραξαν τὰ δόγματα πνεύματι³. Ἐπεὶ οὖν τῷ νόμῳ τῶν κορυφαίων μαθητῶν⁴, ὃς πάντας ἐπιτρέπει ἀργία τιμᾶν τὴν ἡμέραν τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως, ὁρᾶται νόμος⁵ ἀντιφθεγγόμενος, ἐνῆν⁶ μὴ πάντας ὁμοίως κωλύειν ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἐνίοις ἄνετον τὴν ἐργασίαν δίδοσθαι. φησὶ γάρ· „δικασταὶ⁷ μὲν καὶ δῆμοι τῶν πόλεων, καὶ οἱ ἐκ τεχνῶν βιοῦντες ἀργεῖτωσαν ἐν κυριακῇ, μόνοι δὲ γεωργοὶ ἐργαζέσθωσαν.“ καὶ ἡ αἰτία τῆς λύσεως τῆς τιμῆς τῆς ἡμέρας ἄλογος· δοκεῖ γὰρ σωτηρίας⁸ εἶναι τῶν καρπῶν, ἐστὶ δὲ ἀληθῶς⁹ οὐδέν· οὐ γὰρ πὸ σπουδαῖον τῆς γεωργίας, ἀλλὰ τοῦ καρποδότου ὁ ἔλεος¹⁰ ἐπειδὴν δοκῇ τὴν εὐθηρίαν παρέχεται τῶν καρπῶν.

Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ τοιοῦτός τις εἰς γένεσιν ἤλθε νόμος, ὀλιγορῶν μὲν τῆς τοῦ δεσπότου τιμῆς, ἀντιδογματίζων δὲ τοῖς κατὰ πάντων ἐναντίων παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβοῦσι τὰ νικητήρια, ὀρίζομεν καὶ ἡμεῖς ἅ τῷ ἁγίῳ ἔδοξε πνεύματι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μεμνημένοις¹¹ ἀποστόλοις, ὥστε πάντας ἐν τῇ θείᾳ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἡμῖν ἐγκαινισαμένη¹² ἡμέρᾳ σχολάζειν ἀργίᾳ¹³, καὶ μήτε γεωργὸν μήτε τινα ἕτερον¹⁴ ἄπτεισθαι ἐργῶν ἐν ταύτῃ τῶν μὴ¹⁵ νενομισμένων. εἰ γὰρ οἱ πάσαι τὰς σικίας καὶ τοὺς τύπους τιμῶντες διὰ τοσαύτης ἤγον τιμῆς τὴν τοῦ σαββάτου ἡμέραν, ὡς παντελεῖ αὐτοὺς ἀπραξίᾳ¹⁶ διδόναι, πῶς εἰκὸς οὓς ἡ χάρις θεραπευτὰς ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια, τούτους μὴ τιμᾶν τὴν ἡμέραν, ἢ¹⁷ τὸ τίμιον παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπλούτησε

² Codd. οἱ. Emendavit Steph. ³ Scrimg. πατέρες. ⁴ Cf. Photii Nomoc. VII, 4. Apostolorum canon, qui hoc diserte praecipiat, nullus est: c. 66 vix luc quadrat. ⁵ Cod. III, 12, 3. (Basil. VII, 17, 19.) ⁶ Zuich. ἐν φῶ habet. Steph. ὃς ἔκρινε emendat, Osenbrüggen ἐν τῷ. Non opus: ἐνῆν significat: licitum erat. ⁷ Ita Zuich. Scrimg. ἕκαστα. ⁸ Scrimg. σωτηρία. Sed rectius Zuich. σωτηρίας, hoc sensu: videtur quidem salutis fructuum interesse, sed revera nihil est. ⁹ Scrimg. ἐστὶ δὲ ἡ ἀληθῶς. ¹⁰ Ita recte Zuich. Scrimg. ἤλιος. ¹¹ Vulgo μεμνημ. Veram lectionem praestat Balsamon. ¹² Ita Bals. Scrimg. ἐγκαινισμένη. ¹³ Ita Zuich. et Bals. Scrimg. ἀργήσεως. ¹⁴ Deest apud Scrimg. ¹⁵ Negationem omittit Zuich. et deleri vult Spang. ¹⁶ Scrimg. παντελεῖ αὐτῇ ἀπραξίαν. Zuich. παντ. ἑαυτῇ ἀπραξία. Veriora Bals. praestat. ¹⁷ Bals. ἦτις.

καὶ ἡμᾶς ἤλευθέρωσε τῆς ἐκ φθορᾶς ἀτιμίας; ἢ πῶς οὐ παν-
τελῶς ἀσυνείδητον, ἐπὶ τὰ ἡμερῶν οὐσῶν ὧν εἰς δεσποτικὴν
τιμὴν ἀνείτται μία, μὴ¹⁸ ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ταῖς ἑξ¹⁹ ἀποκεχρη-
μένους εἰς ἔργα, καὶ²⁰ ἀναφαίρετον τῷ δεσπότῃ ἐκείνῃν τηρεῖν,
ἀλλὰ καὶ ταύτην κοινοποιεῖσθαι²¹ καὶ τῶν ἡμετέρων ἔργων νο-
μίζειν καιρόν;

NOV. LV.

Ut Judaei secundum Christianismi ritus vivant.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νέ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς σταλιανῷ τῷ ἀντιφ.

Οἱ ἔμπροσθεν εἰς τὰ σκῆπτρα καταστάντες περὶ τοῦ πάλαι
μὲν διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς θεόθεν ἐπισκοπὴν περιωνύμου τῶν
ἑβραίων γένους, γεγονότος δὲ ἐκ τῆς πρὸς τὸν χριστὸν καὶ
θεὸν ἡμῶν ἀπονοίας περιωνύμου ἐν συμφοραῖς, διαφόρους ἑξέ-
θετο νόμους¹, οἱ περὶ καταστάσεως τῆς ἐκείνων ζωῆς δια-
λαμβάνοντες κελεύουσι ταῖς θείαις γραφαῖς ἐντυγχάνειν αὐτοὺς,
καὶ τῶν οἰκείων ἐθίμων μὴ εἰργεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας
πρὸς τῇ συγγενείᾳ τοῦ αἵματος καὶ τῷ ἐκ τῆς περιτομῆς συγ-
γενεῖ προσοικειοῦσθαι αὐτούς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ ἔμπροσθεν
ὡς εἶπον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθόντες. ὁ δὲ τῆς θείας λήξεως
βασιλεὺς, οὗ τῆς σπορᾶς ἡμῖν ἡ βλάβη, ἅτε δὴ πλέον τῶν ἄλ-
λων σχῶν ἔρωτα τῆς αὐτῶν σωτηρίας, οὐκ ἀρκεσθεῖς² κατα-
λιπεῖν τοὺς καθὼς οἱ πρὸ ἐκείνου ἐν μόνῃ τῇ τῶν προλα-
βόντων νόμων διατάξει, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῶν ἱερῶν λογίων ἀνα-
πτύξει, τοῦτο δὲ ἐν ταῖς αὐτῶν³ νοθετήσεσι πρὸς τὴν σωτήριον
τῶν χριστιανῶν μεταστήσας λατρείαν τῷ ζωοποιῷ τοῦ βα-
πτίσματος ἐτελείωσεν ὕδατι. καὶ ἔργῳ μὲν, δι' ὧν αὐτοὺς εἰς
τὸν νέον κατὰ χριστὸν μορφωθῆναι ἀνθρώπον ἔπεισε, τὸν πα-
λαιὸν ἀποθέσθαι παρεσκεύασεν, καὶ ὅσα τῆς παλαιότητος ἐγνω-
ρίζετο, περιτομὴν, σάββατον καὶ εἴ τι ἕτερον, ἐκείνῳ συν-
απημφίασεν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἔργῳ τοῦ ἰουδαϊκοῦ φρονήματος
μετατάξας αὐτοὺς, οὐκέτι καὶ νόμου ψηφίσματι τοῖς προτέροις

¹⁸ Codd. negationem non habent. Steph. supplēvit, eique suffragatur Bals.

¹⁹ Ita recte Bals. Codd. ἑξω. ²⁰ Particulam καί, quae a Codd. abest, praestat Bals. ²¹ Ita Zuich. et Bals. Scrimg. κοινῇ ποιεῖσθαι.

¹ Nov. Justiniani 146. ² Zuich. et Meerm. ἠρκεσθη, quod fortasse praestat.

³ Idem ἐαυτῶν. Non male.

νόμοις, οἱ παρείχον ἄδειαν ἰουδαϊκῶς ζῆν, καὶ τὴν ἀφωνίαν καὶ ἀργίαν ἐθέσπισεν.

Ἡμεῖς οὖν ὅπερ ὁ ἡμέτερος παρῆκε³ πατήρ εὐλογον κριναντες ἀναπληρῶσαι, παντὶ νόμῳ ἀρχαιοτέρῳ τῷ περὶ ἐβραίων νομοθετοῦντι σιγᾶν ἐπιτρέπομεν, καὶ μὴ ἄλλως αὐτοὺς τολμᾶν πολιτεύεσθαι, ἢ ὡς ἡ καθαρὰ καὶ σωτήριος τῶν χριστιανῶν πίστις βούλεται. εἰ δέ τις ἀλόγη⁴ τῶν μὲν χριστιανικῶν θεσμῶν ἀπιστάμενος, πρὸς δὲ τὰ ἰουδαίων ἐπαναστρεφόμενος ἔθῃ καὶ δόγματα, τοῦτον κατὰ τοὺς περὶ ἀποστατῶν ἐγκειμένους νόμους εἰσπράττεσθαι τὴν τιμωρίαν.

NOV. LVI.

De oris maritimis¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νς¹.

Περὶ προθύρων θαλαττίων.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος², ὃς ἀφαιρεῖται τῶν θαλαττίων χωρίων τὴν ἐξουσίαν τῶν οὗ³ παρὰ τοῖς προθύροις θάλασσα ὁρᾶται (ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον τοῦτο, ὑπάγει δὲ καὶ τῇ περὶ τῆς ὑβρεως ἀγωγῇ κωλύοντα⁴ τοὺς ἐκεῖ ἀποκεχρησθαι τῇ ἀλιευτικῇ τέχνῃ προθυμουμένους), οὐ δίκαια ἐπιτρέπων ἐφάνη. πᾶν γὰρ, ὃ μὴ ἀδίκῃ λόγῳ πρὸς ἐξουσίαν τινὶ περιῆλθεν, εἴτε γονέων κλῆρος εἴτε πόνων ἰδίων κτῆμα εἶθ' ἑτέρῳ τινὶ μὴ ἀπηγορευμένῳ τρόπῳ, πῶς οὐχὶ καὶ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος ἀνακεισεται, κάκεινῳ τὰς ὠφελείας πολὺ πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἑτέρῳ παρέξει; οὐκ ἐστὶν οὖν πρὸς τὸ εὐθὺ ἀφορῶντος νόμου ἑτέρους εἰσάγειν πρὸς τὴν ὠφέλειαν οὐ μὴδὲν ὑπεβάλλοντο, καὶ ἀποστερεῖν ἐκείνους ταύτης, οἱ πάντως γε ἢ τίμημα ἢ συγγενείας δίκαιον ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον οὐκ ἀπηγορευμένον εἰς τὴν τοῦ χωρίου κατεβάλλοντο κτῆσιν. τὸ δὲ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτησίους φόρους ἀπαιτεῖσθαι μὲν, ὡς αὐτῷ διαφέροντος τοῦ τόπου, ἀπελαύνειν δ' ἐκεῖθεν τὸν ἔξω τῆς ἐκείνου γνώμης βουλόμενον τῇ ὠφελείᾳ χρῆσθαι μὴ δύνασθαι, ἀλλ' εἰ

³ Vulgati παρείκε scribunt. ⁴ Zuich. et Meerm. ἀλλογή.

¹ Ecl. Nov. 30. Laudatur ab Harm. II, 1, 54. ² Dig. XLVII, 10, 13 §. 7.

³ Malim ὡν. ⁴ Forte τὸν κωλ.

τοῦτο ποιεῖν ἐθέλησοι, ταῖς περὶ ὕβρεως αἰτίαις ἐτάξασθαι, πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδίκου παντελῶς καὶ παράλογον; τί δὲ, εἰ ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης οὐκ ἀμαθῆς ἀλιευτικῆς, ἄρα καθευδεῖται μὲν αὐτὸς ἀργῶν, ἄλλοις δ' ἐπιτρέψει τὰ τῶν προθύρων κέρδη θηρᾶν; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν οὐκ ἀσπάσεται, ἐτέρων δὲ πρόθυρα ἀλιεύων περινοστήσει, ἐν δὲ τοῖς οἰκείοις ἐργάζεσθαι αὐτῆ οὐκ ἐξέσται; ἀλλ' οὐχ ὁρῶ τίνα τρόπον οὕτως ἔσται.

Τοιγαροῦν⁵ θεσπιζομεν, τῶν ἰδίων προθύρων ἕκαστον ἀκωλύτως δεσπόμεν, καὶ κύριον εἶναι τοὺς⁶, εἴ τινες βουληθεῖεν χωρὶς τῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς τῆς τῶν προθύρων ἀπολαύειν ὠφελείας, ἐκδιώκειν. ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἔχει, καὶ πᾶς τῆς⁷ οἰκίας δεσπότης μετὰ τῆς χρήσεως ταύτης καὶ τῶν προθύρων ἔχει τὴν κτησίν τε καὶ αὐλήν⁸, οὕτως εὐλογον καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπολαμβάνομεν ἔχειν, καὶ ὡσπερ ἐν τῇ ξηρᾷ ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν οὐδενὶ συγχωρεῖται παρὰ γνώμην τοῦ κεκτημένου καρπιζέσθαι, ἀλλ' εἰ καρπούς ἐκεῖθεν τις συναγάγοι, ἢ λαμβάνων⁹ τὴν χάριν τῆ τοῦ δεσπόζοντος φιλοφρονήσει ἢ τὴν ὑπὲρ τοῦ τόπου κατατιθέμενος πρόσοδον, οὕτω καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ εἶναι ὀρίζομεν.

NOV. LVII.

De intervallo remorarum piscatoriarum¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νζ'.

Περὶ ἀποσιτάσεως ἐποχῶν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ πλείστων νόμων περὶ ἰχθύων διοριζόντων θήρας ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀδιόριστον ὁρᾶται νόμῳ, ὃ ἐποχὴν ὀνομάζειν ἐγνώκασιν (ὡς ἔοικεν οὐπω τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος γνωρίμου τυγχάνοντος καθ' ὃν καιρὸν εἰς γένεσιν οἱ νόμοι προσήρχοντο), βουλόμεθα καὶ τοῦτο νόμου διάταξιν ἀποφέρεισθαι.

¹ Ecl. incipit. ² Codd. τοὺς δ' εἴ. Ecl. τοῦ εἴ. ³ Ecl. τις. ⁴ Ecl. τὴν χρῆσιν habet pro τὴν κτ. τε καὶ αὐλήν. ⁵ Codd. et Ecl. λαμβάνοι. Sed aut λαμβάνων legendum, aut infra cum uno Eclogae Codice legendum κατατιθέμενός ἐστι.

⁶ Ecl. Nov. 31. Meminit ejus Psellus v. 851—857, Attal. in appendice. ⁷ Rubricam ex Ecloga supplēvi. Meerm. ad marginem notat: καὶ αὐτῇ περὶ ἀποσιτάσεων ἐποχῶν. Cf. infra Nov. 102—104.

Ἦνπερ οὖν ἀντὶ νομικοῦ³ ψηφίσματος γνώμην οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος φερομένην ἔδοξεν ἐν τούτῳ τῆς Θήρας τῷ ἐπιτηδεύματι διαιτῶν τῇ συνηθείᾳ, φασὲν δὴ⁴ τὸ μέχρι τριακοσίων ἐξήκοντα καὶ πέντε ὄργυιῶν παρατεινόμενον μέτρον τῶν ἀποστάσεων, τοῦτο ἡμεῖς νόμου τιμῶντες ἀξιῶματι ἀπὸ τοῦ παρόντος νόμον εἶναι θεσπιζόμεν. εἰ γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ τετιμηθῆσθαι τοῦτῳ δὴ τῷ προνομίῳ⁵ καλῶς ἔχειν δοκεῖ τοῖς νῦν τὰ περὶ ἐποχῶν ταύτη τῇ γνώμῃ ἐνθμιζέσθαι, ἀλλ' ὅμως ἵνα μᾶλλον ἐν τῷ βεβαίῳ ἢ καὶ ἡ περὶ αὐτὴν εὐλάβεια διηλεκτῶς σώζοιτο, νόμος ἔστω, καὶ ἀλλήλων ἀφιστάσθωσαν αἱ ἐποχαὶ τὸ νενομισμένον τῇ συνηθείᾳ τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα καὶ πέντε ὄργυιῶν διάστημα· δηλονότι ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ τοιοῦτου μέτρον τοῦ διαστήματος λαμβανομένου, ὡς εἶναι τὰς μὲν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἡμισυ ἀπὸ τῶν ὀρίων τοῦ ἐνὸς διηκούσας μέρους, τὸ δὲ λοιπὸν μέτρον διήκειν μέχρι τοῦ γειτονεύοντος. ταῦτα δὲ φασὲν περὶ τῶν μεταγενεστέρων τοῦ παρόντος νόμου δεχομένων τὴν σύστασιν καὶ παραγωγὴν⁶· αἱ γὰρ προφθάσασαι τὸ νῦν δεδογμένον ἐποχαὶ κἂν μὴ τῷ διορισθέντι ἀφεστήκασιν διαστήματι, οὐδὲν ἐκ τοῦ νόμου καινοτομηθήσονται, ἀλλὰ διαμενοῦσιν ἐφ' ἧς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον στάσεως.

NOV. LVIII.

Ne ex sanguine cibus conficiatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νη΄.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Καὶ πάλαι τῷ νομοθέτῃ μωσῇ θεὸς ἐντέλλεται² αἷμα οὐ φάγεσθαι, καὶ παρὰ τῶν κηρύκων τῆς χάριτος ἀπέχεσθαι τῆς τοιαύτης νενομοθέτηται³ βρώσεως. καὶ οὕτω κἂν τῇ παλαιᾷ κἂν τῇ νέᾳ χάριτι συμφώνως ἀθεμίτου δοκοῦντος καὶ ἀποβλήτου τοῦ πράγματος, εἰς τοσοῦτον ἀνθαδείας μᾶλλον δὲ παραπληξίας ἤκουσιν ἄνθρωποι, ὡς μηδ' ἑτέρα τῶν νομοθεσιῶν ὑπέχειν εὐήκοον οὖς. ἀλλ' ἀναίδην οἱ μὲν κέρδους ἕνεκα οἱ δὲ τὸ γαστρίμαργον θεραπεύοντες καταφρονοῦσι μὲν τοῦ παραγ-

² Ita Ecl. Zuich. et Meerm. νομίκου. Scrimg. νομίμου. ³ Scrimg. δὲ Zuich. ἐπί. ⁴ Ecl. νόμῳ. ⁵ Ecl. προαγ. Non male.

¹ Laudatur a Bals. ad syn. Trull. c. 63 (ed. Rhalli II p. 463) et a Blast. II, 13 (ed. Bevereg. II p. 221). ² Gen. IX, 4. ³ Actor. XV, 29. Apostol. c. 63.

γέλματος, βρωμα δὲ ποιοῦνται τὸ ἀληγορευμένον¹ εἰς βρωσιν αἷμα. ἀγνηκται² γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἀκοαῖς, ὅτιπερ ὡς χιτῶσι τοῖς ἐντέροις³ τοῦτο διαλαμβάνοντες, καθάπερ τι τῶν σνήθων βρωμάτων διδόασι τῇ γαστρῇ.

Τοῦτο οὐκ ἀνασχετὸν ἢ βασιλεία ἡμῶν ὑπολαμβάνουσα, οὐδ' οὕτω παράνομον ἐπίνοιαν πρὸς μόνην γαστέρα κεχηνότων ἀνδρῶν⁴ ὑβρίζειν μὲν θεῖα ἐντάλματα, ὑβρίζειν δὲ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τὸ ἐντιμον ἀνεχομένη, κελύει τὸ τοιοῦτον ἄγος μὴδ' ὅλως τινὰ εἰς τόλμαν ἐκφέρεσθαι ἐπιτηθεύειν, μήτε πρὸς οἰκειαν χρῆσιν μὴδ' ὥστε ἄλλους ὠνούμενους ἐναγεῖ καταμαίνεσθαι βρωμάτι. καὶ ἴστω πᾶς τις ὁ φωραθεὶς κατολιγωρήσας ἀπὸ τοῦ παρόντος καιροῦ τοῦ θείου ἐντάλματος, καὶ τὸ αἷμα βρωμα ποιούμενος (κἂν τε πιπράσκων κἂν τε ὠνούμενος εἴη), ὡς⁵ τῶν τε προσόντων δημεύσει ὑποβληθήσεται, καὶ μετὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα πικρῶς αἰκισθῆναι καὶ ἐν χρῶ κονρεῖα ἀτιμασθῆναι φυγῇ τῆς πατρίδος αἰδίῳ ζημιωθήσεται. ἐπὶ ταύτῃ δὲ τῇ δίκῃ καὶ τοὺς ἐν ἐκάστῃ πόλει ἐπάρχοντας μὴ ἀφείσθαι ἀνεγκλήτους προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς (οὐκ ἂν γὰρ τοῦτο παρενομεῖτο εἰ τῷ πρόποντι δραστηρίῳ ἀρχικοῖς ἀνδράσι τὴν ἀρχὴν διεκόσμον) δέκα λιτρῶν χρυσοῦ ζημίαν ὑπέχειν τῆς ἀμελοῦς καὶ ἔαθύμου τῶν ὑποχειρίων ἐπιστασίας.

NOV. LIX.

Abrogatio legis, quae hominem liberum se vendere permittit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ νθ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἰς καὶ οὗτος νόμος² ἐστὶ τῶν μὴ πρεπόντων τῇ εὐταξίᾳ τῆς ἡμῶν πολιτείας μήτε ἀποδοχῆς ἀξίων μήτε χώραν ὀφειλόντων λαβεῖν ἐνεργείας, ὅς τὸν ἐλεύθερον μὲν πεφυκότα, φανλότῃτι δὲ γνώμης τὸ τίμιον τῆς ἐλευθερίας ὑβρίζοντα καὶ τὴν οἰκειαν ἐμπορευόμενον δούλευσιν³ ἐπὶ τῷ⁴ κέρδος μιαρὸν ἀντὶ τῆς δουλείας τοῦ καταβεβλημένου τιμήματος συμμοιράσασθαι,

¹ Meerm. ἀπηγορευθῆν. ² Zuich. et Meerm. ἀγνηκθῆ. ³ Ita ex conj. Agylaei. Codd. ἑτέροις. ⁴ Scrimg. τῶν ἀνδρ. Agyl. conj. ἀνδρῶπων. ⁵ Steph. et Agyl. ex conj. addiderunt.

¹ Laudatur in schol. Basil. ed. Heimb. III p. 178. ² Dig. I, 5, 5 §. 1.

³ Zuich. δούλωσιν. ⁴ Scrimg. ἐπὶ τὸ. Zuich. ἐπεὶ τὸ. Ego sequor Stephani conjecturam.

ἀσωφρόνιστον ἔων, οὐκ ἐπανορθοῖ τὴν παρανομίαν. τοιγαροῦν τοῦ τὰ οἰκεία οὕτω τιθεμένου⁵ τὸν νόμον ὃς παραχωρεῖ τὴν παραφροσύνην βεβαίαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μὴ μετὰ τοῦ ἀνατρέπειν τὴν ἄτιμον ἔμπορίαν καὶ ποιναῖς ἀρμοζούσαις καθυποβάλλει τοὺς τοιαῦτα ποιεῖν ἀφρονουμένους, οὔτε νόμου προαίρεσιν διασώζειν ἴσμεν οὔτε τῆς πρεπούσης νόμοις αἰδοῦς τε καὶ τιμῆς ἐπιτυγχάνειν νομίζομεν ἄξιον. εἰ γὰρ ὅπερ πατὴρ τέκνοις, τοῦτο δεῖ τοῖς πολίταις εἶναι τοὺς νόμους, πρὸς ἓν⁶ μόνον τὸ συμφέρον καὶ σωτήριοι τῶν πολιτευομένων ὄρωντας, ποῦ δίκαιος οὗτος νόμοις συνεξετάζεσθαι, τοιαύτην βλάβην καὶ ζημίαν συγχωρῶν ἐπικεῖσθαι τοῖς ἀνοήτως ἑαυτοὺς εἰς ταύτην ὑποβεβληκόσι;

Τοῦτο οὖν ἐξοστρακίζοντες καὶ τῶν νόμων ἐκφυλλοφοροῦντες ἡμεῖς θεσπίζομεν, εἴ τις οὕτως ὀφθαίη δυστυχῶν εἰς φρένας, καὶ δουλείαν ἑλευθερίας ἀντικαταλλαττόμενος ἑαυτὸν ἀπεμπολοῖη, μὴ συνεστηκέναι, ἀλλὰ ἀνατρέπεσθαι τὴν πρᾶξιν, αὐτοῦ τε τοῦ προδότου τῆς ἰδίας ἑλευθερίας καὶ τοῦ συγκακουροῦντος αὐτῷ πληγαῖς τε εἰς τὸ σῶμα σωφρονιζομένων, καὶ τῆς ἑλευθερίας ἐν τῷ οἰκείῳ τηρουμένης σχήματι τῷ τῆς ἀνοίας ἀδραπόδῳ.

NOV. LX.

Qua poena castratores afflicti debeant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Πρᾶγμα τολμώμενον μὲν ἀφειδῶς ὡς μηδεμιᾶς παρὰ θεῶν δοκοῦν ἔνοχον δίκης, μάλιστα δὲ ὃν ἄξιον δίκης, ἢ ἔκτομή τῆς ἐντεθειμένης ὑπὸ θεοῦ τῇ φύσει δυνάμειως πρὸς διαδοχὴν τοῦ γένους, πάλαι μὲν τιμωροῦντι νόμῳ διὰ προνομίας ἐγεγόνει τοῖς νομοθέταις λαβεῖν ἔκκοπην, ὥστε τῆς τοιαύτης ἐπινοίας καθαιρεῖν τὴν ἡμετέραν πολιτείαν· οὐκ οἶδα δὲ ὅπως δέον εἴπερ τινὶ ἄλλῳ τούτῳ πείθεσθαι τῷ παραγγέλματι καὶ φείδεσθαι λωβᾶν τῇ φύσει, οὐχ οὕτω ποιοῦσιν, ἀλλ' ὥσπερ τὶ τῶν ὠφελίμων

⁵ Haec verba τοῦ — τιθεμένου aut corrupta aut post παραφροσύνην collocanda esse videntur. ⁶ Abest a Zurich.

¹ Excitatur in schol. Basil. ed. Heimb. V p. 878 et a Bals. ad Apost. c. 21 (ed. Rhalli II p. 30).

τὴν κατὰ τοῦ γένους τοιαύτην ἐπιβουλὴν λογιζόμενοι, τὰ δὲ ὧν γένεσις ἀνθρώπου πρὸς φῶς ἔρχεται ἀποκείροντες ἀνθρώπους², ἕτερον αὐτοὶ πλάσμα καὶ οὐχ οἷον οἶδεν ἢ τοῦ πλάστου σοφία τῷ κόσμῳ παρεισάγειν φιλονεικοῦσι. τοῦτο οὖν ἡμεῖς οὐκ ἀνεκτὸν³ ἠγοῦμεθα παριδεῖν, ἀλλὰ νόμῳ τὴν περὶ αὐτοῦ ποινὴν ὀρίζοντες πειρώμεθα σὺν θεῷ τῆς τόλμης ἐπισχεῖν τοὺς οὕτω μὴ διευλαβουμένους τῷ θεῷ λυμαινέσθαι πλάσματι. ἢ μὲν οὖν τῶν προλαβόντων νομοθετῶν ψῆφος⁴ τοὺς τοῦτο τολμῶντας εἰς τὴν αὐτὴν ἀντιπεριῖστησι λῶβην τοῖς παθοῦσι τοὺς λωβησαμένους, καὶ ὅπερ αὐτοῖς ἐπιθυμητὸν ἔδοξεν ἐν ἄλλοις ἰδεῖν, τοῦτο καὶ ἐν ἑαυτοῖς⁵ ὄραν κατεπράττετο, οὐ λίαν ἔμοιγε⁶ ἀδίκως εἰ καὶ μὴ λίαν πρεπόντως ὀρίζουσα. οὐδὲ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἐτόλμα οἷον ἀντιπλαστουργεῖν τῷ θεῷ, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐκδικοῦντα μιμεῖσθαι καὶ ἀντιπλαστουργεῖν ἔχει καλῶς, πλὴν ἀλλὰ πρὸς γε τὴν ἀπόνοιαν οὐ λίαν ὥσπερ ἔφην ἄτοπον. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ἄλλως ἐτιμωρεῖτο τοὺς ἀνόσιον ἔργον τολμῶντας· τὰ τε γὰρ προσόντα ἐδημοσίον, καὶ αἰδίῳ φρυγῇ κατεδίκαζε, καὶ τὸν ὑποστάντα τὴν ἀδικίαν δοῦλον ὄντα ἐλευθερίᾳ ἐτίμα. ἢ μὲν οὖν τῶν προλαβόντων νομοθεσία τοιαύτη, ἡμεῖς δὲ περὶ τοῦ πράγματος ψῆφον ἐξάγοντες, τὸ μὲν ἀντιλωβᾶσθαι τοὺς ἐπιβούλους τῆς φύσεως παραπλησίῳ λῶβῃ ἀπαγορεύομεν, τοῖς δ' ἄλλοις ἐπ' αὐτῷ ὠρισμένοις, εἰ καὶ κἀνταῦθα πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἢ δίκη ὄρα, ἀλλ' οὖν ὑποκεισθαι αὐτοὺς οὐκ ἀπαρέσχει⁷.

Θεσπίζομεν οὖν, πρῶτον μὲν τὸν⁸ προσκαλεσάμενον τὸν ἐνεργοῦντα τὴν κακοτεχνίαν, ἐφ' ᾧ⁹ ἐνεργῆσαι⁹, εἰ μὲν¹⁰ τῷ καταλόγῳ τῶν βασιλείων ἀνθρώπων τελεῖ, ἐκκόπτεσθαι τοῦ καταλόγου, ἔπειτα δὲ καὶ δέκα λιτρῶν χρυσοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἀναφερομένων ζημίαν ὑπέχειν καὶ μέχρι δέκα ἐτῶν ὑπερόριον τῆς πατρίδος γίνεσθαι, τὸν δὲ τῆς κακοτεχνίας ἐργάτην καὶ αὐτὸν πρῶτον μὲν μᾶστιξι ταῖς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐν χρῶ¹⁰ κουρείᾳ ἀτιμάζεσθαι, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ὄντων ἀποστερεῖσθαι καὶ ἴσῳ καιροῦ μέτρῳ τῆς ἐνεγκούσης φεύγειν. ὁ δὲ τὴν ἀδικίαν ὑποστάς, εἰ μὲν τῶν ὑπὸ δουλείαν τελούντων εἴη, τὸν ὑπόλοιπον

² Legerim ἀνθρώποις.

³ Codd. ἠνεκτόν. Steph. et Agyl. ἀνεκδίητον.

⁴ Justiniani Nov. 142 c. 1.

⁵ Scrimg. αὐτοῖς.

⁶ Agyl. supplet δοπεῖν. Recte.

⁷ Basil. οὐ πάντ' ἀπαρεσκόμεθα.

⁸ Addo ex Basil.

⁹ Ita ex Basil. Vulgo: ἐνεργῆσει.

¹⁰ Quid si, qui castratorem arcesserit, non sit ex catalogo τῶν βασιλείων ἀνθρώπων, sed privatus? Lacuna nimirum hic est sive legis sive Codicum.

χρόνον τῆς αὐτοῦ ζωῆς δουλικῆς τύχης ἀμείνων ἔσται· εἰ δὲ τῶν ἐλευθέρων προσώπων, ὡς αὐτὸς ἐαυτῷ δι' ὧν κατεδέξατο οὐκ ὦν τῆς ἀδικίας ἀναίτιος, τῆς¹¹ οἰκειας γνώμης ὅπερ ἔπαθε τοῦτο κερδήσει. εἰ μέντοιγε (οἶα πολλά συμβαίνει) βλάβην ὑποστάντος τοῦ ζώου¹² ἢ ἐκτομῆ τὴν θεραπείαν φέρει, τοῦτο οὐδ' ἡμῖν, οὔτε τῷ νόμῳ ὑπεναντίον δοκεῖ· οὐ γὰρ λώβη, ἀλλὰ βοήθεια τοῦ πλάσματος τὸ πρῶγμα ἐστί.

NOV. LXI.

Tributorum exactores, si plus quam debeant exegerint, qua poena afficiendi sint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξα'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὡς ἦν μακάριον καὶ τῷ βίῳ σωτήριον τὴν εὐθείαν τοῦ δικαίου τρίβον βούλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους βαδίζειν· οὐ γὰρ οὔτε νομοθέταις ἐδέησεν αὐστηρίαν ἐνδείξασθαι, οὔτε τιμωροὶ νόμοι εἰς χαλεπότητα κινδύνων τινὰς περιῖστων· νῦν δ' ὑπαρχούσης λυσιτελοῦς καὶ σωτηρίου τῆς δικαίας πορείας, οὐκ ἐθέλουσι τῶν ἀνθρώπων οἱ πλεῖστοι ταύτην πορεύεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπιπνον καὶ τραχεῖαν καὶ τάλαιπωρίαν φέρουσαν τοῖς ὁδίταις ἐκκλίνουσιν. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν², οἷς ἀρέσκει τὰ χεῖριστα, καὶ ταύτης μὲν ἀπονεύοντες, πρὸς δὲ τὴν ἧς ἐπέστρωται ἄκανθα συγχῆ³ ἀδικίαν καὶ ἧς πρὸς ἀπωλείας κρημνοὺς ἐλαύνουσιν⁴ οἱ ὁδίται προθύμως βαδίζοντες. ὦν καὶ τὸ αἰακτον ὄρημα κολάζειν⁵ οἱ πάλοι δικαίωσαντες, ὥσπερ τινὶ χαλινῷ τῷ νόμῳ ἔθεντο γνώμην ἀναγκαιτίζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ σπουδῆν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν ἐξελαύνουσαν ἀδικίαν, συνισταμένην δὲ τῷ δικαίῳ (καὶ τίς γὰρ ἂν οὐκ ἀποδέξαιτο;) καὶ τὸ ἡμέτερον ἀποδέχεται κράτος· ὅτι δὲ μὴ κατ' ἀξίαν τοῦ πταισματος ἐν τισὶ γνωρίζειν⁶ ἔγνωσαν τὴν ποιήν, οὐκ ἐν ἀποδοχῇ τὴν τοιαύτην ψῆφον ἐθέ-

¹¹ Steph. et Agyl. ἀπὸ τῆς scribendum esse censuerunt. ¹² Hoc mihi verbum suspectum est. Forte σόου.

¹ Laudantur in schol. Basil. ed. Heimb. II p. 453 et V p. 652. ² Haec minus recte habere videntur: fortasse exciderunt quaedam. ³ Zuich. et Meerm. ὑπέστρωται — συγχῆν. Agyl. vult συχνά. ⁴ Spangenh. conj. καὶ ὑφ' ἧς — ἐλαύνονται. ⁵ Spang. et Beck κολάζει, typorum vitio, ut videtur. ⁶ Steph. conj. ἐν τισιν ὀρίζει. Non male.

μεθα. τῆς κρίσεως γὰρ ἀπαντήσεως κατὰ λόγον τοῦ ἁμαρτήματος τοῖς ἐξημαρτηκόσι, δίκης ὡς ἀληθῶς ἐστὶ ψῆφος καὶ δίκαιον τὸ τοῖτοις ἐπιτιθέμενον τίμημα, βαρυντέρας δὲ κολάσεως ἢ ἐφ' ὅσον ἔδει κολασθῆναι τὸ πταῖσμα προιούσης, οὐκέτι δίκης ἔργον, ἀδικίας δὲ μᾶλλον εἶη τὸ γινόμενον.

Διὰ τοῦτο ἄρα τῶν πρὸ ἡμῶν ἐκτεθεικότων νόμον⁷, ὃς τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους (διοικητὰς δ' αὐτοὺς ἢ συνήθως ὁμιλία καλεῖν οἶδε) τολμῶντας ὑπερεκτείνειν πλέον τοῦ νενομισμένου τὰ τέλη, βαρυντάτην εἰσπράττεται δίκην (θανάτου γὰρ τὸ πταῖσμα τιμᾶται), ἐπεὶ μὴ κατὰ λόγον συγγινώσκωμεν ὑποβάλλοντα⁸ τοὺς ἁμαρτάνοντας τῇ τοσαύτῃ ζημίᾳ, τούτῳ μὲν χώραν ἀποδοχῆς οὐ προσνέμομεν, θεσπίζομεν δὲ τὸν εἶ τις τοιοῦτῳ ἀλλῶ περιπέπτωγ ἐγκλήματι, ὑπαξ μὲν τοῦ πράγματος τολμηθέντος, διπλῆ ἀπαιτήσῃ ζημιουῖσθαι οὐ ὑπερεκτείνων⁹ ὥφθη τέλους τὴν εἴσπραξιν, εἰ δ' ἐπιμένει τοῦτο πράττων, τετραπλάσιον ἀναστρέφειν τῷ ἡδικομένῳ τὸ ληφθῆν, καὶ ἀτίμως τῆς¹⁰ ἐμπειπιστευμένης φροντίδος ἐξίστασθαι· καὶ εἶναι ἀπὸ γε τοῦ νῦν τοῦ τοιούτου ἐγκλήματος ταύτην τὴν ζημίαν, ἀλλὰ μὴ περὶ ψυχὴν κινδυνεύειν τοὺς ἀδίκους εἰς χρήματα.

 NOV. LXII.

De poena ejus, qui rem aliquam publicam vendiderit.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξβ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἄξιον μὲν τοὺς δημοσίων ἀδικημάτων ἐνόχους κολάζειν καὶ τοιαύταις ὑπάγειν τιμωρίαις, αἱ μέλλουσιν ὅτι μάλιστα πρὸς τὸ σῶφρον ἐπανάγουσαι τοὺς εὐκόλως ἐπὶ τοῦτο ὀρμῶντας ἀνακόπτειν τὰ ἀδικήματα· οὐ μὴν διὰ τοῦτο πλέον ἢ ὅσον ἄξιον τιμωρεῖν προσήκε, οὐδ' ὑπερόριον αὐτοῦ βιάζεσθαι εἶναι τὸ δίκαιον οὐδὲ σχήματι τῆς αὐτοῦ ἐκδικήσεως τῇ ἀδικίᾳ συνίστασθαι. τὸ μὲν γὰρ κατὰ τρόπον τοῦ ἁμαρτήματος τὸν ἐξημαρτηκότα κολάζεσθαι τοῦτο δίκαιον ἐκδικήσις, τὸ δὲ μείζω

⁷ Codd. νόμων, quod emendavit Steph. Intelligitur l. un. C. de supereactorib.

⁸ Sc. τὸν νόμον. Vulgo ὑποβάλλοντες.

⁹ Codd. ὑπὲρ ἐκείνων. Emendavit Steph.

¹⁰ Vulgo τὸν, quod ferri non poterat.

τοῦ πταίσματος ἀπαιτεῖσθαι τὴν εἰσπραξιν οὐκ οἴμαι σῶζειν τὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου προαίρεσιν.

Διὸ¹ τὸ ἡμέτερον κράτος ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν προγεγονότων νενομοθετημένοις, ἐν οἷς ποιναῖς ὑποβάλλουσι τοὺς τι ἀπεμπολεῖν τοῦ δημοσίου ὑπάρχον τολμήσαντας, ψῆφον² οὐκ ἐκ τοῦ δικαίου προσφερομένην ἐπέπερ κατέμαθεν, οὐκέτι διορίζεται ταύτην ἰσχὺν ἔχειν [εἰς]³ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐγκλημάτων. ποῦ γὰρ δίκαιόν τῳ⁴, διότι ἀπημπόλησέ τι ὃ ζημίαν τῷ δημοσίῳ φέρει, ζημίαν ἀπαραμύθητον τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς ὑπάρχειν; οὐδαμῶς οὖν ἄξιον τὸ πταῖσμα κολάζειν θανάτῳ, οὐδέ γε κρίνεσθαι ταύτην συγχωροῦμεν ἡμεῖς τοὺς ἀλίσκομένους, ἀλλ' ὅς ἂν δημόσιον⁵ ἀπεμπολῶν φωραθῇ, τὸ τετραπλάσιον ἀποδιδούς ἀποχρῶσαν ἐχέτω τὴν τιμωρίαν.

NOV. LXIII.

De poena illorum, qui res vetitas ad hostes transvehunt.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξγ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς ὄν αἰτίας τὸ ἐγκλημα καὶ ἴση δίκη παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ὑποβεβλημένον, ἡμεῖς ἐξαιροῦντες αὐτὸ τῆς παραμύθιον οὐ δεχομένης κολάσεως (φημι δὴ τῆς θάνατον¹ ἐχούσης τὸ ἐπιτίμιον), φιλανθρωποτέρας ὥσπερ καὶ τὰ προειρημένα ἀξιούμεν δίκης. νενομοθέτηται² μὲν γὰρ τοῖς πάλαι περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους διαπορθευέσθαι ἃ συγκροτεῖν αὐτοὺς μέλλει καὶ βιαιοτέρους ἀποτελεῖν, καὶ τοὺς καταφρονητὰς τοῦ θεσπίσματος ψῆφος τοῦ ζῆν ἐξεκόμιζεν.

Ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο, εἰ καὶ ὀρμειτῶν ἀπαιτεῖ τὴν ποινὴν, ὅμως φιλανθρωποτέρα διδόντες τοιαῦτα διοριζόμεθα· εἰ μὲν εἴη κύριος τῆς νεῶς ὁ τῶν ἀπηγορευμένων διακομιζέσθαι τοῖς ἐναντίοις τὴν εἰσαγωγὴν ποιησάμενος, γνώμης μὴ³ κοινωνήσας τοῖς ναύταις, μόνος ὑφιστάσθω τὴν ποινὴν καὶ ἔτι⁴ παντὸς

¹ Codd. διά. Steph. conj. διὰ τοῦτο. ² Cf. l. 3 et 4 C. quae res venire non poss. ³ Ex conjectura addo, quum in libris tam Mss. quam editis desit.

⁴ Zuich. et Meerm. τόν. Vulgo τῷ. ⁵ Steph. conj. δημόσιόν τι.

¹ Scrimg. θάνατον. ² Cf. l. 2 C. quae res exportari non deb. ³ Scrimg. γνώμην μὲν. Hoc μὲν in μὴ mutandum esse vidit Steph. ⁴ Agyl. conj. καὶ ἐπὶ παντὶ τῷ φόρτῳ, εἶγε. Spang. mavult: καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ φόρτου, εἶγε.

τοῦ φόρου, καὶ εἴ γε μὴ πάνυ ἀπορία πιέζοι, καὶ τρίτην τῆς ἄλλης περιουσίας τῷ δημοσίῳ καταβαλλέτω μοῖραν. εἰ δὲ πρὸς τοὺς ναύτας τὸ τολμηθὲν ἀφορᾷ (οἷα πολλὰ συμβαίνει τὴν πονηρίαν ἀποκρυσμαμένων), ὁ μὲν ἀμείνων ἔστω ποιητής, οἱ δὲ τὴν δίκην οὐ διαλύσουσιν⁵, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ταῖς εἰς τὸ σῶμα πληγαῖς καὶ τῇ ἐν χρεῖ τιμωρεῖσθωσαν κουργεῖα, ἔπειτα δὲ προσούσης εὐπορίας τετραπλάσια ζημιούσθωσαν ὧν εισαγωγίμων ἐποιήσαντο· εἰ δ' εἴεν ἄποροί τε καὶ πένητες, ἔστωσαν ἐπὶ ταῖς μάλιστα καὶ τῇ ἀτίμῳ τῶν τριχῶν ἀποβολῇ καὶ τὴν ἔλευθερίαν ἀποβάλλοντες, διὰ τοῦ⁶ πρὸς δουλείαν ἐκδότους γενέσθαι. τοὺς γὰρ, ὅσον ἐπ' αὐτοὺς ἦκεν, οὐ μόνον εἰς δουλείαν πλείστους ἄγοντας ἀλλὰ καὶ βίον πικρῶς ἐξάγοντας, καὶ τοῦτο φιλάνθρωπον⁷ καὶ μετρίως ἔχουσα εἰσπραξίς, τὸ ζωῆς οἰκετῶν ἤξιμῶσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν γνώμης κοινῆς οὐκ ὄντος τοῦ ἀδικήματος. εἰ δὲ κοινῇ σκέψις καὶ πονηρία τοῦτο κατέπραξεν, ὥσπερ ὁμοῦ τοῦ κακοῦ ἐργάται οὕτω καὶ τὴν δίκην ἔσονται ὑποσχόντες, οἷς διωρισάμεθα τρόποις ἐκατέρου μέρους κολαζόμενου.

NOV. LXIV.

De poena eorum, qui naufragium suppresserint.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξδ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἐκεῖνο δὲ λίαν θαυμάζω, πῶς ὁ τὰ ἐκ θαλαττίου¹ κινδύνου ἀποκρυσπτόμενος τοσοῦτον ἔδοξεν ἀμαρτεῖν, ὥστε θάνατον ἐπάγειν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ἀμαρτίαν. ὅτι μὲν γὰρ ἀμαρτίαν οὐ μετρίαν τολμᾷ, ἐκείνους ἀποστερῶν τῶν ἰδίων, οἷς ἴσως καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἐπαρκῶν² τις εἰς ἔλεον καταστάς οὐκ ἂν ἦν περιφέρουσι διὰ τῶν ἐγκάτων ὀδύνην καταπραῦνων ὀφθαλμῶν (εἰκόσ γὰρ πολλὴν ζημίαν καὶ τῶν ὄντων ἀποβολὴν ὑπομείναι), τοῦτο τῶν φαινομένων ἐστίν. ὅτι δὲ χρὴ ζωῆς ἀποστερεῖσθαι τοὺς κατ' ὧν ἡ ἐκπληξίς ἔχει τὴν χώραν, τοῦτο συνιδεῖν οὐκ ἔχω.

Mutatione non opus: καὶ ἔτι est etiamnum. ⁵ Steph. conj. διαλύσουσι, Spang. διαφεύσουσι. ⁶ Scrimg. τοῦτο. Emendavit Steph. ⁷ Steph. et Agyl. haec corrupta esse censent. Atqui oratio sic procedit: τὸ ... ἠξιώσθαι τοὺς ... ἐξάγοντας, καὶ τοῦτο φιλάνθρωπον κτλ.

¹ Scrimg. θαλάττης. ² Ita recte conj. Osenbrüggen, ut jam Stephani et Agylaei conjecturis non sit opus. Codd. ἐπαρκεῖν. Mox pro οὐκ ἂν lege καί.

τί γὰρ τοσοῦτον ἀφείλετο, ὃ γένοιτ' ἂν ἰσοστάσιον ψυχῆς, ἧς τὴν εἰσπραξιν κατακρίνεται; κάκιστος μὲν οὖν καὶ ἀλιτήριος ὁ τοιοῦτου κέρδους ἐλάττων³, τοῦτο δὴ τὸ παρ' ἐνίων γινόμενον, περισυλῶν τεθνηκότας, οὐ μὴν ἢ πονηρία τοιαύτης ἀξία δίκης. οὐ γὰρ δίκαιον ἀντὶ πράγματος ὑλικοῦ καὶ ῥέοντος ἄυλον καὶ ἀθάνατον πράγμα τὴν ψυχὴν λαμβάνειν. εἰ γὰρ πολλάκις οὐδὲ ἐν πράγμασιν ὑλης τιμωμένη ἢ ζημία πολλὴν τὴν ὑπερβολὴν ἔχει, ἵνα μὴ τῷ ὑπερβάλλοντι ὡσπερ τινὰ περίοδον ἢ ἀδικία λαμβάνῃ, πῶς οὕτως ἀστάθμητος. ζημία καταλάβοι τοὺς ἀποκρυψαμένους τὰ τῶν ναυαγούντων, οὐκ οὔσης τῆς ὑπερβολῆς λόγῳ ῥητῆς, ἣν πρὸς τὸ ἀδίκημα ἢ εἰσπραξίς ἀποφέρεται;

Κελεύομεν οὖν καὶ τοῦτο μηκέτι οὕτως εὐθύνεσθαι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ παρακατασχεθέντος εἵδους ἀποτιννύειν τετραπλοῦν τὸν ἀποκρυψάμενον, καὶ τοιαύτῃ δίκῃ ὀρίζεσθαι τὸ ἀμάρτημα.

NOV. LXV.

De incantatorum poena¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξέ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ὁ μὲν εἰπὼν μέμφασθαι τῷ οἴνῳ καὶ τὸ τούτου εὐθυμον ἀποστρέφασθαι διὰ τὸ τῶν μεθύσων κακόθυμον, ἔοικε διὰ φάυλην χρῆσιν τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ φάυλον ὄν διασύρειν. ἐγὼ δὲ νόμον ἐκτεθειμένον ὑπὸ τῶν πάλαι νομοθετῶν² διασκευπτόμενος, ὃς γοητεῖαν μὲν φάυλην ἠγούμενος τιμωρεῖται, πάλιν δ' αὐτὴν ἀποδέχεται (οὐκ ἐκ τῆς τῶν χρωμένων αὐτῇ προαιρέσεως φάυλην δεικνυμένην, ἀλλ' οἴκοθεν πηγάζουσαν τὴν κακίαν, ὡσπερ οἱ κοπρῶνες τὴν δυσωδίαν), μέμφασθαι τοῖς νενομοθετηκόσιν οὐκ ἂν φαίην, ἵνα δὲ μὴ μέμφοιντο τὸ τὴν μέμψιν ἔχον νομοθέτημα ἐκκαθαίρειν³ δικαίῳ τοῦ τῶν νόμων ἑδάφους. βούλεται μὲν γὰρ εὐθύνειν γοητεῖαν, ὅτι τὸ σῶφρον τοῦ νοῦ ἀφαι-

¹ Fortassis: ἔνεκα. Certe aliquid corruptum est. Nam quod vertunt: „Igitur pessimus quidem est et sacrilegus, qui se istiusmodi lucro mancipat, ac sane ille ... mortuos spoliat“, id nec satis aptum est (quippe de iis, qui cum mercibus ipsi ex naufragio superstites sunt, modo ante imperator loquutus est), nec ex vulgata lectione elici potest.

¹ Laudatur apud Blast. *M*, 1 ed. Bever. II p. 176.

et *mathemat.*

³ Conj. Agyl. Scrimg. εἰ καθαίρειν.

² Cf. l. 4 C. de malef.

ρουμένη ἀναβακχεύει τούς λογισμούς πρὸς οἴστρους καὶ μανίας ἐρωτικὰς, ἀποδέχεται δὲ πάλιν αὐτήν, ὡς σπερμάτων καὶ καρπῶν θεραπείαν καὶ ἄλλων δὲ τινῶν καλῶν ὡς οἶται χορηγόν, καὶ ὅπερ ὡς ἐπίβουλον κολάζει, τοῦτο πάλιν ὡς εὐεργέτην⁴ τιμᾶ. ἡμεῖς δὲ τὴν τοιαύτην μαγγανείαν ὀλεθρίαν μὲν ὑπάρχειν πειθόμεθα, καλοῦ δὲ τινος αἰτίαν οὐκ ἂν πεισθείημεν. εἰ δὲ καὶ φαίνοιτό τις⁵ φέρειν τοιοῦτον (ὡς δοκεῖ τῷ ταύτην ἀποδεχομένῳ νόμῳ), οὐ χρηστὸν ἀλλὰ δέλεαρ καὶ πάγην πρὸς τὸ τῶν κακῶν ἔσχατον τὴν τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ ἔκπτωσιν ἀλλισκουσαν ἴσμεν⁶ τούς πειθομένους δαιμονίοις σκαιοῖς ἀντὶ τοῦ πλάστου καὶ δεσπότητος προσανέχειν παρασκευάζοντα, καὶ τὰς βλάβας διὰ τῆς τῶν ἐκτὸς ἀλυπίας εἰς τὴν ψυχὴν δέχεσθαι τούς ταύτην ἀποδεχομένους. ὅπερ πολλάκις οἱ πρὸς τὰς πληγὰς δειλοὶ πάσχουσιν, οὐ βουλόμενοι ταύτας ἐπὶ τῶν χειρῶν δέξασθαι, κατὰ τῆς κεφαλῆς ἢ τῆς γαστρὸς ὑποδέχονται.

Εἰ τις δὴ ὅλως τοιαῦτα φωραθεῖη μαγγανευόμενος, εἴτε προφάσει τῆς τοῦ σώματος θεραπείας εἴτε ἀποτροπῆς τῆς τῶν καρπίμων βλάβης, τὴν ἐσχάτην εἰσπρατέσθω ποιήν, τὴν τῶν ἀποστατῶν κόλασιν ὑφιστάμενος.

 NOV. LXVI.
De plagio¹.ΔΙΑΤΑΞΙΣ 55¹.

Περὶ ἀνδραποδισμοῦ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ οὐκ ἐστὶ καλὸν τὰ τῆς δίκης ζυγὰ πλέον ἢ προσῆκεν ἐπικλίνεσθαι τῇ συμπαθείᾳ, οὕτως οὐδ' ὑπερβολὴν* ἀυστηρότητος τοῖς ἀμαρτάνουσι βαρυτέραν ἢ ὅσον ἀπαιτεῖ τὸ ἀμάρτημα τὴν δίκην ἐπιτίθεσθαι. τὸ μὲν γάρ, λέγω δὴ τὸ ἀκαιρον συμπαθεῖς, τοῖς² ἔξω φέρεσθαι τοῦ πρέποντος οὐκ εὐ-

⁴ Steph. εὐεργέτω scribi vult.

⁵ Scring. τι. Zuich. et Meerm. rectius τις, ut sit quo referatur participium παρασκευάζοντα, quod paulo infra legitur.

⁶ Scring. ἴσμεν τὲ ἔγνωμεν. Sigla τὲ significat τουτέστι, ut proinde ἔγνωμεν glossema sit. Plerique tamen ἴσμεν τε καὶ ἔγνωμεν scribendum censent.

¹ Ecl. Nov. 32. Excitatur in Basil. ed. Heimb. V p. 826 et a Bals. ad syn. Gangr. c. 3 ed. Rhalli III p. 102. * Legerim ὑπερβολῆ. ² Codd.: τούς — εὐλαβουμένους.

λαβονμένοις² ποιήσειεν ἂν καταφρόνησιν καὶ πρὸς τὴν τόλμαν τῶν φαύλων ὄξυτέραν τὴν προθυμίαν, τὸ δὲ βαρυτέρα κολάζειν ποιῆ τὸ ἁμάρτημα ἀλλ' οὐ καθ' ὅσον ἄξιον, οὐκ ἔστι δικαίου ἐκδίκησις ἀλλ' ἐν σχήματι δίκης ἀδικίας ἄρχειν· τὸ γὰρ μὴ πρὸς μέτρον τοῦ πταισματος τιμωρεῖσθαι τὸν πταίσαντα ἀδικεῖν ἔστιν, οὐχὶ τὰ δίκαια ποιεῖν. τί δήποτε τοῦτο ἐξήρηθη; ὅτι νόμος³ (οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτο γινούσ⁴ διορίσασθαι⁵ θανάτῳ ζημιουῖσθαι τὸν ἠνδραποδικότα δοῦλον ἀλλότριον) οὐ σταθμούμενος τὴν τιμωρίαν τῷ ἁμαρτήματι, οὐδ' ὅτι ἡ τοῦ βίου ζημία⁶ ἐπιφέρεισθαι ἄξιον καὶ οὐχ ὅτι κτήματος ἐγένετό τις ἀπώλεια ἢν δυνατόν ἔστι παραμυθῆσασθαι, διὰ τοῦτο ἀπαραμυθῆτῳ ὑπάγει ἀφαιρέσει τὸν ἐαλωκότα.

Τοιγαρὸν διὰ τοῦτο τοὺς μὴ ἄξια θανάτου ἡμαρτηκότας οὐ δίκαιον ἀνασκευάμενοι πικρὰν οὕτω τιμωρίαν εἰσπράττεσθαι, ὄνπερ ἡ συνήθεια παρὰ φαῦλον ἐποιήσατο νόμον (οὐκ ἀφαιρέσει τῆς ζωῆς τιμωρουμένη, ἐτέρως δὲ κολάζουσα τὸν ἀνδραποδιστὴν), καὶ ἡμεῖς τῶν νομίμων ἐκβάλλοντες διατάξωμεν, τὸ ἐκείνη δόξαν νόμῳ κυροῦμεν, καὶ⁷ κελεύομεν τὸν εἴ τις ἀλγὸν οἰκέτην ἀλλότριον ἀνδραποδισάμενος, τῇ τε ἀποδόσει τοῦ οἰκέτου καὶ τῇ ἀποτιμῆσει τούτου ζημιουῖσθαι, καὶ ἔτι τῆς ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος προσόδου ὅση ἂν τῷ δεσπότῃ προσεγεγόνει⁸ μὴ ἀπολωλότος τοῦ οἰκέτου ἰσαρίθμῳ ἐκτίσει, τούτου δ' ἐπέκεινα μὴ βαρύνειν τοῖς ἔξαμαρτοῦσι⁹ τὴν ποιήν. ἔχει γὰρ οὕτως ἀποχρώντως τῷ μὲν ἀπολωλεκότῃ ἢ ὠφέλεια, τῷ δὲ κλέψαντι ἢ τιμωρία, οἷα δὴ κάκεινου τὸν οἰκέτην ἐν προσθήκῃ ἀπέχοντος καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας ἢν ἔσχεν ἂν μὴ ἀνδραποδισθέντος οὐ κεκαινοτομημένου¹⁰, καὶ τούτου ἄξιως τετιμωρημένου¹¹ τῇ τε διπλῇ ἀποδόσει τῆς κλοπῆς καὶ τιμωρουμένου τῷ μηδὲν κερδᾶναι τῆς τοῦ¹² κλαπέντος δουλείας.

² Vide l. 7 C. ad l. Fab. de plag. ⁴ Scrimg. γάρ. ⁵ Agyl. conj. διορίσται et mox ζημιούται. Beck: διορίσατο. Non opus, si recte distinguas.

⁶ Codd.: ἡ τοῦ βίως ζημία. ⁷ Ecl. incipit. ⁸ Editi: καὶ ἔτι τοῦ ἐπι. προσόδῳ καὶ ὅσαν (sic) ἂν τῷ δεσπ. προλαμβάνῃ. Zuich. et Meerm. καὶ ἔτι τῇ ἐκ τοῦ ἐπι. κτλ. Ecloga: καὶ ἔτι τῇ ἐκ τοῦ ἐπι. προσόδῳ ὅση et reliqua, ut in textu posuimus. Emendavimus τῆς — προσόδου, ut ab ἰσαρ. ἐκτίσει pendeat. ⁹ Ita Ecl. Reliqui ἔξαμαρτάνουσι. ¹⁰ Ecl. καινοτομουμένου, praeter unum Cod. qui καινοτομουμένης habet. ¹¹ Zuich. et Meerm. τιμωρουμένου. ¹² Articulus τοῦ deest apud Scrimg.

NOV. LXVII.

De transfugis ad hostes, qui sponte revertuntur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ͵ξϛ.

Περὶ τῶν αὐτομολησάντων πρὸς ἐχθροὺς καὶ ἐξουσίως ἐπανελθόντων.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Καὶ τὸ ἄγαν αὐστηρὸν καὶ ἀπότομον, καὶ τὸ λίαν ὑπεῖκον καὶ πλέον ἢ προσῆκε φιλάνθρωπον, ὁμοίως ἀμφοτέρω τοῦ ὠφελίμου τὸ βλάβος ἔχει. ὅ τε γὰρ τῷ ἀποτόμῳ ἀμέτρως χρώμενος καὶ ὁ τὸ ἐπιεικὲς ἄκρατον φέρων, ἐκάτερος, κἂν τε ἐνός τινος ἂν τε οἰκίας ἂν τε πόλεως ἐπιστατῆ, εἰς τὸ ἀσύμφορον εἴη ἂν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένοις ἐγκεχειρημένος τὴν ἐπιστάσιαν. χρὴ γὰρ τὸν καλῶς ἐπιστατήσοντα, ὡσπερ τῶν χωρίων τὰ εὐκράτα καὶ πρὸς ὑγίαν ἐπιτήδεια μικτὰς ἔχει συμμετρως τὰς τοῦ ἀέρος διαθέσεις, οὕτω καὶ αὐτὸν εὐκράτον ἑαυτὸν παρέχειν τῇ ἐμέτρῳ² πρὸς τὴν συμφέρουσαν ἐπιστάσιαν μίξει τῶν διαθέσεων, καὶ μήτε τῷ ἀποτόμῳ βαρὺν καὶ ἀφόρητον εἶναι, μήτε τῷ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐπιεικεῖ καταπεφρονημένον καὶ ἀνηγεμονικόν. ὅπερ οὖν ἐπὶ ἀέρος φασὲν, τοῦτο πάντως καὶ ἐπὶ νόμων ἀρμόζει σώζεσθαι. χρὴ γὰρ τοὺς νόμους, ἡγεμόνας ὡς ἀληθῶς τῆς πολιτείας ὄντας, ἦν εἶπον κραῖσιν διαφυλάττειν, καὶ πρὸς τε ἀποτομίαν καὶ φιλάνθρωπίαν μὴ παρὰ μέτρον ὄρᾶν, εἴ γε μέλλοιεν οἱ ἐπ'³ ἐκείνοις ὑγιαίνειν πολιτευόμενοι. ταῦτα ἡμῖν λέγεται πρὸς τὴν ἀποτομίαν ὄρῶσιν, ἦν ὁ κατὰ τῶν εἰς πολεμίους αὐτομολησάντων κείμενος νόμος⁴ ἐνδείκνυται. βούλεται γὰρ τὸν ἠὲ τομοληκότα, εἴ ποτε πρὸς γνώμην μεταμελείας ἴδοι καὶ τὸ προλαβὸν ἀμάρτημα διὰ τῆς πρὸς τὰ οἰκεία ἐπαναστροφῆς ἰάσασθαι βουληθῆ, ἔκδοτον εἰς βρῶσιν θηρίους γίνεσθαι ἢ ἀνασκολοπιῆσθαι. τοῦτο ἐμοὶ πολλῆς μὲν αἰτίον βλάβης τῇ πολιτείᾳ δοκεῖ, πολλὴν δὲ καὶ τῶν πρὸς σιωτηρίαν ὀδηγούντων λογισμῶν ἀποφέρειν τὴν ἐναντιότητα. ἀνάγκη γὰρ ἐπάγει τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτομολήσασιν μηδέποτε τῶν οἰκείων μεμνησθαι, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἐπαναδρομῆς ἀναλαμβάνειν τὸν ἔρωτα. οὐδεὶς γὰρ, ὅστις τοιαύτην ἐκδεχο-

¹ Ecl. Nov. 33. Allegatur in Basil. ed. Heimb. V p. 868 et Harm. VI, 8, 4.² Scrimg. οἰκτρῶ, ex quo Steph. ἰσομέτρῶ, Agyt. συμμετρῶ, Beck ἐμέτρῶ effecerunt. ³ Malim ὑπ'. ⁴ Videsis l. 3 §. 10 D de re militari.

μένην αὐτὸν τιμωρίαν εἰδὼς ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς πολεμίοις βιώσεως οὕτω πικρῶς ἐν τῇ πατρίδι θανεῖν προαιρήσεται.

Διόπερ ταύτην μὲν τὴν ἀποτομίαν, ἵνα μὴ λέγω ἀδικίαν (πῶς γὰρ οὐκ ἄδικον, τὸν ἁμαρτάνοντα, εἶτα ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἁμαρτήματος ἀναφρονήσαντα ἴασιν, κολάζειν οὕτω πικρῶς;), ἐκ τῶν δικαιοτάτων ἐλαύνομεν νόμων, κελεύομεν⁵ δὲ, εἴ τις αὐτόμολος εἰς τὴν πατρίδα ἐπαναδράμοι, ἅπαξ μὲν τοῦτο ποιήσας, συγγνώμης τυγχανέτω· δεύτερον δὲ, εἰς τριετῆ δουλείαν διαπωλείσθω· ἐκ τρίτου δὲ ποιησάμενος τὴν αὐτομολίαν, εἶτα ἐπαναζεύξας, εἰς διηνεκῆ καὶ αἰδίων οἰκετείαν πιπρασκέσθω. τὸν γὰρ οὕτως ἀβέβαιον καὶ παλλμβουλον⁶ ἀνάξιον ἀπολαύειν ἐλευθερίας. εἰ μέντοιγε ὁ πρὸς ἐχθροὺς αὐτόμολος οὐκ ἐξ οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ ληφθεὶς ὑφ' ἐτέρων εἰς τὴν πατρίδα ἐπαναχθῆ, καὶ μάλιστα εἰ αἵματος ἐμφυλίου τὴν δεξιὰν ἔχει μεμολυσμένην, τοῦτον θανάτῳ κολάζειν, οἷα δὴ πολέμιον, οὔτε ἄδικον⁷ οὔτε ἀπότομον.

NOV. LXVIII.

Ut monachi et clerici tutores fieri possint, ab administratione vero et gubernatione pupillarum arceantur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ξη'.

Περὶ τοῦ ἐπιτροπεύειν μοναχοὺς καὶ κληρικοὺς, ἀπειργεσθαι δὲ οἰκονομίας καὶ προστασίας ὀρφανῶν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τοῖς μὲν πάλαι νομοθέταις (μονοειδοῦς ὡς εἰκὸς ὑπαρχούσης κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ μόνων ἀποφερομένων τὴν κλῆσιν, οἱ προστασίαν ὑπεδύοντο γονέων ἐρήμων) ἔδοξεν ἀποφῆρασθαι, μὴ μετέχειν τοῦ πράγματος μήτε μονάζοντας μηδ' ὄσους ὁ ἱερός οἰκειοῦται κληρός. καὶ καλῶς ἔδοξε³ συν-

⁵ Inc. Ecloga. ⁶ Ecl. παλλμβολον. ⁷ Nonnulli Codices Eclogae ἀτοπον ἄδικον.

¹ Ecl. Nov. 34. Laudat Bals. ad Phot. VIII, 13 (ed. Rhalli I p. 159) et ad syn. Chalced. c. 3 (ed. Rhalli II p. 224); Aristenus ad c. I. (ibid. p. 225); Harn. V, 12, 23. ² Zuich. et Meerm. scholium adscribunt: αὕτη ἀνήρηται τὸ ἰβ κεφ. τῆς ρχ' νεαρᾶς, τῶν βασιλ. βι. γ' τί. α' κεφ. γ'. — Cf. Epanag. IX, 1 ibiq. schol. ³ Conj. Steph. Scrimg. ἔλεξε.

εἶδον γὰρ, ὡς τοὺς ἀνακειμένους πρὸς Θεῖαν λειτουργίαν δεῖ τῶν ἔξωθεν ὄχλων καὶ περισπασμῶν ἀπηλλάχθαι, ὅσην δὲ παιδοτροφίαι καὶ ἄλλως οἰκονομίαι εἰς τὸ περισπᾶν καὶ ἀφέλκειν τῆς ὀφειλομένης Θεῶν Θεραπειας ἰσχὺν ἔχουσιν, ἠγγόησεν οὐδεὶς. ὑπαρχούσης οὖν οὐκ ἀνεκτῆς δυσχερείας τῷ πράγματι, μάλιστα γὰρ καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου παράτασιν (ὅλον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ βίον τῆ πολυπόνη⁴ φροντίδι τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην οἱ λαχόντες συνδέονται), καλῶς ὅπερ εἶπον τὸ δόγμα προσήνεγκαν.

Ἄλλ' ἐπεὶ τοῖς μεταγενεστέροις οὐκ ἐτηρήθη μόνως ἐφ' ἧς ἐλέγετο⁵ ἐπιστασίας ἢ κλήσις, ἠξίωσαν δὲ κάκεινους ἐπιτρόπους καλεῖν τοὺς, ὅσοις οἱ τὸν βίον ἀπολιμπάνοντες χρησταῖς περὶ αὐτῶν ὑπολήψεσιν ἐπὶ τοῦτο προτρεπόμενοι διατάξεις, αἱ περὶ τῶν ὑπόντων⁶ ἤρεσαν πραγμάτων, ἐγχειρίζουσι καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκδημίαν πιστεύουσι τὴν διοίκησιν· ἐπεὶ οὖν καὶ τούτων ἐπιτρόπων ὀνομαζομένων ἀμφισβήτησις πρόεισιν, εἰ καὶ μονασταὶ τὸν ἱερὸν ὑπελθόντες κλῆρον ταύτης μεθέξουσι τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸ δοκεῖν τὸ ἦρθέν τοῦτο μὴ καταδέχεσθαι ψήφισμα, Θεσπίζομεν⁷ ἡμεῖς διαστείλάμενοι, ἐκείνης μὲν τῆς ἐπιτροπῆς κωλύεσθαι ἦν μόνην⁸ ὃ πρεσβύτερός εἰθὺς χρόνος παρέσχε ψῆφον ἐξενεχθῆναι⁹ τὴν μὴ διδοῦσαν εἰς ταύτην πάροδον τοῖς εἰρημένοις προσώποις, τοῦ δὲ μεταγενεστέρου τῆς ἐπιτροπῆς εἶδους ἐξεῖναι καὶ μονάζουσι καὶ κληρικοῖς κοινωνεῖν. οὔτε γὰρ αἱ φροντίδες οὕτω βαρεῖται¹⁰, ὥστε πρὸς ἑαυτὰς καταδῆσαι καὶ τῆς ἱερᾶς ἀφελκῦσαι ὑπηρεσίας, καὶ ἄλλως δὲ ὅσον μᾶλλον οὔτοι τῶν λαϊκαῖς προσηλωμένων ἀνάγκαις καὶ τῆ¹¹ κάτω συμφυρομένων¹² ἰλύι διαζῶσιν εὐλαβεστερόν τε καὶ ὑψηλότερον, ἐλπὶς ἀμείνω¹³ καὶ εὐλαβεστέραν¹⁴ καὶ¹⁵ τὰς τῶν ἀποδημούντων διατάξεις ἀποφέρεσθαι τὴν ἐκπλήρωσιν.

⁴ Conj. Steph. Codd. οὐ πόνη vel εὐ πόνη.

⁵ Scrimg. ἐγένετο.

⁶ Codd. ἐπόντων. Emendavit Steph. ⁷ Inc. Ecloga.

⁸ Codd. καὶ ἦν.

Nostram lectionem suppeditavit Ecl. ⁹ Ecl. ἐπενεχθ.

¹⁰ Ita Ecl. Codd. hic addunt ὑπηρεσίας, quod in ταύτης τῆς ὑπηρεσίας mutare voluit Agyl.

¹¹ Ita Ecl. Scrimg. ἀνάγκαις καὶ τῷ.

¹² Zuich. Meerm. et nonnulli Codd. Eclogae συμφορῶν.

¹³ Agyl. conj. τοσοῦτον ἀμείνω. Non opus.

¹⁴ Zuich. et Meerm. εὐλαβεστέρας. Eclogae Codices modo ἐλευθερωτέραν, modo ἐντελεστέραν habent.

¹⁵ Ita Ecloga. Codd. et editi πρὸς habent pro καὶ.

NOV. LXIX.

Ut caeci, illiterati et foeminae testamentum facere possint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΞΘ'.

Περὶ τοῦ διατίθεσθαι τυφλοῖς καὶ ἀγραμμάτοις καὶ γυναιξίν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ἀμφισβητεῖται περὶ τοῦ πῶς δεῖ τυφλοὺς διατίθεσθαι, καὶ ἡ ἀμφιβολία ἔκ τε τῶν νομίμων πρόεισι τόπων³ καὶ ὧν ἀλλήλοις περὶ τούτου ἀντιθεσπίζουσι νόμοι, καὶ τῆς νῦν πολιτενομένης συνηθείας, οὐδὲ τοῦτο ἄκαιρον ἡμῖν ἐνομίσαστο μέρος εἰς ἐπίσκεψίν τε καὶ ἀνακάθαρσιν. καὶ γὰρ ὁ μὲν τις ἀπαγορεύει τῶν νόμων⁴ τυφλῷ διάταξιν κατὰ τὸν μυστηριώδη προέρχεσθαι τρόπον, καὶ μὴ ἄλλως προσεῖναι ταύτῃ κῦρος ὀρίζεται, εἰ μὴ παρουσία μαρτύρων ἐγγυᾶται ἢ προελθόντα στόματος τυφλοῦ τὰ διατεταγμένα ἢ τοῖς ἐκείνου⁵ ὧσιν ὑπάρχειν ἐνηχημένα (οὐ γὰρ ἀξιοῖ ἐν μόνῳ γραφεῖ τὴν τούτων πίστιν ἐξωχυρῶσθαι), ὁ δὲ τις τῶν νόμων⁶ εὐρύχωρον ἀνοίγει τὴν πύρρον καὶ γυναίοις καὶ ἀγραμμάτοις ἀνθρώποις εἰς τὸ πρὸς μυστικωτέρας διατάξεις καθίστασθαι, μηδὲν ἕτερον ἀκριβολογούμενος, ἢ τὸ τὸν⁷ διατιθέμενον, οὐκ ὄντα μὲν ἀμαθῆ γραμμάτων, οἰκεία ὑπογραφῆ τὴν διάταξιν ἀσφαλίζεσθαι, εἰ δ' ἐλάττων ἐκεῖνος παρέχειν τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν, ἄλλον ἀνθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ὑπογραφὴν παραλαμβάνειν. οὕτω μὲν οὖν ἐκ τῶν νόμων στασιάζοι ἂν τὰ πράγματα· πῶς γὰρ εἰ γυναῖκα καὶ γραμμάτων ἀδίδακτοι ἀνθρώποι κατὰ τὸν ἀναχωροῦντα τρόπον τῆς τῶν πολλῶν γνώσεως διατάσσονται ἐν μόνῳ τῷ γράφοντι σαλευούσης τῆς πίστεως, οὐχὶ καὶ ὁ τυφλὸς ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀκώλυτον σχοιή τὸ διατίθεσθαι; ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ τῆς συνηθείας, οὐ μόνον τὰ ἐκ τοῦ νόμου, πρὸς τὸν νόμον ὀράται μαχόμενα. καὶ

¹ Ecl. Nov. 35. Harm. V, 1, 22. ² Haec rubrica in Ecl. est: eadem in Zuich. nisi quod τυφλοὺς καὶ ἀγραμμάτους καὶ γυναῖκας scribat. ³ Forte τύπων. ⁴ Sc. l. 3 C. qui test. fac. poss. ⁵ Agyl. legit τοῖς ἑαυτῶν· pessime, quippe qui totum hunc locum male interpretatus sit. Praesentibus testibus coecus aut ipse voluntatem suam oretenus declaret aut in scripturam redactam dum a tabulario recitatur auribus suis percipiat necesse est. ⁶ Justiniani Nov. 119 c. 9. ⁷ Sic lego. Zuich. et Meerm. τὸ αὐτὸ. Scring. τὸ αὐτὸν, quod Steph. in τὸ τὸν αὐτὸν, Osenbrüggen in τὸ αὐτὸν τὸν mutandum censet, licet αὐτὸν ub sequens οἰκεία abundet.

γὰρ οἶδεν αὐτὴ καὶ γυναιῶν καὶ ἀνδρῶν οὐ διὰ γραμμάτων ἡγμένων καὶ τυφλῶν⁹ διατάξεις ἐν μυστηρίῳ κειμένας μὴ τὴν ἰσχὺν ἀφαιρῆσθαι.

Ἐπει⁹ οὖν οὕτω ταῦτα¹⁰, καὶ ἡμεῖς ταῖς μυστικαῖς διατυπώσεις, ἂν τε τυφλῶν ἂν τε τινῶν ἑτέρων ὡς προσώπων, προσεῖναι θεσπίζομεν σύστασιν, τοῦτο προσεπιθεσπίζοντες, ὥστε πρὸ τῶν μαρτύρων ἐνόρχιον ἐκκεῖσθαι ὑπογραφὴν¹¹ τῶν τὰς διατάξεις γραφόντων, ὡς εἶησαν ἀληθῶς ἐκεῖνα γράψαντες ἄπερ ἀκηκόεσαν, αὐτῆς ἐκείνης¹² ὑποφθεγξαμένης τῆς τοῦ διαθεμένου¹³ γλώσσης· καὶ εἴ τις ἔλεγχος μετὰ ταῦτα ψευδογραφίας ἀναφαίνοιτο, τιμῆμα προσκεῖσθαι τοῦ ἁμαρτήματος, εὐπόροις μὲν οὖσιν αὐτοῖς τὴν τῶν ἰδίων ὑπάρξεων ἀλλοτριώσιν, ἐρήμοις δὲ περιουσίας σφοδραὶ μάστιγες καὶ φυγὴ ὑπερόροις ἐπικρίσεται ἢ ζημία. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο τοῖς¹⁴ θεσπισθεῖσιν ἐπισυνάπτομεν· ποῖον;¹⁵ εἴ ποτε ἢ διάταξις δεηθεῖν ὄρκων¹⁶ οἷα πολλὰ εἰς βεβαίωσιν, καὶ αὐτοὺς τοὺς γεγραφότας τὴν διάταξιν σὺν τοῖς μάρτυσιν ἐπομνημένους¹⁷ συνεπισχῆειν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

NOV. LXX.

De grassationibus; et ut omnes ultionem patiantur, si homo interfectus sit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ 6'.

Περὶ ἐφόδων καὶ τεθνηκότος ἀνθρώπου πάντας ἀμύνασθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἀπανταχοῦ τὸ κοινὸν τῆς γνώμης κατόψοιτ' ἂν τις οὖς ἢ κοινωνία συνάπτει ἐν μιᾷ καὶ τοιαύτῃ³ μοίρᾳ τιθέμενον. οὕτω

⁹ Codd. οὐ διὰ γραμμάτων κειμένων (Meerm. ἡγμένων) τυφλῶ. Emen-
davit Steph. ⁹ Inc. Ecloga. ¹⁰ Codd. ταῦτα non habent: supplavi ex Ecl.

¹¹ Scrimg. ἐνορχίων — ὑπογραφάς. ¹² Malim ἐκείνοισ sc. τοῖς γράφουσιν.

¹³ Ecl. διαθεμένου, quod fortasse praestat. ¹⁴ Ita Ecl. Codd. τούτοις.

¹⁵ Ita Codd. et Ecl. Agyl. vult τοῖον δὲ ὡς. Fortasse ποῖον scribendum, ut cum
praecedente τοῦτο jungatur. ¹⁶ Ecl. ὄρκίων. ¹⁷ Ecl. ἐπομνημένους.

¹ Ecl. Nov. 36. Cf. Basil. ed. Heimb. V p. 273 schol. 11. ² In editis sim-
pliciter est περὶ ἐφόδων, pleniorē rubricam ex Ecl. damus. ³ Malim τῇ αὐτῇ.

γὰρ καὶ συνέμποροι τὸ ἐκ τοῦ κέρδους ἢ τῆς ζημίας ἴσον δια-
 λαγχάνουσιν· καὶ συνοδῖται πολλάκις εὐρήματι περιυχνόντες,
 εἰ καὶ μὴ κατ' ἴσον ἔβαλον ἐπ' αὐτὸ τὰς τῶν ὀμμάτων βολὰς,
 ὁμῶς διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κοινωνίαν κοινὴν τὴν τοῦ εὐ-
 ρήματος κτήσιν πεποιήνται· καὶ συστρατιῶται δὲ, εἰ καὶ μὴ
 πάντες σὺν ὁμοίῳ τόνῳ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς τὰς χεῖρας ἐξέτειναν,
 ἀλλὰ τῶν ἀριστείων τὴν ἰσότητα φέρουσι. καλῶς ἄρα καὶ τῷ
 παλαιῷ ἔδοξε νομοθέτῃ⁴ τὴν αὐτὴν ὑπέχειν ποινὴν τοὺς πο-
 νηρᾶ γνώμη συναπτομένους καὶ κοινῇ πρὸς τινα πράξιν τιμω-
 ρουμένην νόμῳ καθισταμένους, ἂν τε γυναιου ἀρπαγὴ τὸ πε-
 πραγμένον εἴη, ἂν τε πατρὸς ἂν τέ τις ἑτέρου ἀναίρεσις,
 εἰ καὶ μὴ πάντες ἐπίσης τῷ πραχθέντι παρέσχον τὴν ἐνέ-
 ργειαν.

Τοιγαροῦν⁵ καὶ ἡμεῖς τοῖς προτεθεσπισμένοις συμφθε-
 γόμενοι περὶ τῶν ἅμα καὶ κοινῶς⁶ ἔφοδον κατὰ ζωῆς ἀνθρώ-
 που⁷ πεπονημένων ὀρίζομεν, ὥστε πάντας, ὅποσοι δ' ἂν καὶ
 εἴεν, τῇ⁸ αὐτῇ καθυποβάλλεσθαι δίκῃ, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως ἐνήρ-
 γηται παρὰ πάντων ἢ πράξις. οὐ γὰρ ὅτι μὴ αὐτὸς τις τὴν
 χεῖρα ὑπουργῆσαι τῷ θανάτῳ παρέσχετο, διὰ τοῦτο ἀθά-
 ἀπιέναι δυνήσεται. τί γὰρ, εἰ καὶ μὴ τὴν ἰδίαν δεξιάν, ἀλλὰ
 τὴν ἑτέρου ἐτόνωσε πρὸς τὴν ἀναίρεσιν; ὅτι γὰρ ἢ τὸν θάνα-
 τον καταπραξαμένη χεῖρ ὑπὸ τῆς κοινῆς πονηρίας κινουμένη
 τὴν πράξιν ἐτόλμησε, δῆλον. οὐκ ἂν γὰρ, εἰ μὴ συνεκρότει
 ταύτῃ τῶν ἄλλων ἢ συνδρομῇ⁹, ἐτολμη ὡφθη τῷ φόνῳ ὑπηρε-
 τήσασθαι. διὰ τοῦτο καθὼς εἴρηται πάντας τὴν αὐτὴν ὑφί-
 στασθαι εἰσπραξιν τῆς δίκης ψηφιζόμεθα, κἂν ὡς εἰκὸς ἐπὶ
 μιᾶς τινος πληγῆς τὸ θανεῖν ἀπαντήσῃ, τῶν δ' ἄλλων αἱ χεῖ-
 ρες οὐ συνεφίψαντο.

⁴ Laudant l. 2. 6. 7 D. ad l. Pompej. de parricid. l. 28 §. 10 D. de poenis.
 l. un. C. de raptu virg. Nov. Justiniani 134 c. 13. ⁵ Inc. Ecloga. ⁶ Ecl.
 κοινῇ. ⁷ Ecl. ἀνθρώπων. ⁸ Ecl. ἐν τῇ. ⁹ Basil. εἰ μὴ συνεκροτεῖτο
 παρὰ τῆς τῶν ἄλλων συνδρομῆς.

NOV. LXXI.

De iis, qui in locis arabilibus vel vineis aedificaturi sunt¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οα'.

Περὶ μελλόντων² κτίζειν ἐν ἀροσίμοις τόποις καὶ ὑπαμπέλοις.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Γνώμην ἀρίστην τε καὶ ἐννομιωτάτην παρὰ τοῦ ἀειμνήστου γονέως ἡμῶν καὶ βασιλέως ἐξηγηγεμένην περὶ τῶν καινὰς τινος οἰκῶν κατασκευὰς ἐν τόποις, οὓς τέως ἄροτρον ἔτεμνε καὶ ἀμπελῶνες εἶχον, εἰς³ ἀποκλήρωσιν βουλομένων κατασκευάζειν, ἐν ὅποσῳ τῶν γειτονούντων ὀρίων διαστήματι συστήσεται ἡ καινὴ αὐτῆ κατασκευὴ, δεῖν ἐκρίναμεν νόμου τιμῆς⁴ ἀξιῶσαι, ἐπεὶ μὴ παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν τῶν νόμων ἐγράφῃ συμπολιτείαν⁵.

Ὅριζομεν οὖν κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην, τοὺς ἐπὶ νοῦν βαλλομένους ἐν ἀροσίμοις τόποις καινῶν οἰκήσεων κατασκευῆν, εἰ μὲν ἡ ἀφθονία παρέχει τῆς χώρας, δυαὶ τόξου βολαῖς ἐκ τῶν γειτόνων ὀρίων ποιείσθαι⁶ τὸ διάστημα τῆς νέας κατασκευῆς· εἰ δ' οὐ χαρίζεται δι' ἔνδειαν ἀφθονίας τοσοῦτον μέτρον ἢ χώρα τῷ διαστήματι, μετρείσθω⁷ καὶ μιᾷ τόξου βολῇ. ἐντὸς δὲ τοῦ εἰρημένου ὀρίσματος οὐδενὶ παρέχεται ἄδεια τῆς τοιαύτης τῶν οἰκήσεων νεουργίας. καὶ ἡ αἰτία λόγου ἦττων· συνεγγίζει γὰρ καὶ ἡ βλάβη τοῖς γειτονέουσι καρποῖς μετὰ τῆς πλησιαζούσης οἰκίας.

¹ Ecl. Nov. 37. Laudatur in Πείρα IX, 8; apud Attal. in appendice; apud Harm. II, 4, 137. ² Ecl. τῶν μελλ. ³ Ecl. ὡς ἀπ. ⁴ Scrimg. τιμῆ. ⁵ Scrimg. ἐγράφησαν πολιτείαν. ⁶ Ecl. μεμετρηῆσθαι. ⁷ Ecl. μετρείσθαι.

NOV. LXXII.

Ut valeant pacta, etiamsi absque poena inita sint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οβ'.

Περὶ τοῦ κυροῦσθαι τὰ σύμφωνα τὰ ἄνευ προστίμου γεγενημένα.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῇ αὐτῇ.

Τῷ προστάσονται νομίμῳ ψηφίσματι ἀπὸ φιλοῦ συμφώνου μὴ τίκεσθαι ἀγωγὴν, ἀλλὰ μόνην παραγραφὴν, ἐπίσης δρωμένον προσηπταλοντας². ἀξιούντες γὰρ ἅπαν σύμφωνον ἀπροστίμητον ψιλὸν ὑπάρχειν, κἄν τε γραφῇ συντεθειμένον ἦ, κἄν τε τῶν συμφωνούντων ιδιόχειρος ἐνέργεια τὸν θεῖον σταυρὸν ἐντάξῃ τοῖς γράμμασι, κἄν τε τῆς θεαρχικῆς τριάδος αἱ κλήσεις προσκείντο, εἰ μὴ καὶ προστιμήματος³ ζημία ἐμφέροιο⁴, εἰς τὸ ἀσύστατον τὸ συμφωνηθὲν ἀπορρίπτουσι, κακῶς εἰδότες καὶ κάκιστα⁵ τὴν ἰδίαν κρίσιν κυροῦντες, οἵ γε πολλῆς τῶν θεῶν ἐπίπροσθεν τὰ κοινὰ καὶ ἀνθρώπινα τιμῆς ἀξιούσι. τί γὰρ, τοσοῦτον κατὰ γε τὴν ὄντως ἀνθρώπῳ ἀρμόζουσαν κρίσιν ἢ τοῦ προστίμου ζημία παρέχει τοῖς συμπεφωνημένοις ἀξίωμα, ὅπόσον θεῖος ἐν αὐτοῖς ὀρώμενος τύπος καὶ κλήσις τῆς μακαρίας θεότητος;⁶

Θεσπίζομεν οὖν, ἐν παντὶ συμφώνῳ, ἐν ᾧ ἂν τὸ ἐκ τῶν θεῶν τούτων⁷ συναντιλήψεων ἐχέγγυον πρὸς τὴν ἀξιοπιστίαν προσῆ, τὴν ἰσχὺν παρεῖναι κραταιὰν τε καὶ ἄλυτον, κἄν μηδεὶς λόγος προστιμήσεως συγγέγραπται⁸.

¹ Ecl. Nov. 38. Videsis Basil. ed. Heimb. I p. 564 schol. 6, Bals. ad syn. Carthag. c. 13 (ed. Rhalli III p. 328), Blast. E, 22 (ed. Bevereg. II p. 135), Harm. I, 9, 7. — In Ecloga lib. I—X, Basil. X, 10 haec leguntur: ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα νεαρά τοῦ κυροῦ λέοντος τοῦ φιλοσόφου λέγουσα, ὅτι ἐάν τις τελείας ἡλικίας ὑπάρχων εἰ καὶ μὴ κατὰ ἀκουσικὴν ἐπερώτησιν διαλύσῃται, ἐγγράφῃ δὲ τῷ διαλυτικῷ ἐγγράφῳ τὸ ὄνομα τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, στέργειν ὀφείλει καὶ μὴ βουλόμενος τὴν διάλυσιν. Quae quidem de Nov. 72 dicta esse oportet, nisi deperditae Novellae vestigia esse suspiceris. ² Ita Ecl. rectius ut opinor. Vulgo προσπαίοντας. ³ Ecl. τιμήματος. ⁴ Vulgo ἐκφέρ. Ecl. veriorem lectionem suppeditavit. ⁵ Ecl. κάκιον. Non male. ⁶ Sic est in Ecl. Vulgo θεϊότ. ⁷ Ecl. τούτων non habet. ⁸ Ecl. συνεγγράπτο. Non male.

NOV. LXXIII.

Ut nemo cum mulieribus in ecclesiarum coenaculis habitet¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ογ'.

Ὁ ἀπὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Πρᾶγμα κακῶς μὲν καὶ πρὸ τῶν κωλυόντων αὐτὸ δικαιῶν γινόμενον, χεῖρον δὲ μετὰ τὸ κωλυθῆναι τολμώμενον (φημί δὴ τὸ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερώοις, ἅπερ ὁ πολὺς ἄνθρωπος κατηγούμενά καλεῖν ἔγνω, συνοικεῖν τινὰς γυναῖξιν) οὐκ ἄξιον παριδεῖν, οὐκοῦν οὐδὲ παροφθῆσεται ἡμῖν. ἦν μὲν οὖν αὕτη ἡ τόλμα οὐκ οἶδ' ὅπως ἄχρι τῆς ἑκτης συνόδου ἀτιμώρητος, κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἱερὰν σύνοδον² τὸ πρᾶγμα ἐπιστασίας ἀξιοθῆν, ἱερεῖς μὲν ὄντας τοὺς τοιοῦτους οἰκήτορας ἐνόχους ἔδειξε καφαιρέσεως, ἀφορισμὸν δ' ἐπήνεγκε λαϊκοῖς. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀπέχρησεν εἰς παντελῆ ἐκδίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν τὸ ἱερωσύνης ψήφισμα. ἤδη γὰρ τῆς αὐτῆς παραμενούσης τόλμης καὶ καθ' ὃν χρόνον³ διεῖπε τὰ σκήπτρα ὁ περιώνυμος ἐν βασιλευσί πατὴρ ἡμῶν, ἐδέησε βασιλικὴν χεῖρα καὶ πρόσταγμα τὴν τοιαύτην προπέτειαν τῶν ἱερῶν ἐξελαύνειν οἴκων.

Ὅπερ οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κρατεῖν βουλόμενοι, ὀρίζομεν, μηδένα μηδαμῶς μήτε ἱερέα μήτε τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ γυναῖξιν συνοικοῦντα ἐν τοῖς λεγομένοις κατηγουμένοις οἰκεῖν. εἰ δέ τις εὐρίσκειτο τὸν ἅγιον οἶκον οὕτω κοινοποιῶν, τοῦτον μὲν βασιλείῳ χειρὶ ἀτίμως ἐκείθεν ἐξωθῆσθαι, τὸν δὲ παρασχόμενον τὴν κατοίκησιν (εἴτε ἱερεὺς εἴτε τις ἕτερος εἴη ὁ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ναοῦ ἔχων) καὶ αὐτὸν κινδυνεύειν ἐνεκὰ γε τῆς τοιαύτης κάταφρονήσεως καὶ τῶν ἱερῶν κοινοποιίας τῇ τῆς ἐπιτροπῆς ἀφαιρέσει.

¹ Excitatur a Bals. ad syn. Trull. c. 97 (ed. Rhalli II p. 538), Joanne Citri in Resp. (ed. Rhalli V p. 408), Blast. E, 15 (ed. Bev. II p. 121). ² Syn. Trull.

c. 97. ³ Codd. τρόπον. Emendavit Steph.

NOV. LXXIV.

Ne ante legitimum matrimonii tempus futuris conjugibus benedicatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οδ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ἐν τοῖς περὶ γάμων τῇ τε ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ ἕκτη συνόδῳ ἐντελλομένοις ἐν τῷ 59² κανόνι καὶ³ τοῖς τῷ πολιτικῷ νόμῳ⁴ δοκοῦσιν ὑπεναντιότης δοκεῖ ἀναφαινεσθαι (ἢ μὲν γὰρ ἀπαγορεύει παντελῶς τὴν μεμνηστευμένην ἔτι τοῦ μνηστῆρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν ἑτέρῳ συνάπτεσθαι μοιχείας τὸ πρᾶγμα ὀρίζουσα, ὃ δὲ πολιτικὸς νόμος οὐκ ἀξιολὴν τοιαύτην διάλυσιν οὔτε τοῦ μεγάλου ἐγκλήματος, ἀλλ' ἐπὶ μόνῃ τῇ τῶν ἀρξάβωνων καὶ τῶν προστιμήσεων ποινητὴν ἐνοχὴν περιγράφει, εἰ πρωϊότερον τοῦ γαμηλίου καιροῦ ἢ ἐπ' αὐτῆς νενομισμένη τελεσθῆσεται εὐλογία), ἐπεὶ οὖν τὸ καιρὸν τῆς ἐναντιότητος ἀκριβῆς λόγος ἐντεῦθεν ὀρεῖ⁵ τὸ γὰρ μετὰ τὴν εὐλογίαν διίστασθαι, τοῦτο ἂν εἴη μνηστείας ἀληθῆς λύσις.

Θεσπίζομεν μὴ τελεῖσθαι τὰς εὐλογίας, πρὶν ἂν ὁ νόμιμος τοῦ γάμου συμφθάσῃ καιρὸς, ὃς ἐπὶ μὲν ἀνδρῶν πεντεκαιδέκατον περιμένει ἔτος, ἐπὶ δὲ γυναικῶν τῷ τρισκαιδεκάτῳ συμπεριγράφεται. οὕτω γὰρ καὶ τὰ τῆς εὐλογίας κατὰ λόγον ἔξει, καὶ ἡ τῶν συνελθόντων διάλυσις τελείου γάμου τυγχάνουσα οὐκ ἐναντιουμένης τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ παρὰ³ τοῦ πολιτικοῦ νόμου τεύξεται κρίσεως.

NOV. LXXV.

Ut qui viginti annorum est, hypodiaconus creari possit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οε'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στεφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ².

Εἰ ἐν πολιτικοῖς πράγμασι δογμάτων ἱερῶν παριοῦσα³ διατάξεις πολλάκις πολιτικῶν δογμάτων περὶ τῶν αὐτῶν διατασ-

¹ Cf. infra Nov. CIX. ² Imo c. 98. ³ Codd. καὶ ἐν τῷ 59² κανόνι ἐν τοῖς. Emendaverunt Agyt. et Beck. ⁴ Cf. l. 1 sqq. C. de sponsal. ⁵ Scrimg. περί. Emendavit Steph.

¹ Cf. supra Nov. XVI. ² Zuich. et Meerm. notant: αὕτη ἀνήρηται τὸ κς' (nobis ιγ') κεφ. τῆς ρκγ' νεαρᾶς καὶ ἐβεβαίωσε τὸν τῆς ἀγίας συνόδου κανόνα ἐν τῷ ιε' κανόνι. ἐν βε. τῶν βασιλ. γ' τί. α' κεφ. κς'. ὁμοίως ταύτης τῆς νεαρᾶς φησι ἢ ις', ἧτις καὶ ἐκράτησε. ³ Malim προιοῦσα.

σόντων κυριωτέρα καθίσταται, πόσῳ μᾶλλον αἱ ἱεραὶ ψῆφοι ἐν πράγμασιν οἰκείοις τῶν πολιτικῶν ψηφισμάτων κρατήσουσι; τί οὖν ἐστὶν ὁ φημι; τὸν ὑποδιάκονον ἢ ἕκτη σύνοδος εἰκοστῷ ἔτει ἀποθεσπίζει προάγεσθαι. ταύτῃ πολιτικὸς ἀντιλέγων νόμος πέμπτον ἐπὶ τοῖς εἴκοσι χρόνον συνεπιμετρεῖσθαι παρακελεύεται.

Ἄξιον οὖν ὑπειληφότες εἶναι τῷ ἱερῷ νόμῳ τὴν ἱερὰν ἀκολουθεῖν ἀγιστεῖαν, θεσπίζομεν καὶ ἡμεῖς, τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς τοιαύτης τυγχάνειν τοὺς ἀξίους χειροθεσίας.

NOV. LXXVI.

De poena falsum testimonium dicentium sacerdotum¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ος'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῇ τῇ αὐτῇ.

Τὰ πρὸς τοὺς θεοκήρυκας (λέγω δὲ² πρὸς τοὺς θείλους ἀποστόλους) ἀναφερόμενα θεῖα θεσπίσματα³ ἱερεῖς μὴ εὐορκεῖν ἐλεγχομένους ἀπογυμνοῦσι τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος. τῆς πολιτείας οἱ διατάκτορες νόμοι⁴ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῶν πραγμάτων ἐγκύπτοντες τὴν ψευδομαρτυρίαν διχῆ διαιροῦσι, καὶ ἦν μὲν ἂν φωράσῃσι προελθοῦσαν ἐπὶ ἐγκλήμασι καθαιρέσει τῶν ψευδομαρτυρησάντων ἱερέων τιμῶνται, τὴν δ' ἐπὶ τοῖς χρηματικοῖς ἀφορίζοντες ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἀλλ' οὐ καθαιροῦντες τοὺς ἀμαρτόντας κολάζουσιν.

Ἡμεῖς οὖν κελεύομεν, τοῦ ψευδομαρτυρήσαντος ἐνορκίου γινομένου, εἴτε χρηματικὸν τὸ αἴτιον εἴτε ἐγκληματικὸν, καθαιρεῖσθαι τοὺς ἀνιέρους ψευδομαρτυρας, εἰ δ' ὄρκος οὐκ ὤφθη τὸ ψευδομαρτύρημα συγκροτῶν, ἀφορίζεσθαι μὲν ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῖς τοὺς ἀληθείας σεμνότητι τὸ ψεῦδος ἐνδῦσαι πειρασάμενους (τὸν δ' ἀφορισμὸν δῆλον ὅτι μοναστήριον, ἐν ᾧ δεήσει αὐτοὺς σὺν ἀκριβεῖ πολιτεῖα διάγειν, ἐμπιστευθήσεται)· καὶ τῆς

¹ Laudat Bals. ad c. 10 Basilii ad Amphil. ed. Rhalli IV p. 128. — Theod. Hermop. quem vocant lib. III tit. 1: ἡ δὲ ος' νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ λέοντος τοῦ σοφοῦ τοὺς ἱερεῖς ψευδομαρτυρήσαντας ἐνόρκως ἐν οἰφθῆτινι δικαστηρίῳ καθαιρέσει καθυποβάλλει. εἰ δὲ ὄρκος [μὴ] ἐπηκολούθησε τῇ ψευδομαρτυρίᾳ, ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῖς ἀφορίζει ἐν μοναστηρίῳ. ² Forte δῆ.

³ Apost. c. 25. ⁴ Nov. Justiniani 123 c. 20.

ἐπὶ τῇ ἁμαρτήματι προσηκούσης μετανόιας γεγενημένης εἰς τὴν οἰκείαν αὐτοὺς τάξιν ἀποκαθίστασθαι.

NOV. LXXVII.

De falso ¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οὔτ'.

Περὶ πλαστογραφίας ².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐν πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, μάλιστα δὲ ἐν τῷ νομίμῳ ἐδάφει οὐκ ἀνέγκλητον ἢ ἀσάφεια. δεῖ γὰρ οἶμαι, εἴ που καὶ ἄλλοθι που, σκολιᾶς διαπλάσεως ἀμοιρεῖν τὸν λόγον καὶ πρὸς τὸ εὐθὺ ἐναρμόζεσθαι. οὐ γὰρ μυστήρια τοῦ νόμου τὰ θέσμια, ὥστε ἀναχωρεῖν αὐτὰ τῆς τῶν πολλῶν καταλήψεως, ἀλλ', εἴ γε οἷόν τε ἦν, ἐχρῆν μηδένα λανθάνειν ταῦτα, μὴ ἄνδρα, μὴ παῖδα, μὴ γυναῖον, ὡς μάλιστα τούτου τῇ πρὸς τὸ ἄμεινον τῶν ἀνθρώπων ἀγωγῇ καὶ τῇ τοῦ βίου λυσιτελείᾳ συνεπιλαμβάνοντος. διὰ τοῦτο ἡμῖν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ³ τῶν νομίμων ἐπιστήσασι κεφαλαίων, ἐν ᾗ λέξεσιν αὐταῖς, ὥσπερ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τοῦ νομοθέτου λαθεῖν ζητοῦντος ὃ τι καὶ λέγοι, οὕτω διείληπται· ὁ πλαστογράφος ἐπὶ μεγίστῳ ἁμαρτήματι ἀποτέμενται· τούτου δὴ τοῦ μεγίστου ἁμαρτήματος, ὁποῖόν ποτε καὶ ὑπέιληφεν ὁ νομοθέτης αὐτὸ ⁴, ἀδήλου ὄντος καὶ πρὸς τὸ ἀόριστον ἀποτέμνοντος τὸν νοῦν· συνειδομεν αὐτοὶ σαφεῆ τινα καὶ ὠρισμένην τῇ λόγῳ δοῦναι χώραν.

Θεσπίζομεν ⁵ τοίνυν τὸν τοιαῦτά τινα πλαστογραφήσαντα, δι' ὧν τὸ πλαστογράφημα ἰσχὺν λαμβάνει θανάτῳ ὑπάγειν τὸν ⁶ καὶ οὐ συνεπλάσθη, αὐτὸν παραδιδόμενον ⁷ τῇ τιμωρίᾳ, ἢ καὶ ⁸ ἑτέρου ἐσκέψατο παλαμήσασθαι, ἀποτέμενεσθαι ⁹.

¹ Ecl. Nov. 39. Cf. Bas. ed. Heimb. I p. 705, V pag. 799. ² Rubricam Codd. non habent; supplevi ex Ecloga. ³ Omnes βάρος, quod ferri non potest. Intelligitur autem l. 22 C. ad l. Cornel. de falsis. ⁴ Ita Zuich. et Meerm. Scrimg. αὐτός. ⁵ Inc. Ecloga. ⁶ In Basil. τὸν δεest. ⁷ Ecl. παραδίδοσθαι — καὶ ἀποτέμενεσθαι. ⁸ Cf. ad hanc Nov. quae Osenbrüggen exposuit in Praef. p. VIII.

NOV. LXXVIII.

Ne amplius senatusconsulta fiant.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οή'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὡσπερ καὶ ἐφ' ἑτέρων ὧν μὴ πρὸς χρεῖαν τὰ πράγματα καθίστατο νόμων¹ ὠφθημεν πεποιηκότες, τουτέστι τοῦ νομίμου ἐδάφους τὸ περιττὸν ὑπεξαίρουντες, οὕτω κἀνταῦθα ποιούντες τὸν εἰσάγοντα νόμον² πρὸς νομοθεσίαν³ τὴν σύγκλητον τῆς ἐν τοῖς νόμοις συμπολιτείας θεσπίζομεν διακρίνεσθαι. τῶν γὰρ πραγμάτων ἀχρησίαν αὐτοῦ καταγρόντων, ἐξ οὗ τὸ μόναρχον κράτος τὴν τούτων ἀνῆπται διοίκησιν, καὶ ἄκαιρον καὶ μάταιον τὸν ἀχρηστον μετὰ τῶν χρεῖαν παρεχομένων συντάττεσθαι.

NOV. LXXIX.

De poena sacerdotis, diaconi aut subdiaconi, si post assumptum ordinem mulieri in matrimonium jungatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ οθ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τὰ ἅπαξ ἀνατεθειμένα τῷ θεῷ ἀναφαίρετα δεῖν εἶναι τεθέσπισται², καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ κειμηλίων ἀνιερούμενων, ἀλλὰ πολὺ γε καὶ μᾶλλον ἐπ' ἀνθρώπων, οἷς διὰ τοῦ κλήρου προσγένηται ἢ πρὸς τὸ θεῖον ἀνάθεσις, κἄν (οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα πταίσματα) τῆς τάξεως, ἐν ἣ διαπρέπειν κατεκληρώθησαν, ἢ τύραννος αὐτοὺς ἐξωθήσοιεν ἁμαρτία.

Οὐκ ἀποδεχόμενοι οὖν τῆς προαιρέσεως τὸν παλαιὸν νομοθέτην³, ὃς βούλεται πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ ὑποδιάκονον μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροθεσίαν συναψάμενον γυναικὶ⁴ παντε-

¹ Ita edo ex conj. Georg. d'Arnaud. Codd. καθίστα τὸν νόμον. ² Intellegitur I. un. C. de SC. ³ Scrimg. προνομοθεσίαν. Emendavit Steph.

⁴ Vulgo τὸν.

¹ Allegat Bals. ad syn. Trull. c. 6. 21 (ed. Rhalli II p. 319. 353) et ad syn. Neocaes. c. 9 (ed. Rhalli III p. 86) et ad Nicolai respons. 8 (ed. Rhalli IV p. 424), nec non Blast. Γ, 4 (ed. Bev. II p. 62). ² Bals. καθίσταται. — Indicatur Nov. 123 c. 27. ³ Indicatur Nov. Justiniani 6 c. 5. ⁴ Bals. συναφθέντα vel συναπτόμενον γαμετῆ.

λῶς τοῦ κληρικοῦ⁵ ὑπεξίστασθαι σχήματος καὶ πρὸς τὸν λαϊκὸν βίον ἐπαναστρέφασθαι, ἀκροῦμεν⁶ τὸ δόγμα, θεσπίζομεν δὲ μόνη τῇ ὑποχωρήσει τῆς τάξεως, ἐφ' ἣ πρὸ τοῦ γάμου ἐγνωρίζοντο, ἀρκεῖσθαι τὴν δίκην αὐτοῖς, τοῦ δὲ κληρικοῦ σχήματος καὶ τῆς ἄλλης ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπερησίας, ἧς ἐφάπτεσθαι οὐκ ἀθέμιτον, μὴ παντάπασιν τὴν ἀλλοτριώσιν καταδικάζεσθαι.

NOV. LXXX.

Ut purpuræ segmenta et particulae in publicis mercimoniis sint.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ π'.

Ὁ ἀδελφὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Οὐκ οἶδα ὅπως οἱ ἄνω τοῦ χρόνου τὴν ἀλουργίδα στολισάμενοι αὐτοκράτορες εἰς τὸ τοιαῦτα νομοθετεῖν κατέστησαν¹, ὥστε μηδαμῶς ἀλουργόν τι μέρος ὦνιον γίνεσθαι μήτε συγχωρεῖν τινι τοιοῦτον πιπράσκειν ἢ ἐξωνεῖσθαι χρῶμα. τὸ μὲν γὰρ ὀλόκληρον ὕφασμα ἀπεμπολεῖσθαι κωλύειν, τάχα φέρει τινὰ οὐκ ἄλογον² πρόφασιν τῷ νομοθετήματι, τμήμα δὲ καὶ μερὶς βραχεῖα ὠφέλειαν τινὰ καὶ χρεῖαν οὐχ ὑπερκειμένην τῷ τε πιπράσκοντι καὶ τῷ ἀγοράζοντι παρεχόμενα, ταῦτα δὲ κωλύόμενα τίνα εὐπρεπῆ αἰτίαν καὶ φθόνου τῶν ὑπηκόων καθαρῶς οὐσαν τῇ τοῦ νομοθέτου συστάσει³ γνῶμη; ποῖα γὰρ ἐκ τούτων πρὸς τὸ ὑπερέχον τῆς βασιλείου δόξης ἢ ἐναντίωσις ἢ κοινότης ἀπαντιᾷ;

Οὐκ ἀρεσκόμενοι τοίνυν τῷ δόγματι διοριζόμεθα ἡμεῖς τὰ ἀλουργὰ μέρη καὶ τμήματα, σεμνοπρεπείας μοῖραν παρεχόμενα τοῖς ὑπηκόοις ἢ χρεῖαν ἄλλην οὐκ ἀπηγορευμένην, καὶ ἀπεμπολεῖσθαι καὶ ἀγοράζεσθαι. δεῖ γὰρ μετὰ τοῦ καὶ ἄλλως εὐεργετεῖν τὸ ὑπήκοον μηδὲ σεμνοπρεπείας φθονεῖν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν.

⁵ Bals. et Blast. τοῦ τοιοῦτου ὑπέξ. Non male. ⁶ Ita ex Bals. et Blast. reposui. Vulgo ἀκροῦσθαι.

¹ Videatur l. 1 C. quae res venire non poss. l. un. C. de vestib. holov.

² Codd. εὐλογον. Emendavit Steph. ³ Agyl. συστήσει.

NOV. LXXXI.

Ne ex auro et pretiosis lapillis quidquam confici in universum prohibitum sit.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πα'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῇ τῷ αὐτῷ.

Καὶ τοῦτον δὲ τὸν νόμον¹, ὃς ἀπλῶς ἀφαιρεῖται τὴν ἔξοσιν τοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ὄραν τι κατασκευάσμα, ἐπὶ μόνοις δὲ τοῖς γυναικείοις κόσμοις καὶ τὴν οὕτω καλουμένην² δακτυλίων τὴν κατασκευὴν ὀρίζει, τῆς αὐτῆς ὄντα κατανοήσαντες προαιρέσεως τῷ περὶ ἀλουργίδος διαλαμβάνοντι, εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ χώραν τιθέμεν. οὐ γὰρ ἀπλῶς ἐχρῆν τὴν ἐκ τῆς ὕλης τοῦ χρυσοῦ χορηγίαν εἰς τὴν ἐργασίαν κωλύειν, ἀλλὰ τὰ εἶδη τῶν ἔργων, ἐπεὶ τό γε καθόλου³ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου ἀπαγορεύειν ἐργάζεσθαι πλεονεξία σαφῆς⁴. τὸ δὲ καὶ βαρεῖαν οὕτω ποιηὴν ὑπέχειν τὸν ἀλίσκομενον ἐφ' ὅτι οὖν παραβάτα τὸν νόμον (φημὶ δὴ τὴν τῶν ρ' λιτρῶν ἔκτισιν καὶ προσθήκην ἐπὶ τούτῳ τῆς κεφαλῆς τὴν ἀφαίρεσιν), τίς λόγος τὸ μὴ οὐχὶ κορυφαῖον εἶναι βιαίον τὸν νόμον παρατηρήσεται; ἐῷ δὲ τὴν ἄλλην ἀτοπίαν, ὀπόσην καὶ καθ' ἱερῶν κειμηλίων ἐνδείκνυται καὶ ἄλλων τινῶν ἢ ἐργασία ποιηῆς⁵.

Ἡμεῖς οὖν γινώσκομεν οὐχ ἀπλῶς κωλύεσθαι τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἔργον ποιεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ κατασκευάσματα, ἃ μόνοις ἐφέλται βασιλεῦσι, καὶ ὧν ἡ χρῆσις πρὸς τὸν ὄγκον τῆς βασιλείας καὶ τὴν ταύτης χρεῖαν ὄρα. εἰ δὲ τις ἢ κειμηλίον ἱερὸν ἢ ἕτερόν τι οὐκ ὄν ιδιωτικῆς ἀξίας καὶ τιμῆς ὑπερκείμενον⁶ δύναιτο ἐργάζεσθαι, ἀνέγκλητον τὴν ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐχέτω προαίρεσιν.

¹ Intelligitur l. un. C. nulli licere in frenis. ² Malim τῶν οὕτω καλουμένων. ³ Codd. καθά. Steph. et Agy. καθαρώς, Beck καθάπαν. Sed καθό legendum est καθόλου. ⁴ Ita Zuich. et Meerm. Scring. σαφῶς. ⁵ Aliquid deesse asterisco appposito indicavit Steph. Legerim ποιῆ ὑποκειμένη. ⁶ Ita ex conj. Agylaei. Codd. ὑποκείμ.

NOV. LXXXII.

De testamento resignato apud praesidem¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πβ'.

Περὶ τῆς ἀσφραγίστου διαθήκης παρὰ τοῦ ἀρχοντος.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Πολλὰ τῶν πραγμάτων κατὰ τινὰ τύχης περιπέτειαν εἰς γένεσιν ἤκοντα ἀβασανίστω μὲν κρῖσει αἰτίαν ἐγκλήματος ἀποφέρεται, τυχόντα δὲ συνεπισκέψεως ἀφείδη τοῦ αἰτιάματος. οἷόν τι λέγω; πολλάκις οὐκ ἐκ προνοίας ἀλλὰ τυχηρὰ τις ἦλθεν βολὴ σιδήρου ἢ λίθου εἰ τύχοι ἐπὶ τινά· αὕτη σὺν μὲν ἀπερισκέπτῳ κρῖσει ὑπαίτιον τὸν βαλόντα ποιεῖ, ὑπ' ἐξέτασιν δὲ τεθεῖσα καὶ βάσανον οὐχ εὕρισκεῖ πρόφασιν εὐλογον εἰς αἰτίαν περιβολῆς². ὥστε ἐφ' ὧν ἡ σύμβασις τυχηρὰ, ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰκότων λογισμῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ πράγματος ἄξιον τὸ ζητούμενον διαιτᾶν. διὰ τί οὖν εἴρηται ταῦτα; ἐπειδὴ ἐντοτε χρείας καλούσης ἀναπτυσσομένη διαθήκη καταλιμπάνεται οὕτω συμβαινόντος ἀσήμαντος εἰς τὸ ἔπειτα, ἢ καὶ τοῦ χρόνου (οἷα φιλεῖ) τὴν σφραγίδα εἰς ἀφανισμόν περιστήσαντος ἐρήμη τῆς ἐκ τοῦ ἐσφραγίσθαι γίνεται πίστεως, ἐκ τούτου δὲ ἀμφιβολία τις ἐνεδρῶνει ταῖς τοιαύταις διατάξεσιν, ἡμῖν ἔδοξεν ἑτέρῳ τρόπῳ βοηθουμέναις εἰς πίστιν αὐταῖς συνεπιλαβέσθαι.

Διὰ³ τοῦτο κελεύομεν, κἂν μὴ τῆς σφραγίδος ἡ σωτηρία περιεσσι τῇ διαθήκῃ, εἰ⁴ τὴν ἀξιοπιστίαν αἱ ὑπογραφαὶ δύναιντο προσμαρτυρεῖν, μὴ διαμαρτάνειν τοῦ εἶναι βεβαίαν αὐτήν. ὥσπερ γὰρ τὰς οὐπῶ⁵ ἀναπτυχθείσας διατάξεις αἱ ὑπογραφαὶ κυροῦσι κἂν ὡς εἰκὸς τῇ σφραγίδι τὸ ἀδιάφθορον μὴ σώζοιτο, οὕτω καὶ τὰς μετὰ τὸ ἀνεπτύχθαι⁶ ἢ ἀσφραγίστους διαμεῖναι λαθούσας ἢ τὴν ἐκ τῶν σφραγίδων ἀσφάλειαν τῷ χρόνῳ συληθείσας ἡγοῦμεθα δίκαιον εἶναι καὶ ἐκ μόνης τῆς ἐμαρτύρου ὑπογραφῆς μὴ στερίσκεσθαι πίστεως. ἐκεῖνο μέντοιγε προσεπιθεσπίζομεν, ὡς, εἰ τοῦ κριτοῦ ὀλιγορῖα εἰς το ἀσφράγιστον ἢ διαθήκῃ περισταίῃ, ποιὴν αὐτῷ τῆς ὀλιγορίας δυοκαίδεκα λιτρῶν ἔκτισιν⁷ ἐπιτίθεσθαι.

¹ Ecl. Nov. 40. Harm. V, 1, 7. ² Agyl. legi vult: εἰς αἰτίας περιβολῆν.³ Ecl. incipit. ⁴ Codd. et Ecl. εἰ. Emendavit Cujacius. ⁵ Codd. et editi: οὕτω. ⁶ Ecl. ἀναπτύχθαι vel ἀναπτύσσεσθαι. ⁷ Ecl. ἔκθισιν.

NOV. LXXXIII.

Ut ad trientes usuras pecunia licite mutuetur.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πγ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Καλὸν μὲν ἦν καὶ σωτήριον τοῖς τοῦ πνεύματος νόμοις
 ζυθμιζόμενον τὸ ἀνθρώπινον μηδὲν ἀνθρωπίνης προσδεῖσθαι
 παραγγελίας. ἔπει δὲ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος οὐκ ἔστι
 παντὸς ἐπαρθῆναι οὐδὲ τοῦ θείου νόμου τὸ ἀπήχημα δέξασθαι,
 ἀλλ' εὐαρίθμητοι πάνυ οὓς ἐκεῖ ἄγει τῆς ἀρετῆς ἢ ἀνάβασις,
 ἀγαπητὸν, εἰ καὶ κατὰ νόμους ἀνθρωπίνους βιώσειε. τοὺς λε-
 γομένους τῶν δανείων τόκους πανταχοῦ τοῦ πνεύματος ἢ ψῆφος
 ὑπὸ κατάκριμα τίθεται, καὶ τοῦτο συνιδὼν ὁ ἀεὶ μνηστος ἡμῶν
 βασιλεὺς καὶ γονεὺς τὴν καταβολὴν τῶν τόκων οἰκείῳ διέγνω
 κωλύειν θεσπισματι¹. γίνεται οὖν τοῦτο δι' ἄρα πενίαν² ὑπό-
 θεσις οὐ πρὸς τὸ ἄμεινον, ὅπερ ἦν σκοποῦ τῷ νομοθέτῃ, πρὸς
 δὲ τὸ χεῖρον φέρουσα. οἱ γὰρ πρὶν ἐλπιδί τῶν τόκων πρὸς τὸ
 δάνειον πρόθυμοι, ταθέντος τοῦ νόμου τὸ μηδὲν δύνασθαι³
 κέρδος ἐξάγειν ἐκ τοῦ δανείσματος ἀφιλάνθρωποι τινες καὶ
 ἀμελικτοὶ πρὸς τοὺς δεομένους τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας
 καθίστανται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄρκων προβλήσεις καὶ κατὰ τὸ
 εἰκὸς ἀθετήσεις ἐνεῦθεν ὀρῶνται αἰτίαν λαμβάνοντα, καὶ ἀπλῶς
 διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν βίῳ κακίαν ἢ ἀρετὴ τοῦ νόμου οὐ
 μόνον οὐκ ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ προσεζήμειωσεν.

Οὐκ ἔχοντες αἰτιᾶσθαι τὸν νόμον ἐκ τῶν οἰκείων (μὴ γέ-
 νοιτο), διὰ τὸ ὡσπερ εἶπον μὴ ἐφικνεῖσθαι τοῦ ὕψους αὐτοῦ
 τὸ ἀνθρώπινον τὸ καλὸν παύομεν ὄρισμα, ἀνθορίζοντες ἐπὶ
 τόκῳ τὴν χρῆσιν τῶν δανείων προέρχεσθαι, καθὼς τοῖς παλαι-
 οτέροις ἔδοξε νομοθέταις, φημί δὴ τῷ λεγομένῳ ἀπὸ τρίτης
 ἑκατοστῆς, ὅπερ ἔστι κερᾶτιον ἐν ἑφ' ἐνὶ ἐκάστῳ νόμισματι ἀνὰ
 πᾶν ἔτος τοῖς δανεισταῖς εἰς κέρδος γινόμενον.

¹ Prochir. XVI, 14. ² Haec corruptissima sunt: Steph. πενίας, Agyi. διὰ
 πενίαν legendum esse conjecit. Interim τούτῳ pro τούτῳ lege. ³ Scrimg.
 ονεσθαι, quod Steph. in δύνασθαι mutavit. Zuich. et Meerm. οἰεσθαι. Forte
 τῷ μηδὲν — οἰεσθαι.

NOV. LXXXIV.

Ut emere et aedificare liceat magistratibus in urbe, similiterque extra urbem, praeterquam duci¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πδ'.

Περὶ τοῦ ἀγοράζειν τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ νεουργεῖν, ὁμοίως καὶ τοὺς² ἔξω πλὴν στρατηγοῦ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τὰ περὶ ἀρχόντων τοῖς πρὸ ἡμῶν δεδογμένα³, λέγω δὴ ὥστε τοὺς τῆς βασιλίδος πόλεως ἄρχοντας μῆτε τι τῶν ἐν κινήσει μῆτε τῶν οὐ κινήτων ἀγοράζειν, μῆτε μὴν οἰκοδομεῖν προάγεσθαι βασιλικῷ μὴ ἐπιτρέψαντος νεύματος· ἔτι δὲ μὴδ' εἴ τις προβαλῆ δωρεὰ ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ, μὴδὲ ταύτην τὸ βέβαιον ἀποφέρεσθαι, πλὴν εἰ μὴ μετὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀποκλήσιν ἐγγράφῳ κυρώματι ὃ τὴν δωρεὰν πεποιημένος αὐτὴν ἐπιρῶσῃ ἢ πέμπτον ἔτος μετὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀπόθεσιν παρελάσῃ· ταῦτα εἰ καὶ ὅσον πρὸς ἀκριβείαν τοῦ μὴ χῶραν εὐρίσκειν τὴν βίαν εὐλόγως διώρισται, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ δι' ἑτέρου τρόπου τῇ βίᾳ τὴν πάροδον εὐπορον ἀποκλείειν, οὐκ ἀναγκαῖα ἡμῖν καταφαίνεται. τοιγαροῦν καὶ πεπαῦσθαι ταῦτα βουλόμεθα, μάλιστα γὰρ ὅτι ἐξ ὧν μὴδὲ τιμὴ ἔτυχεν, ὅσαι ἡμέραι ἀνεκδικήτου τῆς παραβασίας αὐτῶν ἀφιεμένης, καὶ πρὸ τοῦ δόγματος ἡμῶν οὐκ ἔφερε τὴν ἐνέργειαν. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαῖα; ὅτι παντὶ, καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι, τοῖς κατὰ τήνδε τὴν πόλιν ἀναπεπετασμένης τῆς βασιλικῆς ἐντεύξεως καὶ ἐπιδείσεως, ἔξεστι τῷ εἴ τις βλαιο⁴ ὑπομένοι, διὰ τοῦ βασιλέως ἐπιδηθῆναι μὴ πάντως ὑπὸ τούτου βιάζεσθαι βουλομένον καταπεπονῆσθαι. ὥστε τίς ἀνάγκη, ὥσπερ ἐν χώρᾳ πάσης ἐρήμη βοήθειας, ἐν πόλει, οὐ ἄφθονος ἢ βοήθεια, τοσαύτην ἀκριβολογίαν ποιεῖσθαι;

Θεσπιζόμεν⁵ οὖν, κατὰ τὴν νῦν κρατοῦσαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν καὶ ἀγοράζειν⁶ καὶ κτίζειν τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐπιταῖς ἐκ προαιρέσεως δεξιώσεσιν ἀνεγκλήτους εἶναι, ὡς οὐκ ἀπο-

¹ Ecl. Nov. 41. Cf. Harm. III, 3, 7. Theod. Hermop. quem vocant, lib. VI tit. 3: ἡ δὲ πδ' νεαρά τοῦ βασιλέως τοῦ φιλοσόφου τοῖς ἐν κωνσταντινουπόλει ἀρχουσιν ἐπιτρέπει καὶ κινήτᾳ καὶ ἀκίνητᾳ ἀγοράζειν. ² Codd. τοῖς.

³ Cf. l. un. C. de contract. judic.

⁴ Steph. τι addere jubet.

⁵ Ecl. incipit.

⁶ Scrimg. ἐργάζειν.

ρούντων τῶν ὑφισταμένων τὸ βίαιον, ὅποτε τὶ συμβαῖη τοιοῦτον, εἰς ἀποφυγὴν διὰ τῆς πρὸς βασιλέα ἐπιβοήσεως¹. περὶ δὲ τῶν κατ' ἐπαρχίας ἀρχόντων ἐκεῖνο προσδιορίζειν ἐγνώκαμεν, τὸ τὸν στρατηγὸν μῆτε ἀγοράζειν, μῆτε τὶ τῶν εἰς ἰδίαν ἀπόλαυσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς στρατηγίδος οἰκοδομεῖν² τιμῆς, μῆτε πρὸς δωρεᾶς οἰκείωσιν ἀκωλύτως ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους ὑποβεβηκότας ἀρχοντας, ἀναφερομένου τῷ στρατηγοῦντι τοῦ πράγματος σὺν τῇ ἐκεῖνου διαγνώσει ἢ ἀπειργασθαι ἢ περαινεῖν τὴν διοίκησιν.

NOV. LXXXV.

Ut patres secundis nuptiis abstinentes portionem capiant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πέ'.

Περὶ τοῦ τοὺς μὴ διαγαμήσαντας πατέρας λαμβάνειν μοῖραν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἐπεὶ περὶ τῶν ἐπὶ παισὶν ὀπίσω καταλειπομένων τῶν δημοζύγων οὐδὲν ἐπεσημηγάμεθα πατέρων περὶ τοῦ ὑποβόλου, τοῦτο δὲ καὶ προλιποῦσαι³ τὸν βλον αἱ γαμεταὶ λαμβάνουσι δωρουμένης τῆς συνηθείας, οὐδὲν τι κατὰ τοῦτο καινοτομεῖν ἡμεῖς τὴν συνηθειαν διαγνόντες, ὀρίζομεν, καθάπερ καὶ μέχρι τοῦδε νενομίσται, δίδοσθαι ταῖς γυναῖξι τὸ ὑπόβολον, τοῖς δὲ ἀνδράσι πρὸς μὲν δευτέραν ἔλθοῦσι γαμικὴν συζυγίαν μηδὲν ἐξεῖναι λαμβάνειν, τιμῶσι δὲ τὴν πρώτην συνάφειαν δῶρον τῆς τοιαύτης τιμῆς ἀφορίζεσθαι τούτοις μοῖραν παιδός. ταύτην δὲ τὴν μοῖραν ἐκλογισμῷ ὑποβάλλεσθαι, κἂν μὲν φαίνοιτο ἐπ' ἴσον φθάνουσα τῷ ὑποβόλῳ ἢ ὑπερεκτεινομένη, ἐξαρκεῖσθαι ἐπὶ ταύτῃ τὸν λαμβάνοντα, διὰ τὸ πάντως ἢ κερδαίνειν ἢ μηδεμίαν ζημίαν ὑφίστασθαι· εἰ δ' οὐκ ἐξικνεῖται ἡ μοῖρα, ἀλλ' ἐνδεὲς τοῦ ὑποβόλου, μῆτε τὶ τῶν οἰκείων ὁ ἀνὴρ διδόντω, μῆτε τῶν τῆς γυναικείας ὑπάρξεως⁴ ἀντιλαμβάνετω.

¹ Scrimg. ἐπιβιώσεως. Steph. conjecerat ἐπιδηήσεως. ² Ita recte Beck. Codd. et Ecl. οἰκοδομεῖν.

³ Ecl. Nov. 42. Harm. IV, 13, 7. ⁴ Zuich. et Meerm. notant: αὕτη ἐξεφωνήθη ὑπὲρ οὗ νόμος οὐκ ἦν. ⁵ Steph. legi vult προλιποῦσαι. ⁶ Ecl. τῆς γυναικείας ὑπάρξεων.

NOV. LXXXVI.

De poena episcoporum, sacerdotum et clericorum, qui se advocacionibus, sponsionibus, redempturis aliisve similibus dedunt¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πς'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Τοὺς πρὸς τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν βῆμα ὑπὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἐξειλεγμένους οὐ μόνον τῆς ἄλλης αἰσχυρότητος τῆς ἀμαρτίας ἄξιον καθαρεύειν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀπόσης τοῖς κοινοῖς καὶ βιωτικοῖς ἐπισυνέστηκε πράγμασιν ἀηθίας. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔξεστι τὰ ἄλλα τῆς ἀχράντου καὶ ἱερᾶς ἀγιστείας κειμήλια διὰ τῆς κοινῆς καθυβρίζεσθαι χρήσεως, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τοῦ ἀχράντου θυσιαστηρίου τὰ ἔμπυχα κειμήλια κοινοποιεῖσθαι προσήκει τῇ κοινῇ συγχρήσει, ἀλλὰ μένειν ἐν ἧ ἀφιέρωνται τάξει τὴν ἀφιέρωσιν ἀχραντον σῶζοντα. ἴαν ἄρα ἱεροπρεπῶς ἢ τῶν θεοκλήρων ἀποστόλων ψῆφος² τοὺς συνηγορίας ἢ ἐργαίαις ἢ μισθώσεσιν ἢ τοῖς ἄλλοις παραπλησίαις προσνέμοντας ἑαυτοὺς ἐπισκόπους ἢ ἱερεῖς ἢ κληρικούς τῆς ἱερᾶς ἀπογυμνοῖ τάξεως. οἱ γὰρ τὴν παρὰ τοῦ παναγίου πνεύματος διδομένην αὐτοῖς τιμὴν οὕτω περιυβρίζοντες καὶ τὸ ἑαυτῶν μέρος τὸ ὕψος ταπεινοῦντες τῆς χάριτος, δικαίως οἷα τῆς ἐνέργειας ἀνάξιοι, ἧς τὸ μέγεθος οὐκ αἰσθάνονται, τὴν ἀφαίρεσιν κατακρίνονται. πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὴν ἀκρότητα τοῦ πολιτεύματος τῶν θείων ἐκείνων νομοθετῶν ὁ παρὼν βίος ἐντελεσθαι ἀτονώτερος, ἐν οἷς οὐκ ἀσύγνωστον³ τὸ ἀμάρτημα, οἶμαι οὐκ ἔσται αὐτοῖς ἀπαρέσχον μετρίαν τινὰ δοῦναι συγγνώμην τοῖς σφαλλομένοις.

Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οὐκ ἀντινομοθετοῦντες (ἄπαγε), ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἱερῷ θεσπίσματι συνεπόμενοι, καὶ ὥστε μηδὲ πρόφασιν ἀπολογίας περιλείπεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ καταδικαζομένοις, ὀρίζομεν, τοὺς τὴν οἰκίαν τάξιν ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς ἢ ὄλως τινὰ κληρικῶν διὰ συνηγορίας ἢ ἐγγύης ἢ τῶν τοιοῦτων τρόπων ἀθετοῦντας ἀφορίζεσθαι καὶ σχολάζειν ἐπὶ τινι χρόνον τοῦ τὰ θεῖα ἐνεργεῖν· καὶ οὕτως ἀξίαν τοῦ ἀμαρτήματος ἐπιδεδειγμένοι μετάνοιαν εἰς τὴν τῶν θείων μεταχειρίσιν εἰσαγέσθωσαν, ἀκοί-

¹ Laudat Bals. ad Phot. VIII, 13 (ed. Rhalli I p. 159) et ad syn. Chalced. c. 4 (ib. II p. 224), et Blast. K, 32 (ed. Bev. II p. 167). ² Apost. c. 6. S1. ³ Codd. ἄγνωστον. Emendavit Steph.

νοὺς¹ ἑαυτοὺς ἐκ τῆς βιωτικῆς συγχρήσεως πρὸς τὰ ἔπειτα πάση
δυνάμει συντηρεῖν καθομολογήσαντες. εἰ δὲ πάλιν τοῖς αὐτοῖς
φωραθεῖεν καταχραίνόμενοι, τέλειον ὡς ἀνιέροι καὶ ἀνάξιοι τῆς
ιεραῆς ἐνεργείας ἀποπαύεσθωσαν.

NOV. LXXXVII.

De ecclesiasticorum alea ludentium poena¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πζ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῇ τῇ αὐτῇ.

Οὐδ' ὅσοι τῆς ιεραῆς τάξεως κύβοις σχολάζουσιν, οὐδ' οὗτοι
πρᾶγμα τολμῶσι μετρίως τινὸς ἄξιον δίκης. πῶς γάρ; οἱ γε
ὀφείλοντες συντεταγμένη διανοίᾳ καὶ ἀμετακινήτῳ νοῦ τῆς πρὸς
τὸ θεῖον ἐνατερίσεως ὅσον ἀνθρωπίνῃ δυνατὸν φύσει ἀχώριστοι
τοῦ ἀγαθοῦ διαμένειν· οἱ δὲ ἀντὶ τούτου καὶ μισρακιώδεις ἐπιέ-
γονται² παιδίας. καὶ τούτους οὖν κατὰ τὸ θεόκριτον τῶν θείων
ἀποστόλων ψήφισμα³ ἐνδικὸν τῆς ιερατείας ἀποτέμνεσθαι.

Πλὴν ἐπέπερ κάκεινο φιλανθρωπῶς κελύει προσδιορισά-
μενον μὴ παυομένους ὑφίστασθαι τὴν ποινὴν, ὀρίζομεν καὶ
ἡμεῖς, τοὺς ἐν τῇ κυβεύειν τὴν ιερὰν λῆξιν κισθελεύοντας ἐν
μοναστηρίοις περιορίζεσθαι (τὴν δὲ τοιαύτην περιορίσιν ὁ τριε-
τῆς ἐκμετρεῖτω χρόνος), καὶ ἀποχρώσης τῇ πταισματοὶ ὀφθεισης
τῆς θεραπείας ἀποδίδουσθαι καὶ τούτοις τὴν προτέραν χώραν·
εἰ δ' αὖθις ἐν τοῖς παικτοῖς⁴ ἀγαπῶεν ἐμματαιάζειν, οἷα δὴ
ἀθύρματα⁵ τῆς παναγοῦς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως παν-
τελῶς ἐξωθεῖσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι.

¹ Forte ἀποινεος.

² Laudat Bals. ad Phot. XIII, 29 (ed. Rhalli I p. 329) et Blast. K, 35 (ed. Ben. II p. 168). ³ Steph. aut ἐπάγονται aut εἰς μισρ. legendum esse censet. Fortasse pro καὶ reponendum est κατά. ⁴ Apost. c. 42. 43. ⁵ Vulgo παικτοῖς. Emendavit Cotelerius. ⁶ Steph. et Agyl. καθάρματα scribi volunt. In mentem venerat οἷα δὴ ἀνθρώπων, sed ἀθύρματα defendi potest, si cum sequenti τῆς παναγοῦς jungatur.

NOV. LXXXVIII.

Celebribus quibusdam in ecclesia viris festi dies constituuntur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ πη'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τῷ σεβασμίῳ τῶν σεπτῶν ἀποστόλων Θεοπίσματι² πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν ἐκπεφωνημένῳ τῶν τε ἱερωτάτων ἡμερῶν, αἱ τὸ εορτάζειν ἡμῶν τῷ τῶν ὅλων δεσπότη κομίζουσι, κάκεινων δὲ, ὅσαι τὰς τε αὐτῶν τούτων τῶν αἰοιδίμων νομογράφων καὶ τῶν ἄλλων καλλινίκων ἀγωνιστῶν οἱ σφαγαῖς οἰκτελαίς τὴν δυσσέβειαν ἐτροπώσαντο τὰς τελειώσεις μηνύουσιν, ἀξίου τυγχάνοντος καὶ τούτου συνεπιστηνῆσθαι, ὥστε καὶ τῶν μετ' ἐκείνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαλαμψάντων Θεηγόρων ἀνδρῶν καὶ φωστήρων δικὴν τὸ τῆς ἐκκλησίας στερέωμα πράξει καὶ διδάγμασι καταπυρσευσάντων μὴ ἀγεράστους μηδ' ἀνεόρτους εἶναι τὰς μνήμας, τὸ λείπον προσαναπληροῦντες Θεοπίζομεν, καὶ τούτων τὰς ἱεράς τῆς τελειώσεως ἡμέρας τιμαῖς ἱεροπρεπέσι κατασεμνύνεσθαι. ὧν ἐστὶ γε τὰ ὀνόματα· ἀθανάσιος, ὁ ἐν ἀρχιερεῦσι Θεοῦ περιώνυμος· βασιλῆιος, ἡ βασιλῆιος τῆς ἐκκλησίας σεμνότης· γρηγόριος, ὁ τῆς Θεολογίας ἐπώνυμος· γρηγόριος, ὁ γλυκὺς τῆς ἐκκλησίας ποταμὸς καὶ ὑπέρλαμπρος· Ἰωάννης, τὸ πάγχυρον στόμα τοῦ πνεύματος· καὶ σὺν τούτοις κύριλλος καὶ ἐπιφάνιος, ὧν καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὸ κλέος τοῖς εἰρημένοις ἐφάμιλλον.

¹ Laudatur in Cod. Vindob. jurid. gr. 1, in scholio marginali ad titulum Synopseos περὶ ἀπράκτων ἡμερῶν. Quod sic audit: Ουτος ὁ τίτλος ια' καὶ ιβ' ἐστὶ τοῦ γ' βι. τοῦ κώδ. τὸ δὲ τεμπορίβους οὐ κεῖται ἐν τῷ κώδικι. ἐν δὲ τοῖς ἰνστιτούτοις οὐ κεῖται οὗτος ὁ τίτλος. ἐπιγέγραπται δὲ κατὰ τὸ παλαιὸν de feriis et dilationibus et diversis temporibus. πρὸς δὲ τὸ de feriis φησὶν ὁ ἀνώνυμος· „ἐλλιπῶς ἔχει τὸ ῥητὸν πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν· οὔτε γὰρ διεξῆλθε περὶ διαφόρων καιρῶν ἀλλὰ περὶ μόνης ἡμέρας.“ ταύταις ταῖς ἀπράκταις ἡμέραις προσέθηκε ἡ π' (ι. πη') νεαρὰ τοῦ κυροῦ λέοντος καὶ τὰς τῶν τῆς ἐκκλησίας φωστήρων, ὧν ὀνόματα βασιλῆιος ὁ μέγας κτλ. ² Apost. c. 66.

NOV. LXXXIX.

Ne matrimonia citra sacram benedictionem confirmentur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΘ'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στωλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ὡσπερ τὰ τῆς υἰοθετήσεως πράγματα πρὸς τὸ ἀδιάφορον διακείμενα παρῆεν ἢ ἀρχαιότης, ἢ χωρὶς εὐχῶν καὶ τελετῆς ἱερᾶς τελείσθαι νομίζουσα οὐδὲν ἐδόκει ὀλιγωρεῖν, οὕτως ἔοικε καὶ τὴν ἀκριβῆ τῶν συνοικεσίων παρεωρακέναι κατάστασιν καὶ διχα τῆς νενομισμένης εὐλογίας αὐτὰ συγχωρεῖν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχαίοις ἴσως ἂν πρόφασίς τις εὐρεθείη προαιρέσεως, ἡμῖν δὲ θεία χάριτι πρὸς κοσμιωτέραν πολλῶν καὶ ἱερωτέραν ἐπίδοσιν τοῦ βίου καθεστηκότων τῶν² πραγμάτων οὐδ' ἕτερον ἄξιον τῶν εἰρημένων παροφθῆναι.

Τοιγαροῦν καθάπερ ἐπὶ τέκνων εἰσποίσεως ἱεραῖς ἐπι- κλήσει τὴν εἰσποίησιν προβαίνειν διορισάμεθα³, οὕτω δὴ καὶ τὰ συνοικέσια τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας ἐξῆῶσθαι κε- λεύομεν, ὡς ἔνθα γε μὴ ὀρῶτο τοῖς συνοικεῖν βουλομένοις τοι- αύτη διαιτῶσα ἀρμογή, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ῥηθῆσεται συνοικέσιον, οὐδ' ἐπιτεύξεται τῶν τοιούτου⁴ δικαίων ἢ τοιαύτη συμβίσις. μεταξὺ γὰρ ἀγαμίας καὶ γάμου οὐκ ἔστιν εὐρεῖν ἀκατήγορητον τὸ γινόμενον. ἔστι σοι γαμικῆς πολιτείας ἔφεσις; ἀνάγκη τὰ τοῦ γάμου τηρεῖν· ἀλλ' ἀπαρέσκει τοῦ γάμου τὰ πράγματα· διοικεῖτω σε ἀγαμία· καὶ μήτε γάμον κιβδηλεύσης, μήτε ψεύδος τὴν ἀγαμίαν ὑποκορίζῃ⁵.

¹ Laudatur a Mich. Attal. in App. Et Theodorus Hermopolita, quem vocant, sive Ecloga lib. I—X Basil. lib. II tit. 3 sic habet: σήμερον οὐκ ἀπὸ ψιλῆς συναιρέσεως ὁ γάμος συνίσταται, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ ἱερολογία προβῆ, οὔτε γάμος συνίσταται οὔτε κωλύονται οἱ συναλλάσσοντες ἀπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι. καὶ τοῦτο διετυπώσατο διὰ νεαρᾶς νομοθεσίας αὐτοῦ ὁ ἐν βασιλεῦσιν αἰοίδιμος κύρις λέων ὁ φιλόσοφος καὶ ὁ τρισμακάριστος βασιλεὺς κύρις ἀλέξιος ὁ κομνηνός. Quem locum integriorem exhibet scholium ad Harm. IV, 4, 19. ² Articulum ex conjectura addo. ³ Scil. Nov. 24. ⁴ Steph. conj. τούτου. ⁵ Codd. ὑποκορίζοι σοι. Emendavit Steph. Idem ψευδῶς legendum censuit.

NOV. XC.

Ut qui tertium matrimonium contrahunt, sacri canonis poenae obnoxii sint.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ς'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἔδει δὴ πλάσμα τῆς θείας ἡμᾶς παλάμης καὶ νῶ καὶ λόγῳ τετιμημένους μὴ τῆς προσούσης ἐν τισιν ἀλόγοις ἀρετῆς ἠττάσθαι· οὐ γὰρ ἕξω κατηγορίας τὸ ἦττημα, οὐδὲ μώμων δικαίων ἐλεύθερον, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπόδικον, ὅσον τῆς ἀλόγου φύσεως ἢ λογικῆ περὶ² τὸ ἄμεινον. ἔδει οὖν τὰ τε ἄλλα καὶ ἐν τοῖς γαμικοῖς μὴ τὸ ἕλαττον τῆς ἐν αὐτοῖς σωφροσύνης προσεῖναι ἀνθρώποις. πολλὰ γὰρ τῶν ἀλόγων τοῦ ὁμοζύγου προαποφθαρέντος διὰ βίου τὴν χηρείαν ἀνασπάζεται³, καὶ δευτέρους οὐκ ἐθέλει γάμοις τὸν πρῶτον ὡσπερ καταχωννύειν. ἐπεὶ δὲ τὴν τοιαύτην ἦταν ἡ φύσις οὐ βαρεῖαν νομίζουσα, καί τοι βαρυτάτην, τῇ πρώτῃ οὐκ ἀρκεῖται γαμικῇ ὁμιλίᾳ ἀλλὰ καὶ πρὸς δευτέραν οὐδὲν αἰδουμένη χωρεῖ, καὶ μέχρι τούτου τὸ ἑαυτῆς ὠφείλει ὀφείζειν ἐλάττωμα. ἀλλ' οὐχ οὕτω ποιεῖ, ἀλλ' οὔτε συγγνώμην ἕξ ἱεροῦ νόμου ἐπὶ τῷ ἐλαττώματι λαμβάνει, καὶ πρὸς τρίτον γάμον ἐκ τοῦ δευτέρου προάγεται, τῷ μὴ δίκην ἐν τούτῳ ἀπαιτηθῆναι, καὶ τῆς κειμένης ἐπὶ τῷ τρίτῳ ἐπιτιμήσεως⁴ καταφρονήσασα, μάλιστα γὰρ καὶ πολιτικοῦ νόμου⁵ (οὐκ οἶδ' ὅπως) μὴ συμφωνεῖν ἐθέλησαντος τῷ δόγματι τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μέμψεως ἀφιέντος τοὺς μέχρι τῆς δευτέρας γαμικῆς μὴ στέρξαντας κοινωνίας.

Τοιγαροῦν ἡμεῖς τοῖς τῷ πνεύματι δοκοῦσιν ἐπόμενοι ὀφείζομεν, τοὺς εἰς τριγαμίαν καταστάντας ὑποκείσθαι τῇ δίκῃ, ἥνπερ αὐτῶν⁶ ὁ ἱερός κανὼν ἐξενήνοχεν.

¹ Conj. Steph. — Codd. Ἐπισιδή. ² Steph. nimis audacter περὶ τὸ φέρειν ἄμεινον. Equidem conjecerim: φέρει τὸ ἄμεινον. ³ Steph. conj. ἀνασπάζεται. ⁴ Syn. Neocaes. c. 3. S. Basilii c. 4. 50. 80. ⁵ Intelligit I. 6 C. de secundis nupt. Vide enim Coll. I Nov. 28, et Prochir. IV, 25. ⁶ Malim αὐτοῖς.

NOV. XCI.

Ut concubinam habere non liceat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ςα'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας καὶ τὴν περὶ παλλακῆς κρίσιν δοῦναι ποιούμενος ὁ τοῖς οὕτως ἐπιψόγως συμφθεیرهσθαι παλλακαῖς οὐκ αἰδουμένοις συγχωρῶν νόμος².

Οὐκοῦν οὐδὲ ταύτην τοῦ νομοθέτου τὴν διαμαρτίαν ὑβρίζειν τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐῷμεν, ἀλλ' ὁ μὲν αἰδίων ἐχέτω σιγὴν, ἡμῖν δ' ἀπαγορεύεται κατὰ τὰ θεῖα καὶ πρέποντα χριστιανοῖς ἐντάλματα ἢ τοιαύτη ὑβρις οὐ μόνον τῆς πίστεως ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὸ λόγιον οἰκεία ὑπάρχει πηγὴ, ἐκ τῶν οἰκείων ἀπαρῶν σωφρόνως (ᾧθεν ἐξὸν καθαρῶν ἀπογεύεσθαι³ ναμάτων, σὺ προκρίνεις τὸν βόρβορον)· εἰ δ' οὐχ ὑπάρχει, ἀλλ' οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων ἢ κτησίς, οὐ χαλεπὸν δὲ τὴν κοινωνὸν τοῦ βίου εὐρεῖν.

NOV. XCII.

De eo, qui aliquem dedita opera excoecavit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ςβ'.

Περὶ τοῦ ἐκτυφλώσαντος ἐκοντί.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Εἰ καὶ ἄλλως ἡμῖν περὶ τοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς χειρὶ βιαιοτάταις ἐξοφύξαντος τῷ πρὸς ἀμφεσβήτησιν αὐτῷ καθισταμένῳ ἢ κρίσις ἐξηνέχθη, ἢ ὡς οἱ παλαιοὶ νόμοι² θεσπίζουσιν, ἀλλ' οὐχ ἦλθεν κατὰ διάνοιαν εἰς νόμον τὴν τοιαύτην διατυπῶσαι κρίσιν. ἐκρίθη μὲν γὰρ ἡμῖν, ὡσπερ καὶ ἐκρίθη, συμπαθέστερον πως ἐπὶ τῷ πάθει διατεθειμένοις, καὶ ἐπειδήπερ οὐκ ἐνῆν

¹ Videatur schol. ad Basil. ed. Heimb. III p. 169 et Bals. ad syn. Trull. c. 86 (ed. Rhalli II p. 506). ² Jus Justinianum (cf. Photii Nomoc. XIII, 5) intelligitur. Etiam jam Basilus in Proch. IV, 26 concubinato interdixerat. ³ Sic Zuich. et Meerm. Scrimg. ἀπαγορεύεσθαι. Steph. coniecerat ἀπαρῶσθαι.

¹ Est in Bel. Nov. 43. Cf. PaeNus v. 858-864, Mich. Attal. in appendice, Harm. VI, 1, 6. ² Sc. ex lege Cornelia de injuriis.

ἀνακαλεῖσθαι τὴν ζημίαν τῶν ὀφθαλμῶν τῷ τούτους ἀπολω-
 λεκότι, ἔγνω μὴ τὸν ζημιώσαντα, κἂν δίκαιος ὑποσχεῖν τὴν
 αὐτὴν ζημίαν, τῷ ὁμοίῳ σκότει περιβαλεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον
 ὀρίσαι τὴν εἰσπραξίν, ὥστε καὶ τὸν πράξαντα φέρειν σημεῖα³
 τῆς τιμωρίας, καὶ τὸν παθόντα παραμυθίον τι, ὡς ἐν τοιαύτῃ
 συμφορᾷ καὶ βαθεῖ οὕτω σκότει ἐκ τῶν πόνων κεκτησθαι τοῦ
 τὸ σκότος αὐτῷ δημιουργήσαντος. ἀλλὰ γὰρ εἰ καὶ οὕτω κέ-
 κριται, οὐκ ἦν, ὡσπερ εἶπον, γνώμη τὸ κριθὲν ποιεῖν νομο-
 θέτημα. ἐπειδὴ δὲ ὁ τῶν ἐν τοῖς θείοις ἡμῶν ἀποφερόμενος⁴
 (οὐ ἐγὼ πῶς ἂν ἀποπέμψαιμι τὴν ἀξίωσιν;) εἰς νόμους ἀξιοῖ⁵
 τὴν τοιαύτην κρίσιν διασκευασθῆναι διὰ τὸ τῆς διαθέσεως φι-
 λάνθρωπον, ὡς ἂν ἀπὸ γε τοῦ νῦν εἴ ποτέ τι συμπέσοι τοι-
 οῦτον τοιαύτης ἐπιτεύξεται διακρίσεως, οἷα κἂν τῷ παρόντι
 τῷ ἀδικήσαντι ὠρίσται ἢ ζημία, πειθόμεθά τε τῇ προτροπῇ,
 καὶ τὸ δόγμα ὀρίζομεν.

Τοιγαροῦν⁶ εἴ⁷ τίς ποτε εἰς ὀφθαλμὸν⁸ ἐπενέγκοι τινὲ ζη-
 μίαν, τοῦτον κελεύομεν, εἰ μὲν ἓνα, τῷ ἐνὶ καὶ αὐτὸν⁹ ζημιού-
 σθαι τὴν ἴσην ὑπέχοντα δίκην. εἰ δὲ κατὰ τῶν δύο τὰς κα-
 κούργους ἐπιβάλη¹⁰ χεῖρας, ἐπειδήπερ ἔνταῦθα τὸ ἴσον τῆς
 ζημίας οὔτε τῷ ἀδικηθέντι προσόνησιν¹¹ (τίς γὰρ ὄνησις τῷ
 ἐν¹² σκότει ζῶντι, εἰ καὶ ἄλλον τὸ ἴσον ἔχοι σκότος;), καὶ τῷ
 ἐνόχῳ τῆς δίκης, εἰ καὶ μὴ ἀδίκως, ἀλλ' ὅμως ὁ βίος ἀβίωτος·
 ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω, κελεύομεν μὴ κατὰ τὸν ἴσον λόγον, ἀλλ'
 ἑτέρως προέρχεσθαι τὴν ἐκδίκησιν, δι' ὧν ὁ τε πεπονηρευμένος
 τιμωρηθήσεται, καὶ ὀνήσεται τι ὃν ἢ πονηρία λελώβηκε¹³. νο-
 μιζόμεν¹⁴ δὲ οὕτως· ὁ ἀμφοτέρων ὀφθαλμῶν τινὲ τὴν ζημίαν
 ἐπενεγκῶν θατέρου μὲν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ αὐτὸς ἀποστερεῖσθαι,
 ὡς ἂν εἴη σημεῖον φέρων τοῦ οἰκείου πονηρεύματος· ἐπεὶ¹⁵ δὲ
 καὶ χεῖρὸς ὀφείλει τῆς ἀνοσίου τὴν ἔκτομήν, ἀντὶ τῆς ζημίας
 τῆς χεῖρὸς τῶν ὑπαρχόντων ζημιούσθαι τὴν διμοιρίαν, καὶ ταῦτα
 εἰς παραμυθίον τοῦ βίου ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐκκοπεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς
 λαμβανέτω. καὶ ἔσται ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ ἐν σκότει βίου ἐξ ὧν

³ Zuich. et Meerm. τὰ σημεῖα. ⁴ Haec corrupta esse patet. Agylaeus notat: „Si sacrorum officiorum magistrum intelligis, restitutus hic locus est.“ Stylianum autem, utpote ad quem constitutio directa sit, nolim intelligere. ⁵ Zuich. et Meerm. ἀξιοῦν. ⁶ Codd. εἰ γὰρ οὖν. Emendavit Steph. ⁷ Inc. Ecloga. ⁸ Ecl. ὀφθαλμοῦς. ⁹ Scrimg. αὐτῷ. ¹⁰ Ecl. modo ἐπιβάλοι, modo ἐπιλάβη. ¹¹ Valgo πρὸς ὄνησιν, quibus χωρεῖ addendum censet Agyl. ¹² Ecl. ἐπὶ. ¹³ Ecl. λελώβηται. ¹⁴ Ecl. πῶς οὖν; νομιζόμεν οὕτως. Steph. ὀρίζομεν scribi vult. ¹⁵ Ecl. ἐπειδὴ.

ειν προς τον βλον λαμβάνει χορηγίαν βραχειάν τινα τῆς συμφορᾶς ἀποφερόμενος ἄνεσιν, ὁ δὲ ὡσπερ εἴρηται δίκην τῆς ποιηρίας τὴν τε θατέρου ὀφθαλμοῦ¹⁶ ἐκκοπήν καὶ τὴν τῶν προσόντων ἀφαιρέσιν ἀντὶ τῆς τῶν χειρῶν ὑπεχέτω¹⁷ ἀφαιρέσεως. ἀλλ' εἰ μὲν τῶν εὐπόρων εἴη, οὕτως ἢ ζημίαι προβαίνετω· εἰ δ' ὡς εἰκὸς τῶν ἀπόρων καὶ ἐν στενῷ τὸν βλον σαλεύων καὶ μηδεμίαν δεδυνημένος τῆς συμφορᾶς ἀντισήκωσιν παρασχεῖν τῷ διὰ τῆς ἐκείνου βιαιότητος ὑπ' αὐτῆς περιεστοιχισμένῳ, γινέσθω καὶ οὕτως¹⁸ τῆς παραπλησίου συμφορᾶς καὶ κοινωνὸς καὶ μεριστῆς¹⁹, καὶ τὸν βλον ἐχέτω ἐν σκότει τῇ ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπῇ. καὶ εἴ τινες δὲ τῷ²⁰ κακουργήσαντι καὶ²¹ πρὸς τὴν πρᾶξιν συνήραντο, εἰ μὲν αὐτόχειρες γέγονασιν τοῦ κακοῦ συνεξορούξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, παραπλησίως καὶ αὐτοὶ κολαζέσθωσαν· εἰ δ' ἀπέσχοντο μὲν τοῦ τὰς χεῖρας τοῖς ὀφθαλμοῖς συνεπιβαλεῖν, ἄλλην δὲ τινα συνέργειαν παρέσχον τῷ πανουργεύματι²², τοῖς μὲν ὀρίζεσθαι τὴν ποιήνῃ μέχρι τῶν εἰς τὸ σῶμα πληγῶν καὶ τῆς ἐν χρεῷ κουρείας, καὶ τῷ τρίτῳ μέρει τῆς τῶν ὑπαρχόντων ζημίας, τοὺς δ' αὐτουροὺς τῆς²³ τυφλώσεως τοῖς προειρημένοις ὑπάγεσθαι.

 NOV. XCIII.

Ut si sponsa ex alio gravida deprehendatur, sponsalia rescindi possint¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ 57'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ².

Ἐπειδὴ τοῖς ἀρχαίοις τὰ περὶ μνηστείας διορισμένοις οὐκ οἶδ' ὅν τινα τρόπον οὐκ εἰς τὸ ἀκριβὲς³ ἔχει τὰ διωρισμένα (εἴτε μὴ βουληθέντων συμπεριλαβεῖν καὶ τοῦτο περὶ οὗ νῦν

¹⁶ Ecl. ὀφθαλμῶν. ¹⁷ Ecl. ἐπέσχετο ὑφαιρ. ¹⁸ Scrimg. οὕτως. ¹⁹ Codd. μεριστῆς. Steph. μεριστῆς legentis conjectura confirmatur Ecloga. ²⁰ Codd. τῷ κακουργήματι κακουργήσαντι. Agyt. τῷ τὸ κακούργημα κακουργ. Sed Ecl. cum Steph. facit, qui κακουργήματι delendum censet. ²¹ Ecl. καὶ non habet. ²² Ecl. πονηρέματι, fortasse rectius. ²³ Codd. καὶ τῆς, quod ex Ecl. correxi.

¹ Laudatur a Bals. ad syn. Trull. c. 98 (ed. Rhalli II p. 541) et in Proch. aucto I, 25. Cf. etiam Harm. IV, 1, 27. ² Zuich. et Meerm. notant: αἴτη ἐξεφωνήθη ὑπὲρ οὗ νόμος οὐκ ἦν· ἐν τούτῳ πρώτον. ³ Codd. ἀκριβον. Emend. Steph.

μέλλομεν θεσπίζειν ἐν τοῖς περὶ μνηστείας διαλύσεως, ἢ μὴ γεγενημένης περιπετείας τοιαύτης ὅποια νῦν ἐν τῷ παρόντι φανεῖσα τοῦ νόμου τὴν ἐκθεσιν ἀπαιτεῖ, ἡμεῖς καὶ τούτῳ τῷ μέρει τὸ λείπον ἀναπληροῦντες ἐν τῷ ἀκριβέι τὰ περὶ μνηστείας καθίσταμεν. ἡ μὲν οὖν ἀρχαία διάταξις⁴ λύει τὴν μνηστείαν διαφόροις αἰτίαις (φημι δὲ τῷ ἑτεροδόξῳ τοῦ σεβάσματος, καὶ εἰ φρένες εἴεν μανιώδει πάθει περιπετεῖς, ἔτι δὲ καὶ ἄλλαις τισί· τούτων γὰρ ὁποτέρου⁵ αἰτίαν ἔχοντος τοῦ ἐνὸς τῶν συνελθόντων εἰς τὴν μνηστείαν μέρους, κελεύει τὴν ἐνόητα ῥήγνυσθαι), ὃ δὲ νῦν παρ' ἡμῶν ἐπισκέψεως ἤξιῳται, ἢ μὴ γεγενημένον ὡσπερ ἔφημεν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ἢ μὴ ἂν οἰθήν τῶν⁶ ἔσεσθαι, ἢ διὰ ποίαν ἄλλην αἰτίαν οὐ τέθεται⁷ μετὰ τῶν μνήμης ἤξιωμένων. ἐστὶ δὲ τοιοῦτον· μεμνηστευμένη ἔλεγον δίδωσι προελθούσης ἤδη τῆς μνηστείας ἀλλοτριῶν σπερμάτων ὑποκλόπιος οὔσα, τὴν νυμφικὴν ὑποκρινόμενη καθαρότητα.

Τὸ μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις νόμοις ἀπερίληπτον τοῦτό ἐστι, ἡμεῖς δὲ τὸ ἐνδεὲς προστιθέντες ψηφίζομεθα, μὴ μόνον τῷ κατὰ πίστιν ἑτέρῳ⁸ μηδὲ τῇ τῶν φρενῶν ἐκστάσει ἢ ταῖς ἄλλαις αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ τούτῳ μηδὲν⁹ ἔλαττον, εἰ μὴ μᾶλλον, ἐναντιουμένῳ τῇ συνοικεσίᾳ διαζεύγνυσθαι οὓς ἢ δοκοῦσα, μὴ οὔσα δὲ, συνῆψε μνηστεία. ποῦ γὰρ μνηστεία ἀληθῆς, ἐνθα τὸ ταύτης ἀληθὲς οὐχ ὁράται; ποῦ δὲ γαμικὴ ὁμόνοια, ποῦ δὲ στοργὴ καθαρὰ καὶ νυμφικὴ, ἐνθα πορνικὸν ἄγος καὶ διαστάσεως ἀφορμὴ καὶ μίσους ὑπόθεσις¹⁰ καὶ ἀλλοτριότης; πάντα γὰρ ταῦτά ἐστιν ἐν τῇ τῶν νόθων καὶ ἀλλοτριῶν σπερμάτων ὑποδοχῇ¹¹. οὐ μὴν οὐδὲ λόγον ἔχει τὴν ἑτέρου σπορὰν ἐαντῷ ὑποβάλλεσθαι ἕτερον, οὐδὲ γε ἄξιον, τὸν μὲν¹² γαμέτην ἐλπιδὶ καθαρᾶς ἀπολαύσεως τῆς ἐκ τῶν¹³ καθαρῶν παραγινομένης γάμων ἢν ὑπέλαβεν νόμφην εἰσοικίσασθαι, τὴν δὲ κατορηχησάμενην τῶν γαμηλίων θεσμῶν, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐφροσύνης δεῖξασαν τέφραν αὐτῷ ἐκ τοῦ ἑτέρῳ συνδιαφθαρῆναι, μετὰ τοῦ πορνικοῦ ἀγωγίμου γνωρίζεσθαι σύνοικον.

⁴ Videatur l. 5 §. 1 C. de sponsal.

⁵ Steph. et Agyt. conj. ὁποτερανοῦν.

⁶ Vulgo οἰθήντων.

⁷ Scrimg. τίθεται.

⁸ Steph. conj. ἑτεροδόξῳ. Male.

⁹ Codd. εἰ ante μηδὲν habent: expunxit Steph.

¹⁰ Scrimg. ὑπόθέσεως.

¹¹ Idem ἔπεδ.

¹² Codd. addunt γὰρ, quod delendum esse vidit Agyt.

¹³ Codd. ἐκ τῆς τῶν. Sed τῆς abundat.

NOV. XCIV.

Legis, quae de consulatu agit, abrogatio.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ 58.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ περ σκοπὸν ἡμῖν ἢ τῶν νόμων ἀνακάθαρσις ἔχει οὐ μόνον ἐκεῖνα τοῦ νομίμου ἐξαλείφειν ἐδάφους, ὧν ἡ γραφή¹ πολλάκις τῇ τῶν πραγμάτων καταστάσει διελυμαίνεται, ἀλλὰ καὶ ὅσα τῷ μακρῷ κατασιγασθέντα χρόνῳ ἀργὰ παντελῶς καὶ ὡσπερ διὰ σαπρίαν ἄψαστα ὑπὸ χρείας πολιτικῆς ὁρᾶται κείμενα, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον², ὡς κατὰ μηδὲν ἐν τῷ παρόντι τῇ πολιτείᾳ προσήκοντα, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀχρήστοις τῆς νομικῆς ἐξελεῖν καταστάσεις. πάλαι μὲν γὰρ τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα σεμνὸν τε ἦν, καὶ τοὺς ὑποδουμένους αὐτὸ σεμνοὺς τε ἐδείκνυ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ διαφέροντας. διὰ τοῦτο ἄρα καὶ ὅσοι εἰς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο, ἦν ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ προσέλαβον φιλοτιμίαν ἀντιδωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες, φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι καθυπάτενον. ἀλλὰ πρὶν μὲν τῇ ἐκάστου προαιρέσει ἀνεῖτο τῆς φιλοτιμίας τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἐλάττωσις, ὕστερον δὲ δόξαν οὕτω φητῶ μέτρῳ ψήφισμα νόμου τὸ φιλότιμον περιορίζει. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν ἕως τὸ σεμνὸν τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος ἐν τῇ πολιτείᾳ διέπρεπεν ὠρᾶτο γινόμενον. νῦν δὲ τῆς πάντα³ κινουμένης τοῦ⁴ χρόνου φορᾶς καὶ ταύτην τὴν ὑπατικὴν μεγαλοπρέπειαν ἐκ τῆς πρὶν δόξης καὶ μεγαλότητος πρὸς ταπεινὸν μετασησαμένης σχῆμα, καὶ τῶν εἰς τοῦτο προιόντων οὐχ ὅπως⁵ ἑτέροις ἰκανῶν ὄντων, ἀλλὰ μὴδ' ἑαυτοῖς ἐνιοτε ἀρκεῖν δυναμένων, ἐπεὶ διὰ τοῦτο σιγῇ βαθεῖα τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον κατέσχε, καὶ τοῦτον⁶ ἤδη μετὰ τῶν ἄλλων ἀχρήστων, ὡς ἔφη, εἰκῆ ταῖς νομικαῖς διατάξεσιν ἐγκαταμιγνύμενον δόγματι τοῦ ἡμετέρου κράτους ἐκείθεν ἐκφέρομεν.

¹ Zuich. et Meerm. ἰγγραφῆ. ² Intelligit Nov. Justiniani 105. ³ Scrimg. πάντων. Emend. Agyl. ⁴ Articulum non habet Scrimg. ⁵ Forte ὅλως. ⁶ Scrimg. τοῦ τὸν, Zuich. et Meerm. τοῦτο.

NOV. XCV.

De loco superiore avulso¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ςέ'.

Περὶ τοῦ ἀποσπασθέντος² ὑπεργείου³ τόπου⁴.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Καὶ τοῖς ἀρχαιοτέροις καὶ προλαβοῦσι τὴν γένεσιν νόμοις αἱ τῶν πραγμάτων χρεῖαι παρέσχον ὑπόστασιν. πρὸς γὰρ τὰ κατὰ τὸν βίον συμπύκνοντα ἢ τῶν ἐκάστοτε νομοθετῶν διαβλέψασα γνώμη πρὸς τὴν τούτων⁵ φύσιν καὶ τὰ νομοθετήματα τίθεται. ἐπεὶ οὖν ἐκ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων ὡσπερ ἔφημεν τοῖς νόμοις ἢ ἀφορμὴ τῆς γενέσεως, χρεῖαν καινῆν⁶ ὀρῶντες ἡμεῖς διὰ τινος καινότητος πράγματος καὶ ἦν οὐκ ἐνὶ πρὸς ἀρχαίαν ψῆφον ἀναφέρειν⁷ νόμου γενέσεως, ὡς ἂν, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε τοιοῦτό τι συμβαίη, ἔχη⁸ τὸ συμβὰν νομίμως γέ⁹ διακρίνεσθαι, ἐκτιθέμεθα νόμον πρὸς τὴν τοῦ πράγματος σύμβασιν.

Τίς οὖν ὁ νόμος; ἀγρῶν ἀλλήλοις διαφόρου δεσποτείας παρακειμένων, καὶ τοῦ μὲν ὑπερκειμένην ἔχοντος χώραν, τοῦ δὲ ὑποκειμένου ὄντος καὶ¹⁰ ἐν ἐπιπέδῳ ὀριζομένου, ἐὰν ὁ ὑπερκειμένος ἀγρὸς μέρει τινὶ συγκατασπασθεῖς ἢ σὺν φυτοῖς¹¹ ἢ τούτων χωρὶς τὸν ὑποκειμένον τὸ ῥῆγμα δεξάμενον ἐπικαλύψη, μὴ ἀπλῶς ἔχειν ἄδειαν μῆτε τὸν δεσπότην τοῦ ὑποβεβηκότος ἀγροῦ ὡς ἰδίας ἀντιποιεῖσθαι τῆς κατασπασθείσης ὕλης, ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῦ ὀρίοις ἐπίκειται, μῆτε μὴν τὸν τοῦ ὑπερκειμένου κύριον καὶ τὴν ῥῆξιν πεπονθότα κάκεινον¹² προσφιλονεικεῖν τῶν ὀρίων κυριεῦειν, ἃ τὸ ῥῆγμα ἐπιπεπτωκὸς ὑποδέδεκται, ἀλλὰ τὸν μὲν τοῦ ὑποκειμένου ἀγροῦ κύριον παραχωρεῖν τῷ τοῦ ὑπερτεθειμένου¹³ ἀγροῦ κυρίῳ εἰ βούλοιο τὴν συγκατασπασθεῖσαν¹⁴ ὕλην, εἴτε σύμφυτος εἴη εἴτε φυτῶν ἔρημος¹⁵, ἀνα-

¹ Ecl. Nov. 44. Harm. II, 4, 138. ² Meerm. et plerique Codd. Ecl. ὑποσπ.³ Legendum videtur ὑπερκειμένου. ⁴ In nonnullis Eclogae Codd. additur: ἦτοι περὶ κατασπασμοῦ καὶ συγχώσεως γῆς καὶ ὕλης καὶ τὰ τούτων τινὶ ὀφείλεται.⁵ Ita Ecl. Codd. τούτου, quod jam emendaverat Steph. ⁶ Codd. καὶ νῦν. Correxī ex Ecl. ⁷ Codd. ἀναφαίνειν. Emendaverat Steph. eique assentit Ecl.— Caeterum Spang. notat: „Non occurrisse videtur Leoni l. 9 §. 2 D. de damno infecto.“ ⁸ Ecl. ἔχει. ⁹ Ecl. καί. ¹⁰ Supplevi ex Ecl. ¹¹ Zuich. et Meerm. nec non Ecl. συμφύτοις.¹² Videtur legendum κάκεινων, ut habet unus ex Ecl. Codd. ¹³ Scrimg. et Zuich. ὑπερτιθεμ. ¹⁴ Ecl. κατασπ. ¹⁵ Vulgo ἔρημη. Sed Ecl. ἔρημος habet.

λαβεῖν καὶ ἀνακομίζεσθαι, τὸν δὲ τῶν δύο αἰρεῖσθαι τὸ ἕτερον, ἥ¹⁶ τὴν ὕλην λαβόντα καθὼς ἐξ ἀρχῆς δεσπόζειν αὐτῆς κειμένης ἐν τοῖς ἰδίοις ὄριοις, ἢ εἰ τοῦτο μὴ βούλοιοτο ἀπέχεσθαι παντελῶς αὐτὸν μετὰ τῆς ὕλης καὶ τῶν δεξαμένων ταύτην ὄριων, καὶ μὴ παρέχειν πράγματα τῷ τοῦ ὑποδεξαμένου ἀγροῦ τὰ συγκατασπασθέντα δεσπόζοντι. ὥσπερ γὰρ οἰκιῶν παρακειμένων ἀλλήλαις, καὶ τῆς μὲν ἐχούσης ὑπερανέχουσαν τὴν κατασκευὴν τῆς δὲ ὑποκειμένην, εἰ συμβαίη τῆς ἄνωθεν καταπεσοῦσης οἰκίας ἢ τὴν κατενεχθεῖσαν ὕλην λαβεῖν¹⁷ ἢ εἰ μὴ προαιροῖτο λαβεῖν ἐξίστασθαι καθάπαξ, καὶ μηδὲν ὄλως παρενοχλεῖν ἐκείνῳ τῷ μέρει, ὃ τὸ σύμπτωμα ὑπεδέξατο, οὕτω δὴ καὶ ἐν ταῦθα προσῆκε¹⁸ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν καὶ τηρεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι.

NOV. XCVI.

De sepulcro violato¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ 55'.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἔστιν ἀσύγγνωστα τῶν ἁμαρτημάτων καὶ εἰς ποιῆς ἐπιφορὰν ἀπαραίτητα, ὅσα μόνην κακίαν ἔχει τῆς γνώμης, καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀπολογίας ἢ πράξεις ἐστέρηται. ἃ δὲ μὴ ὄλοτελῶς ἐστὶ τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἔχει καὶ τινα μίξιν φυσικῆς τυραννίδος, ταῦτα τοῖς κατὰ μέτρον τῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως κρίνειν προαιρουμένοις συγγνώμης οὐκ ἀποτεύξεται. ἐκ ταύτης ἐγὼ τῆς γνώμης στοχάζομαι τό τε πολιτικὸν καὶ ἱερὸν ψήφισμα πρὸς ἀντιλογίαν ἀλλήλων ἰδεῖν, ἐν ὅσῳ περὶ τῶν διερευνημένων τὰς τῶν ἀποβοιούντων θήκας ψηφίζονται. ὁ μὲν γὰρ πολιτικὸς νόμος² πρὸς μόνην τὴν δύστροπον ἀποσκοπήσας προαίρεσιν τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν κολάζει συγγνώμης ἀποστερωῶν, ὁ δ' ἱερὸς³ (οἶμαι πρὸς τὴν διοχλοῦσαν τῷ βίῳ πενίαν ἰδῶν, ἢ τοὺς στενοχωρουμένους πολλὰκις τολμᾶν προάγει ἀτόλμητα) τιμωρίαν τοῖς ἀλοῦσιν οὐκ ἔταξεν.

¹⁶ Suppleo ex Ecl. ¹⁷ Agyl. ὀφείλει suppleri vult. Non opus. ¹⁸ Vulgo προσῆκει. Sed cum Ecl. προσῆκε scribendum fuit propter συμβαίη, quod praecedat.

¹ Laudatur in schol. Basil. ed. Heimb. V p. 648 et a Bals. ad Phot. Nomoc. XII, 23 ed. Rhalli I p. 326. ² L. 8. 9 D. de sepulcro viol. ³ Cf. Phot. Nomoc. XIII, 23.

Ἡμεῖς οὖν πρὸς τὴν ἑκατέρου ψηφίσματος συγγνώμην ἀφοζόμενοι καὶ καθ' ὅσον οἶόν τε ἦν δίκην καὶ συγγνώμην εἰς ἐν συνάπτοντες, τοὺς μὲν ἅπαξ τοῦτο τολμήσαντας θεσπίζομεν εὐμενοῦς καὶ μακροθυμούσης πρὸς τὸ τιμωρεῖσθαι τυγχάνειν τῆς δίκης, τοὺς δὲ τὸ συμπαθὲς ἀφορμὴν ποιησαμένους δευτέρου τολμήματος, ἀλλὰ μὴ νοῦν⁴ λαβόντας ἐκ τούτου εἰς ἀναχώρησιν τῆς πονηρίας, ἀπαραιτήτως τὴν τιμωρίαν ὑφίστασθαι. αὕτη μάλιστα ταῖς κατὰ νότου καὶ τριχῶν ὀρισθῆσεται κουρεία.

NOV. XCVII.

Ut juramentum praestet judex initio litis, et quum magistratus nominatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ςζ.

Περὶ τοῦ ὀμνύειν τὸν κριτὴν ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης καὶ εἰς τὸ² προβληθῆναι ἄρχοντα.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἰ καὶ δοκεῖ πως ἐναντιολογεῖσθαι τὸ παντελῶς ἐκκλίνειν τῷ³ προστάσσοντι θείῳ κελύσματι τὸ ὀμνύειν ὃ ἐπ' ἀρχῶν προβολαῖς καὶ δίκης συστάσει ὀριζῶν ὀμνύειν νόμος⁴, ἀλλ' εἰ τὴν γνώμην τῶν λόγων τις διασκέψαιτο, οὐκ εἰς ἐναντιότητα γνοίη τοῦτον ἀποκεκριμένον, τὸναντίον δὲ ἐκεῖνο σπουδὴν ποιούμενον καταπράττειν διὰ τῆς τοῦ ὅρκου παραλήψεως, ὅπερ ὁ θεὸς βούλεται νόμος⁵ ἐν τῇ τοῦ μὴ ὀμνύειν ἐπιτροπῇ ἕξανύειν. καὶ γὰρ ὁ μὲν τῷ ψεύδει καθάπαξ ἀποκλείων τὴν πάροδον ἀπαγορεύει τέλος ὀμνύεσθαι, ὁ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο βουλόμενος εἰς δίωξιν ψεύδους τὸν ὅρκον σύμμαχον παραλαμβάνει. ὥστε καὶ ἡμῖν οὐ πρὸς τὸ σχῆμα τῶν δημάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐγκείμενον σκοπὸν ἀπερείδουσι τὴν διάνοιαν ἔδοξεν οὐχ ὡς μαχομένην τῷ θείῳ καὶ δεσποτικῷ παραγγέλματι τὴν πολιτικὴν ἀτιμάζειν ψῆφον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ αὐτὸ φερούσης συντηρεῖν αὐτῆς⁶ τὴν τιμὴν. ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦτο συνείδομεν, ὡς τὸ δεσποτικὸν παρακέλευσμα οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ πρὸς βιωτικῶν πραγμάτων

⁴ Codd. μὴν οἶν. Correx. Steph.

¹ Ecl. Nov. 45.

² Forte ἐν τῷ.

³ Malim τῷ παντ. ἐκκλ. προστ.

⁴ Spang. allegat l. 14 C. de judiciis, tit. C. de jurej. propter cal., et Nov. Justiniani 8 c. 7 et 49 c. 3.

⁵ Matth. 5, 34.

⁶ Codd. αὐτῆν. Agyl. αὐτῆ.

ἐξηνέχθη κατάστασιν, ἀλλὰ πρὸς τελειότερας πολιτείας τοῖς ἀνιέναι πρὸς τὸ μακάριον ἐκείνο ὕψος ποθοῦσιν ἀνάβασιν, ὡσπερ καὶ τὰ ἄλλα, οἷον τό·⁷ μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, καὶ· μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ⁸ ὅσα ὁμοδύναμα. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀφωρισμένοις τοῖς τελειότεροις φέρει τὴν γνώμην.

Διὰ⁹ τοῦτο δὴ τὴν ἰσχὺν οἰκειαν¹⁰ ἀμείωτον ὡσπερ ἔφην τῷ πολίτῃ¹¹ συντηροῦντες νόμῳ θεσπίζομεν καὶ ἡμεῖς, τοὺς τε καθισταμένους εἰς ἀρχῆς προβολὴν καὶ εἰς χρίσιν ἀμφισβητούμενου πράγματος εἰσιόντας δι' ὄρκων πιστοῦσθαι, ὡς τὸ ἀληθὲς πρὸ τοῦ ψεύδους τιμήσουσι, καὶ οὐδαμῶς τῆς εὐθείας ἐκτραπέντες ἐπὶ τὴν σχολιὰν τῆς ἀπάτης τρίβον χωρήσουσιν.

NOV. XCVIII.

Eunuchi ne uxores ducant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ γή.

Περὶ τοῦ μὴ εὐνούχους ἐγγαμίζεσθαι².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἡ τῶν νόμων γένεσις καὶ κατάστασιν τῆς πολιτείας σκοπὸν ὑποβάλλεται³, καὶ⁴ τῇ φύσει ἐνίοτε ἀδικουμένη βοηθεῖν ἐπαγγέλλεται. οὐκοῦν δίκαιον καὶ νῦν περὶ τῆς ζητουμένης ὑποθέσεως (ἣ δὲ ἔστιν, εἰ ἔξεστιν εὐνούχοις πρὸς γάμον συνάπτεσθαι) νόμον τυχεῖν γενέσεως. ἀλλὰ πρὸ τῆς τοῦ νόμου ἐκθέσεως ἄξιον πρὸς ἐξέτασιν καταστῆναι τοῦ πράγματος, καὶ συνιδεῖν, εἰ δυνατόν τὴν τοιαύτην συνάφειαν ἀποφέρεσθαι γάμου κλησιν, μᾶλλον δὲ εἰ ὅλως ἐπ' αὐτῇ θέμῃ τελεῖσθαι, ἢ τῷ γάμῳ τελεῖται, οἷον εὐχὴν ἱερὰν ἢ τελετὴν ἢ ἀνθρωπίνην τινὰ τέρψιν καὶ θυμηθίαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μνηστεία γίνεται. ὁ μὲν γὰρ ἱερεὺς κατὰ μίμησιν τῆς ἄνωθεν παρὰ τοῦ πλάσαντος εὐλογίας τοῦ πρὸς αὔξησιν τὰ γένη συναρμόσαντος ἔστηκεν ἱερολογῶν, ἣ δὲ

⁷ Matth. 6, 25.⁸ Codd. καὶ non habent. Supplevit Agyl.⁹ Inc. Ecloga.¹⁰ Ecl. τὴν οἰκειαν ἰσχύν.¹¹ Steph. conj. πολιτικῷ. Sed et Ecl. πολίτῃ habet.¹ Ecl. Nov. 46. Excitatur a Blast. E, 34 ed. Bev. II p. 138. ² Rubricam addo ex Ecl. Cf. infra not. 21. — Zuich. et Meerm. adnotant: αὕτη ἐξεφωνήθη ἐπὲρ οὗ νόμος οὐκ ἦν.³ Scrimg. ἀποβ., quod in προβ. mutaverat Agyl. Veriora praestiterunt Zuich. et Meerm. ⁴ lidem καὶν.

ἔξ ἀνθρώπων προϊούσα θνηθία καὶ ἀγαλλίασις πρὸς τὸ τῆς γεναρχίας⁵ τέλος ἀφορῶσα καὶ τοῦ γένους ἐκάστου τὴν βλάστην⁶ λαμβάνει τὴν πρόοδον· οἱ τε γὰρ τῶν νυμφίων γεννήτορες, ἐν ἐλπίσιν ὄντες τοῦ γονὴν ἐπόψασθαι τῶν οἰκείων σπλάγγων, οἱ τε νυμφαγωγούμενοι τοῦ δοῦναι τῷ βίῳ γένους διαδοχὴν, τῆς περισταζούσης αὐτοὺς ἀπολαύουσιν ἡδονῆς. ᾧ δὲ μηδὲν ὑπεστί τοιοῦτον, ποία μὲν ἀνθρωπίνῃ εὐφροσύνῃ συνέλθοι;⁷ ποία δ' ἱερᾶ συνεπιλήψεται τελετῆ; οὕτω δὲ τῆς συναφείας ὁρωμένης ἀνευφράντου καὶ ἀνιέρου καὶ ἀτελέστου καὶ ἀμεδέκτου εὐλογίας, πῶς ἢ γαμήλιος κλήσις ἀρμόσει; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχ οἷα καὶ ἐκθέσμιον⁸ κόλασις ἔψεται ἢ ἐπὶ τοῖς ἐκθέσμοις ὀφειλομένη; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γάμος δύναται ἂν λέγεσθαι, ὡς ἐν τύπῳ οὕτως· θεωρεῖτω δὲ μᾶλλον ὁ λόγος καὶ ἀκριβέστερον τὴν ἀδικίαν τοῦ πράγματος. τὸ ἄρσεν καὶ θῆλυ συναρμύζων ἔξ ἀρχῆς ὁ πλάστης πρὸς τὸν ἐκείθεν πληθυσμὸν ἀφορῶν διετίθει τὴν συναρμοσίαν, καὶ μὴν καὶ τῇ φύσει (καθόσον δυνατόν οἷα δούλη σώζειν τοὺς δεδομένους παρὰ τοῦ κτίσαντος λόγους) σκοπὸς ἐπὶ τούτῳ γαμικὴν ὁμιλίαν συνίστασθαι, ἐφ' ᾧ τῶν γενοῦν ἢ διαδοχῇ προϊοὶ μέχρις ἂν δι' αὐτῆς ὁ κτίσας βούλοιο τὴν τοιαύτην ὑπ' αὐτῆς λειτουργίαν διακονεῖσθαι. εἰ οὖν ἐστὶ κἀνταῦθα ὃ καὶ τῷ πλάστῃ τῆς φύσεως καὶ τῇ φύσει νενοήται, μὴ κωλύεσθω τὸ κωλυόμενον· εἰ δ' οὐκ ἐστὶν (ὡσπερ οὐδ' ἐστὶν, ἀλλὰ πᾶν τούναντιον, ἄπορον μὲν εἰς πλήρωσιν τῆς δεσποτικῆς βουλῆς, ἐκφυλον δὲ καὶ οἶον μὴ ἔγνωκεν ἢ φύσις), πῶς οὐ παντὶ κωλυθήσεται τρόπον; εἰ δὲ τις λέγοι τὸ φιλονεικεῖν ἡδὺ ποιοῦμενος, ὡς εἴ γε διὰ τὸ ἄγονον ἀποκλείεται γαμεῖν εὐνούχοις, πολλῶν καὶ ἄλλων ἀποκωλύσεις γάμους (οὐ γὰρ πάντες, ὅσοι πρὸς κοινωνίαν ἔρχονται, τοιαύτην φύσιν ἐκ τῆς κοινωνίας ἔδειξαν), πρὸς τὴν φιλονεικίαν ἔτοιμος ἢ ἀπόκρισις, ὅτι ἐπ' ἐκείνων μὲν, εἰ καὶ μὴ καρπὸς φύεται, ἀλλ' οὖν οὐκ ἐπὶ τούτῳ συνῆλθον οὐδ' ὥστε μὴ δοῦναι τῷ βίῳ τῆς γαμικῆς γεωργίας ὠφέλειαν, ἀλλὰ δῆλον ὡς πόθῳ μὲν παιδοποιΐας, ὑπειληφότες δὲ ὅτι πρὸς ἔργον ὁ πόθος χωρήσοι, εἰ καὶ πρὸς ἔκβασιν ἠτύχησεν ἢ ἐλπίς· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐστὶ τοιοῦτον εἰπεῖν (πολλοῦ γε καὶ δεῖ), ἀλλ'

⁵ Vulgo γεωργίας. Reposui γεναρχίας, quod respondeat γεννήτορες, de quibus mox sermo redit. Quamquam et γεωργίας defendi potest, coll. τῆς γαμικῆς γεωργίας, quod inferius recurrit. ⁶ Vulgo ἐκάστην τὴν βλάβην, quod Steph. et Agyi. emendaverunt.

⁷ Osenbrüggen conj.: ποία μὲν ἀνθρωπίνῃ εὐφροσύνῃ συνέλθοι; ποία δ' ἱερὰ — τελετή. ⁸ Agyi. vult ἐκ θεσμοῦ. Male.

ἀκριβῶς εἰδότες οἱ κατὰ⁹ τὴν ἔκφυλον συνιόντες μίξιν, ὡς ἄγο-
νοι καὶ ἄκαρποι, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο καὶ συνῆλθον, καὶ καθάπερ
τῇ φύσει ἐπιβουλευόντες¹⁰. ἀμφότεροι τοίνυν καὶ κατὰ τοῦτο
μόνον μισητοί, ἢ μὲν, ὅτι ἐξὸν αὐτῇ, εἰ τὴν διὰ γάμου ἐπόθη-
σεν ὀμίλιαν, κοινωνῆσαι γονίμῳ φύσει τὴν ἄγονον ἠλλάξατο καὶ
τὸ¹¹ ἄκαρπον, ὃ δὲ, ὡς τῇ ἑαυτοῦ ἀχρηστία περιούτων εἰς τὸ
ἄχρηστον εὐλογίας ἐνεγκεῖν τῷ ποιήσαντι. εἶτα καὶ χώραν μὲν,
ἐξ ἧς ἂν τις ἕτερος καρπὸν δρέψαιτο, εἴ τις ὄφθελή διαλυμαι-
νόμενος καὶ πρὸς τὸ ἀργὸν¹² αὐτῇ χρώμενος, ὡς πονηρὸν καὶ
λυμεῶνα μισήσομεν καὶ εἰ δυνατὸν ἐρέξομεν αὐτοῦ τὴν προαι-
ρεσιν, τὸν δ' εἴ τις ἐξ ἧς ὁ λογικὸς ἀναβλαστάνει στάχυς χώ-
ραν ἐξερημοῖ καὶ ἀχρηστον δείκνυσι, τούτῳ ὡς μηδὲν ἄδικον
δρῶντι παραχωρήσομεν; καὶ τίς ἂν φαίη;¹³ ἀλλὰ, φασί, παῦ-
λος¹⁴ εἶπε· κρεῖττον γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι, ὥστε διὰ τὴν πύρω-
σιν ἀκώλυτον ἢ συνάφεια. ὃ τὸν παῦλον εἰς μέσον προάγων,
πρόσχευς τοῦ παύλου τοῖς ῥήμασι. γαμεῖν εἶπε, τουτέστι διὰ
τῆς γαμικῆς ὀμιλίας συναρμόζεσθαι γυναικί. εἰ μὲν οὖν καὶ ἡ
σὴ πρὸς γυναῖκα μίξις συναρμοσίς γαμικὴ, καὶ ἀξία τυχεῖν εὐ-
λογίας, ἣτις ὀφείλεται τοῖς νυμφαγωγουμένοις, γάμον αὐτὴν
ἐξονόμαζε καὶ περισκόπει νύμφην· εἰ δ' εὐλογίας οὐκ ἂν οὐδ'
ὄναρ ποτὲ μετάσχοις (τίς γὰρ ἂν ἡ ποία ἱερολογία ἐπὶ τοῖς ἀπ'
ἐναντίας μὲν συναπτομένοις τῷ τοῦ πλάσαντος δόγματι, ἀπ'
ἐναντίας δὲ τῷ νόμῳ τῆς φύσεως προέλθοι;), τί τὸν παῦλον
εἰς συμφωνίαν ἔλκειν τολμᾶς τοῦ σοῦ ἀγάμου καὶ ἐκφύλου γά-
μου; ἄλλως τε δὲ καὶ τοῖς ἀποτέμνουσι τούτων τὴν ἀρῆνο-
λοῖαν εἰ τοῦτο ἡ ἐπίνοια βούλεται (εἰ καὶ σφαλερῶς καὶ θεῶ
ἀντιπράττοντες ἤκουσιν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν), ὥστε μηκέτι δρᾶν αὐ-
τοῖς ἄπερ ἄνδρες, ἀλλ' ὅσα γε τὴν πρὸς τὸ θῆλυ γένος ἐπιθυ-
μίαν ἀπομαρᾶναι καὶ τῆς εὐνῆς ἀνυπόπτους φύλακας εἶναι
(τοῦτο γὰρ ἡ κλιῖσις ἐγγυᾶται), πῶς κατὰ τοῦτο δικαίαν οὐ χαλ-
κεύσουσι καθ' ἑαυτῶν ἀγανάκτησιν, δι' ὧν οὐ μόνον τῇ φύσει
ἐχθρὰν προαίρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς¹⁵ ἐκείνοις, οἳ κἂν¹⁶
κακοτέχνως ὅμως σπουδῆν ἔθεντο πρὸς τὸ δόξαν αὐτοῖς χρησί-
μους ὄφθῆναι, ἐναντιούμενοι ἀπεδείχθησαν, καὶ ξένον τι γένος

⁹ Sic repono pro καί, quod Codd. praestant. Steph. et Agyl. εἰς emendant.

¹⁰ Nisi verbum desit, ἐπιβουλεύουσιν legerim. ¹¹ Steph. et Agyl. τὴν legendum esse existimant.

¹² Conj. Stephani. Codd. ἄχρον. ¹³ Steph. vult: καὶ τί ἂν τις φαίη;

¹⁴ 1 Corinth. 7, 9. ¹⁵ Scring. ἐν τοῖς. Meliora praestiterunt Zurich. et Meerm. ¹⁶ Codd. καί. Steph. conj. εἰ καί.

ὑπάρχουσιν, μήτε τῇ ἐξ ἀρχῆς προβαλούσῃ¹⁷ φύσει, μήτε τῇ μετὰ ταῦτα μεταπλασαμένη κακοτεχνίᾳ συνοικειούμενοι;

Διὰ¹⁸ τοῦτο θεσπίζομεν, τῶν εἴ τις¹⁹ εὐνούχων πρὸς γάμον ἤκων φώραθείη²⁰, καὶ αὐτὸν μὲν τῇ τῆς πορνείας ὑποκείσθαι κολάσει, καὶ τὸν ἀνιέρως δὲ τολμήσαντα ἱερέα τὴν τοιαύτην συναρμοσίαν τελέσαι τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀπογυμνοῦσθαι²¹.

NOV. XCIX.

Ut actor primo de calumnia juret¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ 59'.

Περὶ τοῦ τὸν ἐνάγοντα πρῶτον ὁμνῦναι τὸν περὶ καλουμνίας ὄρκον².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὅσα πρὸς εὐλάβειαν ὄρα, ὅσα πρὸς δεξιότητα τρόπων, ταῦτα καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ καὶ τῷ κοινῷ τῆς πολιτείας εὐχὴν καὶ ἀγώνισμα τίθεμαι καὶ παρ' ἑμαντοῦ προσεξευρίσκειν εἴ τι δυναίμην³, καὶ παρ' ἄλλων ἐξευραμένων⁴ τὴν οἰκείαν παρέχειν ἀφρέλειαν. διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος⁵ οἶον ἀποφθαρεῖς τυχεῖν ἀναβιώσεως ἔδοξεν, ὅς κελεύει τὸν εἰς ἀνάγκην τοῦ ὁμνῦναι τινα καθιστιῶντα αὐτὸν ἐπομόσασθαι πρότερον ἢ μὴν οὐ κακουργίᾳ τὸν ὄρκον αἰτεῖν, οὐδ' ἀπὸ γνώμης δολιότητι⁶ χινουμένης, ἀλλὰ ζητούσης πίστιν λαβεῖν περὶ ὧν ἡ ἀμφιβολία κυμαίνει τοὺς λογισμούς. καλῶς γὰρ τοῦ τοιοῦτον⁷ θεσπίσματος δόξαντος τοῖς ἀρχαιοτέροις, οἱ νεώτεροι παρὰ φραῦλον θέμενοι τὸ ἐκεῖθεν ἀσφαλές, ὀρκίων⁸ χρείας προβεβλημένης τὸν μὲν ἀπαιτούμενον ἀξιοῦσιν ὑπέχειν τὸν ὄρκον, περὶ δὲ τοῦ ἀπαιτεῖν ἔγνωκός οὐδὲν πολυπραγμονοῦσιν.

¹⁷ Malim προλαβούσῃ scribere.

¹⁸ Ecl. incipit.

¹⁹ Ecl. εἴ τις τῶν.

²⁰ Ecl. ὄφθειη.

²¹ Codd. addunt: τὸ ὄλον δὲ ἐστὶ περὶ τοῦ μὴ εὐνούχους ἐγγαμίζεσθαι. Nempe rubrica subjicitur. Cf. superius not. 2.

¹ Ecl. Nov. 47. — Laudatur in schöl. Basil. ed. Heimb. II p. 560, et in Epang. aucta LI, 11 sic: Λέοντος νεαρά. ὁ ὄρκον τῶν ἐπάγων καὶ ἀπαραιτήτως ἀπαιτῶν πρότερον αὐτὸς ὁμνῦτω, ὅτι τυχόν οὐ κακούργως καὶ οὐ κατὰ δόλον αἰτεῖ τὸν ὄρκον ἀλλ' ἀποφασίστως (l. ἀπροφ.) καὶ διὰ πίστῶν τοῦτο ποιῶ. ² Rubricam præterono ex Ecloga. ³ Ecl. δύναμαι. ⁴ Ecl. ἐξευρημένα. Rectius fortasse. ⁵ Spang. adducit l. 34 §. 4 l. 37 D. de jurejur. et l. 9 C. de rebus creditis. ⁶ Ita Ecl. Vulgo δηλονότι. ⁷ Ecl. τοῦ τοιοῦθε. Apud Scring. articulus τοῦ deest. ⁸ Steph. emend. ὄρκων.

Ὅριζει οὖν τὸ ἡμέτερον κράτος κατὰ τὸ δόγμα τῶν πάλαι νομοθετησάντων τὸν τύπον τηρεῖσθαι τῶν ὄρκων, καὶ τὸν λαβεῖν ὠρμημένον παρὰ τοῦ διαμφισβητοῦντος ὄρκον⁹ μέρους αὐτὸν πρότερον ὃ ζητεῖ παρασχεῖν¹⁰ τῶν οἰκείων τρόπων ἐχέγγυον, ὡς οὐ κακομηχάνως, ἀλλ' ἀναγκαίως καὶ σὺν ἀπρόφασιστι χρεῖα πρὸς τὴν τοιαύτην ἦλθεν ἀπαίτησιν. οἴμαι γὰρ, οὕτως ἀμφοτέρων πρὸς τὸ ἐπομνῦναι καθισταμένων ἢ πάντως λαμπροτέραν ἐπὶ τῶν ὄρκων προῖέναι τὴν ἀλήθειαν, ἢ τούτοις ὑποστολὴν τινα δέξασθαι, καὶ οὐχ οὕτως προχείρως καὶ μετὰ προόδου ἐτοιμοτέρας, ὥσπερ νῦν προϊόντες ὀρῶνται, προάγεσθαι.

NOV. C.

De servis, qui liberis in matrimonium junguntur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρ'.

Περὶ συναπτομένων οἰκετικῶν προσώπων ἐλευθέροις².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῇ τῇ αὐτῇ.

Φιλανθρώπου γνώμης ὄντες οἱ νόμοι γεννήματα, τῇ ἑαυτῶν εὐταξίᾳ καὶ διαθετῆσαι καὶ περὶ τῶν μὴ πάνυ συχνῶς ἐπιχωριαζόντων ἀνθρώποις ἀμφισβητημάτων προαίρεσιν ποιοῦνται συνεισάγειν βοήθειαν. τοιαύτης δ' ὄντες φιλανθρωπίας, πῶς οὐ πολὺ πλέον εἰκότως περὶ τῶν ἐν βίῳ διὰ παντὸς στρεφόμενων τὴν μέριμναν ἀναλήψονται; ὃ³ γὰρ τὸ ἐπιμελὲς περὶ τῶν ἔλαττον λυπούντων εἰς φροντίδα φέρων, τὰ μᾶλλον ἀνιῶντα παρορῶν οὐδὲ τὴν περὶ τοῦ λυπούντος ἔλαττον ἐπιμέλειαν δόξειεν ἂν ἐκ τούτου προμηθῶς ποιεῖσθαι.

Διὰ τοῦτο δὴ τῇ τῶν νόμων ἀξιώματι πλέον εἰς σεμνότητα νέμοντες, τὸ μέχρι νῦν ὑπὸ συνηθείας διοικούμενον, γρημί δὲ τὸ περὶ τῶν ἐξ ἀνίσου τύχης ἐλευθέρου τε καὶ δουλευούσης νυμφαγωγούντος ἔρωτος πρὸς συζυγίαν ἀρμόζεσθαι φιλονεικούντων, τῇ νομίμῃ περιλήψει ἀποδιδόαμεν, καὶ θεσπίζομεν⁴, ἐὰν ἐλευθερίᾳ τιμώμενον πρόσωπον δουλικῆς ἔλοιτο γάμον τύχης, ὑπὸ δυοῖ τούτοις τὸν γάμον ἔχουσι⁵ πράγμασι συνίστασθαι τὴν

⁹ Ecl. ὄρκιον. ¹⁰ Ecl. παρέχειν.

¹ Est in Ecl. Nov. 48. ² Ecl. περὶ τῶν συναπτ. οἰκετικῶν προσώπων ἐλευθέρων. ³ Vulgo οὐ. Si ὁ legas, corruptela hujus loci, de qua Steph. queritur, sanatur. ⁴ Inc. Ecloga. ⁵ Ecl. συνέχουσι. Non male.

συνάφειαν· ἢ γὰρ καὶ τὴν ἴσην ἀναλαμβάνετω τύχην ὁ τῷ δουλικῷ προσώπῳ διὰ τοῦ ἔρωτος συναπτόμενος, ἢ καταβολὴν προσομολογείτω τιμήματος, δι' οὗ ἀπολελυμένον τῆς δουλείας τὸ ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενον μέρος τῆς ἐλευθερίας γενήσεται⁶. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἂ δέησει καταβαλεῖν ὡς ἀξίωτά τινά τοῦ ἀνίσου γάμου τὸν εἰς κοινωνίαν ὑπεισιόντα δουλικῆς ὁμιλίας⁷. τοὺς δὲ γε δεσπότης ὀρίζομεν μηδ' αὐτοὺς ἀφιλανθρωπότερον διατίθεσθαι, ἀλλὰ δουλεῦν μὲν προελόμενον τὸ πρόσωπον, ὃ τοῦ οἰκειτικοῦ μέρους ἠρέτισεν⁸ εἰς συνάφειαν, ὅρον εἶναι τῆς δουλείας τὴν τοῦ δεσπότητος ἀποτελεύτησιν, ἧς ἀπαντήσεως ἐλευθέρους ἀφίεσθαι μετὰ τῶν οἰκείων παιδῶν, εἴ γε καὶ παῖδας ὁ γάμος αὐτοῖς ἐχαρίσατο· εἰ δὲ μὴ σύνδοιτο δουλεῦν, μήτε τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς τιμῆς ἐκ τοῦ ἐτοίμου ῥάδιος εἶη παρασχεῖν, τῆς μὲν ἐλευθερίας κατὰ βίαν οὐ ζημιωθήσεται⁹, θητεύων δὲ παρὰ τῷ αὐτῷ δεσπότη, ἐφ' ἐκάστῳ ἔτει τοῦ μισθοῦ δυοὶ λογιζόμενοι νομισμασι, διαρκέσει τοσοῦτοις ὑπηρετῶν χρόνοις, ὅσοι τὴν ὁμολογηθεῖσαν¹⁰ τιμὴν συγκεφαλαιωσάμενοι μέλλουσιν ἀποφῆναι τὸν δεσπότην τελείως ἀπέχοντα τὴν ὑπὲρ τοῦ δούλου λῆψιν, καὶ μηδὲν εὐλογον ἔτι πρὸς τὴν κατοχὴν ἀποφερόμενον.

NOV. CI.

De servis in contubernio viventibus, si altera pars manumissa fuerit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρα'.

Περὶ δούλων ἐν συντροφίᾳ ὄντων καὶ τοῦ ἐνὸς μέρους ἐλευθερωθέντος.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῷ τῇ αὐτῇ.

Ὅθι μόνον ὁ τὴν ἀρχὴν ἐξ ἐλευθερίας καὶ δουλείας γινόμενος γάμος, ἀλλὰ καὶ ὅν οἱ κοινῶς ὑπὸ δουλείαν τελοῦντες καὶ

⁶ Haec verba τῆς ἐλ. γενήσεται Stephano suspecta sunt, sed Ecl. consentit.

⁷ Me quidem iudice hic nonnulla exciderunt, licet nec Ecloga lacunam indicet vel expleat; fortasse addendum: χωρήσει πρὸς τοὺς δεσπότης. Sin lacunam statuere nolis, initio legendum ἀλλὰ ταῦτα μὲν δεήσει, omisso α, quod Codd. et Ecl. praestant. ⁸ Spang ἠρέτισεν scribi vult. ⁹ Ecl. κατὰ βίαν ζημ. negatione omissa. Quid si κατὰ βίον legamus? ¹⁰ Ita Ecl. Vulgo ὁμολογισθ.

¹ Ecl. Nov. 49, ad quam in Cod. Paris. 1355 notatur ἄδεκτος.

διὰ τύχης ὁμοίας ἐπῆλθον, καὶ οὗτος πολλάκις ἐνὸς αὐτῶν εἰ οὕτω τύχῃ παρὰ τοῦ δεσπότητος λυθέντος δουλείας, τοῦ ἑτέρου μέρους τοῦ δεσμοῦ μὴ συναπολυθέντος, εἰς ἀνισότητά καθιστάμενος, ἐκ τοιαύτης αἰτίας οὐκ ὀλίγης ἀμφιβολίας καὶ ζητήσεως ἐκ τοῦ μὴ τυχεῖν νομικῆς διακρίσεως ἔριν ἀνακινῶν καθορᾶται. ὀφειλόμενον οὖν καὶ τοῦτο νομισθὲν τῷ ἡμετέρῳ κράτει τῆς προσηκούσης τυχεῖν διαλύσεως, τὸν δὲ οὗ ῥυθμισθήσεται νόμον ἀπέιληφε. τί δὲ τὸ νομοθέτημα;

Κελεύομεν τὸ τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένον μέρος, ἂν τὴν πρὸς τὸ καταλειφθὲν δουλεύειν συνάφειαν ἀγαπᾷ, κατὰ τὸν νενομοθετημένον τύπον² ἐπὶ τῶν ἐξ ἑλευθερίας καὶ δουλείας συναρμοζομένων τὸ συνοικέσιον ἀδιάρρηκτον ἔχειν. δεῖ γὰρ ἢ τῆς διδομένης ἑλευθερίας αὐτῷ μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐξ ἴσου τὸν δούλειον ὑποβεβηκέναι ζυγὸν τῷ ἑτέρῳ μέρει, ἄχρις ἂν ἡ τέλειος ἡμέρα τοῦ βίου συναντήσῃ τῶν τὴν κυριότητα λαχόντι τοῦ μὴ ἀφειμένον τῆς δουλείας προσώπου, ἢ ἔάν περ τὸ ἀξίωμα τῆς ἑλευθερίας οὐκ ἀποδύηται, ἢν³ ὑπὲρ τοῦ συζύγου μέρους ὁμολογήσει τιμὴν συντελέσασθαι. εἰ δὲ τοῦτο μὲν ὀπίσω ἔβησει φροντίδος, ἀφορμὴν δὲ τὸ οἰκεῖον ποιούμενος ἄνετον πρὸς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τοῦ βίου ἀναρπάζειν πειραθεῖται τὸ καταλειφθὲν εἰς δουλείαν μέρος, μὴ μόνον ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης μηδὲν ἐξανύειν μηδ' ἰσχὺν ἔχειν ἑλευθερίαν ἑτέρῳ χαρίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἧς ἔλαβεν ἐκπίπτειν τιμῆς καὶ πάλιν ὑποκύπτειν τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας, ἅτε δὴ γνώμη περιυβρίσαντα μοχθηρᾶ χρηστὴν καὶ εὐεργέτιδα τοῦ ἰδίου δεσπότητος προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐκεῖνου κρίσιν ἀπονοηθέντα παρὰ φραῦλον ποιήσασθαι, ἢν ἐχρῆν δι' αἰδοῦς ἄγειν καὶ εὐλαβείας.

² Scil. Nov. 100.³ Codd. et Ecl. τήν. Sed omnino ἢν reponendum, ut oratio sic procedat: δεῖ . . . συντελέσασθαι τιμὴν ἢν ὁμολογήσει.

NOV. CII.

De praediis maritimis, ut ad epochae constitutionem, cui pars non sufficit, vicinus etiam invitus adigatur¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρβ'.

Περὶ παραθαλασσίων χωρίων πρὸς ἐποχῆς κατάστασιν ἀνὰ μέρος μὴ ἀρκοῦντα² καὶ ἄκοντα τὸν μὴ θέλοντα ἄγεσθαι.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς σιυλιανῇ τῷ αὐτῷ.

Μέγα³ τῷ βίῳ χαρίζεται ἢ σὺν φρονήματι καὶ λογισμῷ τῶν πραγμάτων κοινωνήσας. καὶ γὰρ καὶ δυνάμειός τινι παρούσης ἐκ τοῦ κοινωνεῖν ἐτέρῳ παραπλησίως εὐποροῦντι δυνάμειός μᾶλλον ὀνησιμωτέρα καθέστηκεν ἢ δύναμις, καὶ πλουτοῦντες δὲ τρόπον ἄλλον τὸν πλοῦτον κοινοποιήσαντες γλυκύτερον τῆς ἀπὸ τοῦ πλουτεῖν ἀπολαύουσιν εὐπαθείας, καὶ στενοχωρούσης πενίας οὐκ ἀπορήσει παραμύθιον εὑρεῖν ἢ ἐν τοῖς ἔργοις κοινότης, δι' οὗ τὸ σφοδρὸν ἀλμπώτερον εἶη τῆς στενοχωρίας. ἀλλ' ὄντος οὕτω καλοῦ καὶ χρησίμου τοῦ κατὰ βίον κοινωνήματος, ξένη τις ἐνδομένη κακία ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς οὐ μόνον ἐτέροις ἐμποδῶν καθίσταται πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλ' αἰρεῖσθαι πείθει τοὺς θάλλοντας αὐτὴν ἀγαπᾶν καὶ τὰ οἰκεία καταβλάπτεσθαι, ἢ συγχωρεῖν ἐν τῷ κοινωνῆσαι τοῖς πλησίον προστιθέται τι κέρδος αὐτοῖς.

Τοιοῦτόν τι προσῆλθε ταῖς ἡμῶν ἀκοαῖς γινόμενον ὑπ' ἐνίων, οἱ θαλαττίου νομῆς⁴ εὐποροῦντες, καθ' ἑαυτὴν μὲν οὐ μέγα τι φέρειν κέρδος δεδυνημένης, σὺν δὲ τῇ γείτονι καὶ προσ- παρακειμένῃ κοινωνούσης μᾶλλον τὴν ὠφέλειαν ἀποδιδούσης, οὐ βούλονται διὰ τὸ κακόγνωμον ἀναδέχεσθαι κοινωνίαν, οὐδὲ τὰ ἑαυτῶν καταμιγνύειν τοῖς γειτονεύουσι χωρίοις, ὡς ἂν ἀμφοτέροις ὑπάρξῃ τι κερδᾶναι, ἀλλὰ προκρίνουσι καὶ τὰ ἴδια ζημιοῦν, εἰ καὶ τῷ γείτονι πεφηνότες εἶησαν ἐπιζήμιοι. ἀλλὰ γὰρ, εἰ καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν βλάβην ἀναισθήτως οἱ τοιοῦτοι διάκεινται καὶ κακῶς ἑαυτοὺς διατιθέμεντες ὑπὸ κακοτροπίας ὀλι-

¹ Ecl. Nov. 50. Laudat Mich. Attal. in appendice. ² Plerique Codd. Eclogae ἀρκοῦντος legunt. Steph. emendavit ἀρκοῦντων. Bodlej. 264 tamen ἀρκοῦσης. — Fortasse mox τὸν γείτονα pro τὸν μὴ θέλοντα legendum.

³ Zülich. et Meerm. μεγάλη. Fortasse rectius, ⁴ Spang. νομοῦς. Beck et Osenbrügg. νομάς. Nescio quorsum.

γυροῦσι τοῦ πράγματος, ὡς περ τὰ χαλεπὰ τῶν θηρίων πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν ὀρμῶντες⁵ ἵνα κακοποιήσωσι τοὺς πελάζοντας, ὅμως οὐκ ἀνέχεται τοιαύτην κακίαν ἢ βασιλεία ἡμῶν τῷ βίῳ παρῆρσιάζεσθαι, οὐδ' ὅτι ἐκείνοι προνοίας ὠφελούσης αὐτοὺς ἀνάξιοι τυχεῖν, διὰ τοῦτο καταλείψομεν ἀβοηθήτους. μέρος δέ τι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μὲν προνοούμενοι, μάλιστα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ γειτονεύοντος μέρους, ὃ λυμαίνεται κακῶς ἢ τοιαύτη μισανθρωπία, θεσπίζομεν⁶, ἐπὶ τῶν τοιούτων παραθαλασσίῳ χωρίων, ἐφ' ὧν ἴδια καὶ ἐκάστη μοῖρα πρὸς ἐποχῆς οὐκ ἐξαρκεῖ κατάστασιν, ἀνακοινοῦσθαι τὰ μέρη, ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης ἀνακοινώσεως τοὺς κτήτορας ἐκ τῶν οἰκείων καὶ ὠφελείσθαι κτημάτων, καὶ μὴ βουλομένου θατέρου κοινωνεῖν προσώπου, πρὸς τὴν κοινωνίαν ἄκοντος συνωθουμένου. φιλάνθρωπον γὰρ καὶ ἄκοντά τινα μεταλαχεῖν ἴσμεν. εὐεργεσίας, ἐνταῦθα δὲ πολὺ μείζων ἢ φιλάνθρωπία, μὴ μόνον ἄκοντος εὐεργετουμένου τοῦ μὴ συνιέντος τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ παραλόγως αὐτῆς ἀποστερουμένου μὴ τὴν ἀποστέρησιν ὑπομένοντος.

 NOV. CIII.

De iis, qui in maritimis praediis societatem ineunt ad epocham constituendam¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ργ'.

Περὶ τῶν ἐν θαλασσίῳ νομαῖς ποιουμένων κοινωνίαν πρὸς ἐποχῆς ὑπόστασιν².

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

Εἶωθε μὲν ἐπὶ τῶν γινομένων κοινωνημάτων πολλάκις ὁ τὸ πλεόν μέρος ἐν τῇ κοινωνίᾳ συνεισφέρων τὸ πλεόν τοῦ κέρδους πορίζεσθαι, καὶ καλῶς οἷς ἂν οὕτως ἀρέσκον ὀφθῆ τὸ πρᾶγμα γίνεται. πλὴν οὐδὲ διὰ τοῦτο καλῶς ἐπὶ τῶν θαλαττίων χωρίων κοινωνίας γεγενημένης ὁ τὸ πλεῖστον ἔχων ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ τοῦ τὸ ἔλαττον ἔχοντος δίκαιος ἀποφέρεισθαι μείζονα κέρδους ἀπόλαυσιν. οἷον εἰ τῷ μὲν ἑκατὸν εἴησαν ὀργυαὶ κατ' ἴδιαν ἔξουσίαν καὶ κτῆσιν διαφέρουσαι, τῷ δὲ μὴ

⁵ Fortasse ὀρμῶνται scribendum est. ⁶ Inc. Ecloga.

¹ Ecl. Nov. 51. ² Verba πρὸς ἐπ. ὑπόστ. Ecloga non agnoscit.

τοσαῦται, πολὺ δὲ ἐλάττους, καὶ ταύτας ἡ κοινωνία πρὸς ἔνω-
σιν καταστήσασα τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν χρηγοῖ, δι' ἴσου τοῖς
κοινοῖς εὐλογον νενεμῆσθαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' οὐχὶ πλείστη
μέρει τὴν διανομὴν καὶ ἐλαχίστην προσῆχθαι. διὰ τί; ὅτι ἐν
μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι (φημὶ δὲ ἐν συνεισφορᾷ χρημάτων
ἢ βοσκημάτων, εἰ βούλοιο δὲ τις καὶ τόπων κατὰ τὴν γῆν
ὑπόντων) ἕκαστον τῶν εἰς ἔνωσιν μερῶν συνιέντων³ ἱκανὸν καθ'
ἑαυτὸ προσωφελῆσαι τὸν κεκτημένον ὅποσον καὶ δυνατὸν ὠφε-
λεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς θαλαττίαις νομαῖς οὐχ ὁμοίως ἔχει, ἐπεὶ
μηδ' ὡσπερ ἐπ' ἐκείνων, οὕτως ἡ θαλαττία μερὶς ἐφ' ἑαυτῇ
ἐπιμεριζόμενον τὸ ἴδιον ἔχει κέρδος. οὐ γὰρ διὰ παντὸς ἔστη-
κεν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἢ ἄγρα προσμένουσα τοὺς θηρεντὰς, ἄλλως
τε δὲ καὶ τοῦ δοκοῦντος πλείονος μέρους διὰ τὴν ἐλάττονος⁴
ἐνδειαν ἀχρήστου τυγχάνοντος (τίς γὰρ ἐξ ἀτελοῦς χρῆσις ἢ
ὄνησις;), ἢ δὲ προσθήκη τοῦ ἐλάττονος, ἀναπλήρωσις γινομένη
τῆς ἀτελείας, καὶ χρήσιμον δείξασα τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ χρησι-
μεῦον, εὐλογον⁵ ἂν εἴη τὴν ἰσομοιρίαν τῷ κτήτορι χορηγεῖν τῆς
ἐπιλαγχανούσης χορηγίας ἐκ τοῦ μείζονος μὲν νομιζομένου μέ-
ρους, οὐδὲν δὲ συντελοῦντος χωρὶς τῆς συνεισφορᾶς τοῦ ἐλάτ-
τονος.

Διὰ⁶ τοῦτο οὖν καὶ νόμον ἢ βασιλεία ἡμῶν ἐκφέρει τὸν
ἀπὸ γε τοῦ νῦν νομίμου δικαιοσύνη περὶ τούτου διευθετοῦντα,
καὶ ὀρίζομεν, ἐὰν δύο τινῶν θαλαττίων μερίδων ἔνωσις γένη-
ται πρὸς ὑπόστασιν⁷ ἐποχῆς, μία δ' αὐτῶν ἢ μείζων, ἑτέρα δὲ
ἐλάττων, ἴση διανομῇ τὸ κέρδος ἐπέχειν τοὺς μερίδος ἐκατέρας
δεσπόζοντας.

³ Conj. Steph. Scrimg.: ἐκάστω — συνιέντος. ⁴ Scrimg. ἐλάττονα.
Emendavit Steph. ⁵ Steph. et Agyt. εὐλογος scribere malunt, ut ad προσθήκη
pertineat. ⁶ Inc. Ecloga. ⁷ Ecl. σύστασιν. Nec tamen ἐπόσεισιν mutare
volui, quum idem verbum supra in rubrica occurrat.

NOV. CIV.

De epochis, quae legitimum interstitium non habent¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρδ'.

Περὶ ἐποχῶν μὴ ἔχουσῶν τὸ ἐκ τοῦ νόμου διάμετρον.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῆ τῆ αὐτῆ.

Ἐπειδὴ ἐν ταῖς γειτοσίαις ἐποχαῖς συμβαίνει πολλάκις ὡς τῆς² ἐκ τῶν γειτόνων ἀποστάσεως μὴ τὸ νενομισμένον σωζούσης μέτρον κινεῖσθαι φιλονεικίας καὶ ἔριδας, ὀρίζομεν καὶ περὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, ὥστε τὸ διωκόμενον μέρος ἐπειδὴν νομίμως ἀλλοκληταί, παρούσης μὲν εὐπορίας τόπου, ποιεῖσθαι τῆς ἐποχῆς ἀναμφιβόλως τὴν μετὰστασιν, ἔνθα μὴ μέλλοι γραφῆν. ὑπομένειν ὡς παρορῶν τὸ τοῦ νόμου διάκρισμα· μὴ παρούσης δὲ χώρας ἐφ' ἣν μεταστήσεται, τῶν χρόνων ἐπιτηρεῖσθαι τὴν πάροδον, ὅσοις ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ὑπ' ἔγκλημα κίπτοντος ἔσχηκεν ἢ ἐποχὴ τὴν πῆξιν· κἂν μὲν ἐπιδημοῦντος τοῦ διώκοντος καὶ μηδὲν ἐπιμαρτυρουμένου ἔτεσιν ἐπὶ δέκα τὴν στάσιν ἐκέκτητο, διαμένειν αὐτὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμετακίνητον χώρας, εἰ δ' ἀπόδημον ἢ τὸ τὴν ἔγκλησιν ὑποβαλλόμενον πρόσωπον, οὐκ ἔξαρκέσει πρὸς τὸ ἀμετακίνητον ὁ δεκαετῆς χρόνος, ἀλλὰ δεήσει καὶ τοσοῦτον ἕτερον προσεξαριθμεῖσθαι, ὡς εἶναι τοὺς σύμπαντας εἴκοσι χρόνους. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ διορισμὸς ἐπὶ προσώπων ἰδιωτευόντων. ἐκκλησίαι δὲ καὶ μοναστήρια, καὶ εἴ τις ἄλλος εὐαγῆς οἶκος, καὶ ὅσα πρὸς τὸ δημόσιον ἀναφέρεται, τὸν ῥηθέντα παρόψεται χρόνον, μέχρι τεσσαρακονταετίας τῶν δικαίων αὐτοῖς διασωζομένων. οὕτω δὲ περὶ τῆς ἐποχῆς³ ἀποθεσπίζοντες στάσεως, ὅσαι διὰ χρόνων⁴ παραδρομὴν τὸ ἀκίνητον ἔξουσι, κελύμεν τοῦ προθυρίου κέρδους μὴ στερεῖσθαι τὸν τὴν ἔγκλησιν ποιούμενον, κἂν μὴ τὸ κράτος ἔσχε καθάπαξ⁵ τῆς ἐκδιώξεως διὰ τὴν ἀναφανείσαν τοῦ χρόνου ἀντίπτωσιν.

¹ Ecl. Nov. 52. Laudatur a Mich. Attal. in appendice.² Zuich. et Meerm.

ὡς ἐκ τῆς. Ita etiam nonnulli Eclogae Codices: alii ὡς τῆς, alii ἀπὸ τῆς ommissa particula ὡς.

³ Scrimg. ἐπαρχικῆς, ubi Agyl. τῶν ἐποχικῶν et mox στάσεων emendat. Ecl. ἐποχῆς, quod post Cujacium Beck probavit, Osenbrüggen autem rejecit. Equidem tamen ἐποχῶν legere malim.⁴ Ecl. χρόνου, quod praestare crediderim.⁵ Ita Ecl. Scrimg. καθάπερ.

NOV. CV.

Si magistratus fiscalium rerum fur deprehensus sit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρε'.

Περὶ τοῦ ἐὰν ἄρχων τις ἀλλῶ δημοσίων πραγμάτων κλέπτῃς.

Καλὸν ἢ ἐκ τῶν νόμων ἐπαγομένη τιμωρία καὶ κόλασις, ὅτι σωφρονίζει τὸ ἄτακτον καὶ ἄκοντας ἀναστέλλει τῆς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ῥύμης τοὺς προπετεῖς ἐπὶ κακίαν. καλὸν δὲ ὅτε τὴν προσήκουσαν τοῖς νόμοις σῶζει φιλανθρωπῶν ἢ κόλασις, καὶ μὴ ταύτης ἐλαννομένη διελέγχεται μηδὲ προφάσει τοῦ σωφρονίζειν ὠμοτάτην ἐπιδεικνύει προαίρεσιν, ἐπεὶ καὶ πατήρ, ἕως μὲν φιλανθρωπῶς κολάζει πταίσαντα τὸν παῖδα, καὶ τῆς προμηθείας ἐπαινετὸς καὶ τῆς κολάσεως, ἐπειδὴν δὲ τῆς πρεπούσης πατρὶ γνώμης ἐκπίπτων οὐ κατὰ λόγον πατρικῆς φιλανθρωπίας ἀλλ' ἐκ τοῦ χαλεπωτάτου τρόπου τὴν ποινὴν ἐπιτίθει τῷ παιδίῳ, οὔτε πατρικῶς παιδεύει καὶ πρὸς ἀποδοχὴν οὐδεὶς ἔσται τῆς χαλεπότητος. εἰ δὴ πατέρες οἱ νόμοι σὺν ἀληθείᾳ τυγχάνουσιν, ὡσπερ δὴ καὶ τυγχάνουσι, πάντως ἀκόλουθον κατὰ λόγον τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τὰς ποινὰς τούτους ὀρίζειν, ἀλλὰ μὴ βιαιὸν τινα καὶ πολὺ βαρυτέραν τοῦ πταίσματος ἐπιφορτίζειν τὴν τιμωρίαν. ποῦ γὰρ νομίμου παιδαγωγίας, ποῦ δὲ τῆς ἐκεῖθεν ἰατρείας, τὸ τιμωρεῖσθαι θανάτῳ τὸν μη θανάτου τινὶ δεδειγμένον παραίτιον; καὶ ἰατρῶν μὲν παῖδες² οὐκ ἀποτόμῳ τὴν τῶν μελῶν ἐπιψηφίζονται τομὴν, νόμος δὲ, ὁ συμπαθείαν ἀσυγκρίτως ἐπαγγελλόμενος κρείττονα τῆς ἰατρικῆς συμπαθείας (εἰ γὰρ τῇ μὲν περὶ τὰ σώματα τῆς εὐεργεσίας ὁ σκοπὸς, νόμοι δὲ σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς σώμασι διδῶσι τὰς εὐεργεσίας), τσαούτην ἀποτομίαν κατὰ τῶν οὓς προαιροῦνται θεραπεύειν ἐπιδείξονται;

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὁ θάνατον ἐπιψηφιζόμενος νόμος³ κατὰ τοῦ κλοπῆ δημοσίων πραγμάτων ἄρχοντος ἀλόγος, καὶ οὐ κατ' αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ τινες αὐτῷ κοινωνοὶ γέγονασιν, ὡς οὐ φιλάνθρωπος⁴ καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχων, ἤρесе τῷ ἡμετέρῳ κράτει ὥστε μηκέτι νομίμοις αὐτὸν συμπολιτεύεσθαι διατάξῃς, μηδὲ χρηματίζειν ὄλως, ἀλλ' ἀπολίτετον

¹ Cf. schol. ad Bas. ed. Heimb. V. p. 820.

² Hoc verbum mihi suspectum

est. ³ L. un. C. de crimine peculatus.

⁴ Meerm. φιλανθρωπῶν.

ἀπερξίφθαι καὶ ἄχρηστον, δίκην ἀπὸ γε τοῦ νῦν τῶν τοιοῦτων ἀρχόντων ἀντὶ τῆς δημοσίου κλοπῆς ἀπαιτουμένων τὴν ἔκπτωσιν τῆς ἀρχῆς καὶ τὴν εἰς τὸ διπλάσιον ἀντέκτισιν ὧν ὑφείλοντο, καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ⁵ κοινωνησάντων, εὐπόρων μὲν ὄντων, πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπαγομένων ζῆμιαν, ἀπόρων δὲ μάλιστα ἀικιζομένων καὶ ἀτίμῳ κουρεῖα καὶ φρυγαῖς ὑπερορίοις.

NOV. CVI.

Ut pauperes uxores et indotatae filii portionem capiant¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρς'.

Περὶ τοῦ τὰς ἀπόρους γυναῖκας καὶ προῖκα μὴ εἰσενεγκούσας, καὶ περὶ τοῦ λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν αὐτάς².

Πρᾶγμα παράλογόν πως δοκοῦν καὶ τῷ δικαίῳ μὴ συνέπόμενον καλῶς ἔχειν ἡμῖν καταφαίνεται εἰς τὴν πρέπουσαν καταστῆναι τάξιν, νόμον περὶ τούτου διαθεμένους. τί δὴ οὖν τὸ πρᾶγμα ἐστίν; οἷα εἰκὸς πολλάκις γυναῖκες ἔρημοι πλούτου καὶ κτήσεως ἀνδράσιν εὐπλοῦτοις ἀρμόζονται. αὐταὶ τοῦ γαμέτου λιπόντος τὸν βίον τὸ ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας ἐρχόμενον μέρος (ἔρχεται δὲ ἐπὶ μὲν τέτρασι παισὶν ὁμώνυμος τοῦ ἀριθμοῦ τούτου μερίς, ἐπὶ δὲ πλείοσι μόνον τέκνου ἑνός) οὐκ εἰς αἰδίων ἐξουσίαν, οὐδ' ὥστε περὶ αὐτοῦ κῦρος ἔχειν διάταξιν τίθεσθαι τοῦτο λαμβάνουσι, μόνη³ δὲ τῆς ἐν τῷ βίῳ χρήσεως καὶ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς ζωῆς τὴν χορηγίαν πορίζεσθαι· καταλιπούσης δὲ τὴν ζωὴν εἰς τοὺς παῖδας ἢ ἐξουσία τοῦ τοιοῦτου μέρους μεθίσταται· μὴ συγχωρουμένης ἀδελείας τῇ γυναικὶ ὡς οἰκειοῖς ἀποχρήσασθαι πράγμασι, πλὴν εἰ μὴ ἀτεκνία προσῆ, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης δυστυχίας εὐτυχίῃ τὴν τῶν πραγμάτων δεσποτείαν· ὥστε οὐκ οἶδα πότερον εὐξεται ἢ γυνὴ καρπὸν κοιλάς ἰδεῖν, ἢ καταράσεται μὴ φῦναι τούτον, ἵν' οὕτως ὀφθῇ κυρία τῆς διαφορῆς μερίδος.

⁵ Scrimg. τούτων. Emend. Steph.

¹ Ecl. Nov. 53. Cf. Psell. v. 865—867. Harm. V, 8, 82. ² Zuich. et Meerm. addunt: ζῆτει τῶν βασιλ. βι. κή τί. ἰβ' κεφ. γ'. — Caeterum in Ecioga rubrica sic audit: περὶ ἀπροίκων γυναικῶν τοῦ λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν. ³ Pendent haec a praecedentibus κῦρος ἔχειν, nec opus est ut cum Steph. et Agyl. ἕνεκα suppleas.

Ταύτην⁴ δὲ τὴν ἀτοπίαν ἢ βασιλεία ἡμῶν ἐπανορθουμένη θεσπίζει ἀναφαίρετον ἔχειν τὴν κυριότητα τὴν γυναῖκα τοῦ τοιούτου μέρους, καὶ ὅρον ἐπὶ τούτῳ ἐκφέρειν ὃν⁵ ἂν αὐτῇ δόξη, μηδενὸς ἄλλου τοῖς παισὶν ὑφειλομένου πλὴν τοῦ κατὰ τὸν φαλκίδιον αὐτοῖς ἐπιλαγχάνοντος· δηλονότι μὴ τῶν προτέρων γάμων ἐπιλελησμένης τῆς μητρὸς μηδὲ ἐπεισαγωγῆ δευτέρου ἀνδρὸς τὴν τοῦ πρώτου κοίτην οὐκ ἐν τιμῇ τιθεμένης. ὡς εἶ γε τοῦτο συμβαίη, πάντως ἐκπεσεῖται τῆς παρ' ἡμῶν διδομένης ἔξουσίας, καὶ οἱ παῖδες τῆς ζωῆς ἤδη τῇ μητρὶ διαλυθείσης τῶν πραγμάτων ἔξουσιάσουσι.

NOV. CVII.

Ut inscribant, qui criminalem actionem intendunt¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρζ'.

Περὶ τοῦ ἐγγράφου τοὺς εἰσάγοντας δίκην ἐγκλήματος, ἦτοι τὸν βουλόμενον εἰσεῖναι δίκην πρότερον ἐγγράφῳ πίστει².

Ἄριστόν ἐστι πᾶν, εἴ τι καλὸν καὶ τῷ βίῳ συμφέρον, ἀγήρατον καὶ ἀειθαλὲς διαμένειν, καὶ μηδέποτε τῶν τοιοῦτων ἀπομαραίνεσθαι τὴν ὠφέλειαν. εἰ δ' ἄρα καὶ συμβῆ, καθάπερ πολλάκις συμβαίνειν φιλεῖ, παραμεληθέντος³ ἀπορῥῦναι τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ τοὺς γε φροντίδα τῶν ἀνθρωπίνων καλῶν ποιουμένους προσῆκε μὴ κατολιγωρεῖν τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ τῆν ἑαυτοῦ λυσιτέλειαν τῷ βίῳ παρεχομένου.

Διὰ⁴ τοῦτο καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος νόμον τινὰ λυσιτελέστατον μὲν τῷ βίῳ, νῦν δ' ὡσπερ γεγηρακότα καὶ πρὸς τὸ ἄχρηστον κινδυνεύσαντα περιστῆναι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγον⁵ ἰσχὺν, τὸ γῆρας οἶον ἀποξέει τῆς ἀχρηστίας καὶ ἀνακαινίζει πρὸς τὴν ἀρχῆθεν χρῆσιν καὶ τῆς πολιτείας ὠφέλειαν. ὁ μὲν

⁴ Ecl. incipit sic: καὶ ταύτην τὴν νομοθεσίαν ἢ βασ. ⁵ Ita Ecl. Vulgo ὄς.

¹ Ecl. Nov. 54. Cf. Harm. I, 2, 33 ibique schol. ² Haec verba ἦτοι τὸν βουλ. κτλ. — corrupta illa in fine — Ecl. non agnoscit. Zuich. autem et Meerm. notant: ζῆτει τῶν βασιλ. β. ζ' τί. δ' κεφ. β'. ³ Malim παραμεληθέν πως.

⁴ Inc. Ecloga. ⁵ Vulgo ἐπανάγων, sed rectius nonnulli Eclogae Codices ἐπανάγον scil. τὸ ἡμέτερον κράτος.

δη νόμος⁶ περὶ τῶν ὅσοι κινήσεις ἐγκλημάτων προάγουσιν⁷, ὥστε τούτους πρὶν εἰς τοὺς λόγους ἔλθειν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἐγγράφῳ διαβεβαιώσει πίστιν παρασχεῖν τῷ κριτῇ, ὅτι περ οὔτε δολιότητι παρενοχλοῦσι γνώμης οὐτ' ἐπὶ προλαβούσῃ καταδεδικασμένοι ἐξετάσει, οὐ μὴν οὐδὲ νῦν εἰδότες αὐτὸ τοῦτο μηδεμίαν μὲν εἰς τὴν τοῦ δικαίου χώραν εἴσοδον ἔχειν, κακούργως δὲ βεβουλευμένοι πράγματα παρέχειν τῷ ἀντικρινομένῳ, οὐδὲ γε⁸ τὸ ἀληθὲς διαστρέφειν ψεύδει πειράσουσι. ταῦτα μὲν τοῦ νόμου τὰ διορίσματα· καὶ καλῶς διωρίζετο, καὶ ταῦτα τῷ παραβάντι ποιηῇ⁹ ἐπιτίθετο, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνηγόρους ὁ ῥηθεὶς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἐδοκίμαζε νόμος. ἀλλὰ τοῦτον καθάπερ εἶπον ὥσπερ ἀπεφθιμένον¹⁰ περιεστηκότα εἰς τὸ παντελῶς ἄχρηστον ἢ βασιλεῖα ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀνακομίζει ῥώμην, καὶ τὴν εἰς τὴν πολιτείαν αὐτῷ παρῆσαι χαρίζεται. καὶ θεσπιζομεν ἀπὸ γε τοῦ παρόντος τοὺς βουλομένους δίκην εἰσερχεσθαι πρὸ τῆς εἰσόδου τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προτιθέναι διοριζόμενα¹¹.

NOV. CVIII.

De eo, qui ad primam denunciationem iudicio se non sistit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρη'.

Περὶ τοῦ μετὰ τὴν πρώτην δήλωσιν μὴ πρὸς τὸ κριτήριο ἀπαντήσαντος².

Οὐδὲ τοῦτο τὸ καταπεφρονημένον καὶ διὰ παροράσεως

⁶ Osenbrüggen διορίζει addendum censet. — Caeterum cf. Justiniani Nov. 49 c. 3, et l. 2 C. de iurej. propi. calumni. ⁷ Ecl. προσάγ. ⁸ Codd. habent γάρ, quod Ecl. non agnoscit et recte expunxit Steph. ⁹ Hoc sic intelligi potest, ut in locum poenae juramentum calumniae introductum sit. Fortasse autem legendum: τῷ παραβάντι (sc. εἰς δικαστήριον) κοινῇ i. e. tam actori quam reo. ¹⁰ Ecl. ἀποφθινόμενον. ¹¹ Codd. προτιθέντα διοριζόμενα. Ecl. προτιθέναι διοριζόμενα.

¹ Ecl. Nov. 55. Cf. Harm. I, 2, 4. Epanag. aucta LI, 12: περὶ ἀπειθόντων εἰς δικαστήριον λέντος νεαρά. ὁ κατὰ πρώτην καὶ δευτέραν δήλωσιν, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ τρίτην εἰς ἣν ὀφείλει καταμνησθεῖται ἀπὸ τοῦ δικάζοντος, μὴ ἀπαντήσας εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλὰ προπετῶς ἄνευ εὐλόγου αἰτίας ἀπολειφθεὶς καὶ ἀπὸν, μονομερῶς καταδικάζεται, καὶ οὐδὲ ἐκκαλεῖται. αὕτη ἡ κρίσις τηρεῖται ἔφ' ἑκατέρου προσώπου, τυχὸν (l. τουτέστιν) ἐπὶ τε τοῦ διώκοντος καὶ τοῦ φευγοντος. ² In Ecloga rubrica est: περὶ τοῦ τοὺς καταμνησθέντας τρίτον καὶ μὴ ἀπαντήσαντας εἰς τὸ κριτήριο ἐυδύνεσθαι καὶ

γεγονός καταλειφθῆναι θέμις ἀνειτανόρθωτον, ἀλλ' ἄξιον αὐτὸ³ τῆς προσηκούσης βοηθείας τυχεῖν, ὡς ἐν τοῖς τοῦ βίου πράγμασι πολλὴν παρεχόμενον τὴν ὠφέλειαν.

Οὐκοῦν ὁμοίως καὶ τοῦτο πρὸς καινισμόν καθιστῶντες, ὡς περ ἐκείνο τὸ μέρος ὃ περὶ τοῦ⁴ εἰσεῖναι πρὸς δίκην τύπον ἐκφέρει, θεσπιζομέν⁵, τὸν ἀπαξ ὑπὸ δικαστικῆς προσκλησεως ἐπὶ τὴν κρίσιν κληθέντα, καὶ μὴτ' αὐτὸν ὑπακούσαντα μὴ⁶ ἕτερον πρόσωπον ἀνθ' αὐτοῦ⁶ πρὸς τὴν κρίσιν ἀπαντῆσαι διαποστείλαντα, πάλιν δευτέρας ἀξιοῦσθαι δηλώσεως, ἀπειθήσαντα δὲ καὶ⁷ ταύτη, μὴδὲ τῆς τρίτης ἀνάξιον κρίνεσθαι, καὶ μέχρι τοσούτου τῆς δικαστικῆς ἐπιεικειᾶς αὐτὸν ὑπομενούσης εἶπερ καταφρονῶν ὄφθῃ⁸ καὶ τοῦ τρίτου μηνύματος⁹, καὶ μηδεμιᾶς εὐλόγου προφάσεως τὴν ἀπάντησιν κωλυούσης οὔτε δι' ἑαυτοῦ οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου τῷ δικαστικῷ βήματι παραστή, τότε δὴ τότε καὶ μὴ παρόντι τὴν καταδικάζουσαν ψῆφον αὐτῷ¹⁰ λαγχάνειν, καὶ μηκέτι ἔξδὸν εἶναι καθ' οἷον δὴ τινα τρόπον μὴτ' ἀμφισβητεῖν μῆτε τὴν κατάκρισιν ἀποδύεσθαι.

Ταύτην δὲ τὴν ψῆφον ὀρίζομεν ἐφ' ἑκατέρου προσώπου, εἴτε τις προσκληθεῖς¹¹ κατολιγωρήσει τῆς ἀπαντήσεως, εἴτε τις ἔγκλησιν ποιήσει καὶ τῷ βήματι παραστήσει τὸ διαμφισβητοῦν μέρος, εἶτα μετὰ τὴν προβολὴν τοῦ ἐγκλήματος κακομηχάνως ἀποστή, ταλαιπωρίαν ἐκ τούτου τῷ ἀντικρινομένῳ περινοῶν καὶ ἀναβολὴν τοῦ πέρατος τοῦ ζητήματος. καὶ οὗτος γὰρ παρὰ τοῦ δικαστοῦ προσκαλούμενος ἄχρι τρίτου καὶ μὴ πειθαρχῶν κατακεκρίσεται καὶ μὴ παρῶν, μηδεμιᾶς ἄλλης ὡς περ εἶπον ἀφορμῆς εἰς δικαίαν ὑπόουσης παραίτησιν, ἣ δυνήσεται ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπαντήσαντος τὰ εἰκότα διαπολογήσασθαι.

κατακρίνεσθαι. Zuich. et Meerm. in fine constitutionis addunt: τοῦτό ἐστι περὶ τοῦ τούς μηνυθέντας κτλ. ³ Steph. conj. καὶ αὐτό. ⁴ Codd. τῶν. Pluralem tamen servare vult Steph., addito participio βουλομένων vel μελλόντων. ⁵ Ecl. incipit. ⁶ Ecl. ἑαυτοῦ. ⁷ Ita Ecl. Codd. ἀπειθ. δὲ ταύτην. ⁸ Ecl. ὄφθαι. ⁹ Ita nonnulli Eclogae Codices. Recte. Vulgo μένοντος. ¹⁰ Nonnulli Eclogae Codd. παρόντα — αὐτόν. ¹¹ Ita Ecl. Vulgo προκλ.

NOV. CIX.

Ne sponsalia intra septimum annum ineantur neque benedictio celebretur intra decimum quartum vel decimum tertium in mulieribus¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρθ'.

Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι μνηστειάν ἔνδοθεν τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, εἴτε ἱερολογίαν ἔνδοθεν τοῦ τεσσαρεσκαίδεκαετοῦς² χρόνου, καὶ τοῦ τρισκαίδεκάτου ἐπὶ γυναικῶν.

Τοῦ σοφοῦ παραιοῦντος³ καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, καὶ τῆς κοινῆς παρὰ πᾶσιν ὅσοι φρενὸς εὐτυχοῦσιν ὑπολήψεως τοῦτο καὶ τιμώσης καὶ συνομολογούσης, καλῶς ἔχει μάλιστα μὲν ἐν πάσῃ πράξει τηρεῖν τὸν καιρὸν, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἐν γε τῇ κατὰ γάμον συναρμοσίᾳ τοῦτον μὴ παρορᾶν. δεῖ γάρ, ὅσον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν ἀναγκαιοτέρα ἢ ἐπιχειρήσεις, τοσοῦτον μετὰ γνώμης ἀσφαλεστέρας ἐπὶ ταύτην χωρεῖν.

Τούτου δὴ ἕνεκεν κατὰ τοὺς πάλαι καλῶς συνειδότες περὶ τούτου καὶ νόμον θεμένους ἡμεῖς⁴ θεσπίζομεν, μηδαμῶς συνίστασθαι μνηστειαν ἐπὶ χρόνοις ἑλάττωσι τῶν ἑπτὰ, μήτε μὴν ἱεροτελεστειαῖς βεβαιοῦσθαι τὴν μνηστειάν τοῦ τρισκαίδεκάτου ἔτους ἔνδεουσας τῆς νύμφης, τοῦ δὲ νυμφίου τὸν τεσσαρεσκαίδεκατον μὴ διαμετροῦντος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπργόρευται πρὸς τὴν κοινὴν καὶ δημοσίαν τοῦ πολιτεύματος χρῆσιν. εἰ δὲ βασιλεὺς (οἷα πολλὰ συμβαίνει) πράττων οἰκονομίαν τινὰ καὶ μνηστειαν καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μνηστευομένοις ἔνδον τῶν διορισθέντων ἐτῶν ἐπιψηφιεῖται, τοῦτο πρὸς τὸν νόμον οὐδὲν ἀντικείμεται. ἔξεστι γὰρ τοῖς ἐκ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τῶν κοσμικῶν ἐγκεχειρισμένοις πραγμάτων ὑπέρτερον ἢ κατὰ νόμον οἰκονομεῖν, ὃς ἄγει τοὺς ὑπηκόους.

NOV. CX.

Ut mulier inventarium faciat dotis suae et propter nuptias donationis et reliquae totius substantiae mariti, simulatque matrimonium

¹ Ecl. Nov. 56. Allegatur a Psello v. 868 (?), Harm. IV, 1, 11 et in Resp. Jo. Citri (ed. Rballi V p. 419). — Cf. supra Nov. 74. ² Ita ex Ecl. do. Scrimg. δεκαετοῦς. — Zuich. et Meerm. praeterea addunt: ζῆται τῶν βασιλ. βι. κη' τί. α' κερ. ε' καὶ τί. δ' κερ. γα'. ³ Ecclesiast. 3. ⁴ Ecl. incipit.

solutum sit, et prolato inventario resarciri sibi postulet, si quid damni a marito in rebus suis se passam dicat: citra inventarium vero evidentemve probationem nihil petat nec petendo accipiat¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρί'.

Περὶ τοῦ τὴν γυναῖκα ἀπογραφὴν ποιῆσθαι τῆς τε οὐκείας προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης ἀνδρῶας ὑποστάσεως, ἐπειδὴν τὸν γάμον λυθῆναι συμβαίη², καὶ τῇ προενέξει τῆς ἀπογραφῆς ἐπιζητεῖν εἴ τινα λέγοι παρὰ τοῦ ἰδίου³ ἀνδρὸς ὑποστῆναι καινοτομίαν εἰς τὰ ἀνήγοντα αὐτῇ, χωρὶς δὲ ἀπογραφῆς εἴτ' οὖν⁴ ἐναργοῦς ἀποδείξεως μηδὲν ζητεῖν, μήτε ζητοῦσαν ἀπολαμβάνειν⁵.

Μετὰ τῶν ἄλλων, ὅσα περὶ τοὺς γάμους εὐαγῶς τοῖς ἀρχαίοις προνοήται, καὶ τούτου δεούσης προνοίας τυχόντος τοῦ μέρους⁶ (φημι δὴ τοῦ μετὰ τὴν γαμικὴν διάλυσιν μὴ τὴν γυναῖκα ὅπως ἔτυχεν ἀντιποιεῖσθαι τῆς τῶν ἀνδρῶων πραγμάτων λήψεώς τε καὶ κατασχέσεως, ἀλλ' εἰ περὶ τούτων ἀμφισβητοῖη, πρότερον δημοσίᾳ τῆς τε οὐκείας προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης ἀνδρῶας περιουσίας τὴν μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς γεγενημένην ἀπογραφὴν ἐξενεγκεῖν, καὶ εἴ τι ἐν ταύτῃ διαγινώσκειτο παρὰ τοῦ γαμέτου ἀνηλωμένον, τούτου τὴν ἀναπλήρωσιν ἐκ τῶν ἐκείνου ζητεῖν πραγμάτων), καὶ τούτου δὴ καθάπερ ἦν θεμιτὸν τοῖς ἀρχαίοις δωρισμένον, νυνὶ δ' ὀλιγοῖα παραδοθέντος, ἐπειδὴ τῆς τῶν ἀρχαίων προνοίας τὸ χρησίμον συνείδομεν ἄξιον σώζεσθαι, τὸ ἐκείνων ἀνανεούμενοι θέσπισμα ὀρίζομεν, ἀπὸ γε τοῦ παρόντος ἀπογραφὰς τῆς τε προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας ἐκ παντὸς τρόπου παρὰ ταῖς γυναῖξι σπουδάζεσθαι, ὡς, εἴαν ποτε γυνὴ πρὸς τοιαύτην φιλονεικίας ὑπόθεσιν καταστῆ καὶ πρὸς τὴν ἀνδρῶαν χωρεῖν ὑπαρξῖν ἀντὶ τῶν καταστάτων εἰς μείωσιν οὐκείων ἄξιοι, ἐξ ἐκείνης τῆς ἀπογραφῆς ἤτοι ἀποδείξεως τὸ δίκαιον τῶν λόγων γνωρίζεσθαι

¹ Extat in Codd. Synopseos Bieneriano, Paris. gr. 135M et 1357 A, et Vat. 852. Laudatur ab Harm. I, 13, 34. ² Cod. Bien. Synopseos reliquam partem rubricae post συμβαίη omittit.

³ Verbum ἰδίου in Cod. Syn. Paris. 1351 deest.

⁴ Scrimg. εἴτε οὖν. Emendavi e Paris. 1351. ⁵ Ita Paris. 1351. Vulgo λαμβ.

⁶ Cf. Ecloga II, 5 et Innere Gesch. des Byz. Rechts I p. 56.

κατὰ τρόπον ἀντιποιουμένης τῶν τοῦ συζύγου πραγμάτων, εἴ γε παρ' ἐκείνου φαίνοιτο τῶν ἐν τῇ ἀπογραφῇ κειμένων ἀνάλωσις γεγενημένη· ἄνευ δὲ τῆς ἐκεῖθεν μαρτυρίας μήτε τὴν ζήτησιν χώραν εὐρίσκειν, μήτε ζητούσης φιλονείκως ἢ ἀκροάσεως τυγχάνειν ἢ τι τῶν ἐπιζητουμένων λαμβάνειν. τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀπογραφῆς ὀρίζομεν εἰσω τριῶν μηνῶν γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτίμια προβαίνειν, οἷα δὴ καὶ περὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῖς παλαιοῖς⁷ νενομοθέτηται⁸.

NOV. CXI.

Si uxor in furorem inciderit, marito ei non insidiante, nec sceleris conscio si ab aliis furore afficitur, ut usque ad tertium annum matrimonium non solvatur, et, si adhuc furor duret, nuptiae dirimantur et viro licentia sit uxorem ducere quam elegerit¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ρια'.

Περὶ τοῦ γυναικὸς εἰς μανίαν περιπεσοῦσης μὴ κατ' ἐπιβουλήν τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, μήτε μὴν συνειδότος αὐτοῦ τὴν κακουργίαν, εἰ παρ' ἄλλων τινῶν ἢ μανία κεκακούργηται, μέχρι τρίτου ἔτους διαμένειν τὸν γάμον ἄλυτον, καὶ εἰ ἔτι τὰ τῆς μανίας λυπεῖ, τέμνεσθαι τὴν συνάφειαν καὶ μνηστεύεσθαι τὸν ἄνδρα σὺν ἀδείᾳ² ἢν ἂν ἔληται.

¹ Ο αὐτὸς βασιλεὺς στυλιανῶ τῷ αὐτῷ.

² Ὡς μὲν οὐδὲν οὕτω πρὸς βίον ἀνθρώπων³ καθέστηκεν ἀναγκαῖον, ὡς ἢ παρὰ τῆς πλευρᾶς κεχαρισμένη ἀνδρὶ βοήθεια,

⁷ Videsis l. 7. D. de admin. et peric. tutorum. l. 24 C. eod.

⁸ Codices Synopseos laudati subjiciunt haec: Ἡ ἀγωγή τῆς ἐχούσης προῖκα μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς, εἰ χρέεσιν ὑπέκειται, ἔχει προνόμιον ποιεῖν ἀπογραφὴν, εἰ μὲν ἐστὶν ἔσωθεν τῆς πόλεως, μέχρι τριῶν μηνῶν, καὶ παραγράφεται τοὺς δανειστάς λαμβάνουσα τὴν ἰδίαν προῖκα καὶ τὰ βοηθοῦντα αὐτῇ· εἰ δὲ ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐπὶ θέματος, ἔχει ἐξουσίαν ποιεῖν ἱμβεντον μέχρι μηνῶν δώδεκα. εἰ δὲ ἱμβεντον οὐ ποιήσει ἐμπροθέσμως, βοηθοῦνται οἱ δανεισταί.

¹ Laudatur a Bals. ad Phot. XIII, 30. XIV, 7 (ed. Rhalli I p. 331. 335) et ad Timothei c. 15 (ib. IV, 340), nec non a Blast. Γ, 26 (ed. Bev. II p. 86), denique ab Harm. IV, 1, 15 et in scholio ad Epit. canon in Leuncl. JGR. I p. 55. ² Zuich. et Meerm. συναδείσθαι. — Ibidem subjiciunt: ζῆται βι. τῶν βασιλ. κή τί. α' κερ. ε' καὶ τί. ε' κερ. ογ' θέ. ι' καὶ τί. ζ' κερ. ιδ'. ³ Scrimg. ἀνθρώπων.

καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς ὑποστησάμενος τὴν πλάσιν τεχνίτης ἐδίδαξε, καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τῷ θεῷ διδάγματι προσμαρτυρεῖ. τούτου δ' οὕτως ἀναγκαίου τυγχάνοντος, ἔπρεπε καὶ τὴν τοῦ νόμου πρόνοιαν, καὶ εἴ τις ἐτέρωθεν φροντίς συνεπιλαμβάνεται, τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ πράγματος καὶ περροντικένοι καὶ διορίζεσθαι, οἷα τῇ πάσῃ ζωῇ τῶν διὰ τῆς συζυγίας ἠνωμένων⁴ εἰς βοήθειαν ὑπάρξει καὶ ἀγαλλιασιν καὶ τὸν ἀπ' ἀρχῆς σκοπὸν βεβαιώσῃ τῆς νυμφεύσεως, ἀλλὰ μὴ τὸναντίον εἰς κατατριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν καὶ διὰ βίου μὴ ἀνιῆσαν κατήφειαν. εἰ οὖν τοιαύτην δεῖ γενέσθαι τὴν συζυγίαν, ὥσπερ καὶ δεῖ, οὐ δοκεῖ μοι χώραν ἔχειν ἀποδοχῆς ἐκεῖνος ὁ νόμος⁵, ὃς μετὰ τὴν μνηστείαν εἰς μανίαν τῆς μεμνηστευμένης περιπεσοῦσης, βιάζεται τὸν γαμέτην διὰ παντὸς τοιούτῳ συνεζῆχθαι κακῶ, καὶ τῇ συμφροσῇ τῆς μανίας αἰεὶ περιστοιχίζεσθαι. ποῦ γὰρ ἀποδοχῆ⁶, ποῦ δ' εὐλόγον ἢ τῶν περὶ συμβιώσεως ἄξιον φροντίδων, τὸ προσδεδέσθαι διὰ βίου τὸν ἄνδρα μανέσῃ τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἀνιαροῖς κατατρίχεσθαι; εἰ γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἀφιλάνθρωπος, ὃς κἂν ἐπὶ βραχὺ θηρίῳ συγκαθειργνύειν ἄνθρωπον ἀξιοῖ, πῶς ἔχει νόμου φιλανθρωπίαν ὁ προστάσων νόμος δι' αἰῶνος ὑπὸ τῆς μανίας τεθηριωμένη τῇ ἀνθρώπῳ συνοικεῖν τὸν μνηστευσάμενον; ἀλλὰ φασιν ὡς διὰ τῆς συναφείας ἐν γεγόνασι μέλος καὶ ἀνάγκη τὴν τοῦ μέλους ὑφίστασθαι νόσον, καὶ ὡς θεῖον βούλεται κέλευσμα⁷, μὴ χωρίζεσθαι τοὺς ὑπὸ θεοῦ συζευχθέντας. καλὰ μὲν ταῦτα, ἃ θεῖα παρὰ⁸ θεοῦ εἴρηται, οὐ καλῶς δ' αὐτὰ οὐδὲ κατὰ τὸν θεῖον σκοπὸν οἱ προτεινόμενοι ἐνταῦθα τὴν τούτων ποιοῦνται πρότασιν. εἰ μὲν γὰρ ἡ μνηστεία τοιαύτην σώζει τὴν κατάστασιν ὅποیان ἐξ ἀρχῆς ἢ νυμφοστόλος παρέσχεν, ἄδικος ὁ χωρίζων, καὶ τὴν μέμψιν οὐ φεύξεται. εἰ δ' ὑπὸ τῆς μανίας οὐδὲ φθογγῆς ἐστὶν ἀνθρωπίνης ἀκούειν τῆς ἀνθρώπου, μὴ ὅτι γε ἄλλου τινὸς τυχεῖν τῶν ὅσα μνηστεία πρὸς ἰλαρίαν χαρίζεται, τίς οὐκ ἐθελήσει διαλύειν τὴν οὕτω πικρὰν καὶ φρενκτὴν συζυγίαν;

Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, ὡς, εἴ ποτε μετὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ γάμου πρὸς μανίαν ἢ γυνὴ περιπέσοι, μέχρι τρίτου ἔτους φέρειν τὴν δυστυχίαν τὸν ἄνδρα καὶ τῆς κατηφείας ἀπολαύειν, καὶ εἴ γε μὴ ἐν χρόνῳ τοσούτῳ λύσις εἴη τοῦ κακοῦ μηδὲ πρὸς

⁴ Zuich. et Meerm. ἐνωμένων. ⁵ L. 16 in f. D. de ritu nupt. ⁶ Steph. conj. ἀποδοχῆς ἄξιον. ⁷ Matth. XIX, 5. ⁸ Zuich. et Meerm. καὶ παρὰ. Non male.

τὰς οἰκείας ἐπανέλθοι φρένας ἢ τὴν μανίαν νοσοῦσα, τῆνικαῦτα διασπᾶσθαι τὴν κοινωνίαν καὶ τῆς ἀνυπολόστου συμφορᾶς ἐλευθεροῦσθαι τὸν ἄνδρα. τοσοῦτον προσδιοριζομένου τοῦ θεσπίσματος, ὥστε δι' ἐρένης τὴν μανίαν καὶ ἐξετάσεως γίνεσθαι, μήποτε κατ' ἐπιβουλήν ὠφθη συσιᾶσα ἢ αὐτοῦ γε τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῶν ἐκείνῃ κατ' οἰκειότητα συναπτομένων ἢ τινῶν ἐτέρων ὡς εἰ γε⁹ τοιοῦτόν τι φωραθῆι, εἰ ἐκ κακουργίας τοῦ ἀνδρὸς, τοῦτον ὀρίζομεν τιμωρίαν τῆς ἰδίας ὑποσχεῖν κακίας τὸν εἰς τὸν μονήρη βίον μετασχηματισμὸν, καὶ ἄκοντος αὐτοῦ μοναστηρίῳ περιοριζομένου καὶ τῇ ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων ὑποβαλλομένου τῆς ψυχῆς θεραπείᾳ· εἰ δ' ἐκ τῶν συγγενῶν ἤλθεν ἢ βλάβη ἢ ἐτέρωθεν ποθεν καὶ αὐτοῦ συνειδότης τοῦ ἀνδρὸς¹⁰, τοὺς μὲν αὐτουργοὺς τῆς πονηρίας ταῖς ἐκ τῶν νόμων ὑπάγεσθαι κελεύομεν τιμωρίαις, τιμωρεῖσθαι δὲ καὶ τὸν ἄνδρα τῇ τῶν οἰκείων ἀφαιρέσει πραγμάτων, ἧ δεήσει πρὸς παραμύθιον ζωῆς τῆς ἐπιβεβουλευμένης ἀφωρίσθαι, διαμένειν δὲ αὐτὸν¹¹ καὶ διὰ βίου ἐτέρου γάμου ἀκοινωνήτον· εἰ δὲ καὶ τολμήσει πρὸς κοινωνίαν καταστήναι, καὶ ἄκοντα πρὸς τὸν μονάδα μετασχηματίζεσθαι βίον. τῶν μέντοιγε τὴν κακουργίαν πεποιθημένων ἀμέτοχος καθάπαξ ὑπάρχων, καὶ μηδὲν πρὸς τὴν τῆς γυναικὸς ἐπιβουλήν ἢ αὐτουργήσας ἢ ἄλλοις πονηρομένοις συνδιεγνωκῶς, κρείττων ἔσται καὶ τιμωρίας καὶ ζημίας¹², καὶ μετὰ παραδρομὴν τοῦ τρίτου ἔτους λυθείσης τῆς συζυγίας ἀκωλύτως πρὸς γάμον ἄλλον συναπτεσθῶ. λήψεται δὲ τὸ¹³ τῶν τριῶν ἐτῶν τοιαύτην τινὰ τῇ παραμένοντι ἀνδρὶ τὴν κατάστασιν. τὸ μὲν οὖν ἐν ἔτος¹⁴ συνδιαιτῶν καὶ συνοικῶν καὶ συνδιαταλαιπωρούμενος καὶ τὴν ὀφειλομένην ἴασιν πρὸς ἴασιν τοῦ οἰκείου πάσῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει συνάγων μέλους· τὰ δύο δὲ, εἰ γε θεραπείας κρείττων εἴη ἢ νόσος, χωρισθήσεται μὲν τῆς συνταλαιπωρίας, διακαρτερήσει δὲ καθάπερ εἴρηται ἄζυγος καὶ ἀμνήστευτος¹⁵· καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ τρίτου τῆς μανίας οὐ ληγούσης πρὸς κοινωνίαν ἐτέρου καταστήσεται γάμου. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῆς διαζεύξεως καὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἄλλην γαμετὴν συναρ-

⁹ Agyt. εἰ μὲν vult legi.

¹⁰ Apud Scrimg. sequentia desunt. Supplevimus ex Zuich. et Meerm., qui ea perperam Spangenbergio teste intercalant Novellae sequenti: id quod a nemine adhuc observatum est. Caeterum Spang. notat: „De poena mariti, cujus malis artibus uxor in furorem versa est, vid. etiam l. 3 D. ad l. Cornel. de sicar. et Nov. XXII c. 15 §. 1.“

¹¹ Codd. *θανάτον*. ¹² Codd. *τιμωρίαν καὶ ζημίαν*.

¹³ Ex conj. addidi τό.

¹⁴ Forte ἔσται.

¹⁵ Codd. *ἀμνημόνευτος*.

μόσεως. τῇ δὲ πρὸς τὸ διαζύγιον ὑπὸ τῆς μανίας καταστάσῃ εἰ μὲν τινες εἶεν συγγενεῖς ἢ γονεῖς, πρὸς αὐτοὺς ἐπιτρέπεται ἢ ἄφιξις, ὡς ἐκείνων δικαίων ὑπαρχόντων παντὸς ἄλλου περὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἀναδέξασθαι μέριμναν, δηλονότι καὶ τῶν κατὰ νόμον εἰς τὴν αὐτῆς ἔξουσίαν ὁρώντων πραγμάτων ἐκεῖ συναπερχομένων· εἰ δὲ τῆς κατὰ συγγένειαν προνοίας ἐρημία παρῆν, θεσπίζομεν τὸν κατὰ χώραν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον εἰς τι σεμνεῖον παραδοῦναι ταύτην, οὗ προηγουμένη ἀρίστη τὰ πάντα γνωρίζεται, καὶ ταύτη¹⁰ τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀναθεῖναι· καὶ τὴν τῆς ὑπάρξεως οἰκονομίαν τε καὶ ἐγχείρησιν καὶ τὴν ὀφειλομένην πρόνοιαν ὑπὸ τῆς τοιαύτης προηγουμένης γίνεσθαι τοῦ τε βίου καὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἀνατεθειμένης, μέχρις ἂν ἢ τῆς μανίας ἢ τοῦ βίου πρὸς ἀπαλλαγὴν καταστῇ. παρόντων δὲ καὶ παιδῶν συν τῷ πατρὶ τούτοις ἔσται μὲν ἡ βίωσις καὶ ἡ διαγωγή· ἀποφθαρείσης δὲ τῆς μητρὸς τὸν ἐκ τοῦ νόμου κληρὸν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ὑπελεύσονται.

NOV. CXII.

Si maritus post initum matrimonium in furorem inciderit, per quinque annos integros matrimonium non solvi, iis autem elapsis et furoris vinculo adhuc durante conjugium dirimi¹.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ριβ'.

Περὶ τοῦ εἰ μετὰ τὴν γαμήλιον κοινωνίαν εἰς μανίαν ὁ μνηστήρ περιπέσοι, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι πέντε διατελεῖν τὸν γάμον ἄλυτον, τούτων δὲ παρελασάντων καὶ τῆς μανίας τῆς ἐπισχέσεως ἔτι προσμενούσης τὴν ὁμοζυγίαν² ἀφαρμόζεσθαι.

Τῶν μὲν πάλαι νομοθετησάντων τὴν γνώμην, ὑφ' ἧς ὁ τῆς μανίας καιρὸς διορίζεται ὡς αὐταῖς³ δοκεῖ ταῖς μνηστειαῖς ἐναντιοῦσθαι⁴, καὶ μὴ⁵ διασύρειν καὶ μέμψει καθυποβάλλειν οὐκ ἔχω (ἀφήμι γὰρ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ταῦτα νενομοθετη-

¹⁰ Codd. ταύτην.

¹ Laudatur iisdem locis, quibus et Nov. CXI. ² Ita Zuich. et Meerm. Scrimg. ἁρμοζυγίαν. — Illi praeterea notant: ζῆται τῶν βασιλ. κη' τί. α' κεφ. δ'. καὶ αὐτῇ. Reliqua desiderantur. ³ Malim αὐτοῖς, et Agyt. vertit quasi ita scriptum sit. ⁴ Spang. allegat l. 8 pr. in f. D. de his qui sui, et l. 16 in f. D. de ritu nupt. ⁵ Haec omnino corrupta sunt. Forte ἐναντιοῦσθαι καὶ μόνον, διασύρειν.

κότας τὴν οἰκείαν εἰδέναι κρίσιν, μεθ' ἧς ἐπὶ τὸ δόγμα κατέστησαν), πρὸς δὲ τὸ συναρεῖν καὶ κατατίθεσθαι ὅ τι μὴ συγκαταθέσεως ἔμοι ἄξιον ἂν ἀπέφηεν⁶ ὁ νόμος, οὐ προάγομαι. τὸ γὰρ κωλύειν μὲν διὰ⁷ προλαβοῦσαν ἤδη μανίαν τὸν γάμον, φάσκειν δὲ μηδὲν αὐτὸν ἀδικεῖσθαι μεταγενεστέρας τοῦ γάμου τῆς μανίας ἀποφανθείσης, πῶς οὐκ αὐτόθεν⁸ ἡμᾶς πρὸς τὴν συγκατάθεσιν ἀναπέθει; εἰ γὰρ ὁ γάμος ἐπὶ κοινῇ τῶν συναπτομένων ὠφελειὰ συνίστασθαι βούλεται, πῶς ὁ τὴν ἀρχὴν ὡς ἀσύμφορον ἀποτρέπων συστήναι, τοῦ αὐτοῦ ἐναντιώματος μετὰ τὴν συνάφειαν ἀνακύψαντος οὐκ ἀποτρέψει τὴν σύστασιν ὡς μὴ συμφέρουσαν; ἢ βοηθεῖν μὲν χρῆ, ὅπως μὴ τὴν ἀρχὴν ὀφθελή τις εἰς κακοῦ πείραν καταστάς, περιπεσόντα δὲ τῷ κακῷ καταλιμπάνειν ἀβοήθητον καὶ μὴ τῆς τάλαιπωρίας οἰκτεῖρειν αὐτόν; ὡσπερ εἰ τις καὶ πρὸ⁹ μὲν τοῦ νόμου ληφθῆναι τινα δεῖν οἶεται προσάγειν τὴν ἐπιμέλειαν, κατασχεθέντα δὲ θνήσκειν ἔαν, ἀπαγορεύσας τὴν θεραπείαν. ἀλλὰ γὰρ, ὅπερ εἶπον, ἐπιμέμφεσθαι μὲν τοῖς νομοθέταις οὐκ ἔχω, σύμψηφος δὲ τούτοις εἶναι πολλοῦ γε καὶ δέω, καὶ μάλιστα πολλῶν ἐτέρων τρόπων πρὸς μνηστειᾶς λύσιν διατεταγμένων, ὧν οὐδεὶς πρὸς τὸ χαλεπὸν τῆς μανίας εἰς σύγκρισιν ἴκανός⁹ παρελθεῖν. τὸ γὰρ διὰ τὴν τοῦ μνηστήρος ἀσωτείαν, ἢ διὰ τὸ κατὰ τὴν πίστιν διάφορον, ἢ διὰ τὸ πρὸς ὀμίλιαν τὴν φυσικὴν ἄπορον καὶ ἀνεπιτήδειον, καὶ εἰ τι ἕτερον τούτοις συναριθμῆται κεκτημένον ἰσχὺν πρὸς γάμου διάζευξιν, οἶον εἰ¹⁰ δουλικῆς ἀναφαίνοιτο τύχης ὁ μνηστευόμενος, εἰ τῶν ὑπεσχημένων ἐν τοῖς γαμικοῖς συμφώνοις ἐξ ἀπορίας μὴ πρόεισιν ἢ τελείωσις, ταῦτα οὖν καὶ τὰ παραπλήσια, ἃ¹¹ διανενόμισται τὴν γαμικὴν κοινωνίαν διαλύειν, ποῦ πρὸς τὴν συμφορὰν τῆς μανίας ὅλως τὴν σύγκρισιν ἀναδέχεται;

Τοιγαροῦν θεσπίζομεν ἡμεῖς περὶ τῆς μετὰ τὸν γάμον ἐπελθούσης μανίας, ὥστε ἐφ' ὅλοις ἔτεσι πέντε τοὺς συναπτομένους μὴ διαζεύγνυσθαι· καὶ γὰρ ὡσπερ τὸ μὴ διὰ βίου θεραπευομένης τῆς μανίας ἄλντον εἶναι τὸν γάμον βίαιον ὠφθῆ, οὕτω καὶ ἢ ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ ἀναμονὴ καὶ προσκαρτέρησις ἀναγκαῖα ἐστίν· εἰ δὲ μετὰ τὴν τοῦ τοσοῦτου χρόνου περίοδον μὴ γένηται

⁶ Vulgo: ὅτι συγκαταθ. ἔμοι ἄξιος ἀναπέφηεν. Quae et sensu carebant, et propter insolitum ἀναποφαίω mutanda erant. ⁷ Apud Scrimg. διὰ deest. ⁸ Agyi. πῶς αὐτὸ ἡμᾶς legendum censet. Equidem mox ἀντιπέθει legerim, siquidem ἀναπέθει suadendi potius quam dissuadendi significationem habet. ⁹ Zuich. et Meerm. ἰκανός. ¹⁰ Ibidem illi εἰ omittunt. ¹¹ Ibidem & non habent.

τις ἀπαλλαγὴ τῆς δυστυχίας, μηδὲ πρὸς ἀνασωφρόνησιν ὁ μεμηνώς κατασταίη, τηνικαῦτα διατέμνεσθαι τὴν γαμήλιον κοινωνίαν, μηδεμιᾶς μηδ' ἑτέρῳ μέρει προσγινομένης καινοτομίας. καὶ ταῦτα μὲν διορίζομεν οὐ πρὸς διαβολὴν τῶν πρὸ ἡμῶν νομοθετησάντων, ἀλλ' εἰς ἀποπλήρωσιν τῆς περὶ τὸ ὑπήκοον ὀφειλομένης ἡμῖν προνοίας. ἡ δὲ γε κατ' αὐτὴν ἐπιγνωσθεῖσα τὴν τοῦ γάμου ἡμέραν μανία οὐδὲν ὑπεναντιούμενον ἔχει πρὸς τὴν αὐτίκα διάλυσιν, εἰ καὶ προῆλθεν¹² ἡ νενομισμένη αὐτοῖς ἱερολογία, ἀλλ' ὁμοίως τῇ πρὸ τῆς μνηστείας ἐγνωσμένη πρὸς τὸ ἀκοινωνήτον καταστήσεται καὶ ἀνάρμοστον. ἴσως μὲν οὖν τισι δόξει τὸ μετὰ τὴν ἱερολογίαν διαζεύγνυσθαι κρίσεως ὀρθῆς ἀπολείπεσθαι, ὡς δέον, ἐπεὶ διὰ τῆς συναρμοστικῆς τελετῆς ἐν σῶμα γεγόνασι, μὴ διατέμνειν αὐτοὺς, ἀλλ' ἤνωμένους ἔαν, καὶ μάλιστα γε κυριώτερον μέλους καὶ κεφαλῆς ὑπάρχοντος τοῦ ἀνδρός. οὐδὲ γὰρ ἐν σῶματι τὰ τῶν μελῶν κυριώτερα ὑπὸ τινος κατεσχημένα πάθους ἐκκόπτεται. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος δοκῶν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἴστασθαι, ἀγνοεῖν ἔοικε τῆς ἱερολογίας τὸ βούλημα. ἡ μὲν γὰρ, τὰ κάλλιστα τῇ μνηστεία χαρίζεσθαι διανοουμένη, σωφροσύνην¹³, ἀρδήκτιρ τινὶ δεσμῶ φίλτρον συνδέουσα ἀμφοτέρους, γένους διαδοχὴν καὶ εἴ τι ἕτερον ἡδύνη τὸν γάμον τελεῖται· μανία δὲ πῶς ἂν τῷ σκοπῷ συνδράμοι τῆς τοιαύτης τελετῆς; ποῦ γὰρ σωφροσύνης τὸ καθαρὸν, μὴ τοῦ νοῦ γινώσκοντος ἑαυτὸν, ἀλλ' ἄγνοιαν ἐλεινήν δυστυχοῦντος; γένους δὲ πόθεν ἡ διαδοχὴ, φρικτὸν θάμα καὶ μόνον ἰδεῖν τῇ ἀθλίᾳ μνηστῆ τὸν ἀθλιώτερον μνηστῆρα τῆς μανίας παρεσκευαζούσης, μὴ ὅτι γε συνελθεῖν αὐτῷ πρὸς ὁμιλίαν προτρεπομένης; ποῖω δ' ἂν φίλτρον δεσμῶ συνδεθεῖεν, τοῦ πάθους ὅλον ἀποθηριοῦντος τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπὸν ἐπιγινώσκεσθαι διατιθέντος; εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ γονὴν ἐξ οὗτω γάμου δυστυχοῦς ὄψεται ἥλιος, πῶς οὐ κοινὴ βλάβη τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἢ τοιαύτη γονή; διότι συνεξομοιοῦν οἶδεν ἡ φύσις τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ πολὺ τοὺς καρπούς. ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον ἔλογίσθη καὶ εὐλογον, καὶ οὔτε πρὸς ἀθέτησιν τῆς συναπτηρίου εὐλογίας οὔτε πρὸς ἄλλο τι ἔγκλημα, τὸ θεσπίσαι τὴν τοῦ γάμου μετὰ τὴν τῆς μανίας λῆψιν διάλυσιν. εἰ δὲ τις αἰτίας οὐκ ἀπολύει τὸ θέσπισμα, οὗτος καθ' ἑαυτὸν ἐπιστήσας, καὶ τὴν ἐκ τοῦ μεμηνότος γάμου κατανοήσας ὠφέλειαν, εἴσεται τὴν οἰκείαν κρίσιν ὁποίας τιμῆς ἄξια καθέστηκεν.

¹² Sic emendo. Codd. προσήλθεν.¹³ Scrimg. σωφροσύνη. Emend. Agyl.

NOV. CXIII.

Ut etiam in subdialium ambulacrorum structura, quae solariorum nomen fert, decem pedum a vicina parte interstitium servetur, quemadmodum de aedificiis cautum est.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ριγ'.

Περὶ τοῦ καὶ ἐν τοῖς προσκηνίοις κατασκευάσμασιν, ἃ τὴν τῶν ἡλιακῶν ἐπωνυμίαν φέρει, τὴν τῶν δέκα ποδῶν ἐκ τοῦ γείτονος μέρους παρατηρεῖσθαι διάστασιν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων νενόμισται ¹.

Ἡ μὲν περὶ οἰκοδομίας οἶον οἰκημάτων καὶ τειχιῶν ἄλλως τοῖς παλαιοῖς ἐπεσκέφθη, καλῶς ἢ ² ἐπίσκεψις ἔχει καὶ καλῶς ἐπ' αὐτῶν ἢ διάστασις τοῖς γειτονεύουσι διατέτακται μέρεσιν, ἐν ὅλοις ποσὶ δέκα λαχούσα τὴν διαμέτρησιν. τὰ δὲ περὶ τῶν ὑπαίθρων καὶ ὡς ἂν τις εἴποι προσκηνίων θεατηρίων, ἃ καὶ πρὸς μόνην καὶ ὑπαέριον ἀπόλαυσιν ἐπινενόηται καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ ἡλίου εἴληφεν ἡλιακὰ προσαγορευόμενα, ταῦτα δὲ ἄρα τῆς ἐκ τοῦ ³ νόμου μνήμης οὐ τυχόντα καὶ διορίσεως, νῦν εἰς χρεῖαν καθέστηκεν ψήφου περὶ αὐτῶν ὀριζούσης καὶ τὴν φιλονεκίαν τὴν ὡς εἰκὸς ἐπ' αὐτοῖς ἐνίοτε προβαίνουσαν διαλυούσης.

Ὅριζομεν οὖν, καὶ ἐπὶ τούτων τῶν κατασκευασμάτων, τουτέστι τῶν ἡλιακῶν, ἐκεῖνο τὸ μέτρον σώζειν τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν ἐχόντων τὴν γειτονίαν προσώπων, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων ἀπονεμέμηται. καὶ γὰρ ὡςπερ ἐπ' ἐκείνων ἢ τῆς κατοπτεύσεως αἰτία τῶν δέκα ποδῶν ὠρίζε τὸ διάστημα, οὕτω κἀνταῦθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τὸ ἴσον εὐλόγως διορισθήσεται μέτρον, καίτοιγε ἢ αἰτία τῆς κατοπτεύσεως πλέονα ἀπαιτεῖν δοκεῖ τὴν ἀπόστασιν. εἰ γὰρ διὰ τὸ μὴ κατοπτεῦειν ἀλλήλους τὰ γειτονεύοντα μέρη τὴν τῶν δέκα ποδῶν ποιεῖται ἀπόκλισιν ⁴, ἐνταῦθα τοσοῦτον ὀφείλει μᾶλλον ἀρίστασθαι, ὅσῳ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδείως ἔχουσιν αἱ τοιαῦτα κατασκευαὶ πρὸς κατόπτεισιν. δῆλον γὰρ, ὡς ἐν οἰκίᾳ τις καθ' ἐξόμενος ἢ τι πράττων οὐκ ἂν

¹ Zuich. et Meerm. addunt: ζήτει βι. νη' τί. ια'. περὶ τῶν ἑβ' ποδῶν ἐκείνα τὰ κεφάλαια φησι διὰ (legerim διάστασιν) ἀπὸ οἰκήματος εἰς οἶκημα· εἰς δὲ ἐξώστων (l. ἐξώστην) δέκα. ² Articulum ex conj. addo. ³ Verba ἐκ τοῦ apposui ex Zuich. et Meerm. Apud Scrimg. desunt. ⁴ Ita iidem illi. Scrimg. ὑπόκλι.

οὕτω κατοπτρευθῆ, πολλῶν ὑπαρχόντων ἀντιφραγμάτων· ἐν δὲ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος προσκηνίοις ἔργοις, ἢ ὡς ἂν οἱ πολλοὶ φαῖεν ἐξωσταρίοις, οὐδὲν εἰς περιοπὴν ἔστηκεν ἀντιφράττον. διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, μὴ ἑτέρως ἐξεῖναι τινι τοιοῦτον κατασκευάσμα τεκταίνειν, εἰ μὴ πόδες δέκα τὴν ἐκ τοῦ γείτονος μέρους ἀποχώρησιν διαμετρήσουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τις ὄροφὴν τῆς οἰκίας ἀμειψαι βουλόμενος μαρμάρων πλάκαθ περιθείη, καὶ οὗτος μὴ πρὶν τοῦτο πράττοι, πρὶν τὸ εἰρημένον διάστημα τῶν δέκα ποδῶν ἀπομακρύνων τοῦ γείτονος ἤ⁵. ἑτέρου δὲ τινος εἰς βοήθειαν ἀνακύπτουτος τρόπον, λέγω δὴ χρόνου μακροτέρου παραδρομῆς ὑπερβαινούσης τὴν νομικὴν περὶ χρόνων διάταξιν, ἀφ' οὗ τὸ ἔργον τὴν ὑπαρξίν ἔλαβεν, ἢ ἂν φιλικῆ⁶ τινι συμφωνίᾳ δωρησαμένη τὴν ἄδειαν ὁ ταύτην λαβὼν εἰς τὸ ἐργάζεσθαι προελήλυθε, κελεύομεν ἐπὶ τοῦ οἰκειοῦ σχήματος τὸ ἔργον μένειν, τῆς τῶν δέκα ποδῶν μὴ παραιτουμένης ἀποστάσεως⁷.

NOV. CXIV.

De alienatione rerum immobilium et retractu¹.

Θέσπισμα τοῦ αἰοιδίμου² βασιλέως κυροῦ λέοντος.

Ἐξεστι τῷ κατέχοντι ἀκίνητον διάπιπράσκειν πρὸς ὃ ἄρα βούλεται πρόσωπον ἀνεπικωλύτως τε καὶ ἀνεπιφωνήτως. πᾶν γὰρ ἀκίνητον ὑποδημόσιον ὃν ἐκχωρεῖ ἡ βασιλεία μου τῷ τὴν καταβολὴν³ ποιουμένῳ τῶν δημοσιακῶν βαρῶν ἐξωνεῖσθαι, τῶν γειτνιαζόντων μὴ κωλύοντων τὴν ἐκποίησιν. εἰ γὰρ ὁ πένης καὶ πτωχὸς καὶ πράγματος μὴ εὐπορῶν, βουλόμενος τὸ οἰκεῖον ἐκποιήσασθαι ἀκίνητον, οἱ πλησιάζοντες δὲ ὑπόυλως τὰ σήμερον καὶ αὖριον ἐκδεχόμενοι τῷ πτωχῷ καὶ πένητι τὸ οἰκεῖον καταλίποιν ἀκίνητον, εἰ οὐδὲν ὁ πλησιάζων ἀναλάβηται⁴, πάνυ τῇ βασιλείᾳ μου λογίζεται ἄδικον. διὸ καὶ διορίζεται πᾶσι

⁵ Codd. ἦ. ⁶ Codd. φυλακῆ. ⁷ Hactenus collectio illa Novellarum, de qua in Prolegomenis dixi. Quae sequuntur Novellae Leonis extra illam vagantes, adjectae sunt a nobis continuata numerorum serie.

¹ Haec Novella nobis servata est in Codd. Paris. gr. 1346 fol. 253, Vind. jurid. gr. 3 fol. 377, Laurent. LXXX, 6 fol. 230. — Primus eam edidi in Delin. hist. JGR. p. 116 sq. ² Vindob. Νεαρά τοῦ εὐσεβεστάτου πτλ. ³ Paris. κατοχῆν, quod vel conjectura emendandum erat. ⁴ Haec licet ἀνακόλουθα, tamen intacta relinquere malui.

τοῖς ἀπόροις καὶ πτωχοῖς, τὰ μὴ δυνάμενα κατέχειν ἀκίνητα ἐκποιεῖσθαι ἀποτιμώμενα, καὶ τὸν ἐξωνούμενον⁵ καλῶς κατέχειν τὸ ἐξωνηθέν· μέχρις γὰρ τοῦ ἑξαμήνου τοῦ πρώτου χρόνου ἐκκλητον ποιεῖν τοὺς γειττιῶντας καὶ οὕτως ἀντιστρεφομένης τῆς τιμῆς τῷ ἐξωνησαμένῳ λαβεῖν τὸ τοιοῦτον ἀκίνητον· τούτου δὲ παραδραμόντος καὶ οὕτως⁶ οἱ γειττιῶντες ἀποκλείονται, προσκυρουμένης τῷ ἐξωνησαμένῳ τῆς νομῆς τοῦ ἀκινήτου⁷.

NOV. CXV.

De tabulariis¹.

Τῶν περὶ πολιτικῶν σωματείων διατάξεων τοῦ βασιλέως κυροῦ λέοντος πρώτη περὶ ταβουλλαρίων.

Ἦς ἐν τῷ α΄ κεφ. φησὶν· ὁ μέλλων προχειρισθῆναι ταβουλλάριος ὀφείλει ψήφῳ καὶ διαγνώσει τοῦ τε πριμμικηρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων ταβουλλαρίων ἐγγίνεσθαι, ὡσὰν καὶ γνῶσιν καὶ νόμων εἶδησιν ἔχει, καὶ χειρὸς γραφῆ τῶν λοιπῶν πρωτερεῖοι, καὶ μὴ στωμύλος ἢ αὐθάδης ἢ βίου διεφθαρμένου τυγχάνοι, ἀλλὰ μάλλον σεμνὸς τὸ ἦθος καὶ τῆ φρονήσει ἀκέραιος, λόγιός τε καὶ συνετός καὶ περὶ τὴν λέξιν εὐστροφος καὶ περὶ τὸν λόγον εὐάρμοστος τοῦ μὴ ῥᾶστα ὧδε κάκεισε περιφέ-

⁵ Sic legendum arbitror. Paris. ὁ ἐξωνούμενος. ⁶ Malim ὅλως. ⁷ In Cod. Laurent. LXXX, 6 fol. 230 inter Novellam Romani περὶ προτιμῆσεως et Novellam Leonis, quam hic dedimus, fragmentum legitur, quod pridem edidi in Delin. hist. JGR. p. 117. Est autem hoc: Νεαρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως κυροῦ λέοντος. Ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῖς ἀπὸ τῶν ὧδε λελεγμένοις δυνατοῖς συμφωνεῖ καὶ οὐ τοῖς προειρημένοις, οὓς ὁ νόμος εἰς τὴν προτιμῆσιν τῶν πεπραμένων κέκληκεν. ἐκείνοις γὰρ τὸ εἰρημένον τετραμήνον δίδεται εἰς διάσχεψιν καὶ μόνον, εἰ καὶ ἀγνοεῖται παρά τισιν ἡ τοῦ λόγου ἀρμονία. — Τὸ κατὰ τὸ ὀπωσοῦν μὴ ποιήσῃ πλάνην εἰς σέ, λέγεσθαι περὶ τῶν ἀνωτέρω (forte ἀπορωτέρω) καὶ τῶν δυνατῶν, ἀλλ' ἢ μόνον περὶ τῶν δυνατῶν. σαφηνίζει δὲ τὸ καὶ ἀπὸ τῆς δωρεᾶς καὶ διαθήκης ἔλθῶν αὐτοῖς στέργειν μετὰ τὴν δικαιοσύνην εἶγε ἢ ἐν τοῖς προτέροις. οὐχὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστὶ γε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ μετὰ μᾶς ἡμέρας δόσις. — Haec autem a Novellae constitutionis indole plane abhorrent, et potius scholiastae cujusdam notae sunt ad Coll. III Nov. 2 et 5.

¹ Leonis constitutio de tabulariis extat in Codice τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων in monte Athone sitae, nec non in Cod. Paris. gr. 1351 fol. 292, et 1357 A. Ex illo innotuisse videtur Cujacio in Exposit. ad Nov. Justin. 44. — Primus edidi in Delin. hist. JGR. p. 117—119.

ρεσθαι εἰς τε² τὰς τῶν φρασαμάτων γραφὰς καὶ τὰς τῶν δε-
 λεασμάτων παραγραφὰς, ὡς³ εἰ γέ ποτε τοιαῦτά τις παρὰ τὸν
 νόμον καὶ τὰ συμβιβασθέντα καὶ γραφῆναι ὀρισθέντα εὐρεθῆι
 διαπραττόμενος, ὑπ' εὐδύνῃν ἔσεσθαι καὶ τοὺς αὐτὸν μαρτυ-
 ρήσαντας.

Ἐν δὲ τῷ β' κεφ. φησὶν· ὁ προχειρισθόμενος ὀφείλει
 ἐπὶ στόματος ἔχειν τοὺς μ' τίτλους τοῦ ἐγχειριδίου νομίμου καὶ
 τῶν ξ' βιβλίων⁴ τὴν γνῶσιν, παιδευθῆναι δὲ καὶ τὴν ἐγκύκλιον
 παιδευσιν, ὡς μὴ διαμαρτάνειν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ἢ διολισθαί-
 νειν περὶ τὴν λέξιν, ἔχειν δὲ καὶ τὸν χρόνον πληρέστατον τοῦ
 διατρανοῦσθαι καὶ τῷ νῷ καὶ τῷ σώματι· χειρὸς δὲ γραφῆ ἐκ-
 τυπούτω ἐν τῷ συλλόγῳ, μήτι τῶν ἀδοκῆτων διαπραττεσθαι·
 εἰ δὲ φωραθῆι, ἐκπίπτειν τοῦ βαθμοῦ.

Ἐν δὲ τῷ γ' κεφ. φησὶν· δεῖ προχειρίζεσθαι τοῦτον οὐ-
 τωσί· μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν καὶ τὴν ἔρευναν ἐμφανίζεσθαι
 μετὰ τοῦ συλλόγου τῶν ταβουλλαρίων καὶ τοῦ πριμμικηρίου τῷ
 ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, ἐφεστρίδα ἡμφιεσμένον, ἐπ-
 ὀμνυμένων ἐκείνων εἰς Θεὸν καὶ τὰς σωτηρίας τῶν βασιλέων, μὴ
 διὰ τινα χάριν ἢ παράκλησιν ἢ συγγένειαν ἢ φιλίαν τοῦτον τῷ
 βαθμῷ ἐντάττεσθαι, ἀλλὰ δι' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν καὶ σύνεσιν
 καὶ τὸ ἱκανὸν εἶναι ἐν πᾶσι· καὶ μετὰ τὴν τῶν ὄρκων βεβαίω-
 σιν σφραγίδι αὐτὸν προχειρίζεσθαι ἐν τῷ ἐπαρχικῷ σεκρέτῳ
 παρὰ τοῦ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος, εἰθ' οὕτως ἐντάττεσθαι τῷ
 συλλόγῳ καὶ συναριθμεῖσθαι τοῖς ταβουλλαρίοις· ἔπειτα ἐν
 ναῷ, οὗ πλησίον τὴν κατοίκησιν ἔχει, ἀφικνεῖσθαι, πάντων τῶν
 ταβουλλαρίων ἐφεστρίδας ἡμφιεσμένων, καὶ τελεῖσθαι δι' εὐχῆς
 τοῦ ἱερέως τὴν ἐφεστρίδα ἀποβαλλόμενον καὶ λευκὸν φελόνιον
 ἐνδιδυσκόμενον, καὶ προπεμπόμενον παρὰ τῶν ταβουλλαρίων
 πάντων τὰς ἐφεστρίδας ἡμφιεσμένων, τοῦ πριμμικηρίου θυμια-
 τήριον ἔχοντος καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν εὐωδίαν ἐκπέμποντος, ἐν
 ταῖς χερσὶ τὸν νόμον ἐπιφερόμενον, τοῦ κατευθῆναι τὰς ὁδοὺς
 αὐτοῦ διὰ τοῦ θυμιατηρίου σημαινομένου, ὡς θυμίαμα ἐνώπιον
 κυρίου. οὕτως οὖν ἐνδόξως παραγίνεσθαι ἐν τῇ καθέδρᾳ, ἐν
 ᾗ ἐκκληρώθη· εἶτα οἴκοι ἐπαναστρέφειν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δόξης,
 συμποσιάζειν τε τὸ τηλικαῦτα μετὰ τῶν συμπαρόντων καὶ συν-
 ευφραίνεσθαι.

² Cod. δέ.

³ Particula ὡς delenda esse videtur.

⁴ i. e. Prochiri et Ba-

silicorum.

NOV. CXVI.

De iudicibus, qui praeter legem sententiam ferunt¹.

Κατάκρισις ἐπιτεθεισα εἰς τοὺς κριτὰς παρὰ λέοντος καὶ ἀλεξάνδρου τῶν εὐσεβῶν βασιλέων².

Οἶμαι³ τῶν κρίνειν λαχόντων οὐδένα ποτὲ πρὸς τοσαύτην ἀποκλίνειν σκαιότητα, ὥστε παρὰ τοὺς ἐγκειμένους νόμους δοκιμάσαι καὶ⁴ τὰς ψήφους ἐκφέρειν. εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον τῆς ματαιότητος ὀλισθήσει, ἀλὸς μὲν τὴν ἐν νόμοις κειμένην ἀποίσεται⁵ δίκην· ἡμᾶς δὲ λαθῶν ἥμιστα λήσεται τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμόν. ὅμως⁶ δὲ καὶ ἀραῖς ἐμπεδῶσαι⁷ τοῦτο⁸ λίαν ἀσφαλὲς εἶναι ᾤθημεν. εὐροὶ οὖν⁹ θεὸν μαχόμενον οὗτος, καὶ τὰς οὐρανόους καὶ ἀσώματους δυνάμεις πολεμούσας αὐτῷ· ἐκπέσοι ἀώρως καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ προσζημιωθήσεται¹⁰ καὶ τὴν μέλλουσαν· πῦρ καταφάγεται¹¹ τὰ θεμέλια τῶν οἰκῶν¹² αὐτοῦ, καὶ ἔσται¹³ δι' αἰῶνος ἠτιμωμένον τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ ζητοῦν ἄρτους, ἀνθ' ὧν τὴν τῶν νόμων ἐλευθερίαν δούλην παραπεποιημένων κρίσεων ἀπειργάσατο¹⁴.

¹ Haec Novella, si ita eam appellare fas est, suspectae mihi fidei est. In antiquioribus quidem Codicibus non reperitur: antiquissimus, quem equidem noverim, est Paris. gr. 1354 (de anno 1166). Caeterum fere inest Codicibus, qui aut Michaelis Attalensis opus (velut Paris. gr. 1263. 1358. 1359. Bodlej. 264) aut Prochiron auctum (velut Paris. gr. 1356. 1368) aut Blastaris Syntagma (velut Paris. gr. 1373. 1375) continent. Denique Harmenopolus eam Protheoriae Hexabibli praeposuit. Edita est a Bonafidio JO. I p. 14, a Leunclavio JGR. I p. 103, a Fabricio Bibl. Gr. XII p. 416 et in Harmenopoli editionibus.

² Plurimi Codices simpliciter: κατάκρισις τεθεισα ὑπὸ τῶν πανευσεβῶν βασιλέων. In Bodlej. 264 recentior manus adscripsit: κωνσταντίνου καὶ λέοντος τῶν αἰοιδίμων βασιλέων. — Leunclavius autem hanc rubricam dedit: Κατὰ κριτῶν παρὰ τοὺς νόμους τὰς ψήφους ἐκφερόντων ἀραί, Bonafidius simpliciter: περὶ κριτῶν.

³ Alii οἶμαι δὲ vel δὲ καὶ. ⁴ Deest in aliis. ⁵ Leuncl. ἀποτίσεται.

⁶ Alii ὄν. ⁷ Leuncl. in marg. ἐμποδίσει. ⁸ Alii τοῦτο.

⁹ In nonnullis οὖν deest. ¹⁰ Leuncl. in marg. προσζημιωθήσεται. ¹¹ Idem καταφάγοιτο. ¹² Apud Harm. est θεμέλια οἰκῶν absque articulis. ¹³ Leuncl. in marg. ἔστω.

¹⁴ In Laurent. LXXX, 6 additum est: ἐξεφωνήθη μηνὶ δεκεμβρίῳ ἅ' ἰνδ. ε'. Quae subscriptio, si genuina est, annum 890 vel 905 indicat.

ρεσθαι εἰς τε² τὰς τῶν ψαλσαμάτων γραφὰς καὶ τὰς τῶν δελεασμάτων παραγραφὰς, ὡς³ εἴ γέ ποτε τοιαῦτά τις παρὰ τὸν νόμον καὶ τὰ συμβιβασθέντα καὶ γραφῆναι ὀρισθέντα εὐρεθῆη διαπραττόμενος, ὑπὲρ εὐθύνην ἔσσεσθαι καὶ τοὺς αὐτὸν μαρτυρήσαντας.

Ἐν δὲ τῷ β' κεφ. φησὶν· ὁ προχειρισθόμενος ὀφείλει ἐπὶ στόματος ἔχειν τοὺς μί τίτλους τοῦ ἐγχειριδίου νομίμου καὶ τῶν ἕξι βιβλίων⁴ τὴν γνώσιν, παιδευθῆναι δὲ καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν, ὡς μὴ διαμαρτάνειν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ἢ διολισθαίνειν περὶ τὴν λέξιν, ἔχειν δὲ καὶ τὸν χρόνον πληρέστατον τοῦ διατρανοῦσθαι καὶ τῷ νῷ καὶ τῷ σώματι· χειρὸς δὲ γραφῆ ἐκτυπούτω ἐν τῷ συλλόγῳ, μή τι τῶν ἀδοκῆτων διαπραττεσθαι· εἰ δὲ φωραθῆη, ἐκπίπτειν τοῦ βαθμοῦ.

Ἐν δὲ τῷ γ' κεφ. φησὶν· δεῖ προχειρίζεσθαι τοῦτον οὕτως· μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν καὶ τὴν ἔρευναν ἐμφανίζεσθαι μετὰ τοῦ συλλόγου τῶν ταβουλλαρίων καὶ τοῦ πριμμικηρίου τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, ἐφεστρίδα ἡμφιεσμένον, ἐπομνημένων ἐκείνων εἰς θεὸν καὶ τὰς σωτηρίας τῶν βασιλέων, μὴ διὰ τινα χάριν ἢ παρακλήσιν ἢ συγγένειαν ἢ φιλίαν τοῦτον τῷ βαθμῷ ἐντάττεσθαι, ἀλλὰ δι' ἀρετὴν καὶ γνώσιν καὶ σύνεσιν καὶ τὸ ἰκανὸν εἶναι ἐν πᾶσι· καὶ μετὰ τὴν τῶν ὄρκων βεβαίωσιν σφραγίδι αὐτὸν προχειρίζεσθαι ἐν τῷ ἐπαρχικῷ σεκρέτῳ παρὰ τοῦ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος, εἰδ' οὕτως ἐντάττεσθαι τῷ συλλόγῳ καὶ συναριθμεῖσθαι τοῖς ταβουλλαρίοις· ἔπειτα ἐν ναῷ, οὗ πλησίον τὴν κατοίκησιν ἔχει, ἀφικνεῖσθαι, πάντων τῶν ταβουλλαρίων ἐφεστρίδας ἡμφιεσμένων, καὶ τελείσθαι δι' εὐχῆς τοῦ ἱερέως τὴν ἐφεστρίδα ἀποβαλλόμενον καὶ λευκὸν φελόνιον ἐνδιδυσκόμενον, καὶ προπεμπόμενον παρὰ τῶν ταβουλλαρίων πάντων τὰς ἐφεστρίδας ἡμφιεσμένων, τοῦ πριμμικηρίου θυμιατήριον ἔχοντος καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν εὐωδίαν ἐκπέμποντος, ἐν ταῖς χερσὶ τὸν νόμον ἐπιφερόμενον, τοῦ κατευθῆναι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ διὰ τοῦ θυμιατηρίου σημαινομένου, ὡς θυμιαμα ἐνώπιον κυρίου. οὕτως οὖν ἐνδόξως παραγίνεσθαι ἐν τῇ καθέδρᾳ, ἐν ἣ ἐκληρώθη· εἶτα οἴκοι ἐπαναστρέφειν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δόξης, συμποσιάζειν τε τὸ τηλικαῖτα μετὰ τῶν συμπαρόντων καὶ συνευφραίνεσθαι.

² Cod. δέ.

³ Particula ὡς delenda esse videtur.

⁴ i. e. Prochiri et Basilicorum.

NOV. CXVI.

De iudicibus, qui praeter legem sententiam ferunt¹.

Κατάκρισις ἐπεθεῖσα εἰς τοὺς κριτὰς παρὰ λέοντος καὶ ἀλεξάνδρου τῶν εὐσεβῶν βασιλέων².

Οἶμαι³ τῶν κρίνειν λαχόντων οὐδένα ποτὲ πρὸς τοσαύτην ἀποκλίνει σκαιότητα, ὥστε παρὰ τοὺς ἐγκειμένους νόμους δοκιμάσαι καὶ⁴ τὰς ψήφους ἐκφέρειν. εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον τῆς ματαιότητος ὀλισθήσει, ἀλὸς μὲν τὴν ἐν νόμοις κειμένην ἀποίσεται⁵ δίκην· ἡμᾶς δὲ λαθῶν ἥμιστα λήσεται τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμόν. ὅμως⁶ δὲ καὶ ἀραῖς ἐμπεδῶσαι⁷ τοῦτο⁸ λίαν ἀσφαλὲς εἶναι ᾤθημεν. εὗροι οὖν⁹ θεὸν μαχόμενον οὗτος, καὶ τὰς οὐρανόους καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις πολεμούσας αὐτῷ· ἐπέσοι ἄωρος καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ προσζημιωθήσεται¹⁰ καὶ τὴν μέλλουσαν· πῦρ καταφάγεται¹¹ τὰ θεμέλια τῶν οἴκων¹² αὐτοῦ, καὶ ἔσται¹³ δι' αἰῶνος ἠτιμωμένον τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ ζητοῦν ἄρτους, ἀνθ' ὧν τὴν τῶν νόμων ἐλευθερίαν δούλην παραπεποιημένων κρίσεων ἀπειργάσατο¹⁴.

¹ Haec Novella, si ita eam appellare fas est, suspectae mihi fidei est. In antiquioribus quidem Codicibus non reperitur: antiquissimus, quem equidem noverim, est Paris. gr. 1354 (de anno 1166). Caeterum fere inest Codicibus, qui aut Michaelis Attalensis opus (velut Paris. gr. 1263. 1358. 1359. Bodlej. 264) aut Prochiron auctum (velut Paris. gr. 1356. 1368) aut Blastaris Syntagma (velut Paris. gr. 1373. 1375) continent. Denique Harmenopolus eam Protheoriae Hexabibli praeposuit. Edita est a Bonifidio JO. I p. 14, a Leunclavio JGR. I p. 103, a Fabricio Bibl. Gr. XII p. 416 et in Harmenopuli editionibus. ² Plurimi Codices simpliciter: *κατάκρισις τεθεῖσα ὑπὸ τῶν πανευσεβῶν βασιλέων*. In Bodlej. 264 recentior manus adscripsit: *κωνσταντίνου καὶ λέοντος τῶν αἰοιδίμων βασιλέων*. — Leunclavius autem hanc rubricam dedit: *Κατὰ κριτῶν παρὰ τοὺς νόμους τὰς ψήφους ἐκφερόντων ἀραῖ*, Bonifidius simpliciter: *περὶ κριτῶν*. ³ Alii *οἶμαι δὲ* vel *δὲ καί*. ⁴ Deest in aliis. ⁵ Leuncl. *ἀποτίσεται*. ⁶ Alii *δν*. ⁷ Leuncl. in marg. *ἐμποδίσαι*. ⁸ Alii *τοῦτο*. ⁹ In nonnullis οὖν deest. ¹⁰ Leuncl. in marg. *προσζημιωθήσεται*. ¹¹ Idem *καταφάγοιτο*. ¹² Apud Harm. est *θεμέλια οἴκων* absque articulis. ¹³ Leuncl. in marg. *ἔστω*. ¹⁴ In Laurent. LXXX, 6 additum est: *ἐξεφωνήθη μηνὶ δεκεμβρίῳ ἡ ἰνδ. ε'*. Quae subscriptio, si genuina est, annum 890 vel 905 indicat.

NOV. CXVII.

De archiepiscopatu Patrensi bulla aurea¹.*Non extat.*

NOV. CXVIII.

Impp. Leonis et Alexandri
de elocatione immobilium Orphanotrophei¹. (A. 909.)

Νεαρὰ νομοθεσία λέοντος καὶ ἀλεξάνδρου² περὶ³ τοῦ ἀπὸ πρώτου γίνεσθαι πάσας τὰς ἐκδόσεις. γέγονε δὲ αὕτη ἐν ἔτει ςυκζ⁴. ἐναπετέθη ἐν τῷ ὄρφανοτροφείῳ⁵.

Πᾶσα κήνσευσις ἀπὸ αὐγούστου καίσαρος ἐκτεθεῖσα ὑποτελεῖς πάντας τοὺς ὁμογενεῖς παρεσκεύασεν, ὅθεν καὶ τὰ δημόσια τέλη ἀνεφύησαν. ἀπὸ οὖν τῶν τελουμένων δημοσίων ἐμφυτευτικῶν τελεσμάτων ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει ὁ πρὸ ἡμῶν βασιλεὺς ἰουστινὸς⁶ ἐν τῷ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων εὐαγγελίῳ σεκρέτω τοῖς ὄρφανοτροφείοις⁷ σὺν ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ δωρεαῖς καὶ νυγ⁸ νομισμάτων ἐτήσιον δημόσιον τέλος προσαφιέρωσεν⁹, ἐντάξας ταῖς ῥόγαις⁹, κατὰ τὴν ἐναποκειμένην αὐτοῦ ἱερὰν νομοθεσίαν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τὰ τοῦ ὄρφανοτροφείου δημόσια¹⁰ ἀνεκποίητα εἶναι, καὶ ἐπὶ προσώποις τρισὶν ἐκδίδοσθαι. ὕστερον δὲ πρὸς τὰ τῆς ζωῆς αὐ-

¹ Laudatur in Leuncl. JGR. I p. 279.¹ Hanc Novellam si non spuriam omnino, certe non genuinam, sed epitomatam et male tractatam praestat Cod. Vind. jurid. gr. 18 fol. 80, indeque edidit Leuncl. JGR. I p. 102. Repetita est typis in Coll. can. ed. Rhallis et Potlis V p. 255. ² Ita Codex. Quod enim in Delin. hist. JGR. p. 53 not. 24 observa-veram, nomina imperatorum in Codice omissa esse, id nescio quo errore accidit. ³ Cod. παρὰ. ⁴ Ita Codex. Sed legendum ςυκζ, quia annus a m. c. 6427non in Leonis et Alexandri, sed in Constantini et Romani imperium incidit. ⁵ Leuncl. καὶ ἐναπ. τῷ ὄρφ. ⁶ Theophanes ad ann. VII Justini minoris: τοῦ-τω τῷ ἔτει ἤρξατο κίττειν ὁ ἰουστινὸς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων πέτρου καὶ παύλου ἐν ὄρφανοτροφείῳ. ⁷ Cod. τῆς ὄρφανοτρο-φείου. Leuncl.: τοῖς ὄρφανοτροφείοις. ⁸ Leuncl. προαφ. ⁹ Cod. ἔρῳ.Secundum scribendi rationem librario usitatum ἔ significat τὴν vel ταῖς, ῥῷ autem numerum CLXX significat aut per abbreviationem verbum ῥόγα indicat. Leuncl. ρο. ¹⁰ Leuncl. μόνα, quippe scripturae compendio male intellecto.

τοῦ τέλη¹¹ καὶ τὸν τῆς δωρεᾶς τῶν υμῶν νομισμάτων χρυσόβου-
λον λόγον ἐξέθετο, καὶ δι' αὐτοῦ καλῶς καὶ δικαίως τοῖς παροί-
κοις χρήσεως¹² καὶ νομῆς χρόνον. ὃν καὶ εἰς χεῖρας λαβοῦσα
ἡ [γαληνότης]¹³ ἡμῶν, τὰ παρ' ἐκείνου καλῶς διορισθέντα εἰς
νόμον ἐξέθετο, καὶ κρατεῖν αὐτὸν εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ
δηνεκεῖς χρόνους παρεκελεύσατο. ἔνθεν τοι καὶ διορίζεται,
ἀπὸ πρώτου προσώπου εἰς πρῶτον κατέχεσθαι τὰ ἐκδιδόμενα,
καὶ δεσπόζειν ἀκιωλύτως, καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀπὸ
πρώτου προσώπου εἰς πρῶτον, ἀνακάμπτειν τὸν κατέχοντα, καὶ
παρέχειν διπλοῦν τὸ τελούμενον ἐμφυτευτικὸν τέλος, καὶ τὴν
συνήθειαν¹⁴.

¹¹ Cod. τὰ — τέλει. Leuncl. τῷ — τέλει. ¹² Literarum ductus et notae in Codice sic explicandae videntur: τοῖς περὶ (vel περιον) ταν (vel τας) καχῆς (vel καλῆς vel καχρήσεως). Leuncl. inde efficit τὸν περὶ τῆς κατοχῆς.

¹³ Lacuna in Codice est, quam recte Leunclavius verbo γαληνότης explevit.

¹⁴ Matthaeus Blastares in Praefatione Syntagmatis de Leone Sapiente refert: πεποίηκε δὲ καὶ οὗτος νεαρὰς διατάξεις εἰκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν. Jam quum idem Blastares in Syntagmate suo Collectione Novellarum Leonis usus sit, cujus Codices MSS. duntaxat Nov. 1—113 supra editas praestant, ut illam in his Codicibus aliquot Novellis in fine mutilatam exhiberi aut Blastarem rotundiore numero laudato minus accurate loquutum esse apparet. Ut ut est, quemadmodum supra jam Collectioni isti Novellarum Leonis extravagantes quasdam ejusdem Imperatoris Novellas subjecimus (Nov. CXIV—CXVII), ita nec desunt aliarum praeterea Novellarum Leonis vestigia, nonnulla quidem admodum dubiae indolis, alia vero certiora et omnino non respuenda. Sunt autem haec: I. Nessel Catal. V p. 53 ex Cod. Vindob. hist. 51 (Nesselio 24) laudat Novellam τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυροῦ λέοντος περὶ τῶν ἀναξίως ἰερατερόντων. Ἡρώτησάς με καὶ πρότερον ἐν τῇ λήμνῳ κτλ. Sed insipientibus Codicem Nesselium vapulare patet. Ibi enim sic est: κατὰ τὴν [inc. fol. 321 v.] νεαρὰν τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυροῦ λέοντος, quae ad priora pertinent et Nov. 74 in superioribus editam indicant. Sequitur tractatus a Nesselio indicatus (Ἡρώτησας κτλ.), qui a Leone imp. et Novella alienissimus est. — II. Assemani Bibl. I. O. II p. 264 ex Cod. Palat. 376 laudat Novellas Leonis περὶ μοναχῶν et περὶ ἐπισκόπων βουλομένων ἀνέναι ἐν βυζαντίῳ. — III. Apud Bals. ad Phot. Nomoc. XIII, 4 (ed. Rhalli I p. 297) legitur: Τῆς ριζ' νεαρᾶς τοῦ βασιλέως κυροῦ λέοντος τοῦ φιλοσόφου λεγούσης, ἐξ ἀποκάρσεως τοῦ ἀνδρὸς μὴ δίδοσθαι ὑπόβολον τῇ γυναικί. Atqui Justiniani Nov. 117 intelligenda est. — IV. In Prochiro aucto tit. XXXIX cap. 232 sic audit: Ζῆτει καὶ τὴν σα' νεαρὰν τοῦ φιλοσόφου βασιλέως περὶ τοῦ μὴ εἶναι ἰδιωτικὴν φυλακὴν. Ibi tamen illa „ζῆτει — νεαρὰν“ ad praecedentia trahenda sunt, et legendum να' νεαράν: allegatur enim Nov. 51 Justiniani. His autem: „τοῦ φιλοσόφου βασιλέως — φυλακὴν“ subjicitur l. 2 C. de privatis carceribus, forte ex Attalensi desumpta, ut ejus ποίημα verbis τοῦ φιλοσ. βασ. designari videatur. — V. In Matthaei Blastaris Syntagmate Γ, 13 (ed. Bevereg. II p. 73), quem locum transscripsit Scholiastes ad Harm. ed. Heimb.

p. 581, laudatur Novella Leonis, ut maritus adulteram intra biennium recipere possit. Videtur autem indicari Nov. 134 Justiniani. — VI. In Epitome ad Prochiron mutata (Bodlej. 3399 et Marc. 579) tit. XXII circa finem haec leguntur: *Κεφάλαια τοῦ α' τόμου περὶ διαθήκων. Δεῖ γινώσκειν πάντα τὸν διατιθέμενον, ὅτι ὀφείλει τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοις τὸ νόμιμον καταλιμπάνειν μέρος. εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ποιήσῃ, καὶ ἄκωτος αὐτοῦ προσκαλοῦνται τοῦτους οἱ νόμοι εἰς τὴν καταλειφθεῖσαν ἐπ' αὐτοῦ περιουσίαν· οὗς τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν κράτος κυρῶσαι ἐσπούδασεν.* — *Ὅτι ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι εἰσὶν ἐκ μὲν τῶν ἀνιόντων πατρὸς καὶ μητρὸς, ἐκ δὲ τῶν κατιόντων υἱὸς καὶ ἔγγονος· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ ἀδελφός.* — *Ὅτι πᾶσα διαθήκη νόμῳ μαχομένη ἀνατρέπεται.* — *Ὅτι θέμις νόμῳ λέγεται τὸ δυνάμενον εἰς πλείονα κεφάλαια διαιεσθῆναι, καὶ ὅτι τὸ κεφάλαιον θέματος μέρος ἐστίν.* — *Ὅτι πᾶς τις κληρονόμος γραφεῖς, καὶ μὴ πληρῶν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ, ἄπερ ὁ τελευτῶν διετυπώσαιο, ἐκπίπτει τῆς κληρονομίας.* — *Ἄδειαν ἔχει ὁ διατιθέμενος δοῦναι ἕως τοῦ ὀκταουγκίου ἥτινι βούλεται, τὸ δὲ τετραοῦγκιον ἢ ἀνιοῦσιν ἢ κατιοῦσιν ἢ τοῖς ἐκ πλαγίου. εἰ δὲ θελήσῃ δοῦναι τὸ πᾶν, ἄκωτος ἔσται ἢ διαθήκη.* — *Ὅτι ἡ πλάνη τοῦ συμβολαιογράφου τῶς διαθήκας οὐκ ἀδικεῖ.* — *Εἰ tit. XXXIV in fine haec habentur: Περὶ λεπτιῆς καταγραφῆς τῆς τοῦ διαθεμένου περιουσίας παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου. Ὅτι δεῖ τὸν ὀφείλοντα τὴν διατύπωσιν ἀποπληρῶσαι τοῦ διαθεμένου ποιῆσαι λεπτὴν καταγραφὴν πάσης τῆς περιουσίας τοῦ τελευτήσαντος, δηλονότι παρὰ (l. παρόντων) τῶν κληρονόμων καὶ ληγατηρίων καὶ ἄλλως τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ γραφομένων.* — *Ὅτι τελευτῶντος τοῦ διατιθεμένου καὶ ἐξομνύοντος μηδὲν ἄλλο κεκτῆσθαι, εἰ μὴ ἄπερ ἐν τῇ διαθήκῃ ἐντέταχεν, οὐκ ἔχει ἄδειαν οἰοσθήποτε συγκληρονόμος ἐρευνᾶν καὶ βάσανον δοῦλων ποιεῖσθαι ἢ ὄρκους ἀπαιτεῖν τοῖς συννευθέντας ἐν τῇ καταγραφῇ μάρτυρας, ἀλλὰ καὶ μὴ βουλόμενος πειθέσθω τῇ τοῦ τελευτήσαντος ἐξωμοσίᾳ, δηλονότι μὴ φωραθέντος τοῦ διατιθεμένου ἄλλως καὶ ἄλλως ὀμνύειν ἐπὶ τῷ αὐτῷ πράγματι.* — *Ὅτι ὁ παραλαβὼν τὴν οὐσίαν τοῦ τελευτήσαντος κληρονόμος, καὶ μὴ ποιήσας ὡς εἴρηται ἐν μάρτυρον καὶ χρ. . . λεπτὴν καταγραφὴν, ἀναγκάζεται, εἰ καὶ ἡ περιουσία ἄδυναται, πάντα ἀποπληρῶσαι, καὶ τὰ καταλείποντα ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀποδοῦναι. τοῦτον γὰρ ὡς κλέπτην καταδικάζει ἢ ἐκ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν καὶ ὑποτίθησιν.* — Videntur haec desumpta esse ex regula aliqua instrumentorum a tabellionibus conficiendorum, quae imperiali auctoritate edita esset: forte cohaerent cum Novella Leonis de tabulariis, quam supra numero 115 editam habes. — VII: Ultimo loco mentio facienda est Prooemii Basilicorum (Basil. ed. Heimb. I p. XXI), ac notissimae illius Dispositionis thronorum (superime editae in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 474); haec tamen inter Novellas constitutiones non recte connumeraveris, et Dispositio illa a Leone imperatore non est profecta.

COLLATIO TERTIA.

Novellae constitutiones annorum 911—1057.

NOV. I.

Tomus unionis de nuptiis, quartis praesertim et tertiis¹. (A. 920.)

Ἐποθέσεις τῆς ἀκολουθοῦσης διατάξεως, καὶ² εἴδησις, πῶς ἡ τετραγαμία τῷ βασιλεῖ κυρίῳ λέοντι τετόλμηται, καὶ ὅπως κατηργήθη³ διὰ τοῦ τόμου τῆς ἐνώσεως.

Λέων ὁ σοφώτατος εἶχε μὲν πρώτην γαμετὴν τὴν ἁγίαν Θεοφανῶ, μεθ' ἧς καὶ θυγατέρα ἔτεκεν· ἀλλὰ τάχιον ἐτεθνήκει. καὶ αὐτῆς δὲ πρὸς κύριον ἀπελθούσης τῆς ἁγίας, ζεύγνυται ζωῆ τῇ θυγατρὶ τοῦ τζαουτζᾶ στυλιανοῦ, ἐνὸς τῶν ἀρχόντων καὶ φίλων τοῦ βασιλέως. κακίτης συντόμως ἄπαιδος τελευτησάσης, καὶ τρίτην ἠγάγετο γυναῖκα, εὐδοκίαν, τὴν ἀπὸ τοῦ θέματος ὀψικίου, ἐπιλεγείσαν διὰ τὸ κάλλος, ἣτις ἐν αὐταῖς ταῖς ὥδισι θνήσκει σὺν τῷ βρέφει. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφάτω συσχεθεὶς λύπη ἐπὶ τῷ καταλειφθῆναι ἄπαις, ἐφέσει τεκνογονίας καὶ τετάρτην λαμβάνει γυναῖκα, τὴν τῆς καρβωνοψίνης ζωὴν, καὶ τίκει μετ' αὐτῆς τὸν κωνσταντῖνον. ὁ πατριάρχης δὲ νικόλαος καὶ οἱ μητροπολίται ἀφορίζουσι τὸν βασιλέα τῆς ἐκκλησίας· καὶ τὸν ἀφορισμὸν οἱ μὲν τινες τῶν ἀρχιερέων συντεμεῖν

¹ Tomus unionis proprie inter decreta synodalia connummerandus est: sed tum ob auctoritatem tum quia ab Imperatoribus confirmatus est, ab ipsis Graecis Novellae legis instar habetur, ut hic omitti non potuerit. — Extat in Codd. Mss. Paris. reg. gr. 1388; Bodl. 149; Laurent. V, 40. IX, 7; Vindob. jurid. gr. 16; τῶν Ἰβήρων 12; aliisque. Laudatur a Zonara ad c. 50 S. Basilii (ed. Rhalli IV p. 204), a Balsamone ad Phot. XIII, 2 (ed. Rhalli I p. 280) et ad c. 4. 50. 80 S. Basilii (ed. Rhalli IV p. 103. 204. 245) et in Respons. 44. 62. 64 (ed. Rhalli IV p. 481. 494. 495), a Blastare Γ, 4 (ed. Bevereg. II p. 64), ab Harmenopulo IV, 9, 32 et in Epit. canon. (JGR. I p. 55). Editus est in JGR. I p. 103 sqq., in Spicilegio Romano A. Maii et in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 3 sqq. (Bonafid. JO. p. 15 sqq. Leunclav. post Syn. p. 30 sqq. particulam ex Balsamone proferunt.)

² Haec verba Ἐποθέσεις τῆς ἀκολ. διατ. in Codicibus fere desunt. Narratio autem quae sequitur extat etiam in Cod. Paris. reg. gr. 1355.

³ Leunclav. κατήργηται.

ἔλεγον δεῖν, καὶ μὴ ἐπὶ πλείονα παρατείνειν καιρὸν· οἱ δὲ οὐκ ἐπίθοντο. καὶ σχίσματα ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ στάσις πολλή· καὶ πολλὰ θεόμενον τὸν βασιλέα καὶ παρακαλοῦντα οἱ μὲν προσεδέχοντο, οἱ δὲ ἀπειθεῖς ἦσαν καὶ ἄτεγκτοι. ὁ δὲ βασιλεὺς συνετὸς ὢν, καὶ ὄθεν ἀνεφύη τὸ ἀσύμφωνον τῶν ἀρχιερέων οὐκ ἀγνοῶν, μεθίστησι τὸν πατριάρχην νικόλαον, καὶ ἐξορίζει τῆς ἐκκλησίας ὡς ψεύστην, καὶ πολλάκις μὲν ὄρκους διαβεβαιοῦντα καὶ υποσχόμενον δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ ἐπιτιμίου συμπάθειαν, τοσαυτάκις δὲ μεταμελόμενον καὶ ἀναβαλλόμενον ἐπίτηδες. προβάλλεται δὲ πατριάρχην τὸν ἑαυτοῦ πνευματικὸν πατέρα εὐθύμιον, ἄνδρα πολλοῖς ἔτεσι τῇ μοναχικῇ διαπρέψαντα ἀσκήσει, καὶ προφητικοῦ χαρίσματος ἠξιωμένον. οὗτος ἐλεύθερον τοῦ ἐπιτιμίου δεῖκνυσι τὸν βασιλέα, καὶ τοῦ χρονίου δεσμοῦ ἀπολύει καὶ εἰς κοινωνίαν δέχεται. ἀλλ' ἦσαν ἔτι πολλοὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ μὴ συνελθόντες τῇ τοῦ πατριάρχου οικονομίᾳ, καὶ μᾶλλον οἱ τοῦ μέρους τοῦ ἐκβληθέντος νικόλαου. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν βασιλεὺς λέων μετέστη πρὸς κύριον, καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου ἀλέξανδρος τῆς βασιλείας ἐγκρατὴς ἦν, τὸν μὲν πατριάρχην εὐθύμιον ἐξωθεῖ τῆς ἐκκλησίας μεθ' ὕβρεων, ἀντεισάγει δὲ πάλιν τὸν προεκβεβλημένον νικόλαον· καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ τῆς ἐκκλησίας ἑστασίαζε πράγματα, διαιρεθέντων τῶν μητροπολιτῶν, καὶ τῶν μὲν τῷ ἐκβληθέντι πατριάρχῃ, τῶν δὲ τῷ ἀντεισαχθέντι προσκειμένον. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ὁ μὲν ἀλέξανδρος ἐτεθνήκει· ὁ δὲ κωνσταντῖνος τῆς βασιλείας κληρονόμος ἐγεγόνει. ὃς συγκαλέσας τὸν τε πατριάρχην νικόλαον καὶ σύμπαντας τοὺς ἀρχιερεῖς (ὁ γὰρ εὐθύμιος ἤδη πρὸς κύριον ἐξεδήμησε), πείθει τούτους πρὸς μίαν γνώμην συνελθεῖν καὶ ὁμόνοιαν, καὶ δοῦναι τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ μετὰ θάνατον κοινῇ ψήφῳ τὴν ἀφισιν· κανονικὴν δὲ ψήφον ἐκθεῖναι, τοῦ μηκέτι τολμᾶν τοιοῦτον ἢ προεχθῆναι ἁμάρτημα. ἐφ' οἷς ὁ λεγόμενος οὐτοσί τῆς ἐνώσεως τόμος προέβη.

Ὁ τόμος τῆς ἐνώσεως,
ἥτοι ἐκθεσις τῆς γενομένης τῆς ἐκκλησίας ἐνώσεως, ἐπὶ
κωνσταντινου καὶ ρωμανοῦ· τοῦ μὲν βασιλεύοντος, τοῦ
δὲ τὸ τριηκᾶυτα τῷ τοῦ βασιλευπάτορος ἀξιώματι
διαπρέποντος⁴.

Ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ θεὸς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις καὶ τοῖς ὅσοι μετ' ἐκείνων ἄξιοι γεγόνασι τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, ἐξαίρετόν τινα κληρον τὴν εἰρήνην κατέλιπε, τοῦτο γνώρισμα παρεχόμενος τοῖς οἰκειοῖς τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος, εἰ τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης σφιγγόμενοι μὴ τὴν τοῦ πνεύματος διασπῶσιν ἐνότητα· πρότερον αὐτὸς οἰκείῳ ὑποδείγματι δεῖξας ἡμῖν, ἣν ἔχει περὶ τῆς εἰρήνης προαίρεσιν, δι' ὧν⁵ ὑπεράνω παντὸς ὕψους τελῶν ἐπὶ τὴν

⁴ Balsamon addit: ἐν ἔτει συκῆ ἐπιμεμήσεως ἧ', καὶ ἀγνωστούμενος ἐτησίως ἐπ' ἁμβωνος κατὰ τὸν ἰούλιον μῆνα. ⁵ Leucl. in marg. δι' ἦν, quod recepit Rhallis.

ἔσχατιὰν κατήλθε τὴν ἡμετέραν, καὶ παραπλησίως ἡμῖν σαρκὸς καὶ αἵματος ἔκοινώνησεν, ἵνα τοὺς ἐξ ἀλλήλων διηρημένους εἰς ἐνότητα καταστήσῃ. ἔπειτα καὶ τοῖς τὰ ἐκείνου μαθήματα⁶ πεπαιδευμένοις ταύτην κατέλιπε τὴν κληρονομίαν, τὸ εἰρηνεύειν ἐν ἀλλήλοις, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς εἰρήνην ἄγειν ἑτέρους πρὸς ἑαυτοὺς στασιάζοντας. ἀλλὰ γὰρ τοιοῦτου ὄντος τοῦ πράγματος, ἔξαρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὐ διέλιπεν ἢ τοῦ πονηροῦ στασιώδους κακία τὸ ἱερὸν τῆς ἐκκλησίας διαταράττουσα πλήρωμα, νῦν μὲν ταύτην νῦν δὲ ἐκείνην ἀνακινούσα τὴν πρόφασιν. ἀλλ' ὁ μὲν τοιοῦτος· ὁ δὲ τῆς εἰρήνης αἴτιος καὶ διδάσκαλος χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ πύλας εἰπῶν ἄδου μὴ κατισχύσειν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, αἰεὶ τὰ σκάνδαλα εἰς τὴν τοῦ πονηροῦ κεφαλὴν περιτρέπων, τὴν εἰρήνην τῇ ἐκκλησίᾳ διαφυλάττει ἀλύμαντον. οὗτος⁷ ἐκεῖνος, ἢ εἰρήνη ἡμῶν χριστὸς, ὁ θεὸς, ὁ πατὴρ, ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ ποιμὴν ὁ ἀληθινός, τῶν ἱερῶν τέκνων τῆς πανάγου νύμφης αὐτοῦ, τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ἀλλήλων διασπασθέντων, τῇ αὐτοῦ προνοίᾳ καὶ χάριτι τὴν ἔνωσιν αὐτοῖς κατεπράξατο, καὶ τοῖς ἀχράντοις κόλποις πάλιν συνήγαγε τῆς μητρὸς· διδοὺς ἐκείνη μὲν χαιρεῖν ἐπὶ τῇ συναγωγῇ τῶν τέκνων, ἑαυτῷ δὲ τὴν ἐξ ἑνὸς στόματος καὶ μιᾶς καρδίας προσάγεσθαι τῆς δόξης ἀναφορὰν, πᾶσι δὲ τοῖς, ὅσοι μὴ πρὸς τὴν ταραχώδη τοῦ δαίμονος προαίρεσιν ἀποκλίνουσιν ἀλλὰ τοῦ τῆς εἰρήνης αἰτίου τὸ παράγγελμα τιμῶσι, τὴν εὐχαριστίαν προσάγειν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἄνω χρόνων ἐγένοντο σκανδάλων ἀφορμαὶ, ὅποιαί δὴ καὶ γέγονασι, καὶ πρὸς τὴν ἐκάστοτε κίνησιν τοῦ κακοῦ τοῖς σοφοῖς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκονόμοις ἢ πρόσφορος ἐξεύρηται θραπεία· νῦν δὲ ὅτε⁸ συμβέβηκε τεταράχθαι τὴν ἐκκλησίαν ἐξ ἀφορμῆς γαμικῆς ἐν τῷ μὴ τυχάνειν τὸν γάμον ἐλεύθερον μέμψεως, πρὸς τὴν ἐκείνου κώλυσιν ἢ τῆς ἐκκλησίας ἱερὰ κρίσις φέρει τὴν γνώμην, καὶ τοῦ μὴ προέρχεσθαι τοῦτον ἔτι χώραν εὐρίσκειν. οὕτω γὰρ καὶ νῦν καὶ μετέπειτα τῶν κατεχόντων σκανδάλων ἀπηλλάχθαι περιγενήσεται τοῖς, ὅσοι μὴ τὸ φιλόνεικον καὶ τὴν ἔριν ἀντὶ τῆς εἰρήνης ἠγάπησαν τοῦ χριστοῦ. τῆς γὰρ προφάσεως ἐκποδῶν γεγεννημένης, ἀφ' ἧς ἐξέφυ τὰ σκάνδαλα, τοῦ εἰρηνεύειν τοῖς ἀγαπῶσιν εἰρήνην οὐδεμία ἐστὶν ἢ κωλύουσα πρόφασις. καὶ γὰρ ἐν παντὶ πράγματι οὕτως ἔχει· τῆς σφραγεῖς αἰτίας τῆς

⁶ Leuncl. in marg. παθήματα.⁷ Malim οὕτως.⁸ Leuncl. ὅτι. Emen-

τῶν ἀτόπων γενέσεως ἐκποδῶν καθισταμένης, πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς εὐταξίαν ἀποκαθίσταται τὰ τέως ἐκείθεν λαβόντα τὸ πονηρῶς διακεῖσθαι· οὕτω καὶ σώματι νόσου προσγενομένης, τοῦ αἰτίου ταύτης ἀναχωρήσαντος, τὸ ὑγιαίνειν ἐπανέρχεται, καὶ θαλάσση ἐξ ἀνέμων βιαιότητος ταραττομένη, τῆς καταιγίδος πεπαυμένης, ἢ γαληνῶσα κατάστασις ἐπανήκει. διὰ τοῦτο κοινῇ συναθροισθέντες ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς, ὅσοι μὴ ἑαυτοῖς (ἐῷ γὰρ εἰπεῖν ἄλλοις) ἀρέσκειν ἠγάπησαν, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας τὴν εἰρήνην τοῦ στασιάζειν προετίμησαν, συνειδόμεν, ἐπέιπερ ἐκ τῶν γαμικῶν ἀφορμῶν τὰ σκάνδαλα τὴν γένεσιν ἔλαβε, ταῦτα διανακαθάραει, καὶ διασφαλίσασθαι τοῦ μηδαμῶς ἔτι διὰ τῆς αὐτῶν εἰς τὸν βίον προόδου μήτε τὴν ἐκκλησίαν ταραττεῖν, μήτε τὴν ζωὴν τῶν οὕτω ζῆν ἐλομένων κατάκριτον καὶ κατεγνωσμένην ποιεῖν.

α'. Καὶ λοιπὸν ἀποφαινόμεθα κοινῇ γνώμη καὶ κρίσει, ἀπόγε τοῦ παρόντος ἔτους, ὃ ἔστιν ἑξακισχιλιοστὸν τετρακοσιοστὸν εικοστὸν ὄγδοον ἐπινεμίσεως ὀγδόης, τέταρτον γάμον μηδενὶ τολμᾶσθαι, ἀλλ' εἶναι ἀπόβλητον παντελῶς· καὶ τὸν, εἴ τις ἐπὶ τοιοῦτο ἔλθειν συνοικέσιον προθυμηθεῖ⁹, πάσης ἀπεστερημένον εἶναι συνάξεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τὸν ἅγιον ναὸν εἰσόδου ἀλλότριον, μέχρις ἂν ἐπιμένοι¹⁰ τῷ συνοικεσίῳ. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀγίοις ἔδοξε πατράσι, καὶ ἡμεῖς δὲ τὴν γνώμην ἐκδηλοτέραν¹¹ ποιῶντες, ὡς ἀλλότριον αὐτὸν τῆς χριστιανικῆς πολιτείας ἀποκηρύττομεν¹². ἀλλ' οὕτω μὲν περὶ¹³ τοῦ τετάρτου γάμου.

β'. Ἴνα δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων γάμων εὐσχημονέστερον τυπωθῆ καὶ τοῦ τῶν χριστιανῶν βίου μὴ ἀνάξιον ἔχη τὴν προσαγωγὴν¹⁴, καὶ περὶ τοῦ τρίτου ὀρίζομεν γάμον, ὥστε μὴ ἀπλῶς μηδὲ ὡς ἔτυχεν ἐπιτελεῖσθαι αὐτόν. καὶ γὰρ συγκεχώρηται μὲν ὡς ῥύπασμα τοῖς πατράσιν, οὕτω τότε καθὼς νῦν γινομένου τοῦ πράγματος ἀπηρυθριασμένως¹⁵ οὐδ' εἰς πλάτος ἐξηπλωμένου, ἀλλ' ὡσπερ εἴ τις ἐν οἴκῳ παραπεπτωκὸς¹⁶ ἐν γωνίᾳ παρίδη πολλὰκις κείμενον ῥύπασμα· νῦν δὲ ὅτε¹⁷ χώραν ἔλαβε παρῶν-σίας καὶ ὡς οὐδὲν ἔχων¹⁸ εἰς ἀσχημοσύνην οὐδὲ ῥυπαίνων¹⁸ λογί-ζεται ἐκ τοῦ προβῆναι εἰς πληθυσμὸν, καλῶς ἔδοξεν ἀνακα-

⁹ Leuncl. προεθυμηθή. Bals. προθυμηθῆ.

ἐνδηλ. Leuncl. in marg. ἀδηλ. Bals. ἐκδηλ.

¹³ Leuncl. ἐπί.

¹⁴ Idem in marg. προσγ.

¹⁰ Idem ἐπιμείνη.

¹¹ Mai.

¹² Leuncl. in marg. ἀνακηρ.

¹⁵ Mai. ἀπηρυθριασμένου.

¹⁶ Bonetid. ex Bals. παραπεπτωκώς.

¹⁷ Leuncl. in marg. ὅτι.

¹⁸ Mai. ἔχων

et mox ῥυπαῖνον.

θαίρειν αὐτὸν, ὡσπερ καὶ αἴσχος οὐκ ἐν γωνίᾳ παρεῤῥιμμένον ἀλλ' ἐξηπλωμένον ἐπὶ τῆς οἰκίας οὐδαμῶς ἑῶμεν, ἀλλὰ καθαρὸμεν καὶ τὸ ἐκ τούτου ἀηδὲς ἀποβάλλομεν. καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ τοίνυν συνυπείκοντες ἀσθενείᾳ, καὶ τῆς πρεπούσης εὐσχημοσύνης φροντίδα ποιούμενοι τῇ χριστιανῶν¹⁹ ζωῇ, τοῦτο ἐπὶ τῶν τριγάμων²⁰ παραφυλάττεσθαι διορίζομεν, ὥστε εἴ τις πρὸς τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀναβεβηκῶς, καὶ μῆτε τὴν φύσιν αἰδούμενος μῆτε τῆς ὀφειλομένης χριστιανοῖς²¹ ἐνκόσμου ζωῆς φροντίδα ποιούμενος, ἀλλὰ μόνης τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας γινόμενος, πρὸς τρίτον ἑαυτὸν ἐπιβήριπτοι γάμον, τοῦτον μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ παρατηρήσεως μέχρι πενταετίας ἀμέτοχον εἶναι τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ μεταλήψεως, καὶ μηδαμῶς ἐπ' αὐτῷ συντέμνεσθαι τὸν χρόνον. ὅς γὰρ μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τὸ ῥύπασμα ἐν τῇ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίᾳ εἶναι καὶ λέγεσθαι ἠγάπησε, τίνα παρέξει πληροφορίαν τῆς περὶ τὸν βίον αὐτοῦ σπουδῆς, δι' ἣν ὁ χρόνος τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων αὐτῷ συντηθήσεται; ἀλλὰ γὰρ καὶ μετὰ τὸ ἀξιοθῆναι τῆς ἀχράντου μεταλήψεως οὐκ ἔσται συγκεχωρημένον αὐτῷ ἐν ἄλλῃ καιρῷ τῇ μεταλήψει προσίεναι, ἢ ἐν μόνη τῇ²² σωτηρίῳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσει, διὰ τὴν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐγκρατείας τῶν νηστειῶν ὅσον²³ δυνατὸν ἀνακάθαρσιν. ταῦτα δὲ φαιμέν, ὅταν μὴ τέκνα παρῆ ἐκ τῶν προτέρων γάμων τοῖς ἤδη μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τρίτην ἄγεσθαι προηρημένοις γυναῖκα. ἔπει ἐὰν τέκνα παρῆ, ἀσυγχώρητος αὐτοῖς ἡ τριγαμία. Μαν γὰρ ἔστιν ἄδικον, τὸν μὲν χαρίζεσθαι τῇ ἐξώρῳ ἐπιθυμίᾳ, τοῖς δὲ παισὶ τῶν προτέρων γάμων μὴ προνοεῖσθαι τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ ἄλυτον καὶ ἀτάραχον καὶ ὅσα οἶδε τὸ ἀνθρώπινον καταλαμβάνειν ἐκ τῆς πολυπόρου²⁴ τεκνώσεως. καὶ εἴ τις δὲ τριακοντούτης ὢν καὶ τέκνα ἔχων ἐκ τῶν προλαβόντων γάμων τρίτη συνάπτειτο γυναικί, καὶ οὗτος δὲ ἀσυγχώρητος²⁵ μέχρι τετάρτου ἔτους καὶ²⁶ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων ἀμέτοχος ἔστω²⁷. διότι δηλὸς ἔστιν ἐξ οὐδενὸς ἑτέρου, ἀλλ' ἡ ἐπὶ ἀκρασίας κινούμενος καὶ τοῦ δοῦλος εἶναι σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ τὸν τοιοῦτον γάμον ἔλθειν. καὶ μετὰ τὸ τιχεῖν δὲ τῆς μεταλήψεως τῶν μυστηρίων, τρεῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνον ἀξιο-

¹⁹ Bals. χριστιανικῆ. ²⁰ Leucl. τρίτων γάμων. ²¹ Editi: χριστιανῆς.

Ex Bals. emendavi. ²² Mai. τῇ τοῦ σωτήρος καὶ θεοῦ. ²³ Leucl. in marg. ὡς. Ita Bals. ²⁴ Leucl. πολυπόρου. Ita etiam Bonetid. ex Bals. ²⁵ Leucl. in marg. ἀσυγχωρήτως. ²⁶ Καὶ additum est in edit. Rhalli. ²⁷ Leucl. ἔσται. Ita etiam Bals.

θήσεται τῆς ἀπολαύσεως²⁸. ἅπαξ μὲν ἐν τῇ σωτηρίᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσει, δεύτερον δὲ ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ τρίτον ἐν τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, διὰ τὸ καὶ ἐν ταύταις προηγησθαι νηστείαν καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὄφελος. εἰ δὲ παῖδες μὴ περιεῖσιν²⁹, ἐπειδὴ τὸ τεκνογονίας ἐπιθυμεῖν οὐκ ἀσύγγνωστον, τὸ τηλικαῦτα συγγνώμης ἀξιοθήσεται ὁ τοιοῦτος γάμος, καὶ μόνῳ τῷ ἔξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν κρατήσαντι ἐπιτιμίῳ³⁰ θεραπευθήσεται. ταῦτα μὲν καὶ περὶ τοῦ τρίτου γάμου.

γ'. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸν δεύτερον, οὐδὲ τὸν πρῶτον ἐκτὸς ἀσφαλείας ἔωμεν, ἀλλὰ κἀκεῖνους ὀρίζομεν οὕτω συνίστασθαι, ὥστε μηδεμίαν ἔχειν πονηρὰν αἰτίαν, ἢ ἔξ ἀρπαγῆς ἢ ἐκ προηγησάμενης λαθραίας³¹ φθορᾶς, ἀλλὰ νομίμως καὶ καθαρεύοντας τῶν τοιούτων μολυσμάτων καὶ πορνικῆς ἀκαθαρσίας. εἰ τις οὖν τῶν εἰρημένων καταφρονήσας τύπων πρὸς γαμικὴν ὀμιλίαν πρώτην ἢ³² καὶ δευτέραν συνέλθοι, τοῦτον ἢ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησία, ἢ καθαρὰ καὶ μηδένα σπῖλον ἔχουσα ἢ ἔντιδα, τοῖς σωτηριοῖς ὑποβάλλουσα ἔτασμοῖς οὐ πρὶν εἰς μετάληψιν τῶν θείων παραδέξεται μυστηρίων, ἢ τὸν ὠρισμένον ἐπὶ τῇ πορνείᾳ χρόνον³³ ἀκριβῶς αὐτὸν ἐκπληρῶσαι³⁴ (εἰ μὴ ἄρα ἢ τοῦ βίου ἀναγκαῖα κατεπείλοι ἀναχώρησις), τουτέστι μέχρις ἂν τὸ ἑβδομον ἐκπληρωθῇ ἔτος. ὁ δὲ τολμῶν ἱερεὺς παρὰ τὸν διατετυπωμένον³⁵ ὄρον μεταλήψεως θείας τινὰ τούτων ἀξιῶσαι, περὶ τὸν ἴδιον κινδυνεύσει βαθμόν· δηλονότι τοῦ ἀξιοθέντος παρὰ τὸν ὠρισμένον τύπον τῆς θείας κοινωνίας πάλιν εἰς τὸ ἀκοινωνήτον περιισταμένον μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἑβδόμου ἔτους.

Ταῦτα μὲν³⁶, ὡς δεδήλωται, ὑπὸ τῶν πάλαι βασιλευσάντων ἐπράχθησαν. νῦν δὲ τῇ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι καὶ ταῖς τῆς πανάγου καὶ θεομήτορος καὶ τοῦ μεγάλου ἀρχιστρατήγου πρεσβείαις³⁷ τοὺς ἡδη πρὸ ἐνενήκοντα χρόνων ἔνεκεν τῆς προδηλωθείσης αἰτίας καὶ ἀφορμῆς ἀποδηγέντας ἱερεῖς καὶ μονάζοντας ἢ παγγάλωνος βασιλεία τῶν θεοστεφῶν βασιλέων ἡμῶν, βασιλείου καὶ κωνσταντίνου³⁸, συνῆψέ τε καὶ συνήνωσε, καὶ μίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν εἰργάσατο. ὅθεν χρεῶν ἀνακηρύττεσθαι τε καὶ μεγαλύνεσθαι τοὺς τὸ τοιοῦτον θεοφιλὲς καὶ ἀξιώλογον ἔργον πεπληρωκότας.

²⁸ Mai. ἀπολαῦσαι. ²⁹ Leuncl. in marg. et Mai. παρείησαν. ³⁰ Leuncl. in marg. ἦγουν ἔτων β' ἢ γ' ἀκοινωνησίᾳ. ³¹ Leuncl. λαθραίου. ³² Idem ἢ τῶν. Forte ἢ καὶ. ³³ Apud Leuncl. additur [μάθῃ] ex Bonafidio. ³⁴ Pro his αὐτὸν ἐκπληρῶσαι apud Rhallin editum est ἐκπληρώσῃ. ³⁵ Leuncl. in marg. διατεταγμένον. ³⁶ Mai. Ἀλλὰ τὰ σκάνδαλα δῆλον ταῦτα μὲν. Rhallis: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν. ³⁷ Verba καὶ ταῖς — πρεσβείαις apud Leuncl. desunt. Addo ex Maio, Rhalli et Bals. ³⁸ Leuncl. in marg. οἵτινες τοῦ κωνσταντίνου τούτου

Ἐπιφωνήσεις συνοδικαί.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. βασιλείου καὶ κωνσταντίνου τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης θεοφανοῦς πολλὰ τὰ ἔτη. νικολάου τοῦ ἀγωιάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. βασιλείου καὶ κωνσταντίνου, λέοντος καὶ ἀλεξάνδρου, κωνσταντίνου καὶ ῥωμανοῦ, χριστοφόρου, ῥωμανοῦ, νικηφόρου καὶ ἰωάννου, τῶν τὴν οὐράνιον βασιλείαν τῆς ἐπιγείου ἀλλαξαμένων, αἰωνία ἡ μνήμη. εὐδοκίας καὶ θεοφανοῦς, θεοδώρας καὶ ἐλένης, τῶν εὐσεβεστάτων αἰγούστων, αἰωνία ἡ μνήμη. γερμανοῦ, ταρασίου, νικηφόρου καὶ μεθοδίου, τῶν αἰοιδίμων καὶ μακαρίων πατριαρχῶν, αἰωνία ἡ μνήμη. ἰγνατίου, φωτίου, στεφάνου καὶ ἀντωνίου, νικολάου καὶ εὐθυμίου, στεφάνου, τρύφωνος, θεοφυλάκτου, πολυεύκτου καὶ ἀντωνίου, τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, αἰωνία ἡ μνήμη. ἅπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν, γερμανοῦ, ταρασίου, νικηφόρου καὶ μεθοδίου, γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα. ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ ὑποτύπωσιν τῶν ἁγίων καὶ αἰοιδίμων³⁹ πατέρων καινοτομηθέντα καὶ πραχθέντα ἢ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα. τοῖς συκοφαντοῦσι τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, ὅτι τετραγαμίαν ἐδέξατο χάριν τῆς εὐδοκίᾳ θεοῦ γεγενημένης οἰκονομίας καὶ τῆς προσλήψεως καὶ ἐνώσεως τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, οὓς ἡ τῶν προλαβόντων σκανδάλων αἰτία ἐχωρίζετο⁴⁰, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν, ὅτι ἡ ἐκκλησία τὸ καθαρὸν καὶ ἄχραντον οὐ σώζει τῆς ἁγιοστείας αὐτῆς, ἀλλὰ μολυσμὸν τινα προστερίψατο διὰ τὴν χάριτι θεοῦ γενομένην σύναψιν τῶν τέκνων, οὓς διεμέρισε μὲν τὸ ἦδη προγεγονὸς σκάνδαλον, συνῆψε δὲ ἡ τούτου παρὰ πάντων ὁμοῦ ἀθέτησις καὶ ἀποκήρυξις, ἀνάθεμα. τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τῶν ἱερῶν⁴¹ πατέρων ἡμῶν, οἳ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι καὶ ὄλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες πρὸς θείαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα. Τούτων⁴² οὕτω διωρισμένων πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τοῦ ἀμέτοχον εἶναι τὸ εὐσεβὲς τῶν χριστιανῶν πλήρωμα τῶν ἐξ ἀθεμίτων γάμων ῥύπων, θεόμεθα τῆς σῆς ἀγαθότητος, χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν, ἔτι καὶ διὰ πάντα πᾶν σκάνδαλον, πᾶσαν διαμερισμοῦ αἰτίαν τῆς σῆς ἐξελαιῦναι ἐκκλησίας καὶ συντηρεῖν αὐτῇ τὴν εἰρηναίαν κατάστασιν, πρεσβείαις τῆς δεσποτικῆς ἡμῶν καὶ ἀχράντου σου μητρὸς, τῶν πανιέρων σου μαθητῶν καὶ ἀποστόλων, δι' ὧν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ τὴν σὴν κατεφύτευσας εἰρήνην, καὶ πάντων οἳ ἐξ αἰῶνος εὐαρεστούμενος ὤφθης ἁγίοις. ἀμήν.

ἔκγονοι ἦσαν. ³⁹ Mai. μακαρίων. ⁴⁰ Rhallis: ἐχωρίζεν. ⁴¹ Mai. μακαρίων. ⁴² Haec ultima ex Cod. Vaticano A. Mai in Spicil. Romano primus edidit. Precatio esse videtur, addita, quum quotannis recitaretur hic tomus. Cf. not. 4.

NOV. II¹.

Imp. Romani, Constantini et Christophori

¹ Haec Novella an genuina sit, an potius variis legibus in unum collatis et oratione in brevius contracta repraesentetur, nonnunquam dubitavi. Ita, quemadmodum hic editur, extat in Cod. Paris. reg. gr. 1367 et 1384; Laurent. LXXX, 6; Vindob. jur. gr. 3 fol. 21 sq. (usque ad finem cap. 1); denique in appendice Synopseos Basilicorum primae et tertiae classis. Epitomen ejusdem Novellae (inc. Παλαιὸς νόμος ἐστίν, expl. εἰσπραχθήσεται, ut cap. 3 totum desit) continet appendix Synopseos primae et secundae classis, et appendix Prochiri aucti, ut infra dicitur. Alias epitomas praestant Psellus v. 1357—1376, appendix, quae operi Michaelis Attalensis, nec non ea, quae Prochiro aucto accedit. Epitomen ex appendice Attalensis edidit Leunclav. post Synopsin p. 14. In Prochiro aucto autem sic est: Νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου περὶ προτιμήσεως. Ὁ δὲ κύριος ῥωμανὸς ἐκεῖνος ἐνομοθέτησε· ὡς εἰ περὶ προτιμήσεως κινήσῃ δικαστήριον — συναλλάττοντας. (Quae eadem sunt, quae apud Attalensem leguntur.) — Ἐτέρα νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβύτου (alii κωνσταντίνου) περὶ προτιμήσεως. Παλαιὸς νόμος ἐστὶ — εἰσπραχθήσεται. (Est epitome, quam appendix Synopseos I et II exhibet.) — Ἡ γεγεννημένη νομοθεσία περὶ προτιμήσεως ἀπαγορεύει δυνατοῖς προσώποις νιοθεσίας τροφή ἢ ἀπὸ θυρεῆς ἀπλής ἢ θανάτου αἰτίας ἢ ἐκ διαθήκης ἢ κατὰ μόνην χρῆσιν ἢ ὡς ἐπὶ τινι προστασίᾳ καὶ συνδρομῇ λαμβάνειν τὶ τῶν εἰτελεστέων, εἰ μὴ ἄρα συγγενεῖς αὐτῶν εἰεν. ἀλλὰ μηδὲ νέας ἀγορασίας ποιεῖν ἢ μισθώσεις ἢ ἀνταλλαγὰς ἐν χωρίοις ἢ ἀγροῖσι, ἐν οἷς οὐκ ἔχουσιν ἰδιοκτητήματα. λέγει δὲ τὸν πωλοῦντα μὴ πρότερον πωλεῖν ἐτέρῳ τινὶ τὸ πειρασκόμενον, εἰ μὴ τοῖς προτιμωμένοις διαμαρτύρηται. — Laudatur haec, de qua agimus, Romani Novella a scholiasta Basilicorum ed. Heimb. I p. 639 sq. et Tipucito, quem vocant, Basil. ed. Heimb. II p. 280 not. z (qui tamen Constantini Novellam esse dicunt); in Ecloga hb. I—X Basilicorum (lib. IX tit. 2: ποῖαι δὲ πράξεις πρὸς δυνατοὺς κωλύονται γίνεσθαι, ἢ τοῦ βασιλέως κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος νεαρὰ καὶ τοῦ κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου καὶ ἢ τοῦ κυροῦ βασιλείου διδάξει σέ); et in Μικροῦ κατὰ στοιχεῖον N, 41. 42. Denique c. 1 refertur ab Harmenop. III, 3, 103—109. — Integram Novellam primus edidit Cujacius in calce libri feudorum (ed. Neapol. II p. 1312): mox Leunclavius post Synopsin p. 9—12 et in JGR. II p. 139—141. Epitomen ex appendice Synopseos primae et secundae classis Leuncl. post Syn. p. 12—14: partem ab Harmenopulo relatam Boncfidius p. 25. — Illustrandae huic Novellae inseruiant tum quae Harm. III, 3, 103 scholio et §. 110 sqq. habet, tum maxime commentariolus, qui in Cod. Paris. reg. gr. 1355 fol. 1 sq. habetur, quemque hic subscribere lubet. Est autem hujusmodi: Ἡ περὶ προτιμήσεως νεαρὰ κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ λαχαπνοῦ. Γίνωσκε ὅτι ἡ περὶ προτιμήσεως νεαρὰ εἴ βαθμοὺς ἔθετο τῆς προτιμήσεως τοιοῦτους· ὅταν φησὶ πωλεῖται ἀκίνητον πρᾶγμα οἷον ὀσπήτιον ἢ ἀμπελῶν ἢ χωράφιον ἢ ἐλαιῶν ἢ προάστειον ἢ τι τοιοῦτον, ὁ πωλῶν ὀφείλει προσκαλεῖσθαι εἰς τὴν τούτου ἀγορὰν πρῶτον τοὺς ἀναμιξὺς συγγεμένους συγγενεῖς. τίνες δὲ εἰσὶν οἱ ἀναμιξὺς συγγεμένοι συγγενεῖς, μάνθανε· οἷον ὁ ἐμός καὶ σὸς πατὴρ ἐτελεύτησεν ἀδιόθετος, καὶ οἱ γονεῖς ἡμῶν οὐκ ἐφθασαν διαιρῆσαι τὴν γονικὴν καὶ πατρῶαν αὐτῶν ὑπόστασιν. ἡμεῖς δὲ πάλιν ἐμείναμεν ἀδιαιρέτοι

de retractu, et ut potentes a pauperibus praedia non acquirant, et

καὶ ἀναμειγμένοι καὶ ἐπικεινῶς ταύτην κατέχοντες, οἷον τὰ οἰκήματα, τὸν ἀμπελῶνα καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ποτὲ μὲν ἔσπειρον ἐγὼ τοῦτο τὸ χωράφιον καὶ σὺ τὸ ἕτερον, ποτὲ δὲ ἐγὼ ἐκείνω τὸ παρὰ σοῦ σπαρῆν, σὺ δὲ τὸ παρ' ἐμοῦ, ἢ καὶ τὸ αὐτὸ κοινῶς καὶ ἀναμειγμένως ἔσπειραμεν· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῷ ἀμπελῶνι ἢ τοῖς οἰκήμασιν. ἡμεῖς οὖν εἰδότες τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα πράγματα ἀναμειγμένως νεμόμεθα καὶ δεσπόζομεν. καὶ ὅταν τις ἡμῶν τῶν οὕτω κατεχόντων βούληται τὸ μέρος αὐτοῦ ἀδιαιρέτως πωλῆσαι, ὁ ἕτερος παντὸς ἀνθρώπου οἶος ἂν καὶ εἴη προτιμᾶται εἰς τὴν ἐξῶνῃσιν τοῦ τοιοῦτου ἀκινήτου μέρους εἴτε χωραφίου εἴτε ἀμπελῶνος εἴτε οἰκήματος. οὗτοι μὲν οὖν εἰσὶν οἱ ἀναμειγμένοι συγγενεῖς. οἱ γὰρ λέγοντες τὸ ἀναμειγμένον διὰ τὴν συγγένειαν εἶναι, ἢ ἐξ ἀγνωσίας λέγουσι καὶ ἀμαθείας ἢ ὡς χρησιμεῖον αὐτοῖς μὴ αἰσχυρόμενοι διὰ τὸ θέλημα αὐτῶν τὴν τοσαύτην χωρικίαν. τίς γὰρ ποτε γράμματα μαθῶν καὶ τῆς ἡμετέρας διαλέκτου γνώσκων τὴν ἔννοιαν τοσοῦτο βαρβαρικῶς νοήσει τὸν τὴν νεαρὰν ἐκδόντα σοφώτατον νομοθέτην καὶ ὑπογραφεὰ τοῦ βασιλέως ὅτι συμπεπλεγμένους ἐκάλεσεν ἢ ἀναμειγμένους τοὺς συγγενεῖς διὰ τὴν ἀναμιγνὴν τοῦ αἵματος. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ἴδιον αἷμα ἔχει καὶ ὁ συγγενὴς πρὸς τὸν συγγενῆ οἱ λέγεται ἔχειν ἀναμειγμένον αἷμα· εἶθε δὲ μὴδὲ καταδέξεται χριστιανὸς ἵνα ἀναμιγῇ τὸ αἷμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ αἵματος τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ οἱ ποιούντες καὶ αἰμομίχται εἰσὶ καὶ κολάζονται. ἀναμιγνύουσι δὲ αἵματα αὐτῶν ὁ ξένος ἀνὴρ πρὸς ξένην κόρην. ταῦτα μὲν οὖν εἰσὶ τὰ τοῦ πρώτου βαθμοῦ. ὁ δὲ δευτέρος βαθμὸς τῆς προτιμῆσεως εἰσὶν οἱ συμπεπλεγμένοι συγγενεῖς οὕτως, οἷον νοήσωμεν τοῦτο ἐπὶ παραδείγματος τοιοῦτου. οἱ δύο ἐκείνοι πρῶτοι ἐξάδελφοι οὓς προεγράψαμεν ἠθέλησαν ἕκουσίως καὶ μέρος τῆς κοινῆς ἐκείνης κληρονομίας ἀδιαιρέτως ἐπώλησαν, οἷον τὸ τρίτον τῆς τοιαύτης ὑποστάσεως πρὸς τινὰς δύο ἢ τρεῖς ξένους κοινωνοῦς, καὶ ἐποίησαν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπόστασιν ταύτην κοινωνοῦς καὶ ἐνέμοντο καὶ ἐδέσποζον κακέينو σὺν τοῖς ἐξάδελφοις οὕτως τὴν ὑπόστασιν ὥσπερ ἐκείνοι. τί δὲ ἐστὶ τὸ οὕτως ἦγουν συμπεπλεγμένοι καὶ ἀναμειγμένοι ὡς οἱ ἐξάδελφοι. ἐὰν οὖν πωλεῖται χωράφιόν τι ἢ ἀμπελῶν τῆς τοιαύτης ὑποστάσεως ἢ ἄλλο ἀκίνητον προτιμώτερός ἐστιν ὁ συγγενὴς αὐτοῦ ὁ οὕτως ἀναμειγμένος εἰς τὸ μέρος τοῦ συγγενοῦς ἦγουν ὁ συμπεπλεγμένος. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ οὕτως ἀναμειγμένος ἦγουν συμπεπλεγμένος. καὶ μόνος ἵνα ἀγοράσῃ τοῦτο ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, οὐ μὴν καὶ ὁ ξένος ὁ ἀναμειγμένος ὁμοίως, διότι ὁ ἐξάδελφος ἔχει δύο δίκαια τὸ τῆς συγγενείας καὶ τὸ τῆς ἀναμιγῆς, ὁ δὲ ξένος μόνον τὸ τῆς ἀναμιγῆς δίκαιον. εἰ δὲ κληθεῖς ὁ ἐξάδελφος εἰς τὴν ἀγορὰν παραιτήσεται ἐνώπιον ἀξιολόγων μαρτύρων, τότε κατὰ δευτέραν τάξιν καλεῖται ὁ ξένος ἐκείνος ὁ μόνον ἀναμειγμένος οὕτως ἀντὶ τοῦ κατὰ ἀναμιγνὴν, καὶ προτιμώτερός ἐστι τοῦ ἄλλου τοῦ ὄντος τρίτου βαθμοῦ, ὃς μόνον ἀναμειγμένος ἀλλ' οὐκ ἐστὶ καὶ κοινωνός. οἷον πάλιν ὡς ἐπὶ παραδείγματος· ἐπωλεῖτο χωράφια παρὰ τινος καὶ ἀμπελῶνες καὶ ἐλαιῶνες ἢ καὶ οἰκήματα. δύο γοῦν ποιήσαντες κοινωνίαν ἠγόρασαν συμπεπλεγμένον καὶ ἀναμειγμένον τὸ δῆμιον τοῦ προαστείου ἀδιαιρέτως κοινῶς, ἵνα ὡς κοινωνοὶ ὡς πολλοὶ πραγματευταὶ ποιούσι κοινωνίαν· τὸ δὲ ἄλλο τρίτον μέρος τὸ μείναν πάλιν ἠγόρασεν ἄλλος ἀδιαιρέτως καὶ ἀναμειγμένος μόνος καὶ συμπεπλεγμένος. ὅταν οὖν εἰς τῶν δύο κοινωνοῶν πωλῇ τὸ μέρος αὐτοῦ, ὁ κοινωνός ἐστι προτιμώτερος εἰς τὴν ἀγο-

de fundis militaribus. (A. 922.)

ραν, οὐ μὴν ὁ ἄλλος ὁ μὴ ὦν κοινωνός. ὁ μὲν γὰρ κοινωνός δύο ἔχει δίκαια τὸ τῆς ἀναμιγῆς καὶ τὸ τῆς κοινωνίας. ὁ δὲ μὴ ὦν κοινωνός ἔν ἔχει δίκαιον μόνον τὸ τῆς ἀναμιγῆς. καὶ λοιπὸν ὅταν παραιτήσῃται ὁ κοινωνός, τότε ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος καλεῖται, κἂν ξένος ἔστιν ἤγουν οὔτε συγγενῆς οὔτε κοινωνός. ἔαν δὲ καὶ οὗτος ὁ τοῦ τρίτου βαθμοῦ παραιτήσῃται ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος καὶ ξένος ὦν καὶ μῆτε συγγενῆς μῆτε κοινωνός, τότε καλεῖται ὁ τοῦ τετάρτου βαθμοῦ. τίς δὲ πάλιν οὗτός ἐστιν, ἄκουσον· ὁ συμπαρακείμενος ὁμοτελής. οἷον παράδειγμα τοῦτό ἐστι τὸ τοιοῦτον· ἐκεῖνο τὸ πρᾶθὲν προάστειον, ὅπερ ἠγόρασαν οἱ οὖν κοινωνοὶ ἅμα καὶ ἄλλος μόνος, πλὴν καὶ οἱ τρεῖς ἀδιαίρετοι καὶ ἀναμεμιγμένοι, τοῦτο ἔχει γείτονα τινα σύνορα ἔχοντα συμπαρακείμενα πρὸς τὰ σύνορα τοῦ τοιοῦτου προαστείου, καὶ εἰσὶ τὰ χωράφια τυχὸν ἐκεῖνου ἤγουν οἱ ἀμπελώνες συνοροῦντες, πλὴν καὶ τελοῦσιν ὑπὸ ἓνα δεσπότην καὶ ἐκεῖνο τὸ προάστειον καὶ τοῦτο, οἷον ὑπὸ μίαν ἀρχιεπισκοπὴν, ἢ κλείονται εἰς ἓν τυχὸν χωρίον ὅπερ χωρίον περικλείει ἐντὸς πολλὰ προάστεια. ἔαν οὖν πωλῆται ἐκεῖνο τὸ προγραφὲν προάστειον ἢ μέρος ἀπ' αὐτοῦ, ὁ συμπεπλεγμένος καὶ ἀναμεμιγμένος συγγενῆς πρῶτός ἐστι πάντων· εἰ δὲ ἐκεῖνος παραιτήσῃται, δευτέρός ἐστω ὁ ἀναμεμιγμένος συγκοινωνός· εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος οὐ θέλει, τρίτος ἔστιν ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος κἂν ξένος πάντῃ ἔστιν καὶ μῆτε συγγενῆς μῆτε κοινωνός. εἰ δὲ καὶ οὗτος οὐ βούλεται ὁ τρίτος, τότε καλεῖται ὁ τέταρτος ὁ ὑπὸ τὸ αὐτὸ χωρίον τελῶν καὶ συμπαρακείμενα ἔχων τόπια ἢ οἰκίματα ἢ ἀμπελώνας τῷ πωλουμένῳ καὶ ὁμοροῦντα. οὗτος γὰρ ὁ τέταρτος προτιμώτερός ἐστι τοῦ πέμπτου, τοῦ μὴ ὄντος ὁμοτελοῦς ἀλλὰ μόνον ἔνωσιν καὶ συνάφειαν ἔχοντος ἔν τινι μέρει τοῦ πωλουμένου προαστείου, διότι δύο δίκαια ἔχει καὶ τὴν συμπαράθεσιν καὶ τὴν ὁμοτέλειαν, ὁ δὲ πέμπτος μόνον τὴν ἔνωσιν· ἐνὶ γὰρ ὑπὸ ἄλλο χωρίον περικλειόμενον τὸ προάστειον αὐτοῦ ἢ ὑπὸ ἄλλον δεσπότην διδοῦς τέλος. τί δὲ ἐστὶ συμπαράθεσις καὶ τί ἔνωσις; ἔνωσις μὲν γὰρ ἐστίν, ὅταν τὰ ἄκρα τῶν δύο τοπίων ἐνοῦνται. παράθεσις δὲ ἐστίν, ὅταν οὐχ ἦνωσιν μὲν τὰ ἄκρα ἀλλὰ μέσον ἐνὶ τὸ διαιροῦν ταῦτα ἀλλήλων μικρὸν καὶ ὀλίγον τι, οἷον θύμῃ στενῇ ἢ πάροδος τοπικὴ καὶ χωρικὴ, οὐ μὴν δημοσία ὁδός. εἰ γὰρ εὔρεθῇ δημοσία καὶ πλατεία ὁδός, τότε οἱ συμπαρακείμενοι ὥδε οὐκ ἔχουσι προτίμησιν εἰς τὸ ἐκεῖσε μέρος ὡς τῆς δημοσίας ὁδοῦ χωριζούσης αὐτούς. — Ἐν τῇ προτιμήσει ἑ' βαθμοὺς εἶναι μεμαθήκαμεν. τουτέστιν ἵνα πρῶτον κληθῶσιν οἱ ἀναμίξ συγκείμενοι συγγενεῖς, εἶτα οἱ οὕτω συμπεπλεγμένοι κοινωνοὶ, μεθ' οὓς οἱ μόνον ἀναμεμιγμένοι εἰ καὶ ξένον πάντῃ τῷ ἔχωροῦντι τυχάνοιεν, ἔπειτα οἱ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς, μετέπειτα οἱ ἀπλῶς ἐν τινι μέρει συναπτῶς ἠνωμένοι. ἀλλ' ἐπεὶ δεχομένοσιν τινες ἐκ τοῦ πρώτου βαθμοῦ, λέγοντες ὅτι οἱ ἀναμίξ συγγενεῖς ὑπάρχουσιν οἱ ἀναμεμιγμένοι εἰς τὴν συγγένειαν, καλῶς εἰδότες ἐλεγχθῆναι ὑπὸ πολλῶν τεκμηρίων καὶ ὑποθέσεων. καὶ πρῶτον μὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ ῥήματος, ὅτι οὐχ ἀπλῶς λέγει ἀναμίξ συγγενεῖς ἀλλὰ οἱ συγκείμενοι ἀναμίξ συγγενεῖς ἤγουν οἱ ἀναμεμιγμένως συγκείμενοι τῷ πράγματι συγγενεῖς. καὶ πάλιν ὅτι ἐπεὶ συγγενεῖς ὀνομάζει ὁ νόμος περιττὸν τὴν μίξιν πάλιν εἰπεῖν· ἢ γὰρ συγγένεια αὕτη καθ' ἑαυτὴν γινώσκειται καὶ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς συνθέσεως τῶν δύο τοῦ λόγου μερῶν, ἤτοι τῆς σὺν προθέσεως καὶ τοῦ γένους ὀνόματος, ὡς καὶ κατὰ τὸν νόμον μέχρι τοῦ ἐβδόμου βαθμοῦ

Ῥωμανοῦ² καὶ κωνσταντίνου καὶ χριστοφόρου τῶν φιλοχρίστων καὶ αὐτοκρατόρων μεγάλων βασιλέων νεαρὰ περὶ ἐκποίσεως κτημάτων, καὶ προτιμήσεως συγγενῶν καὶ κοινωνῶν καὶ ἀναμεμιγμένων καὶ συμπαρακειμένων ὁμοτελῶν³ καὶ συναπτῶς ἡνωμένων καὶ τῶν νοουμένων ὁμοτελῶν⁴ χωρίων καὶ ἀγριδίων, καὶ κωλύσεως δυνατῶν προσώπων, καὶ ἐκποίσεως στρατιωτικῶν κτημάτων.
[Ἐκφωνηθεῖσα μηνὶ ἀπριλλίῳ ἰνδ. ἰ τοῦ ςυλ'.]⁵

πρόεσι. καὶ ἵνα τὸ σαφέστερον εἴπωμεν, σιγάτωςαν ἄνω μικρὸν εἰς τὸ περὶ προτιμήσεως νομοθέτημα καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ὑπερνοῦντες ἐκείθεν τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἀντλησάτωσαν, εἰ δ' οὖν παρ' ἄλλων τῶν εἰδόντων τὰ συνοίοντα διδαχθῆτωσαν. λέγει γάρ· οἱ μὲν ἐκ συγγενείας, οἱ δὲ ἐξ ἐπικτησεως ἐπίκειον οἰκίαν ἢ ἀμπελῶνα ἢ ἕτερον τὸ οἰονοῦν ἀκίνητον ἔχοντες καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ εἰ μὲν ἢ συγγένεια μόνη ἤρκει εἰς τὴν προτίμησιν καθὼς ἄρα τιτῆς τῶν ἀμυήτων δοξάζουσα, ἀνόνητος καὶ περιττὴ ἢ τοῦ ἐπικοίνου ἀνάμνησις. διὰ τοι τοῦτο παρὰ πολλῶν καὶ ἐντεῦθεν βεβαιότερον μανθανέτωσαν, ὅτι οἱ ἀναμιξ συγκαίμενοι συγγενεῖς οἱ τὸ πρᾶγμα ἀναμεμιγμένον ἔχουσι. εἰ δὲ καὶ ἐγγύτεροι τῶν ἄλλων εἰσὶν οὗτοι, τῶν πάντων προτιμάσθωσαν, ὡς παρὰ τοῦ νόμου τὴν προτέραν τάξιν ἐσχηκότες καὶ βαθμὸν τὸν ἐγγύτερον.² De inscriptione sic habe. Inscriptionem, quam edidi, solus praestat Paris. 1367. In Paris. 1384 simpliciter est περὶ προτιμήσεως καὶ ἀγορασίας, absque nomine imperatorum; in Laur. LXXX, 6 περὶ ἐκποίσεως κτλ. sed imperatorum nominibus non praepositis; in Vind. 3 similiter, Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος nomine addito. In appendice Synopseos primae classis Νεαρὰ τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος audit, quae verba modo ante, modo post rubricam supra editam collocata sunt. In app. Syn. III cl. sic est: Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβύτου περὶ προτιμήσεως ἐκφωνηθεῖσα μηνὶ ἀπριλλίῳ ἰνδ. ἰ τοῦ ςυλ'. — Epitomae, quam appendix Synopseos I cl. continet, ibidem inscribitur: Νεαρὰ κωνσταντίνου περὶ προτιμήσεως: verum in app. Syn. II cl. eidem epitomae inscriptio praepositur per omnia similis ei, quam app. Syn. III cl. habet. — Caeterum de hac Novella, ut et de Novv. V, VI et XV infra edendis, insignis locus est apud Geo. Codinum de orig. CP. ed. Paris. p. 77 sq.: ὁ τοιοῦτος Ῥωμανὸς ἀνηγορεύθη μηνὶ δεκεμβρίῳ ἰα' ἰνδ. ἡ' ἔτους ςυκη'. μετὰ δὲ διετὴ χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἰ' ἰνδ. τοῦ ςυλ' ἔτους, ἐξέθετο τὴν περὶ προτιμήσεως νεαράν· κατὰ δὲ τὴν β' ἰνδ. τοῦ ςυλζ' ἔτους τὸ περὶ τῶν ὑπείσερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήτων. ἀνακλῆ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη νεαρὰ καὶ εἰς τὴν παρελθοῦσαν τηρικαῦτα α' ἰνδ. τουτέστι τὸν τοῦ λιμοῦ τοῦ μεγάλου καιρὸν. κατὰ δὲ τὴν ε' τοῦ ςυνε' ἔτους ἐπεκέρωσε τοιαύτην νομοθεσίαν ὁ βασιλεὺς κύριος κωνσταντίνος. τὰ δὲ ἡ' ἔτη, ὧν ὁ δεκαπολίτης ἐν τῇ λυ[σει] μέμνηται, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίας, ἦτοι τοῦ ςυλζ' ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς α' ἰνδ. τοῦ ςυλς' ἔτους ἦτοι τοῦ λιμοῦ, εἰς ὃν καὶ ἀνακλῆ ἢ τοιαύτη νομοθεσία, μέχρι τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορίας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως κωνσταντίνου.³ Ita Paris. 1367. Laur. LXXX, 6 et Syn. I cl.: ὀλοτελῶς. Alii ὁμοτελῶς. ⁴ Nonnulli ὀλοτελῶν. ⁵ Haec addo

Παλαιὸς νόμος⁶ ἐστίν, ἵνα μηδεὶς παρὰ συγγενῶν ἢ κοινῶν ἐμποδίξῃται πωλεῖν οἷς ἂν ἐθελήσειεν⁷. ἕτερος δὲ νόμος⁸ ἀντικρὺς ἀπαγορεύει, μὴ ξεῖναι τινι πιπράσκειν ἑτέρῳ ἢ μόνον τοῖς τῆς ἰδίας μητροκωμίας οἰκήτορσιν. ἡμεῖς δὲ τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἅμα καὶ τῶν δημοσίων φόρων, τῆς τε ἄλλης στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς λειτουργίας καὶ συντελείας⁹ πολλὴν τιθέμενοι πρόνοϊαν, τὸ ἐναντιοφανὲς αὐτῶν καὶ ἀδιόριστον διὰ ταύτης ἡμῶν τῆς θείας διατάξεως σαφεῖ καὶ συντόμῳ λόγῳ ἐπανορθοῦντες·

α'. Θεοπίζομεν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ καὶ ἐπαρχίᾳ, ἵνα εἴ τινες τυχόν ὡς ἀπὸ συγγενείας διηρημένως ἢ ἀδιαιρέτως, ἢ ὡς ἐκ κοινῆς ἀγορασίας ἢ ἄλλης τοιοῦτοτρόπου κτήσεως¹⁰, ἢ οἱ μὲν ἐκ συγγενείας οἱ δὲ ἐξ ἐπικτήσεως, ἐπικοινωνοὶ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν ἢ ἀμπελῶνα ἢ ἕτερον τὸ οἰονοῦν ἀκίνητον ἔχοντες, ἢ ἄλλως καὶ οὐχ ὡς ἐξ ἐπικοίνου τοῖς ἐγγίζουσι κτήμασι κατὰ τι μέρος ἀναμεμιγμένοι ἢ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς ἢ ἀπλῶς πλησιάζοντες, βουληθεῖεν ἐκποιῆσαι τὰ ἴδια κατὰ προᾶσιν ἢ ἐμφύτευσιν ἢ μίσθωσιν, μὴ πρότερον ἑτέρῳ τινὶ ταῦτα ἐκποιεῖτωσαν, εἰ μὴ πρὸς ἐκείνους διαμαρτύρωνται, οὓς καλοῦμεν κατὰ τάξιν πρὸς τὴν προτίμησιν· ἵνα πρῶτοι κληθῶσιν οἱ ἀναμιξὺς συγκείμενοι συγγενεῖς· εἶτα οἱ οὕτως¹¹ συμπεπλεγμένοι κοινῶν· μεθ' οὓς οἱ μόνον ἀναμεμιγμένοι, εἰ καὶ ξένοι πάντῃ τῷ ἐκχωροῦντι τυγχάνοιεν· ἔπειτα καὶ οἱ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς· μετέπειτα οἱ ἀπλῶς ἐν τινὶ μέρει συναπτῶς ἠνωμένοι¹². ὁμοτελεῖς δὲ φάμεν πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὑποτεταγμένον ἀναγραφομένους, κὰν ἐν διαφόροις τόποις τὰ ἴδια τελέσματα καταβάλλωνται¹³. πολλῶν δὲ πέριξ τοῦ ἐκχωρουμένου κτήματος¹⁴ ὁμορῶντων, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐκάστῳ ἢ προτίμησις διὰ μαρτυρίας¹⁵ τελείσθω¹⁶, ἵνα τῶν προτιμωμένων ἴσως

ex Syn. II et III cl. ⁶ Intelligitur l. 14 C. de contrah. EV. (IV, 38) in Basil. XIX, 5.

⁷ Epitome in Syn. cl. I et II: Παλαιὸς νόμος ἐστίν μηδένα κωλύεσθαι μίτε παρὰ συγγενῶν μίτε παρὰ κοινῶν τὸ ἴδιον ὅπου (alii γῆτις) βούλεται πωλεῖν, ἐπιγρέπων καὶ συγγενεῖς καὶ κοινῶν πωλεῖν ἀκωλύτως οἷσινσι βούλωνται καὶ διηρημένως καὶ ἐξ ἀδιαιρέτου τὰ ἴδια· ἕτερος δὲ κτλ. ⁸ Cf. l. un C. non licere habital. (XI, 56) in Basil. LV, 5. ⁹ Leuncl. in marg. λυσιτελείας. ¹⁰ Epitome in Syn. cl. I et II: θεσποτείας ἢ κτήσεως. ¹¹ Leuncl. in marg. εἰθ' οὕτως οἱ. ¹² Alii: συνηνωμένοι. ¹³ Alii: καταβαλλομένων.

¹⁴ Alii: τῷ ἐκχωρουμένῳ κτήματι. ¹⁵ Leuncl. διαμαρτ. et conjicit: διὰ διαμαρτ. ¹⁶ Epit. in Syn. Cl. I et II: πολλῶν δὲ πέριξ τοῦ πιπρασκομένου παρακειμένων ἢ τοῦ ἐκχωρ. κτήμ. ὁμ. πᾶσι κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἢ περὶ τῆς προτιμήσεως διαμαρτυρία ἐντελλέσθω (alii ἢ πρόσκλησις τῆς διαμαρτυρίας

παραιτουμένων, οἱ ἐφεξῆς καλούμενοι, εἶγε βούλονται, συναλλάξαιεν. εἰ μέντοι πάντες ἐκ τῶν ἴσων ἔρχονται προνομίῳ, ὥστε κατὰ μηδὲν ἀλλήλων προκεκρίσθαι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προκλήσει¹⁷, ἢ αὐτῇ πᾶσιν¹⁸ ὁμοίως γινέσθω προφώνησις, ἵνα ἐντὸς κ' ἡμερῶν τὸ ἄξιον τίμημα ἢ ὕπερ ἀρξάδιουργήτως ὁ ἀληθῆς δίδωσιν ἀγοραστής, αὐτοὶ ἀνυπερθέτως καταβαλόντες ἀναλόγως ἀφ' ἐαυτῶν ἢ ἐκ τινος ἀρχῆς τοῦτο ἐπιμερίσονται. ὅσοι δὲ μὴ ἐμπροθέσμως τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς παράσχοιεν ἀποτίμησιν, οὐδέτι δίκαιον ἔξουσι προτιμήσειω, πλὴν εἰ μὴ τις αὐτῶν αἰχμάλωτός ἐστιν ἢ περιωρισμένος ἢ ἐξόριστος, ἢ ἐν δημοσίαις ἢ καὶ ἰδίαις χρεῖαις ἀδόλως ἀπολιμπάνεται, ἢ οὐπω τὸν κ' χρόνον τῆς ἰδίας ἤνυσεν¹⁹ ἡλικίας. τούτων γὰρ οἱ τὴν διοίκησιν τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀναδεδεγμένοι ἐντὸς ὄ μηνῶν μετὰ τῶν συμπαρακειμένων²⁰ νέων ἀγοραστῶν πρὸς ἀναλογοῦν²¹ συνεισέρχονται, ἀναπληροῦντες αὐτοῖς τὸ ἀνήκον τίμημα μετὰ τοῦ νομίμου τόκου καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀναλωμάτων· τοὺς δὲ ξένους ἀγοραστὰς ἀπωθοῦνται τελείως, τὸ τίμημα μετὰ τῶν αὐτῶν τόκων τε καὶ δαπανημάτων ἀναδιδόντες αὐτοῖς. εἰ δὲ οἱ τῶν εἰρημένων προσώπων διοικηταὶ ὑφορῶνται, μήπως τὸ παρ' αὐτῶν πραχθὲν ἐκεῖνοι δεκτὸν οὐχ ἡγήσονται, μετ' ἐγγράφου νομικῆς διαγνώσεως ἢ ἀποβαλλέσθωσαν ἢ καταδεχέσθωσαν τὸ συνάλλαγμα. εἰ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ῥαθυμήσουσιν, οἴκοθεν αὐτοῖς παρεχέτωσαν πᾶν κέρδος καὶ πᾶσαν ὠφέλειαν, ἣν ἔμελλον ἔξειν ἐκεῖνοι, εἴπερ ἔσπευσαν οὗτοι πρὸς τὸ συνάλλαγμα. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ συγγενῶν, καὶ κοινωνῶν, καὶ ὁμοτελῶν, καὶ τῶν ἄλλων παρακεκτημένων. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ὁμάδος²² τῶν καλουμένων χωρίων ἢ ἀγριδίων πολλῇ μᾶλλον κρατεῖτω, ἵνα καὶ οἱ κτήτορες²³ αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι τὴν προτίμησιν. εἰ δὲ πάντες παραιτήσονται οἷς δίδεται ἢ προτιμήσις, ἢ δείκνυνται²⁴ αἰτίοι χρηματικῆς ζημίας ἢ σωματικῆς ἐπιβουλῆς τε καὶ ἀτιμίας τραχείας τῷ ἐκποιοῦντι καὶ τῇ αὐτοῦ φαιμίᾳ, οὐ κατὰ τύχην ἀλλ' ἐκ προνοίας, δι' ἐαυτῶν ἢ διὰ τῶν προσηκόντων αὐτοῖς γεγονότες, τοὺς τοιούτους ἄκοντος τοῦ πεπονθότος κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὴν ἐκείνου κτῆσιν εἰσενεχθῆναι βουλόμεθα.

τελείσθω). ¹⁷ Malim προσκλήσει. Leunclav. in marg. „al. προτιμήσει“.

¹⁸ Idem „al. πάλιν“.

¹⁹ Erit. laud. διήνυσεν.

²⁰ Leuncl. in marg. „al.

συμπαρακεκτημένων“.

²¹ Erit. laud. πρὸς τὸ ἀναλ. Quod fortasse prae-

stat. ²² Leuncl. in marg. ὁμάδος μιᾶς εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου.

²³ Erit. laud. οἰκίτορες.

²⁴ Erit. παραιτίσονται — δίδεται — δείκνυν-

ται ὅτι.

κατὰ πρόφασιν μέντοι προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς ἢ ἀπλῆς²⁵ ἢ θανάτου αἰτία δωρεᾶς ἢ ἐκ διαθήκης ἢ ἀνταλλαγῆς ἢ διαλύσεως καὶ οἰκέτοι καὶ ἕξωτικοὶ ἅπαντες ἐκποιεῖν δύνανται· μόνον ἵνα μὴ τις κατὰ σκῆψιν λάθρα πωλήσας ἢ μισθώσας τοῖς μὴ προτιμωμένοις, ἐν τῷ φανερωῦ δωρεῖσθαι ἢ λεγατεύειν ἢ τι τῶν εἰρημένων προσποιήσεται. διὰ ταῦτα γὰρ καὶ ὄρκον τοῦ τε διδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος οἱ τὸ προνόμιον τῆς προτιμήσεως ἔχοντες δύνανται ἀπαιτεῖν. εἰ δέ γε οἱ ἐκποιούντες πρὸς περιγραφὴν τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ἄλλο τι πρᾶξι τολμήσουσι καὶ ἄλλο τι ἐκ τοῦ φανεροῦ προσποιήσονται, εἰ μὲν μετὰ τὸν ὄρκον ἐλεγχθῶσιν, αὐτοὶ τε καὶ οἱ οὕτω δολερωῶς αὐτοῖς συναλλάξαντες τὰς τε τῆς ἐπιτορίας ποινὰς ὑπέξουσιν, καὶ ὁ μὲν τοῦ κτήματος, ὁ δὲ τοῦ λάθρα καταβληθέντος τιμήματος ἐκπεσεῖται, καὶ ἀμφοτέρω τῷ δημοσίῳ εἰσχομισθήσονται, ἵνα ἐκ τοῦ δημοσίου εἰς τοὺς πλησιάζοντας διαπραθῆ²⁶. εἰ δὲ πρὸ τοῦ ὄρκου φωραθῆεν τοιοῦτόν τι διαπραξάμενοι, καὶ τὸ πραχθὲν²⁷ ἄκυρον ἔσται, καὶ τὸ κτῆμα ὁ ἅπαξ πειραθεὶς κακῶς ἐκποιῆσαι καὶ ἄκων ἀπεμπολήσαι ἀναγκασθήσεται εἰς ἐκείνους, οἷς δεδώκαμεν τὴν προτίμησιν.

β. Τοῖς δὲ δυνατοῖς²⁸ ἀπαγορεύομεν τοῦ λοιποῦ νόμοθεσίας τρόπον ἢ δωρεᾶς²⁹ ἀπλῆς ἢ θανάτου αἰτία ἢ ἐκ διαθήκης ἢ κατὰ μόνην χρῆσιν ἢ ὡς ἐπὶ τινι προστασίᾳ καὶ συνδρομῇ λαμβάνειν τι παρὰ τῶν εὐτελεστέρων, εἰ μὴ ἄρα συγγενεῖς αὐτῶν εἶεν. ἀλλὰ μηδὲ νέας ἀγορασίας ποιεῖσθαι ἢ μισθώσεις ἢ ἀνταλλαγὰς ἐν τισὶ χωρίοις ἢ ἀγροῖοις, ἐν οἷς οὐκ ἔχουσιν ἴδια κτήματα, ἐκ τῶν κητόρων αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ τούτων αἱ στάσεις, ἀλλ' ἐτέρων προσώπων εἰς τὰ διαπιπρασκόμενα προάστεια, εἴτε ἐκ τοῦ δημοσίου οἱ λεγόμενοι κλασματικοὶ τόποι ἢ καὶ ἄλλη κτῆσις ἀνήκουσα αὐτῷ ἐκποιεῖται, καὶ ὡσαύτως οἱ αὐτοὶ κητόρες προτιμάσθωσαν. τούτων δὲ ἐκουσίως ἀποτασσομένων, τότε καὶ τοῖς δυνατοῖς ἕξεστι συναλλάττειν³⁰. ἐκεῖνοι δὲ νοεῖσθωσαν δυνατοὶ, οἵτινες κἂν μὴ δι' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὖν διὰ τῆς ἐτέρων δυναστείας, πρὸς οὓς πεπαθήσιασμένως φέκωνται, ἱκανοὶ εἰσιν ἐκφοβῆσαι τοὺς ἐκποιούντας, ἢ πρὸς εὐεργεσίας ὑπόσχεσιν τὴν πληροφορίαν αὐτοῖς παρασχεῖν. εἰ δὲ τις ἐκ τῶν δυνατῶν προσώπων τοιοῦτόν τι ἐγχειρήσει διαπραξάσθαι, καὶ τοῦ κτῆ-

²⁵ Alii ἀπλῶς. ²⁶ Alii διαπραθῶσιν. ²⁷ Alii πραθέν. ²⁸ Epit. laud. addit προσώποις. ²⁹ Alii ἀπὸ δωρ. ³⁰ Verba ἐκ τῶν κητόρων αὐτῶν — συναλλάττειν in Epit. laud. omittuntur

ματος στερηθήσεται καὶ τὴν ἀποτίμησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου εἰσπραχθήσεται³¹. μετὰ μέντοι δεκαεῖαν ἀνεπιφώνητον κατὰ τῶν ὀπωσοῦν συναλλαξάντων ἢ δωρεὰς δεξαμένων ἢ ἐκ διαθήκης τὶ κτησαμένων οὐδεμίαν παρ' οὐδενὸς τῶν ἐντεῦθεν προτιμωμένων, ἢ καὶ ὡς ἐκ τοῦ δημοσίου ζήτησις ἔσται.

γ'. Πρὸς τούτοις δὲ κελεύομεν, ὥστε πάντα τὰ στρατιωτικὰ κτήματα, ὅσα ἐντὸς τριακονταετίας καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐξεποιήθησαν, ἢ μετὰ ταῦτα μέλλουσιν ἐκποιεῖσθαι, ἀναργύρως εἰς τὴν τῆς ἰδίας στρατείας ἐνοχίην καὶ ὑπηρεσίαν πάλιν ἐπανακάμψαι, εἰ μὴ ἄρα καὶ μετὰ τὴν ἐκποίησιν τοσοῦτον τῷ στρατιώτῃ περιλιμπάνεται³², ὅσον τῷ στρατενομένῳ³³ πρὸς τὴν τῆς νέας στρατείας σύστασιν ἔξαρκεί. καθ' ὅσον γὰρ ἕλλείπει, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἐκποίησις ἀναιρεῖται.

NOV. III.

Aurea bulla Imp. Romani, Christophori et Constantini confirmans decretum synodale, ut episcopatus Rhizaci, licet in archiepiscopatum promotus, metropolitæ Neo-Caesariensi subditus maneat¹. (Inter 920 et 926.)

Non exstat.

NOV. IV.

Aurea bulla Imp. Romani, Christophori et Constantini de archiepiscopatu Patrensi in metropolin promoti¹. (Inter 920 et 926.)

Non exstat.

³¹ Hactenus Epit. laud. *στρατενομένον.*

³² Alii περιλαμβάνεται.

³³ Alii τὸν vel τὸ

¹ Hujus chrysobulli mentio fit in epistola Patriarchæ Nicolai ad Imp. Alexium Comnenum in JGR. I p. 281 et in Coll. can. ed. Rhalli V p. 75.

¹ Laudatur l. l. in JGR. I p. 279 et in Coll. can. ed. Rhalli I p. 72.

NOV. V.

Impp. Romani, Constantini, Stephani et Constantini
de potentibus ab acquisitione praediorum arcendis'. (A. 935.)

Τοῦ² κυρίου ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ πρεσβύτου

¹ Hanc Novellam servavit nobis appendix Synopseos I, II et III classis, unde eam ediderunt Leunclav. post Syn. p. 37 et in JGR. II p. 158. et Labbaeus p. 1. Praeterea occurrit in appendice Prochiri aucti, et in Codd. Bodl. 131 et Paris. 1384. Epitomen exhibet appendix Syn. I cl., eamque edidit Leunclav. JGR. II p. 155; aliam appendix Michaelis Attalensis. (Ibi sic est: *Νεαρά ῥωμανοῦ περὶ δυνατῶν. ὁ δὲ κυρὸς ῥωμανὸς ἐκείνος ὁ πρεσβύτερος ἐνομοθέτησεν· οἱ δυνατοὶ κοσμηκοὶ τε καὶ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ οἱ ἀρχαὶ ἔχοντες καὶ οἱ προσφωκωμένοι τούτοις, ἔτι δὲ καὶ ἡγούμενοι, μὴ δύνανται ποιεῖν νέας ἐπικτήσεις κατὰ τινα τόπον εἰς ξένωσιν χωρίων ἢ ἀγρῶν. ἀλλ' ἐὰν ποιήσωσι μετὰ τὴν νομοθεσίαν, ἐκδιώκονται ἀναργύρως μηδὲ περὶ ἐμπονημάτων ἔχοντες λόγον. καὶ εἰ μὲν βοῦλονται οἱ ἐκποιησάμενοι χωρῖται ἀναλαμβάνεσθαι ταῦτα, ἔχουσι τούτο ἐπ' ἀδείας. τούτων δὲ μὴ ἐπόντων ἢ μὴ βουλομένων, πρὸς τοὺς συγκληρονόμους καὶ συγχωρίτας ἐπανερχονται ταῦτα. εἰ δὲ προσφάσει μονάστηριον, ἢ μονάσαι βουλομένου χωρίτου προσκυρωθῆ τι χωριτικὸν εἰς μοναστήριον, ἢ δικαία τιμὴ τοῦ κτήματος παρέχεται εἰς τὸ μοναστήριον παρὰ τῶν συγχωριτῶν, τὸ δὲ κτῆμα μένει παρ' αὐτοῖς. Cf. Μικρὸν Ν, 40.) — Laudatur haec Romani Novella in Πείρη VIII, 1. IX, 1. 2. 10, in Ecloga lib. I—X Basil. IX, 2 (cf. Nov. II not. 1). Particula ejus reperitur apud Harm. III, 3. 7, quam Bonfid. p. 24 edidit. — Quo tempore haec Novella promulgata sit, non satis in aprico est. Secundum ea, quae not. 2. 3. 5. 6 et 28 dicuntur, anno sive 929 (ind. II) sive 935 (ind. VII!) vindicari potest. Sed in textu Novellae passim ind. I vocatur ἡ παρελθοῦσα πρώτη Ἰνδιατικῶν, quae simplicius ἢ παρελθοῦσα Ἰνδ. vocari potuisset, si ind. II lex lata fuisset: adeoque in fine capitis I sermo est de χρόνοις post ind. I insequutis, idque longius intervallum inter ind. I et annum, quo lex promulgata est, intercessisse demonstrat. Proinde non ind. II anno 929, sed potius ind. VIII anno 935 editam esse crediderim. Scilicet quum Nov. II c. 2 decennii praescriptione potentium acquisitiones ab omni controversia liberatas esse voluisset, circa a. 935 periculum imminebat, ne potentium in praedia rusticorum irruptiones a. 928 i. e. tempore famis factae decennii lapsu confirmarentur: ideo imperatores hoc demum tempore antiquiorem illam legem ita de novo proposuerunt, ut praescriptioni illi non esset locus. Caeterum Georgius Monachus in Novis Impp. ed. Paris. p. 585 ind. VII famem illam tribuere videtur. — Conferantur etiam, quae infra Nov. XV et Nov. XXVIII in notis dicemus. ² In Syn. fere inscribitur: αἱ νεαραὶ τοῦ κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως (al. τοῦ γέροντος, al. τοῦ πρεσβύτου). Haec verba περὶ τῶν ὑπέσχεσθαι. — πενήτων non nisi in Syn. II et III cl. reperiuntur. In App. Prochiri aucti inscribitur: Νομοθεσία παλαιὰ ῥωμανοῦ βασιλέως τοῦ γέροντος συντεθεῖσα παρὰ κοσμᾶ μαγίστρου τῆ καίρη τοῦ λιμοῦ τῆς α' Ἰνδ. — vel etiam sic: Νεαρά ῥωμανοῦ βασιλέως τοῦ γέροντος χάριν τοῦ μὴ εἰσέρχεσθαι δυνατὰ πρόσωπα εἰς ἀγροὺς ἢ καθόλου ἢ μερικῶς. Denique Epitomae hujus Nov. in Syn. I cl. inscribitur: Νεαρά ῥωμανοῦ εἰργουσα τοὺς δυνατοὺς ἐξωνήσεις εἰς χωρίου ὀμάδα ποιεῖν.*

ναρὰ περὶ τῶν ὑπεισερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώ-
σεις πενήτων³.

Στίχοι ἱαμβικοί⁴.

Νέον νόμον τίθησι ῥωμανὸς ἀναξ,
Ὅν καὶ πέπομφε λύτρον ἡδικημένοις.

Μηνὶ⁵ σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ἡ⁶ ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου *ϋμγ'* ῥωμανὸς κωνσταντῖνος στέφανος καὶ κωνσταντῖνος⁷ πιστοὶ ἐν θεῷ βασιλεῖς ῥωμαίων.

α'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς προῤῥήθειας ἰνδικτιῶνος καὶ ἔτους κωλυομένων προσώπων κατὰ πρῶσιν ἢ δωρεὰν ἢ κληρονομίαν ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ κτήσασθαι τινα δεσποτείαν ἐν ἀγρῷ ἢ χωρίῳ, καὶ τίς ἢ χρηματικὴ τιμωρία αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν οὔτινες προτιμῶνται εἰς τὴν τῶν τοιούτων τοπίων ἀνάληψιν.

β'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος μέχρι τῆς ἐνεσιώσης ἐκδιωκομένων προσώπων κατὰ διαφόρους τρόπους ἀπὸ τῶν χωρίων καὶ ἀγρῶν ὧν ἐπεκτήσαντο. καὶ περὶ τῆς τοῦ τιμήματος ἀναστροφῆς καὶ τῶν καλλιεργημάτων καὶ τῆς προτιμίσεως τῶν προσώπων.

³ Leuncl. et Labb. addunt *εἴργουσα αὐτοὺς ἐξωνήσεις εἰς χ. ὁ. ποιῶν* ex Epitome hujus Nov. in Syn. I cl. Praeterea addunt ex Syn. II et III cl.: *ἡ ἐπηγόρευσε κοσμάς μάγιστρος ἰνδ. β' (Leuncl. α') ἔτους ϋμλζ'*. Haec autem temporis et auctoris nota vitiosa esse videtur: tempus famis et tempus legis editae invicem commixtum est: Cosmam magistrum ministrum legis laudat, quia ejus sententiae in Syn. I cl. Novellis Romani subjectae reperiuntur.

⁴ Hoc epigramma libri MSS. omnes Novellae praeponunt.

⁵ Quae sequuntur sub inscriptione *Τὰ κεφάλαια τῆς διατάξεως* Leunclavius JGR. edidit „ex antiquissimis membranis Electoralis bibliothecae Palatinae descripta“; Palat. S an 13 an 219 indicare voluerit, non liquet. Labbaeus Leunclavium sequutus est. In Codicibus Synopseos I cl. Paris. 1357 A et Vind. jurid. gr. 1 appendix Synopseos sic incipit:

Μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰνδ. ἡ ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϋμγ' ῥωμανὸς κωνσταντῖνος στέφανος καὶ κωνσταντῖνος πιστοὶ θεῷ βασιλεῖς ῥωμαίων. περὶ τῶν ἀπὸ τῆς προῤῥήθειας — καὶ οὐ τὸν τόπον. καὶ ἡ νέα νομοθεσία τοῦ βασιλέως τοῦ κυροῦ βασιλείου τοῦ πορφυρογεννήτου. Tum demum haec sequuntur: *Ἄνεαραι τοῦ κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως. στίχοι κτλ.*

⁶ Leuncl. et Labb. *ἰνδ. ἡ ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϋμλζ'* habent et in margine *ἰνδ. α'* legendum esse conjiciunt; nam ind. I in annum a. o. c. 6436 (p. Chr. 928) incidit. Vide etiam locum Codini supra Nov. II not. 2. Sed numerus indictionis bene habet: annus autem secundam not. 5 in *ϋμγ'* mutandus erat. Vide etiam not. 28 et mox ζ'. *περὶ τῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδ. μέχρι τῆς ὀγδόης κτλ.*

⁷ Leuncl. et Labb. *ἦσαν ῥωμανὸς ὁ γέρων — καὶ ἕτερος κωνσταντῖνος.* Malui etiam in his Codices not. 5 laudatos sequi.

γ'. Περὶ τῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους εἰς κρείττονα μετασκευασθέντων τύχην, μένειν καὶ αὐτοὺς ἐν οἷς εἶχον πρὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος καὶ μόνον.

δ'. Περὶ τῶν ἐκδιωκομένων προσώπων καὶ πρὸ⁸ τῆς παραλεύσεως πρώτης ἰνδικτιῶνος καὶ φορτικῶν καὶ ἐπαχθῶν καὶ βαρείας τινὰς ἢ συνεχεῖς προξενούντων βλάβας τοῖς πλησίον αὐτῶν πένησι.

ε'. Περὶ τοῦ δοθέντος τριετοῦς χρόνου ἔνεκεν τῆς ἀναστροφῆς τοῦ τιμήματος, καὶ τῆς ἀπεντεύθεν ἤδη παραδόσεως τοῦ κτήματος βοήθειαν τῷ ἀπόρῳ πράττειν καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἀπὸ τοῦδε τοῦ νόμου προτιμηθεῖσι.

ς'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος μέχρι τῆς ὀγδόης πραθέντων, ἀξίων ὄντων ἐπέκεινα τοῦ διπλασίου, ἀναστρέφονται ἀναργύρως.

ζ'. Περὶ τῆς καταδίκης τῶν ἀγορασάντων ἔνδοθεν τοῦ προῶφθέντος χρόνου ἔλαττον τῆς δικαίας τιμῆς.

η'. Περὶ τοῦ λαβεῖν⁹, ἀλλὰ καὶ λαμβάνειν τὰ μοναστήρια τῶν ὑπὲρ ἀποταγῆς διδομένων τοπίων τὰς τιμὰς, καὶ οὐ τὸν τόπον.

Ἄνθρωποις ἐστὶ ζηλωτὸν καὶ περισπούδαστον, οἷς μέγα καὶ σεβάσιμον τὸ τῆς παντοουργοῦ¹⁰ χειρὸς νομιζέσθαι τε καὶ ὀνομάζεσθαι¹¹ φιλοτέχνημα, τὸ πρὸς τὴν τοῦ παραγαγόντος μίμησιν τὴν ψυχικὴν παρασκευάζειν διάθεσιν· οἷς δὲ μὴ μέγα τοῦτο μηδὲ¹² μακάριον λελόγισται, τούτοις ἄρα μετὰ τῆς πλάσεως καὶ ὁ τῆς κρίσεως ἔξαρνεῖσθαι πρόκειται λόγος, καὶ ὑπολέλειπται ὡς ἐν γῆ τὸ πᾶν ἀναδεξαμένοις¹³ τῆς βιώσεως καὶ μόνης ἐπὶ τῆς γῆς βιοτεύειν αἴρουμένοις¹⁴ τὸ τῆς οἰκείας ἐπιδεικνυσθαι προαιρέσεως. ἔντεῦθεν ἢ πολλῇ τῶν πραγμάτων σύγχυσις, ἔντεῦθεν ἢ μεγάλη τῶν ἀδικημάτων ἐπιφορὰ, ἔντεῦθεν ἢ μεγάλη καὶ μακρὰ τῶν πτωχῶν ταλαιπωρία, καὶ ὁ πολὺς στεναγμὸς τῶν πενήτων, δι' οὓς ἀνίσταται κύριος. ἔνεκα γάρ φησι τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων ἦν ἀναστήσομαι, λέγει κύριος. εἰ θεὸς εἰς ἐκδίκησιν διανίσταται ὁ καὶ πλάσας ἡμᾶς καὶ σώσας καὶ βασιλεύσας, πῶς ἡμῖν ὑπεροφθῆσεται καὶ εἰς τέλος ἐπιλησθῆσεται; ἐπεὶ μόνους

⁸ Labb. περί. ⁹ Haec corrupta sunt. Forte: περὶ τοῦ μονασάντων κτήσεως μὴ λαμβάνειν τὰ μοναστήρια, ἀλλ' ὑπὲρ ἀποταγῆς τῶν δωδ. κτλ. ¹⁰ Leuncl. πανουργοῦ. ¹¹ Leuncl. νομιζέται τε καὶ ὀνομάζεται. ¹² Idem: οἷς δὲ μέγα τοῦτο καὶ μακ. ¹³ Idem: ἀποσεξ. ¹⁴ Labb. αἴρουμένους.

τοὺς τῆς βασιλείας ὀφθαλμοὺς εἰς παράκλησιν ὁ πένης προσδέχεται;¹⁵ διὰ ταῦτα εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν οὐ τὰ πρὸς αὐτοὺς μόνον¹⁶ ἔναγχος τελεσθέντα τε ἢ τολμώμενα ἐξιᾶσθαι διασκοπήσαντες, ἀλλὰ καὶ κοινὴν καὶ¹⁷ διαμένουσαν τῷ πράγματι θραπείαν ἐπιτιθέμενοι, τὸν παρόντα νόμον ἐξεθέμεθα, οἶον εἴ τινα ἐκβολὴν καὶ καθαρμὸν τῆς ἀπλήστου γνώμης τοῦτον ἐπισκευάσαντες, ὡς μηκέτι τινὰ τῶν οἰκείων ἀλλοτριοῦσθαι νῦν, ὡς μὴ καταδυναστεύεσθαι πένητα, ὡς κοινῇ¹⁸ λυσιτελοῦσαν, καὶ θεῶ εὐαπόδεκτον καὶ τῷ δημοσίῳ πρόσφορον καὶ τῇ πολιτεῖα χρησίμων, τὴν χρεῖαν ἔχειν διασκεψάμενοι. οὐδὲ πάλαί¹⁹ μὲν λαθούσης ἢ τῆς μὴ²⁰ προσηκούσης τυχούσης ἐπιμελείας τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως· δι' ἣν καὶ ψῆφοι καὶ κρίσεις, τὸ κακοῦργον²¹ τῆς γνώμης ἀναστέλλουσαι καὶ τὴν τῆς πλεονεκτικῆς χειρὸς ἔκτασιν καταστέλλουσαι, καὶ²² ἐν πάσαις ταῖς ὑφ' ἡμᾶς²³ τεταγμέναις ἀρχαῖς καταπεφοιτήκασιν. ἀλλ' ἐπεὶ πολύτροπον ἢ κακία καὶ πολυποικιλώτατον²⁴, καὶ ἅπασαι μὲν, οὐχ ἥμιστα δὲ πλεονεξία, εἰ μήγε καὶ μᾶλλον, ὡς νόμων καὶ θεσπισμάτων²⁵ λαβὰς διαδιδράσκειν μηχανᾶσθαι καὶ τὸν ἀλάθητον παρ' οὐδὲν τῆς θείας δίκης τίθεσθαι ὀφθαλμὸν, διὰ ταῦτα νῦν ἀσφαλεστέρας καὶ ἐπιμελεστέρας ἀναγραφῆς ἠξίωται ταῦτα, τῆς τῶν κακοῦργούντων βουλήσεως τὰ σοφίσματα ῥίπτοντά τε καὶ ἀποτέμνοντα²⁶.

α'. Θεσπίζομεν τοιγαροῦν, τοὺς ἐν πάσῃ χώρῃ καὶ πολιτεῖα, ἣν μετὰ θεὸν ἢ ὑφ' ἡμῶν²⁷ διέπει ἀρχή, διάγοντας²⁸ ἔλευθέραν καὶ ἀνενόηλητον τὴν²⁹ λαχοῦσαν ἔχειν κατοίκησιν. ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο μένει φυλάττων ὁ χρόνος, ἔστω τῆς τῶν τέκνων

¹⁵ Labb. προσδεχόμενος, omissa paulo ante particula ἐπεὶ. ¹⁶ Deest apud Leuncl. ¹⁷ Leuncl. κοινῇ διαμένουσαν. ¹⁸ Labb. κοινὴν καὶ λυσιτ. Ita etiam Leuncl. post Syn. ¹⁹ Cf. Nov. II c. 2. ²⁰ Leuncl. λαθούσης ἡμῖν προσηκ. ²¹ Idem: κακοῦργοῦν. ²² Haec verba καὶ τὴν τῆς πλεον. — καὶ apud Leuncl. desunt. ²³ Leuncl. ἡμῶν. ²⁴ Leuncl. πολὺ ποικιλώτερον. ²⁵ Leuncl. καὶ νόμου θεσπίσματος. ²⁶ Leuncl. ἢ τῶν κακ. — τέμνονταί τε καὶ ἀπορίπτονται. Non male. ²⁷ Labb. ἡμᾶς. ²⁸ Apud Labbaecum hic subijcitur: ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος ἐν τῷ ζυλ' ἔτει ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ. Haec ille, nisi fallor ex Epitome hujus Nov. in Syn. I Cl. sumsit; ibi enim c. 1 sic audit: Θεσπίζομεν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρῃ ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος ἐν τῷ ζυλ' ἔτει ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ ἀνενόηλ. καὶ ἔλευθ. τὴν λαχ. ἔχω τῷ πένητι κατοίκησιν, καὶ ἔστω τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν. εἰ δὲ βουληθεῖη γενέσθαι ἐκποίησις, τῶν δημορουντων ἀργ. ἢ χωρ. οἰκήτ. ἢ ἐξῶν. προκείσθω. — Caeterum ind. I cum anno a. o. c. 6430 non convenit, ut ζυλζ' ἔτει legendum sit. ²⁹ Articulus deest apud Labb.

ἢ συγγενῶν κληροδοσίας τὸ ἐπίκτημα ἢ τῆς τοῦ κατέχοντος προαιρέσεως τὸ βούλημα συμπληρούμενον. εἰ δὲ, οἷα τῆς ἀνθροπίνης βιώσεως³⁰ καὶ τῆς τοῦ³¹ χρόνου παλιθρόοιας, ἀνάγκης ἢ χρείας³² ἐπικειμένης ἢ καὶ θελήσεως τυχὸν μόνης ὑποτιθεμένης, τὴν³³ τῶν οἰκείων τόπων ὑπεισάγει³⁴ ἢ μερικῶς ἢ καθόλου ἐκποιήσιν, τοῖς τῶν αὐτῶν ἢ καὶ τῶν ὁμορούντων ἀγρῶν ἢ χωρίων³⁵ οἰκίτορσιν³⁶ ἢ ἐξώνησις προκείσθω. οὐ μίσει δὲ καὶ φθόνῳ τῶν ἰσχυροτέρων ταῦτα θεσμοθετοῦμεν, ἀλλ' εὐνοία καὶ προστασία τῶν πενήτων καὶ κοινῇ σωτηρία τοῦτο διοριζόμεθα³⁷. ἀνθ' ὧν γὰρ ἐχρῆν τοὺς ἄρχειν ἐκ θεοῦ λαχόντας, τοὺς δόξῃ καὶ πλούτῳ τῶν πολλῶν ὑπερανεστηχότας, περὶ πολλοῦ τὴν τῶν πενήτων ποιείσθαι προμήθειαν, οὗτοι κατάβρωμα τούτους ἔχοντες ὅτι μὴ τάχιον ταῦτα κατέχουσι δυσχεραίνουσιν. εἰ δὲ καὶ μὴ πάντων τὸ τοιοῦτον ἀνοσιούργημα, ἀλλ' ἔστω πᾶσι³⁸ κοινὸν τὸ τοῦ νόμου συντήρημα, ὡς ἂν μὴ λάθῃ τῷ σίτῳ συνεισφερόμενον τὸ ζιζάνιον. μηδεὶς³⁹ οὖν μηκέτι μήτε τῶν περιφανῶν μαγιστρῶν ἢ πατρικίων, μήτε τῶν ἀρχαῖς⁴⁰ ἢ στρατηγίαις ἢ πολιτικοῖς ἢ στρατιωτικοῖς ἀξιώμασι τετιμημένων, μήτε μὴν ὅλως τῶν εἰς συγκλήτου βουλὴν ἀπηριθμημένων, μήτε τῶν θεματικῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαρχόντων, μήτε τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἢ ἀρχιεπισκόπων ἢ ἐπισκόπων ἢ ἡγουμένων ἢ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων⁴¹ ἢ τῶν τὴν προστασίαν καὶ ἐπικράτειαν⁴² τῶν εὐαγῶν ἢ βασιλικῶν οἴκων ἔχόντων, ἢ εἰς οἰκεῖον πρόσωπον ἢ⁴³ τῆς βασιλικῆς περιουσίας ἢ τῆς ἐκκλησίας⁴⁴, ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ παρενθέτου προσώπου τολμήσει μηκέτι εἴτε εἰς χωρίον ἢ εἰς ἀγρὸν, ἢ καθόλου ἢ μερικῶς ὑπεισελθεῖν⁴⁵ ἢ ἀγορᾶς⁴⁶ ἢ δωρεᾶς ἢ κληροδοσίας ἢ ἄλλης οἰασοῦν προφάσεως αἰτία, ὡς ἀνισχύρου μὲν διορισθείσης τῆς τοιαύτης προσκτήσεως⁴⁷, ἀναργύρως δὲ⁴⁸ τῶν ἐπικτωμένων μετὰ τῆς προσγινομένης καλλιέργιας⁴⁹ πρὸς τοὺς κατέχοντας, ἢ τού-

³⁰ Leuncl. γνώσεως. ³¹ Labb. τῆς χρόνου. ³² Verba ἢ χρείας Leuncl. non habet. ³³ Articulum Leuncl. non habet. ³⁴ Leuncl. ἐπιει. ³⁵ Idem: χωρ. ἢ ἀγρῶν. ³⁶ Idem post Syn. in margine notat κτήτορσιν. ³⁷ Leuncl. οὐ μίσει καὶ — τούτου θεσμοθετουμένου — σωτηρία διοριζομένου. ³⁸ Labb. ἐπὶ πᾶσι. ³⁹ Hic Labb. in marg.: α'. Κατάλογος δυνατῶν. ⁴⁰ Leuncl. ταῖς ἀρχαῖς. ⁴¹ Haec verba μήτε τῶν θεοφιλεστάτων — ἀπαρχόντων Epitome illa non agnoscit. ⁴² Leuncl. ἐπιτρόπειαν. ⁴³ Labb. ἢ εἰς οἰκεῖον ἢ εἰς πρόσ. τῆς. ⁴⁴ Epit.: ἐκκλησιαστικῆς. ⁴⁵ Al. ἐπεισελθεῖν. ⁴⁶ Alii ἀγορᾶς, alii ἀγοράσαι. ⁴⁷ Leuncl. κτήσεως. ⁴⁸ Labb. καὶ ἀναργ. ⁴⁹ Libri editi et MSS. in marg.: τουτέστιν ἐμπονημάτων.

των ἢ συγγενῶν αὐτῶν μὴ προσόντων⁵⁰ πρὸς τοὺς τῶν χωρίων ἢ ἀγρῶν οἰκίτο. ας χωρεῖν διακελευσθέντων⁵¹. ἢ γὰρ τῶν⁵² τοιοῦτων ἐπικράτεια προσώπων καὶ τῶν πενήτων τὴν πολλὴν ἐπηύξησε τάλαιπωρίαν, τῷ πλήθει τῶν οἰκετῶν, τῶν μισθαροῦντων, τῶν ἄλλως ἐπιτρεχόντων καὶ συνόντων τὰς ἐπαναστάσεις, τὰς διώξεις, τὰς ἀγγαρείας ἐπάγουσα, τὰς ἄλλως ἐπακλουθούσας θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ τὴν τοῦ κοινῆ διαφθορὰν τοῖς συνοραῖν δυναμένοις⁵³ οὐ μικρὰν, εἰ μὴ προφθάσας ὁ παρῶν ἀναστείλει νόμος⁵⁴, προξένησεν⁵⁵. ἢ γὰρ τῶν πολλῶν κατοικήσις πολλὴν δείκνυσι τῆς χρείας τὴν ὠφέλειαν, τὴν τῶν δημοσίων συνεισφορὰν, τὴν τῶν στρατιωτικῶν λειτουργημάτων συντέλειαν· ἃ πάντως ἀπολείψει τοῦ πλήθους ἐκλειπότητος. καὶ χρὴ τοὺς τῆς πολιτικῆς ἀσφαλείας ἐχομένους καὶ τὸ ταραχτικὸν ἀποτρίβεσθαι, καὶ τὸ βλαβερὸν ἀπωθεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ κοινῆ συνιστᾶν ὠφέλειαν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ μετὰ ταῦτα ἐχέτω καιρὸς ὑπὲρ κοινῆς ὠφελείας καὶ καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων. δεῖ δὲ οὐκ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς φθάσασι τὴν ἐνδεχομένην⁵⁶ ἐπεισάγειν θεραπείαν. πολλοὶ γὰρ ἀφορμὴν ἐμπορίας⁵⁷ τὴν τῶν πενήτων λαβόμενοι ἀπορίαν, ἣν ὁ πάντα φέρων χρόνος ἤνεγκε, μᾶλλον δὲ ἢ⁵⁸ τῶν ἡμετέρων πληθῆς ἀμαρτημάτων τὴν θείαν⁵⁹ ἐκβιαζομένη φιλανθρωπίαν προξένησεν, ἀντὶ φιλανθρωπίας, ἀντὶ οἴκτου, ἀντὶ χρησιμότητος, λιμῇ πιεζομένους ὀρώντες τοὺς πένητας, οἱ μὲν ἀργυρίῳ οἱ δὲ χρυσίῳ οἱ δὲ σίτῳ ἢ ἄλλαις τισὶν ἐπιδόσεσιν, εὐάνως τὰς τῶν ἀτυχούντων πενήτων ἐξωνήσαντο κτήσεις, βιαιότεροι τῆς προκειμένης ἀνάγκης, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις⁶⁰ τοῖς ἀθλίοις τῶν χωρίων οἰκίτορασι γινόμενοι ὡσπερ τις λοιμικῆ νοσημάτων ἐπιφορὰ, ἣ⁶¹ γαγγραινῆς δίκην τῷ τῶν χωρίων ἐπεισφρήσαντες σώματι καὶ τὴν πανωλεθρίαν ἐπισκευαζόμενοι⁶².

β. Ὅσοι τοίνυν ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶ-

⁵⁰ Leuncl. περιόντων. Epit.: ἢ τούτων συγγενεῖς ἢ συγγενῶν αὐτῶν μὴ προσόντων.

⁵¹ Leuncl. δικαιοθέντων, quod fortasse praestat. Epit.: δικαιοθείσης.

⁵² Articulus apud Leuncl. deest.

⁵³ Leuncl. post Syn. τοῖς

συνοραῖς δυναμένοις, cui in margine substituit γενναμένη.

⁵⁴ Idem: ἀνα-

στείλῃ ὁ παρῶν νόμος.

⁵⁵ Hoc verbum apud Leuncl. deest. Forte προξένη-

σαι.

⁵⁶ Leuncl. ἐνδεχομένην.

⁵⁷ Leuncl. post Syn. in marg. εὐπορίας, quod

in JGR. in textum recepit.

⁵⁸ Leuncl. ἦν ἢ.

⁵⁹ Idem: θείαν sine articulo.

⁶⁰ Idem: καὶ αὐτοῖς τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ.

⁶¹ Deest apud Leuncl.

⁶² Leuncl.

ἐπισφρήσασα — ἐπισκευαζομένη.

νος, ἤτοι τοῦ λιμοῦ καταλαβόντος ἢ παρελθόντος⁶³, ἀγρῶν ἢ χωρίων ἐγκρατεῖς γεγόνασιν ἢ μερικῶς⁶⁴ ἢ καθόλου ἐν αὐτοῖς κτήσεις προσελάβοντο τῶν περιφανῶν, οὓς ἄνωθεν κωλύεσθαι ἢ παρούσα συγγραφὴ γράφει, τούτους ἀπολαμβάνοντας τὸ παρ' αὐτῶν καταβληθὲν τίμημα ἐκείθεν ἐξεοῦσθαι, ἢ παρὰ τῶν πρωτοτύπων δεσποτιῶν ἢ παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτῶν⁶⁵ ἢ συγγενῶν, ἢ τοῦτων ἀπορούντων, παρὰ τῶν ἄλλως συντελούντων, ἢ καὶ παρὰ τῆς ομάδος τῆς τοῦ τιμήματος ἐπιδόσεως⁶⁶ προβαίνουσης. ὑπὲρ δὲ τῶν ἐπ' αὐτοῖς⁶⁷ καλλιερρημάτων, εὐπορούντων μὲν καὶ βουλομένων τῶν εἰρημένων προσώπων καταβαλλομένων τὸ ἀνήκον, ἀπορούντων δὲ καὶ⁶⁸ μὴ βουλομένων, τὰς εἴλας ἐπαναλαμβανομένους ἐπαναχωρεῖν, εἴπερ ἐξ οἰκειῶν ἐξόδων ταύτας προσέθεντο, καὶ μὴ καὶ αὐταὶ⁶⁹ τῆς τῶν πενήτων καὶ περιουσίας καὶ ἐργασίας ἐπιδείκνυνται. ἀλλὰ⁷⁰ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὡς εἰκὸς δοκούσης δικαίας ὡς ἐξ ἀγορασίας κτήσεως. δωρεᾶς δὲ ἢ κληροδοσίας, ἢ ἄλλας τοιοντοτρόπους καὶ σεσοφισμένας ἐπικτήσεις ἢ ἀρπαγὰς, ἀνισχύρους εἶναι καὶ πάλαι⁷¹ καὶ νῦν διοριζόμεθα, μηδὲν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν κακομηχάνων ἐπιζητεῖν δυναμένων, ἀλλὰ προῖκα τοῖς ἰδιοῖς ἀναδίδοσθαι ταῦτα δεσπόταις, ἢ τυχὸν τούτων ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντων, τέκνοις ἢ συγγενέσιν⁷², ἢ καὶ τούτων ἀπολλυμένων⁷³, τοῖς συντελεσταῖς παρέχεσθαι.

γ'. Εἰ⁷⁴ δὲ καὶ τινὰς εὐνοϊκώτερον τὰ τῆς θείας ἐπέϊθε προνοίας ἢ ἄλλοις τισὶν ἀκαταλήπτου λόγου πρὸς κρείττονα μετεσκευάσατο τῆς παρουσίας βιώσεως κατάστασιν, τῆς ταπεινοτέρας ἀφαρπάσασα τύχης καὶ πρὸς ὑψηλοτέραν μετεωρίσασα, μένειν καὶ αὐτοὺς ἐφ' ἧς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον κληροδοσίας καὶ κατασχέσεως⁷⁵ δικαιούμεν, καὶ μὴ τὸ μέτρον τῆς οἰκειᾶς παρεκτεινομένους τύχης ἀτυχεστέρους τοὺς πλησιοχώρους λεηλατοῦντας ἀπεργάζεσθαι. τοῦτο γὰρ τῶν ἐν ὕψει καὶ δόξῃ βιωτικῆς λαμπρότητος γαυρουμένων πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους τῶν συναλλαγμάτων ἀρμοδιώτερον ἐπίκλημα· τῆς τῶν προσώπων διαφο-

⁶³ Leuncl. ἢ τοῦ λιμοῦ καταλαβόντος. ⁶⁴ Leuncl. μερικῶς. ⁶⁵ Epit. addit ἢ συγκληρονόμων. ⁶⁶ Leuncl. in JGR.: ἀποδόσεως. ⁶⁷ Labb. αὐτῆς. ⁶⁸ Epit. ἢ. ⁶⁹ Leuncl. ταῦτα. ⁷⁰ Labb. in marg. γ'. περὶ δωρεᾶς. Etiam apud Leuncl. hoc loco cap. 3 inchoatur. ⁷¹ Cf. Nov. II c. 2. Sed fortasse cogitandum est de his, quae supra c. 1 dicta sunt; unde Epit. legit: καὶ πάλιν νῦν διορίζ. ⁷² Leuncl. post Syn. γονεῦσιν. ⁷³ Leuncl. ibid. ἀπολελυμένων, JGR. ἀπολελειμένων. ⁷⁴ Apud Labb. in marg. δ'. περὶ τοῦ μὴ ἐμπλατόνεσθαι τοὺς δυνατούς. — Epit.: Εἰ καὶ τινὰς τῶν συχωριτῶν. (Eisdem illa paullo inferius vocat τοὺς ἀρετὴ δοξασθέντας χωρίτας.) ⁷⁵ Leuncl. καταστάσεως.

ρᾶς ὡς μὴ κοινὴν καὶ⁷⁶ συμφέρουσαν καὶ σύμφωνον τὴν πραγματείαν, οὐ λογισμῶν μόνον προλήψει ἀλλὰ γὰρ καὶ πραγμάτων ἀκολουθίᾳ, ἐν πολλοῖς ὁσημέραι ὑποτυπούμενης τε καὶ τρανολογούσης. οἷς πλέον ἔχρην ἀνασκοπούμενοις τὰ τῆς θείας πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας πρὸς τὸ ὁμόχωρον εὐνοϊκώτερον⁷⁷ διατίθεσθαι, καὶ τὸ ἄδηλον τῆς τύχης ὑπολογιζομένους καὶ τὸ τῆς κρίσεως ἄφικτον μὴ ἄρπαγμα τίθεσθαι τὰς τῶν πλησίον περιουσίας, εἴπερ μὴ βούλονται καὶ αὐτοὶ τῷ προκειμένῳ δικαιούσθαι κρίματι.

δ. Τοῦς⁷⁸ δὲ πρὸ τῶν ὠρισμένων χρόνων ἐν κατασχέσει τοιούτων κτημάτων γεγονότας, εἴπερ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐνορῶνται μένοντες καταστάσεως, μένειν καὶ αὐτοὺς συγχωροῦμεν, τῆς τοῦ πλησίον⁷⁹ κτήσεως ἐπίσης τοῖς ἄλλοις τὴν κώλυσιν ἐπιφερομένους. εἰ δὲ φορτικοὶ τινες καὶ ἐπαχθεῖς πρὸς τοὺς πλησίον διαδεικνυνται, βαρείας τινὰς ἢ συνεχεῖς προξενούντες βλάβας τοῖς πένησιν, ἐξωθεῖσθαι τούτους καὶ ἀπελαύνεσθαι, μισθῶμα τῆς χαλεπῆς καὶ ἀπλήστου προαιρέσεως τὴν τῶν οἰκείων ἐκπτώσιν ἀπολαμβάνοντας.

ε. Ἡ⁸⁰ δὲ τῶν⁸¹ τιμημάτων ἀνάδοσις ἀνωτέρω εἰρημένη ἐμμελεστέρας δεομένη καὶ λεπτοτέρας ζητήσεως, οὐ φαύλης καὶ ἀλογίστου ἔτυχε διακρίσεως. ἐλευθέρας γὰρ καὶ ἀβιάστου⁸² συντελεσθείσης τῆς πράξεως καὶ δικαίας ἐνορῶμένης τῆς καταβολῆς τοῦ τιμήματος, δικαίως καὶ ὁ τῆς ἀναστροφῆς φυλαχθήσεται λόγος μικρᾶ τινι παρενθήκη θεσπίσματος τὸ τῆς πενίας ἄπορον ἀνακτώμενος, τὸ⁸³ παρευθὺ μὲν τὴν τῶν τόπων ἀναστροφὴν καὶ ἀπόδοσιν γίνεσθαι πρὸς τοὺς πεπρακότας ἢ κληρονόμους αὐτῶν ἢ συγγενεῖς, τούτων δὲ μὴ ὄντων πρὸς τοὺς συντελεστάς· καὶ εὐπόρων μὲν ὄντων αὐτῶν, ἀνταποδιδόναι τὸ ἐξ ἀρχῆς καταβληθὲν τίμημα, ἀπορούντων δὲ πρὸς τὸ ταχὺ τῆς ἀναδόσεως μὴ προσεχβιάζεσθαι⁸⁴, ὡς μὴ φορτικωτέραν αὐτοῖς ὀφθῆναι καὶ δυσαχθεστέραν τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἐπιζομένης ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας⁸⁵ τὴν νῦν ἐπιβαρυνομένην εἰς-

⁷⁶ Leuncl. κοινῆ συμφ. ⁷⁷ Verba εὐνοϊκώτερον — ἄρπαγμα apud Leuncl. exciderunt. Librarius a διατίθεσθαι ad τίθεσθαι aberraverat. ⁷⁸ Apud Labb. in margine est: ε. περὶ τῶν πρὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος κατασχόντων τόπια.

⁷⁹ Epit. τοῦ πλείονος. Non male.

⁸⁰ Apud Labb. legitur rubrica marginalis:

ε. περὶ τοῦ τιμήματος τῶν ἐξωνηθέντων ἀπὸ πρώτης ἰνδικτιῶνος. ⁸¹ Labb. περὶ τῶν.

⁸² Leuncl. „al. ἀστασιάστου“. Ita scil. est in Epit.

⁸³ Epit.

τῷ. Non male.

⁸⁴ Leuncl. προσβιάζεσθαι.

⁸⁵ Verba καὶ ἀσφ. apud

Leuncl. desunt.

πραξιν. ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ περιεργον καὶ ἀνελεύθερον τῆς τῶν πολλῶν γνώμης διὰ τῆς ταχείας εἰσπράξεως οὐκ ἐρ-
 θριάσει μὴ οὐκ ἀπαράθραυστον μένειν τὴν τῶν ὑποτυπωθέν-
 των⁸⁶ ἔκβασιν διαμηχανήσασθαι. τοῖς γὰρ ἀπληστίας πάθει καὶ
 ψυχικῇ πενίᾳ πρὸς τοσοῦτον πορισμὸν προστετηκόσι καὶ μηδὲν
 αἰσχρὸν τῶν εἰς χρηματισμὸν συντελούντων ὑπολογιζομένοις καὶ
 τοσαύτης πολυπραγμοσύνης ἐφόδιον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφορτι-
 ζομένοις οὐδὲν ἀτόλμητον, οὐδὲν ἀνεπιχειρήτων⁸⁷ περιλειφθήσε-
 ται εἰς τὴν τῆς οἰκείας συμβαλλόμενον προθέσεως συντέλειαν.
 ἀλλ' εἰς κώλυσιν τῶν καινῶν ἐφευρημάτων καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν
 διορισθέντων ὁ τῆς τριετίας εἰς ἀναμονὴν προκείμεθω χρόνος,
 καὶ τῷ ἀπόρῳ τὴν εὐπορίαν φέρειν δυνάμενος καὶ τὴν ἀπό-
 δοσιν ἀλύπως παρέχειν ταμιεύμενος. δεῖ γὰρ μετὰ τοῦ συμ-
 φέροντος⁸⁸ καὶ τὸ φιλάνθρωπον συνεξυφαινεσθαι τοῖς θεσμο-
 θετούμενοις καὶ συνεισφέρεισθαι, καὶ ἄλλως δὲ τοῦ⁸⁹ χρόνου
 ὑπερθέσεως εἰσαχθείσης. ἅπαξ γὰρ τῆς περὶ τούτων ἀποφά-
 σεως ἐξενηχθείσης, τοὺς παρακοῆ τῶν προστεταγμένων ἐαλω-
 κότας οὐ ξένον οὐδὲ νόμων⁹⁰ ἀλλότριον τῶν οἰκείων ἐπαπο-
 λαύειν⁹¹ πόνων τὰ ἐπιχειρα καὶ τῶν προσόντων ἀλλοτριούσθαι
 δικαιωμάτων. ἀλλὰ γὰρ αἰεὶ φιλανθρωπίῳ τὸ αὐστηρὸν τῆς
 ἀκριβείας κεραννύντες γνώμη, ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐκπτώσεως
 τὴν τῆς τριετίας ἀναβολὴν διωρισάμεθα, μετρίως μὲν τοὺς
 ἐξημαρτηκότας κολάζοντες, ἀξίως δὲ καὶ τοὺς ἐλέους τυχεῖν
 ἀξιούς πένητας τῇ ἀναβολῇ ἀγαθύνοντές τε καὶ παρηγορούμενοι,
 καὶ σύμμετρον ἑκατέροις⁹² τὴν θεραπείαν προσφέροντές τε καὶ
 ἀφοσιούμενοι.

ζ'.⁹³ Ἐπεὶ δὲ καὶ τινες⁹⁴ πρὸς τοσαύτην χρηματισμῶν ἠη-
 λακότας πόθησιν ἀκηκόαμεν, ὡς εὐώνως τὰς τῶν πενήτων, ἀλλὰ
 γὰρ⁹⁵ πῶς εἶπω ἐξωνήσασθαι καὶ μὴ χανθὸν καταπιεῖν; κτήσεις
 προελέσθαι τὸ τῆς γνώμης καὶ τῆς πράξεως διάφορον οὐχ⁹⁶
 ὅμοιαν τῶν προλαβόντων τὴν διάκρισιν ἐξειργάσατο. εἴπερ
 οὖν εὐρίσκεται ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἢ δικαία τῶν πεπραμένων
 ἀποτίμησις, ἀναργύρως τοὺς ἀγοράσαντας ἀπελαύνεσθαι.

ζ'.⁹⁷ Εἰ δὲ καὶ μὴ πρὸς τοσοῦτον, ὅμως δὲ εἰς περιγρα-

⁸⁶ Leuncl. πωληθέντων. ⁸⁷ Leuncl. οὐδ' ἀνεπιχειρήστον. ⁸⁸ Idem
 μετὰ δικαίου καὶ τοῦ συμφ. Forte μετὰ τοῦ δικαίου καὶ τὸ συμφέρον καὶ
 φιλ. ⁸⁹ Idem τῆς τοῦ. ⁹⁰ Verbum νόμων apud Leuncl. deest. ⁹¹ Leuncl.
 ἀπολαβεῖν. ⁹² Deest apud Labb. ⁹³ Idem in marg. ζ'. περὶ τῶν εὐώνως
 προεξωνησαμένων. ⁹⁴ Leuncl. τινες καί. ⁹⁵ Idem γὰρ non habet.
⁹⁶ Labb. καὶ οὐχ. ⁹⁷ Haec capiti praecedenti Leuncl. et Labb. conjungunt: ego

φῆν καὶ βλάβην τῶν πεπρακότων, ἔφθασε δὲ τῆς ἐκεῖθεν προσ-
 ὄδου τὸ κέρδος ἔξισωθῆναι τῇ καταβολῇ τοῦ τιμήματος, μηδὲν
 αὐτοὺς ἕτερον ἐπιζητεῖν. ἐλαττουμένου⁹⁸ δὲ, τὸ λείπον ἀπο-
 λαμβάνειν παρὰ τῶν δικαιουμένων εἰς τὴν τῶν τόπων ἀπό-
 ληψιν.

η'. Ἀλλὰ μηδὲ προφάσει μονάσαντός τινος ἢ μονάσαι βου-
 λομένου καὶ τὴν ἰδίαν προσκυρώσαντος τῷ ἱερῷ φροντιστηρίῳ
 κτήσιν τὰ καλῶς νῦν δόξαντα σύγχυσιν τινα δεχέσθω⁹⁹, ἱκανὴν
 ἐκ τῆς παρούσης διακρίσεως εἰμοιροῦντα¹⁰⁰ τὴν ὠφέλειαν, τὸ¹⁰¹
 τὴν δικαίαν τιμὴν τοῦ κτήματος ἀπολαμβάνειν, εἰ ἀληθῶς σω-
 τηρίας ἕνεκα τοῦτο καὶ μὴ δόλῳ καὶ περιεργίᾳ καὶ υσοφι-
 σμένη¹⁰² διαπέπρακται περινοία. τοῦτο δὲ οὐχ ἦντιον εἰς λυσι-
 τέλειαν τῶν ἱερῶν οἴκων ἢ τῶν πενήτων λόγισθῆσεται, ἀπαλ-
 λαττομένων μὲν ἔριδος καὶ φιλονεικιῶν καὶ ἀνελευθέρου κτήσεως,
 φευγόντων δὲ καὶ οὐκ ἐπιτρεχόντων πτωμάτων αἰτίους εὐρέσεις
 καὶ κατασχέσεις, ἀνθρώποις τε οὔσι καὶ ἔτι σαρκὶ συνδεδεμέ-
 νοις¹⁰³ καὶ οὐκ ἀναλώτοις μένειν πεπιστευμένοις τοῖς ἀνθρω-
 πῖνοις ὀλισθήμασιν.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν φιλανθρωπότερον διωρίσθη, καὶ τὸ τῆς
 φιλοκτημοσύνης ἀκόρεστον μετριώτερον ἐπιτιμώμενα, καὶ τὸ
 κοινῇ λυσιτελοῦν εἰσηγούμενα, ὡς μηδένα μηκέτι μήτε τῶν περι-
 βλέπτων μαγίστρων ἢ πατρικίων, μήτε τῶν ἀρχαῖς ἢ ἐξουσιαῖς
 ἢ ὄλως βασιλικοῖς ἀξιώμασι τετιμημένων, ἢ πολιτικῶν ἢ στρα-
 τωτικῶν ἢ θεματικῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαρχόντων, μήτε μητρο-
 πολιτῶν ἢ ἀρχιεπισκόπων ἢ ἐπισκόπων ἢ ἡγουμένων ἢ τῶν
 εὐαγῶν τόπων προεστώτων, ἢ τῶν ἄλλως κοσμικῆς ἢ ἱερατικῆς¹⁰⁴
 δόξης τυγχανόντων, ἢ ἀγορᾶς¹⁰⁵ ἢ δωρεᾶς ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ
 ὑπεισέρχεσθαι εἰς χωρίων ἢ ἀγρῶν κτήσεις. τοὺς γὰρ μετὰ τὴν
 παροῦσαν διάταξιν τοιοῦτόν τι κατατολμῆσαι βουληθέντας καὶ
 ἀναγύρως ἐκεῖθεν ἐξελαύνεσθαι κελεύομεν, καὶ τῶν οἰκείων
 ἐμπονημάτων καὶ καλλιεργημάτων¹⁰⁶ ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ
 δημοσίῳ, περιφανεῖς μὲν ὄντας, τὴν τοῦ ἐπικτήματος τιμὴν
 καταβάλλεσθαι¹⁰⁷ (οὐκ ὠφελείας ἢ συνεισφορᾶς ἕνεκεν τοῦ δη-
 μοσίου, — οἱ γὰρ τὸ τῶν ἄλλων ἀκόρεστον τῆς φιλοκτημοσύνης

auctoritate indicis, qui huic Novellae praepositus est, invicem distinguere malui.

⁹⁸ Scil. τοῦ κέρδους. Sic conjicio. Leuncl. ἐλαττουμένους, Labb. ἐλαττουμένων.

⁹⁹ Leuncl. δέχεσθαι· ἀλλ' ἴα. ¹⁰⁰ Idem εἰμοιροῦντας ὡφ. ¹⁰¹ Deest artic.

apud Leuncl. ¹⁰² Labb. διασεσοφ. ¹⁰³ Leuncl. συνδουμένοις. ¹⁰⁴ Verba

ἢ ἱερατ. Leuncl. non habet. ¹⁰⁵ Al. ἀγορασίας. ¹⁰⁶ Verba καὶ καλλ. apud

Labb. desunt. ¹⁰⁷ Labb. καταβαλλομένους.

ἀναστέλλειν σπουδάζοντες πῶς ἂν εἰς οἰκειῶν κέρδος τοῦτο ἀνευθριάστως διορισάμεθα¹⁰⁸, οὐ κοινήν ὠφέλειαν ἀλλ' ἴδιαν ποιῆσθαι ἐξελεγχόμενοι;¹⁰⁹ — ἀλλὰ τῆς τῶν πενήτων ἕνεκα προμηθείας) τῶν εὐτελεστέρων δὲ καὶ ἀναργύρων ἐκδιακομένων, καὶ διὰ τῆς προσηκούσης τιμωρίας σωφρονιζομένων. ταῦτα κρατεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ὑπήκων σωτηρίας βουλόμεθα, ὑπὲρ ὧν πολλὴ καὶ διηνεκῆς ἡμῖν πρόκειται πρόνοια. εἰ γὰρ τοσαύτην ἐθέμεθα τῶν ὑπὸ χεῖρα πρόνοιαν, ὡς μηδενὸς φείσασθαι τῶν συντελούντων εἰς ἐλευθερίαν, δι' ἧ καὶ χῶραι καὶ κῶμαι καὶ πόλεις Θεοῦ συνεργούντος ἡμῖν προσεγένοντο ἕτων ὑπεναντίων, αἱ μὲν ἔργον πολέμου γεγόμεναι, αἱ δὲ τῷ τούτων ὑποδειγματι καὶ τῷ τῆς ἀλώσεως καὶ πρὸ τῆς πολεμικῆς ἀλοῦσα φόβῳ σάλπιγγος προσρνεῖσαι, καὶ τοσαύτην τοῖς ὑπήκοις παρασχεθῆναι τῆς πολεμικῆς ἐφόδου τὴν ἐλευθερίαν Θεοῦ συνεργούντος διηγωνισάμεθα, εὐχῆς καὶ σπουδῆς ἔργον προθέμενοι¹¹⁰. οἱ τοίνυν πρὸς τὴν τῶν ἔξωθεν ἐχθρῶν ἐπιφορὰν τοσαῦτα κατεργασάμενοι, τοὺς οἰκειοὺς καὶ ἔνδοθεν ὄντας ἐχθροὺς τῆς φύσεως, τῆς πλάσεως, τῆς εὐνομίας πῶς οὐκ ἀποτριψόμεθα τῷ δικαίῳ τῆς ἐλευθερίας βουλήματι, τῷ τμητικῷ τῆς παρουσίας νομοθεσίας καὶ ἐλευθερίας¹¹¹ ξίφει, δυσχεραίνοντες καὶ βαρυνόμενοι τὸ ἀκόρεστον, τὴν πλεονεκτικὴν ἀποτέμνοντες προαίρεσιν, καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς τυραννικῆς καὶ βαρείας καὶ χειρὸς καὶ γνώμης ἀπαυχενίζοντες τὸ ὑπήκοον; ταῦτα ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν¹¹² διηνεκῶς μένειν ἰσχύος ἕκαστος τῶν δικάζειν λαχόντων παρασκευαζέτω, εἰς Θεοῦ Θεραπείαν καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βασιλείας ἡμῶν, εἰς κοινήν¹¹³ λυσιτέλειαν καὶ ὠφέλειαν.

NOV. VI.

Imp. Constantini Porphyrogeniti

de potentibus praedia pauperum acquirentibus¹. (A. 947.)

Νεαρὰ² τοῦ κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως τοῦ πορφυρογεννήτου περὶ τῶν εἰσερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνα-

¹⁰⁸ Labb. διωρησάμεθα.¹⁰⁹ Leuncl. ἐλεγχ.¹¹⁰ Labb. προτιθέμ.¹¹¹ Verba καὶ ἑλ. apud Leuncl. desunt.¹¹² Leuncl. αὐτῆς.¹¹³ Leuncl. μόνην.

¹ Constantini Novellam de potentibus praedia pauperum acquirentibus integram servavit appendix Synopseos I, II et III classis: Synopseos I cl. appendix insuper etiam epitomen ejus Novellae praestat. Edidit Leuncl. post Syn. p. 14 et JGR. II

κοινώσεις πενήτων, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόφιλος πατρίκιος
καὶ κοιαιστωρ, μηνὶ μαρτίῳ Ἰνδ. ε' ἔτους ξυνέ·

Παρὰ πολλῶν ἀνέμαθεν ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεῖα ἡμῶν, ὡς οἱ
ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων³ δυνατοὶ καὶ ὑπερέχοντες, κατα-
φρονήσαντες καὶ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας καὶ αὐτοῦ τοῦ φύσει
δικαίου καὶ τῆς ἡμετέρας προσταξέως, οὐ παύονται ἐπεισερ-
χόμενοι ἐν τοῖς χωρίοις ἕνεκεν ἀγορῶν⁴ καὶ δωρεῶν καὶ κληρο-
νομιῶν, καὶ τῇ τοιαύτῃ προφάσει τοὺς ἔλεινους τυραννοῦντες
πτωχοὺς καὶ τῶν ἰδίων ποιοῦντες μετανάστας⁵. διὰ τοῦτο ἐκ
κοινης διασκέψεως νόμον καὶ δόγμα κοινὸν ἐκτιθέμεθα καὶ ἐκτυ-
πούμεθα ἐν ὅλοις ἡμῶν τοῖς θέμασιν, οὕτως·

α'. Τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας⁶ εἰργομένων
ἀγοράζειν προσώπων καὶ οἰκῶν, βασιλικῶν τε καὶ εὐαγῶν, ἀπὸ
τῆς τῶν χωρίων ομάδος ἢ τοῦ καθέκαστον, καὶ ἄλλως μὲν τῶν
πρὸ τῆς νομοθεσίας ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης Ἰνδικτιῶνος
προκρινομένων, βαρύτερος δὲ μετὰ τὴν νομοθεσίαν· οὐδὲ οὕτως
οἱ πλείονες τῶν δυνατωτέρων ἀπέσχοντο τῶν πρὸς τοὺς πένητας
ὀλεθριωτάτων συναλλαγμάτων, ὡς καὶ τοὺς δικαστὰς, ἀνάγκη
μᾶλλον ἀλλὰ μὴ προαιρέσει ἐκβιασθέντας, ἄλλοτε ἄλλας περὶ
τούτων κατ' οἰκονομίαν ἐκφέρειν τὰς ἀποφάσεις. ὕθεν⁸ κοινή

p. 142. — Laudatur in Ecloga lib. I—X Basil. eo loco, quem supra Nov. II not. 1
excitavimus. — Exemplar hujus Novellae in thema τῶν Ἀνατολικῶν directum ex Cod.
Vatic. 1178 (?) fol. 265 nuper edidit Witte in calce Ἀνεκδότ. ed. Heimb. II
p. 273. — Tempus, quo edita est, colligitur ex his quae not. 8 et 18 adducuntur.

² In Syn. I cl. inscriptio simpliciter haec est: *Αἱ νεαραὶ τοῦ κυροῦ κωνσταντινίου
τοῦ βασιλέως*. In Syn. II et III cl.: *Αἱ νεαραὶ τοῦ κυροῦ κωνσταντινίου κτλ.*,
uti supra editum est. Epitomae illi in Syn. I cl. inscribitur: *Νεαρὰ β' κωνσταν-
τινίου περὶ δυνατῶν εἰσελθόντων εἰς κτήσω πενήτων*. Denique exemplari in
thema τῶν Ἀνατολικῶν misso in Cod. Vatic. inscriptum est: *Νεαρὰ τοῦ κυρίου
ἑωμανοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ γέροντος ἀκόλουθος τῇ πρώτῃ αὐτοῦ νεαρῆ τῇ
περὶ προτιμῆσεως*.

³ Leuncl. notat: „hoc est Bithynorum Asiae“. De themate
Thracensium, nec non Anaticorum videndus est Constant. Porphyr. de thematibus
ed. Paris. p. 2. 7.

⁴ Leuncl. in marg. ἀγορασιῶν. ⁵ Pro his, quae hactenus
leguntur, exemplar in thema Anaticorum directum haec habet: *Περὶ τῆς πενίας
καὶ ἀπορίας τοῦ λαοῦ τοῦ θέματος τῶν ἀνατολικῶν καὶ τῆς τῶν δυνατῶν
κατ' αὐτῶν τυραννίδος ἀνεμάδομεν, καὶ μεγάλως ἐξεπλάγημεν ἐπὶ τῇ ἀκο-
ρήσει καὶ πλεονεκτικῇ αὐτῶν γνώμῃ, ὅτι οὔτε νόμος οὔτε φόβος βασιλέως
τὸ ἀπληστον αὐτῶν ἐστράγγυεν*.

⁶ Intelligitur Nov. V, quae praecedit.

⁷ Praepositionem addo ex exemplari, quod Witte edidit. ⁸ Hic denum incipit
Epitome illa, de qua supra diximus, et quidem sic: *Θεσπίζομεν τοίνυν, ὅσοι
ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀναρῆσεως ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἐ' Ἰνδ. τῶν κεκλωμέ-
νων δυνατῶν προσώπων ἐτόλμησαν ὑπεισελθεῖν — ἀκίνητον, πάντως ἀπελα-*

περὶ τῶν τοιούτων ἀπόφασιν μετὰ βασιλικῆς ἡμῶν ἐπικρίσεως γέγονεν, ὥστε ἀναμφιβόλως καὶ ἀνυπερθέτως πάντας ἀπελαθῆναι τοὺς ἀπὸ τῆς εἰρημένης νομοθεσίας ἀγοράζειν κωλυόμενους, μηδένα λόγον μηδὲ περὶ δαπανημάτων⁹ ἀπαιτήσεως ἔχοντας, ὅσοι δηλαδὴ ἐκ¹⁰ τῆς ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν ἀναρρήσεως¹¹ κατετόλμησαν ὑπεισελθεῖν ἐν χωρίοις ἢ ἀγροῖσιν, ἢ εἰς κτήσιν πενήτων ἀκίνητον.

β. Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰνδικτιῶνος ἤτοι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μέχρις ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύσεως, ἀδιαφόρως μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ἐνταῦθα διωρισμένην ἐνεργεῖν, ὥστε πᾶσαν δωρεὰν καὶ κληρονομίαν καὶ τὰς ἐπινενοημένας πρὸς περιγραφὴν τούτου τοῦ νόμου ἐπικυρωτικὰς τε καὶ διαλύσεις μεταξὺ τῶν ἤδη κεκωλυμένων ἀργεῖν καὶ ἀντὶ μηδὲ γενομένων νομίζεσθαι, μηδὲ τῶν ἐπὶ ταύταις καταβληθέντων οἰανδήποτε εἰσπραξίν τῶν πεπρακῶτων εὐλαβουμένων· ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀνταλλαγὰς ἀνατρέπεσθαι, ἀναλαμβάνοντος ἐκάστου τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἴδιον¹², εἰ μὴ τι ἄρα τοῦτο οὐ βούλεται ὁ πτωχὸς, ἅτε πρὶν ἀνακεκοινωμένους ὄν, καὶ οὐ μόνον ἴδια τὴν ἑαυτοῦ κατάσχεσιν ἀφορίσας διὰ τὸ ἀνενόητον, ἀλλὰ καὶ τὸ κρεῖττον ἀντιλαβῶν. περὶ δὲ τῶν διαπραάσεων, ἀνατρέπεσθαι μὲν καὶ ταύτας, παραχρῆμα τῶν διαπραθέντων πρὸς τοὺς πεπρακῶτας ἀναδιδόμενων, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς συγκληρονόμους καὶ συντελεστάς κατὰ τὴν πρώτην νομοθεσίαν. περὶ δὲ τῶν τιμημάτων, σκοπεῖσθαι τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα· καὶ εἰ μὲν δυνατὸς ἦν ἢ προσφικνωμένος δυνατῷ ὁ ἡγορακῶς, εἴτε πολιτικῷ εἴτε ἐκκλησιαστικῷ, τυχὸν ἐπισκόπῳ, ὃ δὲ πωλῆσας τῶν ἀπόρων ἐστίν, ὡς μηδὲ ν' νομισμάτων εὐπορεῖν, σχολάζειν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τιμήματος. εἰ δὲ ὑπὲρ τὰ ν' νομίσματα εὐπορεῖ, καὶ οὕτως ἀνεξικάκως μετὰ προθεσίαν τριετίας ἀποδώσει τὸ τίμημα, τῶν αὐτῶν ἀπολαύων μετὰ τῆς ὁμάδος προνομίων, κἂν σχολαριὸς ἐστίν ἢ σεκρέτοις ὑπηρετούμενος. εἰ δὲ ἡμᾶς ἦν ἢ πωλῆσασα, ἀπορεῖ δὲ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν¹³, ἐχέτω πρὸς τοῦτο

θῆναι, μηδένα λόγον — ἔχοντας. περὶ τῶν ἀπὸ κτλ., ut est in textu. ⁹ Leucl. in marg.: „al. ἐμπονημάτων“. ¹⁰ Apud Will. est ἀπό. ¹¹ Leucl. in marg.: „τουτέστι τῆς παρελθούσης α' Ἰνδ.“ Quod addidisse videtur ex Epitome hujus Novellae (cf. not. 8). Numquid auctor hujus Epitomae Constantinum Porphyrogenitum ind. XV (i. e. anno 942) imperatorem renuntiatum esse significare voluit? Vulgo id anno 945 ind. III, expulsis Romano ejusque filiiis, narrat accidisse. Vide etiam infra notas ad Nov. XV. ¹² Haecenus exemplar illud, quod in Vatic. Cod. servatum est. ¹³ Leucl. in marg.: „al. ἀπόδοσιν“.

τοσοῦτων χρόνων προθεσίαν, δι' ὧσιν ἂν ὁ δικάζων ἀπὸ τῶν μελλόντων καρπῶν συλλογίσηται δύνασθαι εὐλυτωθῆναι τὸ τίμημα. εἰ δὲ ὀπωσοῦν δεικνύται ὁ πωλήσας ἢ οἱ πωλήσαντες ἐν τῇ πράσει βίαν ἢ δόλον ὑποστάντες, ἢ πρὸ τῆς πράσεως ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ ἢ τῆς φραμιλλας αὐτοῦ ἀδικούμενοι καὶ καταδυναστεύομενοι, μηδὲν ἀναδιδοῦσαν, κἄν ὁ ἀγοραστής οὐκ ἦν τῶν δυνατωτέρων. τὰ δὲ εὐτελέστερα τῶν μοναστηρίων, καὶ ὅσοι ἀπὸ σπαθαρίων τῶν ἐν τῇ Θεοφυλάκτι πόλει διατριβόντων καὶ κατωτέρων ἀρχόντων ἔτυχον ἀγοράσαντες χωρὶς οἰασθήποτε βίας καὶ ἀδικίας, μηδὲ προστασίαις δυνατωτέρων διφρεντεύομενοι, μὴ μόνον τὰς τιμὰς ἀναλαμβάνέτωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπικερδεῖς δαπάνας, οἷον εἰς ἀμπελώνων καταφρυτεύσεις καὶ ὑδρομύλων κατασκευὴν· δύνασθαι δὲ καὶ τὰς ὕλας τῶν ἰδίων οἰκημάτων περιαιρεῖν μετὰ τοῦ μὴ βλάψαι τὴν προτέραν κατάστασιν, εἰ μὴ τὴν ὑπὲρ τούτων δαπάνην λαμβάνουσιν. ἀπορίας δὲ οὐσης πρὸς τὴν ἀναστροφὴν τῶν χρεωστούμενων, μεσεγγυᾶσθαι τὰ προεκποιηθέντα ἐπὶ¹⁴ τοσοῦτων διάστημα χρόνων, μέχρις οὗ ἀπὸ τῆς μελλούσης καθαρᾶς ἐπικαρτίας τὸ ὀφειλόμενον τίμημα ἢ τὸ εἰρημένον ἀνάλωμα δύναται¹⁵ ἐπισυνάγεσθαι· ἢ μᾶλλον κατέχεσθαι μὲν τὸ κτῆμα παρὰ τοῦ ἐκποιησαμένου, εἰς δὲ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν γίνεσθαι πρόνοιαν καὶ παραφυλακὴν πρὸς τὸ περισωθῆναι αὐτοὺς εἰς ἀποπλήρωσιν¹⁶ τοῦ συναλλάξαντος, ἔξουσίαν ἔχοντος καὶ αὐτοῦ τούτων προνοεῖσθαι εἰς τὸ μὴ ἀποβάλλεσθαι¹⁷ τοὺς καρπούς. καὶ εἰ μὲν εὐπορεῖ ἐτέρωθεν ὁ ἐκποιησάμενος διοικεῖσθαι, πάντας ἀναδίδοσθαι πρὸς τὸν συναλλάξαντα· εἰ δὲ μὴ, τὸ ἀνήκον ἐξ αὐτῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν καὶ γεωργίαν τοῦ ἀγροῦ παρακρατεῖσθαι παρὰ τοῦ ἐκποιησαμένου, τὸ δὲ λοιπὸν ὕπαν εἰς τὸν μετ' αὐτοῦ συναλλάξαντα ἀποκαθίστασθαι.

γ'. Εἰ δὲ ἐκ τῶν περιφανεστέρων τῆς ομάδος πρὸς ἴσους ἢ ὀλίγον ὑποβεβηκότας ἐν ἀξιώμασι, τυχὸν σχολαρίων πρὸς στρατιώτας, ἢ ἐκ τῶν εὐτελεστέρων πρὸς τοὺς μικρὸν τι ὑπερέχοντας, οἷον ἀπὸ τῶν ἀστρατεύτων πολιτῶν πρὸς σχολαρίους ἢ σεκρετικούς, ἐκποίησις γέγονεν ἢ γενήσεται, μενέτω ἀπαρασάλευτος. ὁμοίως δὲ κἄν δι' ἀνάγκην ἐπικειμένην ἐκ τοῦ δημοσίου ἢ τυχὸν διὰ τὸ ἐν ἄλλῳ τόπῳ βούλεσθαι προικίσαι θυματέρα ἰδίαν ἐτέρωθεν οὐκ ἔχει τις ἀποδοῦναι τὸ πρὸς τὸν

¹⁴ Idem ibid. ἐπὶ τοσοῦτον διάστημα χρόνου, μέχρις ἂν ἀπό. ¹⁵ Idem ibid. δύνασθαι. ¹⁶ Idem ibid. ἀναπλήρωσιν. ¹⁷ Idem ibid. ἀπόλλυσθαι.

δημόσιον ὄφλημα ἢ τὸ ἐπιτεθὲν βάρος ἢ τὴν ὑποσχεθεῖσαν προῖκα ἐν κινητοῖς, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δύνασθαι ἐκποίησιν γενέσθαι ἐκ τῶν ἀκινήτων, μόνον μέντοι πρὸς τοὺς συγχωρίτας, ἢ ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μητροκομίαν χωρία ἤτοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν κωμητοῦραν. διὰ τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον, καὶ δυνατοῦ προσώπου πιπράσκοντος ἢ ἄλλως ἐκποιουμένου συνεωράθη προτιμᾶσθαι τοὺς χωρίτας, ἐν οἷς εἰσιν ἀνακεκοινωμένοι, ἢ χωρὶς τῆς ἐκείνου νομῆς ἢ τῶν ὑδάτων ἢ τῶν ὀρέων οὐ δύναται διοικεῖσθαι. ὑπὲρ δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ νοεῖται, ἵν' ἐὰν θέλη τοῦτο μόνον παρακρατεῖν, τῶν δὲ ἀνακεκοινωμένων ἐκστῆναι, ἔγη ἐξουσίαν. εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἐκποιουμένου κτήματος ἐστὶ τι καὶ ἰδιοσύστατον, ἢ τὸ ὅλον ἀναγκάζονται ἀγοράσαι ἢ τοῦ ὅλου ἐξίστασθαι. ἐχέτωσαν δὲ καὶ προθεσμίαν μηνῶν ὃ εἰς ἐπισύναξιν τοῦ τιμήματος, ὅποσον ἕτερος δίδωσιν, ἢ μᾶλλον ὅποσον διατιμᾶται, εἴπερ τοῦτο οἱ ἐξωνούμενοι πένητες ἐπιλέξονται.

Τούτων οὕτως παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν δογματισθέντων καὶ νομοθετηθέντων, κελούμεν σοι ὑπαναγνῶναι πᾶσι τοῖς ἐν τῷ θέματι τὴν τοιαύτην ἡμῶν ἐκφώνησιν καὶ νομοθεσίαν, ἀπὸ τε δυνατῶν προσώπων καὶ ἕως ἐσχάτου καὶ τελευταίου· καὶ κατὰ τὴν ταύτης περιοχὴν καὶ δύναμιν καὶ ἐξετάζειν καὶ διοικεῖν περὶ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν δυνατῶν¹⁶.

NOV. VII.

Imp. Constantini Porphyrogeniti

de sportulis, et de testamentis aperiendis, et ut consuetudinum modus in omni iudicio definitus sit¹. (Inter 945—959.)

Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόφιλος² πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ. περὶ ἐκταγιατικῶν, καὶ περὶ

¹⁶ In Epit. saepius laudata additur: ὀρισθείσης (al. ὀρίσθη) εἰς μῆνα μάρτιον ἰδ. ε'.

¹ Haec Novella extat in appendice Synopseos in cl. II et III. Eandem in epitomen contractam et in particulas divisam praestat app. Syn. cl. I et ex ea Prochirum auctum in paratillis; singulas epitomas suo quaque loco indicabimus. Integram edidit Labbaeus p. 52 (is simul rubricas illarum epitomarum singulis Novellae capitibus apposuit); epitomas ex Syn. cl. I Leunclavius post Syn. p. 23 sqq. et in JGR. II p. 151 sqq. ² In Cod. Paris. 1398 legitur Θεόδωρος.

ἀνοΐξεως διαθηκῶν, καὶ περὶ τοῦ ὠρισμένον εἶναι τὸ μέτρον τῶν συνηθειῶν ἐν παντὶ δικαστηρίῳ.

Ἐπειδὴ τῆς συνηθείας καὶ τῆς χρήσεως ἡ αὐθεντία οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχύει, ὡς καὶ τὸν λογισμὸν καὶ τὴν νόμον ὑπερ-
νικᾶν³, διὰ τοῦτο πᾶσαν ἄπληστον περισσοπραξίαν, κἂν ἐκ
μακρᾶς συνηθείας ἐκράτησεν, ὠρισμένῳ μέτρῳ συστείλαντες,
οὕτω διατυποῦμεν·

α'. Ὡστε⁴ τοὺς θεματικούς δικαστὰς ἐφ' ἐκάστη τοῦ χρυσίου
λίτρα μὴ περαιτέρω τριῶν νομισμάτων λαμβάνειν, δηλονότι ἐπὶ
τῶν εὐπορούντων (καὶ τὸ παλαιὸν⁵ γὰρ οἱ καλούμενοι διαιτηταὶ
ἀνὰ δύο νομίσματα ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης καὶ ἀνὰ δύο ἐν τῷ τέλει
ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐλάμβανον, ἔξωθεν τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου
σιτήσεων), ἅτινα τρία νομίσματα ἔξουσιν ὑπὲρ ἰδίας χρείας καὶ
τῶν ἰδίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τάξεως ὑπηρε-
τουμένων αὐτοῖς⁶, ὡς μηδὲν ἕτερον δυναμένων ἰδιαζόντως ἐκ
τῶν δικαζομένων προσαπαιτεῖν· μηδέποτε δὲ ὑπὲρ τὰ ρ' νομί-
σματα λόγῳ ἐκταγῆς ἀπαιτεῖσθαι, κἂν ὑπερβαίνει τὰς ρ' λίτρας
τὰ ἀπαιτούμενα, εἰ μὴ καθ' ὅσον ὑπὲρ τροφῆς καὶ ὀδοιπορίας
ἐπιξενούμενος ὁ ἐκβιβαστῆς ἑδαπάνησε. τὸ δὲ ἀγροικικὸν πλη-
θος καὶ οἱ λοιποὶ πένητες, εἴτε κατ' ἀλλήλων ἐνάγουσιν ὑπὲρ
τῶν κοινῇ διαφερόντων αὐτοῖς ἢ καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καθ' ἑτέρον,
ἢ κατὰ τῶν δυνατωτέρων καὶ εὐπόρων⁷ ἀνθρώπων, καθ' ἐκά-
στην λίτραν ἀντὶ τριῶν ἐν μόνον παρεχέτωσαν νόμισμα. εἰ δὲ
μηδεμίαν εἶχε νομικὴν ἀμφιβολίαν ἢ δίκην, μηδὲ τὸ πρᾶγμα
δίκης ἄξιον ἦν, ἀλλὰ τυχὸν ἀναίσχυντος ἀναρχία ἢ πραιδα ἢ
ἀρπαγὴ ἢ τι τῶν τοιοῦτων ἐπράχθη, αὐτοὶ οἱ ταῦτα διαπραξά-
μενοι, εἴπερ εἰσὶ τῶν ἐμφανεστέρων, ὑπὲρ τῶν δικαιωθέντων
παρεχέτωσαν τὰ ἐφ' ἐκάστη λίτρα ὠρισμένα τρία νομίσματα·
εὐτελέστεροι δὲ ὄντες, ἀνὰ νόμισμα ἐν, πρὸς τῷ καὶ τὴν ἀπὸ
τῶν νόμων χρηματικὴν ποινὴν ἢ σωματικὴν ἐκτινύναι⁸. ἐπὶ

³ Vide l. 2 C. quae sit longa consuet. 8, 53. Basil. II, 1, 50.

⁴ In app.

Syn. cl. I hujus loci Epitome est sic: Νεαρὰ ζ' (al. ἦ') κωνσταντίνου
περὶ ἐκταγιατικῶν. Κελεύομεν τοὺς θεματικούς κριτὰς — μίσθωμα. Vide
Leuncl. post Syn. p. 25 et in JGR. II p. 151.

⁵ Labbaeus notat: „Ex his mani-
festum est a Constantino abrogatum esse Justiniani et praedecessorum constitutio-
nes, quibus permissum erat pedaneis iudiciis, χαμαιδικασταῖς sive διαιτηταῖς
sive διαιτηταῖς κληρωτοῖς, δικαστικῶν ἕνεκεν . . . duos quidem aureos in con-
testatione litis et duos in fine negotii ab utraque parte accipere. Justiniani verba
. . . extant in c. 9 Nov. 92. . .“

⁶ In Epit. ὅπερ τε νοταρίων καὶ τῶν ὑπηρε-
τουμένων αὐτοῖς.

⁷ Ibid. εὐπορωτέρων.

⁸ Ibid. additur: ἔτι δὲ καὶ τοὺς

νομῆ δὲ γενομένης τῆς ἀποδόσεως, εἰ μὲν πρὸς πένητας, οὐδέν· εἰ δὲ πρὸς ἐμφανεστέρους, ἐπὶ τῇ λίτρα τὸ ἥμισυ τοῦ νομί-
 σματος. ἤνικα δὲ προπετῶς τοῦ ἀντιδίκου ἀπολειφθέντος⁹ ἐπὶ
 νομῆ πεμφθῆ τὸ ἕτερον μέρος, οὐδὲ ὄλως γρηὶ πρὸ πέρατος τῆς
 δίκης ἀποκατάστασιν γίνεσθαι, οὐδὲ τῇ δὲ¹⁰ κάκεισε τὰ πρά-
 γματα μεταφερόμενα διαφθείρεσθαι ἀπὸ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν
 προσώπων ἢ τῆς θατέρου τούτων ἐπιβουλῆς, τυχόν¹¹ δυσμενῶς
 πρὸς τὸν ἀντίδικον ἔχοντος ἢ καὶ συνειδότης μὴ καλῶς ἀγω-
 νίεσθαι. αὐταὶ δὲ αἱ συνήθειαι κατὰ τὴν προκειμένην διά-
 στιξιν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπηρετουμένων ἀπαιτητῶν ἦτοι ἐκβιβαστῶν
 ἅπασιν τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς ἔστισαν, καὶ μηδὲν περαιτέρω·
 τούτοις γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι, μὴ μόνον καθαραῖς ταῖς χερσὶν
 ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας ἔχειν παντὸς αἰσχροῦ λήμ-
 ματος ἀνωτέρους. περὶ δὲ τῶν ὑπουργούτων ἐν ταῖς γραφαῖς
 τοῖς ἔξω δικάζουσιν ἢ καὶ τοῖς ἐνταῦθα δικαστηρίοις, αὐτοτε-
 λοῦς ἀπολυομένης κρίσεως, ἐπὶ μὲν τῶν εὐτελεστέρων ὑποθέ-
 σεων ἄχρι λίτρας μιᾶς ἢ καὶ ἑπέκεινα μέχρις ἑνὸς νομίσματος
 δίδουσαι· ἑλάττονος δὲ οὔσης, ὑφαίρειν πρὸς ἀναλογίαν ἐκ τοῦ
 νομίσματος· ὡσπερ αὐξάνειν πάλιν ἐπὶ τῶν ὑπερβαινουσῶν τὰς
 τρεῖς λίτρας δικῶν, ἄχρι δύο ἢ καὶ τριῶν νομισμάτων· μηδέ-
 ποτε δὲ ἀπὸ πενήτων πολιτικῶν ἢ ἀγροικῶν, μηδὲ μεγίστης
 οὔσης τῆς ὑποθέσεως, γραφῆς χάριν πλέον παρέχεσθαι τοῦ
 νομίσματος. ἐπὶ δὲ ταῖς ἀπολυομέναις ψήφοις κατὰ κέλευσιν
 πρὸς τοὺς ἔξω δικάζοντας τὸ δωδέκατον, πολλάκις δὲ καὶ μέχρι
 ἑκτου δίδουσαι τοὺς εὐπορωτέρους· τοὺς δὲ ἀπόρους πρὸς τὸ
 ἀναλογοῦν τῆς γραφῆς¹² καὶ τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ ψήφος
 προβαίνει, ἔσθ' ὅτε καὶ πλέον τοῦ νομίσματος μετὰ διάγνωσεως
 τοῦ δικάζοντος. εἰ δέ γε παρόντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀπὸ
 κρίσεως ἔγγραφος ἀπόφασις¹³ ἀπολυθῆ, τῷ μέλλοντι δικάζειν
 ἐπὶ τοῦ τόπου, εὐπόρου δηλαδὴ περιουσίας ὑποδεικνυμένης,
 δυνατὸν κατὰ διάγνωσιν καὶ ἕως δύοιν νομισμάτων ἀναβιβά-
 ζεσθαι τὸ μισθῶμα.

β. Ἐπειδὴ¹⁴ δὲ αἱ διαθῆκαι παρὰ τῷ κοιαιστωρι ἀνοί-
 γονται, τοῖς ὑπουργοῦσιν ἐν τῇ ἀνοίξει καγγελλαρίοις ἐπὶ τε

τόκους ἢ τοὺς καρποὺς ἐν οἷς ἔξεστιν ἀπαιεῖσθωσαν. ⁹ Labb. ἀποληφθ.
¹⁰ Epit. ὄθε. ¹¹ Labb. τυχόν καὶ δυσμ. — εἰ καὶ συν. Quod conjectura
 mutandum esse putavi. ¹² Epit. ἀναγραφῆς. ¹³ Labb. ἀπόφασις. ¹⁴ Epit.
 in app. Synops. cl. I (apud Leuncl. post Syn. p. 27 et in JGR. II p. 154) sic est:
 Νεαρά θ' (α. ε') κωνσταντίνου περὶ ἀνοίξεως διαθηκῶν. Ἐπειδὴ
 — ἀποδώσει.

τη συναγωγή τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων ἢ καὶ λεγαταρίων καὶ τῶν δι' ἑτέρας χρείας ὀφειλόντων παρ-
 ιασασθαι παρέχειν¹⁵ νόμισμα ἓν, τῷ δὲ πρώτῳ καγγελλαρίῳ
 ἕτερον νόμισμα ἓν, καὶ τοῖς δυσὶ νοταρίοις ἀνὰ ἡμῖσιν τοῦ νο-
 μίσματος. ἑλάττινος δὲ τῶν δύο λιτρῶν ἀριθμουμένης τῆς
 ὑποστάσεως, ὑπεξαιρουμένης μέντοι τῆς τιμῆς τῶν ἴσως ἔλευ-
 θερουμένων, πᾶσι τούτοις παρέχεσθαι νόμισμα ἓν. ἐὰν δὲ τὰ
 ἑκατὸν νομίσματα μόνον ἀποσυνάγεται¹⁶, μηδὲν δίδοσθαι. διὰ
 δὴ ταῦτα, κἂν ὑπὲρ τὰς τρεῖς λίτρας ἔχει τὰ τῆς περιουσίας,
 ὧσι δὲ τὰ κληρονομοῦντα πρόσωπα ἀτελοῦς ἡλικίας, ἢ καὶ χήρα
 μήτηρ ἢ μάμη συγκληρονομοῦσα, ὅσοι τούτων ἑλάττιον ἑκατὸν
 νομισμάτων ἐκ τοῦ κλήρου ἀποφέρονται¹⁷, μηδὲν αὐτοὺς συν-
 τελεῖν εἰς τὴν τετυπωμένην συνήθειαν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀλλαχοῦ
 ὀπουδήποτε ἀφορισθείσης περιουσίας ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν νομί-
 σματα συναγομένης τὸ προδιορισθὲν ποσὸν ἀναλόγως κατὰ τὴν
 προγεγραμμένην ὑποτύπωσιν καταβάλλεσθαι. ὁ δὲ περισσό-
 τερον τῶν διωρισμένων λόγῳ ἐκβιβαστικῶν ἀπαιτῶν, τὸ τρι-
 πλοῦν ἀποδώσει.

γ'. Ἐπειδὴ¹⁸ δὲ ὁ σκρίβας οὐκ ἔστι τέλειος¹⁹ δικαστῆς,
 ἀλλὰ καὶ τῶν θεματικῶν²⁰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιγραφῶν ὑποβέ-
 βηκε, σχεδὸν δὲ ἢ πᾶσα φροντὶς τῶν ἀφηλίκων καὶ ὁ περὶ τῶν
 πραγμάτων αὐτῶν κίνδυνος ἐκ μεγάλης ἀμελείας εἰς αὐτὸν
 ἀφορᾷ, δεῖ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ ἐν ταῖς
 αὐτοτελέσι καὶ ἀπρητισμέναις ὑποθέσεσιν ἤτοι μερισμοῖς καὶ
 ἀπαιτήσεσι καθ' ἑκάστην λίτραν ὁμοίως ἀνὰ δύο νομίσματα
 λαμβάνειν, εἰ μὴ ἄρα ἐπ' ἑλάττον τῶν ἑκατὸν νομισμάτων, καθ'
 ὃν προειρήκαμεν τρόπον, ἔχει τὰ τῆς περιουσίας. ἐκ τούτων
 γὰρ παντελῶς οὐδὲ αὐτὸν οὐδὲ ἕτερόν τινα λαμβάνειν ὀρίζομεν.
 ὡσπερ οὐδὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς ἄμισθοι γὰρ καὶ αὐταὶ ὀφεί-
 λουσιν εἶναι, εἰ μὴ ἄρα εὐπορία ἐστί. τῆνικαῦτα γὰρ δεῖ πρὸς
 ἀναλογίαν τοῦ γραφῆως καὶ τῶν ὑπηρετούντων ταξιωτῶν μέ-
 τριὸν τινα πορίζεσθαι τὸν μισθόν.

δ'. Μιθθένα²¹ τῶν πολιτικῶν δικαστῶν μηδὲ ὑπὲρ οἰασθῆ-

¹⁵ Epit. παρέχεσθαι, quod placet.

¹⁶ Ibid. ἐπισυνάγεται.

¹⁷ Ibid.

ὅσοις ἀπέρχεται.

¹⁸ Epit. in app. Syn. cl. I (Leuncl. post Syn. p. 27 et in JGR. II p. 155): Νεαρὰ ἰ' (al. ια') κωνσταντίνου περὶ τῶν συνη-
 θειῶν τοῦ σκρίβα. Ἐπειδὴ ὁ σκρίβας — μισθόν. Habetur etiam in Proch
 aucto Paratitl. 26.

¹⁹ Epit. δίκαιος.

²⁰ Ibid. additur κριτῶν. Non male

²¹ Epit. in app. Syn. cl. I (Leuncl. post Syn. p. 24 et in JGR. II p. 151): Νεαρὰ
 (alii ε' alii ζ' addunt) κωνσταντίνου περὶ τοῦ μηδὲν τοὺς πολιτι-

ποτε ἀφορμῆς τι λαμβάνειν, ἀλλὰ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας καὶ παντὸς χρυσίου ὑπερφρονεῖν.

ε'. Ἐτι²² δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἀρχαίοις νόμοις ἀκολουθοῦντες διατυπῶσαι συνείδομεν, ὥστε μὴ ἄλλως τὸν ἐναγόμενον εἰς δικαστήριον ἔλκεσθαι, εἰ μὴ ὁμολογήσει ὁ ἐνάγων, ὅτι προσεδρεύει τῇ κινουμένῃ δίκῃ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ νομίμου ἐντολέως, καὶ²³ εἰ μετὰ ταῦτα δειχθῆ ἄδίκως τὴν δίκην κινήσας, ὀνόματι ἀναλωμάτων ἢ δαπανημάτων δέκατον μέρος τῆς ἐν τῇ δίκῃ ποσότητος παρέχει τῷ δικαιουμένῳ. εἰ δὲ ἄπορος ὢν ὁ ἐνάγων εὐρίσκειται κατὰ συκοφαντίαν ἄδικον δίκην ἀγωνιζόμενος, μηδὲν μὲν αὐτὸν ζημιοῦσθαι λόγῳ συνηθειῶν ἢ ἀναλωμάτων, μείζονι δὲ τιμωρίᾳ διὰ τῶν εἰς σῶμα πληγῶν καθυποβάλλεσθαι· καὶ γὰρ αἱ πληγαὶ μείζους²⁴ εἰσὶ τῆς χρηματικῆς καταδίκης. εἰ δὲ ἅπαξ κινήσας ὁ ἐνάγων ὑστερον ὑπερτίθεται ἐπεξελεῖν τοῦ πράγματος, καὶ μηδὲ ἐντὸς τριῶν μηνῶν παραγένηται, δίδοσθαι αὐτῷ ἑτέρου ἐνιαυτοῦ προθεσμίαν. ἐὰν δὲ μηδὲ²⁵ οὕτως ἑαυτὸν ἐμφανίσῃ, μηδὲ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ πέμψῃ τὸν ὀφείλοντα τῷ πράγματι ἐπεξελεῖν, ἄδειαν εἶναι τῷ δικαστῇ, καὶ ἀπόντος αὐτοῦ τὰς τοῦ ἐναγομένου μέρους δικαιολογίας κατὰ τοὺς νόμους ἐξετάζειν, καὶ τῆς ἀληθείας ἀκριβῶς ζητουμένης νόμιμον προφέρειν τὴν ψήφον. ταῦτα δὲ ὁμοίως κρατεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναγομένου, εἴπερ μετὰ προκάταρξιν ἀπολειφθῆ καὶ αἱ δεδομένα προθεσμίας παρέλθωσι, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπαντῆσαι ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου βούλοίτο. προπετιῶς οὖν ὡς εἴρηται θατέρου τῶν μερῶν ἀπολειφθέντος μετὰ προκάταρξιν, καὶ μὴ ἐντὸς τριῶν μηνῶν ὑποστρέφοντος, τὴν ἀποκατάστασιν τέως τῷ προσεδρεύοντι μέρει γίνεσθαι ἐπὶ νομῇ· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν καὶ τὰς ἀποδείξεις προβαίνειν μονομερῶς παρὰ τοῦ²⁶ πρυσκαρτεροῦντος, καὶ νομίμῳ δικαίῳ²⁷ τὴν δίκην διευλυτοῦσθαι²⁸.

κοὺς δικαστὰς λαμβάνειν. Θεσιζόμεν μηδένα — ὑπερφρονεῖν. Receipta est in Proch. auctum Paratitl. 26. ²² Epit. in app. Syn. cl. I (Leuncl. post Syn. p. 23 et in JGR. II p. 151): Νεαρὰ εἴ κωνσταντίνου περὶ τοῦ προσεδρεύειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοὺς κινουντας τὴν ἀγωγὴν καὶ περὶ τῶν ἀπολιμπανομένων ἐπὶ τρισὶ μηνσὶν ἢ χρόνοις. Μὴ ἄλλως — διευλυτοῦσθαι. Eadem Epitome reperitur in Prochiro aucto Paratitl. 26. Laudari videtur in scholio Basil. ed. Heimb. I p. 272. ²³ Ita Epit. Labb. ὅτι. ²⁴ Labb. addit φησί. Cf. Basil. LX, 51, 10 th. 3. ²⁵ Ita Epit. Labb. μή. ²⁶ Epit. addit ἐπὶ τῇ δίκῃ. ²⁷ Epit. διὰ νομίμου δικαίου ψήφου. ²⁸ Epit. in nonnullis Codicibus: διαλύεσθαι.

NOV. VIII.

Imp. Constantini Porphyrogeniti
de fundis militaribus¹. (Inter 945 — 959.)

Νεαρά² νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν στρατιωτῶν³,
ἦν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος πατριίκιος καὶ κοιαιίστωρ ὁ
δεκαπολίτης.

Ὡσπερ ἐν σώματι κεφαλή, οὕτως ἐν πολιτείᾳ στράτευμα,
ῶν οὕτως ἢ ἐτέρως ἐχόντων ἀνάγκη καὶ τὸ πᾶν συµμεταβάλ-
λεσθαι, καὶ ὅς μὴ ταῦτα ὑπὸ πολλὴν τίθεται πρόνοιαν, περὶ
τὴν οἰκίαν σφάλλεται σωτηρίαν, εἴπερ οἰκίαν οἶεσθαι χρὴ τὸ
κοινόν. καὶ ἐπειδὴ τῷ χρόνῳ τὰ τῶν στρατιωτῶν ἀρξώστη-
σαντα, ὅθεν αὐτοῖς καὶ ἡ τοῦ εἶναι καὶ ζῆν προστὴν ἀφορμὴ,
πρὸς τὸ χαλεπώτερον ἐναπέκλινον, ἢ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν

¹ Haec Novella nobis servata est in appendice Synopseos cl. I, II et III, inde-
que edideront Cujacius in calce libri feudor. (ed. Neap. II p. 1345), Leunclav. post
Syn. p. 17 et in JGR. II p. 144, et Labbaeus p. 26. In Syn. I cl. insuper epitome
ejus habetur, sic inscripta: Νεαρά γ' κωνσταντίνου περὶ στρατιω-
τῶν. Θεσπίζομεν τοίνυν, ὅπερ ἡ συνήθεια ἀγράφως πρῶην ἐκάρωσεν, μὴ
ἕξειναι — κεχρησθαι αὐτῷ. Inedita quidem est, sed recepta ab Harmenop. I,
16,7—9; lectionis varietatem ex ea ad textum passim enotabimus. Alia ejusdem
Novellae epitome habetur in appendice operis Michaelis Attalensis, et quidem hu-
jusmodi: Νεαρά τοῦ πορφυρογεννήτου κυροῦ κωνσταντίνου
περὶ στρατιωτοτοπίων. Ἡ δὲ νεαρά τοῦ πορφυρογεννήτου κυροῦ κων-
σταντίνου ἐξεφωνήθη μὲν καὶ περὶ ἄλλων κεφαλαίων, ἐξεφωνήθη δὲ καὶ περὶ
στρατιωτοτοπίων, ἵνα μένωσι τὰ στρατιωτοτόπια ἀνεκποίητα, ὅσα δηλονότι
τῇ ὠρισμένῃ παρ' ἐκείνου διατιμήσει προσλαμβάνονται. καὶ γὰρ ἐτυπώθη
εἰς ἐκάστην στρατείαν ἰππέων μὲν δ' λιτρῶν συντηρεῖσθαι ὑπαρξιν· τὴν αὐ-
τὴν δὲ διατίμησιν ἔχειν καὶ τὰς ἐπὶ στόλου τεταγμένας τοῦ τε αἰγαίου πε-
λάγους, τῆς σάμου καὶ τῶν κιβυρῆλαιωτῶν· ταῖς δὲ βασιλικοπλωτῆμοις καὶ ταῖς
λοιπαῖς ἔχειν ἐκάστην διατίμησιν [ἀνὰ λιτρῶν β']. καὶ ταύτην μὲν τὴν δια-
τίμησιν εἰς ἐκάστην στρατείαν εἶναι ἀνεκποίητον διωρίσαστο· τὰ δὲ ἐπέκλινα
δύνασθαι ἐκποιεῖσθαι τοὺς στρατιώτας, εἰ μὴ ἤτις οἱ τόποι τοῖς στρατιω-
τικοῖς ἀναγράφονται κώδιξιν. εἰ δὲ [οἱ] ἐξωνήτορες ἀναδέχονται καὶ τὰς
στρατείας, ἐπικείσθαι ταύτας αὐτοῖς μετὰ τοῦ πράγματος. εἰ δὲ μὴ ὀλόκλη-
ρον στρατείαν ἔχει τις, ἀλλὰ μέρος ὑπηρετεῖται ταύτης, τυχὸν τέταρτον ἢ
ἡμισυ, κατὰ ἀναλογίαν τοῦ μέρους τυποῦσθαι καὶ τὴν εὐπορίαν καὶ τὴν
ποσότητα τῆς διατιμήσεως. μὴ ἄλλως δὲ κυριεύεσθαι τὰ στρατιωτικὰ τοῖς
παρανόμως κτωμένοις, εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς τεσσαρακονταετίας. (Cf. Μικρὸν
N, 43.) ² In Syn. cl. I inscriptio simpliciter haec est: περὶ στρατιωτικῶν,
cui nonnulli Codices in margine adjiciunt: κωνσταντίνου. In Syn. cl. II et III
inscribitur, ut editum est. ³ Labbaeus, qui Cod. Paris. 1351 sequitur, hic tam-
en legit: στρατιωτικῶν. Quam conjecturam probaverim.

πρὸς τὸ εὐεκτοῦν καὶ ἀμεινότερον ταῦτα μετήνεγκε, κοινήν τῷ παντὶ χαρισαμένη τὴν λυσιτέλειαν.

α'. Θεσπίζομεν τοίνυν αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὅπερ ἡ συνήθεια ἀγράφως πρῶν ἐκύρωσε⁴, μὴ ἐξεῖναι τοῖς στρατιώταις τὰ ἐξ ὧν αἱ στρατεῖαι ὑπηρετοῦνται κτήματα διαπωλεῖν, συντηρεῖσθαι δὲ εἰς ἐκάστην στρατεῖαν, ἰππέων μὲν ἀκίνητον κτήσιν δ' λιτρῶν ὑπαρξιν⁵. οἷς ἀριθμεῖσθαι κελεύομεν καὶ τοὺς ἐπὶ τὸν στόλον ἀποτεταγμένους πλωῖτους τοῦ τε αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς σάμου καὶ τῶν κιβυρῶν αἰωτῶν· αὐτόστολοι γὰρ καὶ οὗτοι καὶ αὐτερέται⁶ βαρείας μετιᾶσί τὰς ὑπηρεσίας. τοῖς δὲ τὰ βασιλικὰ πλωῖμα⁷ ἐπὶ λόγαις ὑπηρετουμένοις καὶ τοῖς λοιποῖς πλωῖτοις ἤδη νῦν ἐκράτησεν ἐκ συνήθειας δύο λιτρῶν εἰς ἐκάστην στρατεῖαν ἀκίνητον διασώζεσθαι κτήσιν, ὃ καὶ ἡμῖν ἀρκούντως ἔχειν δοκεῖ. εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ αὐτῷ ἀκινήτῳ κτήσει εἴεν οἱ ἐν ἐκατέραις στρατεῖαις κατειλεγμένοι, καὶ σώζοιεν ταύτην συντηροῦντες ἀνεκποίητον, καὶ παραπέμποιεν εἰς τοὺς φυσικοὺς κληρονόμους καθ' ὃν ἂν βούλοιντο νόμιμον τρόπον, μετὰ τοῦ οἰκείου μέντοιγε βάρους, εἴτε κατιόντες εἴεν πρὸς οὓς παραπέμπονται εἴτε ἀνιόντες εἴτε ἐκ πλαγίου, εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου ἰσοκληρία τισὶν ἀρμόσει, εἴτε ἀπὸ διαθήκης ἐξ ἀνίσων μερῶν εἰκότως κληθεῖεν, γνήσιοι ἢ φυσικοὶ ἢ ἐξωτικοὶ παγάνοι⁸ κληρονόμοι (τοὺς ἀξιοματικοὺς γὰρ παντὶ τρόπῳ ἀποκλείομεν πρὸς τὰς τοιαύτας διαδοχὰς), καὶ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ κέρδους τῆς κληρονομίας ἔπεσθαι ὀριζόμεθα καὶ τὸ βάρος τῆς συντελείας. κινήτην δὲ οὐ περιεραζόμεθα ὑπαρξιν, ἀλλ' ἐν ἐξουσίᾳ αὐτῆ κείσεται τοῦ κεκτημένου, εἰ μήπου κατὰ πολὺ ἢ ἀκινήτος ἐλαττοῦται· δέον γὰρ τότε ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμασίᾳ τὸ ἐλλιπὲς τῆς ἀκινήτου ἐκ τῶν κινήτων ἀναπληροῦσθαι. εἰ δὲ ἐν περιουσίᾳ πολλῶν ἀκινήτων ὁ στρατιώτης καθεστήκοι, ὥστε κατὰ πολὺ τὴν δικαίαν⁹ ὑπερβαίνειν ποσότητα, εἰ μὲν ἅπαντα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς κώδιξιν ἀπογράφονται, μὴ δύνασθαι μήτε ταῦτα μήτε ἐκ τούτων τὸν στρατιώτην διαπωλεῖν, κἂν μεζονος εἴεν ἠξιωμένα τιμῆς τὰ περιλιμπανόμενα¹⁰. μᾶλλον δὲ μὴ δύνασθαι τινα ἐκ τούτων ἀγοράζειν, καὶ μάλιστα περιβλεπτον ἢ ἀξιοματικὸν ἢ μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον ἢ μοναστήριον ἢ

⁴ Labb. προεκύρωσε (omisso πρῶν), quum in MS. invenisset προσεκόρ. — Caeterum videatur supra Nov. II c. 3.

⁵ Apud Cuj. ὑπαρξιν deest. ⁶ Cuj. αὐταίρετοι. ⁷ Al. βασιλικοπλωῖμα.

⁸ Al. παγανικοί. ⁹ In marg. plerique: τῆν τῶν δ' λιτρῶν δηλονότι.

¹⁰ Verba τὰ περιλ. desunt apud Leuncl. et Cujacium.

ἕτερον τὸν οἰονδήποτε εὐαγῆ οἶκον ἢ θυνάστην μέχρι σχολαρίου, εἰδότας, ὡς οὐκ ἔσται αὐτοῖς περὶ τῶν τιμημάτων ἀγωγή, ἀλλ' οὐδὲ ὁ περὶ τῶν δαπανημάτων λόγος, κἂν εἰ τύχοιεν πολλα καταναλωκότες εἰς φιλοπονίαν τῶν ἡγορασμένων· λήφονται μέντοιγε τὰς ὕλας αὐτῶν, μετὰ τοῦ μὴ βλάψαι τὴν προτέραν κατάστασιν. εἰ δ' οὐ πάντα ἀπογεγραμμένα εἰσιν, ἀλλ' ἔχει εἰκότως ὁ στρατιώτης κτῆμα ἰδιοπεριόριστον καὶ τῇ στρατείᾳ ἀκαταδούλωτον, ἔξουσίαν ἔχέτω ᾧ δὴ βούλοιο τρόπον¹¹ τοῦτο ἐκποιεῖν, ἐν ᾧ μέντοιγε ἡ ἀπογεγραμμένη ἀκίνητος κτῆσις αὐτοῦ ἰκανή ἐστιν ὑπηρετεῖσθαι τῇ στρατείᾳ· εἰ γὰρ ἀπολείπεται, ἀνάγκην ἔξει ὁ παρὰ τοῦ στρατιώτου λαβὼν ἕκ τινος αἰτίας τὸ κτῆμα, τὸ ἑλλιπὲς δι' ἀκινήτων ἀναπληρῶσαι¹². εἰ δ' οὐδόλως ἀπογεγραμμένα εἰσὶ τὰ τοῦ στρατιώτου ἀκίνητα, τὰ εὐχρηστότερα¹³ σιωπηρῶς ὑποκείσθωσαν ἕως δ' λιτρῶν, καὶ τούτῳ τῷ προνομίῳ ἔξ ἡμετέρας προνοίας συγκροτεῖσθωσαν¹⁴. τὰ δὲ περιττὰ ἐφεῖσθαι τούτοις ἐκποιεῖσθαι. καὶ εἴπερ συμβῆ τὸν μὲν¹⁵ τὰ εὐχρηστότερα ἀγοράσαι πρότερον, τὸν δὲ τὰ ἀχρηστότερα ὕστερον, ἐκνικηθῆ δὲ ἕκ τοῦ προτεθειμένου τούτου προνομίου τὰ εὐχρηστα, ἔχέτω τὰ τῆς προγενεσίας δίκαια κατὰ τοῦ μεταγενεστέρου ὁ προγενέστερος. εἰ δὲ πολλὰς ἔχοντες¹⁶ ἀκινήτους κτῆσεις καὶ πολυτίμους τὴν ἀπογεγραμμένην ἐκποιήσαιεν, ἐκνικῆσαι δὲ βουλευθεῖεν ὕστερον ἅτε¹⁷ ἀπογεγραμμένην, δίδοσθαι μὲν¹⁸ αὐτοῖς τὴν βοήθειαν τῆς ἐκνικήσεως, ἕκ τῆς ἀλλης δὲ τούτων οὐσίας¹⁹ τῷ ἀγοραστῇ τὸ ἰκανὸν περιποιεῖσθαι, ὅτε δηλαδὴ εὐποροῖεν ὑπὲρ τὰς τέσσαρας λίτρας μὲν οἱ ἱππεῖς, ὑπὲρ τὰς δύο δὲ οἱ πλωτῆρες. εἰ δὲ μέρει²⁰ στρατείας ὑπηρετεῖται τις, κατὰ ἀναλογίαν τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ τὴν εὐπορίαν τυποῦσθαι. μὴ²¹ ἄλλως δὲ κυριεύεσθαι τὰ στρατιωτικὰ τοῖς ταῦτα οἰφθῆτινι τρόπον κτωμένοις, εἰ μὴ ὁ τῆς τεσσαρακονταετίας ἀνεπιφώνητος διαρρέύσει χρόνος. σχεδὸν γὰρ τοῖς κακῇ πίστει νομεῦσιν ἡρίθμει τούτους καὶ πάλαι ἡ συνήθεια· πλὴν ὅσον οἱ μὲν²² ἕκ συναλλάγματος νεμηθέντες τὴν τῶν καρπιῶν ζῆμιαν διέφυγον, οἱ δὲ πίστει κακῇ νεμόμενοι καὶ καρπούς καὶ

¹¹ Al. ὅν δ' ἔν βούλοιο τρόπον. ¹² Leuncl. ὁ ἕκ τοῦ στρατιώτου λαβὼν τὸ κτῆμα, τὸ ἑλλ. ἕκ τινος αἰτίας δι' ἀκιν. ἀναπλ. ¹³ Al. ἀχρηστ. ¹⁴ Al. καὶ τούτο τὸ προνομίον — συγκροτεῖσθω. Alii αὐτοῖς ἔστω δεδομένον pro συγκρ. ¹⁵ Leuncl. ὅν μὲν — ὅν δέ. ¹⁶ Al. ἔχον τὰς. ¹⁷ Cuj. ὡς. Leuncl. ἐκν. Adverbium ὕστερον apud Cuj. et Labb. deest. ¹⁸ Leuncl. δίδομεν. ¹⁹ Haec verba τούτων οὐσίας ex Labbaei notis supplevi ²⁰ Leuncl. μέρας. ²¹ Leuncl. μὴθ'. ²² Verba οἱ μὲν Labb. non habet.

προσόδους καὶ πᾶσαν βλάβην κατατίθενται²⁰. ὃ καὶ ἡμῖν ἀρέσκει. στρατιώτας δὲ νομίζεσθαι διατυποῦμεν, οὐ τοὺς καθοσιωμένους μόνον ταῖς ἱεραῖς λεγεῶσι τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ τούτους, οἳ διὰ τινὰ τύχης ἐπήρεια ἐπιδεεῖς ὄφθιντες ἀδωρεῖας ἐνδίκως²¹ τετυχήκασιν. τῶν αὐτῶν γὰρ καὶ τούτους ἀπολαύειν δικαιοῦμεν προνομίων, οὐ συγχωροῦντες οὔτε παρ' ἐκείνων πιπράσκεσθαι τὰ ἐξ ὧν αἱ στρατεῖαι ὑπηρετοῦνται· καὶ πολλῷ πλέον παρὰ τοῦ δημοσίου. εἰ²² γὰρ τοῖς κυρίως δεσπότηαις ἐπιτιμῶμεν τοῦ κοινῆ συμφέροντος ἕνεκεν, πῶς ἂν τῷ δημοσίῳ πιπράσκειν ἐπιτρέψωμεν, καὶ τὴν πάλαι ἄγραφον ἀδικίαν ἐκείνην νόμου τάξιν ἔχειν μεθήσομεν; ἦν ἐχρῆν γῆς τε ἀπάσης ἐξελαίνεσθαι καὶ θαλάσσης ὡς οὖσαν θηριωδεσοτάτην καὶ ἀπηνεσιτάτην. οἴμαι γὰρ, ὡς οἱ ταύτην εἰσαγαγόντες τὴν αὐτὴν ταῖς ἄρκτηις φύσει τῇ πολιτείᾳ προσένεμον· λόγος γὰρ ἔχει, μόνας θηρίων τὰς ἄρκτους λιμῷ πιεζομένας τοὺς δακτύλους περιλιμαῖσθαι· καὶ που²³ καλῶς τις εἰδὼς χειρὸς ἂν μᾶλλον²⁴ ὅλης τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχὶ δακτύλους τοὺς στρατιώτας εἶναι δοκολῆ.

β. Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐντελῶς ἅμα καὶ λυσitelῶς κατὰ τὸ ἡμῖν δοκοῦν διατυποῦμεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προλαβούσι, πάλαι μὲν ἐπικρατεῖ ἀδιατήτος καὶ παχυμερῆς συνήθεια²⁵, ἀναργύρως τοὺς ἀγοραστὰς τῶν στρατιωτικῶν ἐξωθεῖσθαι. ἡ δὲ λεπτομερῆς τῶν κατὰ μέρος διοικήσεις, ἄλλοτε ἄλλως ἐν οἷσπερ ἂν αὐτὴν μετῆγον οἱ τῆς ψήφου κύριοι μεταφερομένη, πολλὴν τινὰ λώβην παρεῖχε τοῖς πράγμασι καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν. ἡμεῖς οὖν ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων στρέφοντες ἀναλογισμοὺς, τὰς κεχυμένας ἐκείνας καὶ ποικιλοτρόπους ἀποδιαπομπούμενοι πράξεις, ἐν θυμῷ καὶ λόγῳ τὴν ἐν ἅπασιν διοίκησιν περιστέλλοντες θεσπιζόμεν· εἰ μὲν εἶεν κληρονόμοι αὐτοῖς τοῖς ἀπογεγραμμένοις στρατιώταις, κατιόντες τυχὸν ἢ ἀνιόντες ἢ ἐκ πλαγίου μέχρις ἔκτου βαθμοῦ, τούτους πάντως προσδέχεσθαι κατὰ τὴν τῶν βαθμῶν ἐγγύτητα προτιμωμένους²⁶ εἰς τὸ ἐκδικεῖν τὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκποιθέντα κακῶς ἢ παρὰ δυνάστου²⁷ βίᾳ κατασχεθέντα. τῶν ἐγγυτέρου δὲ βαθμοῦ συγγενῶν μὴ βουλομένων ἢ μὴ δυναμένων, καὶ τοὺς πορρωτέρους εἰσδέχεσθαι²⁸ συγγενεῖς. συγγε-

²⁰ Leuncl. κατατίθεντο. ²¹ Leuncl. ἐντύχως, et in marg. ἐν δίκῳ (ἐδίπτω). ²² Al. ἄ. ²³ Leuncl. εἰ που. ²⁴ Verba ἂν μᾶλλον et mox εἶναι apud Leuncl. desunt. ²⁵ Atqui cf. Nov. II c. 3. ²⁶ Leuncl. αὐτοὶ πάντως προσδεχθήσονται — προτιμώμενοι. ²⁷ Leuncl. δυνατοῦ. ²⁸ Leuncl. εἰ

τῶν δὲ οὐκ ὑπόντων, ἢ τῶν ἀπὸ νόμου καλουμένων ἀγγιστῶν, τοὺς συνδότας καὶ συναίχμους αὐτῶν ἀκούσθαι προσερχομένους³². τούτων δὲ οὐκ ὄντων, τοὺς συντελεστὰς ἀπορωτέρους στρατιώτας³³, ἴν' ἐξ ἐκείνων αὐτοὶ τὸ ἐνδέον τῆς ἀπορίας ἀνασώζοντες ἐποικοδομηθεῖεν πρὸς ἰσχὴν ἰκανότητος. εἰ δὲ καὶ οὗτοι οὐκ εἴεν, ἀνάγκη καὶ τοὺς πολιτικούς συντελεστὰς εἰσακούσθαι πρὸς τὸ μὴ διαπίπτειν τὸν ἐκ τοῦ κήνσου φόρον. εἰ δὲ γε στρατιώτης στρατιώτου ἐτέρου κτήσιν ἠγόρασεν, εἰ μὲν ὁ εὐπορος³⁴ ἐξ ἀπόρου, τὴν αὐτὴν ὑπέξει τοῖς δυνατοῖς ποινήν, ἀναργύρως ἐκπίπτων τῶν ἠγορασμένων· εἰ δὲ ἄπορος ἐξ εὐπόρου, τὸ ἀγορασθὲν ἔξει πάντως ἢ τὸ τίμημα λήψεται. εἰ δὲ ἀμφοῖν ἀπορία εὐρίσκειται, τῷ ζημιουμένῳ μέρει προσβοηθεῖσθαι κελεύομεν, τὴν ἀγαθὴν πίστιν ἐνταῦθα τηροῦντες³⁵, ἥτις οὐκ ἔῃ τινα κερδαίνειν ἐκ τῆς ἄλλου ζημίας.

γ'. Ταῦτα περὶ στρατιωτικῶν κτήσεων ἃ μὲν εὐρηκότες ἃ δὲ ἐξευρηκότες, δεῖν ῥῆθῆμεν μεταβῆναι καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν στρατιωτικῶν προσώπων, καὶ τὰ συμπεσόντα τούτοις μικρὸν ἄνωθεν ἀναγορεῦσαι. ἦν ὅτε ἦν ὄλοσχερῆς τῶν πραγμάτων ἀνατροπὴ καὶ φορὰ ὀλέθρου δυσκάθεκτος, καὶ πᾶς τις τῶν ἐν δόξῃ κραταιῶν πασσυδεῖ³⁶ χώρας ἀπεριγυράπτους ἀποτεμνόμενος ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ τοὺς ἀθλίους ἐνέταττε κτήτορας, σχέτλια ποιεῖν οὐκ ἠγούμενος, πάσχειν δὲ μᾶλλον, εἰ τις ἕτερος ὑπέρτερος τούτου ἐν πλεονεξίᾳ ὄφθει. καὶ ἦν ὄλοσχερῆς ἄμιλλα κακῶν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέχρι τῶν δυνατῶν ἔστη τὸ δεῖνόν, ἀλλ' ἐκείθεν ἀρξάμενον³⁷ καὶ εἰς τοὺς ὀλιγοσθενεῖς ἐτελεύτησεν· αἱ γὰρ τῶν ὑπερεχόντων ἕξεις διαδόσιμοι ὡς ἐπίπαν κῆ πληθεῖ γίνονται. καὶ οὕτως³⁸ οἱ ἄρχειν τοῦ στρατοῦ λαχόντες, ὡσπερ ὄντος νόμου τοιοῦτον εἶναι τὸν στρατηγὸν, ἅπαντες ἦγον ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς στρατιώτας, καὶ δῶρα λαμβάνοντες ἀντεδίδουσαν αὐτοῖς ἀστρατεῖαν³⁹. ἄνθρωποι ὠνιοί, ἀμελεῖς, ἀπόλεμοι, μυρμηκῶν ἀγενέστεροι καὶ λύκων ἀρπακτικώτεροι· δι' ὧν τοὺς

πορρωτέρῳ εἰσαχθήσονται (ul. εἰσδεχθήσονται).

³² Leuncl. οἱ συνδόται καὶ

συναίχμοι τούτων ἀκουσθῶσι προσερχόμενοι.

³³ Leuncl. οἱ συντελεσταὶ

ἀπορωτέροι στρατιώται.

³⁴ Idem εὐπορώτερος.

³⁵ Al. ἐνταῦθα πλη-

ροῦντες.

³⁶ Leuncl. post Syn. πανδοσθῆς.

³⁷ Leuncl. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέχρι

τῶν δυνατῶν ἦν, ἀλλ' ἐκ. ἀρξάμενη (sc. ἢ ἄμιλλα).

³⁸ Idem ἐκείθεν τε.

³⁹ Cuj. ὡσπερ ὄντος νόμου τὰ τούτων εἶναι τῶν στρατηγῶν, ἃ πάντες εἶχον λαμβάνοντες ἀντεδίδωσαν δὲ αὐτοῖς ἀστρατεῖαν. Similliter Leuncl., nisi quod in fine legit: ἀντεδίδωσαν αὐτοῖς ἀστρατεύτους ἀνθρώπους, ὠνίους, ἀμελεῖς, ἀπολέμους, μυρμηκῶν ἀγενεστέρους, καὶ λύκων ἀρπακτικωτέρους. Equidem

ἐχθρούς δασμολογεῖν οὐκ ἔχοντες, ἠργυρολόγουν τοὺς ὑπηκόους. ὄθεν οὐκ ἐδεήθησαν χρόνου πρὸς τὸ τὸ πᾶν ἀνατρέψαι, ἀλλ' ἐκ τῆς σφῶν καταφορᾶς εἰς ἔσχατον κίνδυνον τὴν τῶν ῥωμαίων ἤλασαν ἀρχήν. ὄσην μὲν οὖν τὴν σπουδὴν περὶ τὴν τεύτων ἀναστολήν κατεβαλλόμεθα, πολλοὶ τῶν χρηστῶν καὶ μετρίων ἀναφωνήσουσιν, ἢ μᾶλλον ἢ πληθὺς τῶν εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος ἐπινοστούντων βοήσεται ἄρτι τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένων· ἀναγγελοῦσι δὲ οἶμαι καὶ αἱ τῶν ἄλλων πραγμάτων πρὸς τὰ κρείττω μεταβολαί, αἷς προσταλαιπωρούμεθα ταῖς φροντίσιν ὑπνομαχοῦντες, ἵνα μὴ κωφή τις ἢ καὶ διαπεφορημένη ἢ ἐπινοηθεῖσα τῶν πλημμυλῶς φερομένων διόρθωσις, ἣν ἐν τῷ παρόντι ἐδίκτω ὡς οἷόν τε ἐστὶν ἀκριβῶς ἀνεστοιχειώσαμεν, καὶ τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ εἰς διαμονὴν αἰδίου παραδιδόντες θεσπίζομεν οὕτως· εἴ τις στρατιώτην ἐν παροίκου λόγῳ εὐρεθείη κατέχων, εἰ μὲν αὐτὸς ἐκεῖνος καὶ τὰ ἐξ ὧν ἡ στρατεία ὑπηρετεῖται κτήματα ἀρπάσας ἔχει, τριάκοντα ἔξ⁴⁰ χρυσίου νομίσματα ποινησ ἔνεκεν ἀποτίσει, ἐξ ὧν τὰ ἡμίσεια μὲν ὁ στρατιώτης λήψεται πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ, τὰ ἡμίσεια δὲ ὁ δημόσιος ἥς χάριν ἐστερήθη δουλείας. εἰ δὲ οὐκ ἀρπάσας, ἀλλ' ἀγοράσας εὐρεθῆ τὰ στρατιωτικὰ, πρὸς μὲν τὸν δημόσιον κδ' ⁴¹ χρυσοῦ νομίσματα καταθήσει, πρὸς δὲ τὸν στρατιώτην ἀγωγήν ὑπὲρ τοῦ τιμήματος οὐκ ἔξει. εἰ δὲ δέτερων ἐξελασάντων αὐτοὺς ἐκ τῶν οἰκείων ἢ αὐτῶν ἐκείνων ἐκστασίῳ ⁴² χρησαμένων, ἄλλοι τούτους κατοικτεῖραντες ἐδέξαντο εἴτε παροικεῖν εἴτε θητεύειν, ἀνέθυνοι ἔστωσαν. ὅσοι δὲ στρατιώτας ἱκανοὺς εἰς ἰδίας ὑπηρεσίας κατετόλμησαν ἔχειν τῶν φροσάτων τούτους ἀποστερήσαντες, εἰς ἕκαστον ἐν ἐκάστῳ χρόνῳ ἔξ νομίσματα ὁ ἔξκουσσεύσας εἰσπραχθήσεται, καὶ ταῦτα ὁ δημόσιος οἰκειώσεται, εἰ μήπου ἀπὸ στρατηγῶν ἢ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τούτους ἔτυχον δεδεγμένοι, καὶ οὗτοι ἐκ τῶν ἀποτεταγμένων εἰς ὑπηρεσίαν τῶν στρατηγῶν ἢ τῶν ἄλλων ἀρχόντων καθειστήκωσαν. εἰ γὰρ ἐκ τῶν ἔξωθεν καὶ τῆς κοινότητός εἰσιν, οὐκ ἀδωωθήσεται ὁ τούτους ἔχων, εἰ καὶ δεικνύειν ἐτοίμως ἔχει, παρὰ στρατηγοῦ ἢ ἀρχοντος ἐπιτραπῆναι κεχρησθαι αὐτοῖς.

sequutus sum Labbaeum, qui ita, ut edidi, „restituit ope MS. et sententia Rigaltii“.

⁴⁰ Cuj. et Louncl. non λς' sed ε' habent.

⁴¹ lidem τρία.

⁴² Al. ἐκστάσει.

NOV. IX.

Imp. Constantini Porphyrogeniti
de sportulis secunda¹. (Inter 945 — 959.)

Νεαρά νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος² πατριχίος καὶ κοιαιίστωρ ὁ δεκαπολίτης, περὶ ἐκταγιατικῶν. τῆς γὰρ πρὸ ταύτης νομοθεσίας³ ἀποδοκιμασθείσης, διὰ τὸ περιέχειν τοὺς θεματικούς κριτὰς καὶ τὸν σκρίβαν δικαστικὰ λαμβάνειν, ἥ, ὡς ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἔχει, δικάζειν, ἐνομοθετήθη αὕτη.

Ἐκτισὶν τινα παράλογον ἄρτι πρὸ βραχέος κατὰ τῶν ἡμετέρων ἐπινοηθεῖσαν ὑποτελῶν δεῖν εἰρηθῆμεν διὰ τοῦ παρόντος ἐπανορθώσασθαι διαγγέλματος. οἴμαι γὰρ, ὡς οὐδένα διαπέφευγεν, οἶαν σύγχυσιν καὶ ἐπιπλοκὴν ἢ τῶν λεγομένων ἐκταγιατικῶν ὑπόθεσις παρεισήγαγε. θηρώμενοι γὰρ ὡς οὐκ ὠφέλον ἐν τῶν δικαστῶν κέρδος ποιεῖν ἐκ τῆς ἐτέρου ζήμιας, οὕτω κατασχίζουσι τὰς ἀποδείξεις, ὡς πολλάκις μηδὲ τὴν τῶν μερῶν παράστασιν ὑπομένειν. πρὸ γὰρ τῆς δεούσης δοκιμασίας καὶ ἀκροάσεως φθάνουσι τὴν μεταγωγὴν δρώμενοι τῆς νομῆς· ἐν οἷς πολλάκις συμβαίνει, ἐκ τῆς τῶν συνεχῶν δικαστῶν ἐφόδου καὶ τῆς ἀλλεπαλλήλου μεταφορᾶς τὴν τῶν ὑποκειμένων διατίμησιν τὸν δεκασμὸν ὑπερακοντίσαι. διὰ τοιαῦτα ἢ ἡμετέρα γαληνότης πολλὴν ποιουμένη τῶν ὑπο χεῖρα τὴν πρόνοιαν, οὐ νέαν τινὰ ἐπεισάγουσα νομοθεσίαν, ἀλλὰ τὴν παλαιὰν καὶ ἀδέκαστον ἀνακτιωμένη συνήθειαν, συντόμῳ λόγῳ τὰ περὶ τούτων διατυποῖ.

α'. Πορίζεσθαι μὲν οὖν κατ' οὐδένα λόγον βουλόμεθα τοὺς δικαστὰς⁴ κέρδος ἐκ τῶν τοιούτων, οὐδὲ τῇ προφάσει⁵ τῶν νοταρίων ἢ ἀνθρώπων αὐτῶν. οὐδὲ⁶ γὰρ οὐδὲ τούτους μεριστὰς⁷ εἶναι τῶν ἐκταγιατικῶν συγχωροῦμεν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ὑπηρε-

¹ Exstat in appendice Syn. cl. II et III, unde edidit Labbaeus p. 68. Epitomen dumtaxat praestat appendix Syn. cl. I sub hac inscriptione: Νεαρά ἡ (al. θ') κωνσταντίνου περὶ συνηθειῶν. Quam edidit Lenncl. post Syn. p. 25 et in JGR. II p. 153. ² Nonnulli Codices, veluti Paris. 1351. 2005, Θεοδόσιος. Illum sequutus est Labbaeus: ego vero Codicem Vind. 3 sequi malui. ³ Cf. supra Nov. VII c. 1. ⁴ Epitome, de qua dixi, legit: θεματικούς (vel vitiose μαθηματικούς) κριτὰς. ⁵ Epit. τῇ μεδέξει. ⁶ Labb. οὐδὲν, quod ferri non poterat. ⁷ Epit. συμμεριστὰς.

τουμένοις ταῖς τάξεσι⁹ τῶν κριτῶν προελευσιμαίοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην οἰκονομίαν συμμέτρως ἐπιτρέπομεν τὴν τούτων λήψιν. ἱκανοῦσθαι δὲ⁹ τῷ μὲν κριτῇ διακελευόμεθα ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐκ τῆς βασιλικῆς εὐσεβοῦς χειρὸς καὶ τῆς τοῦ προσοδίου αὐτοῦ παροχῆς· τοῖς δὲ τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ ὑποτεταγμένοις, νοταρίοις τε καὶ ὑπουργοῖς, ἐξ ὧν ὑπὲρ τῶν ἐγγράφων κρίσεων λαμβάνουσιν παρ'¹⁰ ἐκείνων, οἱ τὴν νικῶσαν ἀποφερόμενοι ψῆφον κρίσειν ἐγγράφοις κατοχυρώσασθαι ταύτην προήρηται. οὕτω γὰρ καὶ ὁ κριτῆς ἐπιπονώτερον πρὸς τελείαν ἀπόφασιν τῶν ζητουμένων διαναστήσεται, καὶ οἱ προσήκοντες αὐτῷ ὑπηρεταὶ πρὸς τοῦτο διοικήσεως ἐποτρυνούσιν αὐτὸν καὶ παρακαλέσουσι καὶ προθυμότερον θεραπεύσουσιν, εἰδότες ὡς οὐκ ἔσται ἄλλοθεν¹¹ αὐτοῖς πορισμὸς εἰ μὴ ὁ ἀπὸ συντελείας τῆς δίκης, εἰ δ' ἂν μίαν ἀπόφασιν ἐφ' ἐκάστη ἡμέρᾳ καὶ κρίσιν ποιήσεται, ὑπὲρ τὰ τριακόσια νομίσματα πάντως δι' ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ κομιοῦνται¹² κέρδος.

β. Πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ἐν τούτοις διακεχυμένην αὐτοῖς καὶ ἀδιάστικτον¹³ παρέχουμεν ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῆς δίκης ποσότητα καὶ τὸν μισθὸν διατυποῦμεν τῆς ἐγγράφου κρίσεως. ἐπὶ ὑποθέσει τοίνυν λς' νομισμάτων ἐξ μιλιαρῆσια¹⁴ τὸν δικαιούμενον καὶ κρίσιν ἐγγράφου λαμβάνοντα κατατίθεσθαι κελεύομεθα· ἐπὶ δὲ μιᾶς λίτρας ἢ δυοῖν ἢ τριῶν, νόμισμα ἓν· ἐπὶ δὲ τεσσάρων ἢ πέντε ἢ ἕξ, νομίσματα δύο· ἐπὶ δὲ ζ' ἢ η' ἢ θ', νομίσματα τρία· ἐπὶ δὲ ι' ἢ ια' ἢ ιβ', νομίσματα δ'· ἐπὶ δὲ ποσότητος πλειονος ὅση δ' ἂν ἔστι μέχρι κεντηναρίου, νομίσματα ε' καὶ μὴ περαιτέρω. ταῦτα ἐν κρίσειν, ὅπου μερισταὶ πολλάκις ἢ ἀποδόσεις ἐπακολουθοῦσιν. ἐν οἷς δὲ μερικοὶ μερισμοὶ ἢ ἐντάλματα ἢ σημειώσεις καταθέσεών τινων εἰκότως ἢ διαγνώσεων, ἀτελῶν μέντοιγε, ἐν τοῖς τοιοῦτοις μὴ πλέον τοῦ νομίσματος παρέχεσθαι ἐπὶ ιβ' λιτρῶν ποσότητι καὶ ἐπέκεινα κἂν ὑπὲρ κεντηναρίου ἢ¹⁵, ἦττον δὲ τοῦ νομίσματος μᾶλλον κατ' ἀναλογίαν τῆς ὑποκειμένης ποσότητος, ὡς λογίζε-

⁹ Verba ταῖς τάξ. apud Lubb. exciderunt. Supplevi ex Epit. ⁹ Epit. οὖν.

¹⁰ Ibid. ἐξ. ¹¹ Ibid. ἄλλος. ¹² Lubb. legi vult οὐ καμ. Leuncl. post Syn. κομιοῦται, in JGR. οὐ κομιεῖται. Locus a neutro recte intellectus est: nempe ab εἰδότες ὡς pendet, et comina post ποιήσεται (sc. ὁ κριτῆς) ponendum est: „scientes se omnino supra trecentos numos lucrum capturos esse, si modo unam sententiam quotidie tulerit“. ¹³ Epit. ἀδιάστατον. ¹⁴ Ita Leuncl. recte coniecit. Editi: μῖλια. ¹⁵ Epit. κἂν ιβ' λιτρῶν ἢ ποσότης καὶ ὑπὲρ κεντηναρίου ἔστιν.

ᾶθαι¹⁶ μιλιαρῆσιον¹⁷ ἕφ' ἐκάστη λίτρᾳ, καὶ τὸ ἐκ τούτων ἀπο-
 συναγόμενον ἱκανὸν εἶναι τοῖς νοταρίοις καὶ τοῖς τοῦ κριτοῦ
 ὑπουργοῖς.

β. Τοῖς δὲ προελευσιμαίοις ἐφίμεν μετὰ τῆς ἄλλης ἧς
 ἀπολαύουσι ἐξκουσσείας, φροσάτων τε καὶ πολέμων ἀπηλλα-
 γμένοις¹⁸ ἔχειν καὶ τὰ τῶν ἐκταγιατικῶν, ἵν' ἐκ τούτων τὰ διαρκῆ
 ποριζόμενοι μὴ βαρύνωσιν ἐν τοῖς ἀπλήκτοις τοὺς εὐαγεῖς οἴ-
 κους¹⁹, μηδὲ προστιθῶνται καὶ οὗτοι²⁰ εἰς μείζονα καινοτομίαν
 τῶν τὴν ὑποδοχὴν ποιουμένων, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ἐξ ὧν κερδαί-
 νουσιν ὠνοῦνται τὴν χρεῖαν, οἱ δὲ κριταὶ ἄφρονον ἔχοιεν τὴν
 τῶν ἀναγκαίων παροχὴν. συμμετρεῖσθαι δὲ τούτοις τὴν τῶν
 ἐκταγιατικῶν λῆψιν οὐ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἀποδιδομένων
 κτημάτων ἢ πραγμάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν κόπον καὶ τὴν τριβὴν
 τοῦ τε χρόνου καὶ τῆς ὁδοιπορίας. εἰ γὰρ λόγου χάριν ἅπαξ
 πεμφθεῖς δέκα λιτρῶν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο κτημάτων ἢ πρα-
 γμάτων, ἐν νόμισμα λήψεσθαι τοῦτον ἱκανὸν ὑπάρχει²¹. εἰ δὲ
 δεκάκις ἀπελθῶν²² πολλὰ συνετρίβη τῆς ὁδοιπορίας μακρᾶς οὐ-
 σης, οὐκέτι φορτικὸν τὸ ἐν νομίμασι εἴκοσι καὶ τέσσαρσι ἐν
 νόμισμα λαβεῖν αὐτόν. ὄρισασθαι μὲν οὖν τὰ περὶ τούτου πολ-
 λοῦ ἂν εἶη λόγος· ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα εἰς κέρδος τῶν κριτῶν ἐρ-
 χεσθαι ἅπαξ ἀπηγορεύθη, πιστεύομεν ἀγαθῇ χάριτι τούτοις
 τυποῦσθαι πρὸς ἀναλογίαν τοῦ κόπου τῶν προελευσιμαίων τὰς
 τῶν ἐκταγιατικῶν τιμήσεις. πλὴν εἰ μὲν δυσχερῆς τις ὑπόθεσις
 καὶ ἐπίκοπος ἐποφθεῖη, θεσπίζομεν ἄχρι τῶν τριῶν νομισμά-
 των²³ ἐπὶ τῇ λίτρᾳ ἐκταγιατικὸν ἀπαιτεῖσθαι· μὴ ὑπερβαινού-
 σης μέντοι τὰ κδ' νομίματα τῆς τοῦ ἐκταγιατικοῦ παροχῆς,
 κἂν εἰ τὰ μάλιστα ἴ εἰσπραξίς πολύμοχθος εἶη καὶ τὰ ἀποδι-
 δόμενα ὑπὲρ²⁴ τὰ ρ' τυγχάνουσι λίτρας. ἐν ἧττονι δὲ ποσότητι
 τοῖς τὰς κρίσεις λαχοῦσιν ἐφίμεν σταθμᾶσθαι τῷ κόπῳ τὴν
 λῆψιν, ὥστε ἢ ἐν ἢ δύο ἢ τρία νομίματα πρὸς τὴν τῆς ὑπο-
 θέσεως δυσχέρειαν προσεφεῖναι τοῖς προελευσιμαίοις. καὶ ταῦτα,
 ἐν οἷς ἢ ἀπόδοσις τελεία ἐξ ἀποφάσεως ἐπακολουθεῖ· ἐπὶ γὰρ

¹⁶ Epit. εἶναι. ¹⁷ Editi: μιλια. Cf. not. 14. ¹⁸ Epit. μετὰ τῶν ἄλλων
 ὧν ἀπολαύουσι φροσάτων τε ἐξκουσσείας καὶ πολέμων ἀπηλλ. ¹⁹ Epit. ad-
 dit καὶ τὰ μοναστήρια καὶ τὰς μητροπόλεις. ²⁰ Epit. προστίθενται καὶ
 αὐτοί. ²¹ Epit. ἔστω. ²² Ibid. παρελθῶν, quod praestare crediderim.

²³ Epit. corrupte: οὐκ ἔστι φορτικὸν τοῦτον οὐχ ἐν νόμισμα λαμβάνειν (ἐπεὶ
 εἰς κέρδος τῶν κριτῶν αὐτὰ ἐρχεσθαι ἀπηγορεύθη), τυποῦσθαι δὲ πρὸς ἀναλ.
 — ἐπιτιμήσεις. εἰ γὰρ μοχθηρὰ τις ὑπόθεσις καὶ πολύκοπος ἐποφθεῖη, θε-
 σπίζομεν μὴ πλέον τῶν γ' νομ. κτλ. ²⁴ Addo ex Epit., quum apud Labb. desit.

ταῖς ἐπὶ νομῆ παραδόσεις, μηδὲν καθόλου ὑπὲρ ἐκταγιατικῶν παρέχονται καλούμεν. εἰ δὲ ἅπαξ ἢ δις ὁ προελενσιμαῖος εἰς τὸν τόπον ἀφίκετο, μὴ πλέον τοῦ νομίσματος, ἢ τὸ πολὺ δύο² δίδοσθαι αὐτῷ, κἂν πολλῆς ποσότητος εἴη τὸ ἀποδιδόμενον.

NOV. X.

Imp. Constantini Porphyrogeniti
de homicidis et jure asyli¹. (Inter 945—959.)

Τοῦ αὐτοῦ νομοθεσία² ἐν σχήματι μελέτης περὶ τῶν ἐκουσίως φονευόντων καὶ τῆ ἐκκλησίᾳ προσφευγόντων, ὥστε αὐτοὺς μὴ δέχεσθαι.

Ἡ τοῦ μωσέως νομοθεσία κατὰ τοῦ ἀνδροφόνου ἀποφαίνεται, ὅτι ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λήψῃ αὐτόν. τούτῳ γοῦν τῷ νόμῳ καὶ ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ ἡμέτερος κατακολουθῶν τρανώσ ἐγκλεύεται· μοιχοῖς καὶ παρθένων ἄρπαξι καὶ ἀνδροφόνους καὶ φωρσὶ τόπον ἀσυλίας πρὸς καταφυγὴν μὴ εἶναι· ἢ γὰρ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια τοῖς ἀδικουμένοις, οὐκ τοῖς ἀδικουσι δίδοται. ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦτο νομοθετήσας³ ἐν βασιλεῦσιν αἰοίδιμος ἰουστινιανὸς, ὁ καὶ τὸν πανθαύμαστον τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κατασκεύασας ναὸν, δέδωκε προνόμιον⁴ αὐτῷ δὴ τῷ ἱερῷ τεμένει τόπον ἀσυλίας ἔχειν, οὐ πάντως αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ δι' ἀλλήλων ἀνατρέπεσθαι παρεσκεύασε. νομοθετήσας γὰρ μοιχοῖς καὶ ἀνδροφόνους καὶ παρθένων ἄρπαξι τόπον ἀσυλίας μὴ εἶναι, οὐδὲν ἐναντιὸν ὕστερον ἔφη, τοῖς τοιούτοις προσώποις εἶναι τόπον εἰπῶν ἀσυλίας ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ κατασκευασθέντι ναῷ· ἀλλ' οἶμαι, ὡς εἴ τις τῶν εὐσεβῶς καὶ φιλοθέως ἐπισκοποῦντων τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν αὐτόν τε τὸν γεγραμμένον νόμον καὶ τὸν διορισμὸν περὶ τῆς ἀσυλίας, πρόσφορον

² Pro his ἢ τὸ πολὺ δύο Epit. legit ὡς τὸ πολὺ.

¹ Haec Novella servata est in appendice Syn. II et III clasis, praeterea in nonnullis Codicibus MSS., qui juris canonici collectiones continent, veluti Bodlej. 206, Laur. V, 2. (In appendice Syn. I dumtaxat priora ejus verba eoque corruptissima, Novellae insequenti juncta et praeposita, habentur; cf. Leunclav. post Syn. p. 28.) Edita est in Leunclavi JGR. I p. 109, ex quo transit in Collect. can. ed. Rhallii et Potli V p. 256. Laudatur a Blastare Φ, 8 ed. Bev. II p. 258. ² Alii: Νεαρά τοῦ αὐτοῦ. Leuncl. autem verba Τοῦ αὐτοῦ — μελέτης non agnoscit. ³ Nov. Justiniani 17 c. 7. ⁴ Quod habetur in Leuncl. JGR. I p. 72.

ποιούμενος τὴν ζήτησιν, συμβιβάσεις, τὴν ἀρμόδιον ἂν εὖροι πρὸς τὰ συμπλέκοντα τῶν πραγμάτων ἀπόφασιν· καὶ συντηρήσει μὲν τὴν ἀσυλλίαν, ἐν αἷς ὑποθέσει κεκανόνισται, παρόψεται δὲ ταύτην, ἔνθα μὴ δίκαιον εἶναι τόπον ἀσυλλίας. ἐπεὶ δὲ πολυσχιδῆς καθίσταται τις ὁ τῆς μαιφονίας τρόπος (ἢ γὰρ ἐκουσίως καὶ ἀπὸ προνοίας καὶ παρασκευῆς ἁμαρτάνει τις, ὡς ὁ εὐτρεπίζων ξίφος εἰς τὸ φονεῦσαι ἄνθρωπον· ἢ ἀπὸ θυμοῦ, ὡς ἐν ἐφόδῳ, ὅτε σκοπεῖται καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐπιφερόμενον ὄπλον καὶ ἡ ἐγγείρησις· ἢ κατὰ τίχην, ὡς ἐν κνηγεσίῳ ῥίψας μὲν κατὰ θηρὸς τὸ βέλος, ἄνθρωπον δὲ ἀναιρήσας ἐξ ἀγνοίας, ἢ ἐν μάχῃ μετὰ χειρὸς πλήξας, ἢ ἀπὸ μέθης τινὰ φονεύσας, ὅστις καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐξορίζεται), πρὸς τὰς τοιαύτας διαίρεσεις καὶ τὰς κατὰ μέρος αἰτίας ἔχομεν σαφῶς καὶ κατὰ τὸ προσήκον καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπόφασιν. καὶ ὁ μὲν κατὰ ἀγνοίαν φονεύων οὔτε τὸν κατὰ τῶν ἀνδροφόνων δέδοικε νόμον οὔτε ἀσυλλίας χρῆζει· ὡσπερ καὶ ὁ ἀπὸ τρυφῆς ἀνελών, καὶ ὁ μὴ ἰσχυρῶς γνώμην τοῦ φονεῦσαι ἔαν φονεύσῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις περιῖσταται· ἐκείνο δὲ ἔστι τὸ πολυθρόλλητον ζήτημα τὸ περὶ τοῦ ἐκουσίου καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ προθέσεως φόνου. τοῦτον γὰρ τὸν ἐκουσίον φόνον οὔτε ἡ μωσέως νομοθεσία συγχωρεῖσθαι ἄξιόν οὔτε ἡ ῥωμαϊκὴ ἢ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδεχθεῖσα⁵, οὔτε τις εὐσεβῆς λογισμὸς ἀνέχεται τὸν κατὰ τοσοῦτον ἀδικήσαντα, ἵνα καὶ ξίφος εὐτρεπίσῃ καὶ διαμελετήσῃ τὸν τοῦ πλησίον θάνατον καὶ τοῦτον τελέσῃ, χρήσασθαι τῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ βοηθείᾳ. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι τῶν εὐσεβῶς διανοουμένων· ἀλλὰ δυνατόν, ὡς εἴρηται, καὶ τοὺς νόμους τηρηθῆναι καὶ φυλαχθῆναι τὸ τῆς ἐκκλησίας προνόμιον. ἡνίκα γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἐκ τῆς θείας προνοίας ἐγκαταλειφθεὶς ἀνθρώπου διαμελετήσῃ θάνατον καὶ τοῦτον ἀπαρτίσει, καὶ ἀφανῆς καὶ ἀνέγκλητος γένηται ὁ παρ' αὐτοῦ καταρτισθεὶς φόνος, εἰς ἑαυτὸν δὲ γενόμενος μετρήσει τὸ μέγεθος τοῦ τολμηθέντος πτώματος καὶ πρὸς ἐξαγόρευσιν ὀρμήσει, λογίζεται δὴπου, ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἀσφαλῶς ποιήσεται· καὶ λογιζόμενος εὐρίσκει πάντως, ὅτι τοῦ ἐρευνημένου ἀφανοῦς θανάτου παρ' αὐτοῦ ἐξαγγελλομένου φωρᾶται, καὶ φωραθεὶς ὡς ἀνδροφόνος ἐκ τοῦ νόμου καὶ τοῦ προσφόρου ἄρχοντος ἢ συλλαμβάνεται ἢ . . .⁶ καὶ διὰ ταῦτα εἰς τὸ ἱερὸν εἰσερχόμενος

⁵ Leuncl. ἀποδεχθεῖσα. Cf. Photii Nomoc. IX, 26 ibique citá. ⁶ Excident nonnulla, licet lacunae signum apud Leuncl. non sit conspicuum.

ταῖς ἐπὶ νομῆ παραδόσεις, μηδὲν καθόλου ὑπὲρ ἐκταγιατικοῦ παρέχονται καλούμεν. εἰ δὲ ἅπαξ ἢ δις ὁ προελευσιμαῖος εἰς τὸν τόπον ἀφίκετο, μὴ πλέον τοῦ νομίσματος, ἢ τὸ πολὺ δύο²⁵ δίδοσθαι αὐτῷ, κἂν πολλῆς ποσότητος εἴη τὸ ἀποδιδόμενον.

NOV. X.

Imp. Constantini Porphyrogeniti
de homicidis et jure asyli¹. (Inter 945—959.)

Τοῦ αὐτοῦ νομοθεσία² ἐν σχήματι μελέτης περὶ τῶν ἐκουσίως φονευόντων καὶ τῆ ἐκκλησία προσφευγόντων, ὥστε αὐτοὺς μὴ δέχεσθαι.

Ἡ τοῦ μωσέως νομοθεσία κατὰ τοῦ ἀνδροφόνου ἀποφαίνεται, ὅτι ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λήψη αὐτόν. τούτῳ γοῦν τῷ νόμῳ καὶ ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ ἡμέτερος κατακολουθῶν τρανῶς ἐγκυλεύεται μοιχοῖς καὶ παρθένων ἄρπαξι καὶ ἀνδροφόνους καὶ φωροὶ τόπον ἀσυλίας πρὸς καταφυγὴν μὴ εἶναι· ἡ γὰρ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια τοῖς ἀδικουμένοις, οὐχὶ τοῖς ἀδικούσι δίδεται. ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦτο νομοθετήσας³ ἐν βασιλεῦσιν αἰοιδίμος ἰουστινιανὸς, ὁ καὶ τὸν πανθαύμαστον τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κατασκευάσας ναὸν, δέδωκε προνόμιον⁴ αὐτῷ δὴ τῷ ἱερῷ τεμένει τόπον ἀσυλίας ἔχειν, οὐ πάντως αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ δι' ἀλλήλων ἀνατρέπεσθαι παρεσκεύασε. νομοθετήσας γὰρ μοιχοῖς καὶ ἀνδροφόνους καὶ παρθένων ἄρπαξι τόπον ἀσυλίας μὴ εἶναι, οὐδὲν ἐναντίον ὕστερον ἔφη, τοῖς τοιοῦτοις προσώποις εἶναι τόπον εἰπῶν ἀσυλίας ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ κατασκευασθέντι ναῷ· ἀλλ' οἶμαι, ὡς εἴ τις τῶν εὐσεβῶς καὶ φιλοθέως ἐπισκοποῦντων τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν αὐτόν τε τὸν γεγραμμένον νόμον καὶ τὸν διορισμὸν περὶ τῆς ἀσυλίας, πρόσφορον

²⁵ Pro his ἢ τὸ πολὺ δύο Epit. legit ὡς τὸ πολὺ.

¹ Haec Novella servata est in appendice Syn. II et III clasis, praeterea in nonnullis Codicibus MSS., qui juris canonici collectiones continent, veluti Bodlej. 205, Laur. V, 2. (In appendice Syn. I dumtaxat priora ejus verba esque corruptissima, Novellae insequenti juncta et praeposita, habentur; cf. Leunclav. post Syn. p. 28.) Editā est in Leunclavi JGR. I p. 109, ex quo transit in Collect. can. ed. Rhallii et Potli V p. 256. Laudatur a Blastare Φ, 8 ed. Bev. II p. 258. ² Alii: Νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ. Leuncl. autem verba Τοῦ αὐτοῦ — μελέτης non agnoscit. ³ Nov. Justiniani 17 c. 7. ⁴ Quod habetur in Leuncl. JGR. I p. 72.

ποιούμενος τὴν ζήτησιν, συμβιβάσει, τὴν ἀρμόδιον ἂν εὖροι πρὸς τὰ συμπλέκοντα τῶν πραγμάτων ἀπόφασιν· καὶ συντηρήσει μὲν τὴν ἀσυλλίαν, ἐν αἷς ὑποθέσσει κεκανόνισται, παρόψεται δὲ ταύτην, ἐνθα μὴ δίκαιον εἶναι τόπον ἀσυλλίας. ἐπεὶ δὲ πολυσχιδῆς καθίσταται τις ὁ τῆς μαιφονίας τρόπος (ἢ γὰρ ἐκουσίως καὶ ἀπὸ προνοίας καὶ παρασκευῆς ἀμαρτάνει τις, ὡς ὁ εὐτρεπίζων ξίφος εἰς τὸ φονεῦσαι ἄνθρωπον· ἢ ἀπὸ θυμοῦ, ὡς ἐν ἐφόδῳ, ὅτε σκοπεῖται καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐπιφερόμενον ὄπλον καὶ ἡ ἐγκλείρησις· ἢ κατὰ τίχην, ὡς ἐν κνηγεσίῳ ῥίψας μὲν κατὰ θηρὸς τὸ βέλος, ἄνθρωπον δὲ ἀναιρήσας ἐξ ἀγνοίας, ἢ ἐν μάχῃ μετὰ χειρὸς πλήξας, ἢ ἀπὸ μέθης τινὰ φονεύσας, ὅστις καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐξορίζεται), πρὸς τὰς τοιαύτας διαίρεσεις καὶ τὰς κατὰ μέρος αἰτίας ἔχομεν σαφῶς καὶ κατὰ τὸ προσήκον καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπόφασιν. καὶ ὁ μὲν κατὰ ἀγνοίαν φονεῦων οὔτε τὸν κατὰ τῶν ἀνδροφόνων δέδοικε νόμον οὔτε ἀσυλλίας χρῆζει· ὡσπερ καὶ ὁ ἀπὸ τρυφῆς ἀνελών, καὶ ὁ μὴ ἐσχηκῶς γνώμην τοῦ φονεῦσαι ἔαν φονεύσῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις περιῖσταται· ἐκείνο δὲ ἐστὶ τὸ πολυθρόλλητον ζήτημα τὸ περὶ τοῦ ἐκουσίου καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ προθέσεως φόνου. τοῦτον γὰρ τὸν ἐκούσιον φόνον οὔτε ἡ μωσέως νομοθεσία συγχωρεῖσθαι ἄξιον οὔτε ἡ ῥωμαϊκὴ ἢ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδεχθεῖσα⁵, οὔτε τις εὐσεβῆς λογισμὸς ἀνέχεται τὸν κατὰ τοσοῦτον ἀδικήσαντα, ἵνα καὶ ξίφος εὐτρεπίσῃ καὶ διαμελετήσῃ τὸν τοῦ πλησίον θάνατον καὶ τοῦτον τελέσῃ, χρήσασθαι τῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ βοηθείᾳ. οὐκ ἐστὶ τοῦτο, οὐκ ἐστὶ τῶν εὐσεβῶς διανοουμένων· ἀλλὰ θανατὸν, ὡς εἴρηται, καὶ τοὺς νόμους τηρηθῆναι καὶ φυλαχθῆναι τὸ τῆς ἐκκλησίας προνόμιον. ἤνικα γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἐκ τῆς θείας προνοίας ἐγκαταλειφθεὶς ἀνθρώπου διαμελετήσῃ θάνατον καὶ τοῦτον ἀπαρτίσει, καὶ ἀφανῆς καὶ ἀνέγκλητος γένηται ὁ παρ' αὐτοῦ καταρτισθεὶς φόνος, εἰς ἑαυτὸν δὲ γενόμενος μετρήσει τὸ μέγεθος τοῦ τολμηθέντος πτώματος καὶ πρὸς ἐξαγόρευσιν ὀρμήσει, λογίζεται δὴπου, ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἀσφαλῶς ποιήσῃται· καὶ λογιζόμενος εὐρίσκει πάντως, ὅτι τοῦ ἐρευνημένου ἀφανοῦς θανόντου παρ' αὐτοῦ ἐξαγγελλομένου φωρᾶται, καὶ φωραθεὶς ὡς ἀνδροφόνος ἐκ τοῦ νόμου καὶ τοῦ προσφόρου ἄρχοντος ἢ συλλαμβάνεται ἢ . . .⁶ καὶ διὰ ταῦτα εἰς τὸ ἱερὸν εἰσερχόμενος

⁵ Leuncl. ἀποδεχθεῖσα. Cf. Photii Nomoc. IX, 26 ibique citá. ⁶ Excident nonnulla, licet lacunae signum apud Leuncl. non sit conspicuum.

καὶ τῷ ἱερεὶ προσερχόμενος, καὶ πανταχόθεν ἔχων τὸ ἀσφαλές ποιεῖται τὴν ἔξαγόρευσιν, τυχὸν οὖν τρόπῳ καὶ οἷα μηχανῇ τὴν τοῦ φρονευθέντος κατήρτισεν ἀγνοουμένην σφαγὴν, καὶ ἐπιτυχάνει τῆς ἀφέσεως. αὕτη γὰρ καὶ ἐστὶν ἀληθῶς καὶ λέγεται ἔξομολόγησις, ἢ τοῦ κεκρυμμένου παραπτώματος ἀνθαίρετος δῆλωσις¹. ἢ δὲ περὶ τῆς φανεραῆς καὶ προδήλου πράξεως καὶ μισαιφρονίας συγκατάθεσις πῶς καὶ λεχθήσεται ὅλιως ἔξομολόγησις; ἐκ τοῦ τοιούτου οὖν συνάγεται καὶ τηρεῖται καὶ ἡ τοῦ νόμου ἀπόφασις καὶ ἡ τοῦ ἱεροῦ ἀσφάλεια. εἰ δὲ αὕτη [μὴ]² οὕτω διορισθεῖη, μάχεται πάντως ἑαυτῇ ὁ τοὺς νόμους ἀφροσύνας καὶ γράψας Ἰουστινιανὸς, νομοθετήσας μὲν ἀνδροφόνους μὴ εἶναι ἀσυλλίαν, ἐν δὲ τῷ παρ' αὐτοῦ συστάντι ἱερῷ ἀσυλλίαν ἔχειν λοιπὸν τοὺς ἀνδροφόνους.

NOV. XI.

Imp. Constantini Porphyrogeniti
de homicidis et jure asyli secunda¹. (Inter 945—959.)

Τοῦ² αὐτοῦ δευτέρᾳ νομοθεσίᾳ περὶ τῶν ἐκουσίως φρονευόντων, δεχομένη μὲν αὐτοὺς κατὰ συμπάθειαν

¹ Ita Leuncl. in marg. In textu est βούλησις. editione Leunclavii: recte eam addidit Rhallis.

² Negatio desideratur in

¹ Haec Novella habetur in appendice Syn. cl. II et III, et in Codicibus juris canonici, de quibus Nov. X not. I dixi. Edidit Bonafd. p. 19, Leunclav. JGR. I p. 111: inde repetita est in Collect. can. ed. Rhalli et Potli V p. 258. Est etiam in appendice Syn. cl. I, ubi inscriptio est: Νεαρὰ ἰα' (al. ιβ') κωνσταντίνου περὶ τῶν φρονευόντων μετὰ ξίφους ἢ ξύλων μεγάλων ἢ λίθων ἐκ προνοίας. — Epitomen ejus praestat appendix Michaelis Attalensis: Περὶ φρονευτῶν τῶν προσφευγόντων τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Ἐξεφωνήθη δὲ καὶ ἑτέρα νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως καὶ περὶ τῶν φρονευόντων καὶ προσφευγόντων τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἵνα ὁ ἐκουσίως φόνον ποιήσας κατὰ αὐτότομον θερμοότητα καὶ ὀργὴν καὶ μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτίμησιν καὶ τῆς οἰκείας ἐκπτώσιν περιουσίας ὑπομένει, οὐ τῇ δημοσίῳ προσκυρουμένης, ἀλλ' εἰ μὲν ὑπέσται γαμετῇ, [λαμβάνει] τὴν τε προικὰ καὶ τὰ οἰκεία πάντα κέρδη παίδων μὴ ὄντων· εἰ δὲ ὑπέσται παῖδες, τὴν χρῆσιν ἔχει τῶν γαμικῶν κερδῶν, τῶν παίδων ἐκ τῆς ἄλλης περιουσίας τὸ τρίτον κληροδοτουμένων. εἰ δὲ ὁ φονεὺς εἴτε οἰκείᾳ προαιρέσει εἴτε ἐκ τῶν κανονισάντων μονάσαι βουληθεῖη, λαμβάνει τὸ τρίτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας τὸ μοναστήριον, τοῦ λοιποῦ τρίτου μέρους τῇ γυναικί, καὶ τοῖς τέκνοις φυλαττομένου τοῦ τελευτήσαντος. εἰ δὲ μὴ ὑπέσται παῖδες τῇ γυναικί, καὶ

παρὰ δύναμιν τῆς πρώτης· ἀειφυγία δὲ καὶ περιουσίας ἐκπτώσει³ καταδικάζουσα.

Ταῦτα⁴ νομοθετεῖν προηγήμεθα νῦν, τὸ μὲν αὐστηρὸν τῆς πρὸ ταύτης νομοθεσίας τῇ φιλανθρώπῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἐπιτιμῆσει μεταβάλλοντες, τὸ ἀπόλυτον δὲ καὶ ἄνετον τῶν ἑξαμαρτανόντων καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς μίμησιν εὐκολον οὐ μόνον τῷ καταδέσμῳ τῶν ἐπιτιμῶν ἐξιώμενοι, ἀλλὰ καὶ τῆς προσούσης τῷ φρονετῇ περιουσίας μικροῦ δεῖν ἐκπτώσει· τοῖς μὲν ἀνδροφόνους αὐτοῖς σωτηρίαν, τῷ κοινῷ δὲ τῆς πολιτείας τὸ μὴ πρὸς τὸν ὅμοιον τινα ζῆλον ἔλθειν κατὰ τὸ λυσιτελὲς προμηθούμενοι, ὡς ἂν δι' ἀμφοτέρων καὶ τὸ δίκαιον σώζηται καὶ τὸ τῶν ἐκκλησιῶν⁵ μέγα καὶ θεῖον συντηρηῆται⁶ προνόμιον, καὶ τὸ πολὺ τῆς μιμήσεως ἀναστέλληται ταῖς τούτων ἀσφραλείαις.

τοῖς ἀνιοῦσι τὸ τρίτον διαιρεῖται. γυναικὸς δὲ τὸν βίον προεξιθούσης καὶ παίδων ὄντων, τούτους φησὶ προτιμᾶσθαι τῶν ἀνιόντων. εἰ δὲ μήτε γυνή μήτε παῖδες μήτε ἀνιόντες εἰσὶν τῷ ἀναιρεθέντι, τοὺς ἄλλους ἐκ νόμων καλουμένους συγγενεῖς [λαμβάνειν] τὸ τρίτον τῆς οὐσίας αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ προσέλθῃ πρὸς τὸν μονήρη βίον ὁ φρονεὺς, οὐ τὸ τρίτον ἀλλὰ τὸ δίμοιρον τῆς αὐτοῦ ἑλευθέρας περιουσίας κατὰ τὴν εἰρημένην διάταξιν τῷ τοῦ πεφρονεμένου κληροδοτεῖσθαι μέρει. πρὸς τούτοις εἶναι αὐτὸν ἄτιμον καὶ μηδέποτε τὴν οἰανοῦν ἀρχὴν ἢ πολιτικὴν ἢ στρατιωτικὴν μεταχειρίζεσθαι, ἀλλ' ἀειφυγίαν καταδικάζεσθαι. εἰ δὲ φόνος ἐκ μελέτης καὶ προβουλίου γέγονε, πάντως αὐτὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶσι εἰς τὸν μονήρη βίον καταδικάζεσθαι ἐτοιμάζει. οἱ δὲ τῆς στρατείας αὐτοῦ τόποι ἀλλαχοῦ μὴ παραπεμπέσθωσαν, εἰ μὴ εἰς τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους· εἰ δὲ μὴ ὑπείσω οὗτοι, ὁ τοὺς τόπους ἀπολαμβάνων ὀφείλει καὶ τῇ στρατείᾳ ὑπηρετεῖσθαι. Haec, quae ex Cod. Paris. 1357 A protuli, emendari possunt ex Μικρῷ Ν, 44. Similia praestat Harm. VI, 6, 4. — Laudant hanc Constantini Novellam scholia Basilicorum ed. Heimbach V p. 761. 763. 765. 767. 859 (— Basil. ed. Heimb. I p. 705, V p. 768 non ad Constantini, sed ad Basilii Porphyrog. Novellam spectant —); Πείρα LXVI, 14; Ecloga lib. I—X Basil. VI, 3 („ἢ δὲ ἰα' νεαρὸν τοῦ πορφυρογεννήτου βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου θεσπίζει τοὺς φρονεύσαντας προσφρονήτας τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ἐκείθεν ἀπολαύειν βοηθείας“ κτλ.); Balsamon ad c. 91 syn. Trull. ed. Rhalli II p. 520; Blastares Φ, 8 ed. Bevereg. ☩ p. 528. Cf. etiam Coll. IV Nov. 66.

² Sive τοῦ βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, ut est in Codicibus nonnullis, veluti Paris. 1355, et edidit Bonefid.

³ Nonnulli: ἀειφυγίαν et ἐκπτώσιν habent. ⁴ In Vind. jurid. gr. 3 inc.: Περὶ τῶν ἐκουσίως τῷ τοῦ φόνου ἐγκλήματι περιπεσόντων καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν προσφρονόντων καὶ ταῦτα νομοθετεῖν κτλ. — In Syn. cl. I nonnulla ex principio praecedentis Novellae praeposita sunt (Ἡ τοῦ μωσέως — διορισάμενος), ut videre est ex editione Leunclaji post Syn. p. 28.

⁵ Leuncl. post Syn. in marg. ἐκκλησιαστικῶν. ⁶ Leuncl. in JGR. σωτηρηται.

α'. Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς τοῦ φονέως διαγωγῆς καὶ τῆς εἰσέτι βιώσεως, καθὼς ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια τυπώσει, διοικεῖσθαι κελεύομεν. ἀειφυγία δὲ αὐτὸν διὰ τῆσδε τῆς νομοθεσίας καταδικάζομεν τοῦ τόπου, καθ' ὃν γέγονεν ἡ πλημμέλεια τοῦ φονικοῦ μιάσματος, τοῦτο μὲν κολαζούσῃ τὸν ἁμαρτήσαντα, τοῦτο δὲ μὴ πλείονα τῆς ἀνίας⁷ καὶ τοῦ ἀλγήματος αὐξήσιν τοῖς τῷ πεφονευμένῳ διαφέρουσι κατεργαζομένη· ἴσως δὲ καὶ ἀμφοτέρων⁸ οὐκ ἀσυμφόρως, ὡς ἂν μὴ ποτε τοῦ λελυπηκότος συνεχεῖ δράσει καὶ τῇ τοῦ προαποβεβιωκότος⁹ μνήμῃ εἰς αὐθαίρετον ἐκδίκησιν οἱ προσήκοντες αὐτῷ παρορμώμενοι κακῷ τὸ κακὸν ἐξιάσασθαι πειραθῶσι, καὶ διπλοῦν ἐργάσωνται τὸ πτώμα τῆς μαιφονίας. ἔστω μὲν οὖν ἀειφυγία πάντως ὁ φονεὺς ἐκεῖθεν καταδικάζομενος, καὶ μηδέποτε περιουσιῶν ἐκεῖ¹⁰ καὶ ἀλλιζόμενος ἐν τῇ γῆ, ἢ ἔχανε¹¹ τὸ τοῦ ἀδικῶς ἀναιρεθέντος ἀδελφοῦ ὑποδέξασθαι αἷμα. καὶ τοῦτο πρῶτον μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτίμησιν τὸ κατάκριμα δεχέσθω.

β'. Πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τῆς οἰκείας ἐκπτώσιν ὑφιστάσθω, περιουσίας, οὐ τῷ δημοσίῳ προσκυρομένης. εἰ γὰρ ὑπεστιγαμετὴ τῷ φονευτῇ, τὴν τε προῖκα δεῖ καὶ τὰ οἰκεία πάντα κομίζεσθαι ταύτην, καὶ ἔτι τὴν πρὸ τοῦ γάμου δωρεάν· εἰ τύχη δὲ καὶ θεώρετρον ὑποσχεθεῖσα ἢ ἄλλο τι, καὶ τούτου πάντως ἔχειν τὴν ἀνάληψιν καὶ τὴν κυριότητα, παιδῶν μὴ ὑπόντων. εἰ δὲ ὑπεῖσι παῖδες, τῆς χρήσεως τῶν γαμικῶν κερδῶν ἀπολαύειν αὐτὴν πασῶν τῶν ἐπὶ τούτοις νομικῶν παρατηρήσεων συντηρουμένων, τῶν δὲ παιδῶν ἐκ τῆς ἄλλης πατρῴας περιουσίας τῷ τρίτῳ κληροδοτουμένων. καὶ εἰ μὲν ὁ φονεὺς οἰκεία προθέσει ἢ τῇ τῶν κανονιζόντων αὐτὸν¹² συμβουλία καὶ δοκιμασίᾳ πρὸς τὸν μοναχικὸν τὸ πρότερον¹³ ἀποσκευαζόμενος μῦσος μετέλθοι βίον, λαμβάνειν τὸ μοναστήριον τὸ τρίτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας, τοῦ λοιποῦ τρίτου μέρους τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς¹⁴ τέκνοις φυλαττομένου τοῦ τελετήσαντος εἰς μικρὰν παραμυθίαν τῆς ἑαυτῶν δυσκληρίας· εἰ δὲ οὐχ ὑπεῖσι τῷ πεφονευμένῳ παῖδες, τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἀνιούσιν ἐξ ἴσου διαιρουμένου τοῦ τοιοῦτου τρίτου· γυναικὸς δὲ τοῦ βίου προαπελθούσης¹⁵, καὶ παιδῶν ὄντων, τούτους προτιμᾶσθαι τῶν ἀνιόντων· εἰ δὲ μήτε¹⁶ παῖδες μήτε γυνὴ μήτε ἀνιόντες εἰσὶ τῷ ἀναιρουμένῳ,

⁷ Bonifid. et Leuncl. post Syn. τὴν ἀνίαν, quod fortasse praestat. ⁸ Malium ἀμφοτέροις — ἀσυμφόρως. ⁹ Bonifid. et Leuncl. post Syn. προβεβιωκότος.

¹⁰ Leuncl. in marg. ἐκεῖσε. ¹¹ Ibid. ἔλαχε. ¹² Ibid. αὐτῶν. ¹³ Ibid. πρῶτον.

¹⁴ Articulum Bonifid. et Leuncl. post Syn. non habent. ¹⁵ Leuncl. ib. in marg.

τὸν βίον προεξεληθούσης. ¹⁶ Leuncl. ib. et Bonifid. μή.

τοὺς ἄλλους ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους συγγενεῖς καὶ πρὸς τὴν δήλωσιν μὴ ἔραθυμήσαντας τοῦ ἀδικήσαντος λαμβάνειν τὸ τρίτον. εἰ δὲ πρὸς τὸν μοναχικὸν¹⁷ ὁ φρονεὺς μὴ¹⁸ μετέλθοι βίον, οὐ τὸ τρίτον, ἀλλὰ τὸ δίμοιρον τῆς ἐλευθέρου αὐτοῦ¹⁹ περιουσίας κατὰ τὴν εἰρημένην διάταξιν²⁰ τῆ τοῦ πεφρονευμένου κληροδοτεῖσθαι μέρος.

γ'. Καὶ πρὸς τοῦτω μηδέποτε μηδένα τοιοῦτω ἐγκλήματι ἐαλωκότα ἢ πολιτικὴν ἢ ἄλλην τὴν οἰανοῦν ἀρχὴν ἢ²¹ πρᾶξιν μεταχειρίζεσθαι, μηδὲ θείας ἀντιγραφῆς ἀξιούμενον²²; ἀλλ' εἶναι παντοίως ἀτίμους, οἷς καὶ²³ τὸ ζῆν μόνον φιλανθρώπως συγκεχώρηται. πλὴν τοὺς μὲν περιουσίᾳ κακίας μελέτην θεμένους τὴν τοῦ πλησίον σφαγὴν καὶ αὐτὸ τοῦτο προευτρεπισαμένους καὶ παρασκευασαμένους ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς εἰς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον, πάντως ἀποκείρεσθαι καὶ μοναχοῖς ἐγκαταλέγεσθαι· καὶ οὐ μόνον τὸν ἐπ' αὐτοῖς δοκιμασθέντα χρόνον τῆς μετανοίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν μοναστηρίῳ διοικονομεῖσθαι. τοὺς δὲ ἄλλως ἐκουσίως μὲν ἀνηρηκότας, προπετεῖα δὲ καὶ συναρπαγῇ ἀλογίστου θυμοῦ, οὐ μελέτη καὶ προπαρασκευῆ καὶ προβουλίῳ τὰ τῆς μισσηφρονίας ἐπιδειξαμένους, τὴν μὲν ἀειφυγίαν πρὸς ἅπανσι τοῖς ἄλλοις ὑφίστασθαι, οὐ μέντοιγε τὸν μονήρη βίον αἰρεῖσθαι καταναγκάζεσθαι²⁴.

δ'. Οἱ²⁵ τόποι δὲ τῆς στρατείας, ἦτοι αἱ ὑπὲρ τοῦ στρατεύειν οἰκονομίαι, πρὸς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ παραπεμπέσθωσαν. εἰ δὲ μὴ ἔχει ὁ φρονεὺς κληρονόμους, ἕτεροι τοὺς τῆς στρατείας τόπους λαμβάνοντες καὶ εἰς τὴν στρατείαν ὑπηρετήσουσι.

¹⁷ Ibidem μοναδικόν. ¹⁸ Ibidem negatio deest. ¹⁹ Ibidem: ἑαυτοῦ, omisso ἐλευθέρου. ²⁰ Malim διάσειξις. ²¹ Verba ἀρχὴν ἢ apud Bonetid. et Leuncl. post Syn. desunt. Mox τάξιν legerim. ²² Leuncl. ibid. in marg. ἀξιούσθαι. ²³ Deest ibid. et apud Bonetid. ²⁴ Hactenus Bonetid. et appendix Synopseos. In Syn. I cl. tamen additur: τὴν δὲ διαφορὰν τῶν ἄλλως προβαίνόντων φόνων ἐν τῷ ἕ βιβλίῳ ἐφευρήσεις. Quae ab auctore Synopseos adnotata esse videntur. ²⁵ Haec quae sequuntur unde Leunclavius JGR. sumserit nondum enucleavi. Ipse notat: „Haec de veteri libro excerpsumus, in aliis omissa.“ Interim cf. Harm. ed. Heimb. p. 753 not. 14, et Nov. XVIII c. 2 infra. Spuria crediderim, nisi Mich. Attalensis Epitome (cf. not. 1) quasi confirmata sint.

NOV. XII.

Imp. Constantini Porphyrogeniti,
 ut, si quis intestatus sine liberis decesserit, tertia bonorum Deo
 consecratur¹. (Inter 945—959.)

Νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου περὶ τῶν ἀδιαθέτως τελευτῶντων χωρὶς παίδων, ὥστε μὴ τὸ πᾶν τῆς περιουσίας τοῖς ἐκ νόμων καλουμένοις συγγενέσι τυχόν, ἢ καὶ τούτων μὴ προσόντων τῷ δημοσίῳ προσκυροῦσθαι, ἀλλὰ τούτοις μὲν τὸ δίμοιρον, τὸ δὲ τρίτον τῷ Θεῷ ἀφοσιοῦσθαι· ᾧ συνεισάγονται καὶ οἱ δοῦλοι, ἀξιούμενοι ἀπὸ τῆς παρούσης νεαρᾶς ἐλευθερίας.

Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πόλεις συστησαμένων, καὶ νόμους καθ' οὓς προσήκει διαζῆν ὀρισαμένων, ὅτι τοῖς τῶν ἀποικομένων συγγενέσιν, ἔσθ' ὅτε καὶ μηδὲν εἰς ὄνησιν αὐτοῖς περιούσιον εἰσενεγκαμένοις καὶ τοῖς² ἐνθένδε ἀπιοῦσι παρασχέιν δυναμένοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν, οἷς δὴ τάχα ὁ ἐκβιὸς οὐδ' ἐν ἐσχάταις ἦν ὑπερηλατὶς ἐναριθμῖος, ὅτι δὴ τούτοις ἀδιαθέτου τινὸς τελευτήσαντος τὸν κληρὸν τῆς περιουσίας ὡς δὴ τι μέγα προσεχαρισμένοις³ ἐχαρίσαντο, Θεῷ δὲ τῷ πάντων πλάστῃ καὶ βασιλεῖ, παρ' οὗ πᾶν ὅ τι κάλλιστον ἐν ἀνθρώποις, τῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζομένῳ, ὥστε καὶ, ὃ πάντα⁴ νοῦν ὑπερ

¹ Haec Novella extat in appendice Syn. II et III cl., unde primus edidit Witte in *Ἀνάκθ.* ed. Heimbach II p. 270, sequuntur Codices Laur. LXXX, 8 et Paris. 1351. (De append. Syn. I cl. vide, quae ad Novellam sequentem not. I disputabimus.) — Epitome ejus habetur in Codice Novellarum Bononiensi (Bibl. communal. B, IV, 67) sic: Νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου· Θεσιπίζουσα τοὺς ἀδιαθέτως τελευτῶντας παίδων χωρὶς μὴ κληρονομεῖσθαι τελείως παρὰ τῶν ἐκ πλαγίου αὐτῶν συγγενῶν, ἀλλὰ τὸ τρίτον οὐσίας αὐτῶν προχωρεῖν εἰς ψυχικά, συνεισαγομένῳ τοῖς ψυχικοῖς τῶν τιμημάτων τῶν οἰκετῶν, καὶ ἐὰν τὰ τιμήματα τὸ τρίτον ὑπερβαίνουσι τῆς οὐσίας, τὰ πάντα τοῖς ψυχικοῖς συνεισάγεσθαι, καὶ ἐὰν ἡ οὐσία πᾶσα ἐν οἰκέταις εὐρίσκειται, πάντες οἱ οἰκέται ἐλευθερωθῆναι ὀφείλουσιν καὶ μηδένα τούτων δουλοῦσθαι παρὰ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν. — Aliam epitomen praestat Psellus v. 1407 sqq., quos nuper primus ex Cod. Paris. 478 edidit Witte l. I. p. 264. — Denique Novellam nostram argumento tenus refert Balsamon ad c. 81 syn. Carthag. (ed. Rhalli III p. 507), ex quo hunc locum ediderunt Bonetid. p. 23 et Leunclav. post Syn. p. 23. ² Codd. τῶν. ³ Paris. 1351: προσεχαρισμένοι. Malim προκεχαρ. ⁴ Idem πάντως.

αίρει, συγκληρονόμους χριστοῦ, κληρονόμους δ' αὐτοῦ ἐνστήσασθαι διὰ χριστοῦ, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν γοῦν ἀπονεμεῖν κασι μέρος, ὡσπερ ἀπόκληρον αὐτὸν δι' ἀμνημοσύνης ἀφέμενοι. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνθρώπους, εἶγε δεῖ τοὺς μὴ τὸν ἑαυτῶν ἐπεγνώκοντας ποιητὴν τοῦτο εἰπεῖν, περὶ τούτων οὕτως ἐκθέσθαι, εἰ καὶ μωμητὸν καὶ ἀλόγιστον, ἀλλὰ καινὸν οὐδὲν οὐδ' ἀδόκητον, ἅπαξ ἀποσφαλέντας τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ τῆ ἀρχῆ ἀκόλουθον ἐπισπεύδειν κατάλυμα. ἀνθρώποι δὲ, οἷς ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς (ἢ φησιν ὁ θεὸς ἀπόστολος⁵) τὸ πολίτευμα καὶ κληρὸς ἢ τῶν οὐρανῶν ἐπήγγελται βασιλεία, οἷ⁶ χριστοῦ φίλοι καὶ ἀδελφοὶ καὶ (ὡ⁷ δεσπότου φιλανθρωπίας) ὑπερβολῆς συγκληρονόμοι εἶναι τε καὶ λογίζεσθαι ἡξιωμένοι, τίνα μὲν ἀνοίας, ποίαν δὲ ἀλογίας⁸ ὑπερβολὴν ὑπολείπονται⁹, εἰ τοσοῦτων τετυχηκότες, ὡς οὐδενὸς ἀπολελανκότες τῷ εἰς ἀδελφοὺς ἡμᾶς ἀναγράψαντι καὶ συγκληρονόμους τελέσαντι μηδὲ τὴν ἐλάττονά γε μοῖραν τῆς προχωρούσης τοῖς συγγενέσι νομοθετοίημεν ἀποκληροῦν; ὡς ἐστὶν ἄτοπον ἐπιεικῶς, εἶναι μὲν τίνα παρὰ ἀλόγοις τοῦ μέλλοντος αἰσθησίην τε καὶ πρόνοιαν, ἡμᾶς δὲ λόγῳ τετιμημένους τοσοῦτον τῆ παρούσῃ προστετηκέναι καὶ προσηλωσθαι ζωῇ, ὡς μηδ' ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις (τοῦτο δὴ τὸ ῥᾶσιον ἅπασι) τοῦ μέλλοντος μικρὰν γοῦν ὑπὲρ τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνεπισκέπτως¹⁰ τελευτώντων ἐπιδείξασθαι πρόνοιαν, ἀλλ' ὃ καὶ εἰρηκότες ἐφθήμεν¹¹, ἀπολειφθῆσομένῃ μὲν καὶ ὅσον οὐπω φθαρσομένῃ βασιλεῖ καταλιμπάνεσθαι, τῷ δ' αἰωνίως βασιλεύοντι καὶ πρὸς ὃν ἄπεισιν ὁ τελευτῶν τῆς ἐπιγείου λόγον ὑφέξω ζωῆς, μηδὲν τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἐκ νομικῆς ἀφοσιουῖσθαι κυριότητος.

α'. Διὰ ταῦτα δὴ τὸν περὶ τούτου προσήκοντα τύπον τοῖς πρὸ ἡμῶν οὐκ οἶδ' ὅπως παρεωραμένον, εἰσηγήσασθαι τε αὐτὸν ἡγησάμεθα δεῖν, καὶ τῷ τε παρόντι βίῳ καὶ τοῖς ἔπειτα δοῦναι τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν¹², καὶ τοῖς ἀθρόον τοῦ βίου μεθισταμένοις πρὶν τι περὶ τῶν προσόντων καὶ ὡς ἢ βούλησις αὐτοῖς διαθέσθαι, καὶ τούτοις δὴ ἄρα τὴν ὡς ἐν ἀνθρώποις ἤκουσαν ἐννοῆσαι παραψυχήν, οἷον τίνα κηδεμόνα τῷ παντὶ πολιτεύματι τόνδε τὸν νόμον καὶ κοινὸν ἐφιστῶντες ἐπίτροπον,

⁵ 1 Petr. 1, 4. ⁶ Witte οἷ. ⁷ Idem ἰμοῦ pro ὡ· legi voluit. Sed si parenthesi haec includas, omnino bene habet τὸ ὡ. ⁸ Paris. 1351: ἀνοίαν καὶ ἀλογίαν.

⁹ Sic Codices. Me quidem iudice legendum ὑποδεικνύοιμεν vel ejusmodi quid. Illud λέιπονται aliqua deesse significat. ¹⁰ Laur. 80, 8: ἀνεπισκῆπτως.

¹¹ Paris. 1351: ὡφθήμεν. ¹² Verba καὶ τοῖς — ὠφέλειαν apud Witt. exciderunt.

δι' οὐ θεσπίζομεν, τῶν ὅσα τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ τῆς τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων ὠρίσται περιουσίας ἀσαλεύτων τηρουμένων, τοῦτο μόνον ὅπερ οὐπω καὶ νῦν ἔγνωμεν θεσμοθετηθῆν προσθέντες¹³, τὸ τρίτον τῆς ἐπιλαγχανούσης μοίρας τοῦ τελευταίας βουλήσεως τετελευτηκότος χωρὶς, τοῦτο μὲν τῆς τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένοις εἰς κληρονομίαν προσποριζομένης, τοῦτο δὲ τῆς τῷ δημοσίῳ συγγενῶν οὐχ ὑπόντων εἰσχομιζομένης, — τοῦ διμοίρου ἢ τοῖς συγγενέσιν ἢ τῷ δημοσίῳ τηρουμένου ὡς ἔφημεν, — τὸ τρίτον τῷ πάντων θεῷ καὶ βασιλεῖ ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ τοῦ¹⁴ τελευτώντος δωρεῖσθαι ψυχῆς· τούτῳ δηλαδὴ τῷ μέρει συναριθμουμένης καὶ τῆς τῶν ὡς εἰκὸς εὐρισκομένων οἰκετῶν διατιμῆσεως, καὶ αὐτῶν ἐλευθερουμένων. οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ βασιλικῆς προνοίας, ἀλλ' οὐδ' ἀνθρωπίνης ἀπλῶς γνώμης ἐστὶν ἄξιον, ἐλεεινῶς τοῦ ἐκβιοῦντος τῶν ἀνθρωπίνων ἀρπασθέντος, μηδὲ τῷ τοῦ δεσπότου¹⁵ θανάτῳ τὸν τῆς δουλείας διαβράγῃναι¹⁶ τοῖς δουλωθεῖσι ζυγόν, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῶν συμφορᾶς καὶ τοῖς κληρονομοῦντας συγγενεῖς τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν ἐπιζητεῖν καὶ τὴν βασιλείαν τῷ ταμίῳ προσόδους ἐπινοεῖν. διὸ δὴ πάλιν ἐπαναλαμβάνοντές φημεν· εἴ τις ἀδιάθετος τελευτήσει καὶ παίδων οὐχ ὑπόντων ἢ οἱ τούτου συγγενεῖς ἢ μηδὲ τούτων ὄντων ὁ δημόσιος καλοῖτο¹⁷ εἰς κληρονομίαν, τῆς συγκεφαλαιουμένης ἐντεῦθεν ἀπάσης ὑποστάσεως τὸ μὲν διμοίρου¹⁸ τῷ ἐκ νόμων διαδόχῳ, συγγενεῖ τυχόν ἢ δημοσίῳ, τὸ δὲ τρίτον ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ ἀδιαθέτως τελευτήσαντος ἀνεῖσθαι θεῷ, τῆς διατιμῆσεως ἐν βεβαίῳ¹⁹ τῶν ἐλευθερουμένων οἰκετῶν τῷ συγκληρουμένῳ²⁰ μέρει τῷ θεῷ συλλογιζομένης.

β. Εἰ μέντοιγε ὡς εἰκὸς συμβαίη, τῆς προσούσης τῷ ἀποικομένῳ περιουσίας τὸ πλεῖστον ἢ καὶ τὸ πᾶν εἶναι ἐν θεράπουσι, καὶ τοῦτο διορίσαι φιλανθρωπῶς ἅμα καὶ συμπαθῶς ᾗ ἤθημεν δεῖν, ὥστε μὴ τοὺς μὲν τοῦ τῆς δουλείας ἀνεῖσθαι ζυγοῦ, τοὺς δὲ ἐνταλαιπωρεῖσθαι τούτῳ καὶ κατατρώχεσθαι²¹· ἀλλ' ὅσους ὁ χαλεπὸς τε καὶ βαρὺς τῆς δουλείας ἐκάκου τε καὶ κατωδύνα κλοιὸς, τούτοις ἅπασιν ὁ παρῶν ἡμῶν ἐλευθερίαν

¹³ Paris. 1351: προσθέντων. Forte τούτου — προσθέντος. ¹⁴ Articulus abest a Paris. 1351. ¹⁵ Codd. δούλου, quod emendavit Witte. ¹⁶ Paris. 1351: διαβράγῃναι. ¹⁷ Laur. 80, 8: καλείσθω, quod Witte praetulit. ¹⁸ Codd. διπλοῦν, quod emendandum erat. ¹⁹ Haec vitiosa esse videntur. Forte ἀπειρίας. ²⁰ Paris. 1351: συγκληρονόμῳ. Mox τοῦ θεοῦ legendum esse crediderim. ²¹ Idem διατρώχεσθαι.

διδούς εὐφραίνεται Θεσμός, καὶ τῶν δουλικῶν ἀπάντων²² Θεσμῶν²³ ὁμοίως ἀπίτωσαν ἐλεύθεροι.

Οὕτω γὰρ καὶ τοῖς ἐκ νόμου τῷ ἀδιαθέτῳ κληρουμένοις τὸ δέον συνορᾶν βουλομένοις οὐκ ἐπιζήμιον, καὶ τοῖς οἰκέταις καὶ τοῖς ἀποιχομένοις σωτήρια, καὶ Θεῷ τῷ καὶ ἐκ σμικρῶν ἀφορμῶν τὴν σωτηρίαν ἀνθρώποις οἰκονομοῦντι τὰ ὅσια ἀποπληρώσομεν. καὶ μηδεὶς πρὸς τὸν παρόντα νόμον τοῦ τελευτῶντος ἢ συγγενὲς ἢ βασιλεὺς ὡς τοῦ καθήκοντος ἀποστερούμενος ἀποδυσπετεῖται· ἀλλ' ἐν νῷ πᾶς τις βαλῶν²⁴ καὶ ἰδιώτης καὶ βασιλεὺς, ὡς ἅπασιν ὁ θάνατος ἀνθρώποις ἀδηλον ἐπίσης καὶ φοβερόν καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως τις περὶ τοῦ τέλους βουλευσῆται ἀσφαλῶς, τόνδε τὸν παρόντα νόμον τῆς ἀπαραιτήτου πορείας ἐκείνης λογιζέσθω ἐφοδιαστήν, καὶ μὴ τὴν ἐτέρων μόνον οὐσίαν χανθὸν ἐπειγέσθω καταπιεῖν· προσενηοεῖτω δὲ, ὅτι καὶ αὐτὸν ἴσως (τό τε²⁵ ἀθρόον τῶν ἀνθρωπίνων) ἢ τοῦ θανάτου Θερίσει δρεπάνη καὶ πολλῆς ἐκεῖσε τῆς βοηθείας δεήσεται, καὶ εἰ μὴ τῆς τοῦ παρόντος νόμου ἀπολαύσειε χάριτος, οὐδὲ τῆς τυχούσης ἐκεῖ ἐπιτεύξεται παρακλήσεως· οὐ γὰρ σμικρὸν εἰς παρηγορίαν τῷ ἐκβεβιωκότῳ ἢ εὐπροαίρετος²⁶ ὡς ἂν τις φαῖη καὶ σμικρὰ αὕτη δωρεὰ τῷ Θεῷ καὶ φιλανθρωπῷ δεσπότῃ, πολυτρόπως τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐκ σμικρᾶς²⁷ οἰκονομοῦντι φιλοτιμουμένης²⁸ προφάσεως. ταῦτα τῷ²⁹ παρόντι ἡμῶν πᾶς τις ἐννοεῖτω ἐν-τυγχάνων Θεοπίσματι, καὶ τὸν παρόντα νόμον οἷόν τινα βοηθὸν καὶ τό γε³⁰ κρεῖττον εἰπεῖν τῆς ἑαυτοῦ³¹ ῥαθυμίας διορθωτήν, οἷς³² ἐνδημῶν τῷ βίῳ τὰ τῆς ἐκδημίας οὐ λυσιτελῆ αὐτῷ διέθετο, δεχέσθω ἀσμένως, σωτήριον ὡς γε οἰόμεθα τοῖς τελευταίας χωρὶς τελευτῶσι βουλήσεως, καὶ Θεῷ τῷ πάντων βασιλεῖ οὐκ ἀπόβλητον, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ πολιτεία λυσιτελέστατον παρὰ τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας ἡμῶν κυρίῳ τῷ ἡμῶν³³ βασιλεύοντι ἀνατιθέμενον.

²² Laur. 80, 8: ἅπαντες.

²³ Witte emendat Θεσμῶν.

²⁴ Paris. 1351:

ἐννοῶν πᾶς τις λαβῶν.

²⁵ Witte emendat ποτέ.

²⁶ Idem vertit „incon-

sulta“, quasi ἀπροαίρετος scriptum sit. Sed εὐπροαίρετος legendum esse putaverim.

²⁷ Laur. 80, 8: μικρᾶς.

²⁸ Omnino legendum: προφάσεως, φιλο-

τιμουμένη.

²⁹ Paris. 1351: ἐν τῷ.

³⁰ Deest in Laur. 80, 8.

³¹ Paris.

1351: ἑαυτῶν.

³² Laur. 80, 8: ὅστις. Witte lectionem οἷς (i. e. eo quod)

vitiōsam esse putavit.

³³ Paris. 1351: ἡμᾶς.

NOV. XIII.

Imp. Constantini Porphyrogeniti
de servis fugitivis aliisque capitulis¹.

Νεαρά ε' κωνσταντίνου ἡ ἀποκειμένη² ἐν τῇ σακέλλῃ.
Περὶ φυγῶν ψυχαρίων καὶ ἀπολωλότων κτηνῶν.

α'. Ὑπὲρ ἀπολωλὸτος ψυχαρίον καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέματι εὐρεθέντος παρέχει ὁ δεσπότης νόμισμα ἐν μιλια³ τέσσαρα. εἰ δὲ ὑπερθεματίσαν εὐρεθῆ, νομίσματα δύο μιλια τέσσαρα. εἰ δὲ δύο ἢ τρία θέματα διελθὸν κρατηθῆ, νομίσματα τρία μιλια τέσσαρα. καὶ πρὸ μὲν τοῦ παρελθεῖν τὸν δωδεκαμηνιαῖον χρόνον μὴ ἐξεῖναι διαπιπράσκειν αὐτὸ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ συντηρεῖν καὶ φυλάττειν ἐν ἀσφαλείᾳ. εἰ δὲ καὶ τῶν δώδεκα μηνῶν παρελθόντων οὐκ ἀναζητηθῆ τὸ ἀπολωλὸς ψυχάριον παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, τότε ἐξεῖναι τῷ εὐρηκῶτι διαπιπράσκειν αὐτὸ εἰς ἔμφανες πρόσωπον ἐπὶ καταβολῇ νομισμάτων ἕξ καὶ μιλίων τεσσάρων. διὰ τοῦτο δὲ οὕτως εὐώνως διαπιπράσκειν, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν δεσπότην διηνεκῆ, ἀλλὰ πάλιν ἐπ' ἐξουσίας ἔχειν τὸν κύριον αὐτοῦ, ὅταν διαγνῶ, παρέχειν τὰ τοιαῦτα ἕξ νομίσματα μετὰ τῶν τεσσάρων μιλίων, καὶ τὸν ἴδιον ἀπολαμβάνειν οἰκέτην.

β'. Ὑπὲρ δὲ κτηνῶν ἀπολωλότων, ἐπὶ μὲν τοῖς μείζονσι καὶ ἀδροτέροις, οἰνοὶ βοῦσι καὶ ἵπποις καὶ ἡμίονοις, παρέχειν τὸν ἴδιον αὐθέντην μιλια τέσσαρα καὶ λαμβάνειν αὐτά. ἐπὶ δὲ τοῖς μικροτέροις, τουτέστι προβάτοις καὶ χοίροις, μόνοις κεισθῶ τοῖς κυρίοις αὐτῶν ὃ βούλονται παρέχειν.

γ'. Χάριν δὲ τῶν ἐπὶ κεφαλῇ τραυμάτων εἴτ' οὖν ἐκτραχωμάτων ἢ πορνείας ἢ μοιχείας ἢ κλοπῆς μηδ' ὀτιοῦν ἀπαιτεῖν. τὰ δὲ κλοπιμαῖα εὐρισκόμενα ἀνασώζεσθαι τοῖς ἰδίοις δεσπότηταις. δεσποτῶν δὲ μὴ ὄντων, τῷ δημοσίῳ εἰσχομίζεσθαι.

¹ Quae hic subsunt, ex appendice Synops. cl. I edidit Leuncl. post Syn. p. 22 et in JGR. II p. 150. Novellam ipsam non esse, quivis intelligit: deperditae Novellae Epitome sit, dubitari potest. Nonnulli capita 4 et 5 ex Novella XII, quae praecessit, epitomata esse putaverunt: minus recte, quum cap. 4 cum illa nihil commune habeat, et cap. 5 aliud quam illa statuatur. Ad successionem cognatorum usque ad sextum gradum confersa supra Nov. VIII c. 2. ² Leuncl. in marg. „al. ἀποκλειομένη. Male“.

³ Hic et infra *μλιαρησία* scribendum esse crediderim. Quamquam Leuncl. ad v. *μλια* notat: „monetae nomen, quae et *μλιαρίσιον*: pars scilicet aurei duodecima, ut Suidas, sive siliquae (hoc est, *κεράτια*) duae, ut Cedrenus tradit, qui et siliquam ait obolos XII continere.“

δ'. Ὡσαύτως δὲ καὶ τελευτώντων τινῶν ἀδιαθέτως, καὶ μὴδὲ συγγενεῖς ἔχόντων ἔκτου βαθμοῦ, τὰ διαφέροντα αὐτοῖς τῷ δημοσίῳ εἰσκομίζεσθαι. διαθεμένου δὲ, κἂν συγγενεῖς μὴ εὐρίσκονται καὶ ἴδιοι μέχρι τοῦ εἰρημένου βαθμοῦ, φυλάττεσθαι τὰ τῆς διαθήκης.

ε'. Ὡσαύτως δὲ ἀδιαθέτου τετελευτηκότος καὶ συγγενῶν εὐρίσκομένων, πρὸς ἐκείνους τὰ τῆς κτήσεως μεταπέμπεσθαι. εἰ δὲ μῦτε διάδοιτο μῆτε συγγενεῖς ἔχοι ὁ τετελευτηκῶς, τότε τὸ μὲν τρίτον μέρος τῆς αὐτοῦ κτήσεως δίδοσθαι ὑπὲρ λύτρου τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ τοῖς ἐν χριστῷ ἀδελφοῖς· τὸ δὲ περιττεῦον τῷ δημοσίῳ εἰσκομίζεσθαι.

NOV. XIV.

Imp. Constantini Porphyrogeniti

rescriptum de restitutione praediorum a potentibus comparatorum¹.*Non extat.*

NOV. XV.

Imp. Romani junioris

rescriptum de restitutione pretii praediorum a potentibus evictorum¹.

(Inter 959—963.)

Νεαρὰ νομοθεσία ἡωμανοῦ βασιλέως τοῦ νέου περὶ στρατιωτῶν², ἣτοι λύσις ἀναφορᾶς θεματικοῦ κριτοῦ, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος μάγιστρος ὁ δεκαπόλιτης³.

Ἡ ἀναφορά σου κελεύσει βασιλικῇ, ἡγιασμένε κύριε, πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀπεστάλη ταπεινώσιν. καὶ οἰόμεθα, ὡς οὐδὲ ἀν-

¹ Hujus Novellae mentio fit in Nov. XV. Retulerat ad Imperatorem Theodorus Decapolitanus magister et statuerat ille, ut pauperes, si vel infra L solidos in bonis haberent, praedia potentibus vendita evincentes pretium acceptum emtoribus restituerent, contra quam Nov. VI c. 1 constitutum fuerat, concessio tamen ad hoc quinquennio.

² Imp. Romani rescriptum, ut hic editur, servatum est in appendice Syn. I et II cl., unde edidit Labbaeus p. 80, sequutus Cod. Paris. 1351. Epitomen praestat appendix Syn. cl. I; quam edidit Leuncl. post Syn. p. 21 et in JGR. II p. 148, emendatus passim a Labbaeo p. 88 sqq. ³ Verba π. στρατιωτῶν addo ex Cod. Paris. 2005. Forte legendum στρατιωτικῶν. Caeterum non solum de militaribus, fundis eorumque restitutione, sed in universum de restitutione praediorum a pauperibus alienatorum et refusione pretii accepti tractat. ³ Labb. subjicit rubricam περὶ ἀνα-

τὸς ἀγνοεῖς τὴν τῶν νεαρῶν διατάξιν δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ πολὺ τὸ ποικίλον ἔχουσι, καὶ πολλάκις κατὰ καιροὺς ἄλλοτε ἄλλως μετασηματίσθησαν, τοῦτο δὴλον· οὐδέποτε δὲ οὔτε ἄποροι στρατιῶται οὔτε πολιτικοὶ ἀναργύρως ἀπολαμβάνειν τὰ παρ' αὐτῶν ἀπειποληθέντα προνόμιον ἔσχον ἕως τοῦ χρόνου τῆς τοῦ αἰοιδίου καὶ τρισμακαρίστου ἡμῶν βασιλέως ἀναρρήσεως· καὶ οἱ ὑπὲρ τὰς δ' λίτρας εὐπορίαν δι' ἀκινήτων ἔχοντες στρατιῶται καὶ πάντες οἱ πολιτικοὶ ἀπὸ τῶν νέων βασιλικῶν θεσπισμάτων ἐκελεύοντο, τὰς τιμὰς ἅς εἰλήρασι διὰ τριετίας ἀποδιδόναι, μόνοι δὲ οἱ ἀπορῶτεροι τῶν στρατιωτῶν τὴν ἐξ αὐθεντίας βοήθειαν τῆς ἀναργυρίας εἶχον. ἔδικτον⁵ δὲ γέγονε τοῦ θείου τῆ λήξει βασιλέως ἡμῶν, πρὸς τοὺς ὀπισθεν χρόνους τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἀνακαλῶν, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλαδὴ τοῦ λιμοῦ, ἀφ' οὗπερ καὶ αἱ νομοθεσίαι ἤρξαντο, ὅπερ ὑπηγόρευσε ὁ μακαρίτης πατρῷος θεόφιλος ὁ κοιαιστὼρ, διακελευόμενον, εἴ τις πολιτικὸς οὐκ εὐποροίη πλειόνων τῶν ν⁶ νομισμάτων, μὴ ἀναγκάζεσθαι τοῦτον⁷ τὰς τιμὰς ἅς ἔλαβεν ἀποδιδόναι. αἰτήσεως δὲ γεγονίας ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου, οὐδὲν ἕτερον ὁ μακαρίτης ἡμῶν βασιλεὺς ἐκαινοτόμησεν⁸, εἰ μὴ τοῦτο μόνον τὸ ἀποδιδόναι καὶ τούτους τὰς τιμὰς. σφοδρὸν γὰρ ἠγήσατο καὶ ἄδικον, τὸν μηδὲν ἐπταικότα ἀγοραστὴν, ἀλλὰ τίμημα καλῆ πίστει καταβαλλόμενον, προσαποστερεῖσθαι μετὰ τοῦ ἐωνημένου τοπίου καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἠριθμημένου τιμήματος· καὶ καλῶς εἰδὼς μόνην προθεσίαν τοῖς εὐθυνομένοις πένησι προσηύξησεν, ὅπως τὰ μὲν τόπια τὰ πεπραμένα αὐτοὶ παρευθὴ οἱ διεγκαλοῦντες ἀπολαμβάνωσιν, ἐὰν εἰς κοινότητα δηλονότι χωρῶν ὦσι, τὸ δὲ τίμημα μηκέτι διὰ τριετίας, ἀλλὰ διὰ πενταετίας ἀποδιδῶσι, καὶ ὅπερ ἀμελεία καὶ θρασύτης καθηδουπαθήσαντες κατεκένωσαν, τοῦτο διὰ πενταετίας ἰδρῶσι καὶ φιλοπονίᾳ ἀποτίσωσι, πρὸς ἕξιν αὐτοὺς ἐνάγων οἶμαι φιλοπονίας διὰ τῆς ὠρισμένης ἀπαραιτήτου πενταετίας.

α'. Ὅσοι μὲν οὖν ἀπελάβοντο ἴδια ἀναργύρως πρὸ τοῦ βα-

δόσεως τιμήματος στρατιωτικῶν. Hanc autem desumpsit ex Epitome illa, cui modo sic simpliciter, modo plenius: *Νεαρὰ δ' περὶ ἀναρ. τιμ. στρατ. inscribitur. Ea autem quum in appendice Syn. I cl. inter duas Novellas Constantini posita sit, Leunclavius nimis audacter Νεαρὰν δ' κωνσταντινου περὶ ἀν. τιμ. στρατ. vocavit.* * i. e. Constantini Porphyrogeniti. Cf. Nov. VI. Theodorus magister Nov. II c. 3 non videtur habuisse cognitam. * Intelligitur Nov. VI supra edita.

⁶ Numerus deest in edit. Labbaei. Sapplevi ex Nov. VI c. 1. ⁷ Labb. τοῦτον.

⁸ Novella, de qua hoc loco sermo est, intercidit. Cf. Nov. XIV.

σιλικουῦ ὀρισμοῦ, ἐὰν κρίσιν ἔχωσι δικαστοῦ, οὗτοι οὐκ ὀφείλουσιν ὀχλείσθαι, ἀλλὰ ταῦτα ἀναφαιρέτως ἔχειν· ἤδη γὰρ κατὰ τὸ τότε κρατοῦν ἢ ἀπόφασις ἐξηνέχθη, καὶ ὁ ὕστερον γενόμενος βασιλικὸς ὀρισμὸς τὰ πρῆν τυπωθέντα ἀναψηλαφᾶσθαι οὐ διεκελεύσατο, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ βασιλικὴ δικαιοσύνη ρητῶς τῷ ἀναξίῳ αὐτῆς δούλῳ⁹ διωρίσατο, ὅπως τὰ μέχρι τότε διοικηθέντα μένωσιν ἀπαρασάλευτα. εἰ οὖν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἐδικαιώθησαν πένητες καὶ ἀπέλαβον τοὺς ἰδίους τόπους ἀναγύρω, καὶ προκομίζουσιν ἔγγραφον κρίσιν, τούτους ἢ ὑπεροχῆ σου μὴ ἐνοχλείτω. εἰ δέ γε ἀπολαβόντες αὐτοὺς ὠρίσθησαν ἀποδοῦναι τὰ τιμήματα διὰ προθεσμίας, καὶ παρῆλθεν ἡ προθεσμία, εἰ μὲν κἂν τι μικρὸν ἀποδεδώκασιν ἀπὸ τῶν τιμημάτων, ἢ συντίθενται καὶ ἐπαγγέλλονται λαμβάνοντες προθεσμίαν ἑτέραν ταῦτα ἀποδοῦναι, χρὴ τὸν θεάρεστον κύριον¹⁰ ἔγγραφους ἀσφαλείας ἀπαιτῆσαι τούτους, ὡς ὀφείλουσιν ἐκτίθεσθαι πρὸς τοὺς ἀγοραστὰς, ὡς δὲ ἑτέρας προθεσμίας ἦν ἂν σὺ δοκιμάσης ἀποδώσουσιν ἢ τὰ λειψόμενα ἢ καὶ πάντα. εἰ δὲ οὐδὲν ὅλως ἀποδεδώκασιν, καὶ μάλιστα εἰ ἔγγραφους ἀσφαλείας ἐποίησαντο πρὸς τοὺς ἀγοραστὰς καὶ οὐκ ἴσχυσάν τι παρασχεῖν ἐκ τῶν τιμημάτων, ἢ τόπον ἀπὸ τῆς ὁμάδος τοῦ χωρίου ἀποτεμεῖν, ἐὰν τοῦτο λυσιτελέστερον εἶναι τοῖς πένησι κατανοῆς, ἢ τέως εἰς ταῦτα τὰ διαπεπραγμένα¹¹ δημοσίᾳ εἰσαγαγεῖν¹² τὸν ἀγοραστὴν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ καταβληθέντος παρ' αὐτοῦ ποσοῦ ἀναλογίαν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τῶν τόπων ἔσομένην αὐτῷ εἰσφορὰν¹³ ἐφ' ὅσον ὀφείλει τοὺς τοιοῦτους νεμηθῆναι, ἐπὶ τρισὶ τυχὸν ἢ καὶ πλείοσι χρόνοις, μὴ περαιτέρω δὲ¹⁴ τῶν δέκα, καὶ ἰδιόχειρα ἀμοιβαῖα παρασκευάσεις¹⁵ ἀμφοτέροισι ἐκθέσθαι, τοὺς μὲν ἀγοραστὰς πρὸς τοὺς χωρίτας, τοὺς δὲ χωρίτας πρὸς τοὺς ἀγοραστὰς, ὅπως διὰ τοῦ ὠρισμένου χρόνου τῆς ἀπολαύσεως οὔσης ἀντὶ τῶν τιμημάτων τῷ ἀγοραστῇ πρὸς τὴν κοινότητα αὐθις παλινδρομῇ ἢ τῶν τόπων χρῆσις, τῆς δὲ δεσποτείας μηδέποτε τούτων οἱ πένητες ἐκπίπτωσιν, ἀλλ' εἴη διὰ τοῦ ἔγγραφου δηλον

⁹ i. e. Theodoro magistro.

¹⁰ Nomen τοῦ κριτοῦ, uti videtur, suppressum est. „Sic enim“, ut ait Labbaeus, „hujusmodi constitutiones in archivis imperatorum, ut et formatae epistolae et Ἰσα in scriniis episcoporum, servabantur nullius nomine adscripto, quoniam ad plures mittebantur.“

¹¹ Labb. διαπεπραγμένα, quod ex Epit. correxi.

¹² Malim ἀποτεμῆς et εἰσαγάγης. Et ἀποτεμῆς quidem Epit. habet: pro εἰσαγαγεῖν vero legit: εἰσείδη ὁ ἀγοραστής.

¹³ Ex Epit. addendum ὀρίσεις vel ὀρίσης.

¹⁴ Ex Epit. addo.

¹⁵ Labb. παρασκευάσαι, quod emendare necesse erat.

τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ δυνάμενον ἔκ τινος μοχθηρίας ἐπικαλυφθῆ-
 ναι. εἰ δὲ δύνανται καὶ προαιροῦνται οἱ πένητες, μέρος μὲν-
 τοι¹⁶ τοῦ τιμήματος καθόσον ἰσχύος ἔχουσι καταβαλεῖν, μέρος
 δὲ παραχωρῆσαι τοῖς ἀγορασταῖς ἐπὶ χρόνοις¹⁷ καταπολαῦσαι
 τῶν ἡγορασμένων, δεῖ αὐτοὺς καθ' ὃ ἂν δυνάμεως ἔχωσι μέρος
 ἔκ τοῦ τιμήματος παρασχόντες, διατέμνειν τὸν ὠρισμένον χρόνον,
 συγχωρούμενον¹⁸ ἀπολαύειν δηλαδὴ τὸν ἀγοραστὴν τῆς τῶν τό-
 πων χρήσεως ἀναλόγως. εἰ γὰρ δήλου χάριν ῥ' νομίσματα¹⁹ εἴ-
 ληφεν ὁ διαπράσας πένης, δέκα δὲ χρόνοι ὀρίζονται τῆς χρή-
 σεως τῷ ἀγοράσαντι, ἢ νομίσματα ἰσχύος ἔχει ὁ πένης παρα-
 τίκα ἢ ὕστερον καταβάλλεσθαι²⁰, ἐπὶ πέντε μόνοις χρόνοις συγ-
 χωρεῖται ὁ ἀγοραστὴς καρποῦσθαι τὰ ἡγορασμένα.

β. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπὸ τῆς πρώτης βασιλικῆς νομοθεσίας
 μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ αἰοιδίμου καὶ τρισμακαρίστου βασι-
 λέως ἡμῶν οὕτω σπεύσεις διαιτῆσαι, ἐν οἷς εἰσὶ μεταξὺ ἔτη ιη'²¹.
 ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ ἐν τῇ θείᾳ λήξει
 βασιλέως ἡμῶν ἀδιστάκτως²² πάντας στρατιώτας τε καὶ πολι-
 τικοὺς ἀναγνῶρος ἀποκαταστήσεις τοῖς ἰδίοις τόποις. οὐδὲ²³
 γὰρ ἔχουσι πρόφασιν οἱ²⁴ μετὰ τосαύτας προφωνήσεις καὶ βα-
 σιλικὰς παραγγελίας ὑπεισελθόντες καὶ τὰς τῶν χωρίων ομάδας
 καὶ κοινότηας γνώμης ἀπληστία διαταράζαντες, καὶ ἀγορασίας
 ἀπὸ στρατιωτῶν ἢ πενήτων ποιήσασθαι κατατολμήσαντες. παρε-
 δήλου δὲ ἡ ἀναφορά σου τὴν ἄρτι ἐπικειμένην τοῦ λοιμοῦ²⁵ ἀνάγ-
 κην καὶ τὴν παντελῆ τῶν καρπῶν ἀστοχίαν· καὶ χρῆ διευλαβεῖ-
 σθαι ἡμᾶς, μὴ λιμοῦ βιαιοτέραν ἀνάγκην κριτοῦ τοῖς ἀθλίοις
 ἐπιστήσομεν πένησι, καὶ ὥσπερ οἱ τῶν ἰατρῶν ἄριστοι τὰς
 φαρμακείας ἐν καιροῖς φλεγμαινουσι παραιτοῦνται, οὕτω καὶ
 αὐτοὺς παραβιβάσαι τὰς ἀπαιτήσεις καὶ μικρὸν ἐνδοῦναι φει-
 δοῖ τῆς βιαιᾶς τοῦ καιροῦ συνοχῆς.

¹⁶ Epit. ἔκ τοῦ, omissa particula τοι. Recte. ¹⁷ Epit. ἐπὶ χρόνους ὠρι-
 σμένους.

¹⁸ Haec meo iudicio corrupta sunt: certe παρασχόντας et συγχω-
 ρούντας scribendum fuerat. Epitome omittit verba δεῖ αὐτοὺς, et deinde habet δια-
 τέμνουσι. Forte legendum: δεῖ αὐτῶν — παρασχόντων — συγχωρούμενων
 — τῶν ἀγοραστῶν κτλ.

¹⁹ Epit. addit τίμημα. ²⁰ Epit. καταβαλεῖν.

²¹ Scilicet inter terminum, quem prima illa Romani senioris constitutio (Nov. V)
 definivit, i. e. inter tempus famis, quae anno 927 initium cepit, et renuntiationem
 imperatoris Constantini Porphyrogeniti, quae in annum 945 incidit, XVIII anni
 intercedunt. — Cf. supra Nov. II not. 2 locum Codini et infra Nov. XXIX not.

²² Epit. ἀδιστάκτως. ²³ Labb. οὐδέν. ²⁴ Labb. εἶ. ²⁵ Malim λιμοῦ.

NOV. XVI.

Imp. Romani junioris
de fundis militaribus¹. (A. 962.)

Ἐκ² τοῦ ἐκφωνηθέντος βασιλικοῦ ἐδίκτου πρὸς τοὺς ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων, μηνὶ μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος εἴ-
ἔτους 590'.

α'. Θεσπίζομεν, ἂν τινες μερίδας τινὰς ἀπὸ στρατιωτικῶν κατέχουσι τόπων, εἰ μὲν καλῇ πίστει τουτέστιν ἀγορᾶς³ ἢ δωρεᾶς ἢ ἀνταλλαγῆς ἢ ἀντιλήψεως τρόπον ταύτας ἐκτήσαντο, καὶ οὐδεμίαν ἀπὸ τοῦ χρόνου βοήθειαν ἔχωσιν, ἐκ τῶν τοιούτων τοὺς μὲν τόπους μόνους ἀφαιρεῖσθαι καὶ τοῖς ἐγκαλοῦσι στρατιώταις ἀναδιδόναι, ζημίαν δὲ μηδεμίαν τῷ κατασχόντι προσφέρειν. οὐδὲ γὰρ βούλεται ἡ βασιλεία ἡμῶν τὸν μὴ ἐξ ἀρπαγῆς καὶ βίας, ἀλλὰ καὶ καλῇ πίστει στρατιωτικούς τόπους κτησάμενον ζημίαν ὑπομένειν, πλὴν μόνην τὴν ἀνάγκηρον τῶν τοπίων ἀπόδοσιν⁴. εἰ δὲ ἐξ ἀρπαγῆς στρατιωτικούς τινες δεσπόζουσι τόπους, τότε κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ κατεχομένου τόπου καὶ τὴν ζημίαν τῷ καθαρπάσαντι ἐπιφέρεισθαι. ἂν δὲ καὶ τις στρατιώτης παρ' ἑτέρου στρατιώτου στρατιωτικὸν ἐξωνήσατο τόπιον, ζημίαν μὲν οὐδεμίαν τὸν ἡγορακότα ἐφίστασθαι, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς καλῇ πίστει κτησάμενος φαίνεται. πλὴν εἰ μὲν ὁ πωλήσας τὸ ἱκανὸν ἔχει τῆς στρατείας, ὁ δὲ ἐξωνησάμενος ἀπορεῖ, ἀποστρέφεται πρὸς μὲν τὸν πωλήσαντα ὁ τόπος, πρὸς δὲ τὸν ἡγορακότα τὸ τίμημα. ἂν δὲ ὁ πωλήσας μᾶλλον ἀπορεῖ, ὁ δὲ ἡγορακῶς εὐπορος ᾗ, τότε ἀναγίρωσ τὸν πωλήσαντα ἀναλαμβάνειν τοῖς τόπους. εἰ δὲ καὶ ἀμφοτέροι στρατιῶται ὄντες ἀμφοτέροι ἀποροῦσιν, ἀντιστρέφεισθαι μὲν πρὸς τὸν ἡγορακότα τὸ τίμημα, πλὴν μετὰ τινος προσδιορισμοῦ τουτέστι τριετοῦς χρόνου.

β'. Εἰ δὲ καὶ τινες παρὰ ἐπόπτου ἢ βασιλικοῦ στρατιώ-

¹ Hujus edicti epitome, quae sequitur, habetur in appendice Syn. cl. I: in cl. II et III desideratur. Ediderunt Leunclav. post Syn. p. 45 et in JGR. II p. 167, nec non Labbaeus p. 90. — Particula ejus recepta est ab Harmenop. I, 16, 10.

² Leunclavius praeposuit inscriptionem: Ῥωμανοῦ (τοῦ νέου) τοῦ πορφυρογεννήτου νεαρά, eumque Labb. sequutus est. In Codicibus MSS. nihil ejusmodi est; imo Paris. 1357 A ad oram habet: *κωνσταντίνου*. Sed annus a m. c. 6470 sive p. Chr. 962 in Romani junioris imperium cadit, ut sane Romani junioris edictum esse videatur. ³ Leuncl. hic et infra ἀγορασίας. ⁴ Idem ἀνάδοσιν.

του⁵ στρατιωτικούς διὰ λιβέλλων ἔξωνήσαντο τόπους, καὶ τούτους διωρισάμεθα, εἰ μὴ βοηθοῦνται οἱ κατέχοντες ἀπὸ τοῦ χρόνου, ἐπεὶ στρατιωτικοὶ ὑπάρχουσιν, ἀναργύρως μὲν ἀντιστρέφειν, ζημίαν δὲ μηδεμίαν⁶ προσοπαυεῖσθαι. τῷ γὰρ τῆς καλῆς πίστεως δικαιώματι καὶ αὐτοὶ ἐπερείδονται.

γ'. Ἀλλὰ καὶ ἂν τις ἀγορᾶς ἢ δωρεᾶς ἢ ἀνταλλαγῆς ἢ ἀντιλήψεως τρόπῳ ἐκτήσατο τοὺς τόπους⁷, οὗτοι δὲ ἔτυχον ἢ μερικῶς ἢ καθόλου στρατιωτικοὶ ὄντες, καὶ ὁ χρόνος οὐ βοηθεῖ τῷ κατέχοντι, αὐτὸν μὲν οὖν τὸν κατέχοντα, ἐπεὶ καλῆ πίστει φαίνεται δεσπόζων, μηδὲν ζημιοῦσθαι χωρὶς τῆς τῶν τόπων ἀναργύρου ἀφαιρέσεως, ἀλλὰ πρὸς τὸν πωλήσαντα ἢ δωρησάμενον ἢ ἀνταλλάξαντα ἢ καὶ τῆς ἀντιλήψεως ἐπιτυχόντα μεταπέμπεσθαι τὴν ζημίαν. εἰ δὲ καὶ οὗτος καλῆ πίστει εὐρίσκεται κατασχών, μηδὲ αὐτὸν ζημιοῦσθαι.

δ'. Εἰ δὲ τινες τῶν στρατιωτῶν διαιρεθέντες, καὶ τὸν μὲν στρατιωτικὸν ἅπαντα κλῆρον παρὰ τοῖς πατράσιν ἢ ἀδελφοῖς καὶ συνδόταις αὐτῶν ἐκδουλεύεσθαι καταλειπούτες, αὐτοὶ δὲ τέλειον τῆς στρατιωτικῆς μοίρας ἀπαλλαγέντες, ἐν τισι προσώποις προσῆλθον, μηδὲν τοὺς ὑποδεξαμένους αὐτοὺς ζημιοῦσθαι, εἴπερ ὡς εἴρηται ἡ στρατεία αὐτῶν παρὰ τῶν ἄλλων ἐκδουλεύεται καὶ μηδεμίαν ἐκείνοι μερίδα ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ εὐρίσκονται κατέχοντες κλήρου. πρὸς τούτοις καὶ ἂν τινες τῶν στρατιωτῶν εἰς ἐσχάτην καταντήσαντας ἀπορίαν καὶ μηδόλως δυναμένους τὸ στρατιωτικὸν ὑπέρχεσθαι βάρος, ἀλλὰ καὶ ὀδυρομένους, ἂν ὑπεδέξαντό τινες, μήτε ὑπὲρ τούτων μήτε ὑπὲρ ἐκείνων (τουτέστι τῶν ἠπορημένων στρατιωτῶν) τὴν στρατιωτικὴν⁸ ὑφίστασθαι ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ἐκδιώξαντας τοὺς στρατιώτας καὶ τῆς ἀπορίας αὐτοῖς καὶ τῆς φυγῆς αἰτίους κατασιάντας, ἐκείνους καὶ τὴν ζημίαν ὑπομένειν. τὸν δὲ εὐπορον καὶ σωζόμενον ὑποδεξάμενον στρατιώτην καὶ ἐν γνώσει αὐτὸν κατέχοντα, παρὰ τοῦ τουρμαρχοῦ προφωνηθέντα εἴτε παρὰ δρουγγαρίου ἢ κόμητος ἢ προαγέτου, εἴτε καὶ παρὰ συνδότου αὐτοῦ⁹, καὶ μὴ δυνάμενον εἰς ἄγνοιαν καταφεύγειν, ἐκείνον καὶ διωρισάμεθα τὴν ζημίαν ὑφίστασθαι. ἂν γὰρ οἱ σωζόμενοι στρατιῶται τῆς τῶν ταξειδίων διακωλύονται δουλείας, πρῶδηλόν

⁵ Leucl. lectiones affert: παρὰ ἐπισκοπέου ἢ βασιλικοῦ οἴκου, vel παρὰ ἐπόπτου ἢ βασιλικοῦ (absque substituto στρατιώτου). Hoc praetulerim: cf. Nov. XXIX c. 4. ⁶ Idem μὴ. ⁷ Idem καρπὸς, quod in ἀγροὺς mutandum censet. ⁸ Malim τῶν στρατιωτῶν. ⁹ Leucl. παρὰ συνόδου αὐτῆς.

ἔστιν, ὡς οὐ μικρὰ ἐντεῦθεν βλάβη τοῖς στρατευμασιν ἡμῶν ἐπενεχθήσεται.

NOV. XVII.

Imp. Romani junioris
de poenae stipulationibus¹. (Inter 959—963.)

Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ², ἣν ὑπηγόρευσε ἑσπερίων πατριζίος καὶ πρωτασηκρήτης, περὶ προστίμων.

Παλαιὸν καὶ καλὸν ἔθος τοῖς νόμοις μὲν ἐπικρατῆσαν, οὐκ οἶδα δ' ὅπως ἀμεληθὲν καὶ πρὸς τὸ μὴ ὄν συνωθούμενον, ἡ φιλόκαλος ἡμῶν βασιλεία σπουδῆν ἔθετο πάλιν ἀναλαβεῖν, καὶ πρᾶγμα τῇ πολιτείᾳ δοῦναι προσῆχόν τε καὶ λυσιτελές καὶ κοινωφελές ὡς μάλιστα. τί δὲ τοῦτο ἔστι; τὸ τῶν προστίμων φημί, ὅπερ ἔργον³ πρῶτον τελούμενον καὶ οὐκ ἐν γράμματι μόνον κείμενον τσαύτην ὠφέλειαν τῷ κοινῷ παρῆχεν, ὅσην ἀμεληθὲν ἔσχατον⁴ ἐπήγαγε βλάβην. εἰ γὰρ καλὸν ἐρῶσθαι τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμφωνίας, (πῶς δὲ οὐ καλὸν, ἐπεὶ μηδὲ βιωτὸν ἐτέρως μηδὲ πολιτείαν ἄλλως συστήναι καὶ βίον τὸν κοινὸν ἐγχερεῖ;) ἄλλως τε καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν εἰ καλὸν, μηδὲ ἐπηρεάζειν μηδὲ τὸν πλησίον ἀκώλυτα παραβλάπτειν, καλὴ δῆπου καὶ ἡ τῶν προστίμων ἀπαίτησις, τῶν πονηρῶν τούτων ἀναίρεσις ποιουμένη καὶ τῆς ἀληθείας φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἀγαθὸν ἦν, ἀδιάφορον ἕκαστον τὸ συνειδὸς τηρεῖν καὶ φόβῳ κυρίου στοιχεῖν⁵ καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ βεβαιοῦν τὰ λεγόμενα· καὶ οὕτως ἂν ἀπηλλάγμαθα πραγμάτων καὶ τῶν περὶ τούτων οὐκ ἐδεόμεθα μαρτύρων καὶ προστίμων καὶ γραμματειῶν καὶ τῆς ἄλλης τῆς περὶ τοῦ βέβαια κεῖσθαι τὰ μεταξὺ συμβόλαια ἀσφαλείας. ἐπεὶ δὲ οὐ πᾶσιν ἔχει τὸ συνειδὸς ὑγιῶς, οὐδὲ παρὰ πάντων οἶμαι πρεσβεύεται ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' εἰσὶν ὧν καὶ στόμα πλεονάζει κακία⁶ καὶ ἡ γλῶσσα δουλιότητα περιπλέκει, καὶ τὸ κακουργῆσαι χρημάτων ἕνεκα καὶ ὠφελείας⁷ παρα-

¹ Extat in appendice Syn. II et III, unde primus edidit Witte in *Ἀνέκδ.* ed. Heimb. II p. 274. ² i. e. Romani junioris. Praecedat enim in MSS. Nov. XV supra edita.

³ Laur. LXXX, 8: ἔργον. ⁴ Sic Codd. Witte ἔσχάτην legendum censet. ⁵ Laur. στοιχεῖον. ⁶ Paris. 1351: κακία. ⁷ Aut χάριν ὠφελείας aut καὶ παραβ. legendum esse videtur.

βῆναι συνθήκας οὐ πλήττει τὸ συνειδὸς, ἀλλὰ καὶ ἐν μοίρᾳ τοῦ κατορθοῦν τέτακται⁸, καὶ τὸ ἐπιπορῆσαι καὶ περιφρονῆσαι θεὸν, ἐν οἷς τι παρὰ τὴν θέλησιν ἀπαντᾷ⁹, ῥαδία τούτοις πρὸς τὸ ἀνύσαι τὸ κατὰ γνώμην ὁδὸς, ἀναγκαιῶς τούτων ἐδεήθημεν τῶν βοηθημάτων, ὥστε καὶ γραφῇ διδόναι τὰς μεταξὺ συμφωνίας, καὶ μάρτυρας συγκαλεῖσθαι, τὴν δεξιὰν παρέχοντας εἰς ἀσφάλειαν χάριν τοῦ μὴ ἐξ' ἄρτους γίνεσθαι¹⁰ τῆς ὁμολογίας. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐν τῷ λανθάνειν μόνον τὸ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ φανερωῦς αὐτὸ προέβη· ποιεῖν, πάνυ σφόδρα προσφόρως τὴν τῶν προστίμων ὁ νόμος ἐξαίρει¹¹ βοήθειαν, ἰκανὸν ἔρμα τοῖς τὰς συνειδήσεις διεφθαρμένοις, ἀθετεῖν τὰ ὁμολογημένα καὶ τὰς συμφωνίας ἀναιρεῖν μὴ δυσωπουμένοις, ἴν', ὅταν ὀρμήσωσι πρὸς ἀθέτησιν τῶν συμφωνηθέντων, εἰδότες ἀπαραιτήτως αὐτοῖς μέλλειν τὴν τῶν προστίμων ἀπαίτησιν ἀπαντᾶν¹² καθέλκωνται τῆς ὀρμῆς, καὶ ὁ διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον ποιεῖν οὐκ ἀπέσχοντο, κἂν τῷ φόβῳ τῶν ζημιῶν (ὡς θεῶν οἰκτιριμῶν ἀνοχῆς) φείσωνται πράττειν. ὥστε ὁ κωλύων τὴν τῶν προστίμων ἀπαίτησιν τί ἕτερον ἢ τὰς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίας ἀσφαλεῖς καὶ ἀπαραβάτους εἶναι κωλύει; καὶ πολλὴν μὲν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κατασκευάζει¹³ σύγχυσιν, μυρίαν δέ τινα καὶ ἀμύθητον εἰσάγει τὴν βλάβην, τοῖς δὲ ἀδίκους μόνοις καὶ πονηροῖς ἔρμαιον εἶναι τὰς τοιαύτας συμφωνίας ποιούμενος καὶ ὁδὸν ἀνοιγῶν ἀδικίας εὐπορωτάτην. ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατον τοὺς κατὰ τὸν βίον ἀνθρώπους ἄνευ τῶν τοιούτων διάγειν συμφωνιῶν, δῆλον ἅπασι καὶ καταφανές. πῶς γὰρ καὶ συσταίῃ ὁ κοινω- νικὸς βίος συναλλαγμάτων δίχα καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους συμφωνιῶν; ὅτι δὲ οὐδὲν ἰσχύουσιν αὐταὶ τῶν προστίμων χωρὶς, καὶ ὅτι μὴ καινὰ¹⁴ νομοθετεῖν ὠρμήμεθα νῦν, ἀλλὰ πάσαι καὶ πρόπαλαι τοῦτο ἔστι νενομοθετημένον, τὸ τῶν προστίμων φαρμὴν, δηλοῦσιν οἱ νόμοι. κεῖται γὰρ ἐν αὐτοῖς οὕτως¹⁵. „τὸ ψιλὸν σύμφωνον ἀγωγὴν οὐ τίθει, ἀλλὰ παραγραφὴν.“ καὶ πάλιν¹⁶. „οὐκ αἰεὶ τις ἀπὸ ψιλῆς ἐπαγγελίας κατέχεται· εἰ μέντοι προσομολογήσει ποινὴν παραβαίνων τὴν ἐπαγγελίαν, δίδωσι τὸ πρόστιμον.“ καὶ αὐθις¹⁷. „ὁ χωρὶς ποινῆς ὁμολογῶν τι ποιεῖν

⁸ Laur. τετάχθαι.⁹ Codd. περὶ τὴν θέλ. ἄπαντα.

Witte conjecturam

refert: ἐν ᾧ (sc. τῷ θεῷ) ἔστι τὰ περὶ τὴν θέλ. ἄπαντα.

¹⁰ Paris. γενέσθαι.¹¹ Witte vertit „elegit“, quasi ἐξῆρει scriptum esset. Forte ἐξῆρε.¹² Laur.

ἀπαίτων.

¹³ Laur. κατασκευάζει.¹⁴ Id. καινά.¹⁵ Witte: „Hic deficit

Cod. Laurent.“ — Cf. Basil. XI, 1, 7.

¹⁶ Basil. XLIII, 5, 5.¹⁷ Basil. XLIII,

1, 78 (Heimb.). Locus in Basil. restituendus.

ἡ παριστᾶν εἰς τὸ διαφέρον ἐνάγεται.“ καὶ πάλιν¹⁹ „καλῶς ἐπερωτῶ τὸ πρόστιμον ἐκ τοῦ γενέσθαι τι. ἔὰν γὰρ μὴ τεθῆ τοῖς συμφώνοις ποινή, οὐ γίνονται ἀσφαλιστικά¹⁰.“ καὶ αὖθις²⁰ „ἔὰν ὑποβληθῆ τῷ συμφώνῳ ποινή, ἐπιλογὴν ἔχει ὁ ἐπερωτήσας ἢ τῇ ἐπερωτήσῃ χρήσασθαι ἢ τῇ παραγραφῇ, καὶ ποιῆσαι τῆς ποινῆς ἀποχὴν.“ καὶ ὅτι²¹ „ἔὰν ἐμπροθέσωμαι ὑπὸ ποινὴν ὁμολογήσω χρήματα, εἰ καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας ἀποθάνω καὶ μὴ ὑπέσειλευσθῆ ἢ κληρονομία μου, βεβαιοῦται ἡ ποινή.“ καὶ πάλιν²² „ἐπηγγελάτο τίς τινι χωρὶς προστίμου παρέχειν νόμισματα· καὶ λέγει ἡ διάταξις, μὴ ἀναγκάζεσθαι ταῦτα παρέχειν, εἰ μὴ παρηκολούθησε πρόστιμον.“ καὶ μυρία ἄν τις τοιαῦτα παρὰ τοῖς νόμοις ἐφεύροι, ἀκριβῶς τὴν τῶν προστίμων δηλοῦντα δύναμιν, καὶ ὡς οὐδὲν χωρὶς τούτων, πλὴν μόνον τῶν γαμικῶν, τὰ συμπεφωνημένα δύναται. εἰ δὲ τίθεται μὲν καὶ νῦν ἐπερωτήσεις καὶ πρόστιμα τοῖς συμφώνοις, οὐκ ἀπαιτοῦνται δὲ, τί πλέον ἀπὸ τοῦ κεῖσθαι γίνεται, τοῦ ἀναιρεῖν τὰ συμπεφωνηθέντα βουλομένου μηδὲν ἀπὸ τοῦ κεῖσθαι κωλυμένου, ἐπεὶ τὴν εἴσπραξιν ἐπίσταται μὴ ἀκολουθοῦσαν; πόσι δὲ μηδὲν κεῖσθαι κάλλιον ἦν, μηδὲ καταψεύδεσθαι τῶν συμφώνων καὶ πρᾶγμα γίνεσθαι μάταιον καὶ κενόν; διὰ ταῦτα καλόν τε καὶ κοινωφελὲς ἔδοξε τῷ ἡμετέρῳ κράτει, πρόστιμα κατατίθεσθαι, ὃ καὶ βουλόμεθα καὶ θεσπίζομεν εἰς τὸ ἐξῆς ἐνεργεῖσθαι, ἐνεργεῖσθαι δὲ κατὰ γε τὸ θεῖον φίλον καὶ τὴν τοῦ νόμου ἀκρίβειαν.

NOV. XVIII.

Imp. Nicephori Phocae

de fundis militum Armenicorum et homicidarum¹. (Inter 963—969.)

Νεαρά [νικηφόρου]² ἐν λύσει ἀναφορᾶς περὶ ἀρμε-

¹⁰ Basil. XLIII, 1, 68 (Heimb.). Locus restituendus. ¹⁹ Codd. ἀσφαλιστικάι.

²⁰ Basil. XI, 1, 10. ²¹ Basil. XLIII, 1, 74 (Heimb.). Locus restituendus. ²² Non invenio. Forte depravata sunt ex Bas. XI, 1, 89.

¹ Extat in app. Syn. II et III cl., unde edidit Labbaeus p. 47. In app. Syn. I cl. habetur ejus Epitome, quam edidit Leuncl. post Syn. p. 46 et in JGR. II p. 169. ² In Syn. II et III cl. est: Νεαρά τοῦ αὐτοῦ ἐν λύσει κτλ. Praecedat autem Novella Constantini Porphyrogeniti supra no. VIII edita, ut proinde Novella, quam tractamus, Constantino, non Nicephoro tribui videtur. Epitomae tamen, quam appendix Syn. cl. I exhibet, inscribitur: Νεαρά ἁ νικηφόρου περὶ ἀρμενικῶν τόπων καὶ φονευτῶν. (Nonnulli Codices MSS. rubricant περὶ

νίων τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν ἐγκλήματι φόνου περι-
πιπτόντων³.

α'. Κελεύομεν, εἴ τινες τῶν ἄρμενίων στρατιωτῶν ἀναχω-
ρήσαντες τριετίαν ἀλλαγῶ ποιήσαιεν, καὶ μετὰ ταῦτα ὑποστρέ-
ψαντες εὐροίεν τοὺς ἑαυτῶν τόπους εἴτε πρὸς φύλαξιν⁴ εἴτε
τισὶ στρατιώταις ὡς ἀριστεύσασιν ἐπιδοθέντας, ἢ καὶ ἄρχουσι
θεματικοῖς καὶ ταγματικοῖς εἴτε στρατηγοῖς ἀνδραγαθήσασιν
ἢ καὶ ἑτέροις τισὶ διὰ κοινωφελεῖς δουλείας παρασχεθέντας,
μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τοὺς μετὰ τὴν τριετίαν ἄρμενίους στρα-
τιώτας ἐπανελθόντας τοὺς τοιοῦτους ζητεῖν καὶ ἀπολαμβάνειν
τόπους. τὸ γὰρ τῶν ἄρμενίων ἄστατον καὶ πολυπλανὲς ἐὰν μὴ
διὰ τῆς τοιαύτης νομοθεσίας παιδευθῆ, ἀλλ' ἐπ' ἔξουσίας εἴη
τούτοις ἀλλαγῶ ἀπιέναι καὶ μετοικεῖν⁵ καὶ πάλιν ἐπανερχο-
μένοις τοὺς τόπους ἀκωλύτως κατέχειν, πάντα τὰ ἄρμενικὰ
οἰγήσονται. ἀλλὰ χρῆ, καθὰ δεδήλωται, τοὺς τῶν ἀναχωρησάν-
των ἄρμενίων τόπους, εἰ τριετία διέλθοι καὶ μὴ ὑποστρέψαιεν,
εἴτε πρὸς φύλαξιν ὡς εἴρηται τισὶ παρέχειν εἴτε στρατιώταις
ἀνδρυσάμενοις ὡς ἀριστεῖον διδόναι. εἰ δέ τινα τῶν τοιούτων
ἄρμενικῶν τοπίων εἴτε τῇ βασιλικῇ τῆς λακάπης⁶ μονῆ ὡς
ἔγραψας ἐπεδόθησαν, εἴτε ἀρρωρίσθησαν οἰαισθήποτε κουρατω-
ρείαις, ἢ καὶ τινὶ τῶν δυνατῶν οὐ διὰ τινος κοινωφελεῖς δου-
λείας ἀλλὰ διὰ μόνην⁷ προσπάθειαν ἐδωρήθησαν, τῶν τοιού-
των οἱ κληρονόμοι, μὴ μόνον εἰ τριετία διῆλθεν, ἀλλὰ καὶ πρὸ
τῆς παρελεύσεως τῶν τριάκοντα χρόνων ὑποστρέφοντες, ἐχέτω-
σαν ἐπ' ἀδείας ἀναλαμβάνειν τὰ ἴδια. κἂν γὰρ λιβέλλους ἐπ-
οπτῶν καὶ χρυσοβούλλια⁸ ἐπιφέρονται οἱ ταῦτα εἰληφότες διὰ
προσπάθειαν ὡς εἴρηται, τὸ μηδὲν⁹ κελεύομεν λογίζεσθαι πάντα,
καὶ τοὺς τῶν στρατιωτῶν κληρονόμους τοὺς ἰδίους ἀπολαμβά-
νειν βουλόμεθα τόπους. εἰ δὲ ἀνταλλαγὰι παρά τινων ἢ παρ'

φρονετῶν s. περὶ φρονεσάντων capiti 2 Novellae sive c. 5 Epitomae praeponunt, quasi ex duabus Novellis confecta sit.) Cui ergo imperatori hanc Novellam vindicemus? Ex eo, quod c. 1 de triginta annorum praescriptione sermo est (cf. etiam Nov. II c. 4), quam XL annorum esse Constantinus Porphyrog. Nov. VIII c. 1 jussit, et ex ratione quae inter c. 2 et Nov. ejusdem Constantini XI c. 4 intercedit, nihil certi colligi potest. Nicephorum autem auctorem esse crediderim, quippe cui post res in Asia minori gestas Armenicarum rerum statum et notum et curae cordique fuisse probabile sit. ³ Paris. 1388: περιπεσόντων. ⁴ Epit. πρόσφυξιν.

⁵ Labb. μετοικεῖν, operarum vitio, ut videtur. ⁶ Labb. vertit Lacapenae. ⁷ Epit. διὰ χάριν ἢ προσκ. ⁸ Ibid. χρυσόβουλλα ἐπιφέρονται. ⁹ Ibid. ἀντ' οὐδενός.

αὐτῶν ἐδόθησαν, οἱ μὲν στρατιῶται ἀποκομιζέσθωσαν τὰ ξαν-
τῶν, ἐκεῖνοι δὲ προσερχόμενοι¹⁰ διεγκαλείτωσαν, καὶ ἃ δεδώκασι
ἐπιζητείτωσαν. εἰ δὲ καὶ βελτιώσεις πεποιήκασιν ἐν αὐτοῖς, εἰ
μὲν χρειώδεις αὐταὶ εἰσιν, οἷον ἀμπελώνων καταφυτεύσεις, μυ-
λοστασίαι¹¹, ἀχνῶνες, οἰκήματα, ἕτερα μὴ πολυτελῆ καὶ πρὸς
κάλλος ἐξειργασμένα ἀλλὰ λιτότητι στρατιωτῶν ἀρμόζοντα, ὑπὲρ
τῶν τοιούτων χρῆ παρέχειν τοὺς ἀπολαμβάνοντας τοὺς τόπους
τὰς ἀναλογούσας τιμὰς. εἰ δὲ πρὸς κάλλος μόνον καὶ οὐ χρειαίαν
τοιαύτην ἀφορῶσι, τῶν τοιούτων τὴν ὕλην μόνην τοὺς κτίσαντας
ἀπολαμβάνοντας ἀναχωρεῖν¹². ὅσοι δὲ τῶν ἀρμενίων ἠτύομό-
λησαν πρὸς συρίαν, οὗτοι μὴ πρὸ τῆς τριετίας μόνον, ἀλλὰ καὶ
πρὸ χρόνου ἐνὸς ὑποστρέφοντες, ἵνα μὴ τοὺς ἰδίους ἀπολαμ-
βάνωσι τόπους, ἀλλὰ τῆς αὐτῶν ἐκπίπτωσι δεσποτείας καὶ ἔχωσι
τοῦτο¹³ εἰς ἐπιτιμίον λόγον· πλὴν τῶν¹⁴ ὑποστρεφόντων αὐτῶν
καὶ οὕτω χρῆ πρόνοιαν γίνεσθαι διὰ παροχῆς ἐτέρων τοπίων.

β. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐγκλήματι φόνου περιπιπτόντων ὀφείλεις
αὐτὸν μὲν τὸν τὴν μισαιφονίαν ἐργασάμενον τῇ τοῦ νόμου ὑπά-
γειν τιμωρίᾳ· τὴν δὲ τῆς στρατείας αὐτοῦ γῆν μὴ ἐπιιδόναι
εἰς παραμυθίαν τοῖς τοῦ φονευθέντος παισὶν ἢ συγγενέσιν,
ἀλλ' ἐκεῖνους μὲν διὰ τινων κινητῶν παραμυθεῖσθαι, τὴν δὲ
ἀκίνητον ὑπαρξίν εἰς σύστασιν¹⁵ τῆς στρατείας συντηρεῖν. εἰ
δὲ μὴ κινητὰ πράγματα εἴεν, καὶ οὕτως ὑποτιθέναι¹⁶ τοῦ πε-
φονευκότος διαδόχους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνηκόντων εἰς πα-
ραμυθίαν τοῖς τοῦ ἀνηρημένου κληρονόμοις¹⁷, τοὺς δὲ τῆς στρα-
τείας αὐτοῦ τόπους μὴ ἔαν ἐκποιεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ πάντες οἱ
τοῦ αὐτοῦ οἴκου τῶν¹⁸ τοῦ φόνου ἐνέχονται μύσει, οὗτοι μὲν τὰς
προσηκούσας ἕκαστος τῶν νόμων ποινὰς ὑπεχέτωσαν¹⁹, οἱ δὲ τῆς
στρατείας ὡς πολλάκις δεδύλωται τόποι ἀλλαχοῦ μὴ παραπεμ-
πέσθωσαν. ἀλλὰ καὶ μίτις ὑπολειφθεῖη κληρονόμος τὴν στρα-
τείαν ὑπελθεῖν βουλόμενος²⁰, ἕτερος τοὺς τόπους ἀναλαμβάνων
ὑπηρετεῖτω αὐτῇ.

¹⁰ Epit. δεηθήτωσαν βασιλέως.¹¹ Ibid. μυλοστάσια.¹² Ib. additur:

τοῦ πρωτοτύπου σωζομένου.

¹³ Labb. τοῦτον.¹⁴ Articulum deleverim.¹⁵ Epit. στάσιν.¹⁶ Epit. ὑποκεῖσθαι τοὺς τοῦ πεφ. συγγενείς. Unde τοὺς

τοῦ in textu emendandum esse censeo.

¹⁷ Epit. τῶν τοῦ ἀνηρ. συγγενῶν.¹⁸ Supplevi ex Epit.¹⁹ Epit. παρὰ τοῦ νόμου π. ὑποδεχέσθωσαν.²⁰ Ib.

ὁ τὴν στρ. ὑπ. μέλλων.

NOV. XIX.

Imp. Nicephori Phocae
de monasteriis¹. (A. 964.)

Νεαρά νικηφόρου² βασιλέως, ἣν κατὰ τὸ ἀ΄ ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἦτοι κατὰ τὴν ζ' ἰνδ. τοῦ ζυοβ' ἔτους ὑπηγόρευσε συμειών³ πατρίκιος καὶ πρωτασηκρητῆς, περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι νέα⁴ μοναστήρια καὶ γηροκομεῖα, μήτε πλατύνεσθαι ὕλως⁵ διὰ τῶν κτημάτων τοὺς εὐαγεῖς οἴκους.

Ὁ τοῦ Θεοῦ πατὴρ λόγος πολὺν τινα λόγον τῆς ἡμῶν ποιούμενος σωτηρίας, καὶ δεικνὺς ὅπως ἡμῖν ἔσται, καὶ τίνων μὲν ἀπεχομένους, ποίων δὲ δεῖ ἐχομένους ταύτης ἐπιτυχεῖν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τῶν πολλῶν κτήσιν ἐπιεικῶς πρὸς αὐτὴν ἔδειξεν ἐμποδίζοντα, δύσκολον εἶναι τοῖς πλουσίοις τὴν τῆς βασιλείας εἰπὼν εἴσοδον, καὶ τοσοῦτον ἀπερίττους εἶναι βουλόμενος, ὡς μὴ μόνον ῥάβδον ἡμῖν καὶ πήραν καὶ χιτῶνα τὸν δεύτερον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν φημι τὴν εἰς αὖριον ἀπαγορεῦσαι τῆς τροφῆς μέριμναν. ἄρτι δὲ βλέπων τὴν περὶ τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἱερά ταῦτα σεμνεῖα περιφανῆ νόσον (νόσον γὰρ ἐγὼ τὴν ἀπληστίαν ταύτην καλῶ), οὐκ οἶδα τίνα δὴ τοῦ κακοῦ θεραπειαν ἐπινοήσω, ἢ πῶς κολάσω τὴν ἀμετρίαν. τίσι γὰρ πειθόμενοι τῶν πατέρων ἢ πόθεν λαβόντες τὰς ἀφορμὰς, πρὸς τοσαύτην περιττότητα καὶ μανίας ψευδεῖς (κατὰ τὸν Θεὸν φᾶ-

¹ Haec Novella reperitur in appendice Syn. I, II et III cl.; inde edidit Leunclav. JGR. I p. 113, et ex eo recusa est in Collect. can. ed Rhalli et Potli V p. 261. Praeterea in appendice Syn. I cl. ejusdem epitome exhibetur, hac inscriptione: Νεαρά β' νικηφόρου περὶ μοναστηρίων, ξενῶνων καὶ γηροκομείων. (Θεσπίζομεν ὅσοι — εἶδεμεν.) Quam epitomen edidit Leuncl. post Syn. p. 47 et in JGR. I p. 113. Denique laudatur a Bals. ad c. 1 syn. Primosec. ed. Rhalli II p. 652, quem locum Bonetid. p. 31 et Leuncl. JGR. I p. 113 ediderunt. — In Cod. Vindob. Supplem. 47 et 48 huic Novellae in fine adscriptum est: δρα· αὕτη ἡ νεαρά κατηγορήθη παρὰ τοῦ τζυμισχῆ· κακῶς δέ. Sed vide infra Nov. XXVI. ² Sic edo ex Syn. II et III cl. In Syn. I cl. inscribitur: Τοῦ κυροῦ νικηφόρου τοῦ βασιλέως ἡ νέα νομοθεσία vel Νεαρά νομ. τοῦ βασ. κυροῦ νικηφόρου. ³ Leuncl. σιμών. Is scilicet eandem inscriptionem habet seque haec ex antiquissimis membranis electoralis bibliothecae Palatinae edere profutur, licet inter Palatinos Syn. II aut III cl. nullus sit Codex. ⁴ Leuncl. et Syn. III cl. verbum νέα non agnoscunt. ⁵ Def. apud Leuncl.

και δαβλδ) ἐξήχθησαν; γῆς πλέθρα μυρία, φιλοτίμους οἰκοδομὰς, ἵππων ἀγέλας, βοῶν, καμήλων, ἄλλων κτηνῶν ἀριθμοῦ κρειττόνων, ὅσαι ὥραι κτᾶσθαι σπουδάζοντες, καὶ τὴν ὅλην μεριμναν τῆς ψυχῆς περὶ αὐτὰ κατατείνοντες, ὥστε κατ' οὐδὲν τοῦ κοσμικοῦ βίον καὶ πολλαῖς φλεγμαίνοντος ταῖς φροντίσι τὰ μοναχικὰ ταυτὶ διαφέρειν· καίτοιγε τῶν θείων λογίων ἀπειναντίας τούτοις ἡμῖν φθεγγομένων, καὶ φροντίδων τοιούτων ἀπηλλάχθαι τὸ σύνολον διακελευομένων (— μὴ μεριμνήσητε γὰρ φησι, τί φάγητε ἢ τί πίητε —) καὶ τὸ τῶν πετεινῶν ἀπραγμον⁶ εἰς ὄνειδος ἡμῖν προτιθέντων. τί δὲ καὶ ὁ θεὸς ἀπίστολος; αἱ χεῖρες αὐταί, φησιν, ἐμοὶ τε καὶ τοῖς σὺν ἐμοὶ διηκώρησαν· καὶ, ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. τὸν βίον ὅρα μοι τῶν θείων πατέρων, τῶν ἐν αἰγύπτῳ φημι, τῶν ἐν παλαιστίνῃ, τῶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ, τῶν ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ γῆς λαμπάντων, καὶ τοῦτον οὕτως λιτὸν εὐρήσεις, οὕτως ἀπέριττον, ὡς σχεδὸν μόνῃ ψυχῇ ζῶντας αὐτοὺς ἀποφαίνειν⁷ καὶ τῆς τῶν ἀγγέλων ὡσπερ παραψαύοντας αὐλλας. ἄλλως δὲ τοῦ χριστοῦ βιαστὴν ὑπάρχειν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν λέγοντος, καὶ βιαστὰς ἀρπάζειν αὐτήν, καὶ διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖν ἡμᾶς εἰς αὐτήν ἔλθεῖν, ὅταν ὄρω τοὺς πρὸς τοιοῦτον βίον χωρεῖν ἐπαγγελλομένους καὶ τῇ ὑπαλλαγῇ τοῦ σχήματος ὡσπερ σημειουμένους τῇ πολιτείᾳ, σφόδρα τοῦ ἐπαγγέλματος καταψευδομένους καὶ ἀντιφθεγγομένους τῷ σχήματι, οὐκ οἶδα πῶς οὐκὶ σκηνὴν καλέσω τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς βλασφημίαν⁸ χωροῦν ἄντικρυς τοῦ ὀνόματος εἶπομι τοῦ χριστοῦ. ἐπεὶ οὖν οὔτε ἀποστολικὴ τις οὔτε πατρικὴ νομοθεσία ἢ τῶν πολυπλέθρων τούτων ἀγρῶν καὶ τῶν χωρίων κτηῆσις τῶν οὕτως ὑπερφυῶν καὶ φροντίδων πλήθος ὑπὲρ τοὺς καρποὺς γεννᾶν πεφυκότων (πῶς γὰρ οὐ; εἰ γε τούτων⁹ μὲν ἢ σπουδὴ τὸ συνωδὰ πρᾶξαί τε καὶ διδάξαι ταῖς τοῦ χριστοῦ ἐντολαῖς, ἐντολὴ δὲ χριστοῦ οὐχ ἢ τῶν ὑλικῶν κτηῆσις, ἀλλ' ἐκ διαμέτρου μᾶλλον ἢ τῶν τοιούτων ἀπόκτησις· εἴπερ ἐκείνου τὸ πωλεῖν τὰ ὑπάρχοντα καὶ δίδοναι τοῖς πτωχοῖς), πρόδηλόν ἐστιν, ὡς οὐ φιλαρέτου ταῦτα πολιτείας οὐδ' ἀκριβείας, ἀλλὰ χρείας σωματικῆς μᾶλλον, πρὸς τὸ βιωτικώτερον (οἴμοι) τῶν πνευματικωτέρων ἀποκλινάντων· ἢ χρεία δὲ τῷ χρόνῳ προῆλθεν εἰς ἀμετρίαν, ὡσπερ φιλεῖν οἶδε τὰ χεῖρω διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς καὶ

⁶ Leuncl. ἀπραγμος, quod emendavi. Rhallis legit παράδειγμα. ⁷ Leunclav. in marg. ὑποφαίνειν. Fortasse rectius. ⁸ Ibid. βλάβην. ⁹ Ibid. τούτοις.

τῆς τυχούσης εἰς μέγα χωρεῖν. τί τοίνυν παθόντες οἱ ἄνθρωποι, πρᾶξιαι τι τῶν πρὸς Θεοῦ θεραπείαν καὶ λύσιν ἁμαρτημάτων κεκηνημένοι, παρορῶσι μὲν εὐκολον οὕτως καὶ φροντίδων ἔλευθέραν¹⁰ τὴν τοῦ χριστοῦ ἐντολήν, τὸ πωλοῦντας τὰ ὄντα διδόναι πένησιν¹¹; ὡσπερ δὲ δύσκολον ταύτην ἐπίτηδες καὶ πραγματωδεστέραν ποιεῖν βουλόμενοι, καὶ φροντίδων ἐγνωκότες πλήθος ἐπισυνάγειν, πρὸς τὸ μοναστήρια συνιστᾶν, ξενωνάς τε καὶ γηροκομεῖα ἑαυτοὺς κατατείνουσιν; ὧν ἐν μὲν τοῖς προτέροις χρόνοις ἡ σύστασις, ἕως ἔτι σπάνις ἦν τῶν τοιούτων, πόλῳ τὸ εὐλογον εἶχε καὶ χρησιμώτατον· καὶ πῶς γὰρ οὐ μονιμώτερον εἶναι¹² τὸ καλὸν τῶν συνιστώντων ταῦτα, προθυμουμένων τῶν μὲν εἰς ἀνθρωπίνων σωμάτων τροφήν τε καὶ θεραπείαν, τῶν δὲ εἰς ψυχῆς ἐπιμέλειαν καὶ ὑψηλοτέρου βίου διαγωγὴν. ἀφ' οὗ δὲ πρὸς πλήθος ἐπιδέδωκε ταῦτα καὶ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν ἐστήκασιν καὶ τὸ μέτρον, τὸ ἔτι παρορᾶν καὶ ἀφίστασθαι τοῦ κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ἀγαθοῦ γινομένου καὶ πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων σύστασιν ἀσχολεῖσθαι, πῶς ἂν τις ἀμιγῆς εἶναι κακίας τὸ ἀγαθὸν τοῦτο λογίσαιτο καὶ μὴ τῷ σίτῳ φαίη παραμειχθαι καὶ τὰ ζιζάνια; μᾶλλον δὲ πῶς οὐ κενοδοξίας εἶποι προκάλυμμα γίνεσθαι τὴν φιλοθεΐαν, ἵνα φανεροὶ πᾶσιν ὧσι τὸ καλὸν ποιοῦντες, ὡσπερ οὐκ ἀγαπῶντες¹³ εἰ μόνους ἔχουσι μάρτυρας τοὺς παρόντας ἢς μετῴσιν ἀρετῆς, ἀλλὰ μὴδὲ τοῖς ἐπιγινομένοις ἀγνωεῖσθαι ταύτην βουλόμενοι; καὶ ταῦτα τίνες; χριστιανοί, φεῦ, οἱ παντὶ τρόπῳ λανθάνειν ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν πράξει κεκελευσμένοι. τοῦτο δὲ πῶς οὐκ ἂν τις ἐκδηλον εἶναι δόξειε καὶ πολλῷ τῷ περιόντι πεπιστευμένον, ὅταν μυρίων¹⁴ ὄντων ἐτέρων τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου πεπονηκότων καὶ πολλῆς δεομένων χειρός τε καὶ βοηθείας ἀμελοῦντες¹⁵ ἡμεῖς τοῦ εἰς ἐκεῖνα δαπανᾶν προθύμως καὶ διορθοῦσθαι ταῦτα καὶ συνιστᾶν, ἐπὶ τὸ καινουργεῖν ἴδια κατὰ πολλὴν φερόμεθα τὴν δρμὴν, ἵνα μὴ μόνον ὀνόματος ἀπολαύοιμεν καινοῦ¹⁶, ἀλλὰ καὶ καθαρῶς φαίνοιτο καὶ ἀποτεταγμένον ἢ τὸ ἡμέτερον, ὡς καὶ τίθεσθαι τὰ ὀνόματα ἡμῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν, κατὰ τὸν προφήτην φᾶναι τὸν θεῖον.

α'. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ χριστοῦ¹⁷ ἐντολῶν ἡμᾶς διεγειρόντες καὶ τῆς θεομισοῦς ταύτης φιλοδοξίας

¹⁰ Leuncl. ἀππλλαγμένην.

¹¹ Leuncl. [τοῖς] πέν.

¹² Ibid. in

marg. εἶη, quod praestat.

¹³ Malim ἀρκοῦντες.

¹⁴ Malim μοναστηρίων.

¹⁵ Leuncl. ἀμελοῦντας.

¹⁶ Leuncl. in marg. κενοῦ.

¹⁷ Ibid. κυρίου.

τὸ κακὸν ἐκκόπτειν βουλόμενοι, καὶ σπουδάζοντες ὅπερ ἂν ἀγαθὸν ποιῶμεν διὰ θεὸν μόνον ποιεῖν καὶ μὴ συνάπτειν τούτῳ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀρέσκειαν, ἵνα μὴ τῆς ἀντιμισθίας πάντως τῆς παρ' αὐτοῦ διαπίπτωμεν (ἀπέχειν γὰρ ἤδη τοὺς τοιοῦτους ὁ θεῖος λόγος φησὶ τὸν μισθὸν), κελεύομεν τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους καὶ χρηστότητας καὶ φιλανθρωπίας ἔργα ἀνύειν ἀκολούθως τῇ τοῦ χριστοῦ πορεύεσθαι ἐντολῇ, καὶ πωλοῦντας τὰ ὑπάρχοντα διδόναι πένησιν. οὕτως γὰρ περιττοὺς ἡμᾶς εἶναι καὶ φιλοδαπάνους περὶ τὸν ἔλεον βούλεται, ὡς μὴ μόνον ὧν ἔχομεν χρημάτων τοῖς χηρῶσι κοινωεῖν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα¹⁹ δαπανήσαντας ἐπὶ τὴν πρᾶσιν ἐτοιμῶς χωρεῖν τῶν κήσεων. εἰ δέ τινες οὕτως εἰσὶ φιλόκαλοι καὶ μεγαλοῦργοι (καλοῦμεν γὰρ οὕτως αὐτῶν τὸ φιλότιμον), ὡς καὶ μοναστήρια συνιστᾶν βούλεσθαι, ξενῶνάς τε καὶ γηροκομεῖα, ὁ καλύσων οὐδεὶς. ἀλλ' ἐπεὶ πολλὰ τῶν ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου γεγενημένων κεκημήκασιν ἤδη καθάπερ εἴρηται καὶ πρὸς τὸ μηδὲν εἶναι σχεδὸν περιέστησαν, ἐκείνων οὗτοι ἐπιμελείσθωσαν, καὶ διδόντων χεῖρα κειμένοις καὶ περὶ αὐτὰ δεικνύτωσαν τὸ φιλόθεον. ἕως δ' ἂν τῶν προλαβόντων οὕτως ἐχόντων αὐτοὶ παρορῶντες, καὶ ὡσπερ ἐπ' αὐτὰ μύοντες καὶ εὐαγγελικῶς εἰπεῖν ἀντιπαρερχόμενοι¹⁹, πρὸς καινῶν ἐτέρων οἰκοδομίας κατατείνονται, οὐτ' ἐπαινήσω τὸ πρᾶγμα οὔτε μὴν τὸ παράπαν ἴασω γίνεσθαι, οὐδὲν ἕτερον ἢ κενῆς ἔρωτα δόξης καὶ μανίαν περὶ αὐτὴν ὠμολογημένην καὶ εἰδῶς τοῦτο καὶ ὀνομάζων. ἐπιμελείσθαι²⁰ δὲ τῶν προλαβόντων καὶ βοηθείας δεομένων κελεύομεν, οὐκ ἄγρους παρέχοντας οὐδὲ τόπους δὴ τινὰς καὶ οἰκοδομὰς (ικανὰ γὰρ τὰ φθάσαντα, καὶ ἅπερ ἔχοντες τυγχάνουσιν ἕξ ἀρχῆς)· ἀλλ' ἡμελημένα ταῦτα καὶ ἀκαμῆ καὶ ἀνέργαστα δι' ἀπορίαν κείμενα χρημάτων, ἐκείνοι τοὺς ἄγρους οὓς ἔχουσι καὶ τοὺς τόπους ἀπεμπολοῦντες πρὸς οὓς τῶν κοσμικῶν βούλονται, προνοίας αὐτὰ τῆς προσηκούσης καταξιούτωσαν, οἰκέτας παρέχοντες, βόας, ποιμνία, τᾶλλα ὅσα ἕτερα τῶν κτηνῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ἐκείνους οὓς ἔχομεν ἄγρους καὶ τόπους παράσχοιμεν, ἐπεὶ τὰ τῶν οἴκων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁ νόμος εἴργει πιπράσκεισθαι, εἰς ταῦτόν ἤξομεν τῷ προτέρῳ, καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα καὶ πεπονηκότα καταλείψομεν ἀθεράπευτα, χρημάτων οὐκ ὄντων, οὐδὲ τῆς χειρὸς ἐχούσης τί τῶν προεστηκότων²¹ καὶ δυναμένης. ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν²² μηδενὶ ἐξέστω μὴ

¹⁹ Leunclav. αὐτά.¹⁹ Ibid. παρερχ.²⁰ Hinc Epitome nonnullis

mutatis incipit.

²¹ Leuncl. in marg. : „al. προσηκόντων“.²² Bals., qui se-

ἀγρούς, μὴ τόπους μοναστηρίοις ἢ γηροκομείοις ἢ ξενῶσιν ὀπωσ-
οῦν παραπέμπειν, ἀλλ' οὐδὲ μητροπόλεσιν ἢ ἐπισκοπείοις²⁵.
οὐδὲ γὰρ οὐδὲν ἐκείνοις λυσιτελεῖ. εἰ δέ τινα τῶν φθασάντων
εὐαγῶν οἰκῶν ἢ μοναστηρίων²¹ τοιαύτης φαιδύλης ἔτυχον²² χειρὸς
καὶ προνοίας, ὡς ἔρημα τόπων καταλελειφθαι, τούτοις²⁶ γνάμη
βασιλικῆ καὶ δοκιμασίᾳ ἢ τῶν ἀρκούντων κτήσις οὐ κωλυθήσε-
ται. κελλία δὲ καὶ τὰς καλουμένας λαύρας ἐν ἐρήμοις οἰκοδο-
μεῖν, μὴ πρὸς κτήσεις καὶ ἀγρούς ἐτέρους²⁷ ἐκτεινομένας, ἀλλὰ
τῇ περιοχῇ μόνη τῇ ἰδίᾳ ὀριζομένας, τοσοῦτω τοὺς βουλομέ-
νους οὐκ εἴργομεν, ὅσῳ καὶ δι' ἐπαίνου μᾶλλον τὸ πρᾶγμα τί-
θεμεν²⁸.

Ταῦτα παραινῶν ἐγὼ καὶ νομοθετῶν οἶδ' ὅτι τοῖς πολλοῖς
μὲν καὶ φορτικὰ λέγειν δόξω, καὶ πρὸς τὴν γνώμην αὐτῶν ἀπά-
δοντα· ὧν οὐδὲν ἔμοι μέλον²⁹, εἴπερ ἀρέσκειν³⁰ κατὰ παῦλον
οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ θεῷ βούλομαι. τοῖς δὲ νῦν ἔχουσι καὶ
φρένας, καὶ μὴ ἐξ ἐπιπολῆς ὄραν ἡσχημένοις³¹ ὡς τὸ προσπε-
σὸν ἀπλῶς ταραχὴν αὐτῶν ἐπάγειν τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ προσωτέρω
χωροῦσι καὶ συνορᾶν βάθος πραγμάτων δυναμένοι, καὶ λυσι-
τελεῖ δόξομεν καὶ ὠφέλιμα τοῖς τε κατὰ θεὸν ζῶσι καὶ τῷ
κοινῷ παντὶ φθέρξασθαι³².

NOV. XX.

Imp. Nicephori Phocae

ut potentes a potentibus dumtaxat et milites et pauperes a paribus
emant, et de his qui ante tempus famis praedia comparaverunt¹.

(A. 967.)

Νεαρά² νικηφόρου βασιλέως, ἣν ὑπηγόρευσε συμεῶν

quentia verbotenus habet, addit: ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς ζ' ἐνδ. ²⁵ Idem:
ἐπισκοπαῖς, et mox οὐδὲν γὰρ οὐδέ. ²⁴ Idem addit: εἴτε μὴν ἐπισκοπῶν
ἢ μον. Epit. ἢ μον. ἢ μητροπόλεων ἢ ἐπισκοπειῶν. ²⁵ Leuncl. in textu
ἔτυχον τινός, ad marg. ἔτυχε. ²⁶ Idem in textu τούτων. ²⁷ Ibid.: πρὸς
κτήσεις καὶ ἀγροῖς ἐτέροις. ²⁸ Hactenus Bals. et Epit. ²⁹ Leuncl. in marg.
μῆλλον. ³⁰ Ibid. ἀρέσαι. ³¹ Forte ἡρχημ. ³² Nonnulli Codices: φθέρξασθαι.

¹ Extat haec Novella in appendice Syn. II et III cl., unde edidit Labbaeus p. 97.
Appendix Syn. I cl. epitomen continet in duas partes divisam, quarum priori „Νεαρά
γ' νικηφόρου περὶ τοῦ ἐξωνείσθαι θνατοὺς ἀπὸ θνατῶν [καὶ ὁμοίων ἐξ
ὁμοίων]“, alteri vero „Νεαρά ε' νικηφόρου βοηθοῦσα τοῖς ἐξωνησαμένοις
πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐνδείας“ inscribitur; utramque edidit Leuncl. post Syn.
p. 48 sq. et in JGR. II p. 170 sq. Prioris epitomae particulam praestat Harm. III,
3, 114, quem locum edidit Bonefid. p. 29. ² Paris. 2005: Τοῦ αὐτοῦ νεαρά

πατρίκιος καὶ πρωτασηκρήτις, περὶ τοῦ προτιμᾶσθαι τῶν
πενήτων τοὺς δυνατοὺς εἰς ἐξώνησιν τῶν παρὰ τῶν
δυνατῶν πιπρασχομένων.

Πατὴρ δίκαιος ὁ πάντας τοὺς παῖδας ἐπίσης περιποιού-
μενος, καὶ ζυγὸς δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος στάθμη καὶ κανὼν
ἀκριβής, ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς, μὴ ἑτεροδόξετης ὧν μηδὲ ἀπὸ
τοῦ ἀνίσου τιμώμενος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ κηδεσθαι πάντων
ὁμοίως, καὶ διὰ πάντας κατεσκεύασε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
καὶ τὰ ἐν τούτοις περιεχόμενα. κατὰ τοῦτο δὴ καὶ τοὺς βασι-
λεύειν λαχόντας προσήκει πλεον ἐκείνον μιμεῖσθαι, καὶ πρὸς
πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα φυλάττειν τὸ ἴσον καὶ προνοεῖσθαι τῶν
ἀπάντων κοινῶς, ὡς ἐννόμους ἐπιστασίας παρὰ τῶν παλαιῶν
νομοθετῶν³ ἐπονομασθέντας καὶ κοινὸν καὶ ἰσόρροπον ἀγαθόν.
[ἔπει οὖν οἱ πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκότες διὰ τὴν γενομένην κατὰ
τὸν τότε καιρὸν ἔνδειαν νομοθεσίαν⁴ ἐξέθεντο, [κωλύοντες τοὺς
δυνατοὺς μὴ τὰ τῶν πενήτων τε καὶ στρατιωτῶν ἐξωνεῖσθαι...]
καὶ καλῶς ποιῶντες, προσέθεντο δὲ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν προτίμη-
σιν τοὺς πένητας δέχεσθαι εἰς τὰ τῶν δυνατῶν κτήματα, μὴ
μόνον ἐξ ἀνακοινώσεως, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὁμοτελείας, καὶ πάντη τοὺς
καθ' ἑκάστην ἀξιονομήτους ἀπέκλεισαν, μὴ δόντες τὴν οἰανοῦν
τούτοις παρείδουσιν ἐπικτήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τοὺς προγε-
γονότας εὐπόρους ἐκ τοῦ προτιμᾶσθαι τοὺς πένητας εἰς τὴν
ἐξώνησιν στενώσει καὶ ἀπορία συζῆν πεποικηκότες, καὶ μηδ'
ὄλως περὶ τῆς τούτων φροντίσαντες σωτηρίας καὶ μᾶλλον εἰ-
πεῖν ἐκ τούτου μηδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν διαμένειν τούτοις συγχω-
ρήσαντες, ἑτεροδόξετεῖς τε ἔδοξαν καὶ τὸ πᾶν τῆς ῥωμαϊκῆς δυ-
νάμεως ἐκ τούτου τοῦ ῥήματος εἰς τὸ μὴ ὄν περιέστησαν καὶ
κατέλυσαν. καὶ οὐδὲ εὗρισκετο τὸ σπουδαζόμενον διὰ τὸ ἀδύ-
νατον πάντως διενεργούμενον. τὸ⁵ ἡμέτερον κράτος τὴν ἴσην
νομοθεσίαν πρὸς ἅπαντας σπεῦδον διαμένειν⁶ τε καὶ φυλάττε-
σθαι, τὸν κατωτέρω ῥηθῆσόμενον νόμον μὴ παντελῶς ἀνατρέ-
ποντα τὴν νομοθεσίαν, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ἴσον καὶ μόνιμον αὐτῇ
περιποιούμενον, κατὰ τὴν δεκάτην Ἰνδικτίωνα⁷ τρανῶς ἐξεφώ-
νησεν οὕτως.

α'. Θεσπιζόμεν τὴν παρὰ τῶν προβεβασιλευκόντων ἐκτε-
θεῖσαν νομοθεσίαν διενεργεῖν καὶ ταύτην ἐπικυροῦμεν ἐν ἅπασι,

ἢ ἡ ἀπὸ. ὁ αὐτὸς συμβῶν περὶ τοῦ κτλ.

³ Epanag. II, 1.

⁴ Indicatur

Nov. II et V.

⁵ Aliquid deest. Forte τούτων τὸ, vel τὸ οὖν.

⁶ Legerim

διανέμω.

⁷ Ind. X in a. 967 incidit.

πλὴν κατὰ τοῦτο μόνον ἀργεῖν αὐτὴν παρακαλεόμεθα, ὥστε μὴ προτιμᾶσθαι⁹ τοὺς πένητας εἰς τὸ διαπωλούμενον⁹ κτήμα τοῦ δυνατοῦ, μήτε ἐξ ὁμοτελείας μήτε ἐξ ἀνακοινώσεως, κἄντε στρατιῶται κἄντε πολιτικοὶ ἐφευρίσκονται· ἀλλὰ τὴν τούτου πάλιν διαδέχσθαι¹⁰ δεσποτείαν ἀρχοντικὸν πρόσωπον, τὸ πρὸς ἀνάπανσιν δηλονότι καὶ ὠφέλειαν τῶν συμπαρακειμένων ἐν τούτῳ πενήτων ἀναφαινόμενον, ὅπερ καὶ μετὰ τὸ δεσπύσαι τοῦ κτήματος παραβλάπτειν τοὺς γειτονοῦντας κατανοούμενον ὡς βίαιον καὶ κακὸν μὴ μόνον ἀπὸ τῆς ἐπικτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν γονικῶν ἐκδιώκεσθαι κελεύομεν. καὶ τοὺς μὲν δυνατοὺς ἐκ δυνατῶν μόνον ποιεῖσθαι τὰς ἐξωνήσεις βουλούμεθα, τοὺς δὲ στρατιώτας καὶ πένητας· ἐκ τῶν τὴν ὁμοίαν τάξιν λαχόντων αὐτοῖς. καὶ ὡς περ τούτους ἐκωλύσαμεν τοῦ μὴ ἐξωνεῖσθαι τὰ τῶν δυνατῶν, οὕτως πάλιν ἐκείνους ἀπειργομεν τοῦ μὴ ἐκ πενήτων τε καὶ στρατιωτῶν ἀπόρων ποιεῖσθαι τὰς ἐξωνήσεις, μηδὲ τὴν ὁμοτελείαν ἢ ἀνακοινῶσιν προβάλλεσθαι εἰς δικαιοσύνην, εἰς ἣν πρὸς ἅπαντας τὴν νομοθεσίαν ποιούμενοι, καὶ μὴ τῶν μὲν πλέον κηθόμενοι τῶν δὲ ἔλαττον¹¹.

β. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ τῶν τεσσαράκοντα χρόνων παραδρομὴ ἀνεγκλήτος μὲν καὶ ἀνεπιφωνήτος παραρρέουσα¹² τὸ δίκαιον ἐπεβράβευε τοῖς τὰ ἐκ τῶν στρατιωτῶν προσκτήθῆντα κατέχουσι¹³, πεσοπτομένη δὲ διὰ τῶν ἐπιφωνήσεων καὶ ἀναποδίζουσα καὶ τοὺς πρὸ τῆς ἐνδείας τὰς ἐπικτήσεις ποιησαμένους ἐβάρυνε, καὶ ἀποστερεῖσθαι τούτων ἐποίει πολλάκις ἀδιαφόρως ἐνεργουμένη· διοριζόμεθα, τοὺς καλῆ πίστει πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐνδείας εὐρισχομένους ποιῆσαι τὴν ἐπίκτησιν ἀπὸ στρατιωτῶν καὶ πολιτικῶν ἀμερίμνους διάγειν, καὶ μὴ ἐνεργεῖν τὴν τεσσαρακονταετίαν καὶ ἐν τούτῳ ἀναποδίζουσαν ἐξ ἐπιφωνήσεως¹⁴, μηδὲ τὸ καθόλου παρασαλεύεσθαι καὶ μετακινεῖσθαι τὴν δεσποτείαν αὐτῶν, εἰ μὴ εἰς μόνους τοὺς ἐξ ἀρχαγῆς τὰς ἐπικτήσεις ποιησαμένους καὶ ἐκ βιαίας νομῆς καὶ κακῆς πίστεως, ὡς ἐπιτηδῶντας τοῖς ἀλλοτρίοις καὶ τοῦ πλειονος προῖκα ἐφιεμένους¹⁵. διὰ τὸ παλαιὸν νόμον¹⁶ εἶναι τότε τὸν παρακαλεούμενον τὴν ἐξωνήσιν,

⁹ Epit. ἵνα μὴ προτιμῶνται οἱ πένητες. ⁹ Ib. ἀπεμπολ. ¹⁰ Leuncl. in marg. διεκδέχεται.

¹¹ Epit. εἰς δικαίωσιν πρὸς ἅπαντας τὴν νομοθ. ποιούμενοι. Hinc equidem emendaverim: εἰς δικαίωσιν ἰάσομεν, πρὸς κτλ.

¹² Epit. παραδραμοῦσι. Et Leuncl. in marg. ἀνεγκλήτως μὲν καὶ ἀνεπιφωνήτως.

¹³ Nov. VIII c. 1. — Cf. Πείρα IX, 3. 4. ¹⁴ Eo ipso nimirum tempore, quo haec lex data est, XL anni post famem illam praeterlapsi erant.

¹⁵ Hactenus epitome, quae et verbum προῖκα omittit. ¹⁶ Cf. Coll. II Nov. 114.

μετὰ τοῦτο δὲ παρὰ τῆς νομοθεσίας τῆς ἐκτεθείσης κατὰ τὴν ἔνδειαν ἐπισχεθῆναι τε καὶ ἀνατραπῆναι.

NOV. XXI.

Imp. Nicephori Phocae

de aedificiis a potentibus in praedio a pauperibus comparato extructis¹. (A. 967.)

Νεαρά δ' νικηφόρου περὶ οἰκημάτων.

Ἐπειδήπερ τινὲς τῶν κεκλυμένων ἀπὸ τῶν νεαρῶν νομοθεσιῶν ἐξωνεῖσθαι καὶ πλατύνεσθαι προσώπων ἔτυχον ἐκ γονικῆς κληροδοσίας ἀκίνητον κτῆσιν ἐν χωρίοις ἢ ἀγρίοις εἰληφότες, ἐξωνήσαντο δὲ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῶν συγχωριτῶν αὐτῶν σμικρὰ τινα καὶ ὀλιγοστά τόπια, ἐν οἷς οἰκήματα πολύτιμα καὶ ἀπειρομεγέθη ἐδειμαντο πλείστα εἰς ἀνοικοδομὴν αὐτῶν καταβαλλόμενοι· δεῖν ᾤθημεν μὴ διὰ τὰ σμικρὰ ταῦτα καὶ ὀλιγοστά τόπια καταστρέφεσθαι τὰς ἐπ' αὐτοῖς δομηθείσας ἀπειρομεγέθεις καὶ πολυτίμους οἰκίας, ἀλλ' ἀντὶ τῶν πεπραμένων τοπίων λαμβάνειν μὲν τοὺς πεπρακότας, εἴπερ ἐν τοῖς ζῶσιν εἰσὶν, ἢ μὴ ὄντων αὐτῶν τοὺς τούτων κληρονόμους ἢ συγκληρονόμους διπλοῦν τὸ ποσὸν τοῦ καταβληθέντος τιμήματος ἢ γῆν διπλασίονα τῆς αὐτῆς τῶν πεπραμένων ποιότητος καὶ ποσότητος οὔσαν, καὶ μὴ ἀποστερεῖσθαι τοὺς ἡγορακότας τῶν ἰδίων ἐμπονημάτων.

NOV. XXII.

Imp. Nicephori Phocae

de fundis militaribus¹. (Inter 963—969.)

Περὶ τῶν ἀπεμπολησάντων στρατιωτῶν τόπους αὐτῶν, εἶτα τούτους ἐπιζητούντων.

Ἀνήγαγεν ὁ πρωτοσπαθάριος βασιλεῖος, ὃ ἐπὶ τῶν δεήσεων, ὅτι τόπους ἀναλαμβάνομένους ἀναργύρως ἀποδίδωσι τοῖς

¹ Haec Novella servata est in app. Syn. cl. I: unde edidit Leuncl. post Syn. p. 49 in JGR. II p. 171, hoc titulo: *Νικηφόρου τοῦ φωκᾶ νεαρά δ' π. οἰκ.* — Equidem membrum disjectum praecedentis Novellae esse existimaverim.

¹ Hanc edidit Leuncl. JGR. II p. 168 tamquam *Νικηφόρου τοῦ φωκᾶ νεαράν α'*. Unde sumserit in obscuro est.

στρατιώταις, διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις εὐρεθῆναι αὐτοὺς στρατευθέντας· καὶ ἔδειξάτο, ὅτι τοῦτο δυσχερὲς εἶναι δοκεῖ, τὸ μὴ ἔχειν ἔξουσίαν τινὰ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ τοπίων ἀλλαχοῦ διαπιπράσκειν, οἷας ἂν καὶ ὅσης δεσπόζει περιουσίας.

α'. Διὰ ταῦτα μέχρι μὲν τοῦ νῦν ἐπὶ ταῖς διαπωλήσασι στρατιώταις τόπους αὐτῶν τοιαύτην βουλόμεθα νομοθεσίαν κρατεῖν, ὥστε τῷ στρατιώτῃ τεσσάρων λιτρῶν ἀκίνητον περιουσίαν εὐπρόσοδον ἀφορίζεσθαι λόγῳ τῆς στρατείας αὐτοῦ· καὶ εἰ ταύτην ἔχων εὐρεθῆ ἀλλαχοῦ διαπωλήσας τόπον ἕτερον αὐτοῦ, εἴτα νῦν ἐπιζητῶν, ἵνα γένηται μὲν ἐν προτιμῆσει τοῦτον² ἀπολαβεῖν, πλὴν μὴ ἀναργύρως, ἀλλὰ τῇ τοῦ δικαίου καταβολῇ τιμῆματος. εἰ δὲ μέρος τι τῶν τεσσάρων λιτρῶν τῆς ἀκινήτου εὐπρόσόδου ὑπάρξῃς διεπώλησε, τὸ τοιοῦτον ἀναργύρως ἀπολαμβάνειν.

β'. Ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν, ἐπεὶ τὰ τῶν κλιβανοφόρων καὶ ἐπιλωρικοφόρων κίνησιν ἔλαβε, διακελευόμεθα, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας μηδένα ἀπλῶς στρατιώτην ἀλλαχοῦ διαπιπράσκειν ἀπὸ τούτου³ ἀκίνητον ὑπαρξίν, εἰ μὴ ἐπέκεινα ἔχει ἰβ' λιτρῶν ἀκίνητον εὐπρόσοδον περιουσίαν· ἀλλ' εἴ τι μὲν ἐκ τῆς εἰς τσαούτην συγκεφαλαιουμένης ποσότητος τοιαύτης ὑπάρξῃς ἀπεμπόλησεν, ἵνα ἀναλαμβάνῃ ἀναργύρως· εἴ τι δὲ ἐπέκεινα ταύτης ἔχων (τῶν δυοκαίδεκα λιτρῶν δηλονότι) διεπώλησεν, εἴτα τοῦτο ἐπιζητεῖ, μὴ ἀναργύρως ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ προσῆκον ἐπιδοῦς τίμημα.

NOV. XXIII.

Imp. Nicephori Phocae
aurea bulla de patriarchatu Antiochensi¹.

Non extat.

² Leucl. τοῦτο. ³ Malim τούτων.

¹ Laudatur in tractatu περὶ μεταθέσεων apud Leucl. JGR. I p. 294 et 295: „ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς φλασιάδος (l. φλαβιάδος) ὁ κύριος νικηφόρος ὁ φωκᾶς κοινῇ ψήφῳ διὰ χρυσοβούλλου αὐτοῦ ἀγαγὼν τὸν ἐπίσκοπον ἐστράτιον ἐποίησε χιροτονηθῆναι πατριάρχην ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, ἀποσπασθείσης τῆς δηλωθείσης ἐπισκοπῆς ναάργου καὶ ἐνωθείσης τῷ πατριαρχεῖῳ ἀντιοχείας“.

NOV. XXIV.

Imp. Nicephori Phocae
de metropoli Patrensi¹.

Non extat.

NOV. XXV.

Imp. Joannis Tzymischis
de vectigali captorum mancipiorum¹. (Inter 972—975.)

Νεαρὰ νομοθεσία Ἰωάννου βασιλέως περὶ τοῦ κομμερχίου τῶν ἀλωσίμων ψυχαρίων².

Ἄδιορίστου καὶ ἀδιαστίκτου τῆς ὑποθέσεως τυγχανούσης τοῦ κομμερχίου τοῦ ἀπὸ τῶν ἀλωσίμων ψυχαρίων ἐπερχομένου³ τῷ δημοσίῳ, καὶ τοῦ νόμου διαγορεύοντος⁴ ἀκομμέρεντα διαμένειν τὰ ζωγρούμενα παρὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ δορύκτητα κατονομαζόμενα, καὶ ποτὲ μὲν τῶν⁵ παρὰ τῶν πενεστέρων χειρουμένων στρατιωτῶν μᾶλλον κομμερχενομένων, ποτὲ δὲ τῶν

¹ Laudatur in Leuncl. JGR. I p. 279. — Bonifidius JO. I p. 28—30 ex Cedreno et Zonara nonnulla affert, quae ad acta Nicephori Phocae pertineant. Primum est de moneta ex Zonara: „Μέχρι γὰρ ἐκείνου παντὸς νομίσματος ἔξαγίου σταθμὸν ἔλκοντος, ἐκείνος τὸ τετάρτηρον ἐπενόησε, κολοβώσας αὐτὸ κατὰ τὸν σταθμὸν,“ et ex Cedreno: „Ἠλάττωσε δὲ καὶ τὸ νόμισμα, τὸ λεγόμενον τετάρτηρον ἐπινοήσας. διπλοῦ δὲ τοῦ νομίσματος ἔκτοτε γεγονότος, ἢ μὲν εἰσπράξις τῶν δημοσίων φόρων τὸ βαρύτερον ἀπῆται, ἐν δὲ ταῖς ἐξόδοις τὸ μικρὸν ἐσκορπίζετο. νόμου δὲ καὶ ἔθους ὄντων, πάντα χαρακτηῖρα βασιλέως, εἰ μὴ τῷ σταθμῷ ἔλαττοῖτο, δύναμιν εἰσφέρειν καὶ ἔχειν ἰσότημον, ὃ δὲ τὸν ἑαυτοῦ προκεκρίσθαι ἐνομοθέτησιν ὑποβιβάσας τοὺς τῶν ἄλλων.“ — Alterum ex Cedreno est, qui quidem alludit ad Nov. XX, et sic pergit: „νόμον . . . ἐν ᾧ καὶ τινες ἐπίσκοποι . . . ὑπέγραψάν, διοριζόμενον, μὴ ἄνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης καὶ προτροπῆς ἐπίσκοπον ἢ ψηφίζεσθαι ἢ προχειρίζεσθαι,“ qui locus fortasse respicit ad auream bullam supra Nov. XXIII laudatam.

¹ Haec Novella fere inest appendici Syn. II et III cl. Primus edidit Witte in *Ἀνέκδ.* ed. Heimb. II p. 276 ex Codd. Laur. LXXX, 8 et Paris. 1351 et 2005.

² Ducange (post glossar. in ind. auct. ined. p. 28) de Joanne Comneno cogitavit, dum hanc Nov. ex Cod. Paris. qui nunc est 2005 allegat. Sed in indice Codicis Laur. IV, 10 Joannes Tzymisches indicatur his verbis: *τζυμισχοῦ περὶ τοῦ κομμ. κτλ.* ³ Laur. *ἐπερχομένων.* ⁴ Vide l. 9 §. 7 D. de publicanis 39, 4; l. 3. 7 C. de vectigalib. Coll. I Nov. 29 not. 1. ⁵ Articulus deest in Laur.

ὀφειλόντων κομμερκεύεσθαι διαβιβαζομένω⁸ παρὰ δυνατῶν ἴσως προῖκα καὶ ἀμισθί, ὡς ἐκ τούτου ζημίαν⁹ μὲν τῷ κοινῷ προξενεῖσθαι, ζημίαν δὲ παντὶ τῷ στρατῷ, ἢ βασιλεία ἡμῶν ἀμφοτέρων προνοουμένη καὶ τὸ μὲν ἄδικον ἐκκόπτουσα εἰ⁷ τάχα καὶ περιττὸν, τὸ δὲ δίκαιον βεβαιούσα εἰ καὶ ἐνδεέστερον, διεγείρουσα δὲ καὶ τὸ πρόθυμον τοῦ στρατιώτου, ἐκεῖνα βούλεται ἀπὸ τῆς σήμερον κομμερκεύεσθαι καὶ μὴ, ὅσα παραδηλώσει κατὰ μέρος ὁ κατωτέρω διορισμός.

α'. Θεσπίζομεν τοιγαροῦν, ἵνα εἴ τις ἐκ τῶν στρατιωτῶν δρογγάριος εἴτε κανδοφόρος⁸ εἴτε κόμης εἴτε σχολάριος ἢ ἕτερος οἰσοδῆποτε στρατιώτης μικρὸς ἢ μέγας, ταγματικός ἢ⁹ θεματικός, διαπωλῆσει ψυχάρια ἢ ἀποχαρίσεται¹⁰ τινι τῶν συνταξιδαρῶν αὐτοῦ, εἴτε καὶ τῷ στρατηγῷ¹¹ ἢ ἑτέρῳ προέχοντι¹² ἄρχοντι καὶ ἐν τῷ ταξειδίῳ διάγοντι, μὴ ἔχη¹³ ἕξουσίαν τις κομμερκεύειν αὐτά. εἰ δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν τινες, εἴτε στρατηγὸς εἴτε τουρμάρχης εἴτε λοιποὶ ἄρχοντες ταγματικοὶ καὶ θεματικοὶ παράσχωσιν ἀνθρώποις αὐτῶν ψυχάρια, καὶ ἀποστείλωσι ταῦτα δωρεᾶς τρόπῳ εἰς τινὰ πρόσωπα τὰ ἐπὶ τῆς βασιλευούσης διάγοντα ἢ ἕξωθεν διατρέβοντα, ἢ καὶ πολλάκις πρὸς τὸν ἴδιον οἶκόν τε καὶ τὰ κτήματα ἢ καὶ πρὸς συγγενεῖς παραπέμπονται ἀπὸ τούτων, ἵνα μὴδὲ αὐτὰ κομμερκεύονται· πλὴν εἰ ἐξ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν τινες ἐξελθόντες εἰς τὰ ἐμπορία τε καὶ χωρία τῆς ῥωμαϊκῆς γῆς ἀπεμπολήσουσι ψυχάρια εἰς τοὺς κατὰ τὸν¹¹ τόπον ἄρχοντας, τοὺς μὴ παρενρεθέντας ἴσως εἰς ταξειδίον, οὗτοι δὲ (οἱ ἕξωνησάμενοι δηλονότι) θελήσουσι ταῦτα διαπωλῆσαι εἴτε¹⁵ καὶ ἀποχαρίσασθαι προσώποις ἑτέροις, ἵνα παρέχωσι τὸ κομμέριον. ἐὰν δὲ τινες ἐκ τῶν ἀρχόντων τῶν μὴ ταξειδεδόντων ἀνθρώπους αὐτῶν μετὰ τὴν ἕξέλευσιν τοῦ φροσσάτου τὴν γενομένην ἀπὸ τῆς πολεμίας γῆς ἀποστείλωσι τοῦ ἕξωνησασθαι ψυχάρια, ταῦτα ἵνα κομμερκεύωνται, τῶν ἀγοραστῶν δηλονότι παρεχόντων τὸ κομμέριον. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν καβαλλαρίων στρατιωτῶν.

β'. Περὶ δὲ τῶν πλωτῶν τοῦτο θεσπίζομεν, ἵνα ὅσοι μὲν εὐρίσκονται¹⁶ κάστρα πολιορκοῦντες εἴτε κουρσεύοντες μετὰ τοῦ

⁸ Laur. hic et mox ζημία nominativo casu. ⁷ Idem et Par. 2005: εἰ καὶ τ.

⁸ Sic Codd. Witte κανδοφόρος, Ducange βανδοφόρος conjiciunt. ⁹ Laur. καί.

¹⁰ Par. 2005: ἀποχαρίσεται. ¹¹ Laur. et Par. 2005: τὸν στρατηγόν. ¹² Par. 1351: προσέχ. ¹³ Laur. et Par. 2005: ἔχειν. ¹⁴ Articulum non habet Par. 1351.

¹⁵ Laur. εἰ (l. ἦ). ¹⁶ Par. 2005: εὐρίσκωνται.

καβαλλαρικοῦ στρατοῦ εἰς πολεμίαν γῆν καὶ ψυχάρια χειρούμενοι, μὴ παρέχωσι τὸ κομμέρκιον· ὅσοι δὲ διερχόμενοι εἰς τὰ ἐμπορία τε καὶ χωρία ἐξωνήσονται ἀπὸ πραγματευτῶν ἢ καὶ βουλγάρων¹⁷ ψυχάρια, ἢ καὶ ἐξ ἄλλης τῆς οἰασθήποτε προσκτῆσονται ὑποθέσεως εἴτε ἀπὸ χαριστικῆς ἔχουσιν, ἵνα κομμερκεύονται. ἔὰν δὲ μὴ ὄντος πολέμου κατὰ δόλον τινὲς τῶν πλωτῶν ἀπολείψουσι¹⁸ ψυχάρια, ἵνα μὴ μόνον τὸ κομμέρκιον παρέχωσι πρὸς τὸ τοῦ δημοσίου μέρος, ἀλλὰ καὶ εὐθύνην ὑφίστανται. εἰ δὲ συμβῆ πολλὰκις ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ πλωτῶν μετὰ τοῦ καβαλλαρικοῦ στρατοῦ, καὶ τινες ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν καβαλλαρίων ψυχάρια διαπωλήσωσιν ἢ καὶ ἀποχαρίσωνται τισι τῶν πλωτῶν, ἵνα μηδὲ αὐτὰ κομμερκεύονται.

NOV. XXVI.

Imp. Basilii Porphyrogeniti,
quae legem Nicephori de monasteriis tollit¹. (A. 988.)

Νεαρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλέως βασιλείου τοῦ νέου τὴν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων νομοθεσίαν τοῦ νικηφόρου βασιλέως τέλεον ἀναιροῦσα².

Ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν καὶ παρὰ μοναχῶν ἐπ' εὐλαβεία καὶ ἀρετῇ μαρτυρουμένων καὶ παρὰ πολλῶν ἄλλων ἀναματοῦσα τὴν περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων³ παρὰ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβάντος κυροῦ νικηφόρου τεθεῖσαν νομοθεσίαν αἰτίαν καὶ ῥίζαν τῶν παρόντων γενέσθαι κακῶν καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως, ἅτε μὴ πρὸς ἀδικίαν καὶ ὑβρίν τῶν ἐκκλησιῶν μόνον καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γενομένην, ἄλλως τε δὲ καὶ ἔργῳ τοῦτο βεβαιωθεῖσαν⁴ (ἐξ ὅτου γὰρ τὰ τῆς τοιαύτης

¹⁷ Witte hinc colligere voluit, praesentem constitutionem post pacem cum Sphendosthavo, Russorum regulo, anno 972 initam, emissam esse. ¹⁸ Witte conj. ἀπολήψονται. Equidem ἀποκλέψουσι legendum esse censeo

¹ Extat in app. Syn. cl. II et III, et verbotenus laudatur a Bals. ad. c. 1 syn. Primosec. ed. Rhalli II p. 652. Ex Bals. edidit Bonetid. p. 32 et Leuncl. post Syn. p. 50: in JGR. I p. 117 accedunt, quae apud Bals. circa finem deficiunt. Ex JGR. recudi curarunt Rhallis et Potlis Collect. can. V p. 270. ² Ita inscriptio est in Syn. II et III cl.

³ Apud Bals. additur: ἢ κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν μᾶλλον καὶ τῶν τοιοῦτων οἴκων. ⁴ Bonet. et Leuncl. βεβαιώθεισα. In nonnullis Codd. Balsamonis: βεβαιωθέν.

ἐκράτησαν νομοθεσίας, οὐδ' ὄπωσοῦν οὐδ' ὀτιοῦν χρηστὸν ἄχει καὶ σήμερον τῷ⁵ καθ' ἡμᾶς ἀπήντησε βίῳ, ἀλλὰ τούναντιον συμφορᾶς μᾶλλον ἐπέλεπεν εἶδος ὅλως οὐδέν). Θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς⁶ ἐνυπογράφου χρυσοβούλλου, τὸ τὴν ῥηθεῖσαν⁷ νομοθεσίαν ἀργεῖν ἀπὸ τῆς παρουσίας ταύτης ἡμέρας, ἀκυρόν⁸ τε καὶ ἄπρακτον τοῦ λοιποῦ διαμένειν· ἐνεργεῖν δὲ τοὺς πρὸ ταύτης κειμένους περὶ τε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν νόμους⁹, καὶ οὓς ὅ τε αἰδίδιμος τῆς βασιλείας ἡμῶν πάππος, ὅ τε πατὴρ ἐκείνου πάλιν, ὅ τε ἐπίπαππος¹⁰ ἄριστά τε καὶ θεοφιλέστατα ἔθυσαν. καὶ ὥστε ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παροῦσαν διάταξιν, οἰκεία χειρὶ ὑποσημηνάμενοι χρυσοῖ σφραγίδι ταύτην ὑποσφραγισθῆναι διωρισάμεθα¹¹ μηνὶ ἀπριλλίῳ ὃ ἐπινεμήσεως ἀ' ἐν ἔτει ,ςυςς'¹².

NOV. XXVII.

Impm. Basilii et Constantini

aurea bulla Venetorum mercatoribus libertates concedens¹. (A. 992.)

In nomine patris etc.

Basilius et Constantinus omnes, quibus istud pium nostrum sigillum demonstratur, fideles in deo Imperatores Romanorum.

Non solum rogationibus, quae sub manu nostra sunt, obaudire misericordiosissimum et laudabile est, sed enim et extraneos et pertinente publico obaudire rogatur cum providentia (et) pietate; indeque enim et pietas sufficienter ad miseriam propitius demonstratur, longuimque² etenim cum pietate imperiali detur significatio.

A qua enim et Dux Veneticorum, et qui sub illo est, et cum omnis plebis intercessione cum praecationem ad nostrum fecerunt

⁵ Bals. τό. ⁶ Deest apud Bals. ⁷ Bals. et editi libri: παροῦσαν. Ad quod verbum Leuncl. notat: „προλαβοῦσαν, al. ῥηθεῖσαν.“ ⁸ Malim: καὶ ἄκυρον. ⁹ Hactenus Bals. ¹⁰ Videntur indicari tum Basilica a Basilio et Leone edita tum Novellae Constantini de potentibus. Nisi quis putaverit, Constantinum non tanquam Novellarum istarum, sed tanquam repetitae praelectionis Basilicorum auctorem laudari. ¹¹ Paris. 2005: διορισόμεθα. ¹² Bals. anno ,ςυςς' editam esse perperam auctor est.

¹ Authenticum graecum nondum inventum est. Versio latina perquam barbare facta, quam textus praestat, extat in Codice diplomatico S. Marci Trevisano cl. X cod. CLXXXI fol. 8; eamque nuper post alios ediderunt Tafel et Thomas Urkunden z. älteren Handels- u. Staatsgesch. der Rep. Venedig. To. I. (Wien 1856) p. 36–39.

² i. e. longinque.

Imperium, ut unusquisque suum navilium, quod de sua provincia, sed enim et ab alia provincia et civitate cum negotio veniendo, nihil aliud donare, sed solidos duos; dicebant etenim ab hactenus tantam donare quantitatem. Et ideo multos commeschabios³ interrogantes, inventum est magis, quae ut plus de 30 solidis dabant unusquisque navigio deo coronato Imperio nostro. Unum enim, a quo et Christianorum gens fiendo, et deum nobiscum fide, alium aut(em) pro promissione, quae antiquitus fecerunt, ut non solum ad ista de(o) data conservata civitate inventuri, secundum antiquas consuetudines cum prompta voluntate indefessis servitiis, et forsitan ambulans nostrum Imperium in Longobardiam, dirigere illius karicationes, operare cum suis navigiis, et nullam occasionem aut memoriam in isto facere servitio.

Ideo exaudiunt eorum deprecationem et jussu per istum suum chrisobolum, ut unusquisque suum navigium, quod ex Venetia et ab aliis partibus veniret cum suis negotiis, nihil aliud donare ad ipsum publicum pro karicatione de Abido veniente solidos duos, et discedentes eos a sua provincia quindecim tantum, ut pervenirent omnem donationem unumquemque navigium XVII.

Et ipsi soliti adducere ipsi Venetici (*Logothetae*)⁴ de domo, qui illo tempore erit; et ille detur ab ipso commerciaro, cercando illos ipse commerciaros, quandoque revertere voluerunt ad suam provinciam.

Ne autem habere licentiam pro cupiditate tenere illos plus diebus tribus, et illud fieret, quandoque necessitat[is] ea occasio est, quod debet viam ejus contraire, et ipsi autem Venetici pro occasione defensionis eorum alioquin quod negotium habent de Constantinopolin in suis navigiis levare, scilicet Amalfitanos, Judeos, Longombardos, de civitate Bari et aliorum, sed solum illorum negotium adduxerint. Quodsi hoc faciunt, non solum illos defendere potuerint⁵, sed et suum justum perdiderunt.

Insuper et hoc jubemus, ut per solum Logotheta, qui tempore illo erit de diorno⁶, ista navigia de istis Veneticis et ipsi Venetici scrutentur, et pensentur et judicentur, secundum quod ab antiquo fuit consuetudo; et quibus judicium forsitan inter illos aut cum aliis crescetur, scrutari et judicare pro ipso solo logotheta, et non pro

³ Commerciarios intelligi editores monent. ⁴ Hoc verbum supplendum esse censeo. Cf. not. 6. ⁵ Legendum: non potuerint. ⁶ Editores notant: „Logotheta de domo erit *λογοθέτης τῶν οικιακῶν* s. τοῦ ἰδικοῦ.“ Imo Logotheta dromi intelligendus esse videtur.

alio iudice qualemcumque unquam. Ideo iubemus et omnibus mandamus . . .⁷ ipsi cartularii-qui sub illo sunt et notarii parohasari, luminarchi⁸, epologerni⁹, et illi dicuntur silocalami, commercarii de Avido, aut alios homines, qui reductus ut imperiali servitio usque in minimo servitio, verum de publico etiam nullum hominem habere licentiam unquam tempore per qualemcumque occasionem aut ipsi Venetici aut illo navigiis tentare aut tangere aut scrutari aut qualemcumque occasione perquirere, aut dicere illis, pro quibus¹⁰ nostro Imperio commendabit illos esse sub manu de logothetis de diorno solo, et ab illo solo illos pensetur. Observando et illos omnia, quae suprascripta sunt, et cum aliis servitiis operare cum suis navigiis pro karicatione de nostro hoste, qui forsitan vult nostro Imperio in Longombardia dirigere. Pensando omnes et expectando, qui ausus fuisset contrarium, quae nos iussimus et hec scripsimus, pro quovis prevaricare et contraire faciunt, super eum venire disdignationem et iram de nostro Imperio, sufficiens omni demonstratione sola de nostro ipso chrisobulli sigillo; quod factum est in mense Martio indictione quinta; in quo et nostro pio et a deo ordinato Imperio confirmavit. Amen.

NOV. XXVIII.

Imp. Basilii Porphyrogeniti

ut monasteria sint, quae ultra VIII vel X monachos habeant, siquidem sufficientem iis terram possideant¹. (Inter 975—996.)

Non extat.

NOV. XXIX.

Imp. Basilii Porphyrogeniti

ne locum habeat XL annorum praescriptio in praediis a potentibus acquisitis: de finium descriptione aureis bullis inserta: de monaste-

⁷ Editores *Logothetae* supplent. Male. Potius de ἐπάρχῳ παραθαλασσίῃ cogitaverim. ⁸ Λιμενάρχαι. ⁹ Ὑπολόγοι τοῦ γενικῆ. ¹⁰ Haec verba: aut dicere illis, pro quibus, in Cod. inter scrutari et aut qualemcumque posita, transponenda esse viderunt editores.

¹ Laudatur in Nov. XXIX c. 3 (cf. ibi not. 3). Ipsa non extat.

riis: de tollenda praescriptione temporis adversus fiscum: de homicidio: de bullis aureis: et de nundinis¹. (A. 996.)

¹ Haec Novella extat: 1) quodammodo in linguam magis vulgarem mutata et in brevis contracta et capite ultimo truncata in plerisque Codicibus **appendicis** Syn. I cl., e. gr. Paris. 1347. 1357 A; — 2) integra in **opp.** Syn. II et III cl.; — 3) in nonnullis Codicibus fortuito inserta, e. gr. Claviano 14 (in bibl. Bodlej.), MS. Thomae Gale in coll. S. Trinitatis Cantabrig. (Bernard Catal. no. 5848. 14) — Epitomas ejus praesentat: 1) Psellus. v. 1375 — 1400, quibus variarum Novellarum epitomas inesse Mortreuil II p. 357 sqq. temere arbitratus est; 2) appendix Michaelis Attalensis, ubi (e. gr. in Paris. 1385 A, Bodl. 264, Vind. jurid. gr. 3) sic est: *Νεαρά τῶ βασιλέως κυροῦ βασιλείου. Ἡ νεαρά τῶ βασιλέως κυροῦ βασιλείου ἡ διαταττομένη μηδὲως ἰσχύει χρόνον κατὰ τῶν πενήτων μήτε αὐ τὴν μέτιαν, ἀλλὰ πάλιν ἀναλαμβάνεσθαι τοὺς πένητας ἴδια, ὅσα οἱ δυνατοὶ εἰς χωρίων ὀμάδας ἐπεκτίσαντο, μήτε τὰς βελτιώσεις ἀποδόντας μήτε τὰ τιμήματα τῶν τοιούτων τόπων. ἡ αὐτὴ νεαρά νομοθετεῖ, μήτε τοὺς περιορισμοὺς τοὺς ἐν τοῖς χρυσοβούλλοις ἐνεργεῖν, ἀλλὰ τὰ μὲν χρυσοβούλλα ἐνεργεῖν, τοὺς δὲ περιορισμοὺς ὡς παρ' ἄλλων γεγονότας ἀποδικάζεται. διέξεισι δὲ ἡ αὐτὴ νεαρά, ἵνα καὶ τὰ ἐν τοῖς χωρίοις εὐκτήρια πάλιν ὡς τῶν χωριτῶν καὶ μὴ ἰδιοποιῶνται παρὰ τῶν μητροπολιτῶν ἢ ἐπισκόπων καὶ ἐξέωνται τὴν παρ' αὐτῶν σφραγίδα καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ἴσως γινομένων ἐκείσε σφαλμάτων· μήτε δὲ συνήθαι ἀπὸ τούτων ὀπωσοῦν δήποτε δίδοται. τὰ δὲ ἰδιόστατα καὶ ὅσα μεγάλα μοναστήρια ἐκ παλαιοῦ ἦσαν, ἵνα πάλιν ὡσιν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν. λέγει δὲ ἡ αὐτὴ νεαρά, ἵνα καὶ τοὺς πρωτοσπαθαρίους, ἐὰν ποιήσωσι φόνον ἀπὸ βουλῆς καὶ θελήσεως πονηρᾶς, μὴ ἐξκουσῆν τὸ ἀξίωμα, ἀλλ' ἵνα θάνατον ἔχωσι τὴν τιμωρίαν. — 3) Cod. Vind. jurid. gr. 7, ubi fol. 69 et 73 haec occurrunt: *Νόμος τοῦ βασιλέως ῥωμανοῦ καὶ βασιλείου βασιλέως ἀνεψιοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρπαγῆς ἐκκλησιῶν. Εἰ δὲ τινες τῶν χωριτῶν εὐκτήριον τελούντες κλήσιν ἐπιτιθέασιν αὐτῶ μοναστηρίου, κἀντεῦθεν ἀπροφάσιστον δρμὴν ἐφευρηκότες τῶν ἐπισκόπων ἐνοι κρατοῦσι τὰ τῶν τόπων, ἀναίρειν ἡ νεαρά τούτων πάντων ποιεῖται καὶ πάλιν ἀποδίδωσι τὰς κτήσεις τοῖς χωρίταις. εἰ δ' ἴσως ἐπηξήνθησαν αἱ κτήσεις αἱ τοιαῦται, πολλοὶ τε ἀπεκάρησαν τῶν πεπλησιακότων, ἐπίδοσίς τε γέγονε τούτοις τῶν ἀνακτόρων, ἢ μοναχῶν τοῦτοις ἀποκαρέντων, τούτων οὐδὲν ἀνήρικε καλῶς ὁ νομοθέτης. Ἐρμηνεία. Οὗτος ὁ ἀγνώτατος βασιλεὺς ἔφη, ἐὰν τινες τῶν χωριτῶν τῆς χώρας (l. εὐκτήριον) μέλλουσι ποιῆσαι εἰς ὄνομα μοναστηρίου, οἱ δὲ ἐπίσκοποι εὐρίσκοντες ἀφορμὴν ἀπροφάσιστον ἐκράτησαν τὸν τόπον καὶ τὸ εὐκτήριον, ἡ νεαρά νομοθεσία τοῦ βασιλέως κυροῦ ῥωμανοῦ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ἐπισκόπων ἀναίρει καὶ ἀποδίδει τὰ εὐκτήρια τοῖς χωρίταις. κἀν ἴσως τὰ μοναστήρια ἐκεῖνα ηὔξήθησαν καὶ ἐκάρησαν μοναχοὶ πολλοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς εὐεργέτησαν εἰς ἐκκλησίας τούτων τῶ θελήματι τῶν χωριτῶν, ὁ νομοθέτης βασιλεὺς οὐδὲν ἀνήρικεν ἀλλ' ἠθέλησεν. — Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐπρόσταξε καὶ διὰ τοῦ δημοσίου, ἵνα μηδεὶς διὰ τὸν χρόνον πλείστον κρατήσῃ τὰ πράγματα τοῦ δημοσίου καὶ ἔχῃ αὐτά. — 4) Harmenop. I, 3, 65 et VI, 6 21. — Novella nostra allegatur, et quidem caput 1 in Πείρα VIII, 1; IX, 1. 6. 10; XXIII, 3; LI, 9; Coll. IV Nov. 26; Ecloga lib. I—X Basil. (cf. supra not. 52 ad 20 ***

Νεαρὰ² νομοθεσία τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως βασιλείου τοῦ νέου περὶ τῶν δυνατῶν τῶν ἀπὸ πενήτων ἐπιχωμένων, καταδικάζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πρώτης νομοθεσίας ῥωμαγοῦ βασιλέως τοῦ πρεσβύτου³ ἤγουν ἀπὸ τῆς β' ἰνδ. τοῦ ςυλζ' ἔτους.

α'. Ἐπειδήπερ ἡ βασιλεία ἡμῶν, ἀφ' οὗ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν Θεοῦ χάριτα ἔλαβε καὶ τὰς ἐναγομένας⁵ ὑποθέσεις παρὰ τε τῶν πλουσίων καὶ τῶν πενήτων⁶ ἐπεχείρησε ζητεῖν, εὗρεν ὅτι οἱ βουλόμενοι πλεονεκτεῖν δυνατοὶ τῆς⁷ ἰδίας ἐπιθυμίας εὐλογον ἀφορμὴν ἔχουσι τὸν μέχρι τῆς τεσσαρακονταετίας χρόνον, καὶ σπουδάζουσιν εἴτε διὰ ξενίων καὶ δώρων εἴτε διὰ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς δυναστείας τοῦτον διελεθεῖν⁸ καὶ τῆνικαῦτα κατὰ τελείαν δεσποτείαν ἔχειν ἄπερ κακῶς ἐπλεονέκτησαν τὸς πένητας, ἐξέθετο τὴν παροῦσαν νομοθεσίαν, τοῦτο μὲν καὶ τὰ προλαβόντα διορθουμένη, τοῦτο δὲ καὶ τοὺς νῦν δυνατοὺς ἀναστελλούσα, καὶ τοὺς μετέπειτα κωλύουσα τοῦ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῆσαι γινώσκοντας ὡς οὐδεμίαν ἐντεῦθεν βοήθειαν εὐρή-

Nov. II); Cedreno ed. Paris. p. 702; — *caput* 4 in scholiis Basil. ed. Heimb. V p. 832 et Πείρα IX, 7; — *caput* 5 in scholiis Basil. ed. Heimb. I p. 705 et V p. 768 sq. (utroque loco textus ipse exhibetur; in inscriptione autem βασιλείου pro βασιλέως legendum, quod et Heimbachium et Mortreuil II p. 348 fugit); Mich. Attal, tit. 35 (JGR. II p. 64). — Quod ad editiones attinet, primo quidem Bonifidius p. 33 locum Cedreni et Harm. I, 3, 65 dedit. Deinde Leunclav. post Syn. p. 50 sqq. eundem Harinenopoliti locum et Novellae ipsius partem priorem: post in JGR. II p. 172 pleniorē ex app. Syn. I cl. Nuper denique Witte (*Ἀνάκτ.* ed. Heimb. II p. 265. 278) variantes lectiones ad eam et cap. ultimum ex app. Syn. II et III cl. publicavit. Jam integra ex Cod. Paris. 1351 editur. ² Ita inscriptio est in Syn. II et III cl. In app. Syn. I cl. fere est: Νομοθεσία νεαρὰ βασιλείου πορφυρογενήτου δεσπότη ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὸν ἰαννουάριον μῆνα τῆς θ' ἰνδ. τοῦ ςφδ' ἔτους. — Geo. Codinus de orig. CP. ed. Paris. p. 78: Ὁ κύριος βασιλεὺς ὁ πορφυρογέννητος . . . προστάξας γενέσθαι τὰ ἰσόδικα (?) ἐτελείωσε ταῦτα ἐν ἔτει τῷ ςφγ'· τὴν δὲ νεαρὰν αὐτοῦ τὴν μεγάλην ἐκθέμενος ἐξεφώνησε ταύτην μὲν ἰαννουαρίῳ ἰνδ. θ' ἔτους ςφδ'.

³ i. e. a tempore, quod prima illa Romani constitutio (Nov. V) definivit, non a tempore huius constitutionis publicatae; cf. Nov. XV not. 21. Proinde scribendum fuerat: ἤγουν ἀπὸ τῆς α' ἰνδ. τοῦ ςυλζ' ἔτους. (Paris. 1388 non ςυλζ', sed ςυλβ' habet.) ⁴ Apud Leuncl. in marg. huic capiti inscribitur: Περὶ τεσσαρακονταετίας. ⁵ Epitome illa in app. Syn. I cl. inc.: Ἐπειδήπερ ἡ βασιλεία μου, ἀφ' οὗ τὴν αὐτοκρατορέυσε καὶ τὰς κινουμένας ὑποθ. κτλ. In sqq. lectiones notatu digniores referemus, maxime ut indoles ejus epitomae clarior fiat. ⁶ Epit. πτωχῶν. ⁷ Paris. 1351: τὰς. ⁸ Epit διαβῆναι.

σουσιν, ἀλλ' ἀφαιρεθήσονται τὰ ἀλλότρια οὐκ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ⁹ οἱ παῖδες αὐτῶν καὶ οἷς ἂν ταῦτα καταλείψωσιν. ὅτι μὲν οὖν ἡ βασιλεία ἡμῶν οὐκ ἀσκόπως οὐδ' ἀδοκιμάστως τὴν διὰ χρόνου δεσποτείαν¹⁰ ἀνατρέπει, ἀλλὰ τοὺς πένητας ἐλεοῦσα καὶ τοῦ κοινοῦ καὶ τῆς συστάσεως αὐτοῦ φρονιζούσα καὶ τὸ δίκαιον ἀσπαζομένη καὶ τὸ τῆς πλεονεξίας δεινὸν πάθος θεραπεύουσα, φανερὸν ἔσται ἀφ' ὧν ἐθέλομεν¹¹ εἰπεῖν. καὶ γὰρ πλεῖστα παρηνοχλήθημεν ὑπὸ τῶν πτωχῶν χάριν τούτου, καὶ τὰς γινομένας εἰς αὐτοὺς ἡμέρας¹² πλεονεξίας καὶ ἀδικίας οἰκειοῖς¹³ ὀφθαλμοῖς εἶδομεν διερχόμενοι τὰ θέματα τῆς βασιλείας ἡμῶν καὶ πρὸς τὰ ταξείδια ἀπερχόμενοι. πῶς γὰρ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐνεργήσει χρόνος, ὅτε δυνατὸς ὢν ὁ τὸν πένητα πλεονεκτήσας, πολὺν χρόνον ποιήσει δυναστεύων καὶ εὐημερῶν, καὶ τὴν δυναστείαν αὐτοῦ καὶ εὐημερίαν εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ παραπέμψει; καὶ τυχὸν οὗτος μὲν πατρικίος ἔστιν, εἰ δὲ ἔξ αὐτοῦ, διαρκέσει¹⁴ τῇ δυναστείᾳ καὶ τὸ δύνασθαι¹⁵ εἰς τοὺς ἔξ αὐτοῦ παραπέμψει; καὶ τυχὸν οὗτος μὲν μάγιστρός¹⁶ ἔστι καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν, οἱ δὲ ἔξ αὐτοῦ¹⁷ ὁμοίως δυνατοὶ καὶ μέχρι¹⁸ οἰκειότητα ἔχοντες πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ μέχρι τῶν ἐβδομήκοντα ἢ ἑκατὸν χρόνων τὴν εὐπραγίαν αὐτῶν παρεκτεινομένην ἔχοντες. ἄρ' οὖν τούτους οὐ κωλύσομεν, καὶ τὸ προσὸν δίκαιον τοῖς πένησι ἐφ' οἷς κακῶς ἀφηρέθησαν καὶ ἐπλεονεκτήθησαν ἐπιβραβεύσομεν¹⁹; τοῦ γὰρ εἰς χωρίων κοινότητος ἐπικτησαμένου ἢ πλεόν ἐκτίσαντος δυνατοῦ τυγχάνοντος, καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων μετὰ τῆς περιουσίας²⁰ καὶ τὴν δυναστείαν διαδεχομένων καὶ μὴ διδόντων χώραν τῷ πένητι πρὸς τὸ κατ' αὐτῶν κινῆσαι περὶ ὧν κακῶς ἀφείλοντο καὶ ἐπλεονέκτησαν αὐτὸν, πάντως πρόδηλόν ἔστιν, ὅτι ὅσος ἂν χρόνος ἐπὶ τούτων διέλθοι²¹, ἀκώλυτος ὁ πένης ἔσται πρὸς τὸ ζητεῖν καὶ ἀναλαμβάνειν²² τὸ ἴδιον. εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ποιήσομεν, πάροδον δώσομεν τῷ πλεονέκτη τῷ λέγειν, ὅτι ἐπεὶ ἐγὼ σήμερον εὐημερῶ καὶ οὐ δύναται κατ' ἐμοῦ ὁ πένης κινῆσαι, ἔαν εὐημερήσῃ καὶ ὁ υἱός μου καὶ διὰ τῆς εὐημερίας ἡμῶν ὁ τοῖς νόμοις ἐγνω-

⁹ Epit. simpliciter καὶ οἱ κληρονόμοι. ¹⁰ Ibid. τὴν μέτιαν. ¹¹ Hoc ex Epit. recepi. Paris. 1351: ὀφείλομεν. ¹² Epit. καθεκάστην. ¹³ Ibid. τοῖς ἰδίοις ἡμῶν. Et sic infra fere pro οἰκειῶς habet ἴδιος. ¹⁴ Ibid. πολὺν χρόνον ποιήσει δυναστεύων καὶ εὐημερῶν. ¹⁵ Ibid. τὴν δυναστείαν αὐτοῦ καὶ εὐημερίαν. Forte τὸ δυναστεύεσθαι. ¹⁶ Ibid. πατρικίος. ¹⁷ Ibid. additur οἶον ἐγγονοὶ καὶ δισέγγονοι. ¹⁸ Ibid. μέχρι hoc loco rectius deest. ¹⁹ Ib. δώσομεν. ²⁰ Ib. ἐποστάσεως. ²¹ Ib. διαβῆ. ²² Ib. ἀπαίρειν.

σμένος χρόνος διέλθοι²³, ἢ ἐγὼ χρονίσω εἰήμερῶν, ἐχόμεν ἀνα-
φαίρετα τὰ ἐπικτηθέντα, καὶ συμφέρει μοι τὸ πλεονεκτεῖν²⁴.
πάλιν δὲ πῶς οὐ λογισόμεθα δυνατόν καὶ ἀδύνατον τὸν ἐξαρ-
χῆς μὲν πένητα, ὕστερον δὲ τιμώμενον καὶ πρὸς ὕψος δόξης
καὶ εὐτυχίας ἀναγόμενον; ἀδύνατον μὲν, ἕως ὑπάρχει τῶν κάτω·
καὶ τὸν χρόνον βοηθεῖν αὐτῷ συγχωρησόμεν· δυνατόν δὲ, ἂν
οὗ καιροῦ τῆς τιμῆς ἀξιωθῆ²⁵. καὶ τὸν χρόνον μηδὲν αὐτὸν
ὠφελούντα δείξομεν. οἶα πολλάκις καθ' ἐκάστην ἔστιν ἰδεῖν
συμβαίνοντα, καὶ ἄρτι παρ' ἡμῶν εὐρέθη. καὶ γὰρ εὕρομεν τὸν
φιλοκάλην²⁶ γενόμενον μὲν καταρχὰς τῶν εὐτελῶν καὶ χωριτῶν
ἓνα, ὕστερον δὲ τῶν περιδόξων καὶ πλουσιῶν· ὃς ἕως μὲν
ὑπῆρχε τῶν κάτω, συνετέλει τοῖς ἑαυτοῦ συγχωρίταις καὶ οὐδὲν
αὐτοὺς ἐκαινοτόμει· ἂν οὗ δὲ τοῦτον εἰς τιμὴν ὃ θεὸς ἀνήγεν
ἐβδομαδαρίου²⁷, εἶτα κοιτωνίτου, καὶ μετέπειτα πρωτοβεστια-
ρίου, καὶ τὸ ὅλον κατέσχε²⁸ χωρίον καὶ προάστειον ἴδιον ἐποίη-
σεν [ἐναλλάξας καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ τοιοῦτου χωρίου]²⁹. ἐπεὶ
οὖν οὕτως ἀνήχθη καὶ οὕτως ἐγένετο τὰ κατ' αὐτὸν, ἐνδεχόμε-
νόν ἐστιν, ἵνα δώσωμεν τούτῳ χρόνον εἰς βοήθειαν καὶ κατα-
λείψωμεν ἔχειν ἂ κακῶς ἐπλεονέκτησεν; οὐδαμῶς³⁰. ὅθεν καὶ
ἡ βασιλεία ἡμῶν κατὰ τὸν τόπον διερχομένη³¹ καὶ τὸ πρᾶγμα
ἐγκλήσει τῶν πενήτων διαγνοῦσα, τὰ τούτου εἰρήματα πολυτελῆ
ὄντα κατέστρεψεν ἕως ἐδάφους, καὶ τοῖς πένησι τὰ ἑαυτῶν
ἀποδédωκεν, ἐκείνῳ δὲ κατέλιπεν ὅπερ [ἐξαρχῆς]³² εἶχε δημό-
σιον, καὶ τῶν χωριτῶν ἓνα πάλιν ἐποίησεν. δυνατόι δὲ λογι-
ζέσθωσαν μὴ μόνον οἱ τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες οἱ τῇ δια-
τάξει τοῦ προπάππου ἡμῶν βασιλέως ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος

²³ Epit. διαβῆ μέτια. ²⁴ Leuncl. hic intercalat: τοῦτο δὲ φανερον ἐστι καὶ ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῶν μαλείνων, καὶ πάλιν τῶν φωκάδων. ὃ μὲν γὰρ πατρικίος κωνσταντίνος ὁ μαλείνος, καὶ ὁ μάγιστρος εὐστάθιος ὁ τούτου υἱός, μέχρι τῶν ἑκατὸν χρόνων ἢ καὶ τῶν ἑκατὸν εἴκοσι τὴν εἰήμερίαν ἔσχον συμπαρεκτεινομένην αὐτοῖς. οἱ δὲ φωκάδες πολὺ τούτων ἐπέκεινα. ὃ τε γὰρ πάππος (al. πρόπαππος) αὐτῶν, εἶτα καὶ ὁ πατήρ, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ τούτου υἱοὶ ἀδιάδοχον σχεδὸν εἶπεν ἕως ἡμῶν ἔχον τὴν δυναστείαν. καὶ πῶς οἱ τοιοῦτοι βοηθοῦντα τὸν χρόνον ἔξουσι; Eadem scholii instar in Paris. 1388 ad marg. adscripta sunt. Eliminanda erant e textu, quippe cujus tenorem male interrumpunt. Fortasse superius reponenda sunt: vide tamen not. 33. ²⁵ Epit. τιμηθῆ. ²⁶ Sic Epit. Paris. 1351: εὕρομέν τινα γεν. ²⁷ Leuncl. in marg. ἀνήξεν ἐβδομαρίου. ²⁸ Epit. ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐκράτησε. Et sic inferius pro κατέχειν constanter κρατεῖν usurpat. ²⁹ Inclusa ex Epit. supplēvi. ³⁰ Epit. οὐκ ἐστὶ δίκαιον. ³¹ Ib. διαβαίνουσα. ³² Adde ex Epit.

περιεχόμενοι καὶ κατὰ μέρος ἐν ἐκείνῃ ἀναγραφόμενοι³³. [οὗτος γὰρ καὶ αὐτοὺς τοὺς σχολαρίους δυνατοὺς ὠνόμασεν. ἡμεῖς δὲ λέγομεν καὶ τούτους δυνατοὺς, προστίθεμεν δὲ καὶ πρωτοκεντάρχους· καὶ γὰρ τούτους δυνατοὺς ἤδη πραγματικῶς διέγνωμεν.] διὰ ταῦτα τοιγαροῦν θεσπίζομεν διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν νομοθεσίας, τὰ μὲν μέχρι τῆς πρώτης νομοθεσίας τοῦ προπάππου ἡμῶν βασιλέως ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος ἐπικτηθέντα τοῖς δυνατοῖς εἰς χωρίων κοινότητος δι' ἐγγράφων δικαιωμάτων καὶ συστατικῶν μαρτυριῶν τὸ βέβαιον ἔχοντα, φυλάττεσθαι καὶ εἶναι παρ' αὐτοῖς³⁴, καθὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς διηγόρευται νόμοις³⁵. διὰ τοῦτο γὰρ ἐγγράφα δικαιώματα καὶ συστατικὰς μαρτυρίας παράγεσθαι³⁶ βουλόμεθα, ὅπως μὴ κατὰ περινοίαν οἱ δυνατοὶ τὰ νεωστὶ αὐτοῖς ἐπικτηθέντα προφασίσωνται διαφέρειν αὐτοῖς ἐγγράφως ἔκπαλαι τῶν χρόνων³⁷. ἀπὸ τότε δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν, ἥτις ἐστὶ πρώτη τοῦ Ιανουαρίου μηνὸς τῆς ἐνάτης Ἰνδικτιῶνος τοῦ 598^δ ἔτους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔξῃς, ἐπεὶ καὶ παραγγελία ἐγγραφὸς ἐξηρέχθη³⁸ διὰ τῆς δηλωθείσης νομοθεσίας τοῦ προπάππου ἡμῶν βασιλέως ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος, μηδὲν ὅλως δύνασθαι τὸν χρόνον³⁹ μήτε τινὰ τὸ καθόλου κατὰ τῶν πενήτων ἐνέργειαν ἔχειν, ὅπου μετὰ δυνατῶν ἔχουσιν, ἀλλ' ἀντιστρέφασθαι τοῖς πένησι τὰ ἑαυτῶν⁴⁰, μηδὲ περὶ τὴν ἀνάληψιν τῶν τιμημάτων ἢ κῶν βελτιώσεων δικαιουμένων τῶν δυνατῶν⁴¹, διότι καὶ τὴν εἰρημένην νομοθεσίαν παραβάντες εὐρίσκονται καὶ μᾶλλον ἄξιοι εἶσιν εὐθύνεσθαι. γράψας γὰρ ὁ ῥηθεὶς πρόπαππος ἡμῶν βασιλεὺς ῥωμανὸς ὁ γέρον καὶ εἰπὼν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν κωλύω τοὺς δυνατοὺς τοῦ μὴ ποιεῖν ἐπικτήσεις εἰς κοινότητος χωρίων, ἔδειξεν, ὡς δι' αἰῶνος⁴² καὶ

³³ Vide Nov. V c. 1. Quae sequuntur, quatenus uncis inclusa sunt, ex Epitoma hausta sunt, quum in Paris. 1351 desint. Quamquam genuina esse pro certo non affirmaverim: de scholaris enim in Nov. V c. 1 ne verbum quidem dicitur, atque etiam reliqua epitomatores sapiunt. Caeterum ut illa quae supra not. 24 dedimus, ita et haec „Δυνατοὶ δὲ λογιζέσθωσαν — διέγνωμεν“, quae textus ἀκολουθίαν uire turbant atque interrumpunt, scholii loco habenda et e textu eliminanda crediderim. Neque vero privati hominis scholium esse existimes: videtur potius ab ipso imperatore in mundo, dum subscriberet, ad oram adjectum esse.

³⁴ Epit. δεσπόζεσθαι παρ' αὐτῶν. ³⁵ Ib. οἱ παλαιοὶ νόμοι λέγουσι. ³⁶ Ib. προκομίζεσθαι.

³⁷ Epit. κρατεῖσθαι παρ' αὐτῶν ἀπὸ παλαιοῦ. ³⁸ Epit. ἐγένετο.

³⁹ Ib. μηδὲν τὸ σύνολον ἰσχύειν ἢ ἀκούεσθαι τὴν μέτιαν.

⁴⁰ Ib. τὰ ἴδια. ⁴¹ Ib. μήτε μὴν τοὺς δυνατοὺς δικαιούσθαι εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ τιμήματα τῶν τοιούτων τόπων ἢ τὰς βελτιώσεις, ἀλλ' ἀπόλλειν καὶ τὰ τιμήματα καὶ τὰς βελτιώσεις. ⁴² Ib. διόλου.

εἰς ἀπέραντον τούτους ἐκώλυσεν καὶ χρόνον⁴³ οὐ δέδωκεν αὐτοῖς βοήθειαν⁴⁴. οὐκ εἰς τὸ ἐξῆς⁴⁵ δὲ μόνον ὡς εἴρηται ταῦτα νομοθετοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὅπισθεν χρόνον⁴⁶ ὃν εἵπομεν⁴⁷ τὴν νομοθεσίαν ταύτην εἰσάγομεν. εἰ γὰρ ὅσα τῶν παρελθόντων ἄρτι κινουῦνται μὴ διορθωσόμεθα, πῶς ἂν τὰ μέλλοντα φυλαχθεῖεν, καὶ οἱ μετέπειτα φοβηθεῖεν⁴⁸;

β⁴⁹. Ἐπεὶ δὲ καὶ δόλους πολλοὺς εὔρομεν εἰς τοὺς ἀνα-

⁴³ Ib. τὴν μέτρίαν.

⁴⁴ Nimirum Imp. Constantinus Porphyrogenitus Nov. VIII c. 1 iis, qui militares fundos comparaverant, XL annorum praescriptionem concesserat: hanc, ut videre est ex Nicephori Nov. XX c. 2, ad praedia a pauperibus emta indistincte traxerant; Basilius autem id amplius fieri vetat, utpote quod a ratione et sententia Novellae Romani V abhorreat. ⁴⁵ Epit. εἰς τοὺς παρεμ-

προσθεν χρόνους. ⁴⁶ Ib. κατὰ τῶν διαβάντων χρόνων. ⁴⁷ Epit. δηλονότι ἀφ' οὗ ἡ νομοθεσία τοῦ προπάπου ἡμῶν καὶ βασιλέως τοῦ κυροῦ ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος ἐξετέθη. ⁴⁸ Ib. πῶς ἔχουσι φυλαχθῆναι τὰ μέλλοντα καὶ πῶς ἔχουσι φοβηθῆναι καὶ ἀνασταλῆναι οἱ μετέπειτα; — Quo verbo editio Leuncl. post Syn. mutila explicit. In JGR. sequentia exhibentur e Codd. Palatinis descripta. Additur autem ad c. 1 post verbum μετέπειτα haec: „Καὶ πῶς ἔχουσι παῖσαι τοῦ ποιεῖν τὴν τοιαύτην; ὁ δὲ πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον, ὅτι τὰ ἐξ ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας συνιστάμενα κτήματα καταλιμπάνουσιν οἱ θνητοὶ τοῖς ἑαυτῶν παισίν, ἐλπιδὶ τῆς τεσσαρακονταετίας ἀναφαιρέτον ἔχειν τὴν δεσποτείαν τῶν τοιούτων οἰόμενοι. τῆς δὲ τοιαύτης βοήθειας, δηλονότι τῆς ἀπὸ τῆς τεσσαρακονταετίας, ἀναιρουμένης, ἀφαιρούμενοι οἱ τῶν δυνατῶν παῖδες τὸν τοιοῦτον πλεονεκτικὸν κλῆρον, ὃν ἐκ πατέρων ἔλαβον, εἰς ἀπορίαν καταπτώσιν, καὶ τελείαν ἔνδειαν, οἷα καὶ παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν ἔπαθον οἱ τοῦ μαγίστρου ῥωμανοῦ τοῦ μουσελεῖ ἔγγονοι. καὶ γὰρ οὗτοι κατὰ τὸ φιλομίλιον τοιαύτην περιουσίαν ἐκ πάππου τὴν καὶ πατέρων καταλειφθεῖσαν αὐτοῖς ἔχοντες, κατήντησαν καὶ αὐτοὶ εἰς πενίαν. τὴν οὖν τοιαύτην ἀδωκίαν καὶ ἀνισότητά ἡ βασιλεία ἡμῶν ἐκτέμνουσα, καὶ πᾶσι πλουσίοις τε καὶ πτωχοῖς τὰ συμφέροντα καὶ δίκαια ἐπιβραβεύουσα, τὸν τῆς τεσσαρακονταετίας χρόνον ἀναιρεῖ, ὡς ἂν καὶ οἱ θνητοὶ τοῦτο γνώσκοντες, τοιοῦτον κλῆρον τοῖς ἑαυτῶν παισὶ μὴ καταλιμπάνουσιν· ἀλλὰ καὶ οἱ πένητες τῶν ἰδίων στερούμενοι μὴ ἀπογινώσκουσιν, ἀλλ' ἔχουσι βεβαίαν τὴν ἀπὸ τῆς παρουσίας νομοθεσίας βοήθειαν πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἀνάληψιν“. De quibus idem iudicium esto, ac de locis nota 24 et 33 relatis tibi. Imperatoris quidem verba esse videntur, sed ad marginem adscripta, quum subscriberet.

⁴⁹ Apud Leuncl. in marg. rubrica est: περὶ τῶν περιορισμῶν. — In Paris. 1388 ad marginem notatur: Γράφεται καὶ οὕτως· Ἐπεὶ δὲ εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῶν χρυσοβουλίων εἰσάγονται τόποι πολλοὶ πενήτων συμπεριλαμβανόμενοι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βασιλικὰ λιβάδια, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ τὰ χρυσόβουλλα λαμβάνοντες, τοιοῦτους τόπους ἐκ προφάσεως τοῦ περιορισμοῦ κατέχουσιν, οἷα πολλὰ εὔρεν ἡ βασιλεία ἡμῶν εἰς τε τὴν ἀνατολὴν ὄλην σχεδόν, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν δύσιν, ἐν ταῖς ἐκστρατείαις διατρίβουσα· παρακαλεῖται, τοῦ μηδὲν ὅλως ἰσχύειν τοῖς τοιοῦτοις περιορισμοῖς, μηδὲ τινα δικαίωσιν ἐκ τούτων ἔχειν ἀμφιβολίας παρεμπιπτούσης τοὺς προκομίζοντας αὐτούς.

γραφομένους ἐν τοῖς χρυσοβουλλίοις⁵⁰ περιορισμούς, καὶ τοιαῦτα πολλὰ πρὸ τοῦ βήματος ἡμῶν ἐκινήθησαν, διοριζόμεθ' ἀμὴν ὅπως ἰσχύειν τοὺς δηλωθέντας περιορισμούς, μηδὲ τινα δικαίωσιν ἐκ τούτων ἔχειν ἀμφιβολίας παρεμπιπτούσης τοὺς προκομίζοντας αὐτούς. οὐ γὰρ εἰδήσει καὶ γνώμη βασιλικῇ ἀλλὰ τῶν λαμβανόντων αὐτοὺς ἐκτίθενται· ἀλλ' οὐδὲ πάλιν οἱ τοῖς⁵¹ χρυσοβουλλίοις ἀναγράφοντες αὐτοὺς πρωτασηκρῆται πάρεσις ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ βλέπουσιν, ὅτε τὸ μέτρον ἢ ἡ ἐκθεσις αὐτῶν γίνεται⁵². καὶ διὰ τοῦτο καθ' ἀδεύηται ἀκύρους εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἔχειν ἐνέργειαν οἷς ἀμφιβολία παρεμπέσοι βουλόμεθα. εἰ δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι περιορισμοὶ ἐν τοῖς τοῦ γενικοῦ σεκρέτου κωδίκιοις ἢ τισιν ἑτέροις συστατικοῖς δικαίοις τυγχάνουσι, καὶ ἀκούεσθαι καὶ τηρεῖσθαι τούτους παρακελευόμεθα.

γ'⁵³. Ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ πάντων σχεδὸν εἰπεῖν τῶν θεμάτων ἐκινήθη ἐνώπιον τῆς βασιλείας ἡμῶν, ὅτι πολλὰ τῶν χωρίων εὐρίσκονται βλαπτόμενά τε καὶ ἀδικούμενα, τινὰ δὲ ἀφανίζόμενα παρ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς τῶν μοναστηρίων ἀφορμῆς· — εὐρίσκεται γὰρ ὡς λέγουσιν εἰς πολλὰ τῶν χωρίων, ὅτι ἐποίησέ τις χωρίτης ἐκκλησίαν εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ ἀφώρισε ταύτην τὴν ἴδιαν μοῖραν [βουλομένων καὶ τῶν συγχωριτῶν αὐτοῦ]⁵⁴, ἐγένετο δὲ καὶ αὐτὸς μοναχὸς⁵⁵ καὶ ἐκάθητο ἐν αὐτῇ ἕως ἔξῃ, ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ ἄλλος χωρίτης καὶ ἕτερος ὁμοίως, καὶ ἐγένοντο δύο καὶ τρεῖς ἐκεῖ μοναχοί. εἶτα τελετησάντων αὐτῶν κατέσχε τὴν ἐκκλησίαν ὃ ἐπὶ τοῦ τόπου μητροπολίτης τυχὸν ἢ ἐπίσκοπος καὶ ἰδιοποιήσατο ταύτην καὶ ὠνόμασε μοναστήριον, καὶ⁵⁶ τὰ μὲν τῶν τοιούτων μοναστηρίων αὐτοὶ ἐκεῖνοι κατέχοντες οἱ μητροπολίται ἢ ἐπίσκοποι τὰ δὲ κατὰ δωρεὰν δυνατοῖς τισι διδόντες πλεονεκτοῦσι τὰ χωρία καὶ ἀδικοῦσι καὶ ἐξαλεί-

οὐδὲ γὰρ τοιοῦτοι περιορισμοὶ παρὰ τῆς βασιλείας μου γίνονται, ἵνα τελείαν ἔχουσα τὴν τούτων κατάληψιν, βεβαίους αὐτοὺς καὶ ἀμεταβλήτους ἡγήται, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τοῦ χρυσοβουλλίου δωρεὰν ἢ βασιλεία μου ἐκτίθω· οἱ δὲ περιορισμοὶ παρ' ἑτέρων γινόμενοι, τὸ ἀξιόπιστον καὶ ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον ὡς ἀπὸ τῆς τοῦ χρυσοβουλλίου δυνάμεως ἔχειν ἴσως οὐ δύναται. Nimirum haec ipsa sunt, quae leguntur in Epit. illa a Leuncl. edita. Fortasse scholii imperatorii (cf. not. 24. 33. 48) vestigia continent. ⁵⁰ Paris. 1351 hic et mox χρυσοβουλλίους. ⁵¹ Idem τη. ⁵² Inter γίνεται et καὶ lacuna dimidia lineae est in Cod. Paris. 1351. Si quid omnino deest, ex Epit. (not. 49) facile suppleri potest. ⁵³ Leuncl. in marg. περὶ τῶν μοναστηρίων. — Interpretando huic capiti inservit c. 1 syn. Primosec. ⁵⁴ Inclusa ex Epit. adjeci. ⁵⁵ Epit. hic et infra pro μοναχὸς scribit καλόγηρος. ⁵⁶ Leunclavius in marg. καὶ εἶτα.

φρουσιν⁵⁷. κελεύομεν ὅσα τοιαῦτα καὶ οὕτω γενόμενα εὐκτήρια (οὐδὲ καὶ μοναστήρια λέγομεν) εὐρίσκονται, ἀποδίδουσαι⁵⁸ ταῦτα πάντα πάλιν τοῖς πένησιν, τὸ δὲ τῆς μητροπόλεως ἢ τῆς ἐπισκοπῆς μέρος ἐκεῖθεν τελείως ἐκβάλλεσθαι. εἰ δὲ καὶ προσώποις τισὶν ἐδωρήσαντο ταῦτα οἱ μητροπολίται ἢ οἱ ἐπισκοποι, καὶ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα ἐκεῖθεν ἀποδιώκεσθαι, εἰ τάχα καὶ πολὺν ἔχουσι χρόνον [τὴν δεσποτείαν αὐτῶν. οὐδὲν γὰρ ἰσχύειν εἰς ταῦτα τὸν χρόνον]⁵⁹ ὀρίζομεν, ἀλλὰ τὰ εὐκτήρια πάλιν ὡς εἴρηται τοῖς χωρίταις ἀποκαθίστασθαι, καὶ εἶναι μὲν εἰς τὸ ἐξῆς εὐκτήρια, ἀλλ' ὑπὸ τὰ χωρία· καὶ καλογήρους ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν, ὅσοι καὶ πρώην ὑπῆρχον. μόνην δὲ τὴν ἀναφορὰν ἐν αὐτοῖς καὶ τὴν σφραγίδα⁶⁰ καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ἴσως γινομένων σφαλμάτων παρὰ τῶν καλογήρων τῶν μητροπολιτῶν τυχόν ἢ τῶν ἐπισκόπων εἶναι· καὶ μήτε συνήθειαν μήτε τι ὅπασσῶν ἄλλο ἐκ τούτων λαμβάνειν, ὡς δῆθεν ἀπὸ μοναστηρίων. ἀναγκάζεσθαι δὲ τὰ τοιαῦτα χωρία ἔχειν⁶¹ ἐν τοῖς δηλωθεῖσιν εὐκτηρίοις καλογήρους, ὅσοι καὶ πρότερον ἐν αὐτοῖς ἦσαν. εἰ δὲ εἰς τινὰ τῶν αὐτῶν εὐκτηρίων σολέμνια παρὰ βασιλέως ἢ φωταψίαι⁶² γεγόνασιν, ἔχουσι δὲ τὰ τοιαῦτα εὐκτήρια καὶ καθίσματα, εἰ τάχα καὶ δίκαιον οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὖν ἐπεὶ προνοίας βασιλικῆς ἐφθασαν ἀξιωθῆναι, διαμένειν εἰς τὸ ἐξῆς εἴτε ὑπὸ μητροπολιτῶν εἴτε ὑπὸ ἐπισκόπων· ὑφ' ὧν καὶ νῦν εἰσὶν ἔχοντα καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ καθίσματα, πλὴν μὴ παραπέμπεσθαι εἰς ἕτερα πρόσωπα· διὰ τοῦτο γὰρ ἡ βασιλεία ἡμῶν οὐδὲ μοναστήρια ὀνομάζει αὐτὰ, ἀλλ' εὐκτήρια τοῦ χωρίου, ἔχοντα (ὡς εἴρηται) καὶ καλογήρους. ὅσα δὲ πάλιν ἀπὸ χωρίων καὶ τοῦ τοιοῦτου προσώπου⁶³ συνέστησαν μοναστήρια, ἐφθαζον δὲ πολλοὶ τῶν πλησιαζόντων ἐν αὐτοῖς ἀποκαρῆναι, ἀφώρισάν τε καὶ τὰς οἰκίας ὑποστάσεις ἐκεῖ, καὶ γεγόνασιν μετὰ ταῦτα μεγάλα καὶ εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἀνά ἡ' ἢ ἰ' ἢ καὶ ἐπέκεινα μοναχῶν, εἰ καὶ τάχα καὶ δίκαιον οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὖν εὐδοκοῦμεν εἶναι ταῦτα ὑπὸ τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς ἐπισκόπους, καὶ μὴ διακωλύεσθαι τούτους τοῦ δωρεῖσθαι ἢ παρα-

⁵⁷ Epit. addit: ἐπεὶ οὖν πολλὰ τοιαῦτα πρὸ τοῦ βήματος ἡμῶν ἐκνήθησαν.

⁵⁸ Epit. ἵνα παρέχωνται, et sic pluries pro infinitivo cum accusativo hanc verborum structuram ἵνα κτλ. posuit. ⁵⁹ Inclusa ex Epit. supplevi. Nempe propter ὁμοιοτέλευτα in Paris. 1351 exciderunt.

⁶⁰ Leuncl. de signaculo baptismi intelligit. Pessime. Cf. Bals. ad c. 1 syn. Primosec. ed. Rhalli II p. 652.

⁶¹ Paris. 1351: τοῦ ἔχειν.

⁶² Leuncl. in marg. φωταψίαι. ⁶³ Epit. τρέπου, non male.

πέμπειν αὐτὰ ὅπου βούλονται· πλὴν εἶγε προεῖχον ἀλλὰ καὶ νῦν ἔχουσιν ἐπέκεινα τῶν ἢ ἢ ἰ μοναχῶν, καὶ ἰσχύουσι διὰ τῆς παρούσης αὐτοῖς⁶⁴ εὐπορίας τούτους διοικεῖν. οὐδὲ γὰρ δύναται νέας ἐπικτήσεις ποιῆσθαι, κωλυθέντα πρότερον μὲν παρὰ τοῦ προπάππου ἡμῶν βασιλέως ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος, νῦν δὲ παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν. ἀπὸ γὰρ τῆς παρούσης διατάξεως⁶⁵ καὶ πλείονας ἔαν ἀφορίσωσιν εἰς αὐτὰ μοναχοὺς ἢ μητροπολίται ἢ ἐπίσκοποι, διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἄρτι διορίσασθαι μοναστήρια εἶναι τὰ ἐπέκεινα τῶν ἢ ἢ ἰ μοναχῶν ἔχοντα εἰ τάχα καὶ τὴν ἐξαρκουσαν τοῖς τοσοῦτοις μοναχοῖς γῆν ἔχουσιν, οὐ δεχόμεθα ταῦτα· ἀλλ' ὡς εἰς ἀνακοινώσεις χωρίων γινόμενα εὐκτήρια λογιζόμεθα, οἷα καὶ προείπομεν, καὶ ὑπὸ τὰ χωρία πάλιν αὐτὰ ποιῶμεν. τὰ δὲ ἰδιόστατα καὶ ὅσα μεγάλα μοναστήρια ἐκ παλαιοῦ ἦσαν, εἰ τάχα καὶ μοναχοὺς ἄρτι πολλοὺς οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ τῇ ἀμελείᾳ τυχόν τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐπισκόπου χωρὶς μοναχῶν εἰσι, διοριζόμεθα ταῦτα καὶ πάλιν ὑπὸ τὰς μητροπόλεις καὶ τὰς ἐπισκοπὰς εἶναι καὶ δωρεῖσθαι καὶ παραπέμπειν αὐτὰ τοὺς τε μητροπολίτας καὶ τοὺς ἐπισκόπους ὅπου καὶ ὅτε θέλουσιν⁶⁶.

δ' ⁶⁷. Πρὸς τούτοις θεσπίζομεν, μὴ εἶναι κατὰ τοῦ δημοσίου χρόνον τὸν ἀποκλείοντα τὸ ἴδιον αὐτοῦ δίκαιον, ἀλλ' ἀνακαλεῖσθαι αὐτὸν τοῦτο ἀπὸ ἀγούστου καίσαρος, καὶ περὶ τὴν τούτου ἀνάληψιν δικαιοῦσθαι. πολλὰ γὰρ εἰσι τὰ συνιστῶντα τοῦτον ἐκζητεῖν δι' ὅλου τὰ ἴδια· πρῶτον μὲν τὸ μὴ δύνασθαι ἐξαρκεῖν τὸν κρατοῦντα τούτου βασιλέα πάντα ἐκείνον ἐπισκέπτεσθαι καὶ ἐπιτηρεῖν διὰ τὸ πολυάσχολον καὶ πολυφρόντιστον τοῦ κοινοῦ καὶ τὸ μυρίαῖς πανταχόθεν περιστοιχίζεσθαι φροντίσιν, ἔπειτα δὲ τὸ ἀνατιθέναι τὰ τούτον τοῖς ἐξερχομένοις εἰς τὰ θέματα. ὅθεν δῆλόν ἐστιν, ὡς ὅσα μὲν οἱ τοιοῦτοι καλῶς καὶ μετὰ δικαιοσύνης καὶ μὴ πρὸς περιγραφὴν τοῦ δημοσίου ποιήσουσι, βέβαια καὶ κεκρωμένα⁶⁸ ἔσονται· ὅσα δὲ παραλόγως καὶ πρὸς περιγραφὴν αὐτοῦ, ἀνίσχυρα μενοῦσι· μᾶλλον δὲ, εἰ χρεῖ τι καὶ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου εἰπέιν, ὅταν ὁ βασιλεύειν λαχὼν βουληθῆι, ἢ ἔχη ἐπ' ἀδειας τὰ τοιαῦτα ζητεῖν καὶ ὡς ἀρεστὸν αὐτῷ ταῦτα διοικεῖν. ἄλλως τε καὶ οὐδὲ εὐρεθήσεται, ὡς ἀπερικόπως⁶⁹ τεσσαρακονταετία διήλθε καὶ οὐκ

⁶⁴ Epit. ἧς ἔχουσι. ⁶⁵ Epit. νομοθεσίας. ⁶⁶ Cf. Nov. XXVI. ⁶⁷ Leuncl. in ora rubricam apponit: περὶ τοῦ χρόνου μὴ εἶναι κατὰ τοῦ δημοσίου. ⁶⁸ Epit. παγία. ⁶⁹ Leuncl. ἀπερικόπως.

ἐξῆλθεν ἐπόπτης ἢ βασιλικὸς ζητήσων τὸ τοῦ δημοσίου δίκαιον. εἰ δὲ ὁ τοιοῦτος πρὸς σύστασιν καὶ τὸ ἀνακαλεῖσθαι τὰ τοῦ δημοσίου ἀποστελλόμενος δίκαια, αἰσχροκερδῆς καὶ δολερὸς εὐρισκόμενος, παρορᾷ μὲν τὰ ταῦτα ἐπιζητεῖν καὶ ἀναρῶναι, πλεονεκτικῇ δὲ καὶ μοχθηρᾷ γνώμῃ προδότης μᾶλλον τῶν ἐκείνου δικαίων ἀναφανῆ, οὐδὲν παρὰ τοῦτο κατακριθήσεται ὁ δημοσίος ὁ μηδέποτε παυσάμενος τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον ζητεῖν⁷⁰. καὶ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων πρακτικῶς⁷¹ εὗρεν ἡ βασιλεῖα μου, ὡς καὶ οἱ ἐπόπται καὶ οἱ ἄλλως προνοούμενοι τοῦ δημοσίου καὶ εἰς δουλείας ἀποστελλόμενοι μυρίους κατ' αὐτοῦ τεχνάζονται δόλους, καὶ ὀλίγοι εὗρισκονται οἱ τὰς προσταξείας ἡμῶν ἐκπληροῦντες.

ε'⁷². Ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο θεσπίζομεν· εἰ τάχα καὶ νόμος παλαιὸς ἐστὶ, τοὺς πρωτοσπαθαρίους καὶ τοὺς ἀνωτέρω τούτων τῇ φρονικῷ περιπίπτοντας μύσει μὴ ἀποθνήσκειν, ἀλλ' ἀτιμοῦσθαι, πανθάνειν⁷³ τε καὶ ἄλλα, ὅσα τῇ νόμῳ ἐκείνῳ διηγόρευται⁷⁴. ἀλλ' οὖν τοὺς φανερῶς ἐλεγχόμενους φρονεῖς, καὶ⁷⁵ δόλους ἢ συνωμοσίας ἢ συσκευὰς ἢ ἐπιθέσεις πρὸς τὸ μύσους ἄξιον τοῦτο ἔργον ποιοῦντας, ἢ τοὺς ὑπηρετουμένους αὐτοῖς παραπεύθοντας καὶ τὸ πονηρὸν ἐκτελοῦντας τοῦτο⁷⁶, μηδὲν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ὠφελείσθαι, ἀλλ' ὡς ἀναξίους καὶ ἀτίμους κολάζεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν. πλὴν τοῦτο λέγομεν γίνεσθαι, ὅταν ἡ συσκευὴ ἐκ μελέτης καὶ δόλου καὶ συνωμοσίας⁷⁷ καὶ ἡ ἐπίθεσις ἀπὸ φανεροῦ καὶ ἀπὸ πονηρᾶς γνώμης ὑπάρχωσι, καὶ πᾶσι καταφανὲς εἴη, ὡς προτροπῇ καὶ συναινεσίᾳ καὶ εἰδήσει αὐτῶν εἴτε λαὸς συνέστη καὶ τὸν προβάνα φόνον ἐνήργησεν, εἴτε οἱ ὑπηρετούμενοι αὐτῶν⁷⁸ διὰ τὴν προὑπάρξασαν μέσον αὐτῶν τε καὶ τοῦ φρονευθέντος διαμάχην καὶ φιλονεικίαν τοῦτον ἐτέλεσαν, ἢ αὐτοὶ ἐκείνοι οἰκαιοχείρως τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον ἔργον εἰργάσαντο, ἢ ἄλλως⁷⁹ γνωστὸς αὐτοῖς καὶ φίλους παρέπεισαν τοῦτο διαπράξασθαι.

ς'⁸⁰. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις διοριζόμεθα καὶ τοῦτο. ἐπεὶ καὶ χρυσοβούλλια πολλὰ γέγονασιν ἀφ' οὗ ἡ βασιλεῖα ἡμῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπέβη ἀρχῆς μέχρις οὗ ὁ

⁷⁰ Leuncl. ἐκζητεῖν. ⁷¹ Ibid. πραγματικῶς. ⁷² Ibid. ad oram: περὶ φόνου. ⁷³ Leuncl. in marg. παθαίνειν. Basil. παθεῖν. ⁷⁴ Basil. διέγνωσται. ⁷⁵ Basil. καὶ non habent, et mox δόλον ἢ συνωμοσίαν. ⁷⁶ Leuncl. τούτους. ⁷⁷ Sic Basil. Paris. 1351 et Leuncl. καὶ ἡ συνωμοσία. ⁷⁸ Basil. αὐτοῖς, ut et Leuncl. in marg. ⁷⁹ Ibidem: ἄλλως. ⁸⁰ Leuncl. in ora: περὶ τῶν χρυσοβούλλων.

πρόεδρος βασιλείος καὶ παρακοιμώμενος κατέβη, εἰς δὲ τοὺς τοιοῦτους χρόνους οὐ τὰ δοκοῦντα ἡμῖν ἐγίνετο, ἀλλ' ἡ ἐκείνου ἐν πᾶσι θέλησις ἐνεργεῖτο καὶ πρόσταξις, παρακελευόμεθα τὰ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γενόμενα χρυσοβούλλια πάντα ἄκυρα μένειν καὶ ἀνερέργητα, ὅσα δηλονότι μὴ προεκομίσθησαν μετὰ τοῦτο τῆ βασιλείᾳ μου καὶ τὸ „ἐτηρήθη“ ἐν αὐτοῖς ἐγράφη. ἡ γὰρ βασιλεία ἡμῶν, ἦν ἵκα τὸν δηλωθέντα πρόεδρον καὶ παρακοιμώμενον κατεβίβασε⁸¹, πρόσταξιν ἐξέθετο, ἵνα πάντες τὰ τοιαῦτα προκομίσωσι χρυσοβούλλια ὡς ἂν βεβαίωσιν δέξωνται, τοῦ „ἐτηρήθη“ οἰκιοχείρῳ ἡμῶν γραφῆ προστιθεμένου ἐν τοῖς τοιοῦτοις. ὅσα δὲ οὐ προεκομίσθησαν οὐδὲ ἐδέξαντο τὴν βεβαίωσιν, ἄκυρά καὶ ἀβέβαια ἔστωσαν ὡς νόθῳ καὶ ψευδῇ· εἰ γὰρ ἀληθῆ ἦσαν προεκομίσθησαν ἂν παρὰ τῶν ἐχόντων αὐτά.

ζ' ⁸². Τελευταῖον δὲ καὶ τὸ περὶ τοῦ δικαίου τῶν πανηγύρεων στασιασθὲν βουλόμεθα τὴν προσήκουσαν τάξιν λαχεῖν. Ἐπεὶ γὰρ ἐδεήθησάν τινες διεγκαλοῦντες, ὡς ἔκπαλαι τῶν χρόνων ἐχόντων αὐτῶν πανηγυρίων συνισταμένην ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις, ἀφίστανται τούτων καὶ ἀναχωροῦσιν οἱ τὴν πανηγυρίων συνιστῶντες πραγματευταί, καὶ τοὺς μὲν παλαιούς δεσπότας τῆς πανηγύρεως ἐρήμους καταλιμπάνουσιν, ἐν δὲ τοῖς τόποις τῶν ὑποδεχομένων αὐτοὺς καινίζουσι τὴν πανηγυρίων· κελεύομεν, εἴτε ποτὲ τοιοῦτόν τι γένηται, εἰ μὲν ἀθρόον πάντες καὶ ⁸³ ὁμοθυμαδὸν οἱ πανηγυρισταὶ καὶ ἔμποροι οἱ τε ἀντόχθονες καὶ οἱ ἐπήλυδες ἀφίστανται μὲν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ δεσπότου τῆς πανηγύρεως, προσέρχονται δὲ ἑτέροις τόποις καινίζοντες τὴν πανηγυρίων, ἔχειν αὐτοὺς τὸ ἀκώλυτον καὶ ἐλεύθερον, καὶ ὡς ἂν δὴ ⁸⁴ βούλονται διενεργεῖν τῆς πανηγύρεως τοπικὴν μεταθέσιν, μὴ βιαζομένους πάντως, ἀλλ' ἐκουσίως καὶ ἀφαιρέτως πρὸς τοῦτο φερομένους. εἰ δὲ διάστασις ἐν τοῖς πανηγυρισταῖς γένηται, καὶ οἱ μὲν αἰροῦνται εἶναι ἐν οἷς τόποις ἐπανηγυρίζον καὶ πρότερον, οἱ δὲ τούτων ἀφίστανται καὶ πρὸς ἑτέρους μεθίστανται, τμηκαῦτα τὸ διαφέρον τῆ ἀρχαιότητι κρατεῖν, καὶ τοὺς ἀφισταμένους μᾶλλον ὅποιοι ἂν τινες καὶ εἶεν συνελαύνεσθαι πρὸς τὴν ἔνωσιν τῶν αἰρουμένων, καὶ κρατεῖν τὸ παλαιὸν τοῦ τόπου ⁸⁵ πρηνόμιον. καὶ ἐπεὶ αἱ μεταστάσεις ἦτοι μεταθέσεις τῶν πανηγύρεων τετραχῶς τὴν διαίρεσιν δέχονται (ἡ γὰρ ἀπὸ

⁸¹ Leuncl. κατεδίκασε.⁸² Huic capiti illustrando insigniter inservit Πείρα

LVII, 1.

⁸³ Abest a Cod. Laur. LXXX, 8.⁸⁴ Idem: δὴ καί.⁸⁵ Idem:

τοῦτό που.

δυνατῶν εἰς δυνατοὺς εἰώθασι μετατίθεσθαι, ἢ ἀπὸ ἀδυνάτων εἰς ἀδυνάτους, ἢ ἀπὸ δυνατῶν εἰς ἀδυνάτους, ἢ ἀπὸ ἀδυνάτων εἰς δυνατοὺς, τὰ μὲν ἤδη προθεσπισθέντα ἐπὶ τῶν τριῶν πρώτων⁸⁶ καὶ μόνων τὴν ἰσχὺν ἔξει θεμάτων, ἤτοι ἐπὶ τε τῶν ἐκ δυνατῶν εἰς δυνατοὺς μεταθέσεων καὶ ἀπὸ ἀδυνάτων εἰς ἀδυνάτους καὶ ἀπὸ δυνατῶν εἰς ἀδυνάτους. τὸ γὰρ τέταρτον κεφαλαῖον ἰδικωτέρας καὶ φιλανθρωποτέρας τεύξεται τῆς ἡμετέρας ἐρμηνείας· ἐπεὶ γὰρ εὐχέρεια τοῖς δυνατοῖς πολλή τις ἐστι πρὸς τὸ τὰς πανηγύρεις ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν ἀδυνάτων ἀποσπᾶσθαι⁸⁷, θεσπιζόμεν ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ μὴ ἄλλως τοῦτο παραχωρεῖν γίνεσθαι, ἤγουν τὴν ἀπὸ τῶν ἀδυνάτων εἰς δυνατοὺς τῆς πανηγύρεως μετάθεσιν, εἰ μὴ ὁμοθυμαδὸν ἀναχωρεῖ ἅπασα ἐκουσίως καὶ ἐκείσε μεθίσταται ἔνθα καὶ πρότερον καὶ ἐκ παλαιοῦ συνίστατο· ὡς συντρέχειν ἐνταῦθα τὰ δύο εὐλογα, τό τε τῆς ἀρχαιότητος δίκαιον καὶ τὴν τοῦ παντός πλήθους σύμφροιάν τε καὶ σύμπνοιαν. καὶ γὰρ, εἰ τάχα ἐν τοῖς ἄλλοις τρισὶ θεμάσι καὶ τὸ ἐν εὐλογον ὄν μόνον οἶδεν⁸⁸ ἀρκεῖν, οἶον μόνην τὴν σύμπνοιαν ὅτε ἅπασα μεθίσταται ἢ πανήγυρις, ἢ μόνην τὴν ἀρχαιότητα διίσταμένης δηλονότι καὶ διατεμνομένης εἰς δύο τῆς πανηγύρεως, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τετάρτου τοῦδε κεφαλαίου τὴν τῶν δύο εὐλόγων συνέλευσιν⁸⁹ εἶναι κελεύομεν ἐπὶ τῷ κρατεῖν τὴν ἀπὸ ἀδυνάτων εἰς δυνατοὺς μετάθεσιν τῶν πανηγύρεων, τὴν τε ῥηθεῖσαν τοῦ παντός σύμπνοιαν καὶ τὸ τῆς ἀρχαιότητος δίκαιον· τοῖς πένησι πάντη χεῖρα βοηθὸν ὀρέγοντες καὶ τὸ περιὸν τῆς δυνάμεως τῶν δυνατῶν ἀναστέλλοντες, ὃ καὶ τῷ μακαρίτῃ πάππῳ⁹⁰ ἡμῶν βασιλεῖ κυρῷ ῥωμανῷ τῷ γέροντι μεμερῖμνηται πάλαι ἄριστα ἐπὶ ταῖς τῶν ἀκινήτων δικαίων τῶν ἀδυνάτων πρὸς δυνατοὺς ἐκποιήσεσιν.

⁸⁶ Codd. καὶ πρώτων.

κεν. ⁸⁹ Laur. ἐλέουσιν.

⁸⁷ Codd. ἐπισπᾶσθαι.

⁸⁸ Witte coniectit: ἔοικεν.

constanter.

⁹⁰ Witte: „Rectius προπάπῳ“. Ita supra

NOV. XXX.

Imp. Basilii Porphyrogeniti
de archiepiscopatu Bulgariae¹.

Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων τῶν παρὰ τοῦ φιλανθρωποῦ Θεοῦ δεδωρημένων τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἀγαθῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαιόντων, τοῦτό ἐστι παρὰ πάντα ἑξαιρετόν τὸ προσθήκην γενέσθαι τῇ ῥωμαϊκῇ ἀρχῇ καὶ τῆν τῶν βουλγάρων γενέσθαι ὑπὸ ζυγὸν ἕνα ἐντεῦθεν οὖν καὶ τὸν εὐλαβέστατον μοναχὸν ἰωάννην ἀρχιεπίσκοπον βουλγαρίας ἐκυρώσαμεν εἶναι καὶ τὰ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ προσήκοντα παρ' αὐτοῦ ἰθύνεσθαι. καὶ ἐπεὶ ἤτήσατο ὁ τοιοῦτος ἐγγράφως ἔχειν τοὺς ὀφείλοντας ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἐνορίας αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ κληρικούς καὶ παροίκους ὑπηρετεῖν, δεδώκαμεν αὐτῷ τὸ παρὸν σιγίλλιον τῆς βασιλείας ἡμῶν.

Δι' οὗ παρακελεύομεθα, αὐτὸν μὲν τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἔχειν εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας αὐτοῦ ἦτοι εἰς τὴν ἀχρίδα, τὴν πρέσπαν, τὸν μάκρον καὶ τὴν κίτζαβιν κληρικούς μ' καὶ παροίκους λ'· τὸν δὲ ἐπίσκοπον καστορίας εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας αὐτοῦ ἦτοι εἰς αὐτὴν τὴν καστορίαν, εἰς τὸν κούρεστον, τὴν κολώνην, τὴν δεάβολιν², τὴν βοῶσαν καὶ τὸν μῶρον κληρικούς μ' καὶ παροίκους λ'· εἰ τάχα καὶ περισσοτέρους εἶχε πρῶην, ἀλλ' οὖν οὐ βουλόμεθα ὑπερβαίνειν τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν καὶ παροίκων τοῦ ἀρχιεπισκόπου. τὸν δὲ ἐπίσκοπον γλαβινίτζης εἰς αὐτὴν τὴν γλαβινίτζαν καὶ εἰς τὰ κάνινα καὶ εἰς νεάνισκαν κελεύομεν ἔχειν κληρικούς μ' καὶ παροίκους μ'· τὸν δὲ ἐπίσκοπον μογλαίνων εἰς αὐτὰ τὰ μόγλαινα καὶ τὸν πρόσακον καὶ τὴν μυρίχοβαν καὶ τὴν σετίνην καὶ τὸν ὄστροβὸν καὶ εἰς τὰ ζαόδρουα κληρικούς ιε' καὶ παροίκους ιε'· καὶ τὸν ἐπίσκοπον βουτέλειως εἰς τὴν πελαγονίαν καὶ εἰς τὸν πρίλαπον καὶ εἰς τὴν δευρετὴν καὶ εἰς τὸν βελεσὸν κληρικούς ιε' καὶ παροίκους ιε'· καὶ τὸν ἐπίσκοπον στρουμίτζης εἰς αὐτὴν τὴν στρούμιτζαν καὶ τὸν ῥαδόβιστον καὶ τὸν κονέτζην κληρικούς ιβ' καὶ

¹ Hanc Novellam primi ediderunt Rhallis et Potlis in Collect. canon. V p. 268 ex Codice MS. quodam Gerasimi archiepiscopi. Ibi tamen quum simul exhibita sit constitutio Justiniani de archiepiscopatu Bulgariae, quam ipsi illi editores spuriam esse judicant, etiam Basilii Novella, quam hic edimus, an genuina sit, dubitare fas est. ² Vulgo *διάβολον* scribi Rhallis notat.

παροίκους ιβ'· καὶ τὸν ἐπίσκοπον μοροβίσδου εἰς αὐτὸν τὸν
μορόβισδον καὶ τὸν κοζλακον καὶ τὴν σλαβίστην καὶ τὴν
σθλετοβὰν καὶ τὸν λουκόβιτζον καὶ τὴν πιάνιτζαν καὶ τὴν
μολέσοβαν κληρικούς ιε' καὶ παροίκους ιε'· καὶ τὸν ἐπίσκοπον
βελεβουσδίου εἰς αὐτὴν τὴν βελέβουσθαν καὶ τὸν σουντια-
σχὸν καὶ τὴν γερμάνειαν καὶ τὸν τερίμερον καὶ τὸν στο-
βὸν καὶ τὸν κάτω σουαδέασκον καὶ τὰ ραίλογα κληρικούς
ιε' καὶ παροίκους ιε'· καὶ τὸν ἐπίσκοπον τριαδίτζης εἰς αὐ-
τὴν τὴν τριαδίτζαν καὶ τὸν πέρνικον

(*Reliqua desiderantur.*)³

NOV. XXXI.

Imp. Constantini Porphyrogeniti de seditionis¹. (A. 1026).

Ἡ κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τῆς θ' ἰνδ. τοῦ εϣϣδ' ἔτους γενομένη νεαρά
παρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου συμπρά-
ξαντος καὶ τοῦ τότε ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ ἀλεξίου καὶ τῆς συνόδου,
ἡ καὶ τάξιν τόμου² ἐπέχουσα ὡς ὑπογραφείσα παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς
συνόδου, καὶ διοριζομένη ἀναθεματίζεσθαι τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀποστασίαν
κατὰ βασιλέων ποιῆσαι ἢ τυραννίδα, ἀντιτίθεν τοὺς ὑπηκόους κατὰ τῶν
αὐθεντιῶν αὐτῶ ἀποστατοῦντας³, διορίζεται μετὰ τῶν ἄλλων περὶ τὸ τέλος
καὶ ταῦτα ῥητῶς.

Τοῖς μέλλουσιν ἢ ἐπιβουλαῖς⁴ ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἐπιχειρεῖν ἢ
μούλτη⁵, ἀνάθεμα. τοῖς συμπράττουσιν αὐτοῖς καὶ συγκοινων-

³ Praeter Basilii Porphyrog. Novellas haecenus recensitas aliorum vestigia haec sunt: 1) Bonetid. p. 33 ex Zonara (edit. Paris. II p. 234) locum avertit: Ἐδογματίζε τις τὰς τῶν ἀπολωλότων ταπεινῶν συντελείας εἰσπραττεσθαι ἐκ τῶν δυνατῶν· τοῦτο δ' ἐκλήθη ἀλληλέγγυον. Quo loco an lex aliqua Basilii indicetur, et an ἀλληλέγγυον idem sit quod notissima illa sterilium adjectio, nondum perspexi. — 2) In JGR. I p. 203 sententia synodalis Basilii subscriptione firmata laudatur. — 3) In JGR. I p. 253 Basilii et Constantini ἔγγραφα τυπικὰ, ut civiles iudices ecclesiastica privilegia observent, laudantur. — 4) Denique Basilii κρίσις de conditione „si castratus sit“ non admittenda avertit Tipucitus. Videantur Basil. ed. Heimh. II p. X et IV p. 353 not. z: quibus locis κύρος βασιλείως legendum est.

¹ Quae hic subjecta sunt, sumta sunt ex Bals. ad c. 3 syn. Gangr. ed. Rhalli III p. 103. (Cf. etiam Blastares Σ, 11 ed. Bevereg. II p. 232.) Ex Balsamone pridem edidit Bonetid. p. 14 et Leuncl. JGR. I p. 118. Bonetidum sequutus, Mortreuil II p. 349 perperam Constantino, Leonis filio, tribuit. ² Apud Leuncl. additur συνοδικῶ. ³ In edit. Rhalli est ἀναστατοῦντας. Non male. ⁴ Ibid. ἐπιβουλή. ⁵ Ibid. ex Cod. Trapezunt. lectio ἢ βουλεύονται avertitur. Sed τουμούλτη legerim.

νοῦσιν ἐν τῇ ἀποστασίᾳ, ἀνάθεμα. τοῖς συμβουλευούσιν ἢ παρορμῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀνάθεμα. τοῖς συνεκστρατεύουσι τούτοις, ἀνάθεμα. τοῖς δεχομένοις αὐτούς ἐν μετανοίᾳ, μὴ μεταμελουμένους ἀπὸ τῆς ἀποστασίας καὶ καταλιμπάνοντας αὐτὴν, ἀνάθεμα.

NOV. XXXII.¹

Imp. Constantini Monomachi
typticum de consuetudinibus ab episcopo percipiendis².
(Inter 1042—1054.)

Non extat.

NOV. XXXIII.

Imp. Constantini Monomachi
de officiis τοῦ ἐπὶ τῶν κρίσεων ἐτ τοῦ νομοφύλακος¹.

Non extat.

¹ Bonafidius p. 34 ex Cedreno locum affert, quo Romanum Argyrum narratur magnae ecclesiae ex aëratio principis quotannis LXXX libras auri destinasse, et quod ἐξέκοψε καὶ τέλειον ἀπερῆξωσε τὸ ἀλληλέγγυον, ὅπερ ἐμελέτα μὲν ὁ κωνσταντίνος ποιῆσαι, οὐκ ἔφθασε δέ (cf. supra Nov. 30 not. 3): idemque p. 35 ex eodem locum habet, quo narratur Zoëν γράμματα καὶ διατάγματα emisisse, ut magistratus ἀπριάτην fierent. Denique de Michaele Stratiotico narratiunculam profert, quae cum Novellis constitutionibus nihil commune habet.

² Laudatur in Novella Alexii Comneni, Coll. IV Nov. 27.

¹ Cf. Bals. Epist. in Leuncl. JGR. I p. 471 et in Coll. can. ed. Rhallis et Potlis IV p. 524: „τοῦ βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου τὰ θεσπεσιώτατα διατάγματα τὰ τελεσφορήσαντα τὰ ὄφρεια τοῦ ἐπὶ τῶν κρίσεων καὶ τοῦ νομοφύλακος, καὶ διοριζόμενα τούτους ἐτησίως μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν ἀποφέρεσθαι χίριον ῥόγας ἀνὰ χρυσίου τοσσηνδε ποσότητα καὶ τὰ συνήθη βαῖα.“ (De verbo βαῖα videatur Ducange s. v.)

COLLATIO QUARTA.

Novellae constitutiones annorum 1057—1204.

NOV. I.

Imp. Isaacii Comneni

aurea bulla de sportulis pro ordinatione praestandis et de canonico¹.
(Inter 1057—1059.)

α'. Τυποὶ ἢ βασιλεία μου, καὶ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τῶν ἱερέων καὶ ἐπὶ τῶ κανονικῶ τὸν παλαιὸν ἐνεργεῖν τύπον²· καὶ μηδὲν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ λαμβάνειν πλέον τὸν χειροτονοῦντα τοῦτον³ ἐπίσκοπον ἢ τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἀλλ' ἢ μόνα τὰ ἑπτὰ χρυσᾶ νομίσματα τῆς προτιμωμένης χαραγῆς τῆς βασιλείας μου· ἦγουν ἔν μὲν ὅτε ποιεῖ τοῦτον λιτὸν παπᾶν ἦτοι ἀναγνώστην,

¹ Chrysobulli typici pars, quae subjecta est, servata est a Balsam. ad Phot. Nomoc. I, 34 (ed. Rhalli I p. 75). Ex eodem ut videtur excepta habetur in Cod. Vind. theol. gr. 253. Laudatur praeterea infra in Nov. XXVII Alexii Comneni, nec non a Bals. in Resp. 59 (ed. Rhalli IV p. 492) et Harmenop. in scholio ad Epit. can. in JGR. I p. 7. — Balsamonem sequuti ediderunt Bonetid. p. 36, Leucl. post Syn. p. 54 et in JGR. I p. 120. — Et Balsamon quidem sic habet: Χάρω δὲ τοῦ κανονικοῦ καὶ τῶν ὑπὲρ χειροτονίας διδομένων συνηθειῶν ἐνεργεῖ μέχρι τοῦ νῦν χρυσόβουλλον τοῦ αἰοῦμένου βασιλέως κυρίου Ἰσαακίου τοῦ κομνηνοῦ, οὕτως ἔχον ἐν μέρει· „Τυποὶ — τῇ βασιλείᾳ μου“. σὺν τῶ τοιοῦτῳ δὲ χρυσοβούλλῳ τυπικῶ γέγονε καὶ σημεῖωμα συνοδικὸν κατὰ τὴν ἐ' τοῦ νοεμβρίου μηνὸς τῆς ε' ἰνδ. παρὰ τοῦ ἀγνωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου νικολάου παρακελευόμενον κατὰ τὸ τοιοῦτον χρυσόβουλλον δίδοσθαι τὰ κανονικὰ καὶ τὰ ὑπὲρ χειροτονίας. Plenius Harm. refert, chrysobullum illud primum decreto synodico patriarchae Michaelis Cerularii (1043—1059) et postea demum decreto Patriarchae Nicolai Grammatici (1084—1111) confirmatum esse. Quod autem Mortreuil III p. 134 Balsamonem erroris hac in re arguit, nulla idonea ratio est. ² Cf. Justiniani Nov. 123 c. 16. ³ Leucl. in marg. τούτους.

τρία δὲ ὅτε χειροτονεῖ αὐτὸν διάκονον, καὶ ἕτερα τρία ὅτε πληροῦ⁴ αὐτὸν ἱερέα ἦτοι πρεσβύτερον.

β'. Ὡσαύτως καὶ ὑπὲρ τοῦ κανονικοῦ⁵ ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χωρίου λ' καπνοὺς νόμισμα ἐν χρυσοῦν ὅμοιον, ἀργυρᾶ δύο, κριὸν ἓνα, κριθῆς μόδια ἕξ⁶, οἴνου μέτρα ἕξ, ἀλεύρου μόδια ἕξ, καὶ ὄρνιθας⁷ τριάκοντα· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος κ' καπνοὺς τὸ διμοιρον τοῦ νομίσματος, καὶ ἀντὶ τῶν β' ἀργυρῶν ἀργυροῦν α'⁸, μέσαρνον ἐν, κριθῆς⁹ μόδια δ', οἴνου μέτρα δ', ἀλεύρου μόδια δ' καὶ ὄρνιθας¹⁰ κ'. ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος ι' καπνοὺς χωρίου ἀργυρᾶ ε', ἀρνίον¹¹ ἐν, κριθῆς¹² μόδια β', οἴνου μέτρα β', ἀλεύρου μόδια β' καὶ ὄρνιθας¹³ ι'· καθὼς καὶ ἐν τοῖς σιγίλλοις¹⁴ τῶν παλαιῶν πρακτικῶν¹⁵ ἀναγράφεται, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ὄλων θεματικῶν παρέστησε τῇ βασιλείᾳ μου.

NOV. II.

Imp. Constantini Ducae,

quod imperator thronorum praesidentiam mutare non possit¹.

(A. 1065.)

Οἱ θεοφιλέστατοι μητροπολίται ἐδεήθησαν τῆς βασιλείας μου, ἀγιώτατέ μου δέσποτα, ὅτι οἱ μητροπολίται σύγκελλοι καὶ

⁴ Nonnulli Codd. ποιεῖ.⁵ De canonico cf. Coteler. Mon. eccl. gr. II p. 404.⁶ Alii κριθῶν, alii καρπὸν μολδους ἕξ.⁷ Alii ὄρνιθια.⁸ Numerus α'

apud Bonif. et Leuncl. deest: hic autem in marg. habet ἀργυρᾶ ι'. Sed ratio postulat, ut legatur: ἀργυροῦν α' ἢ i. e. ἐν ἡμισυ.

⁹ Alii κριθῶν, alii καρπὸν.¹⁰ Al. ὄρνιθια.¹¹ Al. ἄρνα.¹² Leuncl. in marg. κριθαρίου.¹³ Al. ὄρνιθια.¹⁴ Al. σιγίλλοις.¹⁵ Al. πρακτικῶν, al. πραϊτόρων.

¹ Hoc χρυσόβουλλον primi ediderunt ex Cod. Vind. hist. gr. 34 (olim 53) Bballis et Potlis in Coll. can. V p. 274. Controversiam de praesidentia thronorum sub Romano Argyro coepisse notant ex Cedreno ed. Bonn. II p. 486. Caeterum in Cod. Vind. haec praemittuntur: Τοῦ μητροπολίτου ἐκείνου τῆς μητροπόλεως ἀθηνῶν νικολάου τοῦ ἀγιοθεοδωρίτου τιμηθέντος προστάξει βασιλικῇ διὰ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ ὑπερτίμου, καὶ σπουδάσαντος μεταπεσεῖν ἀπὸ τοῦ λαχόντος τόπου τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ προκαθῆσθαι πάντων τῶν ἀρχιερέων διὰ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, γέγονεν ἀμφιβολία μεγάλη παρὶ τε τῆ βασιλικῆ βήματι καὶ παρὰ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ χάριν τούτου μέσον τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀθηνῶν. καὶ ὁ μὲν ἀθηνῶν ἐξῆρτο τῆ παρόντι κανόνι (scil. Syn. Trull. c. 39), διοριζομένῳ ἀκολουθεῖν τοὺς ἐπισκόπους τοῖς διοριζομένοις παρὰ τοῦ βασιλέως χάριν ἐνοριῶν, καὶ τῇ κρατούσῃ συνηθείᾳ χάριν τοῦ γίνεσθαι τοὺς μητροπολίτας διὰ βασιλικῆς προσταγματος, καὶ

πρωτοσύγκελλοι πειρῶνται διὰ τῶν συγκλητικῶν τιμῶν ἀλλάξαι τοὺς σεβασμίους θρόνους. καὶ τί ἐξουσίαν ἔχει ὁ βασιλεὺς ἢ τὸ συγκλητικὸν ἀξίωμα ἀμείβειν θρόνους, οὓς ὁ θεὸς διὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων πατέρων ἔταξε; τοῦ γὰρ βασιλέως ἰσταμένου μετὰ φόβου καὶ τρόμου (ἐάν ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ βασιλεὺς) καθεζομένου τοῦ ἱερέως, πῶς δύναται ὁ ἰστάμενος χαρίσασθαι τῷ καθεζομένῳ ὑψηλότερον θρόνον, καὶ ὁπότε οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἱερέως πτωχοῦ ζευγηλατοῦντος ἢ καὶ ποιμαίνοντος, ὡσπερ ἦν καὶ ὁ ἐν ἁγίοις μέγας σπυρίδων ὁ θρυλλούμενος; λοιπὸν ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔνθα καὶ ὁ ἀγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης τυγχάνει, ἐν τε συνόδοις καὶ στάσεσι καὶ δικαστηρίοις, ἐν τε καθέδραις καὶ τοῖς λοιποῖς, ἔξει τὸν θρόνον ἕκαστος, ὃν δέδωκεν αὐτῷ ἡ ἅγια σοφία, ἣτις ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου. καὶ ὥσπερ δέδωκεν ἐκεῖνος θρόνον, τίς ἀφαιρήσεται ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀποστερήσεται; ἐν δὲ τῷ παλατίῳ ἔξει τὴν τιμὴν ἕκαστος τὴν ἐν τῇ συγκλήτῳ τυπωθεῖσαν αὐτῷ. πιστευσον γὰρ μοι ὅτι καὶ φρενῆς τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐδὲ οἱ ἀγιώτατοι μητροπολίται πρωτοσύγκελλοι καὶ σύγκελλοι οὐδὲ ἐμοῦ κατανεύσαντος ἀνέξονται τοῦτο ποτε. ὅμοιοι γὰρ εἰσιν ἅπαντες τῇ ὁμηγύρει τῶν ἁγίων καὶ πανενδόξων ἀποστόλων· καὶ οὓς ἔταξεν ὁ χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ μυστικῷ καὶ ζωοποιῷ δέλπνῳ καθεσθῆναι καὶ δειπνῆσαι, τίς δύναται ἀμείψαι τὴν καθέδραν ἐκείνων; ἡ δὲ παρούσα σήμερον ἀντίτυπός ἐστιν ἐκείνης, ὡς ἔχω καὶ ὡς πιστεύω. ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἅγιοι μητροπολίται σύγκελλοι καὶ πρωτοσύγκελλοι ἵνα τοῦτο φέρωσι βαρέως, πειθόμενοι τῷ μεγάλῳ παύλῳ πράξαντι καὶ διδάξαντι· „ὄσος μὲν εἶ, τοσοῦτον ταπεινοῦ σαυτὸν“, καὶ πρὸ τούτου τοῦ δεσποτικῷ δήματος διδάσκοντος πάντας ἡμᾶς τό· „ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται“. τίς εἶδε, τίς ἤκουσε τοιαύτην εὐκολίαν καὶ ὁδὸν εἰσάγουσαν εἰς ζωὴν; εἰ τοί-

οῦτω τὸν μέχρι τοῦ χθὲς ἰσχυρὸν τόπον ἐν ἐπισκόποις ἔχοντα προκαθῆσαι τῶν ὄλων ἐπισκόπων· ἀλλὰ μὴν καὶ ἑτέρᾳ συνηθείᾳ, τῇ ἐκχωρούσῃ τοὺς ἐπισκόπους ἀκολουθοῦντας μετὰ τοῦ βασιλέως ἱερουργεῖν παρ' ἑνορίας, ὅταν διὰ βασιλικῆς προσταξέως ἐκχωρηθῶσι τοῦτο ποιεῖσθαι. οἱ δὲ ἀδεύοντες τῷ ἀθηνῶν ἀρχιερεῖς, τῷ ζ' κανόνι τῆς παρουσίας συνόδου (scil. Syn. Trull.) χρησάμενοι καὶ ἑτέροις κανόσι, ἀλλὰ μὴν καὶ προσταγμάτι τῷ βασιλέως κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ δ' οὐκα, ἀναγράφῃσι ὅτι ἐν πίνακι παρὰ τοῖς κατηχομένοις τῆς ἀγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἔνθα αἱ σύνοδοι γίνονται, τὸ ἀμφίβολον ἔλυσαν. τὸ δὲ τοιοῦτον βασιλικὸν πρόσταγμα ἔχει κατὰ ῥῆμα οὕτως· Sequuntur jam, quae supra edita sunt.

νον εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν καὶ ἐμὲ καὶ τὴν ἀγιοσύνην σου (ἦν γινώσκω ἐγὼ) ἐδοκίμασεν, εὗρεν ἂν καθίσαντας ὅπου ἐκέλευσε, μέχρις ἂν ἔσωσεν, ὡς ἐν τῷ βαλαὰμ ἀναγινώσκειται· καὶ οὐ φαίνεται πολλῆς ἐξηγήσεως, ὅτι ἐποίησαν βασιλεῖς δεικνύοντας ἑαυτοὺς μαθητὰς τοῦ χριστοῦ· ἐγὼ ὀλίγον ἐνέτυχον τοῖς κανόσιν, ἀλλ' εὗρον γεγραμμένον, ὅτι ὁ μὴ στοιχῶν πᾶσι τοῖς τυπωθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀναθέματι ὑποκείσθω· ἢ τίς ἐστὶν οὕτω τολμητίας καὶ ἀλαζῶν καὶ ἀνθάδης, ἵνα παρασειῇ ἐν ῥῆμα τῶν θείων κανόνων ἐκείνων; εἰ δέ τις ἐτόλμησε καὶ τοιοῦτον, ἴσως ἠγνόησε τοὺς κανόνας ἢ ἐπελάθετο, καὶ ἴλεως αὐτῷ γένοιτο ὁ κύριος ὡς ἀγνοήσαντι. Ὅπερ δὲ θέλω ἐρωτῆσαι, ἀποκριθῆτω μοί τις τῶν ἀπάντων. Ἐὰν γένηται μητροπολίτης λιτὸς πρωτόθρονος εἰς καισαρείαν καὶ ἕτερος εἰς ἔφεσον, γένωνται δὲ σύγκελλοι εἰς θεσσαλονίκην ἢ ὑδροῦντα, ἄρα προκαθίσουσι τοῦ καισαρείας ἢ τοῦ ἔφεσου; ὅμως ἂν θέλη τίς καινοτομεῖν τὸ θεῖον καὶ βλασφημεῖν καὶ ἀνατρέπειν τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ θεοφόρων πατέρων, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν. εἰς δὲ τὸ καλάτιον ἐχέτω τὴν τιμὴν ὁ σύγκελλος καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια.

Ἀποτεθήτω οὖν ἡ παροῦσα γραφὴ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἂν ἡ δῆλη καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ τοιαύτη πρόσταξις καὶ οἰκονομία τῆς βασιλείας μου· ἥτις καὶ τῇ διὰ κινναβάρους ὑποσημασίᾳ καὶ τῇ διὰ χρυσῆς βούλλης σφραγίδι τυπωθεῖσα ἐξέτεθῃ μηνὶ μαΐῳ ἰνδ. γ'².

NOV. III.

Imp. Constantini Ducae
de dotis privilegio¹. (Inter 1059—1067.)

Τοῦ βασιλέως κυροῦ. κωνσταντίνου τοῦ δούκα νεαρᾶ.

Ἰατέον ὅτι ὁ δούκας ὁ βασιλεὺς λύσιν ἐποίησε πρὸς ἀνα-

² Cod. Vind. addit: ζῆται ὀπισθεν εἰς τὸ ε' στοιχεῖον (sc. Matthaei Blastaris) καὶ κανόνα ἰβ' τῆς δ' συνόδου ἀνατρέποντα τοῦτο.

¹ Hujus rescripti epitome, quae sequitur, extat in appendice operis Michaelis Attalensis, v. c. in Codd. Paris. 1385 A, Bodlej. 264, Vind. jur. gr. 3. Primus edidi in Delin. hist. JGR. p. 119. Laudatur etiam in Ecloga lib. 1—X Basil., et quidem lib. I tit. 2 sic: „εἰ χρεωστῆί τις προῦκα τῇ ἰδίᾳ γυναικί, ἐστὶ δὲ ἔνοχος καὶ τῷ δημοσίῳ, καὶ ἔλθοι καὶ ὁ δημόσιος ἀπαιτεῖν τὸ χρέος καὶ ἡ γυνή

γραφὴν ἀντιγραφείσαν σεκρετικῶν³, ἐν ἣ ποιεῖται διαστολήν τινα περὶ τῆς προτιμήσεως τῆς προικὸς τῆς κατὰ τοῦ δημοσίου τυγχανούσης, ὅποταν ἡ προῖξ προγενεστέρα τυγχάνῃ. ἐπὶ γὰρ καὶ μόνοις τοῖς φαινομένοις τῆς προικὸς πράγμασι προτιμᾶσθαι βούλεται τὴν γυναῖκα τοῦ δημοσίου, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τοῖς μὴ φαινομένοις, τουτέστιν ἐπὶ τοῖς ῥητῶς ἐν τοῖς συμφώνοις τῆς γυναικὸς ἀναγεγραμμένοις· τὰς δὲ σωπητὰς ὑποθήκας τῆς ἀνδρώας οὐσίας κατὰ τοῦ δημοσίου ἐνισχύειν ἀπαγορεύει, ἐν οἷς δηλονότι τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὑπαρξίν ἐνοχον σχῆ ὁ δημόσιος· καὶ οὐδὲ τὴν γυναῖκα δέχεται λέγουσαν ἐκ τῶν προικιμαίων νομισμάτων αὐτῆς ἡγοράσθαι τόδε τὸ πρῶγμα, εἰ μὴ ῥητῶς αὐτὸ ἐν τοῖς συμφώνοις διώρισται. ταῦτα δὲ διατέτακται οὕτως παρὰ τοῦ μνημονευθέντος βασιλέως διὰ τὰς εἰλωθίας συμβάλειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις περιουσίας κατὰ τοῦ δημοσίου, καὶ δόλον συμπλεξουσῶν πολλάκις καὶ τῶν γυναικῶν³ τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι καὶ λεγουσῶν καταναλωθῆναι παρ' ἐκείνων τὰς σφετέρας προίκας, ἣ καὶ σκεπτομένων ψευδῶς ἐκ τῶν προικιμαίων πραγμάτων τόδε τὸ ἀκλήτων ἐωνῆσθαι. ἣ οὖν τοιαύτη λύσις τοῦ δούκα κρατεῖ σήμερον ἐν τύπῳ νεαρᾶς διατάξεως καὶ τὸ ἐνεργὸν ἔχει.

NOV. IV.

Imp. Constantini Ducae
aurea bulla de episcopatu Basileensi¹.

Non extat.

ζητούσα τὴν προῖκα ὡς δαπανηθεῖσαν, νικᾷ ὁ δημόσιος ἀδιαστίτως σήμερον ἀπὸ νεαρᾶς τοῦ βασιλέως τοῦ δούκα“. — Caeterum controversia illa: an fiscus dotem vincat, quomodo a Graecis tractata fuerit, videre est ex Tractatu de debitis, quem edidi in Heidelberg. Jahrb. 1841 p. 542. ² Paris. 1385 A: σεκρετικόν. ³ Idem: συγγενῶν, quod omnia emendandum erat.

¹ Laudatur in epistola synodali Patriarchae Nicolai (apud Leuncl. JGR. I p. 278 et in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 71): „ὕπομνήματι τε πέφρακται τοῦ μακαρίτου βασιλέως τοῦ δούκα, ὅστις τὴν τοῦ βασιλείου ἐπισκοπὴν εἰς μητροπολιτικὸν ἀνήγαγε δίκαιον, διορισμένῳ τῷ θανάτῳ τοῦ τιμηθέντος μητροπολίτου εἰς ἐπισκοπὴν κατεσπᾶσθαι τὴν εἰρημένην ἐκκλησίαν· μὴ ἐπαισχυνθέντος ἴαν νουνεγῶς τοῦ βασιλέως τὸ εἰκεῖον ὀλίσιθμα καὶ τὴν ἀγνοίαν καὶ θριαμβεῦσαι καὶ διορθώσασθαι“.

NOV. V.

Imp. Eudociae

decretum de insterstitio aedificiorum servando¹. (A. 1067.)*Non extat.*

NOV. VI.

Imp. Michaelis Ducae

de tempore, intra quod juramentum praestandum sit¹. (A. 1075.)

Μηνὶ ὀκτωβρ. ἡ' ἰνδ. ιγ'² κατεστρώθη ὑπομνηστικὸν βεβουλλωμένον καὶ ὑπογεγραμμένον τοῦ πρωτοπροέδρου κυροῦ κωνσταντίνου καὶ δρουγγαρίου τῆς βίγλης πρὸς τὸν βασιλέα κῦριν μιχαήλ τὸν δούκα. περιέχει οὕτως·

Τολμῶν ὁ ἀνάξιος καὶ πανευτελῆς δοῦλος τῆς κραταιᾶς καὶ ἁγίας βασιλείας σου ὑπομνήσκω. δέσποτα μου ἄγιε, ἀμφιβολία [τῷ δικαστηρίῳ ἐνέπεσε]³ οὐ νῦν πρῶτον⁴ στασιασθεῖσα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν παλαιῶν δικαστῶν ζητηθεῖσα, ἄλντος δὲ καταλειφθεῖσα μέχρι τοῦ νῦν διὰ τὸ μὴ εὐρίσκεσθαι νόμον τὸν ταύτην ἐξομαλλίζοντα. ἔστι δὲ αὕτη. ἦν ἵκα παραχθῶσι μάρτυρες

¹ Tipucitus LIX, 2 (cf. Basil. ed. Heimb. V p. 224 not. n): γίνωσκε, ὅτι ρ πόδας ὀφείλει ἀπέχειν ὁ κτίσας, ὡς διωρίσατο τοῦτο ἡ βασίλισσα εὐδοκία ἢ τοῦ δούκα σύνευτος. ἐγένετο δὲ ὑπόμνημα περὶ τούτου τῷ θαλασσηνῷ θεοδώρῳ καὶ πρωτονοβελισσίμῳ, συνελθόντων εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην τοῦ τε νομοφύλακος τοῦ δολ. (?) καὶ τῶν κριτῶν τοῦ ἱπποδρόμου πάντων.

² Haec Michaelis Ducae Novella extat in Cod. Bonon. B, IV, 67: relatio autem, quam praemisi, forte fortuna servata est in Paris. 2872. Hanc et illam primus edidi in Delineatione hist. JGR. p. 120 sqq. Appendix Mich. Attal. epitomen (Nov. III, quae supra habetur, subjectam) praestat hanc: Ἐτέρῃ νεαρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κυροῦ μιχαήλ τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ οἱ μέλλοντες ὑποσχέιν δοκον ἐξ ἀποφάσεως δικαστικῆς ἢ δέχεσθαι ἀποδιδόμενον καλούμενοι πολλαῖς ὑπερετίθεντο, καὶ ἀπὸ τούτου συνέβαινε τὸν ἐκβισαμὸν τῆς δίκης παραβιβάζεσθαι καὶ παρέλκεσθαι μέχρι πολλοῦ, νεαρὰν διάταξιν ὁ μνημονευθεὶς ἐξέθετο βασιλεὺς, ὥστε γίνεσθαι τρεῖς ἐπιφωνήσεις ἑγγράφους προστάξει δικαστικῆς πρὸς τὸν ἀναποδίζοντα ἐξ ὑπερθέσεως πρὸς τὸν ὄρκον, [κᾶν] μὴ ὑπακούσῃ ἀλλ' ἐπιμείνῃ ἀπειθῶν καὶ παρέλθῃ τὸ τρίτον (ἰ. τρίμηνον), μηκέτι εἶναι χρεῖαν τοῦ ὄρκου, ἀλλὰ καταδικάζεσθαι τὸν τοιοῦτον ἀνωμοτί. — Denique Novella, de qua agimus, laudatur in schol. Basil. ed. Heimb. II p. 573.

³ Cod. γ'. ⁴ Cod. ἀμφιβολίαν, post quod verbum lacuna dimidiae lineae est.

⁵ Cod. πρώτης.

παρὰ τοῦ ἐνὸς μέρους καὶ δοθῶσιν αἱ τούτων φωναὶ, ἀδιάβλητα δὲ μείνωσι τὰ τοῦ μάρτυρος αὐτοῦ δι' ἀντιπαραγωγῆς ἢ διαβολῆς μὴ περιτρεπόμενα, ὄρκος τούτοις ἐπάγεται. ἀπειθοῦντος δὲ τοῦ ὀφειλοντος δέξασθαι τὸν ὄρκον, διὰ τὸ μὴ τὴν δίκην ἴσως ἐθέλειν τοῦτον πέρασ λαβεῖν, οἱ μὲν τῶν δικαστῶν λέγουσιν, ὅτι ἐπιφωνήσεων ἐπάνω⁵ γενομένων καὶ τριῶν τριακονθημέρων παρερχομένων, μετὰ τὴν τούτων διάφθυσιν ὁ μὴ βουλόμενος τὸν ὄρκον δέξασθαι ἔκτοτε τοῦτον ἀνακαλεῖσθαι οὐ δύναται. ἕτεροι δὲ φασιν, ὅτι ἐὰν ἡ μαρτυρία δοθῇ χρηματικῆς οὐσῆς τῆς ὑποθέσεως, ἐπεὶ αἱ χρηματικαὶ δίκαι ἐντὸς τριετίας ὀφείλουσι τέμνεσθαι, δυνατόν καὶ τὸν ὄρκον παρεκτείνεσθαι ἄχρι τῆς τῶν τριῶν ἐνιαυτῶν παραδρομῆς· τούτων δὲ διερχομένων οὐ πρὸς ἰσχύος ἐστὶ τῷ τὸν ὄρκον ὀφείλοντι δέξασθαι ἀνακινεῖν καὶ αὐθις τὴν δίκην· ἐπάγεται γὰρ τῷ παρεκτείνοντι δικαστῇ ἐπὶ πλέον τῶν τριῶν ἐνιαυτῶν ἀπὸ τοῦ νόμου ποιηή. ἄλλοι δὲ πάλιν τῶν δικαστῶν, καὶ ἄχρι τριακονταετίας δυνατόν εἶναι ἀνατιθέσθαι⁶ τῶν μαρτύρων τὸν ὄρκον, ὅτι καὶ αἱ διηγεκεῖς ἀγωγαὶ τῇ τριακονταετίᾳ παύοντα, καὶ δυνατόν ὄρκου ἀγωγὴν περὶ τούτου ἔχειν ἄχρι τριακονταετίας [τὸν ὀφείλοντα δέξασθαι αὐτὸν]⁷, εἴ γε οἱ μάρτυρες ζῶσι, καὶ τὸν ὄρκον τοῦτον ζητεῖν. τὴν οὖν τοιαύτην ἀμφιβολίαν διὰ τὸ μὴ εὐρίσκεσθαι τὸν νόμον ὡς προδιεληπται τὸν ταύτην διατέμνοντα, τῇ κραταιᾷ καὶ ἀγία βασιλείᾳ σου ἀναφέρω, ἵν' αὕτη ὡς ἀπὸ τῶν νόμων ἔχουσα τὴν ἐξουσίαν τὰ διαμφιβαλλόμενα τοῖς δικασταῖς τέμνειν, ὅπερ εὐδοκεῖ, διορίσῃται, καὶ ἀντὶ νόμου ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἢ πρόσταξις αὕτη κρατῇ, οἱ δὲ πρὸς ταύτην ὡς στάθμην δρωῦντες τῶν πολλῶν ὅσον τὸ ἐπὶ τούτῳ κεφάλαιον διενέξωμεν ἀπαλλαγῶσιν. ὡς δοῦλος ἀνάξιος τολμήσας ὑπέμνησα.

Ἡ νεαρὰ τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυροῦ μιχαὴλ τοῦ δούκα ἢ περὶ τῆς τριακονθημέρου προθεσμίας τοῦ ὄρκου ἐξ ἀναφορᾶς κωνσταντίνου πρωτοπροέδρου τοῦ γεγονότος μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης ἐξενεχθεῖσα, περὶ τοῦ παύσασθαι τὴν δίκην καὶ λύεσθαι, ἐὰν, ἀποφάσεως γενομένης δικαστικῆς προβῆναι ὄρκον, γίνωνται διαμαρ-

⁵ Cod. ἐπιφωνητέων ἐπάνω. Conjeceram olim ἐγγράφων, nunc ἐπιφωνήσεων ἐπάνω scripsi. Sed et ἐπ' αὐτῇ legi poterit. ⁶ Cod. ἀνατιθέσθαι.

⁷ In Cod. lacuna dimidiatae lineae, et paulo ante δύναται scriptum est.

τυρίαι τριακονθήμεραι γ' και οὐ πεισθῶσι τελέσαι τοὺς οἱ δικαζόμενοι ἢ τυχόν οἱ μεμαρτυρηκότες.

Καλή σου ἡ ὑπόμνησις και ἀτεχνῶς τῆς σῆς πολυπειρίας τε και φρονήσεως ἐπαξία. πρὸς ἄλλην γὰρ και ἄλλην μερίζομένων γνώμην τῶν δικαστῶν εἰκὸς ἐπὶ πολὺ ἢ μᾶλλον διὰ παντὸς τὰς κινουμένας δίκας κυμαίνεσθαι, ὅτε ὄρκῳ τὴν λύσιν ἀλλὰ μὴ ἄλλως δέξασθαι δεόν αὐτάς, και ἀθανάτους μένειν, μικροῦ και ἀλύτους. εἰ γὰρ και πρὸς ἀλλήλους ἐτεροδόξως ἔχουσι και ἄλλοίως ἐκατέρων αἱ γνώσεις, ἀλλὰ γε και νόμοις και λογισμοῖς συγκεκρότηνται ἰσχυροῖς, ὡς δοκεῖν ἐκάστην ἀκαταγωνιστὴν εἶναι αὐτῶν και μὴ τῆς ἐτέρας ἠττᾶσθαι και ὑποπίπτειν μικρόν.

α'. Ὅμως εἰ και οὕτως ἔχουσιν, ὡς προλέλεκται, ἀλλὰ προτίθῃσιν ἢ βασιλεῖα τὴν πρώτην αὐτῶν, και ταύτῃ τῶν ἄλλων προστίθεται μᾶλλον, και τὴν παρ' ἑαυτῆς χαρίζεται γνώμην αὐτῇ, και βούλεται δίκης ὄρκῳ μελλούσης δέχεσθαι τὴν τομὴν, παρ' οὗ ἂν και ὀφείλοι τελεσθῆναι οὗτος, εἴτε παρὰ μαρτύρων ἀδιαβλήτων μερόντων, εἴτε και δι' ἀντιπαραστατικῶν ἐτέρων μαρτυριῶν ἀκαταγωνιστῶν διαμενουσῶν ἕως τέλους, εἴτε και παρὰ τοῦ διώκοντος ἢ τοῦ φεύγοντος, μὴ εἰς μακρὸν παρατείνεσθαι τὴν τῆς δίκης τομὴν, μὴδ' ἄχρι τριετίας ἢ τριακονταετίας τὸν ὄρκον ἀναρτᾶσθαι, ὡς ἔνιοι λέγουσι τῶν κριτῶν, ἀλλὰ διαμαρτυρίας στέλλεσθαι πρὸς αὐτοὺς τρεῖς τριακονθήμερους, και τηνικαῦτα ἢ τῶν μαρτύρων ἀπειθούντων τελέσαι τὸν ὄρκον, ὃν ἐψηφίσαστο δοῦναι ὁ δικαστῆς, ἢ τοῦ μέλλοντος δέξασθαι τὸν ὄρκον αὐτῶν, ἢ πάλιν* τοῦ διώκτου ἢ τοῦ φεύγοντος παρομοίᾳ χρωμένου τῇ ἀπειθείᾳ και ὑπερτιθεμένου αὐτὸν, πάνεσθαι τὴν δίκην, και ἔχειν τὰ νικητήρια ἀπὸ τοῦ κριτηρίου τοῦ σοῦ ἢ και παντὸς ἐτέρου δικαστηρίου κατὰ τοῦ ἐκόντως^ο ὑπερτιθεμένου και τὸν ἀντιπαλαμώμενον ἐπίτηδες τριβοντος ὡς εἰπεῖν.

Τὸ γὰρ παρὸν πρόσταγμα τῆς βασιλείας ὡς καινόν τι διάταγμα ἐπὶ πάσαις ὀφείλει ταῖς τοιουτοτρόπως μελλούσαις λυθῆναι δίκαις κρατεῖν και ἐπὶ παντὸς πολιτεύεσθαι οὕτως δικαστηρίου, ἐξ αὐτῆς [τῆς] ἀρχῆς τοῦ εἰσιεῖναι μέλλοντος ὀκτωβρίου μηνὸς τῆς παρούσης γ' ἐπινημῆσεως τοῦ 5^{ου} πρὸς ἔτους, σοῦ τοῦ πρωτοπροέδρου κωνσταντίνου και μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βέγλης διαπεμπομένου πρὸς πάντα τὰ δικαστήρια, ὥστε εἶδῃσιν πάντας λαβεῖν τῆς καινῆς ταύτης νομοθεσίας τῆς βασιλείας

* Cod. αὐτοῦ ἢ παλ.

^ο Cod. ἐκόντους.

μον. τὸ δὲ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδ. ιγ' δι' ἐρυθρῶν τοῦ βασιλέως γραμμάτων καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς.

NOV. VII.

Imp. Michaelis Ducae

de his, quibus castra concessa sunt¹. (Inter 1071—1078.)

Νεαρὰ τοῦ βασιλέως κηροῦ μιχαὴλ τοῦ δούκα Θεοπί-
ζουσα τοὺς κάστρα λαμβάνοντις οἰουσιδήτινας κἄν ὅπως
ταῦτα λάβωσιν, ἐφ' ἐνὶ προσώπῳ ταῦτα κεκτῆσθαι, καὶ
οὔτω νοεῖσθαι τὰς δωρεάς.

NOV. VIII.

Imp. Michaelis Ducae

aurea bulla de episcopatu Basileensi¹.*Non extat.*

NOV. IX.

Imp. Michaelis Ducae

aurea bulla de metropoli Neocaesariensi¹.*Non extat.*

¹ Rubrica tantum, quae sequitur, in Cod. Paris. gr. 1277 fol. 261 verso servata est.

¹ Laudatur in epistola P. Nicolai in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 71.

¹ Laudatur ibid. p. 72. — Caeterum Bonetid. p. 37 Novellam Michaelis Ducae ex Harm. III, 3, 112 affert, eumque sequutus est Mortreuil III p. 139. Sed rectius in edit. Heimbachii legitur νεαρὰ τοῦ καίσαρος μανουήλ. Cf. enim infra Nov. LXVII.

NOV. X.

Imp. Michaelis Ducae

rescriptum, quo confirmatur decretum patriarchae Jo. Xiphilini a chartophylace editum de nuptiis ob affinitatem quinti gradus prohibendis¹.

Τὸ κριθὲν παρὰ τοῦ τιμιωτάτου χαρτοφύλακος καὶ μᾶλλον ἐπὶ κωλύσεως γάμδου οὕτω μενεῖ, ὡσπερ ἐκρίθη.

NOV. XI.

Imp. Nicephori Botaniatae

de relevatione fiscalium debitorum¹. (A. 1078.)

Non extat.

NOV. XII.

Imp. Nicephori Botaniatae,

ne poena gladii intra XXX dies a sententia infligatur, et de aliis capitulis¹. (A. 1080.)

Χρυσόβουλλον τοῦ βασιλέως κυροῦ νικηφόρου τοῦ βοτανειάτου, τὸ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀποτεθὲν, περὶ τε τοῦ μὴ ἔσωθεν τῶν λ' ἡμερῶν γίνεσθαι σωματικὴν ποινήν· καὶ περὶ τοῦ τοὺς ὑπηρετοῦντας τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτῶν μετὰ τὸ αὐτοὺς τῆς βασιλείας ἐκσιτῆναι μὴ ἐκπίπτειν τῶν διαφερόντων αὐτοῖς, καὶ δημοσιεύεσθαι ταῦτα καὶ τότε² ἄνευ αἰτίας εὐλόγου ἢ ἐννόμου τινός· καὶ περὶ τοῦ καθ' ἕκαστον

¹ Laudatur in sententia patriarchali Jo. Xiphilini ed. Rhalli V. p. 55. Possis et Constantino Ducae vindicare.

¹ Bonetid. p. 38 ex Zonara ed. Paris. p. 291 refert: „πρῶτον ἅπασι παρέσχε τὸ φιλοτιμία, τὰς εἰς τὸ δημόσιον ἀπάντων κοινῶς ὀφειλὰς ἐπιμετῶν ἀπροσδιορίστως, καὶ χρεοκοπίαν τούτων θεσπίσματος μεγαλοπρεπῶς ἐργασάμενος“.

¹ Extat in appendice Synopseos tertiae classis. Eandem reperi in Cod. τῶν ἱβήρων 12. Primus edidit Witte in *Ἀνέκδ.* ed. Heimb. II p. 279, ex Cod. Paris. gr. 1351. ² Witte conj. καὶ τοῦτο.

τετράμηρον τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν πατριάρχην τῶν ἐξο-
ρίστων ὑπομιμνήσκειν.

Ἦπλισε καὶ μελίττας ἢ φύσις κέντρω³, καὶ κατὰ τῶν ἐπιόν-
των ταύτας ἐστόμωνσεν, οἷκ' ἐξωθέν ποθεν ἐπισχύσασα, ὃ δὲ λέ-
γεται ἀφ' ἐστίας χαρισταμένη τὴν ἄμυναν· ἀλλ' οὐχὶ τῆς παν-
τευχίας ταύτης καὶ ὁ τούτων μετέλιπε βασιλεὺς, ταῖς δὲ κεν-
τροφόροις ταύταις ὡς δορυφόροις περικυκλούμενος ἐξωθέν,
αὐτὸς τῆς τοῦ κέντρου βολίδος γυμνὸς ἐν μέσαις αὐταῖς ἀνα-
στρέφεται· δηλοῦντος οἶμαι τοῦ λόγου, μὴ δεῖν περὶ τὸν κρα-
τοῦντα φαίνεσθαι τὸ λυποῦν, μηδ' εὐθετον εἶναι τοῦτον πρὸς
τὸ πλήττειν ἐτοιμῶς καὶ κεντᾶν τὸ ὑπήκοον. νυνὶ δὲ τοσοῦτον
ἔργοι τῶν ἀνθρώπων κατεστράφησαν τῷ θυμῷ καὶ τῷ ἀλόγῳ
μέρει κατεχαρίσαντο τῆς ψυχῆς, ὥστε παρεμπεισοῦσης προφά-
σεως, οἷα πολλὰ φιλεῖ συμβαίνειν ἐκάστοτε, οὐδὲ μαλακὸν φρο-
νοῦντες οὐδὲ συμπαθεῖς καὶ φιλόανθρωπον, τῷ δὲ τῆς ἀρχῆς
ἀπορησάμενοι κράτει καὶ ἐκ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς κρατή-
ρος πολὺ τὸ τοῦ θυμοῦ ἀρυσάμενοι μέθυ, εὐθὺ κατὰ τῶν ὁμο-
φύλων νεανιεύονται, καὶ ἀποτομῆς κερασάμενοι τὴν ἀπόφασιν
οὐ τῇ ἐσύστερον σκέψει τὸ πρᾶγμα διδόασιν, οὐδὲ παλιμβου-
λίᾳ καὶ κρείττονι λογισμῷ μεταθέσει κλίνουσιν ἐκ τούτου εἰς
τοῦτο, ἐκ τοῦ ἀπηνοῦς δηλαδὴ ἐπὶ τὸ φιλόανθρωπον, ἀλλὰ κα-
θαπερεὶ τῆς τιμωρίας ἀρπάζοντες τὸν καιρὸν καὶ ἀνθρωπείας
σάρκας μονοῦ διαμασήσασθαι σπεύδοντες, εὐθὺς καὶ τὸ τέλος
τῇ ἀποφάσει συναναμιγνύουσι, καὶ τῶν θυμῶν ζεόντων εἰσέτι
θερμὸν τῶν βασιλικῶν ὁ δῆμιος τὸ ξίφος ἐπανατείνεται καὶ
καταφέρει τὴν πληγὴν· πρᾶγμα κομιδῇ ἀπάνθρωπόν τε καὶ
ἀφιλόανθρωπον. ἢ γὰρ ὑπερζέοντος τοῦ θυμοῦ τὸ δικάζεσθαι
καὶ τῷ θυμικῷ μέρει καταδυναστευομένου τοῦ κρατοῦντος ἢ
ἀκριβῆς περιήρηται γνώσις, κἀντεῦθεν ἀθῶον αἷμα ἐπὶ γῆς
ἀφορᾷ ἐκχεόμενον ἥλιος· ἢ τοῦ πάθους ἴσως ὑπολωφίσαντος
μετεβουλεύσατο μὲν τι χρηστὸν ὁ βασιλεὺς καὶ σωτήριον, καὶ
τὸ αὐστηρευόμενον ὑπανεῖς ἀφεῖναι τῷ κατακρίτῳ παρεκλεύ-
σατο τὴν σφαγὴν, ὃ δὲ τοῖς δημίοις προκαταλειφθεῖς* καὶ τὸ
τραχὺ δουλεύσας τῆς ἀποφάσεως ἀνόνητον τῷ κρατοῦντι τὸν ἐπὶ
αὐτῷ μεταμέλον περιέλειπεν. ὅπερ ὡς μὲν τυραννικόν, ὡς δὲ
ἔκνομον, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτῆς τῆς χριστιανικωτάτης πολιτείας
ἀνάξιον καὶ πρὸ ἡμῶν ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι καὶ ἀξιομνημόνευ-

³ Ita Witte. Cod. κέντρον.

* Forte προκαταληφθεῖς.

τος τῆς παρ' ἡμῖν πολιτείας ἐξωστράκισε Θεοδόσιος⁴, αὐτῆ⁵ πείρα συνείς τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ, καὶ τὴν θεραπείαν κατὰ καιρὸν αὐτὸς τε τηρικαῦτα δεξάμενος καὶ τοῖς ἐφεξῆς ἰάσιμον τὸ πάθος καταστησάμενος. διετάξατο γὰρ, τραχυτέρας ἐξαγομένης τῆς τιμωρίας κατὰ τινων μὴ εὐθὺς ὑπεισιέναι τούτους τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ἐν ὅλαις ἡμέραις ἅ τὸν περὶ τῆς αὐτῶν καταστάσεως κλήρους μετεωρίζεσθαι, ὡς ἀρκοῦντος τοῦ διαστήματος τοῦδε τοῦ καιροῦ τῷ παθητικῷ τῆς ψυχῆς διαιτῆσαι καὶ τὸ ἴσως ἀκροσφαλές τῆς ἀποφάσεως διορθώσασθαι. ἀλλ' ὁ τὰ πολλὰ συγγέων χρόνος καὶ ἀλλοιῶν, ἢ τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον τὸ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν εὐπετέες καὶ εὐόλισθον, ἐν γράμμασιν ὡς τὰ πολλὰ κείσθαι καὶ μόνοις τουτὶ τὸ νομοθέτημα παραλέλοιπε· καὶ ὁ βασιλεὺς, καθάπερ ἀρχων μόνον τῶν ὁμοφύλων κατασταθεὶς καὶ οὐ⁶ παρὰ Θεοῦ καὶ αὐτὸς ἀρχόμενος ἄνωθεν, οὐκ οὐδὲ μετριάξει πρὸς τὰς τῶν ὁμογενῶν συμφορὰς, οὐδέ τι φρονεῖ μετριοπαθὲς καὶ ἀνθρώπινον, ὡς κακούργου δέ τινος καὶ ὑπαιτίου παραγομένου εἰς μέσον πρὸς ἀλήθειαν ἴσως ἢ καὶ μὴ οὕτως (πολλὰ γὰρ καὶ κατὰ τῶν βασιλικῶν τὸ ψεῦδος παρῆρσιάζεται ἀκοῶν καὶ ταύτας πολλάκις συλαγωγῆσαν οἴχεται), εὐθὺς ἢ ἀπόφασις φονικὴ καὶ ὁ δῆμιος εὐθετος εἰς ἔργον ἄγων τοῦ βασιλέως το ἐπίταγμα, καὶ κέεται ἀνθρωπος παρὰ πόδας διαβολῆς ἐνίοτε γενόμενος πάρεργον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν αὐτοκράτορας ἔδει ἐπανορθώσασθαι κατὰ καιρὸν, βαλόντας εἰς νοῦν ὡς σάρκες εἰσὶ καὶ ὀστέα, κὰν πορφυρίδα περικενται, καὶ δόξαν οὕτω Θεῷ στεφηφορῶσι κατὰ τῶν ὁμοφύλων, καὶ τῶν βεβιωμένων λόγον ὑποσχεῖν τῷ πάντων ὀφείλουσι δικαστῆ, ὃς καὶ ἀποδώσει ἐκάστιν κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ εἰσέτι τὸ πρᾶγμα ἔμεινεν ἀδιόρθωτον, ἡμῖν ὁ Θεὸς ἀνῆκεν ὡς ἔοικεν ἐπαναπληρῶσαι τὸ ἔλλειμμα.

α'. Ὁ καὶ ὡς ἀνάθημα ἢ πρεσβεῖον ἢ καρπὸν ἀκροθίνιον καὶ ὁ τι ἂν τις εἴποι κατὰ καιρὸν προσαγόμενον τὴν παροῦσαν Θεσμοθεσίαν προσάγομεν, ἀφ' ἡμῶν τε νῦν ἀρξαμένην καὶ καθ' ἡμῶν πρῶτον κρατεῖν ὀφείλουσαν· δι' ἧς διοριζόμεθα ἀπὸ γε τοῦ νῦν καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους μὴ ἐπ' ἀδελίας ὅλως ἐξεῖναι, τὰς δι' αἵματος ἐξαγομένης ἀποφάσεις εἰς αὐτοτελὲς προβαίνειν ἔργον, εἰ μὴ μετὰ τὴν βασιλικὴν ἀπόφασιν ἅ ὅλαι ἡμέραι παρέλθωσι, μένειν δὲ τὸν κατάκριτον ἀθιγῆ καὶ τοῦ καιροῦ προσμένειν τὴν παρολκῆν, στρατιωτικῆ

⁴ Cf. l. 20 C. de poenis.

⁵ Legerim αὐτῆ τῆ.

⁶ Witte conj. οὐ. Male.

φρουρᾷ πρὸς ἀκρίβειαν φυλαττόμενον. καὶ εἰ μὲν τοῦ τριακον-
 θήμερου ἐντὸς διαστήματος μεταμέλω ληφθεὶς ὁ κρατῶν φιλάν-
 θρωπὸν τι περὶ τὸν ἄνθρωπον ἀποφῆνῃται καὶ καταπράξῃται,
 ἤρесе τοῦτο τῷ Θεῷ, καὶ τῆς δι' αἵματος καταδικῆς ἀπολελύ-
 σεται· εἰ δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς προαίρεσεως ἴσταται καὶ θανάτου
 κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἄξιον ἢ τῆς ἄλλης εἰς σῶμα διὰ σιδήρου
 πληγῆς μετὰ τὴν τριακονθήμερον ὑπομιμησκόμενος, τὸ μὲν
 ἔνδικον εἶδέ τε καὶ οἶδεν ἡ δίκη, ἡ μέντοι βασιλικὴ ἀπόφασις
 τὸ ἐξ ἐκείνου ἐκβιβαζέσθω καὶ πέρασ δεχέσθω τὰ ὠρισμένα.
 Ἰκανὴ γὰρ ἡ τῶν λ' ἡμερῶν προθεσμία τὸ πολὺ τοῦ θυμοῦ
 κατευνάσαι καὶ τῷ λογιστικῷ τὴν κρίσιν χαρίσασθαι, οὗ κρί-
 νοντος ὑγιῶς καὶ ἡ ἀπόφασις ὕπως ἂν ἔχη εὐσθενῆς ἐστίν.
 ὅτι μὴδὲ τὰς τῶν δημίων χεῖρας ἀσυντελεῖς εἶναι τῇ πολιτείᾳ
 ὀρῶμεν κατὰ τῶν ἀξίων κολάσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔσται οὕτως.
 καὶ ἡ παρούσα τῆς ἡμῶν εὐσεβείας διαταγὴ, ἀφ' ἡμῶν ἀρξαμένη
 ὡς εἴρηται τὸ κράτος λαβοῦσα τῆς ἐνεργου, τὴν ἴσην καὶ εἰς τὸ
 ἐξῆς προνομίαν ὡς πιστεύομεν εὐρήσει παρὰ πᾶσιν τοῖς μεθ'
 ἡμᾶς αὐτοκράτορσιν, ὅσοις δηλονότι Θεοῦ τε φόβος ἐγκατοικεῖ
 τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ἀδέκαστον ἐκεῖνο πιστεύεται τε καὶ ἐλπίζεται
 δικαστήριον. εἰ δὲ τινες ἴσως τῶν μεθ' ἡμᾶς, μὴ βασιλικὴν
 ἔχοντες ἀλλὰ μαγειρικὴν τὴν ψυχὴν, αἱμάτων ἀνθρώπων ἐφή-
 δονται προχοαῖς, καὶ θυμῷ τὰ πρεσβεία, Θεῷ δὲ τὰ δευτερεῖα
 βραβεύοντες τῶν ἡμῖν δεδογμένων τῆδε καλῶς παραβάται φα-
 νεῖεν, καὶ ἀδιαίτητον κατὰ τοῦ κατακρίτου τὴν τιμωρίαν προθυ-
 μηθῶσιν ἐπαγαγεῖν, μὴ τῷ διαμέσου τῶν λ' ἡμερῶν διαστήματι
 τὸ γενησόμενον ἀναλογισάμενοί τε καὶ κρίναντες καὶ οὕτω τὸ
 ποιητέον συνθέμενοι, μὴ ἀναίτιοι γένοιτο τῷ Θεῷ, μὴδὲ φῶς
 αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ δίκης ἐπιλάμψοι σωτήριον, ἀντιλάβοι δὲ αὐ-
 τοὺς ἐκεῖθεν σκότος αἰώνιον, καὶ ἄγγελος κυρίου καταδιώξαι
 αὐτοὺς συνωθῶν εἰς τὸν τάρταρον, ἐπιλάβοιτο δὲ αὐτῶν κἄν-
 ταῦθα σκότος καὶ ὀλισθημα, καὶ μὴ ἴδοιεν ἑωσφόρον ἀνατέλ-
 λοντα, μὴδ' ἐπισκοπῇ Θεοῦ αὐτοὺς ἐπισκέψοιτο, ὅτι λογικὸν
 ἐμπιστευθέντες ποιῆμιον ἐκ Θεοῦ ἀνθρωπίνως αὐτῷ οὐκ ἐχρή-
 σαντο, ἀλλ' ἱερεῖον καθάπερ καταδαιτρεῦσαι τοῦτο ἠνέσχοντο.
 κἄν γὰρ ἡ τοῦ πράγματος κρίσις ἀξία καὶ ὁ πάσχων ἴσως κατ-
 ἄλληλος τῇ ὀργῇ, ἀλλὰ γε τοῦτο τῶν τοῦ Θεοῦ χειρῶν τούτους
 οὐκ ἐξαιρήσεται, ὅτι μὴδὲ καλῶς ἐχρήσαντο τῷ καλῷ, μὴδὲ κατὰ
 τέχνην ἀρίστης οἰκονομίας, ἀλλὰ κατὰ ψυχῆς ἄτακτον θηριω-
 δίαν τον ἴσως ἄξιον τῆς διὰ σιδήρου πληγῆς κατειργάσαντο ἄν-
 θρωπον.

β. Ἀλλ' εἶδόν με καὶ τοῦτο εἰπεῖν ἐπῆλθε καὶ βασιλικὴν τῷ λόγῳ προσαναμίξει προμήθειαν. πρῶμά τι καινοφανὲς τῶν ἀνακτόρων ἐντὸς ἔλαθε παρεισδυκός, οὔπω χρόνος πολὺς ἐξότου· καὶ τὸ πρῶμα ὡς μὲν θεομισῆς, ὡς δ' ἀκοαῖς εὐγνώμοσιν οὐκ ἀνασχετόν, καὶ ἴν' ἐπιτρέχοντι λόγῳ ἐρῶ ὡς διὰ πάντων παρὰ πᾶσι τοῖς φιλαρέτοις ἀπόβλητον. τῶν γὰρ καθ' ἑμᾶς πραγμάτων τοῦ ἄξονος ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντος καὶ τῆς στεροφῆς τῇ διηήσει ἄνω καὶ κάτω συστρέφοντος πάντα καὶ περιάγοντος, οἱ κατὰ διαδοχὰς τῶν βασιλείων ἐπιλαμβανόμενοι σκήπτρων μηδὲν ὁμαλὸν φρονοῦντες μηδὲ εὐγενὲς καὶ βασιλικόν, μικροῦ δὲ καὶ μηνιῶντες τῷ θεῷ ὅτι καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῖς ἐνεπίστευσε, ἐπὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν βασιλεύσαντας τοὺς κατὰ σφῶς ὄλους θυμοὺς ἀνακαίουσι· κάκεινους μὴ δυνάμενοι τίσασθαι (κωφὴν γὰρ γαῖαν αἰκίσασθαι, κἂν μεμήνησιν λίαν, ἐπέχονται) ἐπὶ τοὺς καθυπηρετοῦντας τούτοις ἢ κατὰ γένος ἅμα προσήκοντας πόσαις φέρονται ταῖς ὁρμαῖς· καὶ ὁ πάσχει φορὰ ποταμοῦ, ἀντιτυπία κωλύματος τῆς εἰς τοῦμπροσθεν ἀναχαιτισθεῖσα ὁρμῆς ἐφ' ἕτερον μετατίθεται ὄχθον, κακίσει πολλῷ συνωδισθεῖσα τῷ ῥοίῳ ἅπαν τὸ παρατυχὸν παρασύρει τῇ πλημμύρᾳ τοῦ ὕδατος, τοῦτο κάκεινοι ἀγεννῶς καὶ ποιοῦσι καὶ πάσχουσι. τῶν γὰρ πρὸ αὐτῶν βασιλέων ἀποτυγχάνοντες ἐπὶ τοὺς ἐκείνοις προσανέχοντας τὸν ὅλον θυμὸν ἀναρρήσουσι⁸, καὶ ἀπληστίαν μίξαντες τῷ θυμῷ, καὶ καθάπερ εἰ ποταμοὺς δύο ἐπὶ μίαν συνελάσαντας φάραγγα τὰς τῶν ἀναιτίων οὐσίας τῇ παρόδῳ εὐθύς κατασύρουσι, καὶ τοὺς μηδὲν ἀμαρτήσαντας ὡς ὑποδίκους εἰς δίκην πρὸ καταδίκης⁹ ὑπάγουσιν. ἐφ' ᾧ τίς οὐκ ἂν ἀλήθοι μέτριος ἄνθρωπος καὶ τοῦ καλοῦ στοχαζόμενος, ἢ πῶς τοῖς κακῶς παθοῦσιν οὐ συστενάξει ἐπικαιρότατα; δέον ἢ ἀλῶναι τούτους ἡμαρτηκότας νομίμως καὶ τὴν ἀπὸ νόμου ποινὴν κατὰ τοῦ τένοντος δέξασθαι, ἢ μὴ ἔρημον τοῦ δικαίου τὰ τῶν καταδίκων οὕτω παθεῖν καὶ βαρυσυμφορωτάτους ἐξ οὐδενὸς αἰτίου γενέσθαι. ὅπερ ἴν' ἐνταῦθα στή τῆς συμφορᾶς καὶ μηκέτι καὶ εἰς τοῦμπροσθεν προοδεῦσαι¹⁰, τῷ μακρῷ χρόνῳ εἰς ἔθους τάξιν προβιβαζόμενον καὶ οὕτως εἰς νόμον τύπον μετατιθέμενον, εὐγενῶς καὶ λίαν βασιλικῶς ἢ γαληνότης τοῦ κράτους ἡμῶν ἴσθησι νῦν καὶ τὴν τοῦ κακοῦ σηπεδόνα καθάπερ εἰ καυτηρὶ τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ πατάξασα, δι' οὗ

⁷ Ita conj. Witte. Cod. μονιῶντες.

⁸ Witte ἀναρρήσσοις legi vult.

⁹ Idem conj. πρὸς καταδίκην.

¹⁰ Cod. προοδεῦσαι. Witte conj. προοδεύσῃ.

πᾶσι τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἔλενσομένοις βασιλεῦσιν εὐσεβέσι καὶ τῆν τοῦ χριστιανισμοῦ κλήσιν ἐπαληθεύουσιν αὐτοκράτορσιν ἀδελφικῶς καθεξῆς ἐπισκήπτομεν, μὴ ζηλωτὰς γενέσθαι τοῦ ἀγεννοῦς τοῦδε καὶ παρανομοιᾶτου πράγματος καὶ τολμήματος, μηδὲ ἐπὶ τοὺς τοῖς πρὸ αὐτῶν καθυπηρετήσαντας ἢ καὶ ἀφ' αἵματος ἴσως ὤκειωμένους ἀναξιοπρεπῶς τὴν ὀργὴν ἐπαφεῖναι, καὶ τὰ διαφέροντα τούτοις πάντα μηδὲν θεόν δημοσιεῦσαι, καὶ εἰς ἀνάγκην αὐτοὺς συμφορᾶς περιστηῆσαι ἢ τὸ τοῦ αἵματος προσγενὲς ἢ τὸ τῆς γνώμης κακοθελές¹¹, δι' ὃ κἀκείνοις πρὶν ὤκειώθῃσαν. καὶ γὰρ εἰδέναι πρὸς ἀνάγκης καὶ οὗτοι ὀφείλουσιν, ὡς κἂν τὸ στέφος περιεβάλοντο ἄνωθεν, ἀλλὰ γε ὁ χρόνος αὐτοῖς ἀριθμητὸς τῆς ζωῆς καὶ (ὅ φησιν ὁ προφήτης καὶ βασιλεὺς) παλαιατὰς αὐτοῖς τὰς ἡμέρας ἔθετο ὁ θεὸς, καὶ χρεῖα τούτοις καὶ φίλων καὶ συγγενῶν καὶ ὑπηκόων οὐκ ἀγεννῶν¹² εἰς τὴν τῆς βασιλείας ἀντίληψιν, εἰ μέλλοιεν ὑγιῶς οἰκονομῆσαι τὰ πράγματα· μέτρω δὲ μὴ καλῶ μετροῦσιν ἀντιμετρηθήσεται ἰσοτάλαντον, καὶ τὰ ἀδικίας ζυγὰ οὐκ ἐνδίκως οὐδ' ἐπ' αὐτοὺς ἑτεροζυγήσαντα τῷ ἀδικῷ τὸ δίκαιον καταστήσεται, καθάπερ εἰ τις φθόγγου εὐαρμοστία ἐξ ἀντιφώνων συνισταμένη χορδῶν. ἀλλὰ γὰρ τὸ τῆς πλεονεξίας ἴσως διακαές¹³ ἢ τὸ τῆς μανίας περιφλεγὲς ἐνίους ἴσως τῶν μεθ' ἡμᾶς αὐτοκράτορων ἐκιάσαντα κατὰ¹⁴ τῶν ἡμῖν δεδογμένων ἐνταῦθα παροινῆσαι συμπείσοσι· χρημάτων γὰρ ἄλλοτριῶν ἕως καὶ θυμὸς βακχεύων ἀλλόκοτος τῆς ψυχῆς προκαταλαβόντα τὸ λογιζόμενον ὁμίχλην ἐνσειοῦσι τῷ νοῦ, καὶ πρὸς τὸ φῶς διαβλέψαι τῆς ἀληθείας κωλύουσι. μανίας δὲ καὶ πλεονεξίας¹⁵ μαργῶσαν στήσαι πυρκαϊὰν καὶ ἀποτεφρῶσαι φλόγα παφλάζουσαν, οὐκ εὐχερὲς ἀλλὰ δύσεργον. ἀμέλει καὶ τὸν ἀγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην σύναμα τῇ ἱερωτάτῃ καὶ θεῖᾳ τῶν ἀρχιερέων συνόδῳ κοινὸν προσλαβομένη τοῦ σκέμματος ἢ εὐσεβῆς ἡμῶν βασιλεία, καὶ τὴν αὐτῶν χεῖρα τῷ γραμματεῖ τῷδε προσχρήσασα, τῷ μὲν θεῷ διὰ τούτων (ὡς κοινῶν τῶν ψυχῶν ποιμένων καὶ ἡμῖν τὸν δεσπότην ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν λατρείαις ἰλασκομένων) ὡς ἱερὸν ἄγγον καὶ ἀμιόλυντον ἀγιοπρεπῶς ἀναφέροντες· τοῖς δὲ ἀθετήσαι τὰ δεδογμένα τῇδε τολμήσουσι καὶ εἰς ἐναντίωσιν τούτων καθάπαξ ἔλθειν, οὐ γλῶσσαν χρυσοῦν κατὰ τὸν ἄχαν¹⁶ ἱεροσυλή-

¹¹ Omnino legendum καλοθελές.

¹² Sic Witte. In schedis meis ex Cod.

Paris. 1351 legitur: ἀγεννώς.

¹³ Witte διακαές.

¹⁴ Idem: καί.

¹⁵ Sic

Witte. In schedis meis scriptum invenio: μανίαν δὲ καὶ πλεονεξίαν.

¹⁶ Cod.

ἄχαν.

σασιν, ἀλλ' ἱερεῖον καὶ θεῖον ἀνάθημα περιελεῖν ἀνιέρως οὐκ ἀποκνήσουσιν, οὐ λίθων βολὰς ἀνατείνομεν ἐκ πάσης φυλῆς νιῶν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἀναθέματι τούτους καθυπάγομεν αἰωνίῳ ἐκ παντὸς γένους, ἐκ πάσης συνόδου χριστιανῶν, καὶ τῆς μερίδος αὐτοῦς τῶν πιστῶν ἐκκηρύττομεν ὡς περιφρονητὰς θεοῦ καὶ τῶν θείων καὶ ἀνέδην πατοῦντας τὰ τίμια.

γ'. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν μὴ ἀπολισθαίνειν τοῦ κρείττονος μόρου θεοῦ, θαρρῶ δὲ λέγειν καὶ τῶν ἐγγιζόντων ταγμάτων θεῶ, τὸν δὲ χθόνιον τοῦτον χώρον κῆρες πολλαὶ κακίας συνέσχον καὶ περιέλαβον, κἀντεῦθεν οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπεροχίους τίθεσθαι τῆς πατρίδος ἐνίοις τὸν βασιλεύοντα, τοῦτο¹⁷ δόξαν αὐτῷ εἰς ἄμυκαν πλημμελούσης γνώμης ἐπενεγκεῖν, τοῦ χρόνου δὲ προῖοντος ὑπολήγειν μὲν οὐδὲν ἀπεικὸς τῆς ὀργῆς τὸ φλεγμαῖνον καὶ τὸ ζέον αὐτῆς ἀναψύχεσθαι, λήθης δὲ τῶν πασχόντων τὸν βασιλέα ὑποτρεχούσης διὰ τὴν πολυμερῆ τῶν πραγμάτων καὶ πολυάσχολον μέριμναν, ἐπὶ μακρὸν αὐτοὺς κακουχεῖσθαι συμβαίνει καὶ βίον ἔλκειν ὀδυνηρὸν καὶ πολύμοχθον. ἐπεὶ οὖν οὕτω πολλάκις συμβαίνει φιλεῖ καὶ τὸ πρᾶγμα τῆς προσηκούσης δεῖται διορθώσεως, ἐστοχασμένην ταύτην τοῦ δέοντος ποιούμεθα τὴν διαίτησιν. διοριζόμεθα γὰρ, ἐπ' ἀδείας εἶναι τῷ κατὰ καιροὺς ἀγιωτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ τρεῖς ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, ἡγουν καθ' ἐκάστην τετραμήνου περίοδον, τὸν κατὰ καιροὺς βασιλεύοντα περὶ τῶν ὑπεροχίων ὑπομιμνήσκειν καὶ ἀναφέρειν περὶ αὐτῶν, ὡς ἂν, εἰ μὲν ἀρκούντως δόξει τιμωρηθῆσθαι¹⁸ ὁ ἄνθρωπος, τῆς ὑπεροχίας ἀνακληθεὶς οἴκαδε πάλιν ἀφίχθαι· εἰ δὲ τι ἐνδεῖν πρὸς κόλασιν ἄξιος κρίνεται, πρὸς τὸ δοκοῦν μέτρον τῷ βασιλεύοντι αὐθις ἐαθῆ τιμωρούμενος. οὐδὲ γὰρ τὸ πρὸς ἄξιαν τῆς τῶν μοχθηροτέρων κολάσεως ἀφαιρούμενοι τὴν νομοθεσίαν ταύτην εἰσφέρομεν, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ τῆς τῶν μεθ' ἡμᾶς βασιλέων σωτηρίας φροντίζοντες, καὶ τοῖς ἀθλίως ἔχουσι τὴν ἀπὸ τῆς λήθης περιτρέποντες ἄμυκαν.

Ταῦτα οὖν ἡμῖν ἐμμερίμως ἠκριβῶται καὶ τετύπωται, καὶ ἰ ἐπὶ τούτοις πᾶσι τῆς εὐσεβείας ἡμῶν διαταγὴ ὡς δεκτὴ θυσία καὶ καλλιέρημα τῷ θεῷ προσενήγεται. φυλάξαι δὲ ταῦτα καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς αὐτοκράτορσιν, ἡμῖν μὲν εὐκταῖον καὶ περισπούδαστον· εἰ δὲ μὴ δοκεῖ ἐκείνοις, τῷ περιφρονουμένῳ θεῷ τῆς ἐπὶ τούτοις ἐκδικήσεως μελήσει· ὣν ἕκαστος, ἵνα μὴ ἔχη κατα-

¹⁷ Cod. τούτῳ. Emendavit Witte.

¹⁸ Ita conj. Witte. Cod. δόξει τε τιμωρεῖσθαι.

φεύγειν εἰς ἀπολογίαὶν ὅλως εὐπρόσωπον, διὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐφ' ἑκάστῃ κεφαλαίῳ τῶν τῆδε τεθεσπισμένων ὑπομνησθήσεται, καὶ ἀπειθῆς εὐρισκόμενος ἴσως κρῖμα ἐαντιῷ θησαυρίσει ἐν ἡμέρᾳ ἀποτομίας Θεοῦ, καὶ ταῖς γεγραμμέναις τῆδε ἀραῖς ὑποκείσεται. καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐξ ἀνάγκης πάσης εἰδέναι ὀφείλοντος ὡς, εἰ τῶν ἡμῖν δεδογμένων, ἐνταῦθα περιφρονητῆς οὐκ ἐνδίκως φανείη, καὶ καθ' οἷονδῆτινα λόγον μὴ παρῶσιάζηται τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν κατὰ καιροὺς αὐτοκράτορα ἐν εἰδήσει τῶν διωρισμένων ποιήσεται καὶ καθ' ὅσον σθένει τοῦ ποιμνίου ὑπεραγωνίσηται, αὐτὸς τῷ Θεῷ τοὺς λόγους ὑφέξει, μισθωτὸς ἀντὶ ποιμένος φαινόμενος καὶ ἐπὶ κρῖματι τῆς ἰδίας ψυχῆς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ποιμνὴν καταπερεὶ θηρίοις τοῖς μοχθηροῖς εἰς βορὰν προτιθέμενος. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν χρυσόβουλλος ἐξετέθη λόγος, γεγενημένος κατὰ τὸν δεκέμβριον¹⁰ μῆνα τῆς γ' ἰνδικτιῶνος ἐν ἔτει τῷ ἡ' ἡ' ἡ' ἡ' καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημίηρατο κράτος.

Νικηφόρος ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ὁ βοτανειάτης.

NOV. XIII.

Imp. Nicephori Botaniatae,
confirmans decreta synodalia de incestis nuptiis¹. (A. 1080.)

Χρυσόβουλλον τοῦ μακαρίτου βασιλέως κυροῦ νικηφόρου τοῦ βοτανειάτου, ἐπικυροῦν τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις² τὰς περὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων καὶ τῆς μνηστείας γεγενημένας ἐπὶ ἰωάννου τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τοῦ ξιφιλίνου, οὗ μετὰ θάνατον ἐπεβραβεύθη τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ὑποτεταγμένος χρυσόβουλλος λόγος.

Τὸ ταῖς μεγίσταις τῶν διοικήσεων Θεὸν αἰεὶ συνέρχεσθαι,

¹⁰ In schedis meis: δεύτερον.

¹ Hoc chrysobullum passim in Codd. MSS. reperitur, veluti Paris. 1355 et 1351, Bodlej. 205, Scorialensi X, II, 14 (olim Ant. Augustini 192), et τῶν ἰσῆρων 12. Ediderunt Leunclav. post Syn. p. 54 et in JGR. I p. 121, nec non Rhallis et Potlis in coll. can. V p. 277. Laudatur infra Nov. XXIV.

² Quas vide apud Bonafd. p. 48—52, Leuncl. post Syn. p. 56—58 et in JGR. I p. 211—214, denique apud Rhallin et Potlin in Coll. can. V p. 51 sqq. editas.

λόγος θεῖος καὶ σοφὸς ἐπεκράτουν· καὶ οὕτω διεξάγεσθαι τὰ μείζονα τῶν πραττομένων, οἶδαμεν ἅπαντες καὶ οὐκ ἀμφιβάλλομεν. εἰ δὲ τῶν μεγίστων ἔργων τῶν ἐκ θεοῦ καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ ζωὴ, καὶ ἡ ἐκ τούτων παιδογόνησις καὶ εἰς τὸν βίον ἐπαύξεισις οἰκονομία γίνεται τῇ ἕξ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον ἐκ τῆς τούτου κηδεμονίας καὶ προστάξεως γνωρίζεται ὁ γάμος ὁ τοῖς νόμοις θεμιτὸς καὶ μὴ ἐκ θεοῦ χωριζόμενος, ὡς περ ἄραγε ἀλλοτρίος ἐστὶ καὶ ἐθνικὸς ὁ τῆς αὐτοῦ προστάξεως ἀλλοτριούμενός τε καὶ διαιρούμενος. εἰ γὰρ αὐτὸς ῥητῶς οὕτως διετράνωσέ τε καὶ ἐξεφώνησε, τοὺς ἐκ θεοῦ συνηνωμένους παρὰ ἀνθρώπων μὴ χωρίζεσθαι, καθά φησιν ἡ εὐαγγελικὴ καὶ θεία φωνή, τίς ἂν ἀπιστήσῃ, μὴ κατὰ βούλησιν αὐτοῦ κωλύεσθαι τὰ ἀθέμιτα, προβαίνειν δὲ κατὰ τὴν ψῆφον αὐτοῦ τὰ κατὰ τοὺς θελοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας συνηνωμένα³ καὶ μὴ κωλύμενα; ἢ εἴ τις ἀπαυθαδιάσαιτο πρὸς τὰ ἐκ τῆς τῶν θεῶν νόμων καὶ συνοδικῶν οἰκονομίας καὶ κελεύσεως ἀρίστης οἰκονομούμενα, οὐκ ἀντικρὺς ἐστὶν ἀντίστασις θεοῦ καὶ ἀπόστασις τὸ πραττόμενον; ἀλλὰ μὴ οὕτω τίς μανείη καὶ τῶν οἰκειῶν ἐκσταίη φρενῶν, ὡς ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας μείζονος καὶ ἀπαραίτητου κριτοῦ ἐκ τῆς ἀντινομίας τοῦ καλοῦ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον μεταφορᾶς. εἰ γοῦν ἅπαντας ὁ θεῖος νόμος καὶ συνοδικὸς καταναγκάζει καὶ μὴ βουλομένους μεταφέρεσθαι πρὸς τὰ κρείττονα, ὡς ἂν μὴ τῆς συνόδου τῆς θείας ψήφου⁴ ἔξοστρακίζονται, πολλῶ γε μᾶλλον ἄξιόν ἐστι μετὰ τῆς ψηφοφορίας τῆς συνοδικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς καὶ τὸν κρατοῦντα ἐπιψηφίζεσθαι, καὶ ὡς περ δὴ συμπράττειν καὶ συνεδριάζειν τοῖς καλῶς παρὰ τῶν ἱερωτάτων καὶ θειοτάτων ἀρχιερέων καὶ αὐτοῦ τοῦ πανιέρου πατριάρχου ψηφισθεῖσί τε καὶ οἰκονομηθεῖσι καλῶς.

α'. Καὶ γὰρ ἐπεὶ διακρίσεως⁵ συνοδικῆς τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου ἰωάννου τοῦ ξιφιλίνου γεγεννημένης κατὰ τὸν ἀπρίλλιον μῆνα τῆς παρελθούσης δ' ἰνδικτιῶνος, ἔτι τε καὶ τῶν τότε ἐνδημούντων κατὰ τὴν βασιλείουσαν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, ἀνέμαθεν ἡ βασιλεία μου, ὅτι συνοδικῶς ἐκρίθη τὰ περὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων, πῶς τε ὀφείλουσιν οἱ κεκωλυμένοι κατὰ τοὺς θελοὺς κακόνους καὶ νόμους ἀναχαιτίζεσθαι καὶ πῶς προβαίνειν οἱ κατὰ νόμους γινόμενοι καὶ μὴ συνοδικῶς κωλύμενοι, καὶ ὑπεμνήσθη τούτου

³ Leuncl. in marg. συνανούμενα.

⁴ Forte διὰ τῆς συνοδικῆς καὶ θείας ψ.

⁵ Leuncl. in marg. διὰ κρίσεως.

ἔνεκεν ἡ βασιλεία μου ὥστε ἐπικυρωθῆναι παρ' αὐτῆς τὴν τοιαύτην κρίσιν, ὡς ἂν μὴ παρά τινος κατὰ φόβον τυχὸν ἢ δόλον ἢ τρόπον ἄλλον οὐκ ἐπαινετὸν ἀνατρέποιτο, καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα θεῖον καὶ εὐσεβές· ἐπήκουσε τῆς τῶν αἰτουμένων αἰτήσεως, καὶ ἐπεκράτυνε βασιλικῶς τὰ τῷ θεῷ ἀρέσκοντα⁶, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τῇ θείᾳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ συνδόξαντα⁷, ὡς ἂν τὰ πάλοι πεπραγμένα καλῶς ἐκ καινῆς κακῶς μὴ ἀναμοχλεύοιτο καὶ ἀκίνητα⁸ μετακινῶντο καὶ ὡς εἰπεῖν ἀνέρα γίνοιτο⁹. διορίζεται γὰρ ἡ βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγον τὴν γενομένην πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν κρίσιν βεβαίαν εἶναι, καὶ μὴ παρά τινος ἄχρι καὶ ψιλοῦ τοῦ λόγου τολμᾶσθαι ἀνακρίνεσθαι τε καὶ ἀνατρέπεσθαι. αὐτόχρομα γὰρ ὁ ἀντιπύτων ταύτῃ τῇ θείᾳ καὶ συνοδικῇ κρίσει τῆς ἡμετέρας πίστεως προσανατρέπει τοὺς οἰακας καὶ ἀναθέματι καθυποβέβληται, καὶ ἀποκήρυκτος παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται, καὶ ἀντιπράτων τοῖς κανόσι καὶ ἀνατρέπων τούτους καὶ διασαλεύων ἀπάνθρωπός τε καὶ παρανομώτερος¹⁰.

Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μου τὰ κεκρυμμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσοβούλλου εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερεότητα, ὑποσημηναμένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερώτεραν ὑπαγορεύουσα, κορωνὴν ὡσπερ δὴ τινα χρυσὴν τὴν ἀληθῶς σφραγίδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα, ἐν ἔτει τῷ 597^η τῆς παρουσίας τρίτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἰανουαρίου μηνός, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβές καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημηνατο κράτος.

 NOV. XIV.

Imp. Nicephori Botaniatae

 de viro uxoreve in furorem incidentibus¹. (Inter 1078—1081.)

Non extat.

⁶ Ita Leuncl. in marg. Textus ἀρέσαντα. ⁷ Leuncl. in textu συνδοξάσαντα. ⁸ Idem in marg. ὡς ἐκίνητα. ⁹ Id. γίνωιτο. ¹⁰ Leuncl. παρανομώτατος. Recte.

¹ Novella τοῦ βασιλέως κυροῦ νικηφόρου τοῦ βοτανειάτου περὶ μανέντων ὁμοζύγων, Leonis Nov. CXI et CXII consona, laudatur a Bals. ad Photii Nom. XIII, 30 (ed. Rhalli I p. 331) et a Blast. Γ, 26 (ed. Bever. II p. 86). Balsamonis locum exhibuit etiam Bonetid. p. 38.

NOV. XV.

Imp. Nicephori Botaniatae
aurea bulla de archiepiscopatu Madytensi¹.

Non extat.

NOV. XVI.

Imp. Nicephori Botaniatae
aurea bulla de metropoli Patrensi¹.

Non extat.

NOV. XVII.

Imp. Nicephori Botaniatae
aurea bulla codicillos D. Constantini confirmans¹.

Non extat.

NOV. XVIII.

Imp. Alexii Comneni
de foro laicorum et clericorum invicem litigantium¹.
(A. 1081.)

*Τὸ κατὰ τὸν Ιούλιον μῆνα τῆς δ' Ἰνδ. τοῦ ,σφπθ'
ἔτους ἀπολυθῆν χρυσοῦβουλλον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως*

¹ Epistola P. Nicolai (ed. Rhalli V p. 72): „ὁ ἡρακλείας ... χρυσοβούλλῃ τεθωράκισται, οὗ δημιουργὸς ὁ μακαρίτης βασιλεὺς ὁ βοτανειάτης, διοριζομένων, τῇ τελευτῇ τοῦ νυνὶ ἀρχιερατεύοντος ἐν μαδύτῳ τὸ ὑπ' αὐτῷ μητροπολιτικὸν πάσεσθαι δίκαιον καὶ ἐπὶ τὴν ἡρακλείαν ἐπαναστρέφειν τὴν εἰρημίνην ἐκκλησίαν ὡς τὸ πρότερον“.

² Laudatur in Epistola P. Nicolai modo citata.

³ Laudatur infra Nov. XIX.

⁴ Laudatur a Bals. ad Phot. Nomoc. IX, 1 ed. Rhalli I p. 165 et 171, nec non a Blast. Δ, 7 ed. Bev. II p. 98. Ex Bals. habet etiam Proch. auct. tit. 40. Ex eodem ediderunt Bonifid. p. 75 et Leuncl. JGR. I p. 139.

κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, προστιθέμενον ταῦτα
 ῥητῶς².

Εἰ δὲ μερισμὸς ἐν τοῖς διαμαχομένοις³ ἐστὶ, καὶ ὁ μὲν τῆς
 κοσμικῆς φαίνεται καταστάσεως, ὁ δὲ τῷ θείῳ κλήρῳ ἐγκατε-
 λεκται, ὁ ἐνάγων τηρικαῦτα τῷ φόρῳ τοῦ ἐναγομένου ἐξ ἅπαν-
 τος ὑποκείσεται καὶ ἕκαστος εἰς τὸ πρόσφορον δικαστήριον
 ἀπελεύσεται. εἰ μήπω⁴ πολλαίς τις τῶν ἀπαντώντων⁵ τὸ
 βασιλικὸν δικαστήριον ἐπιζητοῖ. τότε γὰρ σχολαζόντων ἅπαν-
 των ἡ βασιλικὴ μεγαλειότης διαιτήσῃ τῇ δίκῃ καὶ τεμεῖ τὸ
 ἀμφίβολον.

NOV. XIX.

Imp. Alexii Comneni

de juramento corporali minorum et ne adversus juramentum resti-
 tuantur¹. (A. 1082.)

Ἡ γεγонуῖα νεαρά παρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου
 τοῦ κομνηνοῦ περὶ ὄρκου σωματικοῦ τῶν ἀφηλίκων,
 καὶ τοῦ μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἀποκατάστασιν μετὰ τὸ τελε-
 σθῆναι παρ' αὐτῶν τὸν τοιοῦτον ὄρκον.

Οὔτε σῶμα πονήρως ἐχούσης τῆς κεφαλῆς ἔξει κἄν ποτε
 ἀσφαλῶς, ἀλλὰ τῷ κυρωτέρῳ μέρει συμπονῆσαν τῆς λώβης
 αἰσθήσεται τοῦ νοσήματος, οὐδ' ἡ τῆς πολιτείας ὀλότης ὑγιεινῶς
 ἂν σχολῆ καὶ καθαρῶς μὴ τοῦ βασιλέως ὑφηγουμένου τὰ κάλ-
 λιστα, ἀλλ' ἡ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τῶν μὴ καλῶν πρακτέων² προσ-
 καταβάλλοντος ἢ μὴ τὰ φαῦλα καὶ μοχθηρὰ περικόπτοντος. εἰ
 γὰρ ἄρα φέρειν ἅπαν φιλεῖ πρὸς τὸ κρατοῦν τὸ ἐπήκοον καὶ
 συνεξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι, πρόδηλον πάντως τὸ συναγόμενον,
 ὡς τῷ τῶν καχιόνων ὑφηγητῇ ὁ πολὺς καὶ ἐπήκοος ἔψεται ἄν-

¹ Inscripti verba Balsamonis. Bonensid. aliam inscriptionem effinxit, quam
 recepit Leuncl. ² Rhallis in Cod. Trapezunt. ἐν τοῖς ἰδίῳς legi notat. ³ Rhallis:
 μήπου. ⁴ Sic legendum. Vulgo ἅπαντων.

¹ Extat in Cod. Bononiensi B, IV, 67; ex quo primus eam edidi in Delin.
 hist. JGR. p. 123. — Laudatur in Tipucito (cf. Basil. ed. Heimb. II p. IX et 748):
 et in Ecl. lib. I—X Basil. lib. X tit. 10 his verbis: „καὶ περὶ μὲν τῶν ἀφηλίκων
 νεαρά ἐστὶ τοῦ κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, διοριζομένη μὴ ὀμνύειν συναλ-
 λάγματι τοὺς ἀφηλίκας.“ ² Forte τοῖς μὴ καλῶς πρακτέοις.

θρωπος. και χρη̄ διᾱ ταῡτα τον βασιλεᾱ η̄³ αρχειν παντως η̄ επ̄εσθαι τῷ καλῷ, μη̄ μ̄ντοιγε δε̄ ποτε καταρχειν κακῶν⁴, ἀλλὰ μ̄λλον καθ' ὅσον σθένος περιτέμνειν τε και κωλύειν αῡτα, ἵνα εντεῡθεν προς̄ εαῡτον την̄ των̄ υποτελων̄ θυμίζων προαιρεσιν̄ αγαθὸς ἂν εἴη κατὰ ψυχήν βασιλεὺς και την̄ κλησιν̄ φέροι⁵ ἐπαληθεύουσαν ὄντως τοῖς πράγμασιν. ὅπερ δὴ και ἡ εὐσεβῆς ἡμῶν βασιλεία καθ' εαυτήν εννοοῡσα και κατὰ δύναμιν αγαθὸν ὑπόδειγμα γινεσθαι τοῖς ὑπ' αῡτην ἐπειγομένη και σπεύδουσα, ἐπὶ την̄ παροῦσαν χρυσόβουλλον̄ ἀπέιδε γραφήν, μερικὴν μ̄ν την̄ πρόφασιν̄ ἔχουσα τῆς ἐκθέσεως, καθολικὴν δὲ την̄ εἰς τὸ μέλλον̄ ἀπόφασιν̄ και την̄ των̄ ἐφεξῆς γενησομένων ὑστερον̄ ὑποτύπωσιν. ἔχει δε̄ τὰ τῆς ἀφορμῆς οὕτως· ὁ μακαρίτης σεβαστὸς κῦρος κωνσταντῖνος ἐκεῖνος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κωνσταντινουπόλεως κυροῦ μιχαήλ, τὰλλα μ̄ν ανεπισφαλῶς των̄ κατ' αῡτον̄ περιεσχέπτετο, και τὸ τοῦ φρονήματος αῡτοῦ περιδέξιον και την̄ ἐν ἡ̄θεσι και γνώμασι εὐαρμοσίαν, οἷς ἐπραττεν, οἷς ἐγνωμάτενε, και οἷς ἐκάστοτε τοῖς ὁμιλήσασι προσεφέρετο⁶, διαφανέστερον̄ παρεστήσατο. ἐν δε̄ τι τούτῳ ἀνθρωπίνως προσώχθισε· οὐδὲ γὰρ προ̄ τῆς τελοῡταιας τούτου ἡμέρας προ̄ τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου κατὰ καιρὸν ἐβουλεύσατο, οὐδὲ τὰ τῆς ἰδίας βουλῆς ἐν ἀηρητισμένῳ ἐγγράφῳ ἐξέθετο. ἔφθη δε̄ τοῦτον̄ ἐπικαταλαβοῦσα ἡ̄ τελευτή, και ἡ̄ ἐσχάτη των̄ κατ' αῡτον̄ διατύπωσις ἐν σχεδαρίῳ μόνον̄ περιελήφθη ἀνάγραπτος. ἀλλ' ὅσα μ̄ν̄ περι τοῦ σχεδαρίου γέγονε τούτου, και ὅθεν ὀρμώμενος ὁ μακαρίτης βασιλεὺς κῦρος νικηφόρος ὁ βοτανειάτης ἐδέξατο τοῦτο και ἀπεδέξατο και βέβαιον̄ μένειν και ἐρῶμενον̄ παρεκελεύσατο, ἡ̄ χρυσόβουλλος ἐκεῖνου ἐπιφαίνει γραφή, και περιλαμβάνειν νῦν̄ εἰς τὸ μέλλον̄ καθέστηκε περιττόν. ἐπεὶ δε̄ ὁ τὰ πρωτοτόκια φέρων των̄ παιδων̄ τοῦ σεβαστοῦ, ὁ μέγας ἐπιφανέστατος πρωτοκουροπαλάτης κῦρος μιχαήλ, και μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης, ὁ περιπόθητος γαμβρὸς τῆς βασιλείας ἡμῶν, την̄ ὅλην̄ οἰκονομίαν τῆς πατρικῆς οὐσίας ἀναδεξάμενος ἀπὸ τῆς ἀτελοῦς ἐκείνης γραφῆς τοῦ πατρὸς, οὐκ ἐπὶ μόνῃ τῇ τοῦ χρυσοβούλλου γραφῇ τοῦ βοτανειάτου τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν και ἀπραγμάτετον̄ ἡ̄ρετίσατο, ἀλλ' ὡς νουνεχῆς ἀνὴρ και ἐπίβολος τοὺς ὑπερναβεβηκότας ἀδελ-

³ Conjeceram olim μῆ. ⁴ Cod. κακῶς, quod propter sequens αῡτά mutavi.

⁵ Cod. φέρειν, quod olim in φέρων̄ mutandum arbitratus eram. ⁶ Cod. προσφέρεται. ⁷ Malim̄ περί.

φοὺς τὴν ἡβην, παρὰ μέρος λαβὼν ἕκαστον, δι' ἐγγράφων αὐτοτελῶς παρ' ἐκείνων γεγενημένων τὴν ἀνίσχυρον πρὸς νόμους γραφὴν τοῦ πατρὸς ὡς ὑγιᾶ τιμᾶσθαι πανταχόθεν ἀκριβωμένην διαθήκην πεποιήκε, καὶ ὄρκω τοὺς τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐμμείναντας ἀδελφοὺς σωματικῶς ἠσφαλίσατο· ἐπεὶ οὖν τέλος εὗρεν αὐτῷ τοιοῦτον τὸ ὑπὲρ τῆς τελευταίας βουλῆς τοῦ πατρὸς ἀγώνισμά τε καὶ σπούδασμα, καὶ οὐδὲν οὖν ἦν ἔτι λοιπὸν ἐχέγγυον ἀσφαλέστερον τῆς τοιαύτης τοῦ πράγματος παραφυλακῆς, τοῖς ἐλλογίμοις τῶν κρίσεων διαιτηταῖς ἀνακαλύπτει τὰ παρακολουθήσαντα, δημοσιεύει τὰς ἐγγράφους γνώμας τῶν ἀδελφῶν, θεατρίζει τὴν ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ ὄρκου ἀσφάλειαν, ἐρωτᾷ εἰ αὐτάρκως ἔχει τοῦ ἀκριβοῦς ἢ ὑπὲρ τῆς πατρῴας βουλήσεως τούτῳ σπουδῇ, τὸ πλεῖον μέρος εὐρίσκων τῶν δικαστῶν ὁμογνωμονοῦν ἐγγράφην ἐκεῖθεν τὴν ἐπὶ τούτῳ γνώμην κομίζεται, ὑγιῶς πρὸς νομικὴν ἀκρίβειαν ἔχουσαν, καὶ πρὸς θείου φόβου συντήρησίν τε καὶ παραφυλακὴν ἐμμελῶς καὶ τελευτῶν* ἐπ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἀναφέρει τὰ ἕκαστα, καὶ ζητεῖ καὶ παρὰ ταύτης μαθεῖν, εἰ χώρα δίδεται τοῖς ἐφήβοις αὐτοῦ ἀδελφοῖς μετὰ σωματικὸν ὄρκον καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀσφάλειαν δι' ἀποκαταστάσεως αὐθις ἀναπαλαῖσεν τὸ γεγονός καὶ κατὰ τῆς οὐσίας πάλιν χωρεῖν τοῦ πατρὸς αἰρουμένοις τοῦτο ποιεῖν. ὑπέκρουε γάρ τις αὐτὸν οὐκ ἀγένητος λογισμὸς, μὴ τὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀδελφῶν ἀτελές, δικασταῖς ἴσως περιτυχὸν πρὸς νόμων ἔχουσιν οὐκ εὐφυῶς παραφυλακὴν ἢ καὶ ἀνεξετάστως θάλλουσι τὴν τῆς ἡλικίας ἀτέλειαν, πράγματα δοίη τοῦτο^β εἰς ὕστερον καὶ δίκας λαγχάνειν τοῖς ἀδελφοῖς περὶ ἀνατροπῆς ἐνωμότων συνθηκῶν στασιάζουσι καὶ τὴν κακὴν ταύτην νίκην κινήσαι φιλονεικοῦσι. καὶ ὁ μὲν ἐρωτᾷ διὰ ταῦτα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας ἡμῶν ζητεῖ προσλαβέσθαι γνώμην ἐπὶ τῷ πράγματι.

α'. Ἡ δὲ γε τοῦ κράτους ἡμῶν Θεοσέβεια, τῆς αὐτῆς εἶναι κακίας διαγινώσκουσα αὐτουργεῖν τι γίνεσθαι τοῦ χειρόνος καὶ μὴ ἀναστέλλειν τοῦτο δυνάμενον, νομικῇ τε ἠκολούθησε ἀκριβείᾳ καὶ θείους ἐσεβάσθη Θεσμούς^β, καὶ κατὰ σωματικοῦ ὄρκου μὴ δίδοσθαι ποτε παρὰ δικαστῶν τοῖς νεωτέροις ἀποκατάστασιν, μάλα τρανῶς καὶ μεγαλοφώνως διὰ τῆς παρούσης χρυσοβούλλου γραφῆς νομοθετεῖ τε καὶ διατάττεται, καὶ τὴν τοιαύτην πρόσταξιν κρατεῖν εἰς τὸ μέλλον παρὰ δικαστηρίῳ παντὶ ἐν-

* Forte τελευταίων.
θεῖος ἐσεβάσθ. Θεσμός.

^β Emendaveram olim τούτῳ. Non opus.

^γ Cod.

δικως τε¹⁰ καὶ θεοσεβῶς διορίζεται. εἰ γὰρ τοῖς τὴν ἡβὴν ὑπέριναβαίνουσι νέοις τὴν μὲν ἐπιτροπῆς ἀσφάλειαν ὁ νόμος περιαιρεῖ, ὡς τῆς μάλα φρονούσης ἡλικίας καθεστηκόσιν ἐντὸς καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὰ πολλὰ συνιέναι δυναμένοις ὀρθῶς καὶ πράττειν ἐνίοτε ἀνεπισφαλῶς, ὑπὸ δὲ κουράτωρας τούτους καὶ κηδεμόνας καθίστησι, καὶ δι' ἀποκαταστάσεως αὐτοῖς χαρίζεται τὴν βοήθειαν, ἐφ' οἷς ἂν ἴσως περιγραφείεν αὐτοί· τὴν δὲ ἀποκατάστασιν κατὰ ἐξῆμέμονον πράγματος διδοσθαι οἶδαμεν, ἄκυρον τοῖς νόμοις διὰ τινὰ ἐπισυμβᾶσαν περίστασιν προβαλλομένου ἰσχύν· τίς ἂν εἴη θρασὺς δικαστὴς ἢ βασιλεὺς ἐπὶ τοσοῦτον ὀλίγῳ τοῦ θεοῦ, ὡς* κατὰ ἐξῆμέμονον μὲν πράγματος φύσει, διὰ δὲ ἡλικίας ἐνταῦθα περιτρεπομένου ἀτέλειαν, ἀποκατάστασιν τῷ νέῳ χαρίζεται καὶ αὐθέντης· τούτῳ πρὸς ἐπιτορκίαν γενήσεται, τῆς μὲν παλαιᾶς ἐκείνης καὶ σκιώδους νομοθεσίας, ἢ γαλακτοτροφουμένοις ἔτι τοῖς ἀνθρώποις πρὸς θεογνωσίαν ἐδίδοτο, τὴν ἐπὶ ματαισμῶν ὀνόματος τοῦ θεοῦ παράληψιν ὑποπλατεῖ¹¹ ἀπαγορευούσης τῷ παραγγέλματι καὶ παιδισίας τότε τοὺς ἀκυρωμένους τὰ ἔνορκα, τῆς δὲ ὑψηλοτέρας ταύτης καὶ θεωτέρας μηδὲ ὀμνῦναι ὕλως παρεγγυωμένης, ὡς τοῦ λόγου πάντως διὰ τὸν τρόπον ἀρκεῖν ὀφείλοντος εἰς πειθῶ; ἀντικρὺς γὰρ ἔστιν ἀνδρὸς ἀντινομοθετοῦντος θεῶ, τοιαύτην εἰσάγειν τὴν ἀτοπίαν τῷ πολιτεύματι, καὶ τῷ τῆς ἡλικίας ἔτι ἀπαλῶ καὶ ὀκλάζοντι, καθάπερ εἰρήκαμεν, σφραγιστήρα τὴν τοῦ θεοῦ ὕβριν καὶ περιφρόνησιν ἐντυποῦν. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται ἀπὸ γε τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, καθολικῶ καὶ τελείῳ καὶ γενικῶ παραγγέλματι διὰ τῆς παρούσης χρυσοβούλλου γραφῆς τὴν κατὰ σωματικὸν ὄρκον¹² περιαιροῦμεν ἀποκατάστασιν, καὶ πᾶσι παρεγγυώμεθα δικασταῖς, μηδ' εἰς νοῦν ποτε λαβέσθαι τὸ ἀπὸ τοῦδε ἢ βοηθῆσαι κατὰ θεοῦ τῆς ἡλικίας τῷ ἀτελεῖ, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν δοῦναι χειραγωγεῖν εἰς ἐνωμότου τοιαύτης ἀθέτησιν συνθήκης. τοῦτο γὰρ προδήλως καὶ τὰ ἐν τῷ ἐδάφει τῶν βασιλικῶν κείμενα δύο θεοπρίσματα νομοθετοῦσι θεοσεβῶς· τὸ μὲν παρὰ σωματικὸν ὄρκον μηδεμίαν παρέχον ἄδειαν τῷ νεωτέρῳ δι' ἀποκαταστάσεως αὐθις περὶ τῆς ἡλικίας ἀνακινεῖν καὶ τὴν περὶ ταύτης δίκην τιθέναι ἀνάδικον¹³· τὸ δὲ εἰσάγον τὸν βασιλέα ἐπὶ ἀφήλικος ἀνακρινόμενον ἀναφορᾶ, ὡς αὐθέντην τοῦτον γενέσθαι ἐπιτορκίας οὐκ εἰδέναι¹⁴ ὀφείλει· καὶ οὐδεὶς

¹⁰ Cod. ὄτε. σωματικῶν ὄρκων.

* Malim ὄς.

¹¹ Cod. ὑποπλατεία.

¹² Malim κατὰ

¹³ Videsis Basil. X, 25, 3 ex Cod. II, 42, 3.

¹⁴ Basil.

X, 10, 1 ex Cod. II, 27, 1.

ἔστιν οὕτως ἐπὶ τοσοῦτον τῆς νομικῆς αὐθεντίας ἀνάσκητος, ὡς οὐκ οἶδε ταῦτα ἐν τῷ ἰ βι. τῶν βασιλικῶν ἐν δυσὶ διαφόροις κείμενα [κεφαλαίοις]¹⁵ καὶ τὴν ἐρμηνείαν εἰσάγοντα προδήλως. καὶ πῶς ἂν ἡμεῖς ἐπίπλεον τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ στοιχειούμενοι καὶ τὴν θείαν χάριν τῆς Θεοδότου διδασκαλίας θαυμάστερον εἰσοικισάμενοι καὶ πλουτήσαντες, τὰναντία τούτου ἀντινομοθετήσομεν καὶ Θεοῦ τοῖς βουλομένοις μνηστεισμὸν καὶ ὕβριν ἐρήσομεν; εἰ γὰρ καὶ τῶν δικαστῶν ἔνιοι, τὴν ἐξ ὑπονοίας τοῦ Θαλελαίου¹⁶ φράσιν περιλαμβάνοντες, κατὰ μὲν ἡλικίας φάσκουσι τὸν σωματικὸν ὄρκον κρατεῖν, κατὰ δὲ συναλλαγμάτων ἐτέρων τῷ τοιῦδε ὄρκῳ βεβαιουμένων τὴν ἀποκατάστασιν ἔχειν τὸ ἐνεργόν, ὅτι καὶ ὁ Θαλέλαιος εἶπε τὴν τοῦ βασιλέως παραφράζων ἀντιγραφὴν, ὡς δοκεῖ ὁ βασιλεὺς τοῦτο λέγειν, ὅτι δύνασαι μὲν κατὰ τῆς ὁμολογίας σου καὶ τοῦ ὄρκου αἰτῆσαι ἀποκατάστασιν, οὐκ ἐγὼ δὲ σὲ εἰς τοῦτο προτρέπομαι· ἀλλ' οὗτοι πόρρω τῆς ἐννοίας¹⁷ θέουσι τοῦ καλοῦ, τῇ τοῦ Θαλελαίου ὑπονοίᾳ πλέον ἰσχύος τῆς αὐτοφανοῦς ἐρμηνείας τῶν βασιλικῶν ἐρημάτων ἀποφαινόμενοι, καὶ δόκησιν μὲν ἀληθείας ἐπίπροσθεν ἄγοντες, διὰ δὲ φαντασιοκοπίαν ἀνδρὸς — ἐν δισταγμῷ κάκεινην εἰσαγομένην — ἀνευθριάστως ὄρκου καὶ συνθηκῶν ἀδέτησιν παρεισάγοντες. καίτοιγε μᾶλλον ἐχρῆν ἀνθρώπους ὄντας Θεοσεβεῖς, καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εἰδότας ὅσον ἐστὶ τὸ διαφέρον, ἐν ἀμφιβόλοις (ὡς αὐτοὶ νοοῦσι) ῥήμασι καὶ νοήμασιν ἐξανάγκης πάντως Θεῷ τὰ πρεσβεῖα χαρίσασθαι, καὶ μηδὲν τι τῶν ὅσα ἐστὶν ὑπὸ γένεσιν τῆς πρώτης ἐκείνης ὑπεράνω θεῖναι μεγαλειότητος, ἢ μικροπρεπεῖς καὶ ὀλιγογνώμονας, καὶ τὴν ἀνθρώποις τάξιν καὶ εὐκοσμίαν γνωρίζοντας, μὴ καὶ κατὰ βασιλέως ἐφεῖναι τὸ πλέον ἔχειν τὸν ἰδιωτεύοντα δικαστήν. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀποφαντικῆ τέλεον τοῦ βασιλέως ἦν ἢ ἀντιγραφὴ, καὶ ἐπὶ σωματικοῦ ὄρκου ἐκφωνηθεῖσα αὐτὸν ἐκεῖνον εἰσήγε τὸν ἀντιγράφοντα μὴ εἰδέναι, ὡς αἴτιος τούτου ἐπιτοκίας ἔσται ποτὲ, μηδ' ὁ ἐρμουπολίτης¹⁸ αὐτὸν ἐπιστόμιζεν ἀνὴρ, καὶ οὗτος ὄξυς συνιδεῖν καὶ φωράσαι τὴν ἐγκαθήμενὴν ταῖς νομικαῖς βαδύτησιν ἔννοϊαν, λέγων ὡς „ὁ ἦττων ὁμόσας σωματικὸν ὄρκον μὴ ἀποκαθίστασθαι, οὐκ ἀποκαθίσταται“· εἶχε δὲ τὰ πρεσβεῖα ἢ τοῦ Θαλελαίου παραγραφῆ¹⁹

¹⁵ Cod. κείμενοι τίς. Forte κείμενα θέμασι.

¹⁶ Ad Cod. II, 27, 1.

¹⁷ In Cod. per abbreviationem scriptum est, quam nescio an recte intellexerim.

¹⁸ Intelligitur Theodori Hermopolitae summa c. 1 C. II, 27.

¹⁹ Indicatur Thalelaci adnotatio ad I. l. Caeterum Codex καὶ habet ex male intellecta abbreviatione

„ὁ βασιλεὺς δίδουθαι μὲν τὴν ἀποκατάστασιν τοῖς ἀφίλιξι τοῦ σωματικοῦ ὄρκου οὐκ ἀνένευε, φειδοὶ δὲ τοῦ ὄρκου ταύτην αὐτὸς δίδουθαι οὐ συγκατένευε“· πῶς ἂν δικαστὴς ἐλάσσων, ὁ βασιλεὺς χαρίσασθαι οὐκ ἐθάρῃησε τὸν μείζω βασιλέα καὶ δικαστὴν εὐλαβούμενος, ἀπερισκέπτως οὕτως ἀποθαρῃῃσει δωρησασθαι, καὶ μείζον ἑαυτῷ περιῳπεὶ κράτος τοῦ βασιλέως, ἐφ' οἷς ἄρα τῇ νέῃ τὴν κατὰ θεοῦ χαρίσασθαι τόλμην βεβούληται; καίτοιγε τὴν κατὰ τῶν δις κεκριμένων ἀποκατάστασιν τοῖς ἀτελέσιν οὐ δίδουσι δικαστὴς, βασιλεὺς δὲ ταύτην ἐλέῳ τῶν νέων χαρίζεται (καὶ λέγει τοῦτο διάτ. τοῦ κώδ. ἐν βι. ²⁰ ἰ τῶν βασιλικῶν), ἐνταῦθα δὲ τὸ πλέον ἕξει τοῦ βασιλέως ὁ δικαστὴς; καὶ ὅπου περιφρονεῖται θεὸς καὶ τὸ ἅγιον τούτου μνητριζέται ὄνομα, ἐνταῦθα τὸ μέγιστον σχοίη τοῦ βασιλέως ὁ ἰδιώτης, καὶ ὁ μὲν ἐκεῖνος δοῦναι οὐκ ἐτόλμησεν, οὗτος ἀνερευθριάστως χαρίζεται; καὶ τίς ἀνάσχοιτο τῆς ἀτοπίας τοῦ πράγματος, ἄνθρωπος ὢν καὶ λόγῳ τιμώμενος, καὶ τοῦ θεοῦ κλησιν ὅτι ποτὲ ἐστὶν ὅλως εἰδῶς, καὶ τίς ἢ ἐκεῖθεν ἀντίδοσις τῶν ἐνταῦθα βεβιωμένων διὰ τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας παραλαβῶν; εἰ δὲ καὶ ἀντιλέγειν τίς ἴσως ἐπιχειρῶν συντίθεται μὲν καὶ αὐτὸς, ἰδιώτην μὴ δύνασθαι δοῦναι τὴν κατὰ σωματικοῦ ὄρκου ἀποκατάστασιν, βασιλεὺς δὲ τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν προσεῖναι, κάκειθεν ἔχει τὸν νέον τὸ ἰσχυρὸν εἰς τὴν τοῦ σωματικοῦ ὄρκου ἀθέτησιν, οὐκ οἶδα εἰ περὶ βασιλέως οὗτος λέγει ὁ ἄνθρωπος ἀλλὰ μὴ τυράννου καὶ ἀποστάτου καὶ τῆς θείας χειρὸς ἀφηνιάζοντος ἀντικρυς. εἰ γὰρ βασιλεῖς διὰ θεὸν βασιλεύουσι, κάκειθεν ἡμῖν τὸ ἐξουσιαστικὸν καὶ οὐκ ἄλλοθεν, τίς ἂν εἴη πάντολμος βασιλεὺς, ὃς καὶ αὐτὸ τὸ ἐννόημα ὡς ἀντικρυς ἔργου οὐ δυσωπηθήσεται ἀποτέλεσμα; ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τῆς παρουσίας ταύτης ἡμῶν χρυσοβούλλου γραφῆς οἶμαι ποτε ἢ δικαστὴν ἢ βασιλέα εἰς ἀπόνοιαν τοσαύτην ἐλθεῖν, ὡς δι' ἀποκαταστάσεως ἀνατρέπειν ὄρκου δόσιν σωματικοῦ καὶ ἐνεσχηματισμένῳ ἐλέει τῆς ἡλικίας πρόδηλον εἰσάγειν ἀσεβείας ὑπεροχὴν· καὶ νῦν μετὰ τὴν παρούσαν ἡμῶν ταύτην ἀπὸ διαγνώσεως μεμεριμημένης ἀπόφασιν οὐκ ἂν ποτε οὔτε δικαστὴς οὔτε βασιλεὺς δυσσεβέστατον κακοδοξίας ἑαυτῷ προσάψει ἔγκλημα, διὰ θάλασιν τῶν νεωτέρων τὸ θεῖον ἐβρίζεσθαι μὴ ἀπαρνόμενος ὄνομα.

Παρεγγνώμεθα γὰρ ἅπασι δικασταῖς ἰδιώταις καὶ βασι-

verbi παραγραφῆ. ²⁰ Cod. δὲ ἐν βι. κώδ. Intelligenda videtur c. 3 C. II, 26 (Basil. X, 9, 3) aut c. 1 C. II, 46 (Basil. X, 29, 1).

λεῦσιν, καὶ τοῖς μὲν βασιλικῶς, τοῖς δὲ ἀδελφικῶς, ἐπισκήπτεσθαι²¹ τοῦ μηδένα τῶν ἀπάντων ἐν οἰκισθῆποτε χρόνῳ καὶ οἰονδήποτε τρόπον ἀπ' ἐναντίας ἐλθεῖν τοῦ γενικῶς ἐκφωνηθέντος τοῦδε θεσπίσματος καὶ κρατεῖν μέλλοντος ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιοτοτρόποις φάκταις καὶ θέμασιν, ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς τυγχάνοντος τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου, γεγενημένου κατὰ τὸν μῆνα τῆς ε' ἰνδ. ἐν ἔτει τῷ 595'.

NOV. XX.

Imp. Alexii Comneni

ut poenae conventionales exigantur et fisco inferantur, et de vacantium delatione¹. (A. 1082.)

Τὸ ἴσον τοῦ τιμίου καὶ προσκυνητοῦ βασιλικοῦ προστάγματος τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, τοῦ κατὰ τὴν κη' μηνὸς αὐγούστου ἰνδ. ε' προ... μεγ... πρωτασεκρέτης καὶ κριτοῦ θράκης καὶ μακεδονίας καὶ ἐξισοτν.. τοῦ τοῦ σκληροῦ², καταστρωθέντος δὲ καὶ εἰς τὸ σεκρέτον τοῦ βεστιαρίου κατὰ τὴν ε' μηνὸς ἰουλίου ἰνδ. ε', καὶ περιέχον³ οὕτως·
Ἔτει 595'.

α'. Ἡ βασιλεῖα μου ἀκριβῶς διαγνοῦσα, ὡς πολλοὶ τῶν συναλλάγματα ποιούντων καὶ συμφωνίας παραβαίνοντες ταῦτα καὶ ἀδειοῦντες πειρῶνται ἀνατρέπειν τὰ ἐξ ἀρεσκείας αὐτῶν καὶ ἀπὸ γνώμης συμφωνηθέντα κακοθελῶς, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν αὔξονται ὡς ἐπὶ πλεῖστον τὰ δικαστήρια καὶ πληροῦνται δικῶν· τοῦτο δὲ πάντως⁴ οὐκ ἄλλοθεν εἶωθε συμβαίνειν, ἀλλ' ἡ⁵ τοῦ μὴ ἀπαιτεῖσθαι τὰ ἐγκείμενα πρόστιμα τοῖς συμφώνοις αὐτῶν· [κελεύει] εὐδοκεῖν πάντας εὐνομίᾳ βουλομένη⁶, τὰ ὀρθῶς καὶ κατὰ νόμους συστάνα, εἴτε συναλλάγματα εἴεν

²¹ Malim ἐπισκέπτ.

¹ Servata est in Cod. Paris. 2872, unde eam primus edidi in Delin. hist. JGR. p. 130.

² Legerim προσπεμφθέντος τῷ πρωτασεκρέτῃ καὶ κριτῇ θράκης καὶ μακεδονίας καὶ ἐξισωτῇ παρὰ τοῦ σκληροῦ.

³ Cod. περιέχων. Forte περιέχει.

⁴ Forte πάλιν. Est enim in Cod. per notam scriptum.

⁵ An ἐκ? ⁶ Locus corruptus. Cod. συμφώνοις αὐτῶν αὐτῶν εὐδόκη. — πάντας εὐνομ.. βουλόμενοι. Mox legendum περὶ τιμῶν.

εἶτε παρά τινων σύμφωνα, τὸ κῦρος ἔχειν ἔσαι καὶ μὴ ἐκ μεταμέλου τινὸς ἀνατρέπεσθαι· καὶ ὡς εἴ τις ἀπὸ γε τοῦ νῦν τοιοῦτον τολμήσει ποιῆσαι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν τῇ τοῦ προστίμου ἐκτίσει. καὶ γὰρ οὐκ εὐλογον ἂν εἶη οὔτε δίκαιον, τὰ πρότερον καλῶς δόξαντα καὶ κατὰ γνώμην τῶν συναλλαξάντων συστάτα παραβαίνειν ἐκ μεταμελείας. καὶ κελεύει σοὶ τὴν περὶ τούτου εἶδησιν ἔχοντι, ὃν ἂν εὖρης ἀπὸ τῆς σήμερον πρὸς ἀνατροπὴν χωροῦντα τῶν ἤδη κατὰ νόμους συμφωνηθέντων καὶ κατὰ τὸ ἀρεστὸν καὶ θυμῆρες αὐτῷ, ἀπαιτεῖν τοῦτον τὸ πρόστιμον ἀσυμπαθῶς καὶ ἀποταμίζειν τῷ δημοσίῳ. λοιπὸν οὖν ἐπανάγνωθι τὴν παροῦσαν πρόσταξιν τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐν τοῖς καθίσμασι τοῦ ὑπὸ σε θέματος, ὡς ἂν διαγνόντες ἅπαντες ὡς οὐκ ἐκφρεύσουσι τὴν ἀπαίτησιν τῶν προστίμων δίκαιοι καὶ εὐθεῖς ὡς παρὰ τῷ συναλλάγματι.

β'. Ἐπεὶ δὲ ἀνέμαθε καὶ τοῦτο ἡ βασιλεία ἡμῶν, ὡς πολλοὶ ἄπαιδες καὶ ἀδιάθετοι θνήσκουσι, μηδένα ἔχοντες κατὰ τὸ ἐξ ἀδιαθέτου δίκαιον καλούμενον εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτῶν, ἕτεροι δὲ αὐτονόμως ἐξιδιοῦντες καὶ σφετερίζοντες τὴν μηδὲν ἀνήκουσαν τούτοις ἐκείνων ὑπαρξιν, καὶ στερεῖται ὁ δημόσιος τῶν δικαίῳ λόγῳ ἀρμοζόντων αὐτῷ· κελεύει σοὶ ἔχειν προσοχὴν καὶ περὶ τούτου, διαλαλήσαντι δὲ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ περιχώρῳ τοῦ ὑπὸ σε θέματος, ὡς εἰ κατὰ⁷ τι μῆνυθει ὑπὸ τινος ὡς τοιοῦτον, λήψεται τὴν δεκάτην μερίδα τῶν προσάγγελθέντων ὁ τὴν προσαγγελίαν ποιησάμενος. ὀφείλεις προσαγγελίας γενομένης ἀπογράφεσθαι τὴν ὑπαρξιν τοῦ τελευτήσαντος ἐν λεπτῇ ἀπογραφῇ, εἴ τι ἐν κινήτοις καὶ ἀκινήτοις εἶη, καὶ παρατιθέναι ταύτην τῶν εὐλαβῶν ἐγχωρίων, μέχρις ἂν σὺ ἀναδιδάξης καὶ γράψῃς πρὸς τὸ τοῦ βεστιαρίου σεκρέτον καὶ τὴν βασιλείαν ἡμῶν ὡς ἂν τὸ δοκοῦν αὐτῇ γένηται.

Ἀπελύθη μηνὶ ἰουλ. ἰνδ. ε' ἀπὸ τῆς Θεοφυλάκτου πόλεως διὰ γράμματος τοῦ πρωτοπροέδρου κυροῦ σεργίου καὶ λογοθέτου τῶν σεκρέτων τοῦ ἕξαμι...⁸ καὶ ᾠ διὰ κηροῦ βασιλικῆ σφραγίς τῆ βουλλωτηρίῳ τῆς ἁγίας δεσποίνης καὶ μητρὸς τοῦ βασιλέως.

⁷ Legerim καὶ.

⁸ Forte ἕξαμιλιώτου vel ἕξαμιλίου.

NOV. XXI.

Imp. Alexii Comneni

decretum, ut intra XV dies trimestris spatii testes producantur¹.

(A. 1082.)

Τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ περὶ τοῦ ἐντὸς ἑ' ἡμερῶν τοῦ τριμήνου παραγενέσθαι τὴν μαρτυρίαν. μηνὶ ἰουλίῳ ἑς ἡμέρα 5' ἰνδ. ε' ² γέγονεν ἡ παροῦσα βασιλικὴ σημείωσις ὑπαγορευθεῖσα παρὰ τοῦ σολομῶντος³.

Πολλὰ μὲν δικαστήρια ἀνὰ μέσον ἄννης τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ ἀποβεβιωκότος μητροπολίτου νικομηθείας βασιλείου, καὶ στεφάνου πρότερον περιόντος ἐπισκόπου καισαρείας, ὕστερον δὲ τοῦ πρωτοσπαθαρίου μιχαήλ καὶ ταγματοφύλακος, τῷ ἕξ ἀδιαθέτου δικαίῳ κληρονόμου ἀναφανέντος τοῦ ἐπισκόπου, περὶ τρίτου λάχους τοῦ οἴκου αὐτοῦ, παρὰ τε τῷ πρωτοπροέδρῳ γεωργίῳ καὶ τηρικαῦτα δικαιοφύλακι (νυνὶ δὲ κοιαιστῳρι), καὶ ὕστερον παρ' αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἀνεξήλιπτοθησαν καὶ συνεκροτήθησαν, καὶ πολλῶν λόγων εὐρήματα παρ' ἀμφοτέρων ἀνεκινήθη. καὶ τῶν περὶ τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἀρμόζοντα χρόνον τῆς ἀποδείξεως εἰς τὴν τοῦ πρατηρίου χάριτος βεβαίωσιν διὰ σημειωμάτων λαβόντων τῆς βασιλείας ἡμῶν, καὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης δι' ἀντιγραφῆς τοῦ κράτους ἡμῶν εἰς τὸ δρουγγαρικὸν καταχθείσης δικαστήριον, ὡς ἂν παρ' αὐτῷ δοκιμασθῇ ἢ τοῦ τοιοῦτου πρατηρίου ἐγγράφου σύστασις, οὐκ ἔσχεν εὐλύτως τὰ τῆς δίκης παρὰ τῶν τοιοῦτων δικαστηρίων⁴. τῶν γὰρ δικαστῶν ἄλλων εἰς ἄλλας τραπομένων ἐννοίας, καὶ τῶν μὲν τὰ ἔγγραφα ἕξ ὧν ἡ σύγκρισις γίνοιτο μὴ ἄλλως ἀγοραῖα κατονομάζεσθαι

¹ Extat in Cod. Bodlej. 173, Marc. 173 (Vratislaviensi? Laur. V, 40) et Bonon. B, IV, 67. Edita est a Leuncl. JGR. II p. 179. ² Ind. V anni 1082 intelligi videtur. Ex ipsa enim Novella colligitur, hanc causam initium cepisse, dum Alexius Sebastocratoris locum obtineret, ut proinde haec nostra σημείωσις initio imperii ejus tribuenda sit.

³ Ita inscriptio est in Bodl. 173. Similiter in Bonon.: Μηνὶ ἰουλίῳ ἡμέρα γ' ἰνδ. ε' γέγονεν ἡ παροῦσα β. σ. παρὰ τοῦ βασ. κ. ἀ. τ. κ. ἐνεκεν τοῦ παραγ. τὴν μαρτ. ἐντὸς τῶν ἑ' ἡμ. τριμήνου, ὑπαγ. π. τ. σολ. ⁴ Leuncl. in marg.: „τῷ τοιοῦτῳ δικαστηρίῳ. Recte“. Equidem malim τῷ τοιοῦτῳ δικαστῇ, ut habeat quo referatur sequens ἐδέησεν. Nisi forte ἐδέησαν pro ἐδέησεν scribendum sit.

κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον νεαρὰν⁵, εἰ μὴ παρὰ ταβελλίωνι τελοῖντο καὶ συνήθεις ἐπιφέροιντο κόμπλας, διατεινομένων τῶν δὲ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ταβελλιῶνων ἀρκεῖν λεγόντων ἀγοραῖα τὰ ἔγγραφα συνιστᾶν, κἄν μὴ κεκομπλατευμένα τυγχάνοιεν· ἐδέησεν εἰσαγωγήμα τὰ τῆς ὑποθέσεως καὶ πάλιν γενέσθαι παρὰ τῆ βασιλείᾳ μου, καὶ δὴ καὶ εἰσῆχθησαν, καὶ τῶν ἀνακυφασῶν ἀμφιβολιῶν ἐπηκροῶτο τὸ κράτος ἡμῶν, τοῦ μεγάλου ἐπιφανεστάτου⁶ κουροπαλάτου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου τὰς τε τῶν δικαστῶν ἀμφισβητήσεις καὶ τὰς τῶν μερῶν ἐκατέρων καὶ τῶν συνηγορούντων αὐτοῖς διευκρινούντος τῆ βασιλείᾳ μου. ἀλλ' ὁ τῆ ἄννη συνηγορεύων, τῆς κόμπλας τό γε νῦν ἔχον ἀφέμενος, ἐνστατικώτερον πρὸς τὰς συγκρίσεις ἀνθίστατο, ὡς οὐ δεκταὶ τῷ νόμῳ μηδὲ ἔχουσαι τὸ ἐνδύναμον, ὅτι πρόδῳ τοῦ νενομισμένου καιροῦ αἱ τούτων παραγωγαὶ δεδραμήκασιν· τὸ δὲ ἀντίθετον μέρος καὶ κατὰ καιρὸν γενέσθαι τὴν σύγκρισιν, καὶ τοῦ νενομισμένου χρόνου ἐντὸς πάνυ διῆσχυρίζοντο. καὶ δῆλον, ὡς ἐπεγέγραπτο τῷ χάρτη, ἐν ᾧ αἱ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ὑποσημηναμένων τῷ παρ' αὐτῶν προκομιζόμενῳ πρατηρίῳ συγκρίσεις συνέλοντο, παρὰ τε τοῦ προέδρου καὶ κριτοῦ τοῦ αὐτωρειανοῦ καὶ τοῦ μαγίστρου Θεοδώρου καὶ κριτοῦ τοῦ σμυρναίου ὁ καιρὸς, καθ' ὃν οὗτος προεκομίσθη αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ τῷ κοιαιστωρι ἐμπροθέσμῳ οὕτωσι προκεκόμισται. εὐθύς οὖν ὁ κοιαιστωρ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς τριμήνου προκομισθῆναι αὐτῷ τὴν λεγομένην γενέσθαι σύγκρισιν ἔλεγε πρὸς τὴν βασιλείαν μου, ἐσφραγισμένην οὕσαν ἄνωθεν παρὰ τοῦ δεξαμένου τὴν σύγκρισιν ποιήσασθαι ταβελλιωνος, καὶ τὰς ἐπιγραφὰς φέρουσαν τῶν δηλωθέντων δικαστῶν. ἐξ οὗ διεγινώσκετο τοῦτο, ὡς οὐδὲ αὐτοὶ ἂν εἶδειεν οἱ δικασταί, τίνα τὰ ἐμπεριειλημμένα τῷ χάρτη, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν δυνηθῆναι διαμηνύσασθαι πρὸς τὸ τῶν ἀδικούντων⁷ μέρος, ἅτε τῆς τελευταίας ἡμέρας εἰς στενὸν τὰ περὶ τῆς διαγνώσεως τούτων συγκλεισάσης. ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγη λόγων ἀμιλλα ἐπεισέφερεν. ὁ μὲν γὰρ τῆ ἄννη συνηγορῶν ὁ μυστογράφος ἀρχάβασδος ὁ παναγίτης τὸ ἀνίσχυρον τοῦ μὴ συνέδρων εὐποροῦντος σημειώματος ἐπεισέφερεν, εἰ καὶ ἐμφέροιντο τούτῳ τὰ παρ' ἀμφοτέρων ἀντιλεγόμενα τῶν μερῶν, καὶ τούτου τὴν ἐπιγραφὴν τῶν μηδὲ ὅτι γέγραπται ἐν τῷ χάρτη εἰδόντων ἀντ' οὐδενὸς λογίζεσθαι

⁵ Idem laudat Nov. Justiniani 44 et 49.⁶ Leuncl. in marg. *μεγαλειφ.*Recte. ⁷ Ibid. *ἀντιδικούντων*. Malim tamen *ἀντιδικῶν*. Cf. not. 11.

ἐβιάζετο, ἄτε μὴδὲ σημειώματος ἐπὶ συνέδρων τινῶν ἐπὶ τῇ προκομιδῇ τούτου προβάντος. ὅτι δὲ παρὰ τοῦ προέδρου καὶ κριτοῦ τοῦ αὐτῶρειανοῦ δεχθῆναι τὸν τοιοῦτον χάρτην ἐλέγετο, πρὸς τοῦτο πολλῶν πλέον δυσανασχετοῦντες οἱ περὶ τὴν ἄνναν ἐτύγγανον. πῶς γὰρ, ἐβόων, ὁ παραιτηθεὶς παρ' αὐτῶν παρὰ τῷ σεβαστοκρατορικῷ δικαστηρίῳ, καὶ τοῦ πανευτυχεστάτου σεβαστοκράτορος μὴ παρὰ τοῦτο⁹ δεχθῆναι διακελευσαμένου τὴν μαρτυρίαν, πάλιν κατ' ἐξουσίαν οἰκείαν καὶ παρὰ κέλευσιν θείαν ἐπελάβετο τὴν σύγκρισιν, καὶ ταύτῃ προσέγραψε τὸν καιρόν; καὶ ἄδηλον δέ φασιν, εἰ καὶ γέγραπτό τε⁹, καὶ ὑπόνοια, μὴ ποτε μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν αἱ συγκρίσεις παρὰ τοῦ ταβελλίωνος διεπράχθησαν, τῆς οἰκείας σφραγίδος ὡς ἂν καὶ βούλοιτο κατεξουσιάζοντος· ἀλλ' εἰ καὶ δῶμεν ἔξω τὸ πραχθῆν ὑπονοίας τυγχάνειν οὐκ ἀγαθῆς, ἔξωρος ἢ τῆς συγκρίσεως πάντως προκομιδῆ, ἄτε κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς τριμήνου τῆ κοιαιστῶρι παραχθείσης. τοῦ γὰρ νόμου διδόντος¹⁰, ἐντὸς τοῦ νενομισμένου καιροῦ παραγενομένων μαρτυριῶν διακηρυκεύεσθαι πρὸς τὸ ἀκτίθετον μέρος τοῦ παράγοντος μάρτυρας τὸν δικαστὴν, ἐλθεῖν καὶ δέξασθαι τὰς τῶν παρὰ τοῦ ἀδικούντος¹¹ αὐτῷ μέρους παραχθέντων μαρτύρων φωνὰς, καὶ εἰ ἐ' διαδράμοιεν ἡμέραι ἔτι τῆς προθεσμίας ἐνδαψιλευομένης τῶν παραχθέντων μαρτύρων προσεδρευόντων τῷ δικαστηρίῳ, τότε καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας τὰς τῶν μαρτυρούντων φωνὰς ἀναλαβεῖν τὸν δικαστὴν καὶ ἀπολύειν αὐτούς· πῶς οὐκ ἔξω καιροῦ ἢ τῷ κοιαιστῶρι παραχθεῖσα σύγκρισις τῶν ὑπογραφῶν; ποῦ γὰρ αἱ ἐ' μετὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς προθεσμίας; οὐκ ἔξω ταύτης καὶ αὐταὶ τυγχάνουσι πρὸς διακηρύκευσιν τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἀφορισθεῖσαι. ἀλλ' οἱ περὶ τὸν ἐπίσκοπον ὑπερμαχοῦντες, ὃ τε¹² δισύπατος νικόλαος καὶ δικολόγοι ὁ ἀλχημάλωτος καὶ ὁ σκαλοσκέπαστος, καὶ ἐμπρόθεσμον γενέσθαι τὴν σύστασιν τοῦ πρατηρίου διίσχυρίζοντο, καὶ τὰς ἐ' ταύτας ἡμέρας ἐπιδαψιλεύεσθαι, ἀφ' ὅτου παρὰ¹³ τοῦ ταβελλίωνος ἡ σύγκρισις γέγονε· μὴδὲν γὰρ ἀπεικέναι τῆς παρὰ τοῦ δικαστοῦ τῶν μερῶν ἐρωτήσεως τὴν παρὰ τοῦ ταβελλίωνος γενομένην σύγκρισιν τῶν ὑπογραφῶν. ἀλλ' εἰς κενὸν λαλοῦντες τῇ βασιλείᾳ μου κατεφάνησαν καὶ τὸ ὅλον στομοκροτοῦντες· εἰ γὰρ

⁹ Leuncl. in marg. τούτου. Recte. ⁹ Ibid. γέγραπται τι. Malim γέγραπται τότε. ¹⁰ Ibid. εἰπόντος. Videtur intelligi Basil. VII, 17, 11 et XXI, 1 in fine. ¹¹ Ibid. ἀντιδικούντος. Cf. not. 7. ¹² Ita emendavit Leuncl. pro ὅτι, quod in Cod. MS. scriptum erat. ¹³ Ita Leuncl. pro περὶ.

οὐδὲν ἀπέοικε ταῦτα ἀλλήλων, πῶς αὐτοὶ οὐ τῷ¹⁴ παρὰ τοῖς δικασταῖς ἐμπροθέσμως παραχθῆναι τὴν παρὰ τοῦ ταβελλίω-
 νος γενομένην τῶν ὑπογραφῶν σύγκρισιν ὡς ἐρυμνοῦ τινὸς φρουρίου ἀντείχοντο; ἀρκούντος τοῦ τὴν σύγκρισιν ταύτην οὐκ ἐμπρόθεσμον καταφανῆναι παρὰ τοῦ ταβελλίω-
 νος γενομένην. τούτου δὲ ἀποκρουσθέντες, καὶ τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέ-
 ραν παραγωγῆς τῆς συγκρίσεως ὀλοσχερῶς περιελχοντο, καὶ τὰς ἐπὶ τῇ διαλαλιᾷ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐπὶ τῇ παραδοχῇ τῶν φωνῶν τῶν παρὰ τῶν ἀντιδικούντων αὐτοῖς παραχθέντων μαρ-
 τύρων ἀφωρισμένας καὶ αὐτοῖς ἀρμόζειν διίσχυρίζοντο. ἡδύ-
 νατο γάρ, φασιν, ὁ δικαστής, εἴ γε πάντως ἐβούλετο, γνωρίσαι τοῖς ἀντιθέτοις ἡμῶν τὴν παραχθεῖσαν παρ' ἡμῶν σύγκρισιν· καὶ εἴ γε μὴ ἐντὸς τῶν ἰε' ἡμερῶν ἐλθεῖν ἠρετίσαντο καὶ συμ-
 παρόντων ἀμφοτέρων κατασκηθῆναι ταύτην, τότε καὶ μονομε-
 ρῶς αὐτὴν κατασκέψασθαι· οὐ γὰρ ἂν τις εὐλόγως τοῦτον κατη-
 τιάσατο καὶ ὡς ἐκνόμως πεποιηκότα κατεμωμήσατο, ἀπὸ νόμου γὰρ ἡμῖν αἱ ἰε' ἡμέραι καὶ ἔξωθεν τοῦ νενομισμένως ἀποδιδο-
 μένου ταῖς ἀποδείξεσι καιροῦ ἐπιχειρορήγηται. ἀλλ' οἱ δικασ-
 ται μὴ νόμοις στοιχεῖν τὰς τούτων δικαιολογίας διίσχυρίζοντο. τῶν γὰρ τῆς τριμήνου ἢ τῶν ἐτέρων νενομισμένων καιρῶν καὶ αἱ ἰε' τῆς διακηρυκτέσεως ἡμέραι τυγχάνουσι. καὶ δῆλον, ὅτι-
 περ ἀπράκτων τινῶν οὐσῶν ἡμερῶν, ἐν ᾧ μὴ τι διενεργεῖν τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ δύναται ὁ δικαστής, εἴπερ ὁ πρὸς ἀποδείξεις ἀπολυθεὶς ἐντὸς μὲν τῶν δύο μηνῶν καὶ ἰε' ἡμερῶν, λόγου χά-
 ριν, οὐ παραγάγῃ τοὺς μάρτυρας, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἰε' βούλε-
 ται μὲν παραγαγεῖν, οὐ δύνηται δὲ διὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἀπρα-
 ξίαν· ἐκκεχώρηται τοιαύτῃ ἐτέρων ἰε' ἡμερῶν προθεσμία, ὅτι μὴ παρ' αἰτίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν νόμων αἰτίαν ἢ κολό-
 βωσις τῆς τριμήνου αὐτῷ γέγονε; δεῖ γάρ, φησι, φροντίσαι αὐ-
 τὸν, μὴ καταντῆσαι τὴν παραγωγὴν τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας εἰς τὰς ἀπράκτους ἡμέρας. εἰ γὰρ ἔνθα μὴ ἔραθυμία τοσαύτη, καὶ νόμοι κολοβοῦντες τὴν προθεσίαν, οὐκ ἀντεισῆχθη χρόνος τοσ-
 οῦτος ἕτερος, ὅποσος καὶ περιήρηται, πῶς ἔνθα τὸ τῆς ἀμε-
 λείας πολὺν, ἕτεροι ἰε' ἡμέραι τοῖς ἀμελοῦσιν ἐπιχορηγηθήσον-
 ται; οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ἀμελούντων αἱ ἰε' τῷ νόμῳ ἡμέ-
 ραι διαγινώσκονται, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ὡσπερ ἀπειθούντων καὶ μὴ πειθομένων παραβαλεῖν τῷ δικαστηρίῳ καὶ τὰς τῶν κατ' αὐτῶν¹⁵ παραγομένων μαρτύρων φωνὰς ὑποδέξασθαι. ἐκείνοις

¹⁴ Legerim τοῦ.¹⁵ Ita Leuncl. pro αὐτοῦ.

γὰρ πρὸς ἀναβολὴν αὐταὶ ἀπενεμήθησαν· τοὺς γὰρ παράγοντας οὐκ ὠφελούσιν, εἰ μὴ γε δὴ καὶ συντρέβουσι. πρὸς ἐκείνων γὰρ τὸ παραχρῆμα μετὰ τὴν τῶν ἀντιθέτων ἀπειθειαν τοὺς αὐτῶν μάρτυρας ἐρωτᾶσθαι παρὰ τῷ δικαστῇ κατὰ τοὺς νόμους καὶ ἀπολύεσθαι. πρὸς ταῦτα οὐκ ἀγεννῶς ἀπαντήσιν οἱ περὶ τὸν ἐπίσκοπον δικολόγοι διεβοῶντο, καὶ τῶν νόμων αὐτῶν παραγαγεῖν, ἃ τὰς αὐτῶν ἐνστάσεις οὐκ ἀνευλόγους τῇ βασιλείᾳ μου ἀποδείξουσι. κέκριται τοίνυν ἐπαγωνίσασθαι τούτους, ὡς ἂν ἀποδείξαιεν ἔξω τοῦ νενομισμένως ἀπονεμομένου ταῖς παραγωγαῖς τῶν μαρτυριῶν ἢ ταῖς συστάσει τῶν ἔγγράφων καιροῦ τὰς ἐῖ ἡμέρας τὰς ἐπὶ τῇ διακηρκεύσει τοῦ ἀντιμαχομένου μέρους ἀφορισθείσας. καὶ εἰ μὲν τοῦτο ἐκ νόμων αὐτῶν ἀποδείξαιεν, ἔκτοτε σκοπηθῆναι παρὰ τῆς βασιλείας μου, εἴ γε καλῶς αἱ συγκρίσεις καὶ κατὰ νόμους προέβησαν καὶ ἔξ ὧν νενόμισται ἔγγράφων τὰς πίστεις ἐδέξαντο· εἰ δέ γε καὶ πρὸς ἣν ἐξητήσαντο ἀπόδειξιν ἀτονήσαιεν, τοὺς περὶ τὴν ἄναν δικαιοθῆναι, καὶ τὰ νικητήρια νομίμως τούτους ἀποίσασθαι. εἰ γὰρ ἔξωρος ἢ τῆς συγκρίσεως καταφανεῖη παραγωγή, ἄλλη τις οὐχ ὑπολέλειπται ζήτησις, ὅσον ἐπὶ τῇ συστάσει τοῦ κρατηρίου ἔγγράφου.

Παρεκβολὴ τῆς ψήφου.

Ἐπειπερ ἄννα, ἡ τοῦ τελευτήσαντος μητροπολίτου νικομηδείας βασιλείου ἀνεψιᾶ, τρίτον μέρος τοῦ οἴκου τοῦ θελου αὐτῆς διεκδικούσα, πρότερον μὲν ἀπὸ στεφάνου τοῦ τότε περιόντιος ἐπισκόπου καισαρείας, ὕστερον δὲ ἀπὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου μιχαήλ καὶ ταγματοφύλακος, ὃς τῷ ἔξ ἀδιαθέτου δικαίῳ κληρονόμος τοῦ ἐπισκόπου καθίστατο, δικαστικούς ἀγῶνας ὑπέδν· πρῶτα μὲν παρὰ τῷ προέδρῳ γεωργίῳ καὶ κοιαιστρωι, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῷ γαληνίῳ κράτει ἡμῶν· καὶ οἱ τοῦ ἀντιθέτου μέρους αὐτῶν¹⁰ χάριτην πρατήριον ἐμφανίζοντες, διὰ σημειώματος τῆς βασιλείας μου τὸν ἀρμόζοντα ταῖς ἀποδείξεσι χρόνον ἐδέξαντο εἰς βεβαίωσιν οὗ ἐπεφέροντο, καὶ δι' ἀντιγραφῆς τοῦ κράτους ἡμῶν ἄμφω τὰ μέρη πρὸς τὸ δρουγαρικὸν δικαστήριον παρεπέμφθησαν, ὡς ἂν ἐκεῖσε δοκιμασθεῖη τὰ τῆς συστάσεως, κακείθεν διὰ τὰς παρὰ τῶν δικαστῶν ἀναφυσείσας ἀμφιβολίας κὰν τῷ προλαβόντι σημειώματι περιεχομένης εἰσαγωγήμα τὰ τῆς ὑποθέσεως ἐγένοντο πάλιν πρὸς τὴν βασιλείαν

¹⁰ Legerim αὐτῆς.

μου, καὶ τότε μὲν πολλῶν λόγων παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ποταμιδὸν εἰσρεόντων καὶ τὸ δικαστήριον κατακτυπούντων, ἐπεὶ μετὰ πολλοὺς τοὺς διαύλους ὁ μὲν τῇ ἄννη συνηγορῶν ἔλεγεν, ὡς οὐ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν τῆς τελευταίας τοῦ τριμηναίου καιροῦ καθὰ τοῖς νόμοις δοκεῖ ἢ παράστασις γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τελευταίαν, ὅτε πάντως ἐστένωται ὁ καιρὸς· οἱ δ' αὐτῇ ἀντικαθιστάμενοι, ὅτι καλῶς παρήχθη ἡ σύστασις, καὶ νόμους ἔχειν τοὺς μετὰ τὸ τρίμηνον χορηγοῦντας τὰς ἰε' ἡμέρας καὶ τούτους παραγαγεῖν· ὠρίσθη τοὺς νόμους προκομίσαι, καὶ ὑπαναγῶναι εἰς ἕτερον δικαστήριον, καὶ νομίμως ἅ λέγουσιν εἰσακουσθῆναι· νυνὶ δὲ τῶν νόμων προκομισθέντων, καὶ τούναντιον, ἧπερ ἔλεγον οἱ προκομίσαντες, τὸ ἐντὸς τοῦ τριμήνου καὶ τὰς ἰε' ἡμέρας ὑπεμφαινόντων, ἐν αἷς ἢ παράστασις τῶν μαρτύρων γίνεται, ἐκ τοῦ τὰς φερίους ἤγουν ἑορτασίμων ἡμέρας καὶ ἀπράκτους ἐντὸς τοῦ καιροῦ τῶν ἀποδείξεων λογίζεσθαι· τάδε προστάττομεν, ὡς εἶπερ οἱ τῷ τῆς ἄννης μέρει ἀντικαθιστάμενοι κατὰ νόμους ἀποδείξαιεν, ὡς ἐμπροθέσμους τὰ τῆς συστάσεως προσέκομισαν καὶ ὅτε δυνατὸν ἦν καὶ τὸ ἀντίθετον μέρος μηνυθῆναι καὶ παραγενέσθαι ἐν τῷ δικαστηρίῳ, οἱ δὲ δικασταὶ τούτου φροντίδα οὐκ ἐποιήσαντο· αὐτοὶ μὲν οἱ ταῦτα ἀποδεικνύοντες κατὰ τῶν δικαστῶν ἔξουσιν, ὡς αὐτῶν μὲν προκομισάντων, ἐκείνων δὲ τῶν ἐνδεχομένων ἀμελησάντων· οἱ δὲ δικασταὶ εἰς τὸ διαφέρον καταδικασθήσονται. εἰ δ' ἴσως τοῦτο δεῖξαι οὐ δυναθῶσιν, ὡς ἐν καιρῷ στενῷ τὰ τῆς μαρτυρίας παραγαγόντες, αὐτοὶ μὲν ὡς ἀμελήσαντες τοῦ λογομαχεῖν πανθῆσονται· τὸ δὲ τῆς ἄννης μέρος δικαιοθήσεται, τῆς συστάσεως, εἴτε κατὰ καιρὸν προέβη εἴτε καὶ μὴ, παρὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου ἀκριβέστερον τηρηθησομένης.

NOV. XXII.

Imp. Alexii Comneni

de sacris vasibus in publicum usum non convertendis¹. (A. 1082.)

Περὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τοῦ μὴ ἄλλοτέ ποτε ταῦτα κοινωθῆναι.

Οἱ πονήρως τοῦ σώματος ἔχοντες καὶ θεραπείας λαΐμου δεόμενοι, αὐτὸ μὲν τοῦτο εἰδότες ὅτι κάμνουσι καὶ τῆς νόσου

¹ Hanc in Codd. MSS. equidem non inveni; neque enim reperitur in Cod. Palat. 371, ubi eam extare suspicatus est Witte (Zeitschr. f. gesch. RW. VIII

ἐπαισθανόμενοι, μᾶλλον εἰσιν ἰάσιμοι τοῖς θεραπευταῖς· οἱ δὲ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς νόσου ἀναισθητοῦντες καὶ οὐδ' ὅτι νοσοῦσι γινώσκοντες, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι πράγματα. αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ τοῖς ψυχικοῖς ἔστι κατιδεῖν ἀρρώστημασι, καὶ τῶν ἀμαρτανόντων ἡμῶν οἱ μὲν εἰς βλάβος κακῶν ἐμπροσόντες καταφρονοῦμεν καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἀνομημάτων ὑπερνηκίμενοι οὐδ' ὅτι ἀμαρτάνομεν αἰσθανόμεθα, εἰς φύσιν πολλάκις τῆς πονηρᾶς ἕξεως μεταπιπτούσης· οἷς δέ τι θεὸς ἐπιλάμπει σωτήριον φῶς καὶ μὴ πάντη τὸ διανοητικὸν τῇ κάτω ἰλύϊ συγκέχυται, μηδὲ τῇ πλινθείᾳ ὁ νοῦς καθάπαξ δουλεύειν βιάζεται, ἔστι τούτοις καὶ ἀνανεῦσαι τοῦ πτώματος, καὶ θεοῦ πολλάκις κατὰ τὸ ἐκούσιον ὀλισθήσασιν ἐπαναδραμεῖν εἰς ἐκεῖνον ἐθελουσίῳ ἀναζητήσει τοῦ κρείττονος. ὅπερ δὴ καὶ τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν συμβέβηκεν ἀτεχνῶς. ἐπεὶ γὰρ αἱ ποικίλαι καὶ πολυμερεῖς τῶν πραγμάτων περιστάσεις, καὶ ἡ πανταχόθεν μὲν τῶν δημοσίων προσόδων ἐκκένωσις, ἀπανταχόθεν δὲ τῶν ἐξόδων ἡ ἀναστόμωσις, τοῦ κράτους ἡμῶν συνέσχον τὴν γαληνότητα, καὶ ἅμα τῷ τῆς βασιλείου ἐπιβῆναι ἀρχῆς κατόπιν εὐθύς αἱ περιστάσεις ἐπηκουλήθησαν, κἀντεῦθεν ὑπ' ἀμχανίας, καὶ τοῦ μὴ τοῖς συμπεσοῦσιν ἔχειν ὅτι καὶ χρήσαιτο, τῶν ἱερῶν ἔργω καὶ θεῶν ἄψασθαι κειμηλίων καὶ τούτοις τὸ τῆς χρείας ἐνδέον παραμυθῆσασθαι· τουτὶ μὲν τὸ ἔργον ἐν πολλαῖς τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν διεπράξατο, καὶ πολλὰ τῶν ἀναθημάτων εἰς δημοσίας ἔστρεψε χρείας, οὐχ ὕβρει καὶ περιφρονήσει θεοῦ, οὐδ' ὀλιγωρίᾳ τῶν εὐαγῶς αὐτῷ ἀνατεθέντων (ἀπειλή γὰρ τοῦτο πάσης χριστιανικωτάτης ψυχῆς), ἀλλὰ καιροῦ περιστάσει, καὶ λογισμῷ ἀπτομένῳ μέσως² τοῦ πράγματος· ᾠήθη γὰρ ἡ καρδία τῆς βασιλείας μου, μηδὲν τι ἐντεῦθεν ὀργίξασθαι τὸν θεόν, ὅπου μὴ πονηρὰ συνείδησις προκατακρίνει τὸν πράττοντα. ἐπεὶ δὲ καὶ εἶ τί που ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπόλοιπον ἦν, κατειργάσθη μὲν κἀκεῖνο καὶ ἀνηλώθη, ἐχώρησε δὲ εἰς μηδὲν θεόν τὰ

p. 212). Edidit autem Leuncl. in JGR. I p. 124, et ex eo Rhallis et Pottis in Coll. con. V p. 281. — Imp. Alexius quum ob argentes belli necessitates vasibus sacris aliisque κειμηλίοις ecclesiarum iuanus intulisset, a Leone metropolita Chalcedonensi magnopere reprehensus est. Imperator incensus Leonem deponi curavit: „σημείωμα ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τοῦ χαλκηδόνος ἐκεῖνου κυροῦ λέοντος“ extat in Cod. Bodl. 205 (et si recte memini, similiter in Coislin. 39 et Paris. 1321). Postea Leo in gratiam rediit: quae res arctissime cohaerere videtur cum Novella, quam hic edimus. Quum vero Novella quidem a. 1082, σημεῖωμα autem illud anno 593^d i. e. 1086 editum esse dicatur, sive hanc sive illam temporis notam emendatione indigere crediderim. ² Forte ἀμέσως.

ἀπὸ τῶν ἀγίων περιελθόντα ἐκκλησιῶν, καὶ πᾶσα μὲν ἡ προτέρα βουλὴ ἐπὶ ταῖς περισχούσαις τὴν ῥωμανίαν στενοχωρίας εἰς τὸνναντίον περιηρέθη, πολλαχόθεν δὲ τὸ κέρας ὑψώθη τῶν ἐπανισταμένων ἡμῖν, καὶ τὸ τῆς βασιλείας ἤδη σκάφος πεσεῖν ὑποβρύχιον κινδυνεύει, εἰ μὴ ἡ παναλκῆς δύναμις τοῦ Θεοῦ οἷς οἶδε κρίμασιν αὐτοῦ ἀντιλήφεται καὶ εἰς αὐραν στήσει τὴν καταιγίδα· ἔδοξε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἐπιμελέστερον ἀνιχνεύσασθαι καὶ πολυπραγμονῆσαι, τί δὴ ποτε ἄρα ἔστι τὸ ἐπὶ τοσοῦτον κινήσαν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀπότομον τοῦ θυμοῦ αὐτῷ καθ' ἡμῶν. παροξύναν. ἀμέλει καὶ συνεσκέφατο πνευματικοῖς καὶ Θείοις ἀνδράσι περὶ τοῦ πράγματος. καὶ ἐπεὶ ἔμαθε παρ' αὐτῶν, οὐ φαῦλον εἶναι παραίτιον τοῦ Θείου μηνίματος, ἄψασθαι ὅλως ἡμᾶς τῶν εὐαγῶν καὶ Θεῶν τοῦ Θεοῦ κειμηλίων, κἂν μὴ ἀπὸ πονηρᾶς τοῦτο καρδίας πέπρακται τε καὶ τετελεισιούρηται, ὅτι μηδὲ τὰ Θεῖα κοινοῦσθαι τῶν ἐνδεχομένων ὅλως ἔστι, μηδὲ τὰ εἰς χεῖρας παρατεθέντα Θεοῦ ἕξ ἐκείνων αὐθις ἀνταφαιρῆσθαι καὶ εἰς ἑτέρας χρείας καταβιβάζεσθαι τε καὶ στρέφεσθαι· δεῖν ἔγνω ἅμα μὲν τὴν μέλλονσαν ὀρμὴν ἀναστεῖλαι τοῦ κακοῦ, ἵνα μηκέτι τὸ ἀπὸ τοῦδε παρὰ χριστιανοῖς βασιλεῦσι πάροδοι εὐρη ποτὲ, ἅμα δὲ καὶ τὰ προδιελθόντα καθόσον σθένος ἴσασθαι.

α'. Οὐκοῦν καὶ ἔξομολογουμένη ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἡ βασιλεία μου καὶ τὴν συγχώρησιν ἐν οἷς ἔδρασεν ἀβουλήτως ἐκ μέσης ἀνακαλουμένη ψυχῆς, παρεγγυᾶται καὶ ἐν ἐπιτήκῳ Θεοῦ κατατίθεται, πάντα τὰ ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῆς καὶ ἄχρι τῆς δεῦρο τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἀφαιρεθέντα καὶ εἰς τὰς τοῦ δημοσίου χρείας στραφέντα ἀποκαταστήσεσθαι αὐθις παρὰ τοῦ κράτους αὐτῆς ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν τῆς κοσμητικῆς καταιγίδος κατάπτωσιν καὶ τὴν τῆς βασιλείας εἰς τὸ κρείττον ἀποκατάστασιν· ὡς γὰρ ἴδιον χρέος αὐτὰ ἀναδέχεται, καὶ ὀφειλέτης εἶναι ταῖς ἀγλαῖς ἐκκλησίαις οὐκ ἀπαναίνεται. εἰς δὲ γε τὸν ἐσόμενον ἀπὸ τοῦδε χρόνον ἑαυτῇ τε καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτὴν χριστιανοῖς βασιλεῦσι διὰ τῆς παρουσίας χρυσοβούλλου γραφῆς τὸν ἀπὸ Θεοῦ δεσμὸν ἐπιτίθησι, μηκέτι τολμῆσαι ἄψασθαι ἱερῶν, κἂν πᾶσα ἀνάγκη βιάζεται, μὴ χεῖρας ἀνάγνους ἐπαφεῖναι τοῖς ἱεροῖς, μὴ βεβηλώσαι τὰ Θεῖα κειμήλια διὰ τῆς εἰς δημοσίους ἑξόδους τούτων περιαγωγῆς. μέσον δὲ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων φραγμοῦ τεθέντος, ὃν οὐ παρελεύσεται εὐσεβῆς, ἀνθρώποι μὲν τοῖς ἡμετέροις χρησόμεθα, Θεὸς δὲ τὰ ἀνατεθέντα αὐτῷ ἔξει ἀκίνητα, καὶ πάντολμος χεῖρ τούτων οὐχ ἄψεται. καὶ εἴ τις, δέσποτα καὶ Θεὲ, τὸ ἀπὸ τοῦδε χεῖρας τολμήσει ἐπι-

βαλεῖν τοῖς προαφιερωθεῖσιν ἢ καὶ ἐσαυθις ἀνατεθρομένοις ἱεροῖς καὶ θείοις κειμηλίοις καὶ ἐπίπλοις καὶ σκεύεσι ταῖς ἀγίαις καὶ σεπταῖς ἐκκλησίαις σου, μὴ ἴδοι φῶς ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς σου, μὴ ἀνατείλοι ἥλιος ἐπ' αὐτὸν πρωῖνόν, μὴ τύχοι μήτε ἐνταῦθα τῆς σῆς βοηθείας μήτε ἐκεῖθεν τῆς θείας σου ἀντιλήψεως, ἀλλὰ πανταχόθεν ἔσται ἀπερισκόπητός σοι καὶ ἀπεριφρούρητος. μόνον ἴλαθι νῦν, βασιλεῦ, τῇ κληρονομίᾳ σου, στήσον τὴν καθ' ἡμῶν δικαίαν ὀργὴν σου, καὶ ἡμαρτηκόσι καὶ νῦν εἰς σὲ ἐπιστρέφουσι συγγνωμόνησον, ὅτι πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν τῇ ἀβύσσῳ παραμετρούμεναι τοῦ ἔλεους σου ὡσεὶ κοτύλη φαίνονται ὕδατος πρὸς ὄλον θαλάττης μέγεθος. οὕτως οὖν ἐξομολογοῦμαι ἐνώπιόν σου, δέσποτα, τὸ πλήθος τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ οὕτω τὴν σὴν ἐπικαλοῦμαι σωστικωτάτην ἀντίληψιν καὶ ἐκ βαθέων ψυχῆς, ἀφιστάμενος τοῦ εἰσεῖτι ἄψασθαί τι τῶν ἱερῶν, κἄν πᾶσά με ἀνάγκη πρὸς τοῦτο καλῆ, χρευστεῖν δὲ καὶ τὰ προαναληφθέντα κατατιθέμενος.

Ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ἐξεδήμην, ἀπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις σου ἀσφαλὲς φυλακτήριον, ἵν' ὁ ἀπὸ τοῦδε τολμήσων τῶν ἱερῶν τινὸς κειμηλίων παράψασθαι, ὡς ἀντικρὺς ἱερόσυλος παρὰ σοὶ καὶ τοῖς εὐσεβοῦσιν ἀνθρώποις λογιζῆται· γεγεννημένον κατὰ τὸν αὐγουστον μῆνα τῆς ε' ἰνδικτιῶνος ἐν ἔτει τῷ ρφς', ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

NOV. XXIII.

Imp. Alexii Comneni
de metropoli Lacedaemoniae¹. (A. 1082.)

Non extat.

¹ Laudatur ad Disposit. thronor. in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 482.

NOV. XXIV.

Imp. Alexii Comneni
de sponsalibus¹. (A. 1084.)

Νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ ἡ περὶ
μνηστείας ἐκτεθεῖσα κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τῆς ζ' ἰνδ.
τοῦ ργρβ' ἔτους².

Ἡ μὲν παλαιὰ καὶ πρεσβυτέρα νομοθεσία πόρρω τὰ μνη-
στείας καὶ γάμον ὀρίσματα ἔθετο, καὶ μᾶλλον τούτων τὸ μέσον
ἤπερ τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ἡ παροιμία ἐγνώρισεν. ἡ δ' ἐπὶ
τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου ἰωάννου τοῦ ξιφιλίνου
ἐκ συνοδικῆς διασκέψεως³ συντελεσθεῖσα σημειώσεις, ἧ καὶ ὁ ἐν
βασιλεῦσιν αἰοιδίμος κύριος νικηφόρος ὁ βοτανειάτης διὰ
χρυσοβούλλου γραφῆς⁴ τὸ κῦρος εὐρίσκεται χαριζόμενος, τὰ
διστώτα χωρὶς ἀλλήλων εἰς ἓν συνάπτουσα φαίνεται. κἀντεῦ-
θεν ὅπερ ἐπὶ τῶν γάμων ὁ συνοδικὸς ἐθέσπισε τόμος⁵, τοῦτο
ἐπὶ τῆς μνηστείας διαρρήθην αὐτῇ ἀποφαίνεται, δύο ἀδελφὸς
ἐξαδέλφαις δύο πρώταις μὴ ἐφριεῖσα⁶ μνηστεύεσθαι. καὶ ὁ μὲν
πολὺς ἀνθρωπος ἀνεξετάστως τῷ πράγματι ἐπιβάλλων, καὶ
βάπτειν ὅλως μὴ ἐξικνούμενος εἰς τὸν νοῦν τῆς συνοδικῆς δια-

¹ Extat in variis Codd. MSS., veluti Bodl. 205, Paris. 1351 et 1355; Laur. V, 2 et LXXX, 6; Marc. 173 et App. XI, 30; τῶν ἰβήρων 12. Textualiter referat a Bals. ad Phot. Nom. XIII, 2 ed. Rhalli I p. 284. Laudatur in Ecl. lib. I—X Basil. lib. I tit. 1 („ἦν παλαιὸς νόμος λέγων τὴν μνηστείαν διαλύεσθαι ἦτοι τὸν παρ' ἡμῶν σήμερον καλούμενον ἀρδαβῶνα. ἀλλὰ νέος νόμος τουτέστι νεαρὰ νομοθεσία τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ ἀνήρσηε τοῦτον τὸν νόμον, νομοθετήσασα τὸν ἀρδαβῶνα τουτέστι τὴν ἐπὶ μνηστεία εὐχὴν ἄλτον εἶναι καὶ μὴ κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον διαλύεσθαι“) et lib. II tit. 3 (cf. Coll. II Nov. 89 not. 1). Praeterea laudatur in Proch. aucto I, 8 passim; ab Harm. IV, 1, 12 et 7, 14; a Zonara et Bals. ad c. 98 syn. Trull. (ed. Rhalli II p. 539. 540. 542); ab eodem Bals. ad Phot. Nomoc. XIII, 4 (ed. Rhalli I p. 301) et in Resp. 7 (ed. Rhalli IV p. 453); in Jo. Citri Resp. (ed. Rhalli V p. 419); denique a Blast. Γ, 15 (ed. Bev. II p. 76). — Edita est a Bonefid. p. 41. a Leuncl. post Syn. p. 59 et JGR. I p. 126. ² Ita inscribitur in Paris. 1351 et 1355, nisi quod ἰούλιον μῆνα legitur. Laur. LXXX, 6: Νεαρά τοῦ εὐσεβοῦς — περὶ γαμηλίων συναλλαγμάτων. Similis ut in Paris. 1355 inscriptio est apud Bonefid. et Leuncl.; is solus (in JGR.) mensem Junium indicat: id quod prae. stat. Cf. enim infra c. 2: „τοῦ εἰσεῖναι μέλλοντος ἰουλίου“. ³ Leuncl. in marg.: „παροιμία· χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὀρίσματα. ὁ Ναζ.“

⁴ Al. συνοδικῆ διασκέψει. ⁵ Cf. supra Nov. XIII. ⁶ Al. ἐξέθετο νόμος
; Al. ἀφριεῖσα.

γνώσεως⁸, ἀσυλλογιστως ἐπλάζετο, ὃ τι ποτὲ κυρίως ἐστὶν ἡ μνηστεία καὶ ὅπως ἔχει μᾶλλον τὸ ἀσφαλὲς διακριβοῦν μὴ δυνάμενος, καὶ που τάχα τὸ τῆς ἰδίας ἀνεπίσκοπτον διανοίας κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπεγράφετο ἀκριβείας. ἡ δὲ τῆς ἡμετέρας βασιλείας εὐσέβεια ἐπιστατικώτερον ἐπιβαλοῦσα τῇ διασκέψει, καὶ τῇ δοκούσῃ ταύτῃ⁹ ἐναντιώσει καλῶς ὡς οἶόν τε καὶ ἀσφαλῶς διαιτήσασα, ἀρίστην τὴν συμφωνίαν διὰ τῆς παρουσίας Θεοδοσίας ἐξεῖρεν¹⁰.

α'. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν παλαιὸς νόμος τὴν μνηστείαν ἐν μόνῃ τῇ τῶν συναλλαττόντων γνωρίζει¹¹ βουλήσει, καὶ πλέον οὐδὲν διαθέσεως¹² καὶ τῶν ἐπὶ ταύτῃ ἀκολουθοῦντων συμβολαίων καὶ μνήστρων περιεργάζεται· ἡμῖν¹³ δὲ Θεοῦ χάριτι πρὸς κοσμιωτέραν πολλῇ καὶ ἱερωτέραν ἐπίδοσιν τὰ τοῦ βίου προελήλυθε¹⁴ πράγματα, κἀντεῦθεν οὐκ ὁ γάμος μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μνηστεία ἱερὰν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην ἔχει παρ' ἑαυτῇ, καὶ ὁ καιρὸς ὠρισμένος διὰ νεαρωτέρου¹⁵ Θεοπίσματος τοῦ σοφωτάτου βασιλέως κυρίου λέοντος¹⁶ ἐπὶ τῇ πρώτῃ τῶν συμβαλλόντων¹⁷ συναρμογῇ¹⁸ ἐξετέθη, ἥγουν ἐπὶ μὲν ἀρξένων ὁ πεντεκαίδεκατος τῆς ἡλικίας ἐνιαυτός, ἐπὶ δὲ θηλειῶν ὁ τρισκαίδεκατος, ὃν δὴ¹⁹ χρόνον καὶ πρὸς γαμικὴν συναυλίαν τελείαν ὁ παλαιὸς νόμος ἀποχρώντως ἔχειν ἐπέσκηψε· δεῖν ἔγνω διὰ τοῦ παρόντος Θεοπίσματος τὸ ἡμέτερον κράτος ἀσφαλῶς ἀποφῆνασθαι, ἐκείνας εἶναι κυρίως μνηστείας καὶ ἀτεχνῶς ἰσοδυναμούσας τῷ γάμῳ κατὰ τὴν τῆς συνοδικῆς ἀκριβολογίας διάσκεψιν²⁰, ὅσαι καὶ τὸν χρόνον, ὃν ἡ τοῦ βασιλέως κυρίου λέοντος Θεοδοσία ὠρίσατο, ἀκέραιον ἔσχον παρ' ἑαυταῖς²¹ καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπακολουθοῦσαν ἐγνώρισαν, καὶ κατ' ἐκείνων τὴν τοῦ συνοδικοῦ τόμου ὀφείλειν κρατεῖν παρατήρησιν. εἰ γὰρ καὶ θάτερον ἴσως τῶν συμβαλλόντων μερῶν θανάτῳ ἢ περιστάσει τύχης ἐτέρῃ ἢ γνώμῃ μεταβολῇ ἀποδιαστῆναι συμβαίη καὶ πρὸς ἐτέραν βίου συγκλήρωσιν μετατάξασθαι, οὐκ ὀλίγον ἐνταῦθα τὸ ἄτοπον ἐπισύρεται, τὰς προεισοδίου τῶν γάμων εὐχὰς ἐπὶ μνηστεία συντελεσθεῖσας ὡς τι τῶν εἰκαίων καὶ συμπεφορημένων λογίσασθαι, καὶ ἀδιαφόρως ἐκλαβέσθαι τὸδε τὸ πρᾶγμα, ὥσπερ ἂν εἰ μὴ Θεὸς μέσον²² τῶν συναπτομένων προσώπων διὰ τῆς μνηστείας

⁸ Αἱ ἐκκλησιαστικῆς διασκέψεως. νεία. ¹⁰ Αἱ νομοθεσίας ἐξεύρηκεν.

⁹ Αἱ ταύτης. Αἱ τῇ ἐναντιοφανεία. ¹¹ Αἱ ὀρίζει. ¹² Αἱ συναυτίσεως.

¹³ Verba Leonis ex Coll. II Nov. 89.

¹⁴ Αἱ περιελύθησιν.

¹⁵ Αἱ νεωτέρου.

¹⁶ Cf. Coll. II Nov. 74.

¹⁷ Αἱ ξυμβάντων.

¹⁸ Αἱ προσαγωγῇ.

¹⁹ Αἱ δῆπου.

²⁰ Αἱ ἀκριβείας ἐπίσκηψιν.

²¹ Αἱ κατ' ἑαυτάς.

²² Αἱ μέσος

εἰσήγετο. τούτῳ γὰρ καὶ ὁ μνημονευθεὶς αἰόλιμος βασιλεὺς εὐεπηβόλως²³ ἀκολουθήσας, τὸν τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἔκτης συνόδου κανόνα, ὃς τὴν μεμνηστευμένην ἔτι τοῦ μνηστῆρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος πρὸς γαμικὴν ὀμιλίαν ἐτέρῳ συνέρχεσθαι διεκώλυσε²⁴, μοιχείαν τὸ πρᾶγμα διορισάμενος²⁵ σαφῶς, πρὸς τὴν ἐμφαινομένην τοῦ παλαιοῦ²⁶ ἐναντίωσιν νόμου καλῶς συνεβίβασεν. ὅτι²⁷ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῖς μνηστῆρσι γεγενημένην εὐλογίαν διάστασις, τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν ἐκείνου φωνὴν μνηστειᾶς ἀληθῆς λύσις· εἰ δὲ μνηστεῖται τινες κατὰ τὴν τοῖς πολλοῖς συνήθη ἀκολουθίαν ἤδη γεγόνασι, καὶ συμβόλαια μὲν ἐξετέθησαν, οὐπω δὲ ὁ τακτὸς ἐπέστη²⁸ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ τοῖς χριστιανοῖς ὀφειλομένη εὐλογία εἴωθε γίνεσθαι, καὶ οὐδ' αἱ συνήθεις ἐπὶ τοῖς μνηστευσαμένοις εὐχαὶ διὰ τοῦ ἱερέως ἐξεφωνήθησαν, ταύτας μνηστειᾶς μὲν ἀληθεῖς, ὅσον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκριβολογίαν, μηδὲ εἶναι μηδὲ ὀνομάζεσθαι, μήτε μὴν τὴν συνοδικὴν σημειώσιν κατὰ τούτων ἔχειν τὸ ἐνεργόν, ὡς ἀπλῶς δὲ ἀρεσκείας ἀνθρώπων δι' ἐπερωτήσεων κατησφαλισμένας τὸ ἐνεργόν ἀποφέρεσθαι καὶ τὴν παλαιὰν ἔχειν νομοθεσίαν ἐπὶ τούτων τὸ πάγιον. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ ὁ πρεσβυγενῆς φυλαχθήσεται νόμος ἀκέραιος, ὃς ἐπὶ τῶν μνηστειῶν τὸ πρῶτον ἐξεφωνήθη, καὶ ἡ τῆς συνόδου διάγνωσις ἀδιγῆς καθόλου καὶ ἀνεπιχείρητος συντηρηθήσεται, νοουμένη καὶ ἐρμηνευομένη κατὰ τὴν ἐνταῦθα παρατήρησιν.

β. Καὶ ἐπεὶ ταῦτα τοῦτον ἡρμηνεύθη τὸν τρόπον, καὶ ἡ διάγνωσις καλῶς (ὡς οἷόν τε) γέγονε καὶ ἀνεπισφαλῶς, καὶ μνηστεῖται μὲν ἀκριβεῖς τε εἶναι καὶ ἀληθεῖς ἐτυπώθησαν²⁹, ὅσαι μετὰ τῆς ἱερέως εὐλογίας κατὰ τὸν ὠρισμένον δηλονότι καιρὸν τελεσθεῖσαι γνωρίζονται, αἱ δὲ κατὰ τὴν πρεσβυτέραν νομοθεσίαν γινόμεναι ὡς ἀνθρώπων ἀρέσκειαὶ δι' ἐπερωτήσεων κατησφαλισμένα τὸ ἐνεργόν ἔχειν ἐφείθησαν³⁰, καὶ μόνος ὁ παλαιγενῆς ἐπὶ τούτων νόμος συνεχωρήθη³¹ κρατεῖν, ὃς ὠρισμένα τὰ κεκωλυμένα ἐπὶ τὴν ἀποζυγείσαν μνηστὴν εἰσέρχεσθαι πρόσωπα διετάξατο· δεῖ τι καὶ νῦν προσθεῖναι τῷ παρόντι θεσπίσματι τῆς χριστιανοῖς πρεπούσης εὐκοσμίας ἐχόμενον. ἐπεὶ γὰρ οὐ

²³ Al. ὁ προμνημονευθεὶς ἀείμνηστος βασιλεὺς ἐπιβόλως. ²⁴ Al. ἀπεκώλυσε. — Caeterum intelligitur c. 98 syn. Trull. ²⁵ Legerim διορισάμενον sc. τὸν κανόνα. Al. διορισαμένης scil. τῆς συνόδου. ²⁶ Al. παλαιγενούς. ²⁷ ὅτι abundat. ²⁸ Al. ἐπεστῆ. ²⁹ Al. ἀληθεῖς τε εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ ἀκριβεῖς ἐτυπώθη. — Bals.: ἐπεὶ δὲ οὕτω ταῦτα, καὶ μνηστεῖται μὲν ἀληθεῖς ἐτυπώθησαν. ³⁰ Al. ἀφείθησαν. ³¹ Al. ἀφείθη.

κατὰ τὸν ἀκριβῆ καὶ προσήκοντα λόγον τὰ τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας νομοθεσίας ἐπράττετο, ἀλλ' ὁ μὲν πολὺς ὄχλος τῇ πρεσβυτέρᾳ³² τῶν νόμων ἀυθεντία ἐπόμενος³³ μετὰ τὸν ἑπταετῆ χρόνον τελειουργῶν ἀνυποστόλως τὰ τῆς³⁴ μνηστείας ἐτύγγανε, καὶ ἀδεῶς ἐπὶ τὰς μνηστευομένας εἰσῆρχοντο ἕκαστοι³⁵ τῇ συνεχεῖ συνηθείᾳ καὶ τῷ ἔλευθέρῳ τῆς ὀμιλίας³⁶ τὸ τοῦ ἔρωτος φλεγμαῖνον προσανακαίοντες, ἢ δὲ ἱερωτέρα κατάστασις³⁷ τῇ νεαρωτέρᾳ³⁸ τοῦ βασιλέως ἀκολουθοῦσα διαταγῇ διαστολὴν μὲν μνηστείας καὶ γάμου ἐτίθειτο, τὰς ἐπὶ τοῖς μνήστροις εὐχὰς πρῶτον καὶ οὕτω τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῖς συναπτομένοις ἐπάδουσα³⁹, ταῦτα δὲ ἠνωμένως ἅμα καὶ κατὰ ταῦτὸν ἐτελεῖτο, καὶ μνηστεία καὶ γάμος ἐν διαστήματι χρόνου περιεγράφετο⁴⁰ ἀκαριαίου τινὸς ἐν τῷ μεταξὺ συνεπιπτοντος· διορθομένη τοῦτο⁴¹ ὡς ἀβασανίστως γινόμενον ἢ ἡμετέρα εὐσέβεια θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος γενικοῦ διατάγματος, τὰ μὲν κατὰ τὸν ἑπταετῆ τῶν συμβαλλόντων χρόνον καὶ εἰς τὸ ἕξῃς ἄχρι τοῦ ἰδ' ἢ τοῦ εβ' τῆς ἡλικίας ἐνιαυτοῦ γινόμενα ὡς ἐν τύπῳ μνηστείας συμβόλαια μηδὲ τάξιν ὄλως μνηστείας ἐνόμου καὶ ἀσφαλοῦς ἀποφύεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπερωτήσεις μόνον ἡσφαλισμένας κρινεσθαι τε καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν φύσιν τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων, καὶ οὕτως αὐτὰ παρὰ πᾶσι τοῖς ὑφ' ἡμᾶς πολιτεύεσθαι· τοῦ παλαιοῦ νόμου, ὃς ἐπὶ τῶν μνηστειῶν ἐξεφωνήθη, τὸ ἐνεργὸν εἰς τὰ κεκωλυμένα ἐπὶ τὴν ἀποζευχθεῖσαν μνηστὴν εἰσέρχεσθαι ἔχειν ὀφείλοντος τὸ τέλειον⁴² διὰ τὸ περιοῦσιον τῆς παρὰ τοῖς χριστιανοῖς πρεπούσης ἐμπολιτεύεσθαι καταστάσεως. εἰ γὰρ καὶ μὴ μνηστεία ἐστὶ κατὰ τὸ ἀκριβὲς ἐντελής τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅτι σκοπὸν μνηστείας ἔχειν δοκεῖ τὸ πραττόμενον, καὶ θεμέλιος γάμου ἐντεῦθεν προκαταβάλλεσθαι ἄρχεται, πολὺ ἂν εἶη τὸ εὐλογον, τὰ κεκωλυμένα τῷ νόμῳ πρόσωπα καὶ αὐθις ἔχειν τὸ κώλυμα, καὶ μηδένα θαρῆεῖν νεανιεύεσθαι ἀναιδῶς, ὡς εἰς γυναικα λαμβάνειν ἀποτολμᾶν, ἣν ὁ παλαιὸς νόμος μνηστὴν τινος γενομένην οὐκ ἐφήκεν⁴³ ἑτέρῳ λυομένων τῶν μνήστρων κατὰ γάμον συνέρχεσθαι. ἰκνουμένου μέντοι τοῦ χρόνου, ὃν εἰς μνηστείαν ἅμα καὶ γάμον ἀρμόδιον εἶναι γνωρίζομεν (ἤγουν τῆς μὲν θηλείας τὸν δωδεκαετῆ ὄλον χρόνον διαδραμούσης⁴⁴, τοῦ

³² Αἰ. τῇ παλαιᾷ καὶ πρεσβ. ³³ Αἰ. τῆς πρεσβυτέρας — ἀυθεντίας ἐχόμενος. ³⁴ Αἰ. τὰς. ³⁵ Αἰ. ἕκαστος. ³⁶ Αἰ. τῇ συνεχεῖ θέᾳ καὶ τῷ ἔλευθέρῳ τῆς εἰς ὀμιλίαν συνόδου. ³⁷ Αἰ. μερίς. ³⁸ Αἰ. νεαρῆ, αἰ. νεωτέρῃ. ³⁹ Αἰ. ἐπάγουσα. ⁴⁰ Αἰ. διαστήματι κατεπράττετο. ⁴¹ Αἰ. τουτί. ⁴² Αἰ. τέλειον. ⁴³ Αἰ. ἀφήκεν. ⁴⁴ Αἰ. διατρεχούσης.

δὲ ἄρθενος τὸν τεσσαρεσκαίδέκατον ὑπερβαίνοντος), τηρικαῦτα τὴν μνηστειαν πρώτως μετὰ τῆς ἱερᾶς τῶν εὐχῶν ἐπιφοδῆς ἐκτελεῖσθαι καὶ τῶν συνήθων ταύτῃ παρατηρήσεων, ἤγουν τοῦ ἀρξαβῶνος καὶ τοῦ φιλιου τοῖς μνηστήρσι φιλήματος· καὶ οὕτω βραχέος ἢ πλειονος καιροῦ διαλείποντος, καθὼς ἂν δόξη τοῖς συναλλάττουσιν, ἀπαραιτήτως⁴⁵ καὶ τὸν ἔννομον γάμον προβαίνειν, καὶ μὴ κατὰ ταῦτὸν συμπίπτειν⁴⁶ ἐν ἡμέρᾳ ἢ καὶ ὥρᾳ πολλάκις μιᾷ πραγμάτων διηρημένων ἐκ πλειονος ἀποτελεσμα. οὕτω γὰρ τῆς ἀκολουθίας προβαινούσης ἐν γάμοις ὅ τε παλαιὸς φυλαχθήσεται νόμος, ὃς κεκωλυμένων προσώπων ἀπαρίθμησιν ἐποιήσατο, μὴ ἐφιεῖς⁴⁷ ταῦτα εἰς τὴν ἀποζευχθεῖσαν μνηστὴν τοῦ ἐγγίζοντος προσώπου εἰσερχεσθαι· καὶ τὸ νεαρὸν τοῦ φιλοσοφώτατου βασιλέως διάταγμα κοσμίως ἐν ἅπασι δόξει κρατοῦν καὶ πολιτευόμενον· καὶ τὰ συμβάλλοντα πρόσωπα τῶν ἁώρων καὶ ἀπρεπῶν κωλυόμενα⁴⁸ συνελεύσεων, ἀγνεύουσιν ποιήσονται τὴν ἀναστροφὴν ἐν εὐθέτῳ καιρῷ μεθ' ἱερᾶς ἐπικλήσεως εἰς ἄλληλα συνερχόμενα, ὀπηνηκὰ δέοι μνηστειαν καὶ γάμον αὐτοῖς καταρτίζεσθαι.

γ. Καὶ εἴ τις παρὰ τὰ διηγορευμένα τῇ παρούσῃ τοῦ κράτους ἡμῶν διατάξει μνηστειαν τολμήσειε διαπράξασθαι, καὶ μὴ ταύτῃ τῇ γενικῶς καὶ κατὰ πάντων ἐκφωνηθείσῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὀφειλούσῃ κρατεῖν φανείη ἐπόμενος ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ εἰσιεῖναι μέλλοντος ἰουλίου μηνὸς τῆς ἐνεστῶσης ζ' ἐπινημήσεως τοῦ ςφρββ' ἔτους, καὶ ἀρξαβῶνας πρὸ τοῦ νεομισμένου καιροῦ καὶ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας τολμήσειε διαπράξασθαι, ἢ καὶ εἰς θεῶν ἀλλήλοισι ἐφήσει τὰ συναλλάττοντα συνέρχεσθαι πρόσωπα καὶ ἀδιαφορίαν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς· ὁ μὲν συμβολαιογράφος ὁ τὸ ἀρξαβωνικὸν συμβόλαιον ἐκτιθέμενος τῆς ἰδίας στατίωνος⁴⁹ μετακινήθησεται, οἱ δὲ τὴν μνηστειαν πρὸ ὥρας κατεργαζόμενοι ἀνθρωπίνῳ καὶ θεῶν ἴστωσαν ἑαυτοὺς ἐνοχοποιοῦντες μηνίματι. ὁ μὲν γὰρ δημόσιος διὰ τοῦ σκερέτου τῶν οἰκειακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἐγκείμενον ἐξ ἐπερωτήσεως πρόστιμον ἀπ' ἐκάστου αὐτῶν εἰσπράξεται κατὰ τὸ ὀλοκληρον διὰ τὴν τοῦ παρόντος διατάγματος περιφρόνησιν· πιστεύομεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν κατὰ τούτων διαναστήσεσθαι, ὅτι πορνείαν κατὰ προαίρεσιν ἀντικρυς ἐπὶ μέσον⁵⁰ τῶν νέων εἰσαγαγεῖν οὐκ ἐνάρκησαν. εἰ μὲν γὰρ ὁ παλαιὸς νόμος κατήρ-

⁴⁵ Al. ἀπαρατηρήτως. ἀφιεῖς.

⁴⁶ Al. συνεπιπίπτειν, al. συμβαίνειν.

⁴⁷ Al.

⁴⁸ Al. τὰ μὴ συμβ.

⁴⁹ Al. στρατίωνος.

⁵⁰ Al. μέσων.

γῆται καὶ μνηστειάν τελείαν οὐ δύνανται διαπράξασθαι⁵¹, τὰ δὲ τῆς νεωτέρας νομοθεσίας εἰς ἔργον ἐξάγειν οἱ⁵² συναλλάττοντες ἀπαναίνονται, τί ἄλλο ποιοῦσιν, ἢ ἀνθρώπους οὐδὲν ἀλλήλους κατὰ νόμον προσήκοντας ἑαυτοῖς συγχωροῦσι παρὰ τὸν νόμον συμφθεῖρεσθαι, ἔρωτας ἀσελγείας ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς διὰ τῆς ἀνιέρου κατεργαζόμενοι συναναστροφῆς;

NOV. XXV.

Imp. Alexii Comneni
de metropoli Attalensi¹. (A. 1084.)
Non extat.

NOV. XXVI.

Imp. Alexii Comneni
de productione testium post lapsum XXX dierum¹. (A. 1085.)

Ἡ ἐξενεχθεῖσα λύσις ἐν τάξει νεαρᾶς περὶ τῶν μαρτύρων παρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, ἀμφιβολίας ἐμπεισούσης παρὰ τῷ τοῦ ἵπποδρόμου δικαστῆ², εἰ δεῖ μετὰ τὸ παραχθῆναι ἀδοκίμους μάρτυρας καὶ αὐτῷ τῷ δικαστῆ ἀδέκτους, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ παραδραμεῖν τὴν τριακονθήμερον, δοθῆναι καὶ ἑτέραν προθεσμίαν εἰς παραγωγήν μαρτύρων ἢ μή;

Περὶ τοῦ τὰς ἐνυποστάτους μαρτυρίας εἶναι δεκτάς.

Οἱ θεῖοι νόμοι ἐκείνας ἡγοῦνται μαρτυρίας εἶναι νομίμους τὰς ἐνυποστάτους καὶ καθ' ὧν δύνανται τεθῆναι διαβολαὶ καὶ ἀντιπαραστάσεις, τὰς δὲ μὴ τοιαύτας ἀνυποστάτους λογίζονται.

⁵¹ Al. καταπερ. ⁵² Al. ἐξαγαγεῖν.

¹ Laudatur ad Disposit. thronorum in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 481.

² Extat in Cod. Marc. 173 et Bonon. B, IV, 67. Primus edidi in Delin. hist. JGR. p. 131 ex Cod. Bon. — In Cod. Bon. *l. v. f.* data esse dicitur, i. e. a. 1094 vel 1104: in Cod. autem Marc. 173 anno 1085 tribuitur. (Cf. Witte Zeitschr. f. gesch. RW. VIII p. 224.) Cod. Marc. sequor, quoniam argumentum hujus Novellae cum Nov. XXI de anno 1082 quodammodo cohaeret, ut controversiam, de qua tractat, paulo post illum in judicio Hippodromi incidisse probabile sit. ³ Forte δικαστηρίω.

τοιαῦται δὲ καὶ αἱ τοῦ ἀδοκίμου³ μηδ' αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ δόξασαι ἄρεσαι. τοῦ νομίμου οὖν χρόνου διεξήνηκτος μὴ δεδωκώς ἑτέραν παραγωγὴν ἢ χρόνον καλῶς διεπράξω. οὐκοῦν καὶ ἡ ἡμετέρα γαληνότης τῇ τοιαύτῃ ἀρεσθεῖσα πράξει διορίζεται, μηδὲ μαρτυρίαν λογιζέσθαι τὴν τῷ δικαστηρίῳ φανεῖσαν ἀδοκίμον. ὀπηνίκα δὲ ἐντὸς τοῦ νενομισμένου χρόνου σταθρῶ εἰσενεχθῆ μαρτυρία, διαβολῇ δὲ ἢ ἀντιπαραστάσει σαλευθῆ, οὐδὲν ἐμποδίζει τῷ οὕτως παραγαγόντι καὶ δευτέρῃ καὶ τρίτῃ, εἰ μὴ αἱ φωναὶ ἐξελήφθησαν, χρήσασθαι μαρτυρίῃ, ὄρκον δὲ παρέχοντι καὶ τετάρτῃ, ἐφ' ἐκάστη τοῦ χρόνου νομίμου διδομένου. καὶ οὕτως ἔσται πραττόμενον ἐν τοῖς δικαστηρίοις εἰς τὸ ἐξῆς, τῆς παρούσης εὐσεβοῦς ἀντιγραφῆς οὐ τῷ κατὰ σὲ δικαστηρίῳ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκατασσομένης. ἴστω δὲ πᾶς παραγαγεῖν μαρτυρίαν⁴ κελευόμενος, ὡς εἰ μὴ ἐντὸς τοῦ νομίμου χρόνου δεκτοὺς αὐτοὺς τῷ δικαστηρίῳ παρενέγκοι, ἑτέρας παραγωγῆς ἢ χρόνου οὐ τεύξεται. μεγίστη γὰρ ἀδικία καὶ βλάβη ἐπιγίνεται τῷ αἰτιαθέντι μέρει τῶν δοκούντων μαρτύρων, μὴ ὄντων δὲ, ὡς ὄντων λογιζομένων, καὶ ἀφορμὴ τῷ παραγαγόντι δίδοται πρὸς τὸ ἐπίτηδες διὰ ψευδῶν παραγωγῶν χρόνον τε εἰς ὑπέρθεσιν λαμβάνειν καὶ παρέλκειν καὶ συντρίβειν ταῖς προθεσμίαις τὸν ἀντικαθιστάμενον.

Τὸ δὲ μηνὶ ἐπινεμήσεως ἡ⁵ δι' ἐρυνθῶν γραμμάτων τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως.

 NOV. XXVII.

Imp. Alexii Comneni

 de canonico et de consuetudinibus pro ordinatione et benedictione matrimonii praestandis et de aërico et spiritualibus omnibus¹.

(A. 1086.)

² Ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ περὶ τοῦ κανονικοῦ καὶ τῶν διδομένων συνηθειῶν ὑπὲρ χειροτονίας καὶ ἱερολογίας

³ Legerim τῶν ἀδοκίμων sc. μαρτύρων, aut ἀδοκίμοι. ⁴ Lege μάρτυρας.

⁵ Cod. Bon. β. Literae β' et γ' saepe in Codd. miscentur.

¹ Edidit Leuncl. JGR. I p. 123, et ex eo Rhallis et Pottis in Coll. can. V p. 280. In Codd. MSS. non reperi: nam Pal. 371 et Vind. theol. gr. 253, quos excitant Witte Zeitschr. f. gesch. RW. VIII p. 212 et Mortreuil III p. 151, nihil ejusmodi continent. — Caeterum laudatur hoc Typicum a Patr. Nicolao (Coll. can. ed. Rhalli

γάμου καὶ περὶ τοῦ ἀερικοῦ καὶ πάντων τῶν ψυχικῶν χρυσόβουλλον τυπικὸν ἐκτεθειμένον κατὰ μῆνα σεπτέμβριον τῆς θ' ἐπινεμήσεως².

α'. Ὁ κατὰ καιροὺς Θεοφιλῆς ἐκάστης χώρας ἐπίσκοπος ἐκεῖνα λήψεται ὑπὲρ κανονικοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐντοπίων αὐτοῦ τὰ ῥητῶς ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ τυπικῷ τοῦ μακαρίτου Θείου τῆς βασιλείας μου³ διελλημμένα, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἤγουν ἀπὸ μὲν τῆς χώρας τῆς ἐχούσης καπνοὺς λ' νόμισμα ἐν χρυσοῦν τῆς προτιμωμένης χαραγῆς τῆς βασιλείας μου, ἀργυρᾶ β', κριὸν ἓνα, κριθαρίου μόδια ς', οἶνον μέτρα ς', ἀλεύρας μόδια ἕξ, καὶ ὀρνίθια λ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος κ' καπνοὺς τὸ δέμοιρον τοῦ νομίσματος καὶ τῶν β' ἀργυρῶν, ἀργυρᾶ ἰ'· μέσαρνον ἐν, κριθαρίου μόδια δ', οἶνον μέτρα δ', ἀλεύρας μόδια δ', καὶ ὀρνίθια κ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος δέκα καπνοὺς χωρίου, ἀργυρᾶ ε', ἀργίον ἐν, κριθαρίου μόδια β', οἶνον μέτρα β', ἀλεύρου μόδια β', καὶ ὀρνίθια ἰ'.

β'. Καὶ ἐπὶ τῶν χειροτονιῶν δὲ τῶν ἱερέων ὁ παλαιὸς ἐνεργήσει τύπος, καθὼς τὸ αὐτὸ διέξεισι τυπικὸν χρυσόβουλλον, καὶ ὁ κατὰ χώραν ἐπίσκοπος τὰ ἑπτὰ μόνον ὁμοίως λήψεται χρυσαῖ· ἐν μὲν, ὅτε ποιεῖ τοῦτον λιτὸν παπᾶν ἤτοι ἀναγνώστην· τρία δὲ, ὅτε χειροτονεῖ τοῦτον διάκονον· καὶ ἕτερα τρία, ὅτε τελειοῖ τοῦτον ἱερέα.

γ'. Καὶ κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ μακαρίτου βασιλέως τοῦ μονομάχου⁵ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, ἵνα ὅταν τινὲς τῶν ὑπὸ τὴν ἐνορίαν τῶν κατὰ χώραν ἐπισκόπων νόμφ γάμου νομίμοις γυναιξὶ συνάπτωνται, ἀναλαμβάνεται ὁ ἐπίσκοπος ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ μὲν τοῦ γαμβροῦ νόμισμα ἐν χρυσοῦν, ἀπὸ δὲ τῆς νόμφης πανίον πήχεις ιβ', καθὼς ἄρα καὶ ἐκ παλαιοῦ τετύπεται.

δ'. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ἀερικοῦ, εἰ μὲν γένηται πταῖσμα παρὰ δύο ἱερωμένων ἢ κληρικοπαροίκων, ἵνα κανονίζονται καὶ

V p. 60), et in Tipucito (Basil. ed. Heimb. II p. XV et V p. 225 not. u), nisi is aliud Typicum ejusdem Imperatoris intellexerit. In Tipucito enim sic est: „καὶ περὶ τοῦ μὴ αὐξάνεσθαι τὰ στεγονόμια τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῆς ἐπὶ τούτου ποιῆς· τὸ αὐτὸ ἔφη καὶ ἀλέξιος βασιλεὺς ὁ κομνηνὸς ἐν τῷ τυπικῷ αὐτοῦ.“

² i. e. anno 1086 vel 1101. (Annus 1116 propterea indicari non potest, quia hoc Typicum a Patr. Nicolao Grammatico, qui a. 1111 obiit, comprobatum fuit.) Equidem anno 1086 vindicaverim; clerus nimirum, simulatque novus imperator regnum occupasset, privilegiorum suorum confirmationem ab imperatore fieri sedulo curabat.

³ i. e. Isaacii Comneni. Videsis Nov. I supra. ⁴ Lege ἀργυροῦν α' ἰ. Vide not. 8 ad Nov. I. ⁵ Cf. Coll. III Nov. 32.

σωφρονίζονται παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν ἢ τοῦ ἐπισκόπου κατὰ τὸν ἱερὸν κανόνα, ἢ χρήματα ἀπαιτῶνται ἢ καὶ κολάζονται. εἰ δὲ τὸ ἐν μέρος τῶν κοσμικῶν ἔστιν, ἵνα κρίνονται παρ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀρχιερέως καὶ τοῦ κατὰ χώραν πράκτωρος· καὶ εἰ μὲν τὸ πταῖσμα παρὰ τοῦ ἱερέως εὐρίσκεται, ἵνα ἀποστέλληται παρὰ τοῦ πράκτωρος εἰς τὸν ἀρχιερέα, καὶ παρ' ἐκείνου ἵνα κανονίζηται καὶ σωφρονίζηται· εἰ δὲ ἐκ τοῦ κοσμικοῦ γένηται, ἵνα σωφρονίζηται καὶ ἀπαιτῆται παρὰ τοῦ κατὰ χώραν πράκτωρος. τὰ μέντοι ψυχικὰ ἅπαντα, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ συνοικέσια, παρὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων ὀφείλουσι κρίνεσθαι τε καὶ ἐκβιβάζεσθαι.

NOV. XXVIII.

Imp. Alexii Comneni

aurea bulla magnae ecclesiae concessa de variis capitibus et ut episcopatus, qui archiepiscopatus vel metropoleos dignitate condecorati sint, intacti maneant¹. (Inter 1081—1087.)

Ἵσσαι δὲ ἀρχῆθεν ἐπισκοπαὶ εἰς ὕψος ἀνήχθησαν ἤδη μητροπόλεων ἢ καὶ ἐπισκοπαὶ εἰς ἀρχιεπισκοπῶν ἢ μητροπόλεων ἀξίωμα ἀνεβιβάσθησαν, ἔσονται καὶ αὐταὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας ἑστῶσαι καὶ βάσεως, καὶ οὐδεὶς ταύτας ὑποβιβάσει, τὸ ἀμετακίνητον καὶ πάλιν ὀφειλούσας κεκτῆσθαι ὡσπερ δὴ καὶ τετύπεται καὶ γεγόνασιν· εἰ μήπου χρονικὸν ἴσως καὶ προσώποις περιγράφτον τὸ τοιοῦτον δεδῶρηται φιλοτίμημα παρὰ τινος βασιλέως.

¹ Laudatur in Epistola Nicolai P. ad imp. Alexium in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 64: εἰς μέσον προετέθη χρυσόβουλλον προσκυνητὸν τοῦ θειοτάτου κράτους σου τῇ μεγάλῃ φιλοτιμηθὲν ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τισὶ μὲν καὶ ἄλλοις πεφαιλοῖς διαφόροις, περιέχον δὲ καὶ περὶ τῆς ζητουμένης ταύτης [ὑποθέσεως] πρὸς ἔπος ταῦτα· „Ἵσσαι — βασιλέως.“ Ordo, quo Patriarcha hujus chrysobulli mentionem facit, demonstrat, id initio imperii et quidem ante Nov. XXIX editum esse.

NOV. XXIX.

Imp. Alexii Comneni

de episcopis in altiore thronum promotis¹. (A. 1087.)

Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ αὐθις τὸν τῆς ἐν χαλκηδόνι συν-
 ὄδου κανόνα φέροντες τοὺς ἐκ προσελεύσεως τοῦ ὑψηλοτέρου

¹ Eustratio thronum oecumenicum occupante (1081—1084) controversia inter magnam Dei ecclesiam et metropolitam potissimum Ancyranam de creando episcopo Basileensi exorsa est. Controversiam diremit „σημείωμα“, ut scribit P. Nicolaus (1084—1111) ad Imp. Alexium Comnenum, „τοῦ Θεοπροβλήτου κράτους σου, μεταξύ δικάσαντος τοῦ τε θηθέντος θεοφιλοῦς μητροπολίτου ἀγκύρας καὶ τοῦ ἐλλαβεστάτου χαρτοφύλακος καὶ τινων τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐκ προσταξείως τοῦ πρὸ ἡμῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας οἰακίζοντος ἐκπεμφθέντων περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, δικαιῶν τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν.“ Postea tamen metropolita Ancyranus ab Imperatore petiit, ut retractaretur causa, ad quam petitionem Imperator „θείαν ἐπίλυσιν διὰ σφραγίδος ἐκ κηροῦ καὶ φωνικῶν αὐτοχέιρων γραμμάτων τὸ ἀξιόπιστον κεκτημένην“ dedit hujusmodi: „Ὁ ἀγιώτατός μου δεσπότης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἅμα τῇ ἐνδημούσῃ ἱερᾷ συνόδῳ, πρὸς δὲ καὶ τοῖς συγκλητικοῖς ἀρχουσιν οὓς ἐξήτησας, ἵνα ἀκροάσῃται τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως καὶ πέρας ἐπιθήσῃ ταύτῃ νόμῳ καὶ τοῖς κανόσι συνᾶσον, μὴ κωλύμενος ἀπὸ τοῦ προγεγονότος σημειώματος τῇ βασιλείᾳ μου· μετὰ δὲ τὸ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ζητηθῆναι γράψῃ καὶ τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ παρὰ ταύτης τὸ θεῖον οἰκονομηθῆσεται. μηνὶ αὐγουστῷ ἐπιμεμήσεως ζ΄.“ Accepto hoc rescripto et causa cognita Patriarcha Nicolaus ad Imperatorem retulit: epistola ejus (edita in Leuncl. JGR. I p. 271 et in Rhalli et Potli Coll. can. V p. 62) σημείωμα illud olim ab Imperatore pronuntiatum impugnat („εἰ γὰρ καὶ τὸ σημείωμα τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας σου τεχνικῶς καὶ ἡτορικῶς κατεσκευάσται καὶ πιθανὸν δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, ἀλλ’ οὐπω καὶ δυνατὸν νόμους ἀνελεῖν καὶ κανόνας καὶ τὴν ἀλήθειαν κατασεῖσαι“), et nova sanctione opus esse censet. Imperator autem huic consilio non videtur obtemperasse: nam σημείωμα Imp. Alexii, quod quasi adhuc obtineat laudant Bals. ad c. 38 syn. Trull. (ed. Rhalli II p. 393) et Blast. E, 21 (ed. Bev. II p. 126), idem esse, si argumentum spectes, videtur atque illud, de quo P. Nicolaus retulerat. Quod si verum est, rescriptum supra editum anno 1099 ind. VII vindicandum erit, quum σημείωμα illud a Balsamone dicatur anno 1087 ind. X editum esse. — Balsamon h. l. particulam ejus σημειώματος textualiter exhibet, quam Bonifid. p. 64 et Leuncl. in JGR. I p. 130 ediderunt: eandem nos hic damus. Caeterum praefatur Balsamon: „Τέως δὲ ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὸν μᾶιον μῆνα τῆς ἰ΄ ἐπιμεμήσεως τοῦ ρφξέ΄ ἔτους γέγονε σημείωμα παρὰ τοῦ αἰοῖδῖμου βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, διαλαμβάνον ὡς τῆς μητροπόλεως τοῦ βασιλείου καὶ τῆς μητροπόλεως μαδύτων χηρεουσῶν καὶ μελλουσῶν ψηφισθῆναι, διανεστήσαν οἱ μητροπολίται, ὃ ἱρακλείας καὶ ὁ ἀγκύρας, καὶ εἶπον μὴ ὀφείλειν τὰς τοιαύτας ἐκκλησίας, κἂν ἐτιμῆθῃσαν τῷ τῆς μητροπόλεως ἀξιώματι, παρὰ τοῦ μέρους τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ψηφισθῆναι, ἀλλὰ παρ’ αὐτῶν, διὰ τὸ τὴν μὲν ἐκκλησίαν τῶν μαδύτων ἐπισκοπὴν εἶναι τοῦ ἱρακλείας, τὴν δὲ ἐκκλησίαν τοῦ βασιλείου

ἀξιουμένους θρόνου παρὰ κανόνας ἔλεγον τῆς τελευτέρας τυγ-
χάνειν τιμῆς, καὶ ἤθελον ταῖς ἀλογίστοις ὀρμαῖς ἐπιτεθῆναι
κάλυμα, καὶ ἦσαν κανονικὴν προσφέροντες ἀξίωσιν· ἡ βασιλεία
μου, τὸ παρὰ τῶν θείων κανόνων δεδομένον ταύτῃ προνόμιον
παρορᾶσθαι μὴ θέλουσα, καὶ τὰς ἐπὶ προκλήσει τιμῆς προσ-
ελεύσεις τῶν ἀρχιερέων ὡς μὴ κανονικὰς μὴδ' ἐννόμους τὸ τῆς
ἐφρέσεως ἀποτέλεσμα μὴ λαμβάνειν ἐθέλουσα, εὐδοκεῖ μὴ ἄλλως
ἐπισκοπὴν εἰς προβαθμιώτερον θρόνον ἀνάγεσθαι, ἀρχιεπισκο-
πῆς δηλονότι ἢ μητροπόλεως, εἰ μὴ ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεὺς
οἴκοθεν ὀρηθῆις, χάριτος ἀνθρωπίνης μὴ μεσολαβούσης οὐκ
εὐπρεποῦς, βουληθῆι ταύτῃ τὸ ἐπαναβεβηκὸς ἀξίωμα παρα-
σχέιν, ἢ τιμῇ τῆς πόλεως ἢ πίστει τῇ πρὸς τὴν εὐαγγῆ ἐκκλη-
σίαν ἢ τοῦ προεσιῶτος αὐτῆς τὴν ἀρετὴν σεβασθεῖς, κἀντεῦθεν
αὐθόρμητος γεγονὼς πρὸς τὸ χαρίσασθαι τὴν τιμὴν. καὶ τῷ
γε δὲ ἀνθρωπίνην προσπάθειαν καὶ τρόπον οὐκ ἐπαινούμενον
τὸ ὑπερβεβηκὸς χαριζομένῳ τῆς τάξεως τὸ ἀπὸ τῶν θείων κανό-
νων δέος ἐπανατείνεται· οἷς ἵνα μὴ περιπέσοι πολλάκις ὁ βα-
σιλεὺς, ἐφίησι καὶ τοῦτο τῷ κατὰ καιροὺς ἀγιωτάτῳ πατριάρχει,
μὴ ἄλλως καταστρωννύειν τὸ παρ' οἰουδήτινος προκομιζόμενον
πιττάκιον χάριν προεδρίας τῆς οἰασοῦν ἐκκλησίας, μὴδὲ τὸν
προεσιῶτα αὐτῆς τοῖς ἀρχιεπισκόποις ἢ τοῖς μητροπολίταις
συγκαταλέγεσθαι, εἰ μὴ ὁ πατριάρχης περὶ τούτου ἀνεγκῶν
τῇ βασιλικῇ ἔξουσίᾳ καὶ τὰ περὶ τῶν θείων κανόνων ἀναδιδάξας
μάθη, ὡς κατὰ τὸ ἐφειμένον οἴκοθεν ὁ βασιλεὺς ἐξ εὐλόγου
προφάσεως τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν τιμὴν ἐχαρίσατο. τότε γὰρ καὶ

ἐπισκοπὴν εἶναι τοῦ ἀγκύρας. χρησαμένων δὲ τῶν τοιοῦτων μητροπολιτῶν
καὶ τῷ εἶς κανόνι τῆς ἐν χαλκηδόνι συνόδου, διοριζομένῳ σώζεσθαι τῇ κατὰ
ἀλήθειαν μητροπόλει τὰ προσόντα αὐτῇ δίκαια ἐπὶ τῇ τιμηθείσῃ ἐκκλησίᾳ,
διάνγνωσις γέγονε βασιλικὴ κατὰ παρουσίαν καὶ τῆς τότε συνδιαγνωμονούσης
συνόδου, ἐφειμένον εἶναι τῷ βασιλεῖ προεδρίας θρόνον ταῖς ἐκκλησίαις χα-
ριζεσθαι καὶ τὰς ἐπισκοπὰς ἢ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις ἀνάγειν,
καὶ τὰ περὶ τῶν ψήφων αὐτῶν καὶ τῆς ἄλλης διευθετήσεως ὑποτυποῦν κατὰ
τὸ αὐτῷ θελητὸν, μὴ ἐμποδιζομένῳ πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ διορι-
ζομένου φυλάττεσθαι τῇ μητροπόλει τὰ κατὰ τῆς τιμηθείσης ἐπισκοπῆς προσ-
όντα αὐτῇ ἀρχῆθεν δίκαια. καὶ ἀνάγνωθι τὸ τοιοῦτον σημείωμα, ἐρμη-
νεῦον πῶς ὀφείλει νοεῖσθαι τὸ σώζεσθαι τὰ δίκαια τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως
καὶ τὸ μὴ κατατέμνεσθαι τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο. ἡμεῖς γὰρ διὰ τὸ
πολύστιχον εἶναι οὐ κατεστρώσαμεν αὐτὸ ἐνταῦθα ἐξ ὀλοκλήρου· τὸ αὐτὸ δὲ
σημείωμα μετὰ τὴν διάνγνωσιν τὴν περιέχουσαν ὀφείλει ψηφίζεσθαι τὰς
τιμηθείσας ἐκκλησίας κατὰ πρόσταξιν βασιλικὴν παρὰ τοῦ θρόνου τῆς κων-
σταντινουπόλεως, καὶ μὴδὲν μέτοχον ἔχειν ἐπ' αὐταῖς τοὺς πρῶην μητροπο-
λίτας, διαλαμβάνει καὶ ταῦτα ῥητῶς.“

προσδέξεται τοῦτο, καὶ τῇ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων ὁμηγύρῃ συγκαταλέξει τὸν εὐλογητὰ ἐκ βασιλείως τὴν κρείττω τιμὴν.

 NOV. XXX.

Imp. Alexii Comneni

aurea bulla, quia Christodulo monacho insula Patmos ad monasterium ibi condendum conceditur'. (A. 1088.)

Καὶ πᾶσι μὲν ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς εὐλόγως τὰς αἰτήσεις ποιουμένοις δίκαιόν τε ὁμοῦ καὶ Θεοφιλῆς καὶ τῆς Θείας ἐχόμενον ἐντολῆς, τοῖς δέ γε κατ' ἀρετὴν διαφέρουσι, καὶ ὅλως διὰ βίου ἀνακειμένοις Θεῷ, πολλῶ μᾶλλον δὲ θειότερον καὶ κρείττονος λόγου ἐπάξιον. τὸ γὰρ συναίρεσθαι τούτοις καὶ χεῖρα ὀρέγειν βοήθειας, ἐν οἷς ἄρα καὶ δέονται, Θεοῦ ἀντικρὺς συνεργεία, κατὰ τὸν μέγαν καὶ Θεῖον ἀπόστολον, καὶ τῆς ἐναρέτου πολιτείας καὶ διαγωγῆς συντήρησις. διὰ τοῦτο καὶ ἡ βασιλεία μου καὶ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις δίκαιον ἡγεῖται συμπαθέστερον ἐπικλίνεσθαι καὶ τὰς τοῦ ἐλέους ἐποχετεύειν πηγὰς δαψιλῆς, μάλιστα δὲ τῶν ἀπάντων οἷς κατὰ μονὰς ὁ βίος ἐστὶ καὶ τῆς κοσμικῆς ἀποδηρημένος περιφορᾶς καὶ συγχύσεως. ἔνθεν τοι καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ μοναχῷ χριστοδοῦλῳ καὶ ἡσυχαστῇ, τῷ πρὶν ἐν τῷ ὄρει τοῦ λάτρου τὰ κατὰ Θεὸν ποιουμένῳ διατριβὰς καὶ τὸν ἀσκητικὸν διανύοντι διαυλον, ἡσυχίας τυγχάνοντι διαπύρῳ ἐραστῇ καὶ ἔργον τιθεμένῳ διηνεκὲς ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ δικαιομασί κατὰ μονὰς ἀδολεσχῆιν, αἴτησιν προτειναμένῃ μάλᾳ Θε-

¹ Hanc in ipso monasterio repertam edidit Ross Reisen auf den griech. Inseln II p. 179. Idem p. 135 haec narrat: ... es wurde mir in der Bibliothek ein verschlossenes Kästchen geöffnet, welches den gewünschten Schatz enthielt. In der That einen Schatz, denn hier sind vom Ende des elften Jahrhunderts bis zur Einnahme von Konstantinopel zwischen vierzig und fünfzig kaiserliche Bullen im Original beisammen, wie man sie nicht leicht irgendwo gesammelt findet; und da sich fast alle auf gemachte Schenkungen oder auf die dem Kloster aufgelegten Leistungen (z. B. Unterhalt und Stellung eines Kriegsschiffes) beziehen, so bilden sie für die Kenntniss der inneren Verwaltung des byzantinischen Reichs eine Quelle, die vielleicht einzig in ihrer Art ist Die älteren derselben sind meistens auf Papyrus, die jüngern auf Pergament geschrieben.

ἀρεστόν τε καὶ εὐλογον, ὑπέσχε τὰς ἀκοὰς ἢ γαληνότης ἡμῶν
 συμπαθῶς καὶ τὴν αἴτησιν ἐξεπλήρωσεν εὐχερῶς. ἐπεὶ γὰρ
 ὁ Θεοφιλῆς οὗτος ἀνὴρ δι' ἔρωτα ἡσυχίας καὶ πόθον βίου
 ἐρημικοῦ καταγῶγιον ἐπεζήτησε εὐρεῖν τῷ οικείῳ τρόπῳ καὶ
 βίῳ κατάλληλον, διέγνω δὲ τὴν πάτμον νῆσον, ἄλλως μὲν
 οὖσαν τραχεῖάν τε καὶ λυπρὰν, πείριαν δὲ καὶ πρὸς καρ-
 πῶν ἐπιτηδειοτάτην πνευματικῶν φορὰν, εἴ τις ἐν αὐτῇ κατα-
 βαλεῖν ἐθέλοι τὰ Θεοφιλῆ τῶν ἀρετῶν σπέρματα, καὶ ἀρε-
 τῆς ὡς εἰπεῖν ὑπάρχουσαν ἐργαστήριον (πρώτως γὰρ διὰ τὸ
 καθάπερ τινὰ κλῆρον εἰληφέναι τὰς ἐν αὐτῇ τοῦ τῆς βρον-
 τῆς υἱοῦ καὶ τῷ χριστῷ διαφερόντως ἡγαπημένου διατρι-
 βὰς, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ τῆς θέσεως τοῦ τόπου ἐρημικὸν
 καὶ μονώτατον, καὶ μὴ τινὰς ἔχειν τοὺς ἐκεῖ παραβάλλοντας
 διὰ τὸ τῆς ἡπείρου ἀπικησθαι μακρὰν), προσῆλθε τῇ βασι-
 λεῖα μου, ἐκλιπαρῶν μάλα περιπαθῶς συλλήπτορα ταύτην
 ἐφευρεῖν πρὸς τὴν τοῦ οικείου ἐκπλήρωσιν ἐφετοῦ, καὶ ἐξαι-
 τοῦμενος ἀφορισθῆναι μὲν ἀπ' ἐντεῦθεν τῷ δημοσίῳ τὰ ἐν
 τῇ νήσῳ κῶ ὄθενδῆποτε αὐτῷ προσκτηθέντα ὅσα καὶ οἷα
 εἰσὶ, ἀντιλαβεῖν δὲ τὴν εἰρημένην ἅπασαν νῆσον δῶρον ἀνα-
 φαιρετον, καὶ ἐκκοπῆναι μὲν τὰ ἐπιχειμένα ταύτη δημοσία
 τέλη ὅσα καὶ οἷα εἰσὶ, ἐλευθέραν δὲ τὴν τοιαύτην νῆσον δω-
 ρηθῆναι αὐτῷ καὶ πάσης ἀπηλλαγμένην σεκρετικῆς συζητή-
 σεως, ὡς ἂν φροντιστήριόν τι ἐν αὐτῇ ἀνεγείροι, τοὺς οἰ-
 κείους τε μαθητὰς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγάγοι, καὶ οὕτως ἀπε-
 ρισπάστως προσομιλοῖη Θεῷ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ κράτους ἡμῶν
 θερμοτέρας ποιοίτο εὐχὰς.

α'. Ὅθεν τῆς τούτου ἐπακούσασα περακλήσεως ἡ ἡμῶν
 θεοσέβεια διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λό-
 γου, προσαφορισθῆναι μὲν τῷ δημοσίῳ κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ εὐλα-
 βεστάτου γέροντος ὅσα καὶ οἷα ἐν τῇ νήσῳ κῶ ὄθενδῆποτε αὐτῷ
 προσεκτῆθησαν, δωρεῖται δὲ αὐτῷ τὴν δηλωθεῖσαν νῆσον μετὰ
 πάσης αὐτῆς περιοχῆς καὶ διακρατήσεως, οὐ καιρικῶς οὐδὲ χρόνοις
 ἀριθμητοῖς, ἀλλ' ἐπ' ἀναφαιρέτῳ καὶ διηνεκεῖ δεσποτεῖα καὶ
 κυριότητα καὶ ἄχρις ἂν ὁ παρὼν διαρκολὴ αἰὼν, διορισμένη
 ἐκκοπῆναι τε καὶ λογισθῆναι καὶ τὰ ταύτης ἅπαντα δημοσία
 τέλη καὶ βάρη, οἷα καὶ ὅσα τυγχάνουσι, τῆς προγραφῆς τοῦ
 λογισμοῦ γιγνομένης ἐν τοῖς σεκρετικοῖς χάρτοις διὰ κιν-
 ναβάρεως χειρὶ τοῦ πρωτοπροέδρου² κωνσταντίνου καὶ

² Ross: πρωτοπαρέδρον edidit.

ἐπὶ τῶν δεήσεων τοῦ χοιροσφάκτου τοῦ οἰκείου ἀνδρώ-
 που τῆς βασιλείας μου. ὡς γὰρ ἑξαιρετὸν τι ἀνάθημα καὶ
 καλλιέρημα μέγιστον διὰ μέσου τοῦ τὴν αἴτησιν ἀνεγκόν-
 τος μοναχοῦ τὴν τοιαύτην νῆσον ἢ βασιλεία μου ἀφιερῶ
 τῷ Θεῷ, καὶ ἔσται ἀπὸ γε τῆς σήμερον καὶ εἰς τοὺς ἑξῆς
 ἅπαντας καὶ διηγεκεῖς χρόνους ἀπεσπασμένη μὲν τῶν βασι-
 λικῶν δικαίων, ἀπηλλαγμένη δὲ καὶ τῶν σεκρετικῶν ἀρχῶν,
 μόνῃ δὲ ἀνατεθειμένη Θεῷ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ μοναχοῖς, οἱ
 καὶ μόνοι ἐν αὐτῇ αὐλοσθήσονται, μὴ συγχωροῦντές τισι τῶν
 λαϊκῶν λόγῳ παροικίας ἐγκατοίκους ταύτη γίνεσθαι, ἐμπο-
 ρίας ἴσως ἢ ἄλλο τι ἐπιτήδευμα βίου μετερχομένους· μόνοι
 γὰρ ἐν κοσμικῷ σχήματι τῇ νήσῳ ἐγκατοικήσουσιν οἱ μι-
 σθαροῦντες τοῖς μοναχοῖς, καὶ οὗτοι ἄζυγες καὶ μήτε γυ-
 ναιξὶ συνοικοῦντες, μήτε μὴν παῖδας ἔχοντες. πᾶσαν γὰρ
 ὁδὸν πονηρᾶς μεθόδου ἀποκλείει τῷ σατανᾷ ἡ βασιλεία
 ἡμῶν· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς λείοις τε καὶ βλαπτικοῖς προσώ-
 ποις, γυναιξὶ τε καὶ παισὶ καὶ εὐνοῦχοις, ἀφ' ὧν ὡς τὰ
 πολλὰ κατὰ τῆς ψυχῆς ἀναρῶπιζονται πόλεμοι, ἄβατον εἶ-
 ναι τὴν νῆσον παντάπασι διορίζεται, καθὰ δηλονότι καὶ ὁ εὐ-
 λαβέστατος οὗτος ἀνὴρ τὴν βασιλείαν μου ἤτήσατο· πάρεξ
 μέντοι τῶν μισθίων, ὡς εἴρηται, ὅσον³ χρηζουσιν οἱ μονα-
 χοὶ εἰς δουλείαν τῆς νήσου, καὶ τούτων ἄζυγα βίου ἔχόντων,
 καὶ ἑγγὺς τάλλα τῆς μοναχικῆς πολιτείας τυγχανόντων, κἂν
 μόνῃ τῷ σχήματι διαλλάττοιεν. καθέξει οὖν τὴν τοιαύτην
 νῆσον αὐτός τε ὁ πολλάκις μνημονευθεὶς εὐλαβέστατος ἀνὴρ
 μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν μοναχῶν, τῶν τε νῦν ὄντων καὶ τῶν
 ἐς ὕστερον ἔσομένων, καὶ σὺν τούτοις ἢ παρὰ τούτου ἀνε-
 γερθησομένη ἐν τῇ νήσῳ πάτμῃ ἰσρὰ μονὴ ἀτελιῶς, ἀβα-
 ρίως, κυρίως καὶ ἀσθεντιῶς, ἀναφαιρέτως τε καὶ αἰωνίως· καὶ
 καθὼς ἂν συνεργοῖη τούτῳ Θεός, κατὰ τὸ αὐτὸ⁴ βουλευτὸν
 ταῦτα διαθήσειε, κἂν εἰς εὐφορωτάτην τε καὶ εὐπρόσοδον ἐκ
 λυπρᾶς καὶ τραχείας τῆς οἰκείας μεταγάγοι σπουδῇ, εἰς ἴδιον
 κέρδος τὰς ἐντεῦθεν προσόδους λογίσεται σὺν ἅμα τοῖς ὑπ'
 αὐτὸν μοναχοῖς, μὴ παρὰ τινος τὸ σύνολον λογοπραγούμε-
 νος ἢ ἀνακρινόμενος. ἀποκρῶσα μέντοι ἔσται τούτῳ ἢ ἐπὶ
 τῇ τοιαύτῃ νήσῳ διαιωνίζουσα δωρεὰ τῆς βασιλείας μου, καὶ
 οὐκ ἔξω τῶν ὄριων ταύτης καθ' ἑτέραν νῆσον ἐπικτήσεται τι

³ Lege ὅσων.

⁴ Ross conj. αὐτῷ. Equidem legerim: καὶ καθὼς ἂν
 συνεργῶν τούτῳ Θεός κατὰ τὸ αὐτῷ βουλ.

τὸ σύνολον. καὶ αὐτὰ γὰρ ὅσα ἐν τῇ νήσῳ κῆ ὄθεν δῆποτε αὐτῷ προσεκτέθησαν μέχρι τοῦ νῦν, τῷ δημοσίῳ ἀπεντεῦθεν προσαφορισθήσονται, καὶ ὡς μηδέποτε τῇ κατ' αὐτὸν μονῇ προσαρμόσαντα λογισθήσονται, πάρεξ μέντοι τοῦ ὀλοκλήρου νησιδίου τῆς λειψῶ, καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ λέρῳ δεσποζομένων παρ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ νῦν· τῶν γὰρ τοιούτων δεσπόσει κατὰ τὴν τῆς προγεγονυίας παρὰ τῆς βασιλείας μου ἐπὶ τούτοις χρυσοβούλλου γραφῆς περιληψίν τε καὶ δύναμιν, καὶ καθὼς ἄχρι τῆς δεῦρο δεσπόζων τούτων ἐτύγχανε· ἕτερον δέ τι κατ' οὐδένα τρόπον ἐν οἰκιδίτινι νήσῳ οὐδαμῶς ἐπικτησεται. αὐτῶν δὲ τούτων μόνων καὶ τῆς ὅλης νήσου πάτμου ὃ τε ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν σύμπαντες δεσπόσουσι μοναχοὶ, οἳ τε νῦν ὄντες καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἐσόμενοι, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐν τῇ νήσῳ πάτμῳ ὡς εἴρηται ἀνεγεγενησομένη μονὴ ἔσται κυριαρχοῦσα τούτων ἀπαρασπάστως τε καὶ ἀνυπεξαίρετως, ὡς πάσης σκερειακῆς εὐρεσιλογίας, μᾶλλον δὲ γλωσσαλγίας, ὑπερτεροῦσα, καὶ ἀδιάσειστον καὶ ἀπερίτρεπτον τὴν ἐπ' αὐτοῖς δεσποτεῖαν ἔχειν ἠφείλουσα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· ἦτις καὶ αὐτοδέσποτος καὶ αὐτεξούσιος μετὰ τῆς ὅλης νήσου διαμενεῖ ἐς αἰεὶ, κατ' ἑαυτὴν ἀγομένη καὶ διευθυνομένη κατὰ τὸ μέλλον ἐπὶ ταύτῃ γενέσθαι τυπικὸν καὶ τὴν διάταξιν παρὰ τοῦ δηλωθέντος εὐλαβοῦς μοναχοῦ χριστοδούλου καὶ κτήτορος, καὶ οὔτε αὐτῆ, οὔτε τὰ ὑπ' αὐτὴν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, οὔτε ἡ νῆσος αὐτὴ ὑπὸ βασιλικὰ ἢ μητροπολιτικὰ ἢ ἐπισκοπικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὰ ἢ ὑπὸ τινα ὅλως ἰδιωτικὰ ὑπαχθήσεται πρόσωπα· οὔτε μὴν ἐξόριστός τις πεμφθήσεται πώποτε ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἔλευθεριάσουσι καθαρῶς ἄχρις αἰῶνος παντός, καὶ πλουτήσουσι διὰ τῆσδε τῆς εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου γραφῆς τὸ αὐτοδέσποτόν τε καὶ ἐλεύθερον. ἐξουσευθήσεται μέντοι ἢ τε ρηθεῖσα ἅπασα νῆσος, καὶ αὐτὴ ἡ μονὴ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν πάντων, πρὸς δὲ καὶ τὸ διαληφθὲν νησίδιον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ πάντων, ἀπὸ τε μετὰ τῶν ἀρχόντων ταγματικῶν καὶ θεματικῶν, ῥωμαϊκῶν τε παραταγῶν καὶ ἐθνικῶν· ἔτι τε ῥώσων, βαράννων, κουλπίνων, ἰγγλίνων, φράγγων, νεμίτζων, βουλγάρων, σαρακηνῶν, ἀλανῶν, ἀβασγῶν, ἀθανάτων⁵ καὶ λοιπῶν ἀπάντων ῥωμαίων τε καὶ ἐθνικῶν· ἀντιμιτάτων· φραγγιτάτων· ἀπομιτάτων· ἀπλήστων ἢ μεσαπλήστων κριτῶν, στρατηγῶν, ἀπαι-

⁵ Ἀν ἀθαμάνων;

τητῶν· καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀπλήστων χορείας χρειῶν· ἐπιθέσεων μονοπροσώπων· δόσεως κανισκίων ἢ ἀντικανισκίων· σιταραήσεως κάστρων· ἀγορᾶς μουλαρίων, μεσομουλαρίων, βορδωνίων, μεσοβορδωνίων, ἵππων, παρίππων, κηλωνίων, ὄνοκηλωνίων, ὄνοθηλείων, φορβάδων, βοῶν ἰργατικῶν καὶ ἀγελείων, χοίρων, προβάτων, αἰγῶν, ἀγελάδων, βουβάλων, λαγῶν, ἐλάφων, κυνῶν λαγωνικῶν ἢ ποιμενικῶν καὶ λοιπῶν τετραπόδων ζώων, χηνῶν, νητῶν, περδίκων, ταίωνων, γεράνων, κίκων, φρασιανῶν, ὄρνιθων ἀγρίων ἢ χειροθήων, περιστερῶν καὶ λοιπῶν πτηνῶν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πάντων ὠνῶν· παροχῆς γεννήματος ἐξ ἀγορασίας γεγενημένης· ἐνοχῆς ἀνωτέρων ἢ ἐτέρων πρακτόρων καὶ ἀρχόντων οἰκοδομῶν· προσόδων ἀερίων, καπνίων, ἀερικοπράτων, κομοδρόμων· συνωνῆς καστροκτισίας, ὁδοστρωῶν, γεφυρῶν, παροικιατῶν, ἐνόμων, φραγγομιτῶν, φραγγετῶν· σιδήρου δόσεως ἢ καρφοπετάλου καὶ μαζίου· ἐκβολῆς χρειῶν τῶν χορηγουμένων δικασταῖς ἢ πράκτορσιν ἢ ἐτέροις ἀρχουσι, δουξί, καπετάνιοις, στρατηγοῖς, ἀπαιτηταῖς καὶ λοιποῖς πρέσβουσιν ἐθνῶν διερχομένοις, ἢ καὶ στρατιᾷ τινι· δόσεως προσκνητηῶν· ἐκβολῆς χορτασμάτων· διατροφῆς προελευσιμαίων, βεστιαριτων, μανδατώρων τοῦ δρόμου πρέσβεις ἀγόντιον ἢ ἐξορίστους ἢ κατὰ τινα ἄλλην χρειαν διερχομένων, βασιλικῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τινα ἀποστελλομένων δουλείαν τοῦ δημοσίου· ἐκδανεισμοῦ γεννήματος οἴνου, κρεῶν, τυφοῦ καὶ ἐτέρων παντοίων εἰδῶν· ἐξοπλίσεως πλωτῶν, τοξοτῶν, ἵπποτοξοτῶν, ματζουκάτων, κουνταράτων καὶ ἐτέρων στρατιωτῶν· ἐξωνήσεως ζευγαρίων, σίτου, κριθῶν, βρώμου, ὄσπριων παντοίων, ἐλαίου, κέγχρου, λιναρίου καὶ τοῦ τούτου σπέρματος, καννάβους καὶ τῶν ἄλλων σπερμάτων· κηρίου ἢ μέλετος παροχῆς· κοπῆς καὶ καταβιβάσεως οἰασθήποτε ξυλῆς, ἢ μετακομιδῆς ἐτέρου εἶδους· κτίσεως ἀγρῶν, ζερμώνων πολεμικῶν, χαρβῶν καὶ λοιπῶν ἄλλων· πρίσεως σανίδων· φουσσάτου διατροφῆς καὶ ἀπλήστων ἐπὶ πόλεμον ἀπύοντος ἢ ὑποστρέφοντος· καθίσματος καὶ ὑποδοχῆς τῶν ἐν ὑπεροχῇ ἀρχόντων, δομειστικῶν τῶν σχολῶν, δουκῶν, καπετάνων, στρατιωτῶν, κριτῶν καὶ τῶν ἀντιπροσωπούντων αὐτοῖς ἐποπτῶν, στρατεντῶν, ὀρθωτῶν, ἀναγραφῶν, ἐξισωτῶν, δικαιοφρόνων, συνόδων, τοπατηρητῶν, ταξιάρχων, τουρμάρχων, μεφάρχων, χαρτουλάρχων* τοῦ δρόμου καὶ τῶν θεμάτων, κομήτων δομειστικῶν

* Forte χαρτουλαρίων.

ἑὼν θεμάτων, δρογγαροκομήτων καὶ παραφυλάκων καὶ παν-
τὸς ἑτέρου δουλείαν τοῦ δημοσίου μεταχειριζομένου· καὶ λοι-
πῆς ἀπάσης ἐπηρείας τε καὶ κακώσεως, τῶν δὲ οὐσης καὶ ἐς
ὑστερον ἐπινοηθησομένης, καθὼς ἂν ὁ καιρὸς καὶ τὰ πράγ-
ματα ἐπιζήτολεν γίνεσθαι.

Διὸ παρεγγνώμεθα καὶ πάντας ἐξασφαλιζόμεθα ἀπὸ τε τῶν
κατὰ καιροὺς σεκρεταρίων γενικῶν καὶ στρατιωτικῶν λογοθέτων
τῶν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σακέλης καὶ τοῦ βεστιαρίου, οἰκονόμου τῶν
εὐαγῶν οἰκῶν, τῶν ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν καὶ τῶν ἐφόρων τῶν βασι-
λικῶν, κουρατόρων ἰδικῶν, γηροτρόφων, ὄρφανοτρόφων, τῶν ἐπὶ
τοῦ θείου ταμείου ἡμῶν, κουρατόρων τοῦ οἴκου, τῶν ἐλευ-
θέρων καὶ τῶν οἰκιστικῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς λογαρια-
στῶν, χαρτουλάρων, βασιλικῶν νοτάρων καὶ νοτάρων¹, τοῦ
μηδένα τῶν ἀπάντων ἐν οἰωδῆποτε χρόνῳ καθ' οἰονδήποτε
τρόπον ἐπ' ἀδείας ἔχειν ἀθετεῖν μερικῶς ἢ καθ' ὁλόκληρον
τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον τῆς βασιλείας μου, γεγενη-
μένον κατὰ τὸν ἀπρίλιον μῆνα τῆς ἐνδεκάτης ἰνδικτιῶνος
ἐν ἔτει τῷ ςφρςς', ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρό-
βλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

Ἀλέξιος ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ
αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ὁ κομνηνός.

¹ Vulgo χαρτουλαρίων et νοταρίων scribitur.

NOV. XXXI.

Imp. Alexii Comneni
de sponsalium dissolutione¹. (A. 1092.)

Ὑπόμνησις τοῦ κουροπαλάτου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου
τῆς βίγλης Ἰωάννου τοῦ Θρακησίου, μετὰ τὴν περὶ
μνηστειᾶς νεαρὰν γενομένη πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα
κύριον ἀλέξιον περὶ τινος ἀμφιβολίας ἐπὶ ταύτῃ
ἀναφρείσης².

Δέσποτά μὸν ἄγιε, προσώπων τινῶν³ μνηστειᾶς γάμων
ἐπὶ παισὶν ἰδίοις συστησαμένων, εἶτα ἀπαρεσθέντων πρὸς τὰ
συναλλάγματα καὶ πειρωμένων λύσαι τὰ τῆς μνηστειᾶς συμ-
βόλαια, δεηθέντων τε τῆς ἀγίας βασιλείας σου καὶ τῷ δικα-
στηρίῳ τοῦ ἱπποδρομοῦ⁴ παραπεμφθέντων, καὶ ἐπειγομένων
τὰ ἐγκείμενα τοῖς τῶν μνηστειῶν συμβολαίοις πρόστιμα δοῦναι
καὶ διαρῆξαι τὰς μνηστειᾶς· τῶν δὲ ἀπεναντίας μαχομένων⁵
ἅλτα ταῦτα δεῖν εἶναι καὶ μὴ ὡς τὸ πρότερον προστίμου δό-
σει διαρῆγνυσθαι, καὶ τὸ νεαρὸν θέσπισμα τῆς βασιλείας

¹ Extat in variis Codd. MSS., veluti Bodl. 205: Paris. 1351: Vind. suppl. 45: Marc. 173 et App. XI, 30: Laur. V, 2: Ἰβήρων 12. Edita est a Bonefid. p. 48, a Leuncl. post Syn. p. 63 et in JGR. I p. 132, denique in Coll. can. ed. Rhalli V p. 284. Laudatur a Bals. ad Phot. Nom. XIII, 2 et 4 (ed. Rhalli I p. 289. 301); in Proch. aucto I, 24; et a Blastare Γ, 15 (ed. Bev. II p. 76). ² Ita inscriptio est in JGR. Apud Bonefid. est: Περὶ διαλύσεως μνηστειᾶς. μὴνι μαρτίῳ ἐπιν. ἐ' ἔτους σχ'. ὑπόμνημα τοῦ κουροπαλάτου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης κυρίου Ἰωάννου τοῦ Θρακησίου· ἐφ' ᾧ καὶ λύσις ἐξεφωνήθη τοῦ βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, τὴν προγεγονυῖαν παρ' αὐτοῦ νεαρὰν περὶ τοῦ γάμου ἐπικυροῦσα καὶ ἄλτων μένειν ἐπιτάττουσα τὴν μεθ' ἱερολογίας προβαίνουσαν μνηστειάν. Similiter Leuncl. post Syn.: Ὑπόμνημα — Θρακησίου· ἐφ' ᾧ καὶ μὴνι μαρτίῳ ἐπιν. ἐ' ἔτους σχ' λύσις — μνηστειάν. Codd. MSS. quantum ex schedis meis colligo, inscriptiones praestant plus minusve similes his, quos ex editis libris retulimus. Ita v. c. Paris. 1351: Ὑπόμνησις — Θρακησίου μετὰ τὴν νεαρὰν ταύτην (praecedit enim Nov. XXIV) γενομένη πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα κύριον ἀλέξιον περὶ τινος ἀμφιβολίας ἐπὶ ταύτῃ ἀναφρείσης, καὶ ἡ ἐκφωνηθεῖσα ἐπ' αὐτῇ λύσις παρὰ τοῦ ἀοιδίμου τοῦδε βασιλέως κατὰ μῆνα μάρτιον τῆς ἐ' ἰνδ. ἐν ἔτει σχ', ἐπικυροῦσα τὴν προγ. κτλ. ³ Bonef. verba προσώπων τινῶν omittit, sed τινῶν addit infra post συστησαμένων. ⁴ Leuncl. in murg. ἱπποδρομίου. ⁵ Idem: ἀπομαχ.

σου⁶ προβαλλομένων εἰς βοήθειαν τὸ περὶ μνηστείας πρό τινας καιροῦ ἐκφωνηθὲν, ὅπερ ἀπὸ τῶν παλαιῶν νόμων ἀποστὰν δέδωκε τὴν μνηστείαν μὴ ἄλλως τελεῖσθαι, εἰ μὴ ὁ ἀρῆν τὸν τεσσαρεσκαίδέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας ὑπερβῆ, τὸν δωδέκατον δὲ ἡ θήλεια, τῆς εἰωθυίας εὐχῆς ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ τότε ἐπιτελεῖσθαι ὀφειλόσης μετὰ καὶ τῶν ἄλλων συνήθων παρατηρήσεων (φαμέν δὴ τοῦ ἀρῆαβῶνος καὶ τοῦ φιλήματος), ὡς πον καὶ τῷ αἰοιδίμῳ βασιλεῖ κυρίῳ λέοντι τῷ φιλοσόφῳ νενομοθέτηται, καὶ μετὰ⁷ βραχὺ διάλειμμα χρόνου ἢ καὶ ἰκανὸν ἴσως, καθὼς ἂν δόξη τοῖς συναλλάττουσι, προβαίνειν τὸν γάμον καὶ μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν συμπίπτειν ἡμέραν τε καὶ⁸ ὥραν· διεσχίσθη τὸ δικαστήριον εἰς διαφόρους γνώμας. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ δεόν εἶναι τὰ πρόστιμα δίδουσαι καὶ λύεσθαι τὰς μνηστείας, προβαλλομένοις ὡς εἰ τοῦτο μὴ προβαίνει, τί ἂν διοίσει γάμος μνηστείας, εἶπερ καὶ τὸ τοῦ γάμου πρεσβεῖον ἔχει καὶ ἡ μνηστεία; καὶ μᾶλλον, ὅτι καὶ ὁ ἀρῆαβῶν φύσιν ἔχει τοιαύτην (ὡς ὁ νόμος φησὶν), ἵνα εἰ μὲν ὁ δεδωκὼς μὴ πληροῖ τὰ συνδόξαντα, ἐκπίπτῃ τῶν δεδομένων, εἰ δὲ ὁ λαβὼν, ἀντιστρέφῃ ταῦτα εἰς τὸ διπλοῦν. τοῖς δὲ ἐξ ἐναντίας ἀλύτους μένειν τὰς μνηστείας νομίζεται, φάσκουσι μὴ προσήκειν τὰ μετὰ τὸν ἐντελῆ χρόνον τῶν νέων συνδόξαντα τοῖς γονεῦσι, συναινέσει καὶ αὐτῶν καὶ ἱεραῖς⁹ εὐχαῖς ἐπισφραγισθέντα, δόσει προστίμον διαλύεσθαι· τοῦτο γὰρ πρέπον εἶναι τελεῖσθαι, ὀπηνίκα δεσμὸς προβῆ μόνος ἢ καὶ μνηστεία μετὰ τὸν ἑπταετῆ χρόνον ἀποτελεσθῆ κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον, ἣν οὐδὲ μνηστείαν εἶναι ὁ τῆς βασιλείας σου νόμος ἀποφαίνεται. οὕτω δὴ καὶ τοῦ δικαστηρίου σχισθέντος, ἀναφέρω τῇ ἀγίᾳ βασιλείᾳ σου ὁ ἀνάξιος δοῦλος αὐτῆς, ἐρωτῶν ὁποτέρᾳ δεῖ τῶν γνωμῶν προστεθῆναι· φαίνεται γὰρ ἑκάτερον μέρος εὐλογοφανῆ προτεινόμενον. καὶ ἐρμηνείαν λαβεῖν ἕξαιτᾶ διὰ προσκνητῆς ἀντιγραφῆς σαφῶς καὶ καθαρῶς λνούσης τὸ ἀμφισβήτημα· νόμον γὰρ τάξιν ἐπέχειν μέλλει εἰς τὸ μετέπειτα. καὶ δεῖ πάντως εὐκρινεστάτην εἶναι καὶ καθαρὰν τὴν ἀπόφασιν, ἵνα μὴ καὶ αὐθις ἐς ὕστερον ζυγομαχῆται. καὶ περὶ μὲν τῆς πεύσεως τῇ ἀγίᾳ βασιλείᾳ σου δόξει πάντως φιλανθρωπότερον¹⁰. ἐγὼ δὲ τολμηρῶς ἀναφέρω καὶ περὶ τοῦ χρόνου. ὑπολαμβάνω γὰρ ὁ ἀνάξιος δοῦλός σου, ὡς οὐκ ἔστι δίκαιον τῷ αὐτῷ χρόνῳ

⁶ Cf. supra Nov. XXIV. ⁷ Id. κατά. Bonif. autem praepositionem non habet. ⁸ Bonif. ἢ. ⁹ Leuncl. in marg. ἰσχυραῖς. ¹⁰ Id. φιλανθρωπότερα. Ita Bonif.

τὴν μνηστειαν καὶ τὸν γάμον μετρεῖσθαι, ἀλλὰ μικρὸν τι γέρας
 καὶ τῷ χρόνῳ τὸν γάμον ἀποφέρεισθαι καὶ διαφέρειν μνηστειας,
 τὴν δὲ μνηστειαν ὑπόβασιν ἔχειν¹¹ ἐν τούτῳ· καὶ γὰρ δὴ καὶ
 μάλα λυσιτελήσειν οἶμαι τοῦτο¹² τῷ πολιτεύματι. οἱ γὰρ γονεῖς
 τῇ πρὸς τὰ ἑαυτῶν τέκνα φιλοστοργία κρατούμενοι, καὶ σπεύ-
 δοντες ὡς τάχιστα τὴν τούτων ποιῆσαι πρόνοιαν καὶ ἀμεριμνή-
 σαι, ὑπὸ τοῦ χρόνου δὲ κωλυόμενοι δυσφόρως καὶ βαρέως φέ-
 ρουσιν· εἰσὶ δὲ οἱ καὶ ἐξ ὀλιγορίας καὶ χρόνων καταψεύδομαι,
 εἰς ἐπιτορκίας διὰ φιλοτεκνίαν συναλυνόμενοι. ὕπερ εἰ περι-
 αιρεθῆ, καὶ ἐλάττωσιν ὁ τῆς μνηστειας δέξεται¹³ χρόνος, ἣ τε
 ἐξ ὀλιγορίας ἀθυμία τῶν γονέων ἐξιαθήσεται καὶ τὰ ἐκ ταύτης
 ἐπισυμβαίνειν ὑποπτευόμενα κακὰ, ψεῦδος καὶ ἐπιτορκία, ἀνα-
 στολὴν τὴν προσήκουσαν δέξονται, καὶ ἡ ἁγία βασιλεία σου
 δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ κλέος καρπώσεται ἀβήρτον, καὶ
 εὐχὰς ἀδιαλείπτους καὶ ἔκτενεῖς, τὰ λυσιτελῆ τοῖς ἱππηκόοις ἀεὶ
 πραγματευομένη καὶ ἐπωφελῆ καὶ σωτήρια. ὡς δοῦλος ἀνάξιος
 τολμήσας ἀνήνεγκα.

Λύσις τοῦ βασιλέως κυρίου ἀλεξίου, ἐπικυροῦσα τὴν
 προγεγονυῖαν παρ' αὐτοῦ νεαρὰν περὶ τοῦ γάμου, καὶ
 ἄλυτον μένειν ἐπιτάττουσα τὴν μεθ' ἱερολογίας προβαί-
 νουσαν μνηστειαν¹⁴.

Εἰ μὴδὲν ἄλλο ἢ βασιλεία ἢ ἔννομος ἐπιστασία ἐστὶ, νόμοι
 δὲ, οἱ τὴν πολιτείαν τηροῦντες ἀδιαλώβητον, πόρρω που ἀπω-
 θεῖντες καὶ ἐκδιώκοντες τὰ τὸ πολίτευμα καταβλάπτοντα,
 ἀνεῖται δὲ καὶ τὸ νομοθετεῖν βασιλεῦσιν· ἔργον ἄρα βασιλικόν,
 πρὸς τὸ κοινῇ τῇ πολιτείᾳ συμφέρον τὴν τε τῶν νόμων ἐκθεσιν
 παρὰ τῶν κρατούντων ἀποτελεῖσθαι, καὶ τὴν τῶν λειπόντων
 πρὸς ὀλοκληρίας¹⁵ ἐκπλήρωσιν καὶ διευκρίνησιν τῶν ἀσαφῶς
 ἐγκειμένων, οἷς τε αὐτοὶ νενομοθετήκασιν καὶ οἷς προθεσπισ-
 μένοις ἐνέτυχον, παρὰ τούτων ἐκτίθεσθαι.

α'. Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν κατὰ τὸν ἰούτιον¹⁶

¹¹ Bonaf. ἔσχειν.

¹² Id. τούτῳ.

¹³ Leuncl. δέξεται.

¹⁴ Ita est in

JGR. Bonafid. hoc loco inscriptionem παλιὰν habet. Leuncl. post Syn.: Ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ νεαρὰ γ' περὶ διαλύσεως μνηστειας. In Paris. 1351: Ἡ ἐπὶ τούτῳ λύσις.

¹⁵ Leuncl. in marg. ὀλοκληρίαν.

¹⁶ Bals. ἰούλιον.

μῆνα τῆς παρελθούσης ζ' ἐπιτεμῆσεως τοῦ ρφβ' ἔτους νομοθεσίαν¹⁷ διανομοθετήσασα, καὶ τῷ νεαρῷ θεσπίσματι τοῦ φιλοσοφωτάτου κυρίου λέοντος καὶ βασιλέως ἐπιστηριζομένη¹⁸, διοριζομένην ἱερὰν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην ἔχει παρ' ἑαυτῆ τὴν πρώτην τῶν συμβαλλόντων συναρμογὴν ἤγουν αὐτὴν τὴν μνηστειαν, καὶ καιρὸν ὠρισμένον, ὃν δῆπου καὶ πρὸς γαμικὴν συζυγίαν ἀρκούντως ἔχει ὁ παλαιὸς νόμος διατεθεσμοδέτηκε· διευτυπώσατο, ἐκείνας εἶναι κυρίως μνηστείας καὶ ἀτεχνῶς ἰσοδυναμούσας γάμῳ, ὅσαι καὶ τὸν χρόνον, ὃν ἡ τοῦ βασιλέως κυρίου λέοντος θεσμοθεσία ὠρίσατο, ἀκέραιον ἔσχον παρ' ἑαυταῖς, καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπακολουθοῦσαν ἐγνώρισαν, καὶ ἐπὶ τούτων τῶν μνηστειῶν τὴν ἐπὶ τῶν γάμων τοῦ συνοδικοῦ τόμου κρατεῖν παρατήρησιν· καθὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου ἐκ συνοδικῆς διασκέψεως ἐκτεθεῖσα σημείωσις ἀπεφῆνατο, ἧ καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος κύριος νικηφόρος ὁ βοτανειάτης τὸ κύρος εὐρίσκεται χαρισάμενος. διαφρόδην γὰρ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῆς μνηστείας ἀποφαίνεται, δύο ἀδελφοὺς ἑξαδέλφας δύο πρώτας μὴ κατὰ συναρμογὴν μνηστείας ἐπάγεσθαι, μήτε μὴν τὰ ἐν τῷ συνοδικῷ τόμῳ ἐπὶ τῶν γάμων κεκωλυμένα πρόσωπα ἐπὶ ταῖς τοιαύταις μνηστείαις πρὸς ἄλληλα συλλάττειν συγκεχωρησθαι. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τῶν τοιοῦτοτρόπως συστησαμένων τὴν μνηστειαν προσώπων, θανάτι τυχὸν ἐνὸς τῶν μερῶν τῆς μνηστείας διαλυθείσης, τὸ περιλιμπανόμενον πρόσωπον μνηστειαν ἄλλην κωλυθήσεται συστήσαι πρὸς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον, πρὸς ὃ, εἰ καὶ κοινωνία γάμου προεβεβήκει αὐτῷ ἐπὶ τῷ τετελεστηκότι προσώπῳ, συμβαλεῖν οὐκ ἠδύνατο. καὶ κατὰ τὰ ἐν ταύτῃ παρὰ τῆς βασιλείας μου περὶ τούτων διατυπωθέντα πολιτεύεσθαι τοὺς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον καὶ χριστιανικὴν πολιτείαν διευτυπώσατο, μηδ' ὅλως τε μνηστειαν ἀποτελεῖσθαι ποτε, ἢ τὸ τῆς μνηστείας ὄνομα κυρίως ἀποκεκληρωσθαι τῷ πραττομένῳ, εἰ μὴ καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην ἔχει παρ' ἑαυτῆ καὶ τὸν ὠρισμένον τῇ γαμικῇ συζυγίᾳ καιρὸν· τὰς γὰρ ἄλλως γενομένας οὐ μνηστείας κυρίως, ἀλλὰ γε ἀρεσκείας ἀνθρώπων δὲ ἐπερωτήσεως καθησφαλισμένας λογιζέσθαι τὸ ὑπήκοον, καὶ ὡς τοιαῦτα τὸ ἐνεργὸν ἀποφέρεσθαι καὶ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ἔχει ἐπὶ τούτοις τὸ πάγιον. καὶ ταῦτα μὲν τῇ βασιλείᾳ μου πεφροντισμένως τῷ τότε διαθεσμοδετηθέντα.

¹⁷ Supra Nov. XXIV.

¹⁸ Leuncl. in marg. ἐπιστηριζομένην.

β. Ἐπεὶ δὲ μή τι περὶ τῆς τοιαύτης μνηστείας, εἴτε προστιμῶν ἔσται δόσεις ἀναλυομένη εἴτε καὶ εἰς τὸ ἀναλλοιώσιον τε καὶ ἀμετάστροφον (ἅτε Θεοῦ κρατύνοντος) περιτίθεται, διωρίσατό τε καὶ διετύπωσε· νῦν εὐλόγου τῆς σῆς ὑπομνήσεως ἀναφανείσης αὐτῆ¹⁰, τὰ ἐνδέοντα τῇ δηλωθείσῃ νεαρᾷ νομοθεσίᾳ τὸ ἡμέτερον κράτος προστίθῃσι, καὶ διορίζεται τὰς τοιαύτας μνηστείας, αἱ κυρίως μνηστεῖαι τυγχάνουσαι, ἀμετακινήτους τε διαμένειν καὶ ἀδιαπτώτους καὶ τὸ ὅλον ἀλύτους, ἅτε Θεοῦ μέσον²⁰ τῶν συναπτομένων εἰσαγομένου καὶ τὴν πρώτην προσεμπεδοῦντός τε καὶ κρατύνοντος τοῦ βίου συναρμογὴν διὰ τῶν ἱεροτελουμένων εὐχῶν. καὶ οὐδέποτε αὐταὶ ταῖς τῶν προστίμων ἀναλυθήσονται δόσεις· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ²¹ ταῦτα ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἐν τοῖς μέσον τῶν συναλλαττόντων γινομένοις συμβολαίοις ἔγγραφῆσονται. ὅτε μὲν γὰρ προστίμοις μόνοις ἐνεκρατύνοντο, ταῦτά τε ἐνεγράφοντο καὶ τῇ δόσει τούτων ἐξησθένουν καὶ διελύοντο· νῦν δὲ, ὁπότε καὶ Θεὸς ὁ συνάπτων τὰ δισυτάτα ταύτας κρατύνει καὶ ἐμπεδοῖ, ἄλλοι²² πάντως διαμενοῦσιν, εἰ μήγε τελείου γάμου δοίημεν²³ τὴν αὐτῶν λύσιν τελουμένην λογίζεσθαι· ὡς τελείου γὰρ γάμου λύσιν διαπραττόμενοι οἱ τοιαύτην λύσαι μνηστείαν ἐπιχειρήσαντες δόξουσιν. οὕτως οὖν εὐλόγως καὶ τὰ κεκλυμένα συγγενικά πρόσωπα πρὸς τὴν μνηστὴν ἢ καὶ τὰς τῆς μνηστῆς ἀδελφὰς γαμικὴν ἀποτελεῖν συζυγίαν, ἢ καὶ μνηστείας, τὰς πρώτας τῶν συμβαλλόντων συναρμογὰς, πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀναχαιτισθήσονται συναλλάγματα. ὁ μέντοι γάμος κατὰ τὸν νενομισμένον καιρὸν τοῖς τε παλαιοῖς καὶ νεαρωτέροις νόμοις καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἐκτεθείσῃ νεαρᾷ νομοθεσίᾳ συντηρηθήσεται μετὰ τῶν συνήθων τούτῳ²⁴ παρατηρήσεων, καὶ οὐκ ἔξεται τιλ τῶν ὑπὸ τὴν πολιτείαν ἀπάντων παρὰ τὰ διηγορευμένα τῇ παρουσίᾳ τοῦ κράτους ἡμῶν διατάξει τι διαπραττεσθαι· εἰ μή γε βασιλεὺς (οἷα πολλὰ πολλάκις²⁵ συμβαίνει) κατ' οἰκονομίαν τινὰ τὴν τε μνηστείαν καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μνηστευομένοις²⁶ ἔνδον τῶν διορισθέντων ἐπιψηφιεῖται ἐτῶν· ἔξεται γὰρ τοῖς ἐκ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τῶν κοσμικῶν ἐγχειριστέους πραγμάτων ὑπερέτερος ἢ κατὰ νόμους οἰκονομεῖν, κατ' αὐτὸν φᾶναι τὸν φιλοσοφώτατον βασιλέα²⁷ καὶ

¹⁰ Bonef. corrupte: Ἐπεὶ δὲ μή τι περὶ τῆς εὐλογίας τῆς σῆς ὑπομνήσεως ἀνεφωνήθη αὐτῆ. ²⁰ Leuncl. in marg. μέσον. ²¹ Iteratum οὐδὲ Bonef. non habet.

²² Leuncl. in marg. οὐκ ἄλλοι. ²³ Bonef. δῶμεν. ²⁴ Id. τούτων. ²⁵ Deest apud Bonef. ²⁶ Leuncl. in marg. et Bonef. μεμνηστευμένοις.

²⁷ Cf. Coll. II Nov. 104.

τὰς παλαιότερας νομοθεσίας. ἐξέσται τοίνυν τοῦτο²⁸ τοῖς βασιλεῦσι πρὸς τὸ ἔλαττον συνάγειν καὶ συστέλλειν κατ' οἰκονομίαν, ὅτε καὶ βούλοιντο, καὶ τὴν τε μνηστειαν ἑκατέραν (ἦγουν τὴν τε κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον μὴ ἐλάττονα²⁹ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν ἐκτελεῖσθαι τετυπωμένην, ἣτις καὶ ἀτελής μνηστεια λέγεται καὶ³⁰ λελόγισται, τὴν τε μετὰ ἱεροτελεστίας κατὰ τὴν τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως κυρίου λέοντος νομοθεσίαν συνισταμένην καὶ ἐντελῆ μνηστειαν τυγχάνουσαν, ἅτε καὶ τὸν χρόνον σύνδρομον³¹ ἔχουσαν) καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μνηστευσασμένοις³² ἦγουν τὸν τέλειον γάμον ἔνδον τῶν νενομισμένων αὐτοῖς καιρῶν περιγράφειν προτεθεσπισμένη³³ καὶ ταύτη τῇ νομοθεσίᾳ παρὰ τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως προτυγχανούσῃ· τὸ γὰρ τὴν τε μνηστειαν καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μνηστευομένοις³⁴ ἔνδον τῶν διορισθέντων ἐτῶν παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιψηφίζεσθαι ἐκείνῃ νενομοθέτηται. εἰ δ' οὐκ ἔστι μνηστεια τελεία, ἣτις μὴ ταῖς ἐπὶ τοῖς μνήστροις εὐχαῖς τὴν βεβαίωσιν ἀπενέγκοιτο³⁵ μηδὲ τὸν νενομισμένον τοῖς γάμοις καιρὸν συνεπόμενον κέκτηται, ὁ τοῖς μνηστευομένοις τὴν ἐξ ἱερολογίας τῆς ἐπὶ τῷ γάμῳ τελουμένης συνάρμοσιν ἐπιψηφίζόμενος, τοῖς τελείοις ταύτην καὶ μὴ τελείοις ἐπιψηφίζεται³⁶ πάντως μνήστορσι. καὶ ταῦτα μὲν τοῖς βασιλεῦσι κατ' οἰκονομίαν ἐκτελεσθήσεται τινα· οὐ μέντοι γε καὶ τὴν φυσικὴν τούτοις συνέλευσιν ἐπαφήσουσιν, ἀλλὰ γε ταύτης ἐξωθήσονται τοὺς τε διὰ τῆς μνηστειᾶς ἱεροτελεσθησομένους καὶ τοὺς τὴν³⁷ διὰ τῆς θείας ἐπιφθῆς τῶν ἐπὶ τῷ γάμῳ τελουμένων εὐχῶν συνάρμοσιν δεχομένους, ἐντὸς τῶν τῇ δηλωθείσῃ μνηστειᾷ καὶ τῷ γάμῳ ἀπονενεμημένων καιρῶν κατὰ τε τοὺς παλαιοὺς νόμους, κατὰ τε τὰς νεαρὰς τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως νομοθεσίας. τότε γὰρ ἡ φυσικὴ τούτοις ἄνετος συνέλευσις ἐαθήσεται, ὅποτε καὶ ἀρχῆθεν νενομισται, ἦγουν τοῦ μὲν ἀρόχενος ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας διατρέχοντος χρόνου, τῆς δὲ θηλείας τὸν δωδέκατον ὑπερβάσης ἐνιαυτόν. ἕως δ' ἂν ἡ ἀμφοτέροι ἢ θάταρος τῆς νενομισμένης τῶν χρόνων κατοπιν τρέχη³⁸ ποσότητος, οὐκ ἐνδοθήσεται τούτοις τὸ περὶ τὴν φυσικὴν συνέλευσιν ἄνετον, τῶν

²⁸ Leuncl. in marg. et Bonef. ταῦτα. ²⁹ Leuncl. ἐλάττονα. ³⁰ Verba λέγ. καὶ desunt apud Bonef. ³¹ Bonef. τῷ γάμῳ σύνδρομον. ³² Leuncl. μνηστευομένοις. ³³ Haec aut a verbo περιγράφειν reguntur, aut legendum προτεθεσπισμένης καὶ ταύτης τῆς νομοθεσίας — προτυγχανούσης. ³⁴ Bonef. μεμνηστευμένοις. ³⁵ Leuncl. in marg. ἀπενέγκατο. ³⁶ Bonef. ἐπιψηφίζεσθαι. ³⁷ Id. articulum non habet. ³⁸ Leuncl. τρέχει.

γονέων ἀπαιτουμένων περὶ τὴν τούτων³⁹ φυλακὴν μὴ ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως διακεῖσθαι, ὡς ἂν μὴ παρὰ τὸν καθήκοντα καὶ ἀρχῆθεν ἀφορισθέντα τῇ φυσικῇ συντελεύσει καιρὸν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους συνέλθοιεν. εἰ γὰρ παρὰ τὴν τούτων ῥαθυμίαν τοῦτο διαπραχθήσεται, ὃ τε διαπραξάμενος καὶ οἱ τούτου γονεῖς ὑποπεσοῦνται τοῖς ἐκ νόμων ἐπικειμένοις⁴⁰ ἐπιτιμίοις τοῖς παρ-
θένον⁴¹ ἐντὸς τῶν νενομισμένων καιρῶν τοῖς γάμοις διαφθει-
ρουσιν. ἀλλὰ κἄν ὁ ποτε⁴² βασιλεὺς κατ' οἰκονομίαν τινὰ τὸν
τε τῶν μνηστειῶν καὶ τῶν γάμων ὑποτέμῃ χρόνον, καὶ συμβῆ
πρὸ τῆς εὐλογίας τῶν γάμων καὶ πρὸ⁴³ τῶν στεφάνων μετὰ
τὴν ἐξ ἰσρῶν εὐχῶν τελεσθεῖσαν μνηστειῶν θανάτῳ τοὺς μνη-
στευθέντας⁴⁴ διατμηθῆναι, τὸ περιλιμπανόμενον πρόσωπον κω-
λυθήσεται συναλλάξαι γάμον πρὸς ἃ συναλλάττειν κεκώλυται
παρὰ τῆς προῤῥηθείσης συνοδικῆς διασκέψεως. οὐκ ἔσται γὰρ
τοῖς περιλιμπανομένοις ἐπ' ἀδείας πρὸς τὰ τοιαῦτα εἰσέρχε-
σθαι πρόσωπα, ὅτι μὴ ὁ χρόνος τῆς τελείας μνηστειῶν εὐρί-
σκειται σύνδρομος. τὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν ἐκτελεσθέντα βασι-
λικὴν αὐτὸ τοῦτο⁴⁵ τὴν οἰκονομίαν ἀντὶ τοῦ χρόνου φέρουσι
ἐπαρηγόρσαν. ἐκ γὰρ νόμων τοῖς βασιλεῦσιν, ὡς⁴⁶ πολλάκις
εἴρηται, τὸ νομοθετεῖν καὶ οἰκονομεῖν συγχεώρηται. εἰ γὰρ
καὶ ἐν ἀτελεῖ τῷ χρόνῳ ἢ τε μνηστειῶν καὶ ὁ γάμος γενήσονται,
ἀλλὰ γε πρὸς τὰ τοιαῦτα συναλλάττειν κωλυθήσονται πρόσωπα,
πρὸς ἃ συναλλάττειν τούτους καὶ ὁ τέλειος γάμος καὶ ἡ τέλεια
ἱεροτελουμένη μνηστειῶν οὐ συγχωρεῖ, καὶ ταῦτα⁴⁷ κρατήσουσι
καὶ ἐπὶ τούτοις ὡς⁴⁸ τελείοις λογιζομένοις καὶ τελείοις γινομέ-
νοις, ἅπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄνευ βασιλικῆς οἰκονομίας γινομένοις
τελείοις γάμοις κρατεῖ.

Τῆς γοῦν⁴⁹ προεκφωνηθείσης κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τῆς
ζ' ἐπιμεμήσεως τοῦ γρηβ' ἔτους διατάξεως κατὰ πάντα τὰ
ἐν αὐτῇ τυπωθέντα ἰσχυρούσης ἀπαραθραύστως (οὐ γὰρ κατὰ
τι παρὰ τῆς νῦν νομοθεσίας διαλελώβηται, ἀλλὰ μᾶλλον
ἀναπληροῦνται καὶ ἐπὶ τὴν ὀλοκληρίαν προσεπαράγεται), καὶ
ἅπερ νῦν διὰ τῆς παρουσίας καὶ εἰς τὸ διηνηκὲς ὀφειλούσης
ἰσχύειν νομοθεσίας ἢ ἡμετέρα διετύπωσε γαληνότης, πᾶσι
παντοίως κατάδηλα σπεῦσον γενέσθαι, μεγαλεπιφανέστατε

³⁹ Bonef. τούτων.⁴⁰ Ita Leuncl. in marg. In textu ἀποκ. Bonef. ὅποκ.⁴¹ Leuncl. addit [ὅδοκ].⁴² Leuncl. in marg. κἄν ποτε. Bonef. κἄν ὀπότε.⁴³ Praepositio deest apud Bonef.⁴⁴ Bonef. μνηστεύοντας.⁴⁵ Forte αὐτῷ

τούτῳ.

⁴⁶ Bonef. καί.⁴⁷ Leuncl. in marg. ταῦτά. Non male.⁴⁸ Leuncl.

τοῖς ὡς.

⁴⁹ Bonef. οὖν.

κουροπαλάτα και μεγάλε δρουγγάριε τῆς βίγλης, ὥστε μηδένα ἄγνοεῖν τῶν ὑπὸ τὴν πολιτείαν τὴν ἡμετέραν τὰ ὑπὲρ λυσιτελείας αὐτῶν παρ' ἡμῶν διαθεσμοθετηθέντα τε καὶ νομοθετηθέντα. ἅπαν γὰρ τὸ χριστιανικώτατον πλήρωμα τῆς παρούσης νομοθεσίας ἐπαπολαύειν βουλόμεθα, ὡς ἂν μή τις τῶν ἀπάντων ἄγνοιάν ποτε προβάληται¹⁰ τοῦ τοιούτου θεσμοθετήματος· διαβοηθῆναι ὀφείλοντος παρὰ σοῦ εἰς τε πάντα τὰ δικαστήρια καὶ εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τὸ ἡμέτερον κράτος ἐπαρχίας καὶ τοὺς τῶν ἐν αὐταῖς ἀπασῶν ἐκκλησιῶν προεδρεύοντας, καὶ τηρουμένου¹¹ παρὰ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πολιτεύματος· γεγεννημένου κατὰ τὸν μάρτιον μῆνα τῆς παρούσης ἐπέπινεμῆσεως τοῦ 5^χ ἔτους. πλὴν εἰ καὶ ἄλλοι πάντως αἱ μετὰ ἱεροτελεστίας τελοῦμεναι μνηστεῖται διαμένειν ὀφείλουσιν, οὐ πάντως καὶ τῶν γάμων ἐπέκεινα ἄλλοι διατηρηθήσονται· ἀλλ' αἷς αἰτίαις οὗτοι τὴν διάλυσιν ἐπιδέχονται, ταῖς αὐταῖς καὶ αὐταὶ διαλυθήσονται. τό¹²· μηνὶ μαρτίῳ ἐπινεμῆσεως ἐπέ, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρὸς.

NOV. XXXII.

Imp. Alexii Comneni

aurea bulla Venetis concessa¹. (A. 1092.)¹⁰ Id. προβαλεῖται.¹¹ Id. τηρουμένου.¹² Leuncl. et Bonef. τῷ.

Verba τῆς βασ. καὶ θ. γ. in solo JGR. accedunt.

¹ Cf. Tafel et Thomas Urkunden z. ält. Handels- u. Staatsgesch. d. Rep. Venedig to. I (Wien 1856) p. 43 sqq. Versio latina ejus chrysobulli inserta est Nov. LIV infra; alia Nov. LXXXVII infra, qua usus est Lebret Gesch. d. Rep. Venedig to. I p. 275.

NOV. XXXIII.

Imp. Alexii Comneni

de his qui ad orientales ecclesias nominati sunt¹.

(A. 1094.)

Ἀνάγνωθι καὶ τὴν κατὰ τὸν νοέμβριον μῆνα τῆς β' ἰνδ.² ἀπολυθεῖσαν πρόσταξιν τοῦ αἰδιμοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, καὶ διωριζομένην τοὺς ψηφισθέντας εἰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας ἔχειν καὶ αὐθις τὰ προσόντα αὐτοῖς ἡγουμενεῖα καὶ ἀδελφάτα καὶ ὄφρικια, ἣτις ἔχει κατὰ ῥῆμα οὕτως·

Ἀνέμαθεν ἡ βασιλεῖα μου, ἀγιώτατε δέσποτά μου καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ὅτι τῶν ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις ψήφων προβαίνουσῶν τινες τῶν εἰς τὰς ψήφους ἐπιλεγέντων, ἡγεμονεύοντες ἐν μοναστηρίοις καὶ οἰκονομοῦντες ἢ καὶ ἐτέρας τινὰς ὑπηρεσίας διενεργοῦντες καὶ ἀπλῶς τυγχάνοντες μοναχοί, ἕτεροι δὲ ἐν τε τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν ἐτέραις ἀπὸ τε ὄφρικίων καὶ ἐτέρων τινῶν λειτουργιῶν τὰ ζωαρχῆ κεκτημένοι, δυσχερῶς ἔχουσι τὸν τῆς ἱερωσύνης³ ζυγὸν ὑπελθεῖν καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστατῆσαι αἷς ἐπεκηρύχθησαν· δεδιότες μήποτε τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι διακειμένων ἐπιλείψει τούτοις τὰ ἀναγκαῖα, ἅτε τῶν μὲν ἐν αἷς ἐπεψηφίσθησαν ἐκκλησιῶν πάντη τυγχανουσῶν ἀπόρων καὶ ἀπροσβάτων αὐτοῖς παντελῶς, στερουμένων δὲ καὶ αὐτῶν διὰ τὸ τὴν ἐπιστάσιαν τούτων ὑπεισελθεῖν τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἡγουμενεῶν καὶ οἰκονομιῶν καὶ ἐτέρων λειτουργιῶν, καὶ τῶν ἀπλοῖκῶς λεγομένων ἀδελφάτων ἢ καὶ ὄφρικίων καὶ ἐτέρων τινῶν ὑπηρεσιῶν.

ἀ. Διορίζεται τοίνυν ἡ βασιλεῖα μου οἰκονομικῶ τινι λόγῳ διευθετοῦσα τὰ κατ' αὐτοὺς, μὴ τινα τούτων διὰ⁵ ταῦτα δυσ-

¹ Praestat Bals. ad c. 37 syn. Trull. (ed. Rhalli II p. 390). Unde ediderunt Bonef. p. 62 et Leuncl. JGR. I. p. 453. — Excitatur ab eodem Bals. in Tr. de privi. patriarch. ed. Rhalli IV p. 555, et a Blast. E, 20 ed. Bevereg. II p. 125.

² Nempe anno 1094, quo tempore is fuit rerum orientalium status, qui Alexio hujus Novellae edendae occasionem daret. ³ Leuncl. ἀρχιερωσύνης. ⁴ Id. ἢ καί.

⁵ Al. μετά.

χεραίνειν τῷ ζυγῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑποδραμεῖν. πάντες γὰρ οὗτοι καταπολεύσουσι καὶ πάλιν τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἡγουμενείων τε καὶ οἰκονομιῶν, τῶν ἐτέρων τε ὑπηρεσιῶν καὶ λειτουργιῶν καὶ ὀφφικίων καὶ τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀδελφάτων, καὶ τὸν τῆς διδασκαλίας ὑπηρεχόμενοι λόγον καὶ τὴν τελειοποιὸν τάξιν ἀναδεξάμενοι καὶ τῶν ἀπ' ἐκείνων προσόδων κατεξουσιάσουσι, μέχρις ἂν ἄνεσιν λάβοιεν, καὶ ἀπὸ τῆς νῦν δυσκληρίας κατασταλεν πρὸς εὐκληρίαν, τῶν⁶ ψηφισθεισῶν αὐτοῖς ἐκκλησιῶν ὡς εἴρηται ἀβάτων οὐσῶν τούτοις ὡς ὑπὸ τῶν ἐχθρίστων κατεχομένων ἐχθρῶν. πλὴν τὰ ἐνταῦθα διωρισμένα παρὰ τῆς βασιλείας μου οὐκ ἐπὶ τῶν ἀρχοντικίων κρατήσῃ καὶ τῶν βαθμῶν τῶν ἱερέων τε καὶ διακόνων καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ κλήρου τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

Κατάστρωσον οὖν τὸ παρὸν πιττάκιον ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ χαρτοφυλακίου τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

 NOV. XXXIV.

Imp. Alexii Comneni

 rescripta ad rationales, et Rationarium antiquum et novum¹.

 (A. 1094.)²

A.

Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῆς παλαιᾶς λογαρικῆς τοῦ αἰγούστου
καίσαρος.

α. Ἰστίον, ὅτι ἰβ' μιλιαρήσια ἢ ἰβ' ἀργυρᾶ τῷ νομίσματι λογαριάζονται εἰς τὸ σέκρετον τοῦ γενικοῦ· τὸ γὰρ μιλιαρήσιον ἀντὶ ἀργυροῦ λογίζεται, τὸ δὲ ἀργυρὸν ἀντὶ μιλιαρησίου.

⁶ Al. τῆν τῶν.

¹ Extant in Cod. Paris. gr. 1670, unde edita sunt a Montefalconio in: Analecta .. eruerunt .. Monachi Benedictini To. I Paris. 1688. 4. p. 316—392. Cf. Mortreuil III p. 108 sqq. Ego computationes, quas Codex praestat, brevitatis causa in tabulas redactas edidi. ² Nimirum Rationarium novum post mortem Alexii Comneni confectum est, rescripta autem Alexii, quae continet, ind. II anno 1094 ab imperatore in urbem missa, quum ob bellum adversus Serbios et Gumanos ab urbe abesset.

β. Τὰ ἐπερωτήματα τῆς λογαρικῆς τοῦ γερικοῦ.

Τὸ [τοῦ νομίσματος]		μιλια- ρήσια	φόλλεις
μη'' ¹	==	—	ς'
κδ''	==	—	ιβ'
κδ'', μη'' ⁴	==	—	ιη'
η''	==	—	λς'
η'', μη''	==	—	μβ'
ιβ''	==	α'	—
ς''	==	β'	—
δ''	==	γ'	—
γ''	==	δ'	—
γ'', ιβ''	==	ε'	—
ι, ιβ''	==	ς, ζ'	—
ι, ς'' ἤτοι β''	==	η, θ'	—
ι, δ''	==	φ'	—
ι, γ''	==	ι'	—
ι, γ'', ιβ''	==	ια'	—
ι, γ'', ς''	==	ιβ'	—

καὶ ὁμοῦ χάραγμα νόμισμα α', συμψηφίζόμενον κατὰ τὸ σέκρετον τοῦ γενικοῦ οὕτως.

γ. Ἐστὶ δὲ καὶ ἡ ἀπαίτησις τοῦ δικεράτου⁶ κατὰ τὸν τύπον τοῦ σεκρέτου οὕτως·

Εἰς τὸ τοῦ νομίσματος	ἀπαίτει δικεράτον φόλλεις	ὁμοῦ σὺν δικεράτῳ		ἡ- τοι	μιλια- ρήσια	φόλλεις
		νομίσματος	φόλλεις			
μη''	α'	—	ζ'	==	—	—
κδ''	α'	—	ιγ'	==	—	—
κδ'', μη''	β'	—	κ'	==	—	—
ιβ''	β'	—	κς'	==	α'	β'
ιβ'', μη''	γ'	—	λγ'	==	α'	θ'
η''	γ'	—	λδ'	==	α'	ιε'
η'', μη''	δ'	—	μς'	==	α'	κβ'
ς''	ς'	δ'', μη''	νβ'	==	β'	ς, ε'
δ''	η, ι'	γ'', μη''	—	==	γ, δ'	η, ι'
γ''	ι	γ'', ιβ'', μη''	β, δ'	==	δ, ε, ς, ζ, η, θ, ι	ε, ιβ'
γ'', ιβ''	ιβ'	ι, κδ'', μη''	—	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	ιβ'
ι, ιβ''	ιγ'	ι, ιβ'', μη''	α'	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	α, η, ιδ'
ι, κδ''	ιδ'	ι, ιβ'', μη''	β'	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	α, η, ιδ'
ι, κδ'', μη''	ιδ'	ι, ιβ'', μη''	β'	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	α, η, ιδ'
ι, ιβ''	ιε'	ι, η''	γ'	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	γ, ι'
ι, η''	ιε'	ι, ς''	δ'	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	γ, ι'
ι, η'', μη''	ις'	ι, ς'', μη''	—	==	ς, ε, ς, ζ, η, θ, ι	ι'

¹ Acutus duplicatus partem indicat: itaque lege: τεσσαρακοστὴν ὄρθον sc. μέρος. Et sic deinceps. ⁴ Hoc est 1/24 + 1/6. ⁵ Haec nota ἡμισυ significat. ⁶ Δικεράτον, quod duo ceratia exiguntur in unumquodque nomisma.

δ'. Ἐως ὡς ὀφείλας ἀπατεῖν δικέρατον καὶ μόνον· ἀπὸ δὲ τοῦ ἤμισυ ἔκτου ἦτοι τοῦ ὀμοίρου τοῦ ἐνὸς χαράγματος νομίσματος ὀφείλας ἀπατεῖν καὶ ἑξαφόλλον διὰ χαράγματος· λογαριάζειν δὲ ἕβ' ἡλλάκρησα τῆ νομίσματος ἦτοι τὸ ἡλλάκρησαν ἔχειν φόλλας πδ' κατὰ τὴν πάλαιαν παράδοσιν τοῦ αὐγοῦστου καὶ σκαρως, ἀντιστρέφειν δὲ τὰς στροφάς· ἕξ δολαχίου κατὰ τὸ ἀνῆκον τῆ δημοσίᾳ· χρῆ δὲ γνώσασθαι, ὅτι τὸ ἑξαφόλλον προσθήκη ἐγγύνης λέοντος τοῦ ἰσκέουον·

Ἐἰς τὸ νόμισμα	ἀπατεῖς δικέρατον		ἑξαφόλλον		ὄμοι ὀν δικέρατον καὶ ἑξαφόλλον	ἦτοι νομίσματος	ἡ- τοι	μῆ- αρή- σια	φύλ- λαις	χαρά- γματος νομίσμα	ἀντιστροφή	
	νόμισμα	φύλ- λαις	φύλ- λαις	νόμισμα							νόμισματος	φύλ- λαις
ἰ, ς' ἦτοι δι- μοίρου	—	εἰς	—	ἰ, ς', πδ', μη"	δ'	—	—	—	κβ'	—	δ"	β
ἰ, ς', μη"	—	εἰς	—	ἰ, δ', μη"	ε'	—	—	—	ε'	—	ς", πδ", μη"	α'
ἰ, ς', πδ"	—	εἰς	—	ἰ, δ', πδ', μη"	ε'	—	—	—	εα'	—	ς", πδ"	α'
ἰ, ς', πδ", μη"	—	εἰς	—	ἰ, γ', πδ', μη"	—	—	—	—	εη'	—	ς", μη"	—
ἰ, δ', μη"	—	εἰς	—	ἰ, γ', μη"	κ'	—	—	—	ζ'	—	ς"	ε'
ἰ, δ', πδ"	—	εἰς	—	ἰ, γ', πδ"	α'	—	—	—	εγ'	—	εβ", μη"	ε'
ἰ, δ', πδ", μη"	—	εἰς	—	ἰ, γ', πδ', μη"	β'	—	—	—	κ	—	εβ", μη"	δ'
ἰ, γ', μη"	—	εἰς	—	ἰ, γ', εβ", μη"	β'	—	—	—	κβ'	—	κδ", μη"	δ'
ἰ, γ', πδ"	—	εἰς	—	ἰ, γ', εβ', μη"	γ'	—	—	—	δ'	—	κδ"	γ'
ἰ, γ', πδ", μη"	—	εἰς	—	ἰ, γ', η', μη"	δ'	—	—	—	εε'	—	—	δ'
ἰ, γ', εβ"	—	εἰς	—	α'	εἰς	—	—	—	κβ'	—	—	β'
ἰ, γ', η'	—	εἰς	—	—	εἰς	—	—	—	—	—	—	—

Ἄντιστροφῆς ratio haec est. Tributa διὰ χαράγματος νομίσματος praestanda erant. Quorum summa sicubi infra χάραγμα νόμισμα computaretur, tamen integrum solvendum erat, resituebatur autem quod nimium hoc modo esset solutum vulgaribus numis. Cf. Coll. t. Nov. 26 not. 1.

Ἔως τὸ νό- μισμα	ἀπαταί διέρατον		ἐξαφόλον		ὁμοῦ σὺν διεράτῳ καὶ ἐξαφόλῳ		ἡ- τοι	μιλί- αρή- σια	φύλ- λαις	χρῆ- ματος νόμι- σμα	ἀντιτιροφή	
	νόμισμα	φύλ- λαις	φύλ- λαις	νόμισμα	νόμισμα	φύλ- λαις					νόμισματος	φύλ- λαις
ι, γ', η', μη"			μη"	α', εβ"								
α, εβ"	εβ"	κδ'	μη"	α, εβ", μη"								
α, εβ"	εβ"	β'	μη"	α, ε, μη"								
α, εβ"	εβ", μη"	δ'	μη"	α, γ, κδ"								
α, γ", εβ"	εβ", μη"	β'	μη"	α, γ', η"								
α, ι	εβ", μη"	δ'	μη"	α, ι, κδ"								
α, ι, μη"	η"	α'	κδ"	α, ι, ε, μη"								
α, ι, κδ"	η"	α'	κδ"	α, ι, ε, κδ"								
α, ι, κδ", μη"	η"	β'	κδ"	α, ι, ε, κδ", μη"								
α, ι, εβ"	η"	β'	κδ"	α, ι, ε, κδ"								
α, ι, η"	η"	γ, δ'	κδ"	α, ι, ε, δ", κδ"								
α, ι, η", μη"	η"	δ'	κδ"	α, ι, ε, δ", κδ", μη"								
α, ι, ε, δ"	η"	β'	κδ"	α, ι, γ, εβ", μη"								
α, ι, γ', εβ"	η"	β'	κδ"	β', εβ", μη"								

• In Codice haec nota subjicitur: Καὶ ταῦτα μὲν εἶσι τὰ λογισθέντα καὶ ἐγνωσμένα τῶ δημοσίῳ καὶ ἐποκομιζόμενα ἐν τῇ βα-
 σιλευίᾳ κοινῶν. ἕκτος δὲ τούτων εἰσὼθεν ἀπαταῖν ὁ πράκτωρ καὶ ὁπὸρ τῆς ἑαυτοῦ ὠφείλειας ἐφ' ἑκάστῳ νόμισματι συνήθειαν νό-
 μισματος δωδέκατον ἢ τοὶ μιλιαρχίσιον α' ἢ γουον φόλλαις κδ'. καὶ λόγῳ πεδοκοπίου τοῦ ἔλακοντος ἀνδρωπίου αὐτοῦ τὸν τελευταίῳ
 πρὸς τὸ δοῦναι τὸ ἀνήκον τῶ δημοσίῳ, ἑκατὸν φόλλαις εβ' ἢ τοὶ νομισματος κδ". καὶ τὸ μὲν χάρσυμα ἦτοι τὸ α' νόμισμα μετὰ
 τοῦ δικαριτωεξαφόλλου ἐστὶ τοῦ δημοσίου. αὶ δὲ εβ' φόλλαις εἶσι τοῦ πράκτορος. Cf. infra c. 5 initio.

Εἰς τὰ νο- μίματα	ἀπαται δι- κέρατον νόμισμα	ἐξάπολλον νόμισμα	όμοῦ σὺν δικεράτῳ καὶ ἐξαπόλλῳ νομίσματα
β'	ς''	κθ''	β', ς', κθ'
γ'	θ''	κθ', μη''	γ', θ', κθ', μη''
δ'	γ''	ιβ''	θ', γ', ιβ''
ε'	γ', ιβ''	ιβ'', μη''	ε', ι, μη''
ς'	ι	η''	ς', ι, η''
ζ'	ι, ιβ''	η'', μη''	ζ', ι, ς'', κθ', μη''
η'	ι, ς''	ς''	η', ι, γ''
θ'	ι, θ''	ς'', μη''	θ', ι, γ', ιβ'', μη''
ι	ι, γ''	ς'', κθ''	ια', κθ''
ια'	ι, γ', ιβ''	ς'', κθ', μη''	ιβ', η'', μη''
ιβ'	α'	θ''	ιγ', θ''
ιγ'	α', ιβ''	θ'', μη''	ιδ', γ'', μη''
ιδ'	α', ς''	θ'', κθ''	ιε', γ', η''
ιε'	α', θ''	θ'', κθ', μη''	ις, ι, κθ', μη''
ις	α', γ''	γ''	ις, ι, ς''
ις'	α', γ', ιβ''	γ'', μη''	ιη', ι, θ', μη''
ιη'	α', ι	γ'', κθ''	ιθ', ι, γ'', κθ''
ιθ'	α', ι, ιβ''	γ'', κθ', μη''	ι', ι, γ', η'', μη''
κ	α', ι, ς''	γ'', ιβ''	κβ', ιβ''
κα'	α', ι, θ''	γ'', ιβ'', μη''	κγ', ς'', μη''
κβ'	α', ι, γ''	γ'', η''	κδ', θ', κθ''
κγ'	α', ι, γ', ιβ''	γ'', η'', μη''	κε, γ'', κθ', μη''
κδ'	β'	ι	κς, ι
κε'	β', ιβ''	ι, μη''	κζ, ι, ιβ'', μη''
κς	β', ς''	ι, κθ''	κη', ι, ς'', κθ''
κς'	β', θ''	ι, κθ', μη''	κθ', ι, θ', κθ', μη''
κη'	β', γ''	ι, ιβ''	λ', ι, γ', ιβ''
κθ'	β', γ', ιβ''	ι, ιβ'', μη''	λβ', μη''
λ'	β', ι	ι, η''	λγ', η''
λα'	β', ι, ιβ''	ι, η'', μη''	λδ', ς'', κθ', μη''
λβ'	β', ι, ς''	ι, ς''	λε, γ''
λγ'	β', ι, θ''	ι, ς'', μη''	λς, γ', ιβ'', μη''
λδ'	β', ι, γ''	ι, ς'', κθ''	λζ, ι, κθ''
λε'	β', ι, γ', ιβ''	ι, ς'', κθ', μη''	λη', ι, η'', μη''
λς	γ'	ι, θ''	λθ', ι, θ''
λς'	γ', ιβ''	ι, θ', μη''	μ', ι, γ'', μη''
λη'	γ', ς''	ι, θ', κθ''	μα', ι, γ', η''
λθ'	γ', θ''	ι, θ', κθ', μη''	μγ', κθ', μη''
μ'	γ', γ''	ι, γ''	μδ', ς''
μα'	γ', γ', ιβ''	ι, γ'', μη''	με, θ', μη''
μβ'	γ', ι	ι, γ'', κθ''	μς, γ', κθ''
μγ'	γ', ι, ιβ''	ι, γ'', κθ', μη''	μζ, γ', η'', μη''
μδ'	γ', ι, ς''	ι, γ'', ιβ''	μη', ι, ιβ''
με'	γ', ι, θ''	ι, γ'', ιβ'', μη''	μθ', ι, ς'', μη''
μς	γ', ι, γ''	ι, γ'', η''	ν', ι, θ', κθ''
μς'	γ', ι, γ', ιβ''	ι, γ'', η'', μη''	να', ι, γ', κθ', μη''
μη'	θ'	α'	νγ'
μθ'	θ', ιβ''	α' μη''	νδ', ιβ'', μη''
ν'	θ', ς''	α', κθ''	νε, ς'', κθ''
να'	θ', θ''	α', κθ', μη''	νς, θ', κθ', μη''
νβ'	θ', γ''	α', ιβ''	νζ, γ', ιβ''
νγ'	θ', γ', ιβ''	α', ιβ'', μη''	νη', ι, μη''
νδ'	θ', ι	α', η''	νθ', ι, η''
νε'	θ', ι, ιβ''	α', η'', μη''	ξ, ι, ς'', κθ', μη''

Εἰς τὰ νο- μίματα	ἀπαίτες δι- κέραιον νομίσμα	ἐξαφόλλον νομίσμα	ὁμοῦ σὺν δικεράτῳ καὶ ἐξαφόλλῳ νο- μίματα
νϛ'	ϙ, ι, ϛ''	α, ϛ''	ξα', ι, γ''
νδ'	ϙ, ι, ϙ''	α', ϛ'', μη'	ξβ', ι, γ', ιβ'', μη''
νε'	ϙ, ι, γ', ιβ''	α', ϛ'', κδ''	ξδ', κδ''
ξ	ε'	α', ϛ'', κθ'', μη''	ξε', η', ϙη''
ξα'	ε, ιβ''	α', ϙ''	ξϛ'', ϙ''
ξβ'	ε, ϛ''	α', ϙ'', μη''	ξδ', γ', ϙη''
ξγ'	ε, ϙ''	α', ϙ'', κδ''	ξη', γ'', μη''
ξδ'	ε, ϙ''	α', ϙ'', κθ'', μη''	ξθ', ι, κδ'', μη''
ξε'	ε, γ''	α, γ''	ο', ι, ϛ''
ξϛ'	ε, γ', ιβ''	α, γ'', μη''	οα', ι, ϙ', μη''
ξδ'	ε, ι	α, γ'', κδ''	οβ', ι, γ', κδ''
ξε'	ε, ι, ιβ''	α, γ', κθ'', μη''	ογ', ι, γ', η'', μη''
ξη'	ε, ι, ϛ''	α, γ', ιβ''	οε', ιβ''
ξθ'	ε, ι, ϙ''	α, γ', ιβ'', μη''	οϛ'', ϛ'', μη''
ο'	ε, ι, γ''	α, γ', η''	οδ', ϙ'', κδ''
οα'	ε, ι, γ', ιβ''	α, γ', η'', μη''	οη', γ', κθ'', μη''
οβ'	ϛ''	α, ι	οθ', ι
ογ'	ϛ, ιβ''	α, ι, μη''	π', ι, ιβ'', μη''
οδ'	ϛ, ϛ''	α, ι, κδ''	πα', ι, ϛ'', κδ''
οε'	ϛ, ϙ''	α, ι, κθ'', μη''	πβ', ι, ϙ', κδ'', μη''
οϛ'	ϛ, γ''	α, ι, ιβ''	πγ', ι, γ', ιβ''
οη'	ϛ, γ', ιβ''	α, ι, κθ'', μη''	πε', μη''
οθ'	ϛ, ι	α, ι, η''	πϛ'', η''
π'	ϛ, ι, ιβ''	α, ι, η'', ϙη''	πδ', ϛ'', κθ'', μη''
πα'	ϛ, ι, ϛ''	α, ι, ϛ''	πη', γ''
πβ'	ϛ, ι, ϙ''	α, ι, ϛ'', μη''	πθ', γ', ιβ'', μη''
πγ'	ϛ, ι, γ''	α, ι, ϛ'', κθ''	ϛ, ι, κδ''
πδ'	ϛ, ι, γ', ιβ''	α, ι, ϛ'', κθ'', μη''	σα', ι, η'', μη''
πε'	ϛ, ιβ''	α, ι, ϙ'', μη''	σβ', ι, ϙ''
πϛ'	ϛ, ϛ''	α, ι, ϙ'', κδ''	σγ', ι, γ'', μη''
πδ'	ϛ, ϙ''	α, ι, ϙ'', κθ'', μη''	σδ', ι, γ'', η''
πη'	ϛ, γ''	α, ι, γ''	σε', κθ'', μη''
πθ'	ϛ, γ', ιβ''	α, ι, γ'', μη''	ςδ', ϛ''
ς'	ϛ, ι	α, ι, γ'', κθ''	ση', ϙ'', μη''
σα'	ϛ, ι, ιβ''	α, ι, γ'', κθ'', μη''	σι', γ'', κδ''
σβ'	ϛ, ι, ϛ''	α, ι, γ', ιβ''	ς, γ', η'', μη''
σγ'	ϛ, ι, ϙ''	α, ι, γ', ιβ'', μη''	ρα', ι, ιβ''
σδ'	ϛ, ι, γ''	α, ι, γ', η''	ρβ', ι, ϛ'', μη''
σε'	ϛ, ι, γ', ιβ''	α, ι, γ', η'', μη''	ργ', ι, ϙ'', κδ''
ςϛ'	η'	β'	ρθ', ι, γ', κθ'', μη''
ςδ'	η', ιβ''	β, μη''	οϛ''
ςη'	η, ϛ''	β, κθ''	ρδ', ιβ'', μη''
ςθ'	η, ϙ''	β, κθ'', μη''	ρη', ϛ'', κδ''
ρ'	η, γ''	β, ιβ''	ρθ', ϙ'', κθ'', μη''
ρ'	ιϛ', ι, ϛ''	ϙ', ϛ''	οι', γ', ιβ''
ρ'	κε'	ϛ, ϙ''	οκ', ι, γ''
ρ'	λαγ', γ''	η, γ''	ελα', ϙ''
φ'	μα', ι, ϛ''	ε, γ', ιβ''	υμα', ι, ϛ''
χ'	ν	ιβ', ι	φνβ', ιβ''
ψ'	νη', γ''	ιδ', ι, ιβ''	χξβ', ι
ω'	ιϛ', ι, ϛ''	ιϛ', ι, ϛ''	ψοβ', ι, γ', ιβ''
ω'	οε'	ιη', ι, ϙ''	οπηγ', γ''
ω'	πγ', γ''	κ, ι, γ''	πιγ', ι, ϙ''
ω'			αοθ', ϛ''

Εἰς τὰ νομίσματα	ἀπαιτεῖ δι-κέρατον νόμισμα	εἰς ἄλλο νόμισμα	ὁμοῦ σὺν δικεράτῳ καὶ εἰς ἄλλο νόμισμα
.β	ρξς', ἰ, σ"	μα', ἰ, σ"	.βση', γ'
.γ	σ'	ξβ', ἰ	.γτιβ', ἰ
.δ	τλγ', γ'	πγ', γ'	.δουζ', ἰ, σ"
.ε	υιζ', ἰ, σ"	ρδ', σ"	.εφκ', ἰ, γ'
.ς	φ'	ρκε'	.ςχκε'
.ζ	φπγ', γ'	ρμε', ἰ, γ'	.ζψκδ', σ"
.η	χξς', ἰ, σ"	ρξς', ἰ, σ"	.ηωλγ', γ'
.θ	ψν'	ρπς', ἰ	.θπλζ', ἰ
.α	ωλγ', γ'	ση', γ'	.α.αμα', ἰ, σ"

ε'. Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶ τὰ λόγῳ τοῦ δημοσίου ποτὲ ἀπαιτούμενα καὶ εἰσχομιζόμενα. ἑκτὸς δὲ τούτων εἴωθεν ἀπαιτεῖν ὁ πράκτωρ καὶ ὑπὲρ ὠφελείας αὐτοῦ ἐφ' ἑκάστῳ νομίματι συνήθειαν *μυλλιαρήσιον* α', ὃ ἔστι τὸ δωδέκατον τοῦ νομίσματος, καὶ λόγῳ ποδοκοπίου τοῦ ἔλκοντος ἀνθρώπου αὐτοῦ τὸν τελεστήν πρὸς τὸ δοῦναι τὸ ἀνήκον τῷ δημοσίῳ ἑλατικὸν φόλλεις ἰβ' ἤτοι νομίσματος κδ'. καὶ τὰ μὲν δικερατοεἰς ἄλλα ὡς τοῦ δημοσίου ὄντα ἐτίθεντο καὶ εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ διδόμενον κατάστιχον πρὸς τὸ σέκρετον τοῦ γενικοῦ· ἡ δὲ συνήθεια καὶ τὸ ἑλατικὸν εἰσχομιζόντο μὲν καὶ ταῦτα εἰς τὸν δημοσίον καὶ εἰς τὸ σέκρετον τοῦ γενικοῦ, ἐτίθεντο δὲ ἐκ τούτων αἰ ἐκθέσεις τῶν σεκρετικῶν κατὰ τὴν ἐκθεσὶν ἑκάστης τῶν διοικήσεων, ὡς ὑπὲρ ὠφελείας τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ὡς εἴρηται ἀπαιτούμενον. ἐτίθεντο δὲ εἰς τὸ κατάστιχον αὐτοῦ, οὐκ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ τελοῦντος τὴν γενομένην αὐτῷ παρὰ τοῦ διοικητοῦ. ὕστερον δὲ διὰ τὸ ἀφορισθῆναι καὶ ταῦτα εἰς τὸν δημοσίον τίθενται παρ' αὐτοῦ λεπτομερῶς, καὶ γράφει ἐν τῇ ἀποδείξει τοῦ τελοῦντος χωρίον οὕτως· ὁμοῦ σῶμα¹⁰ νομίσματα ρ', δι-κέρατον *μυλλιαρήσια* ρ' ἤγουν νομίσματα ἡ' γ', εἰς ἄλλο νόμισμα κ' ἤγουν νομίσματα β' ἰβ', συνήθειαν νομίσματα γ' καὶ ἑλατικὸν νόμισμα α', — ὁμοῦ σὺν δικερατοεἰς ἄλλῳ, τῇ συνήθειᾳ καὶ τῷ ἑλατικῷ νομίσματα ρδ' γ' ἰβ'.

ς'. Περὶ τῶν συνήθειων καὶ ἑλατικῶν.

Εἰς τὰ νομίσματα	ὀφείλει ἀπαιτεῖν	
	συνήθειαν νόμισμα	καὶ ἑλατικὸν νόμισμα
α'	ἰβ' ἤγουν <i>μυλλ.</i>	κδ' ἤγουν <i>φόλλεις ἰβ'</i>
β'	ς"	[α' κδ'
γ'	φ'	κδ'
γ'	γ'	κδ'
ε'	γ', ἰβ'	κδ'
ς'	α'	ἰ
ε', ἰ	β'	α'
λ', ἰ	γ'	α'
ρ', ἰ	ς'	α'
σ', ἰ	θ'	α'

καὶ μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν *ενομισμάτων*
 = = = = = λ' =
 = = = = = ρ' =
 = = = = = σ' =
 καὶ ἴστανται·

πλεῖον γὰρ τῶν ε' νομισμάτων ἡ συνήθεια σὺν τῷ ἑλατικῷ οὐκ ἀναβιβάζεται οὐδὲ ἀπαιτεῖται, ὅσα ἂν εἰσὶ τὰ τοῦ δημοσίου νομίσματα ἐπέκεινα τῶν σ' πρὸς τῷ ἐνί.

¹⁰ i. e. summa.

ζ.

Εἰς τὰ νομί- σματα	ἀπαιτεῖ				ὄμοσ' οὖν δικρα- τοῦξ' ἀφόλλω τῆ συνηθεία καὶ τῶ ἐλατικῶ νομίσματα
	δικέρατον, νόμισμα	ἐξάφολλον, νόμισμα	συνή- θειαν, νόμι- σμα	ἐλατι- κόν, νόμι- σμα	
α'	ιβ''	μη''	ιβ''	κδ''	α', ς'', κδ'', μη''
β'	ς''	κδ''	ς''	κδ''	β', γ'', ιβ'',
γ'	θ''	κδ'', μη''	θ''	κδ''	γ', ι, ιβ'', μη''
δ'	γ''	ιβ''	γ''	κδ''	δ', ι, θ'', κδ''
ε'	γ'', ιβ''	ιβ'', μη''	γ'', ιβ''	κδ''	ε', ι, γ'', η'', μη''
ς'	ι	η''	α'	ι	η', η''
ζ'	ι, ιβ''	η'', μη''	α'	ι	θ', ς'', κδ'', μη''
η'	ι, ς''	ς''	α'	ι	ι, γ'',
θ'	ι, θ''	ς'', μη''	α'	ι	α', γ'', ιβ'', μη''
σ'	ι, γ''	ς'', κδ''	α'	ι	ιβ', ι, κδ''
ς', ι	ι, γ'', κδ''	ς'', κδ'', μη''	β'	α'	ιβ', ι, ιβ'', μη''
ιε'	α', θ''	θ'', κδ'', μη''	β'	α'	ιβ', ι, κδ'', μη''
κ'	α', ι, ς''	γ'', ιβ''	β'	α'	κε', ιβ''
κε'	β', ιβ''	ι, μη''	β'	α'	λ', ι, ιβ'', μη''
λε'	β', ι	ι, η''	β'	α'	λς'',
λ', ι	β', ι, κδ''	ι, η'', μη''	γ'	α'	λς'', [ι]'', ς'', μη''
λε'	β', ι, γ'', ιβ''	ι, ς'', κδ'', μη''	γ'	α'	μβ', ι, η'', μη''
μ'	γ', γ''	ι, γ''	γ'	α'	μη'', ς''
με'	γ', ι, θ''	ι, γ'', ιβ'', μη''	γ'	α'	νγ', ι, ς'', μη''
ν'	θ', ς''	α', κδ''	γ'	α'	νθ', ς'', κδ''
νε'	θ', ι, ιβ''	α', η'', μη''	γ'	α'	ξθ', ι, ς'', κδ'', μη''
ξε'	ε'	α', θ''	γ'	α'	ο', θ''
ξε'	ε', γ'', ιβ''	α', γ'', μη''	γ'	α'	οε', ι, θ'', μη''
ο'	ε', ι, γ''	α', γ'', η''	γ'	α'	πα', θ'', κδ''
οε'	ς', θ''	α', ι, κδ'', μη''	γ'	α'	πς'', ι, θ'', κδ'', μη''
πε'	ς', ι, ς''	α', ι, ς''	γ'	α'	ςβ', γ''
πε'	ζ', ιβ''	α', ι, θ'', μη''	γ'	α'	ςς', ι, γ'', μη''
ς'	ζ', ι	α', ι, γ'', κδ''	γ'	α'	ργ', γ'', κδ''
ςε'	ζ, ι, γ'', ιβ''	α', ι, γ'', η'', μη''	γ'	α'	ρη', ι, γ'', κδ'', μη''
ρ'	η', γ''	β', ιβ''	γ'	α'	ριθ', γ'', ιβ''
ρ', ι	η', γ'', κδ''	β', ιβ'', μη''	ς'	α'	ρις', ι, γ'', η'', μη''

Καὶ εἰς τὰ ἐπέκεινα δὲ ψηφία τοῦ δημοσίου τὰ μέχρι τῶν διακοσίων νομι-
σμάτων καὶ αὐτῶν ἢ αὐτῆ ποσότης τῆς συνηθείας καὶ τοῦ ἐλατικοῦ εἰσπράτ-
τεται· ἔκτοτε δὲ ἀξαναομένης τῆς τῶν νομισμάτων ἀπαιτήσεως, αὔξεται καὶ
ἡ συνηθεία σὺν τῷ ἐλατικῷ περιεσταμένη εἰς νομίσματα ἰ', καὶ ὅπως ἴστα-
ται· πλεον γὰρ τῶν ἰ' νομισμάτων οὐκ ἀναβιβάζεται ἡ συνηθεία σὺν τῷ
ἐλατικῷ οὐδὲ ἀπαιτεῖται, ὅσα ἂν εἰσὶ τὰ τοῦ δημοσίου ἐπέκεινα τῶν διακο-
σίων πρὸς τῷ ἐνί. ἐφ' ἐκάστῳ μέντοι νομίσματι ἀπαιτεῖται δικέρατον μι-
λιαρῆσιον α', ὃ ἔστι ιβ'' τοῦ νομίσματος, — ἐξάφολλον φόλλεις ς', ὃ ἔστι
νομίσματος μη'', — συνηθεία μιλλιαρῆσιον α', ὃ ἔστι ιβ'' τοῦ νομίσματος,
— καὶ ἐλατικὸν φόλλεις ιβ', ὃ ἔστι νομίσματος κδ''. τὰ δὲ μιλλιαρῆσια
ὀφείλει λογαριάζειν δώδεκα τῷ νομίσματι ἐν πάσῃ δημοσίᾳ ἀπαιτήσῃ.

Τέλος σὺν θεῷ τῆς παλαιᾶς λογαρικῆς τοῦ ἀγούστου
καίσαρος.

¹¹ Supplevit Monifaucon. Recte.

B.

Καὶ ἀρχὴ τῆς νέας τῆς νῦν ἀπαιτουμένης διὰ προστάξεως τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ.

Ἰ. Τὰ ἴσα τῶν ὑπομήσεων τῶν γεγονότων γενικῶν τοῦ τε τζιρίθνου¹² κυροῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σπανοπώλου κυροῦ γεωργίου¹³, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐπὶ ταύταις ἐξενεχθεισῶν προσκνητῶν βασιλικῶν λύσεων καὶ παρεκβληθεισῶν ἀπὸ τῆς ἐναποκειμένης ἐν τῷ θολωτῷ ὠάτῳ¹⁴ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀρχαίας σκερτικῆς θέσεως τοῦ δηθέντος σπανοπώλου, τῶν καὶ περιεχουσῶν οὕτως·

α'. Μηνὶ μαρτίῳ 5 ἡμέρα ἑβδόμη Ἰνδικτιῶνος β' κατεστρώθη ὑπομηστικὸν Ἰωάννου γεγονότος γενικοῦ τζιρίθνου περιέχον οὕτως·

Λέσποτά μου ἄγιε. αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἔξω διοικήσεων θράκης καὶ μακεδονίας ἀπητοῦντο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν καὶ εἰσεκομίζοντο, καθὼς τύπος ἀρχαῖος παρηκολούθησε. κατὰ δὲ τὴν γ' Ἰνδ. τοῦ καματηροῦ δημητρίου συμφωνήσαντος εἰσεκομίσαι τὸ ἀκρόστιχον τῶν τοιούτων διοικήσεων εἰς τὸ διπλάσιον καὶ μὴ εἰσεκομίσαντος, ἐσχιδεύθη¹⁵ τὸ ὀσπῆτιον αὐτοῦ ἑγγύς ποιοῦ τοῦ ἰπποδρόμου διακειμενον. εἶτα κατὰ τὴν ιδ' Ἰνδ. ἀνετέθησαν τῷ προέδρῳ νικηθρόρῳ τῷ ἀρταβάσδῳ, ὃς καὶ τὴν ἀπαίτησιν ἀνύσας τῆς αὐτῆς Ἰνδικτιῶνος, καὶ τὴν ιε' Ἰνδ. ἐπιζητήσας ἀνατεθῆναι αὐτῷ, ἀνωμολόγησεν ἐν τῇ ὑπομνήσει αὐτοῦ, ὅτι τὴν ἀπαίτησιν τῶν τοιούτων διοικήσεων ἐνεργῶν εἶρε συνήθως ἀπαιτούμενον ἐν τισὶ μὲν τῶν χωρίων ἀντὶ μιλλιαρησίου ἐνὸς νόμισμα ἐν, ἐν ἑτέροις δὲ χωρίοις ἀντὶ μιλλιαρησίων β' τραχὺ νόμισμα ἐν, ἐν ἄλλοις ἀντὶ μιλλιαρησίων γ' νόμισμα α', καὶ ἐν ἑτέροις ἀντὶ μιλλιαρησίων δ' νόμισμα ἐν, πάντα δὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ μοναστήρια καὶ τινὰ τῶν χωρίων ἀντὶ μιλλιαρησίων ιβ' τραχὺ νόμισμα ἐν· καὶ ἀκολούθως καὶ αὐτὸς τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀπαιτηταῖς τὴν τῆς ιδ' Ἰνδικτιῶνος πεπολιηκεν εἰσπραξίν. καὶ ἠρώτησε τηρικαῦτα, ὅπως ἢ τῆς ιε' Ἰνδ. ὀφείλει παρ' αὐτοῦ προβῆναι ἀπαίτησις. καὶ λύσις ἐδόθη τῆς βασιλείας σου δια-

¹² Infra subscribit: ὁ τζιρίθων.

¹³ Ibid. ὁ γεώργιος ὁ ἐπιμπεδιστῆς.

¹⁴ Est triclinium magni Palatii, de quo Cangius in descript. S. Sophiae.

¹⁵ i. e. direpta est, sub hasta venit.

Εἰς τὰ νομίματα	ἀπαίτεαι				ὁμοῦ σὺν δικαιο- τοξαφόλλῳ τῇ συνηθείᾳ καὶ τῷ ἐλατικῷ νομίσματι
	δικέρατον, νόμισμα	ἑξάφολλον, νόμισμα	συνή- θειαν, νόμι- σμα	ἐλατι- κόν, νόμι- σμα	
α'	ιβ''	μη''	ιβ''	κδ''	α', σ', κδ'', μη''
β'	ς''	κδ''	ς''	κδ''	β', γ'', ιβ'', ιβ''
γ'	θ''	κδ'', μη''	θ''	κδ''	γ', ι, ιβ'', μη''
δ'	γ''	ιβ''	γ''	κδ''	δ', ι, θ'', κδ''
ε'	γ'', ιβ''	ιβ'', μη''	γ'', ιβ''	κδ''	ε', ι, γ'', η'', μη''
ς'	ι	η''	α'	η', η''	η', ι
ζ'	ι, ιβ''	η'', μη''	α'	ι	θ', σ'', κδ'', μη''
η'	ι, ς''	ς''	α'	ι	ι, γ''
θ'	ι, θ''	ς'', μη''	α'	ι	ια', γ'', ιβ'', μη''
ι'	ι, γ''	ς'', κδ''	α'	ι	ιβ', ι, κδ''
ι'	ι, γ'', κδ''	ς'', κδ'', μη''	β'	α'	ιδ', ι, ιβ'', μη''
ια'	α', θ''	θ'', κδ'', μη''	β'	α'	ιδ', ι, κδ'', μη''
ιβ'	α', ι, ς''	γ'', ιβ''	β'	α'	κε', ιβ''
ικ'	β', ιβ''	ι, μη''	β'	α'	λ', ι, ιβ'', μη''
ιλ'	β', ι	ι, η''	β'	α'	λς'', η''
ιλ', ι	β', ι, κδ''	ι, η'', μη''	γ'	α'	λς', [ι]'' , ς'', μη''
ιλε'	β', ι, γ'', ιβ''	ι, ς'', κδ'', μη''	γ'	α'	μβ', ι, η'', μη''
ιμ'	γ', γ''	ι, γ''	γ'	α'	μη', ς''
ιμ'	γ', ι, θ''	ι, γ'', ιβ'', μη''	γ'	α'	πγ', ι, ς'', μη''
ιν'	θ', ς''	α', κδ''	γ'	α'	νθ', ς'', κδ''
ινε'	θ', ι, ιβ''	α', η'', μη''	γ'	α'	ξθ', ι, ς'', κδ'', μη''
ιζ'	ε'	α', θ''	γ'	α'	ο', θ''
ιξε'	ε', γ'', ιβ''	α', γ'', μη''	γ'	α'	οε', ι, θ'', μη''
ιο'	ε', ι, γ''	α', γ'', η''	γ'	α'	πα', θ'', κδ''
ιοε'	ς', θ''	α', ι, κδ'', μη''	γ'	α'	πς', ι, θ'', κδ'', μη''
ιπ'	ς', ι, ς''	α', ι, ς''	γ'	α'	ςβ', γ''
ιπε'	ς', ιβ''	α', ι, θ'', μη''	γ'	α'	ςς', ι, γ'', μη''
ις'	ς', ι	α', ι, γ'', κδ''	γ'	α'	ϑγ', γ'', κδ''
ιςε'	ς', ι, γ'', ιβ''	α', ι, γ'', η'', μη''	γ'	α'	ϑη', ι, γ'', κδ'', μη''
ιρ'	η', γ''	β', ιβ''	γ'	α'	ϑιδ', γ'', ιβ''
ιρ', ι	η', γ'', κδ''	β', ιβ'', μη''	ς'	α'	ϑις', ι, γ'', η'', μη''

Καὶ εἰς τὰ ἐπέκεινα δὲ ψηφία τοῦ δημοσίου τὰ μέχρι τῶν διακοσίων νομισμάτων καὶ αὐτῶν ἢ αὐτῇ ποσότης τῆς συνηθείας καὶ τοῦ ἐλατικῷ εἰσπράττεται· ἔκτοτε δὲ ἀξανανομένης τῆς τῶν νομισμάτων ἀπαιτήσεως, αὐξεται καὶ ἡ συνήθεια σὺν τῷ ἐλατικῷ περιϋσταμένη εἰς νομίσματα ε', καὶ οὕτως ἴσται· πλεον γὰρ τῶν ε' νομισμάτων οὐκ ἀναβιβάζεται ἡ συνήθεια σὺν τῷ ἐλατικῷ οὐδὲ ἀπαιτεῖται, ὅσα ἂν εἰσὶ τὰ τοῦ δημοσίου ἐπέκεινα τῶν διακοσίων πρὸς τῷ ἐνί. ἔφ' ἑκάστῳ μέντοι νομίσματι ἀπαιτεῖται δικέρατον μιλλιάρησιον α', ὃ ἐστὶ ιβ'' τοῦ νομίσματος, — ἑξάφολλον φόλλεις ε', ὃ ἐστὶ νομισμάτων μη'', — συνήθεια μιλλιάρησιον α', ὃ ἐστὶ ιβ'' τοῦ νομίσματος, — καὶ ἐλατικὸν φόλλεις ιβ', ὃ ἐστὶ νομίσματος κδ''. τὰ δὲ μιλλιάρησια ὀφείλει λογαριάζειν δώδεκα τῷ νομίσματι ἐν πάσῃ δημοσίᾳ ἀπαιτήσῃ.

Τέλος σὺν θεῷ τῆς παλαιᾶς λογαρικῆς τοῦ ἀγούστου καίσαρος.

11 Supplevit Montfaucon. Recte.

B.

Καὶ ἀρχὴ τῆς νέας τῆς νῦν ἀπαιτουμένης διὰ προστάξεως τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ.

Ἰ. Τὰ ἴσα τῶν ὑπομνήσεων τῶν γεγονότων γενικῶν τοῦ τε τζιρίθρου¹² κυροῦ ἰωάννου καὶ τοῦ σπανοπώλου κυροῦ γεωργίου¹³, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐπὶ ταύταις ἐξενεχθεισῶν προσκυνητῶν βασιλικῶν λύσεων καὶ παρεκβληθεισῶν ἀπὸ τῆς ἐναποκειμένης ἐν τῷ θολωτῷ ὠάτῳ¹⁴ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀρχαίας σεκρετικῆς θέσεως τοῦ ῥηθέντος σπανοπώλου, τῶν καὶ περιεχουσῶν οὕτως·

α'. Μηνὶ μαρτίῳ 5' ἡμέρα ἑβδόμη ἰνδικτιῶνος β' κατεστρώθη ὑπομνηστικὸν ἰωάννου γεγονότος γενικοῦ τζιρίθρου περιέχον οὕτως·

Δέσποτά μου ἅγιε. αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἔξω διοικήσεων θράκης καὶ μακεδονίας ἀπητοῦντο κατ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν καὶ εἰσεκομίζοντο, καθὼς τύπος ἀρχαῖος παρηκολούθησε. κατὰ δὲ τὴν γ' ἰνδ. τοῦ καματηροῦ δημητρίου συμφωνήσαντος εἰσεκομίσαι τὸ ἀκρόστιχον τῶν τοιούτων διοικήσεων εἰς τὸ διπλάσιον καὶ μὴ εἰσεκομίσαντος, ἐσχιδεύθη¹⁵ τὸ ὀσπῆτιον αὐτοῦ ἕγγυς ποντοῦ ἰπποδρόμου διακειμενον. εἶτα κατὰ τὴν ιδ' ἰνδ. ἀνετέθησαν τῷ προέδρῳ νικηφόρῳ τῷ ἀρταβάσδῳ, ὃς καὶ τὴν ἀπαίτησιν ἀνύσας τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος, καὶ τὴν ιε' ἰνδ. ἐπιζητήσας ἀνατεθῆναι αὐτῷ, ἀνωμολόγησεν ἐν τῇ ὑπομνήσει αὐτοῦ, ὅτι τὴν ἀπαίτησιν τῶν τοιούτων διοικήσεων ἐνεργῶν εὔρεσιν συνήθως ἀπαιτούμενον ἐν τισὶ μὲν τῶν χωρίων ἀντὶ μιλλιαρησίου ἐνὸς νόμισμα ἐν, ἐν ἑτέροις δὲ χωρίοις ἀντὶ μιλλιαρησίων β' τραχὺ νόμισμα ἐν, ἐν ἄλλοις ἀντὶ μιλλιαρησίων γ' νόμισμα α', καὶ ἐν ἑτέροις ἀντὶ μιλλιαρησίων δ' νόμισμα ἐν, πάντα δὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ μοναστήρια καὶ τινὰ τῶν χωρίων ἀντὶ μιλλιαρησίων ιβ' τραχὺ νόμισμα ἐν· καὶ ἀκολούθως καὶ αὐτὸς τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀπαιτηταὶς τὴν τῆς ιδ' ἰνδικτιῶνος πεποίηκεν εἰσπραξιν. καὶ ἠρώτησε τηρικαῦτα, ὅπως ἢ τῆς ιε' ἰνδ. ὀφείλει παρ' αὐτοῦ προβῆναι ἀπαίτησις. καὶ λύσις ἐδόθη τῆς βασιλείας σου δια-

¹² Infra subscribit: ὁ τζιρίθρου.

¹³ Ibid. ὁ γεώργιος ὁ ἐπιμπεδιοῦμ.

¹⁴ Est triclinium magni Palatii, de quo Cangius in descript. S. Sophiae. ¹⁵ i. e. direpta est, sub hasta venit.

κελευομένη ἀπὸ πάντων τῶν τε χωριτῶν καὶ τῶν προσώπων ἀντὶ ἀργυροῦ ἐνὸς ἤτοι μιλλιαρησίου ἐνὸς νόμισμα ἐν εἰσπράττωσθαι διὰ τε τοῦ δικερατοςξαπόλλου, συνηθείας τε καὶ ἐλατικοῦ· ἐπὶ δὲ τῆ ἀπαιτήσει τῶν νομισμάτων τὸ τραχὺ παλαιὸν ἐν ἀπαιτεῖσθαι νόμισμα μετὰ τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ· ὡς δὲ οἱ μέλλοντες οὕτως ἀπαιτεῖσθαι βαρεῖαν ἐλογίζοντο τὴν ἀπαιτήσιν, ὑπόμνησις ἐτέρα παρὰ τοῦ ἀρταβάσθου ἐγένετο, αὐτὰ ταῦτα τὰ ἀνωτέρω γραφόμενα ἐξιούσα ἤτηως, καὶ λύσις τῆς βασιλείας σου ἀπελύθη ἤτηως ἔχουσα οὕτως·

„Λύσις. Ὅπερ καὶ πρότερον προσέταξεν ἡ βασιλεία μου, τὸ διὰ χαλκῶν νομίων¹⁶ ἀπαιτεῖσθαι τὰ λεπτὰ ψηφία τῶν τελομένων δημοσίων, καὶ πάλιν οὕτως ἰσοῦ διορίζεται ἀπαιτεῖσθαι· τὸ μὲν χάραγμα διὰ νομισμάτων, τὰ δὲ λεπτὰ ψηφία ὡς εἴρηται διὰ νομίων· πλὴν ἐπὶ τῶν δ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι. καὶ οὕτως ὀφείλεις εἰσκομίσαι τῷ δημοσίῳ τὰ νομία, καθὼς ὠρίσθης ἀπαιτῆσαι αὐτά. γενέσθω δὲ ἡ ἀπαιτήσις ὁμοίως ἐπὶ πᾶσι προσώποις τε καὶ χωρίταις. καταστρωθήτω οὖν ἡ παροῦσα λύσις τῆς βασιλείας μου καὶ ἐν τοῖς σεκρετικοῖς χαρτίοις εἰς εἶδησιν.“

Ταύτης οὖν τῷ σεκρέτῳ προκομισθείσης ἡμιβιάλλετο τὰ περὶ τῆς λύσεως παρὰ τοῖς συνδούλοις μου τοῖς σεκρετικοῖς. οἱ μὲν γὰρ τούτων ἔλεγον διεξιέναι τὴν πρόσταξιν τὸ ἀναλύειν τὰ λεπτὰ ψηφία ἐπὶ τῶν ἰβ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι, ἦγον ἔνθα κεῖται νομισματος ἡμισυ, ψηφίζεσθαι τοῦτο μιλλιαρησία ζ', καθὼς ἀπὸ παλαιῶ διωρίζετο, καὶ αὖθις τὸ τρίτον εἰς μιλλιαρησία δ' καὶ καθεξῆς οὕτως ὡς πρὸς ἰβ' μιλλιαρησία τῷ νομισματι, καὶ οὕτως ψηφιζομένων καὶ εἰς ποσότητά τινα τῶν λεπτῶν ψηφίων περισταμένων, εἰσπράττωσθαι ἀντὶ μιλλιαρησίων δ' νόμισμα ἐν μετὰ τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ. οἱ δὲ τῶν σεκρετικῶν ἔλεγον, ὡς τοῦτο διωρίζετο ἡ βασιλικὴ πρόσταξις, τὸ τὰ λεπτὰ ψηφία ἐπὶ τῶν δ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι ψηφίζεσθαι, καὶ ἔνθα κεῖται νομισματος ἡμισυ λογιζέσθαι τοῦτο ἀντὶ μιλλιαρησίων β' ὡς ἐπὶ τῶν δ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι, ἔνθα δὲ κεῖται νομισματος τέταρτον ἐκείσε εἰσπράττωσθαι μιλλιαρησίων α'. τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς ἀμφιβολίας, καὶ λύσιν μὴ δεξάμενοι ἄχρι τῆς σήμερον διὰ τὴν τῆς βασιλείας σου ἀποδημίαν, προέβη ἡ τῶν β' ἐγγροινῶν ἀπαιτήσις τῆς τε ἰβ' ἰνδ. καὶ α' ἰνδ. ὡς τὸ συμφέρον τοῦ δημοσίου

¹⁶ An φόλλεις intelligendae?

καὶ ὠφέλιμον τῷ σεκρέτῳ κατενοήθη, ἦτοι τὸ λογίζεσθαι τὸ ἀναγραφόμενον νόμισματος ἡμῖσιν ἀντὶ μιλλιαρησιῶν 5' καὶ ἀπαιτεῖν ὑπὲρ τούτων τραχὺ νόμισμα ἐν ἡμῖσιν μετὰ τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἡ βασιλεία σου ἐνεδήμησε καὶ ἡ τῆς ἐνθ. β' τῶν διοικήσεων ἐπέστη ἀπαιτήσεις, ἀναφέρω τὰ περὶ τούτων, ὡς ἂν παρὰ τοῦ θεοῦ κράτους σου τὰ τῆς προσκυνητῆς λύσεως ἐρμηνευθῶσι καθαρώτερον ῥήματα.

Λύσις.

Ἡ προγεγονυῖα λύσις τῆς βασιλείας μου σαφῆς ἐστὶ πάντη καὶ ἀναμφίβολος. τούτα γὰρ προσέταξεν ἡ βασιλεία μου, τὸ μὲν χάραγμα νόμισμα διὰ τραχέων ἄσπερων νομισμάτων ἀπαιτεῖσθαι, τὰ δὲ λεπτὰ ψηφία διὰ νομίων χαλκῶν· καταλογίζεσθαι δὲ τὰ νομῖα ἐπὶ τῶν δ' μιλλιαρησιῶν τῷ νομισματι, ὥστε τὸν χρεωστοῦντα ἡμῖσιν νόμισματος δίδουαι μιλλιαρησία β' νομίων χαλκῶν, καὶ ἐπὲρ τοῦ τριμοῖρου τελεῖσθαι μιλλιαρησίον α' φόλλεις ἧ', ὑπὲρ τοῦ τετάρτου μιλλιαρησίον α', ὑπὲρ τοῦ ἕκτου φόλλεις ις', ὑπὲρ τοῦ ὀγδοῦ φόλλεις ιβ', ἐπὲρ τοῦ δωδεκάτου φόλλεις ἧ', ὑπὲρ τοῦ κδ' φόλλεις δ', ὑπὲρ τοῦ μη' φόλλεις β'. ὡς δεδήλωται οὖν σαφῆς καὶ ἀνατιθέρητός ἐστιν ἡ λύσις τῆς βασιλείας μου. τὴν δὲ ἀσάφειαν οὐδὲν ἄλλο ἐνταῦθα παρήγαγεν, εἰ μὴ ἡ τῶν διοικητῶν αἰσχροκερδία. σὺ λέγεις γὰρ ἡ βασιλεία μου τῶν σεκρετικῶν· οἱ γὰρ σεκρετικοὶ γνωρίσαντες ἴσως, ὅτι σὺ κατὰ τὴν πρόσταξιν τῆς βασιλείας μου γίνεται ἡ ἀπαιτήσεις, καὶ σκοπὸν ἔχοντες λογαριάσαι τοὺς διοικητὰς καθὼς ἀπήτησαν ὑπομιμνήσκουσι περὶ τούτου. ἀλλ' ἡ βασιλεία μου τοῦτο προστάσσει, ἵνα οἱ μὲν διοικηταὶ λογαριασθῶσι καθὼς ἀπήτησαν τὸ τῶν διοικήσεων ἀκρόστιχον, καὶ ἀπαιτηθῶσι τὸ ἐπέκεινα τῆς προστάξεως τῆς βασιλείας μου ἀπαιτηθὲν παρ' αὐτῶν διὰ τὴν ἀσάφειαν ταύτης ἣν λέγουσι· τοῦ λοιποῦ δὲ ἡ ἀπαιτήσεις κατὰ τὴν δηλωθεῖσαν πρόσταξιν τῆς βασιλείας μου γίνηται καὶ λογαριάζεται καὶ μηδὲν πλέον ἀπαιτοῦσιν οἱ διοικηταί. οὐδὲ γὰρ ἔδειαν δίδωσιν ἡ βασιλεία μου τοῖς ἀπαιτηταῖς ἐπέκεινα τῶν ῥητῶς προσταττομένων αὐτοῖς ἀπαντεῖν τέ. καὶ ὄφειλον μᾶλλον οἱ τὴν τοιαύτην ὑπερπατήσιν ποιήσαντες θεοκηταὶ καὶ ποιῆν τὴν προσήκουσαν ἐπὲρ ταύτης ἐκτίσαι· συμπαθέστερον δὲ ἡ βασιλεία μου εἰς αὐτοὺς διατιθεμένη διορτίζεται λογαριασθῆναι μόνον αὐτοὺς καὶ ἀπαιτηθῆναι ὅσον ἀπήτησαν, καθὼς δηλονότι ὠμολόγησαν νοεῖν τὴν λύσιν τῆς βασιλείας μου ἐκεῖνην· ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ γίνεσθαι

τὴν ἀπαιτήσιν κατὰ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς τοιαύτης προσταξέως ὡς καὶ ἀνωτέρω καθαρῶς ἐδηλώθη καὶ κατὰ μέρος. καταστρωθήτω οὖν εἰς εἶδησιν ἢ παροῦσα λύσις τῆς βασιλείας μου. τὸ μὲν φεβρουαρίῳ Ἰνδ. β', διὰ γραμμάτων ἐρυθρῶν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς. εἶχε καὶ τὸ καταστρώθη τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ.

β'. Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει εὔρηται καὶ ἑτέρα γραφή ἔχουσα οὕτως·

Μηνὶ αὐγούστῳ ἰδ' ἡμέρᾳ ζ' Ἰνδ. β' καταστρώθη ὑπομνηστικὸν τοῦ γενικοῦ λογοθέτου κυροῦ γεωργίου τοῦ σπανοπώλου περιέχον οὕτως·

Δέσποτά μου ἅγιε. τῆς ἀπαιτήσεως τῶν κατὰ τὴν δύσιν δημοσιακῶν τελεσμάτων κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐ' Ἰνδ. καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἀ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων τῆς ἁγίας βασιλείας σου προβάσης, οἷα τῶν διοικητῶν τὸ ταύτης παρερμηνευσάντων πρόσταγμα, καὶ τὸ μὲν χάραγμα διὰ νομισμάτων ἀπαιτούντων, τὰ δὲ λεπτὰ ψηφία ἐπὶ τῶν ἰβ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι συμποσούντων, καὶ ἀντὶ τούτων γ' νομίσματα εἰσπραττομένων ἤγουν ἀντὶ μιλλιαρησίων δ' νόμισμα ἓν, ὑπεμνήσθη πρὸ μικροῦ τὸ θεῖον κράτος σου, καὶ διὰ σεβαστῆς προσέταξε λύσεως, τὸ μὲν χάραγμα διὰ τραχέων ἄσπρων νομισμάτων ἀπαιτεῖσθαι, τὰ δὲ λεπτὰ ψηφία διὰ νομίων χαλκῶν, καταλογίζεσθαι δὲ τὰ νομία ἐπὶ τῶν δ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι, ὥστε τὸν χρεωστοῦντα ἰ νομίσματος διδόναι μιλλιαρήσια β' νομίων χαλκῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ γ' μιλλιαρήσιον ἀ' φόλλεις ἦ, ὑπὲρ τοῦ δ' μιλλιαρήσιον ἀ', ὑπὲρ τοῦ ε' φόλλεις ἰς', ὑπὲρ τοῦ ἦ' φόλλεις ἰβ', ὑπὲρ τοῦ ἰβ' φόλλεις ἦ, ὑπὲρ τοῦ κδ' φόλλεις δ', καὶ ὑπὲρ τοῦ μη' φόλλεις β'. οὕτω τῆς προσκνητῆς ταύτης ἐχούσης λύσεως, τινὲς διὰ πόλεως εἰωθότων τελεῖν τὰ ἀνήκοντα τοῖς κτήμασιν αὐτῶν δημόσια μέλλοντες παρασχεῖν τὰ μὲν διὰ χαράγματος τέλη διὰ νομισμάτων καὶ ζητοῦνται καὶ παρέχουσιν, ὡσάντως καὶ τὰ λεπτὰ ψηφία διὰ νομίων, κατὰ τὸ τῆς βασιλείας σου πρόσταγμα, καὶ λόγος ἀμφιβολίας περὶ τούτων οὐδὲ εἶς· ἐπὶ δέ γε τοῖς δικερατοεξαφόλλοις παρειαγούσιν ἀμφιβολίαν τινά. τοῦ γὰρ τραχέως νομίσματος ἔχοντος ἐξ ἀρχῆς δικερατοεξαφόλλον φόλλεις λ', διενίστανται οἱ ὀφείλοντες τελεῖσαι καὶ ἐπὶ τοῖς διὰ χαράγματος ἀπαιτούμενοις νομίσμασι καὶ ἐπὶ τοῖς εἰς ποσότητα νομισμάτων κορυφουμένοις νομίοις, τῶν δ' δηλονότι μιλλιαρησίων ἀντὶ νομίσματος ἐνὸς ὡς ἡ πρόσταξις

ἔχει καταλογιζομένων, μὴ τὸ ἐπακολουθοῦν ἐξ ἀρχῆς τῇ νομίσματι δικερατοεξαφόλλον ἦτοι φόλλεις λ' παρασχεῖν, ἀλλὰ μόνας φόλλεις ε', τὸ τρίτον δηλονότι τῶν λ'. ἐγὼ δὲ ὁ ἀνάξιος δοῦλός σου οὐκ ἐλαχίστην ἐκ τούτου τῇ δημοσίῳ ζημίαν προσγυνομένην κατανοῶν καὶ ἄλλως δὲ τὰς σεκρетиκὰς εἰς τὸ μέλλον συζητήσεις προοριζόμενος, ζητῶ προσταχθῆναι μοι ῥητῶς, ὅσῃ δικερατοεξαφόλλων ποσότητα καὶ ἐπὶ τοῖς χαράγμασι καὶ ἐπὶ τοῖς εἰς ποσότητα νομισμάτων καταλογιζομένοις νομίμοις ὀφείλω ζητεῖν.

Αύσις.

Καὶ ἐπὶ τοῖς διὰ χαράγματος ἀπαιτούμενοις νομίσμασι καὶ ἐπὶ τοῖς νομίμοις τῶν δ' δηλονότι μιλλιαρησίων ἀντὶ τοῦ ἐνόδου νομίματος, ὡς αὐτὸς τε ὑπέμνησας καὶ ἡ πρὸ μικροῦ ἀπολυθείσα πρόσταξις περιέχει, τὸ ἡμῖς νῦν τοῦ περιήν ἀπαιτούμενον δικερατοεξαφόλλου ἀπαιτεῖσθαι ἢ βασιλεία μου διορίζεται φόλλεις ιε' καὶ μόνας καὶ μηδὲν πλέον ἐφ' ἐκάστῳ νομίσματι, εἴτε διὰ χαράγματος εἴτε διὰ νομίμων ὡς εἴρηται ἀπαιτούμενας.

γ'. Ὑπόμνησις.

Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσει τῶν συνηθειῶν καὶ ἐλατικῶν ὀρισθῆναι μοι τῷ ἀναξίῳ δοῦλῳ σου ζητῶ, εἴτε διὰ νομισμάτων ὀφείλω καὶ ταῦτα ζητεῖν εἴτε διὰ νομίμων. ἄχρι γὰρ τῶν ζ' νομισμάτων ἀπαιτεῖται χάριν συνηθείας καὶ ἐλατικοῦ ὑπὲρ ἐκάστου νομίματος μιλλιαρησίων α' φόλλεις ιβ', αὐξομένης δὲ τῆς περὶ τῶν νομισμάτων ἀπαιτήσεως, αὐξεται καὶ ἡ συνηθεια σὺν τῷ ἐλατικῷ, καὶ εἰς μὲν νομίματα ι' εἰσπράττεται χάριν συνηθείας καὶ ἐλατικοῦ νόμισμα α', ι' εἰς πλέον δὲ ποσὸν τῆς τῶν δημοσίων ἀπαιτήσεως παρεκτεινομένης καὶ ἄχρι νομισμάτων κ' περιόσταμένης ζητεῖται συνηθεια καὶ ἐλατικὸν νομίματα γ'. ἐπεὶ οὖν ἐκ νομίμων ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς λεπτομερεστέροις τῶν νομισμάτων τέλεσιν ἢ τῶν συνηθειῶν καὶ ἐλατικῶν ἀπαιτήσεις συνίσταται, ἐγὼ μὲν καὶ ἀντὶ τοῦ α' καὶ ι' νομίματος καὶ ἀντὶ τῶν γ' νομισμάτων καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτων ὑπὲρ τε συνηθείας καὶ ἐλατικοῦ διδομένων νομῖα ζητῶ λαμβάνειν ἡγουν ἀντὶ νομίματος α' μιλλιαρήσια δ'. τοῖς δ' οὕτως αὐτὰ ζητούμενοις ἐπαχθῆς τοῦτο δοκεῖ· τὰ μὲν νομῖα διὰ νομίμων παρέχειν ἐνισταμένοις καθ' ὅμοιον τοῖς δημοσιακοῖς τούτων τελέσμασι, τὰ δὲ νομίματα διὰ νομισμάτων. ἡ δὲ κραταιὰ βασιλεία σου τὸ δοκοῦν αὐτῇ καὶ περὶ τούτου προσταξάτω μοι.

Λύσις.

Καὶ τὴν τῶν συνηθειῶν καὶ ἑλατικῶν εἰσπραξίν διὰ νομίων ἢ βασιλεία μου προβαίνειν διορίζεται καὶ μόνος ἢ φύλλεις εἰσπράττεσθαι ἐφ' ἐκάστῳ νομίσματι εἴτε διὰ δ' ἑξακοντακισίων ὡς ἄνωθεν διελέηπται, κἄν εἰς πολὺ ποσὸν τὸ παρ' ἐκάστου τελούμενον δημόσιον κορυφοῦται κἄν εἰς ἕλαττον. δὸς οὖν εἰδησιν ἔγραπτον τῶν τοιούτων οἰκονομιῶν τῇ ἐνεργοῦντι τὰς δικαστικὰς διοικήσεις, ἵνα κατ' αὐτὴν ἀπαιτήσῃ τὸ τε δικαστοεξάφολλον καὶ τὰ τῶν συνηθειῶν καὶ τοῦ ἑλατικοῦ, ὡς καὶ τοιοῦτοτρόπως ὀφείλει λογοριασθῆναι ἐφ' οἷς ἀπὸ μαρτίου μηνὸς τῆς παρουσίας β' ἰνδ. ἢ κακῶς ἐκληφθεῖσα τοῖς διοικηταῖς περὶ τῶν δ' ἑξακοντακισίων προτέρα λύσις τῆς βασιλείας μου διὰ τῆς μεταγενεστέρας αὐτῆς προσταξέως ἐσχόλασε. τὸ δὲ μνηθὶ ἰουνίῳ ἰνδ. [β'], δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου, καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθησεν σφραγίς. εἶχε καὶ τὸ κατεστρώθη τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ.

Αἱ ὑπογραφαὶ τῶν σεκρετικῶν.

- Ὁ ἀνάξιος δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ γενικὸς μιχαήλ ὁ κουτρικός.
- Ὁ λογαριαστής τοῦ σεκρέτου τοῦ γενικοῦ βασιλείου ὁ τζιρίθων.
- Ὁ τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου βασιλικὸς νοτάριος γεώργιος ὁ ἀπιμπιδιούμ.
- Ὁ τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου τοῦ γενικοῦ βασιλικὸς νοτάριος κωνσταντῖνος ὁ ῥωθωνᾶς.
- Ἰωάννης βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τοῦ γενικοῦ ὁ σερβλίας.
- Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τοῦ γενικοῦ νικάλαος ὁ τρίφυλλος.
- Ὁ κριτὴς τοῦ βήλου καὶ ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου Ἰωάννης ὁ μανουηλίτης τὸ παρὸν ἴσον τῇ ἐμφανισθείσῃ μοι πεπιστωμένῃ σεκρετικῇ παρεκβολῇ ἰσάζων εὐρῶν ὑπέγραψα.

II. Κατὰ γοῦν τὰς περιλήψεις καὶ δυνάμεις τῶν ἀναγεγραμμένων θεῶν καὶ προσκυνητῶν βασιλικῶν προσταξέων ὀφείλεις ποιεῖν τὴν ἀπαίτησιν ἐκάστου ψηφίου οὕτως·

Εἰς νομίματα	ἀπαιτεῖ δημόσιον				καὶ ὑπὲρ τῶν παρακολουθημάτων (δικροτοειξαφύλλου, σνρηθείας καὶ ἐλατικου) φύλλει	ὁμοῦ (ὄν δικροτοειξαφύλλου, τῇ σνρηθείᾳ καὶ τῷ ἐλατικῷ)		
	ζαφύματος τῶν νομίσματα	μύλλισα	φύλλει	νόμισμα		φύλλει	ζαφύματος νομίσματα	φύλλει
μη"	—	—	β'	—	—	—	β', ἰ, ὤ"	
κδ"	—	—	θ'	—	—	—	ε', θ', ἠ"	
ιβ"	—	—	ϛ'	—	—	—	β', ε"	
ιβ", μη"	—	—	η'	—	—	—	β', ἰ, θ'	
η"	—	—	ε'	—	—	—	γ', γ', εβ", μη"	
μη"	—	—	εβ'	—	—	—	θ', η"	
ϛ"	—	—	εθ'	—	—	—	θ', ἰ, θ', κδ", μη"	
θ'	—	—	εϛ'	—	—	—	ε', ἰ	
γ'	—	—	α'	—	—	—	η', θ'	
γ', εβ"	—	—	α'	—	—	—	λβ'	
γ', η"	—	—	α'	—	—	—	ια'	
γ', η", μη"	—	—	α'	—	—	—	ια', ἰ, θ'	
ἰ	—	—	α'	—	—	—	μθ'	
ἰ, μη"	—	—	β'	—	—	—	μϛ'	
ἰ, κδ"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, κδ", μη"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, εβ"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, η"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, ὤ"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, γ'	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, γ', εβ"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, γ', η"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
ἰ, γ', η", μη"	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α'	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', εβ"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ὤ"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', θ'	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', γ'	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', γ', εβ"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', γ', η"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', γ', η", μη"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, εβ"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, ὤ"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, θ'	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, γ'	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, γ', εβ"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, γ', η"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
α', ἰ, γ', η", μη"	—	—	α'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
β'	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
β', ἰ	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
β', ἰ, θ'	—	—	β'	—	—	—	μϛ', ἠ"	
γ'	—	—	γ'	—	—	—	μϛ', ἠ"	

Καὶ κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ὀφείλεις καὶ εἰς τὰ ἐπέκεινα ψηφία τοῦ δημοσίου ἀπαιτεῖν, τὰ μὲν διὰ χαράγματος τέλη διὰ χαράγματος ἦτοι διὰ τραχέων ἄσπρων νομισμάτων· εἰσπράττεσθαι δὲ καὶ ἐφ' ἑκάστῳ νομισματι τοῦ χαράγματος χάριω τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ ὑπὲρ μὲν τοῦ δικερατοεξαφόλλου φόλλεις ιε', ὑπὲρ δὲ συνηθείας καὶ ἑλατικῆς φόλλεις ιη', ἦτοι φόλλεις λγ'. τὰ δὲ λεπτὰ ψηφία ὀφείλεις ἀπαιτεῖν διὰ νομίων χαλκῶν, εἰδ' οὕτως καταλογίζεσθαι τὰ νομία ἐπὶ τῶν δ' μιλλιαρησίων τῷ νομισματι, καὶ εἰσπράττεσθαι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ὁμοίως ἐφ' ἑκάστῳ νομισματι χάριω τῶν παρακολουθημάτων φόλλεις λγ' κατὰ τὴν θείαν καὶ βασιλικὴν πρόσταξιν.

III. Χάριω δὲ πλείονος καταλήψεως τῶν λεγομένων ῥητέον καὶ ταῦτα·
 α'. Εἰσὶ τὰ τελούμενα ἐτησίως παρὰ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς δεινός ταῦτα·

Νόμισμα α', ι, γ'', ιβ'
 β', ι, δ''
 δ', ι, δ'', κδ''
 Καὶ γ'', η''.

Ὅμοι τὰ τελούμενα διὰ μὲν χαράγματος νομίσματα ζ ἦτοι τραχέα ζ, καὶ ὑπὲρ τῶν παρακολουθημάτων αὐτῶν, ὡς ἀπαιτουμένων ἐφ' ἑκάστῳ νομισματι φόλλειω λγ', φόλλεις σλα'. διὰ δὲ λεπτῶν μιλλιαρησίων μιλλιαρησια ια' δέμοιρον, ἦτοι φόλλεις σπ', καὶ ὑπὲρ τῶν παρακολουθημάτων αὐτῶν, ὡς καταλογιζομένων τῶν μιλλιαρησίων ἐπὶ τῶν δ' τῷ νομισματι, καὶ ποσομένων εἰς νομίσματα β', ι, γ'' καὶ ιβ', φόλλεις ρς', δ''. ὁμοῦ διὰ χαράγματος νομίσματα ζ καὶ διὰ λεπτῶν φόλλεις χζ', δ'', γινόμενα ἐπὶ τῶν ιε' τῷ ἐνὶ τραχέω¹⁷ νομισματι, ὡς ἡ ἡμέρα ἔχει, νομίσματα τραχέα λη' παρὰ μιᾶς φόλλειως τὸ ι καὶ δ'', ἦτοι τὰ ὅλα τραχέα νομίσματα μετ'.

β'. Εἰσὶ καὶ τὰ τελούμενα ἐτησίως παρὰ τοῦ δεινός ταῦτα, ἧγουν διὰ μὲν χαράγματος νόμ. α', διὰ δὲ λεπτῶν μιλλ. θ' ἦτοι ὑπὲρ ἐγχρονίων δύο (ἧγουν ιβ' καὶ ιγ' ἰνδ.)
 χαράγματος νομίσματα β', καὶ μιλλ. ιη'.
 ἐπὲρ τῶν β' νομ. τοῦ χαράγματος τραχέα β'
 καὶ ὑπὲρ τῶν παρακολουθημάτων αὐτῶν φόλλεις ες'
 ἦτοι ἐφ' ἑκάστῳ νομισματι φόλλεις λγ'.
 καὶ ὑπὲρ τῶν ιη' μιλλ. : φόλλεις υλβ'
 καὶ χάριω τῶν παρακολουθημάτων αὐτῶν (ὡς καταλογιζομένων τῶν ιη' μιλλ. ἐπὶ τῶν δ' τῷ νομισματι, καὶ ποσομένων εἰς νομ. δ', ι, καὶ ἀπαιτουμένων ἐφ' ἑκάστῳ νομ. φόλλειω λγ') φόλλεις ρμη', ι
 ὁμοῦ τὰ ὑπὲρ τῶν δύο ἐγχρονίων τελεσθῆναι ὀφείλοντα διὰ μὲν χαράγματος νομ. β', διὰ δὲ λεπτῶν φόλλεις χμς', ι
 γινόμενα ἐπὶ τῶν ιβ' τῷ ἐνὶ τραχεῖ νομισματι,
 καθὼς ἡ ἡμέρα ἔχει, τραχέα νδ'
 ἦτοι τὰ ὅλα νομίσματα τραχέα νς'.

¹⁷ Montfaucon: δωδέκατον, licet in versione recte „quarta“ legat. ¹⁸ τραχεῖ?

NOV. XXXV.

Imp. Alexii Comneni

ut si servi in libertatem proclamantes testes prodixerint, contraria testium productio dominis non concedatur sed exceptio tantum, et ut servorum quoque conjugii sacrae benedictiones impertiantur¹.

(A. 1095.)

A.

Περὶ τοῦ μὴ κρατεῖν ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν περὶ τῶν εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωνούντων δούλων, καὶ περὶ τοῦ ἱερολογίας καὶ ἐπὶ τῶν δούλων γίνεσθαι καὶ μὴ ἐν τούτοις ἐλευθερίας τυγχάνειν αὐτούς².

Δύο ταῦτα ἐπὶ τὰς ἀκοὰς τῆς βασιλείας μου ἦλθεν, ἀγνώ-
τατε δέσποτα, ὡς τινες τῶν προσερχομένων τῷ ἀγίῳ μεγάλῳ

¹ Theodulus archiepiscopus Thessalonicensis ad Imp. Alexium retulerat de controversia, quae circa probationes in liberalibus causis admittendas incidisset, et de quaestione, an servorum quoque conjugii benedictio sacerdotalis impertienda esset. Ad haec Imperator, quae de his rebus statuere decreverat, primum *γενικῶ διατάγματι* ad oecumenicum Patriarcham directo, deinde vero etiam rescripto ad Theodulum misso publicari curavit. Utrumque *διάταγμα* etiamnum extat. Prius illud, quo potissimum de servilium nuptiarum benedictione late disseritur, reperitur in Cod. Marc. 173 et App. XI, 30, apud Bals. ad syn. Trull. c. 85 (ed. Rhalli II p. 500) et in Proch. aucto tit. 34, atque editum est a Bonetid. p. 67, Leuncl. post Syn. p. 70 et JGR. I p. 145; idemque laudatur a Bals. ad syn. Carthag. c. 82 (ed. Rhalli III p. 509), in Resp. Petri Chartoph. et Nicetae Mityl. (ed. Rhalli V p. 371 et 443 sq.). — Alterum hactenus ineditum in Cod. Bonon. B, IV, 67 servatum est: id imprimis materiam de *ἀντιπαραστάσει μαρτύρων* dominis adversus servos in libertatem proclamantes non concedenda tractat, quoad servorum conjugia vero ad *διάταγμα* Patriarchae missum ablegat. — Quo anno haec *διατάγματα* edita sint, quodammodo dubium est. Petri Chartophylacis responsa Codd. MSS. anno 587 i. e. 1092 tribuunt, ut proinde *διάταγμα* ad Patriarcham directum, quod a Petro laudatur, ante hunc annum editum esse videatur: alterum vero rescriptum ad Theodulum archiepiscopum secundum Cod. Bononiensem ind. III anno 1095 datum est. Mihi vero non videtur probabile quatuor pluriumve annorum tempus inter hoc et illud intercedere. Igitur aut Petri responsa anno 1092 recentiora sunt, aut ind. III, qua rescriptum ab Imp. Alexio ad Theodulum datum erat, non anni 1095, sed anni 1085 intelligenda erat. Malui tamen interim Codicis Bonon. auctoritatem sequi.

² Ita inscribitur in JGR. Post Syn. sic est: *Ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ νεαρὰ ἐπὶ πρὸς τὸν ἀγιώτατον καὶ οἰκουμηνικὸν πατριάρχην. περὶ τοῦ μὴ κρατεῖν κτλ. Balsamon (quem sequuntur Proch. auctum et Bonetid.): „νεαρὰν τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ τὴν ἐξενεχθεῖσαν χάριν τοῦ μὴ δέχεσθαι ἀντιπαραστάσεις μαρτύρων ὅταν παράγονται μάρτυρες παρὰ τοῦ ἐλευθεροβοῶντος, καὶ χάριν τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐλευθέρους τοὺς ἱερολογουμένους δούλους“.*

τε καὶ θείῳ ναῖ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας³, εἰς ἔλευθερίαν ἀναφωνοῦντες καὶ πρόφασιν τῆς ἔλευθερίας τὸ γένος ποιούμενοι (φασὶ γὰρ ἐξ ἔλευθέρων γεγενῆσθαι γονέων, βουλγάρων τυχὸν ἢ τινων τοιούτων, οὓς εἰς δουλείαν ἢ καθ' ἡμᾶς⁴ παρέλαβε πολιτεία) εἰς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἀφίενται, καπειδὴ⁵ παραστήσονται μάρτυρας ἀδιαβλήτους, εἰς ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν οἱ κύριοι τούτων χωροῦσι, καὶ οὕτως τῶν ἐγκαλούντων⁶ διὰ τέλους παραμένειν τοῖς δικαστηρίοις ἀδυνατούντων ἢ δουλικὴ τύχη πάλιν τούτοις ἐπιφορτίζεται· καὶ ὅτι γαμικαὶ δούλων ὁμιλίας τε καὶ συναρμογαὶ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς γίνονται πολιτεύματι, οὐ μέντοι γε καὶ ἱερολογία ταύταις ἀκολουθεῖ⁷, τῶν κυρίων αὐτῶν εὐλαβουμένων μεθ' ἱερολογίας ἀλήλους συνάπτειν τοὺς δούλους, ἵνα μὴ πρὸς ἔλευθερίαν ἐν τεῦθεν συναλασθῶσι⁸.

α'. Τῆς γοῦν⁹ προσηκούσης ἄμφω τυχεῖν διορθώσεως ἔγνωκε δεῖν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ παρὸν διάταγμα συντετηρημένως ἐξέθετο, δι' οὗ¹⁰ διορίζεται, κατὰ τῶν εἰς ἔλευθερίαν ἀναφωνούντων δούλων ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν μὴ κρατεῖν, μηδὲ χώραν ὅλως ἔχειν αὐτῇ παρ' οἰκότητι πολιτικῇ ἢ ἐκκλησιαστικῇ δικαστηρίῳ, ἀλλὰ τοῖς ἐγκαλοῦσι¹¹ μόνοις¹² τὰς ἀποδείξεις ἐπάγεσθαι· καὶ εἶπον μαρτυριῶν εὐπορήσαιεν οὗτοι νόμοις δεκτῶν καὶ μὴ περιτρεπομένων διαβολαῖς, τῷ τῶν μαρτύρων ὄρκῳ τὴν δίκην λύεσθαι, ἀλλὰ μὴ καὶ ἀντιπαραστάσεις τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἐγχωρεῖσθαι¹³, ἵνα μὴ τὸ πολὺ τῶν ἀντιθέτων¹⁴ ἄνισον βλάβης αἴτιον τοῖς ἐλαχιστοτέροις γενήσεται· ἀλλ' ὡσπερ ἐπὶ τῶν ὁμοτελῶν¹⁵ ἢ τοῦ μακαριστοῦ βασιλέως κυρίου βασιλείου νομοθεσία¹⁶ τοῖς δυνατοῖς κατὰ τῶν πενήτων ἀντιπαραστάσεις οὐκ ἐξεχώρησεν, οὕτω κἀνταῦθα τοῖς κυρίοις κατὰ τῶν δούλων ἀπεσβεσμένον ἔσται τὸ τῆς ἀντιπαραστάσεως ἰσχυρὸν, καὶ μόνη κρατήσῃ παρὰ τούτοις ἢ κατὰ τῶν μαρτύρων διαβολή· τῆς ἀντιπαραστάσεως πάντως μὴ ἀποκλειομένης τοῖς ἐγκαλουμένοις δούλοις, ὅταν τοὺς μάρτυρας κατὰ τῶν ἐν νομῇ ἔλευθερίας ὄντων οἱ πρὸς δουλείαν ἔλκοντες τούτους παράγῳσι.

³ Sc. ejus, qui Thessalonicae erat. Cf. Tafel de Thessalonica p. 107 sqq.

⁴ Leuncl. οὐ παρέλ. ex conjectura, uti videtur. Non opus. ⁵ Al. κάπειδάν.

⁶ Al. ἀνακαλούντων. ⁷ Al. τούτοις ἐπακολουθεῖ. ⁸ Al. συνέλθωσι, al. ἀπολυθῶσι. ⁹ Al. καὶ τῆς. ¹⁰ Al. addunt καί. ¹¹ Al. ἀνακαλοῦσι.

¹² Al. μόνας. Leuncl. addit [κατὰ νόμους]. ¹³ Al. ἐγχωρεῖσθαι. ¹⁴ Al. τῶν ἀντιτιθεμένων μερῶν. ¹⁵ Al. χωριτῶν. ¹⁶ Cf. Coll. III Nov. XXXIX c. 1.

τοῖς γὰρ ἑλαχιστοτέροις καὶ ἀσθενέσιν¹⁷ ἢ παροῦσα διάταξις χαρίζεται τὴν ῥοπήν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν δυνατῶν καὶ μᾶλλον ἰσχυροτέρων ἐκτέθειται.

β'. Προστίθῃσι δὲ καὶ τὰς ἱερολογίας μὴ μόνον παρὰ τοῖς ἑλευθέροις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς δούλοις κρατεῖν· καὶ γάμον μὴ ἄλλως ἔννομόν τε καὶ τῆς χριστιανικῆς καταστάσεως ἄξιον εἶναι τε καὶ νομιζεσθαι, εἰ μὴ καὶ ἱερολογία τοὺς συναπτομένους συνδεῖ. ἄτοπον γὰρ ἂν εἴη, μίᾳ ἐν πᾶσι τῆς χριστιανικῆς κρατούσης πίστεως, καὶ βαπτίσματος ὁμολογουμένου ἑνός, δι' οὗ προσήγμεθα τῷ κυρίῳ, καὶ τῆς αὐτῆς σωτηρίας ἐλπίζομένης πᾶσιν ἡμῖν τοῖς πιστεύουσιν, ὑποτρέχειν ἐνίοις ὑπόνοιαν, ὡς τοῖς δούλοις ἦττον μέτεστι τοῦ καλοῦ· καὶ τοὺς μὲν ἑλευθέρους κατὰ γάμον ἀλλήλοις συνάπτεσθαι θεία συνδουμένους εὐχῇ πρότερον, τοὺς δούλους δὲ τοῦ τοιοῦτου διαπίπτειν καλοῦ καὶ μὴ παραλαμβάνειν θεὸν ἐπ' εὐλογία τῆς συναλεύσεως· ἢ δεδιέναι, ὡς εἰ παραλαμβάνοιτο, ἀδικηθεῖν ἂν περὶ τὴν δεσποτείαν ὁ τούτων κύριος τῆς ἐπ' αὐτοῖς στερισκόμενος δεσποτείας. οὕτω γὰρ, εἰ τοῦτο κρατεῖ, δεδιέναι χεῖρ καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, μὴ δούλοι ξενωθεῖεν τῶν δεσποτειῶν¹⁸· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετάληψιν, μὴ καὶ διὰ ταύτης ἐκεῖνων ἀλλοτριωθεῖεν· κἀντεῦθεν ἐκ τῶν δούλων οἰχθήσεται τὸ μέγα καὶ σεβάσιμον τῆς θείας πίστεως ὄνομα, καὶ οὐ δούλοι μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρωποκτόνου γενήσονται ἀνθρώποι· συγκινδυνεύουσι δὲ καὶ οἱ κύριοι τούτων, φόβῳ τοῦ μὴ διαπεσεῖν ὑπηρεσίας ἀνθρώπων τῆς τοῦ θεοῦ δουλείας¹⁹ ἀποξενοῦν ἑαυτοὺς ἀνεχόμενοι. ἀλλ' οὔτε τοῦτο λόγον ἔχει²⁰ δίκαιον, καὶ τὴν ἱερολογίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐπὶ τῶν δούλων κρατεῖν εὐλογον καὶ χριστιανικῆς ἐπάξιον καταστάσεως. ἀλλὰ²¹ γὰρ ἐν ἀνθρώποις εἶδεν ἢ τύχη δεσποτείαν καὶ δουλείαν²² διάφορα, καὶ ἅπερ ἢ κατ' ἡμᾶς πολιτεία παρέλαβε, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων χρεῶν κρατεῖν· εἷς δὲ κύριος πάντων, μία πίστις, ἐν βάπτισμα, καὶ δούλου καὶ δεσπότου²³ ὅσαγε κατὰ πίστιν διαφορὰν²⁴ οὐ γινώσκομεν, ὅτι καὶ πάντες ἐπίσης δούλοι ἔσμεν τῷ ἐκ δουλείας λυτρωσαμένῳ²⁵ ἡμᾶς τῷ ἐξ αὐτοῦ κενωθέντι²⁶ θεῷ καὶ ζωοποιῷ αἵματι.

¹⁷ Αἱ ἀσθενέσι. ¹⁸ Αἱ τῶν δεσποτῶν. ¹⁹ Αἱ δόξης. ²⁰ Αἱ λογισμὸν ἔχει τινὰ δίκαιον. ²¹ Αἱ ἄλλα. ²² Αἱ δεσπότου καὶ δούλου sive δεσποτῶν καὶ δούλων, αἱ δεσποτείας καὶ δουλείας. ²³ Αἱ δουλείας καὶ δεσποτείας. ²⁴ Αἱ διάφορα, αἱ διαφέροντα. ²⁵ Αἱ τῷ — λυτρώσαντι, αἱ τοῦ — λυτρωσαμένου. ²⁶ In aliis deest.

Καὶ ἔπει ταῦτα καλῶς οὕτως²⁷ καὶ λυσιτελῶς διατέτακται, δεῖ τὴν μεγάλην ἀγιωσύνην σου δῆλα ταῦτα θέσθαι ἀπανταχοῦ τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν, ὡς ἂν οἱ ἐν αὐταῖς προσετιῶτες οὕτω τε τὰ περὶ τῶν ἐλευθεριῶν δοκιμάζωσιν, ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν κατὰ τῶν δούλων τοῖς δεσπόταις μὴ συγχωροῦντες· καὶ πᾶσι θῶνται καταφανές ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐνορίαις, ὡς οἱ μὴ μεθ' ἱερολογίας²⁸ ἀλλήλοις συνάπτοντες τοὺς δοῦλους οὐχὶ θεοφιλῆ γάμον συνιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκπορνεύουσαν μῖξιν κρατύνουσιν· οὓς γὰρ μὴ συνάπτει θεὸς δι' ἱερολογίας παραλαμβάνομενος, οὗτοι πάντως εἰς ἁμαρτίαν ἀλλήλοις συνέρχονται. καὶ εἴ που προσαγγελθεῖη τοῦτο παρ' οἰουδήτινος οὕτως τὸ ἀπὸ τοῦδε γινόμενον, ἴστωσαν οἱ δεσπότες, ὡς οὐ μόνον θείῳ μηνύματι²⁹ καταστήσονται ἐνοχοί, ἀλλὰ καὶ τῶν δούλων ἀλλοτριωθήσονται εἰς ἐλευθερίαν ἀρπαζομένων. ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς κατὰ νόμον θεοῦ συνάπτειν ἀλλήλοις τοὺς δούλους καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς δεσποτείαν ἔχειν ἀλώβητον³⁰, εἰ μὴ τοῦτο ποιοῦσιν, ἑαυτοῖς δικαίως πάντως τὴν τῆς δεσποτείας ἐπάγουσιν³¹ ἔκπτωσιν. τὸ δὲ παρὸν διάταγμα οὐ μόνον ὀφείλει ἐν ταῖς ἀπανταχοῦ τῶν ἐκκλησιῶν διαγγελθῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις καταστρωθῆναι· γενέσθαι δὲ διαδόσιμον καὶ εἰς τοὺς τῶν ἐπαρχιωτικῶν προσετιῶτας ἀρχῶν, ὡς ἂν εἶδῃσιν ἔχουσιν ἅπαντες τῶν καλῶς παρὰ τῆς βασιλείας μου ὀρισθέντων. ἔπειδὴ δὲ καὶ γάμοι ἐφθασαν ἤδη γενέσθαι ἐπὶ προσώποις δουλικῆν ἔχουσι³² τύχην, καὶ οἱ γάμοι κατὰ τὴν ἔως τοῦ νῦν κρατοῦσαν παράλογον συνήθειαν προβεβήκασι, δεῖ καὶ ἐπὶ τούτων³³ τὴν ἱερολογίαν γενέσθαι, ἵνα διὰ ταύτης, καὶ ὄψὲ γένηται, τὸ σεβάσιμον ἔχουσι, τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων παρατηρήσεων καὶ ἐπὶ τῶν τοιοῦτων γάμων κρατεῖν ὀφειλουσῶν.

B.

Νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὸν μάρτιον μῆνα τῆς γ' ἰνδ. τοῦ 574' ἔτους ἐξ ὑπομνήσεως θεοδούλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονίκης, περὶ τοῦ μὴ δίδοσθαι ἀντιπαραστάσιν μαρτύρων παρὰ τῶν κυρίων τῶν δούλων τῶν ἀναφωρῶντων εἰς ἐλευθερίαν ἀλλὰ μόνην διαβολὴν, καὶ περὶ

²⁷ Αἱ. τούτοις. ²⁸ Αἱ. ἱερουργίας. ²⁹ Αἱ. μηνύματα. ³⁰ Αἱ. ἀδιαλώβ. ³¹ Αἱ. τοῦ δεσπότου ἐπαγάγουσιν. ³² Αἱ. προσώπων — ἐχόντων. ³³ Αἱ. τούτοις.

τοῦ ἀνάγκην εἶναι τοῖς δεσπόταις τῶν δούλων ἱερολογεῖν αὐτοὺς καὶ μὴ ἀνέχεσθαι πορνεύειν τούτους πρὸς ἀλλήλους εἰ μὴ βούλονται στερεῖσθαι τῆς ἐπ' αὐτοῖς δεσποτείας καὶ ἐλευθεροῦσθαι τοὺς δούλους, φέρουσα τὸν μῆνα ὑποσημασμένον διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως.

α'. Ἀγνέχθη τῇ βασιλείᾳ μου παρά σου, ἱερώτατε, ὡς ἀμφιβολία τις ἀνακύπτει παρά τῇ ἐκκλησίᾳ σου ἐκ προσελεύσεώς τινων εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωνούντων. λέγουσι γὰρ ἀποπατέρων γεγενῆσθαι βουλγάρων, λιμοῦ δὲ πρὸ χρόνων κατασχόντος εὐώνως αὐτοὺς ὑπὸ τῶν γονέων διαπεπράσθαι. κἀντεῦθεν οἱ τούτων κύριοι μὴ συνομολογοῦντες εἶναι τούτους βουλγάρους τὰς ἀποδείξεις ἐκείνοις ἐπιφορτίζουσι. καὶ οἱ μὲν τὸ γένος ἀποδεικνύουσι διὰ παραστάσεως μαρτύρων, οἱ δὲ τούτους εἰς δουλείαν κατέχοντες ἀντιπαραστάσεις κατὰ τῶν μαρτύρων λαμβάνουσιν, ἐθέλοντες ἀτονεῖν τοὺς προσερχομένους τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πρὸς δευτέραν χωροῦσι²⁴ μαρτυρίαν, καὶ τούτου ἐπὶ δουλείαν αὐθις οἱ ἐγκαλοῦντες καθέλκονται. καὶ ἐξήτησας οἰκονομίην τινα δικαίαν παρά τῆς βασιλείας μου γενέσθαι, ὡς ἐντεῦθεν τῶν προσερχομένων τῇ ἐκκλησίᾳ ἀσθενούντων τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἀντιμάχεσθαι διὰ τὸ ἐκ τῆς ἀντιπαραστατικῆς μαρτυρίας ἐμποδίζεσθαι. καὶ σὺ μὲν ἀνήνεγκας ταῦτα. ἡ δὲ βασιλεία μου τὰ τῆς ὑποθέσεως δοκιμάσασα διορίζεται, πάντας τοὺς προσερχομένους σοὶ καὶ εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωνούντας παραδέχεσθαι, καὶ δικάζειν μετὰ τῶν κυρίων αὐτῶν καὶ τὰς ἀποδείξεις τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἐπιφορτίζεσθαι· καὶ εἶγε οὗτοι μαρτύρων εὐπορήσαιεν τοῖς νόμοις δεκτῶν καὶ μὴ διαβολῇ περιτρεπομένων, τῷ ὄρκῳ τῶν μαρτύρων ἀπανχερίζεσθαι τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ μὴ ἀντιπαραστάσεις τοῖς κυρίοις αὐτῶν κατὰ τῶν μαρτύρων ἐκχωρεῖσθαι. πολλὰ γὰρ ἂν ἐκ τοῦ ῥάστου ἀδικηθεῖεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσερχόμενοι καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἀναβοῶντες, τῶν κυρίων αὐτῶν δυνατῶς ἐχόντων πλείονας μάρτυρας ἐφευρίσκειν καὶ εἰς δουλείαν καθέλκειν αὐτούς. ἀλλ' εἶπερ ἔχοιεν λέγειν κατὰ τῶν μαρτύρων οἱ τῶν ἐγκαλοῦντων δεσπόται, χωρεῖτωσαν καὶ τούτους διαβαλλέτωσαν εἶγε δύνανται, κἀντεῦθεν νικάτωσαν· ἀδιαβλήτων δὲ τῶν μαρτύρων εὐρισκομένων, ἡ νικῶσα πάντως τοῖς ἐγκαλοῦσι δοθήσεται μετὰ τὸν ὄρκον τῶν μαρτύρων, καὶ ἐλεύθεροι οὗτοι ἔσονται

²⁴ Cod. Bonon. videbatur habere ποιεῖσι.

ταί τε καὶ κληθήσονται τὴν γὰρ ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν τέλεον ἢ βασιλεία μου ἐνταῦθα περιαιρεῖ. εἰ γὰρ τοῖς δυνατοῖς κατὰ τῶν πενήτων ἀντιπαραστατικὴ οὐ δίδεται μαρτυρία καὶ τοῦτο κρατεῖ ἐπὶ χωριτῶν, πολλῶ μᾶλλον εἰκὸς τοῦτο κἀνταῦθα κρατεῖν, ὅσῳ καὶ πλεον τὸ πρὸς ὑπόπτωσιν τῶν δούλων πρὸς τοὺς δεσπότης εὐρίσκεται. καὶ τοῦτο εἰδὼς, ἱερώτατε, οὕτως ποιεῖ τὰς ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν προσερχομένων σοὶ καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἀναβοῶντων, τῷ παρόντι ἀκολουθῶν ὀρισμῶ τάξιν ἔχοντι νομικοῦ διατάγματος. ἀλλὰ καὶ εἴδησιν τοῦτου ταῖς ὑπὸ σε ἐναγεστώταις παράσχε ἐκκλησίαις, ὡς ἂν καὶ οἱ ἐν αὐταῖς προεσιῶτες ἀρχιερεῖς οὕτως τὰς περὶ τῶν εἰς ἐλευθερίαν ἀναβοῶντων δίκας τὸ ἀπὸ τοῦδε λύωσιν. εἰ δέ τινες πολλάκις εἰς δουλείαν³⁵ τινὰς ἔλκουσιν ἐν νομῇ καθεστῶτας ἐλευθερίας, καὶ οἱ ἐγκαλοῦντες εὐποροῦσι μαρτύρων, ἢ ἀντιπαραστατικὴ μαρτυρία τοῖς εἰς δουλείαν ἔλκομένοις οὐκ ἀποκλεισθήσεται, ἀλλ' ἀκεραία τούτοις συντηρηθήσεται. ὑπὲρ γὰρ τῶν ἀσθενεστέρων καὶ ταπεινότερων τὴν τύχην ἢ ἀντιπαράστασις ἐξεκλείσθη, ἀλλ' οὐχὶ τὸναντίον ὑπὲρ τῶν κυρίων αὐτῶν ἐξετέθη. καὶ δεῖ γινώσκειν, ἔνθα μὲν τις ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν ἀναβοᾷ, ἢ ἀντιπαράστασις τῷ κυρίῳ τούτου οὐ συγχωρηθήσεται· ὅτε δέ τις ἐξ ἐλευθερίας εἰς δουλείαν ἔλκεται καὶ τὴν ἐπίβασιν τῆς ἐναγωγῆς διὰ μαρτύρων κρατύνει ὁ ἐγκαλῶν, τηρικᾶντα μετὰ τῆς τῶν μαρτύρων διαβολῆς καὶ ἢ ἀντιπαράστασις ἐκχωρηθήσεται.

β'. Προσέθου τῇ ὑπομνήσει σου καὶ τότε, ὡς τινες τοὺς ἰδίους δούλους ἀλλήλοις κατὰ γάμον συνάπτοντες οὐ μεθ' ἱερολογίας τοῦτο ποιῶσι, ἵνα μὴ τῆς ἐπ' αὐτοῖς διαπέσωσι δεσποτείας ὡς τῆς ἱερολογίας τάχα τοῖς ἐλευθέροις προσηκούσης· καὶ ἐζήτησας κἀνταῦθα ὀρισμὸν τινὰ τοῦ ἡμετέρου δέξασθαι κράτους. καὶ ἴσθι, ὡς ἡ τοιαύτη τῶν ἀνθρώπων ὑπόνοια πολλῶ τῷ μέσῳ τοῦ καλοῦ καὶ καθήκοντος ἀποτρέχει, καὶ ὅλως κρατεῖν παρὰ χριστιανοῖς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν οὐ χρή. εἰ γὰρ δούλων καὶ δεσποτῶν διαφορὰν οὐκ οἶδε τὸ ἅγιον βάπτισμα, εἰ τῶν αὐτῶν ἀχράντων μεταλαμβάνουσι μυστηρίων κἂν ταῖς τύχαις μερίζωνται, εἰ μίαν πίστιν παραλαμβάνουσι κἂν τῆς τύχης³⁶ φέρωσι τὴν ἐξαλλαγὴν, τίς ὅλως ἐπὶ τῆς κατὰ γάμον συναρμογῆς δεδίδεται τὴν μεθ' ἱερολογίας συνέλευσιν, καὶ ὑπονοεῖ³⁷ τῆς ἐπὶ τοῖς δούλοις δεσποτείας ἀπαλλοτριώσιν ἔσεσθαι

³⁵ Id. δουλείας.³⁶ Id. τὴν τύχην.³⁷ Id. δεδίδει — ὑπονοεῖν.

Θεοῦ ἐπ' εὐλογία τῶν συναπτομένων παραλαμβανομένου; ἀλλ οὔτε τοῦτο δεκτὸν ἢ παρὰ χριστιανοῖς ὄλως εὐλογον. καὶ διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία μου ζήλω κινήθεισα θεῶν διάταγμα ἐξέθετο γενικὸν καὶ ἐπὶ τὴν μεγάλην τοῦτο ἐκκλησίαν κατέπεμψεν, ὡς ἂν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ παρὰ δούλοις ἢ ἱερολογία κρατῆ, καὶ ὁ μὲν γάμος ἔχη ἐντεῦθεν τὸ σεμνὸν τε καὶ τίμιον, οἱ δὲ δούλοι τοῖς δεσπόταις δουλεύουσι ὡς καὶ πρότερον, μηδὲν ἐκ τῆς ἱερολογίας περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἐμποδιζόμενοι. εἰ δὲ τινες μη τοῦτο παραφυλάξαιεν, ἐκπίπτωσι τότε τῆς ἐπ' αὐτοῖς δεσποτείας, τῶν δούλων εἰς ἐλευθερίαν ἀρπαζομένων. καὶ τοῦτο εἰδὼς διαλαλιὰν ἐκθου εἰς πάσας τὰς ὑπὸ σε ἐνορίας, ὡς ἂν μεθ' ἱερολογίας πάντες τοὺς δούλους ἀλλήλοις συνάπτωσι καὶ μὴ γάμον τολμῶσι ποιεῖν ἀνίσχον. ἐπεὶ δὲ καὶ γάμοι ἤδη ἐφθασαν γενέσθαι ἐπὶ προσώποις δουλικὴν ἔλκουσι τύχην καὶ οἱ γάμοι κατὰ τὴν ἔως τοῦ νῦν κρατοῦσαν παράλογον συνήθειαν προβεβήκασι, δεῖ καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν ἱερολογίαν γενέσθαι, ἵνα διὰ ταύτης, κἂν ὀψὲ γένηται, τὸ σεβάσμιον ἔχωσι, τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων παρατηρήσεων καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων γάμων κρατεῖν ὀφειλουσῶν.

Ἀπελύθη μὲν μαρτίῳ ἰνδ. γ' ἀπὸ τῆς Θεοφυλάκτου πόλεως. ἡ δὲ ἐπιγραφὴ βασιλικὴ εἰς τὸν ἱερώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

NOV. XXXVI.

Imp. Alexii Comneni
aurea bulla Pisanis concessa¹. (A. 1112.)

NOV. XXXVII.

Imp. Alexii Comneni 1097: 107
de jure patriarchae circa monasteria¹. (A. 1082 vel 1097 vel 1112.)

Ἐπεὶ δὲ χάριν τῶν προσενέξεων καὶ ἐτέρων ἐκκλησιαστικῶν δικαίων ἀπελύθη πρόσταξις τοῦ ἀοιδίμου βασι-

¹ Verbotenus inserta reperitur aureae bullae Isaacii Angeli (Nov. XCII infra).

² Haec praestat Balh. (?) ad c. 19 syn. septimae (ed. Rhalli II p. 634): inde ediderunt Boneld. p. 71, Leancel. in JGR. I p. 140.

λέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, ἐπὶ ὑπομνήσει τινων ἐκκλησιαστικῶν διακόνων ἀναδεξαμένων τῷ τότε τὴν φροντίδα τῶν πατριαρχικῶν μοναστηρίων ἀπὸ² τῆς πατριαρχικῆς μεγαλειότητος, μηνολόγημα φέρουσα τὸν δεκέμβριον μῆνα τῆς ε' Ἰνδ., ὑφείλεις εἰδέναι καὶ ταύτην, τὰδε κατὰ ῥῆμα³ διαλαμβάνουσαν·

Τὴν ἐπιτήρησιν καὶ διόρθωσιν τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων ἀναμφίβολον ἔχειν τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ἀγιώτατον πατριάρχην ἐπὶ τοῖς ἐλευθέροις μοναστηρίοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπιδοθεῖσι καὶ ἐπὶ τοῖς δωρηθεῖσι καὶ ἐπὶ τοῖς κατ' ἐφορείαν ἢ οἰκονομίαν δοθεῖσι· δίκαιον γὰρ κέκτηται εἰσερχεσθαι καὶ ἀναψηλαφᾶν τὰ ψυχικὰ σφάλματα καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ εἰς τὰ τοῦ δημοσίου μοναστήρια, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ πάντα, κἄν τε πατριαρχικὰ ὡς κἄν τε βασιλικὰ καὶ αὐτοδέσποτα. καὶ εἰς μὲν τὰ οἰκεῖα, ἃ οὐκ ἐξέδοντο οἱ πρόφην πατριάρχαι εἰς ἐπιδόσεις, ἀκλύτως ὅταν βούληται εἰσελεύσεται, εἴτε αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ εἴτε διὰ προτροπῆς αὐτοῦ ὃν ἂν οὗτος ἔπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιλέξεται καὶ διακρίνη εἶναι ἄξιον τοῦ ἐρευνᾶν ταῦτα. εἰς δὲ τὰ ἐλευθέρα καὶ αὐτεξούσια μοναστήρια, ὅταν τις προσέλθῃ καὶ εἴπῃ τῷ ἀγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ πατριάρχῃ γινόμενον σφάλμα εἰς μοναστήριον, ἢ καὶ ἄλλως ἀπὸ φήμης τινῶν ἢ καὶ ἐνὸς ἀκούσῃ, τότε εἰσελεύσεται ὡς εἴρηται καὶ ἐρευνήσει τὰ ψυχικὰ σφάλματα, κἄν μὴ ὁ εἰπὼν βούληται ὑπεισελθεῖν ἀγῶνα ἀποδείξεως. ὁ γὰρ χριστιανὸς ἄνθρωπος χρέος ἔχει, ὅταν τι ἀκούσῃ γενόμενον ἐναντίον, λέγειν τοῦτο τῷ κοινῷ πνευματικῷ πατρὶ καὶ ἀρχιερεῖ· ἴσως δὲ οὐ μὴ βούλεται ὑπεισελθεῖν τὸν ἀγῶνα τοῦτον· καὶ τὸ καταλιμπάνεσθαι διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τὰ ψυχικὰ σφάλματα ἀνεπιτήρητα καὶ ἀδιόρθωτα, ἐστὶ τοῦτο πάντῃ ἀτοπον, μηδενὸς ἐγγράφου οἰουδήτινος βασιλικοῦ ἢ πατριαρχικοῦ κωλύοντος εἰς τοῦτο. πλὴν τὰ μοναστήρια ὀφείλουσι διατηρεῖσθαι ἀκαινοτόμητα ἐν ταῖς ἐρευναῖς τῶν ἀποστελλομένων, μηδεμιᾶς ἐντεῦθεν διδομένης δαπάνης· τότε γὰρ καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων εὐκόλως σὺν θεῷ γενήσεται. ἐπὶ δέ γε τοῖς κατ' ἐπίδοσιν δοθεῖσι μοναστηρίοις καὶ κατ' ἐφορείαν ἢ οἰκονομίαν ἢ παντελῆ⁴ ἐλευθερίαν⁵ οὐ μόνον τὰ ἄλλα

² Leuncl. δικάϊφ τῆς πατρ. ³ Imo sequentia πρόσταξις illam in brevius contractionem praestant; rectius itaque Balsamon dixisset: οὕτω θανάμως ἔχουσαν.

⁴ Al. παντελῶς. ⁵ Leuncl. in marg. ἐλευθέρους.

ψυχικά σφάλματα ἐπιζητήσει, ἀλλὰ καὶ εἰ καταλύθησαν ἢ καταλύονται μερικῶς ἢ καθόλου παρὰ τῶν λαβόντων ταῦτα. καὶ εἰ εὐρήσει τινὰς μειώσεις ἐν αὐτοῖς γινομένας, καταναγκάσει τοὺς ταῦτα κατέχοντας ἀποκαθιστᾶν ταῦτα, καθὼς παρέλαβον καὶ κατὰ τὴν εὐπορίαν τοῦ μοναστηρίου· πλὴν ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι πρὸς τὴν κατάστασιν, καὶ ἦν ταῦτα παρέλαβον. τὰ δὲ γε βελτιωθέντα καὶ ἐπαυξηθέντα καλῶς ἔχοντα οὐκ ἐλαττωθήσονται, ἀλλὰ μενοῦσιν ὡς ἔχουσιν. οἱ δὲ κατ' ἐφορείαν καιρικὴν καὶ ἐτέραν οἰκονομίαν ἐκδοθέντα κατέχοντες καὶ καταλυμηνάμενοι ταῦτα, εἰ μὴ βούλονται ἀποκαθιστᾶν ταῦτα εἰς ὃ παρέλαβον σχῆμα, ἵνα ἀφαιρῶνται, μὴ ὠφελούμενοι ἀφ' ὧν ἔχουσιν ἐγγράφων, προθεσμίας διδομένης αὐτοῖς ἀρμοζούσης· μεταξὺ δὲ τῆς προθεσμίας, ὀφειλοῦσης* ἐπιτηρεῖσθαι, φροντίσουσιν ἔργοις αὐτοῖς περὶ τῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν καταστάσεως, ὡς δεδῆλωται· τότε γὰρ καὶ ἡ προθεσμία φυλαχθήσεται. αἱ δὲ ἀποταγαί, ἐπεὶ παρὰ κανόνας δίδονται καὶ λαμβάνονται, σχολάσουσι παντελῶς ἀπὸ τοῦ νῦν. καὶ ὁ εὐρισκόμενος λαμβάνων ἢ καὶ διδοὺς, εἰ μὲν ἔστιν ἡγούμενος, ἵνα ἐκδιωχῆται ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας· εἰ δὲ χαριστικάριος, ἐκδιωχθήσεται ἀπὸ τῆς μονῆς. αἱ δὲ ἀπὸ τῶν προσερχομένων εἰς ἀπόκαρσιν γινόμεναι ἔκουσίως κατὰ γνώμην τῶν προσφερόντων προσενέξεις, προσδεχθήσονται καὶ ἀπογραφῆσονται ἐν τῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς, εἰδήσεως διδομένης περὶ τῶν προσφερομένων καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχει, κἄν οἱ τὰ μοναστήρια ἔχοντες ὑπομνήματα χέκτηνται περὶ τοῦ λαμβάνειν ἀποταγὰς καὶ προσενέξεις καὶ ἀποκερδαίνειν ταύτας· τοῦτο γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ὀφείλει σχολάσαι καὶ γίνεσθαι καθὼς ἄνωθεν εἴρηται. ἀλλὰ καὶ αἱ σωζόμεναι προσενέξεις οὐκ ὀφείλουσιν ἐκποιηθῆναι τῇ ἀφορμῇ τῶν ὑπομνημάτων. ἡ μέντοι φροντίς οὐ μόνον τῶν ψυχῶν τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν κοσμικῶν, τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχει ἐπίκειται· καὶ ὅταν θεάσῃται τινα τῶν κοσμικῶν διψῶντα τὴν οἰκείαν σωτηρίαν, πῶς ἐνδέχεται ἵνα κωλύται τοῦ τάσσειν ἐν τῇ μονῇ ἐπὶ ψυχικῇ σωτηρίᾳ τοῦ προσερχομένου; ἔξει γὰρ ἀκώλυτον ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης τὸ τάσσειν¹, ἥπερ οἱ χαριστικάριοι, κἄν ὑπομνήματα ἔχωσι. πλὴν εἰ κελεύει ὁ ἀγιωτάτος μου δεσπότης λαμβάνειν χρεῖαν ἀδελφάτου τινὰ κοσμικὸν ὄντα ἢ καὶ μοναχὸν ἀπὸ ἐτέρου μοναστηρίου διαφέροντος αὐτῷ, ἵνα μὴ δίδωσι κοσμικῷ ἢ μοναχῷ ἔξωμονίτατον, ὡς ἂν μὴ ἐπιβαρύνηται

* Ἄ. ὀφείλουσιν ἐπιτ. εἰ φροντ.

¹ Leuncl. addit [μᾶλλον].

ἡ μονὴ ἀπὸ τοῦ ἀδελφάτου· εἰ γὰρ ἐπιβαρύνηται, λείψει πάντως καὶ τὸ ἔσωμονίτατον⁶, καὶ γίνεται ἀντὶ μισθοῦ κρίμα. εἰ δ' ἴσως προσέρχεται τις τῶν λαϊκῶν ἀδύνατος πάντη καὶ πένθη τῷ ἀγνωτάτῳ μου δεσπότῃ, ἢ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων τῶν ἀπολεσάντων τοὺς θρόνους αὐτῶν καὶ θεομένων, καὶ θελήσει τοποῦν αὐτὸν λαμβάνειν χρεῖαν ἀπὸ τινος τῶν εὐπορωτέρων μοναστηρίων, ποιήσει τοῦτο καλῶς μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς μονῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τασσομένων ὄντος. προτιμότεροι γὰρ ὀφείλουσιν εἶναι· οἱ ἔσωμονίται τῶν ἄλλων ἀπάντων εἰς τὸ λαμβάνειν τὰς χρεῖας αὐτῶν.

NOV. XXXVIII.

Imp. Alexii Comneni,

ut ei qui a sententia ad tribunal imperatoris provocat, XXX dierum spatium concedatur¹. (A. 1084 vel 1099 vel 1114.)

Τοῦ κουροπαλάτου νικήτα² καὶ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης τοῦ σκληροῦ ὑπομνήσαντος κατεπέμφθη ἡ παροῦσα λύσις παρὰ τοῦ Θεοσιέπτου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ.

~~Ἀφρόν~~ σοι ζῆλον προσημαρτυρεῖ ἡ ὑπόμνησίς σου, καὶ τὸ ἐπὶ τὰς τῶν κρινομένων κακίας ἀναστελέσθαι δίκαιον, ἵνα μὴ οἱ ἀντικρινόμενοι τούτοις ἀπὸ τῆς ἐκεῖνων κακοτροπίας συντρέβωνται. διὸ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, τῷ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ἐκκαλουμένῳ εἰς τὸ κράτος αὐτῆς ἑξ ἡμερῶν δίδοσθαι προθεσμίαν, καὶ ἐντὸς τούτων ἀντιεπιφωνήσεις³ ἐγγράφους γί-

⁶ Al. τοῖς ἔσωμονίταις.

¹ Extat in Cod. Paris. 1263, 1358 et 1359; Laur. LXXX, 6; Vind. jurid. gr. 3; Marc. 173; Helmstadiensis; Palat. 371. Edita est in Leucl. JGR. II p. 185. Laudatur in Ecloga lib. I - X Basil. lib. IX tit. 1: „γέγονε δὲ καὶ νεαρὰ τοῦ δουδίου βασιλέως κροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ θεσιζουσα, διὰ τὸ ἀναρτῆσαι τὸν ἐκβασμὸν ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν μετὰ τὴν ἀπόφασιν ἐπιζητήσει Ἐκκλητον, εἰτα ἐρησυχάσει ὡς ἀνύσας διερ ἡβούλετο, μὴ καταλιμπάνεσθαι τοῦτον ἀνερόκλητον, ἀλλὰ διὰ τρεῖς κτλ.“ ² Laur. LXXX, 6: Νικολάου. — In Vind. 3 inscriptio est: περὶ τῶν ἐκκαλουμένων κατὰ ἀποφάσεως δικαστικῆς. In Paris. 1263, 1358 et 1359: περὶ τῆς ἐκλήτου νεαρὰ λύσις τοῦ [μικρορωτάτου] κομνηνοῦ κροῦ ἀλεξίου. ³ Νεὴν ἀνεκπιφ.

νεσθαι τρεῖς διὰ ἀποστολῆς κόμητος παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων πεμπομένου· καὶ εἶπερ ἐντὸς τῆς τοιαύτης προθεσμίας βουληθεῖ⁴ εἰς τὸ τῆς βασιλείας μου παραστήσῃ βῆμα, καὶ ἀντικριθῆναι τῷ παρὰ σοῦ δικαιωθέντι ὁ ἐκαλεσάμενος, τῆνικαῦτα διάγνωσιν σοι τῆς κακοτροπίας τοῦ ἐκαλεσαμένου παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων δίδουσαι, ὡς ἂν ἔκτοτε ἀκωλύτως τὸ πρῶγμα μετᾶγει⁵ πρὸς τὸν δικαιωθέντα, τῆς ἀμφιβολίας δι' ἄλης τῆς διετίας ὀφειλούσης ζητεῖσθαι καὶ λύεσθαι. ἢ αὐτὴ δὲ παρατήρησις κρατήσῃ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δικαστῶν, ὧν ἡ διάγνωσις κατ' ἔκκλητον εἰς τὸ τῆς βασιλείας μου βῆμα μέλλει εἰσάγεσθαι. εἰ δὲ δικαστῆς δικαστοῦ ἑτέρου ἀναζητεῖν ἐπιτραπείη ἀπόφασιν διὰ λύσεως, κἀνταῦθα ὁ δεύτερος τῆς ὑποθέσεως διαιτητῆς τὰς ἐπιφωνήσεις ποιήσεται ἐντὸς τοῦ ὁρισθέντος καιροῦ, καὶ τούτων διακενῆς παρερχομένων, διάγνωσις τῆς τοῦ ἐκαλεσαμένου περιεργείας τῷ προτέρῳ δοθήσεται δικαστῆ δι' αὐτοῦ, καὶ παρ' ἐκείνῳ ἢ μετένεξις τοῦ πράγματος ἐφ' ἣ ἢ δίκη γενήσεται· τῆς ἐπὶ τῇ ἐκκλήτῳ διετίας μενούσης ἀπαφεργηθήσεται. τὸ δὲ παρὸν ὑπομνηστικὸν σου καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πάντα καταπεμφθήσεται δικαστήρια, ὡς ἂν εἴδησις πᾶσι γένηται τοῖς δικασταῖς τῶν παρὰ τῆς βασιλείας μου ὁρισθέντων. τῷ δὲ μηνὶ Ἰανουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος ζ' διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἐρυσθῶν, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς.

NOV. XXXIX.

Imp. Alexii Comneni

ne minores XXV annis officia vel dignitates accipiant¹.

(A. 1092 vel 1107.)

Χάριν τῶν λαμβανόντων ὀφφίγια ἢ ἀξιώματα ἀτελῶν κατέστρωται εἰς τὸ δημοσιακὸν σέκρετον πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ· γίνωσκε καὶ τοῦτο ἔχον οὕτω κατὰ ῥῆμα·

Πολλοὶ προσαγγειλλαντες ὀφέλειαν τοῦ δημοσίου τινὰ ἴ αἰτούμενοι κατὰ φιλοτιμίαν λαβεῖν ἢ ἀνταλλάξαι ἢ πωλῆσαι

¹ Lege μὴ βουληθεῖα, coll. infra διακενῆς. Recte.

⁵ Leuncl. in marg. μετᾶ- γεως.

¹ Exhibit Bals. ad Phot. I, 28 ed. Rhalli I p. 67, unde ediderunt Boncl. p. 36, Leuncl. post Syn. p. 50 et JCR. II p. 185.

ἀξίωμα οἰονδήποτε ἢ ὀφρῆκιον, μεταβιβάζουσι ταῦτα εἰς παῖδας μικροῦς. ἵνα οὖν μὴ τοῦτο γίνηται μηδὲ δοκιῶσι φρενακίζειν ἢ ἀπαταῖν οἱ τοιοῦτοι, διορίζεται ἡ βασιλεία μου, ἵνα ὅς ἂν λάβῃ ἀξίωμα ἢ ὀφρῆκιον, εἴτε διὰ προσαγγελίαν εἴτε δι' εὐνοίαν τινα εἴτε κατὰ ἐναλλαγὴν εἴτε δωρεὰν καὶ φιλοτιμίαν τῆς βασιλείας μου ἢ ψυχικὸν αὐτῆς, μὴ δέχεσθαι² πρόσωπον τιμώμενον³ ἕλαττον τῶν εἴκοσι χρόνων· ἀλλὰ πάντες οἱ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας ἢ ἀξίωμα ἢ ὀφρῆκιον λαμβάνοντες ἔστωσαν μείζους τῶν κ' χρόνων. ὅτε δὲ ἡ βασιλεία μου οὐ διὰ τοιαύτην αἰτίαν ἀλλὰ ἀμέσως τιμῆσιν τινὰ ἢ δωρησῆται ὀφρῆκιόν τι, κἂν ἐλάττων ἢ τῶν κ' χρόνων ὁ τιμώμενος, καταστρωνητέσθω οὕτως⁴ ἀναμφιβόλως. καταστρωθήτω οὖν τὸ παρὸν πιττάκιον ἐν τοῖς τῶν ὑφ' ἡμᾶς σεχερέτων χαρτίοις εἰς δῆλωσιν τῆς προστάξεως⁵ καὶ οἰκονομίας τῆς βασιλείας μου, ὡς ἂν οὕτως ἐνεργῆται ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν. ὀφείλει δὲ προσκεῖσθαι⁶ εἰς τὸ πιττάκιον τοῦ ἀμέσως τιμωμένου τὸ „καταστρωθήτω μὴ κωλυόμενον⁷ ἀπὸ τῆς γεγονυίας προστάξεως παρὰ τῆς βασιλείας μου περὶ τῶν τιμωμένων ἐλαττόνων τῶν κ' ἐτῶν“· καὶ ἔστω γνώρισμα τοῦτο τῶν ἀμέσως ὡς εἴρηται τιμωμένων ὡς ἐν εἰδήσει τούτου γενομένης⁸ τῆς βασιλείας μου. τό⁹· μηνὶ ἰανουαρίῳ ἰνδ. ιε'¹⁰ διὰ τοῦ βασιλέως.

NOV. XL.

Imp. Alexii Comneni

de nuptiis amitae et neptis cum patruo et nepote¹.

(A. 1092 vel 1107.)

Πρόσταγμα γάρ ἐστι τοῦ αὐοιδίμου βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ ἐξενεχθὲν ἐπὶ ὑπομνήσει τοῦ πρωτο-

² Forte δέχεται. ³ Al. τὸ τιμώμενον. Quod si probaveris, superius pro ὅς ἂν (vel ὅστις, ut habent alii) legendum erit ὁ ἂν. ⁴ Leucl. conj. οὔτως.

⁵ Alii (hic et paulo post): προτάξεως. ⁶ Al. προκεῖσθαι. ⁷ Al. κωλυόμενου. ⁸ Al. γενομένου, al. γινόμενης. ⁹ Al. τῶν. ¹⁰ Al. ἐπισημείσεως· ε'.

¹ Refertur a Bals. ad Phot. XIII, 2 ed. Rhalli I p. 283, unde ediderunt Bonif. p. 40 et Leucl. JGR. I p. 139. — Idem πρόσταγμα laudatur in adnotatione synodali sub Patr. Nicolao a. 1092 vel 1107 facta (Coll. can. ed. Rhallis et Pottis V p. 58. 59), ibique dicitur ab imperatore promulgatum esse propter matrimonium Proedri Bardae Xeri. Denique allegatur a Balsam. Medit. in Coll. can. cit. IV p. 559, ibique haec πρόσταξις dicitur esse ἐξενεχθεῖσα ἐπὶ ὑπομνήσει βάρδα

προέδρον ἐκείνον καὶ ἐταιριάρχου βάρδα τοῦ ξηροῦ κατὰ μῆνα μάρτιον ἰνδ. ιε' καὶ καταπεμφθὲν εἰς τὸν τότε ἀγιώτατον πατριάρχην κύριον νικόλαον καὶ τὴν ἱερὰν καὶ θείαν σύνοδον, διοριζόμενον ἀπωλύτως συνάπτεσθαι² θείαν καὶ ἀνεψιὴν μετὰ θείου καὶ ἀνεψιοῦ, κἄν ἔκτου βαθμοῦ συγγένειαν ἐξ ἀγχιστείας ἔχωσι. καὶ ἀνάγνωθι τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα καταστρωθὲν εἰς σημεῖωμα συνοδικόν, εὐρισκόμενον εἰς τὸν κώδικα³ τοῦ διαληφθέντος πατριάρχου κυρίου νικολάου.

NOV. XLI.

Imp. Alexii Comneni
de electionibus et clericis¹. (A. 1107.)

Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ διατυποῦσα τὰ περὶ τῶν ψήφων, καὶ ὁποίους δεῖ εἶναι τοὺς ἀπανταχοῦ ἀρχιερεῖς², πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ταῖς μητροπόλεσι καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς.

Ἀγιώτατέ μου δέσποτα καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος· εἰ καὶ ἀφρονέστερός εἰμι πάντων, ἀλλὰ γε ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῆς ἐκκλησίας μὴ ὡς ἀφρονά με λογίσθηθε. ἤψατο γὰρ τῆς καρδίας μου ὁ τῆς ἐκκλησίας ἤδη ὑφορώμενος κίνδυνος. ἰδοὺ γὰρ κινδυνεύουσιν αἱ ψυχὰι τῶν ὀρθοδόξων καὶ μᾶλλον τῶν ἀπλουστέρων. ἐπεὶ κεφαλὴ ἐστὶ τῶν ὀρθοδόξων ὁ ἱερατικὸς σύλλογος· καὶ καλῶς μὲν ἔχοντος αὐτοῦ ὅλον τὸ σῶμα καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ πρὸς ἀξίαν ἄγονται· τούτου δὲ πάλιν νοσήσαντος καὶ τὸ σῶμα πᾶν πρὸς παντελῆ ὄλεθρον ἀφορᾷ. ἰδοὺ τοίνυν κιν-

τωνὸς λεγομένου ξηροῦ καὶ ἐπιγνωσθεῖσα τοῖς δημοσιακοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἀρχείοις καὶ κώδιξι. ² Αἱ. συνάγεσθαι. ³ Αἱ. τὰ κωδίκια.

¹ Extat in Cod. Paris. gr. 1371 et Marc. 49. Inde edidit Cotelierius in Monum. eccl. graecae to. II p. 178, et ex Cotelierio Mansi Coll. concil. XXXI p. 25, nec non Rhallis et Potlis in Coll. can. V p. 291. — Particula ejus allegatur a Bals. ad syn. Trull. c. 19 ed. Rhalli II p. 348; quam ediderunt Bonaf. p. 61 et Leuncl. JGR. I p. 143. ² In schedis meis ex Cod. Paris. scriptum invenio: τοὺς πανταχοῦ ἱερεῖς. In Cod. Marciano Morellio teste „annotatio“ (?) est: τὸ θείον καὶ προσκυνητὸν ἔδικτον τοῦ κρατίστου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, τὸ κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τῆς ιε' ἰνδ. τοῦ σχις' ἔτους ἀπολυθὲν εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ἀγιάν σύνοδον.

θυνέβει ὁ χριστιανισμὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως ἐπὶ
 τὸ ἔλαττον καθεκάστην ὑποχωρούσης, καὶ θεὸς παροργίζεται,
 χαιρεῖ δὲ παμπόνηρος καὶ μισόκαλος δαίμων ὁ τοῖς ἀγαθοῖς
 ἀεὶ βασκαίνων. αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης ἀτοπίας οὐδὲν ἄλλο
 ἐστὶν ἢ χρονία ἡφθυμία καὶ ἀμέλεια ἐκ μακροῦ μὲν ἀρξασμένη,
 προϊούσα δὲ μέχρι καὶ νῦν. αὕτη γὰρ παρεσκεύασε τὸ κακὸν
 τοῦτο ἤδη καὶ ὡς νόμον εἶναι τινα, καὶ πράττεται οὐχ ὡς κακὸν
 ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, εἰ καὶ ὀλέθριον πάντη ἐστίν.
 ὀλέθριον οὐχὶ σώμασιν οὔτε εἰς χρηματικὴν ζημίαν ἀφορῶν,
 ἀλλὰ ψυχικὴν καὶ εἰς ἀπώλειαν χριστιανῶν καταπτῶν. ποίαν
 οὖν ἀπολογίαν ποιήσομεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τῇ δημιουργῷ καὶ
 πλάστῃ θεῷ οἱ τε βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, εἶπερ χριστιανούς
 ἀνθρώπους παραλαβόντες παραδιδόμεν τούτους τῷ σατανᾷ
 διὰ θελήματα πάντως ἀνθρώπινα, πρόσκαιρον ἔχοντα, καὶ οὐδὲ
 πρόσκαιρον ἀλλ' ἐπὶ βραχίτατον πᾶν χρόνον διαρκούσαν, τὴν
 θεραπείαν τῶν τε τὰς ψήφους καὶ τὰς χειροτονίας ποιούντων
 καὶ τῶν προχειριζομένων παρ' αὐτῶν οὐ μόνον εἰς τὴν ἀρχιε-
 ρωσύνην ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄλλον τῆς ἱερωσύνης κατάλογον; οὐχ
 ἔξομεν πάντως ἀπολογίαν τινὰ, εἰ μὴ διεγερθῶμεν πάντες καὶ
 διόρθωσιν τοῦ κακοῦ ποιησόμεθα, ἀνακαινίζοντες τὸ κατα-
 φρονηθὲν καλόν, τὸ ἀσυγκρίτως μείζον πάντων τῶν καλῶν, τὸ
 οὐκ εἶναι ἡμᾶς δηλονότι τῷ θεῷ, τὸ διὰ χρονίας ἤδη ἀμαυρού-
 μενον ἀμελείας. Θεοῦ γὰρ χάριτι πάντες χριστιανοὶ ἔσμεν οἱ τε
 βασιλεῖς, οἱ ἀρχιερεῖς, ὁ ἱερατικὸς ἅπας σύλλογος καὶ ὁ λαός· ἔτι
 συνεχόμενοι καὶ συνδεόμενοι ἐν τῇ πίστει διὰ τῶν μακαρίων ἐκείνων
 ἀρχιερέων καὶ διδασκάλων καὶ τῶν λοιπῶν θεοφόρων πατέρων
 καὶ τῆς τε σῆς ἀγιότητος καὶ τιμῆς ἐκ τῆς νῦν ἀρχιερατικῆς
 ὁμηγύρεως τῷ λόγῳ καὶ ἀρετῇ τοὺς ἄλλους ὑπερβαλλόντων.
 λοιπὸν οὖν δεῖ ἡμᾶς ὡς χριστιανούς Θεοῦ χάριτι τὴν ἀναζήτη-
 σιν τοῦ καλοῦ ποιῆσαι. τὸ γὰρ ἐμποδίζον οὐκ ἐστίν. ὡς εἰ
 μὴ οὕτω γένηται καὶ τὸ πρᾶγμα διόρθωσιν δέξεται, συμφέρει
 καὶ ἡμῖν πάντως τὸ δεθῆναι περὶ τὸν τράχηλον ἐκάστου μύλον
 ὄνικόν καὶ ἑμῆναι εἰς τὴν θάλασσαν. ἀρμόσοι δὲ ἂν ἐφ' ἡμῖν
 καὶ τὸ καλὸν ἦν εἰ οὐκ ἐγενήθημεν. καὶ θρήνου γενήσεται
 ἄξιον τοῦτο, καὶ θρήνου οὐ πηγαῖς δακρύων ἀλλὰ κρονοῖς αἰ-
 μάτων συμπληρουμένοι περὶ τούτου καὶ μόνον οὐ τὸν θρήνον
 ποιήσασθαι· ὡσπερ οἱ ἐν σκάφεσιν ὄντες καὶ ἐν μέσῳ πελάγους
 χευμαζόμενοι καὶ πηδάλια μὴ ἔχοντες καὶ ἄλλως φυγεῖν τὸν
 ἐπηρητημένον κίνδυνον μὴ δυνάμενοι πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀφο-
 ρῶντες ἔλσεινῶς καὶ παρὰ τούτου τὴν ἐσθῶν ἐξαιτούμενοι σω-

τηράν. εἰ τοῦτο οὕτως ἐπιγνωσόμεθα, πάντως ὁ φιλόανθρωπος
 θεὸς τὴν ὁδηγίαν πρὸς τὴν διάρθρωσιν τοῦ κακοῦ παρέξει τοῖς
 τε ἀρχιερεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς ἕως τοῦ νῦν ἴσως ἀγνοήσασιν τὸ
 καλόν· ὡς ἂν τὸ πρὸ χρόνων τιμῶν ἐξ ἀμελείας ἀμαρτωθὲν
 ἀγαθὸν ἀνακαινισθῇ νῦν ἄνευ ὑπερθέσεώς τινος· ὅπως θερα-
 πευθῇ ὁ θεὸς διορθουμένης τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ χριστιανικῆς
 καταστάσεως κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν θείων καὶ κορυφαίων
 ἀποστόλων καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων,
 ἦν ἡ χρονία ἡμῶν ἑραθυμία διέφθειρε. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν
 εἰ καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ σωτήριον ἔργον, ὅπερ αὐτοὶ οἱ
 μαθηταὶ τοῦ κυρίου τῇ τῶν πιστῶν ἐκκλησίᾳ παρέδωκαν καὶ
 μετ' ἐκείνους οἱ λοιποὶ ἅγιοι πατέρες, ὁ χρόνος διέφθειρεν.
 ἄνθρωποι γὰρ φθαρτοὶ ὄντες καὶ τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι κατ'
 ἐκάστην ἐνασχολούμενοι, πρὸς ταῦτα καὶ κρημιζόμεθα. θε-
 λοῦσι γὰρ τὰ αἰσθητὰ ταῦτα καὶ ἡ περὶ αὐτὰ σχέσις τοὺς λο-
 γισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ σπανίως εὐρίσκεται ὁ τοῖς θεοῖς
 ἀεὶ ἐνασχολούμενος πρὸς πράγμασι καὶ ταῦτα μόνον ζητῶν καὶ τὸν
 ἕσω ἄνθρωπον κατ' ἐκάστην ἀναψηλαφῶν καὶ ἀνακαθαίρων.
 καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ κάλλιστον τοῦτο ἔργον καὶ θεῖον, ὃ τὴν
 εὐσέβειαν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ἐκ θεοῦ παρέχει, τελείως
 κατεφρονήθη καὶ κατ' ἐκάστην ἐλάττωσιν δέχεται, ὡς μικροῦ
 θείν καὶ εἰς παντελῆ φθορὰν κατανηῆσαι καὶ ὡς οὐδὲν λογι-
 σθῆναι. οὐκ ἔστι γὰρ ἀναζήτησις τοῦ ὀρθοδόξου κηρύγματος,
 οὐκ ἔστιν ἔφεσις τῆς καταλήψεως τούτου, ἀλλ' ὡς ἐν σκότει
 πάντες σχεδὸν διαπαρεσόμεθα. κινδυνεύομεν πάντες ὁμοῦ οἷ
 τε τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου, τοῦ μοναχικοῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ,
 καὶ εἰς χάος ἐξοφωμένοι καὶ ἀχανὲς κατακρημιζόμεθα. ἡ δὲ
 τοῦ ἀληθινοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα
 παράκλησις περὶ τῶν ἀποστόλων ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν
 πιστευόντων εἰς ἐκείνον διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν ἀπρακτεῖ. πῶς
 γὰρ πιστεύουσι διὰ τοῦ λόγου τῶν ἀποστόλων εἰς ἐκεῖνον αἱ
 τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ ἀδίδακτοι καὶ ἀμύητοι τοῦ τῆς εὐσεβείας
 μυστηρίου καταλιμπανόμενοι; ὡς γὰρ τὸ κρυβὲν ἐν εὐαγγελίοις
 τέλαντον, οὕτω σχεδὸν τὸ ὀρθόδοξον δόγμα κρύπτεται νῦν καὶ
 κρυπτόμενον οὐκ ἀναζητεῖται, ἀλλὰ τὸ μείζον τοῦτο τῶν ἄλλων
 ἀπάντων ἀσυγκρίτως δεύτερον παρὰ πᾶσι σχεδὸν λογίζεται.
 καὶ γὰρ ἕαν τις ἀτιμότερόν τι καὶ ἔσχατον ὧν ἔχει ἀπολέση,
 πολλὴν τὴν ἀναζήτησιν ποιεῖται καὶ τὴν ἔρευναν καὶ φίλους
 συγκαλεῖ πρὸς βοήθειαν, ἵνα τὸ ἀπολλόμενον εὗρη, καὶ εὐρῶν
 αὐτὸ χαίρει. τοῦτο δὲ τὸ μέγιστον χρεῖμα, τὸ τῆς εὐσεβείας

δηλονότι μυστήριον ὃ αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν τοῖς ἰδίῳις παρέδωκε μαθηταῖς, λέγων αὐτοῖς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἑξῆς, ἀπολλόμενον εἰ οὐκ ἀναζητοῦμεν μετὰ σπουδῆς ὑπερβαλλούσης καὶ ζεούσης καρδίας; αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ὑστερούμεθα, εἰ τοῦ τῆς εὐσεβείας μυστηρίου καταφρονησομεν· καὶ οὐχὶ πάντες ὁμοῦ σπύδῃ μεγίστη τὴν ἀναζήτησιν αὐτοῦ ποιησόμεθα, δάκρυα χέοντες ἐξ ὀδυνηρᾶς καρδίας καὶ τὸν θεὸν ἐξαιτούμενοι, ἵνα ἐκεῖνος πάλιν φανερωθῇ τοῖς νοητοῖς ἡμῶν ὀφθαλμοῖς; ἅμα γὰρ τῷ θελήσει ἡμᾶς γενήσεται τοῦτο. οὕτως ἐστὶ φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων καὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν διψῶν, ὥστε οὐ μακρὰν ἡμῶν ἐστὶν ἀλλ' ἔγγυς. πάρεστι γὰρ καὶ ἀναζητεῖ ἡμᾶς, καθὼς αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν, ἐὰν καὶ ἡμεῖς βουλώμεθα.

α'. Πῶς δὲ γενήσεται ἡ διόρθωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως; οἱ ἔμβραθοι κληρικοὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰσὶν εὐαρίθμητοι, οἵτινες καὶ λόγας λαμβάνουσιν. οἱ δὲ περισσοί, ἀπογεγραμμένοι μὲν ὑπάρχουσι καὶ δουλεύουσι τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ λαμβάνουσι δὲ τι, ἀλλ' ἐλπίδι καὶ μόνῃ τρέφονται προκοπῆς. καὶ εἰ καὶ πάντες ἄξιοι πάσης ἱερωσύνης ἐμαρτυρήθησαν, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ τινὲς τῶν τε ἐμβάθμων καὶ τῶν περισσῶν ἴσως τοιοῦτοι οὐκ εἰσὶν. ἀλλὰ τὸν μὲν ἐνάρετον βίον ἴσως ἵνα ἔχουσιν ὡς ὀφειλόμενον πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς φυλάττειν τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ μᾶλλον τοῖς ἱερωμένοις, ἀλλὰ γε ὁ διδασκαλικὸς λόγος οὐκ ἐστὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς· καὶ ἴσως τοῦτο καὶ ἐπὶ τισὶ τῶν ἱερωμένων εὐρεθήσεται. οἱ μὲν οὖν ἔχοντες καὶ τὸν ἐπαινετὸν βίον καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον, ἔμβραθοί τε ὁμοίως καὶ περισσοί, ἐπεὶ καὶ οὗτοι κάκεινοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν πληροῦσι, καὶ προκοπτέτωσαν εἰς τε τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ τὰ ἀρχοντικά καθὼς εἰρήσεται ἀκωλύτως. οἱ δὲ γε λοιποὶ ἀγωνίζεσθωσαν μετ' ἐπιμελείας ὅτι πολλῆς, ἵνα καὶ τὸν βίον ἐπὶ τὸ κρεῖττον ῥυθμίσωσι καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον καρπίζωνται. τότε δὲ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει προκοπῆς τυγχανέτωσαν ἕκαστος τούτων, ὅτε ἄξιον κατ' ἀμφοτέρωθεν ἑαυτὸν ἀπεργάσεται. εἰ γὰρ καὶ ἐμαρτυρήθῃ ἄξιος πάσης ἱερωσύνης καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐκκλησίᾳ προσιερώθῃ, ἀλλὰ τῷ μὲν ψευδῶς μαρτυρήσαντι μέμψις προστριβήσεται, ἡ δὲ τοιαύτη μαρτυρία τῷ μὴ ἔχοντι τὸν διδασκαλικὸν λόγον σὺν τῷ ἀνεπιλήπτῳ οὐ βοηθήσει ὅσον τέως εἰς τὴν ἐπὶ τοὺς μείζονας βαθμοὺς πρόοδον. οὔτε γὰρ τὰν διδασκαλίαν δεόμενον ὠφε-

λήσει πάντως ἡ μαρτυρία τοῦ προσμαρτυρήσαντος τὴν τοῦ διδασκατικοῦ δύναμιν τῷ ταύτης ἀμετόχῳ, οὔτε τῷ μαρτυρηθέντι ἀρκέσει πρὸς τὸ ἀναδέξασθαι βαθμὸν διδασκαλικόν. τί οὖν οἰκονομήσει ἐπὶ τούτοις ἡ ἱερά καὶ ἅγια σύνοδος; τοὺς μὴ καλῶς μαρτυρηθέντας ἐξώσει οὐ ἔτυχεν ἕκαστος βαθμοῦ; ἀλλὰ τοῦτο λύπην ἐντίθησι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἤδη ἀφιερωθέντων τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. ἀποδεξάσθω οὖν ἡ ἱερά καὶ ἅγια σύνοδος καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀγιωσύνη σου τοῦ ἀγιωτάτου μου δεσπότου καὶ κοινοῦ πατρὸς καὶ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης τὸ πρόθυμον τῶν ἤδη καθιερωθέντων καὶ τὸ θέλειν αὐτοὺς ὁλοψύχως ὑπηρετεῖν τῇ ἅγῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἔλλειπον τούτοις ἀναπληρωθήτω παρὰ τῆς σῆς ἀγιότητος σπουδῆν ὑπερβάλλουσαν ἐνδεικνυμένης. ἡ δὲ σπουδὴ ἔστω τοιαύτη καλῶς ἐχούσης τῆς ἀγιωσύνης σου ὡς τὸ καλὸν κρείττον πάντων βουλομένης.

β. Πρὸ μὲν παντὸς ἄλλου ἀδνούμιον κοινὸν γενέσθω τῶν ὄλων τῶν τε ἤδη κατηρητισμένων ἀξίων κατ' ἄμφω, λόγον τε δηλονότι καὶ βίον, καὶ τῶν ἴσως κατὰ τι τούτων λειπομένων. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀδνούμιον μὴ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γένηται, ἀλλὰ μετὰ ἐρεῦνης μεγίστης, ἐρεῦνης προηγουμένως τοῦ ἐν ἐκάστῳ διδασκαλικοῦ λόγου καὶ τοῦ χρηστοῦ ἤθους. καὶ τὸν μὲν ἔχοντα καὶ ἤθος χρηστὸν καὶ λόγον διδασκαλικὸν σημειωθήτω ἡ ἀγιωσύνη σου ὡς ἐξηρημένον τῶν ἄλλων. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ ὁ μήπω καταρτισθεὶς καταρτισθήσεται ἕντι τῷ ἤδη σημειωθέντος καὶ τῶν ἄλλων προκριθέντος. ἐπεὶ δὲ ἤδη ἄνωθεν εἵπομεν δεῖν ἀποδεχέαν λογισθῆναι τὴν προθυμίαν τῶν μὴ τοιοῦτων, ὅτι προθύμως ἔχουσι προσκατερεῖν τῇ δουλείᾳ τῆς ἐκκλησίας, παραγγεληθήτωσαν οἱ τοιοῦτοι ὡς ἂν τοῦ λοιποῦ ἐπιμελῶνται καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς, καὶ οὕτως ἐν γνώσει γινόμενοι τοῦ συνοίσοντος διὰ τῆς σῆς χρηστῆς ὁμιλίας καὶ ἐπιφωνητικῆς παραγγελίας τὸ πρόθυμον αὐτῶν ἅπαν κατακενώσουσιν εἰς τὸ μαθεῖν ἀκριβῶς καὶ τὰ θεῖα διδάγματα ἕκαστον καὶ πρὸς τὸ χρηστότερον τὸν βίον ἐαντῶν καταστήσασθαι καὶ ἀξιὸν ἐαντὸν ἀπαρτίσαι πάσης ἱερωσύνης καὶ οὕτως ἀποδεῖξαι τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυρίαν ἔργοις αὐτοῖς βεβαίαν. καὶ μὴ ἄπαξ ἡ ἐπιφωνητικὴ αὕτη ὁμιλία τε καὶ παραγγελία γένηται, ἀλλὰ καὶ πολλάκις γινέσθω· καὶ ἀπαιτεῖσθω ἕκαστος παρὰ τῆς σῆς ἀγιότητος τί μετὰ τὰς ἐπιφωνητικὰς παραγγελίας ἐκαρπώσατο. καὶ ὁ καρπὸν εὐφραδέστερον τῶν ἄλλων προσενεγκῶν ἀπόδεκτος παρὰ τῆς σῆς ἀγιότητος λογιζέσθω καὶ ἐγκρινέσθω καὶ μελλόνος παρὰ τοὺς ἄλλους τιμῆς ἀξιούσθω, ὅτι ἠὲ πείθησεν οὗτος τῷ κυριακῷ παρ-

αγγελματι. αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὁ κύριος· αἰτεῖτε [καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε] καὶ εὐρήσετε· κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. καὶ ὁ τοιοῦτος ἐπεὶ ἐζήτησεν εὔρεν, ἤτησε καὶ ἔλαβεν, ἔκρουσε καὶ ἠνοίγη αὐτῷ. τὸν οὖν ἐκ Θεοῦ λαβόντα τοιαύτην τιμὴν διὰ τῆς οἰκειας σπουδῆς δεῖ καὶ τὴν ἀγιωσύνην σου τῆς προσηκούσης τιμῆς ἀξιοῦν καὶ τῇ βασιλείᾳ μου γνωρίσαι μᾶλλον αὐτὸν, ἵνα καὶ αὕτη πρὸς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν κατὰ τὸ δυνατόν τιμὴν ἐπιδείξηται. καὶ ὁ τοιοῦτος γνώριμος γενήσεται πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὠφέλειαν οὐχ ἑαυτοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. μεταδίδοται γὰρ τὸ ἀγαθόν, ποῖον πράξις καὶ λόγος, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. εἰ δέ τις, ὅπερ οὐ δοκεῖ τῇ βασιλείᾳ μου, τοσοῦτον γέγονε ῥάθυμος, ὥστε μὴδὲ μετὰ παραγγελίαν μὴδὲ μετὰ χρόνον καρπώσασθαι τι καλόν, μενέτω καὶ αὐτὸς αἰτιώμενος, καὶ μᾶλλον αἴθεις μετὰ χρόνον τινὰ ἐπιφωνηθήτω, ὡς εἰ καὶ ἔτι τῇ αὐτοῦ ῥαθυμίᾳ ἐμμεῖνοι, καὶ τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου παντελῶς ἐκπεσεῖται. τοῦτο δὲ οὐ περὶ τῶν ἐσχάτως γεγηρακότων καὶ τὰς αἰσθήσεις ἤδη ἀσθενησάντων λέγει ἡ βασιλεία μου. τοὺς τοιοῦτους γὰρ ὁ χρόνος ἀξιοῖ συγγνώμης ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ ἐκπεσεῖν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ διὰ τὸ μὴ ἀπαρτισθῆναι κατὰ τὸν διδασκαλικὸν λόγον. ὅμως μέντοι καὶ αὐτοὶ βελτίους γενήσονται εἰ δυνατῶς ἔχουσι γνῶναι· τέως γοῦν οὐκ ἐκδιωχθήσονται τῶν οἰκείων βαθμῶν. οἱ δὲ δυνάμενοι καὶ μὴ ἐπιμελόμενοι ἑαυτοὺς ἐκδιώξουσι μετὰ τὸν προσήκοντα χρόνον εἰ ἀδιόρθωτοι μείνωσι, καὶ ἔκτοτε ἑαυτοὺς αἰτιάσθωσαν, καὶ μήτε τὴν βασιλείαν μου μήτε τὴν σὴν ἀγιότητα μήτε τὴν ἱεράν καὶ ἀγίαν σύνοδον. καιρὸς γὰρ ὑφάπλουσθω αὐτοῖς ὁ προσήκων, καὶ πρόφρασιν εἰ βούλοιντο βελτιωθῆναι οὐκ ἔχουσιν.

γ'. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ νῦν ὄντος πληρώματος τῆς ἐκκλησίας. ἡ δὲ ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰς τὸν κληρὸν εἰσαγωγή ἀπό γε τοῦ νῦν σχολασάτω, ἕως ἂν ὁ κληρὸς εἰς τὸν ὠρισμένον ἀριθμὸν περιστῆ· εἰσὶ δὲ ὀφρῖκία ἕτερα ἐκκλησιαστικὴν τινα ὑπουργίαν ἔχοντα, καὶ εἰ κελεύει ἡ ἀγιωσύνη [σου], τασσέσθωσαν εἰς αὐτὰ οἱ παρὰ τινῶν προσαγόμενοι, καὶ εἰ βούλονται ἱερωθῆναι, ἀγωνιζέσθωσαν πειρὰν τε λαμβάνειν τῶν θείων διδαγμάτων πάντων, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι, καὶ βίου ἐπιμελεῖσθαι χρηστοῦ καὶ ἀνεπιλήπτου. καὶ ὅταν τις τοῦτων ἀξίος σὺν θεῷ γένηται πάσης ἱερωσύνης, τότε καὶ μαρτυρεῖσθω καὶ εἰσαγέσθω εἰς τὸν κληρὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς

προκοπῆς ἀξιούσθω κατὰ τάξιν. πλὴν εἰ καὶ σχολάσαι τὴν ἔξω-
 θεν εἰς τὸν κλῆρον εἰσαγωγὴν ἄχρις ἂν εἰς τὸν ὠρισμένον πε-
 ριστῆ ἀριθμὸν ἢ βασιλεία μου προετρέψατο ἀνωτέρω, ἀλλ' εἶ-
 τις ἔγνωσμένος καὶ μεμαρτυρημένος ἀνὴρ ἐπὶ τε τῇ κατὰ λόγον
 καὶ ἀρετῇ δοκιμότητι βούλεται καθιερωθῆναι, ἢ καὶ σπουδάξω
 τις περὶ τὸ καλὸν καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων λόγου καὶ βίου
 ἐναρέτου ἐπιμελόμενος, τοὺς τοιούτους οὐκ ἀπαγορεύει καὶ πα-
 ραδέχεσθαι καὶ καθιεροῦσθαι τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. τί
 οὖν βούλεται ἢ ὑμετέρα ἀγιότης καὶ περὶ τῶν λειπόντων ἐμ-
 βάθμων κληρικῶν καὶ περὶ τῆς εἰς τοὺς τόπους ἐκείνων προ-
 κοπῆς τῶν περισσῶν; ἔστι γὰρ τις καθ' ὑπόθεσιν ἔσχατος μὲν
 τῷ βαθμῷ, ἄξιος δὲ πάσης ἱερωσύνης κατὰ τε λόγον καὶ βίον·
 ἔλειψεν ἐμβαθμὸς τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου· τίς ἀντ' ἐκείνου
 ταχθήσεται; ὁ μήπω ἄξιος πάσης ἱερωσύνης γενόμενος, τὸν δὲ
 πρῶτον ἔχων βαθμὸν, ἢ ὁ ἔσχατος τῷ βαθμῷ, ἄξιος δὲ τῷ
 λόγῳ καὶ τῇ πράξει, εἰς τὸν τοῦ λείψαντος ἐμβαθμοῦ τόπον
 ταχθήσεται; ὁ ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ βοηθούμενος ὑστερεῖται τῆς
 ῥόγας, ἧς ὁ βαθμὸς αὐτὸν ἀξιοῖ, καὶ λυπηθήσεται. πῶς οὖν
 παραφυλάξομεν καὶ τούτων τὸ ἄλυπον, καὶ τοῦ ἀξίου μὴ κατα-
 φρονήσομεν; ἀμφοτέρα γὰρ ἀναγκαῖα, καὶ τὸν κοπιάσαντα μὴ
 στερηθῆναι τῆς ῥόγας αὐτοῦ καὶ τὸν ἀξίον μὴ παροραθῆναι·
 ἀτιμᾶζεται γὰρ τὸ καλόν, καὶ γίνεται τὰ ἀτιμώτερα τιμιώτερα,
 κἀντεῦθεν καταφρονεῖται τὸ καλόν. ἢ μὲν οὖν εἰς τὴν ῥόγαν
 προκοπὴ γενέσθω κατὰ τὸν ἐκάστου βαθμὸν. οἱ δὲ ἀξιόλογοι
 κατὰ τε λόγον καὶ πράξιν εἰσαγέσθωσαν εἰς τὴν τῆς διδασκα-
 λίας διακονίαν καὶ διὰ τῶν διδασκάλων³ προβαίνοσθωσαν εἰς
 τὰ ἀρχοντίκια. ἀφορισθήτω δὲ τοῖς διδασκάλοις καὶ τὸ προσ-
 ῆκον σιτηρέσιον. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, καθὼς
 γέγραπται. ἐργάτης δὲ μὴ τυγχάνων μισθοῦ τοῦ προσήκοντος
 δοκεῖ ἀδικεῖσθαι, καὶ δοκῶν ἀδικεῖσθαι παθαίνεται ἴσως τὸν
 λογισμὸν ὡς ἄνθρωπος, κἀντεῦθεν καὶ περὶ τὴν γνῶσιν ῥαθυ-
 μότερος γίνεται, καὶ ἐμποδιζόμενος πῶς μετ' ἐπιμελείας τὴν δι-
 δασκαλίαν ποιήσεται; μὴ μετ' ἐπιμελείας δὲ τὴν διδασκαλίαν
 ποιούμενος πῶς μεταδώσει τῆς ἐκ ταύτης ὠφελείας τῇ λαῷ;
 καὶ λοιπὸν ἀπομένει ἢ διδασκαλία τοῦ ὁρθοῦ δόγματος καὶ τοῦ
 χρηστοῦ ἡθους ἀμετάδοτος ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς. καὶ
 τὸ ἐκ τούτου κακὸν ὑμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς κρειττόνως γινώσκετε.
 τυποὶ δὲ τοῖς διδασκάλοις καὶ ἡ βασιλεία μου ὡς ὑπὲρ πάντων

³ Bals. τῶν διδασκαλικίων. Non male.

τὸν ἀγῶνα ὑποδυόμενοι σιτηρέσιον ἤγουν ἐκάστω αὐτῶν ἀνά νομισμάτων [λίτρας τρεῖς καὶ ἀνά σίτου μοδίους πενήκοντα]⁴ εἰς περισσοτέραν παρηγορίαν αὐτῶν, ὥστε καλῶς μεταδιδόναι τούτους τῇ λαῷ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος καὶ τῆς χρηστῆς πολιτείας. καὶ ὅσοι μὲν τῶν τοιοῦτων διδασκάλων ἔχοντες δηλονότι βίον ἐνάρετον καὶ τὴν τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου δύναμιν προθυμοῦνται γενέσθαι ἱερεῖς, γενέσθωσαν. καὶ ἐχέτωσαν μὲν οὗτοι τιμὴν ἐν τε ταῖς εἰσόδοις καὶ ἐν ταῖς καθέδραις· ἔμβαθμοι μὲν ὄντες κατὰ τοὺς οἰκείους βαθμοὺς, περισσοὶ δὲ εὐθὺς μετὰ τοὺς ἐμβάθμους, τῶν ἄλλων δηλονότι περισσῶν προτιμώμενοι ὡς ἐκπροσωποῦντες τῇ μεγάλῃ ἀρχιερεῖ⁵. ἀκούομεν γὰρ τὸν πληροῦντα τὸν τόπον τούτου μεγίστην αἰετὶ ἔχειν τιμὴν, καὶ οὐδεὶς πρὸς τοῦτο δυνήσεται ἀντειπεῖν. ἐπιβλεπέτωσαν δὲ καὶ τὰς γειτονίας μὴ μόνον διδάσκοντες τὸν λαὸν καὶ ὑποτιθέντες ἅπασιν τὸ καλόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἴσως διαβεβλημένου βίου εὐρισκομένους ἀναστέλλοντες, ποτὲ μὲν διὰ συμβουλῆς ὡς τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἔχοντες, ποτὲ δὲ δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν εἰς τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην, κείνου δὲ εἰς τὴν βασιλείαν μὸν ἦ καὶ τοὺς τὰς ἐν τῇ μεγαλοπόλει διοικοῦντας ἀρχὰς, ὅτε καὶ χειρὸς δηλονότι καὶ ἐξουσίας τὸ πρᾶγμα δεῖται πολιτικῆς. δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐπισκεπτομένους τὸν λαὸν καὶ ἵνα πάντες γνωρίμους ἔχωσι τοὺς πνευματικὸς πατέρας αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀντιποιμένων λύκοι εὐρεθῶσι τινες τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀναδεχόμενοι. οἱ δὲ αὐτοὶ διδάσκαλοι οὐ μόνον ὡς τὸ ἀξιόπιστον ἔχοντες τοῖς λαϊκοῖς τὴν ὠφέλειαν παρέξουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μοναχοῖς. δεῖται γὰρ καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἔνια διορθώσεως. μηδεὶς δὲ τῶν οὕτως ἀξίων διδασκάλων ἀπρόθυμος ἔσται εἰς τὸ γενέσθαι ἱερεὺς καὶ οὕτως μεταδιδόναι τῇ λαῷ τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου κατὰ προτροπὴν τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον προθυμείσθω εἰς τοῦτο ὡς κατὰ ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας γινόμενον. εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἔδοξε νῦν ἔχειν ὑπόπτωσιν τινα ἢ ἰερωσύνην, πλὴν οὐχ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια· τῇ δὲ παραλόγῳ συνηθείᾳ πάντως ἀκολου-

⁴ Quae uncis inclusa sunt, ex Bals. Cotelerius supplevit. Sed ἀνά νομισμάτων λίτρας τρεῖς non recte dicitur: νομισμάτων certe delendum est.

⁵ Cotelerius hic verba a Balsamone relata inseri vult, scilicet haec: ἔστι καὶ πᾶσι τοῖς διδασκάλοις, δι' αὐτῶν τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὐτοὺς ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις ἀπονενεμημένη τιμῇ, τὸ εὐθὺς μετὰ τοὺς ἀρχοντας ἵστασθαι τῷ ἀγιωτάτῃ πατριάρχῃ παρισταμένους ὡς ἐκπροσωποῦντας αὐτῷ.

Θῶν τις κρίνει τὴν τιμὴν ἀτιμίαν. τίς γὰρ τῶν εὖ φρονούντων οὐκ ἐπιγινώσκει τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου; ὅτι ὡσπερ ὁ ἀρχιερεὺς μείζων ἐστὶ τοῦ ἱερέως, οὕτω καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ διακόνου. κἂν πρωτοδιακόνος τις εἴη, πρῶτος μὲν τῶν διακόνων ἐστὶν, ἔσχατος δὲ τοῦ ἔσχατου τῶν ἱερέων. ὁ μὲν γὰρ ἱερεὺς συνεδριάζει τῷ ἀρχιερεῖ, ὁ δὲ παρέστηκε καὶ ὑπηρετεῖ. λοιπὸν προθύμως καὶ ἄξιος διάκονος εἰς τὸ πρεσβυτερεῖον εἰσελεύσεται. ἀπονέμει δὲ τοῖς τοιούτοις διδασκάλοις τοῖς γενομένοις ἱερεῦσιν ἢ βασιλεία μου καὶ μείζων τὸ σιτηρέσιον ἤγουν ἐκάστῳ νομισμάτων . . . οἱ δὲ μὴ προθυμούμενοι ἔτι τὸ τῆς ἱερωσύνης ὑψηλὸν ἀξίωμα δεξασθαι καὶ ἐν διακόνοις ὄντες ἀναδεχέσθωσαν τὴν τῆς διδασκαλίας διακονίαν, ἱκανοὶ δηλονότι κατὰ τε λόγον ὄντες καὶ ἀρετῆν. λήψονται δὲ οὗτοι τὴν ἀνωτέρω εἰρημένην παραμυθίαν τοῦ κόπου αὐτῶν ἐν ταῖς στάσεσι καὶ ἐν ταῖς εἰσόδοις τοὺς οἰκίους βαθμοὺς καὶ τόπους ἔχοντες. οἱ ὀφειλοντες δὲ προχειρίζεσθαι διδάσκαλοι κατ' ἐπιλογὴν ὀφείλουσι προχειρίζεσθαι, ἵνα καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον ἀκέραιον καὶ τὸν βίον ἔχωσιν ἀνεπίληπτον. εἰ γὰρ ὁ ἄξιος παρορᾶται καὶ ὁ ἀνάξιος προβιβάζεται, κρίμα προξενεῖ τοῦτο τῷ προκρίναντι μὲν τὸν ἀνάξιον, παρορῶντι δὲ τὸν ἄξιον, καὶ ζημίαν ψυχικὴν ἀφόρητον οἷς ὁ μὴ ἄξιος διδάσκαλος ἐπίσταται: διδάσκαλον γὰρ ἢ βασιλεία μου τὸν ἄξιον ὡς ἀνωθεν εἴρηται ὀνομάζει τε καὶ τυποῖ τὸν κρεῖττονα δηλονότι τῶν ἄλλων οὐ μὴν τὸν μὴ τοιοῦτον. ἵνα δὲ εἴη εὐπορία τῶν ἀξίων, καὶ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν καὶ ἀπὸ τῶν μοναχῶν ἐὰν εὐρεθῇ τις ἔχων καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον καὶ τὸν ἀνεπίληπτον βίον ὥστε μὴ κωλύεσθαι εἰς ἱερωσύνην, καλεῖσθω καὶ προχειρίζεσθω, ὅτε ἀξιολογώτερος δηλονότι ἐστὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας. τῷ γε μὴν μοναχῷ οὐδὲν οὔτε περὶ καθέδρας οὔτε περὶ στάσεως ἢ εἰσόδου διοίσει. εἴποι δὲ ἂν τις ἴσως περὶ τῶν κεκληρωμένων ἤδη μήπω δὲ κατηρτισμένων κατὰ τε λόγον καὶ πρᾶξιν, ὡς παρὰ τοὺς θείους κανόνας ἢ ἐκκλησία τούτους ἔτι νῦν παραδέχεται. ἀλλὰ σκοπησάτω ὅτι τὸ ἐκ μακρῶν χρόνων γινόμενον κἀντεῦθεν ὡς ἔθος κρατήσαν εἰ καὶ παράλογον, ὡς ἀπ' ἐναντίας τοῖς θείοις κανόσι γινόμενον, εἰσδέξεται τὴν διόρθωσιν δι' οἰκονομίας ἀρίστης τὸ ἄλυπον πᾶσι περιποιουμένης, οὐκ ἄρα τοῦ εἰκότος ἀπέδουσα δόξειεν ἂν ἢ οἰκονομία. οὐ γὰρ τὸ παράλογον δεχόμεθα οὔτε μὴ τοῦτο προτρεπόμεθα γίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μὴ καλῶς γινόμενον ἐπιτρέπει διορθωθῆναι ἢ βασιλεία μου. ἐθέλει γὰρ εἰ καὶ μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἀλλ' ἐν ταύτῃ γοῦν τῷ ἀναγ-

καιοτάτω ὡς εἰς τὴν εὐσέβειαν ἀφορῶντι σύμβουλος καὶ συνεργὸς ὑμῖν γενέσθαι εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀγαθοῦ.

δ'. Ἐπὶ τούτοις ἀναγνωσθήτω καὶ τὸ τοῦ νομοκανόνος βιβλίον ἅπαν ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας συνόδου. καὶ ἀπὸ τῶν παραθεωρουμένων νῦν θείων κανόνων οἱ μὲν πρὸς εὐσέβειαν ὀρῶντες καὶ τι συστατικὸν τοῦ ὀρθοῦ δόγματος παραδίδόντες ἡμῖν παντὶ τρόπῳ ἀνανεωθέντες τηρεῖσθωσαν· οἱ δὲ λοιποὶ παρεκβληθέντες δοθήτωσαν καὶ τῇ βασιλείᾳ μου, ἵνα κοιῆ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιότητι περὶ τούτων συνδιασκεψαμένη τὸ δέον οἰκονομήσῃ. πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ τὸν περὶ τῶν μοναχῶν τῶν ἐν ταῖς ἑύμαις καὶ ταῖς τριόδοις περινοστούτων ἀνακαινισθέντα δεῖ συντηρεῖσθαι.

Ταῦτα οὐκ εἰκῆ καὶ μάτην ἡ βασιλεία μου ἔγραψεν, οὐδὲ ὥστε μένειν ἐν λόγοις καὶ γράμμασιν, ἀλλὰ πρὸς ἔργον τέλειον. ἔργον δὲ τέλειόν ἐστιν, ὅταν τὸ παραλόγως γινόμενον διόρθωσιν δέξῃται. δοκεῖ δὲ τῇ βασιλείᾳ μου, μᾶλλον δὲ εἰ καὶ τολμηρὸς ὁ λόγος κατάληψιν ἔχει αὕτη τελείαν, ὅτι θεὸς διανέστη ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει καὶ γενέσθαι τὴν διόρθωσιν ἠδύοκῃσε τοῦ κακοῦ, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς καὶ νῦν ἐταπεινώσεν, ὥστε καὶ παρακαλεῖν ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ποιήνης, δι' ἣν καὶ ἐνηθρώπησε καὶ σαρκὶ ἔπαθε καὶ τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεε καὶ θάνατον ὑπέστη τὸν ἐπονείδιστον, καὶ μὴ διανισταμένοις πρὸς τὸ καλὸν, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν ἑαθυμίᾳ ἐμμένουσι, καὶ τὰ φρικωδέστατα ἀπειλεῖν. οὐκοῦν οὐδὲ ἡ βασιλεία μου ἀνέξεται ὅπως ἔτι παρεκτανθῆναι τὴν διόρθωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἀλλὰ τοῖς ἐμποδίζουσι τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸ ταύτην κατορθωθῆναι κανονικὴ εὐθύνη ἐπενεχθήσεται. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ κατὰ πάθος λέγειν τὴν βασιλείαν μου ταῦτα. οὐκ ἔχει γὰρ θεοῦ χάριτι πρὸς τινα ἔχθραν, οὐδένα μισεῖ, οὐδένα κατακρίνει, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μόνον παθαίνεται τὸ γινόμενον καὶ οὐκ ἀνέχεται ὄραν τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ χριστιανικὴν κατάστασιν καταλυομένην. μακάριος δὲ εἶ, ἀγιώτατέ μου δέσποτα, καὶ ἔτι μακαριώτερος ἀναδειχθήσῃ, εἰ μετὰ τῶν ἄλλων ὧν κατώρθωσας καὶ ταῦτα ἃ ἀνωτέρω γέγραφα ἀποτελέσεις. καὶ ὑμεῖς, θεοφιλέστατοι ἀρχιερεῖς, ὁμοίως μακάριοι ἔστε, εἰ κἀνταῦθα τῇ ἀγιωτάτῃ πατριάρχῃ καὶ ἀρχιεπισκοπῇ ὑμῶν ὡς εἰκὸς συνεργήσετε τὸ ὑμέτερον ἀνεπισφαλῶς ἐν ταῖς ψήφοις πληροῦντες, καὶ πάντα ταῦτα καὶ ἐν ταῖς ὑμετέραις ἐπαρχίαις κατώρθώσετε. οὐ γὰρ ἐν τῇ μεγαλοπόλει μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν τῶν ῥωμαίων ἐπικράτειαν χώραις βούλεται ἡ βασιλεία μου ταῦτα

κρατεῖν τε καὶ ἐνεργεῖν, καὶ νόμον κοινὸν καὶ θεόπισμα τὴν παροῦσαν γραφὴν ἐκτίθεται, οὐ καινόν τι ἐπὶ τοῖς ἐκκλησιαστικῶς καὶ ἱεροῖς παρεισάγουσα πράγμασιν, ἀλλὰ τὰ τοῖς θεοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἱεροῖς πατράσιν ὀρισθέντα τε καὶ κανονισθέντα, ἀμελεία δὲ παραθεωρηθέντα καὶ ἤδη σχεδὸν τελείως ἀγνοηθέντα ἀνανεοῦσά τε καὶ κρατύνουσα. καὶ ἴστω πᾶς τοῦ λοιποῦ, ὡς ὅστις ἂν ἔτι ἐναντίον τι τούτοις ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐνορίᾳ ἐν ψήφῳ ἢ χειροτονίᾳ ἢ ἑτέρᾳ σφραγίδι ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ οἰουδήτινος διαπράξῃται, ἀσυμπαθῶς τῇ ἐκ τῶν θεῶν κανόνων εὐθύνη ὑποπεσεῖται. δεῖ δὲ καὶ ἀξιολόγους ἱερεῖς ἐγκαθιδρυνθῆναι ταῖς τῶν χωρίων καθολικαῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἂν αὐτοὶ πάλιν οἱ ἱερεῖς φωτίζωσι τὸν λαὸν καὶ τοῦ ὁρθοδόξου κηρύγματος πᾶσι μεταδιδόασιν. ἴσως δὲ οὐκ εὐπορήσετε τοιοῦτων ἀνθρώπων ἐξ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐπιμεληθέντες καθ' ὑπερβολὴν τάχιον καταστήσετε ἀνθρώπους ἀξιούς τοῦ μεταδιδόναι καὶ ἑτέροις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διαφωτίζειν τὸ ὁρθόδοξον κήρυγμα. σκοπητέον γὰρ δι' ἣν αἰτίαν οἱ ἀπόστολοι τὴν οἰκουμένην περιέτρεχον· δι' οὐδὲν ἕτερον πάντως ἢ διὰ τὸ μεταδιδόναι τοῦ ὁρθοῦ κηρύγματος παντὶ τῷ λαῷ. δεῖ τοίνυν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τὴν ἐκείνων τιμὴν διαδεξαμένους ἕκαστον ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐνορίᾳ ὁμοίως ποιεῖν. ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς ὕβριν τοῦτο ἔστι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ εἰς μεγίστην τιμὴν, ὅταν καὶ εἰς κατάλυμα πένητος εἰσέλθῃ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἐρευνήσῃ καὶ πρὸς θεοσέβειαν αὐτὸν ἀναγάγῃ. μιμητὴς γὰρ γίνεται ὁ τοιοῦτος ἀρχιερεὺς τῶν μαθητῶν τοῦ χριστοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον πληροῖ τὰ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ κανονικὸν διὰ τοῦτο ἀφωρίσθη τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἵνα διερχόμενος ἕκαστος καὶ διδάσκων ἐξ αὐτοῦ διατρέφῃται. γνωρίζετω οὖν πᾶς ἀρχιερεὺς, ὅτι πρὸς κόπον ἀπεδύσατο τὸ τοιοῦτον πνευματικὸν καὶ ὀφείλει τοῦτο ἐκπληροῦν, καθὼς καὶ οἱ μακαριστοὶ ἐκεῖνοι πατέρες καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ἀπόστολοι διὰ βίον ἐποιοῦν. εἰ γὰρ σκοπήσετε καλῶς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἐννοήσετε, ὅτι διὰ παράβασιν μιᾶς ἐντολῆς ἦν παρέβησαν οἱ πρωτόπλαστοι παρεδόθημεν ἅμα ἐκεῖνοις τῷ θανάτῳ καὶ τῇ φθορᾷ, καὶ εἰ μὴ διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐτύχομεν, πάντες ὁμοῦ ἀπολλόμεθα, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐδέησεν αὐτὸν τὸν κύριον εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνανθρωπήσαι καὶ σάρκα φερέσαι καὶ σαρκὶ παθεῖν καὶ ἀποθανεῖν, ἵνα ἐξέλῃται ἡμᾶς τῆς φθο-

ρᾶς ἦν κατεκρίθημεν. εἰ ταῦτα οὖν ἐπιγινῶτε καὶ εἰς οἶον κακὸν συναλύνεται ὁ ἀρχιερεὺς μὴ διαδιδούς τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα τῇ ὑπ' αὐτὸν ποιμνῇ, οὐδέποτε κόπον ἡγήσεται τις ὑμῶν τὸ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ διέρχεσθαι πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐνορίαν συνεχέστερον καὶ διδάσκειν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καθαρὰν πίστιν καὶ τὸν σεμνὸν βίον, ἀλλ' ὁ κόπος οὗτος μᾶλλον ἀνάπανσις αὐτῷ λογισθήσεται, ὡς καὶ ἀνάπανσιν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ καὶ τοῦ οἰκείου λαοῦ προξενῶν· τὸ γὰρ ὀφειλόμενον πληροῖ. ἐπειδὴ καὶ λόγους διδόναι μέλλει πάντως ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτὸν λογικοῦ ποιμνίου. τί δὲ ὁ ἴσως μὴ βουληθεὶς ἐπιμελήσεσθαι ἀρχιερεὺς τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως διανοήσεται, ἢ ποίαν πρόφασιν ἔξει εἰς τὸ ἀναβολῇ δοῦναι τὸ πρᾶγμα καὶ ὑπερθέσει; ἑτέραν πάλιν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ προσδοκήσει γενέσθαι; τοῦτο οὐδὲ ἐπὶ λογισμὸν ἀνθρώπου ἀναβήσεται, ἀλλ' ἐλεύσεται πάντως ὁ ἀληθινὸς χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. λοιπὸν οὐ δεῖται ἀναβολῆς οὐδὲ ὑπερθέσεως ἢ παροῦσα ὑπόθεσις.

 NOV. XLII.

Imp. Alexii Comneni
de chartophylace et de electionibus¹.

Πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, τὰδε κατὰ δῆμα διαλαμβάνον·

Ἡ βασιλεία μου τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας φροντίζουσα, καὶ τὸ εὐτακτον καὶ ἐν παντὶ μὲν ζητοῦσα τῷ πολιτεύματι, ἐπὶ πλέον δὲ τοῖς θελοῖς τοῦτο ἐμπολιτεύεσθαι διὰ σπουδῆς τιθεμένη, τὰ ἀρχῆθεν ἀπονενεμημένα προνόμια ἐκάστῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν, καὶ τὴν ἄχρι καὶ δεῦρο ἐπικρατήσασαν ἐν τούτοις κατάστασιν κατὰ τὸ ἀναλλοίωτον καὶ εἰς τὸ ἔξῃς εἶναι καὶ διαμένειν βούλεται τε καὶ εὐδοκεῖ, ἀγιώτατε δέσποτα, ὡς καὶ παραδεχθεῖσαν διὰ τοσοῦτων ἐτῶν καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ ἐμπολιτευσαμένην, καὶ ταῖς ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον κατὰ τὸ ἀν-

¹ Textualiter exhibitur a Bals. ad c. 18 syn. Nic. I (ed. Rhalli II p. 156) et pars ejus in Medit. de Chartophyl. (ed. Rhalli IV p. 537): est etiam in Cod. Marc. App. XI, 30. — Ex Bals. ediderunt Bonafid. p. 58, Leuncl. post Syn. p. 68 et in JGR. I p. 143.

εξάλλακτον² ἕως τοῦ νῦν μεταβάσειν ἐπικυρωθεῖσαν³ καὶ βεβαιωθεῖσαν καλῶς.

α'. Ἐπεὶ δὲ νῦν ἡ βασιλεία μου μάθοι, ὡς τινες τῶν ἀρχιερέων ἀντιφιλοτιμούμενοι πειρῶνται τὸ τοῦ χαρτοφύλακος ὑποβιάσαι προνόμιον, καὶ κανόνας εἰς μέσον προσφέροντες διὰ τούτων⁴ φιλονεικοῦσι, μὴ προκαθῆσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὀπηνίκα θέοι τούτους συνέρχεσθαι κατὰ τινα χρεῖαν καὶ συνθεδιάζειν κατὰ ταῦτον πρὸ τῆς εἰς τὴν ἀγιοσύνην σου εἰσελεύσεως, οὐκ ἀνασχετὸν τῇ βασιλείᾳ μου ἔδοξε, πρᾶγμα διὰ τοσούτου χρόνου βασανισθὲν καὶ τοῖς πρὶν πατριάρχαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοῖς τοῖς νῦν οὐκ ἐπ' εὐλόγῳ ἐρίζουσι⁵ πράγματι διὰ τῆς πολυημέρου δεχθὲν σιωπῆς, κατὰ τὸ παρέλκον ἀδετηθῆναι καὶ ὡς τι τῶν ἡμελημένων παρασυρῆναι. τοίνυν καὶ διορίζεται πρᾶγμα τι εὐλογον καὶ πάνυ δίκαιον τοῦτο. εἰ μὲν γὰρ αἰροῖντο καὶ πάλιν οἱ ἀρχιερεῖς μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, μηδὲ τὰ τοῖς πρὶν δεδογμένα πατράσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοῖς διὰ τῆς μακρᾶς συνδόξαντα σιωπῆς καὶ τῆς ἕως τοῦ νῦν ἀνοχῆς ἐκ παλιμβολίας ὡσπερ ἀναπαλαλεῖν, εὖ ἂν ἔχοι, καὶ χάρις, ὅτι τὸ μάχιμον καταθέμενοι⁶ τὸ εἰρηναῖον⁷ προτετιμήκασι. εἰ δὲ καὶ ἔτι τούτων τινὲς τῶν τοῦ κανόνος ῥημάτων ἀντιποιοῦμενοι (τῆς γὰρ ἐννοίας πόρρω ἀποδιεστήκασι) πειρῶνται τὸ οἰκεῖον συστήσαι θῆλημα, καὶ ἐπὶ τὸ ἄτακτον οὐ καλῶς τὴν τάξιν μεταβιβάζουσιν, ἐὰ μὲν νῦν⁸ ἡ βασιλεία μου τὴν τοῦ κανόνος ἐρμηνεῦσαι καὶ σαφηνίσαι ὑφήν, ῥάστην οὖσαν καταληφθῆναι καὶ διαγνωσθῆναι καλῶς τοῖς βάπτουσι εἰς ἀκρίβειαν καὶ κανονικῆς ἐννοίας θιγγάνουσι, αὐτὸ δὲ τοῦτο τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπιτιμᾷ, τί δήποτε τὸν κανόνα εἰδότες καὶ τὰ ῥήματα τούτου ἐξακριβοῦμενοι τὴν ἑαυτῶν συνειδήσιν ἀνευλόγως ἐπάτησαν⁹, καὶ τοῦ κανόνος παραρῥιπτομένου¹⁰ ἠνείχοντο καὶ τὴν ὑφεδρίαν¹¹ ἐπὶ τῶν πρὶν χαρτοφυλάκων ἠσπάζοντο; καὶ μισθὸν τούτοις τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων περιφρονησεως τὴν ἐπὶ τὰς λαχούσας αὐτοὺς ἐκκλησίας ἀπέλασιν δίδωσι, κανόνι στοιχοῦσα κἀνταῦθα ἐκκλησιαστικῶ, καὶ τοῖς περιφρονηταῖς τῶν κανόνων ἐκείνους αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς κανόνας εἰς ἄμυναν ἀντεξάγουσα. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν λέγειν οἱ τῶν δυτικῶν προεστῶτες ἀρχιερεῖς, ἐπὶ χρόνον μακρὸν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐ-

² Al. ἀνεξάλειπτον.

³ Al. ἐπακρωθεῖσαν.

⁴ Al. τοῦτο.

⁵ Al. ἐρίζουσι.

⁶ Al. κατατιθέμε.

⁷ Al. ἡρεμαῖον.

⁸ Alii νῦν omittunt, alii post

βασιλεία μου ponunt.

⁹ Al. ἠπάτησαν.

¹⁰ Al. παραρῥιπτουμ.

¹¹ Al. ὑφιδρίαν.

τοῖς μὴ φροντίσαντες¹² ποιμνίων μηδ' ὡς ἐχρῆν ἐν τοίτοις ἐπιστατήσαντες, ὡς ἢ τὴν ἐν κατατρέχουσα τῶν ἐχθρῶν λύσσα¹³ προσέστη καὶ¹⁴ τούτοις, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἐντεῦθεν τῶν λογικῶν προβάτων περιηρέθησαν. καὶ τὸ μὲν οὕτως οἰκονομηθὲν παρὰ τῆς βασιλείας¹⁵ μου τὴν κρίσιν αὐτοῖς τοῦ ἀποτελέσματος περιλέλοιπεν.

β'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο εἰς ἀκοὰς ἀνηνέχθη αὐτῆς¹⁶, ὡς τινες τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων ἐν ταῖς γινομέναις ψήφοις καταλιμπάνονται, προτιμῶνται δὲ τούτων ἐνιοὶ ὑποβεβηκότες ἴσως καὶ χρόνῳ καὶ καταστάσει βίου τῇ κρείττονι καὶ μηδὲ πολλὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας πονήσαντες, οὐκ οὐκ ἔδοξεν οὐδὲ τοῦτο τὸ πρᾶγμα τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ἐπάξιον. ὅθεν καὶ ἐπισκήπτει πᾶσι φιλοθέως ὁμοῦ καὶ βασιλικῶς, μὴ παίζειν ἐν τοῖς οὐ παικτοῖς, μηδὲ πάθει περὶ τὰ θεῖα χαρίζεσθαι, (οὗ γὰρ ψυχὴ τὸ κινδυνεύον, τίνος φροντιστέον ἑτέρου;) ἐκείνους δὲ προτιθέναι τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐν ταῖς ψήφοις ἐπιτιμίαν χαρίζεσθαι, οὓς μετὰ τοῦ λόγου καὶ βίος κοσμεῖ ἀνεπίληπτος, ἢ τοῦ λόγου σκάζοντος ἴσως ὁ¹⁷ μακρὸς χρόνος καὶ τὸ περὶ τὴν ἐκκλησίαν πολὺπονον ἐπαναπληροῦσι τὸ ἑλλιπέες. οὕτω γὰρ ἂν ταῖς ψήφοις καλῶς διαιτήσουσι¹⁸, καὶ ἐπὶ κρίματι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς οὐκ ἂν ἄλοισιν ψηφοφοροῦντες τῷ θεῷ.

NOV. XLIII.

Imp. Alexii Comneni
de fide isotyporum¹.

Πλὴν σημειῶσαι ἀπολλυμένων τῶν ἀφεντικῶν καὶ μηδ' ἐν τῇ θέσει εὐρισκομένων, ὅτι δύο ἰσότυπα ἦτοι σχεδάρια ἰσάζοντα δι' ὄλου δεχόμεθα ἀπὸ προστάξεως τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου [τοῦ] κομνηνοῦ.

¹² Al. φροντίζοντες. ¹³ Videtur indicari status reipublicae qualis sub initium imperii Alexii fuit: ut proinde eodem circiter tempore, quo Nov. XXXIII, haec nostra Novella edita esse videatur. ¹⁴ Al. προσέστηκε. ¹⁵ Al. τῇ βασιλείᾳ. ¹⁶ Al. αὐτῇ. ¹⁷ Al. οἷς ὁ. ¹⁸ Al. διαιτήσωσι.

¹ Laudatur in scholio Basil. ed. Heimb. II p. 482.

NOV. XLIV.

Imp. Alexii Comneni

de minore infra ultrave decimam partem laeso¹.

Ὁ δὲ ἀλέξιος βασιλεὺς ὁ κομνηνὸς νεαρὰν ἐξέθετο διαλαμβάνουσαν, μέχρι τῆς δεκάτης μερίδος περιγραφομένου τοῦ νέου τὸ μὲν συνάλλαγμα συνίστασθαι καὶ ἰσχύειν, τὸν δὲ νέον ἔχειν κατὰ τοῦ κουράτωρος ἀγωγήν. εἰ δὲ ὑπὲρ τὴν δεκάτην ἔστιν ἡ περιγραφή, καὶ οὐ βούλεται κινεῖν μὴ ὑφιστάμενον πρόκριμα ἐκ τῆς ἐπιλογῆς.

NOV. XLV.

Imp. Alexii Comneni

de juramento post testium productionem delato¹.

Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀλέξιος ὁ κομνηνὸς νεαρὰν ἐξέθετο φάσκουσαν, εἰ ἐπὶ ἀγράφου συναλλάγματος παραχθῶσι μάρτυρες καὶ οὐ χωρήσῃ πρὸς διαβολὴν ἢ ἀντιπαράστασιν ὁ ἀντικρινόμενος, ἀλλ' ἔληται τὸν τοῦ παραγαγόντος ὄρκον, ἵνα ἔχη ἄδειαν καὶ ἐπιλογὴν· εἰ δὲ γε πρὸς διαβολὴν ἢ ἀντιπαράστασιν χωρήσῃ, ἵνα μὴ ἔχη ἐπιλογὴν, ἀλλ' ἵνα ἐπόμνυνται οἱ μάρτυρες καὶ μόνον.

NOV. XLVI.

Imp. Alexii Comneni

de contumacibus¹.*Non extat.*¹ Laudatur in Tipucito, cf. Basil. ed. Heimb. II p. IX et 748.¹ Laudatur in Tipucito, cf. Basil. ed. Heimb. II p. IX et IV p. 353.¹ Novellam ab Alexio editam esse de condemnandis his, qui tribus τριακονθημέροις edictis citati iudicio se non sistunt, indicat Nov. Manuelis LXVI c. 1. — Caeterum in Cod. Bodlej. 205 extat Σημείωμα . . . ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τοῦ νικαίας κυροῦ εὐστρατίου de anno ςϡκϵ' i. e. 1117, quod laudasse hoc loco sufficiat.

NOV. XLVII.

Imp. Alexii Comneni
de episcopatu Soteriupoleos¹.

Non extat.

NOV. XLVIII.

Imp. Joannis Comneni
aurea bulla pro Venetis¹. (A. 1126.)

NOV. XLIX.

Imp. Joannis Comneni,
ne exactor quicquam ab ecclesia episcopo suo orbata exigat¹.
(A. 1124 vel 1139.)

Ἰωάννου τοῦ κομνηνοῦ χρυσόβουλλον², διοριζόμενον μη-
δέν τι ἀπαιτεῖν τὸν πράκτορα ἀπὸ ἐκκλησίας χιρευού-
σης τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς.

Καὶ τί δὲ ἄλλο τῇ βασιλείᾳ μὸν προουργιαίτερον ἢ περι-
σπουδαστότερον, ἢ τὸ τὰς ἐκκλησίας ἀνωτέρας διατηρεῖσθαι
πάσης ἐπηρείας τε καὶ κακώσεως, καὶ μηδὲ τὴν οἰανοῦν βλάβην
ἢ ζημίαν ὑφίστασθαι; διὰ ταῦτα οὐδὲ τὸ νῦν εἰς ἀκοὰς τῆς
ἡμῶν ἔλθὸν γαληνότητος ἀδιόρθωτον, ἀπολειφθῆναι ἠθέλησεν.
ἀνηγγέλθη γὰρ ἡμῖν, ὡς τινες τῶν κατὰ χώρας ἀρχόντων ἅμα
τῷ ἀποβιῶναι τοὺς ἀρχιερεῖς ἀφαιροῦνται πάντα τὰ εὐρισκό-
μενα ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, εἴτε εἶδη εἰσὶ τινα καὶ πράγματα ἢ

¹ Laudatur ad Disposit. thronor. in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 493 not. 4.

² Cf. Tafel et Thomas Urk. z. ält. Handels- u. Staatsgesch. d. Rep. Venedig. To. I (Wien 1856) p. 95. Versio latina ejus chrysobulli inserta est Nov. LIV infra; alia paulum diversa Nov. LXXXVII infra, ex qua nonnulla protulit Lebret Gesch. d. Rep. Venedig I p. 309.

¹ Mortreuil III p. 168 hanc Nov. in MS. Scorialensi II, X, 14 extare notavit. Edidit Leuncl. JGR. I p. 147, ex quo nuper Rhallis et Potlis in Coll. can. V p. 305 repetierunt. ² Infra νεαρὸν θέσπισμα vocatur, et τῇ διὰ κηροῦ συνήθει σφραγίδι signatum fuisse dicitur.

πολλάκις χρήματα εύρεθεῖεν, ἐρμαίῳ ἐντετυχηκέναι οἰόμενοι τῇ τελευτῇ τοῦ ἀρχιερέως, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τῶν μὴ ἐφευμένων αὐτοῖς κατατολμῶντες καὶ ἐξιδιούμενοι τὰ ἀλλότρια· τινὲς δὲ διὰ τῶν ἐξυπηρετούντων αὐτοῖς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἀφαιρούμενοι ἐξάντεις ἑαυτοὺς τῷ δοκεῖν καθιστῶσι τοῦ ἀτόπου τούτου ἐγχειρήματος.

α'. Ἀναστέλλουσα γοῦν τὴν τοιαύτην παράλογον πράξιν ἡ βασιλεία μου καὶ τὸ τοιοῦτον τῆς πλεονεξίας εἶδος ἀνακαιτίζουσα, διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος νεαροῦ θεοπρίσματος, μηδένα τοῦ λοιποῦ τῶν ἀρχόντων ἐκάστης ἐπαρχίας μετὰ τελευτὴν τοῦ ἐπαρχεῖου μητροπολίτου ἢ ἀρχιεπισκόπου ἢ ἐπισκόπου ἀναλαμβάνεσθαι ἀπὸ τῶν ὄντων ἐν τῇ μητροπόλει ἢ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ἢ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὰς προαστείοις ἢ χωρίοις ἢ ἀγριδιοῖς ἢ μοναστηρίοις ἢ νομίσματα ἢ εἶδη τινὰ ἢ πράγματα ἢ ζῶα ἢ ἕτερά τινα διαφέροντα αὐτοῖς, ἀλλὰ μηδὲ ὅλως ἐκεῖσε εἰσέρχεσθαι μήτε αὐτοὺς μήτε τοὺς ἐξυπηρετούντας αὐτοῖς. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ τῶν χωρῶν ἄρχοντες οἱ ἀπερχόμενοι ἢ ἀπυστέλλοντές τινας, καὶ ἀναλαμβανόμενοι ἢ ἀπὸ τοῦ ἐπισκοπέου ἢ ἀπὸ τῶν προαστείων καὶ μοναστηρίων εἶδη τινὰ ἢ πράγματα ἢ νομίσματα ἢ ζῶα καταθήσουσι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ὑπόκειται ἢ τοῦτο παθοῦσα ἐπισκοπῇ ἢ ἀρχιεπισκοπῇ ἢ μητρόπολις, νομισμάτων λίτρας ἰβ', ὀφειλούσας ἀποδίδοσθαι ἀπροφασίστως πρὸς τὴν ζημιωθεῖσαν ἐκκλησίαν, πρὸς τῇ καὶ τὴν ἐκ τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐπισπάσασθαι ἀγανάκτησιν. εἰ δὲ τις τῶν ἐξυπηρετούντων αὐτοῖς τοιοῦτόν τι διαπράξεται, κἂν ἀξιοματικὸς εἴη, πρῶτον μὲν ὡς παραβάτης τοῦ ἡμετέρου προστάγματος διὰ δαρμοῦ σιωφρονισθήσεται καὶ κουρᾶς, ἔπειτα δὲ καὶ λόγῳ ποινῆς ἀπαιτηθήσεται λίτρας νομισμάτων ἕξ³. εἰ δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπισκοπῆς κληρικῶν τις ὡς ὑφελόμενός τινα τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων φωραθεῖη (τολμᾶσθαι γὰρ δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ παρὰ τῶν κληρικῶν ἢ βασιλεία μου ἀνεδιδάχθη), διορίζεται καὶ τούτους μετὰ ἀκριβῆ ἔλεγχον καὶ τῆς ἀληθείας κατάληψιν τοῦ οἰκείου ἐκπίπτειν βαθμοῦ, ὡς τὰ τῷ θεῷ ἀνατεθειμένα ἀφαιρουμένους καὶ ἱεροσύλους ἀντικρυς λογιζομένους. οὐκ ἐξέσται τοῖνυν ἀπὸ τοῦ παρόντος οὔτε κριαῖς οὔτε ἀναγραφεῦσιν οὔτε πράκτορσιν οὔτε δουξίν οὔτε στρατηγοῖς οὔτε προνοηταῖς οὔτε ἄλλοις τισὶ δημοσιακὰς δουλείας ἐγκεχειρισμένοις, μετὰ τελευτὴν τῶν ἀρχιερέων παραβάλλειν ὅλως τοῖς ἐπισκοπέοις ἢ τοῖς

³ Haec corrupta sunt. Forte νομισμάτων delendum est.

διαφέρουσιν αὐτοῖς ἀκινήτοις ἢ μοναστηρίοις καὶ ἀφαιρεῖσθαι τι τὸ σύνολον ἕξ αὐτῶν, οὔτε μὴν προσάσει δημοσιακῶν τελεσμάτων εἰσερχεσθαι εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας δίκαια καὶ ἀφαιρεῖσθαι ἃ βούλονται. ἀλλὰ καὶ εἴ τι παρὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς χρεωστῆται τῷ δημοσίῳ, μετακλήτους γίνεσθαι τοὺς κληρικούς, καὶ εἰ πρόδηλον καὶ ἀναμφίβολον τὸ παρὰ τοῦ δημοσίου ἐπιζητούμενον ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ἐκκλησίας φανεῖν, τοὺς κληρικούς τοῦτο ἀπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας προσόδων διδόναι πρὸς τὸν δημοσίον· μὴ μέντοι ἐπ' ἀδείας ἔχειν τὸν πράκτορα διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν περιπολεύειν εἰς τὰ προάστεια, καὶ ἀφαιρεῖσθαι ἃ βούλονται⁴. ὁ δὲ προχειρισθόσμενος ἀρχιερεὺς τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀντιλήψεται δικάϊων.

Εἶχε τὸ· μηνὶ ἀπριλλίῳ ἐπινεμήσεως β', δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως [τοῦ] πορφυρογεννήτου κυρίου ἰωάννου τοῦ κομνηνοῦ, καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς.

NOV. L.

Imp. Joannis Comneni
de collatione¹. (Inter 1118—1143.)

Νεαρὰ βασιλέως κυροῦ ἰωάννου τοῦ μεγάλου κομνηνοῦ.

Ἐπειδήπερ ὁ περὶ συνεισφορᾶς νόμος αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων πείρα εὔρηται οὐκ ἐπὶ τῷ συμφέροντι τῆς ἡμετέρας πολιτείας εἰσηνεγμένους, ἀλλὰ φανερῶς εἰς βλάβην εἰσήχθη καὶ ἀνατροπὴν πολλῶν καὶ μεγάλων οἰκιῶν, καὶ πολλοὶ προσελθόντες ἐδεήθησαν τὴν βασιλείαν μου, ἵνα γένηται τις διόρθωσις εἰς τοῦτο, πανταχοῦ τὸ συμφέρον ἡμεῖς τῆς πολιτείας ζητοῦντες καὶ τὸ ὠφέλιμον τοῦ βίου δέον ἐκρίναμεν ποιῆσαι τινα εἰς τοῦτο διόρθωσιν, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ πολλοὺς χρόνους ἀργὸς ἦν ἐνταῦθα ὁ τοιοῦτος νόμος, ὕστερον δὲ ὀλίγοις ἔτεσιν ἐπὶ κέρδει ἰδίῳ τινὲς αὐθις εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτὸν εἰσήγαγον πολιτείαν.

Θεσπίζομεν τοίνυν ἀπὸ τὴν σήμερον ἀργὸν αὐθις εἶναι τὸν περὶ συνεισφορᾶς νόμον καὶ ἀπρακτὸν παντελῶς ἐπὶ τῶν θη-

⁴ Aut βοῦλεται legendum, aut paulo ante τοὺς πράκτορας.

¹ Ex Cod. Paris. 1368 primus edidi in Delin. hist. JGR. p. 133. Constanti-nopolitano an Trapezuntino Imperatori tribuenda sit, dubitari potest.

λειῶν· ἀλλ' ἴάν τις ἀποθάνῃ ἔχων θυγατέρα μίαν ἢ πλείους ἀνδράσι συνεζευγμένης, καὶ ἔλαβον αὐται τὴν προῖκα παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἢ συνεφωνήθησαν, εἰ μὲν διάθεται, τὰ τῆς διαθήκης κρατεῖται, εἰ δὲ μὴ διάθεται, ἐκείνας μὲν ἀρκεῖσθαι εἰς ἣν ἔλαβον προῖκα ἢ συνεφωνήθησαν, τὸν δὲ πατέρα κληρονομεῖν τοὺς λοιποὺς παῖδας εἴτε ἄρρενες ὧσιν εἴτε θήλειαι ὑπὸ τὴν τοῦ πατρὸς ἔξουσίαν. ἔτι ἴάν ὧσιν αὐτεξούσιοι ἄρρενες καὶ ἔχουσι καὶ μέρος τί ποτε ἀπὸ τοῦ βίου τοῦ πατρικοῦ, ἀποθάνῃ δὲ ὁ πατήρ ἀδιάθετος ἐπὶ παισὶν ὑπεξουσίαις, τοῦτοις συνεισφέρειν οὐ κωλύομεν. μόνας γὰρ τὰς θυγατέρας τὰς ἄνδρας ἐχούσας ἐμποδίζομεν συνεισφέρειν διὰ τοῦ παρόντος νόμου, τοὺς δὲ ἄρρενας παῖδας οὐ κωλύομεν. γινωσκέτω γοῦν πᾶς ἄνθρωπος, ὅτι θυγάτηρ ἐξώπροικος οὐκέτι κληρονομήσει τὸν ἴδιον πατέρα ἀδιάθετον τελευτῶντα, εἰ μήτου μὴ ἔχει ἄλλον υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπεξουσίαν. τότε γὰρ συγχωροῦμεν τὴν θυγατέρα τὸν ἴδιον πατέρα κληρονομεῖν. τὴν γὰρ συνεισφορὰν ἀναιροῦμεν, οὐ μὴν δὲ τὴν κληρονομίαν ἀνατρέπομεν.

NOV. LI.

Imp. Joannis Comneni
de dote adulterae¹.

Νεαρὰ βασιλείῳ κυροῦ Ἰωάννου τοῦ μεγάλου κομνηνοῦ.

Ἐμάθομεν δὲ καὶ ἄλλο τι παρανομώτατον ἐξ ἔθους εἰς τὰς ἡμετέρας ἐπαρχίας πολιτευόμενον. εἰ γὰρ τις γυναικᾶ² εὐρίσκετο μοιχενθεῖσα, τὴν προῖκα αὐτῆς πᾶσαν ἐλάμβανον οἱ τὴν χώραν ἐκείνην διενεργοῦντες εἰς τιμωρίαν λόγῳ τοῦ δημοσίου. τοῦτο γοῦν τὸ παρανομώτατον ἔθος ἀνατρέποντες ὀρίζομεν, ἐν πάσαις ἡμῶν ταῖς ἐπαρχίαις τὴν προῖκα τῆς μοιχευομένης γυναικὸς κερδαίνειν τοὺς παῖδας, εἴπερ ἔχει ἐκ τοῦ ὑβρισμένου γάμου· εἰ δὲ εἰσὶ παῖδες ἐκ προτέρου γάμου, τότε τὴν προῖκα ἐξ ἴσου μερίζεσθαι τῶν τε παιδῶν ἕκαστον κελεύομεν καὶ τὸν ὑβρισμένον ἄνδρα λόγῳ δεσποτείας, καὶ ἔστω αὐτῷ τοῦτο ὡσπερ παραμύθιον τῆς ὑβρεως. εἰ δὲ μὴ εἴεν παῖδες μήτε ἐκ προτέρου γάμου μήτε ἐκ τοῦ ὑβρισμένου, τότε τὸν ἄν-

¹ Ex Cod. Paris. 1368 primus edidi l. l. p. 134. Videtur autem esse pars praecedentis Novellae. Cf. ibi not. 1. ² Lingua vulgari pro γυνή.

δρα κελεύομεν μόνον κερδαίνειν τὴν προίκα τῆς μοιχαλίδος. εἰ δέ τις καὶ ἄλλας τιμωρίας κατὰ τῶν τοιούτων γυναικῶν οἱ νόμοι διακελεύονται, καὶ ταῦτα κρατεῖν πανταχοῦ κελεύομεν, τὸν δὲ μοιχὸν τιμωρεῖσθαι κατὰ τοὺς κειμένους νόμους.

NOV. LII.

Imp. Manuelis Comneni

• aurea bulla de immunitate clericorum¹. (A. 1144².)

Ὁ ἀειμνηστος ἐν βασιλεῦσι κύριος μανουὴλ ὁ κομνηνός³ διὰ χρυσοβούλλου⁴, ἀπολυθέντος κατὰ τὸν φεβρουάριον μῆνα τῆς ζ' Ἰνδ. τοῦ ςχ'⁵ ἔτους, ἐφιλοτιμήσατο πᾶσι τοῖς ὄπουδῆποτε τῶν χωρῶν τῆς ῥωμανίας προσκαθημένοις ἱερεῦσι καὶ δημοσιακοῖς τελεσταῖς οὓσι μὴ μόνον ἐξκουσεῖαν πάσης δημοσιακῆς ἐπιθρείας, ἀλλὰ καὶ ἀτέλειαν τοῦ ζευγολογίου. μετὰ δέ τινα καιρὸν ἀπεχαρίσατο τούτοις μετὰ δοχῆς ἀτέλειαν. τὴν δὲ τοιαύτην φιλοτιμίαν τῆς ἐξκουσείας τῶν δημοσιακῶν ἐπιθρειῶν ἀπεχαρίσατο καὶ τοῖς ἐν πᾶσι προσωπικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ μοναστηριακοῖς κτήμασι προσκαθημένοις ἱερεῦσι· πλὴν τῶν μὲν δημοσιακῶν ἱερέων τὴν ποσότητα δι' ἀπογραφῆς ἐστενοχώρησε διὰ τὴν δοχὴν τῶν συμπαθηθέντων τελεσμάτων αὐτῶν ὥστε εἰς τὸ ἐξῆς μὴ αὐξάνεσθαι ταῦτα, τοὺς δὲ λοιποὺς προσωπικοὺς ἱερεῖς οὐκ ἠεδόκησεν ἀπογραφῆναι πάντως διὰ τὸ μηδὲ ὀφείλειν γίνεσθαι χάριν τούτων δοχὴν οἰανδῆτινα⁶.

¹ Locus, quem edimus, habetur apud Bals. ad syn. Nic. II c. 4 ed. Rhalli II p. 570. Ipsi Balsamoni an recentiori scholiastae debeatur, dubitare est. ² Infra ind. VII anno VIMDC (i. e. 1092) edita esse dicitur. Atqui anno 1092 Manuel non regnavit, et regnante Manuele ind. VII incidit in annum 1144, 1159 et 1174; emendatione igitur opus est. Jam si reputes, secundum Balsamonem scholiastamve nostram hanc auream bullam post aliquod tempus subsequutam esse suppletoriam aliam, deinde post varios annos controversiam de his sub Patriarcha Luca (1156—1169) incidisse (cf. not. 6), sicut de anno 1174 cogitari non potest, ita anno 1144 potius quam 1159 hoc χρυσοβούλλον vindicaveris. ³ ΑΙ. ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς. ⁴ Addunt alii προσκνητοῦ, alii προστάγματος. ⁵ Lege ςχνβ'. Cf. not. 2. ⁶ Loco laudato adduntur haec: Ἐπεὶ δὲ μετὰ τις χρόνος, ἱερέων τινῶν δημοσιακῶν ἐπερβαινόντων τὴν ποσότητα τῶν ὡς εἴρηται γεγωνιῶν ἀπογραφῶν ἔλκομένων εἰς ἀπόδοσιν πλωτῶν καὶ λοιπῶν δημοσιακῶν ἐπιθρειῶν, ὑπεμνίσθη ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ λουκά, καὶ συνεζητήθη κατὰ πρόσταξιν βασιλικήν, εἰ βοηθοῦνται καὶ οἱ τοιοῦτοι δημοσιακοὶ ἱερεῖς ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος

NOV. LIII.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla de instrumentis monasteriorum¹. (A. 1146.)

[Χρυσόβουλλον] τὸ κατὰ τὸν Ιούλιον μῆνα τῆς
 θ' 2 Ἰνδ. τοῦ ρχγδ' ἔτους γεγονός, καὶ διοριζόμενον, μὴ
 βλάπτεσθαι τὰ μοναστήρια ἐκ τοῦ ἕως χωλεύειν κατὰ
 τι τὰ προσόντα τούτοις δικαιώματά.

NOV. LIV.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla Venetis concessa¹. (A. 1148.)

Et aliquis firmioribus quidem urbium munimen volens appo-
 nere secundas turres excogitavit, et custodibus custodes et muris
 muros apposuit, et adversariorum assultibus opposuit fortitudinem;
 verum etiam auri cumulum gravem propter hoc deponere non re-
 nuit, et firmitatem² perfectioni tempus terere longius, aliaque plura
 ad urbis augmentum firmitatemque atque circumtutionem³. Nos
 vero, et Imperialem cum Deo circumcincti principatum, et potesta-
 tem et virtutem habentes pecuniarumque thesauros, ubi videtur et
 opus evocat, largius nunc donabimus amicis et servis et fidelibus

χρυσοβούλλου εἰς τὸ ἐξκουσεύεσθαι τῶς ἀπὸ τῶν δημοσιακῶν ἐπιηρειῶν.
 διεγνώσθη συνοδικῶς, ἔχειν τοὺς τοιοῦτους ἱερεῖς τῶς τὴν ἐξκουσεῖαν ἀπὸ
 τῶν ἐπιηρειῶν. εἶπε γὰρ ἡ ἁγία σύνοδος, οἷοι καὶ ἀπὸ τοῦ προοιμίου, ἀλλὰ
 μὴν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξκουσεύεσθαι πάντας τοὺς προσωπικοὺς ἱερεῖς μὴδὲ ἀπο-
 γραφομένους, παρίσταται ἐναργῶς τὴν βασιλικὴν εὐεργεσίαν πρὸς πάντας ὁφα-
 πλωθῆναι τοὺς ἱερεῖς. ἄδικον δ' ἔφασαν καὶ τῆς βασιλικῆς εὐεργεσίας ἀλ-
 λότριον, τούτους μὲν τῷ δημοσίῳ μὴδὲν συνεισφέροντας ἐξκουσεύεσθαι διὰ
 τὴν τιμὴν τῆς ἱερωσύνης, ἐκείνους δὲ τελεστὰς ὄντας τοῦ δημοσίου ἐπιηρέ-
 ζεσθαι καὶ τὴν ἐκ τῆς ἱερωσύνης μὴ ἔχειν περιθάλψιν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς λαϊ-
 κοὺς εὐθύνεσθαι. καὶ ἀνάγνωθι τὸ κατὰ τὸν Ιούλιον μῆνα τῆς α' Ἰνδ. τοῦ
 ρχ[ος'] ἔτους γεγονός χάριν τούτου συνοδικῶν σημείωμα.

¹ Laudatur a Bals. ad syn. Nic. II c. 12 ed. Rhalli II p. 598, unde edidit Bonif. p. 96. Nov. LVI mox idem auxilium ecclesiis largitur. Vide etiam infra not. 2 ad Nov. LXII. ² Rhallis α'.

¹ Hanc nuper latine ex Libro albo et Libris pactorum integram ediderunt Tafel et Thomas Urk. z. ält. Handels- u. Staatsgesch. d. Rep. Venedig. Tn. I (Wien 1856) p. 113—124. — Eadem inserta est Nov. LXXXVII infra. ² Lege: *firmiatis*.

³ Adde: *largiri*.

et gratis, sermoneque sermonem affirmabimus, et manum dabimus ministrare stylo ad hujus firmitatem, et vallum vallo superponemus, ut olim possessum eis munimen supermuniamus atque firmemus? Et ubi hoc Imperialis mentis et voluntatis, non igitur eis ostia obserabimus, nec auditus occludemus, sed illariusque hos respiciemus et petitionem explebimus. Quid michi sermonis vult prolixitas? Veneticis⁴ factus est quidem et ab Imperatoribus⁵, memorabili avo Imperii mei, chrysobylus sermo, donans eis diversa dona; subsecutus vero fuerat rursus hunc et alter ab Imperatoribus, ter beato dilectissimo domino et patre Imperii michi, eadem donans et apponens, quod tunc petiverunt in redificationem amboque⁶ certe ad Imperium eorum servitutis atque fidelitatis et ad Romaniam convente⁷ ab eis servare pure dilectionis et affectus. Necessarium ergo, ambosque eis ut habebant ipsis dictionibus presente Imperii nostri sermone nunc renovare, que velut urbem intersitam summitatibus presentis videlicet chrisobuli sermone omnino colligemus et circummuniamus. Habet⁸ vero chrysobylus sermo memorabilis Imperatoris domini, domini et patris Imperii michi⁹, sic:

Solet multociens antiquior fides atque benivolentia posteriorem malivolentiam contegere ac delere, victis dominis et amicis memoria prioris subjectorum et amicorum bonitatis; velut nunc quoque in Venetias contigit. Reminisceus enim Imperium meum antique eorum benivolentie et fidei, quam erga semper memorabilem Imperatorem et dilectissimum patrem ejus¹⁰ ostenderunt, obicientes se periculis toto animo pro Romania, et cum strenuitate indubitanter certantes contra inimicos qui tunc exercitum eduxerant contra eam, que paulo ante ab eis male gesta sunt, non reputavit, et conversionem eorum accepit, et nutum eis ostendit ilarem, et accedentes in ulnas suas suscepit, et consequenter quidem indulgentia¹¹ hos dignos habuit, ut nequaquam jam lesioni cujusvis subicerentur quantumlibet super quibus Imperium meum et Romaniam offenderunt (ex demoniaca sicut videtur violentia), sed perpetuo indulgentiam haberent Imperii mei, que per presens chrysobullion donata est sicut promittentibus rursusque toto animo pro Romania pugnare et omni sub Imperio meo Christianico ordine, simul autem et propria quedam servitia per scriptum et jusjurandum convenientes¹² servire

⁴ Lib. albus: Venetia. ⁵ Hic et paulo inferius Imperatore legerim. ⁶ Lege: amborum. ⁷ Junge cum verbo dilectionis. ⁸ Lib. albus: Ut. ⁹ i. e. Joannis Comneni. ¹⁰ Scil. Imperii mei. Intellegitur Alexius Comnenus. ¹¹ Lib. albus: indulgentiam. ¹² Scribendum erat: convenientibus.

Imperio meo et Romanie, velut facta ab apocrisiariis eorum symphonia latius de his tractat. Quoniam vero quesiverunt ante factum sibi chrysobullion beati domini et patris Imperii mei recorrigi rursus et dari sibi, velut qui jam exciderint ex ipso propter culpas que contingerant, exaudivit omnes Imperium meum, et immutate jussit hoc tamen scribi ponique hic, habens sic:

„Et quid unquam sit eorum, que sunt commutatio¹³ pure „amicitie ac fidei? Quil vero amicis et ministris, periculis se „obicere pro amicis et dominis elligentibus, reddet quis equi¹⁴ „ponderis, et maxime quando spontanee pro his in contumina¹⁵ „in hüs que contra hostes sunt preliis hi venerint? Nostre qui- „dem studium voluntatis magnam hunc rem ponens, nichil ad „dignam invenit remunerationem. Reddit vero, quanta dat tem- „poris¹⁶, et que amicis et ministris sunt placentia. Sunt autem, „que retribuuntur fidei et pure servitutis premia, nostra quidem „studiosa voluntate et spontaneo animo minora ac pauciora, non „ignobilia vero quedam, nec amicis et servis indigna. Sed quid „michi proemium vult? Ea, que fidelium Veneticorum sunt, nul- „lus omnium ignoravit; et quo¹⁷ modo venerunt constructis multi- „feris navibus ad Epidamnum, quod Dyrrachium vocamus nos; et „quomodo viros navi pugnantes innumeros in auxilium nobis pre- „sentaverunt; quomodoque¹⁸ proprio stollo scelesti stolum¹⁹ vi „superarunt²⁰, perdentes cum ipsis viris; et quod nunc quoque „nobis auxiliantes perseverant; et alia, que a thalattocopis i. e. „in mari laborantibus viris acta sunt, et que correcta noverunt „omnes, etsi nos non dicamus? Unde et in remuneratione hujus- „modi ipsorum servitiorum bene voluit Imperium meum per pre- „sens chrisobullion sermonem accipere eos annue in tempore roge „sollempnium librar.²¹ XX., et ut distribuantur hec in propriis „ecclesias secundum ipsorum velle. Honoravit autem et nobilem „Ducem eorum venerabilissima protosebasti dignitate cum roga „etiam sua plenissima. Non in persona vero ipsius determinavit „honorem; sed indesinentem esse atque perpetuum et per succes- „siones usque²² secundum diem²³ fuerint Ducibus transmitti defi-

¹³ Hoc verbum transponendum est, sic: Et quid unquam sit commutatio (ἀμοιβή) eorum, quae etc. ¹⁴ Lib. albus: equis. ¹⁵ An: certamina vel conamina?

¹⁶ An: tempus? ¹⁷ Lib. albus: que. ¹⁸ Idem: quodque.

¹⁹ Idem: stolii. ²⁰ Idem: superare. ²¹ Malim: libras. ²² Sic Lib. albus.

Lib. pactor. ut qui src. Editores iis qui. Recte. ²³ Editores: deinceps emendant. Non opus. Graece: κατὰ τὴν ἡμέραν.

„nitivis in urbe. Honoravit et Patriarcham eorum hypertimon,
 „i. e. superhonorabilem, cum roga librarum viginti. Et hunc vero
 „honorem per successionem in eos, qui deinceps fuerint, Patriar-
 „chas transmisit, ut hic quoque sit indesinens atque perpetuus, et
 „non tantum persona²⁴ ejus. Constituit vero Imperium meum et
 „sanctissimam ecclesiam sancti apostoli et evangeliste Marci, qui
 „est in Venetia, ab uno quoque in magna civitate et omni Romu-
 „nia tenentium ergasteria Amalphynorum²⁵ omnium, qui sunt sub
 „potestate ejus quidem patricatus²⁶, accipere per unum quemque
 „annum numismata tria. Ad hoc donat eis et ergasteria que sunt
 „in embolo Peramatis cum solaris suis, que habent introitum et
 „exitum in totum²⁷, quod procedit ab Ebraica usque ad Viglan,
 „queque habitantur et que non habitantur, et in quibus Venetici
 „permanent et Greci sicut ergasteriis; et maritimas III scalas, que
 „in predicto spacio terminantur. Donat autem et sancto Akin-
 „dino mankipium i. e. pistrinum²⁸, quod est in ipsius ecclesie la-
 „tere, quod pertinet ad domum Petrii, et habet pensionem Byz-
 „zantinorum XX. Similiter dat et ecclesiam sancti apostoli An-
 „dree, que est in Dyrrachio cum ibidem existentibus Imperialibus
 „pensionalibus preter in ts repositam aphasin, que debet dari ad
 „chelandia²⁹. Concessit autem eis et negociari in omnes partes
 „Romanie species universas, videlicet circa magnam Laodiciam³⁰,
 „Antiochiam et Manmistam, Adatiam, Tarson, Attalian, Strovilom,
 „Chion, Theologon, Phocian, Dyrrachion, Aulonem, Coryphus, Bon-
 „dicam, Methonem, Coronem, Nauplion, Corinthion, Tebas, Athenas,
 „Eurippon, Demetrida, Thessalonicam, Chyrisopolin, Peritheorion,
 „Abydon, Redeston, Adrianopolin, Apron, Erracliam, Selibriam, et
 „per ipsam Megalopolin, et simpliciter in omnes partes sub po-
 „testate nostre pie mansuetudinis, non prebentibus omnino pro
 „qualibet propria negociatione quidlibet commercii gratia vel cujus-
 „vis alius conditionis, que demosio infertur, pacti quasi xiloca-
 „lami, limenatici, porteatici, caniskii, exifeileos³¹, archontichii et
 „aliorum tributorum causa eorum, que debent negociari. In om-
 „nibus enim negociationis locis data est licentia eis ab Imperio
 „meo, superiores esse debere et ipsa requisitione. Excident vero

²⁴ Lege: personae.
 notant: i. e. patriciatu.

²⁵ Editores notant: i. e. Amalphitanorum.

²⁶ Ibidem

²⁷ Legerim: embolum.

²⁸ Lib. albus: pristinum.

²⁹ Navium species.

³⁰ De his nominibus curiosi conferant doctissimos Tafelii adnotationes l. l. p. 118 sq.

³¹ Lege: exafoleos, τοῦ ἑξαφόλλεως.

„et ab ipso eparcho parathalassite³², eleoparocho dominico³³, com-
 „merkiariis, chartalariis, hipologis et omnibus, qui hujusmodi sunt,
 „nullo eorum, qui per loca sunt principium vel aliorum servitium
 „communis tractantium, contempnere quid eorum que hic diffinita
 „sunt presumente. Omnium enim, quas quis dicat, specterum ac
 „rerum concessa est hiis negociatio, et omnium emptionem in po-
 „testate habebunt facere, superiores existentes universa datione.
 „Hec ita cum dispensaverit Imperii michi pietas sancta, atque dif-
 „finit, nullum resistere eis sicut rectis et veris dulis ejus et con-
 „tra inimicos adjutoribus et usque ad finem seculi tales se esse
 „promittentibus, nec quemquam omnino contraria sentire hiis ta-
 „libus, nec actiones aliquis adversus omnes exercere propter tra-
 „dicta eis ergasteria et scalas istic. Qualiscumque enim³⁴ juris
 „hec existunt, sive ecclesiastici sive privati sive publici, sive sancte
 „domus sint, hec nullatenus continget, que nunc sunt fidelium duli³⁵
 „Imperii michi Veneticorum et in posterum futurorum; quum mul-
 „tam benivolentiam et rectum animum erga Romaniam et erga Im-
 „perium meum ostenderunt, et toto animo hec servare promittunt
 „in perpetuum, et pugnare pro Romeorum statu et Christianis pro
 „parte³⁶ volunt et protestantur. Et contra tales viros quis contra-
 „dicet, vel contra eos juditium movebit aliquando? Unde nec se-
 „cretum Petrii vel Mireleu, nec etiam privatus quisque, sed nec
 „monasterium vel templum sanctum, quibus videlicet donata er-
 „gasteria pertinent atque scale, contra hos movebunt. Erunt au-
 „tem silentes et in dispensatione ac donatione Imperii mei manen-
 „tes vere. Nam si voluntaria non donamus dignis accipere, ceu
 „qui viriliter egerunt et viriliter agere student atque studebunt,
 „quibus alijs donabimus aliquando? Ergo et donabuntur dona-
 „torum sibi immobilium sine ablatione et sine turbatione in dein-
 „ceps omnia et perpetua tempora secundum continentiam debiti ex-
 „poni sibi practici traditionis eorum a protoanthypato Georgio
 „et notario Imperii mei tu Machitariu, quod et firmum erit et sta-
 „bile ac inviolabile in omnibus, que continebuntur in eo; debens
 „et hoc in illis subastipulari secretis, in quibus et presens sub-
 „astipulatum est chrysobyllion Imperii nostri, in noticiam eorum,
 „que donata sunt rectis dulis Imperii mei Veneticis, et ad deor-

³² De παραθαλασσίη cf. Πεῖρα I.I, 29.

³³ Editores tu geniku (τοῦ γε-
 νικοῦ) scribendum censent. Vide infra Nov. LXXXVII.

³⁴ Lib. albus: qualicumque
 eram.

³⁵ Lege: dutorum.

³⁶ Ex Nov. LXXXVII infra legendum erit: prompte.

„tacionem temporatorum³⁷ hos molestare eorum causa. Erunt
 „igitur, que hic diffinita sunt, semota firmaque incorrupta et a
 „nullo contempta. Si vero quis contempserit forsitan quid eorum,
 „que in hoc chrysobollio disposita sunt, inremis ibiliter exigetur
 „a secreto ton oichiacon aurum³⁸ libras X., et quantitatem ejus,
 „quod ablatum fuerit ex eis, persolnet in quadruplum, quia firmo
 „ac securo existente presente pio chrysobollio. facta circa Maium
 „mensem, quinte Indictionis, in anno sex millesimo ducentesimo³⁹,
 „in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.“

Hujusmodi ergo chrysobollium confirmans Imperium meum, bene vult et item habere effectum, sicut expositum est a principio quando eis donatum est, ita ut et solempnorum phalatinia⁴⁰ proveniat et deinceps imminute, et honores dignitatum habeant nobilissimus Dux et sacerrimus Patriarcha eorum, accipiant tantum⁴¹ et rogas, verum etiam possessionem et fruitionem donatorum et traditorum sibi ergasteriorum et scalarum habeant sine ablatione. Similiter et habeant ipsi sine prohibitione et negociari sine commercio et datione qualicumque altera in omnibus dinumeratis in prefacto chrysobollio civitatibus et regionibus, que sub potestate Imperii nostri sunt. Verum etiam ut ab ergasteriis Amalphitorum, que per chrysobollium constituta sunt sanctissime ecclesie apostoli et evangeliste Marci, qui est in Venetia, dentur ad eam sine minutione. Quum vero ante annos non paucos contigit eos, qui vendebant Veneticis in Romanicis regionibus negociationes aliquas, commercium de ipsis exigi, et optinuit hic mos annis multis ut⁴² dictum est, rogaverunt autem et de hoc Imperium meum fieri⁴³ dilectissimi duli et amici ejus Venetici, quatenus corrigeretur hujusmodi quoque capitulum, et donaretur sibi et ab his potestas et libertas, complevit et hanc petitionem Imperium meum, et definit per presens chrysobollium, nullum eorum qui sub potestate Imperii nostri, Grecis negociantibus cum Veneticis in omnibus regionibus Romanie, vel quando vendit ad eos vel quando emit ab uliquo⁴⁴ eorum, dare⁴⁵ pro commercio quilibet, vel pro altera quamvis

³⁷ Editores templatorum vel temptantium legi volunt. ³⁸ Editores notant: „annus ex prave intellectis numeris graecis corruptus est: uti indictionis quintaec docet additamentum, est annus mundi 6590 = 1052 p. Chr. isque prorsus convenit.“ Meo judicio ex Nov. LXXXVII infra legendum est: quinte decime Indictionis — sexcentesimo, ut ad annum p. Chr. 1092 referatur. ³⁹ Lege: philotimia.

⁴⁰ Mulim: autem.

⁴¹ Ita pro et reposui.

⁴² Lege fidelissimi pro fieri dil.

⁴³ Codd. aliqua.

⁴⁴ Lib. albus: dein, Lib. pactorum: dentur.

exactione; sed ut excusentur et ipsi, sicut et hii, qui cum commerciiis negociantur. Verum tamen debent et Venetici ea, que per factam scripto conventionem a legulis eorum promissa sunt iurejurando Imperio meo, firma servare incorrupta. In quo erunt eorum, que per presens chrysobolion donata sunt ipsis iura, donantes sine ablatione in evum omne, ut firmum et securum inesse presens chrysobolion, factum per Augustum mensem quarte Indictionis sexmillesimi DCXXXVIII⁴⁵ anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

Et hec quidem, que a laudabili Imperatore et avo Imperii mei et a ter beato Imperatore domino et patre Imperii mei donata fidelissimis Imperio nostro Veneticis per chrysobolion illorum; quod utique chrysobolion nostrum quoque pium Imperium firmat per presentem chrysobolion sermonem, diffinitque efficiam auferre, sicut habebant hoc et usque ad migrationem ad dominum in⁴⁶ Imperatoribus laudabilis et ter beati domini et patris Imperii mei, velut etiam Veneticis consueta sibi sacramenta sacra habentibus, servare ad Imperium meum et Romaniam fidem et servitium ipsis opibus puram, veram, rectam.

Quia vero, sicut relatum est Imperio meo a presentibus in Megalopoli missis Veneticorum, consecuti quidem sunt Venetici preceptum Imperatoris laudabilis domini et patris Imperii mei, — licenciam his donans improhibite etiam per insulas Cypron et Creten negociari et sine consortio eos ubi terrarum⁴⁷ Imperii mei pro hiis, que ad hujusmodi insulas negociande sunt ab eis, omnimodis speciebus, — non contigit autem, que in hujusmodi precepto comprehenduntur, effectum recipere, ac propter hoc usque nunc per hujusmodi preceptum donata sibi filotimia, i. e. donatione privantur vel carent Venetici: petiverunt vero Imperium meum filotimiam quidem hanc, que in predicto precepto fertur laudabilis Imperatoris domini et patris Imperii mei, in opus vero Veneticis non provenit, ab Imperio meo precipi efficiam ab hoc nunc auferre; Imperium mei propter eam, quam ad ipsum et Romaniam monstrant, verum etiam dehinc monstrare promittunt, fidem atque servitium, hujusmodi ipsorum petitione suscepta vult ac definit, eos et per insulas, Cyprum videlicet Cretenque, negociari, nec ab aliquo quidlibet exigi horum

⁴⁵ Codd. CCXXXIV, sed sexcentimum numerum habet Nov. LXXXVII infra.

⁴⁶ Lib. albus in non habet. Editores *Imperatoris* emendant: male. Cf. enim Nov. LXXXVII infra. ⁴⁷ Lege: *sine commercio ubique terrarum.*

causa, sed á komerkieutiis eos conservari ubique terrarum Imperii mei secundum superius tractatas distinctiones. Et ut habeant hii securitatem in his, que per presentem chrysobolion sermonem definita sunt, presens expositus est chrysobullius sermo, factus per mensem Octobrem, Indictionis undecime, anni sexies millesimi sexcentissimi quinquagesimi sexti, in quo et nostrum piium et a deo promotum subsignavit Imperium.

NOV. LV.

Imp. Manuelis Comneni

de juramento Judæorum¹. (A. 1148.)

Ἐπόμνησις τινος ἀπὸ Ἰουδαίων χριστιανοῦ γενομένου, περιέχουσα ὅποῖος ἐστὶν ὁ ὄρκος τῶν Ἰουδαίων.

Τολμῶν ὁ ἀνάξιος καὶ πανεντελής δοῦλος τῆς κρατίστης καὶ ἁγίας σου βασιλείας δέομαι, δέσποτά μου ἅγιε. ἐξ Ἰουδαίων ἐγενόμην ὁ δοῦλός σου ἀπὸ τοῦ δουλικοῦ σου κάστρου ἄτταλείας. φιλανθρωπία δὲ Θεοῦ, τοῦ μὴ ἐλθόντος καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, εἰς ἐπίγνωσιν ἧλθον τῶν ἐμῶν ἁμαρτιῶν, καὶ βάπτισμα ἅγιον διὰ μετανοίας ἐδεξάμην. εἶτα δι' εὐτυχίαν τοῦ ἐν Θεοῦ κράτους σου² ἐβάπτισα καὶ ἕτερα τρία ἀδελφιά μου· καὶ ὑπεμνήσθη παρ' ἡμῶν ὁ τρισμακάριστος καὶ ἅγιος ἡμῶν αὐθέντης καὶ βασιλεὺς, ὁ πατήρ τῆς Θεοστεφοῦς καὶ ἁγίας βασιλείας σου³, ὡς ἂν δωρησῆται ἡμῖν τὸ Ἰουδαϊκὸν ἐκεῖνο τῶν ἡμετέρων γονέων οἴκημα καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀποκειμένα ὀλιγοστά πράγματα, κατασχεθέντα παρὰ τῶν Ἰουδαίων· καὶ διὰ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἁγίας βασιλείας αὐτοῦ εἰσηκούσθη ἡ ἐπόμνησις ἡμῶν, καὶ ἐγένετο ἡμῖν τιμὰ

¹ Relatio et rescriptum imperatoris ad eam, quod hic editur, habetur in Cod. Paris. 1355 aliisque. Videatur Mortreuil III p. 147. Primus edidit Leuncl. JGR. I p. 118, indeque repetitum est in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 271. Ii Constantinum Monomachum auctorem faciunt: Mortreuil vero illud ab Alexio Comneno ind. XI i. e. anno 1088 vel 1103 editum esse existimat, quia Basilius Pecules judex Veli et Hippodromi, qui τῇ παρεκβολῇ ἀπὸ τοῦ ἐπαρχικοῦ βιβλίου subscripsit, anno 1147 occurrit. (Cf. Coll. can. cit. V p. 307. Idem Basilius Pecules postea Curopolatae et Quaestoris dignitate condecoratus fuit: JGR. I p. 292.) Ego vero hoc ipso commoveor, ut Manueli imperatori annoque 1148 ind. XI hoc rescriptum tribuam, quum etiam quae initio relationis de patre imperatoris traduntur, de Manuelis patre recte habeant, de Alexii non item. ² i. e. postquam Manuel a. 1120 natus esset. ³ i. e. Joannes Comnenus.

καὶ προσκυνητὴ λύσις πρὸς τὸν πράκτορα, παραδοθῆναι ἡμῖν τὸ τοιοῦτον οἶκημα. κατὰ ταύτην οὖν τὴν πρόσταξιν γέγονεν οὕτως· καὶ τῇ ἀντιλήψει τῆς ἁγίας βασιλείας σου γέγονε τὸ τοιοῦτον οἶκημα παρ' ἡμῶν τῶν δούλων ναὸς ἅγιος οὕτω καλούμενος ἢ ἁγία ἀνάστασις, καὶ μοναχοὺς τινὰς ἐν αὐτῷ κατετάξαμεν, ἐπὶ τῷ ὑπερέυχεσθαι τῆς ἁγίας σου βασιλείας καὶ πάντων τῶν χριστιανῶν. ἔξεκαλέσαμεν δὲ τὸν πράκτορα καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, ὡς ἂν ἀποδοθῶσιν ἡμῖν· καὶ ἔξαργοι ἐγένοντο οἱ λουδαῖοι. προσέταξεν οὖν ὁ πράκτωρ ἡμῖν, λυθῆναι τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν διὰ συκοφαντικοῦ καὶ τελείου· καὶ ἐγὼ μὲν ὡς χριστιανὸς ἵνα πληρώσω τὸν συκοφαντικὸν, αὐτοὶ δὲ τὸν τέλειον, πλὴν οὐχ ὡς αὐτοὶ θέλουσιν, ἀλλ' ὡς ἂν ἐγὼ δώσω αὐτοῖς ἐγγράφως. ἔστι δὲ οὕτως· ἐν πρώτοις, ἵνα ζώσῃται τὴν βάτον, καὶ καθαλλικεύσῃ τὸν ἀσκὸν, καὶ ἐμβῆῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πτύσῃ τὴν περιτομὴν αὐτοῦ τρίτον, λέγων οὕτως· „μὰ τὸν βαρασῆ, βαραᾶ, ἀδωναῖ, ἐλωῖ, τὸν δια- „περάσαντα τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν τὸν Ἰσραὴλ ἀβρόχως, καὶ „ποτίσαντα αὐτοὺς ὕδωρ ἐκ πέτρας, καὶ δόντα αὐτοῖς μάννα „φαγεῖν καὶ ὀρτυγομειρίαν, εἰ καὶ αὐτοὶ ἀχάριστοι ἐγένοντο „[οὐ]⁴ παρὰιτησάμενοι τὰ τοῦ χοίρου κρέα; μὰ τὸν νόμον, ὃν „δέδωκεν ἀδωναῖ, καὶ τὸν ἐμπτυσμὸν τοῦ σώματος τῆς περι- „τομῆς, καὶ τὴν βάτον, ἣν τῇ ἐμαντοῦ ὀσφύϊ περιζώννυμαι· „οὐκ ἐπὶ ψεύδους ὀμνῶ τὸ ὄνομα κυρίου σαβαώθ· εἰ δὲ ἐπὶ „ψεύδους ὀμνῶ, ἐπικατάρατα τὰ ἔγωνα τῆς κοιλίας μου, ψη- „λαφήσω ὡς ὁ τυφλὸς τοῖχον, καὶ ὡς μὴ ὑπάρχων ἔχων ὀφθαλ- „μοὺς πεσοῦμαι σὺν τούτοις πᾶσιν, ἀνοιξάτω ἡ γῆ τὸ στόμα „αὐτῆς, καὶ καταπιέτω με, ὡς θαθὰν καὶ ἀβειρών“· καὶ οὗτοι τὸν ὄρκον τοῦτον ἀσμένως ἐδέξαντο. εἶτα μετὰ τὸ ὁμόσαι ἐμὲ τὸν συκοφαντικὸν, οὐκ ἠθέλησαν πληρῶσαι τὸν τέλειον· ἀλλὰ δώροις τὸν πράκτορα μετελθόντες ἐξέφυγον τὸν ὄρκον. διὰ γοῦν τοῦτο δέομαι καὶ παρακαλῶ τὸ ἔνθεον κράτος σου, γενέσθαι μοι τιμίαν καὶ προσκυνητὴν λύσιν πρὸς τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν πράκτορα, διοριζομένην, ἣ τὸν τοιοῦτον ὄρκον ὁμόσαι καὶ μὴ βουλομένους τοὺς λουδαίους, ἣ ἀναμφιβόλως ἀποδοῦναι ἡμῖν τὰ εὐλόγως παρ' ἡμῶν ἐπιζητούμενα πράγματα. καὶ εἰ τοῦτο γένοιτο, δέσποτά μου ἅγιε, οὐ πάυσομαι παρ' ὕλην μου τὴν ζωὴν τῆς ἁγίας σου βασιλείας ὑπερέυχεσθαι· ἥς ὡς δοῦλος ἀνάξιος τολμήσας ἐδεήθην.

⁴ Recte suppletiv Leuncl.

Ἀντιγραφὴ βασιλική.

Ὑπόδειξον τὴν παροῦσαν λύσιν τῆς βασιλείας μου τῇ μεγαλειφανεστάτῳ δουκὶ τῶν κιβυρῥαϊωτῶν, καὶ οὗτος ἵνα μετακαλέσῃται καὶ τοὺς παρὰ σου διεγκαλουμένους Ἰουδαίους. καὶ ἔάν σου τὸν συκοφαντικὸν ἐπιμοσαμένον, ὡς ὑπέμνησας, οὗτοι ἀναποδίξουσι πρὸς τὸν ἐν τῇ ὑπομνήσει σου δηλούμενον τέλειον, παραπέιση αὐτοὺς ἢ τὸν τοιοῦτον ἀποδοῦναι τέλειον, καθὼς ἐντὸς ἀνατάττεται, ἢ ἃ λέγεις πράγματα ἀντιστρέψαι πρὸς σέ. τῷ⁵ μηνὶ νοεμβρίῳ ἐπινεμήσεως ια' δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θελας χειρὸς.

Παρεκβολὴ γενομένη περὶ ⁶ Ἰουδαίων.

Παρεξεβλήθη ἀπὸ τοῦ ἐπαρχικοῦ βιβλίου ὁ ὄρκος, ὃν ὀμνύουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὃ καὶ περιέχων οὕτως. ἐν πρώτοις, ἵνα ζώσῃται τὴν βίαν, καὶ κρατήσῃ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸ μέγαλειον, καὶ εἴπῃ οὕτως· εὐλόγητος κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ διαγαγὼν ἡμᾶς διὰ ξηρᾶς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ὅτι οὐ ψεύδομαι. εἰ δὲ καὶ διαψευδόμενος εὔρεθῶ, διώμ μοι κύριος ὁ θεὸς τὴν λέπραν τοῦ γιεζῆ καὶ τοῦ ἀμμά, ἢ λελὶ τοῦ ἱερέως τὴν καταδίκην, καὶ ἀνοίξάτω ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ καταπλέτω με ζῶντα, ὡς δ' ἄθ' ἂν καὶ ἄβειρών.

Ἡ ὑπογραφή.

Ὁ κριτὴς τοῦ βήλου καὶ ἐπὶ τοῦ ἱπποδρόμου, βασιλείος ὁ πεκούλης, τὰ παρόντα ῥήματα τοῦ ὄρκου ἀπὸ τοῦ ἐπαρχικοῦ βιβλίου παρεκβαλὼν καὶ ἰσάζοντα εὐρῶν ὑπέγραψα καὶ ἐσφράγισα.

Ἐἶχε καὶ βούλλαν κάτωθεν ἀπηρωρημένην, ἔχουσαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν γράμματα, οὕτως ἔχοντα·

ἐκ τῆς σφραγίδος ἴσθι τὸν γεγραφότα.
κριτὴν πεκούλην ὃς θέλει γνωριζέτω.

⁵ Lege τό.⁶ Leucl. παρὰ.

NOV. LVI.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla de instrumentis ecclesiarum¹. (A. 1148.)

Ἀπελύθη χρυσόβουλλος λόγος τοῦ αὐτοῦ κραταιοῦ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως κατὰ μήνα φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως ἰά τοῦ ςχνζ᾽ ἔτους, ὃ καὶ λατῆρ λεγόμενος ὡς ἰώμενος τὰ χωλεύοντα ἴσως δικαιώματα τῶν ἐπανταχοῦ ἐκκλησιῶν, ἐπισκοπῶν δηλονότι καὶ μητροπόλεων καὶ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὅς καὶ κατὰ ῥῆμα οὕτως διαλαμβάνει·

Ὁ μὲν μετὰ μωσέα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ ἐκείνος στρατηγὸς ἰησοῦς τὰ ἱεριχοῦντεια καθελὼν ἐπειγόμενος ὀχυρώματα τοῖς ἱερεῦσι κύκλῳ σαλπίζειν ἐκέλευε, καὶ οὕτω παραδόξως τὰς τῶν τειχῶν ἐπάλλξεις κατέρριπτε. ἡ² δὲ τοῦ νέου τῆ θεῷ ἐκλεκτοῦ καθηγουμένη τούτου λαοῦ βασιλεία μου, μετὰ τὸν ἐν βασιλευσιν ἐκείνον ἄλλον μωσέα, τοῦ λαοῦ σωτήρα καὶ ὁδηγόν, τὸν ἀοίδιμον λέγω ἀθένητην τῆς βασιλείας μου καὶ γεννήτορα, ὡσπερ τινὰ τεῖχη καθελὼν ἐπειγόμενη ἱεριχοῦντεια τὰς τοῦ κοινοῦ τῶν χριστιανῶν ἐχθροῦ³ ὀχυρώσεις, τοῦ δουτικοῦ λέγω δράκοντος, τοῦ τῆς σικελικῆς κατατυραννοῦντος γῆς, κάκειθεν κατὰ τῆς τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείας λάθρα ἐρυψαντος, ἀναλόγως οἷα πνευματικὰς τινὰς σάλπιγγας τὰς τῶν τὸν θεὸν ἐξίλεσμένων καὶ ἑκάστην ὑπὲρ ἡμῶν ἀρχιερέων εὐχὰς πρὸς ἐκείνον καθάϊρεισιν συνεργοῦσας ἐδέησεν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεόπτης μωσῆς ὀπηρῖκα τῆ ἀμαλήκ συνεκράτει τὴν μάχην, ἱερεῦσιν ἐκατέρωθεν στηριζόμενος οὕτω τοῦτον κατετροποῦτο καὶ ὑπερίσχε· κατ' ἐκείνον οὖν καὶ ἡ βασιλεία μου τοῦ ἀρχιερατικοῦ δεομένη ὑποστηρίγματος εἰς τὴν καὶ τοῦ νέου τούτου ἀμαλήκ προκειμένη ἀντιπαράταξιν, καὶ ὡσπερ τινὰ στύλον φωτὸς τοῦ νέου ἰσραὴλ προηγούμενον καὶ τὰ τούτου κατευθύνοντα διαβήματα, τὰς τοῦτων ἔχειν εὐχὰς ἐθέλουσα τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον τῆ μητρὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, τῆ νέῃ σιῶν, τῆ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ἐνδαιτήματι, καὶ τοῖς κατὰ

¹ Hanc praestat Bals. ad c. 12 syn. Nic. II (ed. Rhalli II p. 608). Inde ediderunt Bonaf. p. 109, Leuncl. JGR. I p. 149. ² Editi: τῆ — καθηγουμένη — βασιλεία — ἐπειγόμενη. Sed aut ita, ut nos, legendum, aut cum Leuncl. in fine hujus periodi emendandam συνεργοῦσας ἔχειν δεήσει. ³ Leuncl. Rogerrum Siciliae regem intelligit.

τάς νήσους πάσας καὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν ἀρχιερεῦσιν ἐβράβευσε, τὰς ὑπὲρ τῆς βασιλείας μου τούτων εὐχὰς ἐπὶ πλέον ἀναρῶωννύουσα. ἀκριβῶς γὰρ οἶδεν ἡ βασιλεία μου, ὡς οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ ὡς γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ, ψευδῆς δὲ ἵππος εἰς σωτηρίαν, κατὰ τὸν θεῖον φάναι προφήτην καὶ ψαλμογράφον καὶ θεοπάτορα.

α'. Τοιγάρτοι καὶ τὸ ἀπερικλόνητον πάντῃ φυλάττεσθαι θέλουσα, τῇ τε πασῶν προκαθημένη ἐκκλησιῶν καὶ τοῖς μνημονευθεῖσι πᾶσιν ἀρχιερεῦσι τῶν ὀπουδήποτε ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν προσόντων ταύταις δικαιωμάτων ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῶν ἀκινήτων αὐτῶν βεβαιότερον καθιστῶσα, προσεπανορθοῦσα δὲ καὶ εἴ τί που χωλεῖον ἴσως ἐστὶν ἐν τοῖς αὐτῶν δικαιώμασι καὶ τῆς ἀκριβείας λειπόμενον· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἴ τί που ὀφείλον ἐπακολουθῆσαι δικαίωμα πρὸς τὴν ἀσφαλῆ τῶν τοιούτων ἀκινήτων δεσποτείαν, κατοχὴν τε καὶ κυριότητα γενέσθαι ἴσως οὐκ ἔφθασεν· αὐτὸν δὲ τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον ἰατῆρα ἢ βασιλεία μου τούτου δὴ τοῦ ἐλλείποντος αὐτοῖς ἐπιδέδωκεν, οἷον ἄρτιον καὶ ὀλομελὲς δεικνύντα τὸ ἐπὶ τούτοις δίκαιον καὶ εἰς τὸ παντελὲς ἀδιάσειστον. δι' οὗ καὶ βεβαίως μὲν καὶ ἀσφαλέστερον τίθησι πᾶν προσόνταῖς κατ' αὐτοὺς ἁγιωτάταις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ αὐτῇ τῇ τούτων προκαθημένη δικαίωμα ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἀκινήτοις, ὅποιον ἂν καθέστηκε καὶ ὀπουδήποτε ταῦτα διάκεινται, καὶ τὸ καλὸν κάλλιον τίθησι τῇ ἐπικρίσει τε καὶ ψήφῳ τῆς βασιλείας μου. πᾶν δὲ ἐν αὐτοῖς ἐν ὁποίοις εἴποι τις θεωρούμενον, εἴτε ἐν χρυσοβούλλοις λόγοις διαφόρων βασιλέων εἴτε ἐν σιγιλλοῖς εἴτε ἐν ἀπλάις προσταξέσιν εἴτε ἐν λύσεσιν εἴτε ἐν πρακτικοῖς ὑποσκάζον, καὶ κατὰ τι τοῦ ἀκριβοῦς καὶ τῆς ὀφειλομένης ἀκολουθίας λειπόμενον, ἀπὸ τε βασιλικῶν προσταγμάτων καὶ νόμων ἐπανορθοῦ· καὶ διορίζεται, μὴ κατὰ τι πρόκριμα ἐκ τούτων εἶναι ταῖς δηλωθεῖσαις πάσαις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀλλὰ τὸ ὑπόσαθρον ἐκεῖνων καὶ ἀσθενὲς εὐτονώτατον εἶναι καὶ ἀνάλωτον πάσῃ δικαιολογίᾳ τοῦ βουλομένου λέγειν· τί ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, τῇ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου ῥωννύμενον καὶ σφόδρα ἐνδυναμούμενον. καὶ ἵνα ἀπὸ τῶν πολλῶν, ὧν ἂν τις ἐννοήσειεν, ὀλίγων τινῶν ἢ βασιλεία μου ἐπιμνησθεῖη, ἐὰν τυχὸν δωρεὰ αὐτοῖς παροίκων ἄποσος εἴῃ ἢ μέτρων γῆς, αὐτούργιάν τινα ἐκαίνισαν ἐν τοῖς τοιούτοις κτήμασι τυχὸν μὴ δεδωρημένα αὐτοῖς· ἢ ἔδω-

ρήθησαν μὲν, οὐκ ἀνετράπησαν⁴ δὲ αἱ περὶ τούτων προστάξεις· ἢ ἐπὶ προαφωρισμένοις δεδωρημένοις αὐτοῖς, αἱ περὶ προαφωρισμένων προστάξεις οὐκ ἀνετράπησαν· ἢ τινα τῶν πορισθέντων αὐτοῖς βασιλικῶν προσταγμάτων οὐδόλως κατεστρώθησαν· ἢ κατεστρώθησαν μὲν εἰς τινα τῶν σεκρέτων, οὐ μὴν γε καὶ ἐπὶ τοῖς προσφόροις σεκρέτοις· ἢ καταστρωθέντα ἀπώλοντο, ἴσα δὲ τούτων πεπιστωμένα εὐρίσκονται· ἢ πρακτικὰ ὀφείλοντα προβῆναι οὐ προέβησαν, ἢ προβάντα οὐ κατεστρώθησαν, ἢ ὀρισθέντα γενέσθαι λογίσιμα οὐκ ἐγένοντο· ἢ κατὰ τινα ἴσως ἄλλην ὁποῖαν ἂν τις εἴπη αἰτίαν εἴτε κατὰ μέρος εἴτε καὶ καθ' ὅλοκληρον τὰ προσόντα ταῖς πολλάκις διαληφθείσαις ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ τῇ μητρὶ πασιῶν χωλεύουσι δικαιώματα κἀντεῦθεν οὐκ ἔχουσι τὸ ἀπερικλόνητον, κἀν μὴ ῥητῶς ἐνταῦθα πᾶσα ὁποιαδήποτε αἰτία ὑποσκάζειν ποιοῦσα τὰ δικαιώματα ἐκπερῶνται· ἢ ὠφείλον τυχὼν καὶ ἕτερα δικαιώματα προσεπορευθῆναι αὐταῖς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀκινήτοις, ὡς τινων πάντως προβάντων ἐν αὐταῖς (εἰ γὰρ μηδόλως τι δικαίωμα ἐπὶ τινι τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων κέκτηνται, οὐδὲν τι ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὠφελήθησονται)· κατὰ μηδὲν τι ταῦτα πάντα, καὶ ὅσα ἂν τις ἄλλα εἰς νοῦν λάβῃ ποτὲ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀγωνιζόμενος, καταβλάψαι ποτὲ τὰς τοῦ Θεοῦ ἀγιωτάτας ἐκκλησίας, τὸν τε τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας οἶκον καὶ τὰς λοιπὰς μητροπόλεις, ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἐπισκοπὰς, δυνήσεται ἐπὶ τοῖς (ὡς εἴρηται) διαφέρουσιν αὐταῖς ἀκινήτοις ἀφ' οἰωνδήποτε δικαιωμάτων. εἰ γὰρ μηδὲν τι μηδαμῶς δικαίωμα ἐκτίσαντο ἐπὶ τισιν ἴσως τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων, οὐδεμίαν ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὠφέλειαν ἔξουσιν, ὥσπερ οὐδὲ ἐφ' οἷς ἔσχε τὴν κατοχὴν ὁ δημόσιος ἀφ' οἰασθήτινος εὐλόγου αἰτίας μέχρι τῆς σήμερον· ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι τὸ ἀκριβὲς παραφυλαχθήσεται.

Εἴ τις οὖν θελήσει διὰ φιλοχρηματίαν ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν τινὰ καταφρονῆσαι τῶν ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου διωρισμένων, πρῶτα μὲν τὸ τῆς ἀγίας τριάδος φέγγος, ὅτε παριστάμεθα τῷ φοβερῷ βήματι, μὴ θεάσασαιτο· ἐκπέσοι δὲ καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν μερίδος, ὡς ὁ ἰούδας τῆς δωδεκάδος· προσεπιτούτοις καὶ τὴν ἀρὰν ἐπισπάσασαιτο τῶν ἀπ' αἰῶνος προκεκοιμημένων πρωτοτόκων ἀγίων δικαίων καὶ Θεοφώρων πατέρων.

⁴ Leuncl. conj. ἐπετράπησαν vel ἀνεγράφσαν. Male.

NOV. LVII.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla de locis a Venetis Constantinopoli possidendis¹.

(A. 1148.)

NOV. LVIII.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla de possessionibus magnae ecclesiae¹. (A. 1153.)

Τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπωρέχθη χρυ-
σόβουλλον τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως, ταῦτα
κατὰ ῥήμα διαλαμβάνον·

Καὶ τῷ παλαιῷ μὲν ἐκείνῳ καὶ περιπύστῳ τῆς τοῦ σολο-
μῶντος σοφίας καὶ τὸ κατὰ δύναμιν προσέφερον ξύμπαντες·
καὶ τῷ ἱερῷ δὲ τούτῳ καὶ παμμεγίστῳ τεμένει, τῷ ἐπ' ὀνόματι
τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, τοῦ καὶ ἐκ σολομῶντος κατηγμένου καὶ
ἐκ δαβὶδ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, φιλοτίμως ὄντως ἐνιδρυμένῳ
καὶ τῷ ὄντι βασιλικῶς, οὗ κακείνος ἦν ὁ σολομῶντειος προ-
εκτύπωμα, τῇ νέᾳ λέγω σιῶν, τῇ τοῦ ἀγιάσματος κιβωτῷ, τῇ
τοῦ σωτήρος ἡμῶν ἐκκλησίᾳ, ἣν τῇ πέτρα ἐπικροδότησε τῶν
ἀποστολικῶν διατάξεων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὕτως² ἀρδραγῇ καὶ
ἀκλόνητον, διάφορα πολλοὶ προσήγαγον ἀναθήματα, ἐν ἀκινή-
τοις θεωρούμενα κτήσεσι κατὰ τε τὴν ἕω διακειμέναις καὶ πρὸς
• δυσμᾶς, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τῶν νήσων τινάς· εἰσὶ δ' ἃ περιήλ-
θον τούτῳ καὶ κατ' ἐξώνησιν. τούτων πολλὰ (ἵνα μὴ λέγω τὰ
πλείω) ἐκ διαφόρων αἰτιαμάτων τῷ δημοσίῳ προσαρμοττεῖν
διεγινώσκοντο παρά τε τῶν ἐκασταχοῦ ἀναγραφείων καὶ τῶν
ἄλλως περὶ ταῦτα δεινῶν.

α'. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ταῖς ἀκοαῖς ἐνηγήθη τῆς βασιλείας μου ἐξ
ἀναφορᾶς τῶν τὰ κατὰ τὸν μέγιστον τοῦτον καὶ θεῖον οἰκονο-
μούντων ναδῶν, αὐτίκα μηδὲν μελλήσαν τὸ ἡμέτερον κράτος τὸν
παρόντα χρυσόβουλλον λόγον τῷ πανσέπτῳ τούτῳ σὴκῳ ἐπε-

¹ Hoc privilegium verbotenus insertum est Nov. LXXXVIII infra, quam conferas. Pertinet ad donationes ab Alexio Comneno a. 1092 factas (cf. Nov. XXXII supra): practicum traditionis illarum aurea bulla firmatum renovat.

² Hanc servavit Bals. ad syn. Nic. II c. 12 (ed. Rhalli II p. 605). Inde ediderunt Bonaf. p. 104 et Leuncl. JGR. I p. 152. ² Leuncl. conj. ὄντως.

βράβευσε, δι' οὗ καθαρῶς αὐτῇ δωρεῖται τε καὶ ἀποχαρίζεται ἢ ἡμετέρα εὐσέβεια ἅπαντα τὰ τῷ δημοσίῳ ὑπωσδήποτε διαφέροντα, ἀπὸ τε τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει καὶ ταῖς ὕλαις νήσοις κατεχομένων παρ' αὐτῆς³ παντοίων ἀκινήτων ἐπικτησεων, ὡς δῶρον ταύτης καὶ ἱερὸν τι ἀνάθημα, κἂν πάροικι ᾧσι, κἂν γῆ ἀρόσιμος τυχὸν ἢ λιβαδιαία ἢ ὑπάμπελος ἢ κηπεύσιμος, κἂν αὐτουργία οἰαδῆτινα, κἂν ἐνοικοὶ πραγματευταὶ ἢ ἐργαστηριακοὶ, κἂν κάστρα ἐν τισι τούτων ἠχοδομήθησαν, κἂν ἕτερόν τι ὁποιοῦδηποτοῦν τῷ δημοσίῳ διαφέρων ἐν τοῖτοις ἐξέυρηται.

β'. Ἐπανορθοῖ δὲ ἡ βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου καὶ ὅσα που χωλεύοντα εὐρίσκονται ἐπὶ τοῖς προσούσι τῇ διαληφθείσῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλη ἐκκλησίᾳ δικαιώμασιν, ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἀκινήτοις, ὅποια ἂν καὶ ᾧσι. καὶ πάντα τὰ προσόντα αὐτῇ κατὰ τε δύσιν καὶ ἀνατολὴν καὶ τὰς ὕλας νήσους ὡς νῦν παρὰ τῆς βασιλείας μου δωρούμενα καὶ παραδιδόμενα ταύτῃ λογίζεσθαι διὰ τῆς παρουσίας εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου γραφῆς ἢ γαληνότης ἡμῶν Θεσπίζει καὶ διορίζεται.

γ'. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ περιορισμοὺς προβῆναι λεπτομερεῖς, παντοίων ἀκινήτων δηλωτικόν, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς προσκαθημένων παροίκων τε καὶ ἐνοίκων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν τοῖτοις εὐρισκομένων παντοίων αὐτουργίων, παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀναγραφῶν, καὶ ταῖς ἐκείνων πιστωθῆναι ἰπογραφαῖς καὶ τῷ μέρει τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἐπιδοθῆναι εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν τὸ κράτος ἡμῶν ἐγχελεύεται, ὡς ἂν ᾧσι δηλα καὶ ἀναμφίλεκτα ξύμπαντα, καὶ μηδέμποτε τῶν καιρῶν ὑπ' ἀνάκρισιν ἄγοιντο παρ' οὐτινοσοῦν τῶν κατὰ καιροὺς ἀναγραφῶν ἢ ἐποπτῶν ἢ ἐξισωτῶν καὶ τῶν ἄλλως ἀνερευνώντων τὰ δημοσιακά· τῶν δηλωθέντων περιορισμῶν ἐγκαταστρωθῆναι ὄφειλόντων τοῖς προσφόροις σεκρέτοις δι' εἶδησιν.

δ'. Οὐδὲ γὰρ ἐξίσταται τινὶ τούτων ἐν οἰκιδῆμοτε χρόνῳ καθ' οἰονδῆτινα τρόπον ἐν τοῖς τοιούτοις πᾶσιν ἀκινήτοις εἰσέρχεσθαι ὅπως ἂν, ἢ ταῦθ' ἐπὶ ζήτησιν ἄγειν καὶ ἐξέτασιν οἰανδῆτινα. ἀλλ' οὐδὲ δικαιώματα ἐπὶ τούτοις ἐπιζητεῖν, οὐ καπνικὸν ἀναλαμβάνεσθαι, οὐ μετρητικόν, οὐχ ἕτερόν τι οἰονδηποτοῦν φορολόγημα εἰς κέρδος τοῖς ἀναγραφεῦσιν ἐπινοούμενον, ἀποτρεπομένοις⁴ τῇ ἐμφανείᾳ καὶ μόνῃ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν προβησομένων περιορισμῶν, ὡς διείληπται.

³ Al. αὐτοῖς. Malim αὐτοῦ.

⁴ Al. ἀποτρεπόμενον.

έ. Πᾶσα δὲ πρόσταξις γεγονυῖα, εἴτε περὶ τῶν προαφωρισμένων, εἴτε περὶ κλασμάτων, εἴτε περὶ συμπαθειῶν, εἴτε περὶ τῶν ἀπὸ ταπεινῶν στίχων, εἴτε περὶ τῶν ὑποκειμένων ταῖς χαραγαῖς, εἴτε περὶ στρατειῶν συμπεπαθημένων κἂν μὴ ἀντισήκωσις τούτων ἐγένετο, εἴτε περὶ τοῦ τὰς ἀπόσους μὴ στέργειν δωρεὰς, εἴτε περὶ οἰουδήτινος ἐτέρου κεφαλαίου ἐξεριωνήθη καὶ κατὰ τι ἐναντιοῦται τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου, ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἀπολοῖσται τὸ ἀνίσχυρον, κἂν τὸ μὴ ἀνατρέπεσθαι ἔχη ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ ῥητῶς ἐκφωνηθῆ· ἐν εἰδήσει γὰρ πασῶν τῶν γεγενημένων προστάξεων ἢ ἡμετέρα τυγχάνουσα* θεοσέβεια τὸ κατὰ μέρος ταύτας ἀπαριθμήσασθαι παρέλκον ἠγήσατο, καὶ ὡς ιδιαιτᾶτως ἀριθμηθείσας καὶ ἀνατραπέσας ὅσον ἐπὶ τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ λογίζεσθαι ταύτας θεσπίζει ἢ βασιλεία μου. ἀλλ' οὐδὲ γενησομένη οἰαδῆτις ἐτέρα πρόσταξις τῆς παρούσης εὐσεβοῦς κατισχύσει χρυσοβούλλου γραφῆς, ἀλλὰ κἀκεῖνη ἐφ' οἷς ἐναντιοῦται τῷ παρόντι τῆς βασιλείας μου ὀρισμῶ, ὅσον ἐπ' αὐτῷ τὸ ἀνίσχυρον* ἀπολοῖσται καὶ ἀβέβαιον, κἂν τὸ μὴ⁷ ἀνατρέπεσθαι ἔχη ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ (εἰ μὴ ῥητῶς ἐκφωνηθῆ) κἂν ἐτέραν διάστιξιν οἰανδῆτινα.

ς'. Ἴν' οὖν εἴη δῆλα τὰ προσόντα τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀκίνητα ἅπαντα, ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ ῥητῶς ἐνεγράφησαν. ἃ καὶ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ὄνομα. ἐν τῷ θέματι Θράκης καὶ μακεδονίας, τὸ δεῖνα καὶ δεῖνα. καὶ ἐφεξῆς καταλείπει τὰ ἀκίνητα πάντα. καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀπαριθμῆσιν, φησὶν· οἱ πανταχοῦ εὐρισκόμενοι στροβιλιῶται Ἰουδαῖοι, καὶ ἔξουσσεία πλοίων χωρήσεως χιλιάδων τριάκοντα.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσι τὸ ἀπερικλόνητον ἔχειν πάντη καὶ ἀδιάσειστον τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸ μέρος ἅπαν αὐτῆς θεσπίζει τὸ κράτος ἡμῶν· περιορισμῶν ὀφειλόντων προβῆναι λεπτομερῶν παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀναγραφῶν, ὡς πολλάκις διείληπται. πλὴν τῇ τοιαύτῃ προφάσει οὐκ ἐξέσται τοῖς δηλωθεῖσιν ἀπογραφεῦσιν ἢ καινικὸν ἀπαιτῆσαι ἢ μετρητικὸν ἢ χρεῶν δόσιν ἢ ἐτέραν ὀποιανδῆτινα εἰσπραξιν ἀπὸ

* Leucl. τυγχάνει et mox τὸ δέ.

* Al. ἀπρακτον ἀπ. καὶ ἄχυρον.

⁷ Haec minus apte dicuntur de chrysobullis in posterum edendis. Hoc enim vult imperator, ne per futura chrysobulla huic nostro derogetur: non autem hoc, ut futuris chrysobullis derogari non possit. Itaque negationem delendam esse crediderim.

τῶν ὀπουδήποτε ἀκινήτων αὐτῆς, ἀλλ' ἄνευ τῆς οἰασοῦν συνεισφορᾶς τε καὶ ἀπαιτήσεως τοὺς δήλωθέντας περιορισμοὺς συντελέσουσι· τοῦ κατατολμήσοντος ἀθετησαί τι τῶν διωρισμένων τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου πρὸς τῷ τὴν βασιλικὴν ὑποστήσεσθαι ἀγανάκτησιν ὑποστῆναι ὑφωμένον καὶ δόσιν προστίμου λιτρῶν ὑπερπύρων* τριάκοντα, ἀπαιτηθσομένων ἀσυμπαθῶς ἕξ αὐτοῦ παρὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν ἐκ προσελεύσεως τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ὡς βεβαίον καὶ ἀσφαλοῦς τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τυγχάνοντος, γεγενημένου κατὰ τὸν αὔγουστον μῆνα τῆς ἀ' ἐπιπεμίσσεως τοῦ ςχξδ' ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

 NOV. LIX.

Imp. Manuelis Comneni
aurea bulla Pisanis concessa¹. (A. 1155.)

 NOV. LX.

Imp. Manuelis Comneni
aurea bulla pro firmanda conventionione cum Genuensibus facta¹.
(A. 1155.)

* Leuncl. νομισμάτων.

¹ Ad verbum inserta reperitur instrumento, quod infra Nov. XCI dabimus.

¹ L. Sauli della colonia dei Genovesi in Galata to. II p. 181 praestat conventionem a Demetrio Macropolita, Imperatoris nuntio, Genusae XIII Octobr. ind. III a. 1155 cum Genuensibus factam, in cujus fine haec leguntur: „De his omnibus faciet vobis ipse Dominus meus sanctissimus et excellentissimus Imperator *otographum suo sigillo impressum* etc.“ Quod chrysobullum, ni fallor, verbotenus relatum est infra Nov. LXXII.

NOV. LXI.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla de possessionibus monasteriorum¹. (A. 1158.)

[Χρυσόβουλλον] κατὰ τὸν μάρτιον μῆνα τῆς ε' Ἰνδ. τοῦ
 εχξς' ἔτους ἐξενεχθῆν καὶ καταστρωθῆν ἐν πᾶσι τοῖς
 σεκρέτοις, παρακελεύεται μετὰ τὸ προοίμιον ταῦτα
 ῥητῶς·

α'. Ἐφθασε μὲν οὖν πρὸ χρόνων τινῶν χρυσόβουλλον λόγον²
 ἐπιβραβεῦσαι ἢ βασιλεία μου τοῖς τε κατ' αὐτὴν τὴν βασιλῖδα
 τῶν πόλεων διακειμένοις εὐαγεστάτοις μοναστηρίοις, καὶ τοῖς
 κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ στενοῦ, ὅσον τε κατ' αἰγιαλὸν καὶ
 ὅσον πόρρωθεν· ὡσαύτως καὶ τοῖς περὶ τὸν κόλπον τῆς νικο-
 μηθείας καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς νικομηθείας καὶ τοῖς
 ἐν ταῖς νήσοις³, τῇ ὀξειᾷ, τῇ πρώτῃ, τῇ χάλκῃ, τῇ πλα-
 τεῖᾳ, τῇ ἀγίᾳ γλυκερίᾳ, τῇ περιγκλίπῃ, τῇ τοῦ ἀντιγό-
 νου, τῷ τραγονησίῳ⁴, τῷ τερεβίνθῳ, τῷ ἀγίῳ ἀνδρέᾳ,
 τῷ ἀγίῳ τρύφωνι, τῷ ἀγίῳ ἐλευθερίῳ τῷ κώδωνι⁵, τῷ
 πελαγίῳ⁶, τῷ θεοτόκῳ, τῷ μεσονησίῳ⁷, τῇ ἰάτρῳ⁸ καὶ τῷ
 ἀγίῳ δημητρίῳ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς κήσεσι τῶν πορτῶν, καὶ
 ἄχρι τῆς περιοχῆς τοῦ ἀθύρα, καὶ ἀπλῶς τοῖς πέριξ τῆς βασι-
 λίδος τῶν πόλεων ἀσκουμένοις μοναχοῖς, ἀνδράσι τε καὶ γυ-
 ναιξί· πολλὰ τούτοις φιλοτιμησαμένη δίκαια, καὶ τὸ ἀδιάσει-
 σιον αὐτοῖς δωρησαμένη ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ δεσποτεῖα τῶν ἀκι-
 νήτων τῶν ἀπὸ τινων δικαιωμάτων διαφερόντων τούτοις, καθὼς
 ὁ τοιοῦτος χρυσόβουλλος λόγος πλατύτερον ταῦτα διέξεισιν.
 ἐπεὶ δὲ τοὺς θηρολέκτας οὐκ ἦν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ τῷ τοῦ δη-
 μοσίου προσχίματι βαρεῖαν τούτοις ἐπῆγον οὗτοι τὴν κάω-
 σιν, ἢ βασιλεία μου ἅμα μὲν τὸ θεῖον ἐξευμενίσαι θελίσασα⁹
 καὶ ἐξιλεώσασθαι ἐφ' οἷς ὡς ἄνθρωπος τούτῳ προσκέκρουκεν,
 ἅμα δὲ βουλομένη καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ μεγάλου βασιλέως,

¹ Habetur apud Bals. ad syn. Nic. II can. 12 ed. Rhalli II p. 598. Ediderunt Bonetid. p. 96, et Leuncl. JGR. I p. 156, quo loco ad marginem notatur: Liber electoralis bibliothecae Palatinae hanc Alexio Comneno tribuit. Videatur Mortreuil III p. 172. — Meminit hujus Novellae Jo. Cinnamus VI, 8. ² Supra Nov. LIII.
³ Sic κατ' ἐξοχὴν Propontidis insulas vel hodie Graeci appellant. ⁴ Al. τρα-
 χονησίῳ, al. βραχονησίῳ. ⁵ Al. τῷ κωδώνῃς. Rhallis: τῷ κωδωνῷ, sive
 κωδωνῷ, ut hodie loquuntur. ⁶ Ita Rhallis ex Cod. Trapezunt. Alii πειλάγει.
⁷ Al. μεσόνῃς. ⁸ Al. γάτρῳ. ⁹ Adjecit Rhallis ex Cod. Trapez.

χριστοῦ δηλονότι, τοὺς δὲ αὐτὸν τὸν μονήρη βίον προελο-
 μένους καὶ τὴν πανοπλίαν ἐνδυσσάμενους τοῦ πνεύματος, συμ-
 μάχους ἔχειν καὶ συνασπιστὰς ἰσχυροὺς κατὰ τῶν ὀρωμένων
 καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν· τῷ ἀγαθῷ ἐκείνῳ θεμελίῳ καὶ ὄροφον
 ἐπιθεῖναι ἀνάλογον ἤρετίσαστο, καὶ τὸν παρόντα χρυσοῦβουλλον
 ἀπολέλυκεν εὐλόγως, δι' οὗ θεσπίζεται καὶ διορίζεται, πάντα τὰ
 σήμερον νεμόμενα ἀκίνητα παρὰ τῶν ἀνωθεν ἀριθμηθέντων
 μοναστηρίων ἢ καὶ ἡσυχαστηρίων ἢ καὶ ἀναχωρητικῶν κελλίων
 ἢ λαυρῶν καὶ ἀπλῶς κατοικητηρίων μοναχικῶν, κἄν οἴῃ ἂν
 καλοῖντο ὀνόματι, τοὺς τε παροίκους, τὰ αὐτούργια, τὰς πανη-
 γύρεις, τοὺς φόρους, τοὺς πόρους, τὰς λίμνας, τοὺς ποταμοὺς,
 τὰ θαλάσσια δίκαια, καὶ καθολικῇ λόγῳ οἰονδηποτοῦν δίκαιον
 ἐν ἀκινήτοις κτήμασι θεωρούμενον καὶ ἐν οἰψδήτινι τόπῳ δια-
 κείμενον παρ' αὐτῶν κατεχόμενον νῦν, ἐφ' ᾧ δηλονότι μέχρι
 τοῦ νῦν οὐκ ἐδόθη τούτοις διάγνωσις παρὰ τῶν κατὰ χώραν
 ἀναγραφέων τὸ τοῦ δημοσίου μέρος ἐπὶ τούτῳ προσδικαιοῦσα,
 ἔχειν τὰς ῥηθείσας μονὰς κατὰ διηνεκῆ δεσποτείαν ὡς δῶρον
 καὶ φιλοτίμημα τῆς βασιλείας μου, καὶ δεσπόζειν αὐτῶν εἰς
 τοὺς ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους, κἄν εὐλόγως κἄν
 παραλόγως τούτων τινὰ ἢ τὰ ὅλα ἴσως ἕως τοῦ νῦν κατεῖχον,
 κἄν διχα τινὸς δικαιώματος, ἢ ἀπὸ δικαιωμάτων μὲν, κακῶς
 δὲ ἐχόντων ἢ ψευδῶς συντεθέντων. πάντα γὰρ τὰ παρ' αὐτῶν
 κατεχόμενα ἐν οἰψδήτινι θέματι κατὰ τε δύσιν καὶ ἀνατολήν,
 κἄν ἐξ αὐτῶν εἰς ἐνδιαίτημα¹⁰ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν βασιλέων,
 κἄν ἀπὸ κλασμάτων ὡσι, κἄν ἀπὸ συμπαθειῶν, ἢ ἀποκεκινη-
 μένων, ἢ ὀλοπτύτων, ἢ ἀπὸ ταπεινῶν τελουμένων διαρίων, ἢ
 ἀπὸ ταπεινῶν κλασματισθέντων, ἢ καὶ δυνατοῖς διαπραθέντων
 ἢ τούναντιον, ἢ ἐξ ὀρθώσεων κακῶς γεγονυῶν διαπραάσεων,
 κἄν ἐν ἄλλοις τόποις ὀρισθέντα¹¹ δωρηθῆναι ἐν ἄλλοις παρεδό-
 θησαν, ἢ δωρηθέντα οὐ παρεδόθησαν, ἢ παραδοθέντα οὐκ ἔδωρη-
 θησαν, ἢ καθ' ἕτερόν τινα λόγον κακῶς παρ' αὐτῶν κατέχονται,
 ἀδιασείστως καὶ ἀπολυπραγμονήτως κατέχεσθαι παρὰ τῶν ῥηθει-
 σῶν πασῶν μονῶν ἢ βασιλεία μου βούλεται εἰς τὸν αἰῶνα τὸν
 ἅπαντα, ὡς δῶρον τῆς βασιλείας μου καὶ καθαρὸν φιλοτίμημα.
 μόνης γὰρ τῆς παρ' αὐτοῖς εὐρισκομένης νῦν κατοχῆς τῶν ἀκι-
 νήτων ὀφειλοῦσης ἀρκεῖν αὐτοῖς ἀντὶ παντὸς δικαιώματος, πε-
 ριττόν ἐστι τὸ πολυπραγμονεῖν περὶ ἑτέρου. ἐπὶ πᾶσι γὰρ οἷς

¹⁰ Idem ὄντων subjicit. Sed malim ἐξ αὐτῶν τῶν εἰς ἐνθ. legere. ¹¹ Idem ὀρισθέντων. Male.

κατέχουσι σήμερον (ἄνευ μέντοι τῶν ἐφ' οἷς ἐδόθησαν αὐτοῖς διαγνώσεις παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀναγραφῶν τὸν δημόσιον δικαιοῦσαι, ὡς εἴρηται), ὀφείλει ἄρχειν ἢ παροῦσα χρυσόβουλλος γραφὴ τῆς βασιλείας μου καὶ ἀντὶ δωρεᾶς καὶ ἀντὶ πρακτικοῦ¹² καὶ ἀντὶ παντὸς ἐτέρου δικαιώματος, κἄν οἰονδηποτοῦν σεκρέτον ἐπ' αὐτῷ δικαιοῦτο· οὐδὲ ἀναγκασθήσονται αἱ μοναὶ ἐφ' οἷς κατέχουσι νῦν ἀκινήτοις προκομίζειν ἕτερα παλαιογενῆ προσόντα αὐταῖς δικαιώματα, ἀλλὰ τῇ παρουσίᾳ χρυσοβούλλῳ¹³ γραφῇ τῆς βασιλείας μου ἀντὶ παντὸς δικαιώματος χρώμεναι ἀρκεσθήσονται ταύτῃ καὶ μόνη, ὀφειλοῦσθαι ἄρχειν αὐταῖς ὡς προεγράφη καὶ ἀντὶ δωρεᾶς καὶ ἀντὶ παραδόσεως καὶ ἀντὶ παντὸς ἐτέρου δικαιώματος. εἰ δ' ἴσως καιροῦ καλοῦντος θελήσει οἰονδηποτοῦν μοναστήριον χεῖρασθαι καὶ τοῖς προσοῦσιν αὐτῷ δικαιώμασιν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ ταῦτα προκομίζον, παρ' οἰουδήτινος πρὸς τοῦτο οὐ κωλυθήσεται· ἀναγκαστικῶς γὰρ τοῦτο οὐ ποιήσει, εἰ δὲ οἰκείῳ θελήματι αὐτὸ αἰρετίζεται, οὐδεὶς ὁ ἐμποδίζων ἐσέεται. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῇ δικαιοῦσει τῆς γῆς συμβαλεῖται τοῖς μοναστηρίοις ἢ παροῦσα χρυσόβουλλος γραφὴ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῖκοις τοῖς νῦν παρ' αὐτῶν κατεχομένοις, καὶ τοῖς αὐτουργίοις, φόροις, πανηγύρεσι, διαβατοῖς, λίμναις, ποταμοῖς, θαλασσίοις δικαίοις καὶ ἑτέροις οἰοῦσθαι δικαίῳ παρ' αὐτῶν κατεχομένῳ, ἄνευ μέντοι τῶν ἐφ' οἷς ἔλαβον διαγνώσεις ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, ὡς πολλάκις ἀνωτέρω διείληπται. εἰ δὲ καὶ προσετάχθησαν λογισθῆναι ἢ ἔκκοπῆναι τινὰ τελέσματα ἢ πρακτικὰ ἢ στρατεῖαι ἢ δημόσια ἢ λίβελλοι¹⁴ ἢ ἕτερόν τι τῶν δημοσίῳ ἀνήκον, καὶ οὐ γέγονε τὸ λελογισμένον¹⁵, ἢ ἕτερόν τι ἔχει ἐπιλήψιμον τὸ δικαίωμα, οὐδὲν τι ἐκ τούτων βλαβήσεται τὰ μοναστήρια. τί δὲ χρὴ τὰ πολλὰ καταλέγειν καὶ ἀπαριθμεῖσθαι, καὶ χάριν παραδείγματος ἀπογράφεσθαι; τὴν πολυλογίαν ἢ βασιλεία μου παρατρέχουσα, ἵνα μὴ τις τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν, τινῶν μὲν ἐκφωνηθέντων ἐκ τῶν τὰ ἀκίνητα κατασειόντων αἰτίων, τινῶν δὲ παρασιωπηθέντων, ἐπιδράττοιτο τῶν ἡμάτων καὶ κατὰ Ἰουδαίους τῷ γράμματι ἐπικάθηται, καὶ ἐπιχειρῇ ἐπὶ τοῖς μὴ ἐκφωνηθεῖσι διασειεῖν καὶ παρενοχλεῖν ταῖς μοναῖς, καθολικῶς λόγῳ καὶ περιεκτικῶς τοῦτο ἢ βασιλεία μου βούλεται τε καὶ διορίζεται, ὡς ἂν πᾶν, ὅπερ ἐπὶ τοῖς σήμερον παρὰ τῶν μοναστηρίων κατεχομένοις ἢ ἐπ' αὐταῖς ταῖς κα-

¹² Αἱ. πρακτικῆς, αἱ. πράσεως. *Infra simili loco παραδόσεως scribitur.*
¹³ Αἱ. μόνη. ¹⁴ Αἱ. λιβελλικά. ¹⁵ Αἱ. λογίσμιον.

θέδραις τῶν μοναστηρίων νοηθῆ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου παρά τινος, ἢ νῦν ἢ ὀτεδήποτε, αὐτὸ τοῦτο δεδωρημένον λογίζεσθαι τῇ μονῇ· καὶ ἅμα τὶς τοῦτο διανοήσεται τε καὶ φθέγγεται, καὶ εὐθὺς ἀντιλήψεται αὐτοῦ ἢ μονῆ, ὡς σήμερον δεδωρημένου ταύτη παρὰ τῆς βασιλείας μου. ὅσον γὰρ ἐφ' οἷς κατέχουσι νῦν ἀκινήτοις, περὶ ὧν διαγνώσεις ὑπὲρ τοῦ δημοσίου οὐκ ἔλαβον τὰ προγραφέντα μοναστήρια, δημόσιον βούλεται ἢ βασιλεία μου λογίζεσθαι ἐν ἕκαστον τούτων κατὰ μόνον τὸ ἔχειν τὸ ἀδιάσειστον καὶ μὴ ἐπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεσθαι. καὶ ὃν τρόπον ὁ δημόσιος οὐ πολυπραγμονεῖται ὑφ' ἑαυτοῦ, οὕτως οὐδὲ τὰ ἱερὰ σεμνεῖα ἢ ἡσυχαστήρια, μοναστήριά τε καὶ λοιπὰ, ὑπὸ τινος τῶν τοῦ δημοσίου φροντιστῶν ἀνακριθήσεται· κἂν τι εὐλογον δικαιολογῆται τις κἂν παράλογον, κἂν ὅποιον ἂν εἴη τὸ λαληθησόμενον. πᾶς γὰρ ὁ τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσων ποιῆσαι, ἀνίσχυρα δόξει λέγων καὶ τῷ ὄντι ἀβέβαια, καὶ ἀσυμπαθῶς ἢ τούτου περιουσία τῷ δημοσίῳ καθοσιωθήσεται, καὶ αὐτὸς ἄτιμος ἰσέλται παντάπασιν, ὡς ἀντιπίπτων βασιλεῖ εὐσεβῶς τε καὶ φιλοθέως τὸ ἀνενόητον ταῖς μοναῖς ἀποχαρίζομένῳ ἐπὶ τοῖς δεδωρημένοις αὐταῖς διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου, καὶ δι' αὐτοῦ βραχὺ τι διῶρον προσάγοντι τῷ θεῷ, ἀνθ' ὧν μυρίων εὐεργεσιῶν παρὰ τῆς πλουσιοπαρόχου δεξιᾶς αὐτοῦ παραπέλαυσεν.

β. Οὐκ ἐξέσται οὖν οὔτε ἀναγραφεῖ ἢ προκαθημένῳ οἰουδήτινος σεκρέτου ἢ ἐξισωτῆ ἢ ἐνεργοῦντι ἢ ἑτέρῳ τινὶ¹⁶ προσώπῳ τοῦ δημοσίου τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα ἀναγράφεσθαι ἢ καπνολογεῖν, ἢ ἀναζητεῖν μέτρα γῆς ἢ παροίκων ποσότητα, ἢ γῆς τὸ ὑπέρπλεον ἢ ὑπέρτιμον ἢ τὸ ἀδίκως κατεχόμενον ἐξετάζειν· ἀλλ' ἐπεὶ ἐκ προσταξέως τῆς βασιλείας μου μέλλουσι γενέσθαι πρακτικὰ τῶν σήμερον κατεχομένων παρὰ τῶν μονῶν ἀκινήτων καὶ παροίκων, τότε μόνον ὀχληθήσεται ἢ μονῆ καὶ τὸ ἀδίκως κατεχόμενον ἀφαιρεθήσεται, ὅτε ὁ ἀναγραφεὺς δεῖκνυει, ὡς ἐπέκεινα τοῦ περιορισμοῦ κατέχει ἢ μονῆ τόπια ἢ παροίκους ἢ ἕτερον δίκαιον. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἀδείας ἔξουσιν αἱ μοναὶ τὰ σήμερον παρ' αὐτῶν κατεχόμενα, εἴτε πάροικοι εἴεν εἴτε τόποι εἴτε αὐτούργια, ἐπαύξειν καὶ εἰς πληθυσμὸν ἄγειν πλείονα. πλὴν τῇ τοιαύτῃ προφάσει οὐκ ἐξέσται πράκτορι ἢ ἀναγραφεῖ οἰψόητινι ἢ καπνικόν ἢ μετρητικόν ἢ ἕτερόν τι ἀναγραφικόν ἢ πράκτορικόν φορολόγημα ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων

¹⁶ Αἱ. ἢ ἑτέρῳ τινὶ ἐνεργοῦντι.

ταῖς δηλωθείσαις μοναῖς ἀκινήτων ἀναλαμβάνεσθαι. εἰδέναι γὰρ ὀφείλει ὁ τοῦτο τολμήσων, ὡς οὐ μόνον ἐπὶ τὸ πολλαπλοῦν ἀντιστρέψει ὅπερ ἂν ἀναλάβηται, ἀλλὰ καὶ τελεία δημεύσει ὑποβληθήσεται, καὶ ἄτιμος ἔσται καὶ ἀπολίτευτος. οὕτω γὰρ θέλει ἡ βασιλεία μου τὰ τῶν δηλωθεισῶν μονῶν ἀκίνητα πάντα λογίζεσθαι ὑφ' ἐκάστου τῶν πρακτόρων, ὡς μὴ ὄντα ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν τε καὶ ἐξουσίαν. καὶ ὃν τρόπον οἱ πράκτορες ἐπὶ τοῖς μὴ ὑποκειμένοις αὐτοῖς θέμασιν οὐδὲν τι δίκαιον ἔχουσιν ἐνεργεῖν ἢ ὅλως ποιεῖν τι ἐπ' αὐτοῖς, οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τῶν μοναστηρίων ἀκινήτοις οἱ πράκτορες τῶν θεμάτων, ὑφ' οὓς τελοῦσι τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα, πράκτορες λογισθήσονται. τὰ μέντοι γενησόμενα πρακτικά¹⁷ καὶ οἱ περιορισμοὶ παρ' ὧν ἂν ὄριση ἡ βασιλεία μου εἰς παράστασιν τῶν σήμερον παρὰ τῶν μοναστηρίων νεμομένων, τοῖς προσφόροις σκερτέοις δι' εἰδησιν ἐγκαταστρωθήσονται. ὀφείλουσι δὲ εἰδέναι πάντα τὰ μοναστήρια, ὡς οἶον ἂν ἐξ αὐτῶν εὐρεθῆ ἔρδιουργίαν τινὰ ποιησάμενον ἐπὶ τοῖς σήμερον παρ' αὐτῶν κατεχομένοις ἀκινήτοις, ἢ συμπαιγνίαν ἢ δόλον πλημμελησάν τινα, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου ὠφελείας οὐκ εὐμοιρήσει τὸ σύνολον, ἀλλὰ καὶ τοῦ προφιλοτιμηθέντος αὐτῷ ἐκπεσεῖται δικαίου διὰ τοῦ προγεγονότος πάσαις ταῖς δηλωθείσαις μοναῖς ἑτέρου χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου¹⁸.

NOV. LXII.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla de immobilibus monasteriorum¹. (A. 1159.)

[Χρυσόβουλλον] τὸ κατὰ τὸν ὀκτώβριον μῆνα τῆς ζ' Ἰνδ. τοῦ ςχξζ' ἔτους ἀπολυθὲν, καὶ παρακελεύομενον

¹⁷ Leuncl. conj. πρακτορικά. ¹⁸ Reliquam partem hujus chrysobulli Balsamon non expressit; notavit autem: ἐφεξῆς δὲ ἀνείλε τὸ τοιοῦτον χρυσόβουλλον καὶ πᾶσαν πρόσταξιν ἐναντιουμένην τούτῳ γεγονυῖαν δηλονότι ἢ γενησομένην, καὶ διορίσατο χρῆσθαι τὰς μονὰς καὶ τοῖς παλαιγενέσιν αὐτῶν δικαιώμασιν. Similia circa finem et istud chrysobullum continet, quod magnae ecclesiae concessum tanquam Nov. LVII modo edidimus.

¹ Laudatur a Bals. ad syn. Nic. II c. 12 (ed. Rhalli II p. 598), unde edidit Bonaf. p. 96.

ἔχειν τὰ μοναστήρια κατὰ τὸ ἀναπόσπαστον τὰ ἀκίνητα
τούτων, κἄν διαγνώσεις ἐδόθησαν αὐτοῖς παρὰ τῶν
ἀναγραφέων δικαιοῦσαι τὸν δημόσιον².

NOV. LXIII.

Imp. Manuelis Comneni

ut rescripta contra jus elicita irrita sint¹. (A. 1159.)

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ² καταστρωθὲν ἐν τοῖς σεκρέ-
τοις³. μηνὶ αὐγούστῳ ιδ'⁴ ἡμέρα 5' ἰνδ. 5' κατε-
στρώθη χρυσόβουλλον περιέχον οὕτως·

„Ἀδικίαν⁵ ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην⁶, τὸν δὲ νόμον σου
ἠγάπησα“. ὁ ἐν βασιλεῦσι προφητικώτατος ταῦτα πρὸς τὸν
Θεὸν τὰ ῥήματα διαλέγεται, διὰ τούτων παιδαγωγῶν καὶ ἠθιμι-
ζων, ὡς ἔγωγε οἶμαι, πάντας τοὺς τὴν βασιλείον περιεζωσμέ-
νους ἀρχὴν, μηδὲν τι τοῦ δικαίου τίθεσθαι προὔργιαίτερον,
ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν ἀφορῶντας⁷ δικαιοτήρια τὰς ἐαυτῶν
πράξεις πάσας διοικονομεῖν τε καὶ διΐθύνειν κατὰ τὴν τοῦ
δικαίου εὐθύτητα, ὅτι καὶ „τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ εὐθύτητας
εἶδεν,“ ὡς δεδιδάμεθα⁸, καὶ „δικαίος τυγχάνει ὁ κύριος, καὶ
δικαιοσύνας ἠγάπησεν“. ταύτη τοι καὶ ἡ βασιλεία μου ἐξότου
πρὸς τὸ βασιλείον ὑψος ἀνηρέχθη παρὰ Θεοῦ, οὐδὲν τι παρὰ
τὴν τοῦ δικαίου ἰσότητα ἐνεργῆσαι, ὅσα γε αὐτὴν εἰδέναί, ἠθέ-
λησε πώποτε. ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὀλισθηρὸν,

² Balsamon, ad hoc et ad illud χρυσόβουλλον, de quo supra Nov. LIII, respi-
ciens, addit: ἄτινα οὐ κατεστρώθησαν ἐνταῦθα, διὰ τὸ αἰωνίζουσαν ὀφέ-
λειαν ἐκ τούτων μὴ ἐπιχορηγεῖσθαι ταῖς μοναῖς, ἀλλὰ καιρικῆν.

¹ Exstat in appendice Synopseos III classis, καὶ in Cod. Bieneriano, Paris.
1351 et 1398, nec non in Cod. τῶν ἱβήρων 12. Primus edidit Witte in calce
Ἀνεκδότ. ed. Heimb. II p. 285. ² Verba τοῦ αὐτοῦ in Paris. desunt. Sed

Paris. 1351 in margine manuῆλ τοῦ κομνηνοῦ περὶ τοῦ μηδόλως προσέχευ
τινὰ τῶν δικαστικῶν θεῖα κελεύσει ἐναντιομένη τῇ δικαίῳ. Et in Paris.
1388 ad marginem adscribitur: διὰ ταύτην καὶ μόνην τὴν νεαρὰν ἄξιος σωτη-
ρίας βασιλέων εὐσεβέστατε! ³ Paris. addunt ἔχον οὕτως. ⁴ Verba μηνὶ

— οὕτως Biener. non habet. Indicatur dies XIV mensis Augusti, qui sextus septi-
manae fuerit. ⁵ Witte laudavit Psalm. 119 (118) v. 163. ⁶ Codd. ἐβδελ.
Emendavit Witte. ⁷ Codd. ἀφορῶντα. ⁸ Witte: Psalm. 11 (10) v. 10.

καὶ οὐκ ἀπεικός ἐστιν ὑποπιεῦσαι μηδὲ τὴν εὐσεβῆ διαδραῖναι ἡμῶν γαληνότητα, καὶ εἴτε κατὰ λήθην (δυσμαχώτατον γὰρ ταύτην ἅπαντες ἴσασιν) εἴτε καθ' ἕτερον τρόπον οἰκονομίας διορίσασθαι τι ἐγγράφως τὴν βασιλείαν μου μὴ τῆς τοῦ δικαίου ἀκριβείας καθάπαξ ἐχόμενον καὶ⁹ πάντα ἀνυπόπιτον τῷ ἀδεκάστῳ τοῦ συνειδότος κριτῆ, καθ' ἑκάστην ἀνακρινομένη ἢ βασιλεία μου, καὶ καθαρὰν τὴν οἰκίαν συνειδήσιν καὶ ἐλευθέραν πάθους ἀνθρωπίνου παντὸς τὰ γε πρὸς εὐδουκίαν καὶ τοῦ δικαίου συντήρησιν τῷ δικαίῳ τῶν καρδιῶν καὶ τῶν νεφρῶν ἕταστῇ καρποφορῆσαι πειρωμένη ὡς οἶόν τε ὥσπερ¹⁰ τινὰ θυσίαν δεκτὴν αὐτῷ καὶ εἰάρεστον, πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπέιδεν ὑπόθεσιν ἢ γαληνότης ἡμῶν.

α'. Διορίζεται γὰρ διὰ τῆς παρούσης χρυσοβούλλου γραφῆς, ἵνα εἴ τι δι' ὅλου τοῦ καιροῦ¹¹ τῆς αὐτοκρατορίας ἡμῶν ἀγράφως ἢ ἐγγράφως ὀρισθῆ παρὰ τῆς βασιλείας μου ἐναντίον τῷ δικαίῳ καὶ τῇ τῶν νόμων εὐθύτητι, ἄκυρον τοῦτο διαμείνη καὶ τὸ ἄπρακτον ἔξει παντάπασιν. οὔτε γὰρ ὁ τοιοῦτον πορισάμενος τῆς βασιλείας μου ὀρισμὸν ἐν οἰαδῆτινι προστάξει ἢ ἐν χρυσοβούλλῳ γραφῇ θεωρούμενον ἔκτοτε κατὰ τι ὠφελήθησεται, οὔτε τὸ ἐξ αὐτοῦ ὅπωςδήποτε μέρος βλαπτόμενον τοιοντοτρόπως ἐκπεσεῖται τοῦ προσόντος δικαίου αὐτοῦ¹² ὀφειδῆποτε, κἂν πρόσωπον¹³ εἴη τυχόν ἢ μοναστήριον ἢ σέκρετον εὐαγὲς ἢ οἰαδῆτις ἐκκλησία, ὥσπερ ἂν εἰ μηδὸλως ἐμεσολάβησε μέσον αὐτοῦ¹⁴ ἐγγραφὸς οἰοσδῆτις βασιλικὸς ὀρισμὸς.

β'. Πᾶσα δὲ πρόσταξις γεγонуῖα ἢ καὶ γενησομένη ὀφειδῆποτε καὶ ὀπωςδήποτε πρὸς ἐναντίωσιν τοῦ παρόντος τῆς βασιλείας μου ὀρισμοῦ, κἂν ἐν χρυσοβούλλῳ ἴσως θεωροῖτο γραφῇ, τὸ ἄπρακτον ὅσον ἐπὶ τούτῳ ἀποίσεται καὶ ὡς μηδὸλως ἐκφωνηθεῖσα μόνον οὐχὶ λογισθήσεται· τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου μετὰ τὸ ἐγκαταστρωθῆναι τοῖς τοῦ δημοσίου ἀρχείοις ἀποτεθῆναι ὀφειλοντος τῷ εὐαγελσεκρέτῳ τοῦ χαρτοφυλακείου τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ἐπικουρίαν κοινὴν καὶ ἐπίθαλψιν, ὡς βεβαίον καὶ ἀσφαλοῦς τυγχάνοντος· γεγενημένου κατὰ τὸν νοέμβριον μῆνα τῆς ζ'. Ἰνδ. τοῦ ςχξξ' ἔτους¹⁵, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

⁹ Codd. οὐ, quod emendavit Witte. ¹⁰ Malim ὡς πρὸς. ¹¹ Bien. inserit παρὰ. ¹² Witte conj. αὐτῷ. ¹³ Scil. persona privata, cui πρόσταξις datur; monasterio, ecclesiae aurea bulla conceditur. ¹⁴ Malim αὐτῶν. ¹⁵ Bien. ςχξδ' ἔτους, quod ind. VII non convenit.

ἔῤῃε τὸ σύνθηδες κανικλωμα, καὶ ὑπογραφὴν τοῦ βασιλέως ταύτην· „μανουὴλ ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς πορφυρογέννητος καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ὁ κομνηνός“. καὶ κάτωθεν ἀπηρωρημένην βούλλαν χρυσὴν διὰ μετάξης ὀξείας. καὶ ἔξωθεν τό· „διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ δικαιοδότου Θεοδώρου τοῦ στυπειώτου“¹⁶. καὶ τό· „κατεστρώθη ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἰνδ. ζ’“.

NOV. LXIV.

Imp. Manuelis Comneni

ut immobilia ab imperatore donata dumtaxat ad hos, qui in dignitate constituti sunt, transmittantur¹. (A. 1144 vel 1159.)

Ὁ τρισμακάριστος βασιλεὺς κῦρος μανουὴλ ὁ κομνηνός διωρίσατο διὰ προστάξεως ἀπολυθείσης κατὰ Σεπτέμβριον μῆνα ἰνδ. ζ, μὴ ἔχειν ἐπ’ ἀδείας τινὰς λαβόντας ἢ λαμβάνοντας δωρεὰς ἀκινήτων παρὰ βασιλέων παραπέμπειν αὐτὰς ἀλλαγῶν που κατ’ οἰονδήποτε τρόπον, εἰ μὴ εἰς πρόσωπα ἀπὸ τῆς συγγλήτου ἢ ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου τυγχάνοντα· εἰ δὲ παρὰ τοῦτο γένηται, ἵνα περιέρχεται τὰ ἀκίνητα εἰς τὸ δημόσιον.

NOV. LXV.

Imp. Manuelis Comneni

ne morientium episcoporum bona ab exactoribus diripiantur¹.

(A. 1151 vel 1166.)

Τὸ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τῆς ἰδ’² ἰνδ. ἀπολυθὲν πρόσταγμα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως,

¹⁶ Id. στυπιότου. Reliqua in Bien. desiderantur.

¹ Laudat Bals. ad c. 1 syn. Primosec. ed. Rhalli II p. 653.

² Exhibetur a Bals. ad c. 35 syn. Trull. (ed. Rhalli II p. 384). Inde exscripta est in Cod. Vatic. 640 et Paris. 1263 (tanquam Manuelis Comneni), et in Proch. aucti Append. (ubi πρόσταξις τοῦ αὐθίμου βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου perperam inscribitur). Laudatur etiam tanquam Manuelis Novella a Blast. E, 27 ed. Bevereg. II p. 129. — Ex Bals. ediderunt Bonef. p. 89 et Leuncl. JGR. I p. 154. — Illustrationis gratia conferas supra Nov. XLIX et σημείωμα patriarchae Lucae in Coll. can. ed. Rhallis et Potlis V p. 98. ² Bonef. et Leuncl. δ’. Beveregius

χάριν τοῦ μὴ ἀρπάζεσθαι τὰ τοῖς τελευτῶσιν ἐπισκόποις ἀνήκοντα παρὰ τῶν πρακτικῶν, τάδε κατὰ ῥήματα διαλαμβάνον·

Πρᾶγμα καὶ εἰς Θεοῦ τολμώμενον περιφρόνησιν καὶ εἰς ἀφείτησιν θεσμῶν φυσικῶν παρὰ τῶν (ὅ φρασι) μήτε Θεοῦ ὅπιν μήτ' ἀνθρώπων νέμεσιν ὑφορωμένων ὡς ἔοικεν, οὐκ ἀνεκτὸν ὅλως ἐλογίσθη τῇ βασιλείᾳ μου εἰς ἀκοὰς αὐτῇ πεπτωκός. ἔνθεν τοι καὶ ὡς πάντη τοῦ τῶν χριστωνύμων ἀνάξιον ἐπαγγέλματος διορθοῦται τοῦτο ἡ βασιλεία μου. ἀνηρέχθη γὰρ αὐτῇ, ὡς ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ζῆν ἐκδημαῖς τῶν ὀπουδῆποτε ἀρχιερατευόντων ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, πῆ μὲν καὶ πρὸ τῆς αὐτῶν ἐκφορᾶς πῆ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐκφορὰν, οἱ κατὰ χώραν ἐνεργοῦντες προφάσει τῆς αὐτῶν τελευτῆς τῶν τε κελλίων αὐτῶν ἀπανθρώπως κατεπεμβαίνουσι καὶ τῶν ὑπὸ τὰς λαχούσας αὐτοὺς ἐκκλησίας ἀκινήτων· καὶ ἀφαιροῦνται μὲν ἅπαντα τὰ ἐν τούτοις παρευρεθέντα τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καθολικὴν δὲ ποιοῦνται τῶν τοιοῦτων ἀκινήτων ἀπαίτησιν, καὶ παντοίως ἑτέρως ταῦτα συντρίβουσιν.

α'. Ἡ γοῦν βασιλεία μου μηδὲ μέχρι καὶ εἰς ἄκουσμα μόνον ἀνασχετὴν ἠγησαμένη τὴν τοιαύτην τόλμαν αὐτῶν, ἵνα μὴ καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς θανάτοις τῶν ἀρχιερέων ἐπιούσης ταῖς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαις ζημίας καὶ συμφορᾶς οὗτοι βαρυσυμφορώτεροι γίνοντο καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀνίας ἀνιαρώτεροι, διορίζεται διὰ τῆς παρουσίας προστάξεως, μηκέτι παρὰ τῶν κατὰ χώραν τὰς δονικὰς ἀρχὰς διεπόντων ἢ ἀναγραφὰς ἢ ἕτερόν τι δίκαιον τοῦ δημοσίου ἐνεργούντων τοιοῦτόν τι κατὰ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ὑπὸ αὐτὰς ἀκινήτων ἢ τῶν κελλίων τῶν ἀρχιερέων ἐν ταῖς αὐτῶν τελευταῖς τοῦ λοιποῦ νεωτερισθῆναι. ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδιαθήκως οἱ ἀρχιερεῖς τελευτῶν, κατὰ τὰς αὐτῶν βουλὰς τε καὶ διατάξεις ἅπαντα γίνεσθαι, ὅσον ἐπὶ τοῖς παρευρισκομένοις ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν· εἰ δ' ἴσως καὶ ἀδιάθετοι ἀπαλλάττοντο, πάντα καὶ οὕτω συντελεῖσθαι κατὰ τὸ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις δοκοῦν. τοῖς ἀκινήτοις μέντοι τῶν χηρευσῶν ἐκκλησιῶν οὐδὲ πόδα ὅλως ἐπιβαλεῖ τις τῶν κατὰ χώραν δονικῶν ἢ τινῶν ἑτέρων, ὡς εἴρηται, οὐδὲ τὸ οἰονοῦν ἐκεῖθεν ὀπισσοῦν ἀναλάβηται· ἀλλὰ πάντα παρὰ τῶν μερῶν

autem et Rhalkis, quos sequor, et, quae indictio imperante Manuele incidit in annum 1151 vel 1166. ² Al. ἀνεκτὴν.

τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἐν αὐτοῖς οἰκονομηθήσεται, καθὼς ἄρα καὶ περὶ τούτου νομίμως καὶ κανονικῶς διηγόρευται, μέχρις ἂν δηλαδὴ οἱ μετὰ τοὺς τεθνηκότας ἀρχιερεῖς εἰς⁴ ἐκκλησίας ἐπι- κηρυττόμενοι κατὰ χώραν γεγονότες αὐτοὶ τῆς τούτων οἰκονο- μίας ἀνθῆξονται⁵. εἰδέναι ὀφείλοντος τοῦ εἰς ἀθέτησίν τινος τῶν ἐν τῇ παρούσῃ προστάξει τῆς βασιλείας μου διωρισμένων χωρήσοντος, ὡς εἰ καὶ θεὸς ἐπὶ τῷ τοιούτῳ αὐτοῦ τολμήματι πρὸς γε τὸ παρὸν παρασιωπήσεται, πάντως εἰς τὸ μέλλον αὐτῷ τὴν ἀξίαν δίκην ταμιευόμενος, ἀλλ' ἡ βασιλεία μου καὶ εἰς τὸ παρὸν πικρότερον αὐτὸν μετελεύσεται, σωματικαῖς ποιναῖς αὐ- τὸν καθυποβαλοῦσα, μελῶν τε οἰκείων ἀκρωτηριασμοῖς καὶ τῶν ὑπαρχόντων δημεύσει καὶ ὑπερορίᾳ⁶ μακρᾷ. οὐ μόνον γὰρ εἰς τὸ ἀπλοῦν ἀπεντεύθεν ἀποδώσει ὁ τοιοῦτος τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἐξ αὐτῆς τοιουτοτρόπως παρ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆσόμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς⁷ τοῦ δημοσίου εἰς τὸ διπλοῦν ἀσυμπαθῶς ἀπαιτηθήσεται τὴν τοιαύτην ποσότητα· εἰδήσεως ἀκριβεστάτης δεδομένης περὶ τούτου παρὰ τοῦ τηλικαῦτα ἀρχιερέως τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῷ, ὃς καὶ ὀφείλει καὶ ἄμφω οἰκονομεῖν, πρόφασιν δὲ πάντως οὐχ ἔξει περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ. ἦλθε γὰρ ἡ βασι- λεία μου εὐαγγελικῶς καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς διὰ τῆς παρούσης προστάξεως, ἥτις καταστρωθήσεται καὶ τῷ ἱερῷ χαρτοφυλακείῳ ἐναποτεθήσεται, ἀρκέσουσα⁸ ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, καὶ ἰσότυπα καὶ μόνα ταύτης πεπιστωμένα παρὰ τῶν μερῶν αὐτῶν ἐμφανίζηται. ἔξουσι γὰρ πρωτοτύπων ἰσχὺν ταῦτα, καὶ τοῖς πορισομένοις⁹ προσέσονται εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσιν.

⁴ Legerim εἰς τὰς ἐκκλησίας.⁵ Bever. ἀναδέξωνται.⁶ Id. ἔξορίᾳ.⁷ Malim παρά.⁸ Al. ἀρήγουσα, al. ἀρέσκουσα.⁹ Al. πορισαμένοις.

NOV. LXVI.

Imp. Manuelis Comneni
de diversis causis¹. (A. 1166.)

Νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ μανουήλ τοῦ κομνηνοῦ περιέχουσα πολλῶν ἀμφιβολιῶν λύσεις².

Ἐνομον ἐπιστασίαν οἱ πάλοι σοφοὶ τὴν βασιλείαν ὠρίσαντο, χρῆμα γοῦν ἀτεχνῶς θεσπέσιον· διὰ τοῦτο καὶ πρόνοιαν θεοῦ μεγαλομερῆ ταύτην εἶναι καὶ πεπιστεύκασι καὶ διδάσκουσιν. εἰ γὰρ δίκαιος ὁ κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε, προσήκει δὴ πον καὶ τὸν ἐξ ἐκείνου λαχόντα βασιλεύειν τῶν ἐπὶ γῆς αὐτόν τε δίκαιον εἶναι καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προβαλλομένων εἰς τὸ δικάζειν τὰς εὐθυδικίας περισπούδαστον ἔργον ποιῆσθαι καὶ ἀποδέχεσθαι. ἢ τί γὰρ ἂν εἴη βασιλέως ἔργον τιμιώτερον ἕτερον καὶ τοῖς βασιλευομένοις λυσιτελέστερον; ταῦτα τοίνυν οὐδὲ ἡ βασιλεία μου ἀγνοήσασα, μάλιστα μὲν ἠβούλετο καὶ ἠῤυχετο, μηδένα μὲν εἶναι τὸν ἀδικούμενον ὑπὸ τὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ μὴ ἔραθυμοτέρους εἶναι τῶν τὰ παράνομα δρώντων περὶ τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐκδίκησιν τοὺς εἰς αὐτὴν τεταγμένους παρὰ τῆς βασιλείας μου³. νυνὶ δὲ πολλοὺς δρώσα πλεονεκτικῆς χειρὸς καὶ ἀδίκου τραυματίας γινομένους, καὶ ἀγρῶν ἀφαιρέσεις καὶ οἰκημάτων ὑπομένοντας καὶ πραγμάτων ἄλλων ἀποστερουμένους, ἔπειτα θυροκοποῦντας διηνεκῶς τὰ δικαστήρια καὶ χρονοτριβοῦντας ἀνήντα, καὶ πρὸς τὸ μη-

¹ Exstat in appendice Synops. III cl. (Paris. 1351 et 1388, Bien. et Marc. App. XI, 30): praeterea in Cod. 12 τῶν ἰβήρων, et in Coisl. 39 (qui ex Cod. Vatic. quodam descriptus est) et Paris. 1321. — Edita est a Leuncl. post Syn. p. 76 et in JGR. II p. 186, denique a Labbaeo p. 104. — Passim ab auctoribus Graecis laudatur, et quidem cap. I a Bals. ad c. 74 Apost. (edit. Rhalli II p. 95, qui locus receptus est in append. Prochiri aucti) et ad c. 19 syn. Carthag. (ed. Rhalli III p. 361, quem locum praestat Bonetid. p. 114), et a Blast. A, 8 (ed. Bev. II p. 101); — cap. 2 a Bals. ad c. 6 syn. Nic. (ed. Rhalli II p. 130 et apud Bonef. p. 88); — cap. 6 ab Harm. III, 3, 113; — cap. 7 a Bals. ad Phot. II, 1 (ed. Rhalli I p. 84 et apud Bonef. p. 78). ² Ita inscriptio est in Syn. III cl. (Bien. Νομοθεσία νεαρά habet et verba τοῦ κομνηνοῦ omittit.) Marc. App. XI, 30, Coisl. 39 et Paris. 1321 inscriptionem non praestant. Apud Leuncl. post Syn. p. 76 inscribitur: Μανουήλ τοῦ κομνηνοῦ νεαρά β'. Περὶ διαφόρων ἵποθέσεων. In JGR. additur: δηλονότι περὶ δικαστῶν καὶ συνηγόρων καὶ ἐπιφωνημάτων καὶ ἐκκλήτων καὶ τῶν θεματικῶν καὶ περὶ τῆς ἀντιχρήσεως καὶ τῶν ἐπιτρόπων ἡγουν διοικητῶν καὶ τῶν προστίμων ἀπαιτήσεως καὶ ἐπιμερισμοῦ τῶν δικαστῶν καὶ συνηγόρων. Eadem Labbaeus habet ex JGR. ³ Leuncl. μου non habet.

δεμιᾶς ἐκεῖθεν θεραπείας ἐπιτυγχάνειν εἰς τὸ χεῖρόν τε καὶ ὀδυνηρότερον ταῖς πληγαῖς ἐπιξαινομένους, καὶ τὸν τρυγίαν ἐν-
τεῦθεν τῆς ἀδικίας ἀποροφῶντας, ἔνθα τυχεῖν τῆς ἐκδικήσεως
ἤλπιζον· καὶ γὰρ, ἵν' ἐρᾷ τὸ τοῦ σολομῶντος, εἶδον ἀνομίαν
ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἄνθρωπον θνητὸν ἀθανάτῳ δίκῃ περιπεσόντα,
καὶ ταύτην ὡσπερ τινὰ κλῆρον πατρῶον εἰς τρίτην πολλάκις
καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς ἐγγόνις αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν παρα-
πέμπσαντα· ταῦτα τοίνυν, ὡς εἴρηται, κατανοοῦσα ἡ βασιλεία
μου, ἤλγησε μὲν ὡς εἰκὸς ἐπὶ τοῖς γενομένοις καὶ τὴν ψυχὴν
ἠριάθη, αἰτιασαμένη μὲν τὴν τῶν δικαστῶν⁴ ἄφθυμίαν, οἰκτει-
ρήσασα δὲ καὶ τοὺς ἀδικουμένους τῆς ἀπογνώσεως. διὸ καὶ
κατὰ τὸ δυνατόν τὴν τοῦ κακοῦ τούτου περισκοποῦσα διόρθω-
σιν, καὶ τοῖς τὰ χεῖριστα πάσχουσι κατὰ τὸ ἐγγωροῦν ἐπαμύ-
νουσα, πρὸς τὴν ἐφεξῆς ῥηθησομένην οἰκονομίαν ἀπέβλεψε.

α'. Βούλεται γὰρ ἀπὸ τῆς σήμερον τοὺς ἐφ' ἐκάστῳ δι-
καστηρίῳ συνεδριάξειν ὀφείλοντας καὶ συνδιαγνωμονεῖν τῷ τού-
του προῖσταμένῳ τεταγμένους εἶναι καὶ ἀφωρισμένους, τοὺς μὲν
εἰς τοῦτο, τοὺς δὲ εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, ἵνα μὴ πάντων
εἰς ἓν κατὰ ταῦτὸν συνερχομένων ἀργεῖν ἐπισυμβαίνει⁵ τὰ λοιπὰ
δι' ἐρημίαν τῶν δικαζόντων⁶. οὕτω δὲ καὶ τὸ νῦν ἐπικρατοῦν
ἔθος περιαιρήσεται, τὸ ἐκ διαλειμμάτων δικάζειν αὐτούς. εὐ-
δοκοῦμεν γὰρ τρισσάκις ἀπροφασίστως μιᾶς ἐκάστης ἑβδομάδος
δικάζειν ἕκαστον τῶν προκαθημένων τῶν δικαστηρίων, συνερ-
χομένων παρ' αὐτοῖς τῶν ὑπ' αὐτοῖς δικαστῶν. ἐπιτελεσθαι δὲ
καὶ τοῖς ἐναγομένοις ἀνάγκην, δι' ὅλου⁷ παραβάλλειν ἐν τοῖς
δικαστηρίοις καὶ μὴ ἀπολιμπάνεσθαι, μέχρις ἂν ἐκπερατωθῇ
τὰ τῆς ὑποθέσεως, εἶγε τέως καὶ οἱ ἐνάγοντες διηνεκῶς ἐπι-
σπεύδουσι τιμηθῆναι τὴν προσαρμόσασαν αὐτοῖς ἀγωγὴν. δεῖ-
σθαι μέντοι τοὺς ἐναγομένους καὶ διαμηνυμάτων οὐχὶ συχνῶν
καὶ κατατριβόντων ἐπίτηδες τοὺς ἐνάγοντας, ἀλλὰ μετὰ τὴν τοῦ
λιβέλλου δόσιν καὶ τὴν εἶδησιν τῆς κατ' αὐτὸν⁸ φερομένης ἀγω-
γῆς εἰ τινες ἴσως ἀπειθοῦσι, τρισὶν αὐτοὺς τριακονθημέροις

⁴ Id. δικαστηρίων. ⁵ Leuncl. et Labb. in marg. rubricam habent: ὅτι τρι-
σάκις ἐκάστης ἑβδομάδος ὀφείλουσι δικάζειν. In Paris. 1351 et 1388 rubrica
marginalis est: ὅτι τεταγμένοι ὀφείλουσιν εἶναι οἱ συνδιαγνωμονεῖν ὀφείλον-
τες τῷ τοῦ δικαστηρίου προῖσταμένῳ, ἵνα μὴ ἐκ διαλειμμάτων οἱ δικαζόμε-
νοι κρινόμενοι φθείρωνται. Ita etiam in sequentibus ad singula capita aliae
rubricae, quam Leuncl. et Labb. praestant, in Codd. MSS., qui quidem mihi inno-
tuerunt, adscriptae sunt. ⁶ Leuncl. ἐπισυμβαίνει. ⁷ Leuncl. post Syn. in
ora: δικαζόντων. ⁸ Leuncl. ἀνάγκη δόλου. ⁹ Malim αὐτῶν.

καλεῖσθαι προγράμμασι· καὶ εἰ μὴ ἐντὸς αὐτῶν ἀπαντήσουσι, καταδικάζεσθαι ἀκολούθως τοῖς νομοθετηθεῖσι παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πάππου τῆς βασιλείας μου¹⁰, καὶ τοῦ μακαρίτου βασιλέως κυρίου λέοντος τοῦ σοφοῦ¹¹. καὶ ταῦτα¹² μὲν οὕτω γίνεσθαι διαταττόμεθα.

β¹³. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ τῶν συνηγόρων ἀπεραντολογία καὶ τῇ πολλῇ τούτων ἐνστάσει προσωχθήκει ἡ βασιλεία μου (σπουδασμα γὰρ αὐτοῖς κατεφώρασε πολλάκις ὥρας ὑποσουλᾶν καὶ σεσοφισμένως φρυγοδικεῖν, οἷς τὰς αὐτὰς πολλάκις δικαιολογίας ἀνακυκλοῦσι, καὶ τῶν προτέρων δυσανοσπίασως ἐξερχόμενοι προκόπτειν οὐκ ἔωσι τὸ δικαστήριον), διορίζεται μετὰ συστολῆς ἵσταμένους τοὺς συνηγόρους ὡς τὸ πρὶν δικάζεσθαι, καὶ μὴ συγκαθῆσθαι τοῖς δικασταῖς ἐν τῇ δικάζεσθαι, καὶ μὴ κατὰ ταῦτόν τοῖς λόγοις χωρεῖν (ἀφ' ὧν συγγεῖται μὲν ἡ ἀκρόασις, ἐκκρούεται δὲ καὶ τῶν δικαστιῶν ἡ ἀκριβὴς καὶ συντετηρημένη διάγνωσις)· ἀλλὰ θατέρου μέρους ἐφησυχάζοντος μετ' εὐταξίας καὶ καταστάσεως τὰ οἰκτεῖα δίκαια προτείνειν τὸν προλογίζοντα, εἶτα τὸν μὲν ἡρεμεῖν, ἀντιδικαιολογεῖσθαι δὲ μετὰ τῆς ἴσης ἀδείας τὸν ἕτερον· καὶ οὕτω λέγειν τοὺς δικαστὰς ἃ διαγινώσκουσι. κἂν εἰ μιᾶς γνώμης ἀπαντες γένοιτο, ἐπὶ τὰ πρόσω χωρεῖν τοὺς δικαζομένους· εἰ δὲ διαφωνήσουσι πρὸς ἀλλήλους, τοὺς μὲν συνηγοροῦντας καὶ πάλιν ἐν ἡρεμίᾳ μένειν, τοὺς δὲ δικαστὰς καθ' ἑαυτοὺς σκοπεῖν τὸ ἀμφήριστον καὶ δίχα τῆς οἴασου ἢ προσπαθείας εἰς ἐν συνέρχεσθαι πάντας καὶ ἀποφαίνεσθαι τὸ παρ' αὐτῶν διαγνωσόμενον. εἰ δὲ γε μὴ ὁμογνωμονήσουσι πάντες, ἀλλὰ τινες διαφωνοῦσι τοῖς πλείοσιν ἢ ἕξισοῦνται οἱ διαφωνοῦντες, ἐκείνων τὴν ψήφων προκρίνεσθαι, οἷς καὶ ὁ τοῦ δικαστηρίου προεσιτῶς συμφωνεῖ¹⁴. οἱ δὲ μὴ στοιχοῦντες τοῖς παρ' ἡμῶν διατεταγμένοις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ δικαιολογούμενοι, καὶ μὴ παραδεκτέοι μὲν ὄντες τοῖς δικασταῖς, ὅμως δὲ τοῖς αὐτοῖς ἀνερευθριάστως ἐπιμένοντες, κἀκεῖνα λέγοντες, ἃ καὶ προδικαιολογησάμενοι ἀπεπέμφθησαν (ἔστι μὲν ὅτε καὶ αὐτολεξεί, ὅτε δὲ καὶ τὰς λέξεις πρὸς τὸ λαθεῖν ὑπαλλάσσοντες, ὅποια καὶ τῆς βασιλείας μου δικαζούσης γεγόνασι), καὶ τὸν ἡμέτερον διορισμὸν παραβαίνοντες τοῦ συνηγορεῖν κωλυθήσονται· πάντως γὰρ ἀδικεῖσθαι οἰόμενοι ἐπὶ τὴν

¹⁰ Cf. supra Nov. XLVI. ¹¹ Cf. Coll. II Nov. 108. ¹² Leuncl. παντὶ, in marg. πάντη. Labb. ταυτὶ, sed ταῦτα in Cod. aliquo MS. legi testis est.
¹³ Ibidem in marg. περὶ συνηγόρων. ¹⁴ Bals. συμφρονεῖ.

ἐκ νόμων ἀποσταμιευμένην τούτοις τῆς ἐκκλήτου βοήθειαν καταργεῖν ὄφελον. μελήσει δὲ πάντως καὶ τοῖς δικάζουσι, ἑμμερίμωσ τὰς διαγνώσεις ποιεῖσθαι καὶ τὰς ἀποφάσεις, εἰδόσιν ὅτι μεγάλαί ζημίαι, πολλάκις δὲ καὶ σωμαίων ἀκρωτηριασμοὶ ταῖς αὐτῶν ἀποφάσεσιν ἐπακολουθοῦσιν. ἵνα οὖν μὴ τοῦ λοιποῦ ἀπέραντα εἴη τὰ δικαστήρια, τὸν ἐν διαφόροις βιβλίοις τῶν βασιλικῶν ἐγκατεστρωμένον ἀναζωπυροῦμεν νόμον¹⁵, καὶ νενεκρωμένον οἷον εἰπεῖν καὶ ἀργίαν παντελῆ κατεψηφισμένον ἀνιστῶμεν, διοριζόμενοι κατ' ἐκείνον, τὰ μὲν ἐγκληματικά τῶν δικαστηρίων ἐντὸς διετίας περατοῦσθαι, τοῖς δὲ χρηματικοῖς τὸν τῆς τριετίας χρόνον ἐξαπλοῦμεν· αὐταρκεὶς γὰρ αὐτοῖς τὸ τοσοῦτον διάστημα τοῦ καιροῦ, κἂν εἰ καὶ ἴσως τινὲς ὑποθέσεις πολὺ τὸ γρηγορὸν ἔχουσαι καὶ τὸ δυσχερὲς εὐρίσκοντο καὶ τὴν λύσιν οὐκ εἰμαρῶσ παραδεχόμεναι. εἰ δὲ παρ' αἰτίαν τοῦ ἐνάγοντος ἢ προθεσμίας ἐκμετρηθήσεται μὴ λελυμένης τῆς ὑποθέσεως, ἀπεντεῦθεν ἔσται καταδεδικασμένος, προσκαταβάλλων τῷ ἐναγομένῳ καὶ τὰ δαπανήματα. εἰ δὲ τοῦ ἐνάγοντος ἐπαγρηπνοῦντος καὶ ἐπισπεύδοντος ἢ δυστροπία τοῦ ἐναγομένου τὸν τοσοῦτον χρόνον ἐπὶ κενοῖς ποιήσει παραδραμεῖν, ἐκ τούτου καὶ μόνον καταδικασθήσεται ἀπαιτούμενος καὶ τὰ δαπανήματα, καὶ οὐδεμιᾶς ἐτέρας ἀξιωθήσεται βοήθειας ἢ δικαιώσεως. εἰ δὲ τῶν καιρῶν σχολαζόντων αἴτιοι τῆς ἀπράκτου παραδρομῆς τοῦ καιροῦ οἱ δικάζοντες γένοιτο, τῶν προσόντων αὐτοῖς δικαστικῶν ὀφφικίων μετακινήσονται· ποῦ γὰρ¹⁶ ἂν εἴη δίκαιον, τοὺς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν κακῶσ πασχόντων τὸ δικάζειν λαχόντας, εἶτα πρὸς συντριβὴν αὐτῶν κεχημένους τῷ λειτουργήματι, καὶ ἔτι δικαστικῶν ὀφφικίων προῖστασθαι, ἢ συνδικάζειν τοῖς τούτων προῖσταμένοις; ἔπει δὲ τεταγμένοι ὀφείλουσιν εἶναι ἐφ' ἐκάστῳ τῶν δικαστηρίων δικασταί, τοῦ μὲν δικαστηρίου¹⁷ τοῦ κατ' αὐτοὺς δικάζοντος ἐξ ἀνάγκης παρ' αὐτῷ συνελεύσονται. τούτου δὲ ἴσως διὰ τινὰ αἰτίαν μὴ ἐνεργοῦντος, παρὰ τοῖς ἐτέροις πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἀκωλύτως ἀποπληρώσουσι τὸ οἰκεῖον λειτουργήμα.

γ'¹⁸. Πάντα δὲ κάλον (ὅ φασι) κινούσα ἡ βασιλεία μου

¹⁵ Basil. VII, 6, 13. ¹⁶ Ita legendum. Labb. δέ. ¹⁷ Leuncl verba δικασταί τοῦ μὲν δικαστηρίου omittit. Idem totam illam periodum a verbis καὶ τῶν προτέρων (initio hujus capituli) usque ad τοῖς τούτων προῖσταμένοι non habet, ut proinde haec: ἐπὶ δὲ τεταγμένοι κτλ. non ad judices sed ad advocatos pertinere videantur. ¹⁸ Leunclav. et Labb. in margine: περὶ ἐπιφωνημάτων.

ἐπὶ τῷ περιαιρεῖν τὰς ἐν δικαστηρίῳ γινομένας ὑπερθέσεις¹⁹, καὶ ταῦτα θεσμοθετεῖ, μηκέτι τριακονθήμερα τὰ τρία ἐπιφωνήματα γίνεσθαι, ὅτε ἀπόφασις καὶ διάγνωσις γίνεται²⁰ δι' ὄρκων τέμνουσα τὰ ἀμφίβολα· ἀλλὰ τὰ προκλητικὰ τῆς τε τῶν ὄρκων ὑποδοχῆς καὶ τελεσιουργίας²¹ τρία μὲν γίνεσθαι, πλὴν πεντεκαιδεκάημερα· καὶ εἰ μὴ ἐντὸς αὐτῶν τὰ τῶν ὄρκων συντελεσθεῖη, καταδεδικασμένον εἶναι καὶ ὡς ἀναποδίσαντα λογίσασθαι τὸν ἐπιφωνηθέντα καὶ τοὺς ὄρκους μὴ ὑποδεξάμενον ἢ μὴ πληρώσαντα.

δ²². Ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκλήτους τὰς ἐν δικαστηρίῳ γινομένας ἐν τῇ βασιλευσῶσῃ τῶν πόλεων καὶ ταῖς πέριξ αὐτῆς²³ ἐνιαυτῷ κλειεσθαι· καὶ τὸν καταδικασθέντα παρὰ τινος καὶ ἐκκαλεσάμενον ἐντὸς χρόνου ἀναγκάζεσθαι τὴν ἐκκλητον γυμνάζειν καὶ συμπληροῦν, ἢ μὴν μὴ οὕτω ποιοῦντα ὑπεύθυνον γίνεσθαι καὶ τὰ ἀπὸ καταδίκης δίδοναι. εἰ δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τινὶ ἐπαρχίᾳ καταδικασθῆ, καὶ εἰ εἰς τὸ βῆμα τῆς βασιλείας μου ἐκκαλέσεται ἢ εἰς ἕτερον πολιτικὸν δικαστήριον, σὺν τῷ προγραφέντι ἐνιαυτῷ ἔχειν περιλοτιμημένον καὶ τὸ νόμιμον διάστημα, ὥστε διὰ τούτου καταλαβόντα τὴν μεγαλόπολιν πρὸς ἀνάγκης ἔχειν καὶ αὐτὸν ἐντὸς τοῦ δηλωθέντος ἐνιαυτοῦ καὶ γυμνάζειν καὶ περατοῦν τὴν ἐκκλητον, ἢ μὴν ἀναγκάζεσθαι στέργειν τῇ προτέρᾳ ἀποφάσει καὶ ἀπαιτεῖσθαι τὰ ὀφειλόμενα.

ε²⁴. Ἔτι καὶ τοῦτο προσκλεισθῶ. τινὲς θεματικοὶ ἐν τε τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνθα διάγει ἡ βασιλεία μου, παραβάλλοντες ἐπιστῶσι κατὰ τινων²⁵ δικαστήρια ἢ παρεισπράξεις ἢ ἄλλας ἀδικίας τινὰς ὑποστάντες ἢ παρὰ πρακτόρων ἢ θεματικῶν ἢ ἑτέρων τινῶν. διοριζόμεθα γοῦν, τοὺς μέλλοντας δίδοσθαι λιβέλλους ἐν τοῖς τοιούτοις δικαστηρίοις ὀκταήμερους εἶναι, παντοίως ὀφειλοντος τοῦ δικάζοντος τὰς τοιαύτας τῶν ὑποθέσεων ἐπισπεύδειν συντόμως αὐτὰς λύειν, ὥστε μὴ ἀναγκάζεσθαι τοὺς θεματικοὺς διὰ τὸ παρατεταμένον τοῦ καιροῦ καὶ τὴν τῶν δαπανημάτων ἔνδειαν τὴν τῶν δικαστηρίων ἀποφυγὴν τιμιωτέραν τῆς τούτων γυμνασίας λογίεσθαι.

ς²⁶. Ἔτι καὶ τοῦτο νομοθετεῖσθῶ. πολλοῖς τὸ οἰκεῖον περίεργον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πανοῦργον²⁷, ὑποτίθησι τὴν νεαρὰν

¹⁹ Leuncl. ὑποθέσεις. ²⁰ Id. γένηται. ²¹ Labb. τελεσιουργία. ²² Leuncl. et Labb. in marg. : περὶ ἐκλήτων. ²³ Labb. τοῖς πέριξ αὐτοῖς. ²⁴ Leuncl. et Labb. in marg. περὶ τῶν θεματικῶν. ²⁵ Leuncl. κατὰ τινα δίκην. ²⁶ Leuncl. et Labb. in marg. περὶ ἀντιγρήσεως. ²⁷ Deest apud Labb.

τὴν νομοθετήσασαν τὸ περὶ τῆς προτιμήσεως δίκαιον²⁸ περιγράφειν προσήματι ἀντιχρήσεως· κἀντεῦθεν τὰ ἀκίνητα, ἐφ' οἷς ἕτερος προτιμᾶται, κατὰ ἀντίχρησιν λαμβάνειν τινὲς μηχανῶνται, καὶ ἐκ τούτου τὸν προτιμώμενον ἀποκλείειν²⁹ ἐπιχειροῦσιν, ὡς τάχα τοῦ ἀκινήτου, ἐφ' οὗ ἡ προτίμησις, μέλλοντος πρὸς τὸν δεσπότην ἐπανελθεῖν μετὰ τοῦ ἀντιμετρηθῆναι τὸ δάνειον. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν προτιμώμενον περιγράφονται³⁰, καὶ τὰ τῆς νεαρᾶς ἀναποτέλεστα μένουσι, τοῦ ἀκινήτου ἀπομένοντος παρὰ τῷ κατὰ ἀντίχρησιν τάχα τοῦτο λαμβάνοντι. πολλάκις δὲ καὶ ἕτερόν τι ποιοῦσι περιεργον· πεφύκασι γὰρ τῶν ἀνθρώπων οἱ δύστροποι καὶ ἐν τοῖς προδήλοις πράγμασι μηχανὰς ἐπινοεῖσθαι καὶ δόλους συζῆραπτειν, καὶ πᾶν ὃ ἂν εἴπη τις ἐφευρίσκειν εἰς τὴν τοῦ ἀληθοῦς καὶ³¹ δικαίου ἐπίρρειαν ἢ καὶ τελείαν³² ἀναίρεισιν. ποῖον δὲ τοῦτο; ὅτε μέλλει ἐκποιηθῆναι ἀκίνητον, ἐφ' ᾧ τις ἔχει πλησιασμόν ἢ ἀνακοίνωσιν, τὸ μέρος τοῦ πωλουμένου ἀκινήτου τὸ πλησιάζον τῷ ἔχοντι τὴν προτίμησιν γείτονι³³ παρακρατοῦντες οἱ κτήτορες τὸ λοιπὸν πωλοῦσι πρὸς ὃν βούλονται, καὶ ἐκ τούτου τὸ τῆς³⁴ προτιμήσεως ἀπόλλυται δίκαιον, ἅτε τοῦ πλησιάζοντος μὴ πραθέντος. καὶ συμβαίνει τὰ τῆς νεαρᾶς νομοθεσίας περιγράφεσθαι³⁵, ὡς τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου παραβαινομένης, τῶν δὲ δημάτων τάχα φυλαττομένων· περιγράφει γὰρ, φησιν ὁ νομικὸς, ὁ ποιῶν ὅπερ ὁ νόμος οὐκ ἐκάλυπεν, οὐ μὴν αὐτὸ βούλεται γίνεσθαι. τὰς τοιαύτας τοίνυν κακοτροπίας περιεργούσα³⁶ ἡ βασιλεία μου, καὶ τὰς τῶν ἐξ κακίᾳ σοφῶν μηχανὰς διακόπτουσα, διορίζεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιχρήσεως τὸ τῆς προτιμήσεως εἰσάγεσθαι δίκαιον, καὶ ἐπὶ τῇ ἀντιχρήσει³⁷ ἐκεῖνα κρατεῖν, ἃ ἐπὶ τῶν δωρεῶν ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ νεαρᾷ διωρίσθησαν. ὡσαύτως τὸ τοῦ πλησιασμοῦ δίκαιον δοθήσεται, κἂν τις μέρος μὲν ἀκινήτου πωλήσῃ, ἐφ' ᾧ ἕτερος προτιμᾶται, μέρος δὲ τι ἐλάχιστον καταλείψῃ ἀδιάπρακτον, τὸ πλησιάζον τυχὸν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γείτονος ἢ τῷ ἀργῷ, ἐν οἷς ὁ πλησιασμός θεωρεῖται· καὶ μὴ τὰς τοιαύτας περιεργίας νικᾶν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἄπρακτον μένειν τὸ τὰ περὶ τούτου νομοθετήσαν διάταγμα τῇ περιεργίᾳ νικώμενον καὶ περιγραφόμενον.

²⁸ Cf. Coll. III Nov. 2.²⁹ Leuncl. ἐκκλείειν.³⁰ Malim παραγο.³¹ Leuncl. καὶ omittit.³² Id. τελείως.³³ Id. ἀκινήτου pro γείτονι.³⁴ Id. περὶ πρ.³⁵ Id. περιγεγράφθαι.³⁶ Id. καταλαβούσα.³⁷ Id.

verba ἐπὶ τῇ ἀντιχρ. non habet.

ζ³⁰. Σὺν τοῖτοις καὶ τοῦτο θεσπιζόντες τοῖς προγραφείοις συντάττομεν³⁰. πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιτελευταίοις³⁰ αὐτῶν διατάγμασιν ἐπιτρόπους ἤγουν διοικητὰς τῶν παρ' αὐτῶν διορισθέντων καταλιμπάνουσι, καὶ τούτοις ἀνατιθέασιν τὴν τῶν πραγμάτων αὐτῶν οἰκονομίαν τε καὶ διοίκησιν, τὸν χρῆστον κληρονόμον γράφοντες, τὸ γλυκὺ τοῦτο καὶ κοσμοσωτήριον καὶ πρᾶγμα καὶ⁴¹ ὄνομα. τοῦτο δὲ δοκοῦσι ποιεῖν, δι' ἧν τοῖς πένησι τὰς περιουσίας αὐτῶν καταμερισθῆναι προστάττουσι· τοῦ γὰρ αἰτοῦντος λαμβάνοντος, ἴσταται ὁ χρῆστος συγκοιλίων τούτῳ τὴν χεῖρα, ἐρ' ὅσον γὰρ, φησιν, ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. παρακλενόμεθα γοῦν⁴², ὅταν ἐπιτροπικὰ τοιαῦτα διοικήσεις πρόκεινται, καὶ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας διανομαὶ, καὶ⁴³ πρὸς ψυχικὰς οἰκονομίας καὶ ὄρφανῶν, ἀφελίκων τε καὶ πενήτων ἀναγωγὰς καὶ διατροφὰς τείνουσαι⁴⁴, μὴ χῶραν ἔχειν ἐν ταύταις τοὺς τῶν δικαστηρίων ὑπερβίβασμους καὶ τὰς ἐντεῦθεν χρονοτριβήσεις. συμβαίνει γὰρ ἐντεῦθεν τὰς τῶν τελευτώντων ζημιουῖσθαι ψυχὰς, καὶ τοὺς ἐπ' ἀγαθῶ καὶ κοινῇ λυσιτελεῖα τοῦ παντὸς τεθέντας νόμους εἰς τὸναντίον περιῖστασθαι. οὐδὲ⁴⁵ γὰρ δίκαιον κρίνει ἡ βασιλεῖα μου, τὴν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς δικαστηρίοις κρατοῦσαν ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ τὰς ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσιν ἀμφιβολίας ἀπεντεῦθεν λύεσθαι, μὴ λεβέλλου διδομένου, εἰδήσεως δὲ τριημέρου, ἧ καὶ ἐς τετάρτην⁴⁶ παρεκτεινομένης. μὴ τινος γὰρ δικαστικῆς ὑπερθέσεως⁴⁷ ἐπαγομένης ἢ τῶν προσόντων ἐκάστῳ δικαίων γενήσεται κατεξέτασις, καὶ μετακληθήσεται⁴⁸ καὶ ἄμφω τὰ μέρη δίχα τινὸς ὑπερημερίας, καὶ ἀπαιτηθήσεται ἑκάτερα τὰ μέρη τὰ δοκοῦντα συντείνειν αὐτοῖς προβάλλεσθαι⁴⁹, καὶ οὕτω δι' ὀλίγου καιροῦ, μηνιαίου τυχόν ἢ καὶ εἰς δεύτερον παρεκτεινομένου, κατὰ τὸ δόξαν τῷ δικαστῇ προσήκουσαν δέξοιτο λύσιν τὸ ἀνακύψαν ἀμφίβολον· τηρουμένων δηλονότι τῶν νόμων ἐπὶ τῆς οἰκειᾶς ἕδρας καὶ παγιότητος, ὅσοι μὴ μετὰ τὸν⁵⁰ τοῦ τελευτήσαντος θάνατον εὐθὺς τοὺς ἐκείνου διαδόχους εἰς δικαστήριον ἔλκεσθαι διορίζονται,

³⁰ Leuncl. et Labb. in marg. περί ἐπιτρόπων ἤγουν διοικητῶν. ³⁹ Bals. προστίθεμεν. ⁴⁰ Bals. ἐπιτελευταίοις. ⁴¹ Verba καὶ πρᾶγμα καὶ Labbaeus auctoritate librorum MSS. ejicienda esse putavit. Ea nec Balsamon agnoscit.

⁴² Leuncl. et Bals. οὐν. ⁴³ Addo ex Bals. ⁴⁴ Bals. ζείνωσι. ⁴⁵ Leuncl. et Bals. οὐ. ⁴⁶ Bals. ἐπὶ τέταρτον. Certe τετάρτην sc. ἡμέραν scribendum erat.

⁴⁷ Id. ὑπερθ. ⁴⁸ Id. μετακληθήσονται, et mox ἀπαιτηθήσονται.

⁴⁹ Leuncl. et Bals. προβαλέσθαι. ⁵⁰ Articulus deest apud Labb.

ἀλλὰ μετὰ παραδρομὴν ἡμερῶν τινῶν, καθὼς τὰ περὶ τούτων πλατύτερον τοῖς βασιλικοῖς⁵¹ διηγόρευται. εἰ δέ γε ὁ ἐπιτροπος εἰς ὑπερθέσεις φανεῖν χωρῶν καὶ τοιαῦτα σκαιωρῶν φωραθεῖν, καὶ πρὸς ὑπερβιβασμοὺς χωρήσει μὴ ποιῶν καθὼς ὁ διαθέμενος διετάξατο, τῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἰκονομίας τῶν τοῦ τελευτήσαντος πραγμάτων μετακινήσεται· ἀνατεθήσεται δὲ αὕτη οἷς ἂν ὁ βασιλεὺς διορίσῃται, ἢ τούτου ἴσως ἀποδημῶντος ὁ τῆς πόλεως ἑπαρχὸς ἅμα τῷ τῆς ἀγνωτάτης ἐκκλησίας οἰκονόμῳ τὴν τούτου ποιήσονται⁵² οἰκονομίαν τε καὶ διοίκησιν, ὀφείλοντος εἶδῃσιν διδόναι τῶν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσιν οἰκονομουμένων τῷ βασιλεῖ, ἢ⁵³ τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν ἀγνωτάτω πατριάρχει, εἰ τύχη τὸν βασιλέα ἀπόδημον εἶναι, καὶ μὴ κατὰ πρόσταξιν αὐτοῦ τὰ τοῦ τελευτήσαντος πληρωθῆναι⁵⁴ θελήματα.

ἢ⁵⁵. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ πρόστιμα τὰ τοῖς ἐγγράφοις ἐντιθέμενα ἐξ ὁμολογίας τῶν συναλλαττόντων δι' ἀσφάλειαν καὶ παραφυλακὴν τῶν συμπεφωνημένων ἐγγράφονται, ὥστε τὸν ἀθετοῦντα τούτοις ὑποπνεῖν, νῦν δὲ καὶ τοῦτο εἰς παντελεῖ ἀχρηστίαν ἦλθεν, ἅτε τῶν δικαστῶν ἐφ' οἷς οὐ δεῖ⁵⁶ φιλανθρωπευομένων, καὶ ἐν ἄλλοτριαις συμφοραῖς μαλακίζομένων καὶ χαννουμένων· ἐπὶ τῷ τοῦ καλοῦ ζήλῳ καὶ τῇ τῶν ἀδικουμένων ἐδικήσει διοριζόμεθα, καὶ ταῦτα ἀπαιτεῖσθαι ἐκ παραβάσεως⁵⁷ κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν, καὶ μέντοι καὶ καρπούς καὶ πᾶν διαφέρων, καὶ πᾶν ἄλλο τοιοῦτον ἀκολούθως ταῖς νομικαῖς διατάξεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ βίαν ἢ φόβον ἢ ἀρπαγὴν καὶ τὰ παρὰ τῶν ἄλλως ἀμαρτανόντων μεθ' ὄπλων ἢ καὶ χωρὶς τούτων ἀφαιρούμενα μετὰ τῆς νομίμου ποινῆς ἀντιστρέφεισθαι, ὡς ἂν τῇ τούτων ἀπάντων ἀπαιτήσῃ ἀναστολὴ γένηται τῶν βουλομένων πλεονεκτεῖν, καὶ μὴ πρόχειροι εἰς κακίαν οἱ πολλοὶ γένοιτο, βλέποντες ἀκόλαστον τὸ κακὸν καὶ μηδεμίαν ἐπὶ τούτοις γενομένην τὴν ἐπεξέλευσιν. πάντα μὲν γὰρ, εἰ δυνατόν, ἠβοίλετο ἡ βασιλεία μου πρὸς τὸ βέλτιον μεταρρυθμισαί· ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτο ἐργῶδες, ἢ τό γε ἀληθέστερον καὶ ἀδύνατον, καθ' ὅσον ἐστὶν ἐφικτὸν διὰ θεσπισμάτων νεαρῶν καὶ τῆς ἀπὸ τούτων ἀνάγκης διορθωτέον τὰ κακῶς γινόμενα καὶ πραττόμενα.

⁵¹ Basil. XXIII, 2.⁵² Bals. ποιήσεται.⁵³ Bals. καί.⁵⁴ Idem

πληρωθῶσι.

⁵⁵ Leuncl. et Labb. in marg. περὶ προστίμων ἀπαιτήσεως.⁵⁶ Leuncl. χρή.⁵⁷ Idem παρὰ βασιλέως.

9^α. Ἐπεὶ δὲ ἀνωτέρω διωρίσατο ἡ βασιλεῖα μου, μερισθῆναι τοὺς πολιτικούς δικαστὰς καὶ ἀφορισθῆναι ἐκάστῃ δικαστηρίῳ τοὺς παρ' ἐκείνῳ συνέρχεσθαι μέλλοντας⁵⁹, ἐν ταύτῃ⁶⁰ δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τοὺς συνηγόρους ὁμοίως ἐπιμερισθῆναι· φροντίσουσιν ὃ τε πανσέβαστος σεβαστὸς⁶¹ καὶ μέγας δρουγγάριος, καὶ οἱ μεγαλοεπιφανέστατοι ὃ τε πρωτασηκρήτις καὶ ὁ δικαιοδότης ἐνωθέντες ποιῆσαι τὸν τούτων ἐπιμερισμὸν ἐξ ἴσου ἐφ' ἐκάστου τῶν τεσσάρων δικαστηρίων, τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου, τοῦ προκαθημένου τῶν δημοσιακῶν⁶² δικαστηρίων, τοῦ πρωτασηκρήτου καὶ τοῦ δικαιοδότου· ὡς ἂν οὕτως ἕκαστον τῶν τοιούτων δικαστηρίων ἀνεμπόδιστον τὴν οἰκίαν ἔχῃ⁶³ ἐνέργειαν, καθὼς ἡ βασιλεῖα μου ὑπετύπωσε⁶⁴.

Ἔῤῥηκε τὸ· μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. ιδ', δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρὸς, καὶ τὴν συνήθη δίπτυχον προσκνητὴν βούλλην. καὶ τὸ· διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ. καὶ ἔξωθεν τὸ· ἀπελύθη μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδικτιῶνος ιδ' ἔτους ςχοδ'. ἦν δὲ τὸ τοιοῦτον βασιλικὸν προσκνητὸν πρόσταγμα καὶ ἐν διαφόροις κατεστρωμένον πολιτικοῖς τε καὶ ἐκκλησιαστικοῖς σεκρέτοις⁶⁵.

⁵⁹ Leunclav. et Labb. in margine: περὶ ἐπιμερισμοῦ τῶν δικαστῶν καὶ συνηγῶρων.

⁶⁰ Leunclav. ἀφορισθῆναι εἰς ἕκαστον δικαστήριον τοὺς μέλλοντας παρ' ἐκείνοις συνέρχεσθαι.

⁶¹ Idem ἐν ταύτῃ.

⁶² Idem

σεβαστὸς non habet.

⁶³ Id. δημοσίων.

⁶⁴ Id. ἔχειν.

⁶⁵ Id. διετύπ.

⁶⁶ Apud Leuncl. subscriptio est: Τῷ μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. ιδ' δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν τῆς βασιλικῆς χειρὸς, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς. ἔχει καὶ τὸ, διὰ τοῦ — μιχαήλ. ἔτους ςχοδ'. In Cod. Bien. ut et apud Labb. μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδ. ιδ' (sic) absoluta esse dicitur. — In Cod. Coisl. 39 et Paris. 1321 subscriptio haec est: τῷ μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. ιδ' τοῦ βασιλέως. καὶ ἡ διὰ κηροῦ. τὸ διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ. καὶ ἔξωθεν ἐν ταῖς προπτύξεσι τῶν κολλῶν ταῦτα· ἀπελύθη μηνὶ ἰουλίῳ ἰνδ. ιδ' ἔτει ςχοδ'. τὸ κατ' ἔτος μόνον (κατεστρωμένον;) τοῦ σεβαστοῦ καὶ μεγάλου δρουγγαρίου καὶ τὸ κατ' ἔτος (κατέστρωται;) ἐν τοῖς δυοῖς μεγάλοις λογαριασταῖς.. σεκρέτοις κατὰ μῆνα αὐγουστον τῆς ἰνδ. ιδ' καὶ ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκειακῶν κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα.

NOV. LXVII.

Imp. Manuelis Comneni
de diebus feriatis¹. (A. 1166.)

Τοῦ βασιλέως κυροῦ μανουήλ τοῦ κομνηνοῦ² περὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ποῖαι μὲν τούτων ἄπρακτοι, ποῖαι δὲ ἐν μέρει μὲν ἄπρακτοι, ἐν μέρει δὲ ἔμπρακτοι.

Σκοπὸς μὲν τοῖς ἀνθρώποις τοῦ ἐορτάζειν ἢ τοῦ θεοῦ θεραπεία προηγουμένως ἐστίν· οὐκ ἄλλω δέ τινι τῶν ἀπάντων ἴσμεν θεὸν τοσοῦτον θεραπευόμενον, ὅπόσον ἐλέω καὶ οἴκτῳ τῷ περὶ τοὺς μεταλαχόντας τῆς αὐτῆς ἡμῶν ζύμης παρὰ τοῦ κεραμέως τῆς διαρτίας ἡμῶν καὶ πλάστου τῆς φύσεως. καὶ μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ αὐτὸς, ἔλεον θέλειν καὶ μὴ θυσίαν διὰ τοῦ προφήτου φθεγγόμενος. δῆλον οὖν ἐντεῦθεν καὶ ἀναμφίλεκτον, ὅτι καὶ τὸ ἐλεεῖν ἄμεινον πάντως ἂν εἴη τοῦ ἐορτάζειν, καὶ θεῷ μᾶλλον θυμῆρες καὶ πάσης εὐαρεστότερον ἀπαρχῆς καὶ σπονδῆς καὶ θύματος καὶ ὀλοκαυτώματος. ἔλεος δὲ ἄλλοις μὲν ἄλλος ἀρμόττει, καὶ τὸ ἐντεῦθεν φάρμακον ἕτερον ἑτέροις καταλλήλων πρὸς τὰς τῶν καμνόντων διαθέσεις μεταπλαττόμενον. τοῖς γε μὴν τραυματίαις ἐξ ἀδικίας, καὶ ὧν ἢ πλεονέκτις κατακαυχήσατο χεὶρ καὶ πυκνὰς αὐτοῖς ἐπέθηκε πληγὰς τε καὶ μώλωπας, οὐκ ἕτερον πάντως ἴαμα προσφνέστατον, ἢ τὸ παρὰ τῆς εὐθυδικίας καλῶς διορθοῦσθαι, ἃ κακῶς εἰς αὐτοὺς πεπαρφήνεται. πῶς δ' ἂν ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ πάρεδρος αὐτῇ θέμις κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐταῖς, τῆς ἀνομίας φημι καὶ τῆς ἀδικίας, πρὸς συμπλοκὴν καὶ ἀμιλλαν καταβήσονται καὶ τὸ στέφος καὶ αὐτῶν ἀναδήσονται, τοῦ τῶν δικαστηρίων σταδίου τὰ πολλὰ κεκλεισμένον μηδ' ἀναπεπταμένην καὶ ἄφρετον τὴν εἴσοδον ἔχοντος· προφάσει δῆθεν τῆς περὶ τὰς ἐορτασίμους τῶν ἡμερῶν εὐλαβείας καὶ τῆς ἐν αὐταῖς θεραπείας τοῦ κρείττονος; ἢ δὴ λέληθεν οὐ μᾶλλον αὐτὸ³ θεραπεύουσα, ἢ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις τοὺς μώλωπας ἐπιξαίνουσα καὶ τὸ ἄλγος ἀνακαινί-

¹ Haec Novella servata est in appendice Synopseos III cl. Prooemio omissio refertur in Coisl. 39 et Paris. 1321 et a Bals. ad Phot. VII, 1 ed. Rhalli I p. 136, ex quo habet appendix Prochiri aucti et ediderunt Bonafid. p. 80, Leuncl. post Syn. p. 73 et JGR. I p. 160. Integram vero edidit Labbaeus p. 127. — Laudatur a Jo. Cinnamo VI, 8.

² Ita Paris. 1388. Cod. Bien. τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, Paris. 1351 simpliciter τοῦ αὐτοῦ.

³ Labb. ἤδη λέληθεν — αὐτόν. Quod omnino emendandum erat.

ζουσα καὶ τὴν ὀδύνην ἐπαύξουσα, τοῖς δὲ ἀδικεῖν ἐλομένοις τὴν ἐφ' ἧς ἠδίκησαν ἀπόλασιν πολυπλασιάζουσα, καὶ τῇ τῶν ἀνεσίμων ἡμερῶν ἀφθονίᾳ καὶ τῷ πλατυσμῷ τῆς τῶν δικαστηρίων σχολῆς ἐπὶ μακρὸν αὐτοῖς ἀποπληροῦσα⁴ τὴν ἔφεσιν. τοιγαροῦν καὶ ἡ βασιλεία μου, — τοῦτο μὲν καὶ τοῦ Θεοπάτορος καὶ βασιλέως δαβὶδ εἰς ἄσμα κυρίου τῷ ἔλεῦ τὴν κρίσιν παραξενγνόντος ἀκούουσα, κἀντεῦθεν μὴ τοσοῦτον ὕμνοις καὶ ψδαῖς καὶ λογικαῖς λατρείαις χαίρειν Θεὸν ἐν ταῖς ἑορτίοις τῶν ἡμερῶν συλλογιζομένη, ὅποσον ἄρα τῷ ἐκ τοῦ ἔλεου καὶ τῆς κρίσεως ἄσματι, — τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐν εὐαγγελίοις οὐαὶ καὶ τὸν ταλανισμόν ἐκείνον ὑφορωμένη, ὃν εἰς τοὺς ὑποκριτὰς φαρισαίους ὁ σωτὴρ ἀπετείνατο, ὅτι προσωπεῖω τῆς τῶν ἑορτάδων ἡμερῶν φυλακῆς μεγίστην ἔνδον ἀνομίαν περικαλύπτομεν, τὴν κρίσιν παρὰ φραῦλον τιθέμενοι καὶ τὸν ἔλεον, — πρὸς τούτοις κἀκεῖνο τῆς ἀββακὸυμ προφητείας εὐλαβουμένη ἡ βασιλεία μου, μεμίσηκα ἀπῶσμαι ἑορτὰς ὑμῶν καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῖν, — εἰς τὴν παροῦσαν οἰκονομίαν ἐλήλυθα⁵. εἰ γὰρ τὸ ἐν σαββάτῳ κατολισθῆσαν κτήνος εἰς βόθυνον ἀνέλκεσθαι ὁ σωτὴρ ἐκεῖθεν διεκελεύσατο, καὶ μηδαμῶς τὴν τῆς νομικῆς ἀργίας παράλυσιν ὑποστέλλεσθαι· πόσῳ μάλιστα χρὴ τὸν τοῦ ἀλόγου κτήνους ἀσυγκρίτως ὑπερκείμενον ἄνθρωπον, τὸν λόγῳ τετιμημένον, τὸν Θεοῦ εἰκόνα σεμιολογούμενον, καὶ ἐν ἑορτίοις ἡμέραις, ἐφ' αἷς ἔργου παντὸς σχολὴν ἄγομεν, τοῦ βόθρου πειρᾶσθαι πᾶσι τρόποις ἀνέλκειν, εἰς ὃν αὐτὸν ἡ παλαμναία καὶ μαινὰς ἀδικία ἐπὶ κεφαλῆς ὠθήσασα κατεκρήμνισε. καὶ εἰ χριστὸς αὐτὸς τοῦ σκιωδούς νόμου τὴν ἐπιφυλλίδα ξέων καὶ τὸ λέμμα καὶ τὴν ἀνθήρικα καὶ τὸν σῖτον τῆς ἀληθείας παραγμυνῶν ἐν τοῖς σάββασιν ἑτεροτούργει, νοσοῦντας θεραπεύων, συντετριμμένους ἰώμενος, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀνεκαθεν νενομισμένην ἐκεχειρίαν καὶ ἀπραξίαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν κακῶς ἐχόντων καινοτομῶν· πῶς ἡμῖν οὐ τὰς πολλὰς περιαιρετέον τῶν δικαστηρίων ἀδικίας, ὑπὲρ τε τῆς τῶν πασχόντων ἀδίκια ἐκδικήσεως καὶ τῆς τῶν τοιαῦτα δρώντων ἀναγκαιότησεως; καὶ ταῦτα νῦν, ὅποτε ἡ βασιλεία μου τὰς τῆς ἀδικίας τε καὶ πλεονεξίας ῥίζας ἀτεχνῶς ἀποδενδρωθείσας ἱκρίβωσε, καὶ πολλοὺς ἐπέγνω τῶν ἀνθρώπων εἰς τοῦμφανὲς νῦν ἐκρήξαντας ἦν ἐκ μακροῦ ὠδίνον πονηρίαν καὶ τρόπων σκαιότητα, ὡς ἀδεῶς τοῖς παρανόμοις ἐπιτολμᾶν καὶ ἀνυποστόλως τὰ

⁴ Labb. ἀποπληροῦσι.⁵ Forte ἐλήλυθε.

πάντων ἐκθεσμότατα δεῖν, εἶτα καὶ σοφοὺς γενομένους τοῦ κακοποιῆσαι περιστέλλειν αὐτὰ μορφαῖς τισι λόγων καὶ τὸ εἰδεχθῆς τῆς κακίας ἔξωθεν ἐπιχρῶζειν πιθανῶν ῥημάτων κομμωτικαῖς ἐπιθέσεσιν· ὅτε⁶ καὶ μάλιστα δεῖ πλειόνων δικαστηρίων ἐφ' οὗτω κακομηγάνοις ἀνθρώποις πρὸς τὴν τοῦ δικαίου καὶ ζήτησιν καὶ ἀνερένησιν. καὶ ἄλλως δὲ πῶς ποτε καὶ τῇ δικαίῳ συνάδει καὶ τῷ θεῷ ἐστὶν εὐαπόδεκτον, παντελῆ τοῖς δικαστηρίοις ἐπιψηφισθῆναι σχολὴν διὰ τὰ καὶ πάλιν⁷ τερατουρηθέντα ὑπὸ θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων παράδοξα καὶ αὐθις τερατουρηθήσεσθαι προσδοκώμενα; ἄρα γὰρ ἐν ταῖς ἀβύσσοις τῶν ἑαυτοῦ θαυμάτων ἡμᾶς περικλύσαι νεύσαντος τοῦ θεοῦ, εἰ πᾶσαι ὁμοῦ αἱ τοῦ ἐνιαυσιαίου κύκλου ἡμέραι⁸ ἄλλοτε ἄλλα διαλάχωσι θαύματα, ἡμεῖς ἀπάσαις αὐταῖς ἀπραξίαν ἐπικηρύξομεν, καὶ πάντα μὲν τοῖς δικαστηρίοις τὰς θύρας ἐπιζυγώσομεν, πᾶσαν δὲ παρῆρσιαν τῇ ἀδικίᾳ ἀνοιξομεν, ὡς ταῖς ἡμῶν ἑορταῖς ταύτην μᾶλλον ἐνεορτάζειν καὶ παιανίζειν κατὰ τῆς δικαιοσύνης τὰ νικητήρια; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ταῦτα δὲ οὕτως ἡ βασιλεία μου προεμηθεύσατο διὰ τὸ καὶ μύρια τὰ ἄτοπα τίκτεσθαι καθ' ἑκάστην ἐκ τῆς τῶν δικαστηρίων σχολῆς, πλεονεξίας, ἀρπαγᾶς, μνησικακίας, καὶ τᾶλλ' ὅποσα ταύταις ἐπόμενα· δι' ἃ καὶ τὴν τῶν δώρων προσαγωγὴν θεὸς σὺ προσίεται, μὴδ' αὐτῶν τῶν ἱερῶν περιβόλων ψαύειν συγχωρῶν τῷ προσάγοντι, εἰ μὴ πολὺ πρότερον τῷ διενεχθέντι καταλλαγῆς καὶ τῷ προσκεκρονκῶτι σπεισάμενος, εἶτα προσενέγκοι τὸ καρποφόρημα. πότε τοίνυν αὐτοῖς λυθεῖν τὰ τῆς διαφορᾶς, καὶ πηνίκα τὸ τῆς εἰρήνης φῶς τὴν ἐν ταῖς καρδίαις σφῶν βαθεῖαν ἀχλὺν τῆς ἔχθρας διασκεδάσειε, τῶν δικαστηρίων μακροὺς ἐλιττόντων κύκλους διὰ τὴν τῶν ἑορτίων ἡμερῶν παρολκῆν, καὶ τῶν ὑποθέσεων ἀλύτων ἐς μακροὺς ἡλίους καταγηρασκουσῶν; τοῦ νόμου καὶ ταῦτα πᾶσαν δίκην, ὅποια τέως μὴ ἐγκληματικῇ, ἐντὸς τριετίας διαγορεύοντος τέμνεσθαι. ἐκ δὲ ταύτης αὐθις τῆς ῥίξης δύο τινὲς ἀπίσχοι παραφρυάδες κακῶν· οἱ γὰρ δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τινά, ἢ τὸ τῶν ἀχράντων μυστηρίων πῦρ φρίττουσιν, ὡς ἐκεῖθεν ἀτεχνῶς καταφλεγόμενοι, καὶ τὴν μετάληψιν οὐ θαρροῦσι τῷ συνειδότε βαλλόμενοι, καὶ οὕτω τοῦ ἀγιασμοῦ ἄμφω καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα στερίσκουσι, καὶ ζημιῶνται τὸν ἀτίμητόν τε καὶ ἄφθαρτον μαρ-

⁶ Malim ὄστε.⁷ Forte πάλαι.⁸ Labb. ἀπάσαις ὁμοῦ τὰς — ἡμέρας,

quod ferri non poterat.

γαρίτην διὰ πρᾶγμα φανυλότατόν τε καὶ φθαρτόν καὶ τοῦ μη-
 δενὸς πολλάκις τιμώμενον· ἢ καὶ κατὰ τοὺς λυττῶντας ἀναι-
 δεῖς τῶν κυνῶν τῆς μυστικῆς τραπέζης ἀδιαφόρως καθάλλον-
 ται, καὶ κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον εἰς κρίμα ἑαυτοῖς καὶ τοῦ
 ποτηρίου σπιῶσι καὶ τοῦ ἄρτου ἐσθίουσιν. ὄργῃς ὅποι κακοῦ
 τοὺς τῶν ἀνθρώπων διαδικαζομένους ἐκκυλλεῖ τὸ τῶν ἀπρά-
 κτων ἡμερῶν δασιλλῆς, καὶ ἡλικὸς αὐτοῖς ὁ κίνδυνος ἐπικρέμα-
 ται; ἢ γοῦν βασιλεία μου καὶ τὸν θεὸν εἰδυῖα τῇ κρίσει θερα-
 πευόμενον, ὡς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καταδρομῇ τῆς φαρισαϊκῆς ὑπο-
 κρίσεως τοῦ ἔλλου τὴν κρίσιν εὐρίσκουσα προτιθέμενον, καὶ
 προσέτι τοῖς σπλάγχθοις ζήλου πῦρ ὑποσμήχουσα καὶ ἄντικρυς
 ἕβριοπαθοῦσα, εἰ τὰ μὲν βάρβαρα τῶν ἐθνῶν, παρ' οἷς μὴ
 ἔγγραφος κεῖται νόμος, φύσει μόνῃ τὸ ἐκεῖθεν ἑαυτοῖς ἀποπλη-
 ροῦσι ὑστέρημα καὶ τὰς δίκας ἐς μῆκιστον οὐ φέρουσι⁹ παρα-
 τείνεσθαι, ἡμεῖς δὲ τοῦτο τὸ μέρος πλείστον αὐτῶν ἀποδέομεν
 (θεὸν μᾶλλον ἐκείνοις μὲν ἡμᾶς εἰς ἀγαθὸν προκεισθαι ἀρχέ-
 τυπον, αὐτοὺς δὲ τῶν ἡμετέρων χαρακτήρων ἀπομάττεσθαι τοῦ
 καλοῦ τὰ ἰνδάμματα)· ταῦτα τοίνυν οὐκ ἐν φορητοῖς τιθεμένη
 ἢ βασιλεία μου, πλεῖστά τε περὶ τὸ πρᾶγμα γνωσιμαχεῖ, καὶ
 τῷ ἀγιωτάτῳ μου δεσπότη καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ
 ἱερᾷ καὶ θείᾳ συνόδῳ κοινοῦται τὰ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ σκέμ-
 ματος. καὶ δὴ καὶ τὴν αὐτῶν τιμιότητα συνωδὰ φρονοῦσαν
 αὐτῇ εὐροῦσα ἢ βασιλεία μου, συνείσα δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς
 ἀνεσίμοις ἡμέραις τιμωμένους ἄγιους ἀτιμίαν μᾶλλον ἢ τιμὴν
 οἰομένους ἐξ ἧς οἰχῆσθαι τέλεον παρακινδυνεύει τὸ δίκαιον,
 ταῦτα θεσπίζει, ταῖς τε τῶν σεπτῶν πανηγύρεων τελεταῖς τὸ
 εἰκὸς τῆς αὐτῶν τιμῆς ἀπονέμουσα, καὶ τῇ τῶν ἀδικουμένων
 ἐκδικήσει τὸ πρέπον ἀπομερίζουσα· ἵνα μὴ, ὅ φησιν ὁ ἀπό-
 στολος, ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ κατεργάζοιτο θάνατος, ἐκ τῆς ἐν ταῖς
 ἑορταῖς δηλαδὴ τοῦ θεοῦ θεραπείας ἢ τῶν ἀδικουμένων πλείων
 συντριβὴ καὶ ἀπώλεια, μηδ' ἢ σεμνωθυμίᾳ τῆς ἀργίας καὶ τῆς
 ἀπραξίας τὸ εὐφημον, ἐνεργόν τε ἅμα ποιοῖτο τὴν ἀδικίαν καὶ
 ἔμπρακτον.

α'. Θεσπίζομεν οὖν ἐκείνας εἶναι τῶν ἡμερῶν ἀπράκτους,
 ἃς ἐν τῇ παρουσίᾳ διατάξει ῥητῶς ἀπαριθμησόμεθα. καὶ τινὰς
 μὲν αὐτῶν τὸ πάντῃ ἄπρακτον ἔχειν, ὡς μηδαμῶς δι' ὅλου τοῦ
 αὐτῶν διαστήματος συνίστασθαι δικαστήριον, εἰ μὴ βασιλεία
 ἴσως οἰκονομίας τρόπῳ ἢ ἀνάγκῃ¹⁰ (ὅποια πολὺ τὸ περιπετὲς

⁹ Labb. ἀποπληροῦν εἰ φέρουσα, quod emendandum erat. ¹⁰ Bals. ἀνάγκης.

τῶν πραγμάτων νεανιεύεται) θελήσει καθίσαι καὶ ἐν αὐταῖς δικαστήριον· τινὰς δὲ ἀπὸ μέρους ἄγειν τῶν δικαστηρίων σχολήν, ὡς οἶον ἔωθεν μέχρι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τῆς λειτουργίας καιρὸν, ἵνα τοῖς δικασταῖς ἐξείη προσανέχειν εὐχῆ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον δοξολογία, καὶ μετὰ τὴν ἱεροτελεστίαν ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῖς ἄδικα πεπονθόσιν ἐπαρήγειν κατὰ τὴν τῶν νόμων ἰσχύν. οἱ μέντοι οὕτω μετὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐπιτετραμμένοι δικάζειν ἐν τοῖς γινομένοις παρ' αὐτῶν σημειώμασι μεμνήσονται τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν τὰ σημειώματα πράττονται. καὶ δὴ πρῶτον περὶ τῶν τελείως ἀπράκτων διαληπτέον.

Ἡ τοίνυν κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς γενέθλιος ἡμέρα τῆς παναχράντου δεσποίνης καὶ θεομήτορος ἀπρακτος ἔσται. ὡσαύτως καὶ ἡ ιδ', τῇ ὑψώσει τετιμημένη τοῦ ζωοποιῦ¹¹ σταυροῦ. καὶ ἡ κς', διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἰωάννου τοῦ θεολόγου μεταστάσιν.

Ἡ ες' τοῦ ὀκτωβρίου, διὰ τὸ τὴν μνήμην ἐν αὐτῇ τελεῖσθαι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου θωμᾶ. ἡ ς', διὰ τὸν τοῦ ἀλφαίου λάκωβον τὸν ἀπόστολον. καὶ ἡ ι'¹², διὰ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν λουκᾶν.

Ἡ ιγ' τοῦ νοεμβρίου μηνὸς, ὅτι ἐν αὐτῇ ἡ μνήμη τοῦ χρυσοστόμου¹³ τελεῖται. ἡ ιδ', ὅτι ἐν αὐτῇ ὁ ἀπόστολος φιλιππος ἑορτάζεται. ἡ ις', ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ ἀπόστολος ματθαῖος τιμᾶται. ἡ κ', ὅτι τὰ εἰς τὸν ναὸν εἰσόδια τῆς θεομήτορος ἐν αὐτῇ πανηγυρίζεται. καὶ ἡ λ', ὅτι ὁ ἀπόστολος ἀνδρέας ἐν αὐτῇ ἑορτάζεται.

Ἡ ς' τοῦ δεκεμβρίου, ὡς τῆς συλλήψεως ἐν αὐτῇ τελομένης τῆς ὑπεραγίας μητρὸς τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ἡ κ' μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ε' τοῦ ἰανουαρίου, ὡς ἐν αὐταῖς ἑορταζομένων τῶν γενεθλίων καὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Ἡ ιη' τοῦ ἰανουαρίου, διὰ τοὺς θείους πατέρας καὶ διδασκάλους, ἀθανάσιον καὶ κύριλλον. ἡ κέ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, διὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου πατρὸς γρηγορίου τοῦ θεολόγου.

Ἡ β' τοῦ φεβρουαρίου, διὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ὑπαπαντήν. καὶ ἡ γ', διὰ τὴν τῆς μνήμης τοῦ θεοδόχου συμφεῶν τελετήν.

¹¹ Id. ζωηφόρου.¹² Bals. ex ed. Rhalli: ιγ'.¹³ Bals. addit πατρός.¹⁴ lb. τοῦ αὐτοῦ.

Ἡ κέ τοῦ μαρτίου, διὰ τὸν τῆς Θεομήτορος εὐαγγελισμὸν. αἱ πασχαλῖαι τῶν ἡμερῶν, ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ λαζάρου ἐγέρσεως μέχρι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα ὁγδόην.

Ἡ κέ τοῦ ἀπριλλίου, διὰ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν μάρκον. καὶ ἡ λ', διὰ τὸν ἀπόστολον ἰάκωβον, τὸν τοῦ Θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἀδελφόν.

Ἡ ἡ' τοῦ μαΐου, διὰ τὴν μνήμην τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. ἡ ι', διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου σίμωνος τοῦ ζηλωτοῦ. ἡ κá', διὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων καὶ ἰσαποστόλων μεγάλων βασιλέων, κωνσταντίνου καὶ ἐλένης. ἡ κς', διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου ἀλφαίου τοῦ ἰούδα.

Ἡ ιά' τοῦ ἰουνίου, διὰ τὸν ἀπόστολον βαρθολομαῖον. ἡ ιε', διὰ τὸν ἀπόστολον ἰούδαν τὸν καὶ θαδδαῖον, καὶ λεββαῖον, καὶ ἰάκωβον. ἡ κδ', διὰ τὸ τοῦ προδρόμου γενέθλιον. ἡ κε', διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς κορυφαίοις τῶν ἀποστόλων πέτρου καὶ παύλου πανήγυριν. καὶ ἡ λ', διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς δώδεκα.

Ἡ κέ τοῦ ἰουλίου, διὰ τὴν τῆς ἁγίας ἄννης τῆς μητρὸς τῆς Θεομήτορος κοίμησιν.

Ἡ ς' τοῦ ἀυγούστου, διὰ τὴν τοῦ σωτήρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεταμόρφωσιν. ἡ ϑ', διὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου ἀποστόλου ματθίου. ἡ ιε', διὰ τὴν ὑπερένδοξον τῆς ἁγίας Θεοτόκου μετάστασιν. καὶ ἡ κ', διὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου ἀποστόλου θαδδαίου. καὶ ἡ κδ', διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου βαρθολομαίου. καὶ ἡ κε', διὰ τὴν τοῦ τιμίου προδρόμου ἀποτομὴν.

Ταῦταις ὡς τέλεον ἀπράκτοις συνεξεασθήσονται καὶ αἱ μεσότητες τῆς τεσσαρακονθήμερου νηστείας καὶ τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἡ τοῦ σωτήρος ἀνάληψις, καὶ αἱ πᾶσαι τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἡμερῶν κυριώνυμοι· ὡς ἐν αὐταῖς ἀποκεκλεισθαι πᾶσαν πάροδον εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ μηδὲν τι μηδένα τῶν δικάζειν λαχόντων δικαστικὸν διαπράττεσθαι.

β'. Αἱ γε μὴν τὸ δικαστήριον ἀπὸ μέρους σχολάζουσαι, καὶ μὴ καθ' ὀλόκληρον (ὡς προδιειλήφαμεν) ἀπρακτῆσουσαι, εἴεν ἂν αὐταί.

Ἡ ς' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ ἐν χῶναις τοῦ ἀρχιστρατήγου μεγαλὴ θαῦμα τετρατούργηται¹⁵.

Ἡ κγ' τοῦ ὀκτωβρίου, ὅτι τὴν μνήμην τοῦ ἀδελφοθέου

¹⁵ Ita Bals. Labb. τερατουργεῖται.

λακώβου τελοῦμεν. ἢ κς', ὅτι τὸν μέγαν μάρτυρα καὶ μυροβλύτην¹⁶ δημήτριον ἑορτάζομεν.

Ἡ α' τοῦ νοεμβρίου, διὰ τὸ τοὺς θαυματουργοὺς ἀναργύρους¹⁷ κοσμάων καὶ δαμιανὸν ἑορτάζεσθαι. ἢ ἦ', διὰ τὸ τὴν σύναξιν τῶν ἀσωμάτων τελείσθαι. καὶ ἢ κή', διὰ τὸ τὸν ὄσιο-μάρτυρα στέφανον τὸν νέον πανηγυρίζεσθαι.

Ἡ δ' τοῦ δεκεμβρίου, διὰ τὴν καλλιμάρτυρα βαρβάραν, καὶ ἢ ζ', διὰ τὸν ἐν θαύμασι περιώνυμον καὶ μυροβλύτην νικόλαον.

Ἡ ι' τοῦ ἰανουαρίου, διὰ τὸν νύσσης θεῖον γρηγόριον. ἢ ις', διὰ τὴν προσκύνησιν τῆς τιμίας τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων πέτρου ἀλύσεως. ἢ ιθ', διὰ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ τιμίου νεκροῦ τοῦ θεολόγου γρηγορίου. καὶ ἢ κς', διὰ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ σεβασμίου λειψάνου τοῦ χρυσοστόμου.

Ἡ ζ' τοῦ φεβρουαρίου, διὰ τὸν μεγαλομάρτυρα στρατηλάτην θεόδωρον. ἢ ις', διὰ τὸν ἀθλοφόρον θεόδωρον τὸν τήρωνα.

Ἡ θ' τοῦ μαρτίου, ὡς τῆς μηνῆς τελουμένης τῶν ἀγίων μαρτύρων τοῦ χριστοῦ μ'.

Ἡ κ' τοῦ ἀπριλλίου, ὡς τοῦ μεγαλομάρτυρος γεωργίου τιμωμένου.

Ἡ β' τοῦ μαΐου, διὰ τὸν μέγαν ἀθανάσιον.

Ἡ γ' τοῦ ἰουνίου, διὰ τὸν μεγαλομάρτυρα θεόδωρον τὸν στρατηλάτην. ἢ δ', διὰ τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν κύριλλον ἀλεξανδρείας. καὶ ἢ κς', διὰ τὸν ὄσιον καὶ θαυματουργὸν σαμψών.

Ἡ α' τοῦ ἰουλίου, ὅτι ἐν αὐτῇ τῶν ἀγίων καὶ θαυματουργῶν ἀναργύρων¹⁸ τὴν μηνὴν τελοῦμεν. ἢ β', ὅτι τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς θεομήτορος μνημονεύομεν. ἢ γ', ὅτι τὸν μεγαλομάρτυρα προκόπιον ἑορτάζομεν. ἢ ια', ὅτι τὴν καλλιμάρτυρα εὐφημίαν πανηγυρίζομεν. ἢ κ', ὅτι τὸν προφήτην ἠλίαν τιμῶμεν. ἢ κς'¹⁹, ὅτι τὸν ἀθλοφόρον καὶ θαυματουργὸν παντελεήμονα ἑορτάζομεν.

Καὶ ἢ λα' τοῦ αὐγούστου, διὰ τὴν τῆς τιμίας ζώνης τῆς ἀχράντου θεοτόκου κατάθεσιν.

Αὗται δὲ αἱ πῶς μὲν ἀπρακτοί, πῶς δὲ ἔπρακτοί. τὰς

¹⁶ Bals. μεγαλομάρτυρα καὶ μυρόβλητον. ¹⁷ Bals. καὶ ἀναργ. ¹⁸ Labb. τῶν ἀναργ. ¹⁹ Haec verba ὅτι τὸν προφήτην — Ἡ κς' ex Bals. supplevi, quum apud Labb. deessent.

μέντοι διὰ γέννησιν βασιλικὴν ἢ ἀναγόρευσιν σχολαζούσας τῶν ἡμερῶν καὶ ταύτας ταῖς ἐμπράκτους ἐγκρίνει ἡ βασιλεία μου, ἀφ' ἑαυτῆς ἀρχομένη τοῦ παρόντος Θεοδοτήματος, καὶ ἐν οἷς αὐτὴ διαπράξαίτο διδάσκουσα τοὺς λοιπούς· οὐχ οὕτω γὰρ ὁ τῆς παρουσίας διατάξεως πείσει λόγος τοὺς αὐτῇ προσανέχοντας, ὡς ἡ παρὰ τῆς βασιλείας μου πρᾶξις. αὐτὰς γὰρ τὰς ἡμέρας, ἐν αἷς ἡ βασιλεία μου καὶ εἰς τὸν τῆδε βίον προῆκται καὶ εἰς βασιλέα Θεοῦ προνοία ἀνηγόρευται, ἐμπράκτους εἶναι Θεοπίζει, καὶ μηδεμίαν ἐκχειρίαν ἐν ταύταις ἄγειν τὰ δικαστήρια. πᾶσαι μέντοι αἱ παρὰ τὰς ἄνω καταγραφείσας ἡμέρας τοῦ χρόνου καὶ ἐμπρακτοὶ ἔσονται, καὶ δικαστήρια ἐν αὐταῖς γενήσονται καὶ ἐκβίβασμοὶ ἀκολούθως ταῖς δικαστικαῖς ἀποφάσεσι. πέπεισμαι δὲ, ὅτι καὶ Θεῷ φίλον ἔσται τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου Θεοδοτήμα· ταλανίζων γὰρ τοὺς φαρισαίους ὁ Ἰησοῦς²⁰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἔλεους τὴν κρίσιν προέταξε.

Ἔιχε τὸ· μηνὶ μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος ἰδ', δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρός. τὸ· διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ. κρηνη βούλλη διπτύχου. καὶ ἔξωθεν τὸ· ἀπελύθη μηνὶ ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος ἰδ' ἔτους ς'χσδ'²¹.

NOV. LXVIII.

Imp. Manuelis Comneni
de homicidiis¹. (A. 1166.)

Νεαρά τοῦ πανευσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου κραταιοῦ

²⁰ Bals. ὁ κύριος. ²¹ Cod. Bien. et Labb. indictioni IV tribuunt, quod aperte falsum et a Labb. ex Bals. emendatum est. — In Cod. Paris. 1321 et Coisl. 39 subscriptio haec est: τῷ μηνὶ μαρτίῳ τοῦ βασιλέως. ἡ διὰ κηροῦ, καὶ τὸ· διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ. εἶχε δὲ καὶ ἔξωθεν τὸ κατ' ἔτος μόνον (κατεστρωμένον;) τοῦ σεβαστοῦ καὶ μεγάλου δρουγγαρίου καὶ τὸ κατ' ἔτος (κατεστρωθῆ;) ἐν τοῖς δυοῖν μεγάλοις λογαριασταῖς σκερτέοις κατὰ μῆνα αὐγουστον Ἰνδ. ἰδ'. καὶ ἐν ταῖς προπτύξεσι τῶν κολῶν ταῦτα· ἀπελύθη μηνὶ ἰουλίῳ Ἰνδ. ἰδ' ἔτει ς'χσδ'.

¹ Exstat in Cod. Vatic., Coisl. 39, Paris 1321, et in App. Syn. III cl., veluti in Cod. Bien., Paris. 1351. (Marc. App. XI, 30 non integram, sed prooemio truncatam, ex Balsamone fortassis, exhibet, hac nota adscripta: λείπει τὸ προσόμιον. ἐν ᾧ κατὰ λέξιν ἡ ἰβ' νεαρά κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογενήτου διείληπται. ἔχει δὲ ταύτην ἐν τοῖς ἄνω ἐπιδιορθωθείσαν διὰ τῆς παρουσίας διατάξεως. Quam quidem notam similiter praestat Leuncl. post Syn. p. 81.) Praeterea verba

καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως τοῦ πορφυρογεννήτου κυροῦ
μανουὴλ τοῦ κομνηνοῦ περὶ τῶν ἐκουσίως φονευόντων ².

Τοῖς ἀρχηγέταις τοῦ γένους ὁ τῆς κακίας γεννήτωρ ἀπὸ
φθόρου καὶ φόρου τὰς ἀρχὰς τῆς πονηρίας ἐπήξατο, συλλαβῶν
μὲν τὸν φθόρον καὶ ὠδινήσας, ἀποτεκῶν δὲ τὸν φόρον, ἄτε
ζωῆς πολέμιος ὢν καὶ τῷ δημιουργῷ καὶ πλάστῃ τῶν ἀνθρώ-
πων ἀντίπαλος· εἰ ἐκεῖνος μὲν παράγειν³ καὶ συνέχειν τὸ
πλάσμα ἠὲ δόκησεν, αὐτὸς δὲ ἀναιρεῖν καὶ ἀπολλύειν⁴ ἐξ ἀρχῆς
καὶ μέχρι παντὸς μεμελέτηχε. διὰ τοῦτο⁵ καὶ παρ' ἀδελφοῖς
τὰ πρῶτα φθόρος τὸ πονηρὸν τοῦτο καὶ ὀλέθριον παραβλα-
στάνει ζιζάνιον, καὶ φόρον καρποφορεῖ καὶ ἀντιπράττει δι'
αὐτοῦ τῷ ποιήσαντι. ἀλλ' ὅρα καὶ τὴν τιμωρίαν οὐ διαμέλ-
λουσαν, παρὰ πόδας δὲ μᾶλλον καὶ ἀπαραιτήτως ὑπὸ Θεοῦ τῷ
τοῦ μύσους ἐργάτῃ προσαγομένην καὶ εἰς τὸ ἐπταπλάσιον ἀντι-
μετρουμένην. καὶ δῆλον ἐκεῖθεν· „πᾶς γὰρ ὁ ἀποκτείνας κáιν
ἐπτὰ,“ φησί, „τὰ⁶ ἐκδικούμενα παραλύσει,“ ἐν οἷς καὶ τὸ τρέ-
μειν αὐτὸν συγκατηρίθμηται, ἵνα δηλονότι μηκέτι δευτέρον
ισχύσῃ φόρον ἐργάσασθαι. καὶ οὕτω μὲν ὁ κáιν. ἐν δὲ τῷ
λᾶμεχ ἠχηκοίμεν οὐχ ἐπτάκις μόνον, ἀλλ' ἑβδομηκοντάκις τὰ
τῆς ἐκδικήσεως ὡς φονευτῆ καὶ αὐτῷ γεγονότι ἀντιμεμέτρηται.
καὶ οἱ περὶ τὸν ἀχάαβ ὡς τὸν κατὰ τοῦ ναβουθαὶ μελετή-
σαντες ἄδικον φόρον καὶ τολμήσαντες ἀποτόμως ἤκουσαν⁸.
„ἐφόνευσας, ἐκληρονόμησας“, καὶ· „ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἔλειξαν
οἱ κύνες τὸ αἷμα ναβουθαὶ⁹, ἐκεῖ ἐκλείξουσιν οἱ κύνες τὸ
αἷμά σου“, καὶ· „τὴν λεζάβελ κύνες καταφάγονται ἐν τῷ προ-
τειχίσματι τοῦ Ἰσραὴλ¹⁰.“ καὶ τὰ μὲν τῆς παλαιᾶς, ὡς ἐκ
πολλῶν ὀλίγα φάναι, τοιαῦτα. ἐπὶ δὲ τῇ τῆς νέας χάριτος

quaedam prooemii allegat Bals. ad c. 74 Basil. (ed. Rhalli IV p. 237), et reliqua
praeter prooemium idem Bals. ad c. 8 Basil. (ed. Rhalli IV p. 116). Laudatur No-
vella nostra ab eodem Bals. ad Phot. IX, 26 (ed. Rhalli I p. 201) et ad syn. Trull.
c. 91 (ed. Rhalli II p. 520); in Synopsi minore Φ, 29; in Proch. aucto tit. 39;
in Leunclavii JGR. I p. 225; denique ab Harm. VI, 6, 5. — Ex Balsamone eam
edidit Bonaf. p. 87, deinde Leuncl. post Syn. p. 81 et in JGR. I p. 163. Pro-
oemium nuper primus edidit Witte in calce *Ανεκθ.* ed. Heimb. II p. 287. ² Ita
inscriptio est in Paris. 1321 et Coisl. 39. App. Syn. III cl.: Τοῦ αὐτοῦ βασι-
λέως κυροῦ μανουὴλ τοῦ κομνηνοῦ περὶ φονέων καὶ ὅπως οἱ τοιοῦτοι ἐπι-
τιμᾶσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι ὀφείλουσιν. ³ Witte conj. προάγειν. ⁴ Paris.
1351: ἀπολύειν. ⁵ Bien. διὰ τοῦ. Witte conj. δι' αὐτοῦ. ⁶ Articulus deest
in Paris. 1351. ⁷ Genes. IV, 24. ⁸ I (III) Reg. 21, 19. ⁹ Codd. hic et
paulo ante ναβουθῆ vel ναβουθὰ scribunt. ¹⁰ I (III) Reg. 21, 23.

ἰλαρότητι, ὅτε πρὸς φόνον ὤρων τοῦ εὐεργέτου οἱ ἕξ Ἰσραήλ ἀγνώμονες ὄντες καὶ σκληροκάριοι, ἀκούομεν τοῦ σωτῆρος τῷ λαβόντι μάχαιραν τὸν ἐκ τῆς μαχαίρας ἐπαπειλοῦντος θάνατον. ἀλλὰ καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ παλαιότερος νόμος¹¹ τῶν ἱερῶν ἀπείργει περιβόλων τὸν φονευτὴν καὶ τὸν τοῦ ἔλεον καὶ τῆς φιλανθρωπίας καθὼς παντάπασιν αὐτοῖς ἀπέκλεισεν, ἄδικον εἶναι λογιζάμενος, τὸν τὰς χεῖρας πεπλησμένον αἵματος φέροντα τῆς ἀπὸ τῶν νόμων ἐπηρεημένης ἀντιᾶ ἐξελέσθαι κατακρίσεως καὶ κολάσεως. ταῦτα δὲ πάντως διορίσματα¹² τῷ μωσαϊκῷ κατακολουθήσει νόμῳ¹³, τῷ ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τὸν φονέα λαμβάνειν θεσπίζοντι. ἀλλ' ὅτι μὲν ἢ τοῦ φόνου πλημμέλεια ἐναγὲς τῷ ἦντι καὶ θεοστυγὲς, ἐκ τε τῶν θείων νόμων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀρχούτως δεδήλωται. Περὶ δὲ τῶν τοιούτων περιπιπτόντων ἐγκλήματι καὶ τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσφευγόντων τὰ δόξαντά οἱ νομοθετήσας ὁ πορφυρογέννητος κυρὸς κωνσταντῖνος διορίσατο¹⁴, ἀειφυγία μὲν τοὺς ἐκουσίους φονεῖς ἅπαντας ἀπαραιτήτως καθυποβάλλεσθαι, καὶ μὴ συγχωρεῖσθαι περινοστεῖν αὐτοὺς καὶ φαίνεσθαι ἐν τῇ γῆ, ἢ τὸ τοῦ πλησίον αἷμα χανοῦσα κακῶς ὑπεδέξατο· τοὺς γε μὴν ἐκ μελέτης καὶ βεβουλεμένως καὶ μετὰ σκέψεως τὸν ἀδελφικὸν κατεργασαμένους θάνατον, σὺν τῇ ἀειφυγίᾳ καὶ ἀποκείρεσθαι πάντως διετάξατο, καὶ τοῖς μοναχοῖς ἐγκαταλεγέντας παρ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν τῷ μοναστηρίῳ προσμένειν, μετὰ τὸ καὶ ἄλλας ποινὰς ὑφίστασθαι (περὶ ὧν πλατύτερον τὰ περὶ τούτων ἀπολυθέντα¹⁵ νεαρὰ θεσπίσματα διορίζεται), μηδὲν περὶ τῶν μὴ προσφευγόντων τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διορισάμενος, ὡς τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἀπαρρακινήτως¹⁶ ἐπὶ τούτων τηρεῖσθαι βουλόμενος καὶ τὴν τιμωρίαν τοῖς φονεῦσιν ἐπάγεσθαι, καθὼς ἢ τούτων¹⁷ νομοθεσία παρακλεῖται. πρόφασιν οὖν ἢ τοιαύτη νεαρὰ νομοθεσία τοῖς παλαμναιοτάτοις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπαράτοις γέγονε τοῦ μετὰ πολλῆς ἀδείας ἐπὶ τὰς μισοφονίας ἐκτρέχειν, καὶ τῆς τυχοῦσης λαβομένους προφάσεως τηλικούτου μύσος ἐργάζεσθαι καὶ προσφύγειν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ γράμμα συμπαθείας πορισάμενος ἀναστρέφειν¹⁸ οἴκαθε. κἀντεῦθεν οἱ πλείους καὶ δευτέροις καὶ τρίτοις φόνοις καὶ πλεοσιν ἐπιτολμῆσαι οὐκ ὤκησαν διὰ τὸ

¹¹ Witte laudat Nov. Justiniani 17 c. 7 et 37.

¹² Cod. Bien. διορισμένα.

¹³ Exod. XXI, 12. 14. Deut. XIX, 12. 13.

¹⁴ Coll. III Nov. 11.

¹⁵ Witte

ἐκφωνηθέντα.

¹⁶ Bien. ἀπαρρητήτους — κινεῖν.

¹⁷ Nolim τούτου.

¹⁸ Paris. 1351: ἀποστρεφ.

χαῦνον καὶ καταπεφρονημένον, — οὐ γὰρ ἂν εἶποιμι συμπαθῆς — τῆς προτέρας κολάσεως· συμπάθεια γὰρ ἐπὶ τοῖς πεπονθόσι κακῶς, οὐκ ἐπὶ τοῖς θράσασι, καὶ γίνεται δικαίως καὶ λέγεται· ἐπὶ δὲ τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐκ ἀδιακρίτως χρῆ ταύτην γίνεσθαι. ταύτης δὲ τῆς νομοθεσίας κάκεινο δὴ συνέβη τὸ μέρος, λέγω δὴ τὴν αἰεφυγίαν, εἰς παντελῆ ἀχρηστίαν ἐλάσαι. λόγος¹⁹ γὰρ νῦν αἰεφυγίας οὐδεὶς, ἀλλὰ πάντες οἱ φονεῦνται ἀδεῶς καὶ πάλιν ἐκεῖσε περινοστοῦσιν, ἔνθα τὸ μύσος εἰργάσαντο. πρῶτην μὲν γὰρ οἱ ἐν τοῖς θέμασιν ἀποστελλόμενοι, εἴτε πολιτικὴν περιεξωσμένοι ἀρχὴν ἢ καὶ στρατιωτικὴν ἐνδεδυμένοι ἀξίαν, φόνου τολμηθέντος, ἔσπευδεν ἕκαστος καὶ τοῦ ἑτέρου προέτρεχε, τὸν φονέα συλλαβεῖν προθυμούμενοι καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπεξέλευσιν κατὰ νομικὴν ἀκολουθίαν ποιήσασθαι, καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ κολάσεως ἀναστείλαι τοὺς ὁμοιόφρονους. νῦν δὲ οἱ τοῖς θέμασιν ἄρχοντες, ὡς μανθάνει ἡ βασιλεία μου, ταῦ καλοῦ μὲν τελείως ἠλογηκότες καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν συντείνοντος²⁰, ἐν δὲ καὶ μόνον συμπέρασμα τῆς ὅλης αὐτῶν ἐνεργείας ποιούμενοι τὸν χρηματισμὸν καὶ τὴν κακὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τὸ κέρμα περιχάσκοντες, οὐ μόνον οὐκ ἀναψηλαφῶσιν, ὅτε φόνος τις ἐν ἧ' διέπουσι χώρα γένηται, τοὺς τὸ τοιοῦτον δεινὸν πλημμελήσαντας, ἀλλ', ὃ τούτου χεῖριστον, κινῆς τῶν τοιούτων καὶ τοὺς ἤδη φωραθέντας ὑπ' αὐτῶν καὶ κρατηθέντας περικρύπτουσι, καὶ λαθραίως εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν προπέμπουσι. περὶ δὲ τῶν γινομένων ἐπ' αὐτοῖς μετὰ τὸ προσδραμεῖν τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἢ μὲν βασιλεία μου ἀκριβῶς οὐκ οἶδεν· ἀκούει δὲ ὅμως οὐκ ἀγαθὰ²¹, καὶ ἀπλῶς τοῦτο ἐξ ἀπάντων ἀποτελεῖται, τὸ²² ἐν παντὶ τόπῳ τῷ ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν φόνους ἀδεῶς καθημέραν τολμᾶσθαι. ὅταν οὖν ἡ βασιλεία μου ἀναλογισθῆται, ὅπερ* παρ' ἔθνεσιν, ἃ μῆτε νόμος θεῖος ἀπειρξε μῆτε μελλούσης καὶ φρικτῆς κολάσεως ἀπειλὴ τοῦ κακῶς εἰς ἀλλήλους ποιεῖν ἀνεχάτισε, τὰ τοιαῦτα τῶν ἁμαρτημάτων σπάνια καὶ διὰ χρόνου τολμῶνται, ἐν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς χώρᾳ σχεδὸν καθ' ἑκάστην πλημμελοῦνται²³, πόσης ἀνίας ἐμπίπλεται; ἡλικίας δὲ ἀθυμίας καὶ τοῦτο αἴτιον μετὰ τῶν ἄλλων τῇ βασιλείᾳ μου γίνεται, τῶν νῦν ἀνθρώπων κατανοοῖση τὸ περὶ τὴν δικαιοπραγίαν ὀλίγωρον, καὶ τὸ μηδένα ζῆλον ἔχειν αὐτοῦς τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρε-

¹⁹ Id. χρόνος. ²⁰ Witte συντείνοντες. Male. ²¹ Hunc locum egregie illustrat Bals. ad c. 74 Basil. ed. Rhalli IV p. 237. ²² Sic Witte. Codd. τῷ. * Malim ὅτι περ. ²³ Sic edo ex conj. Wittii. Paris. 1351 : πλημμελοῦντα, Bien. τολμῶνται.

τῆς; ταῦτα πάντα κατανοήσασα ἡ βασιλεία μου, προσλογισαμένη δὲ καὶ τὸ τοῦ ῥηθέντος νεαροῦ βασιλικῷ διατάγματος ἐπί τισι κανονικαῖς διατάξεσιν ἐναντίον καὶ ἄλλως ἀδόκιμον, ἐφρόντισε κατὰ τὸ ἐγχεροῦν καὶ τὸ τοῦ φόνου μῦσος ἀναστεῖλαι, καὶ τὰ τῆς νεαρᾶς διορθώσασθαι.

α'. Παρακελεύεται οὖν ἅπασι τοῖς ἐν θέμασι δαιτηταῖς, καὶ ταῖς ἐν αὐτοῖς οὔσαις στρατιωτικαῖς δυνάμεσι καὶ τοῖς τούτων στρατηγοῖς, ἐνθαπερ ἂν ἐκούσιος φόνος γένηται καὶ τολμηθῇ τοιοῦτόν τι παρά τινος, ἀντίκα πάντας διεγείρεσθαι εἰς τὴν τοῦ φονέως κατάσχεσιν, καὶ δέσμιον αὐτὸν ἀποστέλλειν πρὸς τὴν βασιλείον περιωπὴν, ἣ ταύτης ἀποδημούσης πρὸς τὸν ἔπαρχον τῆς Θεοφυλάκτου μεγαλοπόλεως, ὥστε εἰς δημοσίαν φυλακὴν εἰσάγεσθαι, καὶ τὰς σωματικὰς καὶ οὐσιακὰς κατὰ τε νόμους καὶ τὴν τῶν νεαρῶν Θεσπισμάτων δύναμιν καὶ ἐτέρας ὑποστῆναι κολάσεις· εἰδόντων τούτων ἀπάντων, ὡς εἴ τις φωραθελὴ δυνάμενος κατασχέει τὸν φονέα καὶ μὴ τοῦτο ποιήσας, οὕτω μέλλειν²⁴ κατακριθῆναι, ὡς κατὰ βασιλέως²⁵ βουλευσάμενος. εἰ δ' ἴσως διαλάθῃ τις καὶ προσφύγῃ τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, μετὰ τὸ προβῆναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπ' αὐτῷ²⁶ ἐπιτίμια, κατὰ τὴν νομικὴν παρατήρησιν ἐνδημοῦντος μὲν τοῦ κρατοῦντος τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, παρ' αὐτοῦ ἀποσταλήσεται εἰς τὸ θέμα ὅπολον ἂν ἐπικριθῇ, ὥστε τὸν χρόνον τῆς ὄλης αὐτοῦ ζωῆς ἐκεῖσε διαβιβάζειν²⁷, καὶ μὴ ἐκεῖθεν ἀποδιδράσκειν, ὥστε ἐπανατρέχειν ἐνθα τὸ τοῦ φόνου μῦσος ἐργάσατο· ἀποδημοῦντος δ' ἴσως τοῦ βασιλέως, παρὰ τοῦ ἐπάρχου (ὡς εἴρηται) εἰς τινὰ τῶν πορρότερω²⁸ χωρῶν ἐξορισθήσεται καὶ τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐκεῖσε διανύσει.

β'. Ἄν δέ γε μὴ μόνον ἐκουσίως, ἀλλὰ καὶ ἐκ μελέτης τὸν φόνον ἐργάσοιτο, οὐκ ἀναγκασθήσεται κατὰ τὴν προρόρηθεισαν βασιλικὴν διάταξιν ἀποκαρῆναι. εἰ γὰρ τὸν ἐκουσίως τῇ ἀποκάρσει προστρέχοντα οὐκ ἀπεντεῦθεν ἢ κανονικὴ ἀκρίβεια εἰς αὐτὴν παραδέχεται, ἀλλὰ καιρὸν αὐτῷ τὸν ἀρκούντα ἐπιμετρῆσασα, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ τῆς γνώμης ἐκείνου βέβαιον εἶτε καὶ ἀπαγὲς βασανίσασα, εἴπερ εὐρήσει τὸν ἀνθρώπον τῇ ἐξ ἀρχῆς προθέσει στοιχοῦντα καὶ τῷ μοναχικῷ πολιτεύματι καὶ τῇ νεκρώσει τοῦ σώματος ἀόκνως ἑαυτὸν παρασκευάζοντα, ἔκτοτε

²⁴ Leucl. conj. μέλλει. Paris. 1351 pro his οὕτω μέλλει habet μεγάλης.

²⁵ Leucl. in marg. βασιλείας. ²⁶ Al. κατ' αὐτοῦ. ²⁷ Paris. 1351: διαβιβάσαι.

²⁸ Id. πορρότατω.

καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου αὐτῷ προσεπιφέρει συμπλήρωσιν εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν τε παραδεξαμένη καὶ κατάστασιν· πῶς οὐκ ἂν εἶη ἄλογον καὶ τοῖς πνευματικοῖς νόμοις ἀπαῖον, ἀναγκαστικῶς ἀποκείρεσθαι τινα, καὶ ταῦτα φρονέα, ὃν μέχρι τοσοῦτου ὁ θεὸς ἐγκατέλιπεν, ὥστε καὶ ἀδελφικῶ χρανθῆναι τὰς χεῖρας αἵματι; δέος γὰρ, μήπως ἀκουσίῳ προαιρέσει τὸν ἀγγελικὸν βίον ὑπελθὼν καὶ βίᾳ τοῦτον καταδεξάμενος εἰς ἐμπαιγμὸν τῷ φρικιώδει χρήσεται σχήματι· πεφύκασι γὰρ οἱ τῶν ἀνθρώπων κουφότεροι εἰς ἀπόνοιαν ἐμπροσόντες καὶ ταῖς χειρίσταις καὶ παραβολωτέραις ἐπιτολμαῖν πράξεις. ἀντὶ τοίνυν τῆς ἀποκάρσεως νομοθετεῖ ἡ βασιλεία μου, τὸν πεπλημμεληκότα φόνον μεμελετημένον ἐκούσιον ἐν φυλακῇ παρ' ὄλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον²⁰ διάγειν, καὶ μηδέποτε ἔκειθεν ἐξάγεσθαι, μηδ' ἀπὸ βασιλικῆς ἴσως προστάξεως κατὰ λήθην ποριζομένης· ἐπὶ δὲ ταῖς περιουσταῖς αὐτῶν γίνεσθαι, καθὼς ὁ προμνημονευθεὶς βασιλεὺς διετάξατο.

γ'. Ἐπεὶ δὲ οἱ πλείους τῶν φρονέων ἐκ μελέτης καὶ διασκέψεως τοῖς φόνους κατεργαζόμενοι, ἔπειτα τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσελθόντες, οὐκ ὡς γέγονε παρ' αὐτῶν ὁ φόνος, ἀλλὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον ποιοῦνται τὴν ἔξομολόγησιν τὴν ἀλήθειαν παρακρύπτοντες· παρακελεύεται ἡ βασιλεία μου γραφὴν γίνεσθαι τοῦ κατὰ καιροῦς ἀγιωτάτου πατριάρχου μετ' ἐπιτιμίου πρὸς τὸν κατὰ χώραν ἀρχιερέα καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν κληρὸν, ἀλλὰ μὲν καὶ τὸν τοῦ θέματος διαιτητὴν, καὶ καθὼς μάθῃ²⁰ γενέσθαι τὸν φόνον ἀπὸ τῆς ἐκείνων ἀντιγραφῆς, οὕτω ποιεῖν καὶ τὴν ἐπεξέλευσιν· καὶ μὴ τὸν ἐκ μελέτης φρονεύοντα διὰ τὴν ψευδῆ αὐτοῦ ἐξαγορεύειν²¹ τὰς τοῦ κατὰ τύχην καὶ ἀπροόπτως τῷ τοιοῦτῳ περιπεσόντος ἐγκλήματι δέχεσθαι ποινὰς καὶ τὰ ἐπιτίμια.

δ'. Εἴ τις μέντοι τῶν φρονέων τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ προσφυγῶν ἐκκλησίᾳ, καὶ τῇ ἀειφυγίᾳ κατακρυφθεὶς ἢ δέσμιος εἶναι καὶ ἐν φυλακῇ ἐγκεκλεισθαι παρ' ὄλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, εὐρεθῆ ἄνετος ἐμπεριπατῶν ἔνθα τὸν φόνον εἰργάσατο, δέσμιος παρὰ²² τοῦ κατὰ χώραν πράκτορος ἀποσταλήσεται εἰς τὴν βασιλείαν μου· καὶ ὅσα δὲ τότε παρευρεθῶσιν αὐτῷ πράγματα, εἰς κέρδος ἔσται τῷ πράκτορι καὶ τῷ τὸν φρονέα καταμηνύσαντι ἐπίσης παρ' αὐτῶν μεριζόμενα. μελήσει δὲ πάντως καὶ τοῖς ἐν τῇ ἀγιω-

²⁰ Bals. παρ' ὄλον τῆς ζωῆς αὐτοῦ διάγειν. ²¹ Al. ἂν μάθοι. ²² Leuncl. ἔξομολόγησιν. ²³ Al. δια.

τάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῶν τοιούτων διαιτηταῖς, μετὰ τῆς προσηκούσης κανονικῆς αὐστηρίας τὰ φρονικά κολάζειν ἑγκλήματα, καὶ μὴ τοὺς χρόνους ὡς ἔτυχε συντέμνειν, καὶ μηδὲ ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι πλέον τοῦ εἰκότος φιλανθρωπεύεσθαι. Ἰσα μέντοι τοῦ παρόντος διατάγματος τῆς βασιλείας μου, ὑπογραφέντα παρὰ τῶν προϊσταμένων τῶν δικαστηρίων, ἀποσταλέντα ταῖς κατὰ χώραν ἐκκλησίαις ἀποτεθήσεται· ὥστε πάντας εἶδησιν ἔχειν τῶν διωρισμένων, ὡς ἂν ποιῶσι κατὰ τὴν τούτων περίληψιν.

ε'. Εἴπερ μέντοι ὁ τὸν μεμελετημένον φρόνον ἐργασάμενος ἐκουσίως ἔλοιτο τὴν ἀπόκαραν, οὐκ ἀδοκιμάστως τοῖς μοναχοῖς ἐγκαταλεγήσεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας καὶ ἐξετάσεως, τὸν ἀρκοῦντα χρόνον κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις βασανιζόμενος. τῇ μέντοι μοναστηρίῳ καὶ ἄκων προσμένειν ἀναγκασθήσεται παρ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον, μηδέποτε τούτου ἐξέρχεσθαι συγχωρούμενος. πάντως δὲ τὸ μοναστήριον ἐν ἑτέρᾳ ἔσται ἐπαρχία, καὶ οὐκ ἐν ἐκείνῃ τῇ γῆ, ἢ τὸ τοῦ θανάτου³³ αἷμα χανοῦσα κακῶς ὑπεδέξατο.

Τὸ· μηνὶ ἀπριλλίῳ ἰνδ. ιδ' τῆς βασιλικῆς ἁγίας χειρὸς· ἢ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς· καὶ τὸ διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ. εἶχε καὶ ἔξωθεν ἐν τῇ προπτύξει τῶν κολλῶν ταῦτα· ἀπελύθη μηνὶ ἰουλίῳ ἰνδ. ιδ' ἔτει ̅ξϞθ̅. τὸ κατ' ἔτος μόνον³⁴ τοῦ σεκρέτου τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου, καὶ τὸ κατεστρώθη ἐν τοῖς δυοῖν μεγάλοις λογαριαστατικοῖς σεκρέτοις κατὰ μῆνα αὐγουστον ἰνδ. ιδ'³⁵.

³³ Leuncl. θανάτου, et in marg. θανατωθέντος.

³⁴ Forte κατεστρώθη.

³⁵ Haec subscriptio est in Paris. 1321 et Coisl. 39. In Paris. 1351 et Bien. sic est: εἶχε τὸ· μηνὶ ἀπριλλίῳ ἰνδ. ς' (l. ιδ') δὲ ἐρυθρῶν γραμμῶν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως (Bien. τῆς θείας καὶ βασιλικῆς χειρὸς), τὴν συνήθη δίπτυχον καὶ κηρίνην βοῦλλαν τῆς ἁγίας αὐτοῦ βασιλείας. καὶ τὸ· διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ. καὶ ἔξωθεν τὸ· ἀπελύθη μηνὶ ἰουλίῳ ἰνδ. ιδ' ἔτους ̅ξϞθ̅ (Bien. τοῦ ̅ξϞθ̅ ἔτους). — Apud Leuncl. simpliciter est: τὸ· μηνὶ ἀπριλλίῳ ἰνδ. ιδ' ἔτους ̅ξϞθ̅.

NOV. LXIX.

Imp. Manuelis Comneni

edictum, quod rescindit matrimonium septimo cognationis gradu contractum¹. (A. 1166.)

Πρόσταγμα βασιλικὸν², διαλύον καὶ ἀνατρέπον τὸ προ-
βὰν ἐβδόμου ἐξ αἵματος βαθμοῦ συνοικέσιον, κωλύον
δὲ γενέσθαι μὴ γεγονός.

Μηνὶ μαρτίῳ ἡμέρα δ' ἰνδ. ιδ' κατεστρώθη καὶ
πιπτάκιον βασιλικὸν περιέχον οὕτως³.

Τῆς τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ νῦν φροντίζοντες
συντηρήσεως ὅ τε ἀγιώτατός μου δεσπότης καὶ οἰκουμηνικός
πατριάρχης καὶ ἡ τῶν τοῦ χριστοῦ ἀρχιερέων ὁμήγυρις, ἀλλὰ
καὶ τὴν κρατοῦσαν ἐν ταῖς συνοδικαῖς περὶ κοινῶν ὑποθέσεων
πράξεσι διατηροῦντες συνήθειαν, ἀνενεγκεῖν καὶ πρὸς τὴν ἡμῶν
εὐσεβῆ βασιλείαν τὰ παρ' αὐτῶν διαγνωσθέντα καὶ ὀροδοτη-
θέντα καλῶς ἐβουλεύσαντο, ἐφ' οἷς συνοδικὴ προὔτεθη συζή-
τησις, εἰ χρὴ τοὺς ἐκ τοῦ ἐβδόμου βαθμοῦ ἐξ αἵματος, τὴν τῆς
συγγενείας μὲν εἰδότας ἐγγύτητα, περιέργως δὲ ὅμως μὴ πρὸς
ἐρώτησιν τῆς ἐκκλησίας τὸ γενησόμενον ἄγοντας, καὶ οὕτω γα-
μικὸν συνιστῶντας συνάλλαγμα, μένειν μὲν ἀδιασπάστους, ἐπι-
τιμίαις δὲ καθυπάγεσθαι· εἴτε μὴν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς οὕτω
κακουργοῦντας διῆσασθαι. καὶ γοῦν τὸν ἐκτεθέντα περὶ τού-
του τόμον τῆ ἡμετέρῃ κράτει προκεκομίχασι, τὸ ἐπιστημοναρχι-
κὸν τῆς ἡμῶν βασιλείας παραφυλαττόμενοι δίκαιον, καὶ πν-
θέσθαι καὶ ταύτης προηρετίσαντο, εἰ καὶ κατὰ γνώμην αὐτῆς
τὰ κρωθέντα συμβαίνει. τῶν γὰρ ἀναγκαιοτάτων εἶναι τοῦτο
διανοήσαντο κάλλιστα τε καὶ εὐλογώτατα. οἷτοι μὲν γὰρ τὴν
ἐκ τοῦ τοιοῦτου βαθμοῦ ἐν γάμῳ συζύγιαν πάντη διεκωλύσαντο,
καὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν προβαίνειν ἐθεσμοθέτησαν, οὐ μόνον καὶ

¹ Extat in Cod. Paris. 1355, et absque prooemio in Bodlej. 158 et Paris. 1339. — Laudatur a Bals. ad Phot. XIII, 2 (ed. Rhalli I p. 282), unde hausit Bonaf. p. 85; a Demetrio Chomateno (in Coll. can. ed. Rhalli V p. 423), a Blast. B, 8 (ed. Bever. II p. 47) et ab Harmenop. IV, 8, 9. Edidit Leuncl. JGR. I p. 165, et nuper Rhallis et Pottis in Coll. can. V p. 311. — Confirmatur hoc edicto sententia synodalis sub P. Luca anno 1166 edita, quam praestat Coll. can. laud. V p. 95. ² In Paris. 1355, ubi legitur post σημείωμα not. 1 laud., additur: ἐπὶ τούτοις ὁμοίως τῷ συνοδικῷ τόμῳ. ³ Haec verba Μηνὶ — οὕτως Leuncl. non habet. Addo ex Paris. 1355. Sed videtur legerdum Μηνὶ μαῖψ. Cf. infra in fine.

πρὸς ἐρώτησιν ἔλθῃ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐρωτήσεως εἰς ἔργον ἀποβᾶσαν αὐθις διαιρεῖσθαι καὶ διατέμεσθαι ἅτε καὶ φύσει καὶ θεῖῳ νόμῳ προσπταλονσαν· δίχα μέντοι τῶν μέχρι τότε φθασάντων ἐκτελεσθῆναι γάμων ἐκ τοῦ τοιοῦτου βαθμοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμήσαντας παρὰ τὴν συνοδικὴν ταύτην κύρωσιν διαπράξασθαι μετὰ τῆς διασπάσεως καὶ ἀφορισμῶ καθυπάγεσθαι, καὶ τοὺς ἐκείνους δὲ συναινέσαντας τῆς κανονικῆς πειρᾶσθαι ὀριμύτητος· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερολογήσαντας καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλὰ πολλακίς προβαίνουσι συναλλάγματα μετὰ τῶν ἐκ βασιλέων γένους καὶ τῶν ἄλλων εὐγενεστάτων καὶ περιδύξων ἐν ἀξιώμασι, καὶ τῶν ἐξ ἄλλοδαπῶν χωρῶν, ὧν ῥήγες καὶ πρίγκιπες ἄρχουσι, μεταγομένων προσώπων ἐπὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ἅπερ οὐκ ἄνευ τῆς τοῦ ἡμετέρου κράτους κελύσεως συντελεῖσθαι πάντως πεφύκασιν, ἐν εἰδήσει γενέσθαι καὶ τὴν ἡμῶν βασιλείαν τῶν συνοδικῶς κυρωθέντων περὶ τοιοῦτου ἀναγκαίου ζητήματος ἦν δικαιοτάτον, ἵνα μὴ κατὰ λήθην ἴσως ἄθεσμόν τι τοιοῦτον συμβαίη συνάλλαγμα, καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς νομικοῖς ἀναχόλουθον διατάγμασιν, ἐν πόλει καὶ ταῦτα ταύτη, πασῶν μὲν προκαθημένη τῷ τῆς αὐτοκρατορίας στέμματι τε καὶ διαδήματι, νόμοις δὲ κατὰ πᾶν διεξαγομένη καὶ εἰς κοινὸν προκειμένη τῆς εὐνομίας πᾶσιν ὑπόδειγμα.

α'. Τοιγάρτοι καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν τὴν συνοδικὴν ταύτην ἐπὶ τῷ ζητηθέντι ἀπόκρισιν, εἴτ' ἀληθὲς¹ εἰπεῖν ὀροθέτησιν, ὡς ἐπομένως τοῖς θεοῖς κανόσι καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς² ἐκτεθεῖσαν νόμοις ἐπέκρινε, καὶ κρατεῖν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἀμετατρέπτως ἔχειν εἰς τὸ διηνεκὲς διορίζεται, τῆς αὐτῆς κοινωνοῦσα γνώμης ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ προκειμένου ζητήματος τῷ τε ἀγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ θεῖᾳ συνόδῳ. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας συναλλαγμάτων ἐστίν, ἃ τοῖς νόμοις κωλύονται τῆς εὐπρεπείας χάριν καὶ τοῦ μὴ συγχέεσθαι τὰ ὀνόματα, πολλῷ μᾶλλον τοῦτ' ἂν ἐνταῦθα παρῆσιάσαιτο, ἐνθα καὶ τὸ ἀπρεπὲς μετὰ τῆς τῶν ὀνομάτων συγχύσεως, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ τοῦ συγγενοῦς αἵματος ἀλογωτάτη σύγκρασις καὶ ἀνάχυσις. ἵνα τί καὶ δεήσει τοῖς ἐγγυτέρῳ καὶ καθ' αἷμα συνηνωμένοις ἐπιμιξίας ἑτέρας καὶ συνενώσεως; ἐκείνοις γὰρ πάντως χρῆναι τὸν σύνδεσμον καὶ τὴν τῶν γάμων συνάφειαν πραγματεῦεσθαι, οἷς καὶ ἡ πηγαία τοῦ αἵματος πρόοδος

¹ Bals. ἡ τάληθές.

² Bals. πολιτικοῖς, quod praestat.

πολλαχῶς μερισθεῖσα καὶ διαιρεθεῖσα πορρόωτερα διεστηκυῖα γνωρίζεται, εἰς ὄγδοον βαθμὸν περιστάσα, κάκειθεν μᾶλλον αὐθις τὴν αὐτῆς ἀπόστασιν προσεπαύξουσα. οὕτω δὲ προσθεμένη⁶ τῇ συνοδικῇ περὶ τοῦ ῥηθέντος ζητήματος ἐπικρίσει ἡ εὐσεβῆς ἡμῶν βασιλεία, τὸ παρὸν ἐννομώτατον ἀπολέλυκε θέσπισμα, ὀφείλον τῷ τε ἱερῷ χαρτοφυλακείῳ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐναποτεθῆναι, καὶ πᾶσι τοῖς δημοσιακοῖς ἀρχείοις ἐπιγνωσθῆναι, καὶ ἔχειν εἰς τὸ ἀπέραντον τὸ ἰσχυρὸν τε καὶ ἀναλλοίωτον.

Τό· μηνὶ ἀπριλλίῳ ἐπινεμήσεως ἰδ', δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου. καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς. τὸ· διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ ἁγιοθεοδωρίτου μιχαήλ· καὶ τὸ· κατετέθη ἐν τοῖς δυοῖν μεγάλοις σεκρέτοις κατὰ μῆνα μάϊον.

 NOV. LXX.

Imp. Manuelis Comneni

 edictum de controversia, quatenus pater major Christo sit¹.

(A. 1166.)

Μανουὴλ ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς ὁ πορφυρογέννητος, ῥωμαίων αὐτοκράτωρ εὐσεβέστατος, ἀεισέβαστος, αὐγουστος, ἰσαυρικὸς, κίλικικὸς, [ἀρμενικὸς]², δαλματικὸς, οὐγγρικὸς, βοσεντικὸς³, χροβατικὸς, λαζικὸς, ἰβηρικὸς, βουλγαρικὸς, σερβικὸς, ζηκικὸς, ἄζαρικὸς⁴, γοτθικὸς, θεοκυβέρνητος κληρονόμος τοῦ στέμματος τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου καὶ ψυχῇ νεμόμενος⁵ πάντα τὰ τούτου δίκαια⁶

⁶ Leuncl. προθεμένη, sed in marg. προσθ.

¹ Extat in Cod. Marc. 83, Mosquensi Typogr. 30 (in fol.), Ottob. 309 et Paris. reg. Supplem. 131, ex cujus apographo hic editur. Pluribus de eo tractant Joannes Cinnamus VI, 2 (ed. Paris. p. 146 sqq.), Nicetas Choniates in Manuele VII, 5 (ed. Paris. p. 137 sq.), Ephraem. Vit. Caesar. v. 4746 sqq. Narrationem de hoc edicto ex bibl. Cl. Pelleterii laudat Ducange in Indice Auctorum p. 37. Edictum nostrum etiam inest actis Synodi Constantinopolitanæ de anno 1166, quæ edidit A. Maio Scriptor. vet. nova coll. to. IV p. 75 Quo anno datum sit, dubitaverunt viri docti: Mortreuil III p. 169 anno 1146, Wolfius (ad Nicetam) anno 1177 tribuunt. Sed propositum est mense Aprili ind. XIV anno 1166, ut ex actis synodi laudatæ patet. ² Addo ex Maio. ³ Mai: βοσθνικός. ⁴ Verba σερβ. ζηκ. ἄζαρ. apud Maium desunt. ⁵ Mortreuil: ἐλάμενος. ⁶ In Cod. additur γράφω punctis infra literas positus.

ὡς τινῶν ἀποστατησάντων τοῦ κράτους ἡμῶν, τοῖς τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν παντός λαοῦ, τῆς τε' θεοφυλάκτου ἡμῶν βασιλίδος πόλεως, ἔτι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς τῶν ὑπὸ τὴν τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐξουσίαν χωρῶν, ἡπειρωτικῶν τε καὶ θαλασσίων, οἰκήτορσιν.

Εἰ μακαρίζει πέτρον χριστὸς τὸν ἐν ἀποστόλοις κορυφαϊότατον, ἐπεὶ προφθάνει πάντας τῷ διαπίρῳ τῆς ἀγαπήσεως, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν χριστὸν διατείνεται τὸν τοῦ θεοῦ ζῶντος υἱόν, ἅτε παρὰ τοῦ πατρὸς ἀποκαλυφθεὶς τὸ κατ' ἐκείνον μυστήριον, τί δή ποτ' ἂν ἕτερον εἶη μακαριστότερον καὶ τῷ κυρίῳ εὐαρεστότερον τοῦ τῆς εὐσεβείας ὁδοδοξατικῶς τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν ἀντέχεσθαι καὶ μὴ παρὰ τῶν τοῦ ἄδου πυλῶν κατισχύσασθαι⁸; ἄσυνας δὴ τὰς πύλας ταύτας ὑποληπτέον τοῖς μὴ παρὰ τὴν ταύτης πύλην⁹ εἰσιόντας δι' αὐτοῦ χριστοῦ τῆς ἀσφραγίστου θύρας, ἐπεὶ καὶ πᾶσι τοῖς ἐρχομένοις ἄνετος πρόκειται. ἐπὶ ταύτην τὴν πρὸς θεὸν εἰλικρινεστάτην εὐσέβειαν ὡς ἐπὶ πέτραν ἀράγεστατήν ἢ θεόθεν ἡμῶν βασιλεία τὸν ἐναντῆς¹⁰ θεμέλιον προσεδράζουσα καὶ ταύτην προσεποικοδομεῖσθαι τὸ ὑπήκοον ἅπαν σπουδάζουσα, μυρίαν ὅτι τὴν περὶ τούτου φροντίδα διηνεκῶς ἐπιδεικνυται. οἶδαμεν γὰρ ἀκριβῶς, ὡς εἰ καὶ βασιλεύειν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς θεὸς ἐκάστων¹¹ ἐπηρδόκησεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖθεν βασιλευόμεθα· καὶ ὡσπερ παρὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα¹² λαμβάνειν πίστιν ἀνεπιμύμητον τῶν¹³ ἐξ ἀνάγκης εἶναι τιθέμεθα, οὕτω¹⁴ καὶ προεισφέρειν θεῷ τῷ βασιλεύειν ἡμᾶς προορίσαντι¹⁵ τὴν ἀπαράκλιτον¹⁶ πίστιν παρὰ τοῦ δικαίου προσαπαιτούμεθα, καὶ δεῖν εἶναι σολομῶντι πείθεσθαι λογιζόμεθα τῶν πραγμάτων [ἐκάστῳ]¹⁷ τὸν πρόσφορον καιρὸν ἀφορίζοντι. ἐντεῦθεν καὶ ποτὲ μὲν¹⁸ τοῦ εἰρητικοῦ χριστοῦ πλὴν ἀλλ' ἐπικαιρότατα λέγοντος „οὐκ ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν εἰρήνην βαλεῖν ἀλλὰ μάχαιραν“, οὐδὲ ἡ γαληνότης ἡμῶν εἰρηνεύειν ἀνέιχτο¹⁹ οὐδ' ἐν ἀταράχῳ μένειν, ὅποτε παρεμβολὴ διαφωνούντων τοῖς περὶ θεοῦ θεσμοῖς ἀναφαίνεται, ἀλλὰ καὶ τὴν μάχαιραν αἶρειν²⁰ τοῦ πνεύματος, τὴν διαιροῦσαν τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ κρείττονος, τὰ θεῖα προβεβλημένα νοήματα, καὶ δι' αὐτῶν διχοτομοῦσα πᾶν ὅσον τῆς ἐκκλησίας ἐκφυλον νόημα·

⁷ Maius τε non habet. ⁸ Mai. κατισχύεσθαι. ⁹ Mai. αὐτῆν. ¹⁰ Ita Mai. Noster: ἐν αὐτῇ. ¹¹ Mai. ἡμᾶς. ¹² Apographum nostrum corrupte παρὰ τῆ ἐποχείρα. ¹³ Idem: ἐπίμονον τοῦτον. ¹⁴ Idem τούτῳ. ¹⁵ Id. προώρισεν τί. ¹⁶ Mai. ἀπαρέγκλιτον. ¹⁷ Addo ex Maio. ¹⁸ Mai. addit μετά. ¹⁹ Mai. ἀνέιχεται. ²⁰ Mai. αἶρει.

ποτὲ δὲ μετὰ τοῦ αὐτοῦ χριστοῦ, τοῦ κατὰ καιρὸν αὐθις τὴν οἰκείαν εἰρήνην βραβεύοντος καὶ εἰρηνεύειν ἐν ἑαυτοῖς καὶ πᾶσι κελεύοντος καὶ τὰ τῶν εἰρηνοποιῶν μακαρίζοντος, ἀποστρέφει μὲν τὴν λογικὴν ῥομφαλαν εἰς τὰ ὀπίσω²¹, ἤδη τὰς τῶν ἀντιλεγόντων διελθοῦσαν καρδίας καὶ τοὺς οὐκ ἀνεπισφαλεῖς λογισμοὺς εἰς μέσον ἀνακαλύψασαν, τὸν δὲ τῆς ἔχθρας φραγμὸν καθαίρει καὶ τὸ τῆς ἀντιλογίας καταστρέφει μεσότοιχον, καὶ μετὰ τῆς ἄσματοιζούσης τάξαστέ φησιν ἀγάπην ἐπὶ τοῖς μέχρι νῦν ἀντερίζουσιν. οὕτω²² δὴ καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς παρεμπεσοῦσιν ἢ εὐσεβῆς ἡμῶν βασιλεία προσιδεῖν ἤρξατο²³.

α'. Ἐζητεῖτο μὲν γὰρ περὶ τῆς ἐν τῷ ἱερογράφῳ εὐαγγελίῳ φωνῆς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν τοῖς μαθηταῖς προσεφθέγγετο κατὰ τὴν τοῦ πάθους νύκτα λέγων πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι, ὡς ὀφείλειν διὰ τοῦτο χαίρειν μᾶλλον αὐτοὺς, ὅτι, φησὶ, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστίν· ἡ δὲ ζήτησις, ὅπως ἢ κατὰ τίνα²⁴ τὴν διασάφησιν μείζων τοῦ λέγοντος χριστοῦ ὁ πατήρ ἐκλαμβάνεται. ἐνταῦθα κατὰ τὴν μωσαϊκὴν ἐκείνην ῥάβδον τοῦτο τὸ πρόβλημα μικροῦ δεῖν διχῆ διατέμνειν ἐμελλε Θεοῦ τῆς ἐκκλησίας τὴν θάλασσαν, πρὸς ἣν οἱ ζωρηταὶ τῶν ἀνθρώπων ἀλείψ τὰ δίκτυα τοῦ λόγου χαλάσαντες τὴν ἐθνικὴν μερίδα συμπαρέλεξαντο· ὡς καὶ ἐδόκει²⁵ ἴστασθαι τείχος ἐκ δεξιῶν καὶ τείχος ἐξ εὐωνύμων, ὡς ἀλλήλοις πάντων ἀντιλεγόντων περὶ τῆς τοῦ ῥητοῦ ἐξηγήσεως. οἱ μὲν γάρ τισι²⁶ τῶν γραφικῶν ἀποχρώμενοι χρήσεων, μόνῳ τῷ αἰτίῳ τῆς ἀχρόνου καὶ ἀνωτάτω γεννήσεως τοῦ μονογενοῦς²⁷ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐξήγησιν ταύτησι τῆς φωνῆς περιέγραφον, καὶ συγχωρεῖν οὐκ ἤθελον καὶ ὡς σαρκοφόρου τοῦ κυρίου κατὰ τὴν κάτω γέννησιν χρηματίσαντος τὴν ἤσιν ταύτην λογίζεσθαι· ὡς ἐντεῦθεν καινὴν τινα τὴν ἔνωσιν τῶν τοῦ χριστοῦ φύσεων καὶ μὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀναφαινεσθαι, καὶ ταῦτὸν εἶναι νομίζεσθαι ὑποστάσεώς τε τὸ ἐνιαῖον περιαρθεῖν καὶ τὴν ἀσύγχυτον κράσιν τῶν ἐν χριστῷ ἠνωμένων²⁸ ἀτρέπτως φύσεων, καὶ διὰ ταῦτα κινδυνεύειν τὰς τῶν μονοφυσιτῶν δυσφημίας οἷον ἀνακαινίζεσθαι. ἦσαν δὲ οἱ κατὰ μόνον τὸν τῆς κενώσεως εἶτον συγκαταβάσεως τρόπον εἰρησθαι μείζονα τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα διανοοῦντο, ὡς

²¹ Noster: ὅπως. ²² Mai. τοῦτο et mox παραπεσ. ²³ Mai. προσεπιδείξατο. ²⁴ Noster addit τρόπον. ²⁵ Mai. δοκεῖν. ²⁶ Noster et Mai τῶν τισι. ²⁷ Noster μόνου. ²⁸ Noster ἡμῶν μένειν.

τῆ²⁰ τοῦ μονογενοῦς ὑποστάσει κατὰ τὴν θεῖαν αὐτοῦ φύσιν πάντως προσάπτεσθαι τὸ λεγόμενον· οὗτος γὰρ ἑαυτὸν κεκένωκεν ἄσαρκος ὢν, καὶ τὴν ἄγνην ὑπέδου μήτραν τῆς θεομήτορος, τῶν μέντοι πατρικῶν οὐκ ἀπέστη κόλπων, ὅλος ὢν ἀχωριστος τοῦ γεννήτορος. οἱ δὲ προσώπων τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως τοῦτο ῥηθῆναι παρὰ τοῦ κυρίου ἐτίθεντο, ὥστε μονοουχὶ φαντασιώδη τὴν οἰκονομίαν τῆς μετὰ σαρκὸς ἀναστροφῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς εἰκονίζεσθαι. ἔνιοι δὲ καὶ τῆς σαρκὸς μὲν τοῦ κυρίου τὴν τοιαύτην φωνὴν περιέγραφον²⁰, πλὴν ἀλλ' ὅποτε²¹ κατὰ ψιλὴν ἀποδιαίρεσιν σὰρξ αὕτη νοεῖται, ξένη τῆς προσλαβομένης ταύτην θεότητος, ὡσπερ τυχὸν ἢ τῆς ἡμῶν ἐκάστου σαρκὸς ὑπόστασις, πρὸς ἣν οὐδαμῶς οὐδεμία τῆς θεότητος ἔνωσις· ὃν δὴ τρόπων [καὶ] ἡ δουλεία καὶ ἡ ἄγνοια ταύτη προσάπτεται, ἥνικα ψιλᾶς τοῦ νοῦ φαντασίαις τὸ ὁρῶμενον ἐκ τοῦ νοουμένου διέλωμεν κατὰ τὸν δαμασκόθεν σοφόν· κατὰ γὰρ τὴν τῆς ὑποστάσεως ταυτότητα καὶ τὴν ἀδιάσπαστον ἔνωσιν οὔτε δούλη οὔτε ἄγνοῦσα λεχθήσεται· καὶ οὕτω καὶ πρὸς αὐτοὺς διαφωνοῦντες οὗτοι ἐδείκνυντο· οἱ δὲ ἑτέρωθεν αὐτοῖς ἀντικαθιστάμενοι ἤδσαν μὲν καὶ τινὰς τῶν πνευματοφόρων τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας πατέρων καὶ διδασκάλων τὴν τοῦ κυρίου ταύτην φωνὴν ἐρμηνεύσαντας καὶ κατὰ τὸ αἷτιον τῆς ἀκαταλήπτου πρώτης γεννήσεως, ἀλλ' οὖν ὅποτε κατὰ τῶν ἐρεσχελοῦντων κατ' οὐσίαν διαφέρειν τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα τὰς ἀντιθέσεις πεποίητο τῆ τοῦ μελλόντος φωνῆ κατὰ πάντα χρωμένον καὶ ὑπόβασιν ἐν ἀμφοτέροις κατὰ τὴν φύσιν εἰσαγόντων καὶ ἑτερότητα, οὐ μὴν δὲ κατὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐκλαμβάνεσθαι τὴν τοιαύτην φωνὴν προσεπάγοντας. ἥνικα γὰρ οὐ πρὸς τοιοῦτους ἦσαν αἱ ἀντιθέσεις καὶ τὰ παλαισματα, περὶ δὲ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας καὶ τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων καὶ διαφορῶν ἐδογματίζον, ἐκάστη τῶν φύσεων τὰς προσφόρους ῥήσεις ἀπένεμον, τὰς μὲν ὑψηλοτάτας²² καὶ ὑπερκειμένας τῆ τοῦ χριστοῦ θεότητι ὡς καὶ θεοῦ τελείου ὄντος προσαφορίζοντες, τὰς δὲ ταπεινοτέρας καὶ ὑποβεβηκυίας τῆ ἐν τῷ αὐτῷ χριστῷ ἀνθρωπότητι ὡς καὶ ἀνθρώπων γεγόνότι τελείῳ προσεφαρμολύοντες· οἷς καὶ τὸ ἡμέτερον ὠμοφρόνει κράτος, ταῖς τῶν ἁγίων τῆς ἐκκλησίας φροστήρων διδασκαλίαις ἐπόμενον. οὕτω δὴ μετὰ τοιούτων ἀντιθέσεων ἀμφιγνωμονοῦντες ἀλλήλοις καὶ ἀντιλέγοντες ἀνε-

²⁰ Idem ἐν τῆ. ²¹ Mai. τῆ σαρκὶ — ἐπεγράφοντο. ²² Ita Mai. Νο-
 στει ἂν ποτε. ²² Mai. ὑψηλοτέρας.

φαίνοντο. ἀλλ' ἢ παρὰ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς καὶ δεδομένη καὶ διεξαγομένη βασιλεία ἡμῶν οὐχ ὑπερείδεν οὕτω τὸν νέον τοῦ Θεοῦ καὶ περιούσιον Ἰσραὴλ τῷ τῆς αἰγυπτιακῆς κακίας ἄρχοντι πολεμούμενον, οὐδὲ τὴν ἐξ ἔθνῶν μετρημένην εὐκλημα- τοῦσαν ἄμπελον ταῖς τῶν ἀπαρόντων λόγων παρεισφθοραῖς χαλαζομένην οἷον καὶ συντριβήσεσθαι μέλλουσαν, ὡς καὶ τῷ φντουργῷ θρηνηθῆναι διὰ τὸ ἀκαλλές τε καὶ ἄκαρπον. κἄν καὶ μυρίαὶ ὄσαι ταῖς ἀνθολκαῖς τῶν κοσμικῶν φροντίδων διεμε- μέριστο, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ καλάμου θηρίοις, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς πελαγίοις κήτεσιν ἀντιμαχεῖν ἤναγκάζετο ἐκ θαλάσσης ἅμα καὶ γῆς προσερχανοῦσι κατὰ ταῦτόν, ἐφ' ᾧ τὸ τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς περικαλλέστατον σῶμα διασπαράσσασθαι, ὅμως τὰ μὲν ἐν δευ- τέρῳ τίθεται, τῆς δὲ τῶν διεστῶτων τῆς ἐκκλησίας μερῶν οὐκ ὀλίγη γίνεται φροντίς³⁵ προσενώσεως, καὶ τοῦ τὴν ὁρθόδοξον περὶ τοῦ ζητουμένου ἔννοιαν ἀνακαλυφθῆναι μεγίστην ὅτι δει- κνῶσι³¹ τὴν προμήθειαν· εἶναι γὰρ τὴν ἐπὶ τούτοις εἰρήνην ἀπαρχὴν καὶ τῆς τοῦ ἡμετέρου κράτους εἰρηναίας [ἐν] ἅπασι καταστάσεως μετ' εὐελπίστου γνώμης πεπίστευκε. τοιγάρτοι καὶ τὸν ἀγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, μετὰ τῶν ἐτέ- ρων ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ τε τῆς Θεουπόλεως μεγά- λης ἀντιοχείας καὶ τοῦ τῆς ἁγίας σιῶν τῆς πόλεως ἱερου- σαλήμ, συγκαλεσαμένη, καὶ τὴν ἐνδημοῦσαν τηνικαῦτα τῇ βα- σιλίδι τῶν πόλεων θείαν καὶ ἱερὰν τῶν τοῦ χριστοῦ ἀρχιε- ρῶν σύνοδον, συναθροίσασά τε³² τὰς χρήσεις τῶν τὴν τοιαύτην ἐξηγησαμένων φωνῆν Θεοφόρων πατέρων, εἰς μέσον προτεθῆναι ἕκαστον ἕκαστον καὶ μετ' ἀκριβοῦς βασανισθῆναι κατεξετάσεως. καὶ γοῦν αἱ μὲν δοκιμασθεῖσαι τῷ τοῦ λόγου πυρὶ ὡς εὐροῖζον χρυσίον εὐρέθησαν, μηδὲν ὑπόχαλκον ἐφελκόμεναι [ὁ] πρότερόν τισιν ἐγομίζετο· αἱ δὲ τῶν μέχρι τότε ἀντιλεγόντων ἐνστάσεις καὶ ἀσύμφωνοι φωναὶ διαλύονται, τῇ δὲ μιᾷ κεφαλῇ τῶν πάν- των χριστῷ τὸ διασπασθῆναι κινδυνεῦον σῶμα τῆς ἐκκλησίας συναρμολογεῖται καὶ συμβιβάζεται, καὶ οἱ ἐκ τῆς αὐτῆς κολυμ- βήθρας υἰοθετηθέντες ἀδελφοὶ ὁμοφωνοῦντες³⁶ καὶ ὁμογνώμο- νες γίνονται. ἐντεῦθεν καὶ ὁρογραφεῖται τὰ περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ κυρίου φωνῆς, ὅπως³⁷ ἀκολούθως [τοῖς] ἀνεκάθεν τῶν ἱε- ρῶν συνόδων εὐσεβάστοις³⁸ δόγμασιν ὀφείλει παραλαμβάνεσθαι.

³⁵ Mai. ὄλη γίνεται, omisso φροντίς.³¹ Noster dīkhn εἰς.³² Mai. τε

non habet, et συναθρ. ad praecedentia trahit.

³⁶ Mai. ἀδελφὰ φρονοῦντες.³⁷ Mai. ὅπερ.³⁸ Mai. εὐσεβεστάτοις.

κεκύρωται γὰρ κατὰ τὰς διαφόρους μὲν ἐτέρας, παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων δὲ καὶ δοθείσας³⁰ ἐξηγήσεις, νοεῖσθαι ταύτην καὶ λέγεσθαι· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν ἐν τῷ χριστῷ ἀνθρωπίνην κτιστὴν καὶ περιγραπτὴν φύσιν, καθ' ἣν ὁ αὐτὸς χριστὸς πάσχειν τότε πεφυκυῖαν καὶ πέπονθε, καὶ τὰς λοιπὰς τῆς τοιαύτης φύσεως ιδιότητας· ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ κυρίου ἐνανθρώπησιν εἶτουν σάρκωσιν σώζεσθαι, καὶ τὸ τῶν φύσεων ἄφρητον ἐν τῇ τοῦ χριστοῦ μιᾷ ὑποστάσει συντηρεῖσθαι ἀσυγχύτους⁴⁰ τὰς ιδιότητας. ἐν δὲ τῷ τοιοῦτῳ εὐσεβογράφῳ τόμῳ καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν οἰκειογράφοις ἐρυθροῖς ὑπεσημήνατο γράμμασιν, οὕτω πρὸς ἔπος διαλαμβάνουσα· „στοιχῶ ταῖς γνώμαις τῶν ἁγίων⁴¹ πατριαρχῶν καὶ τῆς θείας καὶ ἱεραῶς συνόδου, καὶ λέγω, ὅτι σὰρξ⁴² τοῦ κυρίου ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως ὑπερυψωθείσα καὶ ἀνωτάτω πάσης τιμῆς ὑπερκειμένη, ὡς ἐξ ἄκρας ἐνώσεως [ὁμόθεος] γενομένη, ἀναλλοιώτως ἀμεταβλήτως ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν καὶ ἀχώριστος καὶ ἀδιάπαστος μένουσα τῷ προσλαβομένῳ αὐτὴν θεῷ⁴³ λόγῳ, ἰσοκλειῶς αὐτῷ τιμᾶται καὶ προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει, καὶ τοῖς βασιλικοῖς καὶ θείοις ἐγκαθίδρυσται θώκοις ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς ὡς τὰ τῆς θεότητος ἀχῆματα καταπλουτήσασα, σωζομένων τῶν ιδιοτήτων τῶν φύσεων“. καὶ [οὕτως] ὁ τῆς ἀδαιρέτου τριάδος καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν εἰς κύριος ἰησοῦς χριστὸς, ἐν τῇ ἀδαιρέτῳ αὐτοῦ μιᾷ ὑποστάσει διπλοῦς τε καὶ σύνθετος ἐν ἀσυγχύτοις ταῖς φύσεσι, τὴν ἐξ ἀσυμφωνίας διαιρεθῆναι καὶ τῇ τῆς ἀντιλογίας ὕδατι καταβυθισθῆναι κινδυνεύουσαν ἐκκλησίαν εἰς ἐν συνήγαγε καὶ ἀνήγαγε· καὶ ὡς θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτης καὶ νῦν ἐν ἑαυτῷ τοὺς πάντας κατήλλαξεν. ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς κακίας πατὴρ ἐν ἀποκρύφῳ τῆς ἐνέδρας καθήμενος, καὶ τοῦ τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει ἐπιβουλεύειν οὐκ ἀπεχόμενος, μετὰ τῆς συνήθους καὶ αὐθις ἀναιδείας προσέβαλε καὶ ἐχόμενα τριβῶν ἔθετο σκάνδαλα, πάλιν ὁ θεμελιῶν τὴν τῆς ἐκκλησίας γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐξ οὐρανοῦ πρὸς ταύτην ἐπέβλεψε· καὶ συνοδικῆ πάλιν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις γίνεται κατεξέτασις καὶ γράμματα πάλιν⁴⁴ ἐκτίθεται παρὰ τῶν ἐν ὑποψία [μὲν] γεγνότων, πληροφοροῦσαι δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἀπαιτηθέντων περὶ τῆς ἑαυτῶν συνειδησεως· ἐν ᾧ καὶ ἕκαστος [τούτων] οἰκειοχείρως

³⁰ Mai. πατέρων ἐκδοθείσας.

⁴⁰ Mai. καὶ ἀσυχ.

⁴¹ Idem ἁγιωτάτων.

⁴² Idem αὕτη ἡ σὰρξ.

⁴³ Mai. θεῷ.

⁴⁴ Noster μὲν pro πάλιν hic habet,

mox omittit.

ὑπέγραψεν, ἀναθέματι καθυπαβάλλων τοὺς ἐναντία φρονήσαν-
 τας ταῖς προεκτεθείσαις τῆς⁴⁵ ἡμῶν βασιλείας γνώμας καὶ τῶν
 ἀγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῆς ἱεραῆς καὶ θείας συνόδου ἀφ'
 οὗ τὸ κύρος ἐδέξαντο, καὶ οὕτω διὰ βίου φρονήσαντας. πρὸς
 δὲ τούτοις καὶ τοὺς τῇ κενώσει μόνη τὴν τοιαύτην φωνὴν προσ-
 αραμόζοντας ἢ τῇ κατὰ ψιλὴν ἐπίνοϊαν διαιρέσει⁴⁶, ὁπότε [ἡ]
 τοῦ κυρίου σὰρξ ὡς μηδὲ τῇ θεότητι ἐνωθεῖσα καθ' ἑαυτὴν
 νοεῖται καὶ κρίνεται (καθ' ὃν τρόπον καὶ δούλη καὶ ἀγνοῦσα
 λέγεται), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς [λέγοντας] τὴν τοιαύτην φωνὴν
 παρὰ τοῦ κυρίου ῥηθῆναι τὸ τῆς κοινῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων
 ὑποδοχόμενον πρόσωπον, ὡσπερ καὶ ἐγκαταλειφθῆναι παρὰ τοῦ
 πατρὸς ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενος ἀνακέκραγεν, ὅπερ οἱ θεοὶ
 πατέρες προσώπων τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως λεχθὲν
 ἐκλαμβάνονται [ἐκείνης γὰρ πάντως⁴⁷ ἡ ἐγκατάλειψις, ἢ ταῖς
 ἀμαρτίαις ὑπόδικος γέγονεν· οὐ [γὰρ δὴ] χριστοῦ αὐτοῦ, ὃς
 [ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ] εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐ-
 τοῦ⁴⁸), καὶ τοὺς τοιοῦτους οὖν [ἅπαντας] ὑπόδικους ἔθεντο
 τῇ καταδικῇ τοῦ ἀναθέματος. ἐπὶ δὲ τῷ τοιοῦτῳ γράμματι
 καὶ συνοδικὸν γράμμα⁴⁹ προέβη, τὰ συναχθέντα διαγράφων ἀρι-
 δηλότατα· καὶ νῦν [ἰδοὺ κατὰ] τὴν ἐν ἄσματι νύμφην ἢ τοῦ
 χριστοῦ ἐκκλησία προφαινουσα τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἀγαλ-
 λίασιν, ὃ χειμῶν φησι παρῆλθε δι' οὗ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν
 ἀπειψύγετο, ὃ ὑετὸς ἀπῆλθεν, αἱ ῥαгдаιόταται τῶν ἀντιθέων
 ἐπιφοραὶ διελύθησαν⁵⁰, τὰ ἄνθη τῆς ἀληθείας ὠφθη ἐν τῇ γῇ.
 τὴν γὰρ τοῦ νυμφίου φωνὴν ἠκουτίσθη, ὅτι ἡ φωνὴ αὐτοῦ
 ἦδεῖα· ἢ γὰρ τοῦ κυρίου φωνή, περὶ ἧς ἡ ζήτησις ἦν, τοῖς ὀρ-
 θοῖς τῶν τῆς ἀληθείας κηρύκων κρατυνθεῖσα λόγοις ἀπεδόθη
 τοῖς αὐτῆς τροφίμοις μετὰ τῆς εὐσεβείας κηρύττεσθαι· καὶ ἰδοὺ
 νῦν αἱ νεφέλαι παρῆλθον ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως τοῦ ἀληθινοῦ
 φωτὸς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας λύσαντος καὶ σκεδάσαντος· καὶ
 τὸ τοῦ σκανδάλου αἴτιον διελύθη καὶ τῶν ἡμετέρων τρίβων με-
 τήρθη⁵¹· καὶ οἱ πόδες ἡμῶν ἐν εὐρυχόρῳ τῆς ἀληθείας ἐστή-
 κασιν, καὶ ὁ τὴν πτέρναν τηρῶν τῆς καρδίας ὄφρις καταπεπά-
 τηται· καὶ μία γέγονεν ἐκκλησία κοινῶς δοξολογοῦσα⁵² τὸν κύριον.

β. Διὸ δὴ καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν καὶ νῦν ἐπικυροῦσα τὰ παρὰ

⁴⁵ Idem ταῖς τε. ⁴⁶ Noster καὶ τὴν — διαίρειν. ⁴⁷ Idem καὶ παρὰ πάντων. ⁴⁸ Noster corrupte: ἡ τ. ἀ. ὑποδίκου γενομένου χρ. αὐ. ὃς οὐκ εὐρ. — αἰτοῦ καὶ ἀμ. οὐκ ἐποίησεν. ⁴⁹ Mai. σημεῖωμα et mox συνενεχθέντα. ⁵⁰ Mai. verbum διελύθησαν non habet. ⁵¹ Mai. οἱ τ. σκ. λίθοι τῶν ἡμ. τρ. μετήρθησαν. ⁵² Mai. δοξολογούντων.

τῶν ἀγνωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῆς συνελεγμένης θείας καὶ ἱερᾶς ταύτης⁵⁵ συνόδου ὀρθοθετηθέντα, καὶ βεβαιότατα διαμένειν ἐθέλουσα, τὸ παρὸν εὐσεβὲς ἐκτίθεται ἴδικτον, δι' οὗ⁵⁶ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπιχράτειαν ταύτης ἔχουσαι τῆς ὀρθοδόξου γνώμης παρακελεύεται. εἰ δέ τις ἐναντιοφρονῶν αὐτοῖς⁵⁷ φωραθῆσεται καὶ τὴν παροῦσαν ἡμῶν [εὐσεβῆ] γραφὴν παραλογιζόμενος, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν ἢ κληρικὸς ἢ μοναχός⁵⁸, τὸν τοιοῦτον θεσπίζομεν τῷ τῆς καθαιρέσεως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι· εἰ δὲ τῶν ἐν ἀξιώμασι καὶ τῶν ἐντελεστέρων τελεῖ, δημεύσει τε ὑποκεῖσθαι, καὶ τῇ ἀφαιρέσει τοῦ ἀξιώματος· εἰ δὲ⁵⁹ τῆς τῶν ἰδιωτῶν μερίδος καθέστηκεν, ὑπερορίαν τῆςδε τῆς⁶⁰ βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ πάσης ἀπλῶς κατακρίνεσθαι πόλεως, καὶ ἐπὶ πᾶσι [τούτοις] τῇ αὐστηρότητι⁶⁰ τῶν ἱερῶν καὶ θεῶν κανόνων ὑπάγεσθαι.

Μηνὶ ἀπριλλίῳ Ἰνδικτιῶνος θ' τοῦ 5...⁶⁰.

NOV. LXXI.

Imp. Manuelis Comneni

de argentariorum mensis ad clericos ex emtione pertinentibus¹.

(A. 1152 vel 1167.)

Ἔστι δὲ καὶ πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου μανουὴλ τοῦ κομνηνοῦ, ἐξενεχθὲν μὲν κατὰ μῆνα νοέμβριον ἐπινεμήσεως ἐπὶ ὑπομνήσει τινῶν κληρικῶν καταλλακτῶν· καταστρωθὲν δὲ ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκιακῶν κατὰ μῆνα ἰανουάριον² ἐπινεμήσεως ἐπὶ, καὶ ταῦτα ἡγητῶς παρακελευόμενον·

Ἄλλοις περιῆλθον ἐξ ἀγορασίας τὰ τοιαῦτα καταλλακτικὰ τραπέζοτῶν, δίδωσιν ἄδειαν ἢ βασιλεία μου ἐναλλαγήναι

⁵⁵ Mai. ἱερωτάτης. ⁵⁶ Idem διό. ⁵⁷ Mai. ἐξῆς φωρασθῆς. ⁵⁸ Id. ἢ τῇ τῶν ἱερωμένων ἐν μοναχοῖς καταλόγῳ σύστοιχος. ⁵⁹ Noster addit τίς.

⁶⁰ Mai. τῆς τε βασ. ⁶¹ Mai. αὐστηρίᾳ. ⁶² Sic Paris. Codex. In Mosquensi Codice mense Maio ind. I a. σχος' datum esse dicitur. Sed ex actis synodi omnino legendum ἰνδ. ιδ' τοῦ σχοσ' ἔτους. Ibi in fine sic est: ἦν δὲ τὸ τοιοῦτον εὐσεβέστατον ἴδικτον ὑποσεσημασμένον τῇ αὐτοχείρῳ ἐρυθρογράφῳ ὑπογραφῇ τοῦ κρατίστου (l. κραταιοῦ) καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κατὰ μῆνα ἀπριλλ. ἰνδ. ιδ' καὶ χρυσῆν σφραγίδα ἐπιφερόμενον.

¹ Refertur a Bals. Resp. 27 ed. Rhalli IV p. 469.

² Leuncl. νοέμβριον.

ταῦτα εἰς ἅπερ ἂν εὐρήσητε ἀξιόλογα καὶ ρωμαϊκὰ πρόσωπα. ὑμᾶς γὰρ ἱερωμένους ὄντας τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην μετέρχεσθαι οὐκ ἐνδέχεται, ὅτι οὐδὲ δυνατόν ἀναστελλεσθαι διὰ προσήκοντος σωφρονισμοῦ, ὅπηνίκα τι ποιεῖτε παρὰ τὸν ἐπαρχικὸν ὄρισμόν, διὰ τὸ εἶναι ἱερωμένους. ὅσοι οὖν ἐξ ὑμῶν ἐξ ἀγορασίας, ὡς εἴρηται, ταῦτα κέκτησθε, προσκομισάτωσαν ἀξιόλογα πρόσωπα τῷ ἐπάρχῳ· καὶ ἵνα δέξηται αὐτὰ, καὶ σφραγίσῃ τραπεζίτας ἀντ' αὐτῶν, κατὰ δωρεάν καὶ ἄνευ συνηθείας καὶ δόσεως οἰασθήτινος.

NOV. LXXII.

Imp. Manuelis Comneni

aurea bulla confirmans conventionem cum Genuensibus¹.

(A. 1170.)

Quandoquidem venerabilissimus Archiepiscopus civitatis Janue et sapientissimi Consules et universum Commune ejusdem civitatis mittentes ad Imperium meum sapientem nuncium eorum Amicum de Murta dederunt ei potestatem tractare et conventare cum Imperio meo de quibus voluerint: ille autem ad Imperium meum perveniens et de his negociis sufficienter tractans hanc convencionem hic ostensam fecit, et sacramento eam confirmavit, que et sicut habentur de verbo in verbum:

„In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti amen. Ego „Amicus de Murta, civis Janue, legatus ab Archiepiscopo civitatis „Janue et a Consulibus et ab omni Communi civitatis Janue, accipiens potestatem et injunctum ab eis ut, quicquid juravero et „conveniero vice Janue cum sanctissimo et excellentissimo Imperatore Romeon Porfirogenito Domino Hemanuele Comino, firmum „et ratum erit hoc ab eis: hanc presentem convencionem facio et „juro ex voluntate Archiepiscopi et Consulum et totius Communis „civitatis Janue ad sanctissimum Dominum Imperatorem Porfirogenitum Dominum Hemanuelem Cominom et ad omnes heredes „et successores Imperii ejus et Romaniam sicut significabitur.

„Quum² ab hodie et in antea usque in sempiternum donec „mundus steterit non erunt Januenses contra Imperium ejus vel

¹ Edidit ex archivo Genuensi Sauli della colonia dei Genov. in Galata II p. 188. ² Malim: Quod.

„contra ejus heredes et successores vel contra Romaniam vel con-
 „tra aliquam terram ipsius Imperii, quam nunc habet vel quam in
 „antea Domino adjuvante adquisierit, neque per consilium neque
 „per pecuniam neque per stolum idem³ per navalem exercitum ne-
 „que ullo aliquo modo, neque Januenses hoc facient neque aliqua
 „conjungentur justa vel injusta occasione alicui homini coronato
 „vel non coronato, qui sit vel qui erit, christiano vel pagano,
 „viro vel mulieris⁴, qui mori vel vivere possit: sicut de capitulo
 „coronati tractatum est in curia Domini Imperatoris, et intellec-
 „tum et interpretatum est mihi et a me confirmatum ad honorem
 „et proficuum ejus Imperii et Romaniae, sicut et ego debeo hoc
 „interpretari Januensibus ut et in antea sic istud capitulum in-
 „telligatur et observetur.

„Et nunquam facient Januenses dampnum alicujus terre Im-
 „peratoris et persone ejus vel heredum et successorum ejus. Ne-
 „que facient diminucionem imperii sui vel honori⁵ ejus neque in-
 „quirent hanc per se vel aliter, sed maxime si aliquid tale intel-
 „lexerint in terra Janue, debeant hoc disturbare. Et si ab ali-
 „quibus fuerit assultus factus vel obsessio contra aliquam terram
 „Imperatoris, Januensis qui in terris illis fuerint inventi, bona
 „fide sine dolo et fraude debent illas deffendere et custodire ad
 „honorem domini Imperatoris et heredum ipsius. Si vero aliquis
 „alicujus inimici ex parte aliqua aliquando pervenerit Christiani
 „vel Saracei sive pagani versus aliquas partes Imperatoris usque
 „ad numerum centum galearum vel plus, universi Januenses qui
 „tunc inventi fuerint in terris Romanie, debent intrare in galeris
 „domini Imperatoris cum consuetis soldis curie domini Imperato-
 „ris quos consuevit dare Latinis, et ire contra supradictum sto-
 „lum cum galeris Grecorum, et non revertentur, donec illud ser-
 „vicium compleatur et Grecorum galere revertantur vel in Con-
 „stantinopolim vel in aliam terram domini Imperatoris. Verun-
 „tamen quando predicti Januenses debent moveri, habebunt licen-
 „tiam relinquendi in custodia navium et rerum suarum homines
 „XX quos maluerint vel elegerint. In propriis vero galeris ibunt
 „Januenses quot armare poterint. Si vero Januenses in aliqua
 „terra domini Imperatoris neque unam galeram armare poterint,
 „omnes in eam intrabunt et complebitur numerus galere ex alia
 „gente sufficienter.

³ Imo legendum: id est.

⁴ Legerim: mulieri.

⁵ Lege: honoris.

„Quandocumque vero dominus Imperator voluerit Januam
 „mittere pecuniam vel res vel homines ejus, galeras sine naves,
 „contra quemcumque miserit ea Christianum sive paganum coro-
 „natum vel non coronatum, ut ex debito debeant Januenses hono-
 „rifice eam⁶ recipere, et deffendere in terra sua et custodire se-
 „cundum voluntatem hominum domini Imperatoris, qui cum eis
 „erunt, omnem pecuniam et res missas, homines, galeras et naves,
 „quanta et qualia erunt, ab omni homine coronato et non coro-
 „nato: debentes et hic intelligere capitulum de coronato sicut su-
 „perius interpretatum est, ad servicium et honorem domini Impe-
 „ratoris et Romanie.

„Et non impedient unquam Januenses dominum Imperatorem
 „et heredes vel successores ejus ad conquirendas terras aliquas,
 „preter jus quod habent in terra Surie sive ex bello sive ex
 „emptione seu aliquo alio modo. Si vero et in his ex parte do-
 „mini Imperatoris custodietur Januensibus justitia eorum, neque
 „in his debent impedire dominum Imperatorem facere in his quic-
 „quid voluerit.

„De offensionibus vero quas fortasse Januenses fecerint in
 „terris domini Imperatoris Grecis vel aliis gentibus que non sint
 „Januenses, debent judicari in curia domini Imperatoris, sicut Ve-
 „netici et cetera Latine gentes. Si vero contigerit Januenses ali-
 „quos depredari aliquando vel aliter ledere aliquam terram domini
 „Imperatoris vel homines ejus, dabitur super hoc noticiam⁷ Janue
 „civitati ab Imperatore sive per literas sive per nuncium, et da-
 „bunt operam sine dolo et fraude invenire eos et facere ex eis
 „justiciam et vindictam ad honorem domini Imperatoris spectan-
 „tem. Si forte isti malefactores inventi non fuerint, similiter fiat
 „vindicta in bonis eorum.

„Hanc conventionem et que in ea scripta sunt capitula omnia
 „debent habitatores totius civitatis Janue a majore usque ad mi-
 „norem observare domino Imperatori Romeon Porfirogenilo domino
 „Hemanueli Comnino et omnibus heredibus et successoribus ejus
 „et Romanie, donec mundus steterit. Et omnes futuri Consules
 „Janue aliter fieri non debent consules, nisi prius juraverint cum
 „consilio et consensu archiepiscopi et nobilium et communis totius
 „Janue sacramentum factum in hac conventionem, quatenus obser-
 „vetur ista conventio rata et inconcussa. Neque unquam Januenses

⁶ Malim: eo. ⁷ Lege: noticia.

„dimittent hanc conventionem vel facient contra eam, neque pro
 „ecclesiastica excommunicatione neque pro precepto alicujus homi-
 „nis coronati vel non coronati, quemadmodum dominus Imperator
 „et heredes ejus et successores Imperii sui debent observare sem-
 „per, que ab Imperio suo per presens crisobolum logo[u] promissa
 „sunt civitati Janue, que sic habentur.

„„Propter^a enim gratiam et bonam voluntatem quam habet
 „„dominus sanctissimus Imperator Romeon ad habitatores civita-
 „„tis Janue, et propter servicium et fidem quam manifestant com-
 „„plere ad Imperium ejus et Romaniam in sempiternum et sem-
 „„per, promittit Imperium dare civitati Janue emollum et scalam
 „„et ecclesiam ultra Constantinopolim in loco qui dicitur Orca in
 „„loco bono et placabili. Et dare civitati Janue et communi
 „„propter solempnias singulis annis perperos D et pallia duo, et
 „„archiepiscopo Janue perperos LX et pallium unum. Et dabun-
 „„tur modo simul civitati et communi Janue solempnias⁹ annorum
 „„XXVI propter expensas que eis imminet. Et ut debeant com-
 „„mercium dare sic: videlicet in Constantinopolim de centum qua-
 „„tuor, in aliis vero terris Romanie sicut ceteri Latini dant com-
 „„mercium. Custodientur vero Januenses et res eorum integre in
 „„omnibus terris domini Imperatoris. Si vero lesio aliqua eis ab
 „„aliquo illata vel facta fuerit, invenient justiciam ab Imperio
 „„ejus secundum quod decens est. Sed et statim quod reclama-
 „„tionem fecerint contra aliquem Grecum vel aliam gentem coram
 „„Imperatore, invenient justiciam in curia Imperii sui. Habebunt
 „„vero potestatem naves Januensium negociari in omnibus terris
 „„ubicumque voluerint, preter in Rusiam et in Matica, nisi forte
 „„ab ejus Imperio specialiter hoc fuerit eis concessum. Si autem
 „„Januenses res suas in Constantinopolim introduxerint, easque
 „„vendere non poterint, fiet de rebus eorum sicut consuetudo est
 „„fieri in aliis Latinis qui dant commercium. Et si aliqua navis
 „„Januensium, a quacumque parte venerit, naufragium passa fue-
 „„rit in Romaniam et contigerit de rebus ejus auferri eis ab
 „„aliquo, fiat preceptum Imperii ejus vindicandi et recuperandi
 „„res amissas. Adhuc et istud preceptum est quum si contigerit
 „„Januenses offendere aliquem modo aliquo, non debent judicari
 „„ab aliqua alia gente nisi a curia domini Imperatoris presidenti,

^a Sequitur tenor chrysobulli anterioris, videlicet ejus quod a. 1155 datum est.
 Cf. supra Nov. LX. ⁹ Forte solempniae.

„judicante videlicet aliquo de consanguineis Grecis Imperatoris
 „vel de hominibus ipsius. Neque tenebitur in captione faciens
 „injuriam ante judicium si dederit fidejussorem: si vero fide-
 „jussorem non dederit, tenebitur quidem in custodia, extraetur
 „tamen et judicabitur donec judicium manifestum et finis judicii
 „fuerit in ipso. Preterea expletis quinque annis mittetur came-
 „rarius domini Imperatoris ad vindictam faciendam Januensibus,
 „si ipsi per damnacionem domino Imperatori fecerint.

„Ista omnia in presenti carta significata conventio ego pre-
 „nominatus nuncius civitatis Janue Amicus de Murta et juro sine
 „fraude et malo ingenio, ex precepto et voluntate archiepiscopi,
 „consulum et tocus civitatis communis civitatis Janue communis¹⁰
 „confirmari et observari ab eis et jurari et firma et stabilia cu-
 „stodire in sempiternum et semper.“

Quandoquidem presentem sinphouiam et conventionem preno-
 minatus nuncius fecit et sacramento hanc confirmavit, ecce et Im-
 perium meum per presens crisobolum logo[n] ejus, quum si uni-
 versitas Januensium, videlicet archiepiscopus consules et multitudo
 tocus communis, hanc convencionem recipientes secundum consue-
 tudinem eam complebunt et per scriptum fecerint et juraverint quod
 secundum prescriptas ejus distinctiones et capitula observabunt eam
 incorruptam et immobilem usque in sempiternum et semper ad ho-
 norem Imperii nostri et Romanie, firma observabuntur ab Imperio
 nostro que ab eo promissa sunt Januensibus, que superius sunt
 significata, donec videlicet firmiter et indissolubiliter observabuntur
 que ab eis conventata sunt Imperio meo et Romanie. Presente gri-
 soboliologo Imperii mei firmiter et stabiliter perseverare debente, facto
 mense octobris presentis terciae indictionis anno [VI] M[DC]LXXVIII¹¹,
 in quo et nostrum clementissimum et a deo concessum signavit im-
 perium vel potestas. — Subscriptio proprie manus Imperatoris:
 Manuel in Christo deo fideliter Imperator Porfirogenitus et astocra-
 tor Romeon o Cominos.

¹⁰ Hic corruptelam inesse patet. ¹¹ Apud Sauli l. l. est: M.....LXXVIII. Silvestre de Sacy in Mém. de l'Institut. Cl. d'Hist. III p. 103 legisse videtur VIMDCXCVIII, eumque numerum in GGSS mutandum esse putat. Sed datum fuit hoc chrysobullum indictione III, quae quidem incidit inter a. 1155 (cf. not. 8) et legationem Grimaldi a. 1174 susceptam (cf. Sauli l. c. p. 186), ut annus a. o. c. 6678 indicari debuerit.

„dimittent hanc conventionem vel facient contra eam, neque pro
 „ecclesiastica excommunicatione neque pro precepto alicujus homi-
 „nis coronati vel non coronati, quemadmodum dominus Imperator
 „et heredes ejus et successores Imperii sui debent observare sem-
 „per, que ab Imperio suo per presens crisobolum logo[n] promissa
 „sunt civitati Janue, que sic habentur.

„„Propter⁸ enim gratiam et bonam voluntatem quam habet
 „„dominus sanctissimus Imperator Romeon ad habitatores civita-
 „„tis Janue, et propter servicium et fidem quam manifestant com-
 „„plere ad Imperium ejus et Romaniam in sempiternum et sem-
 „„per, promittit Imperium dare civitati Janue embdulum et scalam
 „„et ecclesiam ultra Constantinopolim in loco qui dicitur Orcu in
 „„loco bono et placabili. Et dare civitati Janue et communi
 „„propter solempnias singulis annis perperos D et pallia duo, et
 „„archiepiscopo Janue perperos LX et pallium unum. Et dabun-
 „„tur modo simul civitati et communi Janue solempnias⁹ annorum
 „„XXVI propter expensas que eis imminet. Et ut debeant com-
 „„mercium dare sic: videlicet in Constantinopolim de centum qua-
 „„tuor, in aliis vero terris Romanie sicut ceteri Latini dant com-
 „„mercium. Custodientur vero Januenses et res eorum integre in
 „„omnibus terris domini Imperatoris. Si vero lesio aliqua eis ab
 „„aliquo illata vel facta fuerit, invenient justiciam ab Imperio
 „„ejus secundum quod decens est. Sed et statim quod reclama-
 „„tionem fecerint contra aliquem Grecum vel aliam gentem coram
 „„Imperatore, invenient justiciam in curia Imperii sui. Habebunt
 „„vero potestatem naves Januensium negociari in omnibus terris
 „„ubicumque voluerint, preter in Rusiam et in Matica, nisi forte
 „„ab ejus Imperio specialiter hoc fuerit eis concessum. Si autem
 „„Januenses res suas in Constantinopolim introduxerint, easque
 „„vendere non poterint, fiet de rebus eorum sicut consuetudo est
 „„fieri in aliis Latinis qui dant commercium. Et si aliqua navis
 „„Januensium, a quacumque parte venerit, naufragium passa fue-
 „„rit in Romaniam et contigerit de rebus ejus auferri eis ab
 „„aliquo, fiat preceptum Imperii ejus vindicandi et recuperandi
 „„res amissas. Adhuc et istud preceptum est quum si contigerit
 „„Januenses offendere aliquem modo aliquo, non debent judicari
 „„ab aliqua alia gente nisi a curia domini Imperatoris presidentè,

⁸ Sequitur tenor chrysobulli anterioris, videlicet ejus quod a. 1155 datum est.
 Cf. supra Nov. LX. ⁹ Forte solempniae.

„judicante videlicet aliquo de consanguineis Grecis Imperatoris
 „vel de hominibus ipsius. Neque tenebitur in captione faciens
 „injuriam ante iudicium si dederit fidejussorem: si vero fide-
 „jussorem non dederit, tenebitur quidem in custodia, extraetur
 „tamen et iudicabitur donec iudicium manifestum et finis iudicii
 „fuerit in ipso. Preterea expletis quinque annis mittetur came-
 „rarius domini Imperatoris ad vindictam faciendam Januensibus,
 „si ipsi per damnacionem domino Imperatori fecerint.

„Ista omnia in presenti carta significata conventio ego pre-
 „nominatus nuncius civitatis Janue Amicus de Murta et juro sine
 „fraude et malo ingenio, ex precepto et voluntate archiepiscopi,
 „consulum et totius civitatis communis civitatis Janue communis¹⁰
 „confirmari et observari ab eis et jurari et firma et stabilia cu-
 „stodire in sempiternum et semper.“

Quandoquidem presentem sinphouiam et conventionem preno-
 minatus nuncius fecit et sacramento hanc confirmavit, ecce et Im-
 perium meum per presens crisobolum logo[n] eius, quum si uni-
 versitas Januensium, videlicet archiepiscopus consules et multitudo
 totius communis, hanc convencionem recipientes secundum consue-
 tudinem eam complebunt et per scriptum fecerint et juraverint quod
 secundum prescriptas eius distinctiones et capitula observabunt eam
 incorruptam et immobilem usque in sempiternum et semper ad ho-
 norem Imperii nostri et Romanie, firma observabuntur ab Imperio
 nostro que ab eo promissa sunt Januensibus, que superius sunt
 significata, donec videlicet firmiter et indissolubiliter observabuntur
 que ab eis conventata sunt Imperio meo et Romanie. Presente gri-
 soboliologo Imperii mei firmiter et stabiliter perseverare debente, facto
 mense octobris presentis terciae indictionis anno [VI] M[DC]LXXVIII¹¹,
 in quo et nostrum clementissimum et a deo concessum signavit im-
 perium vel potestas. — Subscriptio proprie manus Imperatoris:
 Manuel in Christo deo fideliter Imperator Porfirogenitus et astocra-
 tor Romeon o Cominos.

¹⁰ Hic corruptelam inesse patet. ¹¹ Apud Sauli l. l. est: M.....LXXVIII. Silvestre de Sacy in Mém. de l'Institut. Cl. d'Hist. III p. 103 legisse videtur VIMDCXCVIII, eumque numerum in 6658 mutandum esse putat. Sed datum fuit hoc chrysobullum indictione III, quae quidem incidit inter a. 1155 (cf. not. 8) et legationem Grimaldi a. 1174 susceptam (cf. Sauli l. c. p. 186), ut annus a. o. c. 6678 indicari debuerit.

NOV. LXXIII.

Imp. Manuelis Comneni

ut immobilia ab imperatore donata dumtaxat ad hos, qui in dignitate constituti sunt, transmittantur¹. (A. 1155 vel 1170.)

Ἐσαύτως καὶ κατὰ τὸν φεβρουάριον μῆνα τῆς γ' Ἰνδ. νεαρὰ νομοθεσία γέγονε τοῦ αὐτοῦ βασιλέως τῆς αὐτῆς σχεδὸν περιλήψεως².

NOV. LXXIV.

Imp. Manuelis Comneni

de his, qui adversarios suos vexare machinantur eſ, quod causam ab imperatore adjudicari et decidi desiderant¹. (A. 1170.)

Ἐτέρα τοῦ αὐτοῦ λίαν ὠφέλιμος περὶ² τῶν συντρίβειν τοὺς ἐαυτῶν ἀντιδίκους μηχανωμένων, τῷ βούλεσθαι

¹ Laudat Bals. ad c. 1 syn. Primosec. ed. Rhalli II p. 653. ² Respicit Bals. ad Nov. LXIV supra.

¹ Haec Novella inter alias Manuelis Novellas habetur in Cod. Biener., Paris. 1351 et 1388, ut proinde *Ἐτέρα τοῦ αὐτοῦ*, ut est in inscriptione, Manuelem Imp. designet. Eadem est in Cod. Marc. 173 et *Ἰβήρων* 12, qui eam Manuelli Imp. expressis verbis adscribunt. Ejusdem Novellae pars dispositiva textualiter refertur in *σημειώσει* ad commentarium Balsamonis ad Nom. Phot. IX, 1 ed. Rhalli I p. 166, quasi „ἀπὸ μεταγενεστέρως προστάξεως τοῦ αὐτοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, ἀπολυθείσης κατὰ μῆνα μᾶιον Ἰνδ. γ'“: unde tanquam Alexii Novellam ediderunt Bonetid. p. 76, Leuncl. post Syn. p. 72 et in JGR. I p. 139 et II p. 184. (Hinc etiam Witte, qui in *Ἄνεκδ.* ed. Heimb. II p. 194 hanc Novellam ex Codd. Bien. et Paris. 1351 edidit, inscriptionem, quam isti praestant, nimis audacter ita interpolavit, ut *Νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ* inscriberet. Atque etiam Mortreuil III p. 161 Alexio Novellam nostram vindicat.) Verum enim vero librorum et editorum errore effectum esse videtur, ut l. l. Alexio haec Novella tribuatur. Nimirum ad commentarium, quem Balsamon ad Phot. Nomoc. confecit, passim *σημειώσεις* accedunt, sive ab ipso Balsamone sive ab alio recentiori scholiasta postea adjectae; eam autem, de qua hoc loco agitur, *σημείωσις* praecedit alia, quae in ed. Rhalli I p. 152 sq. legitur. Ibi laudatur *πρόσταξις τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ μανουὴλ τοῦ κομνηνοῦ*: proinde *πρόσταξις τοῦ αὐτοῦ βασιλέως*, quae in altera *σημειώσει* laudatur, et ipsa Manuelis, non Alexii est. Igitur eo loco, quem superius ex commentario ad Phot. Nom. laudavimus, verba illa „*κυροῦ ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ*“ expungenda aut certe in *κυροῦ μανουὴλ τοῦ κ.* mutanda sunt. Error autem ex eo manavit,

δηθεν κριθῆναι καὶ τμηθῆναι³ τὴν ὑπόθεσιν παρὰ βασιλέως⁴.

Παρὰ πολλῶν ὀκληθεῖσα ἡ βασιλεία μου ἀνέμαθεν, ὡς οἱ πλείους τῶν ἐλκόμενων εἰς δικαστήρια, συντρίβειν τοὺς ἐαυτῶν ἀντιδίκους βουλόμενοι καὶ περὶ τούτου πᾶσαν εἰσφέροντες μηχανήν, σοφιστικῶς καὶ ταύτην εὖρον τὴν μέθοδον· ἐλκόμενοι γὰρ ἐπὶ τὰ δικαστήρια, κἀκεῖθεν λιβέλλους ἐπὶ ταῖς κινουμέναις δίκαις λαμβάνοντες⁵ τὸν τῆς δίκης ὑπεκκλίνειν ἀγῶνα πειρῶνται διὰ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν μου προσενέξεως⁶, λύσεις τοῦ κράτους ἡμῶν ποριζόμενοι, ἐπιτρεπούσας τῇ ἀκολούθῳ⁷ τούτους εἰσάγειν μετὰ τῶν ἀντιδικούντων αὐτοῖς ἐπὶ τὸ βῆμα τῆς βασιλείας μου, κἀντεῦθεν εἰς ὑπερθέσεις χωροῦσι πολλὰς καὶ διακενῆς ἐπὶ χρόνον μακρὸν τοὺς κατ' αὐτῶν συνιστῶντας τὸ δικαστήριον κατατρίβουσιν.

α'. Ὅπερ ἵνα μὴ γίνηται μηδὲ διὰ πονηρᾶς μεθόδου τὸ δικαστήριον παρὰ τῶν κακοτέχνων κατασορίζεται, διορίζεται⁸ πᾶσιν ὑμῖν τοῖς τῶν δικαστηρίων προεστηκόσιν⁹ ἡ βασιλεία μου, μηκέτι τὸ ἀπὸ τοῦδε οἰαδῆτινι προσέχειν ἀντιγραφήν κωλυοσὴν τινὰ τῶν δικαστῶν τὴν ἐπ' αὐτὸν¹⁰ κατὰπεμφθεῖσαν δίκην γυμνάζειν, κἄν διὰ κινναβάρεως ὑποσεσημασμένη τυγχάνῃ κἄν τὴν κηρόβουλλον σφραγίδα ἐπιφέρηται¹¹. ἀλλὰ μετὰ τὴν τοῦ λιβέλλου δόσιν, εἰ μὲν ἐντὸς ἑῶν ἡμερῶν τῆς διασκέψεως ὁ ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἐλκόμενος λύσιν τῆς βασιλείας μου¹² πορίσεται

quod sive librarii sive editores *σημείωσιν* nostram cum textu commentarii Balsamonis, in quo Novella Alexii laudatur, cohaerere existimaverint, neque vero cum praecedente *σημειώσει* contulerint. Nec tamen silentio praeterire possum, in Cod. Marc. App. XI, 30 hanc Novellam (a verbo *Διορίζεται*, ut in *σημειώσει* illa ad Bals., incipientem Ideoque forsan ex hac desumptam) in calce aliarum Novellarum Alexii tanquam sextam ejusdem imperatoris legi: id scil. in schedis meis notatum invenio, a Wittio in Zeitschr. f. gesch. RW. VIII p. 194 neglectum. ² Haec verba inscriptionis, quae sequuntur, ὁ *πῖναξ* Codicis Paris. 1361 praestat, textus non item, nec Paris. 1368. ³ Witte *τμηθῆναι* perperam edidit. ⁴ Idem ex Bals. addit: ἀπολυθεῖσα κατὰ μῆνα μάϊον ἐπινεμήσεως γ'. Ind. III Manuele imperante in annos 1155 et 1170 incidit. Jam quum in Codd. not. 1 laudatis haec Novella fere Novellae LXVIII de anno 1166 subjecta sit, ut ea recentior esse videatur, anno 1170 illam editam esse suspicor. ⁵ Witte: „Cf. Nov. Justiniani 53 c. 3 §. 2.“ ⁶ Ita Paris. 1351. Witte in Bien. *προσελεύσεως* vel *προσκαλέσεως* legi auctor est. ⁷ Witte: „Cf. Du Fresne Glossar. h. v. p. 41.“ ⁸ Quae ahinc sequuntur, praestat *σημείωσις* illa ad Bals. not. 1 laudata, a Bonaf. et Leuncl. edita. ⁹ Leuncl. *προεστῶσιν*. ¹⁰ Id. αὐτῷ. ¹¹ Id. *φέρηται*. ¹² Id. *ἡμῶν*.

καὶ¹³ ἕτερον δικαστὴν τῷ ἐφ' ὃν πρότερον παρεπέμφθη ἡ δίκη παραξευγνύουσαν, συνιέναι τοὺς ὀρισθέντας κατὰ ταῦτον δικαστὰς καὶ τὴν τομὴν ἐπάγειν τοῖς ἀμφιβόλοις ἔννομον· εἰ δ' ὁ τῶν κ' ἡμερῶν παραδράμη χρόνος, μήτε συνδικαστὴν ἕτερον παραδέχασθαι, ὅτι καὶ τῷ νόμῳ τοῦτο δοκεῖ, μήτε μὴν προφάσει τοῦ ἐπὶ τὸ τῆς βασιλείας μου βῆμα ὀρισθῆναι ἴσως ἐούστερον τὴν δίκην¹⁴ εἰσαγωγίμον ἐμποδιζέσθαι ὅλως εἰς τὴν διάγνωσιν, ἀλλὰ τέμνειν τὴν καταπεμφθεῖσαν τούτῳ ἀμφιβολίαν κατὰ τὴν τοῦ νόμου ἀκρίβειαν, μὴ ἀποκλειομένου πάντως τῷ δικαζομένῳ¹⁵ τοῦ τῆς ἐκκλητίου δικαστηρίου, εἶγε βεβλάσθαι οἴεται. καὶ τοῦτο πάντες¹⁶ ἡμεῖς γινώσκοντες οἱ δικάζοντες σπεύδετε τὰς ἀνατεθειμένας ὑμῖν δίκας τηρεῖν, καὶ πέρας¹⁷ ταύταις ἐπάγειν ἔννομον. οὐ βούλεται γὰρ ἡ βασιλεία μου μετὰ το παραπεμφθῆναι ὅλως τινὶ τῶν δικαστῶν ὑπόθεσιν κατὰ πρόσταξιν αὐτῆς ἐξ οἰασδήτινος μεταγενεστέρως γραφῆς, ἐπιτροπούσης εἰς τὴν βασιλείαν μου εἰσαχθῆναι τὴν δίκην, τὴν διάγνωσιν ἐμποδιζέσθαι· ἀλλὰ προβαίνειν ταύτην ἕως ταύτης¹⁸ ἀνυποστόλως παρὰ τῷ αὐτῷ δικαστῇ¹⁹ ἢ τοῖς (ὡς ἀνωτέρω εἴρηται) διδομένοις²⁰ τούτῳ συνδικασταῖς, ἐντὸς δηλαδὴ τῆς τῶν κ' ἡμερῶν διασχέψεως. μετὰ δέ γε²¹ τὴν τῆς δίκης περᾶωσιν τῷ ἀδικηθῆναι ἴσως οἰομένῳ ἐπ' ἀδείας²² εἶναι, ἢ²³ ἕτερον ἐπικαλέσασθαι κατ' ἐκκλητον δικαστὴν²⁴ ἢ τὴν τοῦ κράτους ἡμῶν ζητῆσαι ἀκρόασιν.

NOV. LXXV.

Imp. Manuelis Comneni

de episcopis Constantinopoli versantibus¹. (A. 1174.)

Τὸ δὲ καθαιρεῖσθαι τοὺς ἐπέκεινα χρόνου κατὰ τὴν

¹³ Id. τὴν pro καί.¹⁴ Id. addit γενέσθαι.¹⁵ Id. τοῦ δικαζομένου.¹⁶ Paris. 1351: πάντως.¹⁷ Leuncl. τέλος.¹⁸ Id. τέλους.¹⁹ Paris 1351:

τοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ.

²⁰ Leuncl. συνδιδ.²¹ Id. γε non habet.²² Paris.

1351: ἐπαθείαν.

²³ Leuncl. καί.²⁴ Id. δικαστήριον.

¹ Hujus Novellae pars, quam infra damus, servata est in Bals. comm. ad Phot. VIII, 2 ed. Rballi I p. 153. Qui locus quum commentario ad Photii Nomocanonem sive ab ipso Balsamone sive a recentiori scholiasta post mortem Manuelis (τοῦ ἁγιοδίου βασιλέως) adjunctus sit, verisimile est, hocce πρόσταγμα imperatoris tum, quum commentarium ipsam conscriberet Balsamon, nondum promulgatum fuisse, et proinde ind. VII, qua editum esse dicitur, in finem imperii Manuelis in-

τοιαύτην ραγ' νεαρὰν², ἣ ἐπέκεινα ἑξαμήνου κατὰ τὸν
 ις' κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων συ-
 στάσης α' καὶ β' συνόδου διατρίβοντας ἐπισκόπους εἰς
 κώνσταντινούπολιν χωρὶς εὐλόγου αἰτίας, ἀνηρέθη διὰ
 πρόστάξεως τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ μανουὴλ τοῦ
 κομνηνοῦ, ἀπολυθείσης κατὰ μῆνα σεπτέμβριον ἰνδ. ζ',
 καὶ διοριζομένης ταῦτα ῥητῶς·

Ταῦτα τοίνυν ἀναλογισαμένη ἡ βασιλεία μου πρὸς τὴν
 παροῦσαν ἑλθεῖν οἰκονομίαν ἠναγκάσθη καὶ ἄκουσα, καὶ θε-
 σπίζει διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς³ προστάγματος μὴ πλεονα τοῦ
 παρά τε τῶν φιλευσεβῶν νόμων καὶ τῶν θείων κανόνων ὑφα-
 πλωθέντος καιροῦ τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσιν ἐνδιατρίβειν διχα-
 τινὸς ἀπαραιτήτου ἐμποδισμοῦ ἐν τῇ μεγαλοπόλει καὶ προφα-
 νοῦς εὐλόγου προφάσεως, ἣ μὴν καὶ ἄκοντες τῆς μεγαλοπόλεως
 ἐκβληθήσονται. ἣ⁴ μέντοιγε ἐν τῇ μεγαλοπόλει εἰσέλευσις αὐ-
 τῶν ὀφείλει γίνεσθαι κατὰ τὴν ἔκταλαι κανονικῶς καὶ νομίμως
 κρατήσασαν συνήθειαν.

NOV. LXXVI.

Imp. Manuelis Comneni

de tomo P. Sisinnii¹. (A. 1145 vel 1160 vel 1175.)

² Ἀπελύθη θέσπισμα νεαρὸν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν
 βασιλέως κατὰ μῆνα ἰούνιον ἰνδ. η', ταῦτα περὶ τὸ
 τέλος διεξιόν·

Ὡς ἂν οὖν καὶ ἀμφοτέρω καλῶς περιφυλαχθῶσι καὶ σε-
 βασθῶσιν, ἣ τε μεγαλειότης τῶν βασιλικῶν τε καὶ ἀρχιερατικῶν
 διαταγμάτων καὶ ἣ τῶν νόμων καὶ ἣ τῶν κανόνων ἀκρίβεια,
 μήτε παντελῶς δοτέον τῷ τόμῳ τούτῳ τὴν λύσιν, μήτε πάντη

cidere i. e. anno 1174 convenire videtur. ² Scil. Nov. Justiniani 123 c. 9.

³ Sic legendum pro ταύτης, quod habent editi libri. ⁴ Haec verba ἣ μέντοιγε
 κτλ. Balsamonis scholiastaeve sint, an Novellae nostrae partem faciant, dubitare est.

¹ Laudatur a Bals. ad Phot. XIII, 2 ed. Rhalli I p. 283, unde ediderunt Bonaf. p. 86 et Leuncl. JGR. I p. 167. — Tomus P. Sisinnii de impedimento matrimonii ob affinitatem sexti gradus a. 997 promulgatus, ad quem imperator respicit, editus est in Coll. can. Rhalli et Potli V p. 11.

ἐπιτρεπτόν αὐτῷ καὶ αὐθις τὸ ἐνεργόν· ἀλλὰ τὴν μέσον βα-
 διστότον (ὃ φασι) καὶ βασιλικὴν, καὶ ἄμφω συντηρητέον, τὸ τε
 περὶ τὸν τομογράφον ἐκείνον ἀρχιερέα σέβας καὶ τοὺς ἐπιμνη-
 σθέντας τοῦ τόμου αὐτοῦ βασιλεῖς, καὶ τὸ μηδένα τοῖς νόμοις
 ἀπαῖδον καὶ τοῖς κανόσι προτιρέψασθαι, ὅπερ ὁ τοιοῦτος τόμος
 εἰσήνεγκε. χρῆ γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου τόμου εἰσηνηγεμένον
 συνάλλαγμα, ἥδη μὴν συντελεσθὲν καὶ πρὸ ἐρωτήσεως, μὴ δια-
 σπᾶσθαι, ἐπιτιμίοις δὲ τοὺς οὕτως εἰς γάμον ἀρμοσθέντας
 βαρύνεσθαι, κατὰ τὴν κρίσιν καὶ δοκιμασίαν τοῦ κατὰ τόπον
 ἀρχιερέως, καὶ² συντηρεῖσθαι τοῦτοις τὸ συνομκέσιον· φθάσαν
 δὲ πεσεῖν εἰς ἐρώτησιν, μὴ ἐνδίδοσθαι χωρὶς τῶν ἀνηκόντων
 ἐπιτιμιῶν καὶ ἐντολῶν, δι' ὃ σέβας ἄνωθεν εἴρηται, μηδὲ ἀδεῶς
 καὶ ἀνυποστόλως καὶ ἀναιτίως τοῖς ἐρωτήσασιν ἐπιτρέπεσθαι,
 ἀλλὰ μετὰ ἐντολῆς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνάμνησιν τοῦ ῥηθέντος
 τόμου παρὰ τῆς ἐκκλησίας λαμβάνειν αὐτοὺς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ
 διαταττομένων. καὶ εἰ μὲν τὸ θέσπισμα τιμᾶν προαιρούμενοι
 καὶ τὰ ἐν αὐτῷ διειλημμένα φυλάττειν ἀπαρασάλευτα βούλοιντο,
 ἐπαινετέοι πάντως εἰσίν· εἰ δὲ τὸ παρ' αὐτοῦ κεκωλυμένον δια-
 πράττεσθαι προαιροῖντο, ἐκχωρηθήσονται μὲν τοῦτο ποιεῖν,
 πλὴν ὅμως τοῖς προσήκουσιν ἐπιτιμίοις καθυπαγόμενοι.

NOV. LXXVII.

Imp. Manuelis Comneni

de possessionibus monasteriorum¹. (A. 1176.)

Ἀπελύθη κατὰ τὸν ἰούνιον μῆνα τῆς θ' ἰνδ. τοῦ ,σχπδ'
 ἔτους πρόσταγμα βασιλικόν, ἀνατρέπον σχεδὸν τὸ τοιοῦ-
 τον εὐσεβέστατον καὶ εὐεργετικώτατον χρυσόβουλλον²,
 καὶ διὰ τοῦτο πάντα τὰ μοναστηριακὰ ἀκίνητα ὑπὸ τῶν
 ἀναγραφῶν ἠρπάζοντο.

¹ Al. ὡς.¹ Laudatur a Bals. ad c. 12 syn. Nic. II ed. Rhalli II p. 603.² Spectant

haec ad Nov. LIII supra.

NOV. LXXVIII.

Imp. Manuelis Comneni

de impedimento matrimonii ob affinitatem sexti gradus¹.

Ἵτι δὲ λόγος γέγονέ ποτε παρὰ τῆ βασιλικῆ βήματι περὶ τοῦ εἰ δύναται ὁ αὐτὸς καὶ εἰς δύο δευτέρας εξαδέλφας λαμβάνειν κατὰ λόγον γάμου, ὡς δῆθεν εἰς ζ' βαθμὸν ἐξ ἀγγιστείας ἀναγομένου τοῦ συναλλάγματος, ἀπελύθη πρόσταγμα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, μὴ γίνεσθαι ποτε τοῦτο διοριζόμενον, διὰ τὸ ἐνὸς βαθμοῦ λογιζέσθαι τὸν ἄνδρα μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ καταντᾶν τὸ συνάλλαγμα εἰς ἕκτον βαθμὸν ἐξ ἀγγιστείας².

NOV. LXXIX.

Imp. Manuelis Comneni

subnotatio confirmans consuetudinem, secundum quam mulier a marito in monasterium divertens post tres demum menses tondetur¹.

Νόμος ἔγγραφος οὐκ ἐστὶ διοριζόμενος τὴν θέλουσαν ἀποκαρῆναι καὶ διαζυγῆναι τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς μὴ ἀπεντεῦθεν ἀποκείρεσθαι, ἀλλ' εἰς μοναστήριον ἀπάγεσθαι καὶ διὰ τριμηναίου καιροῦ δοκιμάζεσθαι, μὴ ποτε καθ' ἄψιμαχίαν τὴν ἀπόκαρσιν ἐξητήσατο· ἀλλ' ἐξ ἀγράφου συνήθειας δοκιμασθείσης πολλάκις ἐπὶ δικαστηρίου καὶ βεβαιωθείσης νενόμισται μὴ ἄλλως τὴν ἀπόκαρσιν ἐπιτρέπεσθαι τῆς γυναικὸς, εἰ μὴ μετὰ τρίμηνον ἐρωτωμένη τῆ ἀγαθῆ τούτῳ σκοπῆ ἐμμένει. καὶ ἐγυμνάσθησαν τὰ περὶ τούτου ἐφ' ἱκανὸν ἐπὶ βασιλικῷ βήματος. πολλῶν γὰρ λεγόντων ὀφείλειν τὴν γυναῖκα τοῦ πυρὸς ὀρωγεωργίου ἐκείνου

¹ Laudatur a Bals. ad Phot. XIII, 2 ed. Rhalli I p. 264, quem locum olim edidit Bonaf. p. 88, et nos jam edimus. Caeterum eandem Novellam laudat etiam Harm. IV, 7, 17. — Cf. etiam Nov. LXIX.

² Balsamon pergit: ἐπεὶ δὲ τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα οὐκ ἔφθασε καταστρωθῆναι εἰς τὰ πρόσφορα σέκερα, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω τι γράψαι πλέον· ἡ δὲ ἐκκλησία κωλύει καὶ τὸν τοιοῦτον γάμον.

¹ Quae sequuntur, post Bonafid. p. 115 ex Bals. ad Phot. I, 3 (ed. Rhalli I p. 41) edo. — Caeterum hoc σημείωμα Novella LXVIII antiquius esse videtur, utpote quae hujusmodi consuetudinem tanquam firmam atque indubitatum ob oculos habet.

απεντεῦθεν ἀποκαρῆναι διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν φρονήματος στερεοῦ ὡς καὶ μὴ ἔτη οὖσαν, μὴ εἶναι δὲ νόμον ἔγγραφον χάριν τοῦ τριμήνου, ὃ Θεοστεφῆς, κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς τὴν μακρὰν συνήθειαν, κυρωθεῖσαν ὡς εἴρηται, ἀντὶ νόμου ἔγγραφου ἐδέξατο καὶ σημειώματι ἐπεστήριξεν.

 NOV. LXXX.

 Imp. Manuelis Comneni
 de foro Judaeorum¹.

Συνηθείας οὔσης τοῖς Ἰουδαίοις δικάζεσθαι παρὰ μόνῃ τῇ στρατηγῷ τοῦ στενοῦ, ὃ κραταῖος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς διωρίσατο παρὰ παντὸς δικαστηρίου κατὰ νόμους τούτους δικάζεσθαι.

¹ *Sequentia praestat Bals. ad Phot. I, 3 ed. Rhalli I p. 41; unde antea edidit Bonaf. p. 115. — Notare hic lubet, quae narrat Jo. Cinnamus VI, 8, quo loco de legibus Manuelis insignioribus agit: Οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἔθος τῶν ἀποπωτάτων, μικροῦ καὶ εἰς νόμον τελέσαι δεῖσαν, ἐκ μέσου τῆς ῥωμαίων ἐποιήσατο πολιτείας. ὁποῖον δὲ τοῦτο ἦν, ἤδη λέγομεν. ἡ τοῦ ζῆν ἀπαραιτήτος τοῖς ἀνθρώποις ἀνάγκη πολλά τε κατὰ τὸν βίον ἐκαινοτόμησεν ἄλλα, καὶ δὴ καὶ μισθοῦ τὴν ἐλευθερίαν ἀποδόσθαι πολλοὺς ἀναγκάζει. θητεύουσι τοίνυν τοῖς ἐν ὑπεροχαῖς τε καὶ ἀξιώμασι καὶ τῶν ἐν γεγονότων ἂν οὕτω τύχῃ, μὴ δεῖ ἀγελαῖοί τινες καὶ ὄχλιοί. ὁποῖον τοίνυν ἡ ἀνθρωπίνη κακὸν πλεονεξία; παραλαμβάνοντες τοὺς ἀθλίους οἱ τὴν σφῶν ἐωνημένοι δουλείαν, ὅσα καὶ ἀργυρωνήτοις αὐτοῖς προσεφέροντο, καὶ ἦν τὸ τριόβολον ἴσως καταβαλλόμενον μίσθωμα ἐλευθέρων ἀνθρώπων ὦν καὶ συμβόλαιον οὕτω κακοτυχές. ἀμέλει καὶ εἴ ποτε τῇ ἐκ τῆς θητείας ἀχθόμενοι ἐργασίᾳ ἀπωθεῖσθαι βουλευθεῖεν αὐτὴν, οἷδε καθάπερ δραπέτας συσχόντες αὐτοὺς καὶ δίκας ἐπετίθουν τῆς τόλμης. καὶ ἦν τότε κατὰ τὸ αἰσώπου μυθάριον, ἐν ᾧ λέων ἐπὶ τοῦ σπηλαίου νοσεῖ καὶ ζῶα παρ' αὐτὸν εἴσεισιν· ἐλευθέρων μὲν εἰσιόντων ἀνθρώπων ἴχνη καὶ μάλα πολλὰ, ἐξιόντων γε μὴν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἦκιστα οὐδενός. τὸ μὲν δὴ ἔθος οὕτω δεινὸν ἦν. βασιλεὺς δὲ πρόρρηξον ἀπὸ μέσης ἐξευπακέναι τῆς πόλεως αὐτὸ βουλευθεῖς, γράμμασι τὴν ἐλευθερίαν οἶον φύσει τὸ ἐλευθέρων ἐπεψήφιστο· ἐλευθέρων γὰρ ἄρχειν ῥωμαίων, οὐ μὲν οὖν ἀνδραπόδων αὐτὸς ἤθελεν. De interpretatione hujus loci videndus est Ducange in notis ad eum.*

NOV. LXXXI.

Imp. Alexii Comneni II
ne monasteriorum immobilia describantur¹. (A. 1181.)

Ἀπελύθη κατὰ τὸν ἰούλιον μῆνα τῆς ιδ' ² ἰνδ. τοῦ
ϛηλθ' ἔτους λύσις προσκυνητῆ τῶν Θεοστέπτων κρατί-
στων καὶ ἁγίων ἡμῶν βασιλέων ἐπὶ ὑπομνήσει τῶν
μοναστηρίων, ἐκκόπτουσα τὴν πραιτωρικὴν χρεῖαν καὶ
τὴν κατεπανικὴν, καὶ διοριζομένη ἔχειν τὸ ἐνεργὸν τὰ
προγεγονότα χρυσόβουλλα χάριν τοῦ μὴ ἀναγράφεσθαι
τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα, κατὰ ῥῆμα οὕτω
διαλαμβάνουσα·

Ἡ βασιλεία μου, τῆς ἐκ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν συνάρσειως
χρῆζουσα καὶ ἐν πᾶσι κατ' ἴχνος βαίνειν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ
λήξει βασιλέως αὐθέντου καὶ πατρὸς αὐτῆς θέλουσα, καὶ τὸ
περὶ τοὺς ἀνατεθειμένους ὑμᾶς τῷ Θεῷ εὐεργετικὸν ἐκείνου μι-
μεῖσθαι προήρηται· ταύτη τοι καὶ διὰ μιᾶς ταύτης τῆς ἐφ' ὑμῖν
ἀγαθοποιίας καὶ τῷ βασιλεύσαντι ταύτην Θεῷ χαρίζεται, καὶ
τῇ τοῦ αὐθέντου καὶ πατρὸς τῆς βασιλείας μου ἁγίᾳ ψυχῇ, καὶ
τῷ ἡμετέρῳ δὲ κράτει τῆς εἰς τὸ ἀγαθὸν προκοπῆς ὑποβάθρου
καὶ θεμέλιος τίθεται.

α'. Καὶ ἐπικλινῆς τῇ ὑμῶν γενομένη αἰτήσει, τὸ ἐνεργὸν
ἔχειν καὶ ἀπαρασάλευτον καὶ ἀμετακίνητον τοὺς ἐπ' εὐεργεσίᾳ
τῶν καθ' ὑμᾶς μονῶν ἀπολυθέντας τρεῖς χρυσοβούλλους λόγους³
παρὰ τῆς ἁγίας ἐκείνου βασιλείας διορίζεται, καὶ ἐπὶ τῆς αὐ-
τῆς ἀμετακινήτως μένειν δυνάμεως ἐφ' ἧς κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐξέτε-
θησαν· καὶ τὰ ἀκολούθως δὲ τούτοις προβάντα τῆς παραδό-
σειως πρακτικὰ τὸ ἀσφαλὲς ἐπιφέρεισθαι, κἂν μετὰ διετίαν γε-
γόνασι, κἂν ἴσως τινὰ τούτων τοῖς προσφόροις σεκρέτοις κατα-
στρωθῆναι οὐκ ἔφθασαν· τῶν εἰς ἐρμηνείαν ἢ ἀνατροπὴν τῆς
τῶν χρυσοβούλλων δυνάμεως μερικὴν ἢ καθόλου ἀπολυθέντων
παντοίων προσταγμάτων⁴, τῶν καὶ ἐν τῇ ὑπομνήσει ὑμῶν δη-
λουμένων, κἂν ὅπως ἄρα καὶ ἀπελύθησαν, τὸ ἀπρακτικὸν καὶ
ἀνίσχυρον ἀποφερομένων διὰ τῆς παρούσης λύσεως, καὶ ὥσπερ
εἰ μηδὲ ὄλως γεγόνασι λογιζομένων.

¹ Hanc Novellam servavit Bals. ad syn. sept. c. 12 (ed. Rhalli II p. 603). Inde ediderunt Bonaf. p. 116 et Leuncl. JGR. I p. 167. ² Editi libri δ', quod emendandum erat. ³ Cf. supra Nov. LIII. LXI. LXII. ⁴ E. g. cf. supra Nov. LXXVII.

β. Ἀργήσει δὲ καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν ἐπεισχωμάσασα τοῖς ὑπὸ τὰς καθ' ὑμᾶς μονὰς ἀκινήτοις, τοῖς κατὰ τὸ θέμα θρόνου καὶ μακεδονίας διαχειμένοις, ἀπαίτησις τῆς τε πρακτορικῆς καὶ κατεπανικῆς γύρας καὶ⁵ χρείας, καὶ ἰ στυπίου καὶ ἀξουγιου ἐξώνησις ἢ ἀπαίτησις, ὡς διὰ τῆς παρούσης λύσεως ἐκιοπτόμεναι καὶ ῥιζοτομούμεναι καὶ εἰς τὸ ἀνύπαρκτον καὶ ἀνονόμαστον ἀποκαθιστάμεναι τῶν πραιτόρων καὶ πρακτόρων καὶ κατεπάνων, καὶ τῶν τὴν ἐξώνησιν ἢ ἀπαίτησιν τοῦ στυπίου καὶ τοῦ ἀξουγιου κατὰ καιροὺς ποιουμένων, καὶ τῶν ἐξυπηρετούντων αὐτοῖς οὕτω παρατρέχειν τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα ὀφειλόντων, ὡς εἰ μηδὲ ὄλως ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς θέμασι ταῦτα διέκειντο⁶, ἅτε καὶ αὐτῶν ἀκαταζητήτων μελλόντων διατηρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ δημοσίου ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιουτοτρόπως ἐπιγνωσθεῖσιν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς τῆς σήμερον ἀπαιτουμένης ἐγχερονίας καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους δεχομένοις⁷ ἀναντιρρόγητως, καὶ ὡς μηδὲ ἐν δημοσιακῶς πρακτικοῖς καταγραφῆναι⁸ λογιζομένοις· κἂν μὴ κατεγράφησαν δὲ ἐν πρακτικοῖς, ἄλλως δὲ πως ἐπεγνώσθησαν, δεχομένοις καὶ οὕτω.

γ. Τοῦ κατατολήσαντος ἕτερόν τι παρὰ τὰ διωρισμένα τοῖς τοιαύτοις χρυσοβούλλοις καὶ τῇ παρουσίᾳ λύσει τῆς βασιλείας μου ἐπὶ ταῖς ὑπὸ τὰς καθ' ὑμᾶς μονὰς παντοίαις ἀκινήτοις κτήσεσι διαπράξασθαι, σὺν τῷ καὶ καθοσιώσει ὑποπίπτειν (καθὼς διὰ τῶν τοιούτων χρυσοβούλλων διωρίσθη) καὶ παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλεπιφανεστάτου μυστικοῦ καταναγκαζομένου εἰς τὸ τὴν ἐπενεχθεῖσάν τινι τῶν ὑφ' ὑμᾶς κτήσεων βλάβην ἀποθεραπεύειν αὐτῇ. μελήσει μέντοι καὶ τῷ μέρει τῶν μονῶν πασῶν, τῶν τε ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως καὶ ἐκτὸς, ὑπὸ τοὺς ἐμπεριειλημμένους μέντοι ὄρους τοῖς τοιούτοις χρυσοβούλλοις διαχειμένων, τοῦ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τοῦ ἐν βασιλεῦσιν αἰοιδίμου αὐθέντου καὶ πατρὸς τῆς βασιλείας μου ἐκτελεῖν ὅσα ἐν τῇ ὑπομνήσει ὑμῶν δεδήλωται, εἰ μὴ βούλονται τῆς τοιαύτης ἐξουσσείας διαπσεῖν ἐκ τοῦ ἅπαξ τούτων καταμελῆσαι.

⁵ Verba γύρας καὶ Bonel. et Leqnci. omittunt.

⁶ Verba τὰ τοιαῦτα —

διέκειντο in editis libris fere desunt. Supplevi ex editione Rhalli.

⁷ Bonel. et

Leuncl. δεχόμενα.

⁸ lidem καταγραφῆσαι.

NOV. LXXXII.

Imp. Alexii Comneni II
de laesae majestatis reis¹. (A. 1182.)

Σημείωμα τοῦ βασιλέως κυροῦ ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως κυροῦ μανουήλ τοῦ κομνηνοῦ κάτεστρωμένον ἐν τοῖς προσφόροις σεκρέτοις, γεγονός κατὰ μῆνα Ιούλιον τῆς κ' ἰνδ., καὶ διαλαμβάνον μὴ ὑποκεῖσθαι εἰς καθοσίωσιν τοὺς τότε συνομοσαμένους μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς ἄρχοντας, διὰ τὸ μὴ λογίζεσθαι συνωμοσίαν τὸ γεγονός, ἀλλὰ θεμιτὸν ὄρκον διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν ὄρκον γενέσθαι.

NOV. LXXXIII.

Imp. Alexii Comneni II
ut immobilia ab imperatore donata ad quemlibet possint transmitti.
(A. 1183.)

Ἄτινα¹ δὴ προστάγματα ἀνηρέθησαν διὰ μεταγενεστέρου χρυσοβούλλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ αἰοιδίμου πορφυρογεννήτου καὶ βασιλέως ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, ἀπολυθέντος κατὰ μῆνα δεκέμβριον τῆς α' ἰνδ. τοῦ
σχξά' ἔτους.

NOV. LXXXIV.

Imp. Isaacii Angeli
de nuptiis septimi gradus¹. (A. 1186.)

Κατὰ τὴν δ' ἰνδ. τοῦ σχξδ' ἔτους πρόσταξις γέγονε τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως κυροῦ Ἰσαακίου τοῦ

¹ Sequentia praestat Bals. ad syn. Trull. c. 34 ed. Rhalli II p. 383.

¹ Verba sunt Balsamonis ad syn. CP. primosec. c. 1 ed. Rhalli II p. 653. Respicit Bals. ad Nov. Manuelis LXIV et LXXIII supra indicatas.

¹ Sequentia praestat Bals. ad Phot. XIII, 2 ed. Rhalli I p. 291. Inde hausit Bonef. p. 120.

ἀγγέλου, πατριαρχεύοντος τοῦ καματηροῦ κυρίου βασιλείου, διοριζομένη μὴ προκριματίζεσθαι ἐκ τῶν ῥηθρισῶν πράξεων τὸν μετὰ τὴν ποιήσιν αὐτῶν συστάντα γάμον μέσον τῶν πανευτυχεστάτων καισάρων, ἤγουν τοῦ καντακουζηνοῦ κυρίου Ἰωάννου καὶ τῆς αὐταδέλφης τοῦ βασιλέως τῆς κυρίας εἰρήνης, καὶ εἰς ζ' βαθμὸν ἐξ αἵματος ἀναγόμενον, ἀλλ' ὅσον τὸ εἰς αὐτοὺς καὶ μόνους ἀπρακτῆσαι τὰ παρὰ τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως κυρίου μανοῦ ἡλ' διορισθέντα² χάριν τοῦ τοιούτου γάμου· καὶ ἐδέχθη παρὰ τῆς συνόδου.

NOV. LXXXV.

Imp. Isaacii Angeli
de electionibus pontificum¹. (A. 1187.)

Ἰσαακίου τοῦ ἀγγέλου².

Σημείωμα βασιλικὸν ἀκυροῦν τὰς γινομένας ψήφους ἀπουσία τινὸς τῶν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημούντων ἀρχιερέων, διοριζόμενον δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὴ ἄλλως γίνεσθαι ψῆφον, εἰ μὴ πάντες οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς μετακληθῶσι, καὶ ἡ παρουσιάσουσιν ἢ δώσουσι γνώμας. μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰ' ἡμέρᾳ δ' ἐπινεμήσεως ε'.

Ὅ μὴ ἐλέγχων, φησὶν ἡ γραφή, τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὡς ὁ τὸν ἰὸν ἀφείδ τῷ δηχθέντι ὑπὸ ἰοβόλου. πρὸς τί δὲ ταῦτα παρὰ τῆς βασιλείας μου τῷ τοῦ λόγου προθύρῳ προβέβληται, προῖων ὁ λόγος δηλώσει σαφέστατα. καὶ γὰρ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου κυζίκου ὑπομνήσαντος πρότρυτα τὸ κράτος ἡμῶν, ὡς ἐστὶν οὗ τινὰ παρὰ τοὺς ἱερούς καὶ θείους κανόνας καὶ τοὺς φιλεσεβεῖς νόμους προβαλόνουσιν ἐν ταῖς συνδικαῖς τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ συνελεύεσει, καὶ παρακληθέντος τηρηθῆναι ταῦτα παρὰ τῷ τῆς βασιλείας μου βήματι συνάμα τῷ ἁγιωτάτῳ μου δεσπότη καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὡς καὶ

² Supra Nov. LXIX.

¹ Edita est a Leuncl. JGR. I p. 169, et ex eo repetita in Coll. can. ed. Rhaeti et Potli V p. 314. Extare eam in Cod. Scorialensi II, X, 14 (olim A. Augustini 182) auctor est Mortreuil III p. 186. ² Haec inscriptio Leunclavio deberi videtur.

τὴν τοῦ ἐπιστημονάρχου τῆς ἐκκλησίας τάξιν λαχούσης τῆς βασιλείας μου παρὰ τοῦ ταύτην χρισαντός τε καὶ βασιλεύσαντος, καὶ ἐφειμένον ἔχούσης διορθοῦσθαι τὰ παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας ἴσως γινόμενα· οὐ μὲν οὖν καὶ ἀπεώσατο καὶ ἡ βασιλεία μου τὴν τοῦ μητροπολίτου ἰκέσιον δέησιν καὶ εἶασεν ἀδιαίτητον. διὸ καὶ μετακαλεσαμένη τὴν σήμερον τὸν ἀγιώτατόν μου δεσπότην καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑτέρους ἀγιωτάτους πατριάρχας, τὸν τε τῆς Θεουπόλεως ἀντιοχείας, καὶ τὸν ἱεροσολύμων, καὶ μὴν καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας τῇ μεγάλῃ πόλει ἀρχιερεῖς, ἀπήτησε τὸν διαληφθέντα μητροπολίτην κυζίκου παρόντα καὶ αὐτὸν ἐν ἐπηκόῳ τοῦ φιλοθέου τούτου χοροστασίῳ εἰπεῖν καὶ προθέσθαι ὃ βούλεται· ὁ δὲ καὶ πάλιν μηδὲν ὑποστειλάμενος ἐκεῖνα ταῦτα προέθετο, ἅπερ καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν μου πρότεριτα ἀνήνεγκε, τὸ τοὺς ἱερούς καὶ θείους δηλαδὴ κανόνας καὶ νόμους ἐν τισι παραφωρεῖσθαι καὶ παραβαίνεσθαι. καὶ εὐθύς πρὸ τῶν ἄλλων προέθετο, ὅτι ἐκκλησιῶν χηρεουσῶν καὶ ψήφων-γινομένων αὐτῶν οὐ συγκαλοῦνται ἐπὶ ταῖς γενησομέναις ψήφοις ἅπαντες οἱ ἐνδημοῦντες τῇ μεγάλῃ πόλει ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄτερ τῆς τινων συλλειτουργῶν καὶ συναδελφῶν μετακλήσεως τὰ τῆς ψήφου παρὰ κανόνας προβαίνει· ὁποῖον δὴ τι γέγονε καὶ ἐπὶ ταῖς ψήφοις τῶν ῥηθησομένων ἐκκλησιῶν. καὶ προῖσχετο, ὡς ἐπὶ τῇ ψήφῳ μὲν τῆς τε κλαυδίουπόλεως καὶ τῆς μαρωνείας αὐδόλως ἤξιλται λόγου παρὰ τῶν ψηφισαμένων ταύτας συναδελφῶν τούτου καὶ συλλειτουργῶν, οὐδὲ μετεκλήθη πρὸς τὴν ψήφον παρὰ τινος, καὶ ταῦτα τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημῶν καὶ τῶν συνοδικῶν δικαστηρίων μὴ ἀπολιμπανόμενος καὶ τῶν λοιπῶν συνελείσεων· ἐπὶ δὲ ταῖς ψήφοις τῶν ἑτέρων τριῶν ἐκκλησιῶν, δυρῆαχίου, μιλήτου καὶ χριστιανουπόλεως, θαθείσης τούτῳ εἰδήσεως, καὶ αὐτοῦ ποιησαμένου ἀπόλογον, καὶ ἐνδειξαμένου φανερώς ἀποπεφασμένον τὸ τούτῳ δυσαρεστούμενον καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀδελφότητος διὰ τὴν περιφρόνησιν σκάνδαλον, καὶ οἷον ἀπαιτοῦντος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν, οἱ τούτου συναδελφοὶ παρὰ φαῦλον ἔθεντο καὶ ἀπερῆραπισαν τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἀπουχοινίσαντες ἑαυτοὺς, χωρὶς τῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ ἑτέρας τινὸς ὑπομνήσεως, κἀπὶ ταύταις ταῖς ἐκκλησίαις τοὺς δοκοῦντας αὐτοῖς ἐψηφίσαντο. ὅτι γοῦν οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ κανόνες τὰς τοιαύτας ψήφους ἀποδοκιμάζοντες μεμισήκασι, προτίθῃσι τέως τὰ περὶ τούτου, καὶ τοὺς κανόνας παρακλητεῖε ἀναγινώσκεσθαι, οἳ τινες καὶ παρ' αὐτοῦ

ἐκδοθέντες ἐπὶ τοῦ μέσου κατὰ ῥῆμα ὑπαγεγνώσθησαν. ὣν δὲ
 μὲν εἰς δ' ἦν κανὼν τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἀ' συνόδου,
 οὕτω διεξιῶν· „ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων
 „τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοι-
 „ούτον, ἢ διὰ κατεπέλγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ
 „ἄπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένους, συμψήφων γινομένων
 „καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν
 „χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι
 „καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ“. ὁ δὲ ἕτερος κανὼν
 ἦν καὶ αὐτὸς εἰς τῆς ἐν ἀντιοχείᾳ συνόδου, διαλαμβάνων οὕ-
 τως αὐτολεξεί· „ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα συνόδου καὶ
 „παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας. τούτου δὲ
 „παρόντος ἐξ ἄπαντος, βέλτιον μὲν συνεῖναι αὐτῇ πάντας ἐν
 „τῇ ἐπαρχίᾳ συλλειτουργοὺς, καὶ προσήκει δι' ἐπιστολῶν
 „τούς ἐν τῇ μητροπόλει συγκαλεῖν. καὶ εἰ μὲν ἀπαντῶν
 „πάντες, βέλτιον· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοῦτο, τοὺς τε πλει-
 „ους ἐξ ἄπαντος παρῆναι δεῖ ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους
 „γενέσθαι. καὶ οὕτω μετὰ τῆς τῶν πλειόνων ἤτοι παρουσίας
 „ἢ ψήφου γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ
 „ῥωρισμένα γίνοιτο, μηδὲν ἰσχύειν τὴν χειροτονίαν. εἰ δὲ κατὰ
 „τὸν ῥωρισμένον κανόνα γίνοιτο ἢ κατάστασις, ἀντιλέγοιεν δὲ
 „τινες δι' οἰκείαν φιλονεικίαν, κρατεῖν τὴν τῶν πλειόνων ψῆ-
 „φον“. ταῦτα τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου κυζίκου προβαλ-
 λομένου, οἱ ἀντικαθιστάμενοι τούτῳ ἀρχιερεῖς, καὶ πρὸ τῶν
 ἄλλων ὁ ἐφέσου, ὁ ἰκονίου καὶ ὁ ἀβύδου, μὴ ἀληθεύειν
 τὸν κυζίκου προὔχοντο ἐφ' οἷς καὶ προέθετο, τὸ μὴ μετακλη-
 θῆναι δηλονότι καὶ αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ψήφοις τῶν ῥηθαισῶν ἐκ-
 κλησιῶν. αὐτὸς γάρ, φησιν ὁ ἰκονίου, γάμου γεγονότος ἐπὶ
 ἑξαδέλφῃ τοῦ ῥαιφερενδαρίου εὐρῶν ἐκεῖσε μετακληθέντα καὶ
 τὸν κυζίκου, δέδωκε τούτῳ εἶδησιν τῆς γενησομένης ψήφου
 τῇ ἐπιούσῃ ἐπὶ τε τῇ κλαυδίουπόλει καὶ τῇ μαρωνείᾳ·
 ἐπὶ δὲ ταῖς λοιπαῖς ψήφοις τῶν ἐτέρων ἐκκλησιῶν καὶ ἐγγρά-
 φως γενέσθαι διετείνοντο τὴν τούτου μετάκλησιν. καὶ εἰς πα-
 ράστασιν τῆς βεβαιολογίας αὐτῶν καὶ σημείωμα ἐνεφάνιζον τοῦ
 πατριαρχικοῦ νοταρίου, στεφάνου τοῦ ναρσίτου, γεγονὸς
 κατὰ τὴν κγ' τοῦ αὐγούστου τῆς πρὸ μικροῦ διεληθούσης δ'
 ἐπινεμήσεως, ὃ καὶ ἀναγνωσθὲν ἐπὶ λέξεων εἶχεν οὕτως· „μηγὶ
 „αὐγούστῳ κγ' ἡμέρᾳ ζ' ἐπινεμήσεως δ', ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ
 „εὐλαβοῦς ἐπισκοπειανοῦ κυροῦ κωνσταντίνου τοῦ χειρο-
 „μάχου, θεοδώρου τοῦ φιαλίτου καὶ μιχαὴλ τοῦ χα-

„μούλη, ορισθέντες παρὰ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότηου
 „καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰδήσει καὶ τοῦ τιμιωτάτου χαρ-
 „τοφύλακος τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κυροῦ
 „εὐσταθίου τοῦ χανδρηνοῦ, μετακαλέσασθαι τὸν πανιερω-
 „τατον μητροπολίτην κυζίκου κῦρον ἰωάννην ἀνελθεῖν κατὰ
 „τὴν αὐριον εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον, καὶ παρουσιάσαι
 „ἐπὶ ταῖς μελλούσαις γενέσθαι ψήφοις τῶν χηρενουσῶν ἀγιω-
 „τάτων ἐκκλησιῶν ἢ γνώμην ἐκθέσθαι, καὶ ἀναδιδάξαι τοῦτον,
 „ὡς εἰ μὴ οὕτω ποιήσει, μέλλουσιν αἱ τοιαῦται ψήφοι προβῆ-
 „ναι καὶ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, διὰ τὸ περὶ τούτων μηνυθῆναι αὐτὸν
 „διαφόρως καὶ παρὰ τοῦ εὐλαβοῦς ἐπισκοπειανοῦ, κυροῦ κων-
 „σταντίνου τοῦ χειρομάχου, καὶ μὴ θελῆσαι τὰ τούτου
 „μηνύματα ἐκπληρῶσαι· ἀφικόμεθα τὴν σήμερον ἐν τοῖς κελ-
 „λίοις τοῦ ῥηθέντος πανιερωτάτου μητροπολίτου, τοῖς διακει-
 „μένοις πλησίον καὶ σύνεγγυς τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν στου-
 „δίου, καὶ ἐντυχόντες τούτῳ ἐκεῖσε ἐπὶ κλίνης κειμένῳ ὡς ἀφ-
 „ρώστως ἔχοντι, εἶπομεν πρὸς αὐτὸν καθὼς παρὰ τῆς πατριαρ-
 „χικῆς καὶ θείας μεγαλειότητος ὠρίσθημεν, ὅσα ὁ λόγος ἀνω-
 „τέρῳ ἐδήλωσε, παρεγγυησάμενοι τούτῳ, ὡς εἶπερ ἴσως οὐ
 „θελήσει οὗτος ἢ παρουσιάσαι κατὰ τὴν αὐριον εἰς τὰς γενη-
 „σομένας (ὡς εἴρηται) ψήφους τῶν χηρενουσῶν ἀγιωτάτων ἐκ-
 „κλησιῶν ἢ γνώμην ἐπὶ ταύταις ἐκθεῖναι, προβῆσονται αὐταὶ
 „καὶ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ. ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἀπεκρίθη ταῦτα· ὡς καὶ
 „ἄλλοτε προέβησαν ψήφοι ἐκκλησιῶν παρὰ τῶν τούτου συναδελ-
 „φῶν ἄνευ παρουσίας αὐτοῦ καὶ γνώμης, τοῦτο γοῦν γενέσθω
 „παρ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ ταῖς νῦν χηρενοῦσαις ἐκκλησίαις· οὐ γὰρ
 „δύναται ἀνελθεῖν εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον καὶ παρου-
 „σιάσαι ἐπὶ ταῖς ψήφοις διὰ τὸ δεινῶς νοσηλεύεσθαι. πολλὰ
 „γοῦν παρακληθεῖς παρ' ἡμῶν κἂν γνώμην ἐκθέσθαι, οὐδὲ τοῦτο
 „ποιῆσαι ἠθέλησεν. εἰς δήλωσιν οὖν τούτων τὴν παροῦσαν
 „σημείωσιν ἐξεθέμεθα, ἣν παρεκβαλόντες καὶ συνήθως πιστω-
 „σάμενοι ἐπιδεδώκαμεν μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμέ-
 „νοις. ὁ εὐτελής διάκονος τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης
 „ἐκκλησίας καὶ πατριαρχικὸς νοτάριος στέφανος ὁ ναρσίτης“·
 τοῖς οὖν ῥήμασι τοῦ τοιοῦτου σημειώματος ἀποχρώμενοι οἱ τοῦ
 κυζίκου ἀντίθετοι, ἔλεγον ἐν πάσαις ταῖς ψήφοις μετάκλητον
 γενέσθαι καὶ τὸν κυζίκου, καὶ αὐτοὶ μὲν τὸ οἰκεῖον ποιήσα-
 σθαι, τοῦτον δὲ μὴ θελῆσαι παρουσιάσαι· προστιθέμενοι, ὅτι
 καὶ ἐπισκοπειανοὶ κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Θεοφιλεστάτου χαρτοφύ-
 λακος κατὰ τὸ ἔθος ἀπεστάλησαν εἰς τὰ ἐν οἷς καταμένει κελ-

λια ὁ κυζίκου, ἔνθα καὶ ὁ πατριαρχικὸς νοτάριος ἐπὶ τῇ
 δευτέρᾳ ψήφῳ ἐπιδεδήμηκεν ὡς διείληπται, καὶ μετεκαλέσαντο
 τοῦτον κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὰς προβησομένας παρ' αὐτῶν ψή-
 φους· οἱ τινες ἐλθόντες πρῶτον μὲν εἰς τὸν ἀγιωτάτον μου
 δεσπότην καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, εἶθ' οὕτω καὶ πρὸς
 αὐτοὺς, εἶπον μὴ ἐφευρεῖν τοῦτον ἐν τοῖς αὐτοῦ κελλίοις, μα-
 θεῖν δὲ, ὅτι ἐν τινι τῆς πόλεως πρόσσειψ' διαίγει. ἀλλὰ καὶ
 πρὸς ταῦτα ὁ κυζίκου γενναιότερον ἀντικατέστη τοῖς τοιούτοις
 συλλειτουργοῖς, πρὸς μὲν τὸν τοῦ Ἰκονίου λόγον προσθήμενος,
 ὡς οὐδέποτε τοιαύτη πρόσκλησις ἐκ τοῦ παρήκοντος περὶ ψήφου
 πρὸς μητροπολίτην γέγονε παρὰ συναδελφοῦ αὐτοῦ, εἶγε καὶ
 δοιή τις τοῦτο γενέσθαι· ἀλλὰ παρὰ τῶν συνήθως στελλομένων
 εἰς τὴν τῆς ψήφου μετάκλησιν, κυρίας τυπουμένης τῆς ἐπὶ τῇ
 ψήφῳ ἡμέρας, καὶ παρὰ τοῦ χαρτοφύλακος στελλομένων τῶν
 μηνυτῶν, καὶ οὕτω τῶν μηνυθέντων ἢ αὐτοπροσώπως παρου-
 σιαζόντων ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφων γινομένων ἢ καὶ ἀντι-
 γνωμονούτων, δῆλης πάντως γινομένης τῷ ψηφηφορικῷ τῆς
 ἔγγραφου γνώμης αὐτῶν καὶ διὰ τῶν γραμμάτων παρεῖναι δο-
 κούντων καὶ τῶν ἀπόντων. ἐπεὶ οὖν φησι πρὸ μιᾶς τῆς ἐπὶ
 τῇ ψήφῳ κυρίας κατὰ τὸν τοῦ Ἰκονίου λόγον τῇ μεγάλῃ πόλει
 παρῆν, καὶ ἐξῆς ταῖς μετὰ τὴν ψήφον ἡμέραις, πῶς ποτε ἄρα
 καὶ πιστευτέοι οἱ λέγοντες, μὴ παρεῖναι τοῦτον τῇ μεγάλῃ πόλει
 κατὰ τὸν τῆς ψήφου καιρὸν; καὶ ἐξίτηι προκομισθῆναι καὶ τὸν
 ψηφηφορικὸν, καὶ ἀναθεωρηθῆναι τοῦτο, εἰ ἄρα εὔρηται ἐγγε-
 γραμμένα τὰ παρὰ τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ προτεινόμενα. καὶ
 μὲν οὖν αὐτὸς φησι καὶ μόνος τῶν ψήφων ἀπελιμπάνετο, ἴσως
 ἂν εἶχε λόγον τὰ προβαλλόμενα· ἐπεὶ δὲ καὶ ἕτεροι σὺν αὐτῷ
 μητροπολίται ἀπελείφθησαν τῆς ψήφου τῶν ψηφισθειῶν ἐκ-
 κλησιῶν, καὶ οὐδὲ αὐτοὶ μετεκλήθησαν, φαίνονται προφανῶς
 ταῖς ἀληθείαις ἐναντιούμενοι οἱ ἀντίθετοι. πρὸς μέντοι τὰ
 τοῦ σημειώματος ῥήματα αὐτὰ καὶ πάλιν τὰ ἀνωτέρω διαλη-
 φθέντα προσέθετο, ὅτιπερ αὐτὸς μὴ θέλων τὸ ὑποκνίζον τὴν
 τούτου ψυχὴν σκάνδαλον ἀνημέρωτον ἐπικρύπτειν καὶ ἐν τῷ
 μετακλητικῷ σημειώματι τὴν αἰτίαν ἐξέφηγε, ζητῶν τὴν διώρ-
 θωσιν ἐφ' οἷς ἀγανακτικώτερος γέγονεν, οἱ δὲ ψηφισάμενοι
 παραγκωνισάμενοι τὸν τούτου ἀπόλογον τὴν ψήφον κατὰ τὸ
 δόξαν αὐτοῖς αὐτόνομον πεποιήκασιν. ἐπὶ τούτοις παρῶν καὶ
 ὁ πρωτόθρονος καισαρεῖας ἀνέκραξε καὶ αὐτὸς λέγων, ὡς οὐδὲ
 οὗτος ἀφ' οὗ καιροῦ χειροτόνηται ἀρχιερεὺς εἰς ψήφον ἀνελ-

θεῖν μετεκλήθη, καὶ ταῦτα τριῶν ἐκκλησιῶν ψηφισθεισῶν, θυρ-
 ραχίου, μιλήτου καὶ χριστιανουπόλεως· ἀλλ' οὐδὲ τὴν
 σήμερον ἐδόθη τούτῃ παρὰ τινος εἰδησις τῆς πρὸς τὴν βασιλείαν
 μου τῶν μητροπολιτῶν συνελεύσεως, αὐτὸς δὲ οἴκοθεν κινήθεις
 συνεσιῆθη τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσιν εἰς τὸ βῆμα τῆς βασιλείας
 μου. καὶ ὁ λευκάδος δὲ συμφθὰ τῇ καισαρείας ἐφθέγγετο,
 καρδιαλῶν ἐφ' οἷς οὐκ ἤξιωτο λόγου ἐπὶ ταῖς ψήφοις τῶν
 ῥηθειςῶν τριῶν ἐκκλησιῶν, οὗ χάριν ὡς μὴ ἀνελθῶν οὐδὲ ὁμό-
 ψηφος γέγονε τοῖς ψηφισαμένοις αὐτάς. ἀλλὰ καὶ ὁ καρίας
 εἰσελθὼν εἶπεν, ὡς συνελθόντων αὐτῶν ἐπὶ τῇ ποιήσασθαι
 ψήφους τῶν χηρεουσῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν, ἐπεὶ τινὰς τῶν
 ἐνδημούντων ἀρχιερέων τῇ βασιλευούσῃ οὐκ εἶδε παρουσιάζον-
 τας, ἤρετο εἰ γινῶμαι τούτων εἰσὶν, ἤκουσε δὲ, ὡς ὁ κυζίκου
 παρὰ τοῦ ναρσίτου διαμνηθεις παρουσιάσαι ἐπὶ ταῖς μελ-
 λούσαις προβῆναι ψήφοις ἔφησε, καὶ ἄλλοτε τῇ αὐτοῦ ἀπου-
 σία τοιαύτας ψήφους γενέσθαι, οὐ καινὸν δὲ καὶ αὐθις τοῦτο
 πραχθῆναι· οὐκ ἀγαθὴν οὖν ἔμφασιν αὐτὸς κατανοῶν ἔχειν
 ταῦτα τὰ ῥήματα, τῶν ἀδυνάτων εἶπεν εἶναι προβῆναι ψήφους
 τὴν σήμερον, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ἕτεροι τῶν ἀδελφῶν ἀποδη-
 μοῦσιν, ἤγουν ὁ τε πρωτόθρονος, ὁ χαλκηδόνος, καὶ ὁ
 λευκάδος. ἠκολούθουν δὲ αὐτῷ καὶ τινες τῶν μητροπολι-
 τῶν, ὁ τε μηθύμνης, ὁ ναζιανζοῦ, ὁ παροναξίας, καὶ
 ἕτεροι· ἀλλ' ὑπερῖσχυσάν, φησιν, οἱ ἄλλως λέγοντες καὶ τὰ
 τῶν ψήφων προέβαινον. οὓς λόγους τοῦ καρίας ὑψειοῦντο
 εἰς ἀληθεῖς παρόντες ὁ μηθύμνης, ὁ ναζιανζοῦ καὶ ὁ πα-
 ροναξίας. ἦσαν οὖν τὰ μέρη ἐν τούτοις ἀντιπαλαμιώμενά τε
 ἀλλήλοις καὶ ἐναντιούμενα.

α'. Ἡ γοῦν βασιλεία μου ἐπιστατικώτερον προσχοῦσα
 τοῖς παρὰ τῶν μερῶν προτεθεῖσι, καὶ μὴ θέλουσα παρα-
 θραύεσθαι καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς καὶ τὰς ἀπο-
 στολικὰς καὶ συνοδικὰς παραδόσεις καὶ τοὺς ἱεροὺς κανό-
 νας αὐτῶν, καὶ καταλαβοῦσα μηδὲν τι ἐνδύναμον δικαιολογή-
 σασθαι τοῖς ἀντιδίκους τῇ κυζίκου συναδελφοὺς τούτου καὶ
 συλλειτουργοὺς, ἀλλὰ παρὰ τὰ διωρισμένα τοῖς διαληφθεῖσιν
 ἱεροῖς κανόσι καὶ τῇ ἀρχαιοπαραδότῃ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας
 ἔθει ἐπὶ ταῖς ψήφοις προβῆναι τὰς ψήφους τῶν ῥηθειςῶν ἐκ-
 κλησιῶν, τῆς κλαυδιουπόλεως, τῆς μαρωνείας, τοῦ θυρ-
 ραχίου, τῆς μιλήτου καὶ τῆς χριστιανουπόλεως, ἀκολού-
 θως τούτοις διέγνω καὶ ἀπεφάνετο, συνδιαγνωμονησάντων τῇ
 βασιλείᾳ μου καὶ τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, μηδὲν ἰσχύειν

τὴν χειροτονίαν καὶ τὰς ψήφους τῶν οὕτω ψηφισθέντων, ὡς εἴρηται, ἀλλ' ὡς³ μηδὲ γεγονυίας λογισθῆναι, καὶ τὴν γεγονυίαν χειροτονίαν τοῦ χειροτονηθέντος μαρωνείας⁴, καθὼς ὁ ἄνωθεν καταστρωθεὶς ἰθ' τῆς ἐν ἀντιοχείᾳ συνόδου διαλαμβάνει κανῶν, λέγων ῥητῶς οὕτως· „εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ διωρισμένα „γίνοιτο, μηδὲν ἰσχύειν τὴν χειροτονίαν“, ἀλλ' ἑτέρους ψήφους γενέσθαι ἐπὶ ταῖς ῥηθείσαις ἐκκλησίαις, ἐφ' αἷς αἱ ψῆφοι καὶ αἱ χειροτονίαι παρὰ κανόνας προέβησαν, ὡς διειληπται. καὶ γοῦν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θεσπίζει τὸ κράτος ἡμῶν, ἐκ τοῦ ἀπαραιτήτου πάντας τοὺς ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἀρχιερεῖς συγκαλεῖσθαι, καὶ ἢ παρεῖναι τοὺς πάντας ἐπὶ ταύταις, εἰ δυνατόν, ἢ καὶ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους γίνεσθαι, καὶ μὴ παίζειν ἐν οὐ παικτοῖς· ἀλλ' ἐκείνους προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων πάθους ἑκτός, οὓς μετὰ τοῦ λόγου καὶ βίος κοσμεῖ ἀνεπιληπτος, ἢ τοῦ λόγου σκάζοντος ἴσως, οἷς ὁ μακρὸς χρόνος καὶ τὸ περὶ τὴν ἐκκλησίαν πολύπονον τὸ ἐνδεόν ἀποχαρίζεται. οὕτω γὰρ ἂν αἱ ψῆφοι θεαρέστως γίνοιτο, καὶ οὐκ ἐπὶ κρίματι καὶ κινδύνῳ τῆς τῶν ψηφιζομένων καὶ ψηφοφορούντων ψυχῆς.

Οἱ μέντοι παρουσιάσαντες μητροπολίται ἦσαν οὗτοι· ὁ καισαρείας, ὁ ἐφέσου, ὁ κυζίκου, ὁ σίδης, ὁ ἀμασειας, ὁ νεοκαισαρείας, ὁ καρίας, ὁ λαοδικείας, ὁ ἰκονίου, ὁ συλαίου, ὁ ἰεραπόλεως, ὁ εὐχαΐτων, ὁ κερασσοῦντος, ὁ ἀβύδου, ὁ λαρίσσης, ὁ κορίνθου, ὁ μηθύμνης, ὁ παροναξίας, ὁ προικοννήσου, ὁ ἠρακλέος, ὁ λευκάδος, ὁ γαρέλλης⁵, ὁ ναζιανζοῦ.

NOV. LXXXVI.

Imp. Isaacii Angeli

ut tondeantur electorum pontificum uxores¹. (A. 1187.)

Τὸ γεγονός σημεῖωμα παρὰ τοῦ ἀουδίου βασιλέως κυρίου Ἰσαακίου τοῦ ἀγγέλου περὶ τοῦ ἀποκείρεσθαι

³ Apud Leuncl. additur δέ. Forte δή. ⁴ Deesse aliquid videtur. ⁵ Leuncl. γαρέλλου.

¹ Extat in Cod. Laur. V, 2 et V, 40. Primus edidit Bonaf. p. 121, deinde Leuncl. JGR. I p. 175, nuper Rhallis et Potlis V p. 321. Laudatur a Bals. ad syn. Trull. c. 48 (ed. Rhalli II p. 421) et a Blastare Γ, 17 (ed. Bevereg. II p. 81).

τὰς των ὑποψηφίων ἀρχιερέων γυναῖκας, ἀπολυθὲν κατὰ τὴν 2' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἡμέρᾳ τετάρτῃ ἐπινεμῆσεως πέμπτης².

Ἡ ἔννομος τοῦ βασιλέως ἀπόφασις οὐκ ἀκίνδυνος τοῖς παρανομοῦσι φανήσεται· ὡς γὰρ ὄμφακες ὁδοῦσι καὶ καπνὸς ὄμμασι βλαβερόν, οὕτω καὶ παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτῇ. πρὸς τί δέ μοι καὶ ἀφορᾷ τὸ τοῦ λόγου προαύλιον; ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης κυζίκου καὶ τὴν σήμερον εὐρίσκων τὴν βασιλείαν μου θεμιστεύουσαν, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ τε ἀγιωτάτου μου δεσπότη καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τῶν ἐτέρων ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ θεουπόλεως ἀντιοχείας καὶ τοῦ ἱεροσολύμων, μηδὲ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημούντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων ἀπολιμπανομένων, ὧν τὸ πρὸς ὄνομα διαληφθήσεται κάτωθεν, προέθετο· ὅτι τινὲς τῶν εἰς μητροπόλεις ἢ ἀρχιεπισκοπὰς ψηφισθέντων καὶ χειροτονουμένων πρὸ τῆς χειροτονίας ἔχοντες γαμετὰς, αὐτοὶ μὲν τὸ καταξιωθῆναι τοῦ χρίσματος τῆς ἀρχιερωσύνης οὐκ ἀπηνήγαντο· αἱ δὲ σύνοικοι τούτων τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν κοσμικώτερον σχηματισμὸν ἀμφιέννυνται, ἀνυποστόλως ταῖς οἰκίαις ἐνδιατρίβουσαι ἐν αἷς κατ' ἴκον τὸ πρότερον, καὶ οὔτε γυναικεῖοις μοναστηρίοις εἰσῆχθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ θεῷ ἑαυτὰς ἀφιέρωσαν καὶ τὸν μονήρη βίον ἡσπάσαντο· καὶ ταῦτα τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων ῥητῶς ἐγκελενομένων, τοὺς χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς ἐκ παντὸς τρόπου τῶν πρὸ τῆς χειροτονίας συζευχθειῶν αὐτοῖς ἀπέχεσθαι νομίμων γαμετῶν, ὅτι μὴ ἐξ ἐπιτάγματος, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ἕκαστον τῶν τοιούτων προσώπων εἰς ἐκκλησίαν ψηφισθὲν ἢ τὴν ἀποχὴν καὶ τὸ ἀγάμετον οἰκείωσαι' ἂν διὰ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ἢ τὴν ἀμίαντον συνάφειαν διὰ τὸ τοῦ γάμου προέλοιτο τίμιον. καὶ ταῦτα λέγων καὶ κανόνων διαφόρων ἐμέμνητο, ὧν καὶ εἷς ὁ μὴ ἦν τῆς 5' συνόδου τανεὶ κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνων· „ἢ τοῦ πρὸς ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένον γυνή, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς προδιὰζευχθεῖσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῇ τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν ἐν μοναστηρίῳ εἰσὶτω, πόρρω τῆς τοῦ ἐπισκοπέου καταγωγῆς ἠχοδομημένῳ, καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προνοίας ἀπολανέτω. „εἰ δὲ καὶ ἀξία φανείη, πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀναβιβαζέσθω

² Inscriptionem sequor, quam Bonafid. habet: nonnulla sive emendavi sive supplavi ex Leunclavio.

„ἀξίωμα“. ἀναγνωσθέντος οὖν τοῦ τοιούτου κανόνος ἡ βασιλεία μου μέγιστα τὰ ἐν τοῖς ἀνθρώποις δῶρα Θεοῦ παρὰ τῆς ἄνωθεν φιλανθρωπίας γινώσκουσα καὶ τὸ τῆς βασιλείας καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης Θεόδοτον χρίσμα καὶ ἀξίωμα ἐκ μιᾶς τῆς αὐτῆς ἀεινάου πηγῆς ἐκάτερα προϊόντα καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον κατακοσμοῦντά τε καὶ πιαίνοντα, καὶ μηδὲν οὕτω περισπούδαστον ἔχουσα ὡς τῆν τῶν ἱερέων σεμνότητα, οἱ τινες χεῖρας³ ἐγκαταστάντες τῇ βασιλείῃ καὶ θείᾳ περιωπῇ ὑπὲρ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου πληρώματος τὸν Θεὸν ἱκετεύουσι καὶ ὡς ἱεραὶ τινες ἄγκυραι τὸ τῆς βασιλικῆς ἐπικρατείας ἐρείδουσιν, ἐπὶ καὶ μάθοι τοὺς κανόνας παραθεωρεῖσθαι καὶ παραθραύεσθαι ἐπὶ τῆς εὐνομίας καὶ ταῦτα τοῦ κράτους ἡμῶν, ὡς καὶ ἔτι μὴ διαζευχθέντων τῶν χειροτονηθέντων ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ συνοικεῖν ἀνεχομένων ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, οὐ μικρῶς ἐπάθε τὴν ψυχὴν.

α'. Ταῦτά⁴ τοι καὶ στυγνόν τι καὶ ἄχαρι τῷ Θεοφιλεστάτῃ χαρτοφύλακι προσβλεψαμένη ἡ βασιλεία μου παρ' αὐτὰ διωρίσατο, προτρεψαμένων τοῦτο καὶ τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, ἐν γυναικείοις μοναστηρίοις ἀνυπερθέτως εἰσαγαγεῖν τὰς πρὸ τῆς χειροτονίας συναφθείσας γαμετὰς τοῖς χειροτονηθεῖσιν ἀρχιερεῦσι, πόρρω τῆς τῶν ἀρχιερέων ὑποδομημένοις καταμονῆς, καὶ ἀποκειρεσθαι ταύτας, καὶ κανονικῶς κατὰ μοναχὰς διάγειν ἐκάστην αὐτῶν ἐν ἡ' μονῇ καὶ τὴν τρίχα ἀπέθετο· ἢ μὴ βουλομένων τῶν γυναικῶν ἔκουσίως τὴν ἀπόκαρσιν δέξασθαι, τοὺς πρὸ τῆς χειροτονίας συναφθέντας αὐταῖς ἀπογεγυμνωμένους εἶναι τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ ἀξιώματος, καὶ ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν ἐπὶ ταῖς λαχούσαις αὐτοὺς ψηφίζεσθαι· καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε μὴ ἄλλως χειροτονεῖσθαι τὸν πρὸ τῆς χειροτονίας νόμιμον ἔχοντα γαμετὴν, εἰ μὴ διαζευχθεῖεν ἐκάτεροι, κατὰ κοινήν τῶν συνεύρων ἔγγραφον συμφωνίαν τε καὶ ἀρέσκειαν, καὶ ἡ γυνὴ τὸν μονήρη βίον ἀσπάσεται· καὶ οὕτω τὰ τῆς χειροτονίας προβαίνειν κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας ἀσκανδάλιστα καὶ ἀπρόσκοπα, καὶ μῶμον παντὸς ἀπεξενωμένα τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως.

Ἦσαν δὲ τῷ βήματι τῆς βασιλείας μου ἐπὶ τούτοις συνεδριάζοντες ἀρχιερεῖς· ὁ καισαρείας, ὁ ἐφέσου, ὁ κυζίκου, καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι.

³ Rhallis legi vult εἰς χεῖρας.

⁴ Idem ταύτην.

NOV. LXXXVII.

Imp. Isaacii Angeli

aurea bulla Venetis concessa¹. (A. 1187.)

Quod Venetici quidem non nunc primo Romeis federati amici effecti sint, nec nuper eorum amicis fautoribusque connumerati, sed ex quo tempus crebrum priores fere omnibus Italie Romaniam ad-euntes et devocionem, quam erga progenitores Imperii nostri habebant, ferventius aliis exhibentes, acta ab eis apud Durachium testimonium perhibere non ambigunt: sane cum Robertus Viscardus gravi equoreo exercitu Romaniam invasit, hi tunc obvii in illum egressi haud neglecto navigio, et piissimo semperque memorando proavo Imperii nostri, domino Alexio Comneno, accedentes fautores non vocati, non parvis periculis se opposcentes in contra illum, victoriae ei non quamlibet partem contulerunt. Primum itaque hoc exordium primamque radicem devocionis, quam erga Romeos fovebant, exhibentes, ex qua fructus non sumpserunt ignobiles (non enim tunc solummodo Romeis servi erant, verum etiam aliis temporibus et locis, de quibus per partes exprimere prolixum est), a nostre sublimitatis progenitoribus non minima premia adepti sunt, unum quoddam corpus unanime cum Romania effecti uno capite, hoc videlicet Imperio, dispensandum. Alii² sic uniti et Romanie maxime devoti, occulti ob cujusdam rerum excessum Romanie alieni effecti sunt. Verumtamen quoniam pia nostra tranquillitate in progenitorum suorum scepra Romani Imperii a deo promota Venetici dilectionem et servitium erga Romaniam sacramento renovare voluerunt, notificata in conventionem, quam Imperio nostro et Romanie fecerunt, capitula juramento corroborantes, Imperium equidem nostrum ad eorum servitium, que³ ipsi sepe Romanie fecerunt, memoriam veniens, eos usque in finem alienos a Romania non fore justum reputavit, suscepit autem eos iterum, misericordie⁴ januam pandens, corpusque Romani principatus ad pristinam redegit integritatem, membrum ejus amputatum rursus ipsi adjungens. Quoniam vero poposcerunt nostram sublimitatem, rogantes crisobulum ipsis factum a semper inter Imperatores memorando patruo Imperii

¹ Ex Libro albo et Libris pactorum post Marinum Storia civ. e polit. del commercio de' Veneziani To. III p. 301 nuper ediderunt Tafel et Thomas Urk. z. ält. Handels- und Staatsgesch. der Rep. Venedig. To. I (Wien 1856) p. 179—189.

² Editores legendum censent: *At ii. Recte.* ³ *Marin. quod. Mox legerim certens.*

⁴ *Id. memorinc.*

nostri, domino Manuele Comnano, confirmans chrysobula ipsis hactenus facta piissimorum semperque memorandumum Imperatorum, videlicet proavi⁵ Imperii nostri domini Alexii et magni patris domini Johannis Comnanorum, confirmari cum ceteris et a nostra clementia, Imperium nostrum et hanc deprecationem eorum adimplens confirmat per presens chrysobulum verbum suum idem eorum chrysobulum, quod sicque habet⁶:

Et aliquis firmioribus civitatibus fortitudinem addere volens secundas munitiones excogitavit, et custodibus custodias murisque muros adjecit, et hostium insultibus fortissima opposuit; set et auri pondus grave hujus gratia expendere, et perfectioni custodie prolixius tempus terere, et alia plura ad civitatis firmitatem atque custodiam largiri non refutavit. Nos vero et cum deo Imperatorio principatu succincti, et potestatem atque virtutem habentes, nec non et pecuniarum thesauros, ubi placet et necessitas exigit, largius effundentes, nonne largiemur amicis fidelibus et benivolis, et sermone sermones confirmabimus, manumque ad ministrandum stillo exhibebimus ad eorum corroborationem, et vallum vallo adhibebimus, quatenus olim eis munimen custoditum custodiamus et muniamus? Et ubi hoc Imperialis benivolentiae et voluntatis, non eis januam opulubimus⁷, nec auditum eis serabimus, verum lecius eos adspiciemus et pelicionem eorum perficiemus. Et quid michi ad favores sermonis? Veneticis est quidem factum et a perpetuae memoriae aut⁸ Imperii nostri chrysobulum, diversa ipsis largiens liberalitatis beneficia. Sequitur autem ipsum mox et alterum a semper memorando et ter beato ab omnibusque dilecto domino et patre Imperii nostri, eadem ipsis impertiens, et appositum est, quod tunc petiere et certe ad restorationem amborum, fidei et servitutis videlicet, quam erga Imperium nostrum habebant, et sinceri amoris, quem erga Romaniam observare polliciti fuerant, nec non et affectus. Necessarium igitur est, et utraque hiisdem quas⁹ continent dictionibus presenti nostre serenitatis chrysobulo nunc innovari, quatenus veluti civitatem in medio sitam summis presentis scilicet chrysobuli per omnia colligemus et muniamus. Habet itaque sic perpetuae memoriae Imperatoris domini et patris Imperii nostri chrysobulum:*

⁵ Idem avi. ⁶ Vide supra Nov. LII. ⁷ Editores notant: „obserabimus supra legitur; an opturabimus? Tene tamen formam rariorem opul.“ ⁸ Lege avo. * Carlam? ⁹ Editi: quam.

„*Consuevit sepe antiquior fides et devotio posteriorem malli-*
 „*volentiam contegere et delere, victis dominis et amicis memoriae*
 „*pristine subditorum et amicorum bonitatis; qualle nunc et de*
 „*Venetis contigit. Imperium enim nostrum reminiscens eorum*
 „*antique devocionis et fidei, quam erga perpetue memorie Impera-*
 „*tozem et desiderabilem dominum et patrem Imperii nostri exhi-*
 „*buere, pericula pro Romania subeuntes, et toto corde, cum inam-*
 „*bigua strenuitate pugnantes contra hostes, qui tunc eam invase-*
 „*rant, paulo ante male ab eis gesta contempsit, et reversionem*
 „*eorum suscepit, eisque nutum ylaem ostendit, et accedentes eos*
 „*amplexatum est, et primo quidem indulgentia eos dignos facit, ut*
 „*et penitus nullam amodo subeant lesionem pro hiis, que in cel-*
 „*situdinem nostram et Romaniam ex diabolica infestatione commi-*
 „*serunt, verum habeant assiduam pietatis nostre indulgentiam per*
 „*presens chrysobulum eis collatam, pollicentibus et rursus ex toto*
 „*corde pro Romania pugnare et pro omni cristiano ordine sub*
 „*nostra existente clementia, quedamque specialia servitia scripta*
 „*per conventiones celsitudini nostre et Romantie observare pollici-*
 „*tis, secundum quod conventio a nunciis eorum facta de his latius*
 „*narrat. Et quoniam petierunt idem chrysobulum ipsis factum*
 „*beati Imperatoris domini et patris Imperii nostri corrigi sibi que*
 „*iterum dari, quia jam eq privati fuerant pro hiis que acciderant*
 „*culpae, clementia nostra eos exaudivit precepitque, inviolabiliter*
 „*hoc tamen scribi et hic poni, sic habens:*

„*Et quid unquam est commutatio eorum, que sincere di-*
 „*lectionis et fidei sunt? Et quem amicis ministrisque, periculum*
 „*subire paratis pro dominis et amicis, reddet quis talionem, et*
 „*maxime tunc, cum ipsi voluntarie pro eis inimicitarum inter-*
 „*sunt pugnis? Et quidem nostre benivolentiae liberalitas, magnam*
 „*hanc rem ponens, nullam repperit retributionem. Verumtamen*
 „*retribuit, quantum tempus offert, et que amicis et ministris*
 „*sunt acceptabilia. Sunt igitur ea, que retribuuntur eis fidei*
 „*sincereque servitutis remunerationes, nostra quidem liberali vo-*
 „*luntate benivoloque animo minora et pauciora, non autem igno-*
 „*bilis aliqua, nec amicis vel servis indigna. Verum quid michi*
 „*proemium vult? Fidelium gesta Veneticorum nullus de homini-*
 „*bus ignoravit. Qualiter autem miriferis constructis navibus*
 „*Epidamnum, quod nos Durachium vocamus, venerint; et viros*
 „*navi pugnantes innumeros in auxilium nobis obtulerunt, pro-*
 „*prioque stolto scelerosi stolum illius potenter devicerint, per-*

„„dentes cum ipsis viris; qualiterque adhuc nobis faventes per-
 „„maneant; et alia, que in mari laborantibus his videlicet viris
 „„peracta sunt, et que correcta omnes noverunt, quamquam nos
 „„non dicamus? Eapropter ad remunerationem hujusmodi servi-
 „„tiorum eorum clementia nostra concessit per presens crisobolum
 „„eos annuatim tempore erogativi accipere sollempnium viginti
 „„libras, quatenus per ecclesias distribuunt proprias secundum
 „„velle suum. Honoravit autem et nobilissimum Ducem honora-
 „„tissima Protosevasti dignitate cum salario ejus plenissimo; nec
 „„in persona ejus dumtaxat honorem istum determinavit, sed in-
 „„desinentem et perpetuum ac secundum successiones precepit cum
 „„fore Ducibus, qui per tempora erunt. Similiter honoravit cle-
 „„mentia nostra Patriarcham eorum Ypertimum, id est superho-
 „„norabilem, cum salario librarum XX; et hunc honorem secun-
 „„dum successiones ad posteros Patriarchas transmisit, quatenus
 „„et his indesinens sit et perpetuus, et non tantum persone ejus.
 „„Constituit autem serenitas nostra et sanctissimam ecclesiam
 „„sancti apostoli et evangeliste Marci, Venecie existentem, ab uno
 „„quoque Amalfitanorum Constantinopoli et in tota Romania er-
 „„gasteria habentium, et sub potestate dicti patriciati existentium,
 „„uno quoque anno accipere numismata yperpera tria. Ad hec
 „„largitur eis et ergasteria in embolo Peramatis id est transitus
 „„existentia, cum eorum solariis, qui introitum et exitum habent
 „„versus embolum, progredientia ab Ebrayca usque in locum, qui
 „„dicitur Vigla, et que inhabitantur et que non inhabitantur, et
 „„in quibus Venetici manent et Greci ut in ergasteriis; et tres
 „„scalas, que secus mare sunt, et in manifesto spacio circumscri-
 „„buntur. Largitur autem et sancto Quintino¹⁰ pistrinum, quod
 „„in latere ejusdem ecclesie est, et domui attinet Petrii et pensio-
 „„nem habet numismata viginti. Item largitur eis et ecclesiam
 „„sancti Andree, que est Durachii, cum ibidem existentibus Impe-
 „„rialibus pensionalibus, sine tamen apparatu, qui in eis repositus
 „„est, quasi debens ad chelandia dari. Concessit autem celsitudo
 „„nostra et eos universas mercari species in omnibus Romanie
 „„partibus, videlicet apud magnam Laodiciam¹¹, Antiochiam, Ma-
 „„mistam, Adanam, Tarsum, Ataliam, Strovilum, Chium, Theolo-
 „„gum, Fociam, Durachium, Aulonum, Korphum, Bunditiam, Me-

¹⁰ Imo ἀνωδύνη.

¹¹ De his nominibus conferantur doctissimæ Tafelii no-
 tæ l. l. p. 118 sq.

„„*thonum, Coronium, Nauplium, Corinthum, Thebas, Athenas, Eu-*
 „„*ripum, Dimitriadam, Thessalonicam, Chrysopolim, Peritheorium,*
 „„*Avidum, Redestum, Adrianopolim, Aprum, Iracliam, Silimbriam,*
 „„*et apud ipsam magnam urbem, et simpliciter in omnibus par-*
 „„*tibus sub potestate nostre pie tranquillitatis existentibus, non*
 „„*prebentes quo modo pro qualibet propria merce quicquam com-*
 „„*merchii gratia vel alicujus alius conditionis, que fisco debea-*
 „„*tur, pacti videlicet xilocalami, limeniatici, portiatici, canischii,*
 „„*exasolii*¹²*, archonticii et aliorum reddituum, quorum causa ne-*
 „„*gociari debent. In omnibus enim mercationum locis data est eis*
 „„*a nostra sublimitate libera licentia, debens superiores eos facere*
 „„*et ipsa inquisitione. Excident autem et ab ipso eparcho para-*
 „„*thalasita*¹³*, eleoparocho genicho, commerkiariis, kartulariis, yp-*
 „„*pologis et hujusmodi omnibus, nullo per loca principum vel*
 „„*aliorum servitia communis tractancium presumente aliquid eorum*
 „„*contempnere, que hic diffinita sunt. Omnium enim specierum et*
 „„*mercium, quam*¹⁴ *quispiam dicet, collata est eis negotiatio, et*
 „„*omnium emptionem faciendi habebunt potestatem, superantes om-*
 „„*nem dationem. Hec igitur Imperii nostri pietas sic dispensans*
 „„*sansit et precipit, nullum eis repugnare tanquam rectis et veris*
 „„*clementie nostre*¹⁵ *et contra hostes auxiliatoribus, et usque in*
 „„*finem seculi tales se fore pollicitis, nec quemquam omnino tali-*
 „„*bus sentire contraria, vel allegationes aliquas contra eos exer-*
 „„*cere, collatorum eis hic gratia ergasteriorum videlicet et scal-*
 „„*larum. Cujuscunque enim juris hec sint, sive ecclesiastici sive*
 „„*privati aut publici sive sancte domus, nullus tamen tanget ea,*
 „„*que sunt nunc existentium fidelium celsitudinis nostre Veneti-*
 „„*corum, et postmodum futurorum; quoniam multam benivolen-*
 „„*tiam et rectam voluntatem erga Imperium nostrum et Romaniam*
 „„*exhibuerunt, et hanc toto corde in perpetuum observare polli-*
 „„*centur, et pro Romano ordine ac Cristiano prompte pugnare*
 „„*volunt et protestantur. Contra tales viros quis contradicet, aut*
 „„*quis placitum aggredietur? Quam ob rem neque secretum Petrii*
 „„*aut Mirelei, neque familiarium aliquis, neque monasterium sive*
 „„*templum sanctum, quibus videlicet collata ergasteria adtinent et*
 „„*scalle, contra hos movebunt. Erunt autem silentes et in dispen-*
 „„*satione et dono sublimitatis nostre veraciter perseverantes. Si*

¹² Lib. albus: exasolum, et deinde archonticum.

¹⁴ Lib. albus: parathalazi-

ca; Lib. Pactorum: peratalisita.

¹⁵ Lege quas.

¹⁵ Adde dulis vel servis.

„enim que nostra vult celsitudo dignis accipere non largimur,
 „seu¹⁶ viriliter operatis et viriliter operari accelerantibus, qui-
 „bus unquam largiemur? Ea propter donabuntur collatorum im-
 „mobiliū sine ablatione et infestatione a modo per omnes et
 „assiduos annos secundum comprehensionem practici horum tra-
 „ditionis, quod eis componi debet a proto antipato Georgio et
 „notario nostre serenitatis Machitario, quod et firmum erit et
 „stabile atque inviolabile in omnibus, que in eo continebuntur.
 „Idemque debet in illis substerni secretis, in quibus et presens
 „nostri potestatus substernetur chrysobulum, ad noticiam colla-
 „torum rectis¹⁷ celsitudinis nostre Veneticis, et redargutionem
 „illorum, qui istos horum gratia infestare niterentur. Erunt
 „igitur semel hic diffinita omnia firma et inviolabilia et a nemine
 „contempnenda. Si vero quispiam forte aliquid in hoc chrysobulo
 „ordinatorum contempserit, inremisibiliter cogetur dare a secreto
 „epi ton ikiakon auri libras decem; et ex eo solvetur ablati pre-
 „tium in quadruplum, firmo et stabili existente presente chryso-
 „bulo celsitudinis nostre, facto mense Majo indictionis quinte
 „decime¹⁸ in anno sex millesimo sexcentesimo, in quo et nostrum
 „pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

„Igitur Imperium nostrum hujusmodi confirmans chrysobu-
 „lum, concedit et rursus habere effectum, secundum quod dicta-
 „tum in principio fuit tunc cum eis collatum fuit, quatenus et
 „sollemnium beneficium iterum accipiant, et honores dignitatum
 „nobilissimus Dux et sacerrimus Patriarcha cum suis erogationis
 „habeant, nec non et ipsi possessionem et fruitionem ergasterio-
 „rum et collatorum et scalarum sine ablatione possideant. Simi-
 „liter vult clementia nostra, eos habere licentiam sine prohibitione
 „negociandi, sine commercio et qualibet alia datione in omnibus
 „numeratis in manifesto chrysobulo civitatibus et terris sub po-
 „testate nostre sublimitatis existentibus. Verum et sanctissime ec-
 „clesie sancti apostoli et evangeliste Marci, que est in Veneciis
 „constituta, de Amalfitanorum ergasteriis per prefactum chryso-
 „bulum sine privatione eidem tradentur ecclesie. Quoniam vero
 „ante non paucos annos ab hiis, qui quasdam merces Veneticis in
 „Romanie regionibus vendunt, commercium exigi contigit, et ob-
 „stinuit hujusmodi mos ut patet annis sufficientibus, rogaverunt

¹⁶ Lege ceu. ¹⁷ Adde dulis vel serris. ¹⁸ Editores verbum decime uncis
 includunt, quo jure nescio. Vide supra Nov. LIV not. 37.

„autem et pro hoc clementiam nostram fidelissimi et amici nostre
 „serenitatis Venetici, quatenus et hujusmodi corrigatur capitulum,
 „eisque hujus detur licentia et libertas, clementia nostra et hanc
 „eorum petitionem adimplevit, et precipit per presens chrysobulum,
 „ut nullus sub nostre majestatis potestate Romeorum cum Vene-
 „ticis negociancium in omnibus Romanie terris, aut quando eis
 „vendit aut quando ab aliquo eorum emit, det commercii gratia
 „quicquam vel alicujus alius exactionis; sed excusentur et ipsi,
 „seu hii, qui commercia dantibus negociantur. Verumtamen et
 „Venetici debent ea, que per conventionem scripto peragendam a
 „nuntiis eorum clementie nostre sunt jurejurando promissa, et
 „firma et inviolabilia observare. Super hoc¹⁹ erunt ipsi juris sibi
 „collati per presens chrysobulum sine ablatione donantes, per secu-
 „lum omne firmo et inviolabili presente chrysobolo existente, facto
 „mense Augusto indictionis quarte sex millesimi sexcentissimi tri-
 „gesimi²⁰ quarti anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum
 „subsignavit Imperium.“

Hec igitur sunt, que a perpetue memorie Imperatore et avo
 Imperii nostri et ter beato Imperatore domino et patre celsitudi-
 nis nostre fidelissimis Imperio nostro Veneticis per chrysobula il-
 lorum collata sunt; que etiam chrysobula et nostrum pium Im-
 perium corroborat per presens chrysobulum, et jubet effectum ea
 habere, secundum quod eum usque ad migrationem ad dominum
 inter Imperatores perpetue memorie ter beati domini et patris
 nostre sublimitatis habebant. Venetici autem solita sibi sacramenta
 facientes observabunt fidem et servitutem, quam nostre celsitudini
 debent et Romanie, ipsis operibus puram et vere rectam. Quoniam
 vero, ut relatum fuit clementie nostre a nuntiis Veneticorum in
 magna urbe presentibus, impetravere Venetici preceptum quidem
 inter Imperatores semper memorandi Imperatoris, domini et patris
 Imperii nostri, licenciam ipsis largiens sine prohibitione et per
 insulas negociandi, videlicet Ciprum et Cretam, per quod et sine
 commerciis debeant custodiri ubique terrarum Imperii nostri pro
 hiis omnis generis speciebus, quas ipsi ab eisdem insulis merca-
 bunt, nequivit autem tenor ejusdem precepti adhuc effectum reci-
 pere, quam ob rem et nunc usque Venetici collato ipsis per hujus-
 modi preceptum beneficio carent; petieruntque ab Imperio nostro

¹⁹ Lib. Factorum: Similiter hoc.
 Nov. LIV supra.

²⁰ Verbum trigesimi supplendum erat ex

precipi, quatenus beneficium, quod in predicto continetur precepto semper memorandi Imperatoris domini et patris Imperii nostri, et adhuc caret effectu, amodo potiatur effectu; clementia nostra ob fidem et servitutem, quam erga sublimitatem nostram exhibent et deinceps exhibere pollicentur, hujusmodi petitionem eorum exaudiens concedit et precipit, sine prohibitione per manifestas insulas, Cyprum videlicet et Cretam, eos negociari, nemine quidquam ab eis exigere presumente horum gratia, et sine commerkiis ubique terrarum Imperii nostri custodiri secundum superius scriptas conditiones. Igitur ut et ipsi certitudinem habeant de in presenti chrysobulo diffinitis, presens chrysobulum est compositum, factum mense Octubri indictionis undecime anni sex millesimi sexcentissimi quinquagessimi sexti, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

Hoc igitur chrysobulum sic continens beati transitus et semper memorandi Imperatoris et patruī Imperii nostri magni Manuelis confirmans et nostra pietas per presens chrysobulum verbum Imperii nostri, concedit et precipit, ipsum videlicet, et que in ipso chrysobulo verbo notificantur semper memorandorum Imperatorum, proavi scilicet Imperii nostri Alexii Comnani, et magni patruī Imperii nostri Johannis Comnani, firma et inviolabilia permanere in omnibus, que continent, et conservari personas et res universas fidelissimorum celsitudini nostre Veneticorum salvas et illesas ab omni homine sublimitatis nostre, nec non et ab ipso Imperio nostro in omnibus clementie nostre terris, et in terra et in mari, habere et predictos Veneticos et universa ipsis data et concessa a manifestis semper memorandis Imperatoribus omnimode inviolabilia et absque ulla diminucione, secundum quod eis data fuerunt et concessa, presente chrysobulo verbo Imperii nostri firmo et inviolabili permanere debente in omnibus, que continet; facto mense Februario presentis quinte indictionis sex millesimi sexcentissimi nonagesimi quinti anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

Ysaakius in Christo deo fidelis Imperator et moderator Romeorum Angelus.

NOV. LXXXVIII.

Imp. Isaacii Angeli

aurea bulla de locis a Venetis Constantinopoli possidendis¹.

(A. 1187.)

Quoniam Venetici ad Imperium nostrum accedentes et ab eo ad servitium celsitudinis nostre recepti cum ceteris, que postulaverunt, ab Imperio nostro petierunt nostram deposcentes serenitatem, confirmari et quod super pratico collatorum eis in magna urbe a semper memorando Imperatore et desideratissimo patruo Imperii nostri, domino Manuele Comnano, habitaculorum videlicet et liberorum locorum, nec non et littoralis scale, factum est chrysobulum verbum ejusdem semper memorandi Imperatoris, quatenus sic nullo modo suspicionem aliquam habeant, quicquam horum fore avulsum: Imperium nostrum hujusmodi deprecationem eorum nolens abicere, presenti chrysobulo suo confirmat predictum chrysobulum inter Imperatores famosi Imperatoris et patruus nostre serenitatis, quod ad verbum sic continet:

Si eos, qui fide et devotione optimi sunt erga illos, qui per tempora optinent Imperii gubernacula, oportuum est larga beneficia ab ipsis consequi, magis autem si contigerit eos anime statum generosum habere atque audacem, ut ad similem zelum reliqui irritentur, et ne hujusmodi virtute inhonora² persistente et contrario ei vitio reprehensionem veritate³, raritas valde necessariorum prerogativarum a deo salvato Romanorum exercitui fiat: nequaquam quod a deo est Imperium nostrum ingenuos nautas et fidelissimos celsitudinis nostre Veneticos, in hanc Imperatoriam urbem venientes, decet prorsus spernere a petitione decedentes⁴, quam nunc Imperio nostro porrexerunt, quum et ipsi consuetas genitoribus suis fidem et devotionem erga Romaniam et celsitudinem nostram rursus ostenderunt, et ab Imperio nostro vocati in congressum contra eum, qui potestatem habet Sicilie, et omnimodam pugnam contra eum et stollum ejus, nec non et terram ejus, parati et prompti apparuerunt. Ut enim predictus Sicilie dominus Rogerius didicit, incustoditas fore partes Imperii nostri, que circha

¹ Ex Libro albo et Libris pactorum post Marinum l. l. To. III p. 293 nuperime ediderunt Tafel et Thomas saepius laudati To. I p. 189—195. — Conferas quae supra ad Nov. LVII notavimus. ² Lib. albus: *in honore*. ³ Editores conj. *inveniente s. excitante*. Sensus postulat, ut *evitante* legamus. ⁴ i. e. *ἐκπλιττοντας*.

Greciam et Peloponnisum sunt, et insulas terras Imperii nostri, que circa easdem terras sunt, dum sublimitas nostra vacaret susceptioni et ducatu earum, que paulo ante per terram Imperii nostri transierunt, innumerabilium expeditionum, Alemannorum videlicet et Franchorum, et paratum^b cum ipsis esset contra impios Agarenos ad expeditionem faciendum per stolii missionem, ejusmodi regionem celsitudinis nostre, secundum quod ei possibile fuit, depopulatus est; cumque quod factum est ad predictorum Veneticorum aures pervenisset, hii hoc tanquam proprium dampnum reputaverunt, et confestim ad aparatum cooperandi, ut id quod factum est omnimode vindicetur, consurrexerunt et suum servitium prompte celsitudini nostre sponderunt. Porro et in reliquas regiones Imperii nostri transmiserunt, quatenus, qui invenirentur cumpatriote eorum, venirent et servirent et ipsi in ejusmodi Romanie et Imperii nostri servitio usque ad complementum totius mensis Septembris futuri^c cum deo indictionis duodecime. Ad remunerationem igitur hujusmodi eorum servitii, quod ut dictum est facere promiserunt, quoniam maiores^d vice universe, que per tempora huc venit, Veneticorum multitudinis adaugeri sibi et mansiones et embolum et scalas, in quibus naves eorum in portu stant, certificantes, se non modicum angustari, et quod non possint hii solis, que ipsis data sunt a beate memorie Imperatore et avo Imperii nostri^e in hac civitatum Imperatrice, contenti esse: largitur eis Imperium nostrum per presens chrysobulum suum que petierunt, habitacula et libera loca et littoralem scallam, que expresse numeranda et scribenda sunt in eo, quod jussum est fieri, practico traditionis eorum corporalis ab aedesimotato Epiphanio Tuglica, certificari debente per superscriptionem familiaris hominis celsitudinis nostre Johannis Pepagomeni et sterni in congruis secretis, in quibus et presens nostre serenitatis chrysobulum sterni debet, quatenus et hec optineant, sicut et que prius a semper memorando Imperatore et avo Imperii nostri eis data sunt, servire debentibus, ut superius monstratum est. Determinatio igitur eorum, que per chrysobulum presentis scripti eis collata sunt, habet sic:

Incipit ab ipsa Vigla, et procedit versus orientem. Tenet embolum et que versus septemtrionem et meridiem sunt cum solaribus habitacula, et procedit usque ad fornicem conjunctum muro

^b Scil. Imperium nostrum. ^c Lege futuraa. ^d Lib. pactorum: per majores. Unde editores conjecerunt: petierunt majores. ^e Cf. supra Nov. XXXI.

hospitalis sancti Marciani, comprehendens et loca, in quibus stant octo numulariorum tabule. Ascendit paululum versus meridiem ab ipsa Vigla. Tenet ad modicum et aliud embolum, et pervenit usque ad primum fornitem ejusdem emboli, comprehendens triclinarium altum domicilium Mili. Versus orientem ejusdem emboli secundum duas partes humilem domunculam cum acini tecto ejusdem monasterii, et que in equalli hujus est, modicam curiam, que dicitur Aristini, et habet longitudinem brachiorum octo cum dimidio, et latitudinem septem cum tertia. Preter ea, que sunt versus orientem habitacula diacone⁹ Precursoris, debentibus obturari januis hujusmodi habitaculorum, que educunt in manifestam curiam. Versus aquilonem tria ergasteria cerulariorum. Ycanati duas stationes, in quibus panes venduntur, et loca tabularum duorum numulariorum ejusdem monasterii Mili. Incipit rursus ab ipso fornice predicti hospitalis; tenet publicam viam, que versus occasum est ejusdem hospitalis, et progreditur usque ad portam, que est juxta parvum templum Precursoris. Exinde rursus dimittens premonstratam portam quasi versus orientem transit per murum civitatis, et pervenit usque ad semitam, que dividit jura monasterii Akymitero¹⁰. Exinde ascendit modicum versus meridiem, tenens eandem publicam semitam, habentem in latitudine brachia tria, et, ut dictum est, dividens mansiones monasterii Akymitero, et perveniens usque in finem domicilii ecclesie Perivlevti¹¹, ita ut a muro civitatis per equalitatem ejusmodi semite usque ad finem domicilii sint brachia viginti sex. Flectitur versus orientem, tenens murum ecclesie sancti Nicholai, relinquens a dextris quidem monasterium sancti Nicholai, a sinistris vero domicilium monasterii Perivlevti, et progrediens usque ad alteram semitam versus orientem muri sancti Nicholai. Rursus flectitur et ascendit parumper versus meridiem eandem semitam, et ascendit versus orientem, dividens domicilia sancti Nicholai, a sinistris pistoricum ergasterium sancti Marciani, quod est junctum mansionibus sancti Nicholai. Supergreditur rursus aliam tertiam semitam, et pervenit usque ad aque cursum, que a Vigla descendit, relinquens a dextris alia habitacula sancti Nicholai, a sinistris domicilium sancti Marciani et pensionales domos monasterii Parakymomeni. Iterum progreditur versus meridiem, comprehendens

⁹ Lege: diaconi.

¹⁰ Lib. pactorum. Acymitorum, i. e. τῶν ἀγομῆτων.

¹¹ τῆς περιβλήπτου.

vacuum locum ejusdem monasterii Parakimomeni, qui versus orientem jacet domorum sancti Nicholai, et procedit et regreditur usque ad Viglam, unde et incepit, dimittens quidem a dextris domos monasterii sancti Marci, a sinistris vero aque cursum. Ejusmodi determinationis spatio comprehenduntur ea, que sunt versus orientem aque cursus, descendentes a Vigla versus portam Canavuci, habitacula et vacuus magnus locus, qui usque ad publicam viam versus occidentem progreditur sancti Marciani a muro civitatis et usque ad embolum, per presens chrysobulum verbum datum. Et ea, que sunt versus occidentem aque cursus a muro civitatis, qui in equali semite est, dividens jura monasterii Akimiton, et usque ad domos sancti Nicholai et sancti Marci, cum parvo vacuo loco monasterii Parakymomeni. Et simpliciter omnia, que inhabitantur et que non inhabitantur, habitacula et vacua loca, in predicto spatio comprehensa. Adhuc cum his comprehenditur et que est in littore scalla sancti Marciani, que hodie a Chrysiobasilio possidetur, cum universa ejus comprehensione et continentia, et que in ea sunt domibus et ergasteriis.

His sic ab Imperio nostro donatis per presens chrysobulum verbum celsitudinis nostre, exceptis proximantibus his donatis, portis videlicet, muris et cortinis murorum civitatis, habebunt Venetici hec, devotionem et fidem, quam Imperio nostro debent, servantes, secundum quod et per ea que prius adepti sunt chrysobula hanc servare conentur¹², cujuscumque juris sint, sive ecclesiastici juris sive rei publice sive private sive sancte domus vel monastice, nulla accione locum exercendi habente contra eos gracia horum. Si vero quispiam forte infestationem eis induxerit gracia convincendi aut auferendi quicquam eorum, que eis ut dictum est data sunt, inremissibiliter multabitur a secreto epi ton ykiacon¹³ in decem libris auri, firmo et rato existente presente chrysobulo verbo clementie nostre, facto mense Marcio indictionis undecime sex millesimi sexcentessimi quinquagessimi sexti¹⁴ anni, in quo et nostrum pium et à deo promotum subsignavit Imperium.

Hanc igitur Veneticorum deprecationem Imperium nostrum nequaquam abiciens, confirmat sic continens chrysobulum verbum inter Imperatores semper memorandi patruī celsitudinis nostre, domini Manuelis, per presens chrysobulum verbum, et jubet intactum hoc

¹² Editores conjiciunt: tenentur.
sexli editores suppleverunt. Recte.

¹³ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν.

¹⁴ Numerum

manere et inviolabiliter¹⁶ in omnibus, que precipit, dans et concedens Veneticis, habere et rursus que in ipso notificantur domos sine mutilatione secundum ipsius comprehensionem, ut ab Imperio nostro ipsis datas. Super hoc enim et presens chrysobulum verbum clementie nostre factum est, firmum et ratum permanere debens, quousque et Venetici conservabunt sine fraude et malo ingenio ea, que per conventionem et sacramentum Imperio nostro debent.

Factum mense Februario quinte indictionis sex millesimi sexcentissimi nonagesimi quinti anni, in quo et nostrum a deo promotum subsignavit Imperium.

Isakius in Christo deo fidelis Imperator et moderator Romanorum Angelus.

NOV. LXXXIX.

Imp. Isaacii Angeli
pactio cum Venetis¹. (A. 1187.)

Oportuit equidem et Venetie revocationem et in Romaniam et in pristinam unionem², quam cum ea habebat, reversionem et restitutionem, sepe quidem excogitatum, diversis vero occasionibus impeditam et in diebus inspectam nostre pie tranquillitatis, quam deus, interpositum inimicitie deponens parietem, tam prope quam longe existentibus tamquam pacis angelum misit, nunc pro fine³ accipere, profecto ad utilitatem quidem Cristianorum, minime autem ad incommodum Romanie, ut Imperium nostrum confidit. Nam et aliis temporibus celsitudinis nostre antecessoribus Venetici servientes utiles Romanie apparuerunt, devocionem ei maximam in necessariis temporibus exhibentes, et ei nunc melius servicium pollicentes, sic ipsum sacramento et convencione Imperio nostro corroborantes:

„Non est conjuncta Venetia, nec unquam conjungetur alicui coronatorum vel non coronatorum, sive gentium vel nationum alicui contra Imperium domini Imperatoris Romanorum et semper augusti domini Ysaakii Angeli, donec vixerit, vel heredum ejus masculorum

¹⁶ Lib. pactorum: *inviolabile*.

¹ Post Marin l. l. III p. 282 ex Libro albo et Libris pactorum ediderunt Tafel et Thomas l. l. I p. 195—203. ² Editores *pristinæ unionis* legi volunt. Sed

reversionem in pristinam unionem bene habet. ³ i. e. *εἰς τέλος* vel *διὰ τέλους*. Marin: *per finem*.

vel seminarum, qui vel que imperabunt, vel illorum, qui ex precepto eorum imperabunt, ad nocendum Romanie particulariter vel universaliter; nec per se unquam ei nocebit.

Item, quocienscumque principum aliquis coronatorum vel non coronatorum, vel gentium aut nationum aliqua contra Romaniam venit ad offendendum eam cum galeis quadraginta vel pluribus, usque ad centum⁴, et indiget Imperium ejus vel heredes ejus mores vel femine, qui vel que imperabunt, vel illi, qui ex precepto ejus imperabunt, servitio Veneticorum cum galeis quadraginta et usque ad centum, debent illud habere infra menses sex post datam noticiam Duci ab Imperio eorum Venetie. Hujusmodi vero galee debent Venetie fieri et parari a Veneticis cum universo apparatu earum per pecuniam illuc missam ab Imperio eorum, vel inventam ibi a parte celsitudinis eorum, Veneticis dare debentibus homines aptos, ut unusquisque eorum presit preparationi quinque gallearum; qui et jurare debent, quod facient eas bene fieri ut unam quamque earum centum quadraginta fore romatorum⁵ et cum omni apparatu earum, cum celeritate et sine fraude, secundum quod facerent eas fieri, si galee essent Venetie, aut si cum pecunia fieri deberent Venetie. Et unusquisque eorum debet accipere de vestiario domini Imperatoris liberalitatis gracia yperpera sexaginta.

Item comites hujusmodi gallearum debent jurare super sancta dei evangelia, quod in una quaque earum erunt centum quadraginta homines, si tot hominum roga eis data fuerit, exceptis moventibus⁶ et sine noticia eorum aufugientibus. Verum tamen comites festinabunt, bona fide recuperare datam eis rogam; et si eam recuperare possunt, inducent alios pro eis in galeas eorum, vel reddent eam homini domini Imperatoris.

Item jurabunt comites, quod universum apparatus ipsis traditum conducent ad honorem Imperii eorum et salutem nostri stoli. Homines autem gallearum talem debent rogam accipere, qualem Venetici apud Coryphum accipiebant.

Item et, si Imperium eorum voluerit in numero hujusmodi centum gallearum servitium Veneticorum in tota Romania inventorum, debet illud habere cum tot scilicet galeis, quot armari poterunt de inventis Venetis, ex quatuor tribus in galeas inductis se-

⁴ Verba usque ad centum hoc loco expungenda esse videntur. Habentur tamen etiam infra Nov. XCV.

⁵ Libri pactorum: *remotorum*, Marin: *remigatorum*.

⁶ Marin: *morientibus*. Sic infra Nov. XCV.

cundum numerum inventorum Veneticorum cum et manifesta roga. Veruntamen non cogentur galleas ingredi viginti annorum homines et infra, neque sexaginta annorum et ultra.

Stolus autem noster capitaneum vel capitaneos Veneticos debet habere, qui et jurare debent, quod conducent eum ad honorem Imperii eorum et salutem nostri stoli bona fide et sine fraude usque ad stolum celsitudinis eorum. Et si stolus noster, antequam Imperii eorum stolo uniatur, aliquem stolum inimici Imperii eorum invenerit, et eum offendere vel expugnare voluerit, faciet sic sine fraude et malo ingenio aliquo. Postquam vero stolus noster stolo Imperialis celsitudinis unitus fuerit, debent numerari homines, qui in galeis erunt, a capitaneo stoli Imperii eorum, si ipse voluerit: et inventi quidem erunt in servitio celsitudinis eorum; absentes vero bona fide festinabunt reperire, si possunt, numerumque supplere. Insuper capitaneus vel capitanei nostri stoli et comites et nauclerii et prodenses et decemviri de unaquaque galearum jurabunt, quod precepto capitanei stoli Imperatorie majestatis obedient ad honorem Imperii eorum et salutem nostri stoli, sine fraude et malo ingenio; et quod una cum stolo Imperii eorum persequentur stolum inimici majestatis eorum, sive Christiani sint sive pagani, et ledent et expugnabunt eum et expellent, inferentque ei malum quod poterunt, bona fide, sine fraude et malo ingenio, et impugnabunt eum, quousque et stolus Imperatorie sublimitatis eum impugnavit bona fide et sine fraude. Et si aliquam terrarum inimici Imperii eorum ceperint, debemus in ea habere ecclesiam, embolum et scalam, et conversari sine omni datione. Veruntamen stolus celsitudinis eorum debet tantus esse, quantus et noster est, vel amplior. Postquam vero hujusmodi servitium Imperii eorum peregerint, debent de galeis egressis Venetia tot ad suam habere reversionem, quot eis necessarie erunt convenienter et sine fraude, bona fide.

Item, postquam hujusmodi galee Venetiam pervenerint, si Imperium eorum voluerit eas iterum a Veneticis in Romaniam reduci, reducentur; et unusquisque eorum, qui eas reducent, debet habere pro mercede id, quod fuerit conveniens secundum tempus. Si autem Imperatoria celsitudo per alias personas vel per aliam aliquam dispensationem voluerit hujusmodi galearum reversionem fieri in terram Imperii eorum, fiet et hujusmodi earum reversio licite. Et si voluerit eas Venetie custodiri, custodientur ad honorem Imperii eorum, ac si essent proprie Venetie, sed tamen cum Imperiali expensa.

Item, si ob aliquod gravamen nequiverint hujusmodi galee secundum prefixum terminum venire Venetia, debent in servitium stoli Imperii eorum ingredi omnes inventi in Romania Venetici, de quatuor tres, secundum quod superius statutum est, cum et manifesta roga.

Item, si Imperio eorum expedit auxilium ad defensionem terre celsitudinis eorum ob aliquem inimicorum in Romaniam ingressurum cum galeis quadraginta vel pluribus, et nequiverit Venetiam mittere pro adiutorio, debet Imperatoria celsitudo inducere ad defensionem terre Imperii eorum contra hujusmodi inimicum Veneticos, in magna urbe videlicet et circha eam existentes versus ortum et versus occasum, et ab ea usque Avidum et in eadem civitate similiter inventos, nec non et in terris, que infra sunt usque Phyladelphiam et in ipsa civitate, et usque Adrianoplim et in ea similiter existentes, de quatuor tres, cum tot scilicet galeis, quot armare poterunt, inventi secundum supradictum ordinem, cum et manifesta roga.

Tali itaque modo talique ordine jurabunt⁷ et defendent Romaniam Venetici contra omnem hominem coronatum et non coronatum, et contra omnem gentem, volentem ledere eam, secundum quod superius ostensum est, salva tamen concordia, quam cum nobilissimo rege Alemannie habent, quousque dissoluta non fuerit: postquam vero dissoluta fuerit, debet eadem et contra regem Alemannie facere pro Imperio eorum et Romania; et salva conventionione⁸ inter Veneticos et nobilissimum regem Sicilie Vilielrum facta, que protenditur usque in annos septem et menses novem, computandos a principio Januarii mensis presentis sexte indictionis. Veruntamen et contra regem Sicilie, quandocumque ipse argumentabitur offendere Romaniam infra annos conventionionis inter eos facte, venient Venetici infra quatuor menses post datam de hoc noticiam Duci ab Imperio eorum Venetie ad adjuvandum Romaniam et defendendum eam cum galeis quindecim bona fide. Veruntamen de galeis et roga debet fieri, secundum quod superius dictum est.

Item, si Imperium eorum voluerit homines aut vestiaria Venetiam mittere gratia conducendi milites a Lombardia vel ab alia terra, et dispensandi ea, que ad honorem et utilitatem terre spectant celsitudinis eorum, licite faciet hoc, si hoc non est contra Venetiam. Homines autem Venetie debent homines et vestiaria sublimitatis

⁷ Idem: jurabunt. ⁸ Malim *interventa*, graeca dictione. Marin: *interveniente*.

eorum recipere, et defendere et homines et pecuniam ab omnibus inimicis. Veruntamen Imperium eorum non debet Venetia educere stolum vel exercitum contra aliquem, cum quo Venetici habeant unionem et amorem.

Item, si Imperatoria celsitudo voluerit milites in Romaniam transducere per Venetiam, licite faciet et hoc, nisi ipsi manifesti inimici Venetie fuerint, aut Venetia impedita fuerit. Nam transacto impedimento licebit eis transire, sive soli fuerint, sive cum familiis. Talia igitur servitia debent Venetici Imperio eorum et Romanie facere, nisi ab aliqua coronatarum personarum vel magnarum terrarum manifestam inimicitiam habeant, adeo quod ipsi servitium facere nequeant, sine fraude et malo ingenio.

Item Duces Venetie, qui per tempora erunt, jurabunt, quod Imperio ejus et heredibus ejus masculis et mulieribus⁹, qui et que imperabunt, vel hiis, qui ex precepto eorum imperabunt, fidelitatem . . . debebunt¹⁰ Venetie, secundum quod nunc Dux Venetie, Aureus Magistro Petrus, juravit.

Debitores fisci et Romeorum reddent omnia, que ex debito debent. Et si debitor non habet, unde debitum reddat, debet creditor habere justiciam de debitore; si autem his obierit, de heredibus¹¹ ejus.

Item, si inimicus Imperatorie celsitudinis supervenerit ad impugnandum terram Imperii eorum, in qua¹² Venetici sunt, debent ipsi defendere eam, et inimicum expellere ab hujusmodi terra, veluti possunt, bona fide et sine fraude.

Hanc itaque conventionem firmam et sacramentum firmum Venetici observabunt, et neque ob illatam eis iram semper memorandi Imperatoris porphyrogeniti domini Manuelis, neque ob aliquam aliam occasionem eis factam hujusmodi sacramentum infringent, neque ob preceptum vel timorem alicujus coronatorum vel non coronatorum, neque ob ecclesiasticam excommunicationem vel absolutionem alicujus pontificum, aut ipsius pape Romani. Igitur hec omnia Venetici observabunt bona fide et sine fraude, quousque et ab Imperio ejus et futuris Imperatoribus integre conserventur ea, que promittuntur nobis¹³ a domino Imperatore Romanorum et semper augusto domino Ysaakyo Angelo per chrysobulum Imperii ejus.“

⁹ Marin: *feminis*.

¹⁰ Hunc locum haud dubie lacunosum sic explet Nov. XCV infra: „fidem, servabunt etiam eam contra omnem hominem coronatum et non coronatum, salvo eo quod per juramentum debent Venetie.“

¹¹ Marin: *is obiet*

ab her.

¹² Idem: *ubi et in qua*.

¹³ Deest apud Marin.

Hec quidem sunt, que Venetici Imperio nostro et Romanie per conventionem sponderunt. Quoniam vero et per juramentum hec eadem manifestus videlicet Dux Venetie et manifesti Venetici confirmaverunt, Imperii nostri clementia hujusmodi eorum conventionem juramento corroboratam benigne recipiens, in pristinam unionem, quam cum Romania habebant, eos restituit. Et renovans chrysobula eis facta ab inter Imperatores semper memorando Imperatore et patruo Imperii nostri, domini Manuelis Comnani¹⁴, promittit per suum chrysobulum verbum, eos conversari in universis terris nostre pie tranquillitatis per terram et per mare absque omni datione secundum comprehensiones hujusmodi chrysobulorum, et fore salvos et intrepidus in personis et pecuniis eorum tam ab hominibus Imperii nostri, quam ab ipso Imperio nostro, et habere¹⁵ omnes districtus, quos habebant tempore illate eis ire semper memorandi Imperatoris et patruo Imperii nostri, domini Manuelis Comnani, ipsisque Veneticis reddi et omnes res eorum, que in palatiis et monasteriis fuerunt, et que in vestiarium intraverunt et alia loca¹⁶ scripto et non scripto. Set et pro rebus, que manifeste non reperientur, dabit serenitas Imperii nostri homines sufficientes, eis que precipiet, quatenus res Veneticorum studiose querant et reperiant, ac si de vestiario Imperii nostri ablate essent. Qui et jurare¹⁷ debent, quod secundum preceptum Imperii nostri studebunt invenire et accipere hujusmodi res ad honorem clementie nostre et utilitatem Veneticorum. Et si aliquid de hiis venditum est, et dixerit Veneticus fraudulentem illud fore venditum, jurabit ille qui vendidit, quod bona fide rem Venetici vendiderit et pro tanto, quanto¹⁸ eam vendere quivit, et quod nec plus inde acceperit nec accepturus est, nisi quantum dixit, si propinquus Imperii nostri non fuerit. Veruntamen et de propinquis celsitudinis nostre et de aliis debet fieri tanta justitia, secundum quod deberet fieri pro rebus ablatis de vestiario nostro Imperii nostri.

Item et, si pro servitio, quod Imperio nostro facient vel Imperatoris secundum quod dictum est, supervenerit eis inimicitia a coronata persona vel a magna gente, debet Imperium nostrum vel Imperatori per tempora eos juvare, secundum quod juvare deberet unam de magnis Romanie civitatibus, excepto, si pro quindecim galeis, quas Imperio nostro dare debent infra tempus pacis, quam

¹⁴ Lege: domino Manuele Comnano. ¹⁵ Marin etiam addit. ¹⁶ Idem: alio loco. ¹⁷ Idem: curare. ¹⁸ Idem: pro quanto.

cum nobilissimo rege Sicilie Vilielmo habent, eis supervenerit. Nam si pro jam dictis galeis inimicitia eis evenerit, debet Imperii nostri serenitas eos juvare secundum suam voluntatem. Et si Imperium nostrum vel Imperatori, secundum quod dictum est, fecerit pacem vel treuam¹⁹ cum aliquo inimicorum, contra quem Venetici Imperio nostro servient, debet Imperium nostrum eos introducere in hujusmodi pacem vel treuam. Et si stulus celsitudinis nostre una cum Veneticorum stolo aliquam terrarum inimici Imperii nostri ceperit, debent in ea habere Venetici ecclesiam, embolum et scalam, et fore absque omni datione. Debitores vero Veneticorum Romei debent persolvere omne, quod ex debito debent creditoribus Veneticis. Si autem debitor non habuerit, unde debitum persolvat, habebit justiciam Veneticus de Romeo; si vero ipse decessit, de heredibus ejus.

Conservabuntur igitur hec firma ab Imperio nostro et ab heredibus, ut dictum est, et successoribus Imperii nostri, quousque et a Veneticis firmiter et sine fraude et malo ingenio conservantur superius notificata. Super hoc enim et presens chrysobulum verbum Imperii nostri eis collatum est, firmum et inviolabile permanere debens.

Factum mense Februario presentis quinte indictionis sexmillesimi sexcentissimi nonagesimi quinti anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

Ysachius in Christo deo fidelis Imperator et moderator Romanorum Angelus.

NOV. XC.

Imp. Isaacii Angeli

pactum cum Venetis de damnis resarciendis'. (A. 1189.)

Confirmata equis est jam conventionibus scriptis, per sacramenta corroboratis a nobilissimo et Imperii nostri fidelissimo Duce Venetie, Aurio Magistro Petro, qui dignitate protosevasti a nostra sublimitate decoratus est, et ab universa Venetie plenitudine Imperio nostro et Romanie, fides et servitium Veneticorum nichilque deest eorum inviolabilissime securitati. Quoniam vero oportuum erat,

¹⁹ Idem: *treguam*.

¹ Post Marin III p. 304 ex Libro albo et Libris pactorum ediderunt Tafel et Thomas I p. 206—211.

Venetie satisfieri in his, que a nostra serenitate ei promissa sunt, videlicet in redditione rerum, que Veneticis ablata fuerunt tunc, cum a semper memorando Imperatore et desiderantissimo celsitudinis nostre patruo, domino Manuele Comnato, capti fuerunt, et exhibitione centenariorum quatuordecim yperperorum, que ultra eam ipsis promissa sunt ob causam, que in crisobulo pro hiisdem edito notificantur, ob quos² et unum centenarium yperperorum eis preimpensum est. Quippe et nuntii ad nostram clementiam³ missi sunt: primo quidem Petrus Michael, Octavianus Quirinus et Johannes Michael, conventionem suam, quam Imperio nostro et Romanie fecerunt, juramento corroboratam equidem offerentes, et que ipsis promissa sunt per chrysobulum ut dictum est exigentes: deinde vero vero sorori(us) nobilissimi et Imperio nostro fidelissimi Ducis Venetie Petrus Cornarius et Dominicus Memmus, procurator ecclesie sancti Marci, injunctum profecto habentem⁴ agendi simul cum precedentibus; reppererunt quidem clementiam nostram ipsorum petitioni annuentem, et ad perfectionem eorum, que ab ipsis postulatur, paratam. Verum universalis annullatio et perditio rerum, que ablata ipsis fuere, voluntati bone serenitatis nostre, quam erga ipsos clementia nostra habebat, impedimento equidem stabat. Idcirco nostra serenitas illos imitata viatores, qui a via, ducente ad id quod volunt diversorium, modicum declinantes, quando quidem⁴ sic casu, que recte vie sunt, prospere eis non jacent, per aliam viam ad idem pervenire coguntur, et ad eundem finem deveniunt, quamquam per aliam viam: et ad verba veniens cum jam dictis legatis pro rerum eorum inventione, quia in possibili eam jacentem nequaquam comperiebat, alium modum eis precipit reperire, per quem talio eis fiat rerum eorum, que ceu superius notificatum est ex promissione reddi quidem debebant, non autem reperiebantur, et ob hoc suam redditionem inter impossibilia ponebant. Ipsi autem multum habentes studium, sue terre proficuum invenerunt. Et habundanter nostre supplicant serenitati super hiis, que ad restaurationem sibi fieri volunt, et parti Venetie dari poscunt per embolum et per pensionalia et scalas maritimas, embolo pridem ab hiis habito adjacentes, annum⁵ introitum librarum yperperorum quinquaginta.

Et nostra pia tranquillitas hujusmodi eorum petitionem nullo

² Lib. albus: *ob quas*. Editores conj. *ob quod*.
Recte. ⁴ Lib. pact. *quia quod*. Marin: *quamquam*.
Lib. pactor. *anni unius*.

³ *lidem conj. habentes*.

⁵ In Lib. albo compendium est.

modo renuit. Quamquam enim grave celsitudini nostre videtur, latitudinem infra magnam urbem gentibus exhibere; verumtamen, quia non ut alienigenas, immo ut aborigines Romanos genus Veneticorum nostra serenitas reputat, tantumque pro Romania dolent, quantum et ipsi Romani, tantamque erga eam habent devotionem, quantam et erga terram, que eos emisit, non eis tantum, quantum Romanie⁶, donandum esse videtur, quantumcumque eis largiatur? Quapropter et nostra clementia jubet per presens chrysobulum verbum, habere Veneticos universa alia, que a nuntiis eorum postulata sunt, ipsosque embulos Allemannorum et Francigenarum et maritimas eorum scalas, que in presentia grammaticorum nostre serenitatis, Constantini Padiadite et clarissimi protonobilissimi Nichite Valianite, ab aedesimotato Constantino Petriota per practicum eis tradita sunt; quod debet corroborari quidem per 'superscriptionem pansevasti⁷ et nostre sublimitati familiaris archicancellarii, domini Johannis Duce; cognitum autem fieri et congruis secretis cum presente chrysobulo Imperii nostri. Quorum equidem omnium annuus introitus quinquaginta libris constat ypperperorum, secundum quod ex tradicionis istorum practico composito patet. Quamvis enim et per chrysobula verba manifesti⁸ emboli cum maritimis scalis Alemannis et Francigenis collati sint; veruntamen, quia non toti genti Alemannorum et Francigenarum, sed paucis quibusdam extorribus et maxime incognitis, nec determinatam quantitatem aliquam servitio Romanie imponentibus, sed tantam casu pervenit⁹, hujusmodi beneficium Romanie factum fuit, quoniam multum quidem est lucrum sic embolos et scalas habentibus, modicum autem est proficuum ex eis Romanie proveniens: convenienter servitium ex universitate gentis Romanie proveniens servitio paucorum et ex dispersione congregatorum nostra excellentia pretulit. Et vacationem quidem crisobulum eorum irrogat; embulos vero eorum et scalas Veneticis confert, concedens possidere ipsos tam omnia alia, quam et hujusmodi embolos, secundum quod et eum quem nunc habent embolum, quousque erga Imperium nostrum et Romaniam suam conventionem inviolatam custodiunt nunc existens nobilissimus Dux Venetie et post eum futuri Duces Venetie et universa ejus plenitudo, nec non et omnia, que per conventionem ab hiis promissa sunt et jurejurando corroborata, conservant; et omnem introitum eorum accipere, ne-

⁶ Marin: *Romanis*. ⁷ In Lib. pact. additur: *sevasti*. ⁸ Lib. pact. *manifesta*.

⁹ Lib. pact. et Marin: *provenit*. Non male.

quaquam a fisco vel ab aliqua personarum, quibus hec attinent et quibus hec ablata ipsis dantur, infestationem aliquam manifestis Veneticis subire debentibus, quamquam monasteria sint sive sancte domus aut Imperio nostro propinque vel alie; quoniam clementia nostra introitus de his provenientes talionem¹⁰ eis factura est, possessionemque inseditiosam Veneticis facit.

Porro serenitas nostra benignitatem, quam eis exhibuit, nequaquam hucusque statuit, immo et alium centenarium unum yperperorum eis largitur ultra ante datum eis centenarium unum yperperorum et residua quatuordecim centenaria yperperorum; de quibus duo quidem cum dimidio extemplo jam eis dari precepit (quippe et data sunt), reliqua vero duodecim cum dimidio eis dari per annos sex, debente eis per unumquemque annum dari quantitate proportionali. Et accipient equidem hec XII sic. Erunt autem et tradita ipsis omnia possidentes, ut dictum est, quousque ea, que per conventionem presponderunt et juramento confirmaverunt, nunc existens nobilissimus Dux Venetie et post eum futuri Duces Venetie et universa ejus plenitudo custodiunt, servant quoque firmiter et que a legatis eorum, sororio scilicet nobilissimi Ducis Venetie, Petro Cornario, Petro Michaeli, Octaviano Quirino, Johanne Michaeli et Dominico Memmo, Procuratore ecclesie sancti Marci, per conventionem nunc promissa sunt et jure jurando corroborata.

Concedit equidem nostra sublimitas Veneticis actionem movere contra homines Imperii nostri, qui, ceu ipsi suggesserunt, res astulerunt ipsorum jussione semper memorandi Imperatoris et desideratissimi patris celsitudinis nostre, domini Manuelis, tunc, cum capti fuerunt, subtraxerunt autem et non obtulerunt, secundum quod in predimisso chrysobulo celsitudinis nostre de hoc constitutum est, omnia alia actione debiti, que Veneticis contra Romeorum quempiam, vel contra ipsum fiscum, vel Romeis et fisco contra Veneticos ante captionem ipsorum convenerit, irritari debente ab utrisque partibus; presente chrysobulo verbo Imperii nostri firmo et inviolabili permanere debente, facto mense Junio presentis septime indictionis VI millesimi VI centesimi nonagesimi septimi anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

Isaakius in Christo deo fidelis Imperator et moderator Romanorum Angelus.

¹⁰ Marin: *teloneum*.

NOV. XCI.

Imp. Isaacii Angeli
de metropoli Argeos¹. (A. 1098.)

Non extat.

NOV. XCII.

Imp. Isaacii Angeli
aurea bulla Pisanis concessa¹. (A. 1192.)

Interrupta jampridem fuit, ex quo tyrannus ille Andronicus Romanorum invasit imperium et nunc usque, fides et devotio civitatis et terre Pisane, quam erga nostrum fovebant Romeorum imperium. Et nisi modestia et hilaritas celsitudinis nostre, et in effusionibus appianicorum sanguinum tarditas et impromptio² a Deo erecte et ad Romanorum imperii firmamentum quidem exaltate impedimento rei fuissent, ii qui heri Romanie devoti erant, quasi et inimici effecti fuissent, et pro amicis et utilium allatoribus et per tempora fidelissimis quoque fautoribus in hostes et depopulatores versi equidem essent. Quod et ex parte perpetratum est, et damna a quibusdam Romeis, et item Pisanis ex parte Romeorum facta sunt, multumque tempus, que dudum ante unita erant, sequestrata habuit et divisa.

Quamobrem civitatis Pisanorum potestas, Tedicius, comitis Ugolini filius, ac consiliarii et commune ejus supplicatorias ad nostram clementiam manus intendere voluerunt, et prudentissimos concives suos, Rainerium Gaetani et Sigerium judicem, nuncios ad nostram legaverunt serenitatem, dampnorum Pisanis eorumque communi ex parte Romanie pre-illatorum restaurationem petentes, et benignitatem tranquillitatis imperii nostri pristinam, quam erga civitatem et terram ipsorum nostra habebat clementia, suppliciter postulantes; et serenitas nostra benigne eos recipiens et que ab iis dicebantur auscultans, eisque versa vice dampna partibus Romanie quibusdam

¹ Laudatur ad Disposit. thronor. in Coll. can. ed. Rballi et Potli V p. 481.

² Edidit Flaminio dal Borgo Diplomi Pisani, Pisa 1765. 4. p. 147, indeque repraesentavit Buchon Nouvelles Recherches hist. sur la princ. franç. de Morée vol. II p. 12. ² Verba celsitudinis nostre huc transponenda esse videntur.

a parte Pisanorum illata in memoriam revocans, eaque ab ipsis Romanie restaurari vicissim exigens, ad ultimum ex predictorum legatorum precibus abolicionem quidem eorum, que ex quo tyrannus supervenit usque in presens acta sunt eis concessit; immemores autem et eos fore omnium negociorum, que hactenus et usque nunc ex aliquibus causis, juste vel injuste, producenda habebant, exigit. Et quidem et hii clementie nostre concessionem repugnare nullo modo decreverunt; cum multa vero gratiarum actione eam suscipientes, sacramento certitudinem Imperio nostro fecerunt tam de oblivione, quam civitas et terra Pisana in perpetuum habebunt eorum videlicet omnium dampnorum que usque nunc quibusdam Pisanis a Romeis illata sunt, quocumque et qualiacumque sint, quam et de fide et servicio quam et quod Imperio nostro, heredibus et successoribus ejus, ipsique Romanie observare in futuro debent. Amplius quippe serenitas Imperii nostri eos acceptans et supplicationem eorum cum multum supplicatoria et procidenti figura fusam ad nostram clementiam exaudiens, non solum habitatores civitatis et terre Pisanorum in ea jura, que ipsis in Romania precollata fuerant, restitui concessit, verum etiam secundum Domini sententiam super pauca fideles reperiens super multa constituit, et ad notificationem eorum que Imperio nostro, heredibus et successoribus ejus et Romanie in perpetuum ipsi polliciti sunt, et eorum que similiter ipsis a clementia nostra collata sunt, presens chrysobolum verbum eis donavit, continens de verbo ad verbum ea que nunc ab iis pacta sunt et in chartula litteris latinis scripta et subscriptione eorum confirmata comprehensa sunt et eorum corporali sacramento corroborata, et que plenitudini Pisanorum facta sunt chrysobula verba semper memorandorum imperatorum, proavi scilicet Imperii nostri, domini Alexii Comnani, et desideratissimi patris celsitudinis nostre, domini Manuelis, in quibus quidem recitantur que tunc a Pisanis pacta fuere et que a parte Romanie eis collata.

Habet igitur conventio scripta quidem que a notificatis legatis Pisanorum ad Imperium nostrum, heredes et successores ejus, et ad ipsam Romaniam facta est, et quod super eam juramentum factum est, sic:

„Nos, legati civitatis et terre Pisane, Rainerius Gaetani et Sigerius judex, missi a Tedicio, comitis Ugolini filio, potestate civitatis et terre Pisane, ac consiliariis ipsoque communi ejus ad altissimum imperatorem Romeorum et semper augustum dominum Isaakium Angelum, et injunctum ab eis habentes petendi ab im-

„peratore et Romania premutuatam pecuniam a quibusdam Pisanis
 „Andronico illi male memorie, cum adhuc felicissimo imperatore
 „domino Manuele in vita existente notificatus dominus Andronicus
 „Hyerosolymis degeret; nec non et a quibusdam aliis, videlicet Teo-
 „disco de Picicasegale, Simone Cimicosi et Gerardo Antonii et re-
 „liquis, mutuatam desideratissimo fratri domini imperatoris Romeo-
 „rum et semper augusti domini Isaacii Angeli, felicissimo sevasto-
 „cratori domino Alexio Angelo, cum a comite Tripolis detentus esset;
 „item et ea que ab hominibus Imperii ejus sancti, scilicet a proto-
 „honoratissimo supremo magno logotheta illo et sevasto illo Chumno
 „et aliis defunctis et superstitibus, dampna illata Pisanis, ex quo
 „notificatus dominus Andronicus Romeorum invasit imperium et us-
 „que nunc, atque subtracta solemnia ecclesie Pisane civitatis et ar-
 „chiepiscopo annorum octo et usque nunc, et redditus emboli eorum,
 „et reliquorum attenentium eis, et ab eis exacta commertia; et si
 „hec eadem receperimus agendi grates Imperio ejus sancto, et con-
 „ventionem assiduam et perpetuam factam progenitoribus ejus, im-
 „peratoribus domino Alexio Comnano et filio ejus Porphyrogenito
 „domino Joanni et patruo Imperii ejus sancti domino Manueli, et
 „heredibus et successoribus ejus ipsique Romanie, atque servi-
 „tium perpetuum et assiduam renovandi et jurejurando corrob-
 „randi; si vero hec eadem Imperium ejus sanctum non adimplet,
 „alio vero modo aliquo restaurationem facit communi Pisanum ci-
 „vitatibus placentem nobis, sicque etiam manifestam conventionem sa-
 „cramento confirmandi; quoniam ad Imperium ejus sanctum perve-
 „nimus, et in conspectu majestatis ejus astantes piam ejus celsitu-
 „dinem adoravimus, et nobis injunctis sufficienter tractatis omnibus
 „quidem, que poscimus, potiri nequivimus, quia et sublimitas Im-
 „perii ejus sancti vicissim exigebat a nobis damna a quibusdam
 „Pisanis Romanie quibusdam terris diversisque Romeis per terram
 „et mare illata; modestia vero et magnificentia imperiali dignatum
 „est ejus sanctum Imperium, pro omnibus que poscimus et superius
 „relata sunt, excepto mutuo facto Sebastocratori, mutuatoribus in
 „memoriam dive potentie ejus consensuque nostri se jactantibus,
 „largiri Pisane civitatis communi que ex muneribus semper memo-
 „randorum imperatorum, domini Alexii et domini Manuelis, a nobis
 „pridem in magna urbe possidebantur: embolum videlicet, ecclesiam
 „cum altera a contribulibus nostris infra terminos nostros erecta
 „ecclesia, et littoralem scalam; plus vero his dare civitati nostre,
 „et que in faciendo nobis practico traditionis eorum que super pri-

„dem nobis tradita collata sunt, notificabuntur; quod scilicet practi-
 „cum una cum faciendo imperiali adorando chrysobulo in secretis
 „sterneretur; renovare quoque ab instanti tempore largicionem so-
 „lemnis nostre ecclesie, quingentorum videlicet yperperorum et duo-
 „rum palliorum; addere autem et alia centum yperpera, et salaria
 „archiepiscopo civitatis Pisarum sexaginta annuorum yperperorum et
 „unius pallii, et super hec persone archiepiscopi hujus qui nunc
 „est civitatis Pisarum addere alia yperpera quadraginta; donaré au-
 „tem Pisanis et in iis que de Romania ab ipsis emuntur et ven-
 „duntur, tam in magna urbe quam in ceteris Romanie partibus, li-
 „bertatem commercii talem, qualis data est eis in chrysobulo ipsis
 „facto semper memorandi imperatoris, domini Alexii, in iis que de
 „terris non subjacentibus servituti imperii Romeorum ab ipsis in
 „magnam urbem afferentur, quamquam ex hujusmodi chrysobulo
 „appareat eos debere dare commertium in iis, secundum quod ipsi
 „Romei; licentiam vero dare nobis agendi secundum leges in quos-
 „dam homines ipsius, qui servitia tractaverunt fisci et quibusdam
 „Pisanis injustitiam intulerunt, eoque³ petebamus quidem ab impe-
 „riali thesauro dampna illata quibusdam Pisanis a defunctis homi-
 „nibus celsitudinis ejus, non autem exauditi fuimus quoniam rei
 „nequaquam reperiuntur ideoque negotia non erant manifesta, et ob
 „hanc rem desistimus ab iis sponte, sine illata nobis vi aliqua, ob
 „restorationem pro iis ut superius dictum est factam universis ha-
 „bitatoribus civitatis et terre Pisane; recepimus hujusmodi placens
 „nobis largifluum munus serenissimi et semper augusti imperatoris
 „domini Isaakii Angeli, quod Imperium ejus sanctum nostre terre
 „fecit, et oblivioni tradentes omnia que petimus, ut dictum est, que
 „et superius recitata sunt, quoniam quidem et Imperium ejus sanctum
 „abolitione[m] dampnorum usque nunc hominibus Romanie illato-
 „rum nobis facere dignatum est; ecce per presens scriptum nostrum,
 „debens et corporali sacramento nostro ac subscriptionibus manus
 „nostre, sigillisque ecclesiarum in magna urbe existentium Pisano-
 „rum, summi apostoli Petri et sancti Nicolai, corroborari, conven-
 „tionem facimus ad Imperium ejus sanctum, heredes et successores
 „ejus, et ad ipsam Romaniam: quod observabit civitas et terra Pi-
 „sana et ipsa potestas, et qui per tempora erunt senatores aut con-
 „siliarii sive consules aut potestates et capitanei et rectores, ipsum-
 „que commune Pisane civitatis, ea que supra nominatis semper

³ Forte *eo quod*.

„memorandis imperatoribus, domino Alexio Comueno et filio ejus
 „Porphyrogenito domino Johanni, ac patruo Imperii ejus domino
 „Manueli, pacta sunt. Et hec omnia jurabit ipsa potestas et me-
 „liores ac ipsum commune civitatis Pisane, et hujusmodi sacramen-
 „tum annuatim renovabunt, secundum quod specialiter de hujus-
 „modi capitulo pactum est a civitate et terra nostra ad semper me-
 „morandum imperatorem, dominum Manuelem.“

Sacramentum verum eorum super hec factum habet sic:

„Nos, legati civitatis et terre Pisane, Rainerius Gaetani et judex
 „Sigerius, missi ad altissimum imperatorem Romeorum et semper
 „augustum dominum Isaakium Angelum, a Tedicio, potestate Pisa-
 „norum, comitis Ugolini filio, ex communi consilio civitatis Pisane,
 „post multum tractatum desistentes ab iis que ex impositione pre-
 „dicte potestatis et communis consilii civitatis pro communi et qui-
 „busdam privatis personis petebamus, que et in scripto in quo sub-
 „scripsimus continentur, et restaurationem pro iis factam nobis pla-
 „centem recipientes secundum quod nos injunctum habebamus a
 „potestate et communi consilio civitatis de placito nostro: juramus
 „super sancta Dei evangelia, super honorabilem et vivificatam cru-
 „cem, quod predicta potestas communi consilio civitatis de his facto
 „dedit nobis mandatum jurandi super animam suam, conventionem
 „a Pisana civitate et terra Pisana semper memorando imperatori
 „domino Manueli factam imperatori Romeorum et semper augusto
 „domino Isaakio Angelo, secundum quod et illi fuit jurata, et quod
 „ea que pro communi et quibusdam aliis personis petebamus, que
 „et in scripto in quo subscripsimus continentur, ex impositione
 „ejusdem potestatis et consilii ejusdem civitatis dimisimus pro re-
 „stauracione communi facta. Item juramus, super animam dicte pote-
 „statis, quod et ipsam conventionem predictam adimplebit et observa-
 „bit ipsum commune civitatis domino Isaakio Romeorum imperatori,
 „heredibus et successoribus ejus, ipsique Romanie in perpetuum,
 „sine fraude et malo ingenio. Et sicut hec juramus de bona fide,
 „sine fraude et malo ingenio, sic Deus nos adjuvet et ipsam po-
 „testatem et ipsum commune civitatis Pisane et in presenti seculo
 „et futuro.“

Manifesta vero chrysobula verba habent, secundum quod noti-
 ficabitur.

Imperatoris quidem videlicet domini Alexii, sic:

„Quoniam multoties nuncios ad Imperium nostrum miserunt
 „habitatores terre nostre atque Pisane civitatis cum litteris suis,

„et Imperium nostrum iterum eis multoties litteras misit, minime
 „autem advenit tempus quo fieret conventionis scriptum prefinitum
 „eorum pure fidei et subjectionis ad Imperium nostrum, neque
 „clementie nostre ad eos scriptum chrysobulum conventionis adhuc
 „factum est; novissime autem misit Imperium nostrum familiarem
 „suum hominem Curopalatum Basilium Mesimerium cum litteris
 „suis volens eos suscipere ceu per omnia fideles celsitudinis nostre
 „et desideratissimos filios nostros totiusque terre nostre; illo au-
 „tem perveniente et litteras Imperii nostri eis offerente, que vero
 „mandata erant dicente, ipsi que scripta et que ipsis mandata
 „sunt intelligentes eaque acceptantes, et omnino volentes fieri per
 „omnia fideles Imperii nostri atque terre nostre, per scriptum
 „conventionem fecerunt, continentem puram eorum fidem quam
 „Imperio nostro ac Romanie debent, quam et per sacramentum
 „omnes unanimiter confirmaverunt et ad nostram serenitatem per
 „vos et nuncium ejus miserunt, que nempe expresse sic continet:

„„In nomine Domini nostri Jesu Christi, amen. Nos omnes
 „„habitatores civitatis et terre Pisane promittimus tibi, sanctis-
 „„simo imperatori domino Alexio, et domino Johanni dilecto filio
 „„tuo et imperatori Porphyrogenito, quod nos totus Pisanus po-
 „„pulus ab ista hora et in antea non erimus in consilio aut facto
 „„per quod perdatis vos imperium vestrum vel Romaniam, vel
 „„insulas maris vel terras, quas modo tenetis sub vestra pote-
 „„state et quas ab hac hora in antea acquireretis a Chroatia, Dal-
 „„matia et Durachio usque in Alexandriam et ipsam; neque nos,
 „„civitatis et terre Pisane habitatores, paciscemur cum aliqua
 „„persona vel populo inimicante Imperio vestro ad auferendum
 „„a vobis vestrum imperium vel Romaniam, vel aliquas imperii
 „„vestri terras, vel insulas, quas nunc sub potestate imperii vestri
 „„tenetis, aut quas acquirere debetis ab hac hora in antea a
 „„Chroatia, Dalmatia et Durachio et usque in Alexandriam et
 „„ipsam; et si ex terre habitatoribus nostre et hominibus nostris
 „„aliqui damnum imperio vestro fecerint et in Romania fuerint,
 „„et quesiti ab Imperio vestro fuerint, de eis emendabunt dam-
 „„num juste et concorditer; et si in Romania non fuerint et
 „„Pisas reversi fuerint, et notum factum fuerit, si heredes Pisis
 „„habuerint, secundum vires substantie emendationem faciemus
 „„juste vel concordia, excepto tanto quantum remanebit ex con-
 „„sensu et verbo nuntii vel nuntiorum Imperii vestri. Si homi-
 „„nes nostri in terra Imperii vestri fuerint, vel Constantinopoli

„,vel in alia terra aut insulis Imperii vestri, volumus et con-
 „,firmamus, ut, si inimici vestri insurrexerint gratia impugnandi
 „,in partibus illis in quibus nostri sunt, et necesse fuerit ut ad-
 „,juvent homines vestros, terras vestras defendemus contra om-
 „,nes inimicos vestros. Hec omnia suprascripta observabimus
 „,nos, totus Pisanus populus civitatis et terre Pisane, tibi, sanctis-
 „,simo imperatori domino Alexio, et desideratissimo filio tuo im-
 „,peratori domino Johanni Porphyrogenito, sicut superius scriptum
 „,est, incorrupta et cum vera fide, sine fraude et malo ingenio,
 „,vobis corroborantibus per chrysobulum ea, que in scripto nostro
 „,continentur, et observantibus ea nobis.

„,Hoc factum est anno incarnationis Domini millesimo cen-
 „,tesimo undecimo, quarto decimo kalendarum Maii, indictionis
 „,tertie et decime, in presentia archiepiscopi Amalphitani, Musci
 „,judicis Amalphitani et consulum Pisanorum.““

„His itaque per scriptum et sacramentum ab illis confirmatis
 „in presentia hominis Imperii nostri Mesimerii, quoniam et vos
 „,missi ab illis estis, videlicet Guido clericus et Bonfilius presbiter,
 „,Girardus vicecomes, Ildebrandus frater Rainerii, Alferius con-
 „,sul, Petrus iudex, Guido filius Boni Pipini, Odimundus Curo-
 „,palata filius Oddi, et litteras Imperio nostro attulistis quas illi
 „,omnes per vos ad Imperium miserunt, et continebatur in litteris
 „,eorum hoc, Ut ea que deerant vos adimpleretis; hoc per scriptum
 „,et sacramentum vestrasque subscriptiones confirmastis, quod om-
 „,nia que ab illis pacta sunt ad Imperium nostrum et desidera-
 „,tissimum filium ejus imperatorem et Romaniam per sacramentum,
 „,universi habitatores civitatis et terre Pisane confirmaverint, et
 „,observabunt firma et inviolata, sicut hoc intelligit Imperium no-
 „,strum ad proficuum et honorem suum et desideratissimi filii sui
 „,et terre potentie nostre, magne, medie et ultime. Ob fidem igitur
 „,quam disposuistis omnes habitatores civitatis et terre Pisane ob-
 „,servare Imperio nostro et Romanie, constituit et Imperium no-
 „,strum per presens chrysobulum verbum dari a nostra serenitate,
 „,non solum in vita sua, sed et post obitum suum a desideratis-
 „,simo filio nostro imperatore domino Johanne Porphyrogenito,
 „,Pisane ecclesie que sub nomine sancte Dei Genitricis est, per
 „,unumquemque annum nomismata yperpera 400 et pallia duo;
 „,domino dilecto archiepiscopo Pisarum nomismata similia 60 et
 „,pallia unum; Lamberto iudici, Carletto et Antonio nomismata
 „,similia 100, et post obitum horum dabuntur ecclesie. Commer-

„tium de auro et argento quod afferetur a vobis, non dabitur ullo
 „modo. De mercibus quas afferetis de terra vestra et de alienis
 „terrīs non subjacentibus servituti Imperii nostri, dabitur gratia
 „commertii de viginti quinque unum et nihil amplius. Scala dabi-
 „tur vobis in qua debeant naves vestre applicare et onera earum
 „deponi; et locus negotiandi aptus et conveniens cum habitaculis,
 „ut reponatis merces vestras et habitetis. Similiter et in magna
 „sanctissima Dei ecclesia, sancta Sophia, dabitur vobis locus standi
 „a sanctissimo patriarcha; et in yppodromio dabitur vobis locus
 „ubi debeatis sedere in die yppodromii. Si depredato fuerit na-
 „vis vestra in terra Imperii nostri, et perditæ fuerint res vestre,
 „ablata ab aliquibus qui sub potentia Imperii nostri sunt, faciet
 „vobis clementia Imperii nostri justiciam et emendationem conve-
 „nienti tempore, postquam probatum fuerit. Navis vestra si fracta
 „fuerit infra potentiam Imperii nostri, res vestras quas vos libe-
 „ratis et extrahitis salvas habebitis sine dubio, et illas autem quas
 „Romei extrahent adjuvantes habebitis, dantes eis mercedem se-
 „cundum loci consuetudinem, nisi forte inter vos et eos aliquid
 „aliud sponte pactum fuerit. Merces vestras quas afferetis de
 „terra vestra, vel de alienis terrīs non subjacentibus Imperio
 „nostro, postquam ad Imperium nostrum vos veneritis, sive Con-
 „stantinopolim sive in insulam Imperii nostri, habebitis licentiam
 „extrahendi, et vendendi in loco in quo applicaveritis, et tam ibi
 „quam alibi infra continentiam potentie nostre quibuscumque vo-
 „lueritis, nullo alio pacto vel modo contra voluntatem vestram
 „precipiente in venditione et commutatione, exceptis inimicis Im-
 „perii nostri; et dabitur et in his commertium sicut superius
 „dictum est. Alias autem merces que de Romania sunt, venditis
 „sicut Romei, et dabitur sicut Romei. Littere Imperii nostri mit-
 „tentur ad terras ejus in quibus applicabitis, ut duces in eis exi-
 „stentes cognoscant fidem puram et servitutum vestram et que ab
 „Imperio nostro vobis constituta sunt et que Imperio nostro a
 „vobis, quatenus non transgrediantur que ab Imperio nostro pacta
 „sunt duces et reliqui qui sub potestate Imperii nostri sunt. Et
 „si acciderit aliquid injustum fieri, vindicabitur ab eis, fietque
 „emendatio justa. Ut et ab Imperio nostro in omnibus terris⁴
 „potentie nostre et insulis in quibus applicatis, iidem vobis loci
 „serventur et eadem emendatio fiat. Si ab aliquo Veneticorum

⁴ Buchon: terre.

„aut ab aliquo homine subjacente Imperio nostro passus fuerit
 „Pisanus quispiam atrocis dedecus vel turpem injuriam aut de re-
 „bus suis damnum, faciet Imperium nostrum emendationem, post-
 „quam probatum fuerit, si nostre serenitati relatum fuerit infra
 „tempus legale et conveniens in omni continentia sua. Naves vestre
 „et homines vestri volentes redire Pisas non prohibebuntur; ne-
 „que Imperium nostrum, neque desideratissimus filius ejus impe-
 „rator Porphyrogenitus, neque aliquis precepto nostri per quem-
 „piam modum injustitiae faciet quicquam in rebus vestris vel ho-
 „minibus. Si vero ob aliquas causas interdum factum fuerit, per
 „conveniens tempus emendabitur. Si aliquis vestrum reclamatio-
 „nem fecerit, non repellatur, si notum Imperio nostro factum
 „fuerit, sed recipietur reclamatio ejus et secundum legem vindi-
 „cabitur, et vindicabitur post probationem veritatis, si apparuerit
 „injustitiam passus. Qui pro servitio Dei Hierosolymam tendunt
 „cum vestris hominibus causa militandi contra paganos, in itinere
 „vel in reversione impedimentum aliquod non sustinebunt, neque
 „perturbabuntur ipsi vel naves, aut stipendia aut bellica instru-
 „menta que deferunt, securitatem facientibus iis qui eos recipiunt
 „in naves vestras vestris hominibus per certificationem sacramenti,
 „quatenus nec inimicum Imperii nostri et Romanie adjuvent, nec
 „ibi contra Imperium nostrum efficiantur.

„Hec itaque manebunt quippe immutabilia semper, quousque
 „vos et omnes habitatores terre vestre et civitatis observatis ea
 „que superius notificata sunt firma et incorrupta Imperio nostro
 „et desideratissimo filio ejus et imperatori domino Johanni Por-
 „phyrogenito et Romanie, sicut haec intelligit Imperium nostrum
 „ad honorem et proficuum suum et Romanie, et sine fraude et
 „malo ingenio aliquo. Propter hoc enim et presens chrysobulum
 „verbum, mutuum vestre scripte conventioni per vestrum sacra-
 „mentum confirmate et vestris propriis subscriptionibus corrobora-
 „rate, missum est per vos omnibus habitatoribus civitatis et terre
 „Pisarum.

„Factum mense Octobri, indictionis quinte, sex millesimi sex-
 „centesimi vicesimi anni, in quo et nostrum pium et a Domino
 „ordinatum subsignavit imperium.

„Alexius in Christo Deo fidelis imperator
 et moderator Romeorum Comnanus.“

Domini vero Manuelis sic:

„Fidelissimi Imperio nostro Pisani adepti fuerunt jam in

„magna urbe, per chrysobulum semper memorandi avi Imperii no-
 „stri, et rursus semper memorandi domini et patris celsitudinis
 „nostre, embolum et scalam et ecclesiam, secundum quod in practico
 „ipsis facto notificantur, que hujus sunt⁵. Quoniam vero ante
 „tempus ob quasdam causas voluit Imperium nostrum hujusmodi
 „loca eis mutare, eisque pro his dari alia ultra in partibus magne
 „urbis oppositis, ipsi autem accedentes clementie nostre supplica-
 „verunt ut hoc non fieret, verum essent in possessione eorum que
 „pridem habebant, serenitas Imperii nostri sic fieri concessit. Et
 „quoniam oportuit sacramentum ab iis fieri Imperio nostro hujus-
 „modi negotii gratia, priorem conventionem et sacramenta eorum
 „corroborans, et quippe ad nostram serenitatem legati ab hujus-
 „modi terra equidem pervenerunt, prudentissimus videlicet consul
 „hujusmodi terre Albertus, et cum eo iudex Burgundius et comes
 „Marcus, et fecere Imperio nostro sacramentum, consul quidem
 „notificandum sacramentum sic secundum verba continens: „„Ego
 „„consul Pisanum, legatus ad dominum nostrum imperatorem Ro-
 „„manorum et semper augustum dominum Manuelem Porphyro-
 „„genitum Comnanum, juro ex precepto et voluntate archiepiscopi
 „„nostri, consulum, senatorum et relique terre Pisanum presens
 „„sacramentum: quoniam ob quasdam rationes accidit nos ad mo-
 „„dicum removeri ab iis que in magna urbe habebamus, videlicet
 „„ecclesia, embolo et scala, datis nobis pro restauratione aliis in
 „„partibus que ultra sunt, nunc autem ex precepto imperatoris
 „„restituti sumus in ea que pridem habebamus: quod observabimus
 „„nos et terra Pisanum universa notificato imperatori Porphyro-
 „„genito domino Manueli Comnato, heredibus et successoribus ejus
 „„et Romanie, fidem et debitum quod debebat terra Pisana Impe-
 „„rio ejus ex pridem factis conventionibus et sacramentis semper
 „„memorando imperatori, domino Alexio Comnato, ipsique Por-
 „„phyrogenito et imperatori domino Manueli Comnato; et si ali-
 „„quid factum est a terra Pisana alicui coronato vel non coro-
 „„nato ad irritationem spectans hujusmodi conventionum et sacra-
 „„mentorum, pro non facto reputabitur illud. Presens vero sa-
 „„cramentum debent facere et renovare et consules et reliqui ha-
 „„bitatores Pisanum secundum consuetudinem. Et sicut hec juro
 „„sine fraude et malo ingenio, sic Deus me adjuvet, sancta Dei
 „„evangelia et honorabilis et vivifica crux.““ Iudex vero Burgun-

⁵ Videntur hic excidisse οί περιγραφοί instrumenti illius.

„dius et comes Marcus sic juraverunt et ipsi: „„Nos judex Bur-
 „„gundius et comes Marcus, missi legati ad potentem imperatorem
 „„Romeorum Porphyrogenitum dominum Manuelem Comnanum a
 „„civitate Pisana, juramus super sancta Dei evangelia et honora-
 „„bilem et vivificam crucem, quod conventionem factam semper
 „„memorando imperatori domino Alexio Comnato, et domino no-
 „„stro imperatori et Porphyrogenito domino Manueli Comnato a
 „„civitate Pisana, quam consul Pisarum Albertus juravit, ad ho-
 „„norem imperatoris observabimus fideliter et nos, et faciemus
 „„confirmari ab universa civitate Pisana sine fraude. Et sic ju-
 „„ramus hec sine fraude et malo ingenio, et firma observabimus.
 „„Sic Deus nos adjuvet, sancta Dei evangelia et honorabilis et
 „„vivifica crux.““

„Ecce et Imperium nostrum corroborat per presens chrysobu-
 „„lum sigillum suum munus quod habebant in notificato jure a
 „„semper memorando imperatore domino et patre ejus, et jubet firma
 „„et inviolabilia permanere facta eis chrysobula super collatione
 „„hujuscemodi immobilium, si et hujusmodi terra Pisarum bene ob-
 „„servat pacta et sacramenta sua que Imperio nostro, heredibus et
 „„successoribus ejus fecit, ad honorem et proficuum Imperii nostri
 „„et Romanie. Super hoc enim et presens Imperii nostri sigillum
 „„eis collatum est, debens et in congruis secretis sterni propter no-
 „„tificationem, mense Julio, indictionis tertie“.

Sic equidem hujusmodi chrysobulis continentibus, quoniam no-
 tificati legati superius scripta pepigerunt et scripto subscriptione eo-
 rum confirmato comprehenderunt, et sacramento ceu notificatum est
 corroboraverunt, jubet Imperium nostrum, ea que in superius scri-
 ptis chrysobulis comprehenduntur, tam de iis que a civitate Pisana
 Romanie facta sunt, quam et de iis que a Romania ipsis collata
 sunt, efficaciam et inviolabilitatem habere, et sic reputari ut nunc
 pacta et collata; et restitui precipit Pisanos in universa que in
 magna urbe ipsis donata pridem fuerunt a semper memorando im-
 peratore et proavo Imperii nostri, domino Alexio, et desideratissimo
 patruo celsitudinis nostre, domino Manueli: embolum videlicet, ha-
 bitacula, ecclesiam cum altera ab ipsis infra jura eorum erecta ec-
 clesia, et littoralem scalam, secundum quod eis donata fuerunt, et
 secundum facta ipsis practica super tradicionem horum eis facta. Lar-
 gitur autem eis Imperium nostrum et pensionalia monasterii domini
 Antonii, que in faciendo ipsis practico notificabuntur, habentia pro
 anno introitu[m] nomismata yperpera 246, et scalam predeputatam

in situ loci Icanatisse a serenitate nostra edificato ab ipsa hospitali in templo venerabili sanctorum magnorum Martyrum Quadraginta. Concedit autem dari et rursus Pisane ecclesie constituta ei annua solemnia, 500 scilicet yperpera et 2 pallia ut et ab Imperio nostro ei nunc constituta, ob fidem quam civitas debet et terra Pisana Imperio nostro et servitium ejus. Addit quoque eis et alia yperpera 100 similiter, et honoratissimo archiepiscopo Pisarum preconstitutum ei annum salarium, 60 videlicet yperpera et unum pallium, ut et ei nunc constitutum ab Imperio nostro. Addit vero persone archiepiscopi qui nunc est et alia yperpera per singulas annos 40. Et jubet hujusmodi omnia a parte civitatis et terre Pisane possideri hoc modo per omnes et assiduos annos, secundum faciendum practicum horum tradicionis; quod fiet notificatis legatis eorum a grammaticis Imperii nostri, Padiadita Constantino et clarissimo protonobilissimo Sergio Coliva, et a desunotato Constantino Petiota, quod et in congruis secretis sterni debet cum presenti chrysobulo Imperii nostri; et habere Pisanos universos introitum eorum presentem et futurum ex superedificationibus ipsorum, quas infra terminos ipsis traditos facient, quousque civitas, quam debet Imperio nostro, hereditibus et successoribus ejus ipsique Romanie, fidem atque servitium conservat, et terra Pisana ac ipsum ejus commune inviolabiliter et sine diminutione, secundum conventionem scriptam a supranotatis eorum legatis factam et superius recitatam, que et a potestate ejusdem civitatis et terre Pisane et melioribus Pisanis et universa plenitudine Pisarum jurari debet in presentia super hoc ipsum mittendorum hominum Imperii nostri, et annuatim renovari, secundum quod specialiter ea que hujus capituli sunt, semper memorando imperatori, patruo Imperii nostri, domino Manueli, pacta sunt. Fruentur autem et libertate universa in duobus recitatis chrysobulis comprehensa commercii, et reliquorum omnium capitulorum que in eis continentur, exhibentes de centum 4 tam in magna urbe quam in ceteris terris nostre pie tranquillitatis, non solum de iis que de alienis partibus ab ipsis in Romaniam afferuntur universis mercibus, verum etiam de iis que de terris Romanie ab ipsis emuntur et in magna urbe vel aliis terris Romanie venduntur. Quamquam enim et ex chrysobulo ipsis facto proavi Imperii nostri, semper memorandi imperatoris domini Alexii Comnani, ut velut Romei reputentur ipsi in mercibus quas de Romania emunt, determinatum est, idemque commercium dent de iis quod et Romei dant; sed tamen Imperium nostrum multam eorum devotionem et fidem remunerans,

liberaliter et super hoc capitulum erga eos agit, et 4 de centum tantum dare eos jubet et in mercibus ipsorum quas de Romania equidem emunt. Fruentur igitur Pisani libertate ipsis collata a nostra serenitate et omnibus ipsis donatis, ceu superius patefactum est, et amovebuntur ab his nunquam. Quamvis enim hujusmodi omnia jam tradita fuerint monasteriis et personis quibus hec ablata sunt, et Pisanis tradita, attamen quoniam iterum hujusmodi Pisani sub servitio Romanie ordinati sunt et pristinam suam fidem atque servitium Imperio nostro, heredibus et successoribus ejus et Romanie, observare juraverunt, rursum eis ablata sunt et restituta Pisanis, quoniam ipsi satisfactionem a fisco habere debent; si vero non habuerint, non debent in Pisanos agere, sed in ipsum fiscum, infra legitimum tempus. Et restaurationem adepti fuerint, habebunt satisfactionem per id quod dabitur; si autem non adepti fuerint, habebunt pro rato: quoniam Imperium nostrum licentiam ex legibus habet in noticia largiendi et aliena, et largitur hec Pisarum plenitudini. Quoniam vero notificati legati clementie nostre supplicantes petierunt cum aliis notificari in presenti chrysobulo Imperii nostri, tam ea que pridem possidebantur a parte civitatis et terre Pisane in magna urbe jura, quam ea que nunc a celsitudine nostra ipsis collata sunt, Imperium nostrum sic fieri concessit. Et habent que pridem quidem a Pisanis possidebantur sic⁶:

Conservabuntur igitur universa superius scripta firma ab Imperio nostro, heredibus et successoribus ejus et Romania, si potestas que est in civitate et terra Pisana, consules, consilarii et senatores, capitanei, rectores et reliqui meliores, ac ipsum commune Pisarum receperint que a superius scriptis legatis eorum pacta et jurata Imperio nostro, heredibus et successoribus ejus ipsique Romanie sunt, et pepigerint ea, et corporali confirmaverint sacramento, et scriptum hec continens composuerint et consuecte corroboraverint, et celsitudini nostre miserint, et hec rata in perpetuum habuerint ipsi, et qui post eos erunt consules et potestates, consilarii et senatores, capitanei, rectores ac ipsum commune civitatis et terre Pisane, presente chrysobulo verbo Imperii nostri firmiter et inviolabiliter per-

⁶ Buchon omisit enumerationem locorum a Pisanis Constantinopoli possessorum, sed notat: Il y est plusieurs fois question des établissements des Amalphitains. „Ab aque cursu Amalphitanorum“. — „Jura donata Amalphitanis“. — „Descendentem ab Amalphitanis“. — „Dividit eandem scalam que ab Amalphitanis possidetur“.

manere⁷, quousque conservabunt suprascripti omnes ex integro ea que superius narrata sunt.

Facto mense Februario presentis decime indictionis, sex millesimi septingentesimi anni, in quo et nostrum pium et a Deo ordinatum subsignavit imperium.

Isaakius in Christo Domino fidelis imperator et moderator Romeorum Angelus.

NOV. XCIII.

Imp. Isaacii Angeli

de ecclesiis ad altiorem locum promotis¹. (A. 1193.)

Κατὰ τὸν ἀπρίλιον μῆνα τῆς ια' ἰνδ. ἑξή' ἔτους ἀπολυθέντος προσκυνητοῦ χρυσοβούλλου τοῦ θεοσεφοῦς κρατίστου καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κυροῦ ἰσαακίου τοῦ ἀγγέλου, καὶ τοὺς ἀνακαλουμένους μὲν μητροπολίτας τὰς διαφερούσας τούτοις ἐπισκοπὰς καὶ εἰς μητροπόλεις ἢ ἀρχιεπισκοπὰς τιμηθείσας ἐπιστομίζοντος, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τοὺς ἐπιχειρήσοντας ὀτεδήποτε τὴν βασιλικὴν ἀποστερεῖσαι περιοπῆν τοῦ ἀνάγειν ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις ἢ ἀρχιεπισκοπὰς κατὰ τὴν δοθείσαν αὐτοῖς ἀνωθεν ἐξουσίαν, ἠρωτήθη παρά τινων, τί ἐστι τὸ περιεχόμενον ἐν κανόνι² χάρις τοῦ ἔχειν τὰς τιμηθείσας μητροπόλεις μόνην τὴν τιμὴν, ὡς τῶν ἄλλων δικαίων σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει; φασὲν, ὅτι καὶ τὸ περὶ τούτου ἀμφίβολον λύεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ σημειώματος. συνεζητήθη γὰρ καὶ μετὰ πολλὰς δικαιολογίας διελήφθησαν χάρις τούτου ταῦτα ἔητως·

Καὶ ὅτι μὲν καθολικῇ λόγῳ καὶ διαγνώσει γενικῶς ἐκτιθεμένη τὰς εἰς ὑπερβαθμιώτερον θρόνον ἀναβιβαζομένας ἐκκλησίας προστάξει βασιλικῇ καὶ τῆς τιμῆς ἀξιούσθαι χρεῶν, καὶ τὰς ψήφους ἐνταῦθα προβαλνεῖν κατὰ τὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παρηκολουθηκότα κανονικὸν τύπον, τῶν μητροπολιτῶν συνιόντων καὶ ἀρχιεπισκόπους καὶ μητροπολίτας ψηφίζομένων, ἧ τε βασιλεία μου διαγινώσκει, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος τῷ διατάγματι ἔψεται τούτῳ, ὡς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παραφυλαττομένην ἀκρίβειαν καὶ τῆς κανονικῆς εὐθύτητος μὴ ἐκπίπτουσι.

⁷ Videtur addendum: debente.

¹ Sequentia praestat Bals. ad syn. Chalced. c. 12 (ed. Rhalli II p. 248): inde edidit Bonaf. p. 119. ² Synod. Chalced. c. 12.

NOV. XCIV.

Imp. Isaacii Angeli
de metropoli Hypaeorum¹.

Non extat.

NOV. XCV.

Imp. Alexii Angeli
aurea bulla Venetis concessa¹. (A. 1199.)

Quemadmodum animalia sese ad invicem intime dilligentia, gregatim quousque semper euntia, nec non et compascentia et simul ad sublimia et inferiora convolantia, coëgredientia etiam ac regredientia, et forte interdum quadam necessitate secedentia, et sepius ad invicem retro respicientia, et gruendo ac sclingendo et propriis unius cujusque vocibus desiderium ab invicem remotorum demonstrantia, et si alicubi libertatem ceperint, statim valde ad compascentia redeuntia, et letitiam impossibile est dici quantum ex facto ad invicem concursu, et velut dilligenti allocutione non significativis et inarticulatis vocibus subsignificantia: sic et genus Veneticorum plurimum amicabile ac servile circha Romaniam per tempora iam multa, et etiam a centum annis et plus connumeratis possidens inconvulse eam et indivisibiliter detinet. Et si aliquem remoto forte sic eos persequitur², quiete remotionem portantes sepe ad unionem revertuntur, modis quoque omnibus eam revocare requirunt, et ut [ad] matrem puer et ad dominam verna³ respiciunt atque amplexus expectant; cum autem invenerint, indissolubilibus vinculis amoris tenere student.

Quod quidem et nunc Venetie circha Romaniam contigit. Nam Imperio meo scepra Romanie divina providentia suscipiente, conventionibus quoque, que inter eam et dilectissimum fratrem Imperii mei pre-imperantem, dominum Isaakium Angelum, fuerant, quasi suscipientibus, nobillissimus Dux Venetie et protosevastos Henricus Dandolus, ac etiam ipsa Veneticorum consilii prudentia super re-

¹ Laudatur ad Dispositionem thronorum in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 476 not. 1.

² Nuperrime ex Libro albo et Libris Pactorum ediderunt Tafel et Thomas saepius laudati To. I. p. 248 sqq. ³ Editores legunt: *Etsi aliquantum — prosequitur*. Malim: *Et si aliquis remotos*. ³ Codd. *venia*, quod editores emendarunt.

quisitionem unionis quasi dissolute nequaquam superdormitavit, imo legatos ad nostram transmiserit celsitudinem: primo quidem Rainerium Zenum et filium nobilissimi quidem Ducis Venetie Auri Magistri Petri, Marinum, et legatum ab Imperio meo susceperunt gramaticum ejus, protonobilissimum yperaton dominum Johannem Cattallorum. Et quoniam quidem per eum in Veneciis sufficienter morantem, que in conventionem ambigua erant, solvi non potuerunt, alios statim legatos ad nostram transmiserunt sublimitatem, et nec per eos valentes pacisci, [ac] finem apponi eis, que ab hiis querebantur, nec aliorum legatorum missionem procelaverunt⁴, imo accesserunt et rursus ad nostram legati Venetie tranquillitatem, Henricus Navagiosus⁵, Andreas Donatus et Benedictus Grillionis. Et cum nec ista, que legationis erant, pro suo velle ipsos imitantia⁶, in Venetiam ad se mittentes et ipsi rediere, suscipientes a nostra serenitate legatum, pansevaston sevaston et familiarem Imperio nostro acolittum⁷, dominum Johannem Nomucopulum; et abiit is cum eis. Et tunc⁸ nec per istum eis, que ipsi⁹ sedebant, majores Venetie finem inducere potuerunt, alios legatos ad nostram duxerunt mansuetudinem, Petrum Michaellem videlicet et Octavianum Quirinum, viros prudentia, consilio et verbo apud Veneticos quam maguos, qui cum pansevasto sevasto et Imperio meo familiari cancellario vicedomino Dimitrio Trinkio¹⁰ ex precepto nostre magnificentie tam de jam peractis, quam etiam ex novo paciscendis multociens ratiocinantes, denique et coram nostra majestate steterunt, et inter predictum cancellarium atque eos tractata retulerunt, et multam instantiam, nec non et deprecationem ut eis placita perficere possent facientes, ad declarandam acquievere. Juraverunt et etiam sacramentum, sic ad verbum continens:

Nos legati nobilissimi Ducis Venetie et Imperialis protosevasti Henrici Dandoli, Petrus Michael et Octavianus Quirinus, juramus hac hodierna die, que est vigesima septima presentis mensis Septembris presentis secunde indictionis, sex millesimi septingentesimi septimi anni, ad sacra dei evangelia et ad honorabilem et vivificam crucem, quod omnia, que pacti sumus cum sanctissimo et altissimo Imperatore Romanorum et semper augusto domino Alexio Comnano, secundum orationem et voluntatem predicti nobilissimi Ducis Ve-

⁴ Editores emendant: *procelaverunt*. ⁵ Lib. pactorum: *Navagerios*. ⁶ Legirim: *impetrarent*. ⁷ Lib. pact. *acoluthum*. ⁸ Editores conj, *cum*. ⁹ *lidem*: *ipsis*. ¹⁰ Lib. pact. *Tainicio*.

netie et ex scripta ejus commissione ad nos ex voluntate majoris partis parvi et magni consilii Venetie facta convenimus et pacti sumus; et quod concessit et commissit nobis idem nobillissimus Dux Venetie, ut nos super animam suam juremus, quod et ipse ea, que a nobis pacta sunt et conventa, jurabit et homines Venetie jurare faciet. Et ex quo nobis hoc concessit et commissit, non id subvertit vel mutavit. Et sicut hec juramus sine fraude et malo ingenio, sic adjuvet deus et sancta ejus evangelia et honorabilis atque vivifica crux predictum Ducem nostrum et nos, et in hoc seculo et in futuro.

Hec igitur jurantes, et que pacta sunt ab eis nostre magnificentie, ut ex parte predicti nobillissimi Ducis eorum et totius Venetie scripto ab eis subscripto comprehendentes, id nostre tranquillitati tradiderunt, sic per dictiones habens:

Non¹¹ est Venetia conjuncta, nec unquam conjungetur alicui coronatorum hominum vel non coronatorum, aut gentium vel nationum alicui contra Imperium domini Imperatoris Romanorum et semper augusti domini Alexii Comnani, quamdiu ipse vixerit, aut heredum ejus tam masculorum quam et feminarum, qui et que imperabunt, vel eorum qui ex precepto eorum imperabunt, ad offendendum Romaniam particulariter sive universaliter, nec per se unquam offendet.

Item, quotienscumque principum aliquis coronatus vel non coronatus, sive gens aliqua contra Romaniam venerit ad offendendum eam cum galeis quadraginta vel pluribus, usque ad centum, et vult Imperium eorum, vel heredes ipsorum mares sive femine, [qui] et que imperabunt, vel hii, qui ex precepto eorum imperabunt, servitium Veneticorum cum galeis quadraginta et usque ad centum, debent illud habere infra menses sex post noticiam Duci datam Venetie ab Imperio eorum. Que profecto galee debent Venetie fieri et preparari a Veneticis cum universo earum apparatu per pecuniam illuc missam ab eorum Imperio, vel inventa[m] ibi a parte celsitudinis eorum, Veneticis dare debentibus homines aptos, ut quisque eorum preparationem quinque galearum presit; qui et jurare debent, quod facient eas et bene fieri, et unamquamque earum centum quadraginta fore remorum et cum omni apparatu earum, cum celleritate et sine dolo, secundum quod deberent eas facere fieri, si essent galee Venetie, aut si cum pecunia Ve-

¹¹ Quae sequuntur repetita sunt ex Nov. LXXXIX supra.

nesie deberent fieri. Quorum quisque debet a vestiario domini Imperatoris accipere liberalitatis gratia numismata yperpera sexaginta.

Item comites hujusmodi galearum jurabunt super sancta dei evangelia, quod in unaquaque gallearum erunt centum quadraginta homines, si tot hominum eis roga data fuerit, exceptis morientibus et sine eorum noticia aufugientibus. Veruntamen ipsi studebunt bona fide, quatenus rogam eisdem hominibus datam, morientibus vel fugientibus videlicet, recuperent; quam si recuperare valuerint, inducent alios pro eis in galeas eorum, aut reddent rogam homini domini Imperatoris.

Item jurabunt unusquisque comitum, quod universum apparatus ipsis traditum conducent ad honorem Imperii eorum et salutem nostri stoli. Homines autem galearum talem accipere debent rogam, qualem Venetici apud Coriphum accipiebant.

Item, si Imperium eorum voluerit in numero hujusmodi centum galearum servitium Veneticorum in universa Romania inventorum, debet illud habere cum tot scilicet galeis, quot armari poterunt ex inventis Veneticis, ex quatuor tribus inductis secundum numerum inventorum Veneticorum cum et predicta roga. Tamen non cogentur viginti annorum homines [et] infra galeas ingredi, neque sexaginta annorum et ultra.

Item noster stolus debet habere capitaneum vel capitaneos Veneticos, qui jurabunt, quod conducent stolum ad honorem Imperii eorum et salutem nostri stoli bona fide sine fraude usque ad stolum celsitudinis Imperii eorum.

Item, si ante quam noster stolus uniatu Imperii eorum stolo, invenerit aliquem stolum inimici Imperii eorum, et voluerit ei nocere vel eum expugnare, faciet sic absque fraude et malo ingenio aliquo. Postquam vero stolus noster unitus fuerit stolo Imperatorie sublimitatis, debent numerari, qui in galeis erunt, a capitaneo stolii Imperii eorum, si ipse voluerit; et inventi quidem erunt in servitio celsitudinis Imperii eorum; absentes vero studiose ac bona fide curabunt reperire Venetici, si potuerint, et numerum adimplere.

Item capitaneus vel capitanei nostri stoli et comites et nauticarii, nec non et prodenses et ex unaquaque galearum decem homines jurabunt, quod obedient precepto capitanei stoli Imperatorie celsitudinis Imperii eorum, ad honorem et salutem nostri stoli, sine fraude et malo ingenio, et quod una cum stolo Imperii eorum persequentur stolum inimici majestatis Imperatorie, sive Christiani

sint sive pagani; et offendent eum et expugnabunt et persequentur, inferentque ei malum, quod inferre valebunt, bona fide, sine fraude et malo ingenio; et impugnabunt eum, quamdiu et stolus Imperii eorum impugnabit cum bona fide, sine fraude. Et si aliqua[m] terrarum inimici Imperialis celsitudinis ceperit, debemus in ea ecclesiam et embolum et scalam habere et conversari sine omni datione. Veruntamen stolus Imperii eorum debet tantus esse, quantum et noster, aut amplior. Postquam autem huiusmodi servitium Imperio eorum peregerint, debent habere ex galeis, que de Venetia exiverint, ad suam reversionem galeas tot, quot eis necessarie convenienter erunt, et sine fraude et bona fide.

Item, postquam huiusmodi galee Venetiam pervenerint, si eorum Imperium voluerit eas in Romaniam rursus reduci a Veneticis, fiet sic; et unusquisque eorum, qui eas reducet, debet habere proprie mercedis gratia, quod competens est secundum tempus. Si autem Imperium eorum voluerit per alias personas sive per aliam aliquam dispensationem reversionem earum fieri in terram sue celsitudinis, licebit et hoc ei. Si vero volluerit eas ibi custodiri, custodientur ad honorem Imperii eorum, tamquam si proprie essent Venetie, veruntamen cum Imperiali expensa.

Item, si ob gravitatem aliquam huiusmodi galee nequiverint secundum prefixum terminum de Venetia venire, (debent) in servitium stoli Imperii eorum ingredi universi in Romania inventi Venetici, secundum quod superius declaratum est, scilicet de IV tres, cum supra scripta roga.

Item, si eo[rum] Imperio expedit adiutorium ad vindictam terre Imperialis celsitudinis ob aliquem inimicum in Romaniam ingressurum cum galeis quadraginta aut pluribus, et nequit Imperium eorum pro auxilio mittere Venetiam, debet Imperatoria majestas Veneticos inducere ad sue terre defensionem contra huiusmodi inimicum, inventos in magna urbe videlicet et circha eam, et ab ea et locis jacentibus circha eam, versus ortum et versus occasum usque ad Avidum, ibique similiter repertos, et in terris, que infra sunt, usque Filadelphiam et in ea, et usque Adrianupolim et in ea, ex quatuor tres, cum tot galeis, quot armare valebunt, inventi secundum predictum ordinem, cum etiam manifesta roga. Tali itaque modo talique ordine juvabunt et defendent Romaniam Venetici contra omnem hominem coronatum et non coronatum, et contra omnem gentem Romaniam nocere volentem, prout superius declaratum est; et contra ipsum regem Alemannie.

Item, si Imperium eorum voluerit mittere Venetiam homines aut vestiaria, gratia conducendi milites aut de Lombardia aut ab alia terra, et dispensandi ad honorem et utilitatem spectantia terre celsitudinis eorum, licebit et hoc eis, nisi hoc contra Venetiam sit. Debent autem Venetici recipere homines et pecunias¹² et vestiaria Imperii eorum, et defendere et homines et pecunias eorum ab omnibus inimicis. Verumtamen clementia Imperii eorum non debet Venetia stolum educere vel exercitum contra aliquem, cum quo Venetici habent unionem et amorem.

Item, si Imperium voluerit per partes Venetie milites in Romaniam ducere, licebit et hoc Imperio eorum, nisi ipsi manifesti inimici Venetie sint, aut Venetia impedita sit, sine fraude et malo ingenio aliquo. Nam transacto impedimento licitum erit eis, sive soli fuerint sive cum familiis, transire. Hoc autem servitia debent Venetici Imperio eorum et Romanie servire, nisi manifestas inimicitias habeat ab aliqua coronata persona vel aliqua magna terra, ita quod servitium ipsi nequeant facere, sine fraude et malo ingenio.

Item debent, qui per tempora Duces Venetie erunt, Imperio eorum et heredibus eorum masculis et mulieribus imperaturis, sive hiis, qui ex precepto eorum Imperio imperabunt, et fidem, servabunt etiam eam contra omnem hominem coronatum et non coronatum, salvo eo, quod per juramentum debent Venetie, secundum quod et nunc Dux Venetie nos Henricus Dandulus, juravimus.

Item, si inimicorum Imperii aliquis insultum fecerit ad impugnandum aliquam terrarum celsitudinis eorum, in qua sunt Venetici, debent eam deffendere Venetici, et inimicos expellere ab hujusmodi terra, prout possunt, bona fide et sine fraude.

Hanc itaque conventionem firmam custodient Venetici et hoc sacramentum firmum, et nec ob iram ipsis illatam semper memorandi Imperatoris domini Manuelis Porphyrogeniti, nec ob aliam aliquam occasionem ipsis factam, nec pro aliquo precepto vel timore alicujus coronate persone vel non coronate, vel ipsius regis Alemannie, nec pro aliqua excommunicatione ecclesiastica vel solutione alicujus pontificum, aut ipsius Papae urbis Rome, hujusmodi violabunt conventionem vel juramentum. Hec autem omnia custodient Venetici bona fide, sine fraude et malo ingenio, quamdiu ab Imperio eorum et Imperatoribus, qui deinceps erunt,

¹² Alia manus inserit eorum.

integre conservantur, que nobis promissa sunt a sanctissimo Imperatore domino Alexio Comnano per chrysobulum Imperii ejus.

Et que quidem suprascripti prudentissimi legati nobilissimi et fidelissimi Imperio meo protosevasti et Ducis Venetie, Henrici Danduli, ad Imperium meum et Romaniam pepigerunt et juraverunt, et in scripto ab eis subscripto comprehendentes Imperio meo tradiderunt, jurandi¹³ et ab ipso Duce eorum et tota Venetia hec. Imperium autem meum hec suscipiens, presens chrysobulum verbum suum transmisit nobilissimo et fidelissimo Imperio meo protosevasto et Duci Venetie et universae Venetie plenitudini per Imperii mei legatum illuc directum, per honorabilissimum et familiarem Imperio meo protonotarium¹⁴ vicedominum Theodorum Aulicalamum¹⁵, quod chrysobulum verbum scilicet promittit eis, quoniam nobilissimo Duce eorum protosevasto et magno et parvo consilio Venetie, ac alia ejus plenitudine suscipientibus hoc, sacramento quoque secundum suam consuetudinem confirmantibus, et in scripto ponentibus hec omnia continenti, et propriarum suarum manuum subscriptionibus id consummantibus, et cum predicto protonotario Imperio meo id mittentibus, tradetur eis ab eo presens chrysobulum verbum Imperii mei, corroborans et confirmans fidelissimis Imperio meo Veneticis antiquitus facta chrysobula a sempiternae memoriae Imperatore et proavo Imperii mei, domino Alexio Comnano et filio ejus Imperatoris, domino Johanni, et dilecto patruo Imperii, domino Manuele Comnano; insuper et facta eis chrysobula ab Imperante dilectissimo fratre Imperii mei, domino Isaakio Angelo super hiis, que promissa sunt eis per ea; tam jam complectis quam et non adhuc finem capientibus, et efficaciam ac incommutationem habebunt, et tamquam facta ab Imperio meo deputabuntur. Corroborat enim et confirmat ea Imperium meum per presens chrysobulum verbum suum et precipit; eos conversari salvos et sine timore in omnibus regionibus Imperii mei, in personis et pecuniis eorum, tam ab hominibus Imperii mei, quam et ab ipso Imperio meo, habere quoque ipsos et omnia tenementa, que habebant tempore super eos prevenientis ire semper memorandi Imperatoris patris Imperii mei, domini Manuelis Comnani. Et si ob servitium, quod Imperio meo fecerint vel Imperaturis, prout in superius ordinato scripto legatorum Veneticorum declaratur, et si supervenerit eis a coronata persona vel magna gente guerra, debet

¹³ Legerim jurabuntur.
alibi; *praecomium* Lib. pact.“

¹⁴ Editores notant: „Sic nos ex compendio Libri

¹⁵ *idem*: „Lege Auricularum“.

Imperium meum vel per tempora Imperatori, sicut in ipsa conventionione declaratur, eos adjuvare, prout deberet adjuvare unam de magnis civitatibus Romanie. Insuper, si et Imperium meum aut Imperatori fecerit amorem aut treguam cum aliquo inimico, contra quem servierint Imperio nostro, debet Imperium nostrum eos inducere in talem illum amorem vel treguam.

Promittit et eis licentiam habere in omnibus regionibus Imperii mei, tam in hiis, que circha litus sunt, quam et in hiis, que infra terram, et in ipsis insulis, et simpliciter in omnibus partibus, que sub potestate nostre pie sunt tranquillitatis, omnem mercationem exercere, et emere atque vendere omnem speciem in regionibus Imperii mei nascentem, et ex aliis regionibus in eas allatam sive per naves per mare, sive per samaria vel plaustra per terram; et nec comercium aut pedagium vel passagium aut samariaticon vel portuaticon aut savuraticon aut causa onerandi aut scalaticum, nec aliam aliquam census appeticionem a navibus in Romaniam venientibus vel a samariis vel plaustris per omnes regiones Imperii mei trans-euntibus ex consuetudine exactum¹⁶ exigentur.

Insuper et, quoniam in quibusdam regionibus Imperii mei molestiam et infestationem non parvam Veneticos Imperio meo fidelissimos¹⁷ jam dicti prudentissimi legati Venetie, Petrus Michael et Octavianus Quirinus, meo suggestere Imperio, eo quod clare in chrysoboliis prius eis factis ipse non sint ordinate: Imperium meum et a tali molestia volens fidelissimos et Veneticos liberare, et nominatim omnes regiones, que sub Romania sunt, in quibus mercari debent, ordinare in presenti chrysobulo meo placuit Imperio: Que sunt iste videlicet: Provincia Dirrachii¹⁸ cum illis, que in ea sunt personarum et ecclesiarum immobilibus. Provincia Jericho et Caninon cum omnibus in ea immobilibus existentibus. Provincia Joaninon. Provincia Drynupoleos; similiter provincia Dyavoleos. Provincia Colonie. Provincia Achrydos. Provincia Prespe. Provincia Castorie. Provincia Servion. Provincia Triadice et Vvelevusdii. Provincia Nisi et Vranisove. Provincia Scopie cum episkepsi Coriton. Provincia Sagorion. Provincia Malesovii et Morovisdii. Provincia Strumice. Provincia Prilapi et Pelagonie ac Molyscii, nec non et Mogreno. Provincia Verias cum catepanikio Cetri. Provincia Voleri, Strimonos et Thessalonices. Provincia Nicopolon cum episkepsibus

¹⁶ *Lege exactam.*

¹⁷ Editores volunt: *Veneticorum — fidelissimorum.*

¹⁸ Geographica optime illustravit Tafelius l. l. in adnotationibus, quas consule.

in ea existentibus personalibus, ecclesiasticis et monasterialibus, et cum ipsis episkepsibus subjacentibus intimis consanguineis Imperii mei, semper felicissimis sevastocratoribus Cesaribus et dilectis Imperii mei filiabus, ac desideratissimae ipsi mee Auguste. Insula Corypby, Kephalini, Zakintos, Leukas, Ithaki. Orion Patron et Methoanis. Orion Corinthii, Argus et Nauplii. Orion Thebarum et Enripii, cum insulis Andro et Caristo, Keo, Milo et in ceteris insulis, que sub Antro sunt et Caristo. Dodecanissos. Mitilinim. Chios. Samos. Rodos. Kos. Strovilos. Kriti. Kipros. Orion Athenarum. Provincia Velechative. Provincia Valachie. Episkepsis Dimitriados. Duo Almeri. Episkepsis Crevennicon et Fersalon. Episkepsis Domocu et Vesenis. Chartularata Ezeros, Dobrochuvysta, et que sub ipsa sunt ville. Tricala. Provincia Larisse. Episkepsis Platamonos. Provincia Thraakis et Macedonie, et que in ea sunt [episkepses] physcales et personales. Episkepsis Kerovachii. Silivria. Episkepsis Zurlii et Theodorupleos. Episkepsis Messinis, Archadiupleos et Vulgarophigi. Provincia Cheronissi. Provincia Adrianupleos et Didimotichi. Provincia Branchialii. Provincia Phylipupleos, Veroy, Moras et Archridii. Provincia Mesothinie. Episkepsis Damatrios. Provincia Nicomidie. Episkepsis Pillarum et Pithion. Provincia Opsikiu et Eegeu cum episkepsi Lopadiu et Appoloniade. Provincia Acherau. Provincia Atramyti. Provincia Milasis et Melanudii. Provincia Meandri. Provincia Nechoastron. Provincia Phyladelphye. Provincia Attalie, Seleukie, Antiochiae, Laudikie; et usque ipsam Antiochiam; et simpliciter in omni tenumento, quod sub meo est Imperio, sive secus litus aut infra terram. In omnibus enim talibus regionibus Imperii mei et Romanie, vel phiscales sint aut ecclesiastice vel subjecte secretis sacrarum domuum aut ipsis intimis cognatis Imperii mei, per omnia felicissimis sevastocratoribus et Cesaribus, ipsis dilectis filiabus Imperii mei, nec non et ipsi mee dilectissime Auguste, sine impedimento erunt mercantes, et in ipsa etiam urbium regina nullam mollestiam ab aliquo sustinentes, nec etiam ex toto usque unum obolum pro commercio vel passagio vel samariatico vel scaliatico vel portuatico vel pro aliquo alio capitulo requisiti; eandem etiam libertatem habebunt et ab eis conducta samaria et plaustra, et nec ab is aliquid ab aliquo requiretur. Immo quiete et sine aliqua datione omnis [regiones] Imperii mei transibunt, et nec que ab eis conductentur samaria vel plaustra, vel qui eis servierunt agogiate, requirentur aliquid; nec qui eis aliquam speciem vendiderint vel ab eis emerint, exigentur commercium pro illa tali specie vel pratikium,

quod deberet accipere fiscus vel praetor illius regionis, in qua sit mercatio, nisi Veneticis hoc venderetur, sed hominibus commercium dare debentibus. Placet enim Imperio meo, nullum eorum, qui sub potestate Imperii Romanorum sunt et cum Veneticis mercantur, in omnibus regionibus Imperii mei, sive cum eis vendiderit aut adeo cum aliquo aliquid emerit, dare quicquam pro commercio vel pro aliqua alia exactione; sed eos esse liberos, tanquam et ipsi, qui commercium dare debentibus mercantur. Si quis vero ausus fuerit in aliquo eos inquietare, vel aliquid ab eis auferre, qua magna ira Imperii mei erit infestandus, et quod auferetur, in quadruplum redditurus. Et haec quidem de libertate fidelissimorum Imperio meo Veneticorum, quam in omni tenemento Imperii mei habebunt.

Insuper, quoniam quidem jam dicti legati prudentissimi Venetie, Petrus Michael et Octavianus Quirinus, retulerunt Imperio meo, quia ex non scripto usque et nunc causis inductis ab aliquo Graecorum contra aliquem Veneticum, a legato Venetie per tempora in magna urbe existente iudicatis et solutis, interdum quidam Graecorum quibusdam civilium iudicum vel in palatio Imperii mei custodientium accedentes adtractiones gravissimas fidelissimis Imperio meo Veneticis superinducunt, et in carcerem retrudi eos faciunt, et omnibus aliis dedecoribus subici; deprecati sunt igitur Imperium meum, ut et tale capitulum per presens chrysobulum verbum Imperii mei solvatur, et concedatur eis, quod Graeco quidem contra Veneticum agente in pecuniaria causa, a legato Venetie, qui tunc in magna erit urbe, iudicium fieri debeat; Venetico vero contra Graecum similiter agente, si quidem, qui tunc fuerit cancellarius *vie*¹⁹, in magna urbe iverit, apud eum causa moveri et iudicari debeat: si vero forte ipse in magna urbe non fuerit, tunc apud magnum logeristam cause iudicentur: graviter quidem Imperium meum talem eorum accepit et petitionem et ex toto ad ejus complementum annuere volebat²⁰. Sed quoniam multa instantia predeclarati legati ad Imperium meum fecerunt, et ne talis eorum deprecatio non exaudiretur, magnis precibus supplicaverunt, ut hoc solo capitulo separare Venetiam a Romania valente, Imperium meum puram fidem et bonam circa Romaniam Venetie voluntatem non ignorans, insuper et predeclaratorum prudentissimorum Venetie legatorum, Petri Michaelis et Octaviani Quirini, magne instantie ac supplicationi inflexum, pre-

¹⁹ Logotheta dromi indicari videtur. Infra „*vie logotheta*“. ²⁰ Editus liber: *volebat*.

cipit [per] presens chrysobulum verbum, quod Greco quidem contra Veneticum in peccuniaria causa agente, legatus, qui per tempora in magna urbe erit, tale iudicium perscrutetur; et scripto quidem demonstrato a Greco tabulario composito, certificato etiam ab aliquo iudicum veli et epi tu yppodromi vel semiomate alicujus predictorum iudicam, aut et ab aliquo pontificum vel ab aliquo tabulario vel iudice, per quem apud Veneticos dignum fide habeatur, secundum huiusmodi scripti comprehensionem decisionem cause superinduci. Sic etiam quod per quaecumque tempus a nobilissimo et Imperio meo fidelissimo protosevasto et Duce Venetie ad magnam urbem mittetur legatus, et qui sub eo iudices, statim post in magnam urbem eorum introitum ostendi debeant ei, qui tunc erit vice cancellarius, aut si ipse tunc cancellarius tunc in Constantinopoli non fuerit, ei, qui tunc erit magnus logariasta; et ab eo debeat mitti ad ecclesiam Veneticorum per magnum interpretem, vel si ipsi non fuerit, per aliquem curie alium interpretem, et per unum eorum, qui cancellarie scriptis deserviunt, aut per unum secreticorum magni logariastae, si talis gramaticus tunc presens non fuerit; et in medio ipsius Veneticorum ecclesie in audientiam totius plenitudinis Veneticorum tunc in Constantinopoli existentium debeant jurare, quod recte et iuste et sine susceptione personarum vel alicujus doni dati vel promissi iudicia, que inter Grecos actores et Veneticos reos erunt, facient, nec aliquod adiutorium Veneticis tribuent, sed equa lance utriusque causam tam Greci quam et Venetici discernent et iudicabunt: Venetico reo donare debente Greco actore calumpnie sacramentum, ipso Venetico solo jurare debente decisionis cause sacramentum, ita, quod integre decisionis cause sacramentum Veneticus Greco possit referre, si vult, prout et de hoc prudentissimi legati Veneticorum meum deprecati sunt Imperium. Et hec quidem, Greco contra Veneticum agente. Si vero Veneticus contra Grecum egerit, apud tunc cancellarium vice, vel eo a magna urbe absente, apud magnum logariastam querellam debeat proponere, et scripto quidem fide digno existente actori Venetico, quamvis a Greco tabulario aut iudice veli et epi tu yppodromi, aut a pontifice vel Venetico tabulario vel iudice sit compositum, secundum hoc utique causa decidetur. Scripto vero actori non existente, secundum ipsum jus et actor Veneticus iudicabitur, et donabitur quidem et contra ab eo Greco calumpnie sacramentum. Jurabitur autem et ab ipso Greco ipsum decisionis cause sacramentum ita, quod Venetico possit referre e contra. Et secundum presentem formam presentis scripti

hujus chrysoboli Imperii mei, ex nunc et deinceps iudicia peccuniaria inter Veneticos et Grecos decidentur.

Preterea quidem, si de seditione vel repugnatione inter Grecum et Veneticum existente moveatur causa, magna quidem existente seditione et ad multitudinem devenita et ad homicidium forte perveniente aut magnas plagas, tunc cancellarius vie, vel eo a magna urbe absente, tunc presens²¹ in palatio Vlachernarum primiceriorum et strattiotarum hujusmodi perscrutabitur causam, et, ut ab eo cognoscetur, solvet et ulciscetur; parva vero et ad unum vel ad duos deducta, si quidem vulneratus plagam mediocre sustinens aut injuriam Veneticus fuerit, apud tunc cancellarium vie, vel eo a magna urbe absente, apud tunc magnum logariastam querellam proponat, et secundum leges vindictam habebit. Si vero Grecus fuerit ydiota quidem, et non ex senatus consulto aut de clarioribus hominibus curie Imperii mei consistens, apud legatum Veneticorum et sub eo iudices de injuria et dedecore movebunt causam, et ab istis suscipiet vindictam. Diligenter enim Imperium meum confidit, quod super hujusmodi capitulis sacramenta pro justitia intervenientia Venetici, quibus iudicium est commissum, non despicient, immo similiter et in hujusmodi causis justiciam custodient, quemadmodum et in peccuniariis, et non tantum honorem vel dedecus sive proficuum vel dampnum Veneticorum curabunt, quantum eorum sacramenta, que ab eis pro justitia fiunt, in omnibus bene custodire et observare. Ne autem longa sequatur mora in iudiciis inter Grecos et Veneticos futuris, nec libelli dies nec interdictionum usque in viginti vel triginta, prout communiter secundum leges tenetur, connumerari meo placet Imperio, sed secundum novam constitutionem²² sempiternae memorie Imperatoris et dilecti patris Imperii mei, domini Manuelis Comnani, factam de iudiciis, que inter extraneos et indigenas cives conversantur.

Insuper et aliam petitionem sepius declaratam prudentissimi legati ad meum fecerunt Imperium justissimam et meo acceptabilem Imperio. Petierunt enim, ut Venetico in aliqua regione Imperii mei moriente nullam practori terre ad bona defuncti Venetici fieri accessionem, immo secundum placitum Veneti defuncti ejus dispensentur res vel ab ejus fideicommissariis, si testamentorie contingit eum obiisse, vel ab hiis qui reperirentur tunc ibi Veneticis. Annuit igitur Imperium meum et tali eorum petitioni, et per presens scriptum

²¹ Forte *pruces*.

²² Cf. supra Nov. LXVI c. 3.

auro signatum chrysobolum verbum jubet: nulli in tota Romania aliquod dominium exercenti, sive praetor provincie sit, sive villicus personalis vel monasterii aut ipsorum intimorum cognatorum Imperii mei, et ipsorum etiam felicissimorum sebastocratorum et Cesarum vel dilectorum liberorum Imperii mei aut ipsius dilectissime mee Auguste, licere ullo modo in Veneticorum defunctorum res manus inmittere, et aliquid ex eis usque ad unum obolum accipere, sed intacta omnino custodire tam a manu dimosii quam a manu personarum et monasteriorum, potestati defuncti vel procuratorum ejus sive ab intestato heredum custodita. Scire autem oportet: ille, qui ausus fuerit contra presens preceptum Imperii mei facere, quod in quadruplum reddet ablatum, et per competentem punietur correptionem, tunc vie logotheta existente seu magno logariasta talis capituli vindicte superinvigilare debente et secundum presens preceptum Imperii mei vindictam facere.

Omnia igitur, que per presentis chrysoboli verbi ab Imperio meo corroborata, ex²³ gratia donata generi Veneticorum Imperio meo fidelissimorum, incorrupte et inmutate custodita erunt, quousque et Venetici ad Imperium meum et Romaniam fidem secundum ea, que ab eis pacta et jurata sunt et in supraordinato scripto prudentissimorum lagatorum declarata, inmutata et incorrupta custodierint. Ad hoc enim et presens chrysobulum verbum Imperii mei fidelissimis Imperio meo traditum est Veneticis, firmum et inviolatum habere debens.

Factum mense Novembri presentis secunde indictionis sex millesimi septingentesimi septimi anni, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit Imperium.

Alexius in Christo deo fidelis Imperator et moderator Romanorum Angelus.

²³ Malim *et.*

COLLATIO QUINTA.

Novellae constitutiones annorum 1204—1453.

NOV. I.

Imp. Theodori Lascaris
pactio cum Venetis¹. (A. 1220.)

Theodorus in Christo Deo fidelis Imperator et moderator Romeorum et semper augustus Comnanus Lascarus.

Convenio pacem puram firmamque et sine scandalo habere tecum, felicissimo et nobilissimo domino Ja. Teupulo, de mandato² altissimi Ducis Venecie Potestate Venetorum in R[omania] et Despote Imperii Romanie et quarte Partis et dimidie ejus Imperii vice sui dominatore, a festo Assumptionis supersancte Dei genitricis et sempervirginis Marie nuper venturo³ presentis mensis Augusti hujus currentis septime indictionis anno a principio mundi sex millesimo DCC vigesimo octavo, ut omnes Veneti et homines Venecie euntes, stantes et reddeuntes in omnibus terris mei Imperii, et in omnibus diversis aliis locis per terram et per mare, cum navibus ipsorum et cum hominibus et rebus omnibus infra astantibus⁴ eisdem navibus, ab Imperio meo et hominibus ejusdem sine dampno et sine mollestia et sine aliqua inquietatione⁵ conservabuntur. Et isti Veneti cum omnibus rebus ipsorum in omni subjectione terrarum mei Imperii per terram et per mare debent esse liberi et sine commercio

¹ Ex Libro albo fol. 47 et Libris pactorum I fol. 242 et II fol. 256 nuper ediderunt Tafel et Thomas Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgesch. d. Rep. Venedig. II (Wien 1857) p. 205—207. ² Lib. albus corrupte addit: *locius*, quod in domini mutandum censent editores.

³ Verba nuper venturo Lib. non habet. ⁴ Malim: *intrastantibus*. ⁵ Lib. albus: *inquisitione*.

et sine aliqua alia dactione, et debent facere, qualescumque merces eis placent, per totum Imperium meum et sine aliqua inquisitione.

Mercatores quidem terrarum Imperii mei in Constantinopoli et in aliis terris tue dominationis, euntes, stantes et reddeuntes, debent facere merces ipsorum sine impedimento, salvo jure commercii, quod dare debent.

Conventum est et hoc, quod, si aliqua navis hominum Venecie periclitabitur vel mercatorum terrarum tue dominationis in partibus terrarum mei Imperii; vel si navis hominum mei Imperii periclitabitur in partibus terrarum tue dominationis, res, que de ambabus partibus extracte fuerint de periculo, reddi debent hominibus, qui de periculo exierint.

Et si aliquis de parte mei Imperii vel de parte tue dominationis mortuus fuerit in aliqua terre mei Imperii vel tue dominationis, res defuncti debent dari secundum tenorem sui testamenti et per securitatem. Et si sine testamento mortuus erit, et inveniatur aliquis de genere vel de gente sua, debet recipere res defuncti pro parte defuncti. Et si aliquis mortuus fuerit sine testamento, et non fuerit inventus in morte sua aliquis de genere nec de gente sua, res istius debent conservari ex parte illius, cujus terra est, in qua mortuus erit; et debent reddi hec res illis hominibus, quibus alia pars notificaverit, per scriptum et securitatem.

Conventum est et hoc: pro rebus mercatorum, qui periclitati sunt in terris mei Imperii a principio nuper transacte treuge, vel qui periclitabuntur, et pro aliis hominibus tue dominationis rationem fecerit Imperium meum convenienter; que dominatio tua debet similiter operari in illis, qui periclitati sunt vel periclitabuntur in hoc tempore, mercatoribus Imperii mei convenienter.

Conventum est inter hoc, quod nec Imperium meum, neque tuus dispotatus habeat licentiam formare yperperos vel manuelatos, aut stamena equalis forme alterius partis.

Convenit et hoc: Imperium meum promisit, quod usque ad complimentum quinque annorum pacis nec galee neque currentia ligna Imperii mei debeant habere licentiam transire de Constantinopoli, nisi hoc fuerit de voluntate tue dominationis. Neque solidarios debet tollere Imperium meum a parte tue dominationis, nisi et hoc fuerit de voluntate tue dominationis.

Hec omnia superius declarata juravit Imperium meum proprio ore super sancta Dei evangelia et super honorabilem et vivificam

crucem et super aconam⁶ Dei genitricis, quod servabit hec usque ad complimentum quinque annorum.

Et inde factum est presens chrusobolum verbum mei Imperii pro mense Augusti, VII indictione anno a principio mundi sex millesimo DCCXXVIII, in quo nostra potentia a Deo data subsignavit.

Theodorus in Cristo Deo fidelis Imperator et moderator
Grecorum Comnanus Lascarus.

NOV. II.

Imp. Joannis Ducae Vatatzæ
de monasterio ad montem Lembo prope Smyrnam restaurando¹.
(A. 1228.)

Οἱ οὐρανοὶ φησ
 γλώσση μὴ
 τὸ νοερὸν
 εὐμουσὸν τε
 ὀφειλὴν εὐχαρ
 εὐεργέτην ἄν
 ἀποκεκρυμ
 κόρον αὐτῷ ἤ
 σατο ἄρα φω
 γήσει καὶ ἐν μο λώσση κ
 ποικίλην οὕτω Θεοῦ σοφίαν ἄν σει ἢ καὶ μὴ χα-
 νήσεται πολύφωνον ἁρμονίαν ἐν μουσικοῖς τελειωτάτῳ σιστήματι
 καὶ τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ δοξολογήσει τὸν εὐεργέτην. ἄν
 δὲ καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῆς αὐτοκρατορίας περιωπὴν ἐπῆρται,
 τὸ βάρος τῆς ὀφειλῆς ὑπερταλαντεύει πᾶσαν κίνησιν καὶ δύ-
 ναμιν νοῦ καὶ σοφίαν γλώττης καὶ εὐπορίαν. καὶ οὕτως ὑπέρ
 ἅπαντας καὶ οἱ βασιλεῖς τὴν δυνατὴν ἀμοιβὴν ὀφείλουσι τῷ

⁶ i. e. εἰκόνα.

¹ Cod. Vind. hist. gr. 68 (Nesselio 125) continet diplomatarium monasterii ad montem Lembo prope Smyrnam siti. Inter caetera documenta XXX circiter insunt sive χρυσόβουλλοι λόγοι sive προστάγματα sive δόραιοι Impp. Joannis Ducae Vatatzæ, Michaelis Palæologi, Andronici senioris, quibus donationes in istud monasterium conferuntur, jura et possessiones ejus definiuntur, donationes ab aliis factae emtionesve confirmantur. Ex his auream bullam Joannis Ducae Vatatzæ, qua monasterium restauratur, et quæ prima est hujus diplomatarii, nunc primus edo. Initio quaedam desiderantur, quæ margine primi folii abscisso exciderunt.

Θεῷ. ὁ καὶ ὁ Θεὸς χρησιμῶς δαυὶδ ἐν πνεύματι παρουπέ-
 φαιεν κύριε λέγων
 καὶ ἀσάτισαν
 καὶ δι' ἑαυτῶν
 οὐντες ἐφ' ἑαυτῶν
 ἐχειρίαν
 μονὰς ἰδίας
 ὄν τοῖς μοναχοῖς περὶ
 καὶ τὰς ἐκείνων
 δὰς ὡς ἐκ μηχανῆς
 ἀσι καὶ πολύφωνον
 ἦν τὴν ἀρμονίαν καὶ τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος
 ἀποτελέσαιεν ὡς ἐπάξιον, καὶ τοὺς ἀσκητὰς ἀνθ' ἑαυτῶν ἀγίους
 παραστήσαιεν ὑμνητὰς, λυθέντες δὲ καὶ τοῦ σώματος ὑπερ πα-
 θεῖν ἀνάγκη τὴν σύνθεσιν δοξολογήσαιεν ἐν τούτοις ἀθάνατα,
 καὶ οὕτω δοξολογοῦντες παρασκευάσαιεν καὶ τὸν μεγαλόδωρον
 πᾶσαν μεγαλοδωρίας ὑπερβαίνειν ὑπερβολὴν ἐν τῷ καιρῷ τῶν
 ἐκάστῳ προσοφειλομένων διανεμήσεων. εἰ γοῦν οὕτω ταῦτα,
 πῶς καὶ ἡ βασιλεία μου ἐπὶ τῇ ἐκ καινῆς ἀνεγειρομένη παρ'
 αὐτῆς μονῇ τῇ κατὰ τὸ ὄρος τὰ λένβου² διακειμένη καὶ τὴν
 τοῦ τόπου ἐπωνυμίαν ἐξιδιωσαμένη οὐ φροντίζει τὰ εἰς ἀπαρ-
 τισμὸν καὶ σύστασιν ταύτης;

α'. Ἦν μὲν γὰρ ὁ τόπος ἡρεμίας χωρίον εἰς ἑαυτὸ τὸν
 σπουδαῖον καὶ φιλήσυχον ἐκκαλούμενον, καὶ ὡς ἐκ τινων
 συμβολῶν ἐναργῶς ἐδείκνυτο, καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖσε διὰ ψαλ-
 μῶδίας μοναχῶν ἐδοξολογεῖτο, ἔδραν ἑαυτῶν ποιησαμένων
 τὸν ἐλεύθερον ἀέρα καὶ τὸν ἀπολίτενον καὶ ἀτριβῆ τοῖς
 πολλοῖς χῶρον. καὶ ἀμυδρῶς ἐν τούτῳ καὶ ἴχνη τῆς ἀρχαίας
 εὐδαιμονίας ἦσαν ἐντετηγμένα· ἀνοικοδομῆ ναοῦ πρὸς εὐτεχνίαν
 ἐξησκημένη, ὑπὸ δὲ τοῦ χρόνου τὴν εὐπρέπειαν ἀποχρεωμένη³.
 καὶ τᾶλλα δὲ εἰς τοσοῦτον ἀφαντωθέντα, ὡς μηδὲ ἐν μέρεσι
 τῶν ἐκείσε ποτε οἰκοδομῶν αὐτοῦ ἐγκαταλείμματα περισώζε-
 σθαι. ἀλλ' ἡ βασιλεία μου, ἀγαπήσασα τὸν τόπον ὡς ἀρετῆς
 σύμμαχον καὶ μοναχοῖς ἐπιτήδειον καὶ προσφορώτατον ἐνδιαί-
 τημα, ἠθέλησεν ἀνακαινίσει τε τὸν ναὸν, καὶ κελλίᾳ ἀξιολόγου
 μοναζόντων συστήματος ἀνεγείρει, καὶ τράπεζαν τῆς ἐν χριστῷ
 τῶν μοναχῶν φιλότητος ἀνοικοδομηῆσαι, καὶ τᾶλλα ποιῆσαι, ὅσα

² Ita Codex hoc loco. De caetero fere λέμβω scribitur.

³ Forte ἀπο-
 χρωμένη.

πρὸς ὑπηρεσίαν ἀνελλιπῆ τῶν μοναχῶν συντελεῖ. καὶ ἀπετε-
λέσθησαν ἀπὸ τούτων τινὰ μέχρι δεῦρο παρὰ τῆς βασιλείας
μου, προσεκνωῶθη δὲ αὐτῇ καὶ τὸ προάστειον ἢ βάρη ἦτοι τὰ
μῆλα, σὺν τοῖς ἐν αὐτῷ προσκαθημένοις καὶ τοῖς ἀπὸ τούτων
ἐκείθεν μεταπεσοῦσι καὶ ἐν τῇ σμύρνη προσκαθίσασι τρισὶν
αὐταδέλφοις τοῖς παισὶ τῆς μηλοῦς, ὥστε εἰς δουλείαν αὐτῶν
καὶ συγκρότησιν ἔχειν τοὺς μοναχοὺς τοὺς ἐν τῷ τοιούτῳ προ-
αστείῳ προσκαθημένους καὶ τοὺς ἐν τῇ σμύρνη ὡς εἴρηται
προσκαθημένους τρεῖς αὐταδέλφους, ἐφ' αἷς δουλείαις τῆς μονῆς
τὴν τούτων ἔχουσι χρῆσιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν εἴσοδον ἀποφέ-
ρεσθαι. ἰσὶ δὲ ἐν τοῖς δικαίοις τῆς τοῦ τοιούτου προαστείου
περιοχῆς εὐκτήριον ὁ ἅγιος γεώργιος, ὃ καὶ εἰς μετόχιον
ἀνφοδομήθη παρὰ τῶν μοναχῶν. ἀπεκτίησαστο δὲ ἡ μονὴ καὶ
ἕτερον μετόχιον ἐν τῇ σμύρνη, τὸν ἅγιον γεώργιον τὸν
ἐξωκαστρίτην. ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν τῇ λαγκάδι τοῦ κατὰ
τὴν σμύρνην θαλαττιαίου κόλπου τόπιον, ὅπερ ἀχρήσιμον
ἔκειτο μέχρι τοῦ νῦν, ὅπερ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἀυλακίου τοῦ ἐπι-
λεγομένου τοῦ ἀσάνη, καὶ ἀπέρχεται μέχρι καὶ τῆς λάμπης
τοῦ κουρτίου⁴, ἀπετέλεσαν οἱ μοναχοὶ τῆς αὐτῆς μονῆς διὰ
κόπων καὶ ἐξόδων οὐκ ὀλίγων εἰς βιβάριον. ἀνεκαίνισαν δὲ καὶ
εἰς τὸ τόπιον τὸ ἐπιλεγόμενον τὸ χωράφιον τῶν ἀββάδων
δύο ὑδρομυλικά ἐργαστήρια, καὶ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ καντζου-
ριῶνος ἔλαικά τινὰ δένδρα.

β'. Καὶ ἐπεὶ καὶ χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου
ἐδεήθησαν εἰς βεβαίαν τὴν κατοχὴν καὶ δεσποτείαν τῶν τοι-
ούτων, τὴν δέξαι αὐτῶν προσηκαμένη ἡ βασιλεία μου τὸν
παρόντα χρυσοβούλλον λόγον αὐτῆς ἐπεβράβευσε, δι' οὗ καὶ
διορίζεται ἀπαρασπάστως καὶ ἀμετακινήτως καὶ κατὰ λόγον
δεσποτείας ἐπέχει τὴν μονὴν πάντα τὰ ἀνωτέρω δεδηλω-
μένα, ἤγουν τὸ προάστειον τὴν βάρην μετὰ πάσης τῆς
περιοχῆς αὐτοῦ καὶ διακρατήσεως καὶ τῶν ὄλων τούτου δικαίων
καὶ προνομίων, τῶν ἐν αὐτῷ προσκαθημένων παροίκων, ὑπόου-
ρον καὶ νομαθιαίας γῆς, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ συνηθείας ἀνε-
καθεν ἀπονεμημένων τούτῳ τοῦ ἐν αὐτῷ μετοχίου τοῦ ἁγίου
γεωργίου. ὡσαύτως δεσποτικὸν δίκαιον ἔχει τὴν αὐτὴν μονὴν
ἢ βασιλεία μου παρακλυέεται ἐπὶ τῷ ἐπικτηθέντι παρ' αὐτῆς
μετοχίῳ κατὰ σμύρνην τῷ ἐπονομαζομένῳ ὁ ἅγιος γεώρ-
γιος ὁ ἐξωκαστρίτης· ἐπὶ τῷ ἀνωτέρω ῥητιῷ ἀναγραφέντι

⁴ Sic vel τῆς κουρτίνης videbatur esse legendum.

βιβαρίω· ἐπὶ τοῖς δύο ὑδρομυλικοῖς ἐργαστηρίοις· ἐπὶ τοῖς ἐν τῷ καντζουριῶνι ἐλαϊκοῖς δένδροις· καὶ ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἐπικτηθεῖσιν ἢ καὶ ἐπικτηθησομένοις παρὰ τῆς αὐτῆς μονῆς. καὶ ἐξκουσσεῖν ἢ βασιλεία μου εὐδοκεῖ διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου αὐτῆς τὸ τοιοῦτον προάστειον, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ προσκαθημένους καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων μεταπεσόντας καὶ προσκαθίσαντας ἐν τῇ σμύρῃ τρεῖς ἀνταδέλφους τοὺς παῖδας τῆς μηλοῦς, ἀπὸ πάσης καὶ παντοίας ἐπηρείας, ἀγγαρείας, παραγγαρείας, ζημίας, ψυμοζημίας, καστροκτισίας, κατεργοκτισίας, κοπῆς καὶ καταβιβασμοῦ οἰασθήτινος ξυλῆς, στυπαξούγγου, κανάβεως, ὑγροπίσσου, καύσεως καρβωνίων, μιτάτου καταθέσεως καὶ ἀπλήκτου, δουκιῆς καὶ κατεπανικῆς χρείας, ἐννομίου^β, ἀέρος, ἐξελάσεως πλωτῶν καὶ κονταράτων, ἀπαιτήσεως συνδοσιῶν, δόσεως προβάτων, ζευγομαξιῶν ἐξελάσεως^β. ἄνευ μόνων τῶν τῷ δημοσίῳ ἀνηκόντων δύο κεφαλαίων τῆς ἀγάπης καὶ τῆς σιτάρης· καὶ πάσης ἄλλης ὁποιασδήποτε ἐπηρείας, κἄν μὴ ῥητῶς αὕτη ἐξεφωνήθη ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ τῆς βασιλείας μου. κατὰ γὰρ τὸ καθόλου τῆς ἐξκουσείας κεφάλαιον ἢ βασιλεία μου εὐδοκεῖ ἐξκουσσεῖσθαι πάντα τὰ τῇ τοιαύτῃ μονῇ διαφέροντα· ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ταύτης βιβάριον ἀπὸ τε βιβαιοπάκτων, προσκνητικίου, ὀψωνίου καὶ λοιπῶν ἑτέρων συνηθειῶν τῶν ἐτησίως ἀπὸ τῶν βιβαρίων ἀπαιτουμένων. διὰ γὰρ τοῦτο ἐγγόνει καὶ ὁ παρῶν χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου τῇ μέρει τῆς τοιαύτης μονῆς εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν, ἀπολυθεὶς κατὰ τὸν αὐγουστον μῆνα τῆς α' ἰνδ. τοῦ ςψλς' ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

ἔῤῃχε τό· ἰωάννης ἐν χρυστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ὁ δοῦκας, δι' ἑρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρός.

^β Quod pro pascuis solvitur. ^β In aliis chrysobullis diplomatarii nostri additur: ἀπαιτήσεως ἀρμενοπάνων καὶ κατσακάδων.

NOV. III.

Imp. Joannis Ducae Vatatzae
ne defunctorum metropolitaram sive episcoporum bonis civiles
magistratus sese ingerant¹. (A. 1229.)

Χρυσόβουλλον τοῦ αἰοδίου βασιλέως τοῦ κοσμοποθη-
του κυροῦ ἰωάννου δούκα τοῦ βατάτζη.

Ἔσονται οἱ λευῖται ἔμοι, τῷ ἱεροφάντῃ μῶσει πάλαι χρη-
ματίζει θεός. οὓς δὲ τῶν ἄλλων ἀποτεμῶν θεὸς οἰκειότερον
ἑαυτῷ προσαρροσιῶ καὶ εἰς σκοποὺς τοῦ ἰδίου κλήρου τούτους
ἐγκαθιστᾷ, πηλίκης καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων αὐτοὺς τιμῆς ἀπο-
λαύειν χρῆ καὶ γέρας ἔχειν ἐξαιρετον, μήτοιγε τὸν τῆδε δια-
ζῶντας βίον, ἀλλὰ καὶ εἰς θεὸν μετασκηνωμένους καὶ τῶν κατ'
ἡμᾶς ἀπαίροντας, δεῖγμα μὴ μόνον τὸν βίον τούτων εἶναι περι-
φανῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς θεὸν ἐκδημίαν ἔνδοξον καὶ
περίοπτον· τεκμήριον ἑναργὲς αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν ὄρος, ἐν ᾧ μω-
σῆς μετὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐντέταλται τὴν ἀναδρομὴν ποιήσασθαι·
„ἀνάβηθι γάρ φησιν εἰς τὸ ὄρος, σὺ καὶ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός
σου, καὶ ἐκδυσσον ἀαρὼν τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἀαρὼν ἀπο-
θανῶν προστεθήτω ἐκεῖ“· ἐπίσημοι γάρ καὶ ἐφ' ὕψους καὶ
ἢ τοῦ ἐλεάζαρ χρίσις καὶ ἢ τοῦ ἀαρὼν ἐκδημία. ὁπόσην δὲ
καὶ ἡ βασιλεία μου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τὴν μετ' αἰδοῦς εὐσχι-
μοσύνην ἐνδείκνυται, καὶ ὅπως αὐτοῖς καὶ μετὰ πόσης προσ-
φέρεται τῆς τιμῆς, οὐ μόνον οἶδασιν οἱ τῇ βασιλείᾳ μου πλη-
σιάζοντες, ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺς λαὸς οὐκ ἠγνόησεν. ἀλλὰ τῶν
ἀρχιερατευσάντων ἐν τινι τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν ἐν
σιωπῇ γεγονότων, ἣν ὁ φυσικὸς ἀποτελεῖ θάνατος, ἐπὰν ἡ
ψυχὴ τὸ σῶμα λιποῦσα πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον ἀναδράμη
πτέρυξαμένη, οἱ τὰς χρηματικὰς ἐνεργοῦντες δούλειαι ἐν ταῖς
χώραις τῆς βασιλείας μου ἐρήμην ἐφενρηκότες τοῦ ἀντιφερομένου
τούτοις, ἐπιλαμβάνονται τῶν τηνικαῦτα ὑπολελειμμένων ταῖς
ἐκκλησίαις καὶ παρασυλῶσιν αὐτὰ, προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις
προφρασιζόμενοι, ὅτι ὑπὲρ τῆς συλλογῆς αὐτὸ ποιοῦσι τῶν ἐκ
κοινοῦ ἑράνων, ἀνηκόντων ταῖς κοσμικαῖς ἐξόδοις τε καὶ ὑπη-

¹ Haec passim in Codd. MSS. occurrit, veluti in Paris. 1263, Vatic. 640, aliisque quos recenset Mortreuil III p. 188. Edita est a Leuncl. JGR. I p. 176, et ex eo repetita nuper in Coll. can. ed. Rhalli et Podli V p. 324. — Ad eam respicit Nov. XXVII infra.

ρειαίς. καὶ τοιοῦτοτρόπως οὐ μόνον ἐπιτρέβεται ἄνθρωπος τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐφ' οἷς ἄντικρυς καὶ ὁ ψαλμωδὸς διὰ τῆς λίρας τοῦ πνεύματος τὸν ἐπιτάριον ὕμνον πλέκει θειότερον „τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ“· ἀλλὰ καὶ τὰ θεία τεμένη στυγνάζειν οἰονεὶ δοκεῖ, περιηρημένα καὶ περιεκομμένα τὴν ἐπικοσμοῦσαν αὐτὰ λαμπρότητα ἔκτε φροταψίας καὶ ἑτέρας ὑπηρεσίας, ἣ πρὸς τὸ πᾶν ἐνδεῆς ἀντιπεριῖσταται τῆς δαπάνης ἐκλιπούσης, ἣν αἱ ἀφειδεῖς τῶν πρακτόρων σευ-λήκασι χεῖρες.

α'. Ἡ γοῦν βασιλεία μου ἀθέμιτον εἶναι τοῦτο λογιζομένη, διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου αὐτῆς, ἐπὶ εἰς τινὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐπισυμβῆθαι θάνατος, μὴ πόδα παραβάλλειν ὕλως τοὺς κατὰ καιρὸν δοῦκας οἰονδήτινος θέματος ἢ τινὰ τῶν ὑπὸ αὐτοὺς πρακτόρων/ἐν τοῖς κελλίοις τῶν τετελευτηκότων ἀρχιερέων, μητροπολιτῶν δηλονότι καὶ ἐπισκόπων, καὶ τὸ οἰονδήτι ἐκεῖθεν ἀναλαμβάνεσθαι, ἣ τοὺς ἐκεῖσε προσκαθημένους τε καὶ παρευρεθέντας προσγενεῖς αὐτῶν ἢ τοὺς εἰς ὑπηρεσίαν ἀποτεταγμένους τοῖς ἡθέλοισιν ἀρχιερεῦσι κατακρατεῖν καὶ ἔλκειν εἰς δόσιν νομισμάτων, καὶ τὸ οἰονδήτι ἀπὸ τούτων ἀναλαμβάνεσθαι. ἀποτραπήσεται καὶ πᾶς ἐκεῖθεν διασειστής τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου. τὰ δὲ παρευρεθέντα ἐν τοῖς κελλίοις τῶν ἀρχιερέων, ἂν τε βιβλία ὧσιν, ἂν τε ζωαρχῆ εἶδη, ἂν τε ζῶα καὶ ἑτέρα τινὰ χρειώδη, παρακελεύεται ἡ βασιλεία μου, παραλαμβάνειν αὐτὰ τὸν ἐφ' ἐκάστη ἐκκλησίᾳ οἰκονόμον ἐνώπιον τοῦ κλήρου παντός, καὶ οἰκονομεῖν, ὥστε ἀνελλιπῶς καὶ θεοφιλῶς γίνεσθαι πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν τε καὶ κατάστασιν, μέχρις ἂν ἕτερος ἐνδημήσῃ ἀρχιερεῖς.

Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὁ παρῶν χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐγεγόνει πάσαις ταῖς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν. ἀπολυθεὶς κατὰ τὸν δεκέμβριον μῆνα τῆς β' ἐπινεμήσεως τοῦ ρ' ἔτους, ἐν ᾧ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

NOV. IV.

Imp. Joannis Ducae Vatatzae
de vestimentis¹.

Ἐπειδὴ ἑώρα τὸν ῥωμαϊκὸν πλοῦτον μάτην κενούμενον εἰς τὰ ἐξ ἄλλοδαπῶν ἐθνῶν ἐνδύματα, ὅσα τε ἐκ σιρῶν βαβυλωνίαι καὶ ἄσσυρταί τε ταλασιουργαί ποικίλως δημιουργοῦσι καὶ ὅσα χεῖρες ἰταλῶν εὐφρῶς ἐξυφραίνουσιν, ἐξήνεγκε δόγμα, μηδένα τῶν ὑπηκόων χρῆσθαι αὐτοῖς, εἰ μὴ βούλοιο, ὅστις ποτ' ἄρ' εἶη, αὐτός τε καὶ τὸ γένος ἄτιμος εἶναι, ἀλλ' ἢ μόνοις τοῖς ὅσα ἡ ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ καὶ αἱ ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες.

NOV. V.

Imp. Michaelis Palaeologi
aurea bulla pro Genuensibus¹. (A. 1261.)

Michael in Cristo Deo fidelis Imperator Moderator
Graecorum Ducas Angelus Com[n]enus Paleologus.

Ex quo Guillelmus Vicecomes et Guarnerius² Judex delegati fuerunt mandato dominorum suorum, videlicet Domini Martini de Facio Potestatis Januae, D. Guillelmi Boucha Nigr. Capitanei Januae, consensu et communi consilio octo Nobilium et Antianorum populi et Communis Januae, ad nostrum Imperium syndici, nuntii et procuratores, ad loquendum, petendum, tractandum, confirmandum, afirmandum et complendum cum Imperio nostro omnia, quae ipsis commissa fuerunt a praedictis eorum dominis, Potestate, Capitaneo et toto Communi Januae: venerunt ad Imperium nostrum, Imperium nostrum recepit eosdem hilariter, honorifice, et locuti fuerunt cum Imperio nostro omnia capitula, quae eis commissa fuerunt petenda,

¹ Haec ex Gregora Bonif. profert p. 124. Omisi quae Gregorae iudicium de isto dogmate continere viderentur.

² Hanc ex Thesaurio Chartarum Regis edidit Ducange in Recueil de diverses cartes pour l'hist. de Const. ed. Paris. p. 9 sqq. Idem ad eam laudat Petr. Baptistam Burgum l. 2 de Dominio Reip. Gen. in mari Ligust. c. 9 p. 206. — Chrysobullum nostrum confirmatum est conventionem, quae a. 1275 inter Michaelem et Genuam inita est, quamque edidit Sauli della col. dei Genov. in Galata II p. 204.

² Infra bis: *Gualterius*.

et petierunt ab ipso Imperio nostro effectum eorundem: descendimus et nostrum Imperium condescendit ad praedicta capitula complenda, et juravit et pronisit dictis nuntiis et procuratoribus atque syndicis, recipientibus nomine et vice Communis Januae ipsa capitula et praesens privilegium de aurea bulla Imperii nostri munitum, ad sancta Dei evangelia et honorificam et vivificatricem crucem et omnes sanctos:

Imprimis, quod a presenti die inantea habebit Imperium nostrum et successores ejus amorem et pacem perpetuam cum Communi Januae et Districtualibus ejus, et quod habebit guerram de caetero cum Communi Venetorum et cum Venetis omnibus inimicis nostris, et quod non faciet pacem cum ipso Communi, treugam nec concordiam sine conscientia et voluntate Communis Januae. Et dictum Commune Januae non faciet pacem, treugam neque concordiam cum ipso Communi Venetorum sine conscientia et voluntate nostri Imperii.

Item, quod salvabit per se et homines sui³ Imperii, quos habet et Dei misericordia adquisierit, in mari et terra, in portibus et insulis, quos et quas habet [et] de caetero divina pietate adquisierit, universos Januenses et districtuales Januae et eos, qui Januenses appellabuntur, in personis et rebus naufragos⁴, dum tamen testificetur Potestati Januensi seu Capitulo vel Consulibus Januae, qui tunc fuerint in partibus Romaniae, eos cognitos⁵ Januenses vel districtus Januae vel dictos Januenses.

Item dedit et concessit dictis nuntiis et syndicis, recipientibus nomine et vice Communis Januae et singulorum Januensium secundum libertatem, franchisiam et immunitatem de caetero in perpetuum in mari et terra, in portibus et insulis nostris, quos et quas nunc habet [et] de caetero Dei misericordia adquisierit: ita tamen, quod omnes Januenses et districtus Januensium et dicti Januenses sint franchi et liberi et immunes in toto praedicto Imperio meo ab omni commercio, dacita, exactione, intrando Imperium meum et exeundo, stando et eundo de terra in terram, per mare et per terram, cum mercibus et sine mercibus illuc delatis vel illic emptis, cum⁶ alio deferendis, personaliter vel realiter.

Item dedit et concessit in terris infrascriptis et qualibet⁷ earum ad liberum proprietatis jus⁸ et dominii, in Anea, Simirris, in Landimuti, et Dei misericordia in Constantinopoli, et in partibus Saro-

³ Ducange: sancti.

⁴ Idem: et naufr.

⁵ Idem: contra pro cogn.

⁶ Forte: et.

⁷ Ducange: cuilibet.

⁸ Idem: juris.

nichi, apud Corsandrum⁹, et infrascriptis insulis et qualibet earum, scilicet in Metelli, in Sio, et Dei misericordia in Creti, in Negroponte, logiam, palatium, ecclesiam, balneum, furnum et jardinum, et domos sufficientes ad stallos mercatorum, qui ibidem venerint causa negotiandi: ita tamen, quod ex ipsis aliqua pensio peti non debet nec exigi, et in praedictis terris et insulis habere debeat et possint Januenses et in qualibet earum ad eorum velle consules, curiam et jurisdictionem meram et mixtam in civilibus et criminabilibus omnibus super omnibus Januensibus et de districtu Januae [et] qui dicuntur Januenses. Et si quaestio erit, utrum aliquis erit Januensis vel de districtu vel appellatur, credetur et stetur assertioni consulum Januensium, qui tunc temporis fuerint. Promisit autem et convenit, quod non recipiet aliquem Januensem nec de districtu in vasallum hominem seu fidelem, quia semper sit sub curia et jurisdictione consulum Januensium, et sub ipsis respondere teneatur tanquam civis et habitator Januensis.

Item promisit et convenit, quod non impediet vel impediri faciet nec permittet in toto nostro Imperio, quod habet et Dei misericordia adquisierit, aliquem Januensem vel de districtu vel dictum Januensem pro facto vel delicto alterius occasione aliqua in personis vel rebus, sed poena suos teneat auctores, ita quod caeteri nullum damnum vel laesionem patiantur pro delicto alterius, debito vel rapina. Et si quis erit accusatus vel inculpatus vel requisitus de aliquo debito, rapina vel delicto alicujus, cognoscatur de his sub curia et jurisdictione consulum Januensium. Et si aliquis de terra nostri Imperii, vel aliquis qui non sit de nostro Imperio nec sit Januensis, offenderit aliquem praedictorum Januensium vel erit debitor de aliqua quantitate, Imperium nostrum procedat et faciet justitiam summariam et expeditam.

Item, quod non permittet de caetero in tota sua terra vel in insulis nostri Imperii, quas habet et Dei misericordia adquisierit, aliquam armatam fieri, quod armata sit et esse debeat contra commune Januae vel Jannenses et districtus: non receptabit neque receptari permittet aliquam armatam contra Januenses in toto dicto Imperio, neque concedet inimicis communis Januensium mercatum aliquod, exceptis Pisanis, qui sunt fideles nostri Imperii: et omnes piratas contra commune Januensium de toto nostro Imperio ex-

⁹ Anea (prope Ephesum), Smyrna, Adramyttium, et praeter Constantinopolin Thessalonica et Cassandria indicatur. Vide etiam infra.

pellet, et persequetur eos atque puniet secundum justitiam offensores.

Item promisit, convenit et confirmavit jura, rationes¹⁰ et privilegium jurium et aedificiorum, divina misericordia favente, quod commune Januae seu aliquis pro communi consuevit habere in urbe magna Constantinopoli. Et si Dominus omnipotens concesserit Imperio nostro recuperare et capere dictam civitatem, tunc dabit in civitate praedicta palatium communi Januae, stallum, possessiones, et in terris et gratiam faciet dicto communi, videlicet quod dabit dicto communi ecclesiam S. Mariae, quam modo tenent Venetici, cum logiis, quae sunt intra ipsam ecclesiam, et cimiterio ipsius, atque solum castri Venetorum, quod est in ipsa civitate, si dictum commune instantem et efficacem ad dictam civitatem capiendam succursum miserit galearum.

Item dedit et concessit jure proprietatis et domini cum plena jurisdictione mera et mixta civitatem sive locum Simirri et ejus portum cum supradictis possessionibus et districtu et habitatoribus, introitu exituque maris et terrae liberam et expeditam, perpetuo possidendam: videlicet totum illud, quod pertinet imperatoriae Majestati, salvis juribus episcopatus et ecclesiarum ipsius civitatis, et eorum militum qui sunt privilegiati in ipsa civitate inhabitare ab Imperio nostro in ordine militiae: quae cunctis est utilis ad usum mercationum, et habet bonum portum et est affluens bonis omnibus.

Promisit iterum et convenit dare annuatim communi Januae pro solemnibus yperperos¹¹ quingentos et duo pallia deaurata, et archiepiscopatus Januensium yperperos LX et pallium unum deauratum, ut memoratur in privilegio felicitis memoriae Domini Manuelis Imperatoris quondam Graecorum.

Item promisit et convenit, quod non faciet de caetero communi Januae devetum aliquod in toto dicto Imperio, quod habet et Dei misericordia adquisierit, de aliquibus mercationibus, victualibus atque grano, sed ipsis mercationes, victualia et granum permittet contrahere de toto jam antedicto Imperio omnibus et singulis Januensibus, et deferre libere et expedite, sine aliquo impedimento dacitae, commercii sive exactionis.

Item promisit et convenit, quod non detinebit nec detineri faciet nec permittet aliquam navim neque lignum alicujus Januensis

¹⁰ Nempe λόγους sc. χρυσοβούλλους.

¹¹ Apud Ducange hic et infra yperperos scriptum est.

aliqua occasione, nec aliquem Januensem in personis et rebus, sed ipsos et ipsas semper exire permittet de toto Imperio personaliter et realiter, nisi inculpatus foret de aliquo debito, furto vel rapina, de quibus sub curia Januensium debeat judicari.

Item promisit et convenit, quod non imponet aut exiget nec exiti faciet ab aliqua persona aliquod novum commercium, dactam seu exactionem in toto Imperio praedicto, quod habet vel adquisierit Dei misericordia, de illis mercationibus, quas emit a Januensibus nec ipsis vendiderit¹² nec qui dicuntur Januenses, nisi ut hinc retro tempore foelicis memoriae domini Imperatoris Kaloicannis agnati nostri solitum fuerit exigi et haberi de civilibus mercationibus.

Promisit iterum¹³ et convenit, quod non permittet de caetero negotiari inter Majus mare aliquem Latinum, nisi Januensem et Pisanum et eos, qui defenderunt portum seu res Vestiarii, quibus Januensibus devetum non faciet eundi inter Majus mare et redeundi cum mercibus vel sine mercibus, sed libere possint ire et redeundi¹⁴ ab omni commercio et redire.

Promisit insuper et convenit, firmatis et ratificatis per sacramentum iis, quae continentur in praesenti privilegio, per Potestatem Januae, Capitaneum Januae et octo Nobiles et Antianos et totum Commune et Consiliares Januae versus Imperium nostrum, quod liberabit et absolvet a carceribus et vinculis omnes Januenses et de districtu Januae et qui dicuntur Januenses, qui sunt in carceribus nostri Imperii, et ipsos redire et recedere permittet. Praeterea omnia et singula, ut continentur superius, promisit et convenit Imperium nostrum, et juramento confirmavit per se et successores praedictis syndicis et nuntiis et procuratoribus, recipientibus nomine et vice Communis Januae et singulorum Januensium.

Ex quo ergo praedictas petitiones praedictorum nuntiorum recepit et adimplevit Imperium nostrum et per juramentum confirmavit, juraverunt namque praedicti nuntii, videlicet Guillelmus Vicecomes et Gualterius¹⁵ Judex ad sancta Dei evangelia et honorabilem et veram crucem et omnes sanctos, et receperunt super animas suas et dominorum suorum, Potestatis, Capitanei, Antianorum, octo Nobilium et Communis, omnes petitiones Imperii nostri subscriptas, et jurare debeant multotiens, videlicet Potestas, Capitaneus, Antiani,

¹² Legerim: nec qui sunt de districtu.
immunes, vel: et expedite.

¹³ Motum: item.

¹⁴ Legendum:

¹⁵ Supra: Guarnerius.

octo Nobiles et Commune Januæ, ut adimpleant ista, et per juramentum confirmet et ratificent infrascripta:

Inprimis quod Commune Januæ habebit de caetero pacem et amorem perpetuum cum Imperio nostro ac successoribus ejus, et non faciet pacem, treugam nec concordiam cum communibus inimicis nostrae communiæ Venetis sine scientia et voluntate nostri Imperii, sicut Imperium nostrum tenetur non facere treugam, pacem neque concordiam cum communibus inimicis nostris Venetis sine voluntate et conscientia dicti Communis Januensium.

Item quod salvabunt, custodient et defendent in Janua et districtu Januæ, quem habent et de caetero adquisierint, omnes nuntios et fideles homines nostri Imperii.

Item quod omnes mercationes et omnes et singuli, qui sunt de terra nostri Imperii, possint ire Januam et facere mercantiam, et totum districtum ejus, quem habet et de caetero adquisierit, et extrahere de Janua et districtu ejus de omnibus mercationibus et armis et equis libere sine aliqua dacta vel commercio, et quod sint liberi et franchi in Janua et districtu ejus, quem habet et adquisierit, eundo et redeundo, et quod custodiri debeant sani et naufragi.

Item¹⁶ quod non permittent aliquam armatam fieri in Janua vel districtu ejus habito vel habendo per aliquos inimicos Imperii nostri et per aliquos alios contra dictum Imperium vel gentes seu insulas Imperii nostri.

Item quod omnes Januenses et de districtu Januæ, qui voluerint venire in servitium nostri Imperii, possint venire cum galeis, armis, navibus et equis, et quod dictum Commune, Potestas et Capitaneus non possint ipsos detinere.

Item quod omnes Januenses et de districtu et qui pro Januensibus se appellabunt, qui fuerint in Imperio nostro, et adjuvabunt ad defendendum et defendent terram nostri Imperii et homines bona fide: non tamen possint propterea detineri personaliter vel realiter, quin semper ad eorum voluntatem de nostro Imperio exire possint et recedere personaliter et realiter.

Item quod si aliqua navis mercatorum Januensium fuerit in Imperio nostro, et tunc acciderit quod¹⁷ stolus Pisanorum vel Venetorum vel aliorum, qui habent guerram cum Imperio nostro, et Capitaneus seu Ducas vel Castellanus loci, ubi jam dicta navis esset,

¹⁶ Ducange: *ita.*

¹⁷ Quod delendum esse videtur, nisi verbum *advenerit* vel ejusmodi quid exciderit.

requireret de hominibus navis praedictae pro muniendo castrum, et pepigerit cum ipsis Januensibus per tantum tempus, quantum pactum fecerit dando ipsis solidos¹⁸, videlicet decem dierum vel viginti vel unius mensis vel plus vel minus, quod dicti Januenses, qui pepigerint, teneantur debitum debito castrum illud defendere et salvare sicut castrum proprium Januensium, et non facere aliquam malitiam dicti castri seu traditionem dicti castri: teneatur Commune Januae, Capitaneus¹⁹ et Potestas contra ipsos correctionem et vindictam facere, sicut si essent in simili causa traditores Communis Januensium.

Item quod nuntii Imperii nostri semper ad eorum voluntatem possint extrahere de civitate Januae et districtu habito et habendo libere sine aliquo commercio arma et equos.

Item cum necesse habuerit galearum Imperium nostrum et eas petere veluerit pro serviendo Imperio nostro, Commune Januae, Capitaneus et Potestas ab una galea usque in quinquaginta²⁰, cum expensis Imperii nostri, sicut apparet et scriptum est de expensis in isto privilegio sacrament[at]o: videlicet quod homines uniuscujusque galeae quolibet mense habeant pro victualibus Cant. XC de panis biscotti, quae sunt ad pondus librarum Romaniae librae XIVMCCCC, item carnes salitas Cant. VI Janu., quae sunt libr. DCCCCLX Romaniae, item caseum lib. M Romaniae, item vinum ad mitram Nisi CCXL. Item quod homines dictarum galearum debent habere solidos Imperii nostri pro quolibet mense et pro quolibet homine, sicut hic continetur: videlicet Comites uniuscujusque galeae yperpera VI et dimidium; IV nautilenti uniuscujusque galeae yperp. XIII, videlicet quilibet nauclerius yperp. III et kar. VI; supersalientes uniuscujusque galeae yperp. C, videlicet pro quolibet yperp. II et dimidium; panetarius uniuscujusque galeae yperp. I et kar. XVIII; vogherii CVIII uniuscujusque galeae yperp. CLXXXIX²¹, videlicet pro quolibet I et kar. XVIII. Praedictos namque solidos et victualia dabit et solvet praedictum Imperium nostrum populo dictarum galearum ab ea die, qua recesserint de portu Januae dictae galeae, in antea, et Commune Januae teneatur debito dictis galeis apparare bene et integre de totis sarcis earum et apparatu. Quae galeae et homines ipsarum servire debent Imperium nostrum contra omnes homines inimicos Imperii nostri, excepto contra Ecclesiam Romanam et contra illas Communitates et Barones, cum quibus Janua pacem seu

¹⁸ i. e. soldum.
apparare teneatur.

¹⁹ Ducange: *Capitulum*.
²¹ Duc.: LXXXVIII.

²⁰ Nempe excidit aliquid, v. c.

conventionem habet, qui debent nominari et cognosci et dari in scriptis illa die, qua jurabunt versus Imperium nostrum Potestas, Capitanens, octo Nobiles, Antiani, Consiliares et Commune Januae. Et Imperium nostrum galeas sibi commissas licentiahit de Imperio nostro facto servitio: et si acciderit infra diem primam intrantis mensis Octobris, quod homines ipsarum galearum habuerint dictos solidos et dispendium dierum quadraginta tunc proxime futurorum, ex quo licentiatæ fuerint, si non²² ante dictum terminum dierum quadraginta dictæ galeae portum accesserint Januae, teneatur dictum Commune restituere Imperio nostro solidos et dispendium qui supererunt, de quibus faciat Imperium nostrum voluntatem suam. Et si acciderit quod Imperium nostrum licentiahit dictas galeas transacta dicta prima die Octobris, quod dabit Imperio nostro²³ solidos et dispendium hominibus ipsarum galearum per tantum tempus, quantum moram fecerint accedendo portum Januae. Teneatur tam[en] admiratus, comites et nauclerii²¹ dictarum galearum juramento, quod, licet Imperium nostrum ante dictum terminum ipsos licentiahit vel post, ne²⁵ cum dictis galeis et efficacius omnibus modis nullo tardatu apud Januam commode²⁶ ad eorum posse.

Item quod aliquis mercator Januae vel de districtu vel qui dicitur Januensis non portabit res alicujus extranei intrando terram nostri Imperii nec exeundo de eo in fraudem commercii Imperii nostri, et hoc cognoscatur litteris vel testimonio Consulium Januensium qui tunc fuerint Romaniae.

Item quod omnes mercatores Januae et districtus habeant licentiam faciendi et exercendi et extrahendi de toto Imperio nostro omnes merces, excepto auro et argento, nisi foret de volantate Imperii nostri: yperperos aureos et²⁷ Turchifaros liceat eis extrahere ad eorum voluntatem et deferre. Ex quo autem dicti syndici, nuntii et procuratores requisiverint ab ipso Imperio nostro logiam apud Landrimir²⁸, in Sio, Anea, Marellini, Carsandria, Simirris, et Deo volente in Constantinopoli, et in Negreponi et in Creti, et dedit et concessit ista[m] ipsis, promiserunt et promittunt ipsi nuntii, quod negotiationes, quas Januenses et qui nominati sunt Januenses apportabunt de partibus extraneis, et eas negotiationes in scripto et per sacramentum dabunt et manifestabunt et denuntiabunt certissime

²² Negatio delenda esse videtur. ²³ Lege: Imperium nostrum. ²⁴ Ducange: comitii et mauclerii. ²⁵ Legerim: vel postea, cum. ²⁶ Legerim: contendere ²⁷ et abundare videtur. ²⁸ De his nominibus vide supra ad not. 9.

requireret de hominibus navis praedictae pro muniendo castrum, et pepigerit cum ipsis Januensibus per tantum tempus, quantum pactum fecerit dando ipsis solidos¹⁸, videlicet decem dierum vel viginti vel unius mensis vel plus vel minus, quod dicti Januenses, qui pepigerint, teneantur debitum debito castrum illud defendere et salvare sicut castrum proprium Januensium, et non facere aliquam malitiam dicti castrum seu traditionem dicti castrum: teneatur Commune Januae, Capitaneus¹⁹ et Potestas contra ipsos correctionem et vindictam facere, sicut si essent in simili causa traditores Communis Januensium.

Item quod nuntii Imperii nostri semper ad eorum voluntatem possunt extrahere de civitate Januae et districtu habito et habendo libere sine aliquo commercio arma et equos.

Item cum necesse habuerit galearum Imperium nostrum et eas petere veluerit pro serviendo Imperio nostro, Commune Januae, Capitaneus et Potestas ab una galea usque in quinquaginta²⁰, cum expensis Imperii nostri, sicut apparet et scriptum est de expensis in isto privilegio sacrament[at]o: videlicet quod homines uniuscujusque galeae quolibet mense habeant pro victualibus Cant. XC de panis biscotti, quae sunt ad pondus librarum Romaniae librae XIVMCCCC, item carnes salitas Cant. VI Janu., quae sunt libr. DCCCCLX Romaniae, item caseum lib. M Romaniae, item vinum ad mitrum Nisi CCXL. Item quod homines dictarum galearum debent habere solidos Imperii nostri pro quolibet mense et pro quolibet homine, sicut hic continetur: videlicet Comites uniuscujusque galeae yperpera VI et dimidium; IV nautileni uniuscujusque galeae yperp. XIII, videlicet quilibet nauclerius yperp. III et kar. VI; supersalientes uniuscujusque galeae yperp. C, videlicet pro quolibet yperp. II et dimidium; panetarius uniuscujusque galeae yperp. I et kar. XVIII; vogherii CVIII uniuscujusque galeae yperp. CLXXXIX²¹, videlicet pro quolibet I et kar. XVIII. Praedictos namque solidos et victualia dabit et solvet praedictum Imperium nostrum populo dictarum galearum ab ea die, qua recesserint de portu Januae dictae galeae, in antea, et Commune Januae teneatur debito dictis galeis apparare bene et integre de totis sarcis earum et apparatu. Quae galeae et homines ipsarum servire debent Imperium nostrum contra omnes homines inimicos Imperii nostri, excepto contra Ecclesiam Romanam et contra illas Communitates et Barones, cum quibus Janua pacem seu

¹⁸ i. e. soldum.
apparare teneatur.

¹⁹ Ducange: *Capitulum*.
²¹ Duc.: LXXXVIII.

²⁰ Nempe excidit aliquid, v. c.

conventionem habet, qui debent nominari et cognosci et dari in scriptis illa die, qua jurabunt versus Imperium nostrum Potestas, Capitaneus, octo Nobiles, Antiani, Consiliares et Commune Januae. Et Imperium nostrum galeas sibi commissas licentiaabit de Imperio nostro facto servitio: et si acciderit infra diem primam intrantis mensis Octobris, quod homines ipsarum galearum habuerint dictos solidos et dispendium dierum quadraginta tunc proxime futurorum, ex quo licentiatas fuerint, si non²² ante dictum terminum dierum quadraginta dictas galeas portum accesserint Januae, teneatur dictum Commune restituere Imperio nostro solidos et dispendium qui supererunt, de quibus faciat Imperium nostrum voluntatem suam. Et si acciderit quod Imperium nostrum licentiaeret dictas galeas transacta dicta prima die Octobris, quod dabit Imperio nostro²³ solidos et dispendium hominibus ipsarum galearum per tantum tempus, quantum moram fecerint accedendo portum Januae. Teneatur tam[en] admiratus, comites et nauclerii²¹ dictarum galearum juramento, quod, licet Imperium nostrum ante dictum terminum ipsos licentiaeret vel post, ne²⁵ cum dictis galeis et efficacius omnibus modis nullo tardatu apud Januam commode²⁶ ad eorum posse.

Item quod aliquis mercator Januae vel de districtu vel qui dicitur Januensis non portabit res alicujus extranei intrando terram nostri Imperii nec exeundo de eo in fraudem commercii Imperii nostri, et hoc cognoscatur litteris vel testimonio Consulium Januensium qui tunc fuerint Romaniae.

Item quod omnes mercatores Januae et districtus habeant licentiam faciendi et exercendi et extrahendi de toto Imperio nostro omnes merces, excepto auro et argento, nisi foret de voluntate Imperii nostri: yperperos aureos et²⁷ Turchifaros liceat eis extrahere ad eorum voluntatem et deferre. Ex quo autem dicti syndici, nuntii et procuratores requisiverint ab ipso Imperio nostro logiam apud Landrimir²⁸, in Sio, Anea, Marellini, Carsandria, Simirris, et Deo volente in Constantinopoli, et in Negrepointi et in Creti, et dedit et concessit ista[m] ipsis, promiserunt et promittunt ipsi nuntii, quod negotiationes, quas Januenses et qui nominati sunt Januenses apportabunt de partibus extraneis, et eas negotiationes in scripto et per sacramentum dabunt et manifestabunt et denuntiabunt certissime

²² Negatio delenda esse videtur. ²³ Lege: *Imperium nostrum*. ²⁴ Ducange: *comitii et mauclerii*. ²⁵ Legerim: *vel postea, cum*. ²⁶ Legerim: *contendere* ²⁷ et abundare videtur. ²⁸ De his nominibus vide supra ad not. 9.

commissariis Imperii nostri, ut commissarii jus suum accipiant ab illis extraneis praeter a Januensibus. Aliae autem mercationes, quas afferent alii mercatores Graeci et aliae generationes ex Janua, poni debent ad domos imperiales, et ibi ipsis compartire debent Januenses, ut isti quidem liberi sint, alii autem solvant jus commercii.

Praedicta omnia et singula promittit Imperium meum per praesens privilegium sacramentatum salvare et attendere, si Potestas, Capitaneus Januae, octo Nobiles et Antiani et Consilium totum [et] Commune Januae jurabunt conventiones praedictas juratas a praedictis nuntiis, syndicis et procuratoribus delegatis, videlicet Guillelmo Vicecomite et Gualterio Judice, et salvabunt et confirmabunt omnes ipsas juratas et firmatas per praedictos syndicos, nuntios et procuratores, secundum quo continetur in privilegio inde facto.

Acta fuerunt praedicta in Romaniae Imperio in aula imperiali, quae est apud Nisium, MCCLXI a nativitate Domini Jesu Christi, Indict. quarta, die XIII Martii.

NOV. VI.

Imp. Michaelis Palaeologi

aurea bulla pro firmanda pace cum Venetis'. (A. 1265.)

Ἐπεὶ ὁ εὐγενέστατος δούξ βενετίας καὶ ἔξουσιαστὴς χορβατίας θαλασσίας καὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν αὐτοῦ λοιπῶν χωρῶν τε καὶ νησιῶν κῆρις ῥαϊνέριος ντζένος μετὰ καὶ τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης βουλῆς τοῦ κουμοννίου αὐτῶν καὶ συναϊσσεως καὶ γνώμης τοῦ τοιοῦτου κουμοννίου παντὸς τῆς βενετίας ἐκλεξάμενος ἀποκρισιαρίους τοὺς δύο εὐγενεῖς ἄνδρας καὶ πρωτοσυμβούλους, τὸν τε σὺν Ἰάκωβον δελφῖνον καὶ τὸν σὺν Ἰάκωβον κοντραῖνον, ἀπέστειλεν εἰς τὴν βασιλείαν μου, ὥστε συντηγεῖν καὶ τράκατῆσαι περὶ ἀγάπης, καὶ πληρῶσαι τούτους ταύτην μετὰ τῆς βασιλείας μου ὡς πληρεστάτους ἀποκρισιαρίους καὶ ἔχοντας τὴν ἔξουσίαν καὶ τὸ θέλημα ἅπαν τοῦ εὐγενεστάτου δουκὸς βενετίας καὶ τοῦ κουμοννίου αὐτῶν ἀνα-

¹ Hanc ex originali ediderunt Tafel et Thomas in Sitzungsber. d. k. k. Akad. d. Wissensch. 1850. phil. hist. Cl. II p. 180. Iidem ibi versionem vernaculam addiderunt, et adjecerunt versionem antiquam latinam, quae in Libro albo et Libris pactorum extaret. Doctissimas editorum adnotationes exegeticas, historicas et geographicas adeat cui opus.

τεθειμένον εἰς αὐτοὺς, καὶ τὸ παρ' αὐτῶν γεγονός καὶ ἀφιερω-
θὲν μετὰ τῆς βασιλείας μου στερχθῆναι καὶ βεβαιωθῆναι καὶ
δεχθῆναι παρὰ τοῦ διαληφθέντος εὐγενεστάτου δουκὸς βενε-
τίας κυροῦ φαινερίου ντζένου καὶ τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης
βουλῆς τῆς βενετίας καὶ παντὸς τοῦ κουμουνίου αὐτῆς, καὶ
πολλῶν συντυχιῶν γενομένων καὶ τρακταϊσμῶν μετ' αὐτῶν,
συνῆλθεν ἡ βασιλεία μου καὶ συνεβιβάσθη εἰς τὸ ποιῆσαι καὶ
πληρῶσαι τὴν μετ' αὐτῶν ἀγάπην ἐπὶ τοῖς κεφαλαίοις τοῖς
κατωτέρω ῥηθησομένοις· ὀμνύει ἡ βασιλεία μου εἰς τὰ ἅγια
τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλια καὶ εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν,
ἵνα ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας, ἣτις ἐστὶν ὀκτωκαιδεκάτη τοῦ
παρόντος Ιουνίου μηνὸς τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος, ἔχη μετὰ τοῦ
εὐγενεστάτου δουκὸς βενετίας καὶ τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης
βουλῆς αὐτῶν καὶ παντὸς τοῦ κουμουνίου τῆς βενετίας ἀγάπην
καθαρὰν καὶ ἀδολίετον οὕτως·

Ἴνα μετὰ τὸ συνδεθῆναι αὐτοὺς εἰς ἀγάπην μετὰ τῆς βα-
σιλείας μου οὐ μὴν ποιήσωσιν οὗτοι μετὰ ἄλλου γένους ἀγάπην
κατὰ τῆς βασιλείας μου· ἀλλ' οὐδὲ ἐὰν ἐπιχειρήσῃ τις ἄλλος,
ἢ² ἀπὸ τῶν νῦν κρατουμένων εἰς φιλίαν τῆς βενετίας, καὶ
ὀρμήσῃ κατὰ χώρας τῆς βασιλείας μου, ἢ ὁ κύριος πάπας, ἢ
ὁ ῥῆξ φραγγίας, ἢ ὁ ῥῆξ σικελίας, ἢ ὁ ῥῆξ καστέλλας,
ἢ ὁ ῥῆξ Ἰγκλινίας, ἢ ὁ ῥῆξ ἑαγούνας, ἢ ὁ ἀυτάδελφος τοῦ
ῥηγὸς φραγγίας ὁ κόντος κάρουλος ἢ ἕτερος ῥῆξ καὶ κόντος,
ἢ τὸ κουμούνιον τῆς γενούας, ἢ τὸ κουμούνιον τῆς πίσισης,
ἢ τὸ κουμούνιον τοῦ ἀγκῶνος ἢ ἕτερον κουμούνιον, ἢ ἀπλῶς
εἰπεῖν χριστιανὸς τις ἢ ἀσεβὴς ἀλλογενὴς ὀρμήσῃ κατὰ χώρας
τῆς βασιλείας μου ἢ κάστρου ἢ φροσσάτου αὐτῆς, ἵνα συνέλθῃ³
ὁ εὐγενεστάτος δοῦξ βενετίας μετ' αὐτῶν ἢ τὸ κουμούνιον τῆς
βενετίας ἢ τῶν καρaboκυρίων τις ἢ τῶν ἀρχόντων τῆς βενε-
τίας εἰς μάχην κατὰ τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου ἢ κατὰ
κάστρου ἢ φροσσάτου αὐτῆς, ἢ λόγοις ἢ βουλαῖς ἢ ἔργοις ἢ
χρήμασιν, ἢ ἵνα ναυλώσωσιν αὐτοῖς ξύλα εἰς τὸ ἐλθεῖν ἢ ἀπὸ
τοῦ κουμουνίου κοινῶς ἢ ἀπὸ πραγματευτῶν ἰδικῶς καὶ ἀρχόν-
των τῆς βενετίας, ὥστε λαβεῖν ναῦλον ἢ τὸ κουμούνιον τῆς
βενετίας ἢ τινὰ τῶν πραγματευτῶν ἢ τῶν καρaboκυρίων καὶ
διακομίσει ἰχθυοὺς εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας μου. εἰ δέ
τινες ῥῆγες ἢ πρίγκιπες ἢ κόντοι ἢ βαρούνιοι μετὰ φροσσάτου

² Latinum exemplar habet: qui sit. Unde forte scribendum δε γ.

³ Omnino negativo decet.

ζητήσουσι διαπερᾶσαι ἐπὶ τῇ ἀπελθεῖν εἰς τὸν τοῦ κυρίου τάφον ἢ ἀλλαχοῦ, πρῶτον ἵνα ζητῇ ὄρκον ἐξ αὐτῶν ὁ δοῦξ βενετίας καὶ τὸ κουμόνιον, ὅτι οὐ μὴν ἔλθωσι κατὰ χώρας τῆς βασιλείας μου, καὶ οὕτως ἵνα παραχωρῶσιν αὐτοῖς ἀπελθεῖν ἐνθι βοῦλλονται εἰς τὴν δουλείαν αὐτῶν· εἰ δ' ἴσως περιεργίνοι τινες θελήσουσι διαπερᾶσαι δέκα ἢ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, οὐ μὴν ἀπαιτῇ ἐξ αὐτῶν ὄρκον ὁ δοῦξ βενετίας καὶ τὸ κουμόνιον.

Ἴνα οἱ πραγματευταὶ τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου οἱ μέλλοντες ἀπέρχεσθαι εἰς βενετίαν, ποιῶσι τὰς δοκούσας αὐτοῖς πραγματείας καὶ δίδωσι τὸ κομμέριον κατὰ τὴν συνθήθειαν τῆς βενετίας, καὶ ἐξωνῶνται τὰ δοκούντα αὐτοῖς ἀνεμποδίστως.

Ἴνα τὰς χώρας, ἃς κρατεῖ ἀρτίως ἡ βενετία, τὴν κορώνην καὶ τὴν μεθώνην, ἔχη πάλιν καθὼς ἔχει αὐτάς. ἵνα ἔχη τὴν νῆσον κρήτην, καὶ ὅσοι ἄνθρωποι τῆς βασιλείας μου εὐρίσκονται ἐκεῖσε, ἵνα ἐπάρη αὐτοὺς ἡ βασιλεία μου καὶ οὐ μὴν μεταχειρισθῇ ταύτην ἡ βασιλεία μου. τὰ νησία τοῦ αἰγαίου πελάγους, ὅσα εἶχεν εἰς εἴσοδον ὁ δοῦξ βενετίας, ἵνα πάλιν ἔχη ταῦτα, ὅσα δὲ ἦσαν ὑπὸ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ πριγκιπάτον, ὅτε οἱ λατῖνοι ἦσαν ἐγκρατεῖς τῆς κωνσταντινουπόλεως, ἵνα θεοῦ εὐδοκοῦντος γένωνται ὑπὸ τὴν βασιλείαν μου καὶ τοὺς κληρονόμους καὶ διαδόχους αὐτῆς καὶ τὴν ῥωμανίαν. εἰς τὸν εὐριπον ἵνα ἔχωσιν, εἴ τι ἔχουσι σήμερον.

Ἴνα δώσει αὐτοῖς ἡ βασιλεία μου εἰς τὸν ἄλμυρον τόπον εἰς κάδισμα, καὶ ποιήσωσιν ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεις. ἐπεὶ δὲ ἔχει ἡ βασιλεία μου μάχην μετὰ τοῦ εὐρίπου, καὶ εὐρίσκονται ἐν αὐτῷ βενετικοί, ἵνα ἔχη ἡ βασιλεία μου κατακυρατωμένην τὴν σκάλαν τοῦ ἄλμυρου, ὅπως μὴ ἐπαίρωσιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης σκάλας βρώσιμα καὶ πόσιμα οἱ ἐν τῷ εὐρίπῳ βενετικοί, καὶ ἀποκομίζωσι ταῦτα εἰς ζωάρεϊαν τῶν ἐν τῷ εὐρίπῳ ἐχθρῶν τῆς βασιλείας μου λατίνων· μέχρις ἂν δώῃ θεὸς, καὶ γένηται ἐγκρατὴς ἡ βασιλεία μου τοῦ εὐρίπου, καὶ τότε ἵνα ἀπολύσῃ ἡ βασιλεία μου καὶ τὴν τοιαύτην σκάλαν πρὸς τὸ μέρος τῆς βενετίας. ὅτε δὲ μέλλει πολεμεῖν ἡ βασιλεία μου μετὰ καὶ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας τοῖς εἰς τὸν εὐριπον λατίνοις, οὐ μὴν ἀποστείλῃ ἡ βενετία συμμαχίαν ἢ χρεῖμα εἰς βοήθειαν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ εὐρίπῳ εὐρισκόμενοι βενετικοί, εἰ μὲν ἀποσχισθῶσιν ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν ἐκεῖσε λατίνων καὶ πέσουσιν ἰδικῶς, καὶ οὔτε τοῖς λατίνοις συμ-

μαχοῦσιν οὔτε τῇ βασιλείᾳ μου ἀντιδικοῦσιν, ἵνα φυλάσσωνται καὶ αὐτοὶ καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτῶν παρὰ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ βενετικοί· εἰ δὲ ἀντιδικήσουσιν οὔτοι μετὰ τῶν ἐκεῖσε λατίνων τῷ μέρει τῆς βασιλείας μου εἰς τὸν κατὰ τῶν εὐριπιωτῶν γενησόμενον πόλεμον, ἵνα καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα αὐτῶν ποιῇ ἡ βασιλεία μου, ὅπερ βούλεται. ἀφ' οὗτου δὲ βοηθεῖα Θεοῦ ἐπιλάβηται ἡ βασιλεία μου τοῦ εὐρίπου, τὸν τόπον, ὃν εὐρίσκεται ἡ βενετία ἔχουσα ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν σήμερον, ἵνα δώσει τοῦτον πάλιν ἡ βασιλεία μου πρὸς τὸν εὐγενέστατον δοῦκα βενετίας καὶ τὸ κουμούνιον αὐτῆς· καὶ ἔχωσι πάλιν τοῦτον, καθὼς ἔχουσι σήμερον.

Ἐσαύτως ἵνα δώσει αὐτοῖς ἡ βασιλεία μου καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς Θεσσαλονίκης ἄνευ τοῦ κάστρου ἔνθα θέλουσι τόπον εἰς κάθισμα· εἰς τὸ μέρος τοῦ βολεροῦ καὶ τῆς αἴνου, ἔνθα ἀναπαυθῶσιν· ἀπὸ τοῦ στενοῦ εἰς τὸ μέρος τῆς δύσεως εἰς δύο τόπους ἔνθα ἂν ὀρεχθῶσιν· εἰς τὴν κωνσταντινουπόλιν εἰς οἶον τόπον θελήσουσιν, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἑξαρθήσεως μέχρι καὶ τῶν πηγῶν (εἰ δ' ἴσως ποτὲ τῶν καιρῶν θελήσει ἡ βασιλεία μου δοῦναι τόπον ἐντὸς τῆς κωνσταντινουπόλεως ἢ τῆς Θεσσαλονίκης τιπὶ τῶν λατινικῶν κουμουνίων, ἵνα τότε προτιμῆται ἡ βασιλεία μου τοὺς βενετικούς, καὶ διδῶ αὐτοῖς τόπον εἰς τὰ τοιαῦτα κάστρα)· εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν ὅπου ἂν ἄρεσθῶσιν· εἰς τὸ ὑρτάκιον ἵνα ἔχωσι τόπον· εἰς τὸ ἀτραμύτιον τὰ ὀσπήτια καὶ τὸ λουτρὸν τὰ ὄντα ἐκεῖσε· εἰς τὴν ἄναιαν τόπον ἵνα εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται ἐν αὐτῷ· ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν σμύρνην.

Ἴνα ἀποδιώξῃ ἡ βασιλεία μου ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῆς καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν τοὺς γενοῦιτας καὶ οὐ μὴν παραλάβῃ αὐτούς. ἐὰν δὲ ποτε τῶν καιρῶν προσέλθωσιν οἱ γενοῦιται τῇ βασιλείᾳ μου καὶ παρακλητεύσωσιν αὐτήν, ἵνα δέξηται αὐτοὺς εἰς ἀγάπην, ἄλλως οὐ μὴν ποιήσῃ ταύτην ἡ βασιλεία μου μετ' αὐτῶν, εἰ μὴ μετὰ εἰδήσεως τοῦ δουκὸς βενετίας καὶ τοῦ κουμουνίου, σωζομένου τοῦ παρόντος ὀρκωμοτικοῦ τῆς βασιλείας μου πρὸς τὴν βενετίαν. ἀλλ' οὐδὲ ἡ βενετία ἵνα παραδέξηται αὐτοὺς εἰς ἀγάπην ἄνευ εἰδήσεως τῆς βασιλείας μου, σωζομένου τοῦ πρὸς τὴν βασιλείαν μου ὀρκωμοτικοῦ τῆς βενετίας. ἐὰν δὲ οἱ τοιοῦτοι ἐχθροὶ αὐτῶν ἀρματώσωσι κάτεργα ἐπὶ τῷ ἔλθειν κατὰ τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου, ἵνα ἀρματώσωσι καὶ οὔτοι κάτεργα καὶ ἔρχωνται πρὸς ἀντιπαράταξιν αὐτῶν καὶ βοήθειαν τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου, πρὸς

τὸ ποσὸν τῶν γενουετικῶν ξύλων καὶ πρὸς ὃ διακρίνουσιν οὗτοι ἀντιπαρατάξασθαι αὐτοῖς. καὶ ἵνα διδῶ ἡ βασιλεῖα μου τὴν ἔξοδον τῆς [ἡ]μισείας ῥόγας τῶν σωμάτων τῶν τοιούτων κατέργων, γινομένου ὄρκου παρὰ τε τοῦ δουκὸς βενετίας καὶ τοῦ κουμουνίου αὐτῶν, ὅτι καθὼς μέλλουσιν οὗτοι δοῦναι τὴν ἡμίσειαν ῥόγαν τῶν τοιούτων σωμάτων ἄνευ τινὸς δόλου, ἵνα διδῶ καὶ ἡ βασιλεῖα μου τὴν ἡμίσειαν ῥόγαν τῶν σωμάτων, ἰσόποσον τῆς ῥόγας τῆς βενετίας. ἔαν δὲ ἡ βασιλεῖα μου μηνύσῃ πρὸς τινὰς τῶν ἀρχόντων τῆς βενετίας καὶ φίλων τῆς βασιλείας μου, ἵνα ἀρματώσωσι κάτεργα καὶ δουλεύσωσι τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ θελήσωσι διὰ τὴν ἀγάπην τῆς βασιλείας μου ποιῆσαι τοῦτο, οὐ μὴν ἐμποδίσονται οὗτοι εἰς τοῦτο παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου δουκὸς βενετίας ἢ τοῦ κουμουνίου αὐτῶν. ἀλλ' οὐδὲ ἡ βασιλεῖα μου, ἵνα ἀποστείλῃ τὰ τοιαῦτα κάτεργα κατὰ χώρας τινὸς ἐχούσης φιλίαν μετὰ τῆς βενετίας.

Ἴνα, ἔαν διὰ ξηρᾶς συμβῆ ἔλθειν φοσσάτον κατὰ χώρας τῆς βασιλείας μου, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν ἐκείνῃ τῷ τόπῳ βενετικοὶ φυλάσσωνται καὶ οὗτοι παρὰ τῆς βασιλείας μου, ἰὼς καὶ οἱ ὑπὸ τὴν βασιλείαν μου ῥωμαῖοι, ἢ εἰς κωνσταντινουπόλιν ἢ εἰς θεσσαλονίκην.

Ἴνα θῆσῃ τὸ κουμούνιον τῆς βενετίας κεφαλὴν ἐπάνω εἰς τὸν λαὸν αὐτῶν, καὶ ὀνομάζεται μπαῖλος καὶ ἀποστέλλῃ κατὰ τόπους ἐνθα μέλλουσιν ἔχειν ἀναπαύσεις κριτὰς, ὅπως διαξάγωσι τὸν λαὸν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ῥωμαῖοι, ὅσοι ἔχουσιν ὑπόθεσιν τινα μετὰ βενετικῶν, καὶ θελήσωσιν ἵνα κριθῶσι παρὰ τοῦ μπαῖλου, ἵνα κρίνωνται καὶ οὗτοι κατὰ τὸ δίκαιον.

Ἴνα ἔχουσιν οἱ ἐγνωσμένοι βενετικοὶ πάντες ἐξουσίαν εἰς πᾶσας τὰς χώρας τῆς βασιλείας μου, ἐρ' αἷς μέλλουσι ποιεῖν πραγματεῖαν, κατὰ τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς πραγματείας ἐρχόμενοι ἵνα διέρχωνται καὶ εἰς γῆν καὶ εἰς θάλασσαν χωρὶς τινος δόσεως καὶ ἐμποδισμοῦ καὶ χωρὶς δόσεως τελωνίου, διαβατικῆς, κομμερκίου, σκαλιατικῆς καὶ ἄλλης ἀπάσης δόσεως.

Ἴνα οἱ φέροντες πραγματείας βενετικοὶ, ἐνθα ἂν φέρωσι ταύτας, δεικνύωσιν αὐτὰς τοῖς κατὰ τόπους κομμερκιαριοῖς τῆς βασιλείας μου, καὶ μεθ' ὄρκου ἐξασφαλίζωνται, ὅτι οὐκ ἔχουσιν εἰς τὰς πραγματείας αὐτῶν ξένων τινῶν πραγματείας, ἀλλὰ αἱ πραγματεῖαι ὅλαι εἰσὶ τῶν βενετικῶν, καὶ ἵνα μὴ παρνοχηρῶνται ἐκ τῶν πραγματειῶν αὐτῶν τι ὅπως λαμβάνωσιν

οἱ κατὰ τόπους κομμερκιᾶριοι τῆς βασιλείας μου τὸ σὺνήθες κομμέρχιον ἀπὸ τῶν ἐξωνουμένων αὐτάς.

Ἴνα ἔχωσι στατήρας ἰδίους, μοδίους, μέτρα, λίτρας, πήχεις εἰς τοὺς οἰκείους τόπους.

Ἴνα αἱ ἐκκλησίαι αὐτῶν, ἃς μέλλουσι ἔχειν ἐν οἷς μέλλουσι κατοικεῖν τόποις, ὧσιν ἰδιόρρυθμοι μετὰ δυνάμειος τῆς βασιλείας μου ἄνευ ἀνακρίσεως, καὶ ἵνα ποιῶσιν ἐν αὐταῖς βαπτίσματα καὶ ἱεροτελεστίας, καθὼς ἔχουσι συνήθειαν.

Ἴνα ἐὰν βενέτικος ἀποθάνῃ εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας μου, εἴτε διαθήκην ποιήσει εἴτε οὐ ποιήσει, οἰκονομῆται τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ παρὰ τοῦ μπαΐλου ἢ παρὰ τοῦ δικαίω⁴ αὐτοῦ, καθὼς ἂν οὗτος διάθῃται ἢ ὁ μπαΐλος καὶ ὁ δικαίω αὐτοῦ ἐπικρίνῃ, καὶ οὐ μὴν εὐρίσκη ἐμποδισμόν τινα ἢ ὄχλησιν ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου.

Ἴνα ἐὰν συμβῆ κινδυνεῦσαι βενέτικους μετὰ καραβίων αὐτῶν ἢ μετὰ ἄλλων ξύλων εἰς χώραν τῆς βασιλείας μου, ὡσι σφοῖ καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ πρᾶγματα αὐτῶν, καὶ ἵνα ἔχωσι βοήθειαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῆς βασιλείας μου, ὅπως κρατῶσι τὰ πρᾶγματα αὐτῶν.

Ἴνα ἔχωσιν οἱ βενέτικοι ἄδειαν ἐξωνεῖσθαι σίτον ἀπὸ τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου, καὶ διακομῆσειν αὐτὸν ἔνθα θέλουσι, πάρεξ τῶν χωρῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς βασιλείας μου. ὅταν δὲ πωλῆται ὁ σίτος ἐν τῇ κωνσταντινουπόλει τὸ κεντηνάριον ἐπέκεινα τῶν πενήτηντα ὑπερπέρων, οὐ μὴν ἐξωνῶνται αὐτόν.

Ἴνα ἐὰν συμβῆ ποιῆσαι τινα βενέτικον εἰς τινα ῥωμαῖον βλάβην, ἐὰν εὐρεθῆ ὁ ποιήσας τὴν βλάβην, τηρικαῦτα ποιῆ ὁ μπαΐλος τὴν ἐκδίκησιν κατὰ τὸ δίκαιον. εἰ δὲ οὐχ εὐρίσκειται ὁ ποιήσας τὴν ζημίαν, ἵνα διδῶται διωρτία παρὰ τοῦ μπαΐλου τῷ ἀδικηθέντι μέχρι καὶ ἑξαμήνου· καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆ ὁ ποιήσας τὴν ἀδικίαν, ἵνα γένηται ἡ ἐκδίκησις πάλιν κατὰ τὸ δίκαιον· εἰ δὲ οὐχ εὐρεθῆ, ἵνα ποιῆ ὄρκον ὁ μπαΐλος ἢ ὁ δικαίω αὐτοῦ διδόναι εἰδήσιν πανταχοῦ, ἔνθα ἐνὶ ἡ ἕξουσία τῶν βενετικῶν καὶ εὐρίσκηται τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ, καὶ ἱκανῶται ὁ ἀδικηθείς. ἐὰν δὲ συμβῆ γενέσθαι φόνον, εἰ μὲν βενέτικος φονεύσει ῥωμαῖον, ἵνα κρίνηται οὗτος παρὰ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου, ὁμοίως καὶ ῥωμαῖος, ἐὰν φονεύσῃ βενέτικον.

⁴ Editores δικαίω, quod forma Italica dictum putant: sed δικαίω legendum. In latino exemplari est: loco ejus.

εἰ δὲ βενέτικος φονεύσει βενέτικον, εἰ μὲν ἔξω τῆς κωνσταντινουπόλεως φονεύσει τοῦτον, ἵνα κρίνηται παρὰ τοῦ μπαΐλου· εἰ δὲ ἐν τῇ κωνσταντινουπόλει γένηται φόνος ἀπὸ βενετικού εἰς βενέτεκον, ἵνα κρίνηται καὶ τοῦτο παρὰ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου.

Ἴνα ἀπολύση ἡ βασιλεία μου τοὺς βενετικούς, ὅσους ἔχει κερρατημένους· καὶ ὅσους δὲ ὤωμαίους κρατοῦσιν οἱ βενέτικοι, ἵνα ἀπολύη τούτους ὁ δοῦξ βενετίας καὶ τὸ κουμούνιον· ὡσαύτως δὲ ἀπολύσῃ καὶ τοὺς κρητικούς, τοὺς κορωναίους τε καὶ τοὺς μεθωναίους, τοὺς φθάσαντας γενέσθαι τῆς βασιλείας μου καὶ κατασχεθέντας παρ' αὐτῶν, ὅποτε ἦσαν οὗτοι τῆς βασιλείας μου· καὶ εἰ μὲν θελήσουσιν οἱ τοιοῦτοι κρητικοὶ ἢ οἱ κορωναῖοι ἢ οἱ μεθωναῖοι ἵνα πάλιν ὤσιν ἐκείσε, μένωσι παρ' αὐτῶν ἀβλαβεῖς· εἰ δὲ θελήσουσιν ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας μου, ἵνα ἀπολύωνται μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτῶν.

Ἴνα οὐ μὴν παραχωρήσῃ ἡ βασιλεία μου γενέσθαι ἀρμάτωσιν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῆς κατὰ τῶν βενετικῶν· ἐὰν δὲ γένηται ζημία, ἵνα διορθῶται ταύτην ἡ βασιλεία μου.

Ἴνα ἐὰν κουρσάριοι βενετικοὶ ποιήσωσι τινα ζημίαν εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας μου, ἐνι ἔνοχος ὁ μπαΐλος καὶ οἱ ἰδικοὶ αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὸν ὄρκον αὐτῶν, ὅπως εὐρίσκωσιν αὐτοὺς καὶ κρατῶσι, καὶ ποιῶσι ποινὰς εἰς αὐτοὺς, καὶ ἐπαίρωσι τὸ πρᾶγμα τῶν ἀδικηθέντων καὶ ἐπιδιδῶσι πρὸς αὐτοὺς, ἄνευ μέντοι τῶν βενετικῶν τῶν κρατούντων νησία καὶ μὴ ὑποκειμένων τῇ βενετία· ἐὰν δὲ καὶ ἀπὸ ἐτέρου γένους ἢ ἀπὸ τῶν νησιῶν τῶν ὡς εἴρηται μὴ ὑποκειμένων τῇ βενετία ἐλθῶσι κουρσάριοι κατὰ τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου, οὐ μὴν δέχωνται αὐτοὺς ἢ εἰς χώραν αὐτῶν ἢ εἰς νησίον, ἀλλ' ἵνα μάχωνται καὶ ἀποδιώκωσιν αὐτοὺς, καθὼς καὶ οἱ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου. ὅστις δὲ ἀναδέχεται τούτους, ἐὰν εὖρη τιμωρίαν ἀπὸ τῆς βασιλείας μου, οὐ μὴν ἐνέχεται ἡ βασιλεία μου εἰς τὸν ὄρκον χάριν τῆς παιδείσεως τῶν τοιούτων.

Ἴνα ἐὰν συμβῇ γενέσθαι τι σφάλμα ἀπο τοῦ μέρους τῆς βενετίας εἰς τὸ μέρος τῆς βασιλείας μου, οὐ μὴν ἀπολύη ἡ βασιλεία μου τὴν ἀγάπην τοῦ εὐγενεστάτου δουκὸς βενετίας καὶ τοῦ κουμουνίου αὐτῶν καὶ κινήται εἰς μάχην, ἀλλ' ἵνα διαμηνῇ τῷ εὐγενεστάτῳ δουκὶ βενετίας καὶ τῷ κουμουνίῳ, καὶ γίνηται παρ' αὐτῶν ἡ διόρθωσις. ὡσαύτως ἵνα ἐὰν συμβῇ γενέσθαι τι σφάλμα παρὰ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου εἰς τὸ μέρος

τῆς βενετίας, οὐ μὴν ἀπολύῃ ὁ δοῦξ βενετίας καὶ τὸ κουμουίνιον τὴν ἀγάπην τῆς βασιλείας μου καὶ κινῆται εἰς μάχην, ἀλλ' ἵνα διαμηνῇ ὁ δοῦξ βενετίας καὶ τὸ κουμουίνιον τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ γένηται παρὰ τῆς βασιλείας μου διόρθωσις. εἰ δὲ συμβῇ τὸν εὐγενέστατον δοῦκα βενετίας τὸ κοινὸν λαβεῖν χρέος, ὅπερ ἀπέυχεται ἡ βασιλεία μου, ἵνα οἱ διάδοχοι τῆς ἐξουσίας τοῦ δουκάτου τῆς βενετίας καὶ τὸ κουμουίνιον αὐτῶν καὶ ἡ μικρὰ καὶ μεγάλη βούλη στέργωσι τὰ τοιαῦτα κεράλαια.

Ἄπερ δὴ κεράλαια οὕτως ἐπωμόσατο ἡ βασιλεία μου ἐνώπιον τῶν διαληφθέντων εὐγενῶν δύο ἀνδρῶν καὶ ἀποκρισισαρίων, τοῦ τε σὺρ Ιακώβου δελφίνου καὶ τοῦ σὺρ Ιακώβου κονταρίνου, ὡς ἐμφανισάντων τῇ βασιλείᾳ μου τὴν ἣν εἶχον οὗτοι ἔγγραφον δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἀπὸ τοῦ δουκὸς βενετίας καὶ τοῦ κουμουίνου εἰς τὸ τρακταῖσαι καὶ πληρῶσαι τὴν ἀγάπην μετὰ τῆς βασιλείας μου, ἥπερ δὴ γραφῇ ἐπὶ λέξεων ἔχει οὕτως· „ἡμεῖς ῥαινέριος ντζένος, Θεοῦ χάριτι δοῦξ βενετίας, γνωστὸν ποιούμεν πᾶσι τοῖς τὸ παρὸν ἡμῶν ἔγγραφον „θεωροῦσιν· ἐπεὶ τοῖς εὐγενέσι καὶ φρονίμοις ἀνδράσι Ιακώβω δελφίνω καὶ Ιακώβω κονταρίνω, τοῖς πιστοῖς ἡμῶν καὶ ἀγαπητοῖς, μετὰ τῆς μεγάλης καὶ μικρᾶς βουλῆς τοῦ κουμουίνου τῆς βενετίας ἀνεθέμεθα πληρεστάτην δύναμιν καὶ ἐξουσίαν αὐτοῖς ἐδώκαμεν ἐνεργεῖν τὰ παρόντα, ἧτοι τρακταῖσαι, συμβίβασιν ποιήσασθαι μετὰ τοῦ ὑψηλοτάτου κῆρ μιχαὴλ ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ πιστοῦ βασιλέως καὶ αυτοκράτορος ῥωμαίων δοῦκα ἀγγέλου κομνηνοῦ τοῦ παλαιολόγου, καὶ γενέσθαι χρυσόβουλλα, καὶ πληρῶσαι καὶ στερεῆσαι μετὰ τοῦ ῥηθέντος βασιλέως καθὼς αὐτοῖς φανῇ κρεῖττον, καὶ ποιῆσαι καὶ ἀναλαβεῖν ὑποσχέσεις καὶ ὀρκωμοτικὰ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὸ κουμουίνιον τῆς βενετίας, καθὼς αὐτοῖς φανῇ κρεῖττον, καὶ γενικῶς καὶ διὰ πάντων ποιῆσαι εἰς τὰ προρόηθέντα καὶ εἰς τὰ πλησιάζοντα αὐτοῖς, καθὼς ἂν αὐτοῖς φανῇ εὐχερές· ὑποσχόμεθα ἡμεῖς ἐν τῷ ὀνόματι ἡμῶν καὶ τοῦ κουμουίνου τῆς βενετίας, ἔχειν εἰς ἡμᾶς τὸ στέργον καὶ ἀποδεκτέον καὶ στερεὸν καὶ οὐ μὴν ἐναντιωθῶμεν κἄν εἴ τι οἱ εὐγενέστατοι οὗτοι ἢ εἰς ἕξ αὐτῶν εἰς ὃν φανῇ τὸ παρὸν ἔγγραφον συμβιβασθῶσιν εἰς τὰ προρόηθέντα· καὶ ἵνα ἡ παροῦσα ἡμετέρα

⁵ Sic in diplomate. Editores *ὑποσχόμεθα* legi volunt. ⁶ Editores conjiciunt: εἰς ὃ ἂν φανῇ, allegantes ex Latina versione: *prout melius videbitur.* Vix recte.

„ἀνάθεσις ἢ πληρεστάτη καὶ στερεὰ, ὠρίσαμεν καὶ ἐβουλλώθη
 „αὕτη μετὰ ἡμετέρου μολιβδίνου σιγαλλίου, καὶ διὰ χειρῶν κορ-
 „ρήδου τῆς ἡμετέρας αὐλῆς κανικλείου ὠρίσαμεν καὶ ἐσημειώθη.
 „ἐδόθη ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡμετέρου δουκάτου τρέχοντος χρόνου
 „τοῦ κυρίου χιλιοστοῦ διακοσιοστοῦ ἑξηκοστοῦ πέμπτου μηνὶ
 „μαρτίῳ ἡμέρᾳ δωδεκάτῃ Ἰνδικιῶνος ἧ'. ἐγὼ κορρήδου,
 „νοτάριος τῆς δουκικῆς αὐλῆς τῆς βενετίας κανικλείου, ἐπλή-
 „ρωσα καὶ ἑστερέωσα.“ οὕτω μὲν οὖν εἶχε τὰ τῆς γραφῆς ἢ
 δέ γε βασιλεία μου οὕτως ὁμνυε φυλάξαι ταῦτα πάντα, ἐὰν
 καὶ ὁ εὐγενέστατος δοῦξ βενετίας καὶ τὸ κομμούνιον ταύτης
 καὶ ἡ μικρὰ καὶ μεγάλη βουλή στέρξωσι καὶ φυλάξωσι ταῦτα
 εἰς τε τὴν βασιλείαν μου, εἰς τοὺς κληρονόμους καὶ διαδόχους
 αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ῥωμανίαν ἀπαράθραυσια.

Μιχαὴλ ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ
 αὐτοκράτωρ ῥωμαίων δούκας ἄγγελος κο-
 μνηνὸς ὁ παλαιολόγος.

 NOV. VII.

Imp. Michaelis Palaeologi
 renovatio pacis cum Venetis¹. (A. 1268.)

 NOV. VIII.

Imp. Michaelis Palaeologi
 rescriptum, quo Theodoro Scutariotae diacono dicaeophylacis
 dignitas confertur¹. (A. 1270.)

Ὅρισμὸς τοῦ βασιλέως τοῦ κομνηνοῦ² πρὸς τὸν σκου-
 ταριώτην γεγονότα κυζίκου. ὄρισμὸς προσκυνητὸς τοῦ

¹ Extat latine in Libro albo et Libris pactorum, de quibus videndi sunt Tafel et Thomas Der Doge Andreas Dandolo und die von demselben angelegten Urkundensammlungen etc. München 1855. 4. Ex istis fontibus propediem ab eisdem editoribus in Libro: „Urkunden z. älteren Handels- u. Staatsgesch. d. Rep. Venedig,“ Viennae publicabitur. In formam chrysobulli redacta sit, ut ad hanc nostram collectionem pertineat, nec ne, nondum compertum habeo.

² Hoc rescriptum, ut et Nov. IX. X et XII, Rhallis et Pottis in Coll. can. V p. 326 sqq. ex Codice MS. Gerasimi archiepiscopi ediderunt. ² Intelligitur Mi-

κραταιοῦ καὶ Θεοστεφοῦς ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, ὅτε με τῷ τοῦ δικαιοφύλακος ἐτίμησεν ἀξιώματι.

Μιμῆται καὶ μωῦσῃν ἐκείνον ἡ βασιλεία μου τὸν δημαγωγὸν, καὶ πρὸς τὸν τῆς νομοθεσίας ἐκείνου ζῆλον ὡς ἐφικτὸν ἀπευθύνεται· ὡς γὰρ ἐκείνος τὸν δακτύλῳ Θεοῦ γραφέντα νόμον ἔγχειρισθῆις διὰ τοῦ ἁρῶν, σεμνυνομένοι τὸ τρηκαῖτα τῷ ἱερατικῷ ἀξιώματι, τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ διεπόρθησε, κατὰ ταῦτα καὶ ἡ βασιλεία μου τὸ παντὸς τιμώμενον τῆς βασιλείας χρῆμα λαβοῦσα παρὰ Θεοῦ, ἦν ἔννομον ἀρχὴν οἱ πάλαι ὠρίσαντο, κἀντεῦθεν οὐσα νόμος ἔμψυχος ἀτεχνῶς, ὡς καὶ τὸ δόξαν ταύτη καθάπερ νόμον γραπτὸν καὶ λέγεσθαι καὶ πιστεύεσθαι, τὸν ἐντιμώτατον ἐν πατριαρχικοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ τῶν δεήσεων κῆρ Θεόδωρον διάκονον τὸν σκουταριώτην ἄνδρα εὐροῦσα κατὰ τὴν παλαμηφορομένην Θεῷ καρδίαν αὐτῆς, καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις λογικαῖς ἐπιστήμας καὶ τοὺς λόγους ἀκριβῶς μελετήσαντα, καὶ τῷ ἱερῷ καὶ Θεῷ καταλόγῳ ἐμπρέποντα, τῇ τοῦ δικαιοφύλακος ἀξία τιμᾶ· χρεῶν γὰρ τὸν ἐκ τε θείων καὶ ἀποστολικῶν κανόνων, ἐκ τε τῶν νόμων, οὓς σοφοὶ ἄνδρες ἐξέθεντο, γνῶσιν ἐς τὰ μάλιστα συλλεξάμενον καὶ τῷ δικαιοφυλακικῷ ἐνσεμνύνεσθαι ἀξιώματι. ὅθεν καὶ διορίζεται ἡ βασιλεία μου διὰ τῆς παρούσης αὐτῆς προστάξεως, διενεργεῖσθαι παρὰ τοῦ διαληφθέντος ἐντιμωτάτου ἐν πατριαρχικοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ τῶν δεήσεων κῆρ Θεοδώρου διακόνου τοῦ σκουταριώτου τὸ δικαιοφυλακικὸν ὄφφικιον, μετὰ πάντων τῶν ἀπονεμυμένων αὐτῷ δικαίων καὶ καθὼς ἐνηργεῖτο καὶ παρὰ τῶν πάλαι κεκτημένων αὐτὸ, καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνης μετέχειν τοῦτον τιμῆς τε καὶ τάξεως, ἐν τε καθέδραις, στάσει καὶ πᾶσιν ἄλλοις, καὶ ἐν τῷ εὐαγεῖ κλήρῳ τῆς βασιλείας μου, πάσας τε τὰς ἀνεκαθεν προσαρμοσθείσας τῷ τοιοῦτῳ ὄφφικίῳ κρίσεις διεξάγειν καὶ περατοῦν. ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐγγόνει καὶ ἡ παροῦσα τῆς βασιλείας μου πρόσταξις δι' ἀσφάλειαν.

Ἐἶχε τό· μηνὶ ματῷ Ἰνδικτιῶνος ἰγ' διὰ τῆς βασιλικῆς καὶ Θείας χειρός.

chael Palaeologus, qui Comneni cognomento utebatur. Sub illo enim Theodorus Scutariota diceaphylacis munere functus est, ut ex Pschymere editores adnotaverunt.

NOV. IX.

Imp. Michaelis Palaeologi
rescriptum de promovendo Theodoro Scutariota ad altiore digni-
tatem ecclesiasticam¹. (A. 1270.)

Ἐτερον πρόσταγμα σεπτὸν τοῦ κοσμοποθῆτου κραταιοῦ
καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, δι' οὗ μοι καὶ
τόπος ἀπεδόθη κὰν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ
θεοῦ ἀνάλογος, εἰ καὶ διὰ τὰ τιῶν ἀπρεπῆ σκάνδαλα
καὶ τὴν ἐν τῇ χορῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ἀφι-
λον σιάσιν ἀπέκλινα, τὴν εἰρήνῃν αἰρετισάμενος· μετ'
οὐ πολὺ δὲ καὶ σακελλίου ἐσφραγίσθην, καὶ τὸν τόπον
τοῦ σακελλίου ἀπέλαβον.

Ἀγιωτάτε μου δέσποτα καὶ οἰκουμενικὴ πατριάρχα· οἶδεν ἡ
ἀγιωσύνη σου, ὡς ἀνεδέξατο ἡ βασιλεῖα μου τὸν τιμιώτατον
δικαιοφύλακα κὺρ Θεόδωρον διάκονον τὸν σκουταριώτην,
καὶ οἶας καὶ πόσης αὐτὸν ἀξιοῖ προσπαθείας καὶ οἰκειώσεως,
τῆς τε περὶ τὰ θεῖα γνώσεως αὐτοῦ χάριν, καὶ τῆς περὶ τὰ
πράγματα προσοῦσης τούτῳ εἰδημοσύνης καὶ ἀρετῆς. ἐπεὶ οὖν
οὕτως αὐτὸν ἀνεδέξατο καὶ οὕτως ἔχει τοῦτον ἡ βασιλεῖα μου
καὶ τοιοῦτῳ ἀξιῶματι κατεκόσμησεν, οὐ δέον πάντως τὸ μὴ
καὶ παρὰ τῆς ἀγιωσύνης σου καὶ τῆς τῶν συγκλητικῶν αὐτὸν
ἀναλόγως μετέχειν τιμῆς τε καὶ τάξεως ἔν τε τῷ ἐκκλησιαστικῷ
ὄφφικίῳ κὰν ταῖς καθέδραις καὶ στάσεσι· χρεῶν γὰρ τὸν, ὃν
ἡ βασιλεῖα μου κατὰ λόγον τιμᾶ, καὶ παρὰ τῆς ἀγιωσύνης σου
κατ' ἴσον τιμᾶσθαι, καὶ τὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ κὰν τῇ συγκλήτῳ
τίμιον, καὶ παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ σου καὶ τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιωτά-
της τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τιμῆς καταξιούσθαι τῆς κρεῖτ-
τονός· εἴ περ ἐπιστημονάρχης, σὺν θεῷ φάναι, τῆς ἐκκλησίας
σου ἡ βασιλεῖα μου, καὶ κατὰ κρῖσιν οἰκονομεῖ τοὺς λόγους αὐ-
τῆς· πρὸς τύπον δὲ τῶν βασιλικῶν καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν
ὄφφικίων παρὰ τῶν αἰοιδίμων καὶ φιλευσεβῶν βασιλέων ἐτά-
χθησαν, καθὼς κὰν τῷ θεῷ ἰδίῳ τοῦ πρώτου τῶν χριστιανῶν
βασιλέως, μεγάλου καὶ ἀγίου κωνσταντίνου, ὃ πρὸς τὸν
μακάριον ἐξέθετο σίλβεστρον, οὐκ ἀσαφῶς, ἀλλ' ἄριστα τε-
θέσπισται· ἐφ' ᾧ καὶ ὄφειλον τῷ πρωτοτύπῳ ἐπακολουθεῖν

¹ Cf. Nov. VIII not. 1.

τὰ πρὸς μίμησιν. διὰ τοι τοῦτο καὶ οἰκονομήσαιο ἡ ἀγιωσύνη σου ἔχειν ἀπὸ τοῦ νῦν τὸν τοιοῦτον δικαιοφύλακα κὰν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὀφφίκιον τῶν προβαθμίων καὶ ὑψηλῶν, καὶ ὡς τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας καταλεγόμενον ἴστασθαι, καὶ προκόπτειν μετὰ τὸν νῦν τιμιώτατον πρωτέδικον τὸν γεμιστὸν, ἕνα καὶ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐξωκατακοίλων ἀπὸ γε τῆς σήμερον γνωριζόμενον· ἄτοπον γὰρ τὸν ἐν καθέδραις ταῖς μείζοσι καὶ προβαθμιαῖταιραῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀγιοσοφικῶν ἀρχόντων ὡς τὸ εἰκὸς συντιμώμενον, μὴ κὰν τῇ ἐκκλησιαστικῇ στάσει καὶ προκοπῇ τὸν προσήκοντα τόπον ἔχειν, καὶ τοῖς ἐξωκατακοίλοις συνιστασθαι καὶ τῆς αὐτῆς συμμετέχειν τούτων τιμῆς τε καὶ προκοπῆς. ἡ μὲν οὖν βασιλεία μου ἤδη τὰ περὶ τούτου παρεδήλωσε τῇ ἀγιωσύνῃ σου, ἣ καὶ ἔργον ἔσται πρὸς ἔργον ἀγαγεῖν καὶ πληρῶσαι τὸ τοιοῦτον τῆς βασιλείας μου θέλημα, ὡς θεάρεστόν τε καὶ δίκαιον· ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ τὸ παρὸν πρόσταγμα τῆς βασιλείας μου ἀπελύθη, ὀφείλον ἀντιστραφεῖναι τῷ τιμιωτάτῳ δικαιοφύλακι κυρ Θεοδώρῳ διακόνῳ τῷ σκουταριώτῃ δι' ἀσφάλειαν.

Μηνὶ ματίῳ, ἰνδικτιῶνος ιγ'.

NOV. X.

Imp. Michaelis Palaeologi,

ut videtur, rescriptum, quo montis Sinai praepositus hypertimus nominatur¹. (A. 1271.)

Ὅρισμὸς τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ὃν ἐποίησε διὰ τὸ Θεοβάδιστον ὄρος τὸ σιναιον.

Εἰ δὲ καὶ ἀνδράσι², τοῖς περιδεξίοις εἰς ὑπηρεσίαν τῆς βασιλείας, ἀρχόντων καταστρατηγῆσαι ὀρεγομένοις, ἢ πόλεων διου-

¹ Cf. Nov. VIII not. 1. Codex Gerasimi in margine adscriptum habet: Ἰουστινιανού, quod editores ex κομνηνοῦ depravatum esse putant, quippe Comnenorum sive Palaeologorum demum tempore clerici hypertimi vocentur. Quorum conjectura, nisi forte pro supposititio hoc rescriptum habendum sit, ita mihi placet, ut vel ipsum Michaellem Palaeologum hujus rescripti auctorem esse crediderim, tum propter styli indolem tum quia aliis Michaelis rescriptis hoc nostrum in Codice Gerasimi juxtapositum est. ² Exordium in Codice Gerasimi corrupte legi editores tradunt sic: Εἰ δὲ καὶ ἀνδράσι τῶν περιδεξίοις εἰς ὑπηρετῶν βασιλείας ἀρχόντων καταστρ. (in

κήσεις ἐγχειρισθῆναι ἢ λαοὺς ὀδηγήσαι ἢ καὶ ἄλλ' ἅτα τοιαῦτα πρᾶττειν δεομένοις τῷ κράτει τῆς τῶν ῥωμαίων ἀρχῆς φαινόμενα χρήσιμα, τιμὴν ἐπιμετρῆε τὴν προσήκουσαν, τῶν δ' ὑπηκόων, ὅσοι εἰγνωμόνως εἰσηγούμενοι, δίκαιοι ἂν εἴεν τὰ τῆς ὑποθήκης τούτων βλέπειν τὸ πέρας ἐπιδεχόμενα· ἀνδράσι σεμνοῖς καὶ βίῳ καὶ τρόπῳ καὶ θεῷ πλησιάζουσιν, οὐχ ὅσα τῶν εἰς τὰ ἔκτος συντεινόντων, ἀλλὰ κρείττω καὶ εἰς ψυχὴν αὐτὴν παραπέμποντα τὴν ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο κάκεινο περιποιούμενα τούτοις ἐκ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς προβαλλομένοις τοῖς αὐτοκράτορσι, πῶς οἷα ἂν εἴη τῶν καθηκόντων ἐπικλινῆς ὥτιον βραβεύειν, καὶ εἰς τὸ τέλος ἄγειν ἅπερ αἰτήσαιντο; εἰ δὲ καὶ ἄλλως τῇ δεήσει τιμᾶται τὸ εὖλογον, οὐχ ὅπως διὰ τὴν τούτων παράκλησιν, ἀλλ' ἤδη καὶ καθ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀξίως ἔχει γενέσθαι, τηλικαῦτα καὶ μᾶλλον ταῖς αἰτήσεις τούτων ἐπιναυτέον τοὺς ἀνακτας, καὶ παρεκτέον ἅπερ ἐθέλοιεν, ἢ εἴεν οὐ μόνον αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ δικαίῳ κατὰ τὸ εἶκος χαριζόμενοι.

α'. Τοῦτο καὶ ἄρτι τῇ βασιλείᾳ μου πάρεστιν ἰδεῖν ἐκτελούμενον, δωρουμένη τοῖς ἐν τῷ ὄρει σινᾶ τιμὴν τὴν ὑπέριμον· τοῦτο μὲν δι' ἱκετείαν, ἣν ἐποιήσατο πρὸς μέ ὁ πτολεμαῖδος μητροπολίτης, ὁ ἱερώτατος καὶ ὑπέριμος· οὐ γὰρ ἔκρινα ὅλως ἄξιον μὴ πειθηνίους τούτῳ δοῦναι τὰς ἀκούς, εὖλογα αἰτουμένῳ καὶ ἂ μὴ τετελεσμένα τῷ δικαίῳ τὴν ζημίαν προεξένησε· τοῦτο δὲ καὶ [διὰ] τὸ ἄλλως ἡγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὄρος αἰδέσιμον, καὶ τιμῆς ἀπάσης ἐπαπολαβεῖν δίκαιον ὄν, καὶ νομίζειν μᾶλλον τιμᾶσθαι τὴν βασιλείαν μου ἐκ τῆς πρὸς τοῦτο τιμῆς, ἐπεὶ καὶ δοξάζειν οἶδε θεὸς τοῖς τοῦτον δοξάζοντας. ὄρος γὰρ τοῦτο ὑπερηρένον τῶν καθ' ἡμᾶς, ὄρος θεῖον, κατὰ τὸν ἀβραχουμ, δασὺ καὶ κατάσκιον ταῖς τῶν ἀρετῶν ἐργασίαις καὶ ἀρεταῖς παντοίαις κατάκοσμον· εἰ δὲ καὶ ἀγιάσματος τόπον καλέσαι τις βούλεται καὶ οἶκον τοῦ θεοῦ ἰακώβ, προσφρῆς μὲν τὸ πρᾶγμα καὶ τῆς ἀληθείας ἄκρως ἐχόμενον. κἂν τις θεωρεῖη τρανώτερον, πλήρης ὁ θεῖος οἶκος οὗτος δόξης πολλῆς· πλήν ἔσται κἂν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς μέρος δόξης ἀπονεμεμένον τούτῳ παρὰ τῆς βασιλείας μου· οὕτω καὶ ἦν εἶχε πάλαι ἴδοι τις ἂν ἐπὶ τὸ μείζον κατὰ τὸν προφήτην προκόπτουσαν. ταῦτα τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου πρόσταγμα βούλεται· τιμᾶ γὰρ ἡ βασιλεία μου

παρῆ. ἀρεγομένων) ἢ — προσήκουσαν (in marg. τῶν δ' ἐπηκόων) ὅσοι κτλ. Editores nimis audacter sic legendum esse censuerunt: Εἰ δὲ καὶ ἀνδράσι τῶν περιθίξις εἰς ἀπρησίαν τῆς βασ. ἔχόντων, κἄτα στρατηγήσαι ἢ πόλεων — τιμὴν ἐπιμετρῆειν τὴν προσήκουσαν ὅσοι τῶν. εἰσηγούονται κτλ.

τον κατα καιρούς τῶν ἐν τῷ σινᾶ προστησόμενον τῶν ὑπαρτί-
μων τῷ ἀξιώματι, καὶ διορίζεται συναριθμείσθαι τρίτον³ τοῖς
οὕτω τετιμημένοις ἐν ἅπασι, καὶ συντιμᾶσθαι ἐν ταῖς προόδοις,
καθέδραις, στάσεσι τε καὶ συνελύσεσιν· ἀμφιέννασθαι δὲ καὶ
ἄμφια, ὅποια καὶ τῶν ἀρχιερέων ὁπόσοι τὴν τοιαύτην τιμὴν ἐκ
τῶν ἑκαθεν χρόνων καὶ νῦν ἀπέλαβον, τᾶλλα τε πάντα, ὅσα
τούτοις καὶ τούτῳ προσέσται, κατὰ μηδὲν ἐλαττούμενα. ἐπὶ
τούτῳ γὰρ ἐγεγόνει καὶ ὁ παρῶν ὄρισμός τῆς βασιλείας μου·
κατὰ μῆνα ἰούλιον Ἰνδικτιῶνος ιδ'. εἶχε δὲ καὶ διὰ ἐρυθρῶν
γραμμάτων τῆς θείας καὶ βασιλικῆς χειρός.

NOV. XI.

Imp. Michaelis Palaeologi

aurea bulla de possessionibus monasterii Macrinitissae¹.

(A. 1272.)

Χρυσόβουλλος λόγος ὁ πρῶτος, τῆς βασιλικῆς δεῖγμα
φιλοτιμίας.

Ἡ ἐκ Θεοῦ δὲ ἡμετέρα βασιλεία περὶ τὰς αἰτήσεις αἰετῶν
ὑπηκόων εὐμενέστερον βλέπουσα, οὐδὲ τοῖς εὖ ἔχουσι γένους
τὴν ἰκεσίαν ἔχει παραβλέπειν ἀτέλεστον, καὶ μᾶλλον ὅσοι τῆς
περὶ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν εὐνοίας ἅμα καὶ πίστεως ἤρτηνται,
ὃ δῆτα καὶ περὶ πλείστον γίνεται βασιλεῖ καὶ βασιλέως εὐμέ-
νειαν ἐφελκύσασθαι. εἰ δέ γε καὶ Θεοφιλῆς αὐτοῖς ὁ σκοπὸς
καὶ τὰ τῆς ἰκεσίας τούτοις πρὸς Θεῖαν μονὴν ἀποτείνεται, ἐν
ἧ Θεῶν καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν ἐμπολιτεύεται σύλλογος, ἐργάται
παντὸς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διὰ βίον τὴν τραχείαν τῆς ἀρετῆς φι-
λοπόνως αὐλακα τέμνοντες, πῶς οὐκ ἂν παρενθῆς καὶ τὰς τῆς

³ Editus liber: τρίτος.

¹ Cod. Taurin. 237 continet diplomatarium monasteriorum Macrinitissae in re-
gione Demetriadis et Prodromi in territorio Drusanubaisis, accurate descriptum a
Pasini Catal. I p. 319. Inter caetera documenta insuat χρυσόβουλλα et ὄρισμοὶ s.
προστάγματα Imp. Michaelis Palaeologi quinque, et variorum Despotarum argyrobulla
et chartae decem, quibus possessiones eorum monasteriorum firmantur. Ex his χρυ-
σόβουλλα duo nec non πρόσταγμα Imp. Michaelis Palaeologi cum aliis insigniori-
bus chartis edidit Pasini l. l. Unum, quod hic a nobis repetitum est, ante illum
ediderat Maffius ad calcem Hist. Theol. de Gratia: nteram chrysobullam et πρόσ-
τάγμα illud dabimus Nov. XV et XVI.

ἡμετέρας βασιλείας πειθηνίας λάβοιεν ἀκοῆς, ὅτινίκα δι' ἐνὸς τοῦτου τρόπου καὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ὑπὸ χεῖρα παρεχόμεθα χάριν καὶ διὰ τούτων καὶ θεὸν θεραπεύομεν;

α'. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ὁ οἰκεῖος τῇ βασιλείᾳ μου κομνηνὸς κῦρος νικόλαος ὁ μαλιασηνὸς παρεκλήτευσε τὴν βασιλείαν μου, ὡς ἂν ἀπολυθεῖν τούτῳ χρυσόβουλλος λόγος αὐτῆς ἐπὶ τοῖς κτήμασι τῆς γονικόθεν διαφερούσης αὐτῷ σεβασμίας πατριαρχικῆς μονῆς τῆς ἐπικεκλημένης τῆς μακρινιτίσσης, τῆς ἐπ' ὀνόματι τιμωμένης τῆς ὑπεράγνου μου θεομήτορος τῆς ὄξειας ἐπισκέψεως καὶ περὶ τὸ ὄρος τοῦ δρόγγου διακειμένης, ἃ καὶ εἰσὶ ταῦτα ἤγουν εἴ τι κέκτηται ἡ τοιαύτη μονὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς δημητριαδος διὰ τε ἀμπελώνων, χωραφίων, γῆς ὄρεινῆς καὶ πεδινῆς, μυλικῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν προσκαθημένων ἐν αὐτοῖς ἀνθρώπων· καὶ τὸν ἅγιον ὀνούρριον· ἐρημοτόπιον τὸ ἐπιλεγόμενον τῆς καλίτζας· χωρίον ἢ κρυποῦς μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ καὶ τῶν δύο μονοξύλων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀλιέων, χωραφίων, ἀμπελίων καὶ τῆς νεμομένης παρὰ τῆς τοιαύτης μονῆς γῆς ὄρεινῆς καὶ πεδινῆς ἕως τῆς ἀειδαροράχης· χωρίον ἢ καπραῖνα μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ· μετόχιον ὁ ἅγιος δημητριος τὸ διακείμενον πλησίον τῆς μεγάλης μετὰ τῶν προσκαθημένων ἐν αὐτῷ ἀνθρώπων καὶ ἀροσίμου ἀπάσης γῆς αὐτοῦ· μετόχιον τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ κυροῦ ἰλαρίωνος τὸ διακείμενον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ἄλμυροῦ μετὰ τῶν ἀμπελώνων καὶ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ· τὰ περιελθόντα τῇ τοιαύτῃ μονῇ ἐξ ἀγορασίας ἀμπέλια ἐν τῷ τόπῳ τοῦ μορίβορι· τὰ ἀπὸ προσενέξεως τινων φιλοχρίστων ἀνδρῶν περιελθόντα τῇ τοιαύτῃ μονῇ ἀμπέλια ἐν τῷ τοιοῦτῳ τόπῳ τοῦ ἄλμυροῦ· τὸ ἐν τῷ ὄρει τῆς ζαγορᾶς ἀγρίδιον τῆς κυρακαλῆς μετὰ τῶν ἐκεῖσε προσκαθημένων καὶ πάντων τῶν δικαίων αὐτοῦ· μετόχιον τὸ ἐπιλεγόμενον ἡ ῥάσουσα· πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἡ ἐκεῖσε ἀπερῆμένη μονὴ τοῦ τιμίου προδρόμου· ἃ δὴ κτήματα ἔκταλαι καὶ μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκειται ἡ τοιαύτη μονὴ νεμομένη τε καὶ κατέχουσα·

β'. Ἡ βασιλεία μου εὐμενῶς τὴν τούτου προσηκαμένη παράκλησιν, τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον αὐτῆς ἐπορέγει τῇ τοιαύτῃ μονῇ, δι' οὗ καὶ διορίζεται, ἵνα τὰ δηλωθέντα τῆς τοιαύτης μονῆς κτήματα, — ἤγουν εἴ τι κέκτηται ἡ τοιαύτη μονὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς δημητριαδος διὰ τε ἀμπελώνων, χωραφίων, γῆς ὄρεινῆς καὶ πεδινῆς, μυλικῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν προσ-

καθημένων ἐν αὐτοῖς ἀνθρώπων· καὶ τὸν ἅγιον ὀνούφριον· ἐρημοτόπιον τὸ ἐπιλεγόμενον τῆς καλιτζας· χωρίον τὴν κρυποῦς μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ καὶ τῶν δύο μονοξύλων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀλιέων, χωραφίων, ἀμπελίων καὶ τῆς νεμομένης παρὰ τῆς τοιαύτης μονῆς γῆς ὄρεινης καὶ πεδινής ἕως τῆς ἀειδαροράχης· χωρίον τὴν καπραίαν μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ· μετόχιον τὸν ἅγιον δημήτριον τὸ διακείμενον πλησίον τῆς μεγάλης μετὰ τῶν προσκαθημένων ἐν αὐτῷ ἀνθρώπων καὶ ἀροσίμου ἀπάσης γῆς αὐτοῦ· μετόχιον τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ κυροῦ ἰλαρίωνος τὸ διακείμενον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ἀλμυροῦ μετὰ τῶν ἀμπελίωνων καὶ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ· τὰ περιελθόντα τῇ τοιαύτῃ μονῇ ἐξ ἀγορασίας ἀμπέλια ἐν τῷ τόπῳ τοῦ μορλίβορι· τὰ ἀπὸ προσενέξεως τινῶν φιλοχρίστων ἀνδρῶν περιελθόντα τῇ τοιαύτῃ μονῇ ἀμπέλια ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τοῦ ἀλμυροῦ· τὸ ἐν τῷ ὄρει τῆς ζαγορεῆς ἀγρίδιον τῆς κυρακαλῆς μετὰ τῶν ἐκεῖσε προσκαθημένων καὶ πάντων τῶν δικαίων αὐτοῦ· μετόχιον τὸ ἐπιλεγόμενον τὴν ῥάσουσαν· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν ἐκεῖσε ἀπερῆμμένην μονὴν τοῦ τιμίου προδρόμου· — τὰ τοιαῦτα πάντα, ἅπερ ἔκπαλαι καὶ μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκεται ἢ τοιαύτη μονὴ νεμομένη τε καὶ κατέχουσα, κατέχη καὶ νέμηται ταῦτα ἢ τοιαύτη μονὴ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀναφαιρέτως, ἀναποσπαστως, ἀνενοχλήτως τε καὶ ἀδιασειστως κατὰ τὴν περιλήψιν τῶν προσόντων αὐτῇ ἐπὶ τούτοις δικαιωμάτων, καὶ ἀνώτερα πάσης καὶ παντοίας δημοσιακῆς ἐπηρείας καὶ συζητήσεως, ἄνευ μέντοιγε τῶν δύο τούτων κεφαλαίων, τῆς τε καστροκτισίας καὶ κατεργοκτισίας· ταῦτα γὰρ ὡς κοινωφελῆ καὶ παρὰ τῶν τοιούτων τῆς μονῆς κτημάτων ἀπαιτηθήσονται.

Τῇ ἐμφανείᾳ τοίνυν τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου καθέξει τὰ τοιαῦτα κτήματα ἢ τοιαύτη μονὴ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀναφαίρετα, ἀναπόσπαστα, ἀνενόχλητα, ἀδιάσειστα καὶ ἀνεπηρέαστα χωρὶς τῶν διαληφθέντων δύο κεφαλαίων, καθὼς ἔκπαλαι καὶ μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκεται ταῦτα νεμομένη τε καὶ κατέχουσα μετὰ τῶν δικαίων αὐτῶν· ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐγγόνει τῇ διαληφθείσῃ σεβασμίᾳ πατριαρχικῇ μονῇ, τῇ ἐπικεκλημένη τῆς μακρινιτίσσης καὶ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένη τῆς ὑπεράγνου μου θεομήτορος τῆς ὀξείας ἐπισκέψεως καὶ περὶ τὸ ὄρος τοῦ δρόγγου διακειμένη, τῇ γονικόθεν διαφερούσῃ τῷ οἰκείῳ τῆς βασιλείας μου κομνηνῷ κυρῷ νικολάῳ τῷ μαλιασηνῷ, καὶ ὁ παρὼν χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθεῖς

κατὰ μῆνα μάϊον τῆς νῦν τρεχούσης ἐ' Ἰνδ. τοῦ 597 ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς [καὶ] θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

NOV. XII.

Imp. Michaelis Palaeologi
rescriptum, quo Theodorus Scutariota metropolita Cyzici hypertimi
dignitate condecoratur¹. (Inter 1275 - 1282.)

Πρόσταγμα πρὸς τὸν κυζίκου μητροπολίτην.

Ἡ βασιλεία μου πρὸς τὴν πρῆξιν εὐκλειαν πρὸς τὰς χρυσᾶς ἐκείνας ἔννας καὶ εὐημερίας τὰς τε πόλεις καὶ χώρας καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐπαγαγεῖν ἐθέλουσα καὶ ἀναβιοῦν τὰ τῷ μακρῷ χρόνῳ γηράσαντα, καὶ εἰς ζῆλον τῶν προβεβασιλευκότων τῆς ῥωμανίας ἀγαθῶν βασιλέων καὶ μεγαλοεργῶν ἀνατρέχουσα, καὶ τὰ ἐκείνων ἔργα μεγαλοεργὰ ἅμα δὲ καὶ θεῖα καὶ ἔνσημα ἐπειγομένη ἀνανεοῦν, καὶ τὰ ἀπονεμημένα ἀνέκαθεν τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς λαμπρᾶς τῆς κυζίκου πόλεως ἐπίσημα τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ κυζίκου ἐχαρίσατο, τὸ κεκτῆσθαι τοῦτον δηλονότι τὸ ἔμπρεπον ὑπέριμον τοῖς θεσπεσίοις ἀρχιερεῦσι τε καὶ [μητροπολίταις] ἀξίωμα, καὶ τὸ σάκκον καὶ πολυσταύριον ἐν ταῖς θείαις μυσταγωγίαις τοῦτον ἀμπίσεσθαι, καὶ λαμπαδοῦχον προτρέχειν αὐτοῦ ἀνὰ πᾶσαν τὴν αὐτῆς ἐνορίαν. ἐφ' ᾧ καὶ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, ὑπέριμον λέγεσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι τὸν διαληφθέντα μητροπολίτην κυζίκου, καὶ πᾶν τὸ ἀνέκαθεν προσαρμόσαν τῷ τοιοῦτῳ ἀξιώματι σέμνωμα ἔχειν κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ συνήθειαν· ἐνδιδύσκεσθαι δὲ τοῦτον καὶ σάκκον καὶ πολυσταύριον ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς μυσταγωγίαις, καὶ λαμπάδα φαίνουσαν ἔμπροσθεν τούτου προάγεσθαι [ἀνὰ] πᾶσαν τὴν ἐνορίαν. φῶς γὰρ εἶναι τοῦ κόσμου τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, χριστὸς ἀπεφήνατο· φαίνει δὲ καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ, ὃ ἡγαπημένος αὐτῷ φησι μαθητῆς. κατὰ τοὺς κυριακοὺς οὖν μαθητὰς καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ὑπήκοον τῆς βασιλείας μου πᾶσαν γῆν ἀρχιερεῖς πεφωτισμένους εἶναι θέλουσα, καὶ ἐν τῷ σκότει τοῦ βίου τούτου παμφαέστατα διὰ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν φαίνειν βουλομένη (ὡς ἀπὸ μιᾶς γὰρ τινος οὐρανόμηχους κλίμακος τῶν ὑπηρετῶν τοῦ λόγου· καὶ μαθητῶν τὸ

¹ Cf. Nov. VIII not. 1.

μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης χρῆμα καὶ πρᾶγμα καὶ ἐς αὐτοὺς καταβέβηκεν), εἰκότως καὶ φῶς τοῦ ἱερωτάτου αὐτοῦ μητροπολίτου κυζίκου προπορεύεσθαι κέρριξε, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ἐπίσημα αὐτῷ ἐδωρήσατο διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς προστάξεως· ἥτις καὶ γεγονυῖα ἐπεδόθη αὐτῷ, ὀφείλουσα ἐπιγνώσθῃναι καὶ τοῖς τοῦ ἱεροῦ χαρτοφύλακος χαρτίοις τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐίχε τό· μηνὶ καὶ ἰνδικτιῶνος, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρός.

NOV. XIII.

Imp. Michaelis Palaeologi
de stauropégiis¹. (A. 1279.)

Ὅπως βασιλικὴ νεαρὰ προβαίνει ἐπὶ τοῖς σταυροπηγίοις.

Προβαίνει γὰρ νεαρὰ βασιλείος ἄλλ' ἅττα πλείστα διοριζομένη καὶ τάττουσα, καὶ τὸ τὰ ὀπουδηποτοῦν πατριαρχικά, ὅσα ἐν χώραις καὶ μοναῖς, ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους, ὧν αἱ ἐνορίας, τελεῖν. Ἐγκλημα γὰρ ἐφαίνετο καὶ παρὰ κανόνας τὸ ἐκ παλαιῶν γινόμενον, ὑπερόριον κεκτῆσθαι τὸν κωνσταντινουπόλεως δίκαιον.

NOV. XIV.

Imp. Michaelis Palaeologi
aurea bulla Monembasiotis concessa¹.

Non extat.

¹ Haec sumsi ex Georgii Pachymeris Mich. Palaeol. VI, 11. — Stauropogia quid sint, P. Possinus Obs. Pachym. lib. I ed. Rom. p. 414 illustrat ex Blastaris loco: *μόνη τῷ πατριαρχῷ κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνηθείας ἐφέλται μακρᾶς σταυροπηγία τε δίδοναι, καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐν οἷς κέκτηται ἰδίους χωρίοις ὀπουδήποτε κειμένοις καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τούτῳ μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτῶν ἐνορίαις, ἔνθα ἂν παρὰ τοῦ τὸν νεῶν ἀνεγείροντος δηλαδὴ προσκληθεῖη.* Cf. Ducange s. v.

¹ Laudatur infra Nov. XXVIII.

NOV. XV.

Imp. Michaelis Palaeologi
decretum in gratiam monasterii Novae Petrae¹.

Τοῦ αὐτοῦ Θεοστεφoυῦ βασιλέως πρόσταγμα τὸ δεῦτερον.

Ἐπεὶ ὁ οἰκεῖος τῆ βασιλείᾳ μου κομνηνὸς κῦρος νικό-
λαος ὁ μαλιασηνὸς ἐδεήθη τῆς βασιλείας μου, ὀρισμοῦ ταύ-
της τυχεῖν τὴν ἐν τῷ ὄρει τῆς θρεανούβειως διακειμένην σε-
βασμίαν πατριαρχικὴν γυναικίαν μονὴν, τὴν ἐκ βάρρων ἀνε-
γεργθεῖσαν παρὰ τῆς ἀνεψιᾶς τῆς βασιλείας μου, κομνηνῆς
κυρᾶς ἄννης παλαιολογίνης τῆς συζύγου αὐτοῦ, τὴν καὶ
ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου τιμωμένην προδρομοῦ καὶ νέαν πέ-
τραν ἐπικεκλημένην, διοριζομένου διατηρεῖσθαι τὴν τοιαύτην
μονὴν ἀδιάσειστόν τε καὶ ἀνενόητον ἐπὶ τε τοῖς προσοῦσι
ταύτῃ δυοῖ μετοχοῖς αὐτῆς, τοῖς ἀνιδρυμένοις ἐπ' ὀνόματι τῆς
ὑπερενδόξου μου τε Θεομήτορος τῷ τῆς πορταρέας ἐπιλεγο-
μένῳ καὶ τῷ τοῦ ἁγίου νικολάου τῷ ἐπικεκλημένῳ τοῦ πα-
λιρεοπάτου, μετὰ καὶ τῆς ἀνέκαθεν νομῆς αὐτῶν καὶ δια-
κρατήσεως, καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ἀκινήτοις ταύτης, ἤγουν ἀμ-
πελλοῖς, χωραφίοις καὶ ἄλλοις δικαίοις αὐτῆς κατὰ τὰς περι-
λήψεις τῶν προσόντων αὐτῇ ἐγγράφων δικαιωμάτων, τῶν τε
ἀρχιερατικῶν ἐκδοτηρίων γραμμάτων τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκό-
που δημητριάδος καὶ τοῦ ἐπὶ τούτοις γεγονότος πατριαρχι-
κοῦ ὑπομνήματος, καὶ μὴ εὐρίσκειν παρὰ τινος τὸν τυχόντα
διασεισμόν ἢ τὴν οἰανδήτινα ὄχλησιν ἐπ' αὐτοῖς·

α'. Ἡ βασιλεία μου τῆς τούτου δεήσεως ἐπακούσασα τὸν
παρόντα ὀρισμόν αὐτῆς ἐπορέγει τῇ τοιαύτῃ μονῇ, δι' οὗ καὶ
διορίζεται τὸ στέργον ἔχειν καὶ ἀμετάτρεπτον τὰ προσόντα τῇ
τοιαύτῃ μονῇ ἐγγραφα δικαιώματα, τὰ τε ἀρχιερατικὰ δικαιω-
τήρια γράμματα τοῦ δηλωθέντος Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου δη-
μητριάδος καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις γεγονὸς πατριαρχικὸν ὑπόμνημα,
ὥστε κατέχεσθαι παρὰ τῆς τοιαύτης μονῆς τὰ διαληφθέντα δύο
ταύτης μετόχια μετὰ καὶ τῆς ἀνέκαθεν νομῆς αὐτῶν καὶ δια-
κρατήσεως, τὰ τε ἀμπέλια καὶ χωράφια ταύτης καὶ τὰ ἄλλοια
αὐτῆς δίκαια, ἔλευθέρως πάντη, ἀνενοχλήτως τε καὶ ἀναποσπά-
στως κατὰ τὰς περιλήψεις τῶν τοιούτων δικαιωμάτων αὐτῆς,
καὶ μὴ εὐρίσκειν ταύτην παρὰ τινος τὸν τυχόντα διασεισμόν

¹ Cf. Nov. XI not. 1.

ἢ τὴν οἰανδήτινα ὄχλησιν ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ διατηρεῖσθαι ἀδιάσειστόν τε καὶ ἀνενόητον τῇ ἐμφανείᾳ τῆς παρουσίας προστάξεως τῆς βασιλείας μου, τῆς καὶ ὀφειλοῦσης προσεῖναι τῇ τοιαύτῃ μογῇ δι' ἀσφάλειαν.

NOV. XVI.

Imp. Michaelis Palaeologi

aurea bulla, qua monasterium Salvatoris Christi Latomi, quod Thesalonicae est, Comneno Joasaph Maliaseno conceditur: et de conjunctione inter monasterium Macrinitissae et Novae Petrae¹.

Χρυσόβουλλος λόγος τρίτος.

Δύναται τι παρὰ βασιλεῖ καὶ ὁ τῆς σωματικῆς εὐγενείας λόγος, εἴ τις τῆς βασιλικῆς ἑξαρτώμενος γνησιότητος ἐκ τῆς σχέσεως τὴν φύσιν παρίστησι καὶ ἀνύσιμα τὰ κατὰ σκοπὸν τίθεισιν αὐτὸ δὴ τοῦτο προβαλλόμενος εἰς καταδυσώπησιν· πολλῶν δὲ μᾶλλον εἴ τις τὴν ἐν τῇ ψυχῇ διάθεσιν δεικνυσιν ἐκ τε δὴ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ τὴν φροντίδα πᾶσαν ἑξαναλίσκεν περὶ τὰ θεῖά τε καὶ θεάρεστα καὶ τὸ χάριν ἔχειν ἐκεῖθεν εἰς ψυχικὴν συντείνουσαν τὴν ὠφέλειαν· εἰ δ' ἄμφω τινὲ συνδεδραμηκότα, τὸ μὲν ἐπιφαινόμενον ἐκ τῶν ἕξωθεν καὶ σωματικῶν, τὸ δ' ἐκ τῶν ἔνδοθεν καὶ κατὰ θεὸν, εἰς μὲν τὸν τῆς παρακλήσεως συμποταθεῖεν λόγον, τὸ δὲ τῆς αἰτήσεως εὐλογον ἐκ τῆς χρηστότητος τοῦ τρόπου γινώσκοιτο, ῥᾶον ἂν ἡ λόγος τὸ ἑξαιτούμενον ἀνυσθῆσεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω γνώμης τετύχηκεν, αὐτοῖς δὲ τοῖς πράγμασιν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος ἐπιγνωσθήσεται.

α'. Ὁ γάρ τοι περιπόθητος ἀνεψιὸς τῆς βασιλείας μου τιμιώτατος ἐν μοναχοῖς κομνηνὸς κῦρος Ἰωάσαφ ὁ μαλιασηνὸς, τυγχάνων ἐκ γένους προσήκων τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ μηδαμῆ λιπόμενος τῶν ἄλλων ταῖς πρὸς τὸ καλὸν διασκέψει τὸ πλεον φέρει ταῖς ἐν περιστάτικαῖς καὶ ἀνάγκαις χρεῖαις καρτερίαις ὑπὲρ τοῦ οἰκελοῦ γένους κατὰ καιροῦς καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς φρονήματος γενναιότησιν, ὡς ἐκ τούτου καὶ ζῆλον² μὲν ἐμφαίνειν ὑπὲρ τῶν ἐκ γένους ὁμοφύλων αὐτῷ, ὅσον ἂν προσῆκον εἴη τῷ τοιοῦτῳ τυγχάνοντι, οὐδὲν δὲ ἦτιον καὶ τῆς εὐνοικῆς πρὸς τὴν ἡμετέραν βασιλείαν ἀκραιφνοῦς διαθέσεως, καὶ μὴ τὸ τῆς εὐγε-

¹ Cf. Nov. XI not. 1.² Pasini: ζήλου.

νειας τίμιον καὶ σεμνὸν ταπεινοῦν ἐξ αὐτῶν ἔργων, ἀλλ' εἰς
 ἅπαν ταύτην συνιστᾶν ἐκ τῆς ἀναλόγου τούτων καὶ ἰσορροποῦς
 ἐπιδείξεως. ὅτι δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ σωτηριώδους
 ἔργου μελέτην ἀεὶ ποιοῦμενος οὐ διαλείπει μὴ πάντι τρόπῳ
 καὶ παντοίαις ἔργων ἰδέαις ἐκκαλύπτειν τὴν τῆς ψυχῆς ἐγκρυ-
 πτομένην ἐν τούτῳ κατάστασιν, πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα τὰ³
 περὶ τούτου δῆλον ποιεῖ, τὸ δὲ τῆς αἰτήσεως νυνὶ προβαλλό-
 μενον σαφὲς πάντως καὶ πρόδηλον γνῶρισμα τῆς πρὸς τὸ ἀγα-
 θὸν θεαρέστου τούτου γνῶμης καὶ προαιρέσεως. ἐπειδὴ⁴ γὰρ
 καὶ πρὶν ἀμφιέσασθαι τὸ μοναχικὸν (ταῦτὸν δ' εἶπεῖν καὶ ἀγ-
 γελικὸν) σχῆμα ἐν τούτῳ καταστάσεως ἐπὶ τῶν ἔργων ἦν, καὶ
 οὐ τοσοῦτον τοῖς ἐν κόσμῳ χαριζόμενος ἦν ὅσον τοῖς θειοτέ-
 ροις ἀεὶ προστιθέμενος, ὥστε καὶ τὰς ἐπὶ σταυροπηγίῳ πα-
 τριαρχικῇ ἀνεγηγερέμενας δύο τούτου μονὰς (— τὴν τε διαφέ-
 ρουσαν αὐτῷ γονικόθεν περὶ τὸ ὄρος τῶν δρογγῶν διακειμέ-
 νην καὶ τιμωμένην εἰς ὄνομα τῆς ὑπεράγνου μου θεομήτορος
 τῆς ἐπικεκλημένης μακρινετίσεως καὶ ὀξείας ἐπισκέψεως, καὶ
 τὴν παρ' αὐτοῦ τε καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ, τῆς περιποθήτου
 ἀνεψιᾶς τῆς βασιλείας μου κομνηνῆς κυρᾶς ἀνθούσης μα-
 λιασηνῆς τῆς παλαιολογίνης, ἐξ αὐτῶν βάρθρων ἀνοικο-
 δομηθεῖσαν καὶ διακειμένην ἐπάνω τοῦ ὄρους τῆς θρυανου-
 βαίνης, τὴν καὶ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην τοῦ τιμίου μου προ-
 δρόμου τῆς νέας πέτρας —) ἔτι τοῖς κοσμικοῖς συνῶν ἐπὶ
 μᾶλλον συνιστῶν ἦν καὶ προάγων ἐπὶ τὸ βέλτιον· καὶ νῦν δ'
 ὀπηρῖκα κατέστη καὶ ἐπ' αὐτοῦ δὴ τοῦ πράγματος καὶ τῶν μα-
 λακῶν ἐκείνων ἱματίων καὶ τῶν διαφόρων καὶ ποικίλων σχημα-
 τισμῶν ἀντιπεριέθετο τὸ βραχὺ τοῦ κατὰ θεὸν βίου τριβῶνιον,
 τῆς θεοφιλοῦς ταύτης ἐργασίας ἀπρὶξ ἐξεχόμενος πάντα λέγειν
 καὶ πράττειν ἐπὶ τῇ ψυχῇ προσετήσατο, [καὶ] οὐδὲν ἕτερον τὴν
 ἡμετέραν βασιλείαν ἐξαίτησάμενος εἴλετο, ἣ ὅπερ τῷ σκοπῷ
 συνεβάλετο καὶ τῷ προτέρῳ τούτῳ τρόπῳ συνήνεγκε. τὸ δὲ τῆς
 παρακλήσεως, ὡς ἂν δωρήσῃται αὐτῷ ἡ βασιλεία μου τὴν ἐντὸς
 τῆς μεγαλοπόλεως θεσσαλονίκης σεβασμίαν μονὴν τοῦ σω-
 τῆρός μου χριστοῦ τὴν τοῦ λατόμου μετὰ τῶν προσόντων
 ταύτη δικαίων καὶ πραγμάτων, ἅπερ εὐρίσκειται κατέχουσα νῦν
 ἐντὸς τῆς θεσσαλονίκης καὶ ἐκτὸς, διὰ τε χωραφίων, ἀμπε-
 λῶνων, μυλοστασίων καὶ ἐνοικιακῶν, καὶ ἔχωσι ταύτην αἱ δια-
 ληφθεῖσαι τούτου δύο μοναὶ εἰς δοχεῖον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς

³ Pasini: τό.⁴ Idem: ἐπὶ δὴ.

τὰ ἐξῆς ἀναφαιρέτως πάντη καὶ ἀναποσπάστως εἰς διηγή-
κειαν.

β. Ἡ γοῦν βασιλεία μου χαριζομένη τοῦτο μὲν τῇ προσούσῃ
τούτῳ πρὸς αὐτὴν γησιότητι καὶ τῇ εὐγενείᾳ τοῦ σώματος,
τοῦτο δὲ καὶ τὸ καρτερικὸν αὐτοῦ καὶ γενναῖον ὑπὲρ τοῦ τῶν
ῥωμαίων γένους ἐν τοῖς περιστάτικοις τῶν καιρῶν ἀνταμει-
βομένη, προσέτι γε μὴν δεξιουμένη καὶ τὸ τῆς αἰτήσεως εὐλογον
ὡς Θεοφίλῃ ἀγαθαῖς συμπληρώσει, τῆς κατὰ τὴν Θεσσαλο-
νίκην τοιαύτην σεβασμίαν μονὴν τοῦ σωτήρός μου χριστοῦ
τοῦ λατόμου δωρεῖται τῷ τοιούτῳ περιποθήτῳ ἀνεψιῷ αὐ-
τῆς τῷ τιμιωτάτῳ ἐν μοναχοῖς κομνηνῷ κυρῷ Ἰωάσαφ τῷ
μαλιασηνῷ, καὶ Θεσπίζει καὶ διορίζειται διὰ τοῦ παρόντος
χρυσοβούλλου λόγου αὐτῆς, ἵνα αἱ διειλημμένοι τούτου δύο μο-
ναὶ ἔχωσι τὴν τοιαύτην μονὴν ἠνωμένην μετ' αὐτῶν, καὶ ἔχωσιν
αὐτὴν ὡς δοχεῖον εἰς τὸ διηγεκὲς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
ἀναποσπάστως, ἀναφαιρέτως καὶ ἀδιαίρετως μετὰ τῶν ἀρτίως
εἰρσκομένων ταύτῃ δικαίων καὶ πραγμάτων καὶ κατεχομένων
παρ' αὐτῆς διὰ τε χωραφίων, ἀμπελώνων, μυλοστιασίων, ἐνοι-
κιακῶν καὶ τῶν ἐτέρων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως Θεσσαλο-
νίκης· καὶ μὴ εὐρίσκωσιν αἱ τοιαῦται μοναὶ παρά τινος τῶν
ἀπάντων ἐπὶ τούτῳ ὄχλησίν τινα ἢ διασεισμὸν ἢ ἐμποδισμόν,
ἀλλ' ἵνα διαμένη ἡ δηλωθεῖσα μονὴ τοῦ σωτήρός μου χριστοῦ
τοῦ λατόμου εἰς δοχεῖον τῶν δηλωθεισῶν τούτου δύο μονῶν
ἀναπόσπαστος πάντη καὶ ἀναφαιρέτος καὶ ἀδιαίρετος εἰς διη-
γήκειαν τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βα-
σιλείας μου, ὃς δὴ καὶ ἐσεῖται πρὸς τὸ διαμένειν τὴν τοιαύτην
μονὴν ἐνωμένην μετὰ τῶν ἀνωτέρω διειλημμένων δύο τούτου
μονῶν ὡς περ τι φρούριον ἀσφαλέστατον, ἀπειργον πάντη τὸν
βουληθῆσόμενον ἀνατροπὴν τινα ποιῆσαι κατὰ τι τῶν διορι-
σμένων καὶ τεθεσπισμένων τῇ βασιλείᾳ μου ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μονῇ,
καὶ διακωλύον ἅπαν ὄχληρόν καὶ ἐπηρεαστικόν.

γ. Ἐτι ἐπικυροῖ ἡ βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλ-
λου λόγου αὐτῆς καὶ τοὺς προγεγονότας^β τῷ τοιούτῳ περιπο-
θήτῳ ἀνεψιῷ αὐτῆς, τῷ τιμιωτάτῳ ἐν μοναχοῖς κομνηνῷ κυρῷ
Ἰωάσαφ τῷ μαλιασηνῷ, χρυσοβούλλους λόγους τῆς βασι-
λείας μου κατὰ πᾶσαν αὐτῶν τὴν περίληψιν, ἄνευ μέντοι τῆς
μῆς τῶν διαληφθεισῶν μονῶν, δηλαδὴ τῆς διακειμένης ἐπάνω
τοῦ ὄρους τῆς θρυανουβαλίνης τῆς τοῦ τιμίου μου προδρο-

^β Pasini: τὰ προγεγονότα.

μου τῆς νέας πέτρας. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τοιαύτη μονή, γυναι-
 κεία οὕσα τὸ πρότερον, θελήσει τοῦ τοιούτου περιποθήτου ἀνε-
 ψιοῦ τῆς βασιλείας μου, κομνηνοῦ κυροῦ ἰωάσαφ τοῦ μα-
 λιασηνοῦ, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς συζύγου αὐτοῦ τῆς περιποθήτου
 ἀνεψιᾶς τῆς βασιλείας μου, τῆς τιμιωτάτης μοναχῆς κομνη-
 νῆς κυρᾶς ἀνθούσης μαλιασηνῆς τῆς παλαιολογίνης,
 ἣτις καὶ τὴν τοιαύτην μονὴν ἐκ βάρθρων ἀνήγειρε καὶ συνέστη-
 σεν, ἀποκατέστη νῦν εἰς ἀνδρῶν μονήν, ὀφείλει ἔχειν τὸ στέ-
 γον καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ βέβαιον, καθὼς ἀμφοτέροι διετάξαντο·
 ἐπεὶ δὲ ἀνέφερον καὶ ὅτι ἡ εἰς τὴν χάρμαιναν διακειμένη
 μονὴ τῆς ὑπεράγνου μου θεομήτορος τῆς παναγίας ἀνετέθη εἰς
 μετόχιον παρὰ τοῦ ἱερομονάχου θεοδοσίου δι' ἐγγράφου αὐ-
 τοῦ παραδόσεως, τοῦ καὶ συστησαμένου ταύτην πρὸς τὴν σε-
 βασμίαν μονὴν τῆς ὑπεράγνου μου θεομήτορος τῆς μακρινι-
 τίσσης καὶ ὀξείας ἐπισκέψεως μετὰ τῶν προσόντων ταύτη
 δικαίων καὶ πραγμάτων καὶ κατεχομένων παρ' αὐτῆς μέχρι τοῦ
 νῦν, ὀφείλει ἔχειν καὶ τοῦτο οὕτως καὶ διαμένειν ἀναποσπά-
 στως καὶ ἀναφαιρέτως εἰς μετόχιον τῆς διαληφθείσης σεβασμίας
 μονῆς. αἱ δὲ δηλωθεῖσαι δύο τούτου μοναί, ἣ τε τῆς ὑπεράγνου
 μου θεομήτορος τῆς μακρινιτίσσης καὶ ὀξείας ἐπισκέψεως
 καὶ ἡ τοῦ τιμίου μου προδρόμου τῆς νέας πέτρας, αἱ καὶ
 γονικόθεν τούτοις διαφέρουσαι, οὐκ ὀφείλουσιν ἕτερα [ἑτέρας]*
 κατεξανίστασθαι, ἀλλὰ διατηρεῖσθαι ἐκάστη κατὰ πᾶσαν τὴν
 ἐν τοῖς κυρίοις μοναστηρίοις φυλασσομένην τάξιν τε καὶ κατὰ-
 στασιν, καὶ κατέχειν τὰ προσαρμοσάντα ἐκάστη ἀνὰ μέρος κτή-
 ματά τε καὶ μετόχια, καὶ μηδέποτε πειραθῆναι τὴν ἕτεραν ὑπα-
 γαγεῖν εἰς μετόχιον καὶ ποιῆσαι ὑφ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ διαμένειν
 ἀνὰ μέρος καὶ καθ' αὐτάς, καθὼς οὗτοι καθ' ὃ κτήτορες⁷ καὶ
 διωσκέψαντο καὶ διετάξαντο. ὀφείλει δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν, ὁ
 οἰκεῖος τῇ βασιλείᾳ μου κομνηνῶς κύρος ἰωάννης παλαιο-
 λόγος ὁ μαλιασηνὸς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῶν εἶναι τε καὶ
 λογίζεσθαι⁸ ...

* Deest apud Pasini, forte typorum vitio, quum latine verterit sic: non de-
 bent alterum adversus alterum insurgere. ⁷ Pasini: καθοκλήτορες. ⁸ Cae-
 tera deerant in Codice.

NOV. XVII.

Imp. Andronici senioris

aurea bulla de immunitate habitatorum Monembasiae¹. (A. 1284.)

Χρυσόβουλλον τῆς χώρας μονεμβασίας.

Οὐκ ἦν ἄρα καὶ τὴν τῆς μονεμβασίας πόλιν τῶν ἐκ τοῦ χρόνου μείναι τὸ παράπαν ἀπείρατον, οὐδ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐστάναι τῶν ἄλλων πάντων δεξαμένων μεταβολὴν καὶ γενομένων· τῆς τούτου παλινστρόφου κινήσεως μέντοιγε οὐδὲ τῆς αὐτοῦ παντάπασιν ἔξω γεγένηται φύσεως, ἀλλ' ἄπτεται καὶ ταύτης ὡς καὶ πάντων μεταβολὴ χρόνοις πρότερον ἤδη συχνοῖς, καὶ κινεῖται πλὴν τὴν πρὸς τὰ χεῖρω κίνησιν ὡς μὴ ὠφέλε. λαμπρὰ γὰρ οὕσα τὸ πρὶν καὶ πολλοῖς εὐθηνουμένη² τοῖς ἀγαθοῖς ὑπὸ τὰ ρωμαίων σκῆπτρα τῆς εὐδαιμονίας ἀπέλαυνε³, ἀλλ' ὁ χρόνος ὡσπερ οὐκ ἐνεγκὼν τηρῆσαι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς μὲν ρωμαίων ταύτην ἀποσπάσαι ἔγνω χειρὸς, δουλείας δὲ φέρων ἰταλικῆς ζυγὸν αὐτῇ ἐπιτίθησιν· ἐντεῦθεν καὶ πᾶν ὁμοῦ τῆς πόλεως τὸ λαμπρὸν ἀποσβέννυσι, καὶ τὴν οὐπῶ⁴ πρῶην καλλίστην ἐν πόλεσιν μετὰ βραχὺ πολλοῦ τοῦ αἰσχυροῦς ἐμπίπλησιν. ἀλλ' οὐκ ἦν εἰς τέλος τοὺς αὐτῆς πολίτας οὕτω τῆς τῶν τρόπων χρηστότητος ἔχοντας, οὕτω συχνοῖς κεκοσμημένους τοῖς ἀγαθοῖς περιοφθῆναι παρὰ θεοῦ καὶ τὴν τάλαιπωρίαν φέρειν ἐπὶ πᾶν μακρόν. οὐκ οὐδὲ θείας ἀμοιροῦσιν⁵ ἐπισκοπῆς, ἀλλ' ἐφορᾷ καὶ πάλιν ἵλεων ἐπ' αὐτοὺς ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς, καὶ τῆς μὲν ἄλλογενοῦς ἀντίκα δουλείας δέχονται τὴν ἀπαλλαγὴν, πρὸς δὲ τὴν πρὶν ἐκείνην εὐθὺς εὐδαιμονίαν ἀναχωροῦσι καὶ περιφάνειαν, ὑπὸ ρωμαίοις αὐθις καὶ τῇ τούτων ἀρχῇ τελεῖν ὡς πρῶην ἐπετυχήσαντες. ὅτε δὴ πρὸς ἄλλοις τῶν ἀγαθῶν (οὐδ' ὅσοις ῥάδιον ἀριθμεῖν) καὶ χρυσοβούλλου ἐπὶ τοῖσδε τυγχάνουσι παρὰ τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως τοῦ αὐθέντου καὶ πατρὸς τῆς βασιλείας μου⁶, τῷ τε δηλαδὴ ἔξουσίας πάσης καὶ ἐλευθερίας ἀπολαύειν αὐτοὺς καὶ πάντα τὰ προσόντα γονικόθεν αὐτοῖς ἀνώτερα κεκτῆσθαι τέλους⁷ καὶ βάρους ὁποιοῦ-

¹ Hanc ex Cod. Scorialensi Σ — I — 12 edidit Miller Cat. des MSS. Grecs de l'Escurial (Paris 1848) p. 59. ² Sic recte Miller pro εὐθηνουμένη, quod in Cod. legitur. ³ Miller: ἀπλάυνε, typorum vitio ut videtur. ⁴ Miller conj.: ὄντως. Male. ⁵ Cod. ἀμοίβουσι, quod emendavit Miller. ⁶ i. e. Michael Palaeologus. ⁷ Miller conj.: χωρὶς τέλους. Imo verba ἀνώτερα τέλους invicem jungenda sunt.

δήτινος, καὶ τῷ κομμερκίου χάριν ἀκαταζήτητους τετηρηῆσθαι παντάπασιν ἐφ' αἰσῶν⁸ ἂν ποιεῖν ἐθέλωσι πραγματείας ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει τῆς μονεμβασίας.

α'. Ὅθεν ἐπειδὴ καὶ νῦν ὑπὲρ τούτων τυχεῖν ἐξητήσαντο καὶ χρυσοβούλλον τῆς βασιλείας μου, εὐμενῶς τε ἄγαν καὶ ἐτοιμῶς τῇ τούτων αὐτῇ⁹ παρακλήσει συννεύσασα τὸν παρόντα ταύτης πρὸς αὐτοὺς ἐπιβραβεύει χρυσοβούλλον λόγον. δι' οὗ προστάσσει καὶ διορίζεται, ἐπαπολαύειν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς οἰκήτορας τῆς τοιαύτης πόλεως μονεμβασίας τῆς προσούσης αὐτοῖς μέχρι τοῦ νῦν τοιαύτης ἐξκουσίας τε καὶ ἀνενοχλησίας· καὶ διατηρεῖσθαι μὲν τὰ τε γονικὰ καὶ ὑποστατικὰ αὐτῶν ἀδιώσιστα πάντα καὶ ἐλεύθερα καὶ παντὸς βάρους καὶ τέλους ἀνώτερα, ἅπερ εὐρίσκονται κεκτημένοι μετὰ τῆς τοιαύτης ἐλευθερίας μέχρι τῆς σήμερον· διαμένειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κομμερκίου δόσεως ἀκαταζήτητους τε καὶ ἀνενοχλήτους παντάπασιν ἐφ' αἷς ἂν δηλονότι πριῶνται¹⁰ πραγματείας ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει τῆς μονεμβασίας. βούλεται γὰρ ἡ βασιλεῖα μου τελείας ἀπολαύειν αὐτοὺς ἅπαντας τῆς ἐπὶ τούτοις ἐλευθερίας καὶ ἀνέσεως τῇ ἐμφανεῖα τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου, καὶ μὴ εὐρίσκειν ὑπὲρ τούτων τὴν οἰανδήτινα διενόχλησιν καὶ συζήτησιν. ἐπὶ τούτῳ γὰρ γεγονῶς καὶ ὁ παρῶν χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐπεχορηγήθη καὶ ἐπεβραβεύθη αὐτοῖς κατὰ μῆνα αὐγουστον τῆς νῦν τρεχούσης ἰβ' ἰνδ. τοῦ 5 ἑπτακοσιοστοῦ ἑνενηχοστοῦ β' ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπέσημνήματο κράτος.

Ἀνδρόνικος ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων δούκας ἄγγελος κομνηνὸς ὁ παλαιολόγος.

NOV. XVIII.

Imp. Andronici senioris
privilegium mercatoribus Hispanis concessum¹. (A. 1290.)

Ἐπεὶ οἱ ἔποικοι τῆς χώρας παρτζαλόνας, τῆς ῥαγούνας², τῆς κατελονίας, τῆς μαγιόρκας, τῆς βαλεντζίας,

⁸ Cod. αἰσῶν. Miller conj. αἷς ὡν. ⁹ Malim τοιαύτη αὐτῶν. ¹⁰ Forte πριῶνται.

¹ Hanc auream bullam praestitit Capmany memorias hist. sobre Barcelona,

τῆς τουρτούζας καὶ τῶν ἐτέρων χωρῶν τοῦ ὑψηλοτάτου ῥηγὸς
 βαγούνας καὶ σικελίας ἐποίησαντο ἀναφορὰν πρὸς τὴν βα-
 σιλείαν μου διὰ τοῦ ἐλθόντος ἐνταῦθα εἰς κωνσταντινού-
 πολιν κουνσούλου τῶν κατελάνων τοῦ συνετοῦ ἀνδρὸς τοῦ
 οὐρ δαλμάην σουνήρ³, ὡς θέλουσιν τινεὶ ἐξ αὐτῶν κατα-
 λαμβάνειν εἰς τε τὴν κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἐτέρας
 χώρας αὐτῆς καὶ ποιεῖσθαι πραγματείας ἐν αὐταῖς, ἐξητήσαντο
 δὲ καὶ παρεκλήτευσαν χωρηγηθῆναι αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου χρυσό-
 βουλλον τῆς βασιλείας μου, ὥστε ἔχειν τὴν ἐπὶ τοῦτο ἀδειαν
 καὶ ἐρχέσθαι ἀκολύτως, γενέσθαι δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ κυβέρνησιν⁴
 τινα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ κομμερκίου.

α'. Τὴν αἴτησιν καὶ παράκλησιν αὐτῶν προσηκαμένη ἡ βασι-
 λεία μου τὸ παρὸν χρυσόβουλλον αὐτῆς ἀπολύει πρὸς αὐτοὺς,
 δι' οὗ καὶ διορίζεται ἔχειν ἐπ' ἀδείας τοὺς διαληφθέντας ἐποι-
 κους τῆς εἰρημένης χώρας παρτζαλόνας, τῆς βαγούνας,
 τῆς κατελονίας, τῆς μαγιόρκας, τῆς βαλεντζίας, τῆς
 τουρτούζας καὶ τῶν περὶ ταύτας ἐτέρων χωρῶν τοῦ ὑψηλο-
 τάτου ῥηγὸς βαγούνας καὶ σικελίας, ἐπιδημεῖν ἐν τῇ κων-
 σταντινουπόλει καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις τῆς βασιλείας
 μου, ὅσας βούλονται καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν προαιροῦνται τοῦτο,
 καὶ ποιεῖν ἐν αὐταῖς τὰς δοκούσας αὐτοῖς πραγματείας ἀνε-
 οχλήτως καὶ ἀκαταδυναστεύτως, ἀποδιδόναι ὀφείλοντας χάριν
 κομμερκίου ὑπὲρ ἐμβολῆς εἰς τὸ ἑκατὸν ὑπέρπερον ὑπέρπερα
 τρία, καὶ ὑπὲρ ἐκβολῆς ὁμοίως ἕτερα ὑπέρπερα τρία, εἰς πλεόν
 δὲ μὴ καθέλκεσθαι, συντηρεῖσθαι δὲ μᾶλλον ἀβλαβῶς ἐν τε τοῖς
 σώμασι καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτῶν, καὶ μηδεμίαν ἄλλην ζημίαν
 ἢ καταδυναστείαν καὶ ἀρπαγὴν ἐφίστασθαι παρά τινος τῶν
 ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου. ἔτι γε μὴν καθὼς καὶ τὸ
 περὶ τοῦτο ἤτήσαντο, ἐὰν συμβῇ κινδυνεῦσαι κατὰ θάλατταν
 κερᾶβιον αὐτῶν ἀπὸ κλίδωνος καὶ πεσεῖν εἰς ξηρὰν ἐν τῇ χώρᾳ
 τῆς βασιλείας μου, οὐχ ἔξουσιν ἐπ' ἀδείας οἱ ἔποικοι τῆς τοι-
 αύτης χώρας ἢ ἕτεροὶ τινεὶ διαρπάξαι καὶ ἀποκερδαίνειν τι
 ἀπὸ τοῦ περισωθέντος αὐτῶν πράγματος, ἀλλὰ διαφυλαχθήσε-
 ται τὸ τοιοῦτον πρᾶγμα αὐτῶν ἀκαινοτόμητον τῇ δυνάμει καὶ

To. II (Madrid 1779) p. 467, ex originali in archivo Barcelonensi asservato; idem p. 367 versionem antiquam ejus edidit. Quod illam Andronico seniori et anno 1290 tribuit, ejus rei argumenta satis idonea habet tum titulos horum documentorum, tum historiam regum Arragoniae.

² i. e. Aragonum, ut est in versione antiqua.

³ In eadem versione est: Dalmatium Segnerium.

⁴ Ibidem κυβέρνησις verbo relaxationis redditur.

ισχύι τοῦ παρόντος χρυσοβούλλον τῆς βασιλείας μου. τοῦτου γὰρ τῇ ἐμφανείᾳ διατηρηθήσονται μετὰ τὸ διδόναι τὸ ἀναγεγραμμένον³ κομμέριον ἀνενόχλητοι καὶ ἀζήμιοι, καὶ οὐχ ὑποστήσονται παρά τινος ἀδικίαν ἢ ζημίαν τινὰ ἢ ἐπήρειαν καὶ ἐπίθεσιν οἰανδήτινα.

Διὰ γὰρ τοῦτο ἐγεγόνει καὶ τὸ παρὸν χρυσοβούλλον τῆς βασιλείας μου, καὶ ἐπεβραβεύθη καὶ ἐπεχορηγήθη τοῖς διαληφθεῖσιν ἐποίκους τῆς παρτζαλόνας, τῆς ῥαγούνας, τῆς κατελονίας, τῆς μαγιόρκας, τῆς βαλεντζίας, τῆς τουρτουύζας καὶ τῶν περὶ ταύτας ἐτέρων χωρῶν τοῦ ὑψηλοτάτου ἑηνῆος ῥαγούνας καὶ σικελίας εἰς βεβαίωσιν καὶ δεφένδευσιν καὶ ἀσφάλειαν.

NOV. XIX.

Imp. Andronici senioris
aureae bullae de metropolibus Philadelphensi, Thessalonicensi et
Litbadorum¹. (Circa 1292.)

NOV. XX.

Imp. Andronici senioris
aurea bulla de privilegiis metropolitae Monembasiae¹. (A. 1293.)

Χρυσόβουλλον παρὰ τοῦ γαληνοτάτου ἐν βασιλεῦσι καὶ ἀπτιήτου ἀνδρονίκου αὐτοκράτορος ῥωμαίων πρὸς τὸν ἀγιώτατον μητροπολίτην μονεμβασίας καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους.

Κὰν εἰ μῆπω πρότερον ἐφθῆ πλεῖστα δὴ παραπλήσια γένεσθαι βασιλεῦσι τε καὶ ἄλλοις, καὶ οὐχ ἦντον ἡμῖν, καὶ νομι-

¹ Malim ἄνω γεγραμμ.

¹ Laudantur in Disp. thron. sub Andronico seniore facta in Coll. can. ed. Rhalli et Potli p. 491. 494.

¹ Édita est ex originali, quod Athenis in bibliotheca publica asservatur, in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 333. Antea jam typis expressa fuerat in Buchon Recherches hist. sur la principauté française de Morée (Paris 1845) To. I p. LXXXI, et in ephemerid. literar., quae sub Pandorae nomine Athenis prodeunt, a. 1853 to. IV fol. 85. Extat etiam in Cod. Borbon. II, C. 36, ex quo inscriptionem damus. Is varia continet ad res Monembasienses spectantia: praeterea etiam ad historiam ecclesiasticam Monembasiae illustrandam plurimum facit Cod. Taurin. 336,

σθῆναι τοῦ λοιποῦ γίγνεσθαι, ἴσως ἂν ἴσως ἢ γε νῦν αὕτη παροῦσά τε καὶ προτεθειμένη τῇ βασιλείᾳ μου πρῶξις ἐφεῦρε τὸν τοιοῦτου καλοῦ τύπον· ἀμέλει καὶ ἐφ' ἑαυτῇ κείμενον ἂν, μᾶλλον ἐρεῖν δι' ἑαυτῆς² ἐκαίνισε πάντως, ἀρχὴν οὕτω λαβόντα καλλίστην πρὸς τὸν ἐξῆς ἔπειτα χρόνον ἐνεργῆ³ δεῖκνυσθαι· οὕτω πολὺ πάντοθεν ἔχει τὸ πείθον αὕτη καὶ καταναγκάζειν εὐλογον. τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν πελοπόννησον περιώνυμον ἄστν μονεμβασίας ἐστὶ μὲν ὡς ἀληθῶς τῶν κατ' αὐτὴν δὴ πάντων⁴ μακροῦ προέχον, καὶ τὰ πρῶτα δὴ σαφῶς ἀπάντων φερόμενον, ὡς μηδένα μηδενὶ τῶν ταύτη γε ἄλλων λείπεσθαι ξυγκωροῦν· νέον μὲν ἐπιεικῶς ὄνομα καὶ κλέος, καὶ οὐ πόρρωθεν τῶν ὄπισθεν χρόνων ἦκον, μυρίας δὲ ὄμως⁵ καὶ παμμήκεις τὰς εὐφημίας καὶ πανταχοῦ πομπεῦον, ὡς εἴ τι⁶ καὶ ἄλλο τῶν ἐπιφανῶν καὶ περιδόξων ἀκούειν, οὐκ ἐπὶ μόνῃς τῆς βασιλικῆς ἡγεμονίας τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν τῆς ἀλλοτρίας ἀπάσης. καὶ γὰρ δὴ τὰ τε ἄλλα κοσμεῖ τὸ ἄστν, καὶ θέσεως εὐκαιρία, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ἐρυμνότης, καὶ πλήθος μάλιστα οἰκητόρων καὶ πολυλοβία, καὶ πολιτείας εὐγένεια, καὶ τεχνῶν ἀσκήσεις, καὶ ἀγορᾶς θαψίλεια πάντων πᾶσα· εὐεμπορώτατον τε εἰ δὴ τι καὶ ἄλλο μάλιστα, πρὸς ἅπαντα πλοῦν καὶ θαλάσσης ἅπαντα μέρη θέσεως⁷ εὖ ἔχον. καὶ τοίνυν πολὺ τὸ τῶν οἰκούντων ἐνταῦθα ἱκανόπλοον καὶ θαλαττοργόν, ῥωμαλαιότης τε καὶ φρόνημα δραστικόν τε καὶ ἔμπρακτον, καὶ (τὸ κάλλιστον τῶν ἄλλων μάλιστα) ἢ πρὸς τὴν βασιλείαν μου ἐνεργός τε καὶ ἄτρεπτος παντάπασιν εὐνοια, καὶ ἢ πρὸς τὸ γένος ἀναφορά τε καὶ κοινωνία πάντων ἀνάλωτος καιρῶν τε καὶ πραγμάτων, εὖ τε καὶ ἄλλως ἐχόντων, ἐν πολλοῖς ἤδη τῶν προλαβόντων χρόνων τὴν πείραν δοῦσα, καὶ τὸ πιστὸν καθάπερ ἄλλοτε ἐγνωσμένη⁸. καὶ τὰ μὲν τοῦ ἄστεος, ὡς ἐν ὀλίγοις, οὕτω, φεύγοντι τῆρ λόγῳ τὸ μῆκος. ξυλλαγχάνει⁹ δ' ἔτι καὶ τοῦτο νῦν εἶναι θαυμάσιον οἶον, ὅτι τῆς κατ' αὐτὸ πάντως ἀγνωστάτης ἐκκλησίας προέστη¹⁰ ἀριτίως πάντων ἀριστος, πολὺς τοῖς κατὰ θεὸν ἐκ νέου πᾶν

ex quo complura edidit Pasini in Catalogo. Πρῶξιν συνοδικῆν anno 1397 habitam de ratione inter metropolitanam Corinthi et Monembasiae ex Cod. Vindob. gr. 65 (Nesselio 47) nuper edidit Müller in Sitzungsber. d. k. k. Akad. d. Wiss. to. IX (1853) p. 394. ² Rhallis: ἑαυτῆν. Buchon: ἐφ' ἑαυτῆς κελίηκεν ἂν ἢ μ. ἐ. δι' ἑαυτῆς. ³ Buchon: ἐναργῶς. ⁴ Id. ταύτην. ⁵ Buchon: θεόμενον καὶ παμμήκεις τῆς εὐφημίας. ⁶ Buchon: εἶη. ⁷ Id. θέαν. ⁸ Id. καθάπαξ ἀσφαλὲς ἐγνωσμένη. ⁹ Id. ξυλλαγχάνοντα τοῦτο. ¹⁰ Id. ποιμήν.

τῆς, ἀτρέπτως ἐς τοσοῦτον τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐνοστασεως και παντα-
 πασιν ἀνευδότης, και ὡσπερ εἶ τις νέος θερμῶς¹² ἀπτόιτο, και
 μὴ παρὰ¹³ και μὴν πλεῖστον ὅσον ὑπὸ τῆς οὕτω χρονίου και
 πολυετοῦς και βιαίου σφόδρα τε βιώσεως¹⁴ και σωματικῆς δα-
 πανήσεως, και πρὸς ἅπαντα πόνον και μόχθον¹⁵ σφόδρα ἐκτε-
 τηγμένος οὐ τῷ γῆρα μᾶλλον, ἢ τοῖς γε τοιοῦτοις πόνοις, ἔτι
 θαυμασιῶς ἐμμένει και διακαρτερεῖ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀκλινη γνώ-
 μην, και ὡσπερ νῦν μᾶλλον ἐπειγόμενος και σπουδάζων δῆλός
 ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἂν ἤδη τοσοῦτο προλαβὼν καταστήται ἤδη
 πως ἀσφαλεῖ ἐν λιμένι και γαλήνῃ· ἀμέλει και τῆς περὶ τὸ
 ἀγαθὸν τοσαύτης ἔξεως, και σφόδρα ὑπ' ἀμφοῖν, τοῦ τε παν-
 σέμνον τοῦδε γῆρας ὡς εἴρηται και τῶν τοσοῦτων καμάτων και
 ἀσκητικῶν ἰδρώτων, τὸ σῶμα κατακαμπτόμενος, οὐκ ἐπειδ'
 ὅμως κάμπεται¹⁶ τὴν καλλίστην ταύτην γνώμην, οὐδὲ χαλᾶ κατὰ
 βραχὺ και τῶν τόνων οὐκ ἐνδίδωσιν, οὐδὲ νικᾶται τὸ φρόνημα·
 ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἤττηται ἤδη, και νῶτα δίδωσί τε και τρέ-
 πεται ἐπὶ τοσοῦτων τῶν προλαβόντων και πόνων και χρόνων,
 ὁ λογισμὸς δὲ ἀήττητος, κόρον οὐκ ἔχει οὐδέπω τῶν καλῶν
 ἀξιοῖ, οἷα δὴ ἐπὶ πάντων γίνεται, και μόνον τὸν ἐπὶ τοῦτοις
 ἔρον ἀδαπάνητόν τε και πανιᾶπασιν ἀκάματον τε και ἀνεπί-
 στροφον οἶεται δεῖν εἶναι. ταῦτ' ἄρα, και τὸσαύτην και ἐπὶ
 τοσοῦτοις ἤδη τοῖς ἔτεσι συλλεξάμενος τὴν πνευματικὴν ὡς
 ἔφην κατάστασιν, και προειληφῶς οὕτω πάνυ τοι πόρρω και
 καταπεράνας εὖ μάλα τελεσιουργὸν τοῦ βίου τὴν πρόθεσιν
 ἀσφαλῶς τε και γενικῶς, ὡς και τοῦ βίου τοῦδε και τῆς ὑψη-
 λῆς ταυτησὶ παιδείας παράδειγμα και τύπος ἐμψυχος περι-
 πολεῖν, ὡς ἀληθῶς δὲ και εἶναι, και τοῖς πολλοῖς ὑπειληφθαι
 οὐκ ἀγαπᾶ τοῦ λοιποῦ· ὁ δὲ διὰ παντὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔχει,
 και ὡσπερ οἱ πλείους και βελτίους μὲν οὖν τῶν εἰσαγωγῆ χρω-
 μένων, νῦν εἶναι δὴ και χθὲς και πρότετα¹⁷ και αὐτὸς ἀεὶ
 παρασκευάζεται, και ἔοικεν ὡσπερ ἀγωνιζομένῳ και δεδιότι
 και προσδραμεῖν σπουδάζοντι, καταγυμναζόμενος τὸν ἅπαντα
 χρόνον, και κατατρύχων ἀπέραντα, κάμων τὸ σῶμα πόνοις
 ἀνευδότης, ἀσιταῖς τε και ἀγρυπνίαις, και στάσεσι συντόνοις,

¹² Nonnulla non potuerunt enucleari: et sequentia etiam incerta lectu fuerunt,
 ut editores notaverunt asteriscis appositis. Buchon: ἤδη. ¹³ Id. νῆος ἰεραῖς.
¹⁴ Id. και ... παραδόξου ... ¹⁵ Idem: ... βιαίας. ¹⁶ Rhallis: και πρὸς
 καιί. ¹⁷ Rhallis emendat κάμπεται. ¹⁸ Buchon: πρὸ τρίτης.

καὶ τίνι τῶν εἰθισμένων καὶ καλλίστων ἀγώνων οὐ; καὶ νομίμως¹⁸, μᾶλλον δὲ καὶ πλέον ἢ τέως νομίζεται τοῖς καλῶς ἡρμημένοις καὶ περὶ τὸν πνευματικὸν δρόμον ἀμάρζουσιν αὐτὸς ἔτι πω καὶ νῦν ἐπὶ τοσοῦτων τῶν ἑτῶν κατατεινόμενος. καὶ μὴν καὶ τ' ἄλλα κατὰ τὸ ἦθος ἅπαντα τοῦ θαυμασίου τοῦδε ποιμένος ἀναλογεῖ τε καὶ συμβαίνει πρὸς ταῦτά τε καὶ πρὸς ἄλληλα, οἷον ἢ τῆς ἀγάπης πρὸς ἅπαντας ἐλευθεριότης, τὸ ἀόργητον θαυμάσιον οἶον, τὸ φίλοικτον, ἢ τῆς ψυχῆς γαλήνη, τὸ μῆτε λογισμοῖς μῆτε λόγοις μῆτ' οἴεσθαι μῆτε λέγειν περὶ ὅτιοῦν φλαῦρον οὐδὲν, ἀλλὰ περὶ πάντων καὶ βούλεσθαι καὶ δοκεῖν καὶ λέγειν πάντ' ἀγαθὰ, ἐκ τῶν οἴκοι θησαυρῶν αὐτοῦ¹⁹ τὸ πιστὸν ἔχοντα. καὶ τ' ἄλλα μὲν, καθόλου συνελεῖν, ἅπαντα, ὧν μεγίστης ὄντως ἐκκλησίας καὶ πολυθρέμματος ἀρχιερεῖ καὶ ποιμένι δεῖ, καὶ ἔστιν ἐργωδέστατον ὁμοῦ καὶ σφόδρα σπάνιον ἐνὶ ξυλλαχεῖν, ὥσπερ ἐπ' αὐτῷ δὴ προδήλως περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἔστιν· καὶ μηχανεῖν ὡς ἔοικεν οὐ δεῖ περαιτέρω, πλὴν ὑπερ ἄνωθεν ὁ λόγος ξυνεωραμένος ἀπερῆνατο. τοσαῦτα δὴ τὰ τε τοῦ ἀνδρὸς κατὰ θεὸν εἰδοκιμήματα, καὶ τὸ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ βίου περιφανὲς καὶ ὑπερηρμένον καὶ σχεδὸν ἀπαράμιλλον. καὶ τοῦγε τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας ἄσπετος αὔθις τὰ προσόντα παντοῖα καλὰ, ὥστε κἂν μόνον δῆτα ἴσως κινῆσαι ταῦτα τὴν βασιλείαν μου πρὸς τὸ μεταποιῆσαι καὶ προβιβᾶσαι τὴν τοιαύτην ὑπ' αὐτὸν ἀγνωτάτην ἐκκλησίαν εἰς κρείττω τινὰ καὶ ἐψηλοτέραν κατάστασιν καὶ ἀξίαν καὶ βαθμὸν ὑπερκείμενον, κἂν μήπω πρότερον, ὡς εἴρηται, τοιαῦτα παραπλήσια καὶ γε γένητο καὶ νενόμιστο γίνεσθαι· καὶ ταῦτ' ἴσως, ἢ περ ἔφη, ἱκανῶς ἂν εἶχεν ἀφορμὴν τε δοῦναι καὶ ὑποφῆναι τὸν ἐν τούτοις τύπον καὶ νόμον, ὃ δῆτα καὶ παραπλήσι' ἄττα ἴσως ἕτερα πρότερον ὡς ἔοικε καὶ εἴργασται καὶ τὴν ἐν τούτοις ἀρχὴν δέδωκεν. ἐπεὶ δὲ ὅ τε περὶ τούτων βασιλείος νόμος²⁰ προλαβὼν ὡς ἔφη ἐπαίρει καὶ δίδωσι, καὶ αὐτὰ δὴ ταῦτα ἄπερ εἴρηται σφόδρα κινεῖ, σὺν θεῷ δ' εἰρήσθω, καὶ τὸ τῆς ἡμετέρας βασιλείας φιλόκαλον τὸ πλεῖστον ἐν τούτῳ μάλιστα συναίρεται, καὶ ἢ περὶ τὰ κάλλιστα καὶ θεοφιλῆ τῶν ἔργων χάριτι τοῦ θεοῦ καὶ προμήθεια ταύτης συνιδεῖν τὰ θέοντα καὶ βουλευῆσαι, καὶ προθυμία τε καὶ σπουδὴ μάλα ἐνεργὸς²¹ ἐκτελέσαι τε καὶ περᾶναι· ἐκ πάντων ἄρα τούτων τὸ καινίσαι τι²² πρὸς τὸ κρείττον,

¹⁸ Id. νομίμων.¹⁹ Id. ἀληθῶς.²⁰ Coll. IV Nov. 29.²¹ Rhallis:

ἐνεργόν.

²² Buchon: τῆ.

καὶ προβιβᾶσαι τὰ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας μονεμβασίας ἐδοκιμάσθη τῇ βασιλείᾳ μου. καὶ τοίνυν φθάσει μὲν ἤδη πρότερον προθεσπίσασα καὶ βαθμὸν τινα τῶν ὑψηλοτέρων ἔχειν ταύτην δὴ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν, καὶ τόπον τινὰ ἐκκλησίας ἐτέρας καὶ τάξιν προεσβεσμένης καὶ ὡσπερὶ παρελθούσης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μεγίστης ἐνορίας²³ ἑξαρχίαν τε καὶ ἐπισκοπὰς ἀναλόγως διαταξαμένη τε καὶ προσηκόντως. ἐπεὶ δὲ αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ χρυσοβούλλῃ βεβαιωθῆναι καὶ τὸ πιστὸν λαβεῖν καὶ ἄτρεπτον ἐξητήσατο ὁ ἀνωτέρω εἰρημένος ἱερώτατος τῆς τοιαύτης ἐκκλησίας ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος, ἡ βασιλεία μου καὶ τὰ τῆς τοιαύτης αἰτήσεως προσεδέξατο καὶ πρὸς πέρας ἀγαγεῖν ἠδόκησε.

α'. Καὶ τοίνυν τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον αὐτῆς²⁴ ἀπολύει, δι' οὗ καὶ βούλεται σὺν Θεῷ καὶ εὐδοκεῖ καὶ θεσπίζει, τὸν τε ὡς εἴρηται νῦν προϊστάμενον ἀρχιερατικῶς τῆς τοιαύτης ἀγιωτάτης μητροπόλεως μονεμβασίας καὶ τοὺς καθέξης τὸν αὐτῆς διαδεξομένους θρόνον ἐπαπολαύειν τῆς ἀνηκούσης τῷ τοῦ σίδης θρόνου τιμῆς ἐν ἅπασι, καθέδραις τε δηλαδὴ καὶ προελεύσεσι²⁵ τε καὶ στάσεσι, γραφαῖς τε, καὶ ὄλωσ τοῖς ἐθίμοις²⁶ ἔργοις ἀρχιερατικοῖς καὶ λειτουργήμασιν ἅπασι· φροεῖν δὲ καὶ σάκκον ἐν ταῖς θείαις ἱεροτελεσταιαῖς, ὁμοίως δὲ καὶ διβάμπουλον, καὶ ἅπλως πάντα τὰ ἐκείνης προνόμιά τε καὶ δίκαια ἔχει· ἑξαρχον τοῦτον μόνον εἶναι τε καὶ λέγεσθαι πάσης δὴ τῆς πελοποννησοῦ τὸν τῆς τοιαύτης ἀγιωτάτης ἀρχιερατικῶς ἐκκλησίας προϊστάμενον, καὶ τῆς ἐντεῦθεν τιμῆς ἀπολαύοντα, ἧ δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις εἴθισται τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῖς ἡξιωμένοις διαφόρων²⁷ ἑξαρχεῦειν θεμάτων τε καὶ χωρῶν. ὡσαύτως δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο θεσπίζει καὶ παρακελεύεται, πάντας δηλαδὴ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους ἐν τε φήμασι καὶ γραφαῖς παναγιώτατον προσαγορεύειν καὶ ὀνομάζεσθαι, αὐτὸν δὲ πάλιν ἐν τοῖς σημειώμασι καὶ γράμμασιν ἰνδικτιῶνα ἐμφαίνειν πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν αὐτοῦ ἑπαρχίαν ἀνθ' ἐτέρας ὑποσημάνσεως. ἐπεὶ δὲ ἐφθάσαν προστεθῆναι πρότερον τῇ τοιαύτῃ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει καὶ ἐπισκοπαὶ αὐταί, ἡ τῆς κυνουρίας²⁸, ἡ τοῦ ἔλους, ἡ τῆς μαῖνης, ἡ τοῦ ῥέοντος, καὶ ἡ τοῦ ζεμενοῦ, προσβεβαιοῖ μὲν προηγου-

²³ Pandora: *μεγίστην ἐνορίαν*. ²⁴ Buchon: *τό γε νῦν pro αὐτῆς*. Rhallis: *αὐτῆς*. ²⁵ Buchon: *προεθρεύσεσι*. ²⁶ Id. *ἐθισμένοις*. ²⁷ Rhallis: *διαφόρως*. ²⁸ Sic Rhallis pro *κυθουρίας*, quod est in MS. hic et infra.

ένως και προσεδράζει²⁹ ταύτας αὐτῆ και διὰ τοῦ παρόντος ρυσοβούλλον λόγου αὐτῆς ἢ βασιλεία μου· και θεσπίζει και διατάττεται και εἰς τὸ ἐξῆς ὑπ' αὐτὴν εἶναι, καθὼς εὐρίσκονται μέχρι και ἔς τὸ νῦν. ἔτι μέντοι δι' αὐτοῦ δὴ τούτου τὸ οὐλότιμον προσεπαύξουσά τε ταύτη και προσεπιτείνουσα εὐδοκεῖ και παρακαλεῖται ὑπ' αὐτὴν εἶναι και ἑτέρας ἐπισκοπὰς αὐτας· ἤγουν τὴν τῆς κορώνης, τὴν τῆς μεθώνης, και τὴν τῆς ἀνδρούσης, και ὑποκεῖσθαι ὁμοίως και ταύτας τῆ αὐτῆ ἰγιωτάτη ἐκκλησίᾳ τῆς μονεμβασίας, ὡς και τὰς ἄλλας, ὡς ἴρα μητροπόλει αὐτῶν, και δέχεσθαι εἰς ἀρχιερεῖς ἐαυτῶν, οὓς ἰν ὁ ἐν τῆ εἰρημένῃ ἀγιωτάτη μητροπόλει εὐρισκόμενος ἀφιερεὺς χειροτονησάι διακρίνοι και ἐγκαταστήσάι ἐπ' αὐταῖς.

β. Ἡ δὲ τῆς ἐπαρχίας ταύτης περίοδος ὡς ἐν τύπῃ περιγραφικῶ ἔχει οὕτω. πρῶτον μὲν οὖν ἐπίδανυρος ἀρχαία, ἢ καλουμένη λιμηρά· μετὰ δὲ ταύτην ἐπὶ ἐφῆαν προϊόντι ὁ ζάραξ· τροελθόντι δὲ ἀπὸ ζάρακος παρὰ τὴν θάλατταν κατιόντι ἢ ὑπαρισσία· εἶτα ναὸς τοῦ ἀγίου λεωνίδου· μετὰ δὲ τὸ οὐ ἀγίου θείου τέμενος, τὸ καλούμενον ἄστρος· ἐπαναβάντι δὲ κώμη ἢ καλούμενη καστάνιτζα· μετὰ δὲ ταύτην ἀπέρχεται και εἰς ἑτέραν κώμην λεγόμενα ζίντζινα· εἶτα εἰς ναὸν τῶν ἰγίων ἀναργύρων· ἔπειτα εἰς τὰς ἄλλως τὰς ἀρχαίας, και εἰς ὁ ξηρὸν φρέαρ, μετ' ὃ κατέρχεται εἰς ναὸν τοῦ ἀγίου εὐθυλείου· εἰθ' οὕτως εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τὴν εἰς ὄνομα τιμωτένην τοῦ ἀγίου γεωργίου και ἐπιτεκλημένην τοῦ λυκοβουοῦ³⁰. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς σεβασμίας μονῆς διέρχεται διὰ τοῦ γεδίου, και κατανατᾶ εἰς τὴν ἀπέναντι θείαν μονὴν τῆς ὑπεργίας θεοτόκου, τὴν εἰς ὄνομα τιμωμένην και αὐτὴν τῆς λεούσης, οὐσαν πλησίον τῆς κώμης τοῦ ἀρχασᾶ· εἶτα ἐπέρχεται εἰς ἑτέραν κώμην ὀνομαζομένην [σοχὰ] πρὸς τοῖς τοσι τοῦ ὄρους τοῦ ταυγέτου· κάκειθεν ἀνέρχεται εἰς τὴν οὔτου κορυφὴν, ἐνθα ἦν και εὐκτῆριον τοῦ προφήτου ἡλίου, πικεκλημένον πενταδάκτυλον· και πάλιν κατέρχεται κατὰ βεξιὰν εἰς εὐκτῆριον ἕτερον τοῦ αὐτοῦ προφήτου ἡλίου, ὃ ἐπιεῖται πρὸς τῆ τέλει τῆς κοιλάδος³¹ και φάραγγος τῆς σκληρᾶς και ἰσβάτου, ἐν ᾗ και ὕδωρ ρεῖ· μετὰ δὲ τὸ εἰρημένον εὐκτῆριον ἄφθις κατὰ δεξιὸν μέρος τῆ καταβαίνοντι εἰσὶ ταῦτα τὰ λεχθητόμενα χωρία τε και πολλίσματα· θυρῶνάχιον, πόλις³² ἀρχαία

²⁹ Buchon: προσεδράζεται.

³⁰ Id. λυκοβόση.

³¹ Id. πεδιάδος.

² Id. πον.

οὕτω καλουμένη· μετὰ δὲ τοῦτο κατέρχεται εἰς τὸν σιωρὸν τῆς ὀνομαζομένης γραός· εἶτα διέρχεται τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ καὶ κατὰ τῆ εἰς τοὺς χοιρολάκκους· ἔπειτα ἀνέρχεται εἰς τὴν βουλκάνην καὶ διέρχεται εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν λεγομένην ὀπήν· εἰθ' οὕτως εἰς τὸ ὄρος τὸ ὄρθιον, καὶ κατέρχεται εἰς τὴν πύλον, τὸν καλούμενον ἄβαρῖνον, ἐν ᾧ καὶ λιμὴν μέγας. πάντα ταῦτα, καὶ ὅσα οἱ εἰρημένοι τόποι πρὸς γε τὰ νότια μέρη περικυκλοῦσι καὶ διορίζουσιν, οὗτός ἐστιν ὡς εἴρηται ὁ τῆς ἐπαρχίας περιοδικὸς τύπος ὡς ἐν συνόψει τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως μονεμβασίας, ἄνευ τῶν δύο ἐπισκοπιῶν τῆς κυνουρίας, καὶ τῆς ζεμενᾶς. πλὴν εἰ καὶ ἀρτίως εὐρίσκονται τινες τῶν εἰρημένων ἀγιωτάτων ἐπισκοπιῶν εἰς τὸ μέρος τῶν λατίνων, ἀλλ' οὖν καὶ νῦν καὶ ὀπηρῖκα θεὸς εὐδοκίῃ ἐπανελθεῖν καὶ ἀνασωθῆναι αὐθις ταύτας εἰς τὸ μέρος τῆς βασιλείας, ὑπὸ τῆν τοιαύτην ἔσονται ἀγιωτάτην μητρόπολιν μονεμβασίας, ἐπ' ἀδείας τε ἔξει μετὰ τοῦ ἀνήκοντος ἀρχιερεῦσι δικαίου ὁ ταύτης δὴ προϊστάμενος χειροτονεῖν ἐπισκόπους ἐν αὐταῖς, ὡς καὶ ἐν ταῖς εἰρημέναις ἑτέραις ἐπισκοπαῖς.

Οὕτω γὰρ δὴ περὶ τούτων καὶ δεδοκίμακεν ἡ βασιλεία μου, καὶ διὰ τῆς δεδομένης ταύτη χάριτι τοῦ χριστοῦ περὶ τῶν τοιούτων ἐννόμου καὶ θείας ὄντως ἀδείας τε καὶ ἔξουσίας παρεκελεύσατο, προηγουμένως μὲν δηλαδὴ, ὡς εἴρηται, τὸν τόπον ἔχειν τῆς προεσβεσμένης καὶ πρὸ χρόνων ἀπολομένης ἐκκλησίας σίδης τὸν ταύτης δὴ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως μονεμβασίας ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον, καὶ τῆς τῷ τοιοῦτῳ θρόνῳ ἀνηκούσης ὡς δεδήλωται πάντη τε καὶ πάσης καὶ διὰ πάντων ἀπολαίειν τιμῆς· ἔτι γε μὴν καὶ ἔξαρχεῦεν ἀπάσης τῆς πελοποννήσου· πρὸς δ' ἄρα τούτῳ ἔχειν καὶ τὰς ἄλλας εὐεργεσίας, ὡς ἀνωτέρω³³ εἴρηται, ὡσαύτως καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν διαληφθείσας ἐπισκοπὰς, ἃς τε δηλαδὴ πρότερον ὑποτεταγμένας εἶχε, καὶ ἃς νῦν ἐπιλοίπους προσεκύρωσεν ἡ βασιλεία μου, καὶ κατ' ὄνομα καὶ περιγραφικῶς πᾶσαι δεδήλωνται. εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν, ἀσφάλειάν τε καὶ διαμοιρῆν ἄτρεπτον, ὥστε διὰ παντός . . οὕτω στέργειν³⁴ καὶ μὴ μετὰ βραχὺ μετατραπῆναι καὶ μεταβολὴν ἠντιναοῦν ἐπ' αὐτοῖς συμβῆναι, καὶ ὁ παρῶν χρυσόβουλλος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐπεβραβεύθη καὶ ἐπεχορηγήθη τῷ τε νῦν ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς τοιαύτης ἀγιωτάτης ἐκκλησίας μονεμβασίας, ὑπερτίμῳ καὶ ἔξάρχῳ πάσης

³³ Buchon: ἄνωθεν.

³⁴ Buchon: διαπαντός . . οὕτω φέρει . . καί.

πελοποννήσου καὶ τὸν τόπον ἔχοντι τοῦ σίδης, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν διαδεχομένοις τὸν αὐτὸν θρόνον, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα ἰούνιον τῆς ἐνισταμένης ἑκτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχίλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ³⁵ ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον Θεοσεβὲς καὶ Θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

Ἀνδρόνικος ἐν χριστιῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων δούκας ἄγγελος κομνηνὸς ὁ παλαιολόγος.

NOV. XXI.

Imp. Andronici senioris

de ordinationibus absque praestatione consuetudinum faciendis¹.

(A. 1295.)

Ὅπως νεαρὰ προβαίνει βασιλεῖος νομοθεσία περὶ τῶν χειροτονιῶν.

Ἀπρεπὲς καὶ ἄλλως τὸ κατὰ συνήθειαν πραττόμενον διακρίνων· τὸ δ' ἦν τὸν ἐπὶ ἀρχιερωσύνη χειροτονοῦμενον κανοῖς τισι καὶ ὁσοῖς λημμάτων τοὺς χειροτονοῦντας δωρεῖσθαι, καὶ γε δὴ κληρικῶν ἕκαστον διὰ τὴν προσόντων αὐτοῖς ὀφρικίων δικαιοδοσίαν ὡς εἴθιστο. σιμωνιακὸν γὰρ ἀπεκάλει τὸ πραττόμενον πάθος καὶ ὦνιον χρημάτων κινδυνεύειν τὴν χειροτονίαν ἐντεῦθεν λογίζεσθαι. τοῦτ' εἰς μέσον προτείνων πολὺς ἦν δοκῶν καταιδεῖσθαι καὶ τὸ ἀπερισκέπτως γινόμενον ἐκφραυλίξειν καὶ εἰς κρίμα μείζον γίνεσθαι. τινὲς γοῦν, οἷς δὴ καὶ ἦν διευλαβεῖσθαι δοκεῖν, ἀρχιερεῖς ὄντες, καὶ οὗτοι καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀσφαλοῦς ἐν δευτέρῳ δοκοῦντες τίθεσθαι, συνήρουν τὸ τῆς γνώμης τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ εἰκότα συνέπραττον. οἱ πλείους δὲ καὶ παρ' ἐκείνους ἑξυμπαντες καὶ παλαιὰν συνήθειαν προβαλλόμενοι καὶ νόμους περὶ τούτου λέγοντας καὶ δικαιοδοσίας ἐκ παλαιοῦ ὀφρικίων, οὐκ ἐνεδίδοσαν, εἰ δ' οὖν ἀλλὰ παραβασίαν τοῖς κειμένοις ἐφεδρεύουσαν καὶ ὄλισθον ἐντεῦθεν ἀνηρημένον ὡς εἰκὸς διεγίνωσκον, καὶ ὅτι πόρον ζωῆς ἀναγκαίας τοῖς κλη-

³⁵ Post verbum ὀκτακοσιοστοῦ locus vacuus in MS. relictus est. Addendum est πρώτου, ut cum ind. VI quadret. Buchon indictionis numerum in δευτέρας mutare maluit.

¹ Quae sequuntur, sumta sunt ex Georgii Pachymeris Hist. Andronici III, 3.

ρικοῖς ἀποκεκλεισθαι συμβαίνει. καὶ πολλὰ ταυτὰ λέγοντες ταῖς ἀπεροῦσιν εἰς τέλος ἐτίκασαν. ἀλλ' οὐκ ἦνυον. διὸ καὶ νεαρὰ προβαίνει νομοθεσία καὶ ἐπ' αὐτοῖς μόνον οὐκ ἀκριβολογούμενη κηροῖς, ὅποσοι καὶ οἶοι ἔσονται, οἷς ἡμῖνοις ἐπὶ τῇ τελετῇ τῆς χειροτονίας χρῆσαινι' ἂν οἱ τῶν παρόντων ἰερωμένοι ἦν δὴ νεαρὰν ὑποσημαίνεται μὲν πατριάρχης, ὑποσημαίνονται δ' ἱεράρχαι, καὶ πάντες, πλὴν δυοῖν, τοῦ τε σμύρνης καὶ τοῦ περγάμου, συγκάταινοι γίνονται.

 NOV. XXII.

Imp. Andronici senioris
aurea bulla in gratiam Gregorii Melisseni¹. (A. 1296.)

¹ Buchon Nouvelles recherches hist. sur la princ. franç. de Morée To. I. Paris 1845. p. 245 laudat „un chrysobulle de l'empereur Andronic Comnène-Paléologue, en langue grecque, en date d'avril 6804 du monde (ou 1296 de J. C.), IX indiction, en faveur de la famille Mélissène et en particulier de Grégoire Mélissène, qualifié ici son parent, despote de toute la Chersonnèse, de l'Hellespont, d'Énos, de Xanthos, de Périthéorion, de la ville de Samos, de l'illustre ville de Milet, du golfe Ambracique et du golfe de Messénie dans le Péloponnèse. Andronic Paléologue commence par faire un grand éloge de la famille Mélissène, ancienne, illustre et opulente. Il rappelle que c'est à cette famille qu'appartenait Alexis Stratégopule, qui avait délivré Constantinople des Latins. En considération des mérites de cette famille, il veut établir la bonne harmonie entre elle et la famille impériale. Il mentionne la révolte de Constantin, son frère, contre lui. Il dit qu'il l'avait vaincu et fait emprisonner dans une forteresse avec ses partisans, au nombre desquels se trouvait Michel Mélissène-Comnène-Stratégopule. Depuis ce jour, Grégoire Mélissène, parent de l'empereur et neveu de Michel Mélissène-Comnène-Stratégopule, s'était adressé au fisc pour avoir les biens de son oncle et avait de plus réclamé Thessalonique, comme dot de sa grand'mère Marie Comnène, qui était grand'tante de l'empereur, et de plus Gallipoli et les rilles frontières. Pour mettre fin à ces réclamations d'une manière amicale, l'empereur Andronic ordonne que justice soit faite et qu'on rende à Grégoire toutes ses terres de famille: moins Thessalonique et Gallipoli, qu'il était utile au bien public de laisser entre les mains de l'empereur. En compensation de cette perte Andronic lui abandonne la propriété des villes, terres et îles placées en Asie à l'embouchure des fleuves Méandre et Lycée et vers la mer de Myrto jusqu'au golfe de Rhodes: aussitôt qu'elles seront délivrées des mains des infidèles (les Latins), qui les possédaient encore. Andronic, dans ce chrysobulle, donne toujours à Grégoire le titre de despote.“ — Quod autem Buchon l. l. hocce chrysobullum in Cod. Borbon. 94 (II, C, 36) p. 62 extare dicit, hactenus Catalogum Salvatoris Cyrilli (Neapol. 1826. 4) to. II p. 25 sqq. dissentientem habet: is enim in illo Codice p. 62 chrysobullum legi praedicat, quod supra Nov. XX edidimus.

NOV. XXIII.

Imp. Andronici senioris

aurea bulla de possessionibus ecclesiae Monembasiae¹. (A. 1301.)

Ὁ μὲν δὴ μέγας καὶ θεῖος τῆς ἀληθείας κήρυξ καὶ τοῦ κοινοῦ δεσπότης καὶ σωτῆρος ἀπόστολος, μὴ μέγα, φησὶν, εἶναι, εἰ αὐτοὶ γε δὴ τῆς εὐσεβείας ἡμῖν οἱ ἡγεμόνες καὶ τῶν εὐαγγελικῶν σπερμάτων τε καὶ δογμάτων γεωργοὶ καὶ νομεῖς τὰ πνευματικὰ σπείραντες ἡμῖν παρ' ἡμῶν αὐτοὶ τὰ σωματικὰ θερίσουσι. καὶ γὰρ οὐδ' ἐστὶν οὕτως ἀξιόχρεω τοῖς ἐκείνων ταῦτα δὴ παραβάλλειν, καὶ μέγα πρὸς ταῦτ' οὐδὲν ἦν², ὅσα τις εὖ μάλ' ἀνύπτων³ καὶ σπουδάζων ἀντιδιδοῖ· ὅτι μηδ' ἔχει τις ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς τὰ ἱερὰ λόγια φασιν ἰσοστάσιον, ἣν ἄρα δὴ χωρὶς τῆς τοῦ πνεύματος γεωργίας προκειμένην εἰς ὄλεθρον καὶ πάντως κινδυνεῦσαι μέλλουσαν καὶ τὴν ἐσχάτην ὑποστῆναι ζημίαν, καὶ ἧς οὐδ' αὐτὸς ὁ κόσμος ὅλως ἀντάξιος, αἱ τῶν ἀποστολικῶν καὶ θείων σπερμάτων ἀρόσεις τε καὶ καταβολαὶ σώζουσί τε καὶ εὐχρηστὸν κατορθοῦσι καὶ καρποφόρον ἀγαθῶν καὶ ἀξίμιον. τοιγαροῦν κατ'⁴ ἄρα δὴ τὸν ἀποστολικὸν τόνδε καὶ θεῖον λόγον οὐ μέγα οὐδὲν, ὅστις ἀντὶ τῆς τοσαύτης εὐποιίας, ἀντὶ τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς τῶν θείων αὐτῶν μεταδόσεώς τε καὶ μεταλήψεως καὶ κοινωνίας καὶ χάριτος, ἧς πορίζεται καὶ τρέφεται καὶ συντηρεῖται καὶ αὖξει καὶ τελειοῦται, μᾶλλον δὲ τελεῖται τὰ κρεῖττω καὶ εὐαγῆ τε καὶ πάνσεμνα, ἀντισυντελοῖ τι καὶ αὐτὸς ἀντιδιδοῖ ὅτιποτοῦν. πάνν μὲν οὖν πλείστον τῶν κατ' αὐτῶν⁵ καὶ σωματικῶν, ὡς γε αὐτῷ δοκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις, μέγα μὴν οὐδὲν τοῦθ' ὡς ἀληθῶς οὕτω, μέγα δὲ ὄντως τοῦτο καὶ εὐδαιμόν, ὅτι ἔδωκεν ὁ θεὸς πράγμασι⁶ ξυλλαχεῖν, ὥστ' ἔχειν παραδεικνῦναι τὴν γνώμην ἐθελόκαλόν τε καὶ πεφυκυῖαν εὖ πρὸς τὰ βελτίω, καὶ τὰγαθὸν κρίνουσάν τε καὶ αἰρουμένην εὖ μάλα τελεσιουργόν, καὶ μὴ ζημουμένην τὸ περὶ τὴν ὕλην αὐτὴν δραστικὸν μηδ' ἀποστρεφομένην τῶν πραγμάτων ὑπανάγκη⁷ ἀργόν τε καὶ ἀνόνητον ἑαυτῆς. μήποτε δ' ἄρα καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τῆς σοφῆς καὶ πανταρίστης καὶ παντελείου θεϊκῆς προνοίας. καὶ ὄραν⁸ ἔξεστιν ἐπιδήλιως ἐκάστοτε

¹ Edidit ex Cod. Scorialensi cit. Miller supra Nov. XVII not. 1 laud. p. 61.² Apud Miller ἦν. ³ Ita recte Miller pro μάλ' ἀνύπτων, ut est in Cod.⁴ Cod. καὶ τ'. Emendavit Miller. ⁵ Malim αὐτόν. ⁶ Malim πράγματα.⁷ Miller ἐπ' ἀνάγκην scribere mavult. ⁸ Cod. ὄραν, quod emendavit Miller.

γιγνόμενον, τὰς φιλοκάλους αὐτὰς φύσεις, καὶ αἷς ἄρα πλει-
 στός ὁ περὶ τῶν καλῶν καὶ θείων ἔρωσ ἐνθεν ἐκ ψυχῆς ἀθά-
 πανος φλέγει, ἰσῆν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀξίων τῆς γνώμης
 καὶ ὑποθέσεις διδόναι πρεπούσας καὶ χωρούσας ἀμέλει τὸ
 φρόνημα, ὡς ἂν ἅμα μὲν ἰσχύι τὰ κρείττω καὶ δημιουργεῖσθαι
 καὶ πολιτεύεσθαι κατ' ἀνθρώπους, ἅμα δὲ καὶ ζῆλον ὡς εἰκὸς
 προσλαμβάνοντα καὶ προκόπτοντα⁹ καὶ προάγεσθαι τῷ ὄντι
 καὶ γὰρ καὶ κάλλιστον οἶον ἔοικεν εἶναι, καὶ οὐ μόνον λυσι-
 τελέστατον αὐτῷ τινι μόνῳ, ἀλλ' ἄρα τὸ γε δὴ καὶ βιωφελέ-
 στατον εἰς αὐτὰ καθόλου τὰνθρώπεια κατὰ τὸν βίον ἅπαντα,
 ὅστις ἐπὶ πραγμάτων ξυνηχῶν ἀμεινόνων ἢ κατὰ τοὺς πολ-
 λούς καὶ διδόντων ἐπιεικῶς εὖ μάλα ἀγαθοῦργὸν ἀφορμὴν οἷός
 τ' ἂν ἔπειτα γένοιτο αἰσθῆσθαι τὴν ἀγαθὴν ξυγκυρίαν καὶ
 πειρᾶσθαι ἑαυτοῦ καὶ χρῆσθαι ἢ δοκεῖ βέλτιστον, καὶ ὅστις
 γνώμης εὖ ἔχων, κρίσεως, εὖ ὁρμῆς καὶ ἔρωτος περὶ τὰ μέγιστα
 καὶ θεῖα, ἐφ' ἡγεμονίας τινὸς καὶ ἀρχικῆς ἐπιστασίας γενόμενος
 αὐτοκρατοῦς καὶ ἰσχυρούσης, ἔχει πως ἑαυτῷ χρῆσθαι κάλλιστα,
 ἔχει δεικνῦναι τὴν φύσιν, ἔχει μὴ μένειν ἀργός, ἔχει τελεῖν τὰ
 βελτίω δόγματα, καὶ μὴ μόνον ἀντιδιδόναι πολλῶν καὶ μεγά-
 λων, ὧν προειληφώς¹⁰ ἔχει τῆδε τε κατὰ τὸν βίον ἀμέλει καὶ
 κατὰ ψυχὴν μάλιστα, τὸ δίκαιόν τε καὶ γιγνόμενον ὄφλημα,
 βραχὺ μὲν οὖν καὶ ὀλιγαρχὲς ὄντως πρὸς τὴν τσσαύτην εὐ-
 ποιίαν, ἀλλὰ καὶ πραγματεύεσθαι περαιτέρω καὶ ἀντωνεῖσθαι
 σοφῶς διὰ τῶν παρόντων τῶνδε καὶ ῥεόντων τὰ μέλλοντά τε
 καὶ μένοντα, καὶ διὰ τῆς ἐν τούτοις φιλοθέου καὶ εὐγενοῦς οἰ-
 κονομίας καὶ ἔλευθεριότητος τοῖς ἀβεβαίοις μὲν ὡς τὰ πολλὰ,
 πάντως δὲ μετ' ὀλίγον ἀπολουμένοις, ἃ γε δὴ καὶ αὐτὰ προῖκα
 προειληφώς ἔχοι, κατακτᾶσθαι τὰ διαιωνίζοντά τε καὶ ἄτρεπτα.

α'. Εἰ δ' ἄρα δὴ καὶ ἡ ἡμετέρα βασιλεία περὶ τούτων οὐ μόνον
 εὖ τε ξυνεώραται καὶ ἔγνω, ἀλλ' ἀνεκτῶς γε καὶ ἀνεμεσίτως
 ἔρειν καὶ διαπέπρακται, πολλὰ τε ἄλλα (σὺν θεῷ δ' ὁ λόγος)
 μαρτύρεται καὶ τὸ νῦν γε ἤδη δηλώσειε· πολλὰ γὰρ δὴ τῆ¹¹
 κατὰ τὴν πελοπόννησον μονεμβασίας ἀγιοτάτη μητροπό-
 λει παρ' αὐτῆς ἐνήργηται τε καὶ ἐπιδέδεικται λόγον τε ἄξια καὶ
 ἐπαίνων τῆ τοῦ χριστοῦ χάριτι, τοῦτο¹² μὲν ὅσα εἰς τιμὴν
 τινα φέρει καὶ προβάθμιον τάξιν καὶ περιφανὲς ἀξίωμα καὶ

⁹ Ἄν προσλαμβάνεσθαι καὶ προκόπτεσθαι.

¹⁰ Miller conj. προσεῖδ.

Male. ¹¹ Cod. τοῖς. Miller: τῆς.

¹² Miller: „fort. addendum καί“.

Male.

τόπον πλὴν¹³ ἢ πρότερον, τοῦτο δὲ καὶ ὅσα εἰς εὐπορίαν τε καὶ φιλοδωρίαν τῶν προσόντων αὐτῇ πραγμάτων τε καὶ κτημάτων· ἃ δὴ καὶ κατὰ μέρος ἕτερα διάφορα ταύτης ὑποδεικνύσι θεσπίσματα¹⁴. ἔπει δὲ ἀρτίως ἠτήσατο τὴν βασιλείαν μου ὁ τῆς τοιαύτης ἀγιοτάτης μητροπόλεως ἀρχιερεὺς, — πάντα ὧν ἄριστος καὶ ἰκανότατος τῇ τοιαύτῃ γε ἀξία ὡς συνελόντ' ἔρειν, καὶ δι' αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἄρα καὶ πάντα πείθειν ἰκανὸς ὧν τὴν βασιλείαν μου καὶ περὶ πάντων αἰτούμενος, — ἔπει δ' οὖν οὕτως¹⁵ ὡς εἴρηται ἠτήσατο καὶ χρυσόβουλλον αὐτῆς προβῆναι περὶ τῶν προσόντων κτημάτων τῇ κατ' αὐτὸν τοιαύτῃ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ἣδη καὶ εἰς τοῦτο ἐπινεύει τῇ αὐτοῦ αἰτήσει καὶ ἐπιχορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει τόνδε τὸν χρυσόβουλλον λόγον αὐτῆς, δι' οὗ καὶ εὐδοκεῖ¹⁶ καὶ προστάσσει καὶ διορίζεται, κατέχειν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν διαληφθεῖσαν ἀγιοτάτην μητρόπολιν μονεμβασίας πάντα τὰ προσόντα αὐτῇ κτήματά τε καὶ δίκαια, ἃ καὶ μέχρι τοῦ παρόντος παρ' αὐτῆς εἰσὶ κατεχόμενα, νέμεσθαι τε αὐτὰ ἐκτὸς πάσης ἐπηρείας καὶ ἐνοχλήσεως καὶ παντάπασιν ἀναφαιρέτως, διασεισμοῦ τε παντὸς ἀπηλλαγμένα τε καὶ ἀνώτερα. ἃ δὴ καὶ κατ' ὄνομα οὕτως ἔχουσι· χωρίον ὁ γαγκα- νέας μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων καὶ ὑποστατικῶν καὶ πάντων τῶν δικαίων καὶ πάσης νομῆς αὐτοῦ· κτῆμα τὸ εἰς τὸ χωρίον τὰ νόμια¹⁷ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων καὶ τῶν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον καὶ εἰς τὰ ταίρια αὐτουργίων· ἀγρίδιον τὰ λυρὰ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων καὶ ὑποστατικῶν· ἔτι δὲ καὶ τῶν μουντουσῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ εἰς τὴν σιῶν αὐτουργιον· χωρίον εἰς τὸν κάμπον λεγόμενον τὰ ἐπισκοπεῖα μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων, τῆς διαφερούσης τῇ ἐκκλησίᾳ γῆς καὶ τῶν λοιπῶν ὑποστατικῶν, ἔτι δὲ καὶ τοῦ δρυμῶνος τοῦ ἰδιοπεριορίστως προσόντος μέχρι τοῦ παρόντος τῇ αὐτῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς τοῦ λοιποῦ παντὸς δρυμῶνος τοῦ ὑποκειμένου τῷ δημοσίῳ ὀφείλοντος εἶναι αὐθις ὑπὸ τὸν δημόσιον· χωράφια ἐν διαφόροις τόποις τοῦ ἔλους μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς τεσσάρων ὕδρομυλῶνων τῶν ἀνεγερθέντων παρὰ τοῦ μέρους τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀμπελῶνος· ἀγρίδιον λεγόμενον τοῦ ἀγίου κουρνοῦ του μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων· ἕτερον ἀγρίδιον τοῦ καμαρᾶ

¹³ Legerim πλείω.¹⁴ Cf. supra Nov. XX.¹⁵ Malim οὕτως.¹⁶ Codex

(teste Millero) ἐδλογεῖ.

¹⁷ Hunc locum simul cum aliis inferius nominandis hodie sub eodem nomine extare, ex mappa majori Gallica et ex libro: Ἐφετηρίς τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἔτος 1837 a Klado Athenis 1837 in 8° edito adnotavit Millerus.

μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων καὶ ὑποστατικῶν· ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου γεωργίου ἢ τοῦ πρινίκου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν παροίκων καὶ αὐτουργῶν, καὶ τῆς λίμνης τῆς προσούσης τῇ τοιαύτῃ μονῇ τοῦ πρινίκου, ἔτι δὲ καὶ τῆς¹⁸ συνεισφορᾶς ἀπάσης τοῦ βαλανιδίου (προκατελεχτο μὲν γὰρ πρότερον ἢ ἡμίσεια συνεισφορὰ ταύτης παρὰ τοῦ μέρους τῆς τοιαύτης ἐκκλησίας, ἢ δὲ ἑτέρα ἡμίσεια ταύτης παρὰ τοῦ δημοσίου· ἀρτίως δὲ εὐδοκεῖ ἡ βασιλεῖα μου καὶ παρακελεύεται τὴν ἅπασαν ταύτην τοῦ βαλανιδίου συνεισφορὰν παρὰ τοῦ μέρους κατέχεσθαι τῆς τοιαύτης ἀγιοτάτης μονῆς ἀνενοχλήτως καὶ ἀδιασειστως)· χωρίον οἱ πεζιάνοι μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων καὶ ὑποστατικῶν καὶ πάντων τῶν δικαίων καὶ πάσης τῆς νομῆς αὐτοῦ· χωρίον τὸ φιλόδεδρον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων καὶ ὑποστατικῶν· ἡ μονὴ τοῦ τιμίου προδρόμου ἢ τοῦ σαραφῶνος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν παροίκων καὶ λοιπῶν δικαίων· ὁ εἰς τὰ φῶτα ἀμπελών· ἢ ἐν τῷ χωρίῳ τῶν πολλῶν ξενίων ποσότης τῶν εἰκοσιπέντε ὑπερπέρων· τὰ ἐντὸς τῆς μονεμβασίας ὀσπῆτια ἅπερ εἶχε ποτε ὁ ἀρῆς· ἀργίδιον αἱ φιλίαι σὺν τῷ πλησίῳ τούτου τόπῳ τῷ καλαμίῳ καὶ τῷ τῶν δικαστηρίων· προάστειον τῶν λαϊμόνων¹⁹· ἔτι δὲ καὶ τὰ αὐτούργια ἕσα μέχρι τοῦ νῦν εὐρσκεται κατέχουσα καὶ νεμομένη ἢ αὐτὴ ἀγιοτάτη ἐκκλησία εἰς τε τὸν σῶρακα, τὴν κουλενθίαν, τὴν κουμαραίαν, τὴν βουλκάνην καὶ μέσιν καὶ δωδαίαν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὴν νόθον καὶ εἰς τὴν λίμνην καὶ τὸν πύργον καὶ τὸ παλαιόκαστρον. ἅ δὴ πάντα, ὅσα ἀνωτέρω²⁰ διαλαμβάνεται, καθέξει καὶ νεμεθήσεται τὸ μέρος τῆς αὐτῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας μετὰ τῶν προσηρμοσμένων αὐτοῖς²¹ μέχρι τοῦ νῦν ὡς²² εἴρηται δικαίων, ἤγουν γῆς, ἀμπελώνων, μυλιῶνων, δένδρων διαφόρων, περιβολίων καὶ λοιπῶν. πρὸς τούτοις δὲ ἔξει ἐπ' ἀδείας τὸ μέρος τῆς αὐτῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας ἐξωνεῖσθαι καὶ τὸ πρινοκόκκιον, ὅπερ οἱ τῆς θηθείσης μονῆς τοῦ σαραφῶνος καὶ οἱ τοῦ δηλωθέντος χωρίου τοῦ γαγκανέα πάροικοι ἐπισυναγοῦσιν ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ διαφέροντος τῇ αὐτῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ· ὅσον μέντοι πρινοκόκκιον ἐπισυναΐξουσιν οἱ τοιοῦτοι πάροικοι τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ δημοσιακοῦ τόπου, ὀφείλει ἐξωνεῖσθαι τοῦτο ὁ δημόσιος. ταῦτ' ἄρα καὶ τῇ ἐμφανεῖα τοῦ παρόντος χρυσο-

¹⁸ Codex τὰς συνεισφορᾶς, unde Miller ἀπάσας legi vult. ¹⁹ Miller: λαϊμόνων legi vult. ²⁰ Cod. ἀνωτέρω. Emendavit Miller. ²¹ Apud Mill. legitur αὐτῆς. ²² Ibid. ὡς deest.

βούλλον λόγου τῆς βασιλείας μου μενοῦσι, καὶ διατηρηθήσονται τὰ τοιαῦτα ἅπαντα κτήματα καὶ αὐτοῦργια τῆς διαληφθείσης ἀγιοτάτης ἐκκλησίας μου ἐμ βασιᾶς ἀνενόχλητα πάντα καὶ ἀναφαίρετα κατὰ τὴν νομὴν καὶ κατοχὴν, ἣν εὐρίσκειται κεκτημένη ὡς δεδήλωται μέχρι τοῦ νῦν ἐπ' αὐτοῖς, ἔτι δὲ ἀπηλλαγμένα τε καὶ ἀνώτερα πάσης καὶ παντοίας ἐπηρείας καὶ ἐπιθέσεως. καὶ γὰρ οὐδεὶς τῶν ἀπάντων ὀφείλει ἐπάγειν αὐτοῖς οἰανδήποτε λύμην ἢ ὄλως κατατριβὴν, οὔτε μὴν ἐπὶ διασεισμῷ καὶ ἀδικίᾳ τινὶ κατ' αὐτῶν ἐπιτίθεσθαι καὶ τινὶ τρόπῳ δι' ὄχλου²³ γίνεσθαι· ἐπεὶ καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτόν τι πειραθησόμενος τούτοις ἐπαγαγεῖν ἀποπεμφθήσεται πάμπαν καὶ ἀποσοβηθήσεται καὶ καθάπαξ ἀποτραπήσεται, ὡς ἄρα ὁ παρῶν χρυσόβουλλος λόγος τῆς βασιλείας μου διατάττεται²⁴. ὅς καὶ ἐπεχορηγήθη καὶ ἐπεβραβεύθη τῇ αὐτῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ μου ἐμ βασιᾶς, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα ἰούνιον τῆς ἐνισταμένης ἰδ' ἰνδ. τοῦ ζω' ἐννάτου ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτιος.

Ἀνδρόνικος ἐν χρυσῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων δούκας ἄγγελος κομνηνὸς ὁ παλαιολόγος.

NOV. XXIV.

Imp. Andronici senioris
de metropoli Apro'. (A. 1304.)

Τῶν προσηκόντων ἡ βασιλεία μου κρίνει, τοὺς καθοτιοῦν εὐδοκιμοῦντας βασιλικῶν ἀπολαύειν χαρίτων καὶ ἀμοιβῶν. ἐπεὶ γὰρ οἰκειότατον μὲν εἶπερ ἄλλο τί τοῖς ἐκ θεοῦ βασιλεύειν λαχοῦσι καὶ τὸ τοὺς ἡπηκόους εὖ ποιεῖν κατὰ μίμησιν τοῦ δε-

²³ Sic Miller pro δίοχλον, quod habet Codex. quod emendavit Miller.

²⁴ Cod. διατάττεσθαι,

¹ Reperitur in Cod. Vindob. hist. gr. 65 (Nesselio 47) fol. 41. Is Codex et qui sequitur hist. gr. 66 (Nesselio 48) acta patriarchatus Constantinopolitani annorum 1305 — 1402 continent, iisque constitutiones imperatoriae, quas tanquam Novv. XXIV. XXIX. XXXI. XXXII. XL. XLIV. L et LIV edo, insertae sunt. Haec, quam hoc loco habes, inter media acta anni 1315 reperitur, ut proinde hoc tempore vel paulo ante edita esse videatur. Jam quum ind. II signata sit, quae in annum 1304 incidit, hoc anno latam sed post aliquot annos demum synodo oblatam esse crediderim.

δωκότος τὸ βασιλεύειν, ἂν καὶ τὸ τῶν ὑπηκόων ἔσθ' ὅτε συν-
τρέχη καὶ τὴν τῆς εὐποιίας ῥοπὴν οὐκ ἀνασοβῆ διὰ τῶν ἔργων,
ῥαδίως ἂν ἑκατέρους ἐκτελοῖτο τὰ θέοντα· τοῖς μὲν δηλαδὴ τὸ
εὐεργετῆν δικαίως, τοῖς δ' αὖ ὑπηκόοις τὸ τῶν εὐεργεσιῶν
ἀκωλύτως ἐπιτυγχάνειν· ἔπειτα καὶ τῶν ἀτόπων ἂν εἶη, τοῖς
μὲν ἐπὶ τοῖς ὀλυμπικοῖς ἄθλοις νικῶντας ἐπάθλων ἅμα καὶ
γεῶν ἀξιοῦσθαι τῶν προσηκόντων, τοὺς δέ γε παρ' ἡμῶν χρη-
σίμους ἀναφαινομένους τοῖς πράγμασι πόρρω μένειν τῆς ὀφει-
λομένης παραχωρεῖσθαι τιμῆς. εἰ οὖν ὡς εἴρηται τῶν προση-
κόντων καὶ δικαίων ἐστὶ, τοὺς ἐν τοῖς πράγμασιν εὐδοκιμοῦντας
τῶν βασιλικῶν οὐκ ἀμοιρεῖν χαρίτων, ὧν κατ' ἀρετὴν πνευμα-
τικὴν ἢ εὐδοκίμησις, ἀξίας ἀντιμετρεῖσθαι τὰς παρὰ βασιλέως
τιμὰς τε καὶ χάριτας αὐτοῖς, τοῦτο δὲ καὶ τῶν σφόδρα ἀναγ-
καίων εἶη ἂν, ἐπειδὴ πρὸς ψυχὴν διαβαίνει τὸ τῆς εὐδοκίμη-
σεως ἐνταῦθα κάλλιστον, καὶ διὰ τοῦτο πλεον καὶ τὸ τῆς τιμῆς
ὑπερέχον ὀφείλεται τοῖς κατ' ἀρετὴν πνευματικὴν εὐδοκιμοῦσιν
ἢ τοῖς κατ' ὄντινα δὴ τρόπον, καὶ τοίνυν καὶ ἄλλα πολλὰ μὲν
τυγχάνουσι, ἅπερ ἡμεῖς διὰ τῆς ἐκ Θεοῦ δοθείσης ἡμῖν βασι-
λείας κεκτήμεθα τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα πρὸς τὴν τοῦ
Θεοῦ ἁγίαν ἐκκλησίαν. ὧν ἀπάντων ἕνεκα ὀπόσην ποιούμεθα
τὴν φροντίδα καὶ τὴν σπουδὴν τὸ προσῆκον ἐκάστοις ἐπιτιθέ-
ναι τέλος, καὶ ὅποσον τὸν ζῆλον τρέφομεν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι
ὑπὲρ ταύτης δὴ τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἂν διασώζονται καὶ διατη-
ροῖντο ταύτη καλῶς τε καὶ ὡς Θεῶ φίλον, ὅσα εἰς σύστασιν,
ὅσα εἰς καλλονὴν τε καὶ εὐκοσμίαν καὶ ὅσα εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας
ἀφορᾷ κράτος, ἀγνοεῖν οἶμαι τῶν ἀπάντων οὐδένα. ἐν δ' ὅμως
ὡς εἴρηται καὶ τοῦτο, ὧν κέκτηται ἡ βασιλεία ἡμῶν ἐν τοῖς
ἐκκλησιαστικοῖς προνομίω, τὸ οὐς ἂν βούλεται τῶν ἱερωτάτων
ἀρχιερέων μείζουσιν ἀξίαις τιμᾶν καὶ ἀπὸ ταπεινότερων πρὸς
ὑψηλότερους προβιβάζειν θρόνους διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς αἰδέσιμον
καὶ σεβάσιμον.

α'. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην ἄπρω
καὶ ὑπέρτιμον εὔρεν ἡ βασιλεία μου ἄνδρα λόγιον καὶ ἀρετῇ κε-
κοσμημένον, πλήρη τε παιδείας καὶ πνευματικῆς συνέσεως, κἀν-
τεῦθεν ὠφέλιμον ὄντα τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ γε εἰς ψυχὴν, καὶ
πρὸς τούτοις εὖνοιαν εἰλικρινῆ δεικνύοντα πρὸς τὴν βασιλείαν
μου, τῇ προσηκούσῃ τοῦτον τιμῇ καὶ τῷ τῆς καθέδρας προβι-
βασμῷ ἀμείβεσθαι δικαίον ἡ βασιλεία μου κρίνει. τιμᾶσθαι
γὰρ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρόπουσαν ἐπέχειν τιμὴν, πολλαχῶς
ἂν εἶη τῶν καλῶν καὶ ἐπαινουμένων· ἐπίδοσίν τε γὰρ οὐ μικράν

τινα καθ' ἑαυτὴν αὐτὴ λαμβάνει τῆς προεπούσης τιμῆς ἐπιτυγ-
 χάνουσα, καὶ πρὸς γε μὴν πρὸς τὸν ὅμοιον διανίστησι ζῆλον
 τοὺς ταύτης ἀποδέοντας. τοίνυν καὶ εὐδοκεῖ καὶ διορίζεται ἡ
 βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος προστάγματος, ἐπέχειν τὸν δη-
 λωθέντα ἱερῶτατον μητροπολίτην ἄπρω καὶ ὑπέριμον τὸν τόπον
 τοῦ εὐχαΐτων, καὶ ἀπολαύειν τῆς ἀνηκούσης τῷ τοιούτῳ θρόνῳ
 τιμῆς, ἔν τε ταῖς κατὰ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον συνάξεσιν,
 ἔν τε στάσεσι καὶ καθέδραις καὶ ταῖς λοιπαῖς συνελεύσεσι, καὶ
 ἀπλῶς εἰπεῖν πάντων τῶν ὀπωσθήποτε ἀνηκόντων ὡς εἴρηται
 τῷ θρόνῳ τῶν εὐχαΐτων μετὰ πάσης ἀδειας τὸ ἀπὸ τοῦδε
 μετέχειν καὶ ἀπολαύειν αὐτὸν, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ ἀγιώτατός μου δε-
 σπότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης στέρξει καὶ ἀποδέξεται τοῦτο
 μετὰ τῆς περι ἀὐτὸν θείας καὶ ἱερᾶς ὁμηγύρεως τῶν ἱερωτά-
 των ἀρχιερέων, καὶ ἐκθήσει χάριν τούτου καὶ πράξιν συνοδικὴν
 ταῦτά ταῦτα διαλαμβάνουσαν, ἅπερ καὶ ὁ τῆς βασιλείας μου
 ὄρισμός. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου ἰγε-
 γόνει αὐτῷ πρόσταγμα.

Ἐίχε δὲ ἑρῳθρῶν γραμμάτων τῆς θείας καὶ βασιλικῆς χει-
 ρὸς τό· μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδ. β'.

NOV. XXV.

Imp. Andronici senioris
 aurea bulla pro Genuensibus¹. (A. 1304.)

Cum transmissi fuerint ad Imperium nostrum ex parte illustris
 Comunis Janue dilecte fraternitatis Imperii nostri Ambazatores et
 sindici speciales nobiles et prudentes viri, videlicet dominus Guido
 Embriacus et dominus Acursus Ferrarius, ad exponenda coram no-
 stro Imperio capitula, ex quibus quaedam ad ipsorum Januensium
 jura videbantur et observari debebant, et quedam de speciali gratia
 requirebant juxta ea que Imperium nostrum facere consuevit intuitu
 affectionis, gratie et amoris, quem erga illustre comune Janue Im-
 perium nostrum habet: quibus capitulis per eosdem nuncios expo-
 sitis et narratis Imperium nostrum annuens ipsa concessit capitula
 ut inferius distinguetur. Et ecce presens privilegium aurea bulla

¹ Ex regio archio „di Corte“ edidit Sauli della Col. dei Genov. in Galata II
 p. 211.

nostrum munitum eidem illustri comuni Janue concedimus et largimur, ad declarationem, robur et firmitatem immobilis et inviolabilis perseverancie eorundem capitulorum, que acceptavimus et illa adimplevinus juxta requisicionem ipsius illustris comunis. Quorum capitulorum talis est tenor.

Primo quidem quod habere debeant Januenses in loco Galathe locum quem requisiverunt in forma quadrangula terminatum et assignatum, secundum quod locus ille ambitus est per factam foveam circum circa². Et volumus et jubemus, quod a circuitu ipsius loci mensurando vacuus locus totaliter resideat absque habitacione aliqua alicujus persone per spatium sexaginta cubitorum. Et a muro Castri Galathe secundum latitudinem ipsius muri usque ad ipsorum Januensium confines etiam sit locus totus vacuus nec alicui liceat habitacionem facere quoquo modo; infra vero locum predictum habitacionis ipsorum Januensium habeant ipsi Januenses libertatem et mandatum faciendi mansiones et structuras et alias firmitates et omnem aliam securitatem ad eorum voluntatem praeter tantum modo murum castri, quod quidem construere in ipso loco volumus non licere.

Item quod habeant in eodem loco Januenses et qui tenentur Januenses libertatem sine aliquo impedimento, et habeant macellum et macellarios Januensium, et messitas Januensium, logiam, balneum, proprias sui ecclesias, sacerdotem vel sacerdotes Januenses et Latinos, stateram et ponderatores Januensium, scribas, mansuras et omnia alia que voluerint ad voluntatem et placitum eorum. Ponderare tamen debeant prefati ponderatores ipsorum presente scriba vel alio nuncio ex parte comercii Imperii nostri. Et ipsi quidem Januenses habere debeant omnimodam libertatem et franchiziam ad ponderandum mercaciones eorum: ceteri vero qui redentes sunt comercio³ Imperii nostri, dare debeant pro ipsa ponderatura id quod est decens secundum ordinacionem et consuetudinem, ita quod non possit occultare se vel defraudare commercium.

Item cum in eodem loco sint ecclesie tres Grecorum, super quibus habet omnimodam potestatem sanctissimus dominus generalis Patriarcha, debeant ipsas ecclesias habere sacerdotes Greci, et cantare et celebrare in ipsis, quod per ipsum sanctissimum dominum Patriarcham generalem annuatim fuerit ordinatum.

² Instrumentum, quo limites Galatae definiuntur, mense Majo ind. I a. 6811 (p. Chr. 1302) mandato Imperatoris scriptum, ex eodem archio edidit Sauli I. l. p. 209. ³ *Lege: reddentes — commercium.*

Item quod omnes, qui secundum veritatem fuerint Januenses et qui nominabitur et tenebitur Januensis, esse debeat sub examine curie ipsorum Januensium, licet transpositus fuerit ad aliam nationem, sive masculus fuerit sive femina. Si facti essent Greci vel alterius nationis, prout si Grecus vel Greca vel alius qui sub jurisdictione nostra sint vel esse debeant rendabiles imperio nostro, licet efficerentur Januenses, debeant esse sub examine partis Imperii nostri, nec computabuntur in numero et ordinatione franchizie et libertatis Januensium.

Item quod concedimus parti ipsorum Januensium locum habitationis in terra Smirnarum, et permittimus ipsos habere in eodem loco logiam, balneum, furnum, ecclesiam et alia que specificata sunt particulariter in capitulo de Galata ut dictum est.

Item quod salvabimus tam in mari quam in terra, in portibus et insulis quas habemus et habituri sumus per gratiam Dei et intercessionem ejus sanctissime genitricis, omnes Januenses et de districtu Janue et omnes nominatos Januenses et qui pro Januensibus distinguuntur vel tenebuntur, in personis et rebus omnibus eorum, et hiis⁴ qui patientur naufragium et inde evaserint, si testificabuntur per literas Potestatis Janue seu Potestatis vel Consul⁵ Januensium qui in partibus Romanie invenientur eo tempore quo hoc tale contigerit, et demonstratum fuerit per hujusmodi testimonium ipsos esse Januenses vel de districtu Janue vel nominatos et appellatos Januenses.

Item quod Januenses, et qui dicti fuerint et nominati fuerint Januenses ut supra, si contigerit fieri eis offensio seu dampnum aliquod in terris Imperii nostri de naufragiis provenientibus ad ipsos cum rebus ipsorum, et dampnum passi fuerint de ipsis rebus per aliquos subjectos Imperii nostri, quod fieri debeat satisfatio ipsius dampni, prout ipsi probaverint in veritate et juraverint in presentia illorum qui potestatem habuerint Januensium presente nuncio Imperii nostri. Probare debeant similiter cum veris juramentis etiam alii qui invenientur in eodem naufragio qui evaserint de ipso periculo presente ipso nuncio Imperii nostri, qui videat ipsos testes jurare ut supra dictum est, et sufficere debeat hoc ad ostensionem et probationem veritatis.

Item quod prestabimus semper parti illustris comunis Janue et singulis Januensibus et de districtu Janue et illorum, qui tenebun-

⁴ Lege: hos. ⁵ Apud Sauli est: consules.

tur ut Januenses, libertatem et franchiziam et immunitatem de cetero semper tam in mari quam in terra, in portibus et insulis nostris quas habemus et habebimus Dei misericordia et per intercessionem sanctissime Dei genitricis, ita quod omnes Januenses et de districtu Janue et qui tenentur Januenses sint franci et liberi, nichil solventes in tota terra Imperii nostri pro commercio nec causa alicujus exactionis, intrantes videlicet per totam terram Imperii nostri vel exeuntes ex ipsa, vendentes et euentes et excambiantes vel aliquod aliud negociantes modis consuetis mercacionis, preter sal et masticem, stantes et de terra in terram exeuntes, per terram vel per mare, cum mercacionibus vel sine mercacionibus, ad loca deferentes vel inde extrahentes exemptione vel alio lucro et alibi deferentes, personaliter seu realiter.

Item si quis Januensis vel qui tenetur ut Januensis solverit aliquid vel dampnificatus foret in aliqua terra subjecta Imperio nostro, et ablatum esset sibi ratione staliana vel maxerie aut propter aliam causam vel modum operatum fuerit contra dictam franchiziam et libertatem ipsorum Januensium, quod Imperium nostrum facere debeat satisfieri et restitutionem fieri hiis, qui dampnum passi fuerint, totum id quod ipsi tales juraverint in presencia Potestatis seu Consulium Januensium, quod dederint illud tali modo aut ablatum fuerit ab ipsis.

Item quod non recipere debeat de cetero Imperium nostrum aliquem Januensem vel de districtu Janue in vassallum, ita quod eximatur et non esse debeat sub examine et jurisdictione Potestatis vel Consulium Januensium, sed debeat ipse talis judicari per ipsos prout ceteri cives et habitatores Janue.

Item quod non impediemus nec impediri faciemus seu impediri permittemus in tota terra nostri Imperii, quam habemus et de gratia Dei genitricis acquiremus, aliquem Januensem et de districtu Janue propter factum seu delictum vel furtum seu rapinam vel debitum alterum in persona vel re aliqua, sed unusquisque Januensis vel qui tenetur Januensis sub culpa ipsius tali modo examinari debeat sub curia et jurisdictione Potestatis vel Consulium Januensium, et quod puniatur et reddat rationem pro culpa et debito suo, et quod in satisfacionem habeat ille qui injuriam vel dampnum passus fuerit, et quod alius Januensis propter tale factum non consequatur offensionem vel dampnum. Si quis vero de terris nostris vel de parte nostra vel aliquis alter, qui non esset de terris nostri Imperii nec teneretur ut Januensis, offenderet alium ipsorum Janu-

ensium aut esset accusatus de debito vel aliqua alia tali causa, quod fieri debeat super hoc iudicium et examen et vindicta et iusticia ex parte nostri Imperii summaria et expedita. Similiter fieri debeat ex parte ipsorum Januensium omnibus nostris et omnibus aliis, qui inveniuntur in terris Imperii nostri. Erit nichilominus et operabitur de aliis omnibus, non tantum de illis qui cum juramentis et conventionibus inveniuntur in terris Imperii nostri: nam de illis erit id, quod requiritur per ipsas convenciones ipsorum.

Item quod omnes nefarios et malefactores Grecos seu Latinos subditos nobis vel non subditos, preter illos qui de parte sunt illorum qui convenciones et sacramentum nobiscum habent, qui contra comune vel homines Januenses vel contra illos qui tenentur ut Januenses dampna inferrent et molestias, persequemur et capientes ipsos puniemus secundum juris ordinem: prout similiter ipsi Januenses debent omnes nefarios Januenses et malefactores^o Janue et qui Januenses dicuntur persequi, sapere et punire secundum juris ordinem.

Item quod Januenses et qui Januenses tenentur habere debeant libertatem emendi de terris nostris, quas habemus et habituri sumus, omnia victualia, preter furmentum et alia semina, et extrahere de terris Imperii nostri et sine aliquo impedimento vel dacita comerchii vel alterius exactionis.

Item quod de aliis terris, que sunt in mare majori nec sunt subjecte Imperio nostro, habeant libertatem ipsi Januenses et qui ut Januenses tenentur extrahere et extrahi facere et portare et facere portari mercaciones quascunque voluerint, et furmentum et victualia omnia, ligna, picem et alumen, et omnes alias res sine impedimento aliquo illato eisdem ex parte Imperii nostri: et propter hujusmodi mercaciones non debeant cogi solvere quidquid aliquo modo ratione comerchii seu alterius daciti.

Item non detinebimus nec detineri faciemus vel permittemus navem aliquam seu aliquod lignum alicujus Januensium vel qui ut Januenses tenentur, nec Januensem aliquem vel qui tenetur ut Januensis, in persona vel rebus, sed habere debeant omnimodam libertatem et spatium exeundi sine impedimento de omnibus terris nostri Imperii, personaliter et realiter, nisi forte fuerint inculpatis de aliquo debito, furto vel rapina, de quo debeat iudicari in curia

^o Legendum: *de districtu.*

Januensi, ita quod per ipsos fieri debeat juxta⁷ hujusmodi criminis seu debiti expeditio.

Actum fuit hoc presens privilegium Imperii nostri in nostro sacro palacio Blakernarum, scriptum manu notarii aule nostre Nicolai de Perina, mense martio secunda[e] indictionis sexti milleni octavi centeni duodecimi anni a constitutione mundi secundum numerum Grecorum, secundum vero numerum Latinorum ab incarnatione Domini anno millesimo trecentesimo quarto indictione secunda. — Subsignatum nostra Imperiali rubra subscriptione, et roboratum aurea bulla Imperii inferius appensa, ad eorum omnium particulariter distinctorum capitulorum declarationem et firmitatem et ut ipsa maneant incommutabilia.

NOV. XXVI.

Imp. Andronici senioris

constitutio synodalis ab Athanasio Patriarcha proposita de diversis causis¹. (A. 1306.)

Νεαρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντινουπόλεως².

Εἰ καὶ τινι τῶν δικαιοθέντων ἀπὸ χριστοῦ ἰθύνειν τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἧς ἔλαβε τῶν ἐθνῶν πρὸς τοῦ θεοῦ καὶ

⁷ Forte: *justa*.

¹ Hujus constitutionis duae extant recensiones: una, quam edimus ex Cod. Paris. 1351 A; altera, quae ex Cod. Paris. 1357 A edita est in Harm. ed. Heimb. p. XXII sqq. et in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 121 sqq. — Hanc Heimbachius genuinam esse iudicat, illam manus recentiori deberi. Sed omnino vapulat: recensionem enim, quam edidit, inscribitur *περίληψις τῆς νεαρᾶς*, quo ipso epitomen tantum praestari indicatur: et quae in Cod. Telleriano max laudando inter ipsa Athanasii opera extat recensio eadem illa est, quam nos pro genuina habemus. — Praeter Paris. 1351 A et 1357 A modo laudatos complures alii, quibus haec constitutio insit, MSS. Codices innouerunt: veluti Paris. 1263, 1356, 1382, 1388 et alius Tellerianus; quem Boivin. ad Gregor. ed. Paris. p. 755 excitat: Laur. IV, 10; Vatic. 847, 856 et 857; Vindob. jur. gr. 3: τῶν Ἰβήρων 23: τῆς ἁγίας Δαύκας 12: denique Codex Gerasimi, quo Rhallis et Potlis usi sunt. Quam autem recensionem isti Codices continent, non aequae de omnibus constat. In Gerasimi Codice epitome tantum habetur, similisque videtur esse Vind. 3; e contrario in Paris. 1382 magna pars recensionis genuinae, eandemque Paris. 1356, 1388, Vatic. 847, 856 videntur continere; in Laur. IV, 10 dumtaxat ὁ πίναξ constitutionis nostrae mentionem facit, textus autem

πατρός κληρονομίαν ποτὲ μόνην, εἶπερ τι ἄλλο τῶν ὄσα ταύτην κατακοσμεῖ ἐξόχως πάντων ὑπερτερεῖν, ὀρθῶς καὶ φρονεῖν καὶ κρίνειν καὶ ἐγκαλοποῦσθαι τὴν εὐσέβειαν ἐξεγένετο, ἀσύγκριτα οἶμαι τοῦτο καταπλουτῆσαι καὶ ταύτην μόνην κλέος ἡγεῖσθαι καὶ ἐντρύφημα καὶ γαυρήματα καὶ δόξης ἀδιαδόχου καὶ βασιλείου φρονὸς ἐμπόρευμα μεγαλοφρὸν τὴν ἐκ Θεοῦ βασιλείαν σου· καὶ γένοιτο ταύτη πρὸς τοῦ παμβασιλέως ἡμῶν καὶ Θεοῦ τῶν ὄσοι ταύτης ἡξίωται ὑπεραρθῆναι μειζόνως, δι' ἧς ἐγγύτης σοὶ πρὸς Θεὸν καὶ οἰκείωσις καὶ δόξα τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ τῶν ὑπηκόων ἐπίδοσις, ὡς ἡμεῖς λογιζόμεθα καὶ εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν. οἷς καὶ θαρρόυσα ἢ σήμερον ὧδε εὐρισκομένη πληθὺς σὺν ἡμῖν τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων, μηδὲν ἄλλο πνεόνται καὶ δι' εὐχῆς τιθεμένων ἢ τὸ ἐπιβιῶναι πᾶσαν τὴν ποιμνὴν χριστοῦ εἰρηναίως καὶ θεαρέστως ἰθυνομένην πρὸς ἅπαν λωσιτελοῦν καὶ σωτήριον, ὃ ἠρακλείας φημί, ὃ ἀγκύρας, ὃ σάρδεων, ὃ χαλκηδόνος, ὃ πισσιδιᾶς, ὃ ἀπαμείας, ὃ κρήτης, ὃ διδυμοτείχου, ὃ φιλιππουπόλεως, ὃ χερσῶνος, ὃ προικονήσου, ὃ κίου, ὃ βερόλιας [ὃ ἀχυράους, ὃ περγάμου, ὃ βιζύτης]³, ὃ μεσήνης, ὃ δέρκους, ὃ καρπάθου, οἱ ὑποψήφιοι δυρῶραχίου καὶ λωπαδίου τὰ τῆδε κρατῆσαι εἰς νεαράν ἀναφορὰν πεποιήμεθα τῇ μὲν πολιτεία ἀδισιάκτως ἐπωφελῆ, ἀρμόδιά τε ποιήμεσι, καὶ τῇ ζήλῳ καὶ τρόπῳ τῆς ἀγαθῆς σου καὶ βασιλικωτάτης ψυχῆς περὶ βέλτιστα πρεπωδεστάτην, καὶ συνετὴν καὶ πρὸς τὸ εὐνομεῖν τὸ ὑπήκοον, καὶ δίηπουθεν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀποικοιμένοις ἀπονέμεσιν πρόσφορον, ἐξ ὧν ἀποκείσεται πλουτισμὸς καὶ θεϊκῆς μισθαποδοσίας ἐκείθεν πρεπωδεστάτης τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου

injuria temporum interiit. — Allegatur constitutio nostra a Blast. K, 12 et Φ, 8 (ed. Bevereg. II p. 156 et 258), et ab Harm. V, 8, 9. 95. VI, 3, 8 et 6, 6. Ex Harmenopulo hausit Bonet. II p. 112 sqq. ² Ita inscriptio est in Paris. 1351 A et 1388, nisi quod hic πατριάρχου κυροῦ ἀθανασίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀγίας συνόδου πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα ἀνδρονίκον τὸν παλαιολόγον περὶ τῶν κεφαλαίων νομίμων, τύπον ἔχουσα νεαρᾶς, ἣτις καὶ ἐστέρχηθη τότε παρὰ τοῦ εὐσεβέστατου βασιλέως. In Vatic. 847 sic: Ἡ γεγονυῖα νεαρά ἐπὶ βασιλείας τῶν ὀρθοδοξοτάτων βασιλέων τοῦ κυροῦ ἀνδρονίκου καὶ τοῦ κυροῦ μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κυροῦ ἀνδρονίκου (forte παλαιολόγου). Vind. 3: Νεαρά ἐκτεθείσα παρὰ τοῦ παραγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ ἀθανασίου κατὰ μῆνα ὀκτώβριον τῆς γ' ἰνδ. τοῦ ζωιγ' ἔτους, ἔχουσα οὕτως.

³ Quae uncis inclusa sunt, in Paris. 1351 A desiderantur, addita a me ex epitome hujus constitutionis.

καὶ εἰς μνημόσυνον ταύτης ὑπάρξει ἐπαινετὸν καὶ αἰώνιον. περιεχούσης οὕτω τῆς αἰτήσεως·

α'. Τοὺς μὴ ἐπὶ παιδί τελευτῆσαι φθάσαντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μὴ ἀρπαγὴν παντελῆ τὸ μέρος ὑπέχειν τῶν ὑπαρχόντων τὸ ἐναπολειφθὲν εὐρισκόμενον ζῆν συμφορὰν ἀπάνθρωπον καὶ διπλὴν καὶ πάντη ἀβίωτον, ὡς ἐστὶ καὶ ἀρμολύζοντος κοινολεκτούμενον, μὴ παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων, μὴ παρὰ τῶν εἰς παροικίαν αὐτοὺς ἔχουσῶν ἐκκλησιῶν ἢ μονῶν, ἀλλὰ τὸ τρίτον τοῦ βίου ἐκείνου τῇ δεσποτείᾳ, τὸ τρίτον τῷ ἀπελθόντι, καὶ τὸ τῷ ζῶντι τὸ ἕτερον. εἰ δὲ καὶ οὗτος ἀπέλθοι, πατρὶ ἢ μητρὶ ἢ ὀμφαίμονι ἢ ὅσοις προσώποις ἐστὶ τὸ ἀπὸ νόμου κληρονομεῖν. εἰ δὲ γε μηδεὶς τῶν ἐξηθέντων προσῆ τῷ ἀποικομένῳ, τῷ δημοσίῳ τότε ἡμῖσιν καὶ μνημοσύνοις ἐκείνου τὸ ἡμῖσιν.

β'. Καὶ ἵνα πάσαις ταῖς ἡμετέραις πόλεσι κηρυχθῆ, μηδένα κατατολμᾶν ἀναίδην ὅσα εἰς χόλον Θεοῦ καὶ βλάβην ψυχῶν διαπράττεσθαι, πορνείαν φημί καὶ μοιχείαν, ἀρξενομανίαν, αἰμομιξίαν ἢ ἀδικίαν ἢ γοήτειαν καὶ ὅσα τοιαῦτα τελεῖν, ἀλλ' ἐδικεῖσθαι νομίμως καὶ μὴ καταφρονῆσαι, μὴ λήμματι, μὴ προσώπῳ τὸν κρίνειν λαχόντα τὰ τοιαῦτα ἔαν, ἀφιλανθρώπου μενούσης τοῦτον δίκης ἐκεῖ, ὅτι μὴ διὰ φόβου τῆς ἀπωλείας ἀνθρώπους ἀνέσπασεν, οὐδὲ Θεοῦ ἐφάνη διάκονος ἐδικος εἰς δικαίαν ὀργὴν τοῖς πράττουσι κακὰ, φορεῖν τῇ ἀνευρηγσίᾳ εὐκῆ κακῶς προκρίνας τὴν μάχαιραν ἢ Θεοῦ χρηματίσαι διάκονος.

γ'. Καὶ ἵνα προκηρυχθῆ καὶ στερεχθῆ, γυναῖκα μὴ ἐπιφύπτειν αὐτῆς τὴν τιμὴν καὶ μᾶλλον παρθένον τῷ βουλομένῳ. ἀλλ' εἰ βιάσεται τις ἐν ἐρημίᾳ αὐτὴν, ἐδικεῖσθαι κατὰ τοῖς νόμοις δοκεῖ· εἰ δὲ ἐκδῶ ἑαυτὴν ἀβιάστως, κορυῶ καὶ πομπῇ σωφρονίζεσθαι⁴. καὶ μηδὲ τῷ φθορεῖ κατ' ἄμφω προσῆ τὸ ἄξιμιον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἀποπληροῦν τῷ δημοσίῳ τὸ ἔννομον· εἰ δὲ μὴ ἔχη, καὶ πάλιν τὸ ἔννομον.

δ'. Καὶ ἵνα καὶ νόμος ἀκρωθῆ ὁ ἐπὶ παιδί ἀπελθούσῃ διοριζόμενος γυναικὶ ἢ ἀνδρὶ τοῦ παιδὸς ἀπελθόντος κληρονομεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ζῶντος τὰ τοῦ παιδὸς πάντα πατρῶα, εἰ τύχοι, ἢ μητρικὰ, τοῖς δὲ τοῦ τεθνεῶτος γονεῦσι πρὸς τῇ τοῦ τέκνου ἀποβολῇ καὶ τὴν περιουσίαν στερίσκεσθαι ἀδικιώτατα, ἀλλὰ τηρεῖσθαι τὸ τρίτον μὲν τῆς προικὸς εἰς μνημόσυνα,

⁴ Epitome addit: ὅτι μὴ τὴν νικῶσαν τῇ σωφροσύνῃ ἀπεχαρίεσθε.

τὸ τρίτον δὲ τοῖς γονεῦσι, καὶ τῷ μνηστῆρι τὸ τρίτον ἢ τῇ μνηστῆ⁵.

δ'. Ἴνα καὶ ὁ φόνος ἀλοὺς τιμωρῆται ἐννόμως εἰς ἑαυτὸν, ἀλλὰ μὴ δημεύηται παντελῶς τῶν τέκνων μὴ συνειδότην· μεριζομένης αὐτοῦ τῆς οὐσίας κατὰ ψυχὴν, ἐξ ἧς καὶ διδύσθω καὶ τῷ παθόντι τὸν φόνον μία μερὶς, μόνην δὲ τοῦ φονέως προσκληροῦσθαι τῷ δημοσίῳ. ποῖον γὰρ δίκαιον μηδὲν λαμβάνειν τὸν φονευθέντα, καὶ μάλιστα εἰ ἐπὶ πενίᾳ καὶ γυναικί καὶ παισὶν ἀπεβίωσε⁶;

ζ'. Πρὸς τούτοις καὶ μοναχοὶ καὶ μονάστριαὶ μὴ διάγειν ἀτάκτως ἐν πόλεσι, ἀλλ' ὡς τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσι περὶ τούτων ἐξεφωνήθη· καὶ τοὺς εἰς πάθη κειμένους, εἰ μὴ βλέψουσιν εἰς μετάνοιαν ἀποκλειεσθαι ἄκοντας τρεφομένους ἄρτι μόνον καὶ ὕδατι, εἴπερ καὶ μέλει ἡμῖν τοῦ καὶ βλέπειν θεὸν καὶ συντηρεῖν τὰ ἡμέτερα.

ζ'. Τὰς ἐορτασίμους τῶν ἡμερῶν καὶ μᾶλλον τὴν ἁγίαν κυριακὴν ἐν ἀργίᾳ διατελεῖν τοὺς πιστοὺς, σχολάζοντας θεοῖς ναοῖς, ἀλλὰ μὴ κώμαις καὶ μέθαις, καπηλεῖα καὶ βαλανεῖα μὴ ἀνοιγνύοντας ἀπ' ἐννάτης αὐτῆς τοῦ σαββάτου μέχρις ἐννάτης κυριακῆς, ἀλλὰ μηδ' ἐν ἄλλῃ νυκτὶ μετὰ δύσειν ἡλίου ἐν καπηλεῖοις, οὐ λέγω μὴ ἐξωνεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ εὐρίσκεισθαι τοὺς συμπίνοντας. ἀρκεῖ γὰρ ἡ τῆς ἡμέρας αὕτη κακία τοῦ πότου τοῖς οἰνοπώλοις.

η'. Εἰ δὲ καὶ γυναῖκα φαῦλα τούτων τις φωραθῆ ἔπ' ὀλίσθω ἔχειν ψυχῶν, τοῦ κανόνος μὴ φρενῶν τὸ ἐπιτίμιον, ὑποκείσθω δημεύσει. ἀδεῶς γὰρ ἔργα σκότους τελεῖν τοὺς δοκοῦντας πιστοὺς καὶ κλεπτῶν καὶ πορνῶν προφανῶς ἐργαστήρια πῶς τὴν ἄνωθεν μῆνιν καὶ τοῖς ὀρώσι καὶ σιωπῶσι μὴ ἐπισπάσσονται; ὅπου γὰρ καὶ τὸ μόνον οἶνον ὕδατι μίσγειν ἐξαλέγειν ἰσμὲν θεὸν ἐν ὀργῇ.

⁵ In Paris. 1351 A adscriptum est hoc σχόλιον. Διὰ τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἀθετεῖται ὁ νόμος ὁ λέγων, ὡς ἔαν ἀποθάνῃ ὁ πατήρ καὶ καταλείψῃ παῖδον, εἴτα τελευτήσῃ καὶ αὐτὸ, εἶναι κληρονόμον τὴν γυναῖκα πάντων τῶν τοῦ ἀνδρὸς πραγμάτων, ἢ τυχὸν τὸν ἀνδρα εἶναι κληρονόμον τῆς προικὸς προαπελθούσης κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον τῆς γυναικὸς, εἴτα καὶ τοῦ παιδός. νομοθετεῖται δὲ, ὡς εἴπερ ποτὲ τὸ τοιοῦτον τύχοι γενέσθαι, ἵνα μερίζηται ἡ προῖξ ἐπὶ τρισὶ μέρεσι, καὶ ἡ μὲν μία μερὶς διδῶται εἰς μνημόσυνα τοῦ τελευτήσαντος, ἢ δ' ἑτέρα τοῖς τούτου γονεῦσιν, ἢ δὲ τρίτῃ τῷ καταλειφθέντι μέρει ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς. ⁶ Verbum ἀπεβίωσε, quod in Paris. 1351 A deest, ex Paris. 1356 addidi.

Ζ'. Τὰ τιθέμενα πρόστιμα συμβολαίους καὶ συμφωνίαις παραβαινώμενα ἐκδικεῖσθωσαν, ἵνα μὴ ὤμεν ὑπόδικοι ψεύδους ἑγγράφου, καὶ ἵνα καὶ τὰ συμπεφωνημένα κρατύνωνται ἀδιάλυτα.

ι'. Τὰς ταχθείσας ἱλαστηρίους ἡμέρας τῶν ἱερῶν νηστειῶν πάσας φυλάττεσθαι καὶ μάλιστα τὴν τοῦ πάσχα χρεῶν, καὶ ξηροφαγεῖν καὶ γονυκλιτεῖν, ἐπιπλέον καὶ ἐλεημοσύναις προσκεῖσθαι, κατ' ἐξαίρετον δὲ τὴν τῶν ἁγίων καὶ σωτηριωδῶν παθῶν ἑβδομάδα ἐν κατανύξει καὶ συντριβῇ διάγειν πάντα ὁρθόδοξον, ὡς μὴ κατηλείων μόνον καὶ βαλανείων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πάσης σωματικῆς ἀνέσεως.

ια'. Τοὺς συνιστάναι θέλοντας συνοικέσια μὴ τῆς βουλῆς ἄνευ τοῦ ἱερέως, παρ' ᾧ καὶ ἐκκλησιάζονται. ὁ γὰρ μὴ οὕτω ποιῶν ὀφείλει τῷ δημοσίῳ ὅσον εὐρίσκεται καὶ ἡ προῖξ.

Ὡς γὰρ διὰ τὴν τῶν πόλεων εὐταξίαν ἴσμεν παντὸς ἀγαθοῦ χορηγίαν ἀπὸ Θεοῦ καὶ πίστεως, οὕτως διὰ τὴν ἀταξίαν τὰ ἀντακείμενα, ὅθεν δεῖ τὴν ἐν νόμῳ ζωὴν τοὺς πιστοὺς καὶ αὐτῆς προτιμᾶν τῆς ζωῆς. τοῦτο φίλον εἰδότες Θεῷ καὶ οἱ ὁρθόδοξοι βασιλεῖς ἐπισημήνασθαι τὰ τοιαῦτα καὶ γράμμασιν ἐκλυθροῖς αὐ κατώκησαν, ὡς τὰ τῆδε καὶ νῦν ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία σου ὑποχρέους καὶ τούτῳ ποιούσα ἡμᾶς ἐπιπλέον καὶ ἀγάπης ἀφύκτοις δεσμοῦσα δεσμοῖς τοῦ αὐτῆς ὑπερεῦχεσθαι εὐθυμον πρὸς Θεοῦ δωρηθῆναι ὑγείαν αὐτῇ μακροαίωνα τε καὶ νικηφόρον ζωὴν κατὰ τε τῶν νοουμένων καὶ ὀρωμένων ἐχθρῶν, πρὸς δὲ γε πῖονι γῆρα σὺν τῷ κράτει τῷ ἐπιγεῖψαι καὶ τὴν βασιλείαν οὐράνιον. εἶχε καὶ ὑπογραφήν πατριαρχικὴν¹.

¹ Vind. 3 subscriptionem habet: εἶχε καὶ τό· μηνὶ ὀκτωβρίῳ ἰνδ. γ' διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρός. In Paris. 1357 A recentior manus adscripsit: ἐκρωῖθη μηνὶ μαῖῳ ἰνδ. δ' ἔτους ςωισδ'. Quo significatur, constitutionem nostram a Patriarcha anno 1305 propositam ab imperatore anno 1306 confirmatam esse.

NOV. XXVII.

Imp. Andronici senioris

ne civiles magistratus defunctorum metropolitanarum vel episcoporum
bona invadant¹. (A. 1312.)

*Πρόσταγμα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ
βασιλέως κυροῦ ἀνδρονίκου τοῦ παλαιολόγου.*

Ἐπεὶ ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης λουσι-
νιαῆς καὶ πάσης βουλγαρίας ἀνήνεγκε τῇ βασιλείᾳ μου, ὡς,
ὁπόταν τις τῶν κατ' αὐτοὺς ἀρχιερατευόντων ἐν τῇ κατ' αὐτὸν
τοιαύτῃ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ἕτερός τις τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούν-
των θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῷ τοῦ βίου χρήσεται τέλει,
διανίστανται τινες τὰ δημόσια διενεργούντες εἰς τὰς ἐκεῖσε χώ-
ρας καὶ κρατοῦσι τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ, εἴτε μοναχοὶ εἰσιν
εἴτε κοσμικοὶ, καὶ ἐπάγουσιν εἰς αὐτοὺς κακωτικὰ καὶ λυπηρὰ
οὐκ ὀλίγα, καὶ ἀναλαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν εἴ τι ἄρα καὶ εὐρί-
σκονται κατέχοντες ἴδιον αὐτῶν, κατακρατοῦσι δὲ ὁμοίως καὶ
τὰ κτήματα καὶ εἰσοδήματα αὐτῆς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς
χρηυσάσης δηλονότι· κἀντεῦθεν ἐξητήσατο ἀπολυθῆναι τούτου
χάριν πρόσταγμα τῆς βασιλείας μου εἰς τὸ μὴ ἐνεργεῖσθαι τοῦτο
παρὰ τινος τῶν τοῦ μέρους τοῦ δημοσίου· ἡ βασιλεία μου ἄδι-
κον παντελῶς καὶ ἀνόσιον τὸ τοιοῦτον ἔργον λογίζεται, καὶ εἴ-
περ ἔφθασεν ἐνεργηθῆναι τοῦτο παρὰ τινος, οὐ κατὰ γνώμην
καὶ προαίρεσιν τῆς βασιλείας μου γέγονεν, ἀλλ' ἕκτος ὀρισμοῦ
καὶ εἰδήσεως καὶ θελήσεως αὐτῆς· καὶ ἐὰν ἤκουε τοῦτο, ἐμελλεν
ἐκ τοῦ παραντίκα καὶ ὀργὴν μεγάλην ἐπενεγκεῖν πρὸς τὸν ἐνερ-
γήσαντα τὴν τοιαύτην πράξιν, καὶ οὐδὲν ἐμελλεν εἶσαι ἀνεκδέ-
κhton καὶ ἀρεῦθνον τοῦτο. ἔφθασε γὰρ γνωρίσασα, ὅτι καὶ
τοῦ παραγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ γερμανοῦ
ἐκείνου πρὸ χρόνων περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως αἰτησαμένου
πρὸς τὸν μακαρίτην καὶ αἰοίδιμον βασιλέα κῆριν ἰωάννην τὸν
δούκαν τὸν θεῖον τῆς βασιλείας μου, λόγος χρυσοβούλλειος²
ἐξετάθη καὶ προέβη αὐτοῦ διακελευόμενος καὶ ἀποφαινόμενος
καὶ καθόλου κωλύων καὶ ἀνακόπτων, ὡς μηδὲν παρ' οὔτινος-
οῦν τῶν ἀπάντων ἐνεργεῖσθαι τὸ εἰρημένον ἔργον καὶ διαπρατ-
τεσθαι. τῷ τοιούτῳ δὲ χρυσοβούλλῳ ἀκολούθως καὶ τίμιον

¹ Hanc primus edidi in Delin. Hist. JGR. p. 134 ex Cod. Paris. 1263. Eadem
extat in Vatic. 640. ² Supra Nov. III.

γράμμα τοῦ ῥηθέντος παναγιωτάτου ἀπολέλυται πατριάρχου³, τὴν τοιαύτην διάταξιν βεβαίαν μένειν καὶ ἀμετάθετον εἰς τὸ διηνεκὲς παρεγγυόμενον καὶ ἀποφαινόμενον, καὶ φρικώδεις καὶ βαρυτάτους ἀφορισμοὺς ἐπιτιθέμενον τοῖς ἀθετοῦσι ταύτην καὶ μὴ φυλάττουσι. διὰ τοι τοῦτο καὶ βέβαια ταῦτα καὶ ἀμετάθετα συντηρεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι παρὰ πάντων ἢ βασιλεία μου βούλεται, ἐπεὶπερ καὶ ὅπως σπεύδει αὕτη μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἐφίσεως εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν τε καὶ διατάξεων τήρησιν καὶ ἀσφάλειαν, οἶδε μὲν προηγουμένως ὁ τὰ πάντα εἰδὼς θεός, ἴσασι δὲ καθεξῆς καὶ ὅσοι τῶν εὐφρονούντων ἀνθρώπων τυγχάνουσι. ὅθεν καὶ ὅστις ἂν τοὺς δηλωθέντας ἐκκλησιαστικούς καὶ φρικώδεις ἀφορισμοὺς ἀθετήσῃαι τολμήσῃαι, προδήλως ὑπεύθυνος μεγάλων καὶ ἀφορήτων ἐπιτιμιῶν γενήσεται· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς βασιλείας μου ὡς πρόξενος αὐτῇ γινόμενος προκριματισμοῦ καὶ τὸν παρόντα ὄρισμὸν αὐτῆς ἀθετῶν μεγάλην ὑποστήσεται τὴν ὄργην καὶ τὴν κάκωσιν. τοίνυν καὶ προστάσσει καὶ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, ὃ καὶ πρὸ πολλῶν ἤδη τῶν χρόνων ἐκύρωσέ τε καὶ ἐβεβαίωσεν, ὡς ἂν μὴ ἔχη τις τῶν τοῦ μέρους τοῦ δημοσίου ἢ τῶν κεφαλατικευόντων ἢ τῶν λοιπῶν ἀπάντων ἄδειαν κατακρατεῖν ἀνθρῶπὸν τινα τοῦ κατὰ καιροῦς ἀρχιερατεύοντος εἰς τὴν εἰρημένην ἀγιωτάτην ἀρχιεπισκοπὴν ἢ τινος ἑτέρου τῶν ὑπ' αὐτὸν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἢ τινος ὅλως τῶν ἀρχιερέων, μετὰ τὴν αὐτοῦ δηλονότι ἀποβίωσιν, καὶ ἐπάγειν εἰς αὐτὸν κάκωσιν ἢ παραλύπησιν τινα καὶ διενόχλησιν, καὶ ἀφαιρεῖσθαι τὸ τυχὸν ἀπὸ τοῦ ἰδίου πράγματος αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπέχῃσι τελείως ἐξ αὐτοῦ· ἐκτὸς δὲ τούτου εἴ τι ἕτερον πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν εὔρεθῆ, ὀφείλουσιν ἀναδέχεσθαι καὶ κρατεῖν καὶ φυλάσσειν τοῦτο οἱ τοῦ μέρους τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, ὡσπερ καὶ τὰ λοιπὰ εἰσοδήματα αὐτῆς διὰ καταστιχῶν βεβαίων καὶ ἀληθινῶν καὶ ὁμολογουμένων, μέχρις ἂν πάλιν ἐγκαταστῆ ἐν αὐτῇ ἕτερος ἀρχιερεὺς καὶ παραδοθῶσι ταῦτα πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ κανονικὴν καὶ νομικὴν παρατήρησιν. τούτου γὰρ χάριν ἐγένετο καὶ ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου πρόσταγμα. πάλιν δὲ τὸ αὐτὸ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, ὅτι ὅς ἂν μὴ συντηρήσῃ ἀμετάθετον τὸν τοιοῦτον ὄρισμὸν αὐτῆς, γνωσκέτω ὅτι καὶ ἀφωρισμένος μέλλει εἶναι, καὶ οὔτε εἰς θεῖον ναὸν οὔτε εἰς τὴν

³ Ineditum est. Vide Mortreuil III in ima p. 391. Habetur etiam in Cod. Paris. 1263.

... και δι' ἐξουσιῶν γραμμῶν μου μέλλει εἰσελθεῖν· καὶ μὴ μόνον τῆς βασιλευσῶν τῆς βασιλικῆς καὶ θείας
... καὶ ἀπο τῶν πηγῶν εὐρισκόμενοι, καὶ θεοφύλακτοι
... καὶ ἀπο τῶν πηγῶν εὐρισκόμενοι, καὶ θεοφύλακτοι

Andronici senioris.

NOV. XXVIII.

Imp. Andronici senioris aurea bulla Monembasiotis concessa! (A. 1317.)

Ἐπεὶ οἱ μονεμβασιῶται, οἳ τε ἀπὸ τῆς θεοσώστου πό-
λεως μονεμβασίας καὶ ἀπὸ τῶν θεοδόξαστον καὶ θεοφύλακτον
κατοικοῦντες ἀριτίως εἰς τε τὴν βασιλείαν μου, εἰσὶν ἀποστασιμ-
καὶ θεομεγάλυτον κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς
ἄλλας πόλεις καὶ χώρας τῆς βασιλείαν μου, ἵνα ἕρ' αἷς ἂν
νοὶ διὰ χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων μου, τοῦ τε πατρὸς καὶ
καὶ μακαρίων μου ἀδελφῶν καὶ προσταγμάτων μου, ἵνα ἕρ' αἷς ἂν
πάππου καὶ προπάππου τῆς βασιλείαν μου, ἵνα ἕρ' αἷς ἂν
ποιῶσι πραγματείας εἰς τὴν βασιλείαν μου, ἵνα ἕρ' αἷς ἂν
πολιν, τὴν σηλυμβριαν, τὴν ἡρακλειαν, τὸν μακεδονίαν καὶ [θεο-
κῆς] διδώσι χάριν κοιμηρίου εἰς πόσότητα ἀνατολίαν καὶ
σκάλας τῆς βασιλείαν μου, ἵνα τῶν αἰνῶν εὐεργεσίας καὶ
κοιμηρίου βασιλείαν μου διατηρῶνται καὶ ἀπὸ πάντων ἀπειρησῶν
καὶ κατοικῶσιν ἀνενόητοι καὶ ἀπὸ πάντων ἀπειρησῶν καὶ
ἐπιαιτήσεων παρεκάλειται καὶ ἀπὸ πάντων ἀπειρησῶν καὶ
δίας παρὰ τῆς βασιλείαν μου δι' ἣν ἔχει αὐτοῖς τῆς χάριτος
ἔρῃσιν καὶ ὄρεξιν εὐεργετείαν πάντα τοῖς εἰς αὐτὴν ἀναφο-
ῆνους πιστοῖς καὶ εὐνοήτοις.
Ἄ. Προστάσει καὶ διορίζεται ἡδὴ ἡ βασιλεία μου ἀπολύ-
ῆσα τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον αὐτοῖς, ἵνα πάντες οἱ

Hanc servavit Georgius Phrantzes ed. Venet. p. 17d. Plurima, que emen-
da videntur esse, facile correximus. Quam quidem Andronici senioris
in tempore imperavit: proinde aui et proximi nomine anteriores Imperatores per
themismum vocari videntur, nisi praestargamur illa ab aro et proximo Andronici
ioris quosquam non imperialibus data esse dicat. Editus liber: egrē
χάρει τοῦ ἔρ.

μονεμβασιῶται, οἱ τε ἐν τῇ Θεοδοσίῳ τῆς
 σίας κατοικοῦντες, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν πηγῶν
 εὐρίσκονται καὶ κατοικῶσιν, εἰς τε τὴν Θεοδοξί-
 τινούπολιν εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπολαύσει
 προτέρας ἔξουσίας⁴ καὶ δεφενδεύσεως διὰ τὰ
 σοβούλων καὶ προσταγμάτων ὧν εἶχον οἱ
 ῥηθέντες μονεμβασιῶται· καὶ ἐπέκεινα⁵ δὲ
 ουσίας εὐεργετῆ ἢ βασιλεία μου αὐτοῖς κοινῶν
 νεμβασιώτας, τοὺς τε ἐκ τῶν πηγῶν καὶ
 βασιίας, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείας
 κομμέριον τῆς Θεοδοξιάστου κωνσταντινουπο-
 λολῆς ποσότητος νομισμάτων ῥ' νόμισμα ἄ',
 ἄγορᾶς ἑτέρας πραγματείας ποσότητος νομισ-
 ἄ', εἴτε δηλονότι διὰ σίτου ἐν τῷ προφορίῳ⁶
 βούλωνται, εἴτε διὰ οἴνου ἐὰν ἐξ οἰασθήποτε
 τούτοις⁷, ἢ διὰ προσφαγίων παστῶν ἤτοι μερ-
 πανίου ἢ λινοκόκκου ἢ τζοχαρικῆς ἢ τετραπό-
 δῶν ὧν ἂν βούλωνται· μηδ' ὅλως παρὰ μη-
 ἐπὶ ταῖς διαπράξεσι τῶν τοιούτων πραγματε-
 φελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανιστικοῦ, με-
 κοῦ, μετριατικοῦ, παχιατικοῦ, γομεριατικοῦ, ὄγ-
 κοῦ, βιγλιατικοῦ, δεκατίας, ἀλιευτικῆς, τετραμι-
 ὄρειμῆς⁸ τῆς ἐνιαύδος εἰς τὰς⁹ περὶ αὐτὴν ἀπαι-
 δὴ [καὶ] καστροκτισίας, κατεργοκτισίας, μαγεμ-
 ἔξοπρασίας κοσμιατικοῦ¹⁰, καπηλιατικοῦ, μι-
 στηριακοῦ, μεταξιατικοῦ, τῆς ἀπαιτήσεως το-
 τῷ φόρῳ πωλουμένου, ἔτι δὲ καὶ τοῦ κεφι-
 ρίου τοῦ εἰσαποταχθέντος ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ
 ἢ ἑτέρου τινὸς κεφαλαίου τῶν νῦν ἐνεργουμέ-
 ἔξῃς μελλόντων ἐπινοηθήσεσθαι· ἀλλὰ διατη-
 τούτων ἀνενόητοι καὶ ἀδιάσειστοι παντελῶς
 οἱ πωλοῦντες πρὸς αὐτοὺς ἢ ἔξωνόμενοι ἀπὸ
 αὐτῶν, εἴτε ζῶά εἰσιν εἴτε γεννηματικά εἶδη ἢ
 ἐν τῇ Θεοδοξιάστῳ κωνσταντινουπόλει ἢ
 τῆς βασιλείας μου ἀπαιτοῦνται χάριν κομμερκί-
 ὅτι τῆς δεφενδεύσεως τῶν τοιούτων μονεμβι

⁴ Forte: ἔξουσίας. ⁵ Id. κατεπίκουα. ⁶ Ducat
 quod alias προσφορίῳ. ⁷ An τούτων? ⁸ Forte: ἄ-
 fiber: ὡς τὰς εἰς αὐτοὺς περὶ κτλ. Corruptelam utut
¹⁰ Meursius vult legi κορμιατικοῦ. ¹¹ Editus liber ἔσται.

δὲ καὶ ὅταν διακομίζωσι διὰ καραβίων τὰς τούτων πραγματείας
 εἴτε ἀπὸ τῆς ἄνω θαλάσσης εἴτε καὶ ἀπὸ τῆς κάτω εἴτε ἀπὸ
 [τῶν] τῆς θεομεγαλίντου κωνσταντινουπόλεως ἰσάζονται μὲν οἱ
 εἴτε σίτος ἐν εἴτε οἶνος εἴτε ἕτερόν τι εἶδος, ἰσάζονται μὲν οἱ
 δηλωθέντες μονεμβασιῶται ἐν τῇ [κομ]μερκίῳ τῆς θεομε-
 λάπτου κωνσταντινουπόλεως καὶ ἴνα διδῶσιν ὅσον ἀνω-
 τέρῳ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, οἱ δὲ ἔχοντες τὰ καράβια δια-
 μένωσιν ἀνενόητοι ἢ ἄλλην ἀπαίτησιν εἰς ἀνατολὴν ἢ ἀπὸ ἀνατο-
 μήτε τετραμορίου ἢ ἀπαιτούμενοι. ἴαν δὲ διερχονται μετὰ
 ἔξουσίας παρὰ τινος ἀπαιτούμενοι. ἴαν δὲ διερχονται μετὰ
 πραγματειῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ δύσεως τῆς ἀγορᾶς διαβαίνοντες ζῶα ἢ
 ἄλλο τι εἴτε εἰς τὴν σωζόπολιν ἢ εἰς τὴν ἀγαθόπολιν ἢ
 εἰς τὴν μηδίαν¹¹ καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς βασιλείας μου,
 ὀφείλουσι διατηρεῖσθαι ἀνενόητοι καὶ ἀδιάσειστοι παντελῶς
 ἀπὸ τῆς ἀπαίτησεως τοῦ κομμερκίου, τοῦ διαβατικοῦ καὶ
 τοῦ πόριατικοῦ¹² παρὰ τε τῶν κατὰ καιροῦς εὐρισκομένων εἰς
 ἔξουσία διενεργούντων¹³, ἐφ' αἷς δ' ἴν ποιῶσι πραγματείας, ἐν
 τῆρασι τόποις τῆς βασιλείας μου γεννηματικαῖς τε καὶ λοιπαῖς, ἐν
 τε κατὰ ἀνατολὴν εἴτε κατὰ δύσιν, εἴτε ἐν νήσοις εἴτε κατ'
 εἰς. ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τῆς πελοποννήσου ἀπάσας χώρας
 ἢ καστρά τῆς βασιλείας μου γινωσκομένας πανηγύρεις ὀφεί-
 οἱ, διατηρεῖσθαι μὲν καὶ ἀπὸ τῶν χειραλατῶν πάντων ἀνώ-
 ἴκων. ὅθεν ὀφείλουσι διατηρεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πραγματείαν κατὰ
 ἴκων. ὅθεν ὀφείλουσι διατηρεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πραγματείαν κατὰ
 χώρας καὶ καστρά τῆς βασιλείας μου ἐνοχοποιούμενοι κατὰ
 οὓς. ἀλλὰ δὴ καὶ πάντες ὅσοι ἐπικρατῶσι κτήματα ἢ ζευγη-
 τῆ καστρά ὀρισμῶ τῆς βασιλείας μου, εἴτε τῆς περιου-
 ἴας μου ἀγγύστης εἶσιν οὗτοι εἴτε τοῦ ἐρασμιωτάτου υἱοῦ ἀρ-
 'ασιλείας μου [καὶ] βασιλέως εἴτε τῶν προσγενῶν¹⁴ ἀρ-
 'ων τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἀρ-

Forle: νωμοῦ.

¹¹ Forle: πορτ.

¹² π. πραγματείας — γινωσματικῶς τε καὶ λοιπῶς.

¹³ Idem: πορ μενῶν.

¹⁴ Editus liber: ἀδιωκτῶν ἐφ'

¹⁵ Idem: δεγεν-

χοιτοπούλων αὐτῆς, οὐδὲ αὐτοὶ ὀφείλουσι χά
 ὄψωνιου ἢ ἄλλου τινὸς ζητήματος ἀπαιτεῖν τι
 τὶ ἐπάγειν αὐτοῖς ἐπιτίμιον καὶ ἐπιβλαβές. αἱ
 κατὰ καιρὸν μέλλοντες ἔχειν τὴν ἐνοχὴν τῆς θ
 σταντινουπόλεως ἀφρέξονται τελείως τοῦ ἐπάγ
 τοῖς καὶ ἀπαίτησιν τὴν τυχοῦσαν ἢ ὄψωνιου
 συγκαταλέγειν αὐτοὺς τοῖς λοιποῖς ἐποίκοις
 κατὰ καιροὺς γινομέναις [διὰ] κοινωφελεῖς ἴσα
 τήσεσιν ἢ ἰδίως ὅπως ἀπαιτεῖν τούτους τῆς
 τήσεως ἕνεκα· ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἅς ἔχουσιν οὗτοι
 ἀλλήλων ἢ μεθ' ἑτέρων τινῶν κριθῆσονται π
 ἐν τῷ σεκρέτῳ τῆς βασιλείας μου. τῇ γοῦν ἰσχύι
 παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μι
 περὶ αὐτῶν¹⁷ διορίζεται. ἀπολαύσωσι ταύτης
 καὶ ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ ἐξ ὁσφύος παῖδες κ
 των, μέχρι ἂν ἡ τοῦ γένους αὐτῶν διαρκήσει
 τῆς περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν ἀσφαλ
 ἐπεβραβεύθη καὶ ἐπεχορηγήθη αὐτοῖς καὶ ὁ παρ
 λόγος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆν
 ἐνισταμένης Ἰνδ. ιε' ἔτους ζωκέ, ἐν ᾧ καὶ τὸ
 καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

Ἀνδρόνικος ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ
 λεὺς αὐτοκράτωρ ῥωμαίων δ
 κομνηνὸς ὁ παλαιολόγος¹⁸.

NOV. XXIX.

Imp. Andronici senioris
 de metropoli Joanninorum¹. (A. 13

Τὰ γὰρ ἰωάννινα πρότερον μὲν ἐπισκο
 ἀγνωστάτην μητρόπολιν ναυπάκτου τελοῦσα,
 γνησίῳ δεσπότη τῷ κρατίστῳ καὶ ἀγίῳ μου αἱ

¹⁷ Idem: αὐτῆς. ¹⁸ Idem: διαρκῆ ἢ σορά. ¹⁹ ἰ
 ἴσον ἀντιβληθὲν καὶ εἰρηθὲν κατὰ πάντα ἰσάζον τῷ πρι
 δὲ ἀσφάλειαν.

¹ Haec sumta est ex actis synodalibus anni 1318 in C
 fol. 46. Cf. Nov. XXIV not. 1.

καθόλου ἀγνωστόν καὶ φυλακτικῆ μάνδρα τῆ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ
 ὡσπερ εἰς πλανηθῆν πρόβατον ἐνοσηκασθεῖσα, καὶ γενομένη τῶν
 ὀρέων οἷς διέτριβε καὶ τῶν ἐρημιῶν ἀποστάσα, ὅτε κράτιστος
 καὶ ἅγιός μου αυτοκράτωρ καὶ προνοίας σεπτῆ προστάγματι αὐτοῦ
 κρείττον ἐπιστροφῆς καὶ τειμήκε, καὶ τὸ ἐξῆς εἶναι τε καὶ ὄνο-
 εἰς μητρόπολιν τῆς τοῦ μητροπολίτου καὶ ὑπερτιμῶν κλήσεως
 μάζεσθαι προήγαγε καὶ τὴν κέντηται, καὶ τοῦτ' ἔχει, ὡς ἂν βού-
 ληται δηλονότι τῶν ἐκκλησιῶν τιμῶν καὶ ἀπὸ ἐλάττονος προ-
 βιβάζειν εἰς κρείττον ἄξιωμα.

NOV. XXX.

Imp. Andronici senioris

privilegium secundum mercatoribus Hispanis concessum.
(A. 1320.)

Ἐπεὶ ὁ ὑψηλότατος δῆς βασιλεὺς, βαλεντζίας, σαρ-
 γενίας, κόρσινας, κόντος μαρτζελόνος, καὶ περιπό-
 ἡν βασιλείαν μου γραφῆν αὐτοῦ μετὰ τῶν κατελάνων πρα-
 ατευτῶν, τοῦ τε μπερεγκαρίου καρμπονέλω, τοῦ μπε-
 ἄτου ξεντζῆ, τοῦ γουλιουλλέμου μπερτουλίνη καὶ
 ἡ τομαζίου ντε ποδίο, δηλοποιούσαν πρὸς τὴν βα-
 λειαν μου, ἵνα διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ γνησίαν στορ-
 τῆς βασιλείας μου τύχωσι μὲν οἱ τοιοῦτοι πρᾶγματείας, σὺν τοῦ-
 ἰσμῷ τῆς βασιλείας μου εἰς τὰς χώρας αὐτῆς ἀνενοχλησίας
 τὸ ἐνεργῆσαι ἡ βασιλεία μου, ἵνα καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ
 δὲ τᾶς τῆς βασιλείας μου, ἵνα καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ
 ὁ τοῦ τόπου αὐτῶν μέλλοντες ἔρχεσθαι καὶ εἰς τὸ ἔμπορ-
 ῶν εἰς τὰς χώρας τῆς βασιλείας μου μὴ μόνον τοῦτο
 ἴσῃσι τῆς αὐτῆς ἀνενοχλησίας· ἡ βασιλεία μου μὴ μόνον τοῦτο
 ἴσῃσι τῆς αὐτῆς ἀνενοχλησίας, ἀλλὰ σὺν τούτῳ διὰ τὴν
 σεδέξαστο ἡδέως τε καὶ ἐτόμως, ἀλλὰ σὺν τούτῳ διὰ τὴν

Editum est ex archivo Barcelonensi in Capmany memoria hist. sobre Bar-
 1. To. II p. 468. Ex historia regia Aragoniae Jacobi II. editor hoc privile-
 Andronico seniori et quidem anno 1320 vindicandum esse censuit.

ἀγάπην καὶ γνησίαν στοργήν, ἣν εἰς τὸν αὐτὸν ἔγηγα καὶ περιπόθητον θεῖον τῆς βασιλείας μου κ ἐκρίνε καὶ ἔταξε καὶ πλείονα κυβέρνησιν ἔχειν αὐτὸν ἀπόδοσιν τοῦ ὀφειλομένου δίδοσθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ ταῖς πραγματεαῖς αὐτῶν, παρ' ὃ εἶχον πρότε κοπήν ἤδη ποιοῦνται² καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κομμεε εἶχον συνήθειαν καὶ ἐδίδουν ὡς εἴρηται πρότερον.

Ἀπολύει γὰρ τὸ παρὸν χρυσόβουλλον αὐτῆς διορίζεται ἐπισημεῖν ἀκωλύτως τοὺς ἀνωτέρω εἰρη γματευτὰς καὶ τοὺς ἑτέρους, ὅσοι ἀπὸ τῆς εἰρημένι αὐτοῦ ὑψηλοτάτου ἡγῶς καὶ περιποθήτου θείου τ [μου] θέλουσιν ἔρχεσθαι ἐνταῦθα εἰς τε τὴν θεοδό: μέγαντον καὶ θεοφύλακτον κωνσταντινούπολι ἄλλας χώρας τῆς βασιλείας μου, ὅσάκις βούλονται ἐν αὐταῖς τὰς πραγματεαῖς αὐτῶν ἀνενοχλήτως κα στεύτως, ἀποδιδόναι ὀφείλοντας χάριν κομμερκίι βολῆς εἰς τὰ ἑκατὸν ὑπέρπερα δύο καὶ ὑπὲρ ἐκβ ἕτερα ὑπέρπερα δύο, εἰς πλείονα δὲ δόσιν μὴ σ συντηρεῖσθαι δὲ μᾶλλον ἀβλαβῶς ἐν τε τοῖς σώμ πράγμασιν αὐτῶν καὶ μηδεμίαν ἄλλην ζημίαν κα στείαν καὶ ἀρπαγὴν ὑφίστασθαι παρά τινος τῶν σ ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς βασιλείας μου. ἔτι γε μὴν κ περὶ τούτου ἠτίσαντο οἱ τοιοῦτοι πραγματευταὶ κινδυνεῦσαι κατὰ θάλατταν καράβιον αὐτῶν ἀπὸ σ πεσεῖν εἰς ξηρὰν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς βασιλείας μου, ἐπ' ἀδείας οἱ ἔποικοι τῆς τοιαύτης χώρας ἢ ἕτερο πάζειν καὶ ἀποκερδαίνειν τί ἀπὸ τοῦ περισωθ πράγματος, ἀλλὰ διαφυλαχθήσεται τὸ τοιοῦτον πι ἀκαινοτόμητον· ἐπειδὴ οὔτινες ἂν τολμήσωσι προξε εἰς αὐτοὺς ναυαγήσαντας πραγματευτὰς καὶ ἀφε ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἀποδιδόναι μέλλονα ποιεῖν καὶ ἀντιστρέφειν κατὰ τὸ ἀκέραιον εἴ τι αἰ παιδεύεσθαι δὲ καὶ ὡς ἀδειῆται τοῦ παρόντος χ τῆς βασιλείας μου· τούτου γὰρ τῇ ἐμφανεῖα διατ μετὰ τὸ δίδοναι τὸ ἀναγεγραμμένον³ κομμέρκιον ἀπὸ τῆς εἰρημένης χώρας κατελονίας πραγμα ὄκλητοι καὶ οὐχ ὑποστήσονται παρά τινος ἀδικίαν ἢ ἢ ἐπήθειαν καὶ ἐπίθεσιν οἰανδήτινα.

² Legetum: ποιῆσθαι.

³ Matim ἄνω γεγρ.

NOV. XXXII.

Imp. Andronici senioris
de metropoli Bryseos¹. (A. 1325.)

Ἐχει μὲν ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων, μᾶλλον δὲ ἐξ ἀνέκαθεν, ἡ βασιλικὴ καὶ αὐτοκρατορικὴ ἰσχὺς πρὸς τὸ καὶ τοῦτο δίκαιον, καὶ δεδομένον κατὰ λόγον αὐτῇ ἐπὶ τῶν καλῶν καὶ συνάρσει τῆς διὰ πάντων εὐ³ ἀγομένης : σεως, τὸ προβιβάζειν ἐξ ἐπισκόπων εἰς ἀρχιεπισκοπικὴν ἐκκλησίας, καὶ ἐξ ἀρχιεπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν, ἔστι καὶ μητρόπολιν προάγειν εἰς βαθμὸν μεῖζονα, ἔτι γὰρ καινίζειν ἐκκλησίας καὶ καθιστάνειν ἀρχιερατικούς ἐν θρόνους· καὶ πάντα ταῦτα μετὰ τοῦ προσήκοντος καὶ εὐλόγου ποιητέον πάντως αὐτῇ, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔτυχε καὶ στοίσι δρμαῖς. εἰ δ' ἄρα καὶ ἡμῖν τοῦθ' οὕτως ἔσπιδιὰ πάντων τῶν τῆς ἡμετέρας μοναρχίας οὐκ ὀλίγων ὄντων ἄλλοι λεγόντων, μᾶλλον δὲ αὐτὰ βοᾷ τὰ πράγματα γνώμοσιν ἐπόπταις. καὶ θαρρόντως τοῦτό φημεν ἦντον καὶ τὸ νῦν παρασίτησιν γινόμενον.

α'. Κατὰ γὰρ τὴν τοιαύτην δεδομένην ἡμῖν ἄδειαν ὁ καμὲν ἐξ ἀρχιεπισκοπῆς προβιβάσαι τὴν ἀγιωτάτην ἐβρύσεως εἰς μητρόπολιν, τοῦτο μὲν διὰ τὸ πολυὰ τῆς τοιαύτης ἐκκλησίας καὶ πολυτρόπως ἔχον τὸ εὖ τὴν τοιαύτην τιμὴν, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸν νῦν ἀρχι αὐτῇ προϊστάμενον, ἄνδρα μεγάλης ἀρετῆς κάλλεσι κοσμικάντευσεν αἰδέσιμον τῇ ἐκκλησίᾳ, αἰδέσιμον τῇ βασιλικῇ πολλῆς τιμῆς ἀξιούμενον καὶ σεβάσματος παρ' ἡμῶν ἄρα καὶ θεσπίζει νῦν διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου αὐτῆς ἡ βασιλεία μου, εἶναι καὶ εὐρίσκεσθαι τὴν ἐξ ἀρχιεπισκοπῆς ἐβρύσεως εἰς μητρόπολιν, καὶ συναπολλῆν αὐτῇ εὐρισκόμενον ἱερώτατον ἀρχιερέα τοῖς λοιποῖς τοῖς μητροπολίταις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς μεγάλης συν αὐτῆς κλήσεώς τε καὶ τιμῆς κατὰ πάντα τρόπον ἧς ἂν μετέχουσιν· ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τάξει ὑπερέτιμων αὐτὸν τεσθαι. ὅθεν καὶ νῦν μὲν ὀφείλει τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου τυγχάνειν τῆς τάξεώς τε καὶ τιμῆς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης ἐβρύσεως ὑπέριμνος· καθεξῆς δὲ ἔσται τοῦτο κατὰ τὸν ἴσον τρι

¹ Legitur in Cod. Vind. hist. gr. 65 fol. 50. Cf. Nov. XXIV not.

NOV. XXXIV.

Imp. Andronici senioris
aurea bulla, qua praedia nonnulla Irenae Augusta

Λόγος χρυσόβουλλος ἐπὶ τινὶ δεσποινικῷ

Σπουδάζειν μὲν ἀποδεικνύει τὸ νῦν ἡμῖν σκοπὸν καὶ γνώμην ὡς εὐλογον καὶ οὐχ ὑπερβαῖν οὐδ' ἔξω τῶν τοῖς βασιλεῦσιν ἐξ ἔθους καὶ δεδογμένων, περισσὸν οἶμαι καὶ παντελῶς ἄκαιρον σχεδὸν εἰδότες περὶ τίνων μὲν αἱ κατασκευαὶ καὶ ἡ περὶ ταύτας περιουσία καὶ δυνάμεις τῶν λατῶν μηδὲν ἐκδήλων καὶ δικαίων παντάπασιν ἀντικαίρων ὄντων ἢ καὶ ἰσχυρῶς ἀντιλεγομένων, καὶ χωρῆσαι δεῖ πρὸς ἀγῶνα καὶ βοηθῆσαι τοῖς λειμουμένοις. ὅπου δὲ μὴ μόνον πᾶς τις συνομο-

Rogierius Maurócano, et reddat septuaginta novem millia yper quatuordecim millibus, computato damno navis per nostros capte pontum. Restituet nobis etiam septem millia yperperorum pro aliquarum navium euntium Constantinopolim, quando Baiulus de per nos inquisitio veritatis de hujusmodi facto. De damnis nostros illatis fiet ratio et satisfactio. E contra de damnis no fiet ab Imperatore similiter ratio. Insulae captae per nos temp nos tenebuntur, exceptis aliquibus, quas Imperatori dimittemus. observabimus per decennium, et tantum plus, quantum placue vero post dictum tempus aliqua pars vellet renuntiare dicitis tre alteri, addito sex mensium termino, ut quisquis hincinde possi reverti. Quae omnia supradicta debeant juramento firmari a p est in fol. 40.“ Et: „Constantinopolis 1285. Pactum cum lu tinopolitano subscriptum per dom. Joannem Dandulo Ducem pi boranda treugua decem annorum, cum renovatione conventionun elapsis treuguis contentorum et cum addictione aliquorum, ut a Et: „Pactum sive treugua praedicta dom. Imperatoris Constant firmata, ut jacet in fol. 291.“ Et: „Constantinopolis 1310. Tre norum cum Imperatore Constantinopolitano sub eisdem conventi immutabilibus contentis in praecedentibus treuguis. fol. 343.“ — pediem lucem videbunt in Tafelii et Thomae Urkunden z. ält. Hand .Venedigs.

¹ Hanc, et quae sequuntur quinque aureae bullae, edidit graeca, vol. II p. 57 ex Cod. Paris. reg. gr. 2105, qui Niceph continet. Chrysohullum illud, ut et quae deinceps exhibentur, suit, quum sub Andronico seniore a canicleo esset. Cf. Cantac Videntur autem haec chrysobulla initio imperii Andronici vindici lim δικαίως.

προκειμένον, ἀλλὰ καὶ πλέον ἐπιζητεῖ ἵνα περισώσῃται τὸ εἶκος,
 ὡς ἐλάττονος ὄντος τοῦ γιγνομένου καὶ μηδὲ σχεδὸν ἤκοντος εἰς
 λόγον πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ δεδεγμένου; τί κρῆ περιττῶν λόγων
 καὶ ζητεῖν εὐρέσεις ἐπιχειρημάτων καὶ ποικίλλειν καὶ τεχνουρ-
 γεῖν καὶ μέγα τι δοκεῖν ἀντίειν, ἐαυτοὺς δὲ θεν μέμψους ἐξαι-
 ρουμένους, μὴ ποτε δόξωσι παρὰ τὸ εἶκος τι πεπραγότες καὶ
 ὑπερδραμόντες τὸ δίκαιον; δέον ὃν παντὸς μᾶλλον πρὸς τοῦ-
 ναντίον ἀπιδεῖν, καὶ σπονδάσαι διδόναι, μικροῖς δ' ἀμειβο-
 αἰτία, ὡς μεγάλα μὲν ἀφείλοντες διδοῦναι, καὶ βασιλεῖς αὐτοῦ
 ἐπὶ δωρεαῖς τοὺς βασιλεύοντας καὶ ταύτας διαιρεῖν καὶ ἀπονε-
 μωνοὺς καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἐλαττονοῦντες, φιλοτιμεῖσθαι μὲν γὰρ
 ἵνα γράμμασι ἔητορεύουσι καὶ τοὺς λόγους τοῦτο καὶ βασιλεῖς αὐτοῦ
 ἀπιδεῖν εὐ ἔχον ἐστὶ, εἰ δὲ τοῦτο περὶ πάντας ἀπλῶς ἐξη-
 γηθῆναι καὶ ἡκόντων κατὰ γένος εἰς βασιλεῖς, καὶ πανταχόθεν
 ἀπιδεῖν καὶ μεγάλας ἐπιδεικνυμένων καὶ προβαλλομένων τὰς
 ἰσορρομίας, ὥστε σφᾶς αὐτοὺς χαρίζεσθαι, εὐδὺς στρέφειν ὅλους
 ἄ. Εἰ δὲ τοῦτ' οὕτως, ἢ τοῦτο καὶ παντὶ ἐμοὶ τοῦ κράτους;
 ἀιτήσαμένη μοι ἀγγύστα, τὴν κοινῶν βουλευθεῖσαν μᾶλλον
 οἷς δὴ τοῦτοι, οἷς ἂν καὶ βουληθεῖ, ἐνδὺς καὶ κρίσει δικαίων
 λεσμένοι; ἢ ὅτι μὴ βεβούληται μᾶλλον καὶ κρίσει δικαίων
 μικρῶν τὴν φροντίδα, καὶ ὅσον μὴ καθάπεσθαι μᾶλλον
 τοιούτων ἢ δοκεῖν ἀμυδρῶς ἀπιδεῖν, διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον
 εἰ τι γνοίμεν ἡμεῖς κατὰ ταύτην δὴ τὴν αὐτῆς γνώμην
 αὐτῶν ἰδίων καὶ ἐφ' ἧς οἷς εἶχεν οἰκείους ἀναγκαίους οὖσαν ἀνα-
 τα ταῖς κοιναῖς χρειαῖς εἰσνεγκοῦσα, καὶ ὑπεροφῆ μὲν
 καὶ δαπανῆσαι, προτιμῆ δὲ τὸ τῶν πολλῶν καὶ ἐπαρκεῖ
 τοῦτον τὸν τρόπον καταδεμένη καὶ μηδὲν ὑπολογισμένη τοῦ
 ὅπως εἰς μέσον ἐρεστηκότων πραγμάτων. ὥστε δὴ καὶ τοῖς
 καὶ τῶν ἐρεστηκότων λογισμένους οὐδὲ κράτος ἂν ἐν μέρει νομι-
 ἐντεῦθεν

τε δεδογμ.

σθείη ὃ νῦν ἡμεῖς δοῶμεν, μηδὲν μὲν νέον ἀποδόντες, ἐκ δὲ τῶν προσόντων αὐτῇ τὰ δόξαντα πράξαντες καὶ κατ' ἐξουσίαν αὐτῆς πᾶσαν εἰς τὸ διηκελὲς παραμένειν, οὐ κατὰ χάριν μᾶλλον ἢ τρόπον ὃν εἶπομεν ἐωνημένα. ταῦτα δ' εἰςὶ τάδε . . . ὧν δὴ χάριν καὶ τοῦ παρόντος ἡμῖν ἐδέησε λόγου, καὶ ἐκτιθέμεθα τοῦτον, πάγιον καὶ ἀσάλευτον καὶ ἀμετακίνητον καθιστῶντες. καὶ ἡμεῖς μὲν οὕτως. τί δὲ ὑμεῖς, οἱ νῦν τε παρόντες τῷ πεπραγμένῳ καὶ χρόνῳ ὑστερον τῷ παντὶ συνεχόμενοι, οἱ κληρονόμοι τῆς ἐκ Θεοῦ δεδομένης ἡμῖν ταύτης ἀρχῆς καὶ βασιλείας⁴, τί φάτε καὶ τί ὑμῖν δοκεῖ; μέγα τί τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπαχθὲς καὶ οὐχ οἶον ἂν καὶ ὑμᾶς ὑποσιῆναι καὶ περισῶσαι θελήσαι; ἢ τοῦτο μὲν οὐδαμῶς οὐδ' ἂν εἰς εἶποι, μικρὸν δὲ μᾶλλον καὶ κατηντελισμένον καὶ ἀποδέον παρὰ πολὺ τοῦ εἰκότος, ἀγαπητὸν δὲ καὶ ὑμῖν, πάντα ὅσα εἴρηται λογιζομένοις καὶ ἅμα συλλογιζομένοις τὸ λαμπρὸν ἄνωθεν καὶ περιφανὲς καὶ ὑπερύψηλον τοῦ γένους, ἐξ ὧν αὕτη τίκτεται καὶ ἡμῖν ἐπιδημεῖ⁵ τῆς ἀρχῆς ἐν μεθέξει οὕτω τοῦ Θεοῦ βουληθέντος καὶ ἐν εὐδοκίᾳ θεμένου. καὶ μὴν εἰ μὴ τὸν τρόπον τοῦτον, ἀλλὰ κατὰ τύχην ἐτέραν πρὸς ἡμᾶς ἦκε, τί ἂν ἐπράξαμεν; οὐ μετεδώκαμεν ἂν τῶν ἀξίων, μεγάλων δὴ τινων ἀφοζόντων; καὶ πῶς οὐκ ἂν ἐδόξαμεν τοῦ ἀμέμπτου καὶ τῆς τοῦ καλοῦ ἐπιγνώσεως ἀναισθήτως ἔχειν; καὶ τοίτουν φυλάττετέ μοι τὸν χρυσόβουλλον τοῦτον λόγον ἀκατάλυτον παντελῶς, καὶ ὅσον ἐν τούτῳ βουλόμεθα ἐς αἰὲ παραμένειν.

β'. Βουλόμεθα δὲ τὰ εἰρημένα κατὰ κλήσιν χωρὶα τῇ περιποδητή μοι ταύτῃ αὐγουστή ἐν διηκελὲ τῷ χρόνῳ διὰ παντὸς ἀνεῖσθαι ἀνενόηλητα παντελῶς, ἀναπόσπαστα, ἀπαράθραυστα, καὶ κατὰ τὴν περιοχὴν μὲν αὐτῶν καὶ νομῆν πᾶσαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἂν καὶ γένοιτο ταῦτα βελτιωθέντα προελθεῖν εἰς ἐπίδοσιν πόρρω που πάσης ἀπεληλαμένης καὶ ἀπωσμένης ἄλλης τε διασειούσης καὶ μετασαλεύειν πειρωμένης δυνάμεως, καὶ δὴ καὶ ψηλαφώσης ἀπάσης καὶ περιεργαζομένης καὶ ἀπογραφούσης χειρός. οὔτε γὰρ ἕτερός τις τῶν ἀπάντων οὐδεὶς ἐπεγνωνκῶς ἔσται καὶ πράξας ἐξ ἐναντίας τῶν νῦν ἡμῖν ἔγνωσμένων οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ἀπογράφων πᾶς ἀπὸ μακρόθεν στήσεται, καὶ οὐκ ἔγγιει οὐδ' ἐπιμίξει τοῖς τοιούτοις, παρεργει-

⁴ Excidit hic catalogus praediorum Irenes Augustae gratia emtorum eique donatorum, ut recte observavit Boissonade. ⁵ Filii scilicet et nepos Imperatoris.

⁶ Irene neptis erat Marchionis Montisferrati et e Longobardia Byzantium venerat.

τὴν τολμῶν καὶ ὑποτέμνειν καὶ παραλύειν καὶ ἀλλοτριοῦν, εἴτε
 τὴν τῶν ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡρμοσμένων εἴτε τῶν ἐς
 ὕστερον ἀμεινόνων καὶ βελτιόνων γε καθεστηκότων. οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ ἐσειται ταῦτα παντάπασιν ὡς καὶ ἦτορ ὄλισθησαντα καὶ
 ὑπανέντα, μὴδ' αὐτοῖς περτανεῦσαι καὶ γνοίη ἢ αὐτῇ μοι περι-
 ὑπαχθέντα, μὴδ' αὐτοῖς περτανεῦσαι καὶ γνοίη ἢ αὐτῇ μοι περι-
 πόθητος ἀγνούστα ἀφικμένων, οἳ δὴ καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δεσπότη-
 ταύτης δηλονότι γεγενημένων ἢ τρόπον ἕτερον ἐν μοίρᾳ παίδων
 ἡμῶν γνησίως ἀφικμένων, οἳ δὴ καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δεσπότη-
 ζοντες κατ' ἴσον ὡσπερ ἄλλο τι χρῆμα τῶν ἰδίων αὐτῆς δικαιοῦ-
 ἔπασσι καὶ ταῦτα ἐξ αὐτῶν, κάκεινοι πρὸς τοὺς ἐξ ἐκείνων,
 καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ἐξ αὐτῶν, κάκεινοι πρὸς τοὺς ἐξ ἐκείνων,
 καὶ οἳ ἐφεξῆς πρὸς τοὺς ἐξ αὐτῶν, κάκεινοι πρὸς τοὺς ἐξ ἐκείνων,
 ἴοντες, οὕτω δὴ καὶ κατὰ βούλησιν πᾶσαν ἀπονεμῆσθαι κλη-
 ρώσουσιν, ὡς αὐτοὶ τρόπον ὃν ἔφημεν μεθ' οὕτω μεγίστου καὶ
 κρατίστου τοῦ δικαιώματος ἔλαχον.

Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πᾶν ὅσον ἤδη καὶ λέλεται καὶ ἡμεῖς
 παρεγγνώμεθα, δίκαιον ὃν παντὸς μᾶλλον, οὐδ' ἡμῶν τις τῶν
 μεθ' ἡμᾶς βασιλευσόντων παρόψεται, εἰ μὴ τι ἄλλο θεοῦ γέ-
 ιοισιν δίκαιον καὶ ἀγανάκτησιν φέμενος ἐν φρόνῃ· εἰ δέ τις καὶ
 βουληθεῖ (εἴη δὲ μηδεὶς), ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ βουληθέντι καὶ ἡμεῖς
 ὕψους ἐπαρώμεθα αὐτὸ δὴ τοῦτο ὅ γε πάντως καὶ πείσεται,
 ἵνασιν θεοῦ ἐνδίκως μειοῦσαν τὴν ἀδικίαν.

NOV. XXXV.

Imp. Andronici senioris
 qua praedium Cutzi monasterio Serbico in monte Atho
 ad instantiam Cralis Serbiae conceditur!

ὁ γος χρυσόβουλλος ἀποδοθεὶς πρὸς τὸν ἐψηλότατον
 κρᾶλην σερβίας.

Ἡ μὲν δὴ τοῦ παρόντος λόγου πρόθεσις πρὸς αἴτησιν
 ἀντὶ καὶ ταύτην εὐθὺς συμπεραίνει, ἣν ὁ τῶν σέρβων
 Michaellem

7 Boissonade notat: Innuit puto Andronicum nepotem, forsitan etiam Michaellem
 arum, Constantini filii ex pellice filium.
 1 Edita a Boissonade Anecd. Graeca II p. 63 ex Cod. Paris. reg. 2105. Edi-
 notat: Cralis ille Serbiae, qui infra imperatori dicitur ὁ ἐμὸς οὗτος φιλίας

ὑψηλότατος κράλης καὶ φίλτατος ἔμοι οὐχὶ δικαίαν μόνον ἰ
 πάντ' ἐδικαίαν, ἀλλὰ καὶ μικρὰν δὴ τινα ταύτην ἐπὶ μεγά
 καὶ μεγίστῳ προὔβαλετο πράγματι. καὶ μὴ ὅτι γε παραιτησ
 μένους ἡμῶς οὐδεὶς ἂν οὐκ ἂν ἀρῆσεν αἰτίας ὀρθῶς λογιζόμε
 νος, ἀλλ' ἤδη καὶ τετελεσμένην ταύτην πάντες ἂν φαίεν μηδέ
 ἄξιον εἶναι, μήτε πρὸς χάριν τοῦ προβαλομένου καὶ δεδεγμένου
 μήτ' αὐτῆς εἵνεκα τῆς ὑποθέσεως, ὑφ' ἧς αὐτῷ καὶ δέδοκται
 προβαλέσθαι τὴν ζήτησιν. καὶ τοίνυν οὐ τοῦτό γε σπουδαστέ
 ἡμῖν ἂν εἴη, δεῖξαι δηλονότι ὡς εὐλογον τὸ πεπραγμένον κα
 οὐχ ὑπερβαῖνον τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὅτι γε μὴ τοσοῦτον μόνον ἡμε
 εἰκὸς εἶναι νομίσαντες τοσοῦτον καὶ ἀποδεδώκαμεν, ἀλλ' ὅσο
 ἔδοξε τῷ εἰληφόρῳ τοῦτ' αὐτῷ καὶ παρ' ἡμῶν κατὰ γνώμην
 γεγένηται. ἀλλὰ πρὶν ἢ τοῦτο, βούλομαι μικρὸν προδιαλαβε
 καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ θαῦμα θεοῦ μέγα περὶ ἐμὲ καὶ τὴν ἐκε
 νου τεταγμένην ὑπ' ἔμοι κληρονομίαν διήγημα θέσθαι πρὸ
 ἀνθομολόγησιν αὐτοῦ, κοινὴν δὴ λέγω παρὰ πάντων ἀνθρώπων
 τῶν εὐσεβεῖν ἐλομένων. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ὁ πᾶς σκοπὸς τῆ
 παρόντος λόγου σαφῆς γένοιτο καὶ δῆλος τοῖς μαθεῖν βουλι
 μένοις. ἀθροίζεται μὲν γὰρ ἐξ ἐξίας στρατιᾶς περσικῆς πλεί
 στος καὶ εἰς μέγα καὶ πλείστον ἀθροίζεται, εἴτ' εἰς θράκη
 διαβαίνει, ταύτην δὴ τὴν ὑφ' ἡμῖν λέγω καὶ ἡμετέραν, καὶ παντ
 χόθεν αὐτοῖς δύνამις συγκροτεῖται, καὶ γίνονται πολέμιοι κατ
 τῶν ἡμετέρων, μεγάλα δὴ τινα καὶ φρονοῦντες καὶ μελετῶντες
 καὶ συχνοὶ τούτοις ἐκ τῶν ὁμογενῶν πρόσρέουσιν αὐθις κα
 μάλα αὐθις, καὶ ἄλλων ἐπ' ἄλλοις αἰεὶ γιγνομένων καὶ πλειόνων
 ἐπὶ πολλοῖς ἐς μέγα ἤρτο τὸ κατ' αὐτούς, καὶ δεινὸν οἶον κα
 χαλεπὸν ἐνενόμιστο, 'μήπω τῶν ἡμετέρων συντεταγμένων κα
 αὐτοῖς δὴ τούτοις ἀντεπεξίόντων. καὶ γοῦν ἀδείας ἐπειλημ
 μένοι καὶ θράσους ὑπ' αὐτῆς πλησθέντες ἐδόκουν ἀνυπόστατοι
 τινες εἶναι καὶ ἀκατάσχετοι ταῖς ὀρμαῖς· καὶ ἦσαν πολλῶν τῶν
 τῷ φρουράγματι ἐπηρμένοι καὶ ῥέοντες πανταχόθι ταῖς ἐκδρομαῖς
 εἴτ' αὐθις εἰς ἓν συνιόντες ἐπὶ τοῖς πλήθεσιν ὑπερφρονοῦσ
 καὶ δεινὸν μὲν παθεῖν οὐδὲν εἰς νοῦν βάλλουσιν οὐδ' ἔσσεσθαι
 ποθὲν αὐτοῖς οὐδ' ἀπαντῆσαι, πάντα δ' αὐτούς δράσαι μᾶλλον
 καὶ καταπράξασθαι δεδυνῆσθαι. καὶ οἱ μὲν οὕτως· ἡμεῖς ἰ
 αὐθις ἐπὶ θεὸν βλέποντες καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα παραταττι

παῖς, duxerat Simonidam, Irenes et Andronici filiam. Vide Nic. Greg. VI, 9, 1;
 Cantacuz. Hist. I, 7. Cf. Nov. XXXIV not. 1. ² Ad haec, quae hoc loco nar
 rantur, Boissonade locum Cantacuz. I, 7 refert.

νησαν ἐπὶ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς πολεμίους παρ
εἶτα τί; τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων ὁμοῦ πάντων παντάπασι
σόντων καὶ ἀπολωλότων, καὶ θορύβου δὴ τινος μεγά
τῆς περσίδος πάσης καταρράγέντος ἀπανταχοῦ, δια
ἡμέτερα στρατεύματα καὶ κατ' ἐκείνων ἐν αὐτῇ γέ ποι
λεμιά, συνδιαβαίνει καὶ τῶν σερβῶν αὐτῶν σύμμαχ
έτέρα δύναμις οὐκ ἀγενής. καὶ οὐκ ἀνέχεται ὁ φίλα
ἔμοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχων αὐτῶν, μὴ, ὅποι δὴ πολέμι
δὲ καὶ παρατάξεις ἡμέτεραι κατ' αὐτῶν, μὴ καὶ αὐτὸς
καὶ συμβάλλειν κατὰ ταῦτόν. καὶ βούλεται μὲν δὴ κα
ματι παρῆναι, καὶ μάλα βούλεται καὶ προτεθύμηται
τοῦτο μὴ ἔστιν αὐτῷ (οὐδὲ γὰρ ἀπαίρειν μηδὲ μεθ
τῶν οἰκείων οὐ μὲν οὖν ἀσφαλὲς σφίσις αὐτοῖς), ὃ δὴ
οὐκ ἀναίνεται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δίδωσι προθύμως ἐς
νατὸν ἐς πλεῖστον.

α'. Καὶ τοίνυν ἀντὶ τούτων — ἀλλ' οἷόν γε κα
καὶ πάρεστιν ἤδη σκοπεῖν βουλομένοις τὸ τῆς γνώμης
ὑπὲρ γὰρ τῶν εἰρημένων πράξεων τῶν ἐκ Θεοῦ καθ' ὃ
ἐχθρῶν δεδωρημένων ἡμῖν βούλεται αὐτῷ⁷ Θεῷ ἀνά
προσαναθεῖναι καὶ χαριστήριον, καὶ τῇ ἐν τῷ ὄρει τ
σεβασμιά μονῇ τῆς πανυπεράγνου μητρὸς αὐτοῦ χρισ
Θεοῦ⁸ προσενγκεῖν καὶ προσαρμόσαι, διὰ παντὸς δῆπι
μένον καὶ μήποτε ταύτης μήτ' ἐκπίπτειν μήτ' ἐκλύομαι
πρῶτον γοῦν αἰτεῖται καὶ παρὰ τῆς ἐμῆς βασιλείας
τὸ περὶ τὸν στρυμόνα⁹ χωρίον τὸ καὶ ὠνομασμένον τοῦ
καὶ ἀνατίθῃσι τῇ σεβασμιά ταύτῃ μονῇ. νῦν δὲ καὶ
μελετᾷ καταθέσθαι, καὶ ἀντὶ τούτων εἶναι τὸ χωρίον ἐ
ὡσπερ καὶ ἀποδοσμένον τῇ μονῇ. καὶ ὁ μὲν οὕτως.
ἦν εἰκὸς ἡμᾶς ἐπὶ χρήματα μὲν ἰδεῖν ταῦτα, παρδεῖν
ἔφημεν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων τούτου σπουδάσματα, καὶ
βούλησιν καὶ προθυμίαν αὐτοῦ; μὴ ὅτι γε ἐφ' αὐτὰ
χάριτι καὶ ἀντιδόσει, ἀλλ' εἴ τί γε καὶ οἷον πολλοῦ
ἄξιον καὶ πλεῖστου, εἴτ' ἦν αὐτῷ βουλομένῳ τόνδε δὴ
πον ἢ ἕτερον ἡμᾶς ἐπὶ τούτῳ τὸ δοκοῦν αὐτῷ πράξαι.
καὶ ὃ δὴ μᾶλλον ἡμεῖς δεῖν ἔγνωμεν πεπραχέναι, τοῦτ
πράττομεν. ἔστι δὲ τί; τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λ
θέντες αὐτῇ δὴ ταύτῃ τῇ πανυπεράγνῳ μητρὶ τοῦ Θεοῦ

⁷ Malim αὐτός.⁸ Χιλανταρίου monasterium indicari putat⁹ Cod. στρυμόνα.

Imp. Andronici senioris.

αυτην τῇ ἐπιθελισθ σεβασμια ἀπονομιμεν μονῆ, δι' οὗ δῆτα καὶ
καθέξει μὲν διὰ παντὸς ἐς αἰεὶ τὸ λεχθὲν χωρίον, καθέξει δ'
ὀκλήσεως μηδεμιᾶς οὐδαμῶθεν πρακτικῶν οὐτ' ἐν χειρὸς ἀπογραφῶν
οὐδενὸς τῶν τὰ δημόσια κατὰ πᾶν ὄριον τὸ καὶ νῦν μέρος ὃν καὶ ἡρ-
φούσης καὶ ψηλαφώσης καὶ εἴ τι δ' ὄριον τὸν αὐτὸν εἶσται τῶν μοναχῶν βελ-
τουτὶ τὸ κτήμα κατὰ τῆς μονῆς, μηδενὸς τῶν δικαίων ὄντων αὐτῷ μηδ'
μοσμένον αὐτῷ· κατὰ τὸ κρείττον ἤξει, ἐν αὐτῷ εἶσται τῶν μοναχῶν κατεφ-
τιωθὲν ἐπὶ τὸν ἀπαλλοτριουμένον καὶ μεταπίπτοντος μηδα-
μῶς ἤκιστα ὑπ' οὐδενός.
Καὶ τοίνυν τῇ δυνάμει τοῦ χρυσοβούλλου τοῦδε λόγου ταῦθ'
οὕτως ἔσται, καθὼς ἤδη καὶ προστασῶν ἐστὶ καὶ διοριζόμενος,
ἔπει καὶ τοῦτου χάριν γεγονὼς ἐβραβεύθη τῇ τοιαύτῃ σεβασμια
μονῆ.

NOV. XXXVI.

Imp. Andronici senioris

aurea bulla pro componendo dissidio inter 'monachos'.
ὁ λόγος χρυσοβούλλος ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν διασπάρτων
μοναχῶν, εἴτα συνιόντων εἰς ταῦτον τῷ τῆς ἐκκλησίας
τηρώματι, λύσειν ἐλληφτότων τῶν προσισταμένων αὐτοῖς.
Εὐρήνη καὶ δημοφροσύνη, καὶ κοινὴ γνώμη διαφορᾶς ἀπάσης
ἔριδος καὶ φιλονεικίας ἀπηλλαγμένη, ἄριστον δὲ τῶν παν-
τῶν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν κλήρῳ χριστοῦ καὶ τοῦδε τῆ ἐκ-
σίου, ἐπὶ θεῶν καὶ ἀπεισίων τῶν ἐκείνου, ἢ ἂν μᾶλλον
καὶ τὰ λοιπὰ πάντα εὐ ἐχοῦση καὶ ἀσφαλῶς, ἢ τοῖς ταῦτα
φιλόθεος καὶ φιλόχριστος καὶ περὶ τῆς ἀληθοῦς συμβαίνοντας καὶ
θεοῦ φρονούντας καὶ περὶ τῆς ἀληθοῦς συμβαίνοντας καὶ
φρονούντας ὁμολογίας καὶ τᾶλλα δὴ πάντα μῶς γνώμης
ἔσται, καὶ μηδὲν διαφέρεσθαι μηδ' ἀντικεισθῆναι τῶν
ἰ πως ἐαυτοῖς ἀντικεισθῆναι μηδαμῶς, ἀλλὰ γε παντὶ

Ex Cod. Paris. reg. n. 2105 edidit Boissonade Anecd. Gr. II p. 70. Cl
XXIV not. 1.

δὴ τρόπον φέροντι πρὸς ἓν συμβαίνειν προσμύζεσθαι, καὶ καθ' ἓν οἶονεὶ χεῖλος κερύττειν ἐπ' αὐτῆς ἐκκλησίας ὁμοῦ τὰς αὐθρασύ, καὶ γε ὡς ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πίστει, οὕτω δὴ καὶ μίαν εἰδέναι τὴν τοῦ πᾶσαν καὶ συνομολογοῦσαν ἑαυτῇ καὶ συμβήκτον ὅλον φοροῦσαν τὸν ἑαυτῆς χιτῶνα, καὶ μὴ τι σχίσμα καταδεχόμενον μηδὲ τομμήρια διαίρεσιν. ἐπεὶ καὶ τῷ διαιροῦντι ὅσον παρὰ τοῦ ἐξυφάναντος καὶ τῷ οἴκῳ ἐπιχρώσαντος αἵματι ἠτοίμασται καὶ κείτω κόλασιν δῆλον δῆπου τοῖς γε σκοποῦμένοις τὸ τόλμημα· καὶ γὰρ πλέον καὶ μείζον καὶ θρασύτερον ἢ ὡς οἱ σταυρώσαντες τε διείλοντο ἐκεῖνοι ἀλλ' ἐφείσαντο βαλόντες κὶ εὐαγγέλια. ταύτη τοι καὶ ἵνα τοῦτον ἀκέρῳ ὅλου καὶ ἀμέριστον ἢ τοῦ χριστοῦ φροσῆ ἐστὸς οὐ τοῖς τότε μαθηταῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν οἷς συνεῖναι μέχρι τέλους αἰῶν ἐμβοᾶ καὶ διακαλεύεται καὶ ἀγάπην μὲν ἔχει οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰρήνην τὴν ἑαυτοῦ καὶ ἵδιον ὅτι μὴδ' ἔστιν ἄλλως οὐ μὲν οὖν ἠνώσθη πρὸς μίαν οὖσαν τὴν ἐκκλησίαν, ἧς αὐτὸς γεῖσθαι καὶ συνάγεσθαι, τῆς εἰρήνης μὴ οὐ σφιγγούσης πρὸς ἓν, ἀκαταλύτου δῆ τινος πανταχόθεν συνέχοντος. καὶ τοίνυν ὅτι τοῖς ἡμᾶς δεῖ καθυπεύκειν προστάγμασι θεοῦ ὅσον οἷον τε διακονεῖν καὶ ἐξυπηρετῆσαι προεθυμήθημεν ὡς εἰκὸς καὶ ἐξυπηρετῆσαι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ σπουδασμάτων ἐνεκῶν καὶ λέγειν ἄνωθεν ἡμᾶς ἀρξαμένους καὶ διεξπάντ' εἰδότες ἡμᾶς καὶ τούτων ἀγνοοῦντας πάντως καὶ τὸν ἐπενεχθέντα ταύτη τραχὺν καὶ σφίσειν αὐτοῖς ἐμβαλόντα τοῖς ἄνωθεν καὶ πεπηγμένοις περὶ τῆς ὁμολογίας δόγμα δυνηθέντα καὶ μετασαλευσαι καὶ παρασύρε

² Allusio ad Joann. XIX, 23.

³ Joann. XIII, 3 notat: Inuit turbas theologicas de processione S. Spiritus componere sedula opera studuit... Sed fuit illarum origo.

λονότι καὶ τοῦδε μέχρι τέλους νενικηκότος. καὶ λαμπρὸν οὕτω κατὰ τῶν πολεμούντων ὑπὸ Θεῶ ἡμῶν τὸ τρόπαιον ἀναστὰν, ἅμα τε ἀνέπνευσεν ἡ ἐκείνος, ὁ πάνυ καὶ μέγας ἀθλητὴς, καὶ περιβῶ πρῶτα τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐκείνῳ πεπολιτευμένων δὲ μᾶλλον τὰ τελευτάτα τῶν παλαισμάτων καὶ σμένων αὐτῷ, καὶ παραιτεῖται τᾶλλα πάντα τρόπαιον μηδενὸς τῶν ἐνταῦθα καὶ μεγάλων δὴ τιμῶν ἀνθροπίνων ἐπιστροφῆν καὶ λόγον ποιούμενος. καὶ ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ἐκείνον ὡς περ ἀμειβομένη καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς καμάτων, ἀνακηρύττει ἕξ ἴσον τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲν παραιτησαμένοις, καὶ ἐπ' εὐσεβείας ὁμοῦ δ' ἐπὶ τοῦ Θρόνου ἐν ὁμοίῳ καὶ καιροῖς καταλύσασαι τὸν βίον. καὶ τοίνυν ἐν διαφερομένοις αὐτοῖς ἀφορμὴ τις γίνεται σκανδαλισμοῦ ἢ ἀνακήρυξις, καὶ ζητοῦσι κατασιγηθῆναι παύσασθαι. καὶ παύσομεν σεσιωπηκότες, φίλα καὶ ἠσυχότατοι ἐκείνῳ καὶ οἴοντι κατὰ γνῶμην ἂ παρητήσομενοι, καὶ μηδὲν περαιτέρω τῶν αὐτῷ δεδομένων ἠσυχότατοι μὴτ' ἐπινοοῦντες.

β. Δεύτερον ὄρκους φασὶ τινὰς καὶ ἐπιτιμίας καὶ ὑπερφρονήσεις καὶ ἀφειρήσεις αὐτῶν πάλαι ποτε ἔσθαι, καὶ ἐπεγκαλοῦσι τοῖς ἐνεχομένοις. ὅμως μὴ καθήκοι καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς, ἐμφανῆ γενέσθαι ἠσυχίας καὶ λύσιν, καὶ πείθονται ἀφιέναι Θεόν, τοῦ καταδεσθέντος καὶ τὰς ἰκεσίας ἡλεωσαμένου. καὶ οὕτως καὶ ἐξιλάσεται πρεσβέων, καὶ τὰς ἀφείσεις κηρύττουσιν οἷς ἔφημεν ἐνεχομένοις παρέξει.

γ. Καὶ τοίνυν τοῦ βέκκου κακῶς ἐπιφρονέσας, καὶ ὅλον κατὰ ταύτης καὶ τῶν ὀρθῶς αὐτῶν τὸν τῆς θολερᾶς ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως ἰὸν ἀπηλάθθησαν μὲν εὐθύς τοῦ βήματος ἕξωσθέντες, ἐκείνου χειρὶ χρησάμενοι καὶ ὑπὸ ταύταις τελεσθέντες ἐντὸς αὐτοῦ παρεισέδυσαν· εἰ δὲ τις τῶν τοιούτων ἐναπέμεινεν ἐς δεῦρο κρυπτόμενος, καὶ ἡμῶν πρῶτοι, φασὶ δ' ὁμοίως ἡμῖν καὶ οἱ νῦν γεγόμενοι

⁷ Josephus Patriarcha a. 1282 restitutus, insequenti anno obiit. ⁸ Etiam haec verba ἡ δὲ — ἐπινοοῦντες Boivin. l. l. p. 110: κατασιγηθῆναι.

ἔξωσθῆναι καὶ ἀποδεδιγῆναι τούτους καὶ παντὸς ἐκπεσεῖν θ
καὶ ἱεροῦ λειτουργήσεται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐν διακόνοις, εἴ τις ἐ
ἀποθρήνησεται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐν διακόνοις, εἴ τις ἐ
φερεῦσιν, ἐν ἐπισκόποις εἴ τις ἐγκλήμασιν ἠλεγχθῆι ἐπ' ἀλη
θείας ἐνισχημένους ὀπωδήσατε, καθαιρούσιν αὐτὸν καὶ τοῦ
βαθμοῦ καὶ τῆς τάξεως ἐφ' ἧς ἔσχηκεν ἐξελαινοῦσιν, ἢ βίου
χάρις βεβήλου καὶ μὴ τί γε τῆ θεία καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ καὶ τοῖς
ἐν ταύτῃ φρικτοῖς μυστηρίοις προσήζοντος, ἢ χειροτονίας ἐνεγεν
καθάρσεως ἀπηγορευμένης ταῖς ἀποστολικαῖς καὶ πατρικαῖς πα
ραδόσεσι· καὶ οὗτος ἥκιστα οὐδαμῶς ἐκρεῖξεται τὴν δίκην, ἢ
αὐτοὶ κατ' αὐτοῦ ἀπόστολοι τε ἅμα καὶ πατέρες καθαιρούντες
ἔξινεγκαν.

δ'. Ἔσονται καὶ οἱ τοῦ πατριαρχικοῦ μὲν ἐν μεθέξει γε
νόμενοι θρόνον, εἴτα τοῦτον παραιτησάμενοι, μηκέτ' ἐπ' αὐτὸν
αὐθις οὐ μὲν οὖν ἀναβεβηκότες, ὅτι μὴδ' ἔξεσι τοῦ λοιποῦ
ἄρκους αὐτῶν ἀκαταλύτοις καὶ περισώζοντες. αὐτῆς δὲ λέγω ταύτης
καὶ διαμενοῦσι τοίνυν μέχρι παντὸς παραιτήσεως κατασφραλισσάμενων·
οὕτως αὐτοῖς τηροῦντες καὶ ἀποστολικῆς, ἀκραυγῆς δόγματα, ὡς ἐν
τῆς καθολικῆς τε καὶ ἀποστολικῆς, ἀκραυγῆς δόγματα, ὡς ἐν
εὐαγγελίοις τε καὶ ἀποστολικῆς, ἀκραυγῆς δόγματα, ὡς ἐν
ἡμῖν καὶ οἱ πατέρες ἐκέρυξαν, καὶ ἀνεκέρυξάμεν μεγάλη καὶ πολέ
λαμπρῆ τῆ φωνῆ καὶ ἐκράταιώσαμεν δόγμα καὶ ἐκέρυξον καὶ τὸ γενο
μιον καταβαλόντες γενναίως καὶ ἀπωσάμενοι, καὶ πάντ' ἔσται καθὰ δὴ καὶ
ἴσον τρόπον καὶ κραταιώσομεν καὶ ἀνακηρύξομεν. καὶ τὸ γενο
νός ἐσθίεται πάλιν γεγεννημένον, καὶ ἀνακηρύξομεν. καὶ τὸ γενο
λέλεκται, τὰ μὲν καὶ ἔξ ἀρχῆς εὐθὺς καὶ πρὶν ἢ ὑμᾶς ἐκλήρη
σαι ἠρθῶς καὶ καλῶς πράξαντων ἡμῶν καὶ τελεσάντων, τὰ δὲ
καὶ νῦν ὑμῶν χάριν καὶ τῆς κοινῆς ἐνεκεν εἰρήνης δεῖν ἐπεγνω
κότων καὶ ὑποστῆναι καὶ πράξαι.

Imp. Andronici senioris
aurea bulla de conjungendis monasteriis Galesii et S. Resur-
rectionis¹.

Λόγος χρυσόβουλλος ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῆς ἐν τῷ γαλησίῳ
μονῆς καὶ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, ὥστε τοῦ λοιποῦ μὴ
δύο ἀλλὰ μίαν ταύτας εἶναι καὶ ὑφ' ἐνὶ τετάχθαι καὶ
ἄγεσθαι καθηγουμένῳ.

Βασιλικῆς δὲ ἄρα καὶ σπουδῆς ἐπαινουμένης καὶ καλῶς
ἐχούσης προθέσεως, κάκεινα μὲν ἐν ὅτι πλείστοις τίθεσθαι τῇ
μελέτῃ, στρατευμάτων δηλονότι καταλόγους ἐξετάζειν καὶ παρα-
σκευὰς ἐπινοεῖν ὄπλων, καὶ πολλὰς δὴ τινὰς καὶ μεγάλας ἀπα-
ριθμεῖν ἔχειν τὰς δυνάμεις ἐν τοῖς κατ' ἐχθρῶν ἀγῶσι (καὶ γὰρ
ἂν οὕτω βασιλεὺς τοῖς μὲν πολεμοῦσιν ἀντικαταστατῆ, φοβερὸς
αὐτοῖς πρὸς ἄμυναν ἦκων, τοῖς δ' ὑπηκόοις δώσει πάνυ τὴν
θαρσύνην, μεγάλ' ἄττα ταῦτα ἐπιδεικνύμενος οἷς ὑπὲρ αὐτῶν
ἔχει μετὰ Θεοῦ χρῆσθαι). βασιλικῆς δ' ὁμοίως καὶ φιλανθρω-
που γνώμης, μηδ' ὀλιγώρως τῶν πολιτικῶν ἔχειν μηδ' ἔαν ὡς
ἔτυχε ταῦτα φέρεσθαι, μηδ' οἶεσθαι τουτὶ πρᾶγμα σπουδῆς ἤτ-
τονος ἄξιον, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν δεῖν εἶναι νομίζειν πολλὰς
ἐκδαπανᾶν φροντίδας ὡς ἂν καὶ ἄριστα πῶς διδικοῖτο, εὐνο-
μίας πανταχοῦ καθισταμένης καὶ τοῦ γε ἴσου καὶ δικαίου καλῶς
τοῖς πᾶσιν ἀπονενεμημένον. δύο γὰρ τούτων καιρῶν ὄντων,
εἰρήνης δηλαδὴ καὶ πολέμου, καὶ γε τῶν πραγμάτων περὶ ταῦτα
σαφῶς διαιρουμένων, ἀμφοτέροις βασιλεὺς ἀξίως ἀπαντήσει,
καλῶς διελὼν καὶ παρασχὼν τὸ ἐπιβάλλον ἑκατέρω καὶ πρόσ-
φορον, εἰρήνῃ μὲν εὖ ἔχοντα τὰ πολιτικὰ δεικνὺς, τοῖς δὲ πο-
λέμοις κράτος πόρρωθεν μελετήσας. οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ μὲν
τούτων οὕτως ποιεῖσθαι δὲ καὶ πρόνοιαν ψυχῶν, πᾶσαν τὴν
σπουδὴν πρὸς οὐρανὸς θεμένων καὶ ζῆν κατὰ θεὸν καθάπαξ
ἐλομένων, φημὶ χρῆναι τὸν ἐκ Θεοῦ βασιλεύοντα μηδὲν ἕλαττον
ἐαυτῷ προσῆκον εἶναι νομίζειν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον φροντιστή-
ρια τούτων καὶ σεμνὰ καταγῶγια ἐν ἐπιμελείαις τιθέναι, συν-
ιστασθαι τε ταῦτα τὴν ἀρχὴν καὶ συνιστάμενα βεβαίως καὶ ἀσφα-

¹ Edidit Boissonade Anecd. gr. II p. 77 ex Cod. Paris. reg. gr. 2105. Cf. Nov. XXXIV not. 1. Fragmenta olim protulerat Boivin. ad Nic. Greg. IV, 8 ed. Paris. p. 751.

κῶς παραμένειν. τίτος δὴ χάριν; ὅτι δὴ καὶ οἱ ἐν τοῖς τούτοις
τρόπον ὄν ἔφημεν κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πάντος προσανέχειν ἐπεργασίαις
μενοι καὶ θεῶ μόνῳ διὰ βίου καὶ χεῖρα ἡμῶν ἀπεργάζονται ταῖς ἐκ-
ἐξευμενίζουσι μὲν αὐτὸν καὶ ἡμᾶς πᾶσι πράγμασι. καὶ γοῦν ἐστὶ παντὶ
σῆσιν, παρασκευάζουσι καὶ τῷ γε δυναμένῳ συνετῶς κρίνειν
γειν ἐπὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ὅσα τις φέρων αὐτοῖς σεμνέως κρίνειν
τῷ καλῶς σκοπομένῳ καὶ τῷ γε φέρων αὐτοῖς σεμνέως κρίνειν
ἐκεῖνο δὴ καὶ λέγειν, ὡς ὅσα τίς φέρων αὐτοῖς σεμνέως κρίνειν
φιλῶς ἀνατίθῃσι, τὼν ἀπαραίτητος χρεία, πλεον συμβάλλεται
τικᾶς ἀνάγκας ὡσανεὶ τὸν τρόπον τοῦτον παραμυθούμενος καὶ
γε χορηγῶν πράγματα [καὶ] κτήματα, ὧν καὶ σφίσι αὐτοῖς διὰ
τὴν φθειρομένην ζῶην ἀναίτητος χρεία, πλεον συμβάλλεται
καὶ ἄλλων ἐπὶ τὸν τρόπον τοῦτον παραμυθούμενος καὶ
ἐπὶ τοῖς κατὰ κόσμον λυσιτελεῖν δοκούσιν, εἰ ταῦτα ἐτύχασε
συνεισφέρειν καὶ προστιθεῖς. χωρὶς δὲ τούτων ἔχει τι καὶ κέρ-
δος βασιλεὺς ἴδιον τῆς καλῆς ταύτης προαιρέσεως ἕνεκεν. εἰ
γὰρ αὐτοῖς δὴ τούτοις τοῖς ὑπὲρ τὴν κάτω γενομένοις ὕλην καὶ
τῶν χαμαὶ πραγμάτων συρμένων ἀποσπᾶσασιν ἑαυτοὺς καὶ
ἄλλοις ἀνω γε πορευομένοις συναίρουτο καὶ συνελάττωτο ἂν πάν-
δῆς καὶ τὸν καλὸν αὐτοῖς ἐξομαλίζοι δρόμον, γίγνεται ἂν πάν-
τως τούτοις καὶ μέτοχος τῶν ἀποκειμένων ἐκ θεοῦ βραβεῖων,
πρὸς ὃν καὶ δι' ὃν οὐ τε ἰδρωῖτες καὶ τὰ σπουδασματα καὶ ἡ
πῦσαν ἡδονὴν φηγοῦσιν, ἐς δὲ ψυχὴν μεν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν
αὐτῇ προσθεμένοις. οὐ μὴν ἄλλα ταῦτα μεν οὕτως, καὶ ἀμφι-
θάλλει τῶν ἀπάντων ὅστις οὐδεὶς, οὐδέ γε διπλῆν ἴσχει ἕρετη
ὅς ἐστιν ἄλλως ἢ ὡς εἴρηται ταῦτ' ἔχει, ἢ περὶ αὐτῶν ἐρετη
ἄλλως τὸν γε καλῶς ἐπισκευμένον καὶ πάλιν τῶν δὴ τείνει σκοπὸν
ἄ'. Ὄτου δὲ ταῦτα χάριν, καὶ πρὸς ὃν καὶ τὴν ἀσφαλίαν καὶ ἀμφι-
λόγος; ἢ πρὸς ἑὸν τῶν δεσποτικῆς καὶ θεομήτορος, διαβόητος
ἡσ πανυπεράγου μου δυνάμει καὶ σφόδρα γε θαυμα-
ῖα ἐξότου δὴ καὶ τὴν ἀσφαλίαν καὶ θεομήτορος, διαβόητος
μένη, οἷς καὶ πάντ' ἄσπαστα καὶ ἀσφαλίαν καὶ θεομήτορος, διαβόητος
ῶν αἰρουμένας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τὴν πολιτείαν τῆςδε μετρίαν καὶ θεομήτορος, διαβόητος
ν, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ τὴν πολιτείαν τῆςδε μετρίαν καὶ θεομήτορος, διαβόητος
νοῖς πρὸς αὐτὸ δὴ τοῦτο μάλα συναίρουται καὶ δεξιὰ τις ἐστὶ
ηροῦν τὸν πόδον. ἴδεται γὰρ ἐν ἀσφαλίᾳ τινί, πόδῳ που

Malim: τοιοῦτοις.
situm esse dicit.
||.

Boissonade montem in coenobio Byzantii ad orien-

τῶν κοσμικῶν θορύβων ἀνηκισμένη. ἰδρῦει δὲ
 ἰατησι πρῶτως ὁ περιβόητος τὴν ἄσκησιν κα-
 θεὸν πολιτείαν λάζαρος, ἀπολεξάμενος τὸν
 τὴν θανασίαν ταύτην ἐν αὐτῷ τῇ θεομήτορι
 νῆν, καί γε δειμάμενος καὶ πῆξας ἀρετῆς ὡς εἴ-
 ῃ μᾶλλον χῦρον δὴ τινα ζητῶν, αὐτόθεν ὡς
 ψυχῶν βελτιώσεις, ἐνταῦθα δὴ καὶ παύει τὸ
 κῶς. ὄρος γάρ ἐστιν ὁ τόπος ἄναντες καὶ τε-
 χαγωγίαν καὶ παραμυθίαν σωματικὴν μηδενοῦ-
 οὔτε γὰρ σκιάζεται δένδροις, οὔτε βοτάνης,
 ἀπογεννᾷ βλάστησιν, οὐ μὲν οὖν οὐδὲ τῶν αἰ-
 σίμων οὐδὲν οὐδύλως καρποφορεῖ, ξηρὸν δ' ἐ-
 τοιαύτας γονὰς πατάσασιν ἀρυεὲς, εἰ καὶ ἄλ-
 τῆς, τὰ μὲν ὡς ἂν εἴποι τις ταύτην αὐτοφ-
 δεχόμενον σπέρματα καὶ οὕτω συλλαμβάνον
 τρέφον καὶ αὖξον ἐς πολλαπλάσιον. καὶ γὰρ
 ἀνιῶν θέλει ψυχὴν. σὺ δέ μοι βλέπε καὶ τῆ-
 σαν τὴν μονὴν οὐ στενὴν μόνον καὶ τεθλιμμένην
 πρὸς ζωὴν ἄγουσαν, ἀλλὰ καὶ πλέον ἔχουσαν
 τόμων λίθων προσκόμματα καὶ πολυέλικτον
 κατ' εὐθείαν ἄγουσαν, κατ' εὐθείαν δὲ πρὸς
 καὶ τὴν ἐπάνω τοῦ ὄρους ταύτην τοῦ θεοῦ π-
 ἀρετὴν μᾶλλον ἤκιστα κρυπτομένην, καὶ τῶν
 μοναχῶν, μᾶλλον δὲ τῶν ἀγωνιστῶν προθυμ-
 δον καὶ γε σπουδαζόντων εἰς τέλος ἵκεσθαι κα-
 καὶ ἀπολαβεῖν οὐ φθειρόμενον στέφανον, ἀ-
 εἰς αἰῶνας ἀνθοῦντα, ὃν χριστὸς ἀνθρῶ-
 αὐτὸν τρέχουσιν, ὁ καὶ μέγας ἀγωνοθέτης καὶ
 ἔστι σοι πάντως θαυμάζειν καὶ τὴν τῶν ἀνδ-
 ρίαν· καὶ μάλα τι θαύμαζε, ὅπως θέρους μ-
 καυσῶνι οὐδ' αὖ ἠττώνται φλογμοῦ ἐν ἀνδρῶ-
 ζοντος, χειμῶνος δ' αὖθις κρύει καὶ παγετοῖ
 τοῖς ἐκ διαμέτρου κατάκρυος ὡς ἂν τις εἴποι·
 πρὸς ἕτερον ἐστιν ἀντιβῆναι γενναίας ἀνευ-
 ἀποδράγαισης προσπαθείας τοῦ σώματος. οὐ
 οὐκ ἐθέλει τόδε τὸ θέατρον ἐν ᾧ οἱ ἀγῶνες
 οὐδ' ὡσπερ σκιάσαι μόνον τοὺς ἀκάμαντας, ἀ-
 εληρκῶς καὶ τοῖς μὴ διὰ πείρας εἰδόσιν οὐπι-
 νυν καὶ τὰ τῆς ἀγωνίας ὡς ἔχει διεξέλθοι σε
 μὲν ἐκεῖ θέρους ἥλιος φλέγων πέτρας οὐκ

ἀκάνθαις πεσὸν, συμφλέγει δ' ἀέρα και τοῦτον ὡς ἐκ καμίν
 κατὰ πρόσωπον βάλλων μάκαροισι μακάριοι τῶν τῆ φλογὶ προσπιπ
 τήτων· οἱ δὲ διακαρτεροῦσι παρατέττονται καὶ διὰ τέλους ἴκω
 σωμαίων καταφρονήσαντες, πολλὰ δὲ πλεον ἔδωκε νομισάντες, διὰ
 ἀφθάρτους ἐλπίδας· τολμῶν οὐδὲ πρὸς ὅπερ ἔφη μόνον πῦρ
 αὐτοῖς δοκιμάζον ἰσχυρῶς ἀφορήτω καὶ ψυχεὶ προσταλαιπωροῦσι, πολεμίῳ
 σιν, ἀλλὰ καὶ σώματος ἀφορήτω, μικρὸν ἕδωκε νομισάντες, διὰ
 δὴ τινι σώματος ἀφορήτω, μικρὸν ἕδωκε νομισάντες, διὰ
 ἐρχόμενοι δοκιμασίας μεγάλης, πολλὰ δὲ πλεον ἔδωκε νομισάντες, διὰ
 κρούσων καὶ πτήξεως καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ πολεμωθέντων, καὶ ὅτι δὴ πρὸς
 ἀγώνων καὶ μάχης καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ πολεμωθέντων, καὶ ὅτι δὴ πρὸς
 τοῦτον καὶ τὴν κλίσην μέχρι παντὸς φυλάττονται ὡς δὴ τινες ἀντικατα-
 στάντες οὐχ ἠτήθησαν, οὐδ' ὑπεχώρησαν ὡς δὴ τινες ἀντικατα-
 ἄρα καὶ πάντες μὲν ἄλλοι παντὸς φυλάττονται ὡς δὴ τινες ἀντικατα-
 τοῦ θανάτου, καὶ ὅσοι περὶ αὐτῶν βασιλεία καὶ πάντοτε ἀνδρας ποιῶνται
 ταῖς γλώτταις· ἢ δ' ἡμετέρα παρὰ τὸν οὐτὼ θεωριλῶς βιοῦντων ἢ μάλ-
 λον διαθλούντων τήδε τῶν οὐτὼ θεωριλῶς βιοῦντων ἢ μάλ-
 ἔλεγματα τῆς εὐμενείας παρεσχετο, καὶ πάντα περιποιήσατο, χρυσοβοῦλ-
 ρόνος ἐκ διαφορῶν ἀφορμῶν αὐτῇ περιποιήσατο, χρυσοβοῦλ-
 οῖς καὶ λοιποῖς στήριγμασιν αὐτῇ περιποιήσατο, χρυσοβοῦλ-
 πὶ δὲ τοῖς ἐστὶ καὶ τὸ πῦρ γυγνόμενον, ἅμα μὲν ὑπὲρ αὐτῆς
 ἅμα δὲ τῆς ἐν τῇ μεγαλοπάλει τῆδε σεβασίας μονῆς, ἐπισυνάπτει γὰρ
 τοῦ εὐφρημι καὶ σιωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως· οὕτω καὶ τῶν αὐτῶν
 ἡμετέρας καὶ εἰς ἐν ἄγει, καὶ μίαν ἐκ δύο τῶν προτέρων αὐ-
 νὰ μέρος ἦσαν προστάσσα, καὶ γε ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτῶν
 νευματικὸν ἄγεσθαι διδάσκαλον, τῶν ἐν ἀμφοτέρας μονῆς, ἐπισυνάπτει γὰρ
 τ' ἴσον καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιμελούμενον ὁμοίως καὶ ταῦτα διοικῶντα
 S πραγματικῶν αὐτῶν ὡς περὶ αὐτῶν ἔγω, καὶ
 λῶς, καλῶς προμηθευσαμένη· οὕτω περὶ αὐτῶν ἔγω, καὶ
 αὐτὴν ἔνωσιν οὕτως ἔχειν ἢ ἡμετέρα βασιλεία προσέταξε·

De hoc coenobio videtur Dicenage Constantinop. Christ. ed. Paris. p. 253.
 Codice additur: καὶ ἔσχω οὕτως. Quae verba non ad chrysobullum perti-
 ned scriptoris notam continere videntur.

NOV. XXXVIII.

Imp. Andronici senioris
de iudicibus¹.

Ἐκ βασιλέως θέσισμα κατὰ τῶν ἀδικούντων
ὄρκους τοὺς δικαστὰς καὶ ἅπαντι τρόπῳ βοή-
έχον τοῖς ἀδικουμένοις.

Ὁ μὲν παρῶν πρὸς ἡμᾶς λόγος τοὺς ἐπὶ τὴν ἰ-
λοῦντας ἀρχὴν καὶ τὴν ἐκ θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν ἐ-
βασιλείαν νῦν ἔσται κράτιστος εἰπεῖν καὶ λυσιτελή-
ειρημένος, εἴπερ δὴ κράτιστον ἅπαντων καὶ λυσιτε-
καιοσύνη· τῷ δὲ πρόθεσις βοήθειαν ἐκ παντὸς τι-
σπονδάσαι πράξαι, καὶ μηδένα τοῦ λοιποῦ παρὰ ἰ-
κημένον ἐγκαρτερεῖν ὡς ἀκαταλύτοις δὴ τισιν οἷς κ-
μηδεμιᾶς μηδαμόθεν λύσεως φαινομένης. θαυμά-
ῖως, εἰ πάλαι τοῦτο, τοσοῦτον ὄν ἄριστον εὐδαίμ-
λιτείας λόγον καὶ χρήσιμον κρατῆσαι, οὐχ ἡμῖν δέδο-

¹ Hanc (a Nicephoro Chumno conceptam) ex Cod. Paris. reg Chumni opera continet, exhibuit Boissonade Anecd. Gr. II p. 85. not. 1. Georgius Pachymeres in Andronico seniore III, 16 imperatorae motu admonitum concionem habuisse, et promississe „συντάτι σοβούλλειον περὶ κρίσεως, καὶ δικαστὰς ἐκλέσασθαι ἐκ τ' ἀρ- ἄλλως ἱερωμένων καὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς συμποσοῦσθαι εἰς δώδεκα, οἷς δὴ καὶ ὀρκωμοτήσασιν ἢ μὴν ἀπωροδοκῆται πολήπτως τὰς κρίσεις ἐκφέρειν, ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἔχει καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τυχόντα, πιστοῖς χρήσασθαι" ἂν κραιαῖς κιορα". Deinde c. 17 (περὶ τοῦ χρυσοβουλλείου λόγ- κριτὰς καὶ κρίσεις) sic pergil auctor: „Ὀλίγαις δ' ὕστερ δ χρυσοβούλλειος μὲν συντάττεται λόγος, οἱ δ' ἐκλέγονται π- σὺναξίς πάλιν αὐθίς κατὰ τὰ τῆς δεσποίνης ἀνάκτορα γίνεται κρατοῦντος σκηνοῦντος, καὶ δημηγορεῖ βασιλεὺς τὰ εἰκότα, κ- λειος λόγος ἀναγινώσκειται· προέβη δὲ καὶ τισιν ὄρκος τῶν δ- δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκλήτου πείρα νομικῆ καὶ συνέσει προσέφρον- καὶ φοβερὸν καθίστατο δικαστήριον, μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ ἰ- σεις ἐκφέρον· εἰ καὶ μὴ ἐς μακρὰν διετέλεσεν, ἀλλὰ κατ' ὀ- τῶν μουσικῶν χορδῶν κρούσεις ἐξησθενηκὸς διηπεφωνήκει“ motum Kal. Junii anni 1296 uccidisse existimat P. Possinus in Lib. III ed. Rom. p. 613: ut proinde huic anno θέσισμα nostru sit. Quamquam qui eundem terrae motum commemorat Niceph. ed. Paris. p. 124, reformationis iudiciorum, quae illum subsequuta fu nullam facit. Caeterum dubitaverit aliquis, utrum ἐκ βασιλέως θ- jam editur, δημηγορίαν an χρυσόβουλλον λόγον Imperatoris con

ὅτι μὴ τὸν Θεὸν σφίσιν αὐτοῖς μῆτε καταφυγὴν καὶ κραταίωμα
 μὴτ' αὐθις βοηθόν (φρῆσιν)² ἔθεντο, ἀλλὰ τοι πλήθος πλοῦτου
 τῆς πλεονεξίας κατακτησαμένης ψευδεῖς ἔσχον ἐπὶ τούτῳ τὰς
 ἐλπίδας. καὶ γοῦν ἰσχύσαντες τῇ ἑαυτῶν ματαιότητι λαμπρῶς
 (εἰπεῖν) ἠπατήθησαν, ὡς τοῦτον δὴ τὸν τρόπον καλῶς ἐνδυνα-
 μωθέντες. ἐπὶ τούτοις ἐμὲ τοῖς λογισμοῖς ἔτι σὺν πατρὶ βα-
 σιλεύοντα ζῆλος εἶχε τῶν δικαίων. ἔξεφάνη δὲ πλέον τὰ τῆς
 γνώμης, τοῦ κράτους ὅλου μετ' ἐκείνων ἐπ' ἐμοὶ καθαρῶς γεγο-
 νότος. καὶ γὰρ ἔγωγε νόμου παντὸς ὑπερκείμενος καὶ βίας
 ἀπάσης, πάντα δ' ἐξὸν ἐμοὶ πράττειν ὅσα δὴ καὶ βασιλεῖς οἱ
 τῷ μακροῦ πρὸ ἡμῶν χρόνῳ νόμον ἓνα μόνον καὶ παντὸς ἰσχυ-
 ρότερον αὐτὴν τὴν βούλησιν ἔχοντες, παρείδον αὐτὸς τὴν κατὰ
 τοῦτο δυναστείαν, καὶ ταύτην δικαίαν ἐξ ὅτι πλείστης τῆς συν-
 ηθείας, πλείστων καὶ τῶν ὑποδειγμάτων καταφαινομένην. καὶ
 δὴ πρώτως ἑμαυτῷ δικαιοσύνην· νομοθετῶ δὲ δυοῖν ἕνεκεν, τὸ
 μὲν, ἵν' αὐτὸς τὰ μεγάλα κερδαίνω· — τίνα δὴ ταῦτα; δαυὶδ
 ἄκουσον σαφῶς λέγοντος³. „δικαίος κύριος καὶ δικαιοσύνας
 ἠγάπησε“, καὶ „οὐκ εἰδὸν (φρῆσι) δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον“
 καὶ „δικαίος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει“ καὶ „φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ“·
 καὶ πολλὰ λέγει φιλοπόνως οἰονεὶ τοῖς ἕσμασι προσκαθήμενος
 καὶ ψάλλων εἰς δικαιοσύνην. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει (ἔχει δὲ
 πάντως οὕτως), ἔστιν ἄλλο τι τῶν ἀπάντων ἢ μᾶλλον ἀντὶ δὴ
 τὰ πάντα συλλαβεῖν εἰς ἓν καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ κέρδος
 προτιμότερον θεῖναι; καὶ μὴν οὐδεὶς οἶμαι τῶν ἀπάντων ἐς
 τοσοῦτον οὐτ' ἀπονοίας οὔτε περὶ Θεὸν ἀγνωμοσύνης οὐδέποτε
 ἔσται κακῶς ἀφιγμένος, ὥστε τούτων δὴ πρὸς αἵρεσιν ἀμφοῖν
 κειμένων, ἀγάπης δηλονότι Θεοῦ καὶ πάσης εἴπερ οἶόν τ' ἦν
 τῆς κτίσεως ἐν ἐξουσίᾳ γενέσθαι, διπλῆν ἔσχε γνώμην, καὶ οὐκ
 εὐθὺς ἐπὶ Θεὸν ἔδραμεν ἀγαπητικῶς προκαλούμενον καὶ προσ-
 ἰόντα δὴ τοῦτον βουλόμενον εἰσποιεῖσθαι. ὅσον δὲ καὶ τοῦτ'
 αὐθις παντὶ μὲν ἀνθρώπῳ, βασιλεῖ δ' ἐπὶ μᾶλλον μὴ ἀπὸ
 Θεοῦ ἐγκαταλελειφθαι, ἐκεῖθεν δ' ἐφ' ἅπασιν ἐξηρημένον
 ἀσφαλῶς εἰδέναι συναιρούμενον Θεὸν ἔχειν! εἰ δὲ καὶ ἀνθεὶ μόν-
 ος δίκαιος τῶν ἄλλων πάντων ἀπομαραινόμενος, ἔχεις ὅ τι

² Psalm. XXX, 3. LI, 7.
 XCVI, 11.

³ Psalm. X, 8 et XXXVI, 25 ut XCI, 12 et

Imp. Andronici senioris.

...λλον αὐτὸς συμφερόντως πρὸ τοῦδε τοῦ καλοῦ τιμήσεις
γε πλέον τοῦ φωτὸς ἀγαπήσεις ἀπόθεν ἐξ ἀνατολῶν μήπ
λνομένων τοῖς δικαίοις ἐγγιγνομένοι; ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποις!
ἀλλ' ὅπερ ἐλέγομεν, τὸ μὲν αὐτῶν δὴ τοῦτων τῶν ἐρημένων
ἔνεκεν καὶ πολλῶν αὐθις καὶ βασιλείας προΐστημι δικαιοσύνην, καὶ
οὔσι καὶ τοῖς ἀλωνίως ἐπεξιέναι καὶ γε ταῖς ἐραῖς γραφαῖς
τῆς κατ' ἡμᾶς ἀρχῆς καὶ βασιλείας ἐπέξιεναι καὶ γε ταῖς ἐραῖς γραφαῖς
παρῆκα κατ' ἕκαστον ἐπιτηδεύειν τὴν ἀρετὴν
προσμαρτυρούσαις χρῆσθαι, ὅτι δὴ καὶ περὶ τὸν ἴσως ποικίλ-
λων περὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν σαφῶς καὶ περὶ τὸν ἴσως ποικίλ-
ων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς ταύτην ἐπιτηδεύειν τὴν ἀρετὴν
καὶ τύπον οἰονεὶ ἀδικίαν, μεταδιώκῃτε δὲ δικαιοσύνην, ἐκείνῳ γε
γοιτε μὲν τὴν ἀδικίαν, ὡς ὄσπερ ἂν πλέον πράξοιτε κακοποιήματα, εἴπερ
καλῶς εἰδότες, ὡς ὄσπερ ἂν πλέον πράξοιτε κακοποιήματα, εἴπερ
ποσοῦτε καὶ τῇ ἡμετέρῃ ὁρᾶτε γὰρ πάντως, καὶ τοὺς πῶποτε γεγενημένους
ἄλλο τι τῶν πάντων τοῦτο πρὸ πάντῃς ἐτέρου κατ' ἡμῶν ἀπαι-
τοῦντι, τὴν εὐνομίαν. ὁρᾶτε γὰρ πάντως, καὶ τοὺς πῶποτε γεγενημένους
(σὺν θεῷ δ' εἰρησθῶ) πάντας, καὶ τοὺς πῶποτε γεγενημένους
βασιλεῖς, τοὺς αὐτοὺς καὶ δικαιοσύνης ἐραστὰς, οὐ γὰρ ἐπεθύμησά ποτε, —
γνώμη ταύτην ἐπεβαλόμενος. ἐκεῖνο δὲ μάλλον ἀληθέστερον οὐδ'
ἀλλὰ τί χρὴ λέγειν περὶ ἐπιθυμίας; οὐ γὰρ ἐπεθύμησά ποτε, —
ἐπὶ νῦν βαλέσθαι, — ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἐρεῖν ὁ λόγος ἡκιστα
καταδέχεται, οὐδ' ὡς οὐκ ἐγένετό μοι λογισμὸς τις οὐδέ τις ἀδι-
καιῆς ὁπωσοῦν ἐπεβαλόμενος. ἐκεῖνο δὲ μάλλον ἀληθέστερον οὐδ'
ναί ἄτε δὴ καὶ παραπλησίως ἔχον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι γε
νοσ ἀποψηχούσης δυνάμεως, τῇ δὲ σκότους μετουσίαν, οὕτως
οὐδ' ἐν ἐμοὶ γνώμη ἐνοχλοῦσαν ἀδικίαν, ἐπει τοὶ καὶ πανταχοῦ κακῶν
ἠδίκησα ἐμαυτοῦ μεν οἶδα καλῶς, ἐπει τοὶ καὶ πανταχοῦ κακῶν
οὐδ' ἐνταῦθα μεν οἶδα καλῶς, ἐπει τοὶ καὶ πανταχοῦ κακῶν
βλάπτεσθαι παντίπασι ἀκριβολογεῖσθαι, ἀλλ' εἰδέναι τι καὶ σιωπῶντα,
ἢ ἐκ τοῦ περιόντος ἡμᾶς ἐπὶ τὰ δίκαια τιμῶν ἔξω, καὶ
ἀπέχοιτε παντελῶς ἀκριβολογεῖσθαι, ἀλλ' εἰδέναι τι καὶ σιωπῶντα,
μὴ πάντελως ἀκριβολογεῖσθαι, ἀλλ' εἰδέναι τι καὶ σιωπῶντα,
ἔξ αὐτῶν γε τῶν κατ' ἡμᾶς πραγμάτων ἔχοντες τὸν δόξακαλλον.
καὶ κρατεῖν αὐτὴν ἐν πᾶσι τὸν ἐρημένον τρόπον ἐγώμασα, ἕξω
δηλονότι πρὸς τὴν ἐπέε ταύτην σπουδῆν ἐν ἡμῖν οὐ τι φαίλου
δὴ γενομένου. καὶ εἶχον οὕτω γε τὸν ἐκείνου. ἀπέχεσθε δὲ

ΤΡΑΚΤΑΤ.
ΠΡΟΛΟΓΟΙ
71

κατὰ ταύτας οὐδὲν, ὅτι μὴ καὶ σαφῶς ἡ πεῖρι
 πάντ' ἂν πρότερον καὶ τῶν ἀμηχάνων ῥᾶστα το
 νοις γένοιτο, ἢ δικαιοσύνη δρᾶν ἔξει τὸ ἑαυτῆς
 καὶ ὑποδείγμασι καὶ μὴ δυνάστεϊα βοηθουμένη.
 τεῦθεν; πρὸς δικαστήριον εἶδον, καὶ δικαστὰς κ
 τας τοῦ δικαίου καὶ κράτος δοῦναι νόμοις καλῶ
 μένοις, ἕτερός με λογισμὸς εἰσῆει. καὶ τίθεμαι
 τὴν ἰσχὴν λαμπρὰν τοῖς δικασταῖς βραβεύω, ἰ
 τοῦτο τοῖς ἀδικουμένοις οὐδέ γε πρόσφατον ἔφρευ
 καινὸν δὲ τὸ τὰ πάντ' εἰπεῖν δύνασθαι καὶ πρ
 πάντας καὶ μὴ βουλομένους, μικροὺς καὶ μείζοι
 καὶ ταπεινότερους, τοὺς τῆς ἄνω γε καὶ πρώτῃ
 καθεξῆς ἅπαντας, ἴσον λόγον ἔχοντας τοῖς ἡμι
 ἔχειν ἀσφαλῶς προστάγμασι, καὶ μὴ δοκεῖν τιν
 ἂν ἐπὶ τὰς κρίσεις ἀγομένων τούτων οἱ δικασί
 ἢ καθαρῶς ἐπ' αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ παρ' ἡμῶν ἐι
 τὴν περιφρόνησιν, εἴ τις τοῦ δικαστηρίου κατα
 ἂν δὲ καὶ πάσης ὑπογοίας χωρὶς ὡς περὶ ἀδεκ
 φων μὴ διπλῆν ἔχοι τις γνῶσιν, ἔδει καὶ ταῦτ
 καὶ προνεόηται. διττῆς γὰρ οὔσης τῆς αἰτίας
 καιοσύνην ἀμαρτάνουσι οἱ τὴν αὐτῆς ζήτησιν
 (ἢ γὰρ ἀγνοία τῶν δικαίων τοῦ εἰκότος ἐνέλιπον,
 τὸ καλῶς παραστὰν προδεδωκότες ἀπήεσαν), εἰ
 ἀμφοτέρωθεν μὴ πλημμελεῖς εἶναι τοὺς δικαστι
 ἀσφαλεῖς⁵ ἔτηρήσαμεν. οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἀρῖο
 συνιέναι τὰ δίκαια ἐκλέξαντες προῦβαλόμεθα,
 μηδ' αὐτοῖς τοῖς σφόδρα κατακρινομένοις μηδὲν
 πεσθαι λόγον ἠδικῆσθαι παρενοχλοῦντα, ὅτι ἰ
 δικάσαντες. ἀλλ' εἰ μὲν εἰδότες ὅποι φέρει ἰ
 ἐκόντες ἡμάρτανον, στέρξουσι τοὺς ἐλέγχους ἀπο
 τῶν τὴν προαίρεσιν, καὶ οὐκ ἂν ὡς ἠδικημένοι
 τῷ συνειδῶτι καλῶς πεπεισμένοι· εἰ δ' ἀγνοοῦ
 καὶ οὕτω τοῖς δικασταῖς πειθαρχήσουσιν, αὐτόδ
 τῆς καταδίκης ὡς δικαίας τὰς πίστεις, ὅτι δὴ
 τοῖς δικασταῖς οὕτως ἔδοξε. καὶ μὴν ἐπομοσαί
 κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἐκάστιψ τὰς ἐγγύας παρασχό
 καὶ γὰρ ὡς τὸν μέγαν ἐν ἰσότητι κρινούσι καὶ τ
 οὐ λήφονται δῶρον, οὐ λήφονται πρόσωπον, οὐ

⁴ Boiss. conj. ἦκειν.

⁵ Boiss. mavult ἀσφαλῶς.

λέγει, „καὶ ψεῦδος ζητεῖτε“, κέρδη μὴ παραμένοντα, πμόνον ἁμαρτίαν συστήσαι καὶ πῦρ ὑμῖν συμπλέξαι κολάραντα; „ἀδικίαν εἰ ἐθειώρου ἐν καρδίᾳ μου“, ἡ αὐτὸ λέγει, „μὴ εἰσακουσάτω μου κύριος“· καὶ πῶς ὑμῶν ἀκουσεται, ἔνταυθα μὲν ἐπικαλουμένων περιστάσεώς τῆς θρωπῆς ἐγκατελιθηρίας, ἐκεῖσε δ' εἰς κόλασιν ἐνδίκωπομένων; ἀλλὰ καὶ „ὄφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους κρησιν“ „αὐτοῦ εἰς θέσιν αὐτῶν“· σὺ δ' οὐκ ἀγαπήσει ἐν ἐπισκοπῇ θεοῦ εἶναι καὶ θέαμα καλὸν τοῖς ὄφθαλμοῦ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην; ἀλλ' ὡς ἀποστρέψει τὸ πᾶν ἀπὸ σου θλιβομένου, τὰς δίκας ἴσως ἀποτινύντιος τῶ κίας ἡμαρτημένων, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐπακούσεται μήτε τὸ ὄψε γοῦν μηδ' ὀπισσοῦν πολλὰ βοῶντος καὶ ὀδυνωμένου μᾶλλον ἐν σπουδῇ θήσεις; εἶτα σεαντὸν εὐδαιμονίσεις πολλὰ κρατήσας ἐναπέθου ὀργῆς (εἰπεῖν) θεοῦ θησαν γάλους καὶ ὕλην χόρτον καὶ καλάμην τῇ μελλούσῃ κρίμαζομένην καὶ πυρὶ ἀσβέστῃ κατακαιομένην; καὶ περ ταῦτα μὲν παῦλος¹⁰, περθετω δὲ καὶ πέτρος¹¹ „οἶδα „κύριος εὐσεβεῖς μὲν πειρασμῶν ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ ραν τηρεῖν κρίσεως κολαζομένους“. πρὸς ἐκεῖνο δὲ ἴσταν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος¹² ἐν τούτῳ φανερὰ εἶναι τὰ διίσχυρίζεται τέκνα, καὶ αὐθις τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου, τὴν δικαιοσύνην ποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται“ λέγων, ὁ μὴ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστὶ“; καὶ οὐ φρίττεις, ὅταν ἐν εὐαγγελίοις νῦν μὲν κατὰ φασ ἀκούης ἀνανακτοῦντος τοῦ κυρίου, καὶ „οὐαὶ ὑμῖν“ λ. „ὅτι ἔσωθεν γέμετε πάσης ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας, καὶ δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, παρέρχεσθε δὲ τὴν κρίσιν“, νῦν τοὺς ἀδικοῦντας ἀποστρεφομένους, καὶ „οὐκ οἶδα πόθ διίσχυρίζομενον“¹⁴, καὶ ἔτι μετὰ μείζονος οἰονεὶ καὶ βτῆς ὀργῆς πληκτικώτερον ἐμβοῶντος „ἀπόστητε ἀπ' ἐμτες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας“; κατὰ τούτοις ἡ ἀπειλή ὡκαὶ μεγάλη! „ἐκεῖ ἔσται“ φησὶν¹⁵ „ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ τῶν ὀδόντων“. καὶ χριστὸς μὲν οὕτω ταῦτα, θεὸς ἀδθῆς καὶ κριτῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ὃς καὶ τοὺς μὲν ἐστήσει καὶ γε καλέσει τοῦ πατρὸς εὐλογημένους καὶ κλη

⁸ Psalm. LXV, 18.⁹ Psalm. XXXIII, 15.¹⁰ 1 Cor. 3, 12, 13.^{2, 9.} ¹² Imo 1 Joann. 3.¹¹ Luc. XI, 39, 42.¹⁴ Luc. XIII, 27.

XII, 28.

μετακαλέσεται τῆς τῶν οὐρανῶν γενέσθαι βασιλείας ἡτοιμασμέ-
 νης ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, τοὺς δὲ μετὰ τῶν ἐρίφων ἀποπέμψει
 ἀριστερᾷ καταδικάσει μερίδι καὶ πρὸς τὸ ἐξώτερον ἀποπέμψει
 πῦρ, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλοτριῶν τινὸς ἐπιθυμήσαντες (τοῦτο δὴ τὸ
 καθ' ὑμᾶς) ἀρπαγαὶς ἐπέθεντο καὶ ἀδικαίαις (οὐ γὰρ ἀρπαγὴν
 αὐτοῖς οὐδὲ πλεονεξίαν οὐδεμίαν οὐ μὲν οὖν ἐγκαλεῖ), ἀλλ' ὅ
 πολλῶ τούτου μετριώτερον, ὅτι μὴ τροφήν (φροσιν) ὤρεξαν πει-
 νῶσιν οὐδὲ διψῶσιν ἔδωκαν πιεῖν, οὐ γυννοὺς περιέβαλον, οὐ
 συνεισήγαγον ξένους, οὐκ ἀσθενεῖς ἐπεσκέψαντο, οὐ πρὸς δε-
 τμίλους ἀπῆλθον, οὐτ' οὐδὲν αὐτῶ διηκόνησαν οὐ κατὰ τὸν εἰρη-
 μένον πάντα τρόπον οὐκ ἐν μέρει τῶν ἀνηριθμημένων. καὶ
 ἄρ καὶ τὸ πᾶν ἀπαιτεῖ, κἂν βραχὺ νέμοις, φιλανθρώπως προσ-
 ταί, καὶ μάλιστα ὅταν ἦ κατὰ δύναμιν, καὶ πᾶν ὅτι ἂν προ-
 συμούμενος καλῶς πράξης εἰς ἓνα τῶν μικρῶν τούτων καὶ ἀδελ-
 φ' ἀντὶ τοῦ χορηγῆσαι τροφήν καὶ πιεῖν δοῦναι καὶ μεταδοῦναι
 ἁλοξενίας καὶ ἀγαγεῖν εἰς οἶκους, ἀγρὸν ἐγγίσεις πρὸς ἀγρὸν καὶ
 πτελιῶνα πρὸς ἀμπελιῶνα καὶ γε πρὸς οἰκίαν συνάψεις οἰκίαν; ἵνα
 γένηται; ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλης, καὶ τὸ μὲν αὐτὸν πεινά-
 ῖ, τὸ δ' ἴσως διψῆσαι, τὸ δ' ἕξω μένει ποιήσης, ξένον τῶν
 εἰῶν γενόμενον ἢ καὶ πρὸ τῶν σῶν πυλῶνων τάχα βεβλημέ-
 νον καὶ πολλὰ δέομενον οὐχ ἵνα τινὸς τῶν σεαυτοῦ διὰ τὴν
 ἄλλῃ μεταδόῃς, ἀλλ' ἵνα μόνον αὐτῶ παραχωρήσης
 οἰκίῶν καὶ ὧν κακῶς ἀπεστέφησας. καὶ μὴν ἐκείθεν μὲν
 τας¹⁶, ὁ καὶ τὰ χεῖλη καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ θείου κα-
 θεῖς ἀνθρακος καὶ τοῦ λοιποῦ κελευσθεῖς τοῖς ὀργάνοις
 οἰς χρῆσθαι τοῦ πνεύματος, „οὐαί σοι“ λέγει, καὶ πολλὰ
 φησὶ καὶ ταλανίζει πόρρωθεν ὥσπερ προορῶν ὅποι τε-
 ῖ, ἄγει. καὶ βλέπε δὴ ἐνταῦθα δὲ χρῆστος αὐτὸς ἐπὶ τὴν
 καὶ τροφῆς τίνας εἰς μετανοίαν μηδαμῶς ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 σὺ δὲ ποῖ πορευοῦ; ἐπὶ βασάνους ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 ῖ, ἄγει. καὶ βλέπε δὴ ἐνταῦθα δὲ χρῆστος αὐτὸς ἐπὶ τὴν
 καὶ τροφῆς τίνας εἰς μετανοίαν μηδαμῶς ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 σὺ δὲ ποῖ πορευοῦ; ἐπὶ βασάνους ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 ῖ, ἄγει. καὶ βλέπε δὴ ἐνταῦθα δὲ χρῆστος αὐτὸς ἐπὶ τὴν
 καὶ τροφῆς τίνας εἰς μετανοίαν μηδαμῶς ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 σὺ δὲ ποῖ πορευοῦ; ἐπὶ βασάνους ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 ῖ, ἄγει. καὶ βλέπε δὴ ἐνταῦθα δὲ χρῆστος αὐτὸς ἐπὶ τὴν
 καὶ τροφῆς τίνας εἰς μετανοίαν μηδαμῶς ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 σὺ δὲ ποῖ πορευοῦ; ἐπὶ βασάνους ἐλῆη καὶ σε παραλα-
 ῖ, ἄγει. καὶ βλέπε δὴ ἐνταῦθα δὲ χρῆστος αὐτὸς ἐπὶ τὴν
 καὶ τροφῆς τίνας εἰς μετανοίαν μηδαμῶς ἐλῆη καὶ σε παραλα-

παροῦσι περὶ σεαυτοῦ σκέψαι κάλλιον. τί γὰρ μάλιστα μὲν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φραγεῖν καὶ σοὶ χρονίσει, τὸ δὲ σὸν σπέρμα εἰς εὐλογίαν καὶ μίτη μὴν εἰς ζήτησιν ἔλθειν ἄρτων; ἀλλὰ ταῦτ' ἐστὶν ὡς εἰκὸς ἀπονεμεμμένα. καὶ πειθέτω πειθέτω δὲ καὶ δαυὶδ, καὶ σολομῶν ἅμα καὶ ταῦτα βεβαίως διεγγυῶνται καὶ γενεᾶς ἀδικοῦν τὰ τέλη καὶ τὴν αὐτῶν ῥίζαν ὡσεὶ χροῦν ἔσσει μὲν ἀσεβῶν ἐξολοθρευθῆναι, δικαίους δὲ φασὶν ἔσσει. καὶ μὴν εἰ μὴδὲν σοὶ μέλει μίτη τῶν ἐπιγὰλων ὅσων τοῖς δικαίοις μίτη τῶν τοῖς ἀδικησάντων, ἀλλὰ τοῦτο (δεύτερόν φασι λόγο μιν φελέσης. ποῖον δὲ λέγω; μήποτε τὴν ἀμενομένην χάριν φεύγει ἀπὸ πλεονεξίας ἐγγισσοῦ πλέον ἐπὶ τέλος ἐστὶ τῆς κακῆς προαιρέσεως ἐστὶ δὴ τὸ μᾶλλον ἀνιῶσθαι γεγενημένῳ μὲν ἐν πείρᾳ καὶ ὧν μὴ προσῆκεν, εἴτ' αὐτῶν δὴ τὴν δικαίαν ἀφαιρέσειν. οὐδὲ γὰρ ὑποσκελισεῖς, κατ' οὐδένα τρόπον τοὺς δικαστάς, καὶ μετὶ καὶ δικαιοσύνης οὐκ ἔση κρείττων, ὧν οὗτοι τὸ θεοῦ μὲν τὸ πρῶτον, παρ' ἐμοῦ δὲ τὸ δεύτερον κάθηται, κενὸς δ' ἀπελεύσῃ τοῦ δικαστηρίου χῶν, ὧν τε δηλονότι πλεονεκτικῶς μετείχες καπίσας μετὰ σοῦ δηλαδὴ γενέσθαι τὰς ψήφους δίκαιον. σκόπει γὰρ οὕτως· ἰσχυρὸς εἶ καὶ μέγας καὶ τοσοῦτος, ὅσον „φοβερόν εἰς χεῖρας ζῶντος“· παῦλος¹⁸ λέγει, καὶ τῶν δικαστῶν ἀφιστάλλει. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τῆς σῆς ἀξίας πρὸς ἐμοῦ ποιήσονται βασιλέως, τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ καὶ ταύτης (ὁρᾶς ὅπόσον) προῖσταμένου. ἀδίκους; ἀλλ' οὐδὲν τοσοῦτον δώσεις, ὅσον γε ὁ θεὸς „κρίνατε“ λέγων¹⁹ „ὁρσαντὶ καὶ δικαιοῦσατε χήρον ὅτι τὸν ἐξ ἀδικίας καταπονούμενον, „καὶ ὁ χθῶμεν“· εἶτα τί; δωρεὰς ἐπιλέγει, καὶ ταύτας λὰς καὶ μεγάλας, καὶ ὧν οὐδὲν ἐπιγνώμοσι θεοῦ, „ἂν μὲν ὡς“ φησὶν „αἱ αἱμαρτίαι ὑμῶν ὡς χιλιὰ λευκανῶ, ἐὰν δὲ ὡς κόκκινον ὡς, λευκανῶ ταῦτα θεὸς δῶρα μεγάλα τοῖς ὁρθῶς δικαίους

¹⁸ Esai. V, 24. Psalm. XXXVI, 29.¹⁹ Hebr. X, 31.

προσέχουσι· οὐ τοῖς οἱ ἔμοι προσέχουσι δικασταὶ καὶ διὰ παντὸς
 ἡσούσι τῶν ἀρπαγμάτων, οὐδὲ ἀγαπήσουσι πονηροῦ κέρδους, οὐδὲ κοινω-
 ρηόμενον, οὐδ' ἀγαπήσουσι οὐδὲν τῶν σῶν ἐπὶ προδοσίᾳ δι-
 αιοσύνης, οὐδ' ἔσται μερὶς αὐτοῖς οὐδεμία μετὰ σοῦ κλέπτον-
 τας ψήφους. ἀλλ' ἐκεῖνο δὴ κἀνταῦθα μᾶλλον τὸ τῆς γρα-
 φῆς „μισθωμά“ φησι²⁰ „πόρνης ἀγνός οὐ μερίζεται“. οὐ μὴν
 οὐδ' ἄββακούμ οὐδὲν αὐτοῖς ἐσσεῖται²¹ κατὰ δὴ τοὺς
 τας δυσχεραίνων τῆς ἀδικίας, ὧν χάριν καὶ πρὸς θεὸν αὐτὸν
 οὐσπετελ καὶ θερμοτέρων ἄπτεται λόγων καὶ οἴονει κατα-
 τῆς πολλῆς αὐτοῦ μακροθυμίας, „ἕως πότε κύριε κεκραύσο-
 λέγων“ καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃ; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικού-
 σαι καὶ σὺ σώσεις; ἵνα τί μοι ἔδειξας κόπους καὶ πόνους
 ἔπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν; ἐξ ἐναντίας μου γέ-
 ρις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει“. καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις τὴν ἀπει-
 τάγει· „ἴδετέ“ φησιν „οἱ καταφρονηταὶ καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ
 ἴσατε θαυμάσια καὶ ἀφανίσθητε“. ἐκεῖνα κατὰ τῶν κριτῶν
 ομούντων· ταῦτα σαφῶς κατ' ὑμῶν τῶν ἀδικούντων, ὑμῶν
 ὅτι καὶ περὶ τοὺς ἀσθενεστέρους τοῦδε τοὺς μικροῦς ἢ
 περιφρόνησις, μὴδὲ τῆς τοῦ χριστοῦ φωνῆς ἐπαϊόντων,
 ὃν ἀπειλεῖ πεφοβημένων· „ὄρατε“ μὴ καταφρονησῆτε μη-
 ῖν μικρῶν τούτων.“ διὰ τοῦτο καὶ ἀπελαθήσεσθε ἐπιαι-
 τάρητοι τοῦ παγκοσμίου δικαστηρίου, διωθούτων ὑμᾶς
 ἄλων καὶ ἀποπεμπόντων, τῶν τοῦ θεοῦ μὲν διὰ παντὸς τὸ
 ἔν ὄρανοῖς βλέπόντων, φυλάκων δὲ τρόπον ἐπιστα-
 τοῖς νῦν ἀδικουμένοις καὶ γε συνανιωμένων ταῖς σφῶν
 λαῖς· ἀπελαθήσεσθε δὲ κἀνταῦθα, καὶ οὐδεὶς ὑμῖν
 ἀνῆς τρόπος, ὅφ' ἦς θηρεῦσαι βουλόμενοι θηρεύσετε
 ἰς ἀνάλωτον γὰρ σύμπαν τὸ κατ' αὐτοὺς καὶ πάσης
 κρεῖττον ἐπιχειροῦσης κατὰ τῆς ἀληθείας. καὶ ὑμεῖς
 ὑμεῖς δὲ οἱ τὰ δεινὰ πεπονθότες, εἴτα κατεπιτη-
 ρέμοντες, καὶ μὴδ' ὅσον ἀποδύρασθαι τὰς συμφορὰς,
 ἵνα προΐεναι, μὴδ' ἐκλαλῆσαι τὸ συνεχῆσθ' ἐν ὑμῖν
 ἐπικουρίαν ποθὲν ἐκζητῆσαι, μὴδὲ τοσοῦτον γοῖν
 ῖν ἐνδίκως χρησάμενοι, δεῦτε, καὶ τοῖς δικασταῖς
 ἐλέγχοντες μετὰ παρόσιας καὶ μηδένα τοῦ λοιποῦ

13. ²¹ Boiss. notat: loci lacunosi scripturam, quam Cod. ex-
 20 Habac. 1, 2. ²² Matth. XVIII, 10.

μηδαμῶς δεδιότες, μηδ' ἄν ὅτι μάλιστα πολ-
καὶ δύνανται περιττὴν κακῶς περιβεβλημένῃ
πάντα ὑβριστὴν“ λέγει κύριος²¹· καὶ ἰδοὺ
καιοσύνης ὑβριστὴν ἀκούων τοῦ κυρίου, κα-
τῶν ἐμπυριζομένων πτωχῶν ὑπερήφρονον, κα-
ἀτιμάζοντα καὶ τῆς ἰσότητος ἐξενηνεγμένον·
πᾶν φρόνημα φουσίωμενον ἐξ ἀδικίας. δι' ὑ-
στήριον καὶ λαμπρῶς ὑμῖν (ὁρᾶτε πάντως
φικται βουλομένοις ἐς αὐτὸ τρέχειν· καὶ γε-
ὑμᾶς ἐπὶ τοῦτο συγκαλοῦμεν, καὶ πανταχί
πέμπομεν ἐπὶ πάσας πόλεις καὶ χώρας καὶ
καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ὑπὸ χειρὸς βιαίας κατε-
διὰ τοῦτο βοηθείας ἐπιδεδωμένους, καὶ χεῖρα
θεοῦ προτεινομεν ἀνιστῶσαν αὐτοῖς πίπτουσι
ἔτι; πρὸς ὑμᾶς τοὺς δικαστὰς ὁ λόγος, οὐ
ἢ διδάξω τὰ δίκαια, καὶ τίνων μὲν ἀφῆξο
τισι δ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὅλους ἐφ' οἷς ἂν ἤκωσ
δικαίοις οὖσιν ὑμῶν ἐπιτυγχάνειν, οὐδ' ὡς
περισώζειν ἀσφαλεῖς τοὺς νόμους, οὐδ' ὅτι
ὑμεῖς ἐξετασθῆτε καὶ διαιτηθῆτε καθήσθε τῶν
καὶ ἀναμένει πάλιν ὑμᾶς ἐξετάσεις ἄλλη κα
καὶ κριθῆσθε ἢ ἐκρίνατε κρίματι, ἀντιμε-
ὑμῖν ἢ μέτρῳ ἐμετρήσατε· συνελόντι δ' εἰ-
χάριν πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος αἰωφίων ἀγαθῶν
μετὰ δικαιοσύνης ἀπιούσιν ὑμῖν ἀποκειμένη
ἀπαραίτητον ἐπανατεινόμενος αὐτοῖς κριτὰς ἀ-
δεξομένην. ταῦτα γὰρ οὐδὲν πρὸς ὑμᾶς, δ
κότας καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἄλλων πάντων μ
πλέον ἢ καθ' ὅσον ἂν τις ἕτερος ἐτοίμους ἐ-
ἐκδιδάσκειν, εἰ δὴ καὶ ἀμαθεῖς εἰσὶ τινες τι
μὴ ταῦτα μόνον²² πάντες σαφῶς ἐπεγνωκότι
πολλὰς οἱ μὴ τὴν ἐντολὴν ποιήσαντες δαρι-
οὐδεμιᾶς ἤκιστα τύχῃσι ὡς δι' ἄγνοιαν ἡμαρ-
λόν φημι· δικαιοσύνην ἔθνος ὑψοῦν σολο-
πεῖθμαι. καὶ δὴ μοι συνάρασθε λοιπὸν ὑ-
ταύτης ἐπιμελείας τοῦ γένους, ἐξέλησθε π
ἀπὸ τῶν διαρπαζόντων αὐτὸν, μᾶλλον δὲ
τό γε εἰς ὑμᾶς ἦκον, ἐγὼ δ' αὐτοῖς ὅσον

²¹ Jeremias L, 31.²² Boiss. conj. μονοου.

ῥήφους, ἐγὼ δ' αὐταῖς ἐνθήσω πολὺ τὸ κράτος,
 ἀρὰ μηδενὸς μήτ' ἀντιλεγόμενον αὐθις μήτε μὴν
 καταλυόμενον, μόνον ἂν ὑμῖν ὁμοῦ πᾶσι τοῖς δι-
 οχῆ καὶ χεῖρ ἐκάστου τὴν γνώμην πιστώσεται. δι-
 ταιπεινὸν καὶ κατανευγμένον, καὶ δικαιωθήσεται πᾶς
 ὑμῶν δίκαιος ἐν διαδικασίαις ἀκούσῃ· „καὶ τὰ τῆς
 ῥς ἔργα“ φησὶν ἡ σαΐας” „ἔσται εἰρήνη· οἱ δὲ θησαν-
 ς ἰδοὺ ἐν τῷ φόβῳ ὑμῶν λέγει κύριος· οὓς ἐφοβείσθε
 νται, βοήσονται ἀπ' ὑμῶν· ἄγγελοι ἀποσταλήσονται
 αἰόντες καὶ παρακαλοῦντες εἰρήνην.“ οὐδὲν γὰρ ὑμῖν
 εἰσι δικαιοσύνην καὶ καλῶς ὑπ' αὐτῆς πεφραγμένοις,
 οὐκ οὐδὲ καὶ παρασκευῆς ἀρμάτων οὐδ' ἵππων, οὐ σω-
 μάτων, οὐ παμπληθοῦς στρατιᾶς, οὐδενὸς οὐ μὲν οὖν
 ἴτων· ἀρκεῖ γὰρ ἀντὶ πάντων δικαιοσύνη, φοβεροῦς
 τοῖς ἐχθροῖς ἐπιόντας, αὐτοὺς δ' ἀπ' ὑμῶν φεύγοντας
 διώκοτος δεῖξαι. καὶ τοίνυν ὑμεῖς γίγνεσθέ μοι θεοῦ
 γοῖ, θεοῦ διάκονοι, συνασπισταὶ δ' ἐμοὶ μετὰ δικαιο-
 ῦ θεῷ προμάχῳ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς παραττατομένῳ.
 ὑμῖν οὐ διὰ ταῦτ' ἔσται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν
 ἢ γὰρ τοῦτω τρόπῳ τῆς ὑπὲρ δικαιοσύνης σπουδῆς
 τῶν καλλίστων δείγματα περιφανῆ; φιλοθείας μὲν
 εὐφροσύνης, συμπαθείας, ἀγάπης, ζήλου τῶν ἀρίστων
 οὐ μὲν γὰρ πρῶτον, ὅτι δι' θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ προσ-
 , ἐτέρου δ' οὐδενὸς κέρδους ἕνεκεν ἢ προθυμία, φι-
 ῖν εὐκότως δόξαν ὑμεῖς ἀποφέροισθε· περὶ δέ γε τοὺς
 οὓς ὡς εἰκὸς χρησιτεύομενοι καὶ πρὸς ὑμᾶς καταφει-
 τι προστατῶν αὐτοῖς γιγνόμενοι καὶ συμμάχων, φιλ-
 ς. καὶ μὴν συμπαθεῖς τίνες μᾶλλον τῶν τοῖς αὐτοῖς
 ομένων, ὑπὸ δυναστείας καὶ βίας ἀτόπου περιωθου-
 αννομένοις, κτήματα περιηρημένοις καὶ πράγματα, καὶ
 τὸν τρόπον ἀθλίως ζῆν καὶ πικρῶς κατηναγκασμέ-
 νης δ' ἐντελοῦς τοῦτ' ἂν τις θεῖτο μέγα τεκμήριον,
 εἰν ὡσπερ ἐθέλειν τοῖς ἐν δυσχερείαις τῶν ἐπαχθῶν,
 ς σφᾶς αὐτοὺς νομίζειν διακείσθαι τῶν ἄλλων ἐξ
 κῶς πασχόντων, καί γε τὴν ἀπαλλαγὴν ἐζητεῖν μεθ'
 ἰτοῖς καὶ ἴσης τῆς γνώμης. ἀλλὰ μὴν καὶ ζῆλος εἰ
 εσθίων, εὐνομίας ἀθετουμένης καὶ δικαιοσύνης μὲν
 σης, κατακρατούσης δὲ πλεονεξίας, ἐπ' ἄλλῳ τῷ τῶν

ἀπάντων γιγνόμενος ἂν δίκαιος νομι-
 ῖται ἐπειροόμενος ἔσται βελτίων; οὕτως
 σχεδὸν ἅμοῦ τὰ καλὰ μαρτυρεῖ, περὶ
 καὶ πάση τῇ σπουδῇ κεχρημένοις. κα-
 ἄγαθῶν κέρδος ἕτερον οὐδὲν ἄμεινον,
 τῆς δόξης οὐδὲν ἔστιν ἄλλο φέρον πλ-
 ῶσι μὲν ἀνταῦθα θαρρῆν μᾶλλον πι-
 δ' ἐν τοῖς ἐς ὕστερον θαρρῆν μᾶλλ-
 ἔμοι τε τῶν ἀπάντων οὐδὲν αὐτῆς ἔ-
 ὐστερον· καὶ ἡμῖν, εἴ τί μοι ταύτης
 τέχετε δὲ, καιρὸς ἐπιδειξασθαι.

NOV. XXXIX.

Imp. Andronici se
 de festo assumptionis per totum mense

Θέσπισμα ἐπὶ τῇ μεγάλῃ καὶ τελί-
 χριστὸν παντὸς μυστηρίου, αὐτοῖ
 θεῖν ἐς οὐρανὸς αὐθις μετὰ σα-
 ἐγγῆς παρθένου προσληφθείσης ἰ-
 ταύτης μητρὸς αὐτοῦ (τὸ νῦν
 τρόπον ὃν ἠυδύκησεν ἐς αὐ-

Καὶ γοῦν τὸ θέσπισμα βούλεται μὴ κατὰ μία-
 κρατήσαν ἕως τὴν ἑορτὴν ταύτην τελείσθαι,
 τοῦ μηνὸς ἐν ᾧ τὸ μυστήριον ἀρξαμένην μέχρι
 δὴ συμπεραίνειν ὅποι καὶ ὁ

Ἄ μὲν ἡ τοῦ θεοῦ μήτηρ εὖ δι-
 πων ποιούσα γένος θαυμαστὰ οἶα καὶ
 παρέσχετο, πάντες εἰσὶν ἄνθρωποι σα-
 εὖ εἰσὶ πάντες ἔχοντες ἀνομολογεῖν κα-
 ἀπάντων ἔστιν οὐδεὶς, αἰσθήσεως γοῦ
 μὴ τοῦτο σφόδρα βεβουλημένος. οὐ μ-
 εἰσὶ καὶ καλῶς εἰδότες, ὡς ἔστιν ἄλλ-

¹ Exstat inter opera Nicephori Chumni, utp
 suggesta fuit, in Codd. Paris. reg. gr. 2105 et
 Anecd. Gr. II p. 107, ibidemque notat, in Cod. 3
 librario lineola transversa inductam, et in indice
 hanc: τοῦ αὐτοῦ λόγος ὅπως δεῖ ἑορτάζειν ἰ-
 ὑπεραγίας θεοτόκου ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ αὐγοῦ

ἢ δύναμιν καὶ φύσιν ἐφ' ἑαυτὸν ταῦτα ἐξισχύσαι λαλῆσαι, ἢ
 ἢ ἀνάλογον καὶ πάνυ τι προτεθυμημένους εὐχαριστίαν πρῶξαι,
 ἢ ὅτι γε καθ' ἓνα φθεγγόμενοι καὶ κατὰ μίαν γλῶσσαν ἔκα-
 ον ἐπιχειροῦντας ἀποπέμειν, ἀλλ' οὐδ' εἰ πάντες εἰς ταῦτον
 νιόντες, ὅσοι τε νῦν εἰσὶ καὶ ὅσοι πάλοι γεγονόσιν· οὐ μὲν
 οὐδ' εἰ χεῖλος ἓν καὶ ἓν στόμα πρὸς φωνὴν μίαν γενόμενοι,
 οὐ οὕτως ἂν οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἔσχον ἔγγυς ἔναί τοι τινα
 ἄτην συμφωνίαν παγκόσμιον πρὸς ἀνθομολόγησιν ἄραι, τοῦ
 ἢν θαυμάτων μεγαλεῖου μὴ κάτω πίπτουσαν καὶ τοῦ παντὸς
 τολπειομένην. ἀλλ' ἐστὶ μὲν ὄντως μικρὰ πᾶσα φύσις ἀν-
 ρώπων καὶ ἀσθενῆς πρὸς τοῦτο γε δυνάμειος ἐξεταζομένη,
 τί ἔχειν ἄξιόν τι τῶν τοσοῦτων καὶ τοιοῦτων εὐεργετημάτων
 εἶν· ἐστὶ δὲ καὶ αὐθις ἀσθενῆς, εἰ καὶ τὰς ἀγγελικὰς αὐτὰς
 καὶ ἀρχαγγελικὰς, εἴ τινὲς εἰσὶν αὐτῶν γλῶσσαι πρὸς διηγε-
 ῖς ἕμνους εἰδωμέναι θεοῦ, βουληθεῖη προσλαβεῖν καὶ προσ-
 ἴβοι, ἔπειτα συνεργάζοιτο τοὺς εὐχαριστηρίους ἀποικληροῦσα·
 γὰρ ἀνθρώπους μόνον καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς πᾶσαν λογικὴν
 φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, ὑπερβαίνον ἐκπλήτ-
 τι τῶν θαυμασίων τῶνδε τὸ μέγεθος, ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέφρα-
 νων καταπραχθέντων καὶ νῦν ἐνεργουμένων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 θεῆς αἰεὶ ταῦτα τελείσθαι βεβαίως ἡμεῖς τὰς πίστεις καὶ
 ἰσχυροὺς ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. καὶ ἢν ἡμῖν ὁ λόγος ὡσπερ εἰς
 γῆν ἀνελθὼν ἐκείθεν καθ' ὁδὸν προῖοι, ἐπλάσθη μὲν ἀν-
 ρωπος χειρὶ θεοῦ, καὶ μετέσχε θείας εἰκόνας καὶ τούτῳ πλείω
 τίμηται πάντων τῶν ὄρωμένων· εἶχε δ' ἂν καὶ πλεον ἀπει-
 ρέναι τιμῆς καὶ δόξης, πρὸς ὃ καὶ μᾶλλον ὁ τῆς κατ' αὐτὸν
 ἰσομορφίας ἔφερε λόγος, καὶ ἀπέλαβεν ἂν, εἰ τὴν εἰκόνα περι-
 ῶσας μετὰ τῆς ἐντολῆς ἐφυλάχθη. ἐπεὶ δ' ὑφ' ἡδονῆς ἐκλάπη,
 καὶ τῶν προσταχθέντων ὀλιγορήσας ἐνεπίστευσε τοῖς ἀπατώσι,
 ἔπειτα μὲν εὐθὺς ἐκείθεν ὄπη καὶ τρυφῆς ἐτάχθη καὶ πολλῶν
 καὶ μεγάλων ἀγαθῶν μετουσίας· ἀποπίπτει δ' ὁμοῦ καὶ τῆς
 ἰσχύος ἐμελλεν ἀμείνονος πειραθῆναι, καὶ στρέφει πάλιν εἰς γῆν
 ἀντριβεῖς τῇ ἀμαρτίᾳ, μήθ' ὅπερ ἦν φυλάξας, μήτε γενόμενος
 πρὸς ὃ δὴ κρείττον καὶ ὑψηλότερον παιδαγωγούμενος ἐκαλεῖτο.
 καὶ ὁ μὲν οὕτως ὤλισθε, θεοῦ καὶ τῆς θείας ἀποπεσῶν μοίρας·
 οὐδ' αὐθις βούλεται πρὸς ἑαυτὸν ἐλκῦσαι. βούλεται τοῦτο,
 καὶ σκοπεῖ τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος. ἑαυτὸν ὄλον εἰς
 ἰσχύος οὐκ ἀπαξιότ' κενῶσαι, καὶ γε βαστάσαι πεπτωκότας καὶ
 προσλαβεῖν κειμένους, οὐκ εἰς ὅπερ ἤμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
 παρήγαγε πλάσας αὐθις ἀνασώζων, μηκέτι μήτε παρὰ τοῦ

φθονοῦντος ἐπιβουλενομένους, μήτε πίπτοντας μι
 σμένους. ταῦτα θεὸς βούλεται καὶ πρὸς αὐτῆ
 τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἑαυτοῦ μητέρα, π
 ὄλον παραγαγεῖν κόσμον ἀπὸ πασῶν ἑαυτῷ γ
 • καὶ γίνεται δὴ τοῦτο θεοῦ μυστήριον πρὸ πάσης
 ἀποκεκρυμμένον· εἶτα, κατὰ γενεᾶς τυπούμενον
 βάτον σώζει κἀνταῦθα, ὅποι δηλονότι ὁ τύπος
 παρεδείχθη. καὶ δῆλον τοῦτο πανταχῆ σχολουμι
 μὲν γὰρ εἰς αἴγυπτον ἰσραήλ καὶ ὑπὸ φαρ
 πικροῖς ἐκλεισμοῖς προσταλαιπωρῶν, καὶ καταπ
 βαρύτετος ἔργων, καὶ γε πρὸς αὐτὰ δὴ ταῦτα
 ὅσα καὶ βίβλοι φέροσσι καὶ ἱστορίαι παλαιῶν
 διηγημάτων· ἐγείρεται δὲ μωσῆς ζηλῶν ὑπὲρ
 καὶ φεύγει μὲν αἴγυπτον, προσχωρεῖ δὲ θεῶν.
 τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ὄραμα, πῦρ ἐν τῇ βάρῃ
 • μηδαμῶς κατακαλον ὅτι, μηδ' ὕστερον ὁ ἐκ
 αὐτὸν εἰσιὼν τὴν παρθένον οὔτε κατέφλεξεν οἱ
 μῶς ἔλυμῆνατο. ταῦτα μωσῆς τότε, καὶ πα
 εὐθύς ἀκοίει, καὶ τὰ ὑποδήματα τῶν ποδιῶν λ
 καὶ ἀποτίθεται. τίλος χάριν; ὅτι μηδὲ θέμις ἔ
 δὲν ἐκεῖ ψαύειν, ὅποι θεοῦ παρουσία καὶ τύ
 ἀφθάρτου, πρὸς ἣν ὁ τότε φανείς ἡμᾶς αὐθις
 μὴνύει καὶ τὰ σύμβολα δίδωσιν· ἢ τάχα καὶ ἀπι
 τάσσει πᾶν ὅσον ἐξ ἁμαρτίας βοήθημα τῆς ἀ
 ἥρμοσε, καὶ τοὺς γυμνοὺς τοῦ λοιποῦ θαρσύνει ἢ
 τῶν ὄφρων βησομένους καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ θρι
 τοὺς ἀπατήσας ὑπέδησεν. εἶδε ταῦτα μωσῆς
 θερίαν ἐντεῦθεν ἰσραήλ πιστοῦται, καὶ ἀπέρχε
 θανάμει τῆς ὄψεως, καταμαθὼν ἐκεῖθεν καὶ τὴν
 ἐλευθερίαν ἀνθρώπων, ὡς ἀπὸ φαραῶν τυραι
 ἰσραήλ, οὕτως ἡμᾶς ἐφ' ἡμερῶν ἐσχάτων τοῦ
 ῥύσασθαι τυράννου θεὸν ἐκ μητρὸς παρθένου
 γονότα. καὶ γοῦν, ὅπερ ἔφη, σώζει κἀκεῖ τοὺς
 καὶ τῆς βαρείας αἰγυπτίων χειρὸς ἀπολύει ὁ
 τοῦδε μυστηρίου τύπος καὶ τὰ σύμβολα τῶν ὕστε
 οὐ μὴν ἀλλὰ πειρῶνται πάλιν αἰγύπτιοι τῶ
 φευγόντων καταδιώκειν ὀπίσω, καὶ κατεδίωκον
 ἵπποις² ἐλαύνοντες ἐπ' αὐτούς. καὶ τάχ' ἂν

² Boiss. conj. ἵππους vel ἵππαις.

ν ἂν αὐθις ἄγοντες ἐπὶ πικρὰν δουλείαν, εἰ μὴ κἀνταῦθα
 φανῶς ἢ τοῦ μέλλοντος σκιά περιέσωζε, νεφέλη τῆς ἡμέρας
 ; ἐπισκιάζουσα καὶ συγκρύπτουσα, νεφέλη σύμβολον ἑναργές,
 ὃ τοῦ γεδεῶν αὐθις πόκος. τὸν γὰρ ζωτικὸν οὔτος ὄμ-
 ρος πρὸς ξηρὸς ἡμᾶς ἕτε καὶ νεκρὸς ὄλους καταβάττα, ἡ δὲ
 ἔλη τὴν παρθένον σαφῶς προγράφει, τοῦ κόσμου πάντως
 τὴν καὶ πάντων φανεῖσαν οὐρανῶν πλατυτέρα. οὐ μὴν
 ἔ τοῦτο μὲν δὴ τοσοῦτον. ἐρυθρὰ δὲ τερατουργοῦσα καὶ
 πῶζουσα μὲν τῷ θεῷ λαὸν περιούσιον, βυθίζουσα δὲ δύνα-
 φαραὼ καὶ τριστάτας αἰγυπτίους, πόθεν ἄλλοθεν τὰ
 ἴλα ταῦτα δεδύνηται, ἢ πρὸς αὐτὴν δὴ ταύτην καθαρῶς
 γέρουσα, πρὸς ἣν καὶ τὸ τέλος τῶν ἀβραάμ ἐπηγγελμένων
 ὃ πληθυσμὸς τοῦ σπέρματος τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος,
 ἰον ὄλον ἀναγεννήσαντος καὶ οἰκειωσαμένου μὲν ἐαυτῷ, οἰ-
 σαμένου δὲ γησίους τῷ ἀβραάμ; εἴτα πέτρα πηγάζει καὶ
 πλεον τοῦ θαύματος, ὅτι μεταφερομένη ῥεῖθρα προβάλλει
 ἔ ποταμοὺς ἀενάους· οἱ δὲ πίνουσι εἰς κόρον, δίψει κά-
 ντες ἐν ἀνδρῶν. καὶ ἡ πέτρα πάντως ἐξ ὕδρου τύπον ἔχοντος
 παρθένον, ἐξ ἧς χρῆσις ἀκρόγωνος λίθος καὶ ζωῆς πέτρα,
 ἰὲν συνάπτων ἡμᾶς ἀπὸ θεοῦ μακρονθέντας καὶ συνέχων
 ἀράγῃ σύνδεσμον, τὸ δὲ ποτίζων ὕδωρ αἰδίως ἐκβλύζον
 μὴ ποτε λήγουσαν ζωὴν ἐμπαρέχον. τί ἔτι; πεινῶσι ἐν
 ἰαίς, καὶ πάθος τὸ χαλεπώτατον λιμὸς αὐτοὺς καταλαμ-
 ει· οἱ δὲ πάλιν φέρονται κατὰ μωσέως, μηδεμιᾶς μηδα-
 μηδ' ἐν ἑλπίσι μηχανῆς φαινομένης· „εἰ γὰρ ἐπάταξέ“
 „πέτραν καὶ ὕδωρ ἐρέει, μὴ καὶ ἄρτον δύναται δοῦναι“;
 ἀπὸ γῆς μὲν αὐτοῖς τροφὴν οὐκ ἤνεγκε, καὶ ταῦτ' ἐξόν-
 ος καὶ τοὺς λίθους γενέσθαι, τῆς αὐτῆς τῷ προτέρῳ θαύ-
 ματι μεταποιούσης δυνάμεως· ψωμίζει δὲ πόθεν; ἐξ οὐρανῶν
 ρεῖ, ἐκεῖθεν εἶναι δεικνὺς καὶ τὰ πρόην τελοῦμενα. καὶ οἱ
 ἄρτων ἀπεγνωκότες τρώγουσι μάννα, καινὴν τινα τροφὴν
 πολλῶ τοῦ ζητουμένου τιμιωτέρα, ἅμα δὲ καὶ ἄφθονον,
 ῥαδίαν πᾶσι τοῖς κομίζεσθαι βουλομένοις. ἀνεῖτο γὰρ ἀπο-
 βάνειν μὴ καθ' ὅσον μόνον ἐπαρκέσαι τῇ χρεῖα, ἀλλὰ καὶ
 ἰττὸν ἔχειν κτᾶσθαι, εἰ καὶ ἄλλως ἦν τὸ περιττεῦον ἀνοή-
 ῆτερον δηλονότι θαῦμα καταργοῦν τὴν ἀπλησίαν, ἅμα δὲ
 τὴν ἀπιστίαν διορθούμενον, εἰ τούτου χάριν τὸ πλεον ἄπε-
 ον, ὥστ' αὐθις ἔχειν ἐπιλείποντος τοῦ δεδομένου τῷ προ-

³ Psalm. LXXVII, 20.

λαβόντι χρῆσθαι, καὶ μὴ τῷ χορηγοῦντι θαρρόντες ἦσαν καὶ πλουσίως παρέχειν δεδνημένῳ. τοῖς μὲν οὖν ἡ βρι ἐπεστήριξε τὴν καρδίαν μηκέτι διαπιστεῖν ἐπ' οὐδενὶ τῶν ὀρων, ὡς οὐχὶ γενήσεται τοῦτοις ἐπιστρέφουσι πρὸς Θεὸν γησίως ἐπικαλουμένοις, καθὰ δηλονότι καὶ μωσῆς ὁ μὲν ἐκείνου θεράπιον γνήσιος αὐτῷ γενόμενος μετὰ παρέθηςιας καλεῖτο, καὶ πάντ' εἶχεν εὐθὺς ἀπαντῶντα πρὸς τὰς αἰτήσας ἐπεστήριξε δ' ὁμοίως οὐ τοὺς τότε μόνους τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τοὺς καθ' ἑξῆς ἅπαντας, μὴ διαπιστεῖν οὐ μὲν οὐδὲν καταβήσεται πρὸς ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν ἄρτος ζωῆς καὶ τρυφῶν αἰωνίων παρεκτικός. καὶ δὴ λοιπὸν ἡ χρυσοῦ καθίσταται στάμνος καὶ δέχεται τὸ μάννα, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μέλλοντος ἐν ἑαυτῇ λαμπρῶς φέρει. σὺ δέ μοι καὶ τὰς πλάκας βλέπε τὸν ἐν αὐταῖς θεόγραφον νόμον μὴ τοῖς ἐκτὸς μόνον βροτῶν σωματίων ὡσανεὶ κινδυνευόντων σωστικὸν ὄντα, ἀλλὰ τοῖς ψυχῶν ἐφικνούμενον καὶ παιδαγωγῶντα ταύτας, καὶ γε οὐκ ἀλεῖται πάσης ἐξαιρούμενον περὶ Θεοῦ δόξης. βλέπε δὴ τὰ καὶ τὸν νοῦν τοῖς ὀρωμένοις καλῶς προσέχων μάνθανε ἐνυπόστατον λόγον δακτύλιον Θεοῦ πνεύματι θεῖον τῇ παραγραφέντα, καὶ τῶν πατρικῶν κήλων κενωθέντα μὲν, οὐκ ἀστάντα δὲ, μένοντα δ' ἐν αὐτοῖς καὶ πληροῦντα πάντα, χωρὶς γενέσθαι τοῖς μητρὸς κόλποις, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀνασῶσαι κόσμον ὅλον, καὶ ψυχὰς ῥύσασθαι ἀγνοίας σκοτεινῆς θανάτου κατεχομένης. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως οὕτως ἄνωθεν τὰ κατὰ τὴν παραθέντων Θεοῦ μητέρα διὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἤχοντα τῶν συμβόλων πανταχῇ παρέχοντα δύναμις θανμάτων ὑπερφύων εὐρήσεις, ἅμα δὲ καὶ σωτηρίαν τῶν ἐκ τῶν κινδυνευόντων. καὶ τὰ πλείω διεξιέναι παρήκεν ὁ λόγος, ὅτι μὴδὲ πέφυκε μὴ ὅτι γε διὰ πάντων (τοῦτο γὰρ παντὸς μὲν ἄδύνατον), ἀλλὰ μὴδ' ἐφ' ἱκανὸν αὐτῶν ἰκέσθαι δυναθῆναι πῶς γὰρ; ὅπου γε καὶ ταῦτα ὡς ἀρτίως ἐμνήσθημεν, οὐχ ὡς καὶ ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἡμᾶς ἀπολεξαμένους ἔρεῖν, τοῦτου χάριν ἐμνήσθημεν, ἀλλ' ὥστε μόνον ἄψασθαι, καὶ τὸ λεχθέν ἐπιδειξάμενοι, σώζοντας εἶναι δηλονότι πανταχοῦ τοὺς τύπους καὶ σκιας τῶν ὑστερον ἐπὶ τῆς παραθέντων δίχα παντὸς ἐπικαλεσθέντων λαμπρῶς ἐκφανθέντων. ἐπεὶ δ' οἱ τύποι παρηλάθον ὑπεχώρησαν αἰσῶν, καὶ καθαρῶς ἡ ἀλήθεια γέγονεν ἐν φερόμενοις, δόξαν φέρουσα τῇ παραθέντων πάντας οὐρανοὺς ἀκρύπτουσαν καὶ ὑπεραναβαίνουσαν μὲν τὰς ἄνω λαμπρότητι αἰτὰ δὲ κάτωθεν ἑαυτῆς σεραφίμ καὶ χερουβίμ ἀφιέτω

γος ἢ ποία γλῶσσα τῶν τοσοῦτων καὶ τοιοῦτων ἀπει-
 ρηκτῶν θανμάτων ἐκδιηγῆσθαι κατισχύσοι τὰ πλήθη;
 ἢν δέδοικα μὴ ποτέ μοι καὶ τοῦτο κατάκριμα γένοιτο
 ἄννην, εἰ μὴ χερσὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ χεῖλεσιν ἀνάγκη
 ἴσῃ πρόσσειμι κιβωτῷ, πόρρωθεν αὖθις ἑτέρου θαν-
 τελοῦντος, ἅμα δὲ καὶ ἀπείργοντος τῶν μὴ καθαρῶν
 ὀλμᾶν προσάπτεσθαι μηδὲ τῆς ἐν ταῖς σκiais κιβω-
 εῖνο τοῦ θεοῦ δικαίως ἀκούσαιμι λέγοντος· „ἵνα τί
 εἰ καθαρίσῃ τῶν ῥύπων χρησάμενος ἄνθρωπι, καθ'
 ἴσως, μήτε τὴν γλῶτταν ἀνεῖς τοῦ ἐπικειμένου βάν
 ν πεδούτων κακῶν, ἐκδιηγῆθαι θανμάσια, πρὸς ἃ μηδ'
 ἔξαρχεῖ φύσις; ἀπορεῖ καὶ γὰρ αὕτη κατανοοῦσα το
 “ τούτων με φοβούντων τῶν λογισμῶν, οὐκ ἔχω
 ι τοῖς ἐφεξῆς. πλὴν, ὅτι διὰ σοῦ σέσωσμαι, μῆτε γ
 ἰ πεσῶν ἀνωρθώθην, καὶ συντριβεῖς ἀναπέπλασμαι,
 λως λόγου δύναμιν ἔχων καὶ φωνὴν τινα δυνάμενος
 ἄλλο τί σπουδάσαιμι πρὸ τοῦ ταῦτα κηρύττειν; οὐκ
 τὸν τῆς σωτηρίας σιωπήσομαι τρόπον, ἀλλ', ὡς ἐνὸν,
 εἶχε μὲν ἡμᾶς δουλωσάμενος ὁ καὶ τὴν ἀρχὴν πλα-
 ἀποστήσας θεοῦ, καὶ δόξης μὲν ἐκείνης ὄθεν αὐτὸς
 ἀπερῆρίφη κληρονομεῖν μέλλοντας ἐν μηχαναῖς ἀπω-
 πρὸς δ' ἐσχάτης ἀτιμίας πάθη κατενεγκῶν, καὶ εἶχεν
 ὡσανεὶ πέδαις δεσμεύσας, ὡς μηδ' ἔχειν αὖθις ἡμᾶς
 ς τῆς αὐτοῦ τυραννίδος πρὸς τὸν δεσπότην ἀναδρα-
 θάνατον ἡμῖν ἐπέστησε φύλακα, καὶ καθείρξεν ἐν
 πύλαις σκότους κατησφαλίσαστο. καὶ ἡμεῖς ἡμεν τῆ
 ναστεία καὶ τυραννίδι δουλεύοντες, μηδ' αὐτῶν δὴ
 ν οἷς ἐσμὲν δηλονότι κακοῖς αἰσθανόμενοι, τῆ δ' ἀπω-
 υφραϊνόμενοι πάθη τιμῶντες ἡμεν ἐξ ὧν ἐπ' αὐτὸν
 θάνατον, ἔλεινοι τῆς ἀπάτης καὶ τῆς τοσαύτης ἀδο-
 ταῦτα τίνες; οἱ τῆς εἰκόνας θεοῦ, ἔλεινότεροι τῆς
 αὐτῆς τοῦ ἐχθροῦ τυραννίδος, πολλῶν δὲ πλέον ἄθλιοι
 ἰθυσίας, ὅτι τὸν δημιουργὸν ἐγκαταλιπόντες φέροντες
 τῆ πολεμίῳ παραδεδώκαμεν· ὁ δὲ χειρωσάμενος ὅλους
 ὀλουθοῦντας προθύμως εἰς βάραθρα τὸ ἑαυτοῦ κατα-
 οῦ μὴν ἀλλὰ παριδεῖν μέχρι παντὸς οὐκ ἦν τοῦ ταῖς
 σαντος καὶ τῆς ἰδίας μεταδόντος εἰκόνας καὶ τῆς τιμῆς·
 ἰδὲ παρεῖδεν, οὐδ' ἀφῆκε τρόπον ὃν ἐφημεν δούλους

της αγνοίας διαλυσας σκοτος υφ η κατειχε πλατωμενος ημας
χωρει δὲ πῶς; — ἀλλ' ἐνταῦθα μοι καὶ ὁ πᾶς λόγος, ἐπειδὴ
καὶ πάντες τύποι καὶ σύμβολα καὶ οἱ προκηρύττοντες πόρρι-
θεν ἐνταῦθα πληροῦσι, τέλος ἔχοντες τὴν παρθένον. αἱτὸς
καὶ γὰρ ὁ προαιώνιος τοῦ θεοῦ λόγος καταβὰς ἐν αὐτῇ, καθαρᾷ
οἴσῃ καὶ ἀμώμῳ, καὶ τί δ' ἄλλο ἢ τοῦ κατελθόντος ἄξια, σὰρξ
γίνεται δι' ἡμᾶς, φορέσας ταύτην ἐκ τῶν αὐτῆς ἀχράντων καὶ
πανάγων αἱμάτων, καὶ τὴν κατ' εἰκόνα προλαβῶν φύσιν ὅλην
φθαρεῖσαν μίγνεται ταύτῃ καὶ ἀναπλάττει τῇ κοινωσίᾳ, τότε
ιδίους αὐθις ἐπανασώζων πρὸς ἑαυτὸν καὶ οἰκειούμενος τοὺς
ἀπωσθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ. οὗτος ὁ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας τρό-
πος· τοῦτο τὸ πάλαι καὶ προτυπούμενον καὶ προμηνυόμενον,
καὶ τοῖς προφήταις λαλούμενον φρικτὸν καὶ μέγα μυστήριον,
θεὸς γενόμενος ἄνθρωπος, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, θεὸς ἐν
μήτρᾳ παρθένου καὶ σωματούμενος καὶ πλαττούμενος, καὶ χρο-
νικὴν καταδεχόμενος γέννησιν, καὶ ὡς βρέφος ὀρώμενος καὶ
βασταζόμενος ἀγκάλαις μητρὸς, ὁ τὰ πάντα πληρῶν καὶ μηδα-
μοῦ μηδόλως χωρούμενος. πρὸς ταῦτα τίνας ἀγγέλων, τίνες
ἀρχαγγέλων οὐ κατεπλήγησαν; ποῖα σεραφίμ, ποῖα χερου-
βίμ οὐκ ἐθάίμασεν ὀρώντα τὴν τοσαύτην τοῦ θεοῦ κένωσιν καὶ
τὸν τοσοῦτον αὐθις ὄγκον τῆς περὶ ἡμᾶς φιλανθρωπίας καὶ τῆς
ἐπέκεινα πάσης ὑπερβολῆς ἀγαθότητος; τοιγαροῦν καὶ πᾶσαι τῶν
οὐρανῶν δυνάμεις εὐθὺς ἀνύμνησαν, καὶ μεθ' ἡμῶν δεῖν ἔγνωσαν
στῆναι γενεαῖς ἀπάσαις τὴν παρθένον μακαριζόντων, καὶ μακαρι-
ζόντων ὁμοῦ μὲν αὐτῶν δὴ τούτων ἕνεκεν τῶν οὕτως ὑπερφυῶν
αὐτῇ μεγαλείων γεγεννημένων, ὁμοῦ δ' ὅτι καὶ τὴν κοινὴν ἐλευ-
θερίαν δι' αὐτῆς ἡμῖν ὑπῆρξεν ἀπολαβεῖν, ἅμα δὲ καὶ τῶν κα-
θεξῆς εὐεργεσιῶν χάριν, ἃς οὐ διελίπεν οὐδ' οὐ μήποτε λήπῃ διὰ
παντὸς κατεργαζομένη. παραλαβοῦσα καὶ γὰρ ἡμᾶς ἰδίαν ὡς-
ανεὶ κληρονομίαν, τοῖς τοῦ υἱοῦ αὐτῆς αἵμασιν ἀπὸ τῆς μοχθη-
ραῦ καὶ φάυλης δουλείας ἐξηγορασμένους, ἐκεῖνα καὶ πεποίηκεν
ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ποιεῖ, ὧν καὶ γέμει σύμπας ὁ βίος, ἑξαισίων
ἀεὶ τελουμένων. ἐπειδὴ γὰρ ὁ κατὰ τῆς πρώτης ἡμῶν ἐπιχει-
ρήσας ἐλευθερίας καὶ κακῶς αὐτὴν ἀφελόμενος τὴν ὅλην ἡμῶν
καθύβρισον ἄξιαν, ἀπαλλάττεται δ' οὐδ' αὐθις καὶ κατὰ τῶν
δευτέρων ἀεὶ μηχανώμενος ἀμεινόνων ἐπὶ πολλῶ πρὸς δόξαν
γεγεννημένων, οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν ἡμεῖς ἑξάντεις τῶν αὐτοῦ

νων ἀπαλλάττετε, τὰ μὲν πόρρωθεν ἀναιρουῖσα ὡς μηδ' ἐν αὐ-
τοῖς ἡμᾶς μηδέ γε τὴν ἀρχὴν ἀλῶναι, μέλλοντας ἤδη ἀπρο-
όπτως ἀλῶναι· τῶν δὲ καὶ συμπεσόντων τὸ βλαβερὸν ἐκτρέ-
πεις· εἰ δέ τινα τούτων καὶ κατίσχυσεν ἐν δυναστείᾳ, σὸς τάχα
τὴν πίστιν ἡμῶν δοκιμαζούσης, καὶ ὁ κίνδυνος καταφανῆς ἦεν
πάσης ἐπινοίας καὶ λατρῶν τέχνης κρείττων καὶ τῶν δοκούντων
ἰσχυρῶς ἐν τοῖς τοιοῦτοις βοηθεῖν δύνασθαι, ἀλλ' ἡμεῖς ὡς
ἐπὶ σὲ μόνην ὄλας ἐλπίζω, ὅλοις ὀφθαλμοῖς καθαρῶς εἶδομεν,
εὐθὺς (ὦ πολλῆς καὶ μεγάλης καὶ πάντα δυναμένης ἰσχύος! ὦ
θεοῦς ἐπικουρίας! ὦ ταχίστης τῶν κακούντων ἀπαλλαγῆς!)
ἀνιστᾶς μὲν ἡμᾶς νεκροὺς κειμένους καὶ πλὴν ἀναπνοῶν ὀλίγων
ἀμυδρῶν τιῶν καὶ τούτων τὸ ζῆν ὅλον ἐκλελοιπότας, φυγα-
δεύεις δὲ νόσους ἀνηκέστους, καὶ πάθη κραταιὰ διαλύεις μηδενί
τινι τῶν ἄλλων μηδαμῶς εἰκοντα. ὅθεν καὶ οἱ τῆς ἐσπέρας ἐν
κλαυθμῶνος ἡμεῖς σκηνοῦντες πρωῒνοι τινες αὐθις ἤκημεν ἐν
ἀγαλλιᾶσει τρυφῶντες, καὶ διπλᾶ χαίρομεν, ὅτι τε μηδὲν οἶον
ἐκ τῶν συνεχεχθέντων εἰκὸς ἐπὶ τέλους κεκράτηκε, καὶ ὅτι διὰ
σοῦ τὴν σωτηρίαν εὐλόγηται, ἔχοντες ἀπὸ τοῖς ἐξῆς οὐχ ἤκιστα
θαρσύνειν ὡς οὐδὲν ἡμᾶς οὐδ' αὐθις οὐδαμῶς βλάβει, σοὶ δὲ
παντὸς προσανέχοντας. καὶ μὴν ταῦτα μὲν κοινὰ πᾶσι καθ'
ἓνα καὶ κατὰ καιρὸν ὡς εἰπεῖν ἐνεργούμενα· ἃ δ' ἐν ἐμοὶ δια-
φερόντως, πῶς ἂν εἰπὼν ἀποχρώντως ἂν εἴποιμι; ἐπιλείψει
μὲ διηγούμενον ὁ χρόνος, καὶ μὴ ὅτι γε κατὰ μίαν γλῶσσαν,
ἀλλ' οὐδ' ἂν μυρίαίς ὅσαις ἀπομερισαίμην, ὥστ' ἄλλην ἔχειν
ἄλλα διεξιέναι. πλὴν ὅτι καὶ τὰ πρὸς ἕκαστον ἐμοὶ σαφῶς
διαφέρει, ἐστὶν οἶμαι τῶν ἀπάντων οὐδεὶς ὡς ἐπὶ τούτῳ διπλῆν
ἔχει γνώμην. καὶ γὰρ τό τε σχῆμα καὶ ὁ τῆς ἀρχῆς λόγος εἰσ-
ποιεῖται πάντας, ὃ τ' ἐμὸς τρόπος, καὶ ὑμεῖς ἴστε πάντως ὡς
ἐπὶ παντὶ κάμπτομαι συμφοραῖς κεκρημένῳ, καὶ τοῦναντίον
αὐθις εἰσποιοῦμαι τὴν χάριν, εἴ τις εὖ ἔχων ἀπαλλάττειτο
θείας προμηθείας ἠξιομένος. διὰ τοι τοῦτο καὶ πλέον τῶν
ἄλλων ἀπάντων αὐτὸς ἀνθρομολογεῖσθαι τῇ μητρὶ τοῦ θεοῦ
δίκαιος, ἢ μᾶλλον, ὅσον εὐχαριστίας ἀνθ' ὧν ἐφημεν καὶ πολ-
λῶν ἑτέρων (οὐ μὲν οὖν εἴποι τις ἂν ἡλίκων καὶ ὄσων) κοινή
πᾶσιν εἰς ἀναγκαίαν ὀφειλὴν ἔρχεται, τοῦτ' ἐμογε μὴ τὸ πᾶν
μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονος ἐν προσθήκῃ προσόντος κατὰ
τὸν ἴσον ἔρχεται λόγον, καὶ εἰ μὴ πρὸς ἀξίαν, ἀλλ' οὖν ἀπα-

τινύναι τὰ δυνατὰ, τοῦτ' ἀπὸς οὐκ ἂν ἀγνωμονήσοιμι. πλατω-
 νομένη μοι δὲ τὴν καρδίαν δίκως ὡς γοῦν ἐφικτὸν ἐπιθέμενον, ἐπεὶ
 στόμα, τοῖς εὐχαριστηρίοις ὡς γοῦν ἐφικτὸν ἐπιθέμενον, ἐπεὶ
 καὶ τοῦτο πόσον ἐν ὁπόσοις ψυχῆς καὶ καρδίας πλατυσμόν. ἡμεγά-
 λυνας μὲν ἡμᾶς καὶ εἰς θρόνον τοῦτον, καὶ μοῖραν ταύτην τὴν
 εὐφραζομένην καὶ πᾶσων τῶν ἄλλων κρατοῦσαν ἐξ αὐτῶν σπαργάνων
 ἔνεβίβασας φέρουσα, καὶ γε διὰ τῶν εὐθυμοτέρων αἰεὶ τὸν βίον
 θύνειν, τοῦτο σὸν ἐξ ἀρχῆς βούλημα, καὶ εἴχομεν ἂν οὕτω τοῖς
 ἑξιοῖς συνόντες καὶ τῶν ἀριστερῶν ἐπ' οὐδενὸς ἂν οὐδ' ὅπω-
 οῦν ἠνωχλήθημεν, εἴ γε τοῦ σου φελήματος ὄπισθ' αὐτῶν καλῶν εὐ-
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἐπορεύθημεν. ἐπεὶ δὲ τῆς τῶν καλῶν καὶ μη-
 είας ἐκτραπέυτες πρὸς ἄ μη προσῆκον ἐστράφημεν, ἤκεν εἰκό-
 οὐς ἐνοχλοῦντα τὰ λοιπὰ· καὶ γοῦν ἡμεῖς ἐν ἀθυμίαις ὑπὸ
 ἢ ἰδίων ὥσανεὶ σειρῶν συσφιγγόμενοι, καὶ ταῖς δυσχερείαις
 ἐιστηγνάζοντες, ὧν τῆς λύσεως οὐδ' ἐν ἐλπίσιν οὐδαμῶς φαι-
 μένης, αὐτῇ πρὸς τὰς δυσκολίας ἀπαντᾷς, καὶ διωσαμένη τὰς
 ἀγκας, ἐπειδὴ καὶ πῶς εἴκει σοι τῶν τοιοῦτων θρασυδῶν, ἴσο-
 ῶν δὴ τούτων κεχρησθαι τοῖς πράγμασι, καὶ γε βελτιόνων
 ἀλλ' ὁ λόγος ἐνταυτοῖς γενομένου ἐπ' αὐτὰ δυσχερῶν. οὐ
 ἑκάστην ἐναργῆ τελούμενα θάματα, πρὸς ἐπικουρίαν μὲν
 ἐν, φραῦσιν δὲ τῶν ἐπιόντων (πόσον ἂν εἴπομι;) πάντῃ μὲν
 πλείστον καὶ πανταχόθεν βαλλόντων γῆς· καὶ κινεῖνται οἱ
 γὰρ ἀπὸ πάσης σχεδὸν ἀνιστάμενοι ἐχθρῶν. κινεῖται μὲν
 τὴν ἰδίαν ἀσέβειαν πρόφασιν ἔχοντες, οἱ δὲ μηδὲν ἕτερον
 κοῦντες ἢ ὅτι χρηστά τινα τὰ ἡμέτερα (χορηγία ταῦτα
 ὡς καὶ δῶρα οὐκ ἔστιν) καὶ πλήττει τοὺς ἡμῶν ἢ τῶν
 ὧν εὐθηνία. εἰ μὲν οὖν ἀπὸ μέρους ἡμῶν ἐπήσασα, τὰ μὲν
 εἰ δενοχλοῦντες, τοῖς δ' ἦτον ἐπιβουλευόντες, τὰ δ' ἂν
 ἔκρον ἢ οὐδὲν ἡμῶν ἦσαν πράγματα πρὸς ἄμυναν ἀντεπιτοῦσι·
 ὅτι πάντες κίκλι κατὰ ταῦτον περιφρόνουσι καὶ πᾶσι
 καλαιούσι μέρους καὶ δεινὰ μελετῶσιν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς
 καὶ μελέτης, περιτρέπονται δὲ μᾶλλον αὐτοῖς βουλευ-
 αὶ ταῖς παρασκευαῖς συμπειρώμενοι, τίς ἐστιν ὁ ταῦτα
 πρὸς τὸ κρῆτον ἡμῶν μετασκευάζων; τίς ὁ τὴν ἴσο-
 ῶν ἐν τοῖς πλείστοις ἀγόντων προσπολεμῶν, καὶ πρόπον-
 ἰστούμενον τοὺς ἐχθρούς ἀμυνόμενος; τίς ὁ καὶ καθεύδουσι
 ἰστάμενος φύλαξ διὰ παντός ἀγρυπνῶν, καὶ ταῖς ἐμ-

μόνοις ἐπιστάσαις τὰς ἐπερχομένας βλάβας ἅπε
 σιδηροῦν περιτιθεὶς τείχος, καὶ τόξα τεινόμενα ἰ
 ληχομένην ἐν αὐτῇ συντριβίων καὶ πάσας μηχανὰς ἅ
 τίς ὁ πάλιν αἴγυπτον μαστίζων καὶ πατάσων
 καὶ πληγὰς ἐπάγων ἀριθμουμένης, καὶ βυθίζων ἰ
 καθαιρῶν ἔθνῶν ἑπάραι, καὶ περισώζων ἰσραήλ
 τίς (ἵνα μὴ μηχανῶν καθ' ἕκαστον λέγων) ὁ τὰς π
 καὶ μεγάλας ἐνεργῶν δυνάμεις; καὶ τίνες ἡμεῖς, οἱ
 καὶ τοιαῦτα δι' ἡμᾶς θαύματα; ἐγὼ μὲν αἶπον
 βλέψας ἀπέστρεψας εἰς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ
 οἰκτιρομὸς βλέψαι· σὺ δ' εἶπας· οὐ μὴ ἀνώ, οὐδ'
 ὑμᾶς ἐγκαταλίτω, οὐδ' ἀποστήσω τὸ ἔλεός μου ἀ
 μητέρα καὶ παρθένον ἐν ἰκεσίαις αἰεὶ τὸ συμπαθεῖ
 καλουμένην. τοίνυν οὐδ' ἀπιστῆς· ἀλλ' ἐκεῖνα κἀν
 σχεδὸν ὁμοῦ τὰ πάλαι θρυλλούμενα, ὧν καὶ ὁ λόγ
 ἐμνήσθη, καὶ καθεξῆς πλείω προστίθης, ὡς καὶ μ
 ἐκ τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι, πολλῶν δὲ μᾶλλον, τὴν
 ζῆσθαι κραταιὰν χεῖρα. καὶ γοῦν ἐσμὲν ἡμεῖς καὶ
 χορηγὸν τῶν οἰκτιρῶν αὐτὴν ἔχοντες τὴν παρθέ
 τοῦτ' ἐσμὲν, ἔδει μὲν ὑμᾶς, ὧ νῦν τε παρόντες ἰ
 νοῖς ὕστερον συνεισόμενοι τῷ λόγῳ (πάντως γὰρ οἱ
 μεθ' ἡμᾶς ἀνθρώπους ἐπιλείπει τὰ θαύματα)
 πάντα προσφέρειν καὶ καρποφορεῖν πάντα πράγμ
 μένους μηδενὸς ὧν ἔχομεν, ὅτι μηδ' ἡμῶν οὐδὲν
 ὅσον ἂν προσενέγκωμεν ἀπειληφότες κομίζομεν.
 πᾶς εἰ καὶ μὴ τὸ πᾶν, ἀλλ' ὅσον μὴ τῆς προσηκ
 μοσύνης δοκεῖν καθάπαξ ἀπολελεῖσθαι. ὁ δὲ παρ
 βούλεται λόγος, ἀλλ' ἕτερον τρόπον τὴν προσαγωγή
 δὴ τοῦτον; ὕμνους, εὐχαριστίαν, τὰ δυνατὰ πᾶσι, πᾶ
 νύαι, μάλιστα μὲν καὶ κατὰ πάντα χρόνον, ἅτε καὶ τι
 κατὰ πάντα τοῦτον κομίζομένους· εἰ δ' οὖν (ἀλλὰ τ
 γνώμην ἡμῶν ἀνέιται), ἀλλ' ὅ γε νῦν ἡμεῖς θεοπίσαι ἰ
 . . . α'. Μὴν μὲν οὗτος ἤδη προσάγει, καθ' ὃν τ
 σκως εἶπουν μεταστάσεως ἢ πρὸς τὸν νῖδον ἐν οὐραῖ
 ἢ ὁ τι τοιοῦτό τις ἕτερον τὴν ἐορτὴν βούλοιο λέγ
 θέν φαίνεται τῇ παρθένω· καὶ ἡμεῖς κατ' ἔθος π
 σαν ἐν μιᾷ δὴ τινι τῶν ἡμερῶν μέσῃ τοῦ μηνὸς πο
 κηστειᾶ τὰς πρὸ αὐτῆς πρότερον ἀγνισθέντες⁵. κ

⁵ Boiss. allegat, Anastasium Sinaitam. de tribus quadragesimis ἰ

δὴ τελῶσει, ἔνθα δὴ καὶ ὡς ἐν ἐπιγείῳ δὴ τινι ἰσοφρανῶ δευτέρῳ, ἢ ὅ τί τις τοιοῦτον ὑψηλὸν καὶ γιστον ἀγαπᾷ λέγειν οὐκ ἔξω που τῆς ἀληθείας λέσστιν ἢ τοῦ Θεοῦ σοφία· τὴν δ' εἰς τέλος ἰούσαιαν τοῦ μηνὸς ὁ ἐν βλαχέρναις φαιδρὸς φαιδται νεώς.

Ἄλλὰ μὴν ἡμῶν οὕτως ἐπεγνικώτων τὴν ἐοχῆ μᾶλλον τὸν τρόπον τοῦτον ἐν πλειοσι τῶν καθαγιαίαι, ἐστὶν ὅστις οὐκ ἀσπάζεται τὸ δεδομκράτιστον εἶναι βούλεται, καὶ πρὸς τὴν ἀκοὴν εὐθὴν ψυχὴν, πρόθυμος ὧν τρέχειν καὶ συντελεῖν πᾶρει, τό γε αὐτῷ προσῆκον; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι· τούναντιον ὑπὲρ πολλῶν δηλονότι τῶν ὀφλημάτι οὐδεμίαν εἶναι τὴν ἐκτισιν ὃ γε φιλέορτος ἐρεῖ παρόντος εὖ ἐσκαμμένος· ἅμα δὲ καὶ οὐδὲ προσῆμας εἶναι φήσει τόνδε τὸν τρόπον ἢ μεγάλων δὴ μένους εἶναι· ποίων δὴ τούτων; ὁμίλιας Θεοῦ, καγέλων σὺν ἡμῖν ὑμνούτων, ἀποστόλων συμφωνία ἐορταζόντων, πάντων τῶν καλλίστων, ὅσα δὴ τ εἰς ταῦτον ἦκειν ὁ πνευματικὸς οἶδε λόγος. καὶ ἰκρότερον, ἴσως ἂν εἴποι τις, καὶ διὰ παντὸς εἶπε τοῦ βίου τῶν καλῶν τῶνδε μετέξομεν, στενοχωροῦτω βραχεὶ χρόνῳ τὸν τῆς ἐορτῆς χρόνον, φθοροῖαυτοῖς τῆς πλείονος ἀπολαύσεως; τοῦτ' οἶδαμεν καγε τὴν πανηγυριν ἐς μῆκιστον ἀποτεῖναι πολὺς λογιζμὸς, καθυφῆκαμεν δ' αὖθις τῶν πολλῶν χάρε πάντες ἴσης ὡσανεὶ τῆς προθυμίας ἐξημμένοι κακατ' ἴσον, τοῦ ῥάστου πᾶσι νενομοθετημένου. εἰ μᾶτιον θησαυροὺς κενοῦν ἔδει ἢ πόρους ἀνηρησθαι τινος ἰσχύος ἔργα τῆς ἐνούσης μικρᾶς οὔσης, ἐξέῖ ἴσως, τὸ μὴ δεδυνῆσθαι πρόφασιν ἔχων· νῦν δ' οἰούτων· ἀλλ' ὅπερ ἔφημεν, ἀγιασμοῦ καὶ τρυφῆς φαιδρᾶς πανηγύρεως, ἧς ἀπολειφθῆναι μὴ ὅτι· ἀλλ' οὐδ' αἰσθήσεως ὑγιουῖς, οὐδ' αὖ εἰδότης ἐν οἰνωσ μετὰ τοῦ καλοῦ γίγνεσθαι. καὶ τοί γε καὶ πόνοι καὶ σιγῶν καμᾶτιον ὑπὲρ τίνος ἂν μᾶλλον δικαιοσιτελέστερόν τις ἐνίδρωσεν, ἢ ἐν τῷδε καὶ ὑππροθύμως ἐπεκτεινόμενος; εἰ γὰρ καὶ μικρῶν ἔνει

• Ecclesia S. Sophiae.

χόρευσον ἐν ἀγαλλιάσει, καθηγεμόνι τῶν ἀ
 χρώμενος. καὶν τελέης εἰς ἔσχατα γῆς, μετ
 ὁράμε· πείθομαι γὰρ αὐτοὺς καὶ πάλιν, μόν
 ἀθρόους ἀφίχθαι καὶ συνεργάζεσθαι τοὺς
 ποτ' αἴφνης ἐκ περάτων γῆς συνελθόντες ἢ
 μὴ γοῦν ἀπολειφθῆς τῶν κορυφαίων, μηδὲ κ
 μηδὲ κλεισθέντος τοῦ νιμφῶνος ἔλθης, ἐν
 τῶν ἱερῶν τελεῖται, μὴ μείνης ἔξωθεν κρο
 ταλανίζων ὅτι τῆς χαρᾶς ἀπεκλείσθης. ἴθι
 λὴν ἀμιλλαν ἀμιλλώμενος καὶ προτρέχων τι
 μίαν εὖ εἰδὼς τῇ τοῦ θεοῦ μητρὶ δευτερος
 ἐτέρως λαμπρῶν, μηδὲν δ' οἴων ἀπόνασθαι
 ταχὺ φθειρομένων, ἀπατώντων δ' ὅμως ὡς
 προὔκειτο μεταλαγχάνειν, οὐκ ἂν ἠνέσχου μί
 λων δοκεῖν μεταλαγχάνειν· νῦν δὲ τοσοῦτοι
 μιωτέρου τοῦ γιγνομένου κέρδους, ἄλλω τινὶ
 προσθεν καταλαμβάνειν; μὴ σύ γε πάντως
 λέορτος καὶ τῶν καλῶν ἐπιγνώμων· ἀλλ'
 παρόντιον γενόμενος ταχὺς σύνεσο τοῖς τελει
 πανήγυρις ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων. ν
 κατιόντες μεθ' ἡμῶν μίγνυνται τῶν ἀνθρώπ
 προσιόντες εἰς ταῦτόν ἤκουσι τοῖς ἀγγέλοις,
 ὡς ἐπὶ χορείας ἐν ἄδουσι μέλος τὴν παρθέν
 καὶ χριστὸς μέσον τῶν ἑορταζόντων γενόμε
 ἔστιν οὐ μὲν οὖν εἰπεῖν μείζον, εὐλογίαις ἀ
 θένον. νῦν αὐτὸς ὁ θεὸς ἐπιστὰς τὴν μητ
 καὶ τὴν παναγίαν ταύτης ψυχὴν ἐν τοῖς κόλι
 εἰς οὐρανοὺς ἀναφέρει, προπεμπόντων ἀγγε
 σεις πληροῦντιον. νῦν ἡ παρθένος καὶ τῶ ο
 μὲν ἡμῶν, οὐκ ἀφίσταται δὲ, φρουρεῖ δ' ἀνι
 δι' αἰῶνος. νῦν δεῖ καὶ ἡμᾶς τῶν ἄλλων
 αὐτῆς ὅλους τῆς ἑορτῆς γενέσθαι, εὐφημοῦντι
 χαριστοῦντας, πάνθ' ὅσα πρὸς χάριτος ἡμῖν ἴ
 τὸν πληροῦντας. καὶ γοῦν οὕτως ἔσται. σὺ
 εὐμενῶς δέχου, καὶ τοῖς ἐξ ἔθους οἰκτιρμοῖς
 ἐχθροὺς ἀφανῶς βάλλοντας, ὥστε μηδὲν ἡ
 αὐτῶν μηδαμῶς βλάπτεσθαι· τρέπε δὲ τοὺς
 λεμοῦντας, καὶ διὰ παντὸς δείκνυε κενὰ σκει
 τῶντας πάνθ' ὅσα δηλονότι καθ' ἡμῶν σκευάζ
 σύντριβε καὶ τόξον πᾶν καθ' ἡμῶν ἐντεινόμε

ομνήνη ἐπὶ τοὺς κινουῦντας στρέψε. πρόσθηθε διηνεκῆς πρό-
μαχος, τὴν σὴν ἐκτελέσσα κραταίαν χεῖρα, καὶ βάλτε κάτω κα-
φάλας δυσμενῶν, μεθ' ὅσης τῆς ἔβρεως ἄρας ὅπόσον ἐπαιρο-
μένας. ἰδοὺ σοὶ πρόσμιεν ἡμεῖς οὐκ ἐφ' ἄρμασιν, οὐδ' ἵπποις,
οὐδ' ἐπὶ βομφαλα καὶ τόξοις, ἐπ' οὐδενὶ τῶν τοιοῦτων ἤμισα,
θαρρόντες· ἐπεὶ καὶ μικρὰ πάντα καὶ φαῦλα, καὶ ὅποιά τις,
καὶ ὅπόσα τις εἴποι, καὶ εἰς οὐδὲν οὐδαμῶς ὄφελος τοῖς μη-
ταῖς πρὸς σὲ καλῶς θημένοι μὴ κτιστοῖς ἀποστόμοις, ὡς ἡμεῖς
εἴημεν κατησχυμένοι· θίδου δὲ κραιτούντας ἐξ αἰτῶν, μηδὲ φα-
ραιδρώς πατηνυρίζειν, καὶ τήνδε τὴν ἐσότην ἀκατάλυτον εἶναι
ἰδου διὰ παντὸς αἰῶνος.

NOV. XL.
Imp. Andronici junioris
de metropoli Serrarum'. (A. 1329.)

Βασιλικὸν ἄρα καὶ τοῦτο προνόμιον τὸ τὰς εἰς ἐπισκοπίας τελοῦσας τῶν
σιῶν τῶν ἐφ' ἃς τὸ πρότερον ἐνέγκων ὑποκείμενοι ἐπιστοπῶν καὶ τε-
λεῶσαν μείζονος. ἀμίλει καὶ τὴν τῶν ζιζνῶν ἐκκλησίαν, εἰς ἐπισκο-
πολίαν ἤδη προεῖχε καὶ ἀγιοτάτης μητροπόλεως τῶν σεργῶν, εἰς
ἐποποιεῖται, πρόνοια μόνου ποιούμενος ὁ ἐκ θεοῦ κράτιστος καὶ ἀγιός
αὐτῆς καὶ αὐτῆ τῶν ἐτρον εἶρον ἀναπληρωθὲν τὸ ἐνδεόν, ἀνδείραν ἐπι-
σκόπου βασιλείας αὐτοῦ περιέχοντι τῷδε.
ἐπειδὴ ἀπεσπάσθη ἡ πρότερον ἐπὶ τὴν ἀγιοτάτην μητρό-
πολιν ἐξ εὐδῶν τελοῦσα ἀγιοτάτη ἐπισκοπή τῶν ζιζνῶν
διέφυγε τούτῳ καὶ ἡ βασιλεία μου, ἵνα ἀντικαταστή ἑτέρα
ἢ εἰς τὴν τοιαύτην τῶν σεργῶν μητροπόλιν, θεοπίσει
τοῦ τοῦ ἡν καὶ εἰς τὸ ἐστὶς ὑποκείμενη τῇ τοιαύτῃ
μητροπόλει μου διὰ τοῦ παρόντος προστάγματος,
ἢ εἰς ἐτέλει πρότερον ἐπὶ τὴν ἀγιοτάτην ἐπισκοπὴν νικο-
πολίαν, καὶ κατέχεσθαι καὶ διεξάγεσθαι ταύτην παρὰ τοῦ
μητροπολίτου σεργῶν καὶ ἐπερίμην ὡς ἰδίαν ἐπι-
στοπὴν καὶ ἀκατάλυτον εἶναι διὰ παντὸς αἰῶνος.

id. Vind. hist. gr. 65 fol. 75 (et. Not. XLIV not. 1), ubi inter acta
1329 legitur.

σχοπας, ανενοχλητον πανταπασιων των το μερος της ειρημενης
αγιωτατης των σεβερων μητροπολεως επι τη κατοχη και διεξ-
αγωγη της δηλωθεισης αγιωτατης επισκοπης νικοπολεως και
πασης της ανεκαθεν προσουσης αυτη ενοριας. εις την περι-
τουτου γαρ ασφαλειαν εγενετο και απελυθη και το παρον της
βασιλειας μου προσταγμα. ειχε το μηνι φεβρουαριω ενδ.
ιβ, δε ερουθρων γραμματων της βασιλικης και θειας χειρος.

NOV. XLI.

Imp. Andronici junioris
de iudicibus universalibus¹. (A. 1329.)

Πρόσταγμα ὀρκωμοτικόν.

Ἡ βασιλεία μου τὸ παρὸν αὐτῆς ἀπολύει ὀρκωμοτικὸν
πρόσταγμα, δι' οὗ καὶ ὁμνυεῖ εἰς τὰ ἅγια τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλια
καὶ εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν ἐνώπιον τῆς ὑπερ-
αγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ὀδηγητρίας, ὡς ἂν, ἐπει

¹ Tria προστάγματα, quae sequuntur, reperiuntur in Codicibus MSS. Prochiri aucti subjecta ὀρκωμοτικοῖς sive ὑποσχετικοῖς γράμμασι iudicium electorum. Haec et illa pridem edidi ex Cod. Paris. 1343 in Heidelb. Jahrb. 1836 p. 567 sqq. : duo autem ultima προστάγματα ex Cod. Taurin. 300 edidit Giraud in Wolowski Revue III p. 460 et IV p. 147. Ὀρκωμοτικὰ illa in Cod. Paris. 1356 dicuntur esse alterum τῶν καθολικῶν κριτῶν τῶν γενομένων παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως κυροῦ ἀνδρονίκου τοῦ παλαιολόγου, alterum τοῦ δικαιοφύλακος καὶ ἐρχιδιακόνου τοῦ κλειῶ, quem c. annum 1329 ab Andronico seniore ad juniorem missum esse legatum auctor est Jo. Cantacuzenus Histor. I, 44 et 46. Proinde ὀρκωμοτικὰ illa, et quae cum iis conjuncta sunt tria προστάγματα, in promptu est referre ad quatuor illos καθολικοὺς κριτάς, quos ab Andronico juniore institutos esse narrat Niceph. Gregoras IX, 9 ed. Paris. p. 269 et XI, 3 ed. Paris. p. 330. Obstat quidem, quod Gregoras totam rem ad annum 1329 narrat, προστάγματα autem duo ultima indictione II, quae in annum 1319 vel 1334 incidit, signata esse dicuntur: unde vel ενδ. ιβ' pro ενδ. β' legendum, vel cum Mortreuil III p. 97 sqq. statuendum est, προστάγματα illa quatuor iudicibus anno 1329 electis anno demum 1334 promulgata esse.

NOV. XLII.

Imp. Andronici junioris
de iudicibus universalibus secunda¹. (A. 1329.)

Ἔτερον πρόσταγμα.

Ἐπεὶ ἡ βασιλεία μου, πολὺν τινα τὸν ἔρωτα πικραίων ἔχουσα καὶ διὰ πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς σπουδῆς καὶ περὶ πλείστου ποιουμένη δικαιοσύνην ἐν ἅπασιν εἶσθαι τοῖς ὑπ' αὐτὴν, κατέστησε καθολικοὺς κριτὴς μὴδὲν ποιῆσθαι τοῦ δικαίου πρότερον ὁμόσαντας, ἀλλὰ τὰ πάντα τούτου τίθεσθαι καὶ τούτου πάντα τρόπον περισσὴν αὐτοῖς δυνάμειος ἐξέχεσθαι, ἤδη διὰ τοῦ προστάγματος αὐτῆς καὶ ὡς κεφαλάδας τῶν ἐν τοῖς τε καὶ χώραις ταύτης πάντων εἶναι διορίζεται, ἔχοντες καὶ πᾶσαν ἄδειαν, ἵνα ἐν οἷῳ τόπῳ τῆς βασιλείας μὴταί ἐν χρεῖα δεφενδέουσι ἐφ' οἷς κρινώσι τε καὶ ἀπαιτῶνται, λέγωσι καὶ πρὸς τοὺς κεφαλαττικεύοντας ἐν τῷ τόπῳ καὶ πρὸς ἄλλον τῶν ἐκεῖ οἰκούντων ὃν ἂν βούληται πείθωνται οὗτοι τούτοις καὶ ὑπακούωσι καὶ δεφενδῶσιν ἀποπληρῶσιν οὗτοι, καθὼς ἂν οὗτοι λέγωσιν, εἴτε τῶν γενῶν ἀνθρώπων τῆς βασιλείας μου εἰσὶν εἴτε τῶν ληξόντων καὶ ἀρχοντοπούλων αὐτῆς εἴτε τῶν ἐκδουλετῶν ὁσπητίῳ τῆς βασιλείας μου εἴτε τῶν στρατιωτῶν τινὸς τάξεως. οἷος δὲ ἀπὸ τούτων τολμήσει καὶ τοῖς τοιοῦτοις καθολικοῖς κριταῖς τῶν ῥωμαίων καὶ δεφενδέσει τὴν ἣν ἂν εἴπωσιν οὗτοι ὑπόθεσιν, κἂν οἱ καὶ ὧσιν οἱ καταδικαζόμενοι παρ' αὐτῶν κἂν οἷου βαλάνωσιν ὄντες κἂν ὄσῃ τὴν γνησιότητα καὶ τὸν πῆχισιν εἰς τὴν βασιλείαν μου, εἰ μὲν εὐρίσκειται οὗτοι θήσωσιν εἰς τοῦτο κεφαλαττικέων εἰς τὸν τοιοῦτον τὸ ἀλλοτρόπως ἐνοχοποιούμενος, ὀφείλουσιν οἱ τοιοῦτοι κριταὶ τῶν ῥωμαίων παραστέλλειν αὐτὸν ἐκ τοῦ παρα τοῦ κεφαλαττικίου αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ φανεία τοῦ παρόντος προστάγματος· εἰ δὲ οὐδὲν εὐρενοχὴν τινα ὁ τούτοις τολμήσῃ μὴ ὑπακούσαι, εἴτε τῶν γενῶν ἀρχόντων εἴτε καὶ λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχόντων ἐν τῆς βασιλείας μου εἴτε ἑτέρας τινὸς τάξεως, ἔχα

¹ Cf. Nov. XLI not. 1.

ἀδειαν κρατεῖν τὸ δασυπέτιον καὶ τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ καὶ ποιεῖν καὶ ἑτέραν παιδεύειν καὶ καταδικῆν εἰς αὐτὸν οἷαν ἂν διακρίνωσιν. ἠφείλουσι δὲ οὗτοι ἵνα, καὶ ἴαν τις ἐγκαλῶσι τοῖς εἰς κεφαλὴν εὐρίσκομένοις αὐτῶν, κρίνειν καὶ τούτους καὶ περὶ τῶν ὅσον ἂν φαίνεται αὐτοῖς ἔχουσιν ἀνατεθειμένον καὶ ὠρισμένον ἀλλων ἔωμάων ἀπάντων ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἀπελύονται. εἰς παρὰ τῆς βασιλείας μου, καὶ ποιῶσι καὶ ἀπελύονται. εἰς γὰρ τῆς βασιλείας μου. εἴχε τό· μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. β, δι' ἐρυθρῶν παρα τῆς βασιλείας μου. εἴχε τό· μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. β, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρός.

NOV. XLIII.

Imp. Andronici junioris
de iudicibus universalibus tertia'. (A. 1329.)

Ἄτερον πρόσταγμα.

Ἐπεὶ διωρίσαστο καὶ ἔταξεν ἡ βασιλεῖα μου, ἵνα κρίνωνται ἄρχοντες οἱ τε προσγενεῖς τῆς βασιλείας μου καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ τὰ ἀρχοντόπουλα τῆς βασιλείας μου καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐξ ὑποτεταγμένοι ἐπὶ αἷς ἂν ἔχωσιν ὑποθέσεις, καὶ λαμβάνωσι τὴν ἔωμάων ἐφ' αἷς ἂν ἔχωσιν ὑποθέσεις, καὶ λαμβάνωσι τὴν ταύταις ἀποκατάσασιν καθὼς ἂν διακρίνωσιν οὗτοι καὶ κρίνωνται, διορίζεται ἡ βασιλεῖα μου διὰ τοῦ παρόντος ἐτάγματος, ἵνα ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχόντων αὐτῆς οἵτινες τὸν φοροῦντας σκαρῶνικα κρίνωνται παρὰ τῶν τοιούτων ἀρχόντων τῶν ἔωμάων διηγοῦμενοι τὰ τῶν ὑποθέσεων τῶν κρίτων τῶν ἔωμάων διηγοῦμενοι τὰ τῶν ὑποθέσεων ἐστῶτες. εἴχε τό· μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. β, δι' ἐρυθρῶν ἔωμάων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρός.

egerim: ἠφείλουσι δὲ οὗτοι καὶ ἴαν τις — ἵνα ποιῶσι καὶ διακρίνωσιν.
f. Nov. XLI not. 1.

NOV. XLIV.

Imp. Andronici junioris

de possessionibus monasterii in insula Patmo siti¹. (A. 1331

Ἐπεὶ οἱ μοναχοὶ τῆς κατὰ τὴν νῆσον τῆς πάτμου δια-
 μένης σεβασμίας μονῆς τῆς βασιλείας μου, τῆς εἰς ὄνομα
 μωμένης τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πανευφήμου ἀποστόλου παρθέ-
 ἐπιστηθίου ἡγαπημένου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἰωάννου τοῦ θ'
 λόγου, ἐξήτησαν καὶ παρεκάλεσαν τῇ βασιλείᾳ μου, ἵνα
 τοῖς κτήμασι καὶ μετοχοῖσι καὶ ἀναστημασιν αὐτῶν, ἅτινα
 κτηνται διὰ χρυσοβούλλων διαφόρων καὶ προσταγμάτων
 ἀπογραφικῶν ἀποκαταστάσεων καὶ ἐτέρων δικαιομάτων, πι-
 σωνται καὶ χρυσοβούλλον τῆς βασιλείας μου, καὶ κατέχωσι τα-
 καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀβαρῶς πάντη καὶ ἀτελῶς, καθὼς κατέχο-
 ταῦτα μέχρι τοῦ νῦν. — (ἡγουν τὸ ἐν τῇ νήσῳ λήμνω μετόχον
 τὸ εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος γεωργ-
 τοῦ μυροβλύτου, καὶ διακείμενον ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς ἀγ-
 εἰρήνης μετὰ τῶν προσόντων αὐτῷ πάντων ἀμπελίων
 χωραφίων· τὸ ἕτερον μετόχιον τὸ εἰς ὄνομα τιμώμενον
 τιμίου ταξιάρχου τῶν ἄνω δυνάμεων μιχαήλ καὶ ἐπικκλη-
 νον τὴν πτέρην μετὰ τῶν ὄντων ἐκεῖσε ἑνδεκα προσκαθη-
 νων, ἀλλὰ δὴ τῶν ἀμπελίων καὶ χωραφίων καὶ τοῦ περιβοῖ-
 τοῦ διδυμαρίου μετὰ τοῦ χειμερινοῦ ὑδρομύλωνος καὶ
 λιμένος τοῦ ἀπὸ τῶν κρημνῶν ἕως τοῦ χυβαδίου καλουμέ-
 διήκοντος· τὸν σεβάσμιον καὶ θεῖον ναὸν τὸν εἰς ὄνομα τι-
 μενον τῆς ὑπεράγνου δεσποίνης καὶ θεοτόκου τῆς ὀδηγητρ-
 μετὰ τῶν προσόντων αὐτῷ χωραφίων· τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ νή-
 ἐν διαφόροις χωρίοις εὐρισκομένους παροίκους, ἐφ' ὧν τοὺς
 κατεῖχον, τοὺς δὲ ἀνεδέξαντο πρὸ ὀλίγου δι' ἀπογραφικῆς ἀ-
 καταστάσεως, ὁμοίως καὶ τὰ παραδοθέντα αὐτοῖς χωράφια
 βουνάρια λεγόμενα, τὰς τροχαλέας καὶ τὰ λιβάδια· ἐ-
 μάζονται δὲ οἱ τοιοῦτοι πάροικοι ὅ τε νικόλαος, ὁ μαν-
 λέων, γεώργιος ὁ κουρούπης· θεόδωρος ὁ λαχαν-
 ὁ ἰατρόπουλος ὁ θεοδωράκης μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐ-
 ἄννα ἢ λέχεινα, γεώργιος τῆς τζαγαρῆς, οἱ δύο
 τοῦ βραχνοῦ, μιχαήλ ὁ λωράδων, δημήτριος τῆς
 λάννας, ἡ βαβύλια, εὐστράτιος ὁ δαλασινός, ὁ ἀρ-

¹ Habetur in Vind. hist. gr. 66 fol. 67 (cf. Nov. XXIV not. 1). Inde nuper edidit J. Müller Sitzungsb. d. k. k. Akad. d. Wiss. to. IX (1853) p. 411.

Imp. Andronici junioris.

ρός, νικόλαος ὁ γουλιμῆς, ἰωάννης ὁ μουρατατόπου-
 λος, ὁ πολυβάς, ξένος ὁ ζακέτης, τοῦ συμεὼν οἱ παῖδες,
 ταφουστάνης, ὁ σταμάτας, ἡ κονίδαίνα, θεόδωρος ὁ καρυνώτας, ὁ φρίνη ἢ καστε-
 θεόδωρος ὁ σχυριώτης, ἡ λαχανᾶ, θεόδωρος ὁ ονομάζονται δὲ ὁμοίως καὶ οἱ ἀφ-
 λιανῆ, ὁ γαμβρὸς τοῦ λαχανᾶ, θεόδωρος ὁ κωνσταντῆς μετὰ τοῦ γαμ-
 ὂ υἱὸς τοῦ μακροθένης ἐνδεκα προκαθήμενοι καὶ αὐλίται τοῦ εἰρη-
 ἄνωθεν δηλωθέντες ἐνδεκα προκαθήμενοι καὶ αὐλίται τοῦ εἰρη-
 μένου μετοχίου τῆς πτέρειν ὁ ντζιανῆς, ὁ σιλικχόπουλος μετὰ τοῦ γαμ-
 μετὰ τοῦ προγόνου αὐτοῦ, ἰωάννης ὁ βίγλης, κώνστας ὁ νιάννης, μα-
 βροῦ αὐτοῦ, ἰωάννης ὁ ἀρχαγγελεινὸς, κώνστας ὁ κατσαρὸς, ἰωάννης ὁ
 γραιας, ὁ γαμβρὸς τοῦ ντζακέτης, τὰ περὶ τὸν ἐπίστον τοῦ καλο-
 νουῆλ ὁ γαμβρὸς τοῦ ἀρβάζου, ὁ κατσαρὸς, ἰωάννης ὁ
 λουντᾶς, ἰωάννης ὁ ντζακέτης, τὰ περὶ τὸν ἐπίστον τοῦ καλο-
 σωπερίβουλα τῆς εἰρήνης, τοῦ χηναδίτου καὶ τῶν ἐτέρων χωράφια
 αὐτῆς σοφίας· τὰ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς πυλάδος τοῦ δρᾶ-
 ἐτὰ τῶν ἐν αὐτῇ τριῶν συκαμηνέων καὶ τῶν ἐτέρων χωράφια
 οὔ σκαλομήνη· ἐτι γε μὴν καὶ τὰ ἕτερα χωράφια αὐτῶν· πρὸς
 οὗτος λεγόμενα μετὰ τῆς νόμης καὶ περιωχῆς μονιῆς, τὸ τε
 οὗ παρθερίου καὶ τοῦ μενίου ἕπιλεγόμενα, μετὰ τῶν προσ-
 των αὐτοῖς παροικῶν, ὅτινα κέκτηνται διὰ τῶν εἰρημένων καὶ
 οσόντων αὐτοῖς χρυσοβολλῶν· ὥσαυτως καὶ τὰ ἐν τῇ νήσῳ
 ἑρία μετόχια, τὸ τε τοῦ ἀσιοντιου ἐπιλεγόμενα, μετὰ τῶν προσ-
 μα τιμώμενων τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος αὐτοῖς ἡμῶν ἕδρομυλων
 οῦ, καὶ τὸ ἄλλος, μετὰ τῶν ποταμῶν, οὗν τῷ τοπικῷ ἐν τῷ κά-
 χωραφίῳ καὶ τοῦ ἀμετόχως καὶ παρὰ γνώμην τῶν αὐτῶν
 ἐν πυλλίῳ, ἐφ' ᾧ ἀμετόχως καὶ παρὰ γνώμην τῶν αὐτῶν
 αὐτῆς σεβασμίας μονῆς αὐτῆς νήσου κώ· πρὸς τούτοις περ-
 ὶ τὸν εἰς τὸ χωρίον τὸ δεπανίδιον παροικῶν νικόλαον
 ἀρχιεπίσκοπος της αὐτῆς νήσου κώ· πρὸς τούτοις περ-
 α. Τὴν τοιαύτην αὐτῶν ζήτησιν καὶ παράκλησιν προσ-
 μῆν ἢ βασιλεὶα μον τὸν παρόντα χρυσόβολον καὶ δια-
 ατελ καὶ ἐπιφραβεῖει αὐτοῖς, δι' οὗ προστάσει καὶ μετὰ
 μί, ὡς ἀν τα τοιαῦτα ἅπαντα καὶ λοιπὰ ἀναστήματα, μετὰ
 θέντα μετόχια καὶ τίμηματα καὶ προσαδημένον καὶ τῶν ἀπ' αὐ-
 ἔντα αὐτοῖς παροικῶν καὶ προσαδημένον καὶ τῶν ἀπ' αὐ-
 ἐπιλεγόμενων τελεσμάτων καὶ ἐτέρων παροικῶν δικαίων,
 καὶ νόμηται ἢ τοιαύτη σεβασμία μον ἀνεπηλῆτως καὶ
 οἷτος, ἐτι δὲ ἀναγραφῆτως καὶ ἀνασπισατως, καὶ τὴν

ἐξ αὐτῶν πᾶσαν καὶ παντοίαν ἀποφέρεται² καὶ πρόσδοτον, καὶ οὔτε παρὰ τοῦ μέρους τῶν κεφαλα κατὰ καιροὺς ἐν ταῖς τοιαύταις νήσοις οὔτε παρὰ δημοσίου διενεργούντων ἢ τοπικῶν ἐκέισε οὔτε μὴ ἑτέρου τῶν ἀπάντων εὐρίσκει ἐπὶ τούταις τὴν οἶα ρεῖαν ἢ διενόησιν, ἀλλὰ διατηρῶνται ταῦτα πάν τῶματα τῇ τοιαύτῃ σεβασμίᾳ μονῇ, ἔτι δὲ οἱ ἐν κοι καὶ προσκαθήμενοι ἀνώτεροι πάσης ἡστισινοσ καὶ περιφρονήσεως καὶ κατατριβῆς, ὡσαύτως καὶ ἀ τοιμμένων ἐκέισε τοπικῶς συνήθων ἀπαιτήσεων, λαιου, τῆς σιταρχίας, τοῦ ἀέρος, τοῦ ἀβιωτικίου, φθορίας, τοῦ ξενοτέλους λεγομένου, τοῦ μνησιατικι τοτέλους, τοῦ ζευγαρατικίου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μοσιακῶν ζητημάτων καὶ ἀπαιτουμένων. ἐπεὶ δὲ τοιοῦτοι μοναχοὶ καὶ ὅτι οἱ ἱερώτατοι ἀρχιεπίο λήμνου καὶ ὁ κῶ, πειρῶνται ἀπαιτεῖν ἀπὸ τῶν τοχίων τὸ λεγόμενον κανονικόν, τὸ μνημόσυνον καὶ ἄλ οὐδὲν εἶχεν δίκαιον ἀποδιδόναι πρὸς αὐτοὺς, καὶ πα περὶ τούτου, διορίζεται καὶ περὶ τούτου ἡ βασιλεία μένωσι καὶ παρὰ τῶν τοιοῦτων ἀρχιερέων ὑπὲρ τῶν ἀπαιτημάτων ἀνενόητοι καὶ ἀδιάσειστοι. ὅθεν τῇ νάμει τοῦ παρόντος χρυσοβοῖλλον λόγου τῆς βασιλεία μέλλοντες ποιῆσαι ἀπογραφικὴν ἀναθεώρησιν καὶ ἀ ἐν ταῖς δηλωθείσαις νήσοις, ἐνθα εὐρίσκονται τὰ τοιαύτη σεβασμίᾳ μονῇ μετόχιά τε καὶ λοιπὰ κτήμ ἄδειαν εἰσελθεῖν καὶ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς τὴν τυχόρ ησιν ἢ ἀποκατάστασιν, ἀλλὰ καθέξει καὶ νεμηθ πάντα ἀνενόητα καὶ ἀδιάσειστα, ἔτι γὰρ μὴν ἀν ἀναπόσπαστα, καὶ ἀνώτερα πάσης καὶ παντοίας κ περιφρονήσεως καὶ ἀδικίας. ἐπὶ τούτῳ γὰρ γέγονε χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου κατὰ μῆνα ἐνισταμένης ἰδ' ἰνδ. τοῦ ἑξῆς τριακοστοῦ³ ἐννάτου καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑψημ

Ἀνδρόνικος ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πι
λεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων
λόγος.

² Cod. ἀποφαίρεται.³ Cod. κεφαλατικεβόντων οἱ.⁴ Cod. τριακοσιοστοῦ.

Imp. Andronici junioris.

NOV. XLV.

Imp. Andronici junioris
pactio cum Venetis! (A. 1332.)

Imp. Andronici junioris
NOV. XLVI.

de privilegiis mercatorum Narbonensium! (Inter 1328—1341.)

Universis et singulis praesentem paginam inspecturis Nos Hugo Arnandi Do-
micellus Dominus de Monterolando Vicarius, et Guillelmus Chau-
terri Baccalarius in Legibus, Juez ordinarius Curiae Narbonensis egregii et
potentis viri Domini in Legibus, Juez ordinarius Vicariorum et Domini Narbonae, no-
tum facimus per praesentes, quod nos vidimus, legitimus et de verbo ad verbum in-
scriptum, bullatum cum bulla aurea in filis circis cancellatis non filatis, pen-
temissimus quoddam privilegium Imperatoris Constantinopolitani litteris Graecis et La-
tini scriptum, bullatum cum bulla aurea in filis circis cancellatis non filatis, pen-
temissimus, praedictis litteris Graecis separatim scripti, non vitiatum, non cancellatum in
nemittitur, praedictis litteris Graecis separatim scripti, non vitiatum, non cancellatum in
qua sui parte, sed omni suspitione carens. Cujus quidem privilegii tenor in litte-
Graecis scriptum, cum litterae Graecae in partibus istis legi non possint, tenor
quitur sub hac forma:

Cum de habitatoribus civitatis Narbonae subjectis excellen-
tissimo Regi Francorum venerint pro parte communis eorum et
recaverint ipsis concedi privilegium aurea tam in Deo magnificatam
ari, ut cum pervenerint ex ipsis aliqui tam in Deo magnificatam
Deo glorificatam et Deo custoditam civitatem Constanti a o p o-
nam, quam in aliis terris et castris Imperii nostri, cum mer-
catoribus suis habere debeant alomationem et solutionem commergii:
quod si contigerit exire ligna piratica de terris ipsorum sive de

Continetur libro III Factorum, cujus Index: 1332. Treugua cum An-
Palaeologo Imperatore Graecorum ad terminum sex annorum cum contri-
antiquarum trenguarum et pactorum et conventionum in eisdem insertarum
t. 369.
Et: „Instrumentum Syndicatus sive Procuratorii Oratorum praes-
atione Imperatoris pro treugua praedicta etc. qua Nor. VII not. I. Propositiu prodibit
descripsit Tafelli et Thomae, de qua Nor. VII not. I.
ducangio, a quo edita est in Famil. Byzantin. ed. Paris. p. 237.
juniorum intelligendum esse patet tum ex die, qua hoc instrumentum
sum est, tum ex Nor. LVI infra.
Haec mendosa esse apparet.
r: Latina sola exhibetur.
Graeca, utpote quae legi non poterint.

aliis vicinantibus ipsis, et fecerint aliqua cont Imperii nostri, non debeant propterea sustinere fuerint mercatores ex dicta civitate, offensionem num in suis mercationibus: ipsorum deprecatio perium praesens privilegium munitum aurea l ipsis concedit, per quod mandat, ut illi, qui civitate et pro tempore venerint tam in dictam tinopolitanam quam in aliis terris et castris vere debeant pro mercationibus, quas portave exita insimul quantitatem Yperperorum centum consuetudinem Yperpera quatuor, et postea ab solutio alia aliquo modo.

Similiter mandat Imperium nostrum, quod ipsorum sive ab aliis vicinantibus ligna piratica, aliquod contra aliquos de parte Imperii nostri, nirentur mercatores in partibus istis sive in a Imperii nostri, non invenirent propterea offensi aliquod in personis et mercationibus suis, sed mode indemnes absque ulla offensione.

Item si contigerit naufragium pati in mari sorum ex contingenti tempestate, et in terram parte Imperii nostri, teneantur ipsius partis hab illuc invenirentur, non usurpare seu rapere aliorum, quae essent projectae in terram, sed ipsos ligere res absque ullo impedimento, et quod fact ad voluntatem et placitum eorum. Nam si aliqui inferre dictis naufragis mercatoribus et auferre sis, non tantum restituere tenebuntur et satisfac illo, quod ab ipsis acceperint, sed etiam ut de privilegii nostri aurea bulla muniti iudicabunt nostram consequentur.

Item cum ipsi praefati requisierint et rint in partibus nostris possint constituere et ut per ipsum ordinentur inter ipsos habitae qu possint habere logeam et placerium unum etiam Imperium nostrum hoc, et mandat ut hoc requisiverint ut dictum est ab Imperio nostro. dictus Consul, qui est et pro tempore fuerit, facere

* Haec obscuriora sunt. Forte: *pro quantitate* — *pri*

Imp. Andronici junioris, Joannis Palaeologi.

Hujus etenim rei gratia robore et virtute praesentis privilegii Imperii nostri aurea bulla muniti conservabuntur post solutionem praedictam commergii omnes illi, qui de dicta civitate fuerint mercatores sine omnimoda laesione, nec sustinebunt ab aliquo, qui de parte fuerint Imperii nostri, injuriam aliquam s. aliquam laesionem. Verumtamen teneantur et ipsi praefati non introducere in propriis mercationibus alienas mercationes, pro quibus debetur magis commercium, aut quod ut praesentem teneantur, sed ipsas omnes manifestare in commercio sive piratica de manifeste quodsi sciverint quod lignum sive praestare poterunt hoc manifeste dictum est, armarentur in offensionem sive laesionem partis Imperii nostri, non caelare in damnum partis Imperii nostri, imo ipsos adjuvare vel favorem in modum partis Imperii nostri, et concessum est illis inimicos habere. Super hoc etenim mercatoribus in firmitatem roboris, de dicta civitate Narbonensi mercatoribus in firmitatem roboris, defensionem et omnimodam securitatem ipsorum.

In cujus visionis et inspectionis testimonium etc. Actum et datum Narbonae etc. XXI mens. April. anno Dom. MCCCXL sexto.

NOV. XLVII.

Imp. Andronici junioris aureae bullae de metropoli Zichuarum et aliis.

NOV. XLVIII.

Imp. Joannis Palaeologi pactum cum Venetis. (A. 1342.)

Laudantur in Cod. Paris. 1356 ad Disposit. thronorum his verbis: Παρά τῶν ἀοιδίμων βασιλέων καὶ τοῦ ἀνδρονίκου τοῦ παλαιολόγου τοῦ νέου ἐστὶσαν εἰς μετροπόλιν καὶ εἰς ἕτερας πρᾶ. Et: „1342. Pactum annorum cum Imperatore Constantinopolis ad instrumentum trepugne septem annorum cum Imperatore Constantinopolis ad no. cart. 257“. Et: „1342. Trepugna cum mercatoribus; mercibus et datus etc. 1374. Propediem prohibet in Tafelli et Thomae libro, de quo ad Nov. VII not. I.

NOV. XLIX.

Imp. Joannis Cantac
confirmans tomum excommunicationis Patr
(A. 1347.)

Πρόσταγμα.

Εὐνούστατοι καὶ πιστότατοι τῇ ἡμῶν ἅπαντες τῆς Θεοδοξάστου, Θεοφυλάκιων σταυροπολίτου πόλεως, οἱ τε κληρικὴ τῆς πολιτείας, καὶ ὁ κοινὸς ἅπασιν λαὸς τοῦ βαρλαάμ ἐκείνου κατὰ τῆς εὐσεβῆς ἠκολούθησαν παρὰ τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομοναχίᾳ τοῦ παλαμᾶ, καὶ κατεδικάσθη συνοδικῶς βασιλείας μου, καὶ ὡς ὁ ἀκίνδυνος φρονῶν ἐξελεγχθεὶς συνοδικῶς καὶ αὐτῆς συνόδου τῆς ἐκείνου καὶ τῆς βασιλείας μου καίως ὑπεβλήθη, καὶ τόμος συνοδικὸς ἐπιβεβαιωτικῶς ἀποτέμνων τῆς τοῦ χριστοπολίτικῆς ἐκκλησίας καὶ παντὸς τοῦ τῶν ἐκείνου εἴ τις τι τῶν ὑπὸ τοῦ βαρλαάμ καταδικασθέντων κυροῦ γρηγορίου τοῦ παλαμᾶ λαληθέντων ἢ συγγραφέντων φανερῶν πάρεσσι, οὐδένα τῶν ἀπάντων ἀγνοεῖν οἴμαι ὑπὸ πονηρᾶς καὶ φιλάρχου γνώμης καταπλασασμένων τινῶν ἃ καὶ ἡμεῖς ἴσμεν, ὡς ἡμεῖς κατὰ τὴν ἐκείνου τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὡς ἐρμαίῳ τῇ τοιαύτῃ τοῦ καιροῦ μοχλοῦ πολλοὺς ἀπατήσας καὶ προσεταιρισάμενοι χρηματίσαντα πατριάρχην, στάσιν ἤγειραν δεινὴν τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν μηδὲν ἔχοντες τὰς τοῦ βαρλαάμ ἐκείνου κακοδοξίας ἐκείνου καὶ αὐτὸς πρὸς ἀπάτην ἀποκηρυσσόμενος ἀκούοντων οὐδένα διέλαθεν. ἐπεὶ ὁ ὀσιωτάτος ἀκίνδυνος καὶ τῶν κατὰ αὐτὸν ἠκολούθησας γενόμενος αὐτὸν τε τὸν ἀκίνδυνον ὀσιωτάτον τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ εἰς τὰς

¹ Ex Cod. Vind. jurid. gr. 6 fol. 213. De arg. Cantacuz. hist. IV, 3.

ἀρχιερέων καὶ τῆς συγκλήτου διεμηνυσάμεθα τοῦτο
 σύνοδον ἀπαντῆσαι. ὁ δὲ ἐφάνη μάτην τὴν ἀπουσίαν :
 ζόμενος· οὐ γὰρ ἐθάρῃσεν ἀπαντῆσαι καὶ ὄλωσ εἰς ἅ
 θεῖν, καίτοι καὶ τρεῖς καὶ τετράκις εἰς τὴν σύνοδον προ-

αΐ. Διὰ τοῦτο ταῖς αὐταῖς αἷς καὶ πρότερον καταδ
 θυποβάλλεται συνενδοκούσης δικαίως καὶ τῆς βασιλι
 ὃ καὶ διὰ τοῦ παρόντος δεικνῦσα καὶ βεβαιοῦσα προ
 διορίζεται πᾶσι στέργειν μὲν τὰς τοιαύτας ἐνθέσιμους
 οδικὰς διαγνώσεις καὶ ἀποφάσεις, ἀποτρέπεσθαι δὲ
 τοῦ ἀκινδύνου φρονούντας καὶ πάντας τοὺς κατὰ
 μένου ὀσιωτάτου ἱερομονάχου κρηθῦ γρηγορίου τοῦ
 καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μοναχῶν αὐθις χωροῦντας, ὡς αἰ
 ὄντας καὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐθις ταράσσοντας. τούτου γ
 καὶ τῆς κατ' εὐσέβειαν εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας καὶ
 ἀπελύθη τῆς βασιλείας μου πρόσταγμα.

Ἐἶχε καὶ τό· μηνὶ μαρτίῳ ἰνδ. ιε΄, δι' ἐρυθρῶν γρ
 τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρός.

 NOV. L.

Imp. Joannis Cantacuzeni
 de metropoli Cygebi¹. (A. 1347.)

Ἐπεὶ αἱ κατὰ τὸν τόπον τῆς μικρᾶς ῥώσιας
 κεκλημένον βολοῦνιον εὐρισκόμεναι ἀγιώταται ἐκκλησι
 γάλλιτζα, τὸ βολοδίμηρον, τὸ χόλμιν, τὸ περέμ
 τὸ λουτζικὸν καὶ τὸ τούροβον, ὑπέκειντο ἀφότο
 ῥώσων ἔθνος χριστοῦ χάριτι τὴν θεογονσίαν ἐδί
 τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν κυγέβου, ἣν διέπει ἀρτί
 αὐτὴν ἱερώτατος μητροπολίτης, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχ
 ῥώσιας, κῆρις θεόγνωστος, ὡς καὶ αἱ τῆς μεγα
 σίας ἀγιώταται ἐπισκοπαί· κατὰ τὸν πρὸ ὀλίγου δὲ
 καιρὸν τῆς συγχύσεως, σύνδρομον τὸν τοιοῦτον εὐρόντε
 οἷ τε τὰ τῆς βασιλείας πράγματα διοικούντες, ἀλλὰ
 τῆς ἐκκλησίας παρὰ τὸ εἶκὸς προϋστάμενος, μηδὲν ἔτε

¹ Extat in Vind. hist. gr. 65 fol. 134. (Cf. Nov. XXIV not. 1.) P
 ibi epistolae de eodem argumento ab imperatore missae ad metropoli
 altera ad magnum regem universae Russiae Symeonem, tertia ad regen
 Demetrium Lumporte.

δάζοντες ἢ τὸ τὰς οἰκείας ἀρετὰς πληροῦν, καὶ διὰ ταύτας τὴν
τῶν κοινῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀνατρέψαντες καὶ ἀτα-
ξίαν μετασκευάσαντες καὶ πᾶντα σχεδὸν ἀνατρέψαντες καὶ συ-
χέαντες καὶ ταῖς τῶν χριστιανῶν ψυχαῖς τε καὶ σώμασι πᾶσαν
καὶ παντοίαν βλάβην προσενήσαντες ἀπὸ ταύτης δὴ τῆς ἀγοστήας
καὶ παντοῦ κυέβου τὰς ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, προ-
κάν τούτῳ ποιούμενοι ἀπέσπασαν ἀπὸ ταύτης δὴ τῆς ἀγοστήας
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ὅ ὃ δὴ καὶ
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ἕδοξε δὲ βαρὺ
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ἅλλα βουλο-
μένης μὲν εἰς κατάλυσιν τῶν ἐκ παλαιοῦ νενομισμένων ἐθίμων
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ὅ ὃ δὴ καὶ
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ἅλλα βουλο-
μένης μὲν εἰς κατάλυσιν τῶν ἐκ παλαιοῦ νενομισμένων ἐθίμων
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ὅ ὃ δὴ καὶ
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ἅλλα βουλο-
μένης μὲν εἰς κατάλυσιν τῶν ἐκ παλαιοῦ νενομισμένων ἐθίμων
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ὅ ὃ δὴ καὶ
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ὑποκείσθαι, ἅλλα βουλο-
μένης μὲν εἰς κατάλυσιν τῶν ἐκ παλαιοῦ νενομισμένων ἐθίμων

Cod. Paris. 1356 fol 294 haec leguntur: Ἐσαν τῇ μεγάλῃ ἑοσίᾳ ἐπι-
μῆς μὲν δὲ ἐπιτελείφθησαν αὐτῇ ἐθ. ἕστερον γὰρ τμηθείσης τῆς
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς πατριαρχίας καὶ τῆς ἐπισκοπίας τῆς
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης
ἐπισημοτάτας γαλίτζης ἀπὸ τῆς ἐπισκοπίας τῆς ἐπισημοτάτας γαλίτζης

τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον ἀπολύουσα εὐδοκίσει καὶ διορίζεται, ὑποκείσθαι καὶ ἀνθὶς τῇ ῥῆσι μητροπόλει κυρέβου τὰς κατὰ τὴν εἰρημένην μὴ ἀγνωστάτας ἐπισκοπὰς, τὴν τε γάλλιτζαν, τὸ βτὸ χόλμιν, τὸ περεμίσθλιν, τὸ λουτζικὸ ροβον, αἵτινες παρὰ τὸ εἶκος τῷ γάλλιτζῆ δεδήλωται κατὰ τὸν ῥηθέντα καιρὸν τῆς συγχύσι αὐτῇ τῇ ἀγνωστάτη μητροπόλει κυρέβου ἀρχιεραποντα ποιεῖν ἐν αὐταῖς, ὅσα καὶ οἱ θεοὶ καὶ τοὺς μητροπολίτας ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκοπικελεύονται, καὶ ὅσα δὴ καὶ πρότερον ἐν αὐταῖς μητροπολίται καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ διαληφθεὶς ἱεροπολίτης κυρέβου ἐτέλει, χειροτονῶν καὶ ἐγκαθιστὰ ἐπισκόπους καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀνακρίνων, καὶ τισιν ἐκκλησιαστικοῖς εἰ δέοι ζητήμασι, καὶ ταῖς τοῖς θεοῖς καὶ ἱεροῖς κανόσι νενόμισται· ὀφείλει κατὰ τὰς τοιαύτας ἀγνωστάτας ἐπισκοπὰς θεοφισκόπων ἔχειν εἰς αὐτὸν δὴ τὸν ἱερωτάτον μητρογέβου, ὑπέριμον καὶ ἔξαρχον πάσης ῥωσίας γνωστον, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κατὰ καιροὺς ῥατικῶς διαπρέψοντας τὴν προσήκουσαν εὐπεῖς εἰς πρῶτον ἀρχιερέα τούτων, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ ἔχει λέγειν καὶ εἰσηγεῖσθαι αὐτοῖς ἀφορῶσιν³ ἐπιτῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν καὶ εἰς ἕτεραν ἐκκλησιαστικὴν πολιτείαν καὶ κατάστασιν. ὅθεν καὶ τῇ ἰσχυροῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας σονται μὲν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς αὐταὶ δὴ αἱ ῥηθεὶς ἐπισκοπαὶ τῆς μικρᾶς ῥωσίας τῇ διαληφθεῖς μητροπόλει κυρέβου καὶ τῷ ταύτην ἀρχιερατικῶς κατὰ τὸ παρὸν ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ, ὑπερτίμης πάσης ῥωσίας, κυρῆ θεογνωσίῳ, καὶ ὑπ' αὐτὰς ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ὡς ἀνωτέρω δεδηλωθήσονται τε καὶ ἐξετασθήσονται καὶ τῆς προσηκουσεως ἐπιτεύξονται, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ὀφειλόμενα νενομισμένα τελεῖσθαι διαπραχθήσονται· μετ' αὐτὰ κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῇ ἀρχιερατικῶς διαπρέψουσι· κατάστασις ἑσαεὶ διατηρηθήσεται, ὡς καὶ ἦν ἐξλαίου, καθάπερ δεδήλωται, τὰς κατ' αὐτοὺς ἀγνωστά

³ Legerim : ἀφορῶντα.

Imp. Joannis Cantacuzeni.

...ενα μητροπολιτην εύρισκεσθαι. επί τούτων γάρ και επί παριών χρυσόβουλλος λόγος τής βασιλείας μου έγινενο και επε-
χορηγήθη τῇ μέρει τής θηθείσης άγιωτάτης μητροπόλεως κα-
τέβου εις την περι τούτου ασφάλεια, απολυθείς κατά μηνα
αύγουστον τής νῦν τρεχοίσης ε' Ινδ. του 5ωνέ έτους, εν
ψ̄ και τὸ ημετερον εὐσεβες και θεοφρόβλητον έπεισημηνατο
κράτος.

NOV. LI.

Imp. Joannis Cantacuzeni

aurea bulla de monasterio Megaspilaeo! (A. 1348.)

Ο χρυσόβουλλος λόγος του δαιδύμου αυτοκράτορος
ιωάννου του κατακουζηνου.

Επειδ ο τιμιώτατος καθηρούμενος τής βασιλείας μου κατά την πελοπόν-
ησον σεβασμίας μονής τής βασιλείας και θεομήτορος και επι-
ωμένης τής πανπεράγνου δεσποίνης και παρά τής εις
κλημένης μεγασπη λαιωτισσης του λουκά ιστορηθείσης, άρχι-
λου άποστόλου και πρωτοσύγκελλος ίερομόναχος κύριος μάρκος,
νδρείτης τε και προσταγμάτων του τε αὐθέντου μου του
φρεν, ως ή κατ' αυτὸν τοιαύτη σεβασμα μονή κέπηται διά
σοβούλλων και προσταγμάτων της βασιλείας μονη κέπηται διά
υλιώς του πάππου και βασιλέως του αδελφου της βασιλείας μου,
δαιδύμων και μακαριτων, αλλά και δι' απογραφικων απο-
στάσεων και ετέρων εὐλόγων δικαιωμάτων μετόχια και λοιπα
ατά τε και υποστατικά εν διαφόροις τοποθεσίαις. — α
α. κατά μέρος έχουσαι αυτω παροικων, προσκαθημένων
νομα τιμώνων του δαιου και θεοφωρου πατρος αντω-
του μεγάλου μετα τών πανπεράγνων τιμώνων δεσποίνης περι
ι εξαλειμματικων έποστάσεων. έτερον μετόχιον και αυτό
ομήτορος και επικεκλημένης τής πεφανερωμένης περι
όγκον έτερον μετόχιον εις όνομα τιμώνων και επικεκλημένης
ανπεράγνου δεσποίνης μετά των εν αυτω παροικων, προσκα-
νοβηριωτίσης μετα των εν αυτω παροικων, προσκα-

ne edidit Oeconomus in libro Κτηνοκομίας
στηλαίου Athens 1840 p. 80 sq.

Θημένων και λοιπῶν δικαίων αὐτοῦ· περὶ τὸ μονοδ
 γῆν μοδίων τριακοσίων· εἰς τὸ χωρίον τὸ βραχνί·
 ὅτε δημήτριος και κωνσταντῖνος οἱ πρεσβύτεροι και
 γιος ὁ βάρδας· εἰς τὸ χωρίον τῆς ζαχλοροῦς πι
 μενοὶ τινες· εἰς χωρίον τὴν δουμενᾶν πάροικοι και
 ματικαὶ ὑποστάσεις, ἃς προκατεῖχε· περὶ τὸ καστὲλ
 ἄγιον ἰωάννην χειμάδιον τὸ καλούμενον ἢ λάμεια·
 ρον εἰς τὴν βλογοκίτζαν μετὰ τοῦ πλησιάζοντος ἐκ
 ραφίου τοῦ καλουμένου τῆς προυσσαίνης· ἢ ἡμίσε
 ἢ λατινικὴ τοῦ χωρίου τῆς ἀβυσσαίνης (ὡς τῆς λοι
 σείας μερίδος κατεχομένης παρά τινων διαφόρων ἔ
 και ὑπὸ χεῖρα τῆς βασιλείας μου), και αἱ ἐκεῖσε πλησ
 ἔξαλειμματικαὶ ὑποστάσεις τοῦ τε καρβῶνη και τοῦ νή
 ἀλλὰ δὴ και τὸ ἐν αὐτῇ μυλοτόπιον σὺν τῷ ἐκεῖσε εὐρ
 παλαιῷ ναῦ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου ἀνδρέου τοῦ πρωτ
 ἂ δὴ κατέχει και νέμεται τὸ μέρος τῆς τοιαύτης σ
 μονῆς ἀνενοχλήτως και ἀδιασείστως μέχρι τοῦ νῦν
 κάλεσε δὲ ἀρτίως ὁ ἔρηθεις τιμιώτατος ἀρχιμανδρίτης και
 σύγκελλος, ἵνα πορίσῃται ἐπὶ τούτοις και χρυσόβου
 βασιλείας μου, τὴν τούτου δέησιν εὐμενῶς προσδεξαμέ
 σιλεία μου τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ἐπιχορ
 ἐπιβραβεῖει τῇ κατ' αὐτὸν τοιαύτη σεβασμίᾳ μονῆ·

α'. Δὶ οὗ προτάσσει, και διορίζεται εἶναι μὲν και εὐρ
 τὸν αὐτὸν τιμιώτατον πρωτοσύγκελλον εἰς τὴν ἡγουμει
 προστασίαν τῆς δηλωθείσης μονῆς ἐφ' ὅρῳ τῆς αὐτοῦ ζω
 ἔχειν δὲ και τὴν τοιαύτην σεβασμίαν μονὴν και νέμεσθαι
 ἔξῃς τὰ ἀνωτέρω κατὰ μέρος εἰρημένα μετόχια και λοιπὰ
 τικὰ, κτήματά τε και βελτιώματα, ἀνενοχλήτως παντά
 ἀδιασείστως, ἔτι τε ἀναφαιρέτως και ἀναποσπάστως,
 περιλήψεις τῶν προσόντων αὐτῇ ὡς εἴρηται χρυσοβο
 και προσταγμάτων και λοιπῶν εὐλόγων δικαιωμάτων,
 εὐρίσκειται κατέχουσα ταῦτα και μέχρι τοῦ νῦν, ὀφείλο
 τηρεῖσθαι ἀνώτερα πάσης και παντοίας καταδυναστ
 ἐπηρείας και κατατριβῆς και διενοχλήσεως ἀδίκου και
 επικτῆς. τῇ γοῦν λαχῦ και δυνάμει τοῦ παρόντος χρ
 λου λόγου τῆς βασιλείας μου διατηρηθήσεται μὲν
 φθεις τιμιώτατος ἱερομόναχος ἀρχιμανδρίτης και πρωτ
 λος κύριος μάρκος εἰς τὴν ἡγουμενεῖαν και προστα
 τοιαύτης σεβασμίας μονῆς ἐφ' ὅρῳ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς,
 λωται· καθέξει δὲ και νεμηθήσεται και ἡ αὐτὴ σεβασμ

NOV. LIII.
Imp. Joannis Cantacuzeni
aurea bulla pro Genuensibus'. (A. 1352.)

In nomine Domini amen.
Johannes in Christo Deo fidelis
derator Romeorum Catacosinos.

Cum inter Imperium nostrum ex una parte et commune Janue
ex altera intervenerint scandala, propter que mota est guerra inter
nos et ipsum commune, et tandem pluribus dominos Obertum Ducis et communis
Imperium nostrum, syndicos illustris domini Ducis et communis
Raffum Ermireum, syndicos del Orto et dominum Lanfranchum de
Janue, etiam Fredericum de Podio, nomine Janue, prout apparet instrumentis
Ducis et communis Janue, nec non syndici et firma omnia et singula gesta
manu Conradi de Credencia notarii 1350 die tertia Junii, per quos
instrumentum apparet dominum Ducem et ejus consilium prom
sisse habere et tenere rata grata et substituendos ab eo facta gesta
ipsam dominum Ammiratum et quibuscumque dominis quocumque
titulo dignitatis existant; et qui Obertus, Bassus, Fredericus, et I
francus substituti actores et procuratores dici domini Ammi
cum tota potestate, quam ipse manu nostrum Imperium cum predictis
menti publici scripti manu Thome Octonis notarii anno pre
libus venit ad infrascriptam pacem ut infra.
Primo videlicet quod firmamus conventiones novas et v
que sunt inter Imperium et commune Janue, cum reservatio
men, quod pax et ea pacta, gesta per dominum Ammiratu
Orcanibei Ammirati, sint firma non obstantibus convent
predictis.

Item per pactum Imperium nostrum de gratia donatione
ad castrum sancte Crucis, et ultra dictum fossatum cubitor
tum, infra quod non possit hedificium Latinum vel Grecum
qua alia novitas fieri. Itaque cubitus centum isti sint in

¹ Ex archivio primario Spinolae editi Sauli della col. del Genov.
P. 216.

Impiendi a capite Gallata usque ad castrum sancte Crucis recta linea,
et a castro sancte Crucis usque ad turrem Traverii.

quod galeis aliquibus Catalanorum et Venetorum, que venirent in
Constantinopoli, non debeat istum Imperium nostrum seu Greci dare
aliquid refrigerium nec receptum, nec dimittere eos ponere stallam,
nec in aliis forensibus sive castris in quibus non est potencia defendi
ita tamen, quod in illis castris in quibus contrafecisse nostrum
se ab illis galeis, si ille castris ibi destructio refrescamentum acciperent, non
intelligatur propter ea destructio pacis vel promissum ditorum nostrum
Imperium nostro Imperio vel in aliqua parte
guerra inter Catalanos, Venetos et Januenses.

Item extitit per pactum et promissum quod aliqua brigia vel rixa vel
quod si casus adveniret, quod in Constantinopoli quod aliqua brigia vel rixa vel
Tensiones fierent in Catalanis et Venetis, quod Greci ipsius Imperii non
nuensiones fierent inter Catalanos et Venetos, quod Greci ipsius Imperii non
beantes cum Catalanis et Venetis, quod Greci ipsius Imperii non
torum Greorum de dicta rixa vel brigia se impedire: et si quis
stro vel puniatur se impediret de predictis, banniat ab Imperio
ei nostri in illis locis imperii ubi se invenirent, quibus esset
a vel rixa inter predictos Januenses, Venetos et Catalanos, tenere
e, Venetos autem et mittere Januenses quidem ad Potestatem
Item extitit per pactum, quod si galea Catalanorum vel Vene-
torum vel in Constantinopoli durante dicta guerra cum Baiullo
m, non intelligatur durante dicta guerra cum Baiullo
Item extitit per pactum, quod Imperium nostrum occasione
pacis dare debeat pactum, quod Ammirato omnes Januenses,
habet nostri in dicto imperio et quos etiam Imperium nos-
eos demittat, et similiter dominus Ammiratus libere dimittat
Grecos quos habet in commune tantum et qui sunt in

ni. extitit per pactum, quod Imperium nostrum non debeat
vel accipere commercium a Greco qui enat mercimonia a
e, et si esset in conventionibus quod possit vel debeat re-
e: potencia.
Sauli: sit hunc.

capere dictum commercium, quod non accipiantur
 generaliter a nostris Grecis ementibus ab aliis Grecis
 [a] Grecis.

Item extitit per pactum, quod si aliquis Grecus vendiderit in
 Peira vel in burgis vinum, quod commercium impositum secundum
 ordinationem syndicorum communis Janue hujusmodi Grecus debea
 solvere prout alii Januenses, et similiter commercium a Janue
 colligant et accipiant impositum per nos commercium a Janue
 sibus vinum vendentibus in Constantinopoli prout ab aliis Greco
 Et predicta locum habeant durante guerra Catalanorum et Venetorum
 cum Januensibus vel quousque commercium vini esset disobligat
 si pignoraretur dicte guerre

quod videretur Imperio nostro quod si casis accideret, quod fact
 dictum vel operatum contra pacem, taliter quod intenderet Imper
 nostrum movere vel habere guerram cum Januensibus, tunc in
 gatur vinculo juramenti per suum certum nuncium et speciale
 Potestatem Peire denunciare eidem et protestari de predictis
 die qua hoc fecerit usque ad octo menses tunc proxime ven
 non possit non obstantibus predictis fieri aliqua offensio inter
 aliqua occasione vel modo. Et similiter si Potestati Peire videretur
 quod per Imperium nostrum et Grecos suos contraveniretur
 predictis, teneatur Potestas illud idem menses tunc proxime ven
 et protestari et denunciare Imperio nostro, nec possint partes
 similiter usque ad octo menses clapsis dicta pace.

quas debeant in eorum libertate non obstante dicta pace.
 Item extitit per pactum, quod si per Januenses super
 nec navigare debeant ad Tanam vel in mari Tane, nisi quar
 vigia Januensium illuc navigarent, salvo semper quod cum fo
 nostrum intendat de predictis ad dominium Ducem suam amb
 transmittere ad impetrandum quod illuc dicta navigia Greco
 sint navigare, et si dominus Dux concedet quod ea poss
 partes, quod possint ire nec moveatur guerra propter
 inimicorum eorum, Catalanorum videlicet et Venetorum, et
 Greci, qui cum dictis inimicis essent ad soldum vel sua s
 voluntate, quod illi tales Greci possint teneri, salvo si d

ibi essent per vim capti, quod tunc Januenses illos tales Grecos relaxare debeant. Et predicta locum habeant elapsis in calendis Augusti-
bus, incipiendis a die fiende pacis et finiendis in calendis Augusti-
proximi venturi. Et e converso si nostrum Imperium invenerit
Januenses aliquos cum nostro Imperio
. quod eos debeat tenere.

Item extitit per pactum, quod aliqua navigia Grecorum non
possint ire vel redire ad loca Catalanorum et Venetorum durante
guerra predicta; excepto si Imperium nostrum transmittere, quod
causis vellet ad dicta lignum et conventum, quod omnia immobilia
tunc licite possit dictum lignum et conventum, quod aliquis Januensis
terre et possessiones Januensium que essent in imperio restituantur
Januensibus talia qualia sunt, salvo quod si de aliquibus possessio-
nibus pervenisset in nostrum vestiariam aliqua pecunia, ipsa minime
restituatur et teneatur.

Item extitit per pactum et promissum, quod aliquis Januensis
non possit emere aliquas possessiones vel terras seu vineas ab ali-
quo Greco, nisi de mandato Imperii nostri, et si aliquis Januensis
emeret sine mandato Imperii nostri, amittat precium dicte pos-
sessionis.

Item, quod debita, que sunt inter Grecos et Januenses, sint in
eo statu et jure, quibus erant ante guerram, excepto quod si aliqua
pervenissent in vestiario Imperii nostri, vel in communi Janue vel
Peyre, illa talia restitui non debeant.

Item extitit per pactum et conventum, quod si aliqua bona
Januensium capta per Catalanos et Venetos vendita essent tempore
terre presentis Grecis, et similiter aliqua bona Greco-
rum vendita essent Januensibus, que essent amissa, nec de ipsis
plius fieri possit requisitio aliqua.

Item, quod omnia dampna data tempore presentis guerre et
ta per presentes, videlicet per Grecos Januensibus et per Ja-
nuenses Grecis, sint remissa, nec de ipsis aliquo modo possit fieri
qua requisitio vel emendacio seu restitucio.

Item extitit per pactum, de Syo et Folia, quod Imperium no-
strum debeat audire ambaxatores suos, et si ipsi dicet Imperium
quod rem que placeat ei vel non, tunc de predictis Imperium
rum possit transmittere ad dominum Ducem et commune Janue,

Leges: dicent.

et quidquid de predictis se conveniet et faciat cum domino et dominus Dux⁵, ut cum Imperio nostro illud intelligatur factum, et si non placebit Imperio nostro ordinatio quam facinus Dux de predictis, quod possit Imperium nostrum trans ad dominum Ducem totiens quotiens voluerit ad conveniendum cum eo.

Item extitit per pactum, quod Januenses non teneantur sanguinem Grecorum vel alicujus extranei qui sit sub Imperio per commune Janue vel Peire bannitorum, et similiter Imperium nostrum indulgentiam dat omnibus Januensibus contra quos aliquod gravamen.

Que omnia et singula suprascripta Imperium nostrum lectissimus filius noster dominus Mattheus Catacusinus juravit sancta Dei evangelia et in animabus nostris, corporaliter tactis scripturis, firma et rata et grata perpetuo habere et tenere nullo contrafacere vel venire, de jure vel de facto, modo vel in sed ea cum effectu et sine diminutione aliqua observare et inconcusse observari. Et teneatur similiter alius dispo carissimus filius noster dominus Mantacusinus, cum venerit coherente Deo⁶ Constantinopoli, jurare, complere et observare omnia et singula, prout noster per similem modum dicti domini, Obertus, Raffus, Fredericus Lanfrancus, nominibus predictis juraverunt ad sancta Dei evangelia corporaliter tactis sacris et sanctis scripturis, et in animabus domini Ammirati et domini Ducis et communis Janue, omnia dicta et singula habere perpetuo firma, rata, grata, et in contrafacere vel venire, de jure vel de facto, modo vel in ea cum effectu et sine diminutione observare et facere inconcusse observari: et quod teneantur dicti dominus Ammiratus, dominus francus Cattaneus, Martinus de Mauro, Cattaneus Spinola et alii consilarii dicti domini Ammirati, semper ad voluntatem Imperii nostri attendere omnia et singula supra: nec non etiam jurent isti omnes, quod dominus Dux teneatur in presentia ambaxiatoris vel ambaxiatorum Imperii quod predictam pacem, pacta et conventiones et singula supra habebit et tenebit firma, rata et grata. Ad quorum omnium telam et evidenciam plenioram presens privilegium sacra aurea bulla munitum Imperii nostri fieri jussimus, translac

⁵ Videtur aliquid excidisse.

⁶ Sauli: duo.

cò et Latino de nostro mandato, interpretanté et dictanté fami-
 nostro, magno interprete⁷ Imperii nostri, domino Nicolao Sa-
 uili, litteris rubeis manu nostra propria more solito subscriptum et
 ea bulla predicta inferius appensa roburatum⁸.

NOV. LIV.

Imp. Joannis Cantacuzeni
 de iudicio in metropolitam Caesariensem ferendo¹.
 (A. 1353.)

Πατριάρχα. Ἡ βασιλεία μου ἐγνώρισε, ὡς ὁ καισαρείας
 τραπεζοκίας βασιλῆυος ὁ καραντηνὸς ἐκ κακοήθους
 ἡσυχίας καὶ γνώμης θρασείας ἐποιήσατο λιβέλλου δόσιν, ἣν
 ἐπέστειλε προσεχῶς πρὸς τὴν βασιλείαν μου κατὰ τῆς ἀγίω-
 της σου. ἐνεχόμενος γὰρ εἰς κρίσιν συνοδικὴν ὑπὲρ ὧν αἰ-
 μαμάτων ὑπῆρχε κατηγορούμενος, πρὶν ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλή-
 ματα, πρὶν τὴν ἀπὸ τῆς ἀγιοσύνης σου αἰτήσασθαι ἔνδοσιν
 ἀπὸ τοῖς ἱεροῖς κανόσι δοκοῦν, πρὸς αὐτὴν τὴν βασιλείαν
 ἐκδραμεῖν ἐβουλεύσατο, σκυλμὸν ἐμποιῆσαι τῇ ἀνακρίσει
 οὐ μηχανώμενος. ἀλλὰ τῆς ἐγχειρήσεως οὐκ ἀπώνατο. μὴ
 οὐδὲν γὰρ ἡ βασιλεία μου, ὅτι ὑπὸ κανονικᾶς εὐθύνας ἐμ-
 πειεῖ ἐκ τούτων ὁ καισαρείας, τότε μὲν κενὸν καὶ ἀπρακ-
 τὸν ἀπεπέμψατο, νῦν δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς κανόνας
 ἠδῆσιάζασθαι βούλειαι. ὅθεν καὶ παραδηλοῖ τῇ ἀγιοσύνῃ
 τῆ βασιλεία μου, ὡς ἂν ἐπὶ συνελεύσει τῶν ἐνδημούντων ἐν
 νικαίᾳ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, ὅσοιδήποτε ἂν καὶ ᾧσι, καὶ
 ἑκάστῳ καὶ τοῦ κεκανονισμένου ἀριθμοῦ ἀποδέωσι, συγκαλέσθηται
 τὸν ἱερώτατον πατριάρχην Θεουπόλεως μεγάλης ἀντιο-
 χίας μετὰ τῶν ἄρει συνόντων αὐτῷ κατὰ τὴν νικαίαν ἐπι-
 πων, καὶ συνδιασκεψάμενοι κοινῇ τὰς κανονικὰς διατάξεις

⁷ Sauli: *interprete*. ⁸ Tenori hujus instrumenti apud Sauli haec accedunt:
 Instrumentum hujusce pacis rogatum fuit per Thomam Octonem notarium commu-
 nianue in Constantinopoli in sacro palacio Brachernarum coram testibus Grecis
 inuensibus, anno a constitutione mundi secundum cursum Imperii Romeorum
 octavo milieno octavo centeno sexagesimo, ab incarnatione vero domini nostri Jesu
 christi anno MCCCCLII secundum cursum Latinorum die sexta Madii."

¹ Habetur in Cod. Vind. hist. gr. 65 fol. 154 (cf. Nov. XXIV not. 1) inter acta
 1353.

ἀπολούθως αὐταῖς περὶ τοῦ καισαρείας ἐξενέγκαι,
ἥτις ἐπιγνωσθήσεται καὶ τῇ βασιλείᾳ μου. εἶχε τό-
τω βριφ ἰνδ. 5', δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βα-
σιλείας χειρός.

NOV. LV.

Imp. Joannis Palaeologi
pactum cum Venetis¹. (A. 1363.)

NOV. LVI.

Imp. Joannis Palaeologi
de privilegiis mercatorum Narbonensium¹.
(Inter 1355—1371.)

Ἐπεὶ διὰ τοῦ κωνσούλου τῶν ναρβωνησιῶν τῶν
σταντινουπόλει ἀναστρεφομένων ὡς ἀπὸ μέρους
βώνης ἢ βασιλείᾳ μου παρεκλήθη, ὅπως τὰς αὐτοῦ
θείσας ἐξουσίας τε καὶ ἐλευθερίας καὶ χάριτας
ἐνδοξοτάτου αὐθέντου καὶ πατρός μου τοῦ ἁγίου βα-
νου σεπτῶ χρυσοβούλλῃ [βεβαιώσῃ], καὶ ἡ βασιλείᾳ
κρίνει ταύτας ἐπικυρῶσαι, τὴν αὐτοῦ προσδεξαμέ-
ικεσίαν ὀρίζει καὶ βούλεται, ὅπως αὐτὸ τὸ χρυσόβ
πάντα καὶ καθ' ἕκαστον τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπειριελιμ
τῆς ἡμετέρας δωρεᾶς ἐπικύρωσιν τε κατέχουσι καὶ
καὶ αὐτῶν μέντοιγε ἐμπληρούντων καὶ φυλαττόντι
ἡμετέρα βασιλείᾳ ἐπηγγείλαντο ἐν αὐτῷ τῷ σεπτῷ χρ
διαλαμβανόμενα. ἐκφανέστερόν τε προστάττει ἢ βα
μήτι καινότερον αὐτοῖς ἐπενεχθῆναι ἕνεκα τοῦ μεγ
μέτρον τῶν πῆξεων μήτε μὴν τινος ἄλλης αἰτίας, εἰ
περ γέγονεν ὅτε τὸ διαληφθὲν χρυσόβουλλον παρεσχῆ

¹ Habet Pactorum lib. V, de quo sic Index: „1363. 13. Mart
pactum super pluribus Capitulis cum Domino Imperatore Constantino;
fol. 423.“ Vide Nov. VII not. 1.

¹ Hanc auream bullam Stephanus Baluzius ex originali chartop
nensis eruit et edidit Ducange Familiae Byzantinae. ed. Paris. p. 234
utraque lingua, graeca scilicet et latina, ut mos fuit postremorum u
arata: Ducange latina quoque praestat; ego vero edere supervacaneu

εις οὗ δὴ πράγματος μνήμην τε καὶ ὀφύρωσι τῶ παρόντι
σεπτῶ χερσοβούλλῃ γραμμασιον ὡς ἔθος ἐρυθροῖς προσέταξα.
καὶ βούλλῃ χερσῆ τῆς βασιλείας μου κραταιωθῆναι προσέταξα.
Ἰωάννης ἐν χριστῶ τῶ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς
καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ὁ παλαιολόγος.

NOV. LVII.
Imp. Joannis Palaeologi
pactum cum Venetis'.
(A. 1370.)

NOV. LVIII.
Imp. Manuelis Palaeologi
ecclesiae Monembasiae Helicobuni possessio con-
ceditur'. (A. 1406.)

a bulla, qua
Ἡ βασιλεία μου ἀποδεχομένη καὶ ἔχουσα θέλημα, ἵνα ἡ
τάτη μητρόπολις μονεμβασίας κατέχη τὴν χώραν τοῦ
οβουνοῦ ὀλοτελῶς καὶ ὀλοκλήρως εἰς τὸ ποιεῖν τοῖς κατὰ
ταύτης ἀρχιερατικῶς προστατεύοντας λειτουργίας διὰ
ἐκάστην ἑβδομάδα, ἐν ταῖς τετράδος καὶ τοῦ σαββά-
μέραις, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἐκείσε ταφέντων παιδῶ-
ν βασιλείας μου, ὡς καὶ ὁ νῦν ἱερώτατος μητροπολίτης μο-
νάκιος ὑπέσχετο καὶ ἔσχετος πύσης πελοποννήσου
τος ἀγρυφοῦλλου τοῦ περιποδήτου ἀδελφου τῆς
ας μου, πανευχεστάτου δεσπότη τοῦ πορφυρογεν-
κῶ θεοδώρου τοῦ παλαιολόγου· ἐπιχορηγῆ αὕτη

et in Libro V Pactorum, cujus Index haec habet: „1370. Primo
Constantinopolis. Privilegium confirmationis treugarum inter dom. Imp.
Constantinopolitanam et dom. Ducem et commune Venetiarum ut in fo.
e Nov. VII not. 1.
cod. Scorialensi edidit Miller Nov. XVII not. 1. lantato.

ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπιβραβεύει τὸν παρόντα καὶ
 αὐτῆς, δι' οὗ εὐδοκεῖ, προστάσσει, θεοπίξει καὶ
 ἵνα τὸ εἰρημένον ἀργυροβούλλον τοῦ περιπόδητου αὐτῶν
 τῆς βασιλείας μου, ἔξη ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕξῃς καὶ κατέχη
 γεννήτου, ἔξη ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕξῃς καὶ κατέχη
 βασιλίας τῆν εἰρημένην χώραν τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη
 αὐτῆ πύργου καὶ πάσης τῆς περιχώρου καὶ βέβαιον· καὶ κατέχη
 ἀναποσπλάστως κατὰ τὴν περιλήψιν καὶ καθὼς ἐβόλῳσαν ἐπὶ τῆς
 εἰρημένου ἀργυροβούλλου, καὶ καθὼς προισταμένων τῆς τοῦ
 αὐτῷ μὴ εἰρήσκουσα χάριν τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη
 λόγων τῶν κατὰ καιροῦ καὶ ποιῆν τῆς τετραδὸς καὶ τοῦ σαββάτου
 αὐτῆς μητροπόλεως ἐπιτελεῖν ἐν ταῖς τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη
 δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν ταῖς τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη
 ἡμέραις λειτουργίας δύο διηρηκῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ
 καὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη
 τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη
 ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη
 παρόντος χρυσοβούλλου ποιῆν τῆν ἀνωτάτην βασιλείαν μου ἐπὶ τῆς
 ἑνὸς καὶ εἰς τὸ ἕξῃς τοῦ εἰρημένου ἀργυροβούλλου καὶ κατέχη ἡ
 θήτου τοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας μου, θεοδώρου καὶ κατέχη ἡ
 λόγου, τὸ στέργον, τὸ κῆρος καὶ βέβαιον, καὶ κατέχη ἡ
 κωθεῖσα ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ βέβαιον, καὶ κατέχη ἡ
 χώραν τοῦ ἐκείνου ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν
 τῆς περιχώρου καὶ ἰσχυρὴν ἀναφαίρειται ἐν αὐτῷ πύργου καὶ κατέχη
 καὶ καθὼς ἐβόλῳσαν ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη ἡ
 τοῦτον τὴν τετραδὸν ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη ἡ
 ἀρχιερατικῶς προισταμένων τῆς τοιαύτης ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ κατέχη ἡ
 καὶ ποιῆν τῆς τετραδὸς καὶ τοῦ σαββάτου ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη ἡ
 διηρηκῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη ἡ
 παιδῶν τῆς βασιλείας μου, καθὼς καὶ ὁ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη ἡ
 πόλις τῆς ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη ἡ
 ἀνωτάτης μητροπόλεως καὶ ἀνελλιπῶς ἐπὶ τῶν ψαλμοῦ καὶ κατέχη ἡ
 ἐν τούτῳ γὰρ χάριν ἔθηκετο καὶ ὁ παρὼν χρυσοβούλλου καὶ κατέχη ἡ
 τῆς βασιλείας μου, ἀπολαθεῖς κατὰ τὸν ἕνα σκετὴ μὴ
 ἠνωτάτης ἐν τῷ ἐκείνου ἐκαστοῦ ἐκαστοῦ

*Ῥεσκαιδεκάτου ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβῆς καὶ θεο-
πρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.
Μανουὴλ ἐν χριστῇ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς
καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ὁ παλαιολόγος.*

NOV. LIX.

Imp. Manuelis Palaeologi
de archiepiscopatu insularum Imbri et Thasi¹.

NOV. LX.

Imp. Constantini Palaeologi
aurea bulla pro Ragusanis¹.
(A. 1451.)

*Ἐπεὶ τὸ εὐγενὲς καὶ περιφανὲς κομόνιον τοῦ ῥαγουσαίου
τεδείξατο εὐνοίαν καὶ φιλίαν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας καὶ
ἰθὺς κατὰ τοὺς παρελθόντας καιροὺς, τοὺς ἀπὸ τῶν
ἑρῶν αὐτοῦ διερχομένους, δεχόμενον αὐτοὺς μετὰ ἀγάπης καὶ
ἰμῆς καὶ διαθέσεως καλῆς, καὶ διὰ ταῦτα κινήθεισα καὶ ἡ
βασιλεία μου ὤρισεν, ἵνα ἐὰν ἔλθωσι καὶ ἐνταῦθα εἰς τὴν
ἑτέραν πόλιν ἐπὶ τῷ χηῶσθαι τὰς πραγματείας αὐτῶν, εὐε-
ρήσωμέν τινα εὐεργεσίαν εἰς τὰ κομμέρκια αὐτῶν, καὶ τοῦτο
ἰσοῦσθαι εἰς αὐτὸ ἀπέστειλεν ἀποκρισιάριον τὸν εὐγενῆ ἀνδρα,
ῤόλτζιον ντε μπαλπάλιω, καὶ ἔλθων ἐξήτησεν, ἵνα
ἰσοῦσθαι αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἀνοικοδομηῆσαι λότζαν, καὶ ἔχῃσιν
ἰκόνσουλον ἐν αὐτῇ, ἔτι δὲ καὶ ἐκκλησίαν ἐὰν θέλωσι, καὶ
ἰμένωσι καὶ ἐξ αὐτῶν ἐνταῦθα ὅσοι βούλονται, καὶ ἔχῃσιν
ἡμῶν περιθαλψῆν καὶ θεραπεύειν καὶ συγκατάβασιν εἰς τὰ
κομμέρκια αὐτῶν. ἡ βασιλεία μου, καὶ δι' ἣν πρότερον εἶχεν
ἰπτήν εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ περιφανὲς κομόνιον, καὶ διὰ τὴν
ἰσῆσθαι καὶ ἀξίωσιν τὴν μετὰ τοῦ ἀποκρισιάριου αὐτοῦ, τὸν
ἰκόνσουλον καὶ ἀξίωσιν λόγον ἐπιχορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει αὐτῷ.*

¹ Laudatur ad Disposit. thron. in Coll. can. ed. Rhalli et Potli V p. 495 not. 1.
² Ex originali ediderunt Tafel et Thomas in Sitzungsber. d. k. k. Akad. der
to. VI (1851) p. 529.

ἐς κομούνιον τοῦ βασιλείου τοῦ ἀνοικοδομήσαι λόγ-
 νειν τοὺς ἐαυτοῦ ἰδίον πάντας πρὸς ἀλλήλους. ἔτι δὲ ἀνοικοδομήσει
 καὶ ἐκκλησίαν, ἐὰν θέλη. καὶ διδώσει καὶ ἅπαντες οἱ πραγματευ-
 ται αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἰδίων πάντες οἱ βαγούζαιοι πάντα τὰ ἐπι-
 βάλλοντες καὶ ἐκβάλλοντες ἀνευ τινὸς ἐμποδισμῶν. καταβάλλοντες μόνον
 ἐαυτῶν ἐλευθέρως, καὶ ταῦτα ἐνοιοῦνται περὶ ὧν καταβέβηται καὶ ἐβόλην,
 ἐαυτῶν ἐισερχομένων καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἡμέτεροι κομμερτάριοι
 πλέον μὴ ἀπαιτεῖσθαι περὶ ὧν καταβέβηται καὶ ἐβόλην, ὅταν ἔρχονται, δύο
 ὀφείλοντες τὰ δύο εἰς τὰ ἑκατὸν, εἴτε ἐπὶ ἀγορᾷ ἔχουσι τὴν τοι-
 μιάν, εἴτε ἐπὶ τῇ πιστῇ, ὅποτεν ἐξ-
 ἔσονται δουλείαν τοῦ κομμερτίου. οἱ κατὰ καιροὺς ἡμέτεροι κομμερτάριοι
 ἐξ αὐτῶν ἰδίων πραγματεῶν. καὶ κατοικοῦσι καὶ ἐγαῦθα
 ἄλλοι πλείοντες ἀσφάλειαν διαλαμβάνεται. καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου
 λόγος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθεὶς κατὰ τὰ λοιπὰ, ὡς
 τῆς νῦν τρεχούσης ἰνδιτιμῶνος τεσσαρακαίδεκάτης τοῦ
 βασιλείου ἐνακοιστοῦ πενηκостоῦ ἐνιαυτοῦ ὑπεσημηγματο-
 ῦ ἐπὶ τὸ ἡμέτερον εἰσαβῆς καὶ θεοφρόνητον ὑπεσημηγματο-
 Κωνσταντίνος ἐν τριστῇ τῇ θεῷ πιστῇ βα-
 σιλείᾳ καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ παλαιό-
 λόγος.

I. INDEX NOVELLARUM CHRONOLOGICUS

Collatio prima.

Novellae constitutiones annorum 566—866.

- Nov.
- (1.) I. Imp. Justinī de remissione reliquorum publicorum. (A. 566.)
- (2.) II. Imp. Justinī ut consensu matrimonium solvi possit. (A. 566.)
- (3.) III. Imp. Justinī de iis, qui in Osroëne et Mesopotamia illicitas nuptias contraxerunt. (A. 566.)
- (4.) IV. Imp. Justinī pro privilegio concilii Vicazeni et ut nullus episcoporum audeat navigare sine consensu primatis. (A. 569.)
- (5.) V. Imp. Justinī ut gratis fiant provinciarum praesides. (A. 570.)
- (6.) VI. Imp. Justinī de filiis adscriptorum et liberarum. (A. 572.)
- (7.) VII. Imp. Justinī de Samaritanis. (A. 572.)
- (8.) VIII. Imp. Justinī de orphanotropheo
- (9.) IX. Imp. Justinī de heredibus. (A. 574.)
- (10.) X. Imp. Justinī de praesidibus. (A. 574.)
- (11.) XI. Imp. Tiberii de primitiis praedae
- (12.) XII. Imp. Tiberii de relevatione publicorum. (A. 575.)
- (13.) XIII. Imp. Tiberii de divinis domibus. (Inter 578—582.)
- (14.) XIV. Imp. Tiberii de filiis adscriptorum et liberarum. (A. 582.)
- (15.) XV. Imp. Tiberii de adjectione
- (16.) XVI. Imp. Tiberii de militibus
- (17.) XVII. Imp. Tiberii de militibus altera
- (18.) XVIII. Imp. Tiberii regi *παραινοποιῶν* (?)
- (19.) XIX. Imp. Mauricii ut metatoricae domus tollantur
- (20.) XX. Imp. Mauricii de his qui lapidibus aliquem obruant
- (21.) XXI. Imp. Mauricii rescriptum de eo, qui ex fluctibus salvatum terfecerunt.
- (22.) XXII. Imp. Heraclii de numero clericorum magnae ecclesiae. (A. 620.)
- (23.) XXIII. Imp. Heraclii de clericis Constantinopolitanae ecclesiae. (A. 620.)
- (24.) XXIV. Imp. Heraclii de clericis Constantinopolitanae ecclesiae sine Patriarchae non recipiendis. (Inter 620—629.)
- (25.) XXV.

(26.)	Nov.	Imp. Heraclii de clericis conveniendis. (A. 629.)	33 n.1
(27.)	XXV.	Imp. Heraclii edictum de fide: item ne Hebraeis intra tertium miliare Hierosolyma accedere liceat	49 n.1
(28.)	XXVI.	Imp. Leonis Iconomachi de Judaeis et Montanis baptizan- dis: item de capitatione: de dicerato solvendo	49 n.1
(29.)	XXVII.	Imp. Constantini Copronymi de reliquiis sanctorum	49
(30.)	XXVIII.	Imp. Leonis et Constantini de his, qui filios suos ex sacro-baptismate suscipiunt, et aliis capitulis. (Inter 797 —802.)	55
	XXIX.	Imp. Irenae de testium juramento et de ancillarum connubio. (In- ter 797—802.)	60
	XXX.	Imp. Irenae de quartis nuptiis de archiepiscopatu Patrensi	60
	XXXI.	Imp. Nicephori Generalis de colonis in Slaviam dedu- centis: item ut pauperes vicaneorum sumtu militent: de chartatico: de capnicis exigendis: de thesauri inventoribus: de vectigali pro hereditatibus et pro mancipiis solvendo: de usuris: de metatis	61 n.1
		Imp. Theophili de connubio Persarum eum Romanis: item de capillorum tonsura	64 n.2
		Imp. Basilii Macædonis de anachoretis montis Atho	61
		Imp. Basilii Macædonis de anachoretis montis Atho	62
		Imp. Basilii Macædonis de anachoretis montis Atho	XV
		Imp. Basilii Macædonis de anachoretis montis Atho	65 n.1

Collatio secunda.

I.	Prooemium	65
	Quod unumquemque, qui iudicandi praerogativam acceperit, quem- admodum promulgatus a nobis legalium capitulorum delectus statuerit, dirimere controversias oporteat, quae vero in repro- batorum locum rejecta sunt, ut ex iis nulla dijudicetur litis	67
II.	Ut secundum sacros divinosque canones, quem episcopali digni- tate dignum testatur de caetero vitae integritas, is ab honore ambiguitas	69
	Ut secundum ecclesiae statuta qui sacerdotes errantur aut vi- tate dignum testatur de caetero vitae integritas, is ab honore non prohibeatur ob liberos ex legitimo connubio susceptos	70
	Ut secundum ecclesiae statuta qui sacerdotes errantur aut vi- tam caelibem acturos se pollicentur, verum etiam qui velint, prius copulentur et sic ad ordinationem accedant	71
	Ut non modo catholicae ecclesiae sacerdotes, verum etiam qui ad quancunque aedem pertinent, si voverint, sine fraude sa- cras mystagogias et ritus domi celebrare possint	

Nov.

9

- (45.) V. Ut hi quibus post susceptum monasticum statum facultatem habeant, non in totum de iis testari prohibeantur, sed dem aliquid antea visi fuerint intulisse monasterio id ingrederentur, de postea acquisitis facultatem habeat admodum voluerint cuncta disponendi: sin prius nriant, ipsis quidem de hese statuendi licentia sit, me vero reliquam partem sive trientem capiat . . .
- (46.) VI. Ut in his, qui monachi fieri volunt, utrumque servetur quod sancta sexta synodus statuit, tum quod silius decrevit, bonorum vero ejus, qui tempore a suto monachus fit, dispositio secundum formam a tpositam procedat
- (47.) VII. Ut quotiescunque aliquis ex clericali statu ad laicum malo consilio tentaverit, is etiam invitus in illum i stituatur
- (48.) VIII. Ut qui rejicere malo consilio voluerit venerandum monae habitum ac pro illo laicum susceperit, quotiesc facere ausus fuerit, etiam invitus in illum restituat quo monasterio improbe aufugerit, eidem reddatur
- (49.) IX. De servo, qui clericus factus est ignorante domino
- (50.) X. De servo, qui monachus factus est ignorante domino
- (51.) XI. De servo, qui episcopus factus est ignorante domino
- (52.) XII. De officinarum magnae ecclesiae usu
- (53.) XIII. De perpetuis emphyteusibus
- (54.) XIV. De his, qui monasterium imperfectum relinquunt . . .
- (55.) XV. Ut liceat salutarem baptismum in quocunque sacro peragere
- (56.) XVI. Ut subdiaconus creetur non tantum XXV, sed et XX a
- (57.) XVII. De puerperis quando divinorum mysteriorum participes ut infantes baptizentur post XL dies, extra quam sitas urgeat
- (58.) XVIII. Ut poenae sponsalitia exigantur
- (59.) XIX. De pacto paterno, ut filius ex aequo succedat . . .
- (60.) XX. Ut ne vir quemadmodum uxor lucretur, sive de hypobc utra parte praemoriens
- (61.) XXI. Ut observetur promissio dotis aut ex paternis aut ex bonis facta
- (62.) XXII. Ut mulier secundo non nubens filii portionem proprie capiat, similiter etiam pater
- (63.) XXIII. Ne propria sponsalia praesides in locis, quibus praesit trahant
- (64.) XXIV. Ne matrimonium contrahant naturales liberi cum adopt
- (65.) XXV. De emancipatione et dotis restitutione
- (66.) XXVI. Ut adoptare possint eunuchi
- (67.) XXVII. Ut pariter omnes adoptare possint
- (68.) XXVIII. Quo tempore et a quibus rerum suarum administrati concedi debeat

(69.) Nov. XXIX.

Ut ancillam partus apud alium editus ad ipsius dominum se-
quatur 112
De novis nuptiis vivo priore marito tentatis 113
Ut quae mulieris odio abortat, repudiari ab illo possit 115
De manifesto deprehensio adultero adulterave 116
Captivorum uxoribus aliis nubere non licere 118
De tutore, qui pupillam vitiat 120
De raptu mulieris 122
Ut succedat captivi filius 123
Ut domini testamento 125
itaque ejus hereditatem manumissus, si illum decessisse ad-
possit 126
Ut prodigus quae ex re ipsius sint facere possit 126
Ut captivi testamenti factionem esse ignoret, testari possit 128
qui intestati et sine herede decedunt, fisco inferantur 128
Ut in civitatibus quinque, in itineribus vero et agris tres 129
testes ad testamentorum fidem sufficiant 131
De testamento non scripto vel in scripturam redacto 131
Ut isographis testamenta firmentur, et de eo, si vel tres te-
stes fuerint 133
A quibus obsignari testamenta oporteat 135
Ut sententiam iudices in literas referant suaeque manu ob-
signent 136
Abrogatio quarundam de curiis et decurionibus latarum legum 138
Abrogatio legis, quae senatui praetores, decurionibus vero 138
Ne mulieres in contractibus testimonium admittantur 139
Ne servi ad dicendum testimonium admittantur 140
Ut donationes ultra D solidos in scripturam redigantur 141
De invento thesauro, cujus esse debeat 142
Ut tam veterum principum quam recentiorum omni, modo 143
Justi ponderis probaeque materiae sint, valeant 145
Ut cuique tam intra civitates quam extra muros sepelire 146
licet 147
Ut dominicis diebus omnes ab operibus vacent 149
Ut Judaei secundum Christianismi ritum vivant 150
De oris maritimis 151
De intervallo remoratarum piscatoriarum 152
Ne ex sanguine cibum piscatoriarum 153
Abrogatio legis, quae hominem liberum se vendere permittit 154
Qua poena castratorum conficiatur 156
Tributorum exactores afflicti debeant 157
De poena ejus, qui rem aliquam publicam vendiderit 158
De poena illorum, qui res vetitas ad hostes transvohunt 159
De poena eorum, qui naufragium suppresserint 159

74
Pag.

(70.) XXX.
(71.) XXXI.
(72.) XXXII.
(73.) XXXIII.
(74.) XXXIV.
(75.) XXXV.
(76.) XXXVI.
(77.) XXXVII.
(78.) XXXVIII.
(79.) XXXIX.
(80.) XL.
(81.) XLI.
(82.) XLII.
(83.) XLIII.
(84.) XLIV.
(85.) XLV.
(86.) XLVI.
(87.) XLVII.
(88.) XLVIII.
(89.) XLIX.
(90.) L.
(91.) LI.
(92.) LII.
(93.) LIII.
(94.) LIV.
(95.) LV.
(96.) LVI.
(97.) LVII.
(98.) LVIII.
(99.) LIX.
(100.) LX.
(101.) LXI.
(102.) LXII.
(103.) LXIII.
(104.) LXIV.

- Nov.
- (105.) LXV. De incantatorum poena
- (106.) LXVI. De plagio
- (107.) LXVII. De transfugis ad hostes, qui sponte revertuntur
- (108.) LXVIII. Ut monachi et clerici tutores fieri possint, ab actione vero et gubernatione pupillarum arceantur
- (109.) LXIX. Ut coeci, illiterati et foeminae testamentum facerent
- (110.) LXX. De grassationibus, et ut omnes ultionem patienter interfectus sit
- (111.) LXXI. De his, qui in locis arabilibus vel vineis aedificaverunt
- (112.) LXXII. Ut valeant pacta, etiamsi absque poena inita sint
- (113.) LXXIII. Ut nemo cum mulieribus in ecclesiarum coenaculis
- (114.) LXXIV. Ne ante legitimum matrimonii tempus futuris coenaculis benedicatur
- (115.) LXXV. Ut qui XX annorum est, hypodiasconus creari possit
- (116.) LXXVI. De poena falsum testimonium dicentium sacerdotum
- (117.) LXXVII. De falso
- (118.) LXXVIII. Ne amplius senatusconsulta fiant
- (119.) LXXIX. De poena sacerdotis, diaconi aut subdiaconi, si sumptum ordinem mulieri in matrimonium jungerent
- (120.) LXXX. Ut purpurae segmenta et particulae in publicis coenaculis sint
- (121.) LXXXI. Ne ex auro et pretiosis lapillis quidquam confici possit
- (122.) LXXXII. De testamento resignato apud praesidem
- (123.) LXXXIII. Ut ad trientes usuras pecunia licite mutuetur
- (124.) LXXXIV. Ut emere et aedificare liceat magistratibus in urbibus et extra urbem, praeterquam duci
- (125.) LXXXV. Ut patres secundis nuptiis abstinentes portionem
- (126.) LXXXVI. De poena episcoporum, sacerdotum et clericorum advocacionibus, sponcionibus, redempturis, aliis
- (127.) LXXXVII. De ecclesiasticorum alea ludentium poena
- (128.) LXXXVIII. Celebribus quibusdam in ecclesia viris festi dicitur
- (129.) LXXXIX. Ne matrimonia citra sacram benedictionem confirmentur
- (130.) XC. Ut qui tertium matrimonium contrahunt, sacri carnae obnoxii sint
- (131.) XCI. Ut concubinam habere non liceat
- (132.) XCII. De eo, qui aliquem dedita opera excuecavit
- (133.) XCIII. Ut si sponsa ex alio gravida deprehendatur, sponsa scindi possint
- (134.) XCIV. Legis, quae de consulatu agit, abrogatio
- (135.) XCV. De loco superiore avulso
- (136.) XCVI. De sepulcro violato
- (137.) XCVII. Ut juramentum praestet iudex initio litis, et magistratum nominatur
- (138.) XCVIII. Eunuchi ne uxores ducant

(139.)	Nov.	Ut actor primo de calumonia juret	200
(140.)	XCIX.	De servis, qui liberis in matrimonium junguntur	200
(141.)	C.	De servis in contubernio viventibus, si altera pars manumissa fuerit	200
(142.)	CI.	De praediis maritimis, ut ad epochae constitutionem, cui pars non sufficit, vicinis etiam invitus adigatur	202
(143.)	CII.	De praediis maritimis, si altera pars manumissa non sufficit, vicinis etiam invitus adigatur	202
(144.)	CIII.	De iis, qui in maritimis praediis societatem ineunt ad epocham constituendam	203
(145.)	CIV.	De epochis, quae legitimum interstitium non habent	203
(146.)	CV.	Si magistratus fiscalium rerum fur deprehensus sit	205
(147.)	CVI.	Ut pauperes uxores et indotatae filii portionem capiant	206
(148.)	CVII.	Ut inscribant, qui criminalem actionem ineantur, neq. benedictio celebretur intra septimum annum, vel decimum	207
(149.)	CVIII.	De eo, qui ad primam denuntiationem intendunt	208
(150.)	CIX.	Ne sponsalia intra decimum quartum annum, vel decimum tertium in mulieribus	209
(151.)	CX.	Ut mulier inventarium faciat dotis suae et propter nuptias donationis et reliquae substantiae mariti, simulatque matrimonium solum sit, et prolato inventario resarciri sibi postulet, si quid damni a marito in rebus suis se passam dicat: citra damni a marito in rebus suis se passam nihil petat nec petendo accipiat	211
(152.)	CXII.	Si uxor in furore incidit, marito ei non insidante, nec sceleris conscio si ab aliis furore afficitur, ut usque ad tertium annum matrimonium non solvi, iis autem ror duret, nuptiae dirimantur et viro licentia sit uxorem ducere quam elegerit	213
(153.)	CXIII.	Si maritus post initum matrimonium in furore incidit, per quinque annos integro adhuc durante conjugium dirimi, etiam in subdialium ambalerorum structura, quae soleriorum nomen fert, decem pedum a vicina parte interstitium servetur, quemadmodum de aedificiis cautum est	216
(154.)	CXIV.	De alienatione rerum immobilium et retractu	219
(155.)	CXV.	De alienatione rerum immobilium et retractu	220
(156.)	CXVI.	De tabulariis	221
(157.)	CXVII.	De iudicibus, qui praeter legem sententiam ferunt	223
(158.)	CXVIII.	De elocatione immobilium orphanotrophei	224
(159.)	—	De anachoretis montis Atho	224
(160.)	—	Fragmenta incerta	AV

Collatio tertia.

Novellae constitutiones annorum 911—1057.

- Nov.
- (161.) I. Tomus unionis de nuptiis, quartis praesertim et tertiis.
- (162.) II. Imp. Romani, Constantini et Christophorictu et ut potentes a pauperibus praedia non acquifundis militaribus. (A. 922.)
- (163.) — Imp. Romani Lacapeni de restaurando monasteriitami in monte Athone. (A. 924.)
- (164.) — Imp. Romani Lacapeni aurea bulla pro monasteriitami. (A. 924.)
- (165.) III. Imp. Romani, Christophori et Constantiibulla confirmans decretum synodale, ut episcopatu licet in archiepiscopatum promotus, metropolitariensi subditus maneat. (Inter 920—926.)
- (166.) IV. Imp. Romani, Christophori et Constantini: de archiepiscopatu Patrensi in metropolin promot.—926.)
- (167.) — Imp. Romani et Constantini aurea bulla, qua si Athoni pridem concessa confirmantur. (A. 934.)
- (168.) V. Imp. Romani, Constantini, Stephani et Cctini de potentibus ab acquisitione praediorum (A. 935.)
- (169.) — Imp. Constantini Porphyrogeniti de monasteriodromi Thessalonicense. (A. 946.)
- (170.) VI. Imp. Constantini Porphyrogeniti de potentibus pauperum acquirentibus. (A. 947.)
- (171.) — Imp. Constantini Porphyrogeniti de possessionasterii Iberorum in monte Athone. (A. 958.)
- (172.) VII. Imp. Constantini Porphyrogeniti de sportulis stamentis aperiendis et ut consuetudinum modus in dicio definitus sit. (Inter 945—959.)
- (173.) VIII. Imp. Constantini Porphyrogeniti de fundis r (Inter 945—959.)
- (174.) IX. Imp. Constantini Porphyrogeniti de sportulis (Inter 945—959.)
- (175.) X. Imp. Constantini Porphyrogeniti de homicidasyli. (Inter 945—959.)
- (176.) XI. Imp. Constantini Porphyrogeniti de homicidasyli secunda. (Inter 945—959.)
- (177.) XII. Imp. Constantini Porphyrogeniti ut, si quis sine liberis decesserit, tertia bonorum Deo consecr
- (178.) XIII. Imp. Constantini Porphyrogeniti de servis fuque capitulis
- (179.) XIV. Imp. Constantini Porphyrogeniti rescriptum. tione praediorum a potentibus comparatorum

	Nov.	Pag.
(180.)	Imp. Romani junioris aurea bulla, qua XI. parocci monasterio Joannis Colobi donantur. (A. 960.)	287
(181.)	XV. Imp. Romani junioris rescriptam de restitutione pretii praediorum a potentibus eviciorum. (Inter 959—963.)	281
(182.)	XVI. Imp. Romani junioris de poenae stipulationibus. (Inter 959—963.)	285
(183.)	XVII. Imp. Nicephori Phocae de fundis militum Armenicorum taxat et milites et pauperes a potentibus dum- his qui ante tempus famis praedia comparaverunt, et de dio a pauperibus comparato extructis. (A. 967.)	289
(184.)	XVIII. Imp. Nicephori Phocae de fundis militari- bus. (Inter 963—969.)	292
(185.)	XIX. Imp. Nicephori Phocae aurea bulla de metropoli Patrensi	299
(186.)	XX. Imp. Nicephori Phocae de electione episcoporum	300
(187.)	XI. Imp. Nicephori Phocae de antistite monasterii Laurae in monte Athone	301
(188.)	XXII. Imp. Nicephori Phocae aurea bulla pro monasterio Laurae. (A. 970?)	301 n.1
(189.)	XXIII. Imp. Nicephori Phocae aurea bulla, qua typicum monasterii Laurae in monte Athone	301 n.1
(190.)	XXIV. Imp. Nicephori Phocae aurea bulla, qua typicum monasterii Laurae in monte Athone	301 n.1
(191.)	XXV. Imp. Joannis Tzymischis aurea bulla, qua typicum monasterii Laurae in monte Athone	301 n.1
(192.)	XXVI. Imp. Joannis Tzymischis de vectigali captorum mancipiorum. (Inter 969—975.)	301
(193.)	XXVII. Imp. Basilii Porphyrogeniti de conjungendis monasteriis Leontiadis, Joannis Colobi et S. Clementis. (A. 980.)	301
(194.)	XXVIII. Imp. Basilii Porphyrogeniti, quae legem Nicephori de monasteriis tollit. (A. 985.)	301
(195.)	XXIX. Imp. Basilii Porphyrogeniti de concessione libertatis constantini aurea bulla Venetorum mer- catibus tollit. (A. 985.)	301
(196.)	XXX. Imp. Basilii Porphyrogeniti de concessione libertatis constantini aurea bulla Venetorum mer- catibus tollit. (A. 985.)	301
(197.)	XXXI. Imp. Basilii Porphyrogeniti de concessione libertatis constantini aurea bulla Venetorum mer- catibus tollit. (A. 985.)	301
(198.)	XXXII. Imp. Basilii Porphyrogeniti de concessione libertatis constantini aurea bulla Venetorum mer- catibus tollit. (A. 985.)	301
(199.)	XXXIII. Imp. Basilii Porphyrogeniti de concessione libertatis constantini aurea bulla Venetorum mer- catibus tollit. (A. 985.)	301
(200.)	XXXIV. Imp. Basilii Porphyrogeniti de concessione libertatis constantini aurea bulla Venetorum mer- catibus tollit. (A. 985.)	301

- Nov.
- (203.) XXX. Imp. Basilii Porphyrogeniti de archiepiscopatu Bulgariae
- (204.) — Imp. Basilii Porphyrogeniti de allelengyo
- (205.) — Imp. Basilii Porphyrogeniti ut civiles magistratus ecclesiastica privilegia observent
- (206.) — Imp. Basilii Porphyrogeniti decretum de conditione si castratus sit
- (207.) XXXI. Imp. Constantini Porphyrogeniti de seditiosis. 1026.)
- (208.) — Imp. Romani Argyri de allelengyo abrogando
- (209.) — Imp. Zoeae ut magistratus gratis fiant
- (210.) — Imp. Michaelis Paphlagonis de possessionibus monasterii Iberorum. (Inter 1034—1041.)
- (211.) — Imp. Constantini Monomachi confirmatio typici monasterii Atho. (A. 1045.)
- (212.) — Imp. Constantini Monomachi confirmatio donatio monasterio Laurae a S. Athanasio factae. (A. 1046.)
- (213.) — Imp. Constantini Monomachi confirmatio alterius typici monasterii Atho. (A. 1046.)
- (214.) — Imp. Constantini Monomachi ut mons Atho Sancti montis nomine appelletur
- (215.) — Imp. Constantini Monomachi de curatore monasterii Laurae. (A. 1052.)
- (216.) XXXII. Imp. Constantini Monomachi typicum de consuetudinibus ab episcopo percipiendis. (Inter 1042—1054.)
- (217.) XXXIII. Imp. Constantini Monomachi de officiis τῶν ἐπὶ τῶν κρῖσεων et τοῦ νομοφύλακος.
- (218.) — Imp. Michaelis Stratiotici de pecunia monasterii Laurae. (A. 1057.)

Collatio quarta.

Novellae constitutiones annorum 1057—1204.

- (219.) I. Imp. Isaacii Comneni aurea bulla de sportulis pro oratione praestandis et de canonico. (Inter 1057—1059.)
- (220.) — Imp. Constantini Ducae de immunitate monasterii Laurae. (A. 1060.)
- (221.) II. Imp. Constantini Ducae quod imperator thronorum praesidentiam mutare non possit. (A. 1065.)
- (222.) III. Imp. Constantini Ducae de dotis privilegio. (Inter 1067—1067.)
- (223.) IV. Imp. Constantini Ducae aurea bulla de episcopatu Isoleensi

(224.)	Nov. V.	Imp. Eudociae decretum de interstitio aedificiorum servando. (A. 1067.)	
(225.)	—	Imp. Romani Diogenis pro monasterio Caracalli. (Inter 1068—1071.)	327
(226.)	VI.	Imp. Michaelis Ducae aurea bulla de metropoli Neocae-	XVII
(227.)	VII.	Imp. Michaelis Ducae aurea bulla de episcopatu Basileensi	330
(228.)	VIII.	Imp. Michaelis Ducae de tempore, intra quod juramen-	330
(229.)	IX.	Imp. Michaelis Ducae aurea bulla de possessionibus monasterii	331
(230.)	X.	Imp. Michaelis Ducae aurea bulla de relevatione fiscalium debi-	331
(231.)	XI.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(232.)	—	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(233.)	XII.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(234.)	XIII.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(235.)	—	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(236.)	XIV.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(237.)	XV.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(238.)	XVI.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
(239.)	XVII.	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
40.)	—	Imp. Nicephori Botaniatae de relevatione fiscalium debi-	331
41.)	XVIII.	Imp. Alexii Comneni aurea bulla de archiepisco-	340
42.)	XIX.	Imp. Alexii Comneni aurea bulla de metropoli Pa-	341
43.)	XX.	Imp. Alexii Comneni de foro laicorum et clericorum invi-	341
44.)	XXI.	Imp. Alexii Comneni de juramento corporali minorum ne	342
45.)	XXII.	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
46.)	XXIII.	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
47.)	XXIV.	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
48.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
49.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
50.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
51.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
52.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
53.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
54.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
55.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
56.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
57.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
58.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
59.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342
60.)	—	Imp. Alexii Comneni de vacatione delatione. (A. 1082.)	342

- Nov.
- (248.) XXV. Imp. Alexii Comneni de metropoli Attalensi. (A. 1084.)
- (249.) XXVI. Imp. Alexii Comneni de productione testium post lapsum XXX dierum. (A. 1085.)
- (250.) XXVII. Imp. Alexii Comneni de canonico et de consuetudinibus pro ordinatione et benedictione matrimonii praestandis et de aërico et spiritualibus omnibus. (A. 1086.)
- (251.) XXVIII. Imp. Alexii Comneni aurea bulla magnae ecclesiae concessa de variis capitibus et ut episcopatus, qui archiepiscopatus vel metropoleos dignitate condecorati sint, intacta maneat. (Inter 1081—1087.)
- (252.) — Imp. Alexii Comneni aurea bulla, qua magistro Leon Cephaliae Mesolimnii possessio conceditur. (A. 1087.)
- (253.) XXIX. Imp. Alexii Comneni de episcopis in altiorem locum promotis. (A. 1087.)
- (254.) XXX. Imp. Alexii Comneni aurea bulla, qua Christodulo monacho insula Patmos ad monasterium ibi condendum conceditur. (A. 1088.)
- (255.) — Imp. Alexii Comneni de possessionibus monasterii Laurae. (A. 1090.)
- (256.) XXXI. Imp. Alexii Comneni de sponsalium dissolutione. (A. 1092.)
- (257.) XXXII. Imp. Alexii Comneni aurea bulla Venetis concessa. (A. 1092.)
- (258.) XXXIII. Imp. Alexii Comneni de his qui ad orientales ecclesias nominati sunt. (A. 1094.)
- (259.) XXXIV. Imp. Alexii Comneni rescripta ad rationales et Rationarium antiquum et novum. (A. 1094.)
- (260) XXXV, A et B. Imp. Alexii Comneni ut si servi in libertatem proclamantes testes producerint, contraria testium productio dominis non concedatur, sed exceptio tantum, et ut servorum quoque conjugis sacrae benedictiones impertiantur. (A. 1095.)
- et
261.) — Imp. Alexii Comneni rescriptum ad Patriarcham Nicolaum. (A. 1099.)
- (262.) — Imp. Alexii Comneni rescriptum ad Patriarcham Nicolaum. (A. 1099.)
- (263.) XXXVI. Imp. Alexii Comneni aurea bulla Pisanis concessa. (A. 1112.)
- (264.) XXXVII. Imp. Alexii Comneni de jure patriarchae circa monasteria. (A. 1082 vel 1097 vel 1112.)
- (265.) XXXVIII. Imp. Alexii Comneni ut ei, qui a sententia ad tribunal imperatoris provocat, XXX dierum spatium concedatur. (A. 1084 vel 1099 vel 1114.)
- (266.) XXXIX. Imp. Alexii Comneni ne minores XX annis officia vel dignitates accipiant. (A. 1092 vel 1107.)
- (267.) XL. Imp. Alexii Comneni de nuptiis amitae et neptis cum patruo et nepote. (A. 1092 vel 1107.)
- (268.) XLI. Imp. Alexii Comneni de electionibus et clericis. (A. 1107.)
- (269.) — Imp. Alexii Comneni decretum in causa Eustratii episcopi Nicaeni. (A. 1117.)
- (270.) — Imp. Alexii Comneni de possessionibus monasterii Dochiarii. (A. 1118.)

(271.)	Nov.	Imp. Alexii Comneni de possessionibus monasterii Dochia- rii altera. (A. 1118.)	XVIII
(272.)	XLI.	Imp. Alexii Comneni de exemptione montis Atho a Pa- triarcha	XVIII
(273.)	—	Imp. Alexii Comneni de emendatione monachorum in monte Atho seditionem excitantium	XVIII
(274.)	—	Imp. Alexii Comneni de morachis montis Atho Constau- tinopolin proficiscentibus	XVIII
(275.)	—	Imp. Alexii Comneni de dignitate montis Atho	XVIII
(276.)	—	Imp. Alexii Comneni de ordinatione hieromonachorum et hierodiaconorum in monte Atho	XVIII
(277.)	—	Imp. Alexii Comneni de monasterio Latinorum in monte Atho	XVIII
(278.)	—	Imp. Alexii Comneni de eodem monasterio de electionibus	XIX
(279.)	—	Imp. Alexii Comneni de chartophylace et de isotyporum fide	XIX
(280.)	XLII.	Imp. Alexii Comneni de juramento post testium productio- nem laeso	424
(281.)	XLIII.	Imp. Alexii Comneni de juramento post testium productio- nem delato	427
(282.)	XLIV.	Imp. Alexii Comneni de contumaciis episcopi suo orbata exigat. (A. 1124 vel 1139.)	428
(283.)	XLV.	Imp. Joannis Comneni de collatione. (Inter 1118—1143.)	428
(284.)	XLVI.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla de immunitate cle- ricorum. (A. 1144.)	430
(285.)	XLVII.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla de immunitate cle- ricorum. (A. 1144.)	431
(286.)	XLVIII.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla Venetis concessa.	432
(287.)	XLIX.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla de instrumentis ec- clesiarum. (A. 1148.)	433
(288.)	L.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla de locis a Venetis Constantinopoli possidentis. (A. 1148.)	440
(289.)	LI.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla de possessionibus magnae ecclesiae. (A. 1153.)	443
(290.)	LII.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla Pisanis concessa.	446
(291.)	LIII.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla pro firmanda con- ventionem cum Genuensibus facta. (A. 1155.)	449
(292.)	LIV.	Imp. Joannis Comneni aurea bulla de possessionibus monasteriorum. (A. 1158.)	450
(293.)	LVI.	—	—
(294.)	LVI.	—	—
(295.)	LVI.	—	—
(296.)	LVI.	—	—
(297.)	LVI.	—	—
(298.)	LVI.	—	—
(299.)	LVI.	—	—
(300.)	LVI.	—	—

- Nov.
- (300.) LXII. Imp. Manuelis Comneni aurea bulla de immobili
nasteriorum. (A. 1159.)
- (301.) LXIII. Imp. Manuelis Comneni ut rescripta contra ju
irrita sint. (A. 1159.)
- (302.) LXIV. Imp. Manuelis Comneni ut immobilia ab impera
nata dumtaxat ad hos, qui in dignitate constitu
transmittantur. (A. 1144 vel 1159.)
- (303.) LXV. Imp. Manuelis Comneni ne morientiam episc
bona diripiantur ab exactoribus. (A. 1151 vel 116
- (304.) LXVI. Imp. Manuelis Comneni de diversis causis. (A.
- (305.) LXVII. Imp. Manuelis Comneni de diebus feriatis. (A.
- (306.) LXVIII. Imp. Manuelis Comneni de homicidiis. (A. 1166)
- (307.) LXIX. Imp. Manuelis Comneni edictum, quod rescindi
monium septimo cognationis gradu contractum. (A.
- (308.) LXX. Imp. Manuelis Comneni edictum de controversi
tenus Pater major Christo sit. (A. 1166.)
- (309.) LXXI. Imp. Manuelis Comneni de argentariorum mei
clericos ex emtione pertinentibus. (A. 1152 vel 11
- (310.) LXXII. Imp. Manuelis Comneni aurea bulla confirmans
tionem cum Genuensibus. (A. 1170.)
- (311.) LXXIII. Imp. Manuelis Comneni ut immobilia ab imperat
nata dumtaxat ad hos, qui in dignitate constitu
transmittantur. (A. 1155 vel 1170.)
- (312.) LXXIV. Imp. Manuelis Comneni de his, qui adversario
vexare machinantur eo, quod causam ab imperato
dicari et decidi desiderant. (A. 1170.)
- (313.) LXXV. Imp. Manuelis Comneni de episcopis Constan
versantibus. (A. 1174.)
- (314.) LXXVI. Imp. Manuelis Comneni de toma P. Sisinii. (A
vel 1160 vel 1175.)
- (315.) LXXVII. Imp. Manuelis Comneni de possessionibus mon
rum. (A. 1176.)
- (316.) LXXVIII. Imp. Manuelis Comneni de impedimento matrim
affinitatem sexti gradus
- (317.) LXXIX. Imp. Manuelis Comneni subnotatio confirmans
tudinem, secundum quam mulier a marito in mona
divertens post tres demum menses torquetur
- (318.) LXXX. Imp. Manuelis Comneni de foro Judaeorum
- (319.) — Imp. Manuelis Comneni de servitute pactitia n
mittenda
- (320.) — Imp. Manuelis Comneni aureae bullae ad mon
montis Atho spectantes
- (321.) LXXXI. Imp. Alexii Comneni II. ne monasteriorum im
describantur. (A. 1181.)
- (322.) LXXXII. Imp. Alexii Comneni II. de laesae majestatis reis. (I
- (323.) LXXXIII. Imp. Alexii Comneni II. ut immobilia ab imperat
nata ad quemlibet possint transmitti. (A. 1183.)

(324.)	Nov. LXXXIV.	Imp. Isaacii Angeli de nuptiis septimi gradus. (A. 1186.)	514
(325.)	LXXXV.	Imp. Isaacii Angeli de electionibus pontificum. (A. 1187.)	507
(326.)	LXXXVI.	Imp. Isaacii Angeli ut tondentur electorum pontificum uxores. (A. 1187.)	508
(327.)	LXXXVII.	Imp. Isaacii Angeli aurea bulla Venetis concessa. (A. 1187.)	514
(328.)	LXXXVIII.	Imp. Isaacii Angeli aurea bulla de locis a Venetis Constantinopoli possidentibus. (A. 1187.)	517
(329.)	LXXXIX.	Imp. Isaacii Angeli pactio cum Venetis. (A. 1187.)	525
(330.)	XC.	Imp. Isaacii Angeli pactum cum Venetis de damnis resarciendis. (A. 1189.)	529
(331.)	XCI.	Imp. Isaacii Angeli de metropoli Argeos. (A. 1189.)	535
(332.)	XCII.	Imp. Isaacii Angeli aurea bulla Pisanis concessa. (A. 1192.)	539
(333.)	XCIII.	Imp. Isaacii Angeli de ecclesiis ad altiorem locum promotis. (A. 1193.)	552
(334.)	XCIV.	Imp. Isaacii Angeli de metropoli Hypaeporum	553
(335.)	XCIV.	Imp. Isaacii Angeli aurea bulla Venetis concessa. (A. 1190.)	553
	XCIV.	Imp. Alexii Angeli aurea bulla Venetis concessa. (A. 1190.)	553

Collatio quinta.

	Novellae constitutiones annorum 1204—1453.		
I.	Imp. Theodori Lascaris pactio cum Venetis. (A. 1220.)	566	
II.	Imp. Joannis Ducae Vatazæ de monasterio ad montem Lembo prope Smyrnam restaurando. (A. 1225.)	568	
III.	Imp. Joannis Ducae Vatazæ ne defunctorum metropolitanarum sive episcoporum bonis civiles magistratus se ingerant. (A. 1229.)	572	
IV.	Imp. Joannis Ducae Vatazæ de vestimentis Michaelis Palaeologi de possessionibus monasterii Lauræ. (A. 1250.)	574	
V.	Imp. Michaelis Palaeologi aurea bulla pro firmanda pace cum Venetis. (A. 1261.)	574	XX
VI.	Imp. Michaelis Palaeologi renovatio pacis cum Venetis. (A. 1265.)	582	
VII.	Imp. Michaelis Palaeologi aurea bulla pro firmanda pace Scutariotæ diacono diceaphylaci dignitas confertur. (A. 1268.)	590	
VIII.	Imp. Michaelis Palaeologi rescriptum de promovendo Theodoro Scutariota ad altiorem dignitatem ecclesiasticam. (A. 1270.)	592	
IX.	Imp. Michaelis Palaeologi rescriptum de promovendo Theodoro Scutariota ad altiorem dignitatem ecclesiasticam. (A. 1270.)	592	

- Nov.
- (347.) X. Imp. Michaelis Palaeologi, ut videtur, rescriptum, quod montis Sinai praepositus hypertimus nominatur. (A. 1271.)
- (348.) XI. Imp. Michaelis Palaeologi aurea bulla de possessione monasterii Macrinitissae. (A. 1272.)
- (349.) — Imp. Michaelis Palaeologi de possessionibus monasterii Xeropotami. (A. 1275.)
- (350.) XII. Imp. Michaelis Palaeologi rescriptum, quo Theodo Scutariota metropolita Cyzici hypertimi dignitate condecoratur. (Inter 1275—1282.)
- (351.) XIII. Imp. Michaelis Palaeologi de stauropegiis. (A. 1279.)
- (352.) XIV. Imp. Michaelis Palaeologi aurea bulla Monembasica concessa
- (353.) — Imp. Michaelis Palaeologi de monasterio Lembo
- (354.) — Imp. Michaelis Palaeologi de monasterio Macrinitissae
- (355.) — Imp. Michaelis Palaeologi aurea bulla, qua Demetrio Ario locorum nonnullorum possessio conceditur
- (356.) — Imp. Michaelis Palaeologi de possessionibus monasterii Esphigmeni
- (357.) XV. Imp. Michaelis Palaeologi decretum in gratiam monasterii Novae Petrae
- (358.) XVI. Imp. Michaelis Palaeologi aurea bulla, qua monasterium Salvatoris Christi Latomi, quod Thessalonicae est, Comneni Joasaph Maliaseno conceditur, et de conjunctione inter nasterium Macrinitissae et Novae Petrae
- (359.) — Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Iberorum. (A. 1283.)
- (360.) — Imp. Andronici senioris aurea bulla pro monasterio Plothei. (A. 1284.)
- (361.) XVII. Imp. Andronici senioris aurea bulla de immunitate libertatorum Monembasiae. (A. 1284.)
- (362.) — Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Plothei in Thaso insula. (A. 1287.)
- (363.) — Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Mariae. (A. 1287.)
- (364.) — Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Zographi. (A. 1289.)
- (365.) XVIII. Imp. Andronici senioris privilegium mercatoribus Hispanis concessum. (A. 1290.)
- (366.) XIX. Imp. Andronici senioris aureae bullae de metropoli Philadelphensi, Thessalonicensi et Litbadorum. (Circa 1292.)
- (367.) XX. Imp. Andronici senioris aurea bulla de privilegiis metropolitae Monembasiae. (A. 1293.)
- (368.) XXI. Imp. Andronici senioris de ordinationibus absque praestatione consuetudinum faciendis. (A. 1295.)
- (369.) XXII. Imp. Andronici senioris aurea bulla in gratiam Grego Melissenii. (A. 1296.)

XXIII. Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Laurae. (A. 1298.) 617
 Imp. Andronici senioris aurea bulla de possessionibus ecclesiae Monembasiae. (A. 1301.) XXI
 Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Batopedii. (A. 1302.) 621
 Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Xeropotami. (A. 1302.) XXI
 Imp. Andronici senioris de metropoli Apro. (A. 1304.) 623
 Imp. Andronici senioris aurea bulla pro Genuensibus. (A. 1306.) 628
 Imp. Andronici senioris de Proto montis Atho. (A. 1311.) XXI
 Imp. Andronici senioris constitutio synodalis ab Athanassio Patriarcha pro Genuensibus. (A. 1311.) XXI
 Imp. Andronici senioris de diversis capitibus. (A. 1312.) 633
 Imp. Andronici senioris de Proto montis Atho. (A. 1312.) XXI
 Imp. Andronici senioris ne civiles magistratus defunctorum metropolitaram vel episcoporum bona invadant. (A. 1317.) X. XXI
 Imp. Andronici senioris aurea bulla Monembasiotis concessa. (A. 1317.) 635
 Imp. Andronici senioris de metropoli Joanninorum. (A. 1318.) 638
 Imp. Andronici senioris privilegium secundum mercatoribus Hispanis concessum. (A. 1320.) 639
 Imp. Andronici senioris de possessionibus monasterii Xypii. (A. 1322.) XXI
 Imp. Andronici senioris de monasterio S. Prodromi in Berrhoea. (A. 1324.) 641
 Imp. Andronici senioris de metropoli Bryseos. (A. 1325.) 642
 Imp. Andronici senioris pacta cum Venetis in-
 tronic senioris aurea bulla, qua praedia non-
 enae Augustae donantur. (A. 1325.) 643
 Imp. Andronici senioris aurea bulla, qua praedium monasterio Serbico in monte Atho ad instantiam hiae conceditur. 644
 Imp. Andronici senioris aurea bulla pro componendo er monachos. 647
 Imp. Andronici senioris aurea bulla de conjungendis rici senioris de S. Resurrectionis 651
 Imp. Andronici senioris de iudiciis 656
 Imp. Andronici senioris de festo assumptionis per totum um celebrando 660
 Imp. Andronici senioris de monasterio Lembo 672
 568 n. 1

- Nov. — Imp. Andronici junioris de praedio monasterii Zogra- XXI
 phi. (A. 1325.)
 (395.) — Imp. Andronici junioris de metochiis monasterii Zogra- XXI
 phi. (A. 1325.)
 (396.) — Imp. Andronici junioris de possessionibus monasterii XXI
 Philothei. (A. 1326.)
 (397.) — Imp. Andronici junioris de variis possessionibus mona- XXI
 Zographi. (A. 1327.)
 (398.) — Imp. Andronici junioris de variis possessionibus mona- XXI
 sterii Zographi. (A. 1328.)
 (399.) — Imp. Andronici junioris de variis possessionibus mona- XXI
 Laurae. (A. 1329.)
 (400.) — Imp. Andronici junioris de variis possessionibus mona- XXI
 sterii Batopedii. (A. 1329.)
 (401.) — XI. Imp. Andronici junioris de iudicibus universalibus se-
 1329.)
 (402.) — XLI. Imp. Andronici junioris de iudicibus universalibus ter-
 1329.)
 (403.) — XLII. Imp. Andronici junioris de iudicibus universalibus in
 cunda. (A. 1329.)
 (404.) — XLIII. Imp. Andronici junioris de iudicibus universalibus Nar-
 tia. (A. 1329.)
 (405.) — XLIV. Imp. Andronici junioris de possessionibus monasterii in
 insula Patmo siti. (A. 1331.)
 (407.) — XLV. Imp. Andronici junioris pactum cum Venetis. (A. 1332.)
 (408.) — XLVI. Imp. Andronici junioris de privilegiis mercatorum Nar-
 bonensium. (Inter 1328—1341.)
 (409.) — XLVII. Imp. Andronici junioris aureae bullae de metropoli Zi-
 ehnarum et alis.
 (410.) — Imp. Andronici junioris de possessionibus monasterii
 Caracalli
 (411.) — Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii
 Xenophi
 (412.) — Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii
 Zographi. (A. 1342.)
 (413.) — Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii
 Laurae. (A. 1342.)
 (414.) — Imp. Joannis Palaeologi pactum cum Venetis. (A. 1342.)
 (415.) — XLVIII. Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii
 Dochiarii. (A. 1343.)
 (416.) — Imp. Joannis Palaeologi de metochio monasterii Bato-
 pedii. (A. 1344.)
 (417.) — Imp. Joannis Palaeologi de pago Marmarina ad mona-
 sterium Zographi pertinente. (A. 1344.)
 (418.) — Imp. Joannis Palaeologi aurea bulla, qua stratopedar-
 chae Joanni Chumno pagum Ziehnarum donat. (A. 1344.)
 (419.) —

(420.) Nov.

Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii Lau-
rae. (A. 1346.) XXIII

Imp. Joannis Cantacuzeni confirmans tomum excommu-
nicationis Patriarchae Joannis Calecae. (A. 1347.) 698

Imp. Joannis Cantacuzeni de metropoli Cygebi. (A. 1347.) 700

Imp. Joannis Cantacuzeni aurea bulla de monasterio
Megaspilaeo. (A. 1348.) 703

Imp. Joannis Palaeologi donat. (A. 1349.) XXIII

Imp. Joannis Cantacuzeni aurea bulla, qua Demetrio Debli-
zino redditus pagi Ernyliani donat. (A. 1350.) 705

Imp. Joannis Cantacuzeni aurea bulla ad monasterium
stae Cazarae praedium donat. (A. 1351.) XXIII

Imp. Joannis Cantacuzeni de variis possessionibus mo-
ntis Iberorum pertinens. (A. 1351.) XXIII

Imp. Joannis Cantacuzeni aurea bulla pro Genuensibus.
monasterii Iberorum. (A. 1351.) 706

Imp. Joannis Cantacuzeni aurea bulla de possessionibus mo-
sariensem ferendo. (A. 1353.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii Phi-
sorum. (A. 1354.) 711

Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii Rus-
lothei. (A. 1355.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de possessione monasterii Phi-
chiarrii. (A. 1355.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de monasterio Calligraphi in
monte Athone. (A. 1356.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de monasterio Calligraphi altera.
(A. 1356.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii Do-
racalli. (A. 1356.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi aurea bulla, qua monasterio Ba-
topedii privilegium navis exercendae conceditur. (A. 1356.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de variis possessionibus mona-
sterii Batopedii. (A. 1356.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de possessione monasterii Es-
phigmeni. (A. 1357.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii Es-
rorum. (A. 1357.) XXIII

Imp. Joannis Palaeologi pactum cum Venetis. (A. 1363.) 712

Imp. Joannis Palaeologi de possessionibus monasterii S.
Prodromi Novae Petrae. (A. 1366.) XXIV

Imp. Joannis Palaeologi de privilegiis mercatorum Nar-
bonensium. (Inter 1355—1371.) 712

- Nov.
- (445.) LVII. Imp. Joannis Pal.
 (446.) — Imp. Manuelis Pa
 Pantocratoros. (A.
 (447.) — Imp. Manuelis Pa
 tocratoros. (A. 139
 (448.) — Imp. Joannis II. I
 monasterii Laurae.
 (449.) — Imp. Joannis II. P
 donatis. (A. 1405.
 (450.) — Imp. Manuelis Pa
 datum. (A. 1406.)
 (451.) LVIII. Imp. Manuelis Pa
 nembasiae Helicob
 (452.) — Imp. Manuelis Pa
 monte Athone. (A.
 (453.) LIX. Imp. Manuelis Pa
 Imbri et Thasi .
 (454.) — Imp. Manuelis Pa
 stamonitae in mon
 (455.) — Imp. Joannis II. P
 nonnullis decimae
 (456.) — Imp. Joannis II. I
 S. Pauli. (A. 1407
 (457.) — Imp. Joannis II. P
 Dionysii. (A. 1408
 (458.) — Imp. Manuelis Pa
 topedii. (A. 1414.)
 (459.) — Imp. Joannis II. P
 S. Pauli. (A. 1436
 (460.) LX. Imp. Constantini
 (A. 1451.) . . .

II. INDEX LOCORUM, qui ex fontibus laudantur vel illustrantur.

A. Institutiones.		B. Digesta.		C. Codex.	
Lib. I	tit. 11	Lib. I	tit. 5	Lib. I	tit. const.
= II	= 1		5 dig. §. 1		3 52
= —	= 10		— p. 106 n. 2.		16 1
			— p. 144 n. 1.		39 2
			— p. 141 n. 1.		53 1
					26 3
					27 1
					42 3
					44 2
					58 1
					1 2
					12 3
					44 12
					38 9
					40 1
					3.4 2
					61 3.7
					1 3
					5 §. 1
					9 6
					11 7
					37 24
					22 3
					1 1
					12 18
					47

Lib.	tit.	const.	Nov.	CV	— p.
VI	23	23 — p. 136 n. 1.	≠	CXVII	— p. 6
—	—	31 — p. 135 n. 2.			n.
—	29	31 — p. 131 n. 1.	≠	— c. 8	— p. 1
VIII	23	34 — p. 142 n. 2.	≠	— c. 11	— p. 1
—	50	1 — p. 123 n. 2.	≠	CXIX c. 9	— p. 1
IX	10	1 — p. 120 n. 3.	≠	CXXIII c. 1	— p. 7
—	13	1 — p. 122 n. 2. p. 168.	≠	— ≧ 9	— p. 5
		n. 4.	≠	— ≧ 12	— p. 1
—	18	4 — p. 160 n. 2.	≠	— ≧ 13	— p. 8
—	20	7 — p. 162 n. 3.			n. 2
—	22	22 — p. 174 n. 3.	≠	— ≧ 15	— p. 7
—	28	1 — p. 206 n. 3.	≠	— ≧ 16	— p. 3
—	47	20 — p. 333 n. 4.	≠	— ≧ 17	— p. 8
—	56	— — p. 235 n. 8.	≠	— ≧ 20	— p. 1
X	20	1 — p. 157 n. 7.	≠	— ≧ 27	— p. 1
—	32	7 — p. 138 n. 1.	≠	— ≧ 35	— p. 8
—	55	1 — p. 138 n. 1.	≠	— ≧ 38	— p. 7
XI	9	1 — p. 176 n. 1.	≠	— ≧ 42	— p. 7
—	11	1.3 — p. 145 n. 1.	≠	CXXVII c. 3	— p. 1
—	12	1 — p. 177 n. 1.	≠	CXXVIII	— p. 1
—	48	24 — p. 14 n. 2.	≠	CXXIX	— p. 1
—	75	— — p. 27 n. 8.	≠	CXXXI c. 7	— p. 8
			≠	CXXXIV c. 12	— p. 1
			≠	— c. 13	— p. 1

D. Novellae Justiniani.

Nov.	III	— p. 35 n. 4.	≠	CXLII c. 1	— p. 1
≠	VI c. 7	— p. 78 n. 2.	≠	CXLVI	— p. 1
≠	VIII	— p. 19 n. 2.	≠	CXLVII	— p. 3
≠	— c. 7	— p. 194 n. 4.	≠	CLIV	— p. 6
≠	XVII	— p. 19 n. 2.	≠	CLXII c. 1	— p. 1
≠	— c. 7	— p. 270 n. 3. p. 478 n. 11.			
≠	XXII c. 7	— p. 118 n. 2.	Tit.	II cap. —	— p. 60
≠	— c. 16	— p. 113 n. 1. p. 115 n. 2.	≠	— ≧ 5	— p. 21
≠	XXXVII	— p. 478 n. 11.	≠	— ≧ 9	— p. 10
≠	XXXVIII	— p. 138 n. 1.	≠	IV ≧ 2	— p. 51
≠	XLIII	— p. 83 n. 2. p. 84 n. 3.			n. 34
≠	XLIV	— p. 351 n. 5.	≠	XVIII ≧ —	— p. 21
≠	XLIX	— p. 194 n. 4. p. 209 n. 6. p. 351 n. 5.			
≠	LIII c. 3 §. 2	— p. 499 n. 5.			
≠	LIX	— p. 83 n. 2.			
≠	LXVII	— p. 85 n. 2.			
≠	LXXXIX	— p. 138 n. 1.			
≠	XC c. 6	— p. 142 n. 5.			
≠	XCII c. 9	— p. 257 n. 5.			
≠	XCVII c. 1	— p. 95 n. 2. 5.	≠	IV ≧ 1 ≧ 4	—

E. Ecloga

Tit.	II cap. —	— p. 60
≠	— ≧ 5	— p. 21
≠	— ≧ 9	— p. 10
≠	IV ≧ 2	— p. 51
		n. 34
≠	XVIII ≧ —	— p. 21

F. Basilic

Lib.	I tit. 1 cap. 56	—
≠	II ≧ 3	≧ 73 —
≠	— ≧ —	≧ 3 —
≠	III ≧ 1	≧ 25 —
≠	— ≧ —	≧ 26 —
≠	— ≧ —	≧ 28 —
≠	— ≧ —	≧ 40 —
≠	IV ≧ 1	≧ 4 —

II. Index locorum.

Lib.	tit.	cap.	
IV	1	14	— p. 79 n. 2.
V	1	7	— p. 85 n. 2.
VI	3	4	— p. 85 n. 2.
VII	3	9.12.46.47	— p. 19 n. 1.
VIII	7	7	— p. 139 n. 2.
IX	2	—	— p. 208 n. 2.
X	11	13	— p. 463 n. 15.
XI	17	1	— p. 24 n. 1.
XII	9	3	— p. 352 n. 10.
XIII	10	1	— p. 347 n. 20.
XIV	25	3	— p. 345 n. 14.
XV	27	1	— p. 345 n. 13.
XVI	29	1	— p. 110 n. 1.
XVII	1	7	— p. 347 n. 20.
XVIII	2	10	— p. 288 n. 15.
XIX	76	89	— p. 289 n. 20.
XX	11	11	— p. 93 n. 2.
XXI	3.15	ult.	— p. 289 n. 22.
XXII	4	5	— p. 140 n. 1.
XXIII	10	20	— p. 352 n. 2.
XXIV	51	1	— p. 216 n. 2.
XXV	73	—	— p. 211 n. 2.
XXVI	2	2	— p. 91 n. 2.
XXVII	7.8	—	— p. 213 n. 2.
XXVIII	8 sch.	2	— p. 115 n. 1.
XXIX	14	2	— p. 116 n. 2.
XXX	2	3	— p. 118 n. 2.
XXXI	1	87	— p. 120 n. 17.
XXXII	1	51.52	— p. 6 n. 1.
XXXIII	2	—	— p. 213 n. 2.
XXXIV	1	10	— p. 100 n. 2.
XXXV	1	16	— p. 207 n. 2.
XXXVI	1	20	— p. 98 n. 2.
XXXVII	2	—	— p. 106 n. 2.
XXXVIII	1	—	— p. 108 n. 2.
XXXIX	1	—	— p. 123 n. 2.
XL	1	—	— p. 128 n. 2.
XLI	1	—	— p. 125 n. 1.
XLII	1	—	— p. 127 n. 2.
XLIII	1	—	— p. 141 n. 2.
XLIV	1	—	— p. 128 n. 2. p. 136 n. 2. p. 141 n. 2.

Lib.	tit.	cap.	
XXXV	1	17	— p. 133 n. 2.
XLIII	1	ult.	— p. 131 n. 1.
XLIV	1	68	— p. 135 n. 2.
XLV	5	78	— p. 289 n. 18.
XLVII	3	5	— p. 288 n. 21.
XLVIII	1	9	— p. 288 n. 16.
LIV	1	64.74	— p. 17 n. 2.
LVIII	1	30.60	— p. 142 n. 2.
LIX	11	—	— p. 144 n. 1.
LX	4	—	— p. 145 n. 1.
LXI	57	—	— p. 219 n. 1.
LXII	58	—	— p. 83 n. 2.
LXIII	—	—	— p. 120 n. 3.
LXIV	—	—	— p. 122 n. 2.

G. Prochiron.

XI cap. 4	—	p. 6 n. 1.
XVI	4	— p. 179 n. 1.
XXI	15	— p. 132 n. 7.
XXII	16	— p. 128 n. 3.
XXXIX	40	— p. 122 n. 7.

H. Epanagoge.

—	—	p. 164 n. 2.
—	—	p. 6 n. 1.
—	—	p. 61 n. 1.

I. Glossae nomineae	—	p. 32 n. 2.
K. Ecloga privata aucta.	—	p. 62 n. 1.
Tit. I cap. 17	—	p. 62 n. 1.
II	7	— p. 62 n. 1.

L. Epitome ad Prochiron mutata.	—	p. 95 n. 2.
Tit. VI cap. 40	—	p. 56 n. 1.
XXVII	83	— p. 56 n. 1.

M. Ecloga ad Prochiron mutata.	—	p. 100 n. 1.
Tit. XXVIII cap. 17	—	p. 100 n. 1.

N. Epanagoge aucta.	—	p. 188 n. 1.
Tit. XVI cap. 45	—	p. 209 n. 1.
LI	11	— p. 118 n. 1.
LII	12	— p. 118 n. 1.
LIII	109	— p. 118 n. 1.

- O. Michael Attalensis
 (cf. p. 17 n. 2).
 Appendix — p. 242 n. 1. n. 261 n. 1.
 p. 272 n. 1. p. 307 n. 1.
 p. 327 n. 1.
- P. Ecloga lib. I—X Basilicorum.
 Lib. I tit. 1 — p. 359 n. 1.
 = — = 2 — p. 325 n. 1.
 = II = 3 — p. 185 n. 1.
 = III = 1 — p. 80 n. 1 p. 88 n. 1.
 p. 173 n. 1.
 = V = 3 — p. 72 n. 1.
 = VI = 3 — p. 180 n. 1. p. 273 n. 1.
 = IX = 1 — p. 410 n. 1.
 = — = 2 — p. 234 n. 1.
 = X = 10 — p. 170 n. 1. p. 342 n. 1.
- Q. Prochiron auctum.
 Tit. XXVII c. 300 — p. 56 n. 1.
 Appendix — p. 324 not.
- R. Canones.
 Apostolorum
 c. 6 — p. 182 n. 2.
 = 25 — p. 173 n. 3.
 = 42.43 — p. 183 n. 3.
 = 63 — p. 152 n. 3.
 = 66 — p. 148 n. 4. p. 184 n. 2.
 = 81 — p. 182 n. 2.
- Syn. Trullanae
 c. 15 — p. 88 n. 2. 5. p. 172 n. 2.
 = 40 — p. 77 n. 5.
 = 48 — II, 2. p. 515.
 = 59 — p. 87 n. 3.
 = 92 — p. 122 n. 3.
- = 97 — p. 171 n. 2.
 = 98 — p. 172 n. 2. p. 361 n.
 Syn. Nicaenae secundae
 c. 1 — p. 510.
 Syn. Ancyranae
 c. 10 — II, 3.
 Syn. Neocaesar.
 c. 3 — p. 186 n. 4.
 Syn. Antiochena
 c. 19 — p. 510. 514.
 Syn. Chalcedon.
 c. 12 — IV, 29.
 Dionysii
 c. 2 — p. 89 n. 4.
 Basilii
 c. 4 — p. 186 n. 4.
 = 18 — p. 77 n. 4.
 = 50.80 — p. 186 n. 4.
- Timothei
 c. 6. 7 — p. 89 n. 4.
- S. Photii Nomocanon.
 Tit. III cap. 14 — p. 85 n. 2.
 = IX = 1 — p. 44 n. 1.
 = XI = 1 — p. 85 n. 2.
- T. Zonarae commentariu
 Ad syn. Trull. c. 16 — p. 33 n. 1.
- U. Balsamonis commentari
 Ad Photii Nomoc. I, 30 — p. 33
 = = XIII, 4 — p. 6 n.
 Ad c. 74 Basilii — p. 479
- V. Blastaris Syntagma.
 Lit. A cap. 7 — p. 44 n. 1.

X RERUM, NOMINUM AC VERBORUM.

1. p. 305.
lita Monembasiae p. 713.
8.
13.
). 320 n. 3.
26. 27.
13.
2.
2. 9.
ocatus IV, 21.
1. 84. IV, 5.
II, 8, 1.
pr.
4.
37.
9 pr.
Comnenus Imp. Trape-
li.
Trapezuntinus p. XII.
υγκέρης p. XX.
Metochita magnus do-
XIV.
gus p. XXIV.
61 n. 1. p. 320 n. 3.
5. 346.
ota p. XXIV. XXV.
Palaeologina p. 602.
na Comnena Palaeolo-
387 n. 7.
cha p. XXV.
3, 4.
Argentarii IV, 71.
Ars notaria p. XII n. 28.
Artabasdu Panagites mystographus IV, 21.
Asia minor p. 61 n. 1.
Asyli jus III, 10. 11. IV, 68.
Athyra p. 450.
Attalia castrum p. 440.
Aureae bullae III, 29, 2. 6.
Autorianus proedrus et iudex IV, 21.
Avulsio II, 95.
Baptismus II, 15. 17. Susceptio libero-
rum ex baptismo I, 26.
Bardas I, 26.
Bardas Xerus Protoproedrus et Hetae-
riarcha IV, 40.
Bari civitas p. 305.
Barlaam p. 698.
Basilica II, pr. 1. 115, 2. p. 97 n. 21.
p. 304 n. 10.
S. Basilius II, 88.
Basilius protospatharius III, 22.
Basilius *πρόεδρος και παρακοιμώμενος*
III, 29, 6.
Basilius Pecules iudex Veli et Hippo-
dromi, mox Curopalata et Quaestor
p. 440 n. 1. p. 442.
Basilius metropolita Nicomediae IV, 21.
Basilius Camaterus Patriarcha IV, 84.
Basilius Carantenus metropolita Caesa-
riensis IV, 54.
Beccus Patriarcha p. 654.
Bonifidius p. V n. 2 p. VI n. 3.
Bosporus I, 11.

- Bulgari servi p. 402. 405.
 Bulgariae ecclesiae et urbes III, 30.
 Calabria p. 49 n. 1.
 Calamadia pagus p. XVII.
 Caliuopolis p. 635.
 Callistus Patriarcha p. XXIII. XXIV.
 Calumniae iuramentum II, 99.
 Κανονικόν IV, 1, 2. 27, 1.
 Captivus II, 33. 36. 40.
 Castra personae tantum conceduntur IV, 7.
 Castratio II, 60. p. 320 n. 3.
 Cautio iudicio sisti III, 7, 5.
 Cazara magnus adnumiasta p. XXIII.
 Census s. κεφαλητίων p. 49 n. 1 sub
 Augusto actus II, 118. III, 29, 4.
 Chalces tribunal p. 65 n. 1.
 Chariton Patriarcha p. XX.
 Chartophylax IV, 42.
 Chersonesus I, 11.
 Christodulus monachus IV, 30.
 Cibus ex sanguine confectus II, 58.
 Cihyrrhaeotarum dux p. 442.
 Clerici I, 24. 25. II, 7. 68. 76. 79. 86.
 87. IV, 18. 33. 41. 52. 65. 71.
 Coelibatus II, 3.
 Collatio IV, 50.
 Commercium p. 61 n. 1. III, 25. 27. p. 496.
 542. 546. 550. 606. 607. 635. 636.
 640. 695 sq. 707 sq. 716.
 Commercii III, 27.
 Commercium cum hostibus II, 63.
 Concubinatus II, 91.
 Constantini Porphyrogeniti Imp. ἀναγό-
 ρευσις p. 254 n. 11.
 Constantinus Maleïnus Patricius p. 310
 n. 24.
 Constantinus Spatharocandidatus p. XVII.
 Constantinus Chlromachus ἐπισκοπεια-
 νός p. 510 sq.
 Constantinus Protoproedrus et Drungarius
 Viglae IV, 6.
 Constantinus Choerosphactus Protopro-
 edrus καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων IV, 30.
 Consulatus II, 94.
 Contubernium servorum II, 101.
 Contumacia II, 108. IV, 46. 66, 1.
 Cos insula p. 692.
 Cosmas magister p.
 Creta insula p. 439.
 Criminum poenae p.
 Κριτικῆς Θροῦνης καὶ
 Cyprus insula p. 43
 S. Cyrillus II, 88.
 Decuriones II, 46. 4
 Defunctorum bona I
 Demetrius Murianus I
 Demetrius Palaeolog
 Demetrius Palaeolog
 cus p. XXII.
 Διδάσκαλοι IV, 41.
 Δικίρατον p. 49 n.
 Diomedes Pf. Pr. I,
 Divinae domus I, 15
 Δωδεκάνησος p. 61
 Donatio II, 50.
 Donatio Constantini
 facta p. 592.
 Dos adulterae IV, 5
 Dotis promissio II,
 privilegium IV, 3.
 Dyrrhachium p. 435
 Ecclesiae II, 73. pri-
 tes IV, 49. 56. p
 locum IV, 93.
 Ecclesiastica privileg-
 ius observanda s
 Ecclesiae (Patriar-
 Archiepiscopus,
 Abydi p. 510.
 Acherai p. 629.
 Amasiae p. 514
 Ancyrae p. 368
 Andrusae p. 61
 Antiochia III, 2
 Apameae p. 62
 Apro V, 24.
 Argeos IV, 91.
 Attaliae IV, 25.
 Basilei IV, 4. 8
 Bebeusdii III,
 Berrhoae p. 62
 Bizyae p. 629.
 Bryseos V, 31.

Butelis III, 30.
Caesareae IV, 2. 21. p. 512, 516.
Cariae p. 513.
Carpathi p. 629.
Castoreae III, 30.
Chalcidoniae p. 513. 629.
Chersonis p. 629.
Cholminii p. 700.
Christianopolis p. 509.
Cii p. 629.
Claudiopolis p. 509.
Corcyrae p. XI.
Corinthi p. 514.
Coronae p. 612 sq.
Cretae p. 629.
Cygebi V, 50.
Cynuriae p. 612 sq.
Cyzici IV, 85. p. 515, 598.
Demetriadis p. 600.
Derci p. 629.
Didymotichi p. 629.
Dyrrhachii p. 509. 629.
Ephesi IV, 2. p. 510, 516.
Euchaitorum p. 514. 623.
Gallitiae p. 300 n. 1.
Garellae p. 700 sq.
Labinitzae p. 514.
Leleos III, 30.
Leleos p. 612 sq.
Leuceae p. 341 n. 1. p. 368 n. 1.
Leuceos p. 514.
Leucopoleos p. 514.
Prosolymorum p. 489. 509, 515.
Lyrauntis IV, 2.
Marii p. 510.
Marii et Thasi V, 59.
Minorum V, 29.
Naemoniae IV, 23.
Naxos p. 514.
Naxos p. 514.
Naxos p. 513.
Naxos V, 19.
Naxos p. 629.
Naxos p. 700.
Naxos IV, 15. p. 368 n. 1.

Mainae p. 612 sq.
Maroneae p. 509.
Mesene p. 629.
Methone p. 612 sq.
Methymnae p. 513.
Mileti p. 509.
Moglaenorum III, 30.
Monembasiae p. 612. 618, V, 58.
Morobidi III, 30.
Naupacti p. 638.
Navarzi p. 300 n. 1.
Nazianzi p. 513.
Neocaesareae III, 3. IV, 9. p. 514.
Nicomediae IV, 21.
Nicompeos V, 40.
Paronaxiae p. 513.
Patrarum I, 29. II, 117. III, 4. 21.
IV, 16.
Pergami p. 629.
Peremistalini p. 700.
Philadelphiae V, 19.
Philippopolis p. 629. 657.
Pisidiae p. 629.
Prinae Justinianae et totius Bulgariae
III, 30. p. 633.
Proconnesi p. 514. 629.
Ptolemaidis p. 594.
Rheontis p. 612 sq.
Rhizae III, 3.
Sardinum p. 629.
Serbia p. 701 n. 2.
Serracum V, 40.
Sidae p. 514. 612.
Soteriopolis IV, 47.
Strumnitzae III, 30.
Sylaei p. 514.
Thessalonicae V, 2. 19.
Trinditzae III, 30.
Turobi p. 700.
Volodimiri p. 700.
Zemeni p. 612 sq.
Zicharonum V, 40. 47.
in Constantinianis p. XXXI.
Dei genitricis in Neorio p. XXXI.
Magna ecclesia I, 22. 23. II, 12. IV,
58. p. 321 n. 1.
D. Marci Venetii p. 436.
S. Mariae in Blacheris I, 22. 23.

- Petri et Pauli p. 224 n. 6.
 S. Resurrectionis p. 441.
 S. Sophiae Thessalonicae p. 402 n. 3.
Ἐγγράφα I, 27, 1.
Ἐλατικόν IV, 34.
 Emancipatio II, 25.
Ἐμπερίγραφα I, 27, 1.
 Emphyteuses perpetuae II, 13.
 Emtio venditio II, 84. hominis liberi II,
 59. p. 504 n. 1. rei publicae II, 62.
 Epidamnus p. 435.
 S. Eriphanus II, 88.
Ἐπισκοπειανός p. 510 sq.
 Episcopi: eorum electio IV, 42, 2. IV, 85.
 86. p. 301 n. 1. ordinatio II, 2. sportu-
 lae pro ea solvendae V, 21. consue-
 tudines ab iis percipiendae III, 32.
 IV, 1. 27. Constantinopolin proficisci
 volentes consensu primatis indigent
 I, 4. Constantinopoli ultra annum ver-
 sari prohibentur IV, 75.
 Epochae II, 102. 103. 104.
 Eunuchi II, 98.
 Euphemius Protocuropalata Thessaloni-
 censis p. XXIII.
 Euphratensis provincia I, 3.
 Eustathius magister p. 310 n. 24.
 Eustathius Chandrenus chartophylax p.
 511.
 Exactor II, 61.
Ἐξάφολλον IV, 34.
 Excoecatio II, 92.
 Executio poenae capitis IV, 12, 1.
 Fames imperante Romano seniore p. 242
 n. 1.
 Falsum II, 77.
 Feriae s. dies nefasti II, 54. 88. IV, 67.
 V, 26, 7. p. 632. Dies dominica p. 631.
 Festum assumptionis V, 39.
 Finium descriptiones aureis bullis fir-
 matae III, 29, 2.
 Finium regundorum iudicium I, 27, 3.
 Forum competens I, 25. IV, 18. 85. p. 562.
 576. 586 sq. 626. 716.
 Frumenti pretium p. 587.
 Fugitivi III, 13, 1. Animalia fugitiva III,
 13, 2.
 Fundi militares III, 2, 3. III, 8.
 III, 16. 18. 20. 22.
 Gabriel metropolita Thessalonice
 XXV.
 Genuenses IV, 60. 72. V, 5. 25.
 Georgius Spanopulus Genicus p. 34
 Georgius Machitarii protoanthyp
 notarius p. 437.
 Georgius Protoproedrus et Dicae-
 mox Quaestor IV, 23.
 Grassatio II, 70.
 S. Gregorius Nyssenus II, 88.
 S. Gregorius Theologus II, 88.
 Gregorius Melissenus V, 22.
 Gregorius Palamas p. 698.
 Heraclea p. 635.
 Hippodromus p. 65 n. 1. IV, 26
 Hispani V, 18. 30.
 Holerus insula p. 692.
 Homicidium I, 20. 21. III, 10. 11.
 III, 29, 5. IV, 68. p. 631.
 Hypertimi dignitas in Patriarchatu
 collata p. 436.
 Hypobolum II, 20. 85.
 Hypologus Genici p. 306. 437.
Θητεύειν p. 504 n. 1.
 Jacobus metropolita Serrarum p.
 Jeremiae Patriarchae testamentum
 Immobilia ab Imperatore donata
 73. 83.
 Incantatio II, 65.
 Inscriptio actionum criminalium
 Interstitium II, 113.
 Inventarium rerum hereditariarum
 not. — mortuo marito ab ux-
 ciendum II, 110.
 S. Joannes Chrysostomus II, 88.
 Joannes Tzirithnus Genicus p. 34
 Joannes metropolita Cyzici p. 51
 Joannes Alexius Comnenus Imp.
 zuntinus p. XI.
 Joannes Thracicus Curopalata et
 Drungarius Viglae IV, 31.
 Joannes Comnenus Palaeologus I
 nus p. 604.

- Joannes Manuelites judex Veli et Hippodromi p. 398.
 Joannes Comnenus Palaeologus despota p. XII.
 Joannes Asyeritis (a secretis?) Notarius p. XVII.
 Joannes Vatatzes *πρωτοκωνηγός* p. XIX.
 Joannes Sebastus Comnenus p. XIX.
 Joannes Chumnus stratopedarcha p. XXII.
 Joannes Cantacuzenus Caesar IV, 84.
 Joannes magnus primicerius p. XXIV.
 Joannes despota p. XXVI.
 Joannes Ducas *μέγας διοικητής* p. XXVI.
 Joannes Calecas Patriarcha p. 698.
 Joasaph Comnenus Maliasenus p. 601.
 Joseph Patriarcha p. XXVI.
 Joseph metropolita Apro p. XXVII.
 Irene Angela IV, 84.
 Irene Augusta, Imp. Andronici sen. uxor p. 646 n. 6.
Ἰσόδικα (ἰσωκόδικα?) p. 308 n. 2.
 Isotyporum fides IV, 43.
 Judaei p. 49 n. 1. II, 55. p. 305. IV, 55. p. 448. IV, 80.
 Judices, annonae eorum p. 65 n. 1. judices universales V, 38. 41. 42. 43. judicium adhortatio II, 116. jurare debent II, 97.
 Judicia judiciorumque ordo III, 7. 9. IV, 21. 66.
 Juramentum I, 27. IV, 6. 45. minorum IV, 19.
 Justinianus quaestor exercitus p. 4 n. 4.

 Lapilli pretiosi II, 81.
 Lazorum terra I, 11.
 Lemnos insula p. 692.
 Leo Cephalias magister p. XVIII.
Leros insula IV, 30.
Liber albus p. VIII n. 18.
Libri pactorum p. VIII n. 18.
Λιμενάρχης p. 306.
Lipso insula IV, 30.
Liturgia domi celebrata II, 4.
Logotheta dromi p. 305 n. 6.
Longobardi p. 305.

Magnaurae tribunal p. 65 n. 1.
Majestatis crimen IV, 82.

Majus mare p. 578.
Manuel Ducas despota p. XI.
Matrimonium. Benedictio II, 74. 89. 109. p. 632. inter liberos et servos I, 28. II, 100. Romanorum cum Persis et Saracenis I, 3. eunuchorum II, 98. clericorum II, 79. impedimentum cognationis et affinitatis I, 26, 3. II, 24. IV, 10. 40. 69. 76. 84. incestae nuptiae IV, 13. secundae et ultiores nuptiae I, 31. II, 22. 90. III, 1. solutio matrimonii I, 26, 1. 2. II, 30. 31. 33. divortium consensu I, 2. 30. ob furorem II, 111. 112. IV, 14.
Matthaeus episcopus Stephaniaci p. XXIII.
Matthaeus patriarcha p. XXV.
Matthaeus metropolita Serrarum p. XXV.
Metatoricae domus I, 19.
Michael Protocropolitae et magnus Drungarius Viglae IV, 19.
Michael Protospatharius et ταγματοφύλαξ IV, 21.
Michael Hagiotheodorita logotheta dromi p. 468. 476. 482. 485.
Michael Ducas despota p. XI. XII.
Michael Comnenus despota Artae p. XI.
Militaria I, 15. 16. III, 2, 3. III, 8. 11, 4. III, 16. 18. 20. 22. 25.
Milites Armeniaci III, 18, 1.
Minores XXV annis officia vel dignitates non accipiunt IV, 39. eorum cura ad scribam pertinet III, 7, 3. restitutio ob laesionem IV, 44.
Monachi II, 6. 8. 68. p. 631. V, 36.
Monasteria III, 19. 26. 28. 29. 3. IV, 37. 53. fundatio II, 14. immunitas IV, 61. 62. 81. possessiones IV, 77.
Monasteria montis Atho p. XIII sqq. V, 35.
Joannis Colovi (Hierissi) p. XV sqq.
S. Prodromi (Thessalonicae) p. XV.
Leontiae (Thessalonicae) p. XVI.
Megaspilaei (in Peloponneso) V, 51.
Novae Petrae V, 15. 16.
Salvatoris Christi Latomi (Thessalonicae) V, 16.
Philothei (in insula Lemno) p. XXIII.
in monte Olympo p. XXXI.

- in monte Cymina p. XXXI.
 in monte Lutro IV, 30. p. XXXI.
 Pantocratoros (Constantinopoli) p. XXV.
 S. Prodrumi (Berrhoeae) p. XXI.
 in insula Patmo IV, 30. p. X. 692.
 Macrinitissae V, 11. 16. p. X. XIII.
 ad montem Lembo prope Smyrnam
 V, 2. p. X. XIII.
 Salesii V, 37.
 S. Resurrectionis V, 37.
 Sumela (prope Trapezuntem) p. XII.
 Studii p. 511.
 Lacusae III, 19, 1.
 Monembasia V, 14. 17. 20. 23. 28. p. XII.
 Monetæ II, 52. p. 301 n. 1. IV, 34.
 Montani p. 49 n. 1.
 Myrelacum p. XXXII.
 Μυστικός p. 506.

 Narbona V, 46. 56.
 Naufragium II, 64.
 Nicephorus Artabasus proedrus p. 393.
 Nicephorus Chumnus ἐπὶ τοῦ πανικλείου
 p. 644 n. 1.
 Nicephorus Comnenus Sebastocrator p.
 XVIII.
 Nicephorus despota p. XII.
 Nicetas Sclerus Curopalata et magnus
 Drungarius Viglae IV, 38.
 Nicetas Cenphilinus iudex Boleri p. XIX.
 Nicolaus Patriarcha p. XVIII.
 Nicolaus δισύπατος IV, 21.
 Nicolaus λιβελλίστος, mox iudex et pro-
 tospatharius, Thessalonicensis p. XVI.
 Nicolaus Comnenus Maliasenus p. 596.
 600.
 Nicomedia p. 637.
 Nicomediae sinus p. 450.
 Nilus Patriarcha p. XXV.
 Niphon Patriarcha p. XXI.
 Νομικοί I, 27, 1.
 Numerorum notae p. 66 n. 1.

 Officialium varia genera IV, 30.
 Officium τοῦ ἐπὶ τῶν κρίσεων et τοῦ
 νομοφύλακος III, 33.
 Orse maritimae II, 56.
 Ὄροθεσία I, 27, 3.

 Orphanotropheum II, 118.
 Orphanotropheum ad Zoticu

 Pacta II, 72.
 Pacta dotalia II, 19. p. XIII
 Palaestina III, 19, pr.
 Πανήγυρις III, 29, 7.
 Παραθαλασσίτης p. 306. 4
 Παρασπόρια p. 32 n. 2.
 Paroeci p. 692 sq.
 Partus ancillae II, 29.
 Patmus insula IV, 30.
 Patria potestas II, 25.
 Patriarcha de relegatis Impe
 IV, 12, 3.
 Patriarchae jus circa monas
 Patrimonia SS. Apostolorum
 49 n. 1.
 Paulus Xeropotaminus ἑπατ-
 λισσῶν p. XXIX.
 Pauper uxor II, 106.
 Peculatus II, 105.
 Pellicatio p. 630. 631.
 Pergaminus protosebastus p.
 Perigardiici vicus p. XVII.
 Petrus comes sacrarum largi
 Petri Chartophylacis responsu
 Philotheus Patriarcha p. XXI
 Phocarum familia p. 310 n.
 Pisani IV, 36. 59. 92.
 Plagium II, 66.
 Poenae conventionales II, 1
 IV, 20, 1. IV, 66, 8. p. 1
 Potentes praedia a pauperibus
 hibentur III, 2, 3. III, 5.
 20. 21. 29, 1. 7.
 Praescriptio adversus fiscum
 Praesides provinciarum I, 5.
 Praetores II, 47.
 Primitiae praedae I, 10.
 Prochiron p. 65 n. 1. II, 1
 Proclamatio in libertatem IV
 Procopia, Nicephori Imp. fil
 lis Imp. uxor p. XXXII.
 Prodigus II, 39.
 Propontidis insulae p. 450.
 Protosebasti dignitas in Duc
 confertur p. 435.

- Theodora**, Imp. Romani senioris uxor p. XXXII.
- Theodorus** Pf. Pr. Africae I, 6. 13.
- Theodorus** Hermopolita p. 346 n. 18.
- Theodorus** Decapolita Patricius et Quaestor III, 8. 9. idem Magister III, 15.
- Theodorus** Styriota ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ δικαιοδότης p. 457.
- Theodorus** Smyrnaeus Magister et iudex IV, 21.
- Theodorus** Scutariota V, 8. 9. 12.
- Theodorus** Dalassenus Protonobilissimus p. 327 n. 1.
- Theodorus** Proedrus Thessalonicensis p. XVII.
- Theodorus** Comnenus Imp. Thessalonicensis p. XI.
- Theodorus** Aechmalotus p. XVII.
- Theodorus** Sarandinus Sebastus p. XXI.
- Theodorus** Palaeologus despota p. 713.
- Theodulus** archiepiscopus Thessalonicensis p. 404.
- Theophilus** Patricius et Quaestor III, 6. 7.
- Theophylactus** Patriarcha p. XXX.
- Thesaurus** p. 61 n. 1. II, 51.
- Thomas** Palaeologus despota p. XII.
- Trachaniota** betaeriarcha p. XXIV.
- Transfugae** II, 67.
- Τραπεζοτόπια καταλλακτικά** IV, 71.
- Trapezuntinum imperium**
- Thronorum dispositio** p. sidentia IV, 2. 28. 29
- Tributorum, vectigalium, tam publicorum quarum, genera varia** IV, p. 306. 432 n. 6. p. 694.
- Tryphon** Cedrenus Sebas
- Tutela impuberum** II, 68 ditariarum II, 68. IV,
- Urbes, in quibus Venetium erat** p. 436.
- Usurae** p. 61 n. 1. II, 8
- Vacantium delatio** IV, 20
- Vasa sacra** IV, 22.
- Veneti** III, 27. IV, 32. 48. 89. 90. 95. V, 1 48. 52. 55. 57. p. XI
- Venia aetatis** II, 28.
- Vestes** Babylonicae, Assy V, 4.
- Vizacenum concilium** I,
- Xenon ad Sampsonem** I,
- Xenophon** logotheta Serr
- Xiphilinus** iudex Thessalo

ADDENDA ET CORRIGENDA.

- Pag. 17 lin. 6 a fine pro Nov. 117 lege: Nov. 118.
= 79 not. 1 adde: et in scholio ad Harm. Epit. can. in Leunclavii JGR. I p. 33.
= 253 lin. 18 a fine post verba: p. 273 adde: Idem extat in Cod. Scorialensi
R—1—15 fol. 117.
= 273 = 8 a fine lege Nov. LXVIII.
= 454 = 3 a fine lege Nov. LVIII.
= 578 = 10 lege Καλοϊοαννίς.
= 630 = 5 verbum *ἐναπολειφθὲν* dele.
= 630 = 13 lege *τό τε* pro *τότε*.
= 632 = 21 lege *κάν* pro *κάν*.
= 639 = 3 lege *ὄ τε* pro *ὄτε*.
= 639 = 18 lege *χορσίκας*.
-

Lipsiae, typis J. B. Hirschfeld.

7155 1103

3 2044 014 714 521

BORROWER WILL BE CHARGED
OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT
RETURNED TO THE LIBRARY ON OR
BEFORE THE LAST DATE STAMPED
HEREON. NON-RECEIPT OF OVERDUE
FEES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

DESERVED
WIDENER
CHARGE
CANCELLED

WIDENER
WIDENER
JUL 09 2004
SEP 10 2004
CANCELLED
BOOK DUE

WIDENER
ALL-STUDY
CHARGE
CANCELLED

WIDENER
WIDENER
SEP 10 1999
BOOK DUE

